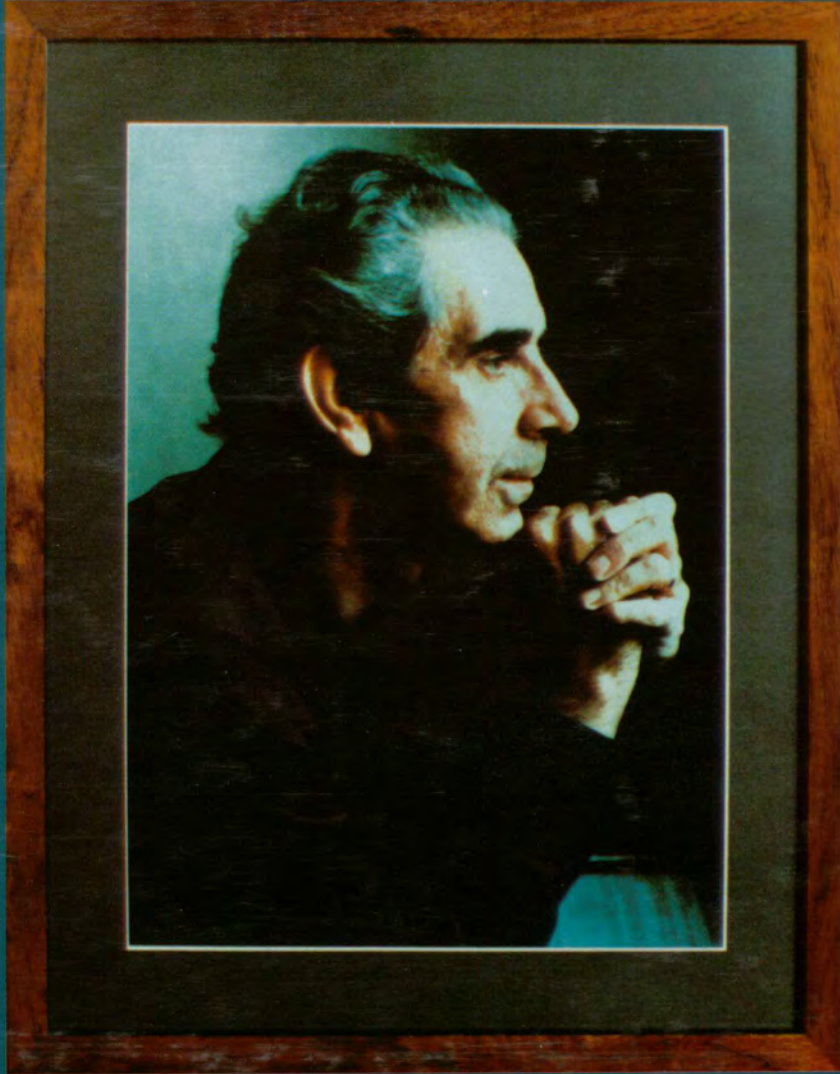

Elixabete PEREZ GAZTELU

KOLDO MITXELENA ELISSALT,
egitasmoa eta egitatea

ERRENERIAKO UDALA
AYUNTAMIENTO DE RENTERIA

BIBLIOGRAFIA-FITXA

PEREZ GAZTELU, Elixabete

Koldo Mitxelena Elissalt, egitasmoa eta egitatea / Elixabete Perez Gaztelu. -
Errenteria [Gipuzkoa]: Udala, L. G. 1995, - 2 liburuki; 24 zm.

Doktore-tesia Deustuko Unibertsitatea. Donostia

ISBN 84-606-2442-0

1. Mitxelena, Koldo - ikerlana 2. Euskal hitz-sorbideak 3. Euskal Lexikologia
4. Euskal Lexikografia 5. Terminogintza 6. Hizkuntza-arautzea 7. Batasun-
bideak 8. Hizkuntza-egokitzea

I. Deustuko Unibertsitatea (Donostia)

Artxibu eta Argitalpen Zerbitzua
Errenteriako Udala
Herriko Enparantza z/g
20100 ERRENTERIA
Telefonoa: 525363 (216 luzapena)

© Elixabete Perez Gaztelu

© Errenteriako Udala

Argitalpen honen ale bakar bat ere, azalaren diseinua barne dela, ez da berregin, bildu edo transmititu ahal izango inongo hedabidetan egilearen baimenik gabe, nahiz berau elektrikoa, kimikoa, mekanikoa, optikoa, grabaketa edo fotokopia izan.

ISBN: 84-606-2442-0

Legezko gordailua: SS/765-95

Fotokonposaketa: Ipar S.L.

Inprenta: Litografias Danona

Elixabete PEREZ GAZTELU

KOLDO MITXELENA ELISSALT,
egitasmoa eta egitatea

ERRENERIAKO UDALA
AYUNTAMIENTO DE RENTERIA

AURKIBIDEA

1. LIBURUA

Patxi Altuna. "Hitz bi"	19
-------------------------------	----

I. ATALA

1. TESIAREN AURKEZPENA	23
1.1. Tesiaren zioa.....	25
1.2. Aztergaia. Argitaraldiak	26
1.3. Azterbidea	28
1.4. Tesiaren atalak.....	28
1.5. Bibliografiaz.....	31
2. MANUEL LARRAMENDI (1690-1766)	33
2.1. Atarikoa.....	35
2.2. Mitxelena Larramendiren berreskuratzailea.....	36
2.3. Larramendiren xede-helburuak	38
2.4. Larramendiren apologia-lana	48
2.5. Larramendiren euskara idatziaren eredia.....	55
2.5.1. Larramendi eredu bila.....	55
2.5.2. Euskara idatziaren eredia.....	58
2.5.3. Euskara idatziaren lehengaiezko burubidea.....	64
2.6. Larramendik jendarteratutako lanabesak.....	66
2.6.1. <i>El imposible vencido. Arte de la lengua bascongada</i> (1729) (edo <i>Ezina egina</i>).....	66
2.6.2. <i>Diccionario trilingue del castellano, bascuence y latin</i> (1745).....	69
2.6.2.a. Orotariko juzkua.....	69
2.6.2.b. Hiztegiaren osagaiak	72
2.6.2.b.1. Erdaratikakoak.....	72
2.6.2.b.2. Etimologiak.....	75
2.6.2.b.3. Hitz asmaberriak.....	80
2.6.3. <i>Suplementoa</i>	86
2.7. Larramendi idazlea.....	88
2.8. Larramendiren eragina	97
2.8.1. Gipuzkoa.....	100
2.8.2. Bizkaia	113
2.8.3. Nafarroa	114
2.8.4. Araba.....	115
2.8.5. Lapurdi.....	115
2.9. Larramendiren zoria	118

3. R. M. AZKUE ETA S. ARANA GOIRI	121
3.1. Atarikoa.....	123
3.2. Resurrección M ^a Azkue (1864-1961).....	126
3.2.1. Sorlanak.....	127
3.2.2. Ikerlanak.....	322
3.2.2.1. Hizkuntzaz atikakoak.....	131
3.2.2.2. Hizkuntzazkoak.....	132
3.2.2.2.1. Gramatika-lanak.....	133
3.2.2.2.1.a. <i>Euskal Izkindea</i>	133
3.2.2.2.1.b. <i>Morfología vasca</i>	136
3.2.2.2.2. Hiztegitzazkoak.....	137
3.2.2.2.2.a. <i>Diccionario vasco-español-francés</i>	137
3.2.3. Batasun-saioen inguruan.....	157
3.2.3.1. Euskaltzaindia.....	157
3.2.3.2. <i>Gipuzkera osotua</i>	158
3.2.4. Azkueren eragina.....	161
3.2.5. Bibliografia berezia.....	167
3.3. Sabino Arana Goiri (1865-1903).....	169
3.3.1. Idazlea.....	169
3.3.2. Politika-egitasmoa eta euskaltzaletasuna.....	170
3.3.3. Euskalaritza.....	174
3.3.4. Sabino eta sabindarrak.....	185
3.4. Arana Goiri versus Azkue.....	191
3.5. Laburbilduz.....	197
4. GARBIZALEAK	201
4.1. Atarikoa.....	203
4.2. Liburu-iruzkinak.....	206
4.2.1. Asmalanak.....	206
4.2.1.1. Argitaralanak.....	206
4.2.1.2. Bere baitakoak.....	215
4.2.2. Itzul-lanak.....	224
4.2.3. Euskararen Ikasbideak.....	239
4.2.4. Zuzen etsien aipamenak.....	241
4.3. Mitxelenaren baitakoak.....	243
4.4. Ondoreak.....	283
5. NIKOLAS ORMAETXEA “ORIXE” (1888-1961)	287
5.1. Atarikoa.....	289
5.2. Nikolas Ormaetxea: nortasuna eta gogobideak.....	291
5.3. Orixe eta euskara.....	310
5.4. Orixe eta euskalaritza.....	321
5.4.1. Hizkuntz ideiak.....	322
5.4.2. Hizkuntz azterlanak.....	329
5.5. Orixe eta Literatura.....	333
5.5.1. Literatur kritikagilea.....	333
5.5.2. Aitzinsolasgilea.....	336
5.5.3. Sortzailea.....	337

5.5.3.1. Hitz lainoz	342
5.5.3.2. Neurtitzez	346
5.5.3.2.1. <i>Euskaldunak</i>	348
5.5.3.2.2. Orixe lirikoa.....	358
5.5.4. Itzultzailea.....	362
5.5.5. Eranskina: Mitxelenaren lanetan aipatzen diren Orixeren lanak	374
5.6. Orixeren hizkera	375
5.7. Orixeren ekarria, eragina eta zoria	385
5.7.1. Orixeren ekarria edo Orixerekiko zorrak	385
5.7.2. Orixeren eragina eta zoria edo ondore gisa	389
6. JOSE Mª AGIRRE “LIZARDI” (1896-1933)	399
6.1. Atarikoa	401
6.2. Egitasmogilea	403
6.3. Euskal idazle eder-sortzailea	427
6.3.1. Antzezlanak	427
6.3.2. Hitz lauzkoak	428
6.3.3. Neurtitzez.....	429
6.3.3.1. Lizardi olerkariaren literatur inguramendua	429
6.3.3.2. Lizardi olerkaria	434
6.3.3.2.a. <i>Biotz-begietan</i> . Euskal lirika gorpuztua	436
6.3.3.2.b. Beste neurtitzak	459
6.4. Lizardiren hizkera.....	464
6.5. Lizardiren iturriak eta Lizardiganako eraginak	473
6.6. Ondore laburbilduak.....	475
7. NARRAS-ZALEAK	479
7.1. Atarikoa.....	481
7.2. 1978 baino lehenagoko mintzak	482
7.3. 1978-1986 epeko zenbait lan.....	484
7.4. Euskal gaiztoen bilduma	515
7.5. Ondoreak	518

2. LIBURUA

AURKIBIDEA .....

II. ATALA

8. HIZTEGIAREN SARRERA	535
8.1. Atarikoa	537
8.1.1. Hiztegiaren arrazoia eta hiztegi-gaia	537
8.1.2. Hiztegi-mota	538
8.2. Lema-paratzea	542
8.2.1. Orotariko irizpideak	542
8.2.2. Lema-paratzeak sortu dituen behaztoparririk aipagarrienak	548

8.2.2.1. Izenaren inguruan	548
8.2.2.2. Aditzaren inguruan	550
8.2.2.3. Adjektiboak, Adberbioak	554
8.2.2.4. Izenordainak, Erakusleak	555
8.2.2.5. Bat, batzuk	557
8.3. Hiztegi-antolamendua (makroegitura eta mikroegitura)	558
8.3.1.1. Hiztegi-sarrera motak	558
8.3.1.2. Morfema bakunaz gorako hiztegi-sarrerak	560
8.3.1.2.1. Hitz eratorriak	560
8.3.1.2.2. Hitz elkartuak	561
8.3.1.2.2.1. Hitz elkartu kopulatiboak	561
8.3.1.2.2.2. Menpekotasunezkoak	562
8.3.1.2.2.3. Hitz elkartu sintetikoak	562
8.3.1.2.3. Hitz elkartuen inguruko egiturak	563
8.3.1.2.4. Aditzaren inguruan	563
8.3.1.2.5. Hitz-andanak	564
8.3.2. Hiztegi-artikuluen gorputza	569
8.3.2.1. Gramatika-kategorien zehaztapena	569
8.3.2.1.1. Izenaren inguruan	570
8.3.2.1.2. Adjektibo-Adberbioak	570
8.3.2.1.3. Aditzaren inguruan	571
8.3.2.2. Iraulordainak	573
8.3.2.3. Adierak	578
8.3.2.4. Adibideak	581
8.3.3. Hiztegiaren egitura paradigmakoa	582
8.4. Tipografia, idazmoldeak	583
8.5. Emendakinak	584
8.6. Hiztegi-gileak darabiltzan ikur-laburdurak	585
8.7. Azkena	587
9. ARGITARALDIEZKO ITSASKINA	589
9.1. Hiztegirako begiz jo den argitaraldia	591
9.2. Argitaraldien arteko erkatzea	594
9.2.1. <i>MEIG VI, MEIG VII</i>	595
9.2.2. <i>Zenbait hitzaldi</i>	611
9.3. Alderatzearen zenbait ondorio	615
9.3.1. <i>Zenbait hitzaldiren inguruan</i>	615
9.3.2.1. <i>Zenbait hitz-molde auzi-sortzaile</i>	617
9.3.2.2. <i>Varen inguruan</i>	628
9.3.2.3. <i>Eskas direnak eta erantsiak</i>	628
10. HIZTEGIA	631
I-EMENDAKINA	887
II-EMENDAKINA	891
III-EMENDAKINA	895
III. ATALA	
11. AZTERLANAREN SARRERA	905

11.1. Atarikoa	907
11.2. Aztergaia	910
11.2.1. <i>Eginkizun Orotarako Hizkuntza (EOH)/Eginkizun Berezietarako Hizkuntza (EBH)</i>	910
11.2.2. <i>Hitza / hitz berezitua / terminoa</i>	913
11.2.2.1. Adigaien maila edo adigaiekiko lotura	913
11.2.2.2. Itxuraren maila. Hizkuntz unitateak	915
11.2.2.2.1. Hitza, gunea	915
11.2.2.2.2. Hitzetik gorako unitateak	917
11.2.3. Metahizkuntzaren inguruan	921
11.3. Azterbideak	923
11.3.1. <i>Hitz bakunak</i>	924
11.3.2. Baliabide lexikoen ondoriozkoak	924
11.3.2.1. Hitz eratorriak	925
11.3.2.2. Hitz elkartuak	928
11.3.3. Sintaxi-baliabideen ondoriozkoak	930
12. HITZ BAKUNAK	933
12.1. Atarikoa	935
12.2. Ñabardurarik gabeko hitz berezitu bakunen zerrenda	937
12.2.1. Hitz “ikasi-landuak”	939
12.2.2. Egokitzapenak	942
12.2.2.1. “g” / “j” / “ts” [ć] / “x” [š]	942
12.2.2.2. Hitz-hasierako egokitzapenak	943
12.2.2.3. Hitz-barruko egokitzapenak	945
12.2.2.3.1. Bi kontsonantek topo egitea	945
12.2.2.3.2. Bi kontsonante baino gehiagotako multzoak	949
12.2.2.4. Hitz-bukaerako egokitzapenak	949
12.2.2.4.1. Hitz-bukaera aipagarriak	952
12.2.2.4.1.1. Adjektibo erreferentzialen bukaerak	952
12.2.2.4.1.2. <i>lengoiaia, mintzaia, pertsonaia</i>	953
12.2.2.5. “X”en inguruan	954
12.2.3. Aldaerak	954
12.3. Erdarazko hitz berezituak	964
12.3.1. Grafiaren inguruan	967
12.3.1.1. V, W dunak	967
12.3.1.2. C, CH, QU	969
12.3.1.3. Beste zenbait: <i>mb, mp</i> , kontsonante-bilkurak, azentuak	971
12.3.2. Euskal ordainik gabeak	972
12.3.3. Zenbait egitura aipagarri	973
12.4. Laburpenak	975
12.5. Laburbilduz	976
13. HITZ ERATORRIAK	983
13.1. Erator-atzizkidunen sailkapena	985
13.1.A. Izen-sortzaileak	985
13.1.A.1. Izen abstraktuen sortzaileak	985
13.1.A.2. ‘Egile’-izenen sortzaileak	995

13.1.A.3. 'Multzoa' adierako izen-sortzaileak	1003
13.1.A.4. 'Tresna'- edo 'Baliabide'-izenen sortzaileak	1006
13.1.A.5. 'Gauzakia/ekoizpena' adierako izenen sortzaileak	1009
13.1.A.6. 'Lekua' adierazten duten atzizkiak	1015
13.1.A.7. 'Garaia' adierazten duten atzizkiak	1016
13.1.A.8. Aditzoinari erantsiz, 'Ekintza/Ondorioa' adierako izenen sortzaileak	1016
13.1.A.9. Zero atzizkia	1038
13.1.B. Izenondo-sortzaileak	1040
13.1.B.1. Jatorrizkoak	1040
13.1.B.2. 'Joera-Zaletasuna' adierazten dutenak	1043
13.1.B.3. 'Gaitasuna' adierakoak	1046
13.1.B.4. 'Jabegoa' adierakoak	1049
13.1.C. Aditzak sortzeko atzizkiak	1052
13.1.D. Aditzondo-sortzaileak	1056
13.1.E. Atzizki txikigileak eta handigileak	1058
13.2. Euskal aurrizkiak	1059
13.3. Eratorpenaren ingurukoak	1063
13.3.A. Zenbatzaileak	1063
13.3.B. Atzizki gisakoak	1065
13.3.C. Aditz erazleak	1066
13.4. Ondorio gisakoak	1067
14. ZENBAIT ERDAL AURRIZKIREN ZENBAIT EUSKAL ORDAIN	1071
14.1. Atarikoak	1073
14.2. Sailkapena	1075
14.3. Laburbilduz	1103
15. ERATORBIDEAREN ETA ELKARKETAREN ARTEKOAK	1105
15.1. Atarikoak	1107
15.2. Sailkapena	1107
16. HITZ ELKARTUAK	1113
16.A. Izen elkartuak	1115
16.A.1. Kopulatiboak	1115
16.A.1.A. Dvandvak	1115
16.A.1.A.1. Izena + Izena	1115
16.A.1.A.2. Izenondoa + Izenondoa	1118
16.A.1.A.3. Aditzoina/partizipioa + Partizipioa	1119
16.A.1.A.4. Adizlaguna + Adizlaguna	1119
16.A.1.A.5. Galdetzailea + Galdetzailea	1119
16.A.1.A.6. Aditzondo elkartuak	1119
16.A.1.B. Koordinaziozkoak (gehiketa)	1120
16.A.1.C. Atributu elkarteak	1121
16.A.1.D. Aposizioak	1123
16.A.1.E. Tautologiak	1124
16.A.1.F. Subsumptive	1124
16.A.2. Menpekotasunezkoak	1126

16.A.2.A. Izena + izena.....	1126
16.A.2.B. Aditzoina + izena.....	1139
16.A.2.C. Aditz-izena + izena.....	1142
16.A.2.D. Izena + aditz-izena ('sintetikoak').....	1144
16.A.2.E. Zenbait mugatzaile berezi dituzten izen elkartuak.....	1147
16.A.2.E.1. Leku-denborazko mugatzailedunak.....	1147
16.A.2.E.2. <i>SASI</i> mugatzailea dutenak.....	1148
16.A.2.E.3. <i>ISIL</i> , <i>GELDI</i> mugatzailea dutenak.....	1148
16.A.2.E.4. <i>ZATI</i> mugatzailea dutenak.....	1148
16.A.3. Justaposizioak (Izena + Izenondoa).....	1149
16.A.4. Izena + <i>-ko/-en</i> + Izena.....	1150
16.A.5. Hots-uztardurak (onomatopeiak).....	1151
16.A.6. Bikoiztapenak.....	1151
16.A.7. Neurri-sintagmak.....	1152
16.A.8. Izen-sintagmaren egitura duten elkartuak.....	1152
16.B. Izenondo elkartuak.....	1154
16.B.1. Kopulatiboak.....	1154
16.B.1.A. Dvandvak.....	1154
16.B.2. Menpeketasunezkoak.....	1155
16.B.2.A. Aditzoina + izenondoa.....	1155
16.B.2.B. Izena/izenondoa + <i>zale</i>	1155
16.B.2.C. <i>Gabe</i> bigarren osagaia.....	1155
16.B.2.D. Elkartu sintetikoak.....	1157
16.B.2.D.1. A + <i>dun</i>	1157
16.B.2.D.2. Izena + aditz-izena.....	1157
16.B.3. Exozentrikoak (bahuvrhiak).....	1157
16.C. Aditz elkartuak.....	1158
16.C.1. Aditz elkartuak.....	1158
16.C.1.1. Izena + aditza.....	1158
16.C.1.2. Izena/Izenondoa + etsi.....	1159
16.C.2. Aditz-esapideak.....	1160
16.D. Bi osagai baino gehiagoko elkarteak.....	1160
16.E. Ondorio gisakoak.....	1161
17. SINTAXI-BALIABIDEAK.....	1165
17.1. Atarikoa.....	1167
17.2. Sailkapena.....	1167
17.2.1. <i>-ko</i> izenlagun-sortzailea.....	1167
17.2.2. <i>-ko/-zko</i> bikoteak.....	1172
17.2.2.1. Bilduma.....	1172
17.2.2.2. <i>-zko</i> izenlagun kalifikatzailea.....	1173
17.2.3. Hedaturazko egiturak.....	1173
17.2.3.1. Eskuineranzko hedapena.....	1174
17.2.3.2. Ezkerreranzko hedapena.....	1175
17.2.4. Izen bereziak.....	1178
17.2.5. Nominalizazioak.....	1178
17.2.6. Perpausak.....	1179
17.2.7. Aditzaren inguruko egiturak.....	1180

17.3. Ondorio gisakoak	1180
18. ONDORE OROTARIKOAK	1183
18.1. Ondore orotarikoetarantz.....	1185
18.2. Mitxelenak gaitzetsia.....	1187
18.2.1. Hizkuntza ideietan, euskalaritzan	1187
18.2.2. Hizkera-moldeak.....	1188
18.2.2.1. Garbizaleak.....	1188
18.2.2.2. Narras-zaleak.....	1189
18.3. Mitxelenak gatzatua	1189
18.3.1. Mitxelenaren asmo-ideiak.....	1189
18.3.2. Mitxelenaren hiztegi berezituaren ezaugarri orotarikoak	1193
18.3.2.1. Mitxelena izen-emailea	1193
18.3.2.2. Hitz-altxor berezituaren lerro nagusiak.....	1196
18.4. Amaitzeko	1198
BIBLIOGRAFIA	1201

II.
ATALA

8.1. ATARIKOA

La rime est involontaire —et pourtant significative—: il n'y a pas de lexicographe sans gaffes. Elles sont pour ainsi dire inévitables. Je dirais presque: heureusement, car elles rattachent les lexicographes au genre humain en général. Le dictionnaire et le glossaire ont, en effet, quelque chose d'inhumain, ils font sentir une atmosphère de robot, par la présentation décousue des faites de langue, par l'atomisation de ce qui veut être cohérent. Les hommes qui font d'un dictionnaire leur livre de chevet sont rares. On ne lit pas, on le consulte. Les dictionnaires ne sont humains que par la faiblesse humaine de ceux qui les font. Éliminer toutes les bévues des dictionnaires, ce serait leur déshumanisation totale. Cela fait d'ailleurs la joie des lexicographes eux-mêmes de découvrir les erreurs de leurs confrères, ce qui ne les empêchera jamais d'en comettre d'autres qui, à leur tour, feront le délice de leurs successeurs. La tradition est garantie depuis qu'il y a lexicographie. N'oublions pourtant pas qu'il y a lieu de faire des distinctions, bien sûr. Si les erreurs s'accumulent, se systématisent pour ainsi dire, si l'on trouve dans un dictionnaire plus d'erreurs que d'indications correctes, le délice se transforme en désabusement, le lecteur se fâche, le lexicographe est proscrit par ses confrères. Les gaffes sont le piment d'un dictionnaire, mais il faut se garder d'en abuser. Même dans l'éloge de la folie il faut garder la juste mesure. Je suis sûr d'avoir Erasme de mon côté. (Baldinger 1974:81).

8.1.1. Hiztegiaren arrazoia eta hiztegi-gaia

Tesiaren bigarren atal nagusia osatuko du *Mitxelenaren Euskal Idazlan Guztiak (VI)* (“*Hizkuntzalaritzaz I*”) (MEIG VI), *Mitxelenaren Euskal Idazlan Guztiak (VII)* (“*Hizkuntzalaritzaz II*”) (MEIG VII) eta *Zenbait hitzaldi* liburukietan bilduriko Mitxelenaren artikulu-hitzaldietako lexiko-unitateen (Zgusta-ren (1971:23,157) *lexical unit*), hiztegi-izakien, bildumak:

Acaso no sea insensato pensar que nuestra aportación más valiosa en siglos pasados —suspendo el juicio sobre tiempos más recientes— a la constitución de un vocabulario que vaya más allá de lo puramente técnico haya consistido, al menos en razón del esfuerzo invertido, en esos intentos personales y aislados de adecuar la lengua del país para que sirviera a necesidades antes no sentidas. (1973a, SHLV:402).

Tesiaren hari nagusiari jarraiki, bidezko etsi da hiru liburukion hitz-altxorrean arakatu eta atondurik eskaintzea, Mitxelenaren hizkera berezituaren (teknolektoaren¹) hiztegi-mailako testigutzarik leialena eman dezakeelakoan.

Egia bada ere eginiko aukera murriztegi gerta daitekeela Mitxelenak mamitzen duen euskararen erabilera ikasi-landu osoaren berri eman nahi izanez gero eta, alde honetatik, lan osobeteagoa zitekeela euskal lan guztien lexikoia (*vocabulaire* (Rey 1977b:V-39)) ez ezik, beste hizkuntz mailen azterketa ere egitea, tesiari zedarriak jarri beharrak batetik eta erdietsi nahi den xedeak bestetik, ekarri dute eremu zabalean sail bat begiz jotzea, Mitxelenaren hitzez esanez, “hiztegi orokorrek, premiazko duten mikro-hiztegia” egitea (1976c:103).

¹ “Por ‘tecnolectos’ o ‘lenguas de especialidad’ se entienden lenguajes de grupo que, desde el punto de vista lingüístico, habría que clasificar dentro de la diferenciación diástrática, pero que, por la importancia que tienen y que van adquiriendo cada día, se tratan aquí como grupo aparte (...) además de los tecnolectos, hay que tener en cuenta las terminologías que pertenecen a un tecnolecto”. (Ettinger 1982:389).

Nahiz Mitxelena hizkuntzaz, oro har, hautetsiriko hiru liburukietan bakarrik mintzatzen ez den, hiztegi-gai aukeraturiko lehen bi liburuxken kasuan, argitaraldi berriaren testu-moldatzaileek² ikusi duten gaiaren aldetikako batasuna hemen ere ontzat eman da, horien gaineko azterlana egitea, eremu zabalagoaren ispilu egoki eta adierazgarria izan daitekeelako uste-an.

Itzakeraz bestelakoa izanik, *Zenbait hitzaldi* ere azterkizun hartu nahi izan da, idazlan honi muzin eginez gero, Mitxelenak hizkuntzalaritzaz bete-betean adieraziriko zati handi eta garrantzizko bat kanpoan geldituko litzatekeelako.

Irakasaldi-bilduma honen aitatasuna ezin alhora dakioko Mitxelenari oso-osorik³. Halarik ere, J. A. Letamendiaren hitzetan garbi asko adierazten da Mitxelenak itzulpen osoa ikusi eta, egoki iritzi zion orrazketa egin ondoan⁴, ez zuela oztopabiderik jarri plazara zedin. Arago, "Gramatika Sortzailea eta Bihurtzailea" deritzan atalak Mitxelena du ia erabateko egile.

Honenbestez, bestek bestela egin bazezakeen ere, tesigileak hirurok jo ditu begiz hiztegi-gai⁵, Mitxelenagan antzeman daitekeen euskara noranahikotzeko asmo mamituen erakusgarri izan daitezen:

El léxico técnico, en cualquier parte, ha de ser buscado donde normalmente debe encontrarse: en obras o escritos que, de alguna manera, tengan una relación directa con la técnica. (1973a, *SHLV*:404).

Hitz-altxorren zedarrietan kokatu gogo da ikerlanaren atal hau, maila honetan ikusi uste delako beste hizkuntz mailetan baino gardenago eta aiseago, adigaiak hizkuntza bilakatzeko saiatzeko denaren islarik zuzenena; bestela esan, halaberharrez maila honi lotu beharko zaiolako hizkuntza bide berrietan barrena abiarazi nahi duenaren ahalegina eta eginahalaren aztarren zehatza.

Hautespen honetatik abiatuz, bada, ondokoan bilduko eta (lexikografia-antolamenduak ezinbestean aurretiaz eskakizun duena izaki) aztertuko dira hizkuntzalaritza-filologiei estu-estu dagozkion idazlanetan Mitxelenak erabiliriko lexiko-unitateak.

8.1.2. Hiztegi-mota

Hiztegi-zeren bildumak, ohiko tipologia⁶ itxura bat edo beste har dezake, eta honen ondorioz, hiztegi-gintza-lanen mota batean nahiz bestean koka daiteke.

² Sarasolak (1986:207) eginitako deitura-bereizkuntzaren ildotik, "testu-moldatzaile" erabiliko dugu usuenik, argitaraldirako itsaskinean axalean utziko ditugun gertarietarako.

³ "Zorioneko *Zenbait hitzaldi* horiek ez nituen nik erdaraz idatzi. Egin erdaraz egin nituen, hala eskatu zidatelako, nahiz ondoko elkar hizketak erdaraz eta euskaraz izan ziren. Neure kabuz, ez nituen sekula argitarako, ez erdaraz ez euskaraz. Ez nien, ordea, eskatu zidaten baime-nik ukatu. Letamendiari esker agertu ziren. Neronek ere, halaz guztiz, hartu nuen lanik aski, ez inoren itzulpena orrazten, baizik eta trakeski esanak zertxobait osatzen eta zuzentzen". (1975c:40).

⁴ Ikus 1990eko *Zenbait hitzaldien* "Aurrekoen osagarri".

⁵ Lehengaiaren aukera zehatzaren, eta jatorrizko testuen eta erabiliriko argitaraldien arteko alde berri xehea argitaraldirako itsaskinean emango dugu.

⁶ Mounin (1965), Wagner (1967), Malkiel (1967), Quemada (1968), Rey (1965,1970,1977a,1977b), Dubois (1971), Zgusta (1971), Otero (1975), Alvar Ezquerri (1976), Guilbert (1977).

Seco-k (1984), berriz, tipologia orotarikoa bitan biltzen du: *originales/los otros*, hiztegiak, aurreko hiztegien zordun ez izatearen ala izatearen arabera.

Sailkapen-deiturek ez dute beti, halaz ere, ikertzaileen adostasunik biltzen eta, sarritan, antzeko hitz-bildumek izendapen desberdinak izan ohi dituzte⁷.

Hiztegi hau ere, beste askoren antzera, nekez baino ez daiteke kabi mota aratz batean, duen izaera nabarra dela medio.

Hizkuntza anitzeko hiztegien artean⁸ (hizkuntza bikoien artean⁹, batik-bat) erosoago koka daiteke, apika, ohiko idazle jakin baten lexikoen¹⁰ artean baino, nahiz eta autore baten lan batzuen gainean eraikiko den.

Halaz guztiz, aspaldiko idazleen lexikoiek (1974a, *SHLV*:387) edo izaera exegetikoa dutenek (Zgusta 1971:207) ezinbesteko eskakizuna bide duten testu-kokaleku zehatzak ematea geure egin dugu.

Honela, hiztegi-sarrera guztiei¹¹ testu-kokalekua, testu-euskarria alboratuko zaie, honako helburuak aldi berean erdiestearen kariaz: bistakoa den non darabilen halakoa jakiteaz gain, Mitxelenaren garaian garaiko jaidurak ispilatzea, eta maiztasun-hiztegi izan gabe ere, Mitxelenak forma lehiakideak edo auzi-iturri direnak batik-bat, zenbatetan, non eta noiz erabili dituen jakiteko bidea eskueran jartzen delako.

Bestetik, bada hiztegi hau nolabaiteko termino-hiztegia¹². Ez, halaz ere, ohiko hizkuntzarteko termino-hiztegia, ez, bederen, halakotzat jotzeko ezin txuliatuzko eskakizuntzat, hizkuntza anitzeko termino-hiztegi usuen legeetariko bat —terminotzat joak soilik biltzea¹³, alegia— hartzen bada, ez eta, beste terminotegi-mota (hitza zilegi bada) baten araberrako terminoen definizioa edo azalpena¹⁴ xede izatea neurgarri hartuta (Rey (1977b)).

Azterlanean arrazoituko den gogobideari jarraiki, erabileraz berezitu diren hitzak (Egin-kizun Bereziatarako Hizkuntzaren osagaiak) hizkuntzaren osagai ere badirenez gero, HIZTE-GLaren, eta honenbestez, HIZKUNTZAren eremuan koka daitezke.

Hau dela-eta, egokiago ikusi du tesigileak barruti zabalean —hots, hiru liburukiek osatzen duten esparruan—, erabiliriko oro jasotzea berezitutzat joak soilik bildu baino, nahiz eta, morfologia-azterlan zehatza berezitu direlako bakarren gainean egingo duen.

⁷ Sailkapen garbiak eta sail gardenak ezartzeko debekuen lekukotasuna irakur daiteke Haensch-engan (1982:95hh), besteak beste.

⁸ Eite honetako hiztegiez Alvar Ezquerria-k (1976:124,183) dioena, ongi uztartzen bide zaio hemengo honi:

"En general, son menos normativistas que los "diccionarios de lengua", y son más permeables a los lenguajes especializados de las ciencias y de las técnicas".

⁹ Martin-ek (1967:153) adieraziak bizi baditugu ere:

"Making a bilingual dictionary involves frustration and compromise. You set out with the cheerful view that you can produce a work that will be all things to all men —and perhaps to all machines— you end up with a feeling that you are failing one and all. You want to make a dictionary that will be concise but exhaustive; exact while not exacting; linguistically adequate for BOTH languages, yet uncluttered with trivial details. Sooner or later you have to concentrate on certain goals and forget others. Each dictionary represents some unique compromise, useful —we hope— for some purposes and frustrating the others".

¹⁰ Ez da hiztegi-gintzako bibliografian erabateko terminologiarik kausitzen lexikografia-lanak izendatzerakoan: Read-ek (1973:166) eta Alvar Ezquerria-k (1976, 1980) jaso bezala.

¹¹ Guzti-guztietan ez. Azken argitaraldian testu-euskarriak ez ditueni eta *ba-*, *bait-* bezalako gramatika-hitzei ez diegu alboratu, informatika-lanabesak ezartzen zizkigun oztoparriak direla kausa. Halaz guztiz, guztien izaeraren lekukoa, Mitxelenak erabiliak izanarena, alegia, bada.

Honela iruditarako dira lekukotasunak:

Artikuluak kodeari (1985b), bi punturen ondoan orrialdearen numeroan (1986b:187) eta komaren ondoren orrialdeko pasartean (1985b:187,01).

Baldin artikulua berean lema bereko testu-hitzak behin baino gehiagotan erabili badira, ez da koderik errepikatuko; orobat jokatu da orrialde berean geratuz gero (1985b: 187,01,06;189,13).

Artikulu berean lema berari dagozkion bost testu-hitz baino gehiago erabili badira, lehen bosten lekukotasun zehatza jasoko da, ondoren eten-puntuak (...), eta azkenik parentesi artean agerraldi-kopuru osoa emango da (1985b:187,0106;189,13;190,13,15... (8)).

Azken muturrean bi izartxo parentesi artean agertzeak (***) ehundik gorako agerraldi direla artikulua horretan adierazten du.

¹² Hauen tipologia eskaintzen dute, Guilbert-ek (1977) eta Rey-k (1977b).

¹³ Hiztegi usuz, teknika-hiztegiak eta (tarteen legokeen jakite orotariko hiztegiaren arteko harremanez ez gara hemen berriaz ariko, Phal (1968), Fernández-Sevilla (1974:122), Opitz (1983a,1983b).

¹⁴ Puntu zehatz honez arduratzen da Scholfield (1980:105).

Beraz, esan daiteke hiztegi honetan, hiztegi-zer bereziteuk hitz-altxor osoaren barruan zati-esparrua osatuko dutela. Beste modu batera esanez, Mitxelenaren hizkuntzalaritza-filologiegizko teknolektoaren lexiko-gaiak osatuko duela hiztegiaren barruti zabala, berezitu edo terminotzat joek zatibarrutia osatuz¹⁵.

Halarik ere, begi aurrean izan dira hizkuntza anitzeko termino-hiztegiei leporatu ohi zaizkien akatsak¹⁶. Ahal den neurria saihestu nahiz, beraz, berezitutzat joek ere besteek bezalako lexikografia-azterketa izango dute¹⁷; hau da, gramatika-kategoria (ahal denean) alboratuko zaie, adibideak emango dira; izenaz gain, beste morfologia-izaerazkoak ere kontutan hartuko dira. Hitz gutxitan esanez, batik-bat alderdi morfologiko-lexikologikoetan sustraituriko hiztegi-antolamendua gatzatzeko saioa egingo da.

Ez da adigaien azalpenik emango —laburdura eta beste kasu gutxi batzuetan izan ezik— iraurlordaina¹⁸ baizik, hizkuntzarteko hiztegi arrunten bideari atxikiz.

Aipatuz gain, hiztegiaren izaeran hatza utziko duen beste alderdi bat hiztegiaren balizko usatzailea¹⁹ da, eta honekin batean datorren beste honakoa: hiztegiak erdietsi nahi lukeen xedea, lagungarri izatea, alegia²⁰.

¹⁵ Alde honetatik, *restricted or special* (Zgusta 1971:204) edo *segmental* (Opitz 1983a:56) izaki, hiztegi *diateknikoa* (Haensch 1982:145) izango du barruan hiztegi osoak.

Rey-ren (1977b:Vb-29) hitzez esanez, hitz-altxor osoak, *dictionnaire multilingue à vocation terminologique* delako *objet mixte* denetik gertu xamar koka daitekeena barnean hartuko du.

¹⁶ Rey-k (1977b:V-29) oso kritikatzan du gisa honetako hiztegia, mota bakarrekoa ez izaki, mota diferenteen ahuleziak beregana ohi dituelako.

“Ces dictionnaires exigent théoriquement de leurs rédacteurs (a) la connaissance approfondie des réalités décrites (technologie, science, institutions...) et de leur conceptualisation, (b) celle des procédures de description, tant lexicographique que terminographique, (c) celle des ressemblances et divergences entre langues. Il leur faudrait donc être à la fois technologues, lexicographes, terminographes (et donc lexicologues et terminologues); enfin comparatistes et traducteurs. Nul individu ne pouvant raisonnablement prétendre à une telle universalité, la réponse au besoin de qualité est évidemment le travail en équipes interdisciplinaires, dont on connaît les difficultés”.

Halako handi-usterik gabe ere, itxurazko zerbait antolatzen saiatu gara, besteren laguntzaz ere baliatuz. Erdetsia...

¹⁷ Rey-k (1976:98) terminoko proposatzen duen informazio osotik, bereziki, hizkuntz mailako zehaztapen morfosintaktikoa lizatekeena, alegia.

¹⁸ “La solución más razonable consiste, por lo tanto, en dar como ‘equivalentes de traducción’ (empleamos aquí el término ya consagrado por el uso, a pesar de no ser muy acertado, porque precisamente no se trata de relaciones de equivalencia), en el diccionario de traducción, aquellas unidades léxicas de la lengua de destino que contengan, por lo menos, un semema que concuerde en su composición, en la mayor medida posible, con un semema, al menos, de la unidad léxica dada en la lengua de destino”. (Werner 1982:288).

Guk erdai *equivalente de traducción* hori euskaraz “iraurlordain” erabiliko dugu.

¹⁹ Erabiltzaile-motak hiztegi elebidunen izaeraz kezkatu diren egileen arreta bereganatu du. Ez dago, halaz ere, erabateko adostasunik hizkuntza bakarreko ala bi hizkuntzetako hiztunen jakinmina ase behar ote duen erabakitzeke unean, ezta esanahia zehazteko azalpen-oharrak zein hizkuntzatan eman behar direnean ere.

Honela, esate baterako, Schnorr-ek (1986:54) *decoding* eta *encoding* ariketak aipatzen dituelarik, ez du bi hizkuntzako hiztunak gogoan izatea bazterzen.

Haas (1967:45) biak gogoan hartzearen alde agertzen da garbi.

lanucci-k (1967:203) *foreign-to-native* eta *native-to-foreign* norabideen zehaziapena eskatu eta abiapuntuko hizkuntzan zehaztasunak ematea proposatzen du.

Wiezell-ek (1975) aipatu berria jotzen du begiz, hain justu, kritikatzeko eta bi hizkuntzetan eman beharreko argigarri-motak (*completion type*, hizkuntza jomagan eta *meaning discrimination*, abiapuntukoan) bereizteko.

Duval-ek (1986:95) ere, *version/theme* bereizkuntza proposatzen du, lehena, hiztegi-sarreraren hizkuntza jatorriz ez duenari eta bigarrena, bere ohiko hizkuntza horixe duenari, egokituz.

Edozein kasutan, erabiltzailea, hiztegieleak bere lanaren hasieratik bertatik oso begi aurrean eduki beharrekoa dela azpimarratzen da han eta hemen: Harrell (1967), Martin (1967:154).

Gure aukera, ikusiko den bezala, adigarri-azalpenak euskaraz landatzea izango da.

²⁰ Alde honetatik, Agirrebaltzategik (1985:41) desio duen eginkizunean bere aletxoak eskaini gogo luke:

“Bestalde, aitortu beharra dago, gaurreng euskaraz teknolekto bakoitzaren lantzeak, aurretik alor horretako lexiko historikoa sistematikoki biltzea eskatzen duela; bide horretatik, balio handikoak dira alor konkretu batzutan egin diren terminologi biketak; baina oraindik lan handia gelditzen da egiteko. Eginkizun hori nolabait betetzeko, hiztegi bakoitzaren lanbidean sartzen da, literatura orokor eta berezituaren, klasikoaren nahiz modernoaren, irakurketa eta hustuketa lexikala egitea (...) c) Lexikogintza tekniko-berezitua zentzuz eta ausardiz, baina segurtasun kritikoz eta zientifikoz, aurrera eramateko, euskararen lexiko-sorkuntzarako bideak aztertu beharra dago”.

Mitxelenak batasun-bidean²¹ eta euskararen buru-jasotzeko saioan duen ezin ukatuzko itzalean oin hartuz, hizkuntzalaritza-filologietako euskal ikasleak bereziki —hizkuntz gaien berri gutxi-asko dutenak— hiztegi-gatzatzearen atzeoihalean daude, uste baita Mitxelenaren hizkuntz gaiezko euskal testuak irakurtzean (eta gai berari buruzko beste inoren euskal testuak ere bai, apika) euskaldun horrek lagungarri aurki dezakeela euskal hitzen erdal ordainak eskueran izatea, kontutan izanik eskierki darabilen bibliografia erdaretan dagoela.

Hau dela-eta, zenbait iraulpenetako zehaztapen-ñabardurak balizko erabiltzaile horren pentsatuz egingo dira.

Halaz guztiz, erdaldunari edo euskalduntzen ari denari ez zaizkio ateak erabat hertsi nahi²².

Mitxelenak *Orotariko Euskal Hiztegiaren* aurkezpenean adieraziak hona alda daitezke, gogaidetasunaren seinale:

Erdara erabiltzen du, baina hizkuntza laguntzaile bezala. Bi arrazoigatik: errazago delako hiztzak itzultzea bakoitzaren zer-nolakoa azalpen luze eta aspergarriren bitartez ematea baino eta, bigarren, komeni delako erdaldunek ere hiztegi sarrera izatea. (1987d:79).

Aurrean izanik hiztegiaren xedea errenteriarrek bere ofizioko zereginetan aurkitu bide dituen *onomasiological gaps* (Zgusta (1971:306)) direlakoak betetzen nola moldatu den hiztegiaren bitartez erakustea dela, Mitxelenak Larramendigatik esanak atzekoz aurrera paratuz esan daiteke hiztegi honetan Mitxelenak “euskaldunak harritu beharrez” eginaren erakusgarria eman nahiko dela, euskaratik abiatu eta erdarara/erdaretara aldatuz mamituak.

Bestetik argitu behar da informatikaren laguntzaz baliatuagatik ez dela maiztasun-hiztegiarik, ez *computerized dictionary*²³ edo *lexical database* (Neuhaus (1983:61)) gisakorik eskainiko²⁴. Halaz ere, hiztegia hornitzen duten testu-kokalekuek bidenabar usutasunaren adierazgarri ere izango dira.

Sailkalanaz arduratu diren bi ikertzailearen —bertako eta kanpoko biren— irizpideak hona aldatuz, aurkezten den hiztegiak honako ezaugarriak dituela esan daiteke:

Arzamendik ahotan duen (1981) Malkiel-en tipologian sustraituriko sailkapenaren arabera:

-“Materiaren” irizpidean sustraituriko “Autore edo liburu baten hiztegia”; “Bi (eta hiru) hizkuntzatakkoa”.

-“Ardatzaren” arabera, “aldi batekoa (edo sinkronikoa)” eta “itunezkoa (edo hurrenkera konbentzionalean antolatua)”.

-“Artikuluaren egitura eta informazioari” dagokionez, “baliokidetzatza” eta “kategori gramatikazkoaren” gainekoa dira, hiztegi-artikuluetan kausi daitezkeen informazioak.

Haensch-en (1982) terminologiari helduz, berriz:

- exhaustiboa (begiz joriko gaia osorik jasoatza)²⁵

²¹ Alderdi honi ere ezin muzin egin dakiokelakoan gaude.

²² Usatzaile-mota bat baino gehiago gogoan izateak dakartzan arriskuez atzendu ez bagara ere (Werner 1982:293).

²³ Warwick (1988:95) eta *Lexicographica* aldizkarian, oro har, egun erabiltzen den zentzuan. Gaztelaniari dagokionez, azpimarra daiteke Casajuana-k (1985) eta bestek eskuartean duten lana.

²⁴ Besteak beste, morfologia-azterketak oso aurrera ibiltzea eskatuko lukeelako.

²⁵ Zehaztuko da hau.

- deskribatzailea (ez du, noski, hiztegi orok ezinbestean omen duen errainu arau-emaileaz gaineko asmorik)
- sinkronikoa
- diateknikoa
- hizkuntza anitzeko-elebiduna
- alfabeto-hurrenkeraren araberakoa²⁶.

Idazle baten lan batzuetako hitz-altxorra da, beraz, aurkezkizun; hau da, hizkuntz azterketaren ondorioz eta egungo hiztegitintza- (eta lexikologia-²⁷) araei begira atonduriko hiztegia.

Guztiarekin ere, azpimarratu behar da hitz-altxor honek ez duela tesiaren helburua agortzen eta beronen izatea xede-jomuga orotarikoen mesedetan ikusten duela tesigileak.

8.2. LEMA-PARATZEA

8.2.1. Orotariko irizpideak

Begiz joriko hiru liburukiak informatika-euskarrian erabili dira geroko prozesuaren abiapuntu. Esan beharrik ez dago hizkuntza-gaietan ere, informatikaren makuluez baliatzea ezinbesteko begitantzen dela, corpus handi xamarak erabili behar direnean batik-bat²⁸.

Lana gisa honetan egin ahal izan da, *Orotariko Euskal Hiztegiako* eta UZEI-ko lankideei esker. Lehenek disketeetara baitituzte hiztegi-gaia osatzen duten *MEIG VI* eta *MEIG VII* liburukiak, eta UZEI-ren irakurgailuak (eskanerrak), paper-izaera zuen *Zenbait hitzaldi* informatika-izaerako bilakatu baitu.

Lana xamurtu du, txoil, euskararen hiztegi orotarikoa mamitzen ari direnek Mitxelenaren testuen aldaera batua eta ez jatorrizkoa erabiltzeak²⁹, konputagailua lanabes baliotsua izanik ere, bere mugak bai baititu.

Honela, oztopabide bihurtu dira marratxoak³⁰ edo oraindik ortografia erabat finkatua ez duten zenbait hizkuntz gai (*nahi eta nahi ez, nahitanahiez, nahi(-e)ta-ez...* eta gisa honetakok, esate baterako), eman zaien irtenbidea beherago azaltzean erakutsiko den bezala.

Hau izan da ibilbidea³¹:

Lehen lana, testuak eskuera bezala zuzen ote dauden egiaztatzea izan da; hau da, datozen-datozenean hutsik gabe ote dauden eta, honenbestez, beste gabe, langaia osa ote dezaketen ziurtatzea.

²⁶ Hau ere zehaztu beharko da.

²⁷ "On ne fait pas de bonne lexicographie sans bonne lexicologie". (Imbs 1960:17).

²⁸ Ez dugu eskainiko gai honezako bibliografiaren adigarri soil bat baizik, hain da zabala eta egunoro zabaldu beharra. Muller (1963,1973), Quemada (1968), Alvar Ezquerri (1976,1987) hastapenetakoak aipatzearren. *Computational Linguistics* delakoan lanean ari direnen eka-riak ere, zein bere neurrian, oso probetxugarriak gertatu zaizkigu: *Coling* (1984), Bátor (1989).

²⁹ Ikus argitaraldiezko itsaskina.

³⁰ Mekanika-bideetan grafia eta hitza bana-banako harremanetan ez egoteak sortzen dituen arazoak aipatuak zituen Muller-ek (1963).

³¹ Phal-ek (1964:57-60) zehaztuak oso lagungarriak gertatu zaizkigu lanaren aldi honetan.

Lanaren aldi honetan, zenbait zuzenketatxo egin beharrak izaten dira (oharkabean itzuri-ko hitzak, gaizki adituriko bat edo beste, pasarteren bat falta, ohiko akats ñimiñoak...), testua (ustez) okerrik gabe utzi arte.

Zuzenketa egin ostean, testua lehen galbahetik pasa behar izan da, Mitxelenaren berbal-diaren osagaiak besteatarik bereziz, hiztegia osatzerakoan bigarrenak Mitxelenagandikakoen ondoan agertuko ez badira.

Honela, besteren aipuak, adibideak, izenburuak eta pertsona-izenak³², hau da, erabilera autonomiko (Rey-Debove (1978)) edo metalinguistiko hutsaren ondoriozko hizkuntz elementuak, Mitxelenak bere berbaldian txertatu bai, baina jabetza errenteriarri ezagutzeko aukerarik ematen ez dutenak³³ saihetsean utzi behar izan dira, horretarako, ordenadoreak ezagut ditzakeen adierazgarri batzuk alboratuz eta tresnaren irakurmodurako nahasiturri gerta daitezkeenak urratuz.

Halarik ere, zenbait kasutan, Mitxelenak hitzaren iturburua besteri aitortuagatik, bere berbaldian txertatu eta beste hitzekin nahaste darabil. Halakoak ere hiztegian jasoko dira, hitzaren eskuinean izartxo batez hornituz (**anaitzako***, [abantail*]...).

Mitxelenaren jabegokoak berezi ondoan, testu-izaera duten osagaiak bakantzea dator, bestela esan, hustuketa (Muller-en (1963:156) *découpage*).

Ihardun honetan, UZEI *Egungo Euskararen Bilketa-lan Sistematikoa* (EEBS) egitasmoan baliatzen ari den informatika-tresneria (RTerm) lan honi egokitzeko aukera eskergaitza izan da. Honen ondorena, testu-hitzak³⁴ eskuratzea izan da.

Eginkizun hau burutu ahal izateko, kode-jartze berezi bat egokitu behar izan zaie testuei liburu-orrialdeak zehaztuz. Pasartea eta pasarte-barneko kokalekua, berriz, programak automatikoki ezarri ditu; honela, hitz bakoitza helduleku zehatzaz hornitu da, testuen eta hitzen arteko lotura estrapozo gabe gerta dadin, hagitiz garrantzizkoa hau, beherago ikusiko den bezala.

Honela bada, hitz bakoitza, lema ezartzeko ezinbestekoa den bi punturen arteko pasarte argigarrian³⁵ kokatzeko bidea eman zaio makinari, hemendik aurrera, datu-basean³⁶ lan egin ahal izan dezan³⁷. Honenbestez, *predicción* (Alvar Ezquerri (1976:209)) delako testu-txukuntze eta egokitzeari amaia eman zaio³⁸.

³² Aurreraxeago zehaztuko dugu hau.

Edozein kasutan, lexikografiaren orotariko arauak leku-izenak bazterteza badakar ere, guk bestela jokatzeari hobetsi dugu. Bai leku-izenak bai herritarrenenak jasoko ditugu —MH-k ez bezala—:

“Hitz-eren zerrendako hainbat errenkada, leku edo herri-izenek zegozkien. Horrelakoak ezabatu egin genituen besterik gabe, eta halaber, oro har, herritarren izenek zegozkien. Haatik, *mairu*, *judu* eta interes berezia zuten beste zenbait gorde egin genituen, eta ondorioz, eraketa egin ahal izateko, baita ere *moro*, *judutar* e.a. Hizkuntz izenak, aldez, beti gorde genituen. Herritarrak eta beren hizkuntza hitz beraz adierazten direnean, hizkuntzari dagozkion agerrialdiak soilik zenbatu genituen leman. Horrela *katalan*-en agertzen diren maiztasun-kopuruak hizkuntza adierari dagozkionak soilik dira; horrela, *katalanera* lemarekin eraketa zuzenean egin daiteke”. (1982:2.6).

Guk, haatik, biziki interesgarri iritzi diogu hain hurbil dauden herritarren eta hizkuntzen izenak —guztiak— jasotzeari, azterlanean eratorbidean murgiltzean argiago ikusiko diren arazoak direla medio. Eta baita leku-izenak emendakin butean aldatzeari ere, egungo euskararentzat interesgarria izan daitekeelakoan.

³³ Hau ere, azterlanean zehaztuko dugu.

³⁴ MH-tik hartu dugu euskal deitura.

Erdaraz, *unité de texte* (Muller 1963), *palabra de texto* (Alvar Ezquerri 1976), besteak beste.

³⁵ Testuinguruaren premia: Zgusta (1971:227).

³⁶ Ez darabilgu Neuhaus-ek (1988:61) termino honi ematen eta eskatzen dion zentzuan.

³⁷ *Dbase4* programan lan egin ahal izateko egokitu digute testu hustua EUTGetako kalkulu-zentroan.

³⁸ Pasabide honetan, laurogeita hamar mila inguru erregistro edo fitxetarik, hirurogeita hamaika mila ingurura murriztu da datu-basea.

³⁹ Rey-k (1977a:188) lexikologiako unitaterik txikientzat daukana, alegia.

Aurrera baino lehen erabaki behar da zein hizkuntz unitate joko den begiz hiztegi-unitate bilakatzeko.

Aukeran litezkeen artean, definizio-arazorik gabea ez izanagatik, biderik usuenetik jo eta **hitzaren**³⁹ gainean eraikiko da hiztegia⁴⁰.

Testu-hitzok forma kanonikoetara, lemetara⁴¹, biltzeko (hau da, bigarren lana osatzen duen *classement* (Muller (1963:156)) delakoari ekiteko), makinari emango zaio agindua testu-hitzak hitz-eratan⁴² bildu eta alfabeto-ordenan antola ditzan.

Zein lema zehatz erabakitzeko, Euskaltzaindiak argitara emanak (1968,1975, 1979,1985,1986,1987a,1987b,1987c,1990,1991,1992a,1992b,1992c) izan dira gogoan — *OEH* eta *HLEH* lanekin batean—, lema-gaiek gidari hartu lanotan kokalekurik izanez gero.

Hemendik aurrerakoan, hitz-era bakoitza, lema beraren ala lema desberdinen agerraldiak ote diren erabaki beharra dago. Zeregin honetan hasi orduko, haatik, polisemia- eta homonimia-arazoekin egiten da topo.

Hiztegi gintzazko lanetan behin eta birritan (Muller (1963), Weinreich (1963:75-77), Marcellesi (1969:115), Zgusta (1971), Quemada (1972:408), Michelena (1974a, *SHLV*:395), Bosque (1982a), Martinet (1983:141), Euskara Zerbitzua (1987:38), adibidez) ahotan hartzen den arazoa da polisemia eta homonimiaren arteko bereizkuntzaren labaina eta honek hiztegi-antolamenduan duen ondorioa. Honen seinale argia da, hiztegi hiztegi, gertakizun beraren aurreko irtenbide desberdinak falta ez izatea⁴³.

Werner-ek (1982:297hh) polisemia eta homonimia bereizteko aldatzen dituen hiru irizpideak ere (etimologikoa, hiztunaren hizkuntz oharrena eta hitzen edukien osamodua) ez dira arazo gabeak. Izan ere, hiztegi sinkronikoa⁴⁴ bada egin nahi dena, objetibatzen zaila den oharrena baino euskarri sendoagoak nahi badira eta, hirugarren irizpideak eskatuko lukeen esanahi guztien semen⁴⁵ xehapen zehatza egiteke baldin badago, ez da, antza, lan xamurra delako bereizkuntzari zedarri gotorrak ezartzea.

⁴⁰ Morfeman oinarrituriko hiztegiaren alde ageri dira, aitzitik, bai Byrd (1983), bai *computerized dictionaries* direlakoak mamitu nahirik dihardutenak, erdietsi nahi duten izaera prediktiboaren kariaz.

Gramatika Sortzailea eta Bihurtzaileak lexikoiaz (izan) dituen ikuspegi arabera, hitzean eta morfeman oinarrituriko hiztegiak berezi ohi dira, Cabré eta Rigau ikertzaileek jasotzen duten bezala (1987:16hh). Kataluniarren lan honetan, hiztegi-mota bakoitzaren alde ongaiztoen berri argia jaso daiteke.

Izan ere da bestelako proposamenik. Hala nola, hitz-lexemak baztertu eta *formante* delakoaren gainean oinarrituriko hiztegia aldeztu eta mamitzen duen Costas Rodríguez-ena (1980:83), lehenaren zabaltasuna eta bigarrenaren balizko izaera polisemikoak hiztegiak duen ikuspegiaren sortarazten dizkion oztopoak direla medio:

“Puesto que en el problema de la representación de las entradas léxicas hemos optado por la solución de Weinreich, es decir, que a cada significado debe corresponder una entrada léxica, no nos sirve ya el término “lexema”, que en principio no parece excluir la polisemia, y mucho menos sirve el término “palabra”, cuya vaguedad no requiere demostración. El término “formante” queda así como el más adecuado para representar la unidad monosémica con que operamos”.

Auzi honezaz, halaber, Ettinger (1982), Werner (1982:224).

⁴¹ *lema, palabra-clave, voz-guía, cabecera*, espainolez; *lemma, entry word, main entry, headword*, ingelesez; *mot vedette, mot-entrée*, frantsesez; *Lemma, Stich wort*, alemanez dira Haensch-ek (1982:461) biltzen dituen ordainak.

Seco-k (1978:217) *palabra-entrada* ere badarabil espainolez.

Guk euskaraz, “lema” nahiz “hiztegi-sarrera” erabiliko ditugu.

⁴² Euskal deitura hau ere *MH*-tik hartu dugu.

⁴³ Marcellesi-gan (1969:115) edo Quemada-gan (1972:443) ikus daitezke, esate baterako, irizpide-aniztasunaren adibideak.

⁴⁴ “Historiquement, on peut distinguer la polysémie et l’homonymie. Du point de vue synchronique, cette distinction n’existe pas”. (Muller 1963:165).

⁴⁵ Semantika estrukturallean eta esanahiaren osagaietan oinarrituriko azterketan edo azterketa (logiko)-konponentziallean, oro har, erabili ohi den moduan.

Ez dirudi, beraz, proposatu ohi diren irtenbideek ikertzaile ororen kezka ase dituztenik⁴⁶, eta honengatik guztiagatik, bereizkuntzaren beharra bera ere auzitan jarri izan da⁴⁷.

Baina egia ere bada hizkuntz gertakizunok hor daudela eta hiztegi-gileak nonbaitetik jo behar duela, eginiko aukerak hiztegiaren makroegituran eta mikroegituran —bestela esan, hiztegiaren taxukeran—, ondoreak baititu.

Orotariko gertariaren aurrean, ez da falta bere lana sinkroniaren ardatzean kokatu gogo duen hiztegi-gilearen aldiro irtenbidearen alde mintzatzen denik⁴⁸. Halaz ere, hein batean bederen, historiara begiak iraultzea ez da hutsala, horrek argi baitezake —lekukotasunak izateko zori ona denean—, baita makurtu ere, halako erabaki zehatzaren nondik-norakoa.

Bestetik, hiztegi-gileari auzi-iturri bilakatzen zaizkionen aurrean irtenbide zehatzak eskaini gogo duena ere izan da. Hala nola, Werner:

Ya que una determinada forma de palabra puede pertenecer a varios paradigmas de flexión, resulta oportuno poner varios lemas en el diccionario semasiológico y en el bilingüe, concretamente un lema por paradigma de flexión, cuando la atribución de diferentes sememas a un significante está en relación paralela con la pertenencia a varios paradigmas de flexión. Esto ocurre, por ejemplo, en palabras como, en español, *cantar* (sustantivo/verbo), en inglés *lie* (diferente conjugación según el semema 'estar colocado en posición horizontal' o 'mentir'... (Werner 1982:314).

Edo bide beretik jotzen duen Haensch (1982:467), hiztegi-sarrera beregainak proposatuz, paradigma desberdinak dituztenentzat ez ezik, ebakera diferenteko homograftoentzat ere.

Hiztegiaren izaera ere ez da zokoratzekoa. Honela, hizkuntza bat baino gehiagoz baliatzeak eta luze-laburrek, esate baterako, puntu honi dihoakionez askexego ibiltzeko parada eman dezaketen arren⁴⁹ —orobat hiztegi etimologiko edo historiko izateko asmorik ez izateak— egia da egungo hiztegi-gileak ezin muzin egin diezaiokoela hiztegi-gaien antolamendu zehatz bat eskaintzeari ere, eta horretan historiaren alderdiari, hitzen atzoari, begiratzea noraezeko bilakatzen zaio, zenbait bereizkuntzaren irozgarriak hortxe baitu iturburua.

⁴⁶ Esate baterako, onomasiologia eta semasiologia ardatz hartuz, Bergmann-ek bereizten zuena ere —hau da, homonimia igorleari dagokiola eta entzuleari, berriz, polisemia— ez du Werner ase-betetzen:

"Los problemas que plantea esta solución [Bergmann-ena] se resolverían abandonando el dogma del carácter bilateral del signo lingüístico. (...) Al sustituir la teoría de la unidad del significante y del significado por el concepto de atribución recíproca del significante y del significado, no hay por qué reunir varios sememas en un significado (tengan varios comunes o no). Entonces se pueden atribuir, en principio, varios sememas a un solo significante, y asimismo se pueden atribuir varios significantes a un solo semema, de modo que tanto la distinción entre polisemia y homonimia como la de sinonimia y polimorfismo resulta superflua". (Werner 1982:312).

⁴⁷ "Tanto desde el punto de vista teórico como desde el práctico, cabe preguntarse si una distinción de polisemia y homonimia es verdaderamente necesaria". (Werner 1982:309).

⁴⁸ "Restent les cas où une même forme exprime deux ou plusieurs sens sans que sa fonction syntaxique en soit modifiée. Y a-t-il un mot, ou plusieurs? Le critère des dictionnaires est l'etymologie, sans valeur pour nous. Le vrai critère, en linguistique synchronique, serait le lien sémantique qui a subsisté (dans le cas de la polysémie) ou qui s'est établi (dans le cas de l'homonymie) entre les deux acceptions. Mais ce lien sémantique ne peut être apprécié que dans la conscience des sujets parlants, difficile à sonder. Si bien que chacun est réduit à s'interroger ou à pratiquer des sondages limités et de faible valeur. Le problème n'a pas de solution générale, sinon la soumission à un dictionnaire pris comme arbitre en pleine connaissance de cause". (Muller 1963:166).

⁴⁹ "In the more practical dictionaries which serve other purposes, e.g. in small bilingual dictionaries, it is really of quite minor importance whether the lexicographer presents his data basically in the form:

crane (1) "bird", (2) "machine"

indicating thus that he considers it a case of polisemy, or in the form:

(I) *crane* "bird"

(II) *crane* "machine",

indicating thus that he considers it a case of homonymy". (Zgusta 1971:88).

Zeinahi erabaki hartu ahal izateko, beraz, ezinbesteko begitantzen da hitzak bere testuinguruan kokaturik eskuztatu ahal izatea⁵⁰. Hau da, hiztegi-gai jakinaren izaera nabarraren gainean nolabaiteko sistematizazio-saioa egingo bada, hitzen corpus zerrendatua (*MH*) eskueran izan behar.

Hau guztia begien bistan izanik, beraz, aipatu berri diren gisako arazoei eman zaien irtenbidea hiztegitintzan —oro har— baliatzen diren irizpide teorikoei eta euskal lexikografian —bereziki⁵¹— antzeman uste den ildoari atxikiko zaie.

Polisemian, oso gorputz egonkorreko iritzi zaienean, adierak lema berean, zein bere azpisarreraren jabe, bilduko dira. Halako bereizkuntza gotorrik eta egonkorrik izan ezean, lema bakarrean —azpisarrerarik berezi gabe, beraz— adierak zenbaki bidez bereziko dira soilik. Batera zein bestera, sarrera-buru nagusi bakarraren barruan bilduko dira polisemikotzat joak.

Lehenaren adibidetzat, **alde** paperera daiteke. **alde** bakarraren barruan, ALDE-1, ALDE-2, ALDE-3 azpisarrerak banatuko dira. Bigarrenarena, berriz, **ebaki**. Zenbaki bidez bereziko dira adierak eta dagozkien iraulpenak. Honela, 1. *cortar*. 2. *pronunciar*⁵².

Homonimiaren (eta homografiaren) kasuan, berriz —aldearen funtsa horrelakotzat jo denean—, gramatika-kategorian (arestiko Werner-en “paradigman”) aldeak badaude nahiz ez badaude, lematizatzean bertan zehaztuko dira kategoriak, hitz bakoitza sarrera banatan bil dadin, baina, kategoria berekoak direnean, numerotxo bat alboratuko zaio lehari ordenagailuak ezagut eta bereiz dezan (**hazi. izond.;** **hazi. iz., egite. iz., egite-1. iz.;** **hil. iz., hil-1. iz.**).

Paperera diren polisemia eta homonimiazko arazoei, lanabes informatikoak berak dituen mugak eta sortarazten dituenak⁵³ erantsi behar zaizkie, makinak ez baitu zer jakin halako hitza elkartua dela edo, marratxo bidez idatziriko hura eta halakorik ez duen bestea grafialdagai hutsak besterik ez direla, esate baterako. Hau da, bi zuriune arteko ikur-katearen mugak gaintzen dituen elementuak oro, hiztegi-zerak oro, bana-banako arreta berezia eskatzen dio lema-paratzaileari.

Kasu hauetan hartu den jokamoldea unitate diferente bailiran lematizatzea izan da, azalduko den bezala, hizkuntz hitz (*MH*) desberdintzat ez joagatik.

Egoera ñabar honen aurrean, ekonomiaren kariatz, ez da bidezko ikusi aldaera guztiak hiztegi-sarrera izan daitezen, ezta guztiak iraulpen bera errepikatua izan dezaten ere. Honek, ordea, forma bat itzulkizun aukeratu beharra dakar.

Ahal izan denean, Mitxelenaren erabileraren maiztasunari erreparatu zaio, maizenik darabilena hiztegi-sarrera eta itzulgai hartuz, eta kide itxuraldatuak nagusiaren aldaeren artean jasoz.

Halako aukerarik izan ez dugunean —maiztasun berekoak edo oso alde ñimiñoak direnean—, ezinbestean, tesigilearen iritziak izan behar erabakigarri. Gidari eta irizpide harturiko lanei eta euskalaritzan ustez sumaturiko joerari eutsi die hiztegitgileak lehentasunak ezartzerakoan.

⁵⁰ Informatikarien lana izan da bi datu-baseak, testuena eta hitzena, uztartu ahal izatea; hau da, hitzez hitz, zein lema egokitu behar zaion erabakitzeke delako hitz hori testuinguruz hornitua begi aurrean izateko bideak jartzea.

Gure eskerrona.

⁵¹ *OEH* eta *HLEH* izan ditugu argi-emaile eta bide-erakusle nagusiak.

⁵² Beherago zehaztuko da aditezkeko jokamoldea.

Letra etzanari dagokionez, esan behar dugu, hemen erdal ordainak honela iruditara baditugu ere, hiztegian ez dela horrela gertatuko. Ik. tipografiaren gainkoa.

⁵³ Arestian aipatu ditugun Muller-en (1963) gai honezako oharrei, Warwick-enak (1989:101) eta konputagailua lanabes baliatzen duen hiztegitintzan ari direnenak, oro har, erants dakizkieke.

Erabaki honen arrazoia, unitate horien idazmoldearen azterketa egiteko asmorik ezari, Mitxelenaren erabateko erabilera finko ezari eta testu-moldatzaileen aldakuntzei zor zaie⁵⁴, direlako unitateen idaztirudi finko eta erabatekoa, oraindik ere erabakitzeko dagoen puntua dela atzendu gabe⁵⁵. Zeinahi gisaz, ez dirudi jokamolde honek Mitxelenaren hitz-altxorra itxuragaiztotzeko arriskua dakarrenik, aldaera guztiek izango baitute bere hiztegi-lekukotasuna.

Aipatu berri den auziarekin ikuskizuna dute —grafia-irudiari dagokion aldetik—, bi zuriune arteko zedarriak gaintzen dituzten unitateek (hitz elkartuek, aditz-esapideek eta bestek⁵⁶...).

Phal-ek (1964) eta Auger-ek eta Rousseau-k (1978) proposaturiko bidetik, berezita jaso dira lema-paratzearen lehen urratsean, unitate konplexuari osagai guztietatik sarbidea emanenez, gisa honetara jotuz, informazioa galtzeko arrisku gutxiago zegoela ikusi baita. Hiztegian, ordea, oro har⁵⁷, behin bakarrik jasoko da⁵⁸ unitate konplexua.

Hizkuntza-hitzei —euskalkia dela, adierazgarritasuna dela edo beste arrazoiren bat dela medio, hitz beraren aldagai grafiko huts ez diren forma lehiakideei—, lema bana eman zaie uztardura agerian utziz, halaz ere.

Honek esan nahi du, arau-emaile ez den hiztegi baten zereginetakoia ez den hautesterik egiteari muzin egin zaiola, ez zaiola forma jakin bati lehentasunik eman; alegia, guztiak Mitxelenak erabiliak izaki, maila berekotzat jo direla.

Halarik ere, Euskaltzaindiak aldian-aldian emaniko arau-gomendioak begi aurrean izan dira hiztegi-sarrera bat beste(ar)en parean abantailatzeko. Hau dela-eta, **arpegi**, **beharri** jasoko badira ere, Euskaltzaindiak hobetsiriko **aurpegi**, **belarri** sarreretara igorriko da, baldin Mitxelenak beste formok erabili baditu.

Euskaltzaindiak halako aldaeren artean aukera zehatzik egin ez badu, zerrendetan jaso ez delako, nahiz baliokidetzat jo dituelako, sarrera bana izango du delako hitzak. Esate baterako, **podorio** eta **poderio**. Beti ere, azken argitaraldietan irakur daitezkeenak badira direlako aldaerok guztiok⁵⁹.

Lema-finkatzeak sortu dituen oztopo eta zailtasun batzuk beheragoko mintzagaia izango badira ere, ezer baino lehen argitu behar da hiztegi-gileak sorturiko lemak (gutxi) ere badaudela tartean.

Horren premia nabaritu da, zenbait kasutan.

Esate baterako, menpeketasunezko hitz elkartu baten osagaia elkarketa horretan soilik erabili denean⁶⁰, elkartuarentzat datu-baseko erregistro bat (fitxa bat, nolabait esan) eta osagai bakoitzarentzat erregistro bana eratu behar izan da, bestela, osagaiok ez bailukete errainurik hiztegian.

⁵⁴ Argitaraldien arteko aldeez, ikus hiztegiari alboraturiko itsaskin-emendailua.

⁵⁵ Lanaren atal hau amaitu ondoren eman berri ditu (1992ko Irailean) Euskaltzaindiak marratxoaren erabilerazko gomendioak. Auzi frankok konponkizun diraute, haatik.

⁵⁶ Ikus aurrerago hitz-andanez dioguna.

⁵⁷ Honela diogu, kasu batzuetan errepikatzea komenigarria ikusi dugulako, hiztegian egiaztatu ahalako denez.

⁵⁸ Unitate hauek hiztegian duten kokalekua eta enparatuak aurreraxeago adieraziko dira.

⁵⁹ Eta hemen sartu beharrak dira garaian garaiko idaztazturek sortu aldaerak ere, haren gorabeherak nagusiki.

Argitaraldi desberdinen artean sorturiko bat ez etortzei emaniko irtenbidea itsaskinean azalduko dugu.

⁶⁰ Elkartu-mota guztiek, ikusiko den bezala, ez dute aditzeko modu bera eta honetan sustraiturik, ez zaie kokagune bera eman.

Aditzen kasuan ere, adizki jokatu hutsetan gorpuztu denean delako aditza, era burutura eramana da⁶¹ oro har.

Inoiz gerta daiteke hiztegi-sarreran paratua, era horretan bederen, ezin kausi daitekeela Mitxelenaren testuetan, esapide batean erabili duelako, halako adierazpide zehatzean besterik kausi ez daitekeelako...

Halakoetan, lema hiztegi-gileak sartua (ez sortua) dela baina testu-euskarria duela adierazteko, iraulordaina lema eman ordez azpian jasoari —hots, Mitxelenak benetan erabilia-ri— emango zaio. Hona irtenbide bera eman zaien gertakari desberdin batzuk erakusgarri:

agi., iraulordainik gabe, baina hiztegi-artikulu berean jasoriko AGI DANEAN, itzulpenaz; edo Mitxelenaren testuetan irakurtzen ez den **pribilejio** itzulpenik gabea baina testutik jaso den PRIBILEJIOZKO itzulpenaz hornitua; edota, azkenik, bakarrik irakur ez daitekeen **gestora** lema itzulpenbakoaren pean, BATZORDE GESTORA testuan irakur daitekeena, itzulpenaz jantzia.

Kokalekua ere hortxe izango dute.

Mitxelenaren testuetan euskarririk ez dutenak —honenbestez, hiztegi-gileak sartu eta sortu dituenak—, berriz, **(H)** ikurrez horniturik iruditarako dira: **erion (H)**⁶², **hápx legóme-non (H)**⁶³, edo **arrunki (H)**⁶⁴, esate baterako.

Lehen argitaraldietan bai baina hiztegia oratzeko baliatua izaerarik ez zutelako, eta honenbestez, hiztegiaren kokalekurik ez izateko arriskutan zeudelako zenbait lema erantsi dira⁶⁵: **enas] (H)**, **criollo] (H)**, **hazil] (H)**... bi ikur eskuinean alboratuz. Lehenaren bitartez, iturburu lehen argitaraldian dutela agerian uzten da; bigarrenak, berriz, hiztegi-gilearen eskua salatzen du, kasu honetan sartu bai, baina sortu ez baditu ere.

Salbuespen hauek salbuespen, testu-hitzen (hitz-eren) lema finkatzeko gidari hautetsiriko lanak, beraz, Euskaltzaindiak orain arte plazara jaulkiak, I. Sarasolarenak (*AE*, *MH*, *HLEH*) eta Mitxelena-Sarasolaren *OEH* dira nagusiki, eta hauek urraturiko ildotik jarraiki nahi izan zaie⁶⁶ (halakorik egiterik izan den heinean, bederen) eta modu osagarrian, beste euskal hiztegiak⁶⁷.

8.2.2. Lema-paratzeak sortu dituen behaztoparririk aipagarrienak

8.2.2.1. Izenaren inguruan

Izenak —eratorriak eta elkartuak barne⁶⁸— deklinabide-atzizki⁶⁹ gabeko oinarritzko for-

⁶¹ Aditzen antolamenduari buruzkoan xeheago azalduko dugu hau.

⁶² Adizki jokatuak besterik ez daitezke irakur, bistakoa denez. Beherago berriz ere hartuko dugu ahotan.

⁶³ Pluralez bakarrik irakur daitekeena.

⁶⁴ "Arrunt eta komunzki" da testuinguru iturburu.

Zalantza egitekoa bada ere hau —eta ez *arrunki*, esate baterako— hautestea.

Hitz honi emaniko irtenbidea har bedi gertari bereko besteren ordezkari gisa.

⁶⁵ Itsaskinean hauen kontu xehea emango dugu. Bego, beraz, testuko adigarri gisa.

⁶⁶ Ez genuke egia osoa aitortuko, UZEIkideek eskuartean darabilten "LEMA-LAGUN"-ek hasieran batik-bat eman digun laguntza aipatuko ez bagenu.

⁶⁷ Bibliografian jaso dira eskuztatutak.

Euskal hiztegi gauzatuak gain, lema-finkapenerako eta hiztegi-laneko irizpide orotarikoetarako, berriz, ezinbestekoak gertatu zaizkigu Zgusta (1971), Michelena (1974a), eta Haensch eta beste (1982), buruen-buruenik.

⁶⁸ Hitz eratuei hiztegi-antolamenduan eman zaien irtenbide zehatza beheraxeago argituko da.

metan⁷⁰ lematizatu dira, ohi den legez⁷¹. Halarik ere, kasu batzuetan ez da garbi ikusten noraino den egoki atzizkia kentzea, forma soilak ez baitu hitz-izaerarik izaten⁷².

Testuinguru honetan aipa daitezke ondokoak:

Oso maiz ez bada ere, gertatzen da hitzak amaierako *-a* berezkoa ote duen jakiteko irizpide zurririk ez izatea, eta gainera testuak argi gehiegirik ez eskaintzea.

“(a)” irudikatuko da baldin eta Mitxelenaren erabilera bikoitzak Euskaltzaindiaren araugomendioetan argibiderako euskarririk ez badu: **aurk(a)**⁷³.

Halaz ere, **garrantzi** emango dugu Mitxelenak bietara badarabil ere⁷⁴, Euskaltzaindiaren isiltasunaren, baina *HLEH*-ren *-a* gabearen aurrean.

Mitxelenaren erabilera bikoitzak Euskaltzaindiaren aginduetan zalantza uxatzeko heldulekurik izanez gero, hauxe izango du sarrera eta Mitxelenaren bestelakoa, arestikoaren aldaeratzat joko da: **ahaikoa. iz.** [ahaiko.]⁷⁵.

Eta modu berean, *-e* bada auzi-sortzailea: **facsimil(e)**⁷⁶.

Oro har, beraz, puntu honetan aldaerarik izanez gero, sarrera nagusia hobetsiriko moldean eta saihesten dena honen aldaera-itxuran agertuko dira hiztegian (**jakinduria** [jakinduri.], **literatura** [literatur.]...).

Halako duda-sortzailetzat jo daitezke, esate baterako, **baita(-n, -rik, -ko...)** edo bigarren osagaia *pe(an, -ko...)* dutenak ere.

Hemen begiz joriko bidea, **baita**, batetik eta *-pe* duen hitz osoa bestetik, lema gisa paratzea izan da: **ardurape, etxateilape, ilunbe, ixilpe**⁷⁷...

Arestikoekin loturik, atzizki-gabeko oinarrizko forma izanagatik, maiztasun handiz eta esanahi mugatuz erabiltzen diren hitz-formak (*HLEH*) —hots, atzizkidun formak— ere, modu berezian jasotzea komenigarri etsi da, azpissarreraren mailan kokatuz *HLEH*-ri (1984:38) jarraiki: *AGERIAN*, ..., aditz-esapideekin eta besterekin egingo den bezala.

Aipamen berezia merezi dute izenlagunetatik eratorririko izenek, hobeto esan, jatorriz izenlagun direnek baina erabileraren poderioz izen bilakatu diren *-ko* atzizkidunek⁷⁸. Halako-

⁶⁹ Alboan uzten ditugu benetako euskal deklinabideaz hitzegitea zuzen ote den eta honen gainekoak.

⁷⁰ Oinarrizko izateak ez du esan nahi morfema bakarrekoa denik, noski.

⁷¹ “Para citar los nombres, es decir, las formas nominales en sentido amplio, es costumbre entre nosotros, al menos desde Azkue, darlos en indefinido, sin artículo ni sufijo alguno. Es, sin duda, una costumbre inmejorable o, en otras palabras, la más útil para el lector, a quien así se da la mayor información posible”. (Michelena 1974a, *SHLV*:389).

⁷² “Pero, en la misma medida en que le es provechosa al usuario, es molesta para el lexicógrafo que, en bastantes casos, no posee datos suficientes para establecer cuál es la forma precisa del tema nominal”. (Michelena 1974a, *SHLV*:389).

⁷³ *OEH*-k **aurka** ezartzen du leman.

⁷⁴ “Hor du, lekukorik eskatzen duenak batekin aski baldin badu, Larramendiren *garrantzia*, orain *garrantzi* bihurtua”. (1982a:105). Itsaskinean berriz hartuko dugu ahotan hitz hau.

⁷⁵ *OEH*-k, **ahaiko(a)** lema ematen du. *HLEH*-k, berriz, **ahaiko**.

⁷⁶ *facsimil(e)* honela lematizatzea, testua erabakitzaile ez izateari zor zaio, *facsimilez*; baita testu-hitza:

“Honen gutun lagunak, José Paulo Ulibarri- beronen *Gutunliburua facsimilez* irakur daiteke orain (Gasteiz,1975)-...”. (1978a:38), (Beltz. gurea).

⁷⁷ *HLEH*-k bezala baina *MH*-k ez bezala jokatuz, alegia:

“Deklinabide-atzizkiak soilik agertzen diren hitzetan, lematzat atzizkirik gabeko era hartu dugu, baina ondoan “=” zeinua erantsirik. Horrela, *baita*=, *ardurape*= e.a.”. (*MH*:2.4).

⁷⁸ “Aun dejando de lado la cuestión de las categorías gramaticales, no faltan motivos de incertidumbre en un diccionario vasco. Así no se sabe muy bien qué es una palabra, algo que debe entrar como elemento léxico unitario en un diccionario vasco, y qué es una expresión más compleja que debe ser descompuesta en elementos más sencillos. Falta en Villasante *laur kantoietako*, que es equivalente preciso de *cua-*

etan, izen bereskukotzat jo direnez gero, atzizkidun hitzak osorik lematizatu dira, beste izenak bezala (**aialdeko, lekuko...**)⁷⁹.

Hitz elkartuko lehen osagaiaren (izenaren) azken buruak aspaldiko legeen arabera hots-aldakuntza nozitu duela atzeman bada hiztegi-gaian, lematizatu eta azpisarreran zehaztu da osagai itxuraldatua: ART-, ERDAL-, EUSKAL-, GAL-...⁸⁰.

8.2.2.2. Aditzaren inguruan

Aditzak era burutuan edo partizipioan (*MH, EGLU-II* (1987:28); “era perfektoan” (*AE:9*)) bilduko dira lema ezartzerakoan⁸¹.

Hiztegi-sarreraren osagarria ez da, halaz guztiz, era burutu bakarra izango, eskierki, ondoan eramango baititu, aditz-oina (*EGLU-II* (1987:27)) eta era ez burutua (*HLEH*; “ez perfektoa” (*AU:9*); “inesiboz jantziriko aditz izena” *EGLU-II* (1987:30,103))⁸², hauek biak bat ez datozenean. Azkenok berdinak direnean, aldiz, era etorkizunak ((*AE:9*); “leku genitiboa jantziriko aditz izena” *EGLU-II* (1987:104)) osatuko du hirukotea, *HLEH*-ren bidetik.

Aipatu berri den zehazteak ez du eragozpen larririk, egileak formak oro badarabiltza. Ez da beti, ordea, zori hori izaten.

Debeku hauek direla medio, nahiago izan da Mitxelenak darabiltzanak bakarrik jaso⁸³ hiztegi-gileak bere kasa erantsi baino.

drangular, en la descripción de las pirámides, p. 26: *pilare, harroin, edo thomba laur cantoiñetaco gora ailtchatu batçuc*. Villasante, no hace falta decirlo, no ha innovado en esto, sino que se ha limitado a seguir la costumbre que, como todas, no está falta de algún fundamento, sea racional o pseudo-racional. Es evidente que la inclusión de los derivados en *-ko*, porque son derivados, alargaría desmesuradamente los diccionarios vascos, y los alargaría con escaso provecho, pues tanto la formación como el sentido del derivado se obtienen por lo general a partir de la forma básica sin tropiezo alguno. Alguno de ellos, con todo, se infiltra siempre en los diccionarios: esto ha sucedido aquí con *ardurako* —corriente, ordinario, frecuente, común—, por lo menos. Valdría la pena, creo, de investigar las razones, ocultas seguramente debajo del nivel de la conciencia del lexicógrafo, que han motivado y motivan la concesión de estos pasaportes excepcionales. No me parece que se trate en todas las ocasiones de algún rasgo formal o semántico inesperado”. (1974a, *SHLV:393*).

Auzi hau berriaz miratuko da azterlanean. Nolanahi ere den, *-ko* atzizkidunek ez dute, antza, euskal hiztegi-gileen erabateko adostasunik erdietsi, ez unitate-izaerari ez kokalekuari dagokionez, Azkaratek (1990c) erakusten duen bezala.

⁷⁹ Beheraxeago berriz ere ahotan hartuko ditugu izenlagunaren ingurukoak.

⁸⁰ Malone-ren (1967:115) burubideari muzin eginez. Ingeles hiztegi-gentzat, *self/selv-* moduko sarrera bikoitza paratzearen alde agertzen da eta.

⁸¹ “Los verbos se suelen introducir por una forma no personal. El uso parece haber decidido que ésta sea el participio que, como es sabido, coincide con el radical en bastantes verbos de máxima frecuencia: *eman, egin, etc.*”. (1974a, *SHLV:389*).

Esan beharrik ez dago azalduko den aditezko jokabide erabateko honetatik kanpo geratuko direla, *dagoeneko* eta *den(a)* (‘guztia’), edo adizki ez den *jakina* bere horretan lematizatuak.

⁸² Mitxelenaren “izenkiak” (1968:151) (edo beheko *formas nominales* direlakoak), Sarasolak (*MH:2.9*) “aditz-izenkiak” deituak, alegia:

“En ciertas lenguas un diccionario lleva indicaciones que permiten saber cómo se conjuga un verbo, salvo en casos de irregularidad excepcional (...). No parece que esto sea interesante ni posible en un diccionario de nuestra lengua, al menos en lo que toca a las formas finitas, sintéticas o fuertes. Sí lo es, con todo, y además de posible lo creo conveniente, cuando se trata de las formas nominales, es decir, del participio, del radical y del nombre de acción: *hartu, har, hartzen* en Axular, si no se quiere buscar más lejos (...) con todo, no estaría quizá de más señalar expresamente, información que suele faltar en los diccionarios vascos, que mientras en la lengua de Axular el radical de *pairatu* es *paira*, y éste es con mucho el tipo más corriente, los radicales de *lotu, orhoitu* y *usatu* son, respectivamente, *lot, orhoit* y *usat*. Del mismo modo, se podría advertir que, aun cuando tenemos *iar, utz* de *iarr*, *utzi*, en *il(1)ki* o *iarraiki* radical y participio se confunden en una forma única, lo mismo que *egin*, etc. Detalles de este género no ocuparían demasiado espacio. Y es curioso que, sin razones de economía que lo justifiquen, propendamos a menospreciarlos precisamente los occidentales que, por nuestro escaso empleo del radical, somos quienes estamos más necesitados de adquirir esa información”. (1974a, *SHLV:390*).

⁸³ Hiztegi-gileari inferentzia-bideak lekarzkiokien (eta dakarzkion) ustekari gaiztoen adibideak irakur daitezke Mitxelenaren lanean (1974a, *SHLV:390,391*).

Halakoak gertatzen dira, esate baterako, zenbait aditz-oinen forma ezartzea ziurtasun handiz egin ez daitekeenean. Zein lirateke, urrutirago gabe, ondokoentzat Mitxelenak hautesiko lituzkeen aditz-oinak: **belztu, beztu, xitu, zehaztu**? Hauetaz ez zaie aditz-oinik erantsi.

Edo aditz-oin moldez besterik topa ez daitekeenean: **asper-neka**⁸⁴. Kasu honetan, hizte-gigileak erantsi dio *-tu* marka, baina hiztegi-sarreraren azpian Mitxelenak darabilena jasoz.

Honenbestez, **asper-nekatu (H)** hiztegian.

Eta beste horrenbeste esan daiteke, hiztegi-gaian aditz-izenki molde hutsez irakur daitezkeenez, hala nola, *belarrietarutzen* besterik ezin atzeman daitekeenez. **belarrietara(tu) (H), belarrietarutzen** izango du lema baina azpian aldatuko den “belarrietarutzen” horrek adieraziko du hau dela testukoa⁸⁵.

Lema-paratze honetako jokamolde orotarikoa izango da, beraz, Mitxelenagan halakorik atzeman ez denean nahiz hiztegi-gilearen eskua tartean dabilenean, hiztegian falta-gehitzeen isla agerian uztea⁸⁶.

Hiztegi-sarrerako aditz-erek aldagaiak badituzte, aldagai guztiak jasoko dira: **erakus/erakuts, eransten/erasten, hazitzen/hazten**, edo aditz-oin gisa erabiliriko **mugatu**-ren ondoren badarabilen **muga** ere bai, besteak beste.

Hiztegi-gile lema-paratzaileari auzi-iturri bilakatu ohi zaizkio⁸⁷ zenbait adizki jokatu. Hona istilutsuenen berria eta emango zaien irtenbidea:

- *dario*...

dario (*zerion*) adizkiei (hitz-erei) dagokienez, *EGLU-II*-ri (1987:256) jarraiki, **erion (H)** lempean bilduko dira, zalantzarik bilduko ere⁸⁸.

- *datxeko*...

datxeko, datxeka, datxekio, datxekzo, natxeko adizki jokatuak hitz-erei dagokienez, berriz, duda egin dugu *EGLU-II*-ren (1987:254) arabera *atxeki* ala paratuko dugun **atxiki** ezartzearen artean, beste behin irakur daitekeen **etxeki**⁸⁹ ere lehian dabilela atzendu gabe.

atxiki hautatzeko arrazoiak *atxikia* (1978a:104), *atxikiago* (1968c:90), *atxikiak* (1972b1:33), (1972b4:85), (1978a:32), (1983e:132), *atxikiena* (1981c:144) (gehi **atxikidura** izena, eranstea zilegi bada) hitz-era lehiakide gabeak erabiltzean datza.

- *iritzi/eritzi*

Ikusi berriaren antzeko gertakaria da *eritzi/iritzi* aditzak sortu ohi duena.

⁸⁴ “Asper-neka dadinean [Jat. *dedinean*], eskumendean du kontrako ezterri zuloan sarturik daraman S horretaz [Jat. *hortaz*] libratzeko bide erraza”. (1972b4:78). (Mitxelenaren irakaspaperetakoa).

⁸⁵ Kasu batean zein bestean, hiztegi-gilearen eskua ez da estari gordeko eta (H) hornigarria eramango du alboan sartua denak.

⁸⁶ Ikus behegera *-ra(tu)/-gana(tu)z* dioguna.

⁸⁷ “Pero, ¿qué hacer cuando sólo están documentadas formas personales? Se puede recurrir, no sin riesgo, a otras fuentes: así *datxeko*, etc., están aquí reunidos bajo *etxeki, creo que con toda razón. El asterisco sólo indica que *etxeki*, de cuya realidad no cabe sospechar, no ocurre en el *Gero*. Pero, s. u. *irion*, por sacar otra muestra, hallamos *ura dario*, lo cual me parece una equivocación total.(...) Ya se ha indicado que, cuando un verbo tiene formas no finitas, cosa que puede muy bien no ocurrir (en mi uso y en el de muchos vascos, para volver a mismo ejemplo, *dario* carece de ellas), queda por determinar si alguna de ellas puede servir como básica o fundamental, de modo que de ahí puedan obtenerse las otras por medio de reglas unívocas o, si por el contrario, esto no ocurre, algunas veces, muchas o todas”. (1974a, *SHLV*:390).

Gure irtenbidea, testuan.

⁸⁸ *HLEH*-k: “**jario, jarioko**. zaio *ad* (...) ik. **erion**” badio ere, ez dago **erion** sarrera-buruaren azterrenik behar lukeen tokian.

⁸⁹ “Hor daude *zure antza zeukan, zenbat urte daukazu?* edota, gramatika “hobeari” **etxekirik, zenbat urte daukazu?”. (1986c:171). (Beltz. gurea).**

Aditz gisa, ez da hiztegi-gaian inoiz *eritzirik* irakurtzen ahal, nahiz **eritzi** (izena) bitan (1978a:29,30)⁹⁰ atzeman dugun.

Kontrako aldetik, berriz, **iritzi** (*ad.*) seitan (1972b4:80,81,88), (1972b5:121), (1981c:155), (1983a:49), **iritzi** (*iz.*) laurogeita hamairutan, gehi usu darabiltzan **irizkide**, **irizpide**. *Erizkide* edo *erizpide*-ren arrastorik ez dago.

Hau ikusirik, zuzenago dirudi adizkiak lematizatzean **iritzi** oinarrizko formapean biltzeak⁹¹.

- *i/-tu*

-*i* nahiz -*tu* partizipio-marka har ditzaketen aditzek ere kezkabidera eraman dezakete hiztegiilea (Michelenak dioen bezala (1974a, *SHLV*:391). Hona *MH*-ren lekukotasuna:

Euskal morfologiaren nolakotasunaren ondorioz, lematizatzearen ikuspuntutik anbiguoak gertatzen ziren hainbat hitz-erarekin aurkitu izan ginen. Adizkeratatik hasteko, aditz jakin baten partizipioak -*i*-zko eta -*tu*-zko aldaerak dituenean, aditz-izenkiaren saileko hitz-era guztiak anbiguoak gertatzen dira. Horrela, *itzaltzen*-en agerraldietan ez genuen, oro har, biderik, zein *itzali*-ri eta zein *itzaldu*-ri egokitu behar genion jakiteko. Ezinbestean *itzaltzen* lematzat hartu genuen, *itzaltzera*, *itzaltzeko* eta gainerako era anbiguoak bertan batuz. (*MH*:2.9).

• *ahantzi/ahaztu* bikoteak sortaraz dezake gisa honetako ezpaia, zenbait aditz-formatan bereizten dituen -*n*- labainkorrea dela medio.

ahantzi, **ahantz**, jasoko dira batetik, eta **ahaztu**, **ahaz**, **ahazten**, bestetik.

• *ateri/atertu* ere kasu beraren erakusgarria da.

-*tu* duena hautetsi da *atertzen* aditz-izenkiarentzat, *atertu* badarabilela eta *ateririk* ez darabilela ikusirik.

Beraz, **atertu**, **atertzen** hiztegian.

• *nahasi/nahastu*.

Lehentasuna lehenari emango zaio, *nahastu* behin bakarrik darabilelako eta *nahasi*, berriz, hamalautan. Honen ondorioz, lematizatzean, **nahastu** bakarraz osaturiko lema ipiniko da batetik eta **nahasi**, **nahas**, **nahasten**, bestetik, baina aditz-oina eta inesiboz jantzi aditz-izenkia bakar bati egoztea erabat zuzen ote den zalantza baino gehiago utziz.

- Aditzen sail honetan paperera behar den beste bikote kezkarria *berezi/bereizi*⁹² da.

Aditz honen erabilera nahasia dela eta⁹³, egoki ikusten da lematizatzean jarraikiriko gogobidearen⁹⁴ eta eskuartean erabiliriko datuen berri ematea.

berezi, **bereiz**, **bereizten** deiziopean bilduak honakoak dira:

bereizi (era burutua) — behin (1971e:104), *bereiz* (aditz-oina) — hamahirutan (1958h:101 bitan, 102 bitan), (1972b4:67,68,70,107), (1972b5:109), (1981c:142 hirutan), *bereizten*, *bereizteko*... (aditz-izenak) — hirurogeita bat aldiz.

⁹⁰ "Bestalde, ez ditut kontuan izan K. Mitxelenaen testuak, Errenterriako irakasleak erruz erabiltzen baitzuen hitza, beti *iritzi* forman, eta zertzelada honek grafikokoak desitxurako zituclako". (Sarasola 1992:453).

Oroj, halaz guztiz, Mitxelenaen artikulua honen etorkiaz.

⁹¹ Halaxe gomendatu berri du Euskaltzaindiak.

⁹² Aditzaren nahiz izenondoaren gainean eratorriak Mitxelena paperera bezala jasoko dira hiztegian, erabilera anitzak barne.

⁹³ Puntu honezaz, berariaz, Sarasolak (1985) nahastearen oihartzuna eta erabileren azterlana pleguetara du.

⁹⁴ Goganbeharrez ezarri ditugu burubideok, *i* bokalaren toki egongaitza dela medio. Ik. *FHV* (1985:159).

berezi, berez, berezten deiziopekoak:

berezi (era burutua) — hemezortzi aldiz (1968d:91), (1968d:141,143,149), (1972b0:23,28), (1972b2:44), (1972b3:53), (1972b4:102), (1972b5:119,120), (1979d:122), (1981c:147,153), (1983e:130,131), (1985a:113), (1986c:174), *berez* (aditz-oina) — bitan (1972b0:28), (1978a:44), *berezten*, *berezteko...* (aditz-izenak) seitan (1972b0:28), (1972b1:32), (1972b3:56), (1972b5:125,126), (1978a:27).

Azpinarra daiteke, bestalde:

- *bereziko* (zazpitan (1968e:77), (1972b4:84), (1979g:175), (1983e:130,134), (1984b:30), (1985d:75)), *berezirik* (hirutan (1968d:143), (1971e:101), (1972b4:68)), *bereziz* (behin (1972b2:44)) soilik irakur daitezke testuetan; *bereiziko*, *bereizirik* edo antzekoren arrastorik kausitu ez da.

- izenondoa beti *berezi* da (berrogeita zortzi aldiz), *bereizi*-rik ez dago⁹⁵.

- adberbioaren betekizunean, *bereiz* (1972b3:61) eta *berex* (1985c:191)⁹⁶ atzeman dira.

- *arazi/erazi*

[Villasanteren lanean] No hay artículos especiales para los causativos en *-arazi*, aunque hay uno general, s.u. *arazi*, en el que no aparece, por ej. *iben araci*, p. 89, y sin duda alguno más. En este caso la exclusión me parece menos justificada, o menos explicable, que en el anterior. Si *goganbehartu* «sospechar, recelar» tiene entrada aparte junto a *goganbehar* «sospecha, recelo», no se ve razón de que no aparezca *goganbehar-arazi* cf. *gogan behar araciteco*, p.403. Al contrario de lo que sucede con *-ko*, se esperaría a priori que la distribución de *arazi* se caracterizara por cierto número de lagunas reveladoras. (1974a, SHLV:393).

Gure hiztegian —Mixelenaren burubideari eta idazmoduari jarraiki— sarrera-buru osoztat jo ditugu Mixelenak bat eginik (gehienetan gertatzen dena) nahiz banandurik idatzi dituen bakanak: **bete-erazi**, **entzun-arazi**...⁹⁷

- *-ra(tu)*, *-gana(tu)*⁹⁸

Molde hauek hartuko dituzte hiztegian direlako aditzok.

Mixelenaren erabilera zaharren moldeari⁹⁹ —hots, *-tu* partizipio-markarik ez duenari— atxikitzen zaionean, () ikurrak adieraziko du, balioz era burutukoa izanik ere, ez duela *-turik* jantzi: **aurpegira()**, **eskuetara()**, **eskura()**, **gainera()**, **kalera()**, **paperera()** edo **plazara()**, esate baterako.

-tu markaz besterik ez badu erabili era burutua, ez da parentesirik erabiliko eta beste aditzek bezalako lema hartuko du: **aurreratu**, **bateratu**, **elkarganatu**, **geureganatu**...

⁹⁵ Puntu honetan bat dator, beraz, Mixelenaren erabilera Sarasolak (1985:941) egungo joeran hautemanarekin. Eratorriez eta hauen oinariez, eratorbidean eskainirikoan ariko gara.

⁹⁶ Sarasolak (1985:938) dioenez, Larregik lehen aldiz erabilia.

⁹⁷ Salbuespen dira ADITZERA EMANERAZI, LUR JOERAZI eta LOKAR ARAZI, **aditze** eta **lur** izenen azpisarreran kokatuak lehen biak eta hiztegitik sortu eta sarturiko **lokartu (H)** aditzaren azpian kokatua hirugarrena.

Euskaltzaindiak gomendatu berriaren ildotik, *arazi* da hobetsia.

⁹⁸ "No dejaré, por último de señalar que no deja de haber razones que abogan en contra de la inclusión de estos «verbos» [*hartara*, *eskupera*, *eskuetara*...] en un diccionario. La primera y principal es la ya mencionada a propósito de los derivados en *-ko*: que, por tratarse de una formación plenamente productiva, su número es abierto y no se le puede fijar cota superior". (1974a, SHLV:395).

⁹⁹ *AE*-ren (20) hitzetan, "jatorragoari".

-*turen* agertzea aldizkakoa bada, parentesi artean jasoko da ezaugarria: **argitara(tu)**, **beregana(tu)**, **gogora(tu)**...

Aditz hauen izaera bereziaren kariaz, era burutu moduan erabili ez badu, berriz —hau da, lema geurok sartua denean—, (H) ikurra alboratuko zaio, Mitxelenaren erabilerak bide ematen duen moldez edo *HLEH*-ren arabera eginez lema-ezarpena: **axalera(tu)** (H), **belarrietara(tu)** (H)... baina sarrera-buruaren azpian —lehen esan bezala— Mitxelenak erabilia-*ren* kontu emanez: “axaleratzen”, “belarrietaritzen”.

gainera() (H), lematizatuko da, berriz, Mitxelenak darabilen¹⁰⁰ —eta lemaren azpian jasoko den— “gainerako” (etork.) moduan oin hartuz.

- ukan

Lema hau erabiliko da¹⁰¹, aditza trinko nahiz laguntzaile moduan erabili denean berezi gabe, *izan* aditzean jokatu den bezala.

EGLU-II-k (1987:121), euskal adizki laguntzaileak zedarritzean, anarteko laguntzaileen sailkapenean aldakuntza proposatuz, *ukan* ez baina *edun ematen du¹⁰² ergatiboa agertzen duten perpausetako laguntzailetarikotzat eta, ildo horretarik, laguntzaileen paradigmatikak pape-*reratzean* *edunena ere eskaintzen (*EGLU-II* (1987:182hh).

ukan, berriz, trinkoen artean paradigmatik alboratzen ez bazaio ere, aditz nagusi soiltzat jotzen da:

Esan dugunaren arauera, **dugu**, **genuen** eta horiek *edun-etik sortuak bezala eman ditugu. Hala ere, zenbait gramatikatan ikusiko da **ukan** aukeratzen dela haien erroztat. Beste batzutan *edun nahiago dute. Guk egin dugun aukera, esan bezala, honako hau da: **ukan** erabiliko dugu aditz nagusi bezala (*hartu* edo *ekarri* erabiltzen diren bezala) eta *edun izanen da aditz jokarua. (*EGLU-II* 1987:122).

Esana doan bezala, ez laguntzaile/trinko bereizkuntzari, ez aditz nagusiak aspektu-marka eramatearen ala ez eramatearen araberako sailkapenaren ondoriozkoari (hots, *ezan ere —eta *izan*-en kasuan *edin— bereiztera behartuko lukeenari) jaramonik egingo zaio, eta leman, trinko lireratekeen partizipioa ezartzera joko da: **izan** batetik eta **ukan** bestetik.

8.2.2.3. Adjektiboak, Adberbioak

Kasu bietan, *EGLU-I*-en termino-bereizkuntzaren urratsetan, ez dira *adb.* eta *adj.* hiperonimoen ezaugarriak (*EGLU-I* (1985:241-305,453-505)) lema-jartzean erabiliko.

Izenondoak eta izenlagunak bereziko dira (*izond.*; *izlag.*) batetik, eta aditzondoak eta adizlagunak (*adond.*; *adlag.*) bestetik¹⁰³.

¹⁰⁰ “Asmatu, ez omen zuen hiruzpalau baizik egin eta gezurra dioela erantzun lezaiokeenari, hauxe **gainerako** dio: *voces facultativas* direla-koak ez dituela kontutan hartu...”. (1984b:32). (Beltz. gurea).

¹⁰¹ Ez zaio hiztegi-gileak sartuak direnei ondoratutiko grafia-ñabardurarik erantsiko, *ukandun* hitza behin baitarabil Mitxelenak.

¹⁰² Nolanahi dela ere, gogo eman daiteke, zenbaitetan, halako bereizkuntza zorrotzik ez dela egiten adizki (berak?, berdinak?) lituzketen partizipioen izendapenak erabiltzean. Honela, “Partizipioarekin osaturiko parafrasiak” delako atalean, “-ik + *ukan/eduki*” mota bereizten da eta jasotzen diren adigarrien ondoan, honakoa irakur daiteke:

“Bi aditz horien aukera [*ukan/eduki*, alegia] euskalkien araueraukoa da. ***Edun** zubereraz erabiltzen da eta **eduki** nahiago da lapurte-*raz* eta gipuzkeraz”. (*EGLU-II* 1987:477).

¹⁰³ Kategorion arteko muga labainaren gainekoz beherago ariko gara.

8.2.2.4. Izenordainak, Erakusleak

Hamaika puntu interesgarri azterkizun eta erabakizun egonagatik, tesi honen arretatik aipagarririk garrantzitsuenak honako bidetik jotzea hautetsi da:

Eskierki, NOR kasuan bilduko dira erakusle-izenordainak, arrazoi bat edo besterengatik aipagarri iritzi zaizkienak azpisarreretan edo adibideetan jasoko badira ere.

Nabarmengarri iritzi zaie, esate baterako, erakusle (eta adberbioen) kasuan, *-xe* atzizki-dunei, hurrenkera —hots, atzizkiaren kokaleku ez erabatekoa— dela medio: **honelakoxe**, **horrelakoxe** / **horrelaxeko**, HORREXETARA baina HORRETARAKOXE, besteak beste.

Edo, esate baterako: HARANZKO / HARAZKO gisakoak¹⁰⁴.

Aipatuok, gehi *-tsu* atzizkidunak, berez lematizatu dira, hiztegiaren hierarkian, azpisarrean nahiz adibideen artean paratuz, eta oro har, ez dute iraulpenik izango.

Izenordainei dagokienez, arestian aipatu den bidetik jo da, lema NOR kasuan, paradigma osoaren ordezkaritzat hartuan, bilduz.

Halarik ere, nahiz lematizatzeko-garaiaren xehetasunen gainetik erabatasunari lehentasuna eman zaion, puntutxoren baten adigarria emateari garrantzizko deritzagu, euskara batuaren finkatze eta bilakabidearekin ikuskizunik izan lezakeelakoan.

Auzia¹⁰⁵ *ni* izenordainari dagokio bereziki eta tartean direnak, genitibozko erabilera eta izenordainaren era indartuak dira nagusiki¹⁰⁶.

Mitxelenaren hiru liburukiotan egiaztatu dugun aipaturiko izenordainarekiko jokabidea paratuko dugu¹⁰⁷, zenbat bider erabili duen zehaztuz¹⁰⁸, eta alboan guk emaniko lema ipi-niz¹⁰⁹:

- *neronek* (*neronen*, *neroni*) (hogeita hamarretan) → **nerau**.
- *neu* (*neuk*) (hamahirutan) → **neu**.
- *nerau* (bitan (1978c:164), (1983d:119)) → **nerau**.
- *nerauk* (behin (1979g:182)) → **nerauk**.
- *neuronek* (bitan (1975b:91,92)) → **neuronek**¹¹⁰.
- *neure* (berrogeita bederatzitan) → **neure**.
- *ene* (hogeita bederatzitan) → **ene**.

¹⁰⁴ Ikus itsaskinean hauen gainekoa.

¹⁰⁵ «Para no citar más que una de las supersticiones corrientes entre nosotros, entre quienes hoy prefieren escribir *nire* 'mi, mío' en vez de *ner*, no faltan quienes piensan que *nire* no es solamente «más correcto», sino también «más antiguo» que *ner*, puesto que su vocal tiene el apoyo del personal *ni* 'yo'. Esto puede parecer razonable, pero no es más que una suposición, que los documentos descartan radicalmente.

Sin remontarnos demasiado en el pasado, vemos por los textos que todas las variedades vascas parecen haber conocido un posesivo *ene* 'mi, mío', que se contraía a un intensivo o enfático cuya forma más generalizada es *neure* 'mi propio, de mí mismo', una de cuyas variantes es *ner*. Donde *ner* está hoy en uso tenemos, por lo tanto, una forma antigua, aunque usada fuera de su antiguo contexto: *nire*, en cambio, no es sino una formación analógica moderna construida sobre *ni* según el modelo *i* : *ire* :: *gu* : *gure*, etc.". (1964a, *SHLV*:24).

Auzi honezaz, Sarasola (1980,1992).

Jakina da, haatik, Euskaltzaindiak *nire*ren alde egin duela berriro.

¹⁰⁶ Nagusiki diogu, *neri/niriren* inguruok ere aldatuko ditugulako, autuarekin ikuskizunik ere bai baitu, *gure* ustez.

¹⁰⁷ Datu hauek guztiak lehen argitaraldietan egiaztatu ditugu.

¹⁰⁸ Berri zehatza kopuruz txiki direnena besterik ez dugu emango.

¹⁰⁹ Puntu honentzat osoarentzat, argitaraldi desberdinen arteko berriak izateko, itsaskinera igortzen dugu.

¹¹⁰ Nahiago izan dugu bere horretan hiztegiara aldatu geurok erantsiriko lema ezarri baino.

- *nere* (*neretzat*) (hogeita zazpitan) → **nere**¹¹¹.
- *nire* (bitan (1959a:130,133)) → **nire**.
- *neri* (bitan (1959a:128), (1961a:47)) → **ni**.
- *niri* (zortzitan (1972b5:128)), (1981c:137,142), (1983a:74), (1983d:117,120), (1984b:40), (1985d:79,87)) → **ni**.

Begietan ematen duen lehen gauza, kopuruen arteko desoreka da. Begira diezaigun astiroxeago.

nire, bitan darabil, 1959ko artikulua berean (“Euskal hitzak zein diren”, (1959a:130,133), jaso bezala). Lan honetan bertan, haatik, *nere*, *neri* eta *neretzat* ere badarabiltza.

niri, berriz, beste hauetan darabil:

(1972b5:128) baina eranskinean zehaztuko den bezala, lehenik kalera emandakoan *neri* da paratua, *niri* argitalpen berriak sortu du¹¹².

(1981c:137,142), “Galdegaiia eta mintzagaia euskaraz”.

(1983a:74), “Euskara eta euskararekiko ikerlanak (1700-1880)”. Baina honen ondoran, artikulua berean *nere* hiru bider irakur daiteke.

(1983d:117,120), “Iruñea”.

(1984b:40), “*Hauta-lanerako Euskal Hiztegiaren aurkezpena*”. Baina bi orrialde aurrerago *nere* irakur daiteke.

(1985d:79,87), “*Campionen Gramática* eta beste”.

Argitaradaren arabera ordenaturik ematea, denboraren joanak Mitxelengan aldakuntzarik ekarri ote duen ziurtatzeko gogoari zor zaio. Halarik ere, komeni bide da 1985eko artikulua horretan planto egiteke, garai bertako beste artikulua ikusmiratzea, ondoreak itxuragaiztatzeko arriskuari itzuri.

Hona erakusgarria:

- (1983f) “Hitz mailebatuez”, (1985a) “Pello Salabururen Euskaltzaindian sartzea”, (1985c) “Mailegu berrien idazkera”, forma mintzagaiak darabiltzan azken urteetako artikuluetan, *nere* darabil.

Beste izenordainen lema-ezartzean jarraikiriko jokamoldea, honakoa izan da¹¹³:

- *gure* (berrogeitan) → **gure**.
- *geure* (berrogeita hamaikatan) → **geure**.
- *geren* (behin (1959a:131)) → **geren**¹¹⁴.
- *geron* (behin)¹¹⁵ — [geron].].
- *geuron* (behin (1961a:61)) → **geuron**.
- *geronen* (behin (1959a:132)) → **geronen**.

¹¹¹ Egia esan, lema hau ezarriagatik, *ni*-ren lemapean bil zitezkeen hau eta darraiona (Sarasolak *HLEH*-an egina eta (1992:457) lanean adierazien ildotik), indargarri-kutsu garden eza dela medio. Nahiago izan dugu, haatik, hiztegiaren ere isla izan zezaten.

¹¹² Hau dela-eta, lehen zortzitan darabilela esatea.

¹¹³ Argitaraldien arteko aldeez eta honek hiztegiaren utzi duen hatzaz itsaskinean ariko gara.

¹¹⁴ Honela (eta ez beste lema zabalago baten pean) jasotzeko arrazoia, molde bereziaren lekuko izateari zor zaio. Beste horrenbeste balio du darraiotenentzat.

¹¹⁵ “Linguistika berriaren berri onak”, *Jakin*, 1968:13. Itsaskinean zehaztuko den bezala, lehengai baliatu dugun azken argitaraldian ezin irakur daitekeenez gero, aldatu **geuronen** aldaeraren izaera izango du hiztegiaren: [geron].].

- *geu* (*geuk*) (lautan (1972b0:26), (1972b2:41), (1972b5:111 bitan)) → **geu**.
- *gerok* (bostetan (1968d:136,148), (1972b5:111,125), (1987d:80)) → **gerok**.
- *geurok* (bostetan (1972b4:92), (1983e:135), (1984b:28,42), (1985c:192)) → **geurok**.

Hirugarren pertsonari dagokionez, berriz, honelako lema-jantziz landatuko dira hiztegian.

- *bera* (*beraganaino, beragandik... berak, berek, berei...*) → **bera**.
- *berau, berauek, berauen, beronek, beronen* → **berau, beror**.
- *berbera* → **berbera**.
- *berori, bero(r)iei, berorien, beroriek, berorrek, berorren* → **berori**.
- *berbera* → **berbera**.
- *bere* (*berea, bereak, berean, beregan, beren...*) → **bere**.
- *hura* (*hark, harekiko, harekin...*) → **hura**.
- *haiek* (*haiei, haiekin, haien...*) → **hura**.

Bestetik eta azkenik, honako lema ezarri zaie beste hauei:

- *zu* → **zu**.
- *zuek* (*zuei, zuekiko, zuen, zuen*) → **zuek**.
- *zerok* (1972b5:123) → **zerok**.
- *zerorrek* (1981c:153) → **zerorrek**¹¹⁶.

Formaz (edo etorkiz) erakusle izanik eginkizunez hala ez direnak, halaz ere, ez dira gisa berean lematizatu.

Honela, **honen, horren; honako, harako, horrako** ('delako'), **honetara, horretara** ('hala', 'gisa hartan'), **hona, horra** ('hona hemen', 'horra hor', 'ikus'), **horratik / horregatik** ('ordea'), **hortaz** ('beraz')... hau da, lokailuaren (*EGLU-III* (1990))¹¹⁷ betekizuna edo dutenak bere horretan gordeko dira.

8.2.2.5. Bat, batzuk

Azterketa geldia eta tesi honen mugak gaintzen dituen eskatzen dutelakoan, ez zaie bereziki erreparatuko (esan nahi da, ez dira tokian tokiko eginkizunak xeheki islatuko) eta, beste gabe, bi formatan bilduko dira.

Azkenik esan behar da hiztegi-artikuluaren buruan kategoria ez agertzeak eskuztatu bibliografian zalantzak uxatzeko irozgarririk aski ez aurkitu izana besterik ez duela agerian utziko.

¹¹⁶ Kasu honetan ere nahiago izan dugu Mitxelenak behin darabilen modu honi eutsi.

¹¹⁷ Halarik ere, hiztegian, ez da "lokailu" deiziorik erabiliko. *junt.* erabiliko dugu, benetako juntagailuak, menderagailuak eta lokailuak berezi gabe, hiperonimo gisa, alegia.

8.3. HIZTEGI-ANTOLAMENDUA (makroegitura eta mikroegitura)

8.3.1.1. Hiztegi-sarrera motak

Hiztegiaren kokalekua duen forma oro —hau da, lematizatu den oro— hiztegi-sarrera da, bertan duen hierarkia hierarkia. Esan nahi baita, lema-egituraren amaitutakoan, izaki teoriko horiek hiztegiaren maila jakin batean kokatu behar direla, guztiak ez baitira hiztegiaren erakargarritasunaren ikuspegitik estatus berekoak.

Hau dela-eta, hiztegiaren antolamenduari dagokionez, ohiko hizkuntzalaritza-irizpideei jarraiki, hiru sarrera-mota nagusi bereziko dira hiztegi-izakiaren artean, zeini bere itxuratzeko molde berezia harraraziz: **sarrera-burua**, hau da, hiztegi-sarrera osoa —hiztegiaren makroegitura osatzen duena— batetik (beltzaxkaz iruditako dena); sarrera-buru horrek bil ditzakeen AZPI-SARRERAK bigarrenik (arestikoaren azpian letra larriz irakurri ahal izango direnak), eta hornigarri edo erakusgarri moduan paraturiko *adibideak* bestetik (letra etzanaz itxuratuko direnak)¹¹⁸.

Hiztegi-antolamendua ontzean eta hiztegi-gaiak mailakatzeko honakoak izan dira gogoa:

- Hiztegi honek —eta batik-bat, hiztegiaren barneko zati-hiztegiño berezituak— duen izaera berezia dela-eta (bete-betean idazle baten lexikoa —ohiko zentzuan— ez baina, gai jakin bati buruzko; hots, hizkuntzalaritza-filologia-gramatikaren gaineko, idazlan batzuetan idazle batek darabiltzan lexiko-gaien bilduma izan gogo duela-eta) termino-hiztegiaren gisara, beste ohiko hiztegiak jokatu behar bide duten bezain zorrotz ez jokatzeko eskua bazegoela begitandu da (Alvar Ezquerri (1978), Opitz (1983a:62)):

L'abondance des groupes de mots liés à une notion exige, alors, soit une répartition encore plus arbitraire des unités que dans le dictionnaire de langue. (Rey 1977b:V-31).

Landaturiko jomugaren kariaz, honek dakarrena da hiztegi-sarreratzat zer jo erabakitzean eta hala hautetsien hiztegi-hierarkia ezartzean, ohi ez bezala jokatu dela, hizkuntza usua jasotzen duten hiztegiaren edo bestelakoetan ez bezala, alegia.

Honen ondorioa da, hain justu, entziklopedia-izaera ez duten hiztegiei¹¹⁹ nekez zilegiztatzen zaien izen berezi edo propioen lekukotasuna ere aldizka jasotzea, salbuespen moduan hartu behar badira ere, jokabide orotarikoa baztertearen aldekoa izan baita¹²⁰.

Direlako erresalbutarikoak dira hizkuntzalaritza-filologiekoetan nolabaiteko esanahi berezituaren jabeak, adigai¹²¹ zehatz baten deizio direnak, eskuarki, lege, erregela edo antzekoen izendapenak. Halakoei emango zaien hiztegi-hierarkia, azpi-sarrerarena izango da, erabat harturik: **lege** lemapean, GRASSMANN-EN LEGEA, edo FORTUNATOV ETA SAUSURE-REN LEGEA irakurri ahalko da, esate baterako.

¹¹⁸ Ez dira zokoratzeak eskuaren genituen informatika-lanabesek ezarri dizkiguten mugak. Konputagailu txiki bati (PC bati) atera dakiokeen zukua ateratzen saiatu gara, halaz ere.

¹¹⁹ Termino-hiztegiak entziklopedia aldekoekin dituzten lokarriak eta hesiak aztertzen dituzte Rey-k (1977b) eta Guilbert-ek (1977).

¹²⁰ III-EMENDAKINEAN bilduko dira, halaz ere, euskararen batasun-bidean edo interes berezia zutela iruditu zaizkigun leku-izenak, lehen esan bezala.

¹²¹ 'Kontzeptu' ren kide gisa darabilgu, ez 'esanahi' rena. Hau da, oraindik ere hizkuntza jakin batean hizkuntz izaerarik hartu ez duen endeleguzko izakia.

• Gertakizun beraren beste ondorio bat da aipatu berri den hierarkia-auzia ukitzen duena. Izan ere, esan den bezala, ohiko hiztegiaren izenlagunak sarrera-buruan kokatzen hartu ohi ez badira ere, erabilera berezituetakoez bereziki, beste begiz ikusi eta, nabarmen-erantz-modu hori hartuko dute behin baino gehiagotan: **azaleko**, edo **ohiko**, kasurako.

• Pluralezko formek, oro har, hiztegiaren islarik ez badute ere —Scholfield-en (1980:102) irizpidea gure eginez—, zenbaitetan —hizkuntzalaritza-filologia-gramatikezko berezitu zenbaitetan, alegia—, nabarmengarri etsi direnean, pluralezko forma azpisarreraren jasoko da, Mitxelena pluralez erabili badu: HÁPAX LEGÓMENA¹²², KOINAÍ, esate baterako.

• Atzizkiak, garai eta taxu bateko euskal hiztegi-gintzatik urrunduz¹²³, ez dira hiztegi-sarreretatik joko, zenbait erdaren preposizioen kidezkatotzat har daitezkeen euskal juntagai-luak (**arren...**¹²⁴) edo eratorbidearen eta elkarketaren muga kokatuko diren zenbait hitz (**aldi**, **alde**, **gai...**), hau da, atzizki-betekizunik ez dutenak salbu.

• Antzinateko gramatikatikako hitz beteak, esanahidunen, eta funtzio- edo gramatika-hitz¹²⁵, hitz huts ere deitzen arteko bereizkuntza ez da hiztegi-sarreretatik zer jo erabakitzerakoan irizpide hartuko eta bigarren motakoak ere beste hitzak bezalaxe jasoko dira¹²⁶, Zgustak eskatzen duen betekizun-azalpen zehatzik ondoratuko ez bazaio ere, hiztegi honen izaeraren kariaz¹²⁷:

For the lexicographer, these grammatical words, or function words (or whatever he chooses to call them) are just a part of the total lexicon of the language, as any other words. It is duty to register them and to indicate their meaning, in this case roughly speaking, to indicate with what grammatical function, when and how they are used. (Zgusta 1971:115).

Kontutan hartu behar da, bestalde —Zgusta-ren terminologiaz baliatuz—, zenbait hitz *semi-lexical* nahiz *semi-grammatical* izan daitezkeela; hau da, forma berak (betekizun-aniztasuna nahiz homonimia direla medio) funtzio bat baino gehiago bete dezakeela.

Kasu honetaketatik jo daitezke, esate baterako, posposizioak osatzeko erabiltzen direnak. Hiztegi-antolamenduari dagokionez, posposiziotzat hartuak osagai nagusiaren azpisarreraren artean bilduko dira: **buru** lemapean, **-(R)I BURUZ**, esate baterako.

• *-ago*, *-egi* atzizkiei ez zaie lematizatzean jaramonik egingo kasu jakin batzuetan izan ezik: **gehiago**, **gehiegi** eta antzekoetan, hots, lexicalkizazioa burutu dutela esan daitekeenean.

¹²² Kasu honetan, gainera, ez dugu singularrezkorik aurkitu.

¹²³ “Sea lo que fuere, se diría que los diccionarios vascos, desde Azkue por lo menos, contienen al mismo tiempo más y menos información gramatical que la que facilitan los de otras lenguas. No hay, que yo sepa, diccionario latino que dedique artículos a *-fex*, a *-mentum* o a *-osus*; tampoco tratan de *ad-* (*adduco*, etc.), *de-* (*deficio*, etc.) o *e(x)-* (*exigo*, *edico*, etc.), aunque sí de *ad*, *de*, *ex*, como preposiciones. La información omitida, que Azkue introdujo en su gran obra, se hallará en un manual de morfología que trate de la formación de palabras, que no son todos, ni mucho menos”. (1974a, *SHLV*:392).

Azken puntu horixe helduko zaio, hain justu, tesiaren hirugarren atal nagusian.

¹²⁴ “Esan arren”-ekoa, ez “esatearren”-ekoa, hots, adbertsaziozkoa bai, kausazkoa, ez, *HLEH*-ren ildo beretik.

Esan beharrik ez dago ‘otoi’-ren (*pragmatic operator* (Zgusta (1971:36)) delakoaren alegia) ordain denak, sarrera osoa lukeela, honek berak gure hiztegiaren izango duen bezala.

¹²⁵ *mots de structure ou mots grammaticaux* (Guiraud 1954:62), *monemas de contenido gramatical*, *monemas funcionales* (Martinet 1965:140-157), *structure words* (Opitz 1983a:58) deizioak irakur daitezke, besteak beste. Werner-ek (1982:191) puntu honez bibliografia zabala eskaintzen du.

¹²⁶ Imbs-ek (1960) ere adierazia zuen gisa honetako hizkuntz elementuak hiztegiaren jaso beharra. Geroago, Ahumada-k (1989:142) ere ildo beretik jotzen du.

Swanson-ek (1967:66) *function-words* direlaokoa hiztegi elebidunetan sartu beharra azpimarratzen du.

¹²⁷ Kontrako aldetik, izaera hauxe luke hitz-mota hauek jasotzeko areririk nagusia, Alvar Ezquerren (1978:164) ustez.

Halaz ere, forma horiek berek *-xe* atzizkia baliatu badute —atzizki hau jantzi duten besteekin jokatu den bezala— direlako forma *-xedunak* oinarriaren lemapean jasoko dira, lehen azaldukoagatik.

• Sigla edo laburdurak ere hiztegian jasoko dira, Alvar Ezquerren¹²⁸ eta Haensch-en (1982:418,459) gogobideari helduz eta ez dira eranskinen batean bilduko.

• Zenbakiak, hitz-eraketarako oinarri ez badira, ez dira jasoko.

8.3.1.2. Morfema bakunaz gorako hiztegi-sarrerak

Puntu berezi batean azalduko da nola jokatu den morfema lexiko bakunaz goragoko hizkuntz zerekin, eratorri eta konposatuekin bereziki, Ettinger-ek (1982:233-258) adierazi bezala, hiztegi-gintzan ihardutean, hizkuntz gertari hauen azterketari heltzea ezinbestekoa da-eta.

Argi gera bedi, halaz ere, jokamolde orotarikoa dela azalduko dena, berezitutzat hartuek bestek baino aukera handiagoa izango baitute, nolabait esan, legez zegokien mailan baino goragoko batean kokalekua erdiesteko¹²⁹.

8.3.1.2.1. Hitz eratorriak

Hiztegietan zehar bestelako antolamendurik ikus daitekeen arren (oinarriaren azpian bildurik, esate baterako), hitz eratorriek hemen sarrera osoa izango dute oro har, ikusi baita itxuraren egituraren oinarrituriko sailkamodua eginez, abantailak baino areago nahasteak eta balizko koherentzia-faltak lezarzkiekeela lanari¹³⁰.

Honenbestez, Martinet-en (1983:140) hitzak aldatuz, hemen ere aho batez onarturiko arbitrariotasuna hobetsiko da, subjektibismo irristakorraren aldean.

Puntu honetan zehaztu behar da, halaz ere, bi atzizkirekin ez dela osorik beteko adierazi jokamoldea¹³¹.

Batetik, *-ka* aditzondo-sortzailea da arau orotarikotik pittin bat saihesten dena.

Arruntean, direlako *-kaz* hornituak sarrera osoaren jabe izango badira ere, kasu batzuetan besteren artikulua-barruan kokatuko dira¹³².

Bigarrena, berriz, azterlanean eratorpenean eta hitz elkartuen alorretan azterkizun hartuko den *-dunez* eratuek osatzen dute.

¹²⁸ "La inclusión de las siglas en el diccionario es incuestionable". (1976:196, 1978:175).

¹²⁹ Esan nahi da, jokamolde orotarikoaren arabera azpisarreraren edo adibideen artean behar lukeena, esana doan bezala, bigarrena azpisarreraren eta lehena sarrera oso izatera irits daitekeela. Ikus izenlagunez dioguna, urrutirago gabe.

¹³⁰ *structural inventory* (Quemada 1972:445) delakoa eginez, alegia, Dubois-ek bere hiztegian egin bezala. Martinet-ek (1983:139,140) *Robert méthodique* hiztegiari egiten dion kritiken artean hauxe irakur daiteke.

¹³¹ Beraz, *HLEH*-k eginetik aldendu gara.

"Zerbait seinagarri ez duten bitartean, *-zko*, *-ka*, *-dun...* atzizkiez eratutako eratorriak —azpi-sarrera gisa doanek— ez dira definitzen, beren esanahia gramatika-bidezkoa eta automatikoa baita". (*HLEH* 1984:37).

¹³² HAN HEMENKA, *han* hiztegi-sarreraren paratuko dena, BANAKA, *hana* sarrerara eramango dena eta ATE-JOKA *ate* lemapean bilduko dena.

Erator-atzizkia janzteko oinarriaren izaerak makurtu gaitu lehenari hiztegi-sarrera osoa ez ematera. Bigarrenean arrazoi erabakigarria izan da beste *banaka* izenondoa ere hiztegian agertzea. Autu dugunak (aditzondoak, alegia) bere oinarriarekin (zenbatzailearekin) duen harremana argiago geratuko zelakoan egin dugu aukera.

Hirugarrena, berriz, euskal hiztegi-gintzak eginak (*OEH*-k eta *HLEH*-k) baldintzatua da.

Kasu honetan ere, eskuarki, sarrera osoa emango bazaie ere (**araudun, bisilabadun, bizardun, markadun...**), atzizki honek ia edozein oinarri hartzeko duen erraztasuna dela medio, ez zaie —salbuespenak albuespen: (**bisilabadun**, esate baterako)— sarrera osorik emango izenaz gorako gramatika-zerei (AZENTU LUZE-DUN...).

8.3.1.2.2. Hitz elkartuak

Bi hitzez osaturiko formak, batari nahiz besteari dagokion sarreran ezar daitezke berez. (HLEH:39).

Gure hiztegian, hitz elkartuaren osagaien arteko harremanak ondorioa izango du elkartu osoaren sailkalekuan ez ezik, hiztegi hierarkian ere.

Halakoak sailkatzeko irizpide bat baino gehiago baliatzen ahal delarik ere¹³³, alfabetoari ez baina semantikari erreparatuko zaio, elkarketan gune denaren sarreran hitz eratua kokatuz eskierki.

8.3.1.2.2.1. Hitz elkartu kopulatiboak

Kopulatibo direlako hitz elkartuen artean, nolabaiteko bereizkuntza egingo da elkarketa-motaren arabera.

Honela, hitz elkartu osoari eutsiko zaio sarrera-buru izan dadin “Dvandva” eta gehiketa motetakoak direnean, osagaien arteko harreman semantikoari begira biak erabat maila berean kokatzekoak izaki, ez baitago erabakitzerik zein osagairi eman bestearen aldean lehentasuna, zeinek behar duen izan bestearantzako hiztegi-sarbidea. Honezaz gain, maizkara, gisa honetako elkartuak ez daude geroagoko hitz soiletatik hagituz urrun (**anai-arreba, entzule-irakurle, ipui-eleberri, galiziar-portuges...**)

Tautologiatzat hartuak, halaber, osorik, hiztegi-sarreraren jabe izango dira (**xede-helburu...**).

Baita ihartutzat jo daitezkeen justapoziozko bat edo beste ere: **eleberri**.

Atribuziozkotzat hartuak, oro har, determinatuaren lemapean bilduko dira: MUIN ESALDI, **esaldin**, edo AITA-HIZKUNTZA **hizkuntzan** bezala, IZEN SUSTANTIBO, **izen** sarreran, HIZKUNTZA GIDARI, **hizkuntzan...**

Salbuespen dira, noski, erabat lexikalizatutzat har daitezkeenak, hala nola, **giltzarri, mugarri...**

Modu bertsuan jokatu da sail berezi xamarak osatzen dituzten aposizio eta “Subsumptive” direlakoekin (**itxuraldatze**, DELETION ITXURALDATZE; **sinbolo**, NEG SINBOLO; **novela**, POLIZI-NOVELA...)¹³⁴.

¹³³ Morfologia-izaera hau dutenek arreta berezia eskatu beharko lieke hiztegi-gileari zenbait aztertzaileen ustez: Opitz (1983a, 1983b), Cowie (1983). Azken honek, 1933ko *Oxford English Dictionary* lanaren sailkapenaren araberrako tipografia-bereizkuntzaren berri ematen du, hitz elkartuen artean hiru multzo nagusi bereziz: osagaiek esanahi osoa eta gardena gordetzen badute, sarrera-buruaren azkenean letra etzanez jasoak; elkartu osoak nolabaiteko esanahi-zehaztapena badakar baina oraindik ere osagaiek antzemateko modukoak badira, arestiko-en tokian baina beltzaxkaz jasoak; eta azkenik “a combination is ‘semantically unified’ or is used in various senses or has a long history it appears in an entry of its own, as a ‘main word’”. (Cowie 1983:105).

Tipografiari eskainiko diogun puntuan erakutsiko dugun bezala, ingeles lanaren modu berean jokatu ez badugu ere, hitz elkartuen azterlanaren ondoriozko bereizkuntza egingo da hiztegi honetan ere.

¹³⁴ Ez honela **aginte modu**, sarrera osokoa eta hiztegi beste “aginte-modu” ez bezalakoa dena. Lehena, subsumptive motakoa izanik (‘aginterazko modua’), bigarrena, hitz elkartu menpekotasunezkoa da (‘agintzeko modua’, ‘gobernatzeko modua’).

8.3.1.2.2.2. Menpekotasunezkoak

Begiz jo den jokabide orotarikoaren arabera, menpekotasunezko hitz elkartu osoak, mugakizunaren lemapean izango du kokalekua. Honenbestez, Zgusta-k hiztegiaren usatzailearentzat eskatzen bide duen erabilerraztasunean oinarrituriko alfabeto-hurrenkera hutsari ez baina osagaien arteko semantika-harremanari makurtuko gatzaizkio.

Halarik ere, zehaztuko diren kasuetan ez zaio arestikoari bete-betean eutsiko:

- Hitz elkartuak elkartu izanik euskal hitz-altxorrean aspaldiko sustraiak baditu —hau da, harritu, ihartu edo lexikalizatutzat har badaiteke—, hala bilakatzeaz dagoela edo pasabide horretan egon daitekeela pentsatu bada, sarrera osoaren jabe izango da: **abere-talde, abiapuntu, aho-sapai, mingain...**

Orobat aditz elkartuak, beherago argituko den bezala.

- *antz, gisa, itxura, modu, tankera...* bigarren osagaia dutenak posposizio gisara erabili direnean, hauekin egingo den bezala¹³⁵, ezker aldeko osagaiaren sarrerako adibideen artean kokatuko dira, oro har.

- *gai* osagai mugakizuna dutenak, mugakizun honen hiztegi-artikuluaren kokatuko dira eskuarki, beste menpekotasunezkoak bezala. Alabaina, duen izaera nabarraren kariaz¹³⁶, baldin Mitxelenaren erabilerak elkartetik baino eratorpenetik gertuago egon daitekeela ondorioztatzeko bidea eman badeza, batez ere lehen osagaia aditz-oina bada eta bat eginik idatzi badu, sarrera oso bilakatuko da: **aztergai, galdegai, mintzagai.**

- lehen osagaia *erdal, euskal* dutenek, mugakizunaren sarrerako adibideen artean jasoko dira¹³⁷.

- Aditza osagai duten izen balioko zenbait egitura —zehatz esan, eskuineko osagaia **behar, gogo, nahi, uste** izenak dituztenak (*EGLU-II* (1987:444-454), Azkarate (1990b:415-419))— azken hauen sarrerapean bilduko dira, menpekotasunezko beste elkartuen gisan¹³⁸.

8.3.1.2.2.3. Hitz elkartu sintetikoak

Mota honetako hitz elkartuek hiztegian lema oso eta beregaina izango dute (**liburu moldatzaile, dato metatze...**).

- *bila, eske...* eskuineko osagaia dutenei, berriz, “Jardun-elkarte sintetikoan” kokatzeko ak badira ere¹³⁹, ez zaie sarrera osorik emango eta eskuineko osagai honen pean bilduko dira, moldezko izaera, menpekotasunezko elkartuena bera hartuz (**bila**. batasun bila, lekuko-bila, **eske**. paper-eske, zergatiko-eske...)¹⁴⁰.

¹³⁵ Ikus azterlaneko hitz elkartuen atala.

¹³⁶ Eratorpenaren eta elkartetaren artekoen azterpuntura igortzen dugu.

¹³⁷ Mugatzailetzat izen hauek dituztenen berezitasunaz Azkarate (1990b:314-316).

¹³⁸ *LEF-3-k* (1991:101-117) “Asmo elkartean” kokatzen ditu.

¹³⁹ *LEF-3* (1991:56), *LEF-4* (1992:65). Honek esan nahi du, *eskeren* kasuan ez gairela *eske* izenaz ari. Hala balitz menpekotasunezko elkartua litzateke-eta.

¹⁴⁰ Ez dute moldezko itxura hau hartuko, aldiz, gisa honetako elkartu sintetiko osatuak, *-ka* atzizkia izan den jokamolde erabatekoan urtu dira eta.

Honela, **ate** lemapean, ATE-JOKA irakurriko da hiztegian, lehen esan bezala.

8.3.1.2.2.4. “Bahuvrīhi” deituekin ez da beti era berean jokatu. Batzuk osorik jaso eta hiztegi-sarrera nagusian landatuko badira ere (**teorizeken.**), beste batzuk azpisarreretan bilduko dira. Irizpidea: sumatu uste zaien lexikalizazio-gradua.

8.3.1.2.3. Hitz elkartuen inguruko egiturak

Hitz elkartuen barrutitik aski gertu (Azkarate (1990b:415)) suma daitezkeen egituretan jarraikiko zaion jokabidearen ardatz nagusiak honakoak izango dira, *HLEH*-n eta *OEH*-n — beti elkar hartzen ez badute ere— antzeman uste den eginbideari ahal den heinean atxikiz:

- Sarrera-buru osoa izango duten ihartu edo lexikalizatuak izan ezik (**galdegin, haute-man, onartu**), idazmoldea dela-eta, batez ere osagaiak oraindik ere bere gainak direla antzemateko bidea ematen duten aditz-esapideak (*egin, eman, hartu* aditzez osatuak, nagusiki) osagai duten izenaren azpisarrera izango dira eskuarki (LEHER GAIZTO EGIN, LO EGIN, MIN EMAN..., **leher, lo, min** lemen pean, esate baterako).

- “Aditza + *berri*”

Egitura honetakoak, oro har, aditzaren sarrerako adibidetzat joko dira (**sartu, sar, sar-tzen. ad. sartu berri**).

- “Esaldi-moduko hitzek” (*HLEH*-aren arabera) —hau da, izena eta aditzaz, izena eta adjektiboaz osatuek— gunetzat hartuaren sarrerako adibide moduan emango dira¹⁴¹.

8.3.1.2.4. Aditzaren inguruan

- Aditz ez jokatuak —era burutuak, zehazkiago esan— izenondo betekizun soilean erabili direnean, izenondotzat joko dira: **amorratu, asibilatu, busti, elbarritu, gonparatu, konposatu, normalizatu...**). Ez horrela, haatik, bai aditz moduan bai izenondo moduan erabiliak, hiztegi-sarrera aditza izanik, izenondo erabilera azpisarreran zehaztuko baita: AIPATU, DEBEKATU...

Jatorriz partizipio den izenondoa, kategoria-aldakuntza dela medio izen izatera ere iritsi bada eta nolabaiteko izaera finkoa baduela antzeman bazaio, izenondo eta izen gisa (**izond. eta iz.**) landatuko da hiztegian, baldin eta jokamolde bikoitza agertzen badu: **aditu**, esate baterako. Izen soila denean, berriz, izentzat joko da, beste gabe.

Azkenik, bai aditz gisa bai izenondo edo izen gisa erabili dituen baina izenondoa edo izena, nolabaiteko izaera egonkorrez edo, batik-bat erabilera berezitan hein bateko maiztasunez erabili baditu, sarrera bi izango dituzte, bat aditz moduan eta bestea izenondo nahiz izen moduan: **argitu, bete, eduki** edo **erantzun**, kasurako.

- Aditz-izenek, beste izenek bezalako sarrera osoa izango dute, baldin eta betekizuna ere maila horretakoa badute eta ez sintaxi-egiturak baldintzaturikoa. Azkenekin beste aditzekin bezala jokatu da.

- Aditz elkartuek (**begietsi, eraberritu, formaldatu, itxuraldatu, onetsi...**) eta aditz-esapide¹⁴² harritu edo harritzear daudenek, esan bezala, beste aditzek bezalako sarrera osoa izango dute. Besteei eman kokalekua, aurreko puntuan azaldu berria da.

¹⁴¹ Ikus beheaxeago hitz-andanez dioguna.

¹⁴² Azterlanean deitura hauen barrutiaz ariko gara.

8.3.1.2.5. Hitz-andanak

Hitzak juntatuz gatza daitezkeen egiturek (*combination of words* (Zgusta 1971:138) erabateko izenez) oso izaera nabarra hartzen dute han-hemengo bibliografian; ez dute, bederen, hizkuntz egiturek eta hauen deiziook adostasun handirik bereganatzen eta, antzeman daitezkeena da hitz elkartuetatik abiatu eta sintaxiaren barrutira hurbildu ahala, gero eta gaitzago bilakatzen dela erabateko sistematizazio-terminologia finkoak kausitzea.

Hona, denboraren harian kokatuz, diogunaren erakusgarria:

Bally-ren (1909) *unités phraséologiques, séries phraséologiques, clichés*, aipa daitezke testigutzarik zaharrenen artean.

groupes phraséologiques / unités phraséologiques (Newmayer-en (1974) *semi-idioms*-etatik gertu askiak) / *assemblages phraséologiques, clichés-phrases* (hauen barnean atsotitzak, esapideak, *cliché-réplique* direlakoak), *termes modaux, tournures modales* bereizten ditu Isa—enka-k (1948) Vinogradov-en terminologia bereganatuz.

Dimitrescu-k (1957) ere, lan osoan zehar fraseologiaren esparruan kokatzen dituen *locution* eta *expression* direlakoan azterketari ekiten dio, bibliografia usuko terminologia-nahastea azpimarratuz.

idiotismes, lexies, dictons, clichés, proverbes, locutions verbales aipatzen ditu Greimas-ek (1960), anarteko terminologia-nahasketa kritikatu, baina aldi berean, beste zenbait aztertzailerik hitz elkartutzat joko lukeen *pomme de terre* bezalakoak *idiotismes*-en artean kokatuz.

Guiraud-ek (1962) *locution* direlakoak aztertzen ditu.

Dubois-ek (1962) *unité sémantique complexe* eta *unité phraséologique* aipatzen ditu.

Weinreich-ek (1963) —Vinogradov-en bidetik honek ere—, *concretions, phraseological unities* eta *phraseological collocations* bereizten ditu.

Phal-ek (1964) *groupe de mots* direlakoetan sartzen ditu *locutions verbales; expressions figés (locutions verbales, prépositionnelles, conjunctives et pronominales); véritables mot composés sans trait d'union*, eta bestetik, Benveniste-ren (1966) *synapsie*-en kide liratekeen *séquences* direlakoak.

Coseriu-k (1964) honako hiru mota bereizten ditu *discurso repetido* deritzanean:

Lehenekoak dira, “frases metafóricas, proverbios, dichos, sentencias, —wellerismos—, refranes) sólo son conmutables en el plano de las oraciones y de los textos, con otras oraciones y otros textos enteros”. Hauek lexikologiaren esparrutik irtenarazi ondoren, honakoa zehazten du:

El hecho de que a menudo se hallen registradas en los diccionarios de las lenguas puede justificarse desde el punto de vista práctico, pero, a pesar de ello, se trata de una incoherencia teórica de la lexicología tradicional. Para estas unidades podría reservarse el nombre genérico de *locuciones*. (Coseriu 1981₂:116).

Bigarren motakoak dira, berriz, *sintagmas estereotipados* deitzen dituenak, perpausaren esparruan konbinatu ahal izatea, sintagmekiko ordezkapen-harremanetan erabili ahal izatea, eta sintagmen mailan interpretatzea ezaugarri dituztenak.

Hirugarrenekoak, azkenik, *perifrasis léxicas* dira. Hauek ere perpausaren konbina daitezkeenak izaki, hitz soilek ordezketa ditzakete eta lexiko-barrutia dute interpretalekua:

Pero, como se ha dicho más arriba, puede resultar difícil distinguir las «perífrasis léxicas» de los «sintagmas estereotipados». La conmutación por sí sola no es suficiente, puesto que en la oración muchos sintagmas son a menudo conmutables con palabras simples, y al revés. (Coseriu 1981₂:117).

Marcellesi-tarrek (1969) unitate hauen izaeraz ari direlarik, zenbait ikertzaileen terminoak jasotzen dituzte, hala nola, Guilbert-en *unités de signification*, Hollymann-en *composés*, Benveniste-ren *synapsies* eta Martinet-en *synthèmes*.

Behin eta birritan (Alvar Ezquerrak (1976:195), esate baterako), ahotan hartzen diren Pottier-en (1968, 1970) lexiak (*simple/compuesta/compleja*, honen barruan, *estable* eta *variable/textual*) ere aipatu beharrekoak dira.

Guilbert-ek (1971), *unités syntagmatiques à base verbale* eta *locutions verbales* ditu mintzagai.

Zgusta-k (1971), *combination of words* orotariko hizkuntz gertakariaren barnean, *free combinations* eta *set combinations* —azkenotan *multiword lexical unit*¹⁴³ paratuz— bereizteko irizpideak ematen ditu ondokoetan oin hartuz: osagaien ordezkapen-ahalmena, beste elementuren bat eransteo erraztasuna, semantikarekin loturiko lexikalizazio-gradua, osagaien jokabidea unitate goreneko partaide direnean eta aske erabiltzen direnean, hitz bakarra ordain izatea, ezaugarri formal eta gramatikal bereziak eta beste.

Rey-k (1973:97, 1977a:188-199), *lexie complexe*, *locution* eta *expression* direlakoan arteko zedarrak ezartzeko zailtasunak aipatzearekin batean, *syntagme à statut phraséologique*ren izaera jasotzen du. Bestetik, *proverbe* eta *locution-phrase* bereiztearen alde ageri da, bere ustez bi izaki teoriko desberdin liratekeenez gero.

Fernández-Sevilla-ren (1974:21) ustez *lexía* deitua, *locución* litzateke.

Picoche-k (1977:23) ere, besteren *lexia*, *synapsis*, *synthème*, *unité syntagmatique*, *unité phraséologique* terminoak bildu, kritikatu eta honako bereizkuntza proposatzen du: *mot composé* batetik eta *locution* bestetik, bigarrenak aditza osagai izatea ezaugarri izanik.

Costas Rodríguez-ek (1980:101,182), Fillmore-rengandik (1971:389) harturiko terminologiaz baliatuz, *predicator* direlako ez osaturiko *unidades complejas* ditu ahotan.

Bosque-k (1982a), *unidades lexicalizadas* deituz arduratzen den artikuluan, deizio horren pean *modismos*, *clichés*, eta “locuciones adverbiales, prepositivas, conjuntivas, e incluso algunas figuras retóricas —en particular, tropos—” bildu ohi direla dio eta lexikalizatzeaz ez baina bere hizkuntz legeak (morfosintaktiko, semantiko, pragmatiko eta abarrak) litzuzkeen zatisistema baten izaeraz hitzegin behararen alde mintzatzen da.

Artikulu berean, Coseriu-k (1967) Porzig-engandik hartu *solidaridades léxicas* eta *modismos*-en arteko aldeak zertan leudekeen azaltzen du espainiarrak, unitate osoaren osagaien ordezkapena onartu ahal izatean ala ezinean funtsatuz.

Haensch-ek ere (1982:415-422) hiztegi orotariko batek gaitzat zer hartu behar lukeen zehazten duenean, mintzagai dugun gaiarekin ikuskizuna duten ondokoak jaulkitzen ditu: *palabras compuestas y combinaciones lexicalizadas, colocaciones usuales, unidades fraseológicas, modismos* “(hasta frases enteras, por lo general no identificables por el sentido de la suma de los componentes)”, *fórmulas de la vida social, nombres comunes que se usan en vez de nombres propios y denominaciones perifrásticas, combinaciones de palabras más letras o cifras, refranes, citas y frases célebres*.

¹⁴³“What we call *multiword lexical units* are sometimes called *lexemes* or *complex lexemes*, *lexemes clusters* or *conjuncts*, *synthèmes*, *locutions*, or in yet other terminologies, *bound syntagmas* etc. Coates: *compound lexical units*; (...), Halliday (...), *compound lexical item*; *phrases*, *lexicalized phrases*, *fixed (or set) collocations*, *idioms*...”. (Zgusta 1971:143).

Alvar Ezquerri-k (1987:51), *expresiones pluriverbales* (gure aditz-esapideen ingurukoak) jaso beharrezkotzat jotzen ditu adieren mailan berezita, izaera lexikalizatuxea izanez gero, halakorik izan ezean, glosa eta adibideetan paratu behar direla dio.

Konputagailuz eginiko lexikografiaren munduan ere ez da oharkabean pasa unitate hauen izaera. Aipatu berri Alvar Ezquerri-ren ondoan, Warwick-en (1988:101,102) sailkapena ekar daiteke adigarri moduan.

Multi-word expressions direlakoan artean, *collocations*, *idioms* eta *technical terms* aipatzen ditu, oraindik ere gisa honetako hiztegitintzak azterkizun eta konponkizun dituen hizkuntz izakitzat joz.

Beste multzo batean bil daitezke Firth-ek (1957) proposaturiko *collocation*¹⁴⁴ direlako ez arduratzen direnen lanak.

Cowie-k (1981) *collocation* eta *idiom*¹⁴⁵ bereizten ditu, gai honezako bibliografian dagoen terminologia-nahastearen berri emanez eta egituran oinarrituriko sailkapena aldeztuz.

Nuccorini-k (1992), *collocation* eta *idioms* izaki desberdintzat dauzka, biak *composite elements* izanik ere. Honez gain, *collocation* eta *restricted collocation* ere berezi beharko lirakeela dio, bigarrenak, gutxi gora behera, Zgusta-ren *multiword lexical units* direlakoan zatitzat joz.

Euskal bibliografiari begiratu eginez, berriz, gai honi estuen lotuko litzazkiokoen Izagirreren (1981) eta Mocoroaren (1990) lanetan¹⁴⁶ ere gauzak ez daudela zeharo garbi esan daiteke.

Lehenak, *lokuzio* direlakoak batetik eta *errefraua*, *esaerak* edo *atsotitzak* bestetik bereizten baditu ere:

Errefraua, esaera edo atsotitza sententzia bat da, moraleja bat, aholku bat, gutienez bi ideia elkartzen dituen esaldi oso eta independentea, sarritan aditz eliptikoa izan arren, zuzenezko pentsamendu bat: *zenbat buru hainbat haburu* (daude, ditugu), edo alegiazkoa: *urruneko eltzea erana da urrez, bertara joan eta lurrez*. Lokuzioa, gehienetan, ez da esaldi oso bat eta perpausaren barrenean hartzen du bere indar osoa, salbu eta esklamaziozkoek. Ez du inolako mensajerik, ez dakar agindurik. (Izagirre 1981:IX).

Benetako *lokuziotzat* dauzkanen sailkapenean sartzen dituen ugari, egun, bederen, nekez joko lirake halakotzat.

Esate baterako, *nominaletakotzat* dauzkan *amona mantangorri*, *Erromako zubia*, *ortzadarra*, *hotzbero*, *hotzikara*, edo *izenlagunetan* aipatzen dituen *astakirten*, *bat-bateko*, *badaezpadako*.

Mocoroaren (1990) lanaren hitzaurregileak ere agerira darama izendapen nahasiaren auzia:

¹⁴⁴ Beste ikuspegi batetik, Pratt-ek (1992) mailegutza *collocations* direlakoie ere badagokiela azpimarratzen du. Gure aldetik, "kalkoaren" barneketzat hartuko genuke, ematen duen *contaminación acústica < noise pollution* adibideari begira.

¹⁴⁵ Izaera honezazkoek, A. Makkai-ren (1972) *Idiom Structure in English*. The Hague-Paris, Mouton ikuska daiteke, Hockett-engandik hasi eta Gramatika Sortzailea eta Bihurtzailea bitarteko lanen berria jasotzen du.

¹⁴⁶ Elkarren segidan aipatzeak ez du esan nahi sailkalanean irizpide berak baliatu dituztenik bata eta besteak. Izagirrek irizpide formalagoak erabili nahi izan ditu —lanaren tituluan bertan irakur daitekeen legez— adigai-maila hutsean oinak finkatu dituen Mocoroak baino:

"Había que proceder luego a la clasificación de las fichas. D. Julio Casares me tenía sugerida la pauta desde mi visita del 52: =buscar para cada locución un *vocablo* que evocase *su concepto* fundamental, para así, por medio de la clasificación de los vocablos, obtener automáticamente la clasificación de las locuciones mismas". (Mocoroa 1990:23).

Zer bildu ote du? [Mocoroak] Euskal esaerak. Esaera, ordea, esan-nai zabaleko itza da.

Esaera esaten diogu atsotitz, zahar-hitz, zuhur-hitz, errefrau ta abarri. Erderazko *refrán*, *proverbio*, *adagio*, *sentencia* ta abar, alegia.

Esateko moduari ere *esaera* esaten diogu, ordea. Esateko modu oiei esaldi esaten zien Basarrik, orain denbora asko ez dala, bere idazlan batean: (...).

Gaztelera *modismo*, *idiotismo* ta abar esan oi zaie olakoai. (Zavala 1990:12)¹⁴⁷.

Mocoroa biltzaileak eginiko sarreraren ere, honen zantzuak suma daitezke:

¿Qué traté de registrar en esos cuadernos?... Por regla general, todo tipo de expresiones características del euskera que, además de hacer de él instrumento de más íntima compenetración para quienes se criaron en su ambiente, constituyen valiosos elementos estilísticos para dotar al lenguaje usado de especial viveza y colorido, gracia o energía. A mí se me había ocurrido relacionarlos con lo que comúnmente se entiende por *giros o modismos*; pero, años más tarde, en visita que le hice en 1952, D. Julio Casares, el insigne Secretario de la Real Academia Española, me aconsejó que las llamase *locuciones*. (Mocoroa 1990:22).

Bibliografia ikuskatu orduko, beraz, nabari da izakera desberdinetako unitateak direla mintzagai, hitz elkartuetarik hasi eta atsotitzerraino iritsiz.

Honen guztiaren aurrean, hautetsi den jokamoldea honakoa izan da:

Azkarateren (1990b) lanean oina ezarriz, hitz elkartuek bere kokaleku berarizkoa izango dute, arestian esana doan bezala. Honenbestez, *hitz-andana* deiturak ez ditu hitz elkartuak estaliko.

Beste muturrera joz, atsotitzak eta aipuak (*quotation*) ere —Coseriu-ren (1964) *discurso repetido* delako lehen motan bete-betean kabituko lirakeenak, alegia— ez dira hitz-andana-tzat joko eta ez dira hiztegian jasoko, bigarrenak emendakin batean bilduko badira ere¹⁴⁸.

Bion tartekoek; hots, elkartuen eta atsotitz-ai-puen tarteko esparru labainekoek, osatuko dute, beraz, hitz-andanen esparru nabarra, tesi honen hesiak gainezkatzen dituen azterketa sakonik eta sailkapen berezirik gabe, haatik.

Azterketa xeheagoa egiteke utziz eta bide zabaletik joz, hitz-andana estalkipean hartuko dira usu erabiltzeak lexikalizatuxeak, edo maizkara, lexiko-unitate egonkor xamarrek bailiran erabiltzen diren hitz-kateak, izena eta aditza nagusiki gune duten egiturak, alegia.

Hiztegian bilduko dira, sintaxiaren eta lexikoaren arteko muga meharraren gainean gabiltzala begi aurrean izanagatik¹⁴⁹.

Hiztegian errainua izate honek dakarren arazoa da zein hierarkiatan diren jasotzekoak, eta, sarrera-buru ez badira, zein osagairen sarrerapean kokatu behar diren erabakitzea.

Erdal bibliografian jaso diren lan gutxitan zehazten da hau.

¹⁴⁷ «Eta hor heldu dira, nola ez bada, letraz-letra irauli zaizkigun esaerak, errefrauak nahiz atsotitzak. Ez dira, noski, besterik gabe *lokuzioak*, hauek, euskaraz deus ez izateaz gainera, erdaraz (erdaretan) ere ezer gutti direlako: hizkera teknikoan ia sarrerarik ez duten «esateko moduak» edo.

Badakit euskarazko *esaera* lasaiegi datorkigula, nolanhiko esanak «esaerak» direlako ezinbestean: dena den, nik *esaera zaharrak* direla entzun dut haurtandik hemen ahotan hartzera noanak. Ultzaman Izagirrek jaso zuenez *erran-aireak* omen direnak". (1985b:186).

Mami-kontuaz gain, *lokuzio* deiturari berari Mitxelena zer irizten dion jaso dugu.

¹⁴⁸ II-EMENDAKINean, hain zuzen ere.

¹⁴⁹ Azterlanean astiroago zehaztuko dira hauetako zenbait; erabileraz berezitutuz jo daitezkeenak, alegia.

Gisa honetako unitateek hiztegietan izan ohi dituzten kokaleku desberdinak, eta zehazki kritikagai duen *Robert méthodiquek* mamitua aldatzen du Martinet-ek (1983), *chemin de fer* bezalakoak batzuetan hiztegi-sarrera osoaren jabetzat eta bestetan *locutions* direlaketzat hartu dituztelako.

Corpas Pastor-ek (1992), *collocationen* lexiko-mailaz kezkatuak, era honetako unitateei hiztegi-gintzan eskuarki eman ohi zaizen kokaguneari —bestela esan, hierarkia-mailari— errepertzen dio, ikusiz ezin antzeman dakiekeela erabateko jokabiderik. Izan ere, nahiz ohikoena adibideen artean paratzea den, sarrera osotzat dauzkaten hiztegiak ere badaude.

Egokien irizten dio ingeles hiztegi batzuetan harturiko erabakiari, osagai bakoitzaren sarreran *collocation* delakoa paratzeari.

Alvar Ezquerria-k (1976:195) *léxias complejas* direlakoak lehen osagaiaren azpian bildu beharrekotzat dauzka: *monóxido de carbono*, **monóxido**n, esate baterako, baina euskaraz ordena bestelakoa izanik, lehen edo bigarren osagaiaz hiztegitzea baino egokiago litzateke, apika, kasu honetan, erakuntzaren gunetzat hartuan kokatu behar dela esatea.

Honelako irtenbidearen alde egiten du trabes Cowie-k (1981:227), *headphrase* delakotzat hartuan bilduz, eta honek alde zuzenetik eskakizun duen zer jo behar den gune edo muintzat arretaz begiratu behar dela zehaztuz.

Hauek ikusirik, gure hiztegiaren honako bidetik joko da hitz-andanen kokaguneari dihoakionez.

Cowie-ren bidetik, ohiko kokagunea gunetzat hartuaren lema-barneko adibideen artekoa izango dute, euskal hiztegi-gintzan mamituek bestelako hierarkian kokatzeko irozgarririk eman ezean (*azken hitz*, *bere gain hartu*, *bere laburrean...*, **hitz**, **hartu**, **labur** lemen artikuluetan, esate baterako).

Halaz guztiz, gogoan behar da izan hiztegi honen izaera bereziak baldintzatuko duela —beste hiztegi-gaien kokalekua baldintzatu bezala— hiztegi-sarrera hauen kokalekua ere. Beste adieraziaren ildotik, ohiko hiztegi-gintzan baino esku zabalagoa izango da erabilera berezitu usaturikoekin, eta honek ekarriko du azpisarreretan hitz-andana ugariago kausitu ahalko dela hemen, apika, bestelako hiztegi-gintzan baino (**aditz** leman, ADITZ LAGUNTZAILE, **adierazlanean** AGERIKO ADIERAZLE edo **urratzen**, SINBOLOAREN URRATZE...), esate baterako:

The same trouble must be expected when the lexicographer works with the terminology of different sciences. To use an extreme example, specialists in different fields of science will insist that expressions like *bacille de Koch*, *bacille d'Eberth*, *bacille de Hausen* are multiword lexical units, that they are terms with a unified designatum and even denotatum, but the lexicographer will probably be disinclined to accept this position and will rather maintain that we have different specifications of *bacille* before us. I would be prepared to accept the position that the status of such of groups varies: in the specialized, restricted languages of the different sciences (and scientists) they may be multiword lexical units (of a designative, terminological nature), but in the general language, they may be more or less free combinations which specify the lexical unit *bacille* and are probably understood (in the general language, I emphasize) only in a general, vague way. (Zgusta 1971:156)¹⁵⁰.

¹⁵⁰ Arrazoibide hau adierazia zuen Phal-ek (1964:48-56). Bide beretik, Alvar Ezquerria (1976:193).

8.3.2. Hiztegi-artikuluaren gorputza

Hiztegi-artikulu¹⁵¹ —hiztegiaren mikroegitura (Haensch (1982:469))—, lemaz gain, artikulua horren gorputza osatzen duten bi izaki nagusik osatuko dute: gramatika-kategoriek eta iraulpenek, zabal esanik.

8.3.2.1. Gramatika-kategorien zehaztapena

Es, por el contrario, costumbre general, pero no vasca, la de acompañar la palabra cuyo sentido se define, se glosa o se trata de circunscribir de alguna manera, de indicaciones como «sustantivo», «adjetivo», «verbo», «perfectivo», «imperfectivo», etc., por no hablar de peculiaridades formales a que ya antes hemos aludido. (1974a, *SHLV*:392).

En cualquier diccionario de lengua, la voz que figura en la entrada va sistemáticamente acompañada de su correspondiente información gramatical; si encontramos un diccionario en que no se incluya de una manera general esa noticia, podremos afirmar, sin temer mucho a la equivocación, que no es un diccionario lingüístico. Todos los investigadores actuales¹⁵² de la lexicografía coinciden en señalar la presencia de la notación de la categoría gramatical como elemento necesario entre las informaciones del diccionario, incluso en una posición fija, tras la entrada del artículo. (Alvar Ezquerro 1982:174).

Berriz ere, euskal hiztegiaren ohiko bidetik urrunduz baina nazioarteko ohitura usaren¹⁵³ arabera egungo euskal saio urrietara¹⁵⁴ hurbilduz, sarrera-buru bakoitzari (halakorik irispidean denean¹⁵⁵) gramatika-kategoria alboratuko zaio Euskaltzaindiaren (*EGLU*-

¹⁵¹ artículo, entrada (esp.), article, entry, item (ingl.), article, entrée (fr.), Artikel, Eintrag, Wortstelle (al.), Haensch-ek (1982:461) jasotzen dituen ordainen arabera.

¹⁵² Dubois, Fernández Sevilla, Rey-Debove, Seco, Zgusta deitzen ditu gogaide.

¹⁵³ Gramatika-kategoria zehaztu beharrenean oihartzunak, lexicografiaren arduratzen diren sorteri desberdinetako ikertzaile frankoren lanetan jasotzen dira: Imbs (1960), Zgusta (1971), Porto Dapena (1980), Haensch (1982), Massarielo (1983), adigarri gisa eman daitezke.

Alvar Ezquerro-k (1976:57,174) egokiago ikusten du, eskolen arteko adostasun-er terminologiko eta teorikoak direla medio, elementua erabil daitekeen sintaxi-inguramendu mota zehaztea, baina praktikak Espainiako Akademiak darabiltzan kategoriak bere horretan hartze-
ra darama.

¹⁵⁴ *Urri* diogu, zehazteak dakartzen zailtasunengatik edo, ohikoena ez betetzea dela ikus daitekeelako.

Arzamendik (1981:177) ere kezka bera jasotzen du. Honek sailkatutako euskal hiztegiei erreparaturik, ikus daiteke, XX. mendean kokatuei dagokienez, 1979. urte artekoek honako emaitzak ematen dituztela gramatika-kategoriaren zehaztapenari begira: hiztegien materia-
la XX. mendekoa dutenak hogeita hiru dira, hiruk ematen dute; liburuaren argitalpena XX. mendean erdietsiriko hirurogeita batetik, lauk;
XX. mendean idatziriko berrogeita hamalauetatik, hamarrek erantzen diote gisa horretako informazioa (aurtean izan behar da, halarik ere,
hiru ezaugarriak hiztegi bakar batek bil ditzakeela).

Bestetik, berriz, 1974tik honazko euskal hiztegiei gainbegiratuá eginez, esate baterako, salbuespen dira mundu zabaleko lexicografi-
aren eskakizun hau betetzen dutenak: *HLEH*, *OEH*.

Azken urteotako adibide batzuk ekartzearen aipa daiteke, batetik, Aulestiak (1989) gramatika-kategoriari alboratzen dizkiela (*prep.*
ere markatzen du), baina ez bide da lan hau nazioarteko lexicografiaren arauen ildoan kokatzen erraza, atzizkiei oro (eratorbidekoak eta
beste: *-rantz...*) sarrera osoak ematen dizkie, aditzak ezaugarritzeko, euskararako bederen, osotero egoki ez bide den (Oregi, *AE*, *HLEH*)
transitibo/intransitibo terminologia darabil... Azken zehaztapen hau dela-eta, Bostak-bat-ek (1986) eta Altuna-Arriaga-k (1992), gramatika-
kategoria alboratzen ez duten arren, aditzok hartu ohi dituzten flexioak zehazten dituzte.

Hau ikusirik, harrigarri xamar gertatzen da, behiala, Adiskideen Elkarteak burutu asmo zuen lanaren egitaman zehazki adierazi zuen
euskal hiztegiaren horren oihartzun ahula izatea:

“Se ha de individualizar en cada artículo u voz, qué parte de la oración sea: esto es, si es nombre sustantivo, adjetivo, aumentativo,
superlativo, pronombre, verbo, partícula, modo adverbial, expresión, o modo de hablar, frase o refrán, u otra voz especial. (...) En los verbos
se expresará si es activo, neutro, etc. y se advertirán todas las irregularidades y particularidades que tuviesen que notar. Estas advertencias se
harán en el infinitivo radical de cada verbo”. (Michelena (1965)), (Sagarna 1982:106)-en jasoa.

¹⁵⁵ Halakorik egiteko gauza izan garenean, hobeto esan. Euskal hitzen gramatika-kategoriari ezartzea ez da beti lan xamurra, izen-izenondo
auziaz gain, bai baita bestelakorik, hiztegiaren egiaztatu ahal izango den bezala.

Euskal hiztegiak kausitzen dituen zailtasun hauen oihartzunak: Michelena (1974a, *SHLV*:392), Altuna (1974), Sarasolaren lanak,
bestek beste.

ren) terminologiari jarraiki. Halaber, azpisarrera gehientsuenei, batik-bat lemarekin bat ez datozenean.

Behin baino gehiagotan zalantza-iturri bilakatzen da kategoria-ezartze hau, eta jokabide orotarikoa sistema-mailakoa jaso eta berbaldi huts mailakoa (Porto Dapena (1980:271)) baztertzea izanik ere, sarri ez da aise bereizkuntza gardenak egitea.

Halako ezpaiko kasuetan, nonbaitetik jo behar eta, Mitxelenaren erabilera hartu da irizpide, beti ere forma sistematikoaren zedarrietan barne egokitu nahirik delako agerpen zehatza.

8.3.2.1.1. Izenaren inguruan

Izena eta izenondoa ez dira beti kategoria bereizterrazak, berez batekoa izanik, bestearen betekizuna egiteko erraztasuna dela medio¹⁵⁶.

Litekeenaren mailan izen nahiz izenondo gisa erabiltzeko aukera duten perpaus-zatien aurrean, Mitxelenaren erabilerari antzeman zaiona islatzea izango da ihardunbidea, honela, hiztegi-gaian bietara erabiliak badira bien kontu emango da hiztegian (**adierazgarri. iz. eta izond., biltzaile iz. eta izond....**), aukeran biak izanik ere, bakarra kausi badaiteke, berriz, bakar hori jasoko da (**araudun. iz., galiziar-portuges. iz. ...**).

EGLU Euskaltzaindiaren lanean bereziki, eta euskal bibliografian oro har, oin hartuz, etorkizko kategoriaren aldakuntza nozitu dela antzemateko euskarririk bada, honako irtenbidea emango zaie hizkuntz gertariei: lema nagusian bilduko da jatorrizko kategoria eta azpisarreratzat joko hemendik eratorri edo hedatua: izenondotik izenera (**bikain. izond. BIKAIN iz., esate baterako**), baldin bietarik kausitu bada hiztegi-gaian.

Bikoiztasunik izan ezean, dagoenaren kontu soila emango da.

Etorkiz izenlagun izanak izen erabateko bilakatuak badira, beste izenak bezalaxe hartuko dira: **aialdeko, lekuko...** eta zein bere lemaren jabetzat joko, esan den bezala.

Izenlagun eta izen moduan, bietara, erabili badira, berriz, honako bereizkuntza egingo da: izenlaguna, oinarri duen izenaren azpisarreran kokatuko da, atzizki bidez kategoria erdiesten dutenak sarrera-buru ez izateko irizpide orotarikoari jarraiki; izenak, berriz, bere sarrera izango du (**bertako. iz., bertan. adond. BERTAKO. izlag.**). Halarik ere, berezituekin, bestetan bezala, bestela jokatu da, eta izango da izenlagunik hiztegi-sarreraren jabe, hala nola, **ageriko. izlag., azaleko. izlag.,...**

8.3.2.1.2. Adjektibo-Adberbioak

Izenondo eta aditzondo garbiak —hots, gramatika-kategoria ezartzean aparteko kezka biderik sortarazten ez dutenak— hiztegi-sarrera osoaren jabe izango dira (**adierazkor. izond., bihar. adond.**)...

¹⁵⁶ Gertari auzi-sortzaile hau, halaz ere, ez bide da bakarrik euskaraz jazotzen:

“Les adjectifs substantivés et les substantifs adjectivés sont aussi embarrassants, car le passage de l’une à l’autre de ces catégories voisines se fait avec la plus grande facilité, et souvent sans que le sens en semble affecté. (...) La séparation entre la catégorie du substantif et celle de l’adjectif est ici délicate, et exige souvent une analyse du contexte”. (Muller 1963:167).

Testuingurua ez izaki beti, ordea, desio bezain argigarri. Azterlanean puntu honetara itzuliko gara.

Argitu berria da *adjektibo* deitura zabalaren barneko izenlagunen hiztegi-kokamenduaren ingurukoa, izenarekin ikuskizuna zuen aldetik.

Adberbioei dagokienez, berriz, adizlagunek, oro har, ez dute sarrera osorik izango (AE:23), izaera egonkor xamarra antzematen zaien kasu batzuk salbu (**abian**, **beharrean**, **beharrez**, esate baterako), eta azpisarreretan bilduko dira.

Aditzondo erabatekoak, aldiz, hiztegi-sarrera osoaren jabe izango dira, esan bezala. Halaber, atzizki bitartez sorturiko aditzondoak (-ik, -ka¹⁵⁷, -ki, -la, -ro...)¹⁵⁸, jatorriz beste kategoria batekoak izanik Mitxelenak aditzondo gisa besterik erabili ez dituenak (**urrun**), edo itxura eta osamoduari begira adizlagun badira ere, ia erabateko aditzondotzat har daitezkeenak (**benaz**, **benetan**, **orduan**, **ondoan** (= 'ondoren')...)¹⁵⁹.

Gertakizun usua da izenondoen eta aditzondoen arteko lokarri estua, halako hitza kategoria bati nahiz besteari definizioz atxikitzeko behaztoparri dena, hain zuzen ere (HLEH:31).

Nahiz eta izenondoek adberbio betekizuna egiteko duten jaidura ia automatikotzat jo daitekeen, hauen kontu ere eman behar zela pentsatu da, beti bezala, Mitxelenak mamitu hizkeraren berri ematearen kariaz.

Aurreko puntuan izenondoen eta izenen arteko pasabideaz esana eta iparrorratz hautetsia egoki ere dakieke sail honetakoei, **arin**. **izond.** ARIN *adond.*; **erraz**. **izond.** ERRAZ *adond.* ..., iruditarko dira hiztegian —hots, jatorrizko kategoriaduna leman eta hemendik eratorria azpisarreran— baldin Mitxelenak bietara erabili badu. Modu bakarrean erabiliz gero, esan bezala, horixe izango da lemari alboratuko zaiona.

Autu bi kategorien landak zabalduz eta harantzago joanez, esan berria heda daiteke, eta argitu, kategoria-aldakuntzei dagokienez, oro har, modu bertsuan jokatu delako: euskal bibliografiak etorkizko kategoria finkatzeko irozgarririk aski eskaini ezean, hiztegi-gaian begietsi kategoriak maila berean paratuko dira (**makur**. **izond.**, **iz.**; **eske**. **iz.**, **adond.**...) zeini bere lema beraren peko sarrera emanaz.

8.3.2.1.3. Aditzaren inguruan

Aditzek, lemaren alboan, bestelako zehaztapena ere izango dute hiztegi-sarreran, euskarlitzan zehazki, baina baita kanpoko bibliografian ere, azpimarkatuari atxikiz¹⁶⁰.

¹⁵⁷ Ez kasu guzti-guztietan, esan dugun bezala.

¹⁵⁸ -ka, -ki eta -ro atzizkiei dagokienez, hitz eratorriez esanaren ildotik.

¹⁵⁹ Egia esan, EGLU-I-ek aitortzen duen bezala, hauen eta arestian aipaturiko **abian**, **beharrean**, **beharrez** adizlaguntzat joen artean muga ezartzea ez da hagitz garbi gertatzen. Gu —asmoz bedere— Euskaltzaindiaren lanari lotu nahi izan gaitzaizkio.

¹⁶⁰ Hau da, nolazpait esan, Zgusta-k (1971:138) hiztegi-gilearen einkizunen artekotzat jotzen duen aditz-errekzioa zehaztea: "The direct object of the Latin verb *video* "to see" must be in the accusative case: *video aliquid* "to see something"; the direct object of the Latin verb *utor* "to use" must be in the ablative case: *utor aliqua re* "to use something". Opinions may differ on whether this is a syntactic phenomenon in the proper sense of the term. In any case, it is the lexicographer's duty to give the necessary indications to this effect. He must supply the user of his dictionary with information about the most important grammatical properties of the lexical units. Just as the lexicographer indicates, for example, the gender of the substantives, it is likewise his duty to indicate the rection of verbs, the cases governed by prepositions etc."

Oregik (1975) urraturiko, eta euskalaritzan eutsi zaion terminologiaren bidetik, laguntzaileak hartu bide¹⁶¹ dituen flexioen arabera aditzak (AE:19), “eskaten duen sintagma-
ren” arabera “aditz-erak” (Goenaga (1980₂:155)), “hartzen dituzten laguntzaile-moten”
arabera “aditz-motak” (HLEH (1984:30)), “onartzen dituzten kasu gramatikalen” arabera
ko “aditz-motak” (EGLU-II (1987:47,59)) paratuko dira.

Hizkuntzaren sistema-izaera abstraktoan oinarrituz, hiztegi usuan aditzaren hiztegi-sarre-
ran halako aditz-motatakoa dela paratu ohi da, direlako aditzek jokatzeko onartzen dituzten
laguntzaileen berri emanez. Biziki garrantzizkoa da ñabartze hau, batez ere, modu bakarrean
jokatzeko ez diren aditzak (*ahaztu, baliatu, begiratu, gogoratu*) edo *da-du* erabilerak aukeran
dituztenak (“faktitiboak” (AE:17), edo “inkoatiboen erazleak” EGLU-II (1987:52)), besteak
beste, auzi-iturri gertatu ohi baitira.

Hemen pentsatu da egokiago dela testuetan agertzen duten jokamolde zehatzen berri
ematea definizio orotartzailean urtu baino, hondarrrik hondarrean, Mitxelenaren erabilera
baita ispilatu gogo eta behar dena¹⁶². Honek dakar hiztegiaren alboratuko zaien mota hiztegi-
gaietan kausitua dela, **da, du, dio, zaio** paradigma osoen ordezkartzat hartuz¹⁶³.

Hiztegiaren barne-antolamenduari dagokionez, aditzaren leman bertan laguntzaile-
mota(k) landatuko da(dira), baldin eta delako laguntzaile-motak inolako alderik ez badakar-
kio aditzaren esanahiari. Laguntzaile-motaren aukerak ondore semantikoa badakar, berriz,
aditzaren lema nagusiari mota zehazteke, beronen azpian, zeini bere sarbidea emango zaio,
dago(z)kion esanahia(k) itzuliz.

Adb: **begiratu, begira, begiraten. du.dio ad.** lema nagusi bakarrak agerian uzten
duena da guk kausitu erabileretan adizki laguntzaile desberdinak izanagatik, alde horrek ez
dakarkiola —guk ez dugula sumatu, bederen— esanahiaren aldetikako parekorik. Alabaina,
alderatu, aldera, alderatzen. ad. lema nagusiaren pean, **alderatu. du ad.**, batetik eta **alde-
ratu. dio ad.** bestetik iruditarako dira, zein bere adizki laguntzailearen motaz hornituz, bitarte
semantikoa ere badagoelako: kasu batean ‘erkatu’ eta bestean, berriz, ‘alboratu’ adierazteko
erabili baititu.

Burubide berari eutsiz, jokaturik ez dauden aditzei ez zaie beti mota alboratuko. Ez zaie
paratuko testuinguruak aukera zehatza egiteko biderik ematen ez duenean, hiztegi-gaiaren
eskuari dukeen baino pisu handiagoa ez ematearren.

8.3.2.1.4. Morfologia-izaera betea ez duten **Pred., Posp.** ezaugarriez ere baliatuko gara,
HLEH-ren ildotik, hiztegi-gaiaren kontu zehatza emateko gogoarekin batean, ardurako deri-
tzagulako —lehenaren kasuan batik-bat— gisa honetako izakiek hiztegiaren isla izan dezaten,
egungo euskararen urratzen ari diren bideak direla kausa¹⁶⁴.

¹⁶¹ Azterlanean erakutsiko den bezala, puntu istilutsu gertatzen da, egungo euskaldunarentzat behintzar, zenbait aditzen mota berezkoa ezar-
tzea, denboraren joanak ere aldakuntzak ekarri bide baititu. Azken hauen lekukotasun zenbait Oregiren (1975) lanean irakur daitezke.

Bestalde, forman oinarrituriko sailkapenen oztipoen ondoan, aditzak ezinbestean eskaten duen argumentuaren arabera sailkape-
nak ere egiteko daudela erants daiteke, hau da, azterlanean aipatuko den euskal aditzen barne-argumentuak finkatzeko (Azkarate-Olarte
1991).

¹⁶² Honenbestez, muzin egingo diogu aldirian aldiko erabilera baziertzeari EGLU-II (1987:37-63).

¹⁶³ Sarasolak eginetik pittin batez urrunduz, esan bezala, “daitekeenaren” mailan ez baina “badenarenean” ihardungo dugulako:

“Aditzak, hartzen dituzten laguntzaile-moten arabera sailkatu ditugu: *da* aditzak, NOR eta NOR-NORI motatako laguntzaileak har
ditzaketanak; *du* aditzak, NOR-NORK eta NOR-NORI-NORK motatakoak har ditzaketanak; *da-du* aditzak, bi jokaerok onartzen dituztenak;
zaio aditzak, *da* sailekoak izanik objektu NORI sintagmaren bidez gauzatzen dutenak; *dio* aditzak, *du* sailekoak izanik objektu NORI sintag-
maren bidez gauzatzen dutenak”. (HLEH:30).

¹⁶⁴ Erdal -bleren inguruko dugu gogoan batik-bat.

8.3.2.2. Iraulordainak

Hiztegi-gilearen aukerakoa da, jaso den bezala, hiztegi-mota erabakitzea; bere esku du, halaber, hiztegi-sarreraren eskuinean eskaini asmo duena¹⁶⁵, dela hitzaren azalpena, dela definizioa, dela sinonimoa (nahiz antonimoa)..., edo dela, hiztegi eleanitzekoetan jotzen den bide-tik, hipostasiriko esanahia (Read (1973:172)) beste mintzairara aldatzea.

Hiztegi honen izaerak —hizkuntza bat baino gehiagokoa izateak— iraulordainak edo itzulpenak ematean, *perennial problem* delakoarekin (Schnorr (1986)) topo egitera darama noraezean. Arazo honek sortu du batzuetan debeku larririk, hizkuntzen arteko bat banako ordain erabateko eza, *anisomorphism*¹⁶⁶, gertakizuna dela medio.

Hizkuntza itzulgaia eta itzulia¹⁶⁷ izakeraz bestelako direnean auzia nahasiago bilakatzen da gainera:

If the grammatical structures of the two languages are very different, it will be more difficult but also more necessary to decide in advance in what forms the respective lexical units are to be coordinated. If at least one of the two languages shows diglossia, it will be necessary to decide which of the diglotic levels is mainly to be stressed, or how the situation will generally be solved. But even if there is no diglossia involved, the two languages must be compared in respect to the single style levels observable in them (...) But seemingly identical levels are not always absolutely equivalent. (Zgusta 1971:299).

Hiztegi hau oratzean, Werner-ek (1982:288) kontu eman kasuistikarekin egin da topo¹⁶⁸.

• Arazobakoa den, baina gutxitan gertatzen den, erabateko ordaintasuna¹⁶⁹. Hau, batik-bat, terminoekin gertatzen dela aipatu ohi da, eta halaxe gertatu, aski finko eta aho batez onaturiko terminoak dituzten jakiteetan, hau da, *terminologie scientifique* erabatekoa duten-tan¹⁷⁰.

Alabaina, ezin atzen daiteke hizkuntzalaritza-filologiak nekez para daitezkeela —azterla-nean zehaztuko den bezala— bere terminologia zimendarri sendoetan eraikia eta erabat finkatua duten jakiteen artean, ez bete-betean:

En outre, cette superbe autonomie des terminologies scientifiques disparaît dans la mesure où, les connaissances étant nommées, les noms, les "termes" peuvent fonctionner dans le discours sociaux de la pédagogie, du didactisme, de la polémique et de l'idéologie, ou, tout simplement, dans le discours de l'ignorance. (Rey 1977b:V-18).

¹⁶⁵ Auzi honezaz dagoen bibliografia ugariaren artean bereziki nabarmen daitezke: Imbs (1960), Rey (1965), Rey-Debove (1967), Weinreich (1967), Alvar Ezquerria (1976), Seco (1978,1987), Bosque (1982b).

¹⁶⁶ Zgusta (1971:294), Read (1973:181), Alvar Ezquerria (1981:190).

Zgusta-k (1971:323-326), hiru oztopo-mota nagusitan biltzen ditu: *lexical units with other designative functions, culture-bound words* eta *onomasiological gaps*, hiztegi-gilearen ez baina hizkuntz egitamugileen ardurakotzat joz azkenak.

¹⁶⁷ Hizkuntza itzuliaz edo jomugaz singularrean ariko gara nahiz, esango den bezala, hitz berezituai hiru hizkuntzetako itzulordainak eman, oro har.

¹⁶⁸ Hohulin-ek (1986), ordainen bilaketan sortu ohi diren oztopoak lau gertakizun-motatan biltzen ditu: *Semantic dimensions*, non sinonimia, hiponimia eta antonimia kokatzen dituen; *Extralinguistic realities* direlako ez egon daitezkeen ikuspegi desberdinak; *Presupposition*-en eremuan adostasun-ezak eta azkenik, Zgusta-ren (1971:27-38) bidetik, hitz soilek bete ditzaketen *lexical function* (*designative, performative, contact, expressive* eta *logical*) desberdinen arteko bat ez ezortzeak, alegia.

Gai beraz, halaber, Steiner (1976).

¹⁶⁹ "Il y aura monosémie bilingue lorsque l'équivalent (ou les équivalents interchangeables) de la langue d'arrivée rend compte de tous les emplois du mot de la langue de départ en tout contexte, même si le signifiant recouvre plusieurs signifiés". (Duval 1986:98).

¹⁷⁰ "sciences dites exactes, hypothético-déductives (mathématiques, astronomie, physique théorique) ainsi que pour les sciences inductives à tendance taxonomique". (Rey 1977b:V-17).

Alde honetatik, frantziar ikertzailearekin batean, esan daiteke normalizazio-bidean dagoen jakiteak sortzen dituen behaztoparriak hemen ere tartean direla:

Cependant, dans les sciences en voie d'élaboration (la quasi totalité des sciences de l'homme, y compris la linguistique et la terminologie!) une norme peut être proposée pour régler les rapports entre théories différentes appliquées à un même objet de savoir. Cette normalisation, aussi indispensable que difficile, est le fait de l'épistémologie: elle suppose une pratique terminologique et lexicologique. (Rey 1977b:V-20).

- Abiapuntuko hizkuntzako hitz batek, hizkuntza-jomugan itzulordain bat baino gehiago¹⁷¹ du, dela abiapuntukoan polisemiko/homonimiko delako eta direlako esanahiek jomugan hizkuntz izaera bestelakoak hartzen dituztelako, dela, abiapuntukoan adiera anitzeko ez izan arren, jomugako hizkuntzara iraultzean hala gertatzen delako.

- Abiapuntuko hizkuntzako hitz batek baino gehiagok, hizkuntza-jomugan itzulordain bakarra du.

Oztopo gutxiago sortarazten du honek, euskal hitz bakoitzak bere sarrera izango duela. Nolanahi dela ere, ñabardurarik (adierazgarritasunaren aldetik edo) balego, itzulpen bakoitzari alboratzea komeni da.

- Abiapuntuko hizkuntzako hitzak ez du itzulordain erabatekorik.

Azken kasu honetan koka daitezke Haensch-ek (1982:520) zehazten dituen honakoak:

- Abiapuntuko hizkuntzako izendapenezko balioari ezer ez dagokio beste hizkuntzan. Hemengoak dira *exotismos* edo kulturapeko hitzak¹⁷².

Hitz hauek —oro har esanik— ezaugarri dute gaitz direla hizkuntza batetik bestera aldatzen. Gure kasuan, euskal gauzaki, adigai edo antzekoari hertsiki uztarturik egon eta erdare-tan parekorik, hizkuntz izaera duen ordainik, kausitzen ez zaielako:

It would be another mistake to think that it is only the difference in the material extralinguistic world, the absence of the denotatum which is of basic importance; to the contrary, it is the designatum which has the fundamental role. The material extralinguistic world may be more or less identical but the same "things" are conceived as parts of no designatum in one language but not in another. (Zgusta 1971:294).

Haensch-ek (1982:520) halakoen itzulordainak emateko hiru irtenbide¹⁷³ ikusten ditu:

¹⁷¹ "Il y aura polysémie bilingue lorsque les équivalents proposés ne sont pas interchangeables et nécessitent des éléments métalinguistiques d'explication permettant de les distinguer, alors même que le mot de la langue de départ est ressenti comme monosémique par le locuteur natif". (Duval 1986:98). Halaber, Ianucci (1967).

Kasu honi eman zaion irtenbidea hurrengo puntuan, adieren hurrenkeraz aritzean, zehaztuko da.

¹⁷² *culture-bound words* Zgusta (1971:294), Rey (1986), Schnorr (1986).

¹⁷³ Alvar Ezquerria-k ere (1981:196) hiru aukera ikusten ditu: hitza hiztegian ez sartu, sartu eta azaldu, edo jatorrizko hizkuntzan lukeen definizio edo deskripzioa itzuli.

Schnorr-ek (1986:59,60), berriz, bi hizkuntzetako hitzunen jakinmina asebeste nahi duen hiztegiileari honako irtenbideak proposatzen dizkio:

"1) In cases where there is no equivalent, an explanation should be given which is aimed at the target language user and written in the target language. 2) In those cases where there is an equivalent but also a discrepancy in the degree of knowledge, the equivalent should be stated, mainly for the encoding user, and an explanation should be added for the decoding user. Where there is an equivalent that is only partly correct, a restricting explanation should be added for the decoding and encoding user. 3) In the case of entries where the problem is less one of the word being bound to the culture of one particular language but rather a problem of education or specialist knowledge, only the equivalent should be listed in a bilingual dictionary leaving it up to a monolingual dictionary or an encyclopedia to close the gap in the user's knowledge".

Azken irtenbide honek, ordea, gure hiztegiarentzat gehiegi balio ez duelakoan gaude.

definizioa eman eta hizkuntza itzulgaiaren hitzari eutsi hizkuntza-jomugan, perifrasi bidez azaldu, edo, erabateko ez bada ere, ordain gertukoia (*congruente* izanik) eman.

Era honetako hitzak hiztegian aurkituko direla eta, ondoko jokabideari eutsiko zaio:

Euskal hitzaren errealitateko erreferenteak erdaretan parekorik ez badu, baina erdal munduan ezaguna bada, UZEI-k eginaren bidetik, euskal hitzari beste gabe eutsiko zaio, komatxo artean kokatuz: **bertsolarirenean** [“bertsolari”]. / [“bertsolari”]. / [“bertsolari”].

Euskal hitzaren adigaiak beste hizkuntzetan hizkuntz izaerarik ez badu eta Mitxelenak erdal lanetan honelakorik erabili ez badu¹⁷⁴, azalpen labur batez edo perifrasi bidez¹⁷⁵ argi badaiteke, bide horretarik joko da, euskal hitza ordain gisa errepikatu gabe: **bearneskeria**, **euskarakada**, **sintasilari**... hitzena, esate baterako.

- Bestetik kontutan hartzekoak dira,

Euskal interjekzioak, harridurazko esapideak, esapideak oro har, eta hitzez hitzeko itzulpenik nekez baino ez duten hizkuntz unitateak.

Ahal den kasu guztietan, balio bereko edo pareko erdal itzulordainez emango dira: **arraio**, **alajaina**, ADARRA JO, edo (gaztelaniaz justu aldrebes erabiltzen dituzten) *burutik orporaino* edo *hotsa atera* eta enparatuak, alegia.

- Kontuz ibili beharreko gertatu ohi dira “itxurazko adiskide” edo “adiskide izun”¹⁷⁶ direlakoak ere: **xelebre**, adibidez¹⁷⁷.

- Arestikoei erantsi behar zaizkie bi hizkuntzatan erreferente bat baino gehiago izan dezaketen hitzak.

Kasu honen adierazgarria da populuaren jatorrizko izena eta populu horrek mintzo duen hizkuntzaren deitura bat datozenean. Halakoetan, (**pop.**) eta (**hizk.**) ñabardurak erantsiko zaizkie (Malkiel (1967:15))¹⁷⁸, iraulpenek ematen ez duten argiari eta erreferente-zehaztapen ezinbestekoari irtenbidea eman nahirik¹⁷⁹.

- Iraulpenari dihoazkionak ez ezik, gramatika-izaerari datxekkonak ere behaztopa-iturri bihur daitezke.

Batzuetan, abiapuntuko hizkuntzako hitz bakarra hitz-andanaz itzuli behar da, edo abiapuntuko hizkuntzan gramatika-kategoria bateko hitzak bestelako gramatika-kategoriakoa izan dezake parean, esate baterako.

Arestiko behaztopa guztiak aurrean izanik, hiztegi honetan hizkuntzarteko iraulordaina hautetsi da, jokamolde bitan gauzatu:

• Erabilera bereziturik atzeman ez zaion hiztegi-sarrerari, gaztelau iraulpen hutsa alboratuko zaio, Real Academia Española de la Lengua Española delakoaren barneko lan-taldearen burubideei¹⁸⁰, eskuarki, jarraikiz.

¹⁷⁴ Hau zehazten dugu, aipatuko den *izenkiren* kasua ez bezalakoetatik bereizteko.

¹⁷⁵ “Le métalangue bilingue a donc un rôle discriminant d’étiquetage, de désambiguation des traductions non-interchangeables”. (Duval 1986:97)

¹⁷⁶ *faux amis* (Wiezell 1975:133,4), *false friends* (Scholfield 1980), *falsos amigos*, hau da, “palabras de la misma etimología y formalmente parecidas en dos lenguas, pero que no tienen acepciones comunes”, (Haensch 1982:522); halaber, Alvar Ezquerria (1981:191).

¹⁷⁷ Aztergaiaren esango den bezala, susmoa dugu egun euskaraz (komunikabideak barne) bereizkuntza honen usaina galduxe edo galtzear dagoela, gisa honetako gertakari zenbaitetan bederen (*sesio*, *balore*, *mantendu*, *emendatu*, *akordatu*...).

¹⁷⁸ “Important as it is to provide meaning discriminations which are brief and clear, the choice of the language in which these discriminations should be given is even more important”. (Janucci 1967:203).

Azken iritzi honezaz ikus balizko erabiltzaileaz atarikoan esanak.

¹⁷⁹ Honezaz gain, azterlanean berriaz ukituko den puntua izango da.

¹⁸⁰ *Diccionario Manual e Ilustrado de la Lengua Española* (1989). Laugarren argitaraldi zuzendua arabera.

Inoiz gertatuko da gaztelania mintzatuan entzun uste den hitzik hiztegi horretan jasorik ez ikustea, parekoren bat baizik.

Honela, euskal **artifizialtasun** hitzaren ordain *artificiosidad* emango dugu, entzun (eta irakurri?) uste dugun *artificialidaden* ordez, begiz joriko hiztegi gidarian jaso, hura, eta ez bigarrena, delako.

Aldizka, halaz ere, euskal hitzari zegokion ordainak ez du aipaturiko hiztegian islarik. Halakoetan, gaztelaniazko iraulpena ([unificable], adibidez), kortxete artean paratuko da.

Honek balio du, noski, lehen ahotan hartu “bertsolari” eta kideentzat. Honenbestez, [“bertsolari”] itxura hartuko du hiztegian.

Erdal Akademiak oraindik onartu ez dituen baina gidari hautetsi eskuhiztegiak (hitza zilegi bada) onartzeaz dituenak, “[” moldez iruditara ko dira, hiztegi horretan egin bezala (**batzaile** = “[unificador”]).

Aditzen iraulordainari dagokionez, esan behar da euskaraz NOR eta NOR-NORK erabileren gaztelaniazko ordainetan, erabili den erdal hiztegian pronominal gisa ere erabil daitekeela zehazten denean, iraulpenean, (*se*) zehaztuko dela, baldin Mitxelenak bietara (*da-du*, alegia) erabili badu. Aukeran dauden bietarik bakarra atzeman badugu horrek bakarrak izango du ordaina (**amaitu. da-du ad.**: acabar(*se*), finalizar(*se*) baina **ahantzi. du ad.**: olvidar, esate baterako).

Lemari, hiztegi-sarrera nagusiari, erdal ordainik alboratu ez bazaio, azpisarreraren mailakoa soilik erabili duela Mitxelenak utzi nahiko da axalean. Halakoetan, azpisarrerari bakarrik alboratuko zaio itzulpena: **adi.** ADI-ADI, **abisu.** ABISU EMAN edo, **arkeologia.** ARKEOLOGIAZKO... besteak beste¹⁸¹, lehen ere adierazi den legez.

• Berezitutzat joak, berriz, tesigilea ordainak aurkitzeko gauza izan denean¹⁸², gaztelaniara, frantsesera eta ingelesera aldatuko dira¹⁸³.

Azkenekin arestikoekin ez bezala jokatzeko arrazoia izaera berezkoan datza. Izan ere, azterlanean aipatuko den legez, hitz berezituak, oro har, eta terminoak bereziki, nazioartekotasuna ohi dute ezaugarri, hau izaki, hain justu, halakotzat jotzeko irizpideetariko bat zenbait aztertzailearen ustez¹⁸⁴.

Gisa honetako hiztegi-tako iraulpenak ere, Fernández-Sevilla-ren (1974:115) iritziz bestelakoak dira, Saussure-ren terminoek baliatuz, adierazlea baita soilik beste hizkuntzara aldatu behar dena¹⁸⁵. Ez da, gure kasuan, ordea, erdi esan eta erakutsiko den bezala beti hain aise beteko erabateko ordaintasun hori.

¹⁸¹ Lema hauek ere hiztegi-gileak sartu arren, ez dute (H) ezaugarriarik alboan eramango, itzulpen-ekak berak salatuko duelako gertaria.

¹⁸² Ingeleseko edo frantsesezko iraulpenik izan ezean, iraulpenez jantziari (**ingl.**) edo (**fr.**) alboratuko zaio, zein den itzulua zehazteko.

Esate baterako, MUNDU IKUSKERA azpisarreraren alboan, *visión del mundo./ vision du monde (fr.)* irakurriko da, ingelesezko ordainik gabe.

Kontrako aldetik, berriz, HIZKUNTZAREN ONTOGENIA delakoarenean, *ontogenia de la lengua./ linguistic ontogeny (ingl.)*, frantsesezkorik gabe.

Kasu batean zein bestean, eskas diren ordainak aurkitu ezinari zor zaio.

¹⁸³ Gogoan izan behar da, halaz ere, hiztegi-gilearen hizkuntza usuak euskara eta gaztelania direla, frantsesa eta ingelesa geroztikako ikasketaren poderioz bereganatuak izanik.

Hutsune hori betetzeko asmoz, hizkuntzalaritzaren irakaskuntzan lankide ditugun Jose Ramon Zubiaurrek frantsesezkoa eta Esther Zulaikak ingelesezkoa ikuskatu dituzte paraturiko iraulpenak.

Bego zorraren aitortpena eta gure eskerrona lagunoi eta zalantzak uxatzen lagundu diguten ingeles filologiako irakaslagunei ere.

¹⁸⁴ Azterlanaren sarreran astiroago ikusiko da.

¹⁸⁵ Hau dela-eta, Duval-ek (1986:97) ondokoa dio:

“Les renseignements fournis ne sont pas d’ordre notionnel. Du point de vue de la traduction, le [hiztegi] bilingue est asémantique”.

Erdaraz (erdaretan), eskuarki, eta euskalaritzaren (UZEI (1982b)) barrutian zehazkiago, hiztegi honen kideantzeko gertuen ikusten diren hizkuntzalaritzako terminologiazko hiztegi eta antzekoek hautetsiriko bidea dela-eta, beraz, hemen ere bide beretik joko da.

Halarik ere, ezin mamitu izan da beti itzulmodu hau, zenbaitetan, Mitxelenak erabiliriko (gure ustez) berezituak, euskalaritzaren barruti murrizari¹⁸⁶ —hots, beste hizkuntzetan ordainik ez duen adigaiari— lotzen zaizkiolako, edo tesiaren helburuak eraginik, zabal jokatu nahi izan delako¹⁸⁷. Hau da, hizkuntzalaritza-filologietako adigai huts eta zehatzak ez ezik, euskararen erabilera landu-ikasaren moldatzeko bideen erakusgarri zirelakoan lekukotasuna ere jaso nahi izan delako¹⁸⁸.

Honela bada, bibliografian aipatzen diren hizkuntzalaritza-filologia-gramatiketako hiztegi, index, glosategi (hitza zilegi bada) eta antzeko bildumetara jo da euskal formaren erdal ordain bila, testuan mintzagai zen hizkuntzalaritza-eskola, edo gaiari zuzenenik atxikitzen ziztaizkionak bilatzen saiatuz, eta zeregin honetan, gaian gaiko bibliografia miratuz¹⁸⁹.

UZEI-ren lanak ((1982b) batik-bat baina baita (1982a) ere) bereziki aipatu beharrak dira, euskal sarreratik abiatzen direnak izaki, euskal hiztegi-gilearentzako lanabes apropos bilakatzeko baitira. Ez da-eta zokoratzeakoa, eskueran dagoen era honetako bibliografiarik gehienak erdal hiztegi-sarrera izan ohi duela.

Esan berriak ez dakar, halaz ere, lan horri itu-itsuan jarraikiko zaionik, behin baino gehiagotan adigai berarentzat UZEI-kideek lema gisa ezarria eta Mitxelenak erabilia bat ez etortzea gerta baitaiteke, batetik, eta bestetik, berriz, Mitxelenak erabiliriko hitz berezitua aipaturiko lanean jaso ez izatea ere litekeena baita.

Alde honetatik, iraulpenak oro ematean, baina hitz berezituak nagusiki, saiatuko gara Mitxelenak berak erdal lanetan kideko formarik erabili ote duen ikusten, zenbaitetan gai berez baitihardu mintzabide desberdinez.

Honela, esate baterako, **izenkiren** erabateko baliokide, *forma nominal* darabilen gaztelaniazkoa (1974a, *SHLV*:390), edo **beitaren** ordain zuzenak liratekeen “*input o cebo*” darabil-tzanak (1992:361)¹⁹⁰, edo **gipuztasun** [guipuzcoanismo] aldatuko duguna, (1978d, *PT*:355) lanaren arabera.

Korritu beharreko bidearen nondik-norakoa honakoa da:

Hartzaileari dagokion alde aurretikako semasiologia-bidetik¹⁹¹ abiatuz —hots, testuko halako hitzaren ustezko adigaia atzitzuz—, igorleari dagokion onomasiologia-bideari¹⁹² ekin;

¹⁸⁶ “Ocurre que un término no tiene ningún equivalente en una lengua determinada. En tal caso, el lexicógrafo puede proponer un término, pero especificando que se trata de una propuesta suya y no de un término consagrado por el uso”. (Haensch 1982:533).

¹⁸⁷ “Este diccionario contiene, en más de mil artículos, términos especializados importantes de lingüística, que no entendemos en sentido estricto, de teoría del sistema, sino, de manera más amplia, integrando aspectos de teoría de la información y teoría de la ciencia. Se incluyen términos de la sociolingüística y la psicolingüística, la lingüística textual y pragmática, así como algunos conceptos fundamentales, indispensables, de la lingüística tradicional y la gramática histórica.

La dificultad de esta forma de proceder nos viene, en una ciencia que estudia el lenguaje y su uso y que se encuentra en rápido y controvertido progreso, de la multiplicidad de aspectos y teorías que estudian el lenguaje y los fenómenos lingüísticos en niveles a menudo muy diferentes. Algunas generalizaciones demasiado parciales resultan especialmente llamativas al utilizar en la enseñanza de la lengua perspectivas claramente limitadas”. (Lewandowski 1982:VII).

Gogaide dakargunak ahotan duenari, euskararen egoera bereziak dakarzkionak areagotuz, testuan diogun bezala.

¹⁸⁸ Tesigileari oharkabean itzuriak ere, noski, erantsi behar zaizkie.

¹⁸⁹ Zgusta-k (1971:308) eskatu bezala.

¹⁹⁰ Oso eskertzeakoa da Satrustegiren lana Mitxelenak argitaragabe utziriko paperak jendarteratzean. Bereziki *FLV* aldizkariko azken aleetan (54, 56, 57, 61) irakur daitezkeenak txoil baliagarri izan zaizkigu iraulpenak emateko.

¹⁹¹ Baldinger-en (1966,1968), Coseriu-k (1968 1981:164) jasoa.

¹⁹² “La onomasiología (...) parte del concepto, que (...) es independiente de la estructura de una lengua dada, para encontrar las designaciones, las realizaciones lingüísticas en una o más lenguas”. (Baldinger 1966:12).

bestela esan, delako adigaiari beste hizkuntzetan nolako hizkuntz adierazpidea dagokion bilatze eta aldatzeari.

UZEI-ren (1982b) lanak, Mitxelenagandikakoarekin ongi uztartzen denean, bigarren urratsa batik-bat xamurtzen badu ere, ez da beti eragozpenik gabea gertatzen, hizkuntza desberdinen arteko zubia eraikitzeak berez dakarrena izaki:

La situación es aún más compleja en el caso del diccionario bilingüe, en el que coinciden los dos puntos de vista. La base la constituye aquí el análisis semasiológico de las unidades léxicas de la lengua de origen, tal como se lleva a cabo en un buen diccionario monolingüe. La búsqueda de equivalentes en la lengua de destino supone asimismo este análisis. Sin embargo, es un hecho, confirmado por la experiencia, que la extensión significativa de una palabra de una lengua pocas veces coincide exactamente con la de una palabra de otra lengua. Generalmente en este análisis de significado, sólo puede comprobarse una coincidencia entre acepciones aisladas. Y esto es un procedimiento onomasiológico, ya que metodológicamente, en la búsqueda de estos equivalentes, se necesita un *tertium comparationis* para la comparación de dos unidades, 'tertium' que se descubre a través del análisis de sememas y que se fija en forma de conceptos independientes de una lengua determinada. En el diccionario bilingüe, a la unidad léxica que corresponde al concepto así definido, en la lengua de origen, se le contrapone una unidad léxica o una definición en la lengua de destino. Se trata aquí en definitiva, del problema de la sinonimia, del problema, tan controvertido, de la existencia de expresiones sinónimas¹⁹³. (Wolf 1982:347).

Azpimarratu nahi da, halaber, iraulpenetan oro ahalegin berezia egingo dela itzulordainak ematean arazoak sortarazi ohi dituen beste honakoa ere begietan edukitzen: itzulgaia eta itzulia hizkuntz maila berean edo ahalik eta antzekoenean paratzen¹⁹⁴, itzulpenak ondorio lotsagarri gaiztorik izan ez dezan, nahiz euskal hitzari, halako maila zehatza axalerako lukeen adierazgarririk¹⁹⁵ aldamenean sistematikoki paratuko ez zaion.

Zehaztea egingo da iraulordaina hizkuntz maila bereizteko gauza ez denean batik-bat: *-keria* atzizkiak eratorririko zenbaiten ondoan, (**gaitzesp.**) ondoratzuz, esate baterako.

Bestalde, ondokoek ez dute oro har hiztegian iraulpenik izango: adibidetzat joriko gehienek, atzizki txikigileez edo jantziek, hitz bat baino gehiagoko eraikuntzen esanahi-adierek osagai bakanduen elkarketa gardenaren ondorioztat jo direnak; kasu hauetan guztietan ez da erdar(a)(eta)ra aldatu, eta antzeko moduan jokatu da hiztegitigileak erdal ordainak emateko debeku larriak ikusi ez eze aldatzea bera ezinezko bilakatu zaionean ere.

8.3.2.3. Adierak

Arestikoarekin hertsiki kateaturik dator **adieren**¹⁹⁶ ordainen antolamendua, euskal hitzaren adieraren araberako iraulpena jarriko baitzaio hizkuntza jomugan.

¹⁹³ Arazo honen ingurukoez aritu gara eta ariko.

¹⁹⁴ Traupman-ek (1985:168) besteri kritikatzan diona txuliatu nahirik:

"However, the editors of WILDHAGEN failed to apply consistently the lexicographical principle that the level of usage of the source language and the target language must be the same".

Ildo beretik, Michelena (1974a, *SHLV*:398), mailaz gain, garaian garaiko ordeko egokiak eman beharraz.

Eskakizun honezaz, oro har: Zgusta (1971), Sarasola (*AE*, *HLEH*).

¹⁹⁵ Hau da, *HLEH*-k darabiltzan (*zah.*), (*klas.*), (*lit.*), (*jas.*), (*herr.*), (*lgart.*) edo hiztegitigile berak *AE*-n usaturiko (*kult.*), (*poet.*), (*lgart.*), (*arrt.*), (*espr.*), (*pejor.*) edo antzekorik ez da ia zehaztu.

¹⁹⁶ *adiera* darabilgu, *HLEH*-k bezala, gazt. *acepción* (Alvar Ezquerria 1976), fr. *acception*, ingl. *sense* (Read 1973) erdarazkoen ordain.

Erdal bibliografian ez datoz guttiz bat hurrenkera-irizpideen kopurua eta zehaztapena; papererako ditugunok izan daitezke diogunaren erakusgarria:

'criterio de la cronología', 'criterio etimológico', 'criterio lógico', 'criterio de la conciencia lingüística', 'criterio de la frecuencia', 'criterio de la posición dentro del sistema colectivo', 'criterio de la distribución sintáctica'. (Werner 1982:315).

'ordenación histórica', 'ordenación lógica', 'ordenación según la frecuencia', 'ordenación distribucional'. (Hausmann, Werner-ek (1982:316) jasoa).

Criterio di ordinamento di tipo *storico* ad uno di tipo *logico*, cui la Rey-Debove, che guarda alle realizzazioni più recenti, aggiunde un ordinamento *frequenziale*. (Massariello 1983:120)

Euskal biliografian, puntu honezako zehaztapena dakar *HLEH*-k, Massariello-ren bidetik, hiru irizpide horiek berak aipatuz eta testu-agerraldiaren denbora-neurriari lehentasuna emanez¹⁹⁷:

Adieren hurrenkera irizpide askoren arabera egitura daiteke. Logika edo maiztasuna har daitezke ardatzat, esate baterako. Guk hurrenkera kronologikoa hautatu dugu batipat, nahasbi-deak eta hutsak saihesteko egokiena delakoan. Beraz, kontrakorik adierazten ez den bitartean, aurren agertzen denetik hasita hurrenkeratuko ditugu adierak, hain labainkor eta finkatzeko gaitz gerta daitezkeen etimologiak eta maiztasunak alde batera utzirik. (*HLEH*:30).

Adieren hurrenkera erabakitzea zalantza-gabea gertatzen ez dela-eta (Casares (1969₂:70), Zgusta (1971:275-282), Alvar Ezquerria (1976:62), Werner (1982:315-328), Haensch (1982:470-473)), ikertzaileen artean alde bateko zein besteko arrazoiak eman ohi dira hurrenkera-mota bat hobesteko.

Honela, gaiak sakonki arduratu den bat ekartzearen, Haensch-ek zailtasuna azpimarratu eta "orotarikotik xehera" jotzea momentu batean begi hobeez ikusten du:

Más difícil es el establecimiento de criterios para la ordenación de acepciones, cuando la unidad léxica en cuestión pertenece a una sola categoría gramatical y no presenta diferencias de construcción, como ocurre con muchos sustantivos y adjetivos (...) La mayoría de los grandes diccionarios generales (monolingües y bilingües) se basa en la etimología y (o) la cronología como criterio de ordenación, lo cual es poco satisfactorio en diccionarios puramente descriptivos (...) e incluso imposible en muchos casos (...) Quedaría, pues, como solución más aceptable el criterio de la frecuencia (conocida o supuesta) combinado con el de la posición dentro del sistema lingüístico colectivo. Pero, aun así, difícilmente se podría conseguir el máximo de uniformidad, debido a la valoración subjetiva que esta solución implica en la mayoría de los casos. Si se quiere adoptar un sistema coherente, se puede aplicar el principio 'de lo general a lo particular'. (Haensch 1982:472).

Alabaina, azken irtenbide honek ere arazoak sortarazten dizkionez gero, ez du asebetetzen eta aurrerago egokiago ikusten du —Werner-ekin (1982:326) batean— arrazoi historiko eta etimologikoetan oinarritzen ez diren hiztegietan irizpide bakar bati ez heltzea.

Berezko zailtasuna, gainera, hizkuntza bat baino gehiago jasotzen dituzten hiztegien izarakerak areagotzen du:

¹⁹⁷ Lehentasun honen alde agertzen dira Casares (1969₂:70) eta Alvar Ezquerria ere (1976:62); azken honek Espainolaren *Tesoroa* gogoan duela zehaztu behar da, halaz guttiz.

El problema de la ordenación de indicaciones en la parte definitoria es aún más difícil de resolver en el caso del diccionario bilingüe que en el semasiológico. (Werner 1982:324).

Hizkuntzaren atzoan —hots, etimologian edo lekukotasun historikoetan¹⁹⁸— oinak finkatzen ez dituzten arrunteko hiztegiatan, edo maiztasun-hiztegi ez direnetan, badirudi ohikoen delá lexiko-unitatearen oinarritzko esanahia, adiera-gunea¹⁹⁹, aurrenik, eta hemendik eratorririko adierak, nahiz eratorri gabe gerora hartuak ondoren paratzea:

If the polysemous word has a dominant sense, this should be the first sense indicated; if it does not have any dominant sense, the sense which has the broadest application and no marked connotation should be indicated. (Zgusta 1971:276).

Halarik ere, zer hartu behar den jatorrizkotzat eta zer eratorritzat ez da beti guztiz garde-na (Werner (1982:317)).

Gertakizun hau korapilatuago egiten duen beste zerbait ere aurrean izan behar da. Hizkuntza usuko eta hizkuntza berezituko hiztegien harremanak direla medio, hiztegi honetan bilduetan, behin baino gehiagotan gertatuko da ohiko hizkuntzan adiera bat duten hitzek, berezitu moduan erabiltzean beste adiera zehatzak hartu ahal izatea²⁰⁰; hau da, erabilera usuko eta aldi berean hizkuntzalaritza-filologietako metahizkuntzako diren hitzak aurkitu ahal izango direla²⁰¹ (**adar, aldi, kasu** edo lehen ahotan hartu den **beita** bera, urrutirago gabe).

Eta halakoetan ere, hitz berezituak jasotzen dituzten hiztegi orotarikoetan lehenik adierarik zabalena, markagabeena, konnotazio zehatz gutxien dituená jaso ohi da.

Hemen, aitzitik, kasu batean zein bestean, Mitxelenaren erabileraren maiztasunari helduko zaio nagusiki, nahiz eta erabaki honek, adiera “destokitu” edo “eratoria”²⁰² —hots, seguruenik jatorrizkoa baino geroztikakoa dena (honelakorik jakiteko egokiera beti izaten ez bada ere)— gunekoaren aurretik paratzea ekar dezakeen.

Honela, bada, hitza bietara erabili badu, puntu batez eta zenbakiez bereziz, (**Gram.**)²⁰³ ezaugarria alboratuko zaio berezitu moduan erabiliari.

Honelako berezikuntzarik izan ezean, hiztegian jaso bakarra (berezitu nahiz ez berezitu) kausitu delá ulertu beharko da (**adar, adaska** edo **adaxka** izenen kasua, esate baterako, Chomskyrenaz aritzeko soilik erabiliak)²⁰⁴.

¹⁹⁸ Beti bereizten ez diren bi irizpide diferentzetat dauka Werner-ek (1982:315). Malkiel-ek (1967:16) urte batzuk lehenagotik garbi bereizten zituen.

¹⁹⁹ *basic sense* (Zgusta 1971:65), *significado normal o central* (Bloomfield 1964:173), *sens propre* (Imbs Preface XXXV), *sentido propio, sentido original* (Alvar Ezquerri 1976:62), *significado básico* (Werner 1982:317).

²⁰⁰ *specialized sense*: “a sense of a word, that reveals itself in some specialized contexts, usually dealing with a unified subject matter, as, e.g., a branch of science, technology, etc. It is most often the case that these specialized senses have a terminological value; that the word in question is used, in these context, as a term of the respective branch of knowledge”. (Zgusta 1974:63).

²⁰¹ “technical senses frequently develop from general ones”. (Zgusta 1971:278).

²⁰² *transferred sense* (Zgusta 1971:57), *significado marginal, metafórico o transferido* (Bloomfield 1964:173). Konnotazioaren (Zgusta 1971:27) ondoriozko *primary distributional parameter* Weinreich-ena (1963:67).

²⁰³ Gisa honetako zehaztapenen premia azpimarratzen du Alvar Ezquerri-k (1976:190) hiztegi zehatz edo berezituak barne hartzen dituzten hiztegi orotarikoentzat.

(**Gram.**) erabiliko dugu oso era zabalean, hizkuntzalaritza, filologia eta gramatikaz ulertzen dena barne hartzen dituela.

²⁰⁴ Bietara erabili duenean edo nahasbidera eraman dezakeenean bakarrik alboratuko zaio.

Nolanahi delá ere, hiru hizkuntzetara iraulpena izatea bereziz hartu izanaren seinaleztat hartuko da.

Maiztasunez halako alde nabarmenik ez badago, lehen hona aldatu “orotarikotik xehera” joz, aurrenik adierarik zabalena paratuko da eta markatuagoa dena, ondoren.

Batzuetan, hitza, aldian aldiko adieran (*significado ocasional* (Bloomfield 1964:522), *secondary distributional parameters* (Weinreich 1963:67), *actual signification in the context* (Zgusta 1971:47)), testuinguruaren baitan aditu beharra dago; hau da, testuingururik gabe nekez adi daitekeen irudizko adieran (*figurative, occasional signification* (Zgusta 1971:58)).

Modu soil honetan erabili badu, parentesi artean ipiniko zaio izendapenezko (*designation* (Zgusta 1971:27)) iraulpena eta ondoan testuan hartu duen zehatza. Adibidez: **beitaren** iraulordainean, (*cebo*) *aducto, input*, edo **irristabiderenean**, (*camino resbaladizo*) *inducción a error*.

Bietara erabili badu, berriz, arestikoekiko jokabide berari eutsiko zaio.

Hortaz, adieren hurrenkeraren antolamendua honakoa izango da:

Esanahi ohikoa, oinarrizkoa besterik ez duten adiera bakarreko euskal hitzei, erdal hitz bakar bat badagokie²⁰⁵, oro har, iraulpen bakarra emango zaie, bestelako adabakirik gabe.

Zenbaitetan, halaz ere, erdal ia sinonimotzat jo daitezkeenez hornituko dira itzulpenak, komez bereziz.

Euskal hitzak adiera bat baino gehiago badu:

Erdar(et)ara aldatzean, kontutan hartuko da beste hizkuntza horietan hitz bakar batez ala bat baino gehiagoz adierazten diren direlako euskal adierok.

• Bai euskaraz bai erdarez hitzak modu bat baino gehiagotara adi badaitezke —arestian aipatzen ziren herritarren eta hizkuntzen deizioak, edo erabilera-esparru anitzeko *kasu* bezalakoak, alegia—, eskuinean, parentesi artean, adimodu zehatzaren adierazgarria alboratuko zaizkie: (**pop.**), (**hizk.**), lehen kasuan, (**Gram.**), bigarrenean, esate baterako, eta zenbaki bidez berezi.

Hurrenkeraren premian suertatuz gero, Mitxelenak erabiliaren maiztasunak erabakiko du.

• Euskaraz hitz bakarra erabiltzen bada adigai bat baino gehiago adierazteko —bestela esan, polisemikoa bada— eta erdal hiztegieta hiztegi-sarrera beregain eta lokabeak badituzte direlako adigaiok, zenbakiz bereziko dira adieron erdal itzulpenak. Esate baterako, **argi. iz. 1 aclaración. 2 luz**, edo **esku. iz. 1 mano. 2 derecho. 3 influencia, intervención, poder**.

Hauen hurrenkera ere, daturik aski denean, maiztasunak erabakiko du.

8.3.2.4. Adibideak

Hiztegi askotan legez, honetan ere egoki ikusi da adibideek bere txokoa izan dezaten.

Adibideak jasotzen dituzten hiztegiek bi bide nagusitarik jo ohi dutela aipatzen da bibliografian (Casares (1950), Imbs (*Préface*), Imbs (1960), Martin (1967), Alvar Ezquerria (1976,1981)...): hiztegiak bere kabutik asmatuz, nahiz idazleengandik aipu osoak jasoz. Bide bakoitzak bere aldeztaille eta ukatzaileak ditu.

Hemengo adibideek, ordea, bestelako izaera nabarra izango dute.

²⁰⁵ Beti ere, gogoan izanik Mitxelenaren erabilerari eusten zaiola eta hizkuntza bakoitzean, erabilera jakinen arabera har ditzakeen ñabardurak... saihesten direla.

Guztiak Mitxelenagandik aldatuak izanik, ez dira pasarte osoak bere horretan hartuko, adizki jokatu, hitz atzizkidun... eta guzti. Aitzitik, hauek ere lemetara eraman eta nolabaiteko forma kanonikoetara bilduko dira.

Esan nahi baita esaeraren (zabal esanda) osagaiak lemen formetan emango direla. Esate baterako: *paperera aldatu dituzte*-ren modukoa, *paperera aldatu* bilakatu dela, alegia.

Beraz, adibideen sarrera-maila emango zaie, aurkezpen honetan zehar aipatuz joan direnez gain, bereziki, Mitxelenak egiten duen hizkuntzaren erabilera berezituaren erakusgarri izan daitezkeenei, duten morfologia- edo sintaxi-izaera dutela.

Hauez gain, elkarren arteko mugak finkatzeko erraztasun erabatekorik ez duten esamolde modukoak (Zgusta (1971:336hh)), posposizioak, *collocations* edo *colocaciones* (Ettinger (1982:251-254)), *idioms* (Fraser (1970)), *modismos*, *combinaciones fijas de lexemas* (Ettinger (1982)); hau da, hitz-andanen artekotzat hartuak eta bestelako egitura, gure ustez, arrazoi bat edo bestegatik nabarmentzea merezi dutenak ere jasoko dira.

Hau da, Haensch-ek (1982:415) orotariko hiztegiertzako eskakizun duena geure egingo dugu —hiztegi hau bestelakoa izanagatik—, eta hiztegi berezietako zati sintagmatikoan unitate zabalei ere kokagunea emango. Beraz, Haensch-ek ahotan hartzen dituen hiztegi-gai horiek Mitxelenak erabili baditu jasoko dira.

Horien artekotzat dauzka *unidades fraseológicas* direlakoak eta hauen adibide gisa *plantear un problema* ematen du. Hiztegi honetan erdal adibidearen antzekotzat har daitezkeen *ahoz ebaki*, *hitzez hitz itzuli*, *ondorea atera*... eta beste aldatuko dira. Bilduak oro, Mitxelenaren hizkeraren berri-emaila izan daitezkeelakoan.

Halarik ere —hitz-andanei buruzko puntuan esan bezala—, hitz bakun edo eratu ez den oro ez da beste gabe adibideen alorrera eramango.

Baldin egiaztatu bada euskal hiztegietan, erabilera finko edo usuaren poderioz, nolabaiteko maiztasunez ageri dela azpisarrera moduan, hemen ere azpisarreraren artekotzat hartuko da: ARGITARA EMAN, BEGIZ JO, EGINAHALAK EGIN, ESKUMENEAN IZAN...

Ez dira, horratik, hemen sartuko atsotitzak eta Mitxelenak besterengandik harturiko aipuak (landuak nahiz bestelakoak), (Pottier-en “*lexías textuales*” direlakoak alegia), hauez emendakin berezi bat osatuko baita, esan den bezala.

8.3.3. Hiztegiaren egitura paradigmaticoa

Sinonimiak, esanahiaren mundu ilunean argi bila ibili diren eta dabiltzan ikertzaile askoren arreta aspalditik bereganatu du²⁰⁶, sinonimia-motak bereizten dituztenengandik²⁰⁷ hasi eta, sinonimiaren izaera bera ukatzen dutenenganaino joz²⁰⁸.

Erabateko sinonimiaz hitzegitea egokiegia ez iruditugatik, hiztegiak bere izaera balizko berdintasun horren gainean eraikiz eskuratzen du, hain zuzen ere, Lara-k (1980:238-243) adierazi bezala. Hau dela-eta, bidezko ikusi da hiztegi honetan ere balizkotasun horrek bera-riazko isla izan dezan.

²⁰⁶ Tesi honen asmoetatik urrun dago semantika-gertakizun korapilatuaren murgiltzea (Lyons-engandik (1977) har daiteke mostra). Hiztegiaren antolamenduan eragin dezakeen neurrian hartuko da kontutan.

²⁰⁷ Hiztegi-gintzaren esparrura murriztuz, Weinreich-en (1963:69) sailkapena aipa daiteke, esate baterako.

²⁰⁸ Nida (1958:281) aipa daiteke adigarri.

Hortaz, hiztegi-sarrerren zentzukide edo sinonimoak paratuko dira, Zgusta-k (1971:89) proposatzen duen *synonym* eta *near-synonym*²⁰⁹ direlakoen arteko bereizkuntza zehatza zorrotzegi hartu gabe, baina nolabait gogoan izanik.

Eremu honetako guztiak hiztegi-gaia osatzen duten corpusetik bilduko dira; hau da, ezinbesteko eskakizun dute Mitxelenak paperera jaulkiak izatea. Hiztegi-gilearen eginkizuna, honenbestez, uztartze hutsari mugatuko zaio.

Honen berri ematea garrantzizko etsi da, Mitxelenaren aberastasunaren kontu emateaz gain, adigai berarentzako adierazpide desberdinen mamitzearen erakusgarri ere badelako.

Era honetara jokatu da:

- Mitxelenak berak berariaz kideurikoak komatxo artean “ ” irudiztatuko dira. Halako ikurrik ezean, hiztegi-gileak errenteriarraren artikulua berean nahiz besteren batean atzema dela ondorioztatuko da.

- Aipaturiko Zgustaren bereizkuntza dela-eta, oro har jokatu da benetako sinonimo lira-tekeenak alboan paratuz. Alabaina, erabateko ez baina ia sinonimo, edo sinonimoantzekotzat hartuak taket artean eta hitzaren ezkerrean gutxi-gorabehera adierazi gogo duen ikurra alboratuz ({{≈}}) eramango dira paperera: **adiskide** hiztegi-sarreran, erabat baliokide ez den {{=lagun}}, adibidez.

Kode-janzte berbera erabiliko da, ia sinonimo izateke, arrazoi desberdinengatik uztartze-ko iritzi zaionarekin, gramatika-kategorietan bat ez etorrita ere. Adbz: **akulturatzeren** uztarkide {{≈deskulturizatu}} paratuko da eta alderantziz, adigai gertuko molde desberdinak batean ikusi ahal izan daitezten.

Puntu honetan ere, adierak zenbaki bidez berezi badira, kodeatze horri berorri eutsiko zaio kideak ematean. Halako eskakizunik izan ezean, alfabetikoki ordenatuko dira.

Sinonimoak oro iraulpenen gibelean eta giltz artean emango dira.

Datu-basearen eremu honetan bertan ere —sinonimoekin batean, beraz— sartuko dira euskalki-aldaerak (**aitzakiarenean**, {**atxakia**} eta alderantziz, esate baterako), nahiz maileguaren egokitzapen desberdinek sortarazi dituen forma lehiakideak (**abstraktorenean** {**astrakto**} edo **transformazio** sarreran {**trasformazio**}, kasurako).

Eremu bera baliatuko da bestetarako ere.

Hiztegi honetan eskainiko den beste jakingarria Mitxelenak izendatuki uxatzen (arbuiazen) ditueni —euskal gaiztoei, bereziki— dagokiena da.

Direlako eskumikatuok, Mitxelenak hobesten dituen hiztegi-artikuluetan kokatuko dira eta hauen berri emateko modua, sinonimoen moldez baina bi izartxo artean kokatuz izango da: **landu** hiztegi-sarreran, {***kulto***, ***kultu***}, esate baterako²¹⁰.

8.4. TIPOGRAFIA, IDAZMOLDEAK

Informatikaz baliatzea mesedegarria (ezinbestekoa) bada ere, esan den bezala, bere jokolegeak eta mugak ezartzen dizkio usatzaileari.

²⁰⁹ Malkiel-ek (1967:18) ere terminologia hau zerabilen.

²¹⁰ Beraz, Mitxelenak besterengandik ebatsi aitortuekiko aldea honetan datzake. Arbuiauek bi muturretan izartxoak jantziok dituzten bitartean, besterenak, eskuin aldean bakarrik eramango dute, gehi, sinonimoek, esan bezala, giltzak izango dituztela aitzin-gibelean.

Hona, zedarri horren barruan, eskuera zeuden ahalbideei, atera zaien etekina eta hiztegi hartuko duen itxura.

Hiztegi-sarrerek hartuko duten itxurari dihoakionez, honakoak ikusi ahal izango dira: Arrunteko letraz eta beltzaxkaz hiztegi-sarrera nagusiak (lemak), gehi gramatika-kategoria edo aditzen kasuan aditz-mota.

Letra larriz azpisarrerak.

Letra etzanaz adibideak eta gramatika-kategorien deizioak.

Menpekotasunezko hitz elkartuak, lema nagusiak bezalako letra-moldez baina beltzaxkaz hornitu gabe.

Sinonimoak, esan bezala, adibideen eremukoak salbu, lema nagusiak bezalaxe, baina giltz artean.

Aldaerak, kortxete artean, baina eskuineko taketaren aurretik puntu bat izanik²¹¹.

Hiztegi-artikuluaren barrura begiratzuz, berriz, honakoak eta hurrenkera honetan kausitu ahal izango dira:

Lehenik, lema nagusia dagokion kategoriarekin (edo aditz-motarekin).

Arestikotik puntu batez berezita, iraulpena(k). Bakarra bada, gaztelaniazkoa, bestela, oro har, gaztelania, frantsesa eta ingelesa (hurrenkera honetan) emango dira, kasu gutxi batzuetan salbu²¹².

Sinonimorik badu, itzulpenaren(itzulpenen) atzetik eta puntu baten ondoan irakurriko da, giltzez hornitua.

Azpisarrerarik badu, beste errenkadan eta letra larriz jasoko da, gehienetan, aldamenen kategoria (aditz-mota) duela, ohiko letraz, ez larriz.

Jarraian itzulpena(k).

Azpisarrerak ere sinonimoa izan dezake. Lema nagusiarena bezala iruditarako da.

Litekeena da menpekotasunezko hitz elkartua(k) ere hiztegi-artikulu beraren osagai izatea. Bere tokia, azpisareren hurrengo lerroan izango da. Letraren tamaina, arruntekoa.

Adibiderik badago, letra etzanaz iruditarako dira.

Hitz elkartuko ezkerreko osagaiaren bukaera moldaturik, aldaturik, erabili badu, hemen jasoko da (ERDAL-...).

Hiztegi-artikuluaren buruan joango dira, azkenik, lemen aldaerak, esan bezala, letra-tamaina arruntez baina taket artean sartuz, eskuineko taketa baino lehen puntu bat izanik.

Sarrera guztiei, esan bezala, testu-euskarriaren kodea alboratuko zaie informazio guztien buruan.

8.5. EMENDAKINAK

Hiztegi honi, argitaraldiazko itsaskinaz gain, hiru emendakin alboratuko zaizkio:

I-EMENDAKINA deituan, Mitxelenak testuan adigaiak azaltzeko nahiz halako euskal deiturak (terminoak gehienetan) zein erdal ordain duen argitzeko darabiltzan erdarazko (ez erdaratikako) hitzen bilduma emango da.

²¹¹ Ez dira nahasi behar, beraz, argitaraldien arteko aldeak seinaltzeko erabiliko kodeatzea eta aldaeren hau.

Aldaera guztiak [aldaera.] iruditarako diren bitartean, argitaraldien arteko gora beherak, eskuin aldean] edo]] paratuz markatuko dira. Aldea aldi berean aldaera balitz, honako itxura hartuko luke: [alde-aldaera].], lehen argitaraldikoa bada eta [alde-aldaera]].] bigarrenkoa bada.

Ez da beharbada oso irtenbide egokia baina ez zaigu hoberik gogoratu.

²¹² Ikus lehen (fr.) eta (ingl.) laburdurez esana.

Badute beti ñabargarriren bat Mitxelenak bere jabegokoak ez dituela antzemateko, dela besteren izenari berariaz bizkarreratzen diolako delako hitza (honenbestez * ezaugarria eramango du eskuinean), dela besteren izen jakinik ahotan ez badu ere, euskal hitza aldamenean izaki eta letra etzanez, parentesiez edo bestelako bitartez agerian uzten duelako ez duela bere egiten.

Idazmolde ñabartzaileak —informatikaren ahalbideen zedarrietan— komatxoetara murriztuko dira.

Iraulpenen orde, Mitxelenak berak ordezkorik eman badu horren lekukotasuna jasoko da, sinonimoekin egin bezala, komatxo artean “ ” sartuz Mitxelenaren ordaina.

II-EMENDAKINA deitua, berriz, Mitxelenak papereratzen dituen aipuek (lehengo *quotation* edo *lexías textuales* direlakoek, alegia) osatuko dute. Ez zaie iraulpenik alboratuko.

Hauetako gehientsuenak aipu ikasi-landuak dira.

Arestian esanaren hari beretik, Mitxelenaren ordainak aldatuko dira.

III-EMENDAKINA delakoan, azkenik, izen berezien berri emango da.

Leku-izenek osatuko dute batik-bat.

Euskal leku-izenei ez zaie iraulpenik erantsiko.

Kanpoko lekuen izenekin bitara jokatu da:

Baldin Mitxelenak inolako egokitzerik egin ez badu, ez zaio iraulpenik alboratuko.

Egokitzapenik, nahiz itzulpenik egin badu, berriz, erdal ordaina gehituko zaio.

8.6. HIZTEGIGILEAK DARABILTZAN IKUR-LABURDURAK

]	Lehen argitaraldia.
]]	Bigarren argitaraldia.
(H)	Hiztegegileak erantsia.
x*	Mitxelenak besteri aitortua.
x	Mitxelenak berariaz arbuatua.
()	Zenbait aditzetan, era burutuaren ezaugarri-eza. Zenbait iraulordainetan, izendapenezko esanahia. Oro har, informazio osagarria.
“ ”	Iraulordainetan, erdal ordainik gabea. Sinonimoetan, Mitxelenak zuzenean ordainez emana. Hiztegi-artikuluari, metahizkuntza adierazteko. Lemaren azpian, testuko grafia-ñabardura.
{ }	Sinonimoa.

[≈]		Sinonimoetan, gutxi-gora-beherako kidea.
“[”		Gaztelaniaz, Akademiak onartzearen duena.
[ ]		Iraulordainean, Akademiaren hiztegian agertzen ez dena. Hiztegi-artikuluaren buruan, lemarren aldaera. Hiztegi-artikuluaren, soinu-fonemak iruditatzeko.
1, 2, 3...		Adierak banatzekoak.
ad.	=	Aditza.
adlag.	=	Adizlaguna.
adond.	=	Aditzondoa.
Det.	=	Determinatzailea.
Detzg.	=	Determinatzaile zehaztugabea.
gald.	=	Galdetzailea.
genit.	=	Genitiboa.
Ik.	=	Ikus.
Inter.	=	Interjekzioa.
iz.	=	Izena.
izlag.	=	Izenlaguna.
izond.	=	Izenondoa.
izord.	=	Izenordaina.
junt.	=	Juntagailua.
ord.	=	Ordinala.
orok.	=	Orokorra.
Posp.	=	Posposizioa.
Pred.	=	Predikatua.
zehazt.	=	Zehaztua.
zehaztgb.	=	Zehaztugabea.
zenbtz.	=	Zenbatzailea.
(antzer.)	=	Antzerkia.
(Arist.)	=	Aristotele.
(bok.)	=	Bokala.
(EEBB)	=	Estatu Batuak.
(Erlj.)	=	Erljioa.
(etork.)	=	Aldi etorkizuna.
(Fis.)	=	Fisika.
(Fon.)	=	Fonologia-Fonetika.
(fr.)	=	Frantsesez.
(gaitzesp.)	=	Gaitzespena.
(Gizart.)	=	Gizartearen aldetik.

(Gram.)	=	Gramatika (hizkuntzalaritza, filologia).
(hizk.)	=	Hizkuntza.
(ingl.)	=	Ingelesez.
(Ingl.)	=	Ingalaterran.
(Irak.)	=	Irakaskuntzan
(izkr.)	=	Izkribua.
(konts.)	=	Kontsonantea.
(Mat.)	=	Matematika.
(milit.)	=	Militarra.
(Musik.)	=	Musika.
(Pents.)	=	Pentsamenduaren alorrean.
(pl.)	=	Plurala.
(Polit.)	=	Politika.
(pop.)	=	Populua.
(Uniberts.)	=	Unibertsitatean.

ARGITARALDIEZKO ITSASKINA

8.7. AZKENA

In short: in lexicography a good knowledge of the language in question is not only as important as in any other field of linguistics; it seems that if the lexicographer has a so to say philological knowledge of the language (i.e. a well trained ability to understand all the more difficult texts spoken and written, in all their details and stylistic, exegetic and other intricacies, applicational occasionalities, nouces and contextual nuances and overtones), he has a greater chance of compiling a really good dictionary. (Zgusta 1971:234).

Le lexicographe doit assumer les incohérences de l'usage sans tenter de donner, aux usagers, l'impression d'une logique qui n'existe pas. (Martinet 1983:144).

9.1. HIZTEGIRAKO BEGIZ JO DEN ARGITARALDIA

Hiztegiaren oinarri behar zuten testu zehatzen aukera —hobeto esan, lehengai behar zuen argitaraldiarena— ez da zalantza gabea izan, bi kontrako indarren eragina baitzen tarteko: testugileari, autoreari beti zor zaion leialtasuna, Mitxelenak noizpait gogorazi ez ezik besteren lana bezteko ere kanporatua:

Etika auzia dugu. Irakurgai hori ez da sasikoa, badu bere jabea. Eta ezin alda daiteke jabearen baimenik gabe, zenbait huskeriatan —grafian, huts nabarietan— izan ezik. Are gutxiago egi-lea —nolakoa, gero!— hilik dagoenean. (1956e:79).

eta, bestetik, berriz, hiztegiaren egungo balizko erabilerratasuna, hau da, hiztegi-usatzailearen nolakotasuna.

Nonbaitetik jo behar eta, argitalpen eguneratuari lehenatasuna eman zaio honako arrazoi-gertariok aurrean izanik:

Batetik, azken argitaraldiko liburu-egokitzaleek¹ liburuxken atariko “Hitz bi” delakoan aitortu bezala, Mitxelenak emana zuen inoiz bere aspaldiko lanak itxuraldatzeko baimena.

Mitxelenak behin bederen emana zuen idazlan haiek euskara batura aldatzeko baimena eta hala argitaratu ere ziren. (...) eta euskara batu horren sortzailetzat hein handi batean daukagun Mitxelenak hala nahiago izango zuela uste izan dugulako. (MEIG 1988:13).

Halaxe adierazia baitzuen bitan gutxienez errenteriarrek, bai bere eskuz eginez egoki zerizkien aldakuntzak:

Baina oraindik ere ikusi nahi ez dutenik aski denez gero gure artean, hona aldatzera noa zenbait pasarte ortografia, hori bai, zertxobait aldatuaz, gezurra badirudi ere ez bait naiz sekula, oraintsu arte, *b*-zale izan².(1970c:147).

bai besteri baimena emanez egin zitzan:

Itxura, noski, aldaturik dakarte. Ortografia behialakoa baino moldakaitzagoa, jakina, dakizki-zuen arrazoiengatik; mintzaera ere, zenbait axaleko puntutan bestelakotua. Guztiori bateratua balego, bederen! Bizpahiru aldiz ukitua izan den arren —edo, agian, ukitua izan delako—, ez dator beti bat bere buruarekin, ezta ere azken-azkeneko soinekoz jantzirik. Ez dut uste gehiegi ardura duenik. Ni ez naiz eredutarako jaioa³, eta hoberik aurki dezake irakurleak bazterretan. (1972a:152).

Bistakoa da, artikulurik zaharretetik hasita (1958ko “Nikolas Ormaetxea Euskaltzaindian sartzean” (1958h)) azkena arte (1987ko “Orotariko Euskal Hiztegiaren inguruan”

¹ Blanka Urgell, Patxi Altuna, Joseba Lakarra, Ibon Sarasola.

² Ikus, halaz ere, aurrerago zehaztuko dugun zerrenda.

³ Batasunaren bultzatzaileak eragileetariokoan honako hitzak harrigarri xamar gerta badaitezke ere, ondoren erakutsiko dugun kontu-emate zehatzak Mitxelenaren hitzok bermatzen dituela dirudi.

(1987d)) euskarak batasun-bidean eginiko urratsek, buruen-buruenik 1968ko Arantzazuko Biltzarrak eta hamar urtez geroagoko Bergarakoak gehi Euskaltzaindia arian-arian hartuz joan den erabakiek⁴, errainu zuzena izan dutela Mitxelenaren jatorrizko artikuluen idazmoldean (ortografiatzkoetan, adizkietan...), hots, egokituz joan zaizkiola aldian-aldiko gomendio-erabakiei ere.

Arestian jasoriko Mitxelenaren 1956ko esanek gainera, grafia- eta huts-kontuetan jatorrizkoetan eskua sartzea zilegizatzen dute. Salbuespen horrek eta lan honen xedeak —hots, argitaraldi kritikorik ez testu-kritikarik egitea ez izateak, Mitxelenak erabiliriko hitzen⁵ kontumatea baizik (grafia grafia)— makurtu gaitu azkenean argitaraldi gaurkotuak hautestera, Mitxelenaren hitz-aukerari dagozkionek desitxuraterik ez kalterik hartuko ez dutelakoan.

Lehen esan bezala, oso gogoan izan dugu gure hiztegiari eman nahi izan diogun izaera praktikoa ere; hau da, egungo euskal irakurlea izan dugu batez ere begi aurrean eta balizko irakurle horrek helmenean duen argitaraldira joko du, testu-bilatze lana besteri utziz⁶.

Emandako arrazoiei beste bat —eta ez ardura gutxikoa— erants dakieke: informatika-bideek eskaintzen dituzten ahalbideak eta berauen praktikotasuna ukitzen duena, hain zuzen ere.

Orotariko Euskal Hiztegia mamitzen ari diren hiztegiak MEIG VI (26. zkia.) eta MEIG VII (27. zkia.) liburuxkak informatika-euskarrietan, disketeetan, gure irispidean jartzeak erruz xamurtu du gero UZEIn eginiko hitz-hustuketa. Ez zen, beraz, berebiziko arrazoirik ikusten euskararen hiztegi orotarikoarentzat baliagarri zen lehengaia, jomuga xumeagoa eta izaera bestelakoa⁷ duen beste honentzat hala ez gertatzeko. Ez zen, bestela esan, funts askirik ikusten, premiazko begitantzen ez zen lana geure bizkarrari eransteko⁸.

Aukeraren arrazoiek, haatik, ez dute baztertu argitaraldien estreinako-moldatu erkatzea, bidezko (areago, ezinbesteko) etsi baita “bada-ezpadako frogatze-lana” egitea, testu-egokitzaleek egina auzipean jartzea xede izateke, halaz ere.

Berdintze honek azalean jarri du, hain justu, kasu batzuetan, testu-moldatzaileen lanak grafia eta aditz-morfologiaz⁹ gaineko beste puntu batzuetan ere izan duela eragina, ondoko puntuan ikusiko den bezala.

Halako kasuetan; hau da, lehen argitaralditik hiztegi-gai begiz joriko azkenerako igarobidean, hitzak grafia ez zen bestelako aldakuntza nozitu duenean, ezaugarri berezi batez horniturik hartuko du gorputz hiztegian.

Informatikak mugatzen gaituen zedarrien barne, bi ikurrez baliatzea deliberatu dugu: J ikurak (lehen argitaraldiaren ezaugarri erabiliko dugunak), azken argitaraldian halakorik ezin irakurtzea azalean utziko du, eta J] azken argitaraldi soilekoa dela adierazteko erabiliko dugu, testu-moldatzaileena adierazteko.

Hona adibide batzuk, argigarri:

- Lemaren bat lehen argitaraldian eta azkenean molde desberdinez irakurtzen bada, delako aldakuntza hiztegi-gintzaren aldetik nahiz euskara batua finkatzearenetik adierazgarria iza-

⁴ Ondoko lanean eskuza daiteke berauen bilduma: Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saileko Euskara Zerbitzuak (1991) kalera emandako *Euskaltzaindiak Batasunerako eskaini dituen erabakiak*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritzaren argitalpen-zerbitzu nagusia.

⁵ Hiztegi-unitatezkoak beste atal batean zehaztu dira.

⁶ Jatorrizkoarekiko kezkatan balego, *Klasikoen Sailako* artikulua bakoitzaren buruan zehazturik du iturria delako irakurle jakin-goseak.

⁷ Hiztegi honen taxua eta nondik-norakoa zehaztu dira.

⁸ Pentsa daiteke grafia-hutsek hamaika kasutan sortuko zuketean aldaera-aniztasunean eta honek lematizatzeke garaian zekartzakeen nahastetan, esate baterako.

⁹ Hiztegi-mailari bete-betean ez dagokiona eta, beraz, hemen ez dihoana, baina aieruz besterik ez bada ere, hona aldatuko dena.

nik, hiztegi-sarrera besteak bezalako izango du, baina hiztegi-artikulu bakoitzaren buruan — aldaerei eginiko tartean, beraz— amaiko puntua baino lehen,] eskuinean eraman ez itxuratu-ko da aldaera, baldin eta beste lanen batean ere hiztegi-sarrera nagusian bezala (hau da, ez bakarrik molde aldatuan) erabili bada lehen argitaraldian.

Adbz.: **genitibo** sarreran, [genitibo].] jasoko da.

Hiztegi-sarrera **genitibo** izateak esan nahi du lehen argitaraldiren batean honelaxe ere irakur daitekeela. Eskuin aldeko] ikurrak, berriz, azken argitaraldian era honek errainurik izan ez duela eta geurok sartua dela, eta iturburu beste lehen argitaraldi batean duela.

- Gerta daiteke, molderen bat soil-soilik lehen argitaraldi batean kausitu ahal izatea ere; hau da, ez beste lehen argitaraldiko lanen batean ez azken argitaraldian errainurik ez izatea. Honelakoetan, bietara aldatuko da hiztegi- lehen argitaraldiaren ezaugarriaz (J) eta azken-arentzat erabiliko dugunaz (JJ) horniturik jasoko dugu.

Adbz., Mitxelenaren lehen argitaraldiko *aurre-sapaikari*, testu-moldatzaileek aldatu-ko *aurre-sabaikari* azken argitaraldikoaren sarreran jasoko da honen aldaeratzat joz: **aurre-sabaikari**], [aurre-sapaikari].].

Forma bien eskuinaldeko ikurrek agerian utziko dute azaldu berri den iturburu; hots, azken argitaraldian *aurre-sapaikari* ezin atzeman daitekeela, baina aldi berean, *aurre-sabaikari* moldatzaileek sartua dela.

Gertakizun beraren areagotzea da hiztegiaren sarreran jaso den *enas* izenondoaren kasua, azken argitaraldian tokirik ez duena.

Guk **enas**] (H) landatuko dugu hiztegi-sarreran, eskuineko muturreko ikurraren bitartez (H) adierazi nahirik, hiztegi-aren eskua dabilela tartean.

Era berean, aipagarri deritzogun beste aldakuntza bat ere egin dugu lematizatze-ko garaian, liburu-moldatzaileen eta gure jatorrizko testuaren irakurrera bat ez zetozelako eta honek ondorio nabarmenak zituelako: *gar-arte*¹⁰ da adostasun-ezaren iturria.

Moldatzaileek, “gararte” aldatu dute, oin-oharrean ‘gariarte’, ‘garitza’ ordain bailiran emanez. Aitzitik, gure irakurrerak, ‘gar-arte’, jatorrizkoari atxikirik (edo ‘gar arte’ nahiago bada) eskatzen du, *garik*, euskal hitz-erabideei jarraiki, nekez eman dezakeelako *gararterik*: *gal arte* (*galbahe* eta abarren aspaldiko bidetik) edo *gari arte* dira aukeran ikusten direnak. Gure ustez *gar* da hitza (*sugar*..).

Honexegatik, jatorrizko testuari eutsi eta GAR-ARTE] (H) gordeko dugu, **gar** hiztegi-sarreraren barruan, grafiaren oraingo bat egiteari muzin eginez.

- Inprenta-huts etsi direnak, berriz, ustez zuzendu ditugu, gure eskua tarteko denean, beti bezala, eskuinean (H) ikurrak baliatuz aldakuntzaren berri emateko.

Baldin paper-izaera duen era bakarra —hots, egungo idaztarau- atxikitzen zaion lehiaki-derik ez duena— bada, horren berri emango da hiztegi- an.

Esate baterako, **harroxko**, **herren** edo **aintzat** hiztegi-sarrerak geurok paratuak dira, argitaraldietan *arroxko*, *erren*, *haintzat hartu* baitira irakur daitezkeenak. Halaber, argitaraldi bietan irakur daitezkeen *birralgitalpen* moldea.

Informatika-lanabesek mugaturik, irtenbide bera eman diegu adigarri gisa paperera aldatu kasuei: **harroxko** (H), **herren** (H), **aintzat** (H), **birralgitalpen** (H) emango ditugu hiztegi-sarreretan, baina aldaeretan zehaztuko dugu [arroxko].].], [erren].].], [haintzat hartu].].]

¹⁰ Hauxe da pasartea:

“Gure hizkuntzan, ordea, ikusirik daukagu, lan gogorragoa dugu baten ordez bi xuritu beharrean aurkitzen geralako. Gogorragoa izateaz gainera, Benveniste-ren artikulua- ukitu ere gabe, gar-arte- an pasatzen balitz bezala, uzten duena ilunbetik argitara dakar”. “Egunak eta egun-izenak” (MUNIBE 4, 1971:591).

edo [birralgitalpen],.]]¹¹ direla plazara testuetan irakur daitezkeenak eta hauei emango itzulpenak.

Hau guztia dela-eta, laburbilduz berriz esan behar dugu, hiztegi-gaia, Euskal Editoreen Elkarteak kaleraturiko Klasikoen Saileko 26, 27¹² eta 36 zenbakiak dituzten liburuxketatik bildu eta bizkarrezur hartu dugula, argitaraldien arteko aldakuntzen isla, hiru kode hauen bitartez eginez: gure eskua tarteko denean (lehen argitaraldian bai baina geroagokoan ez zegoelako)] ikurraz eta testu-moldatzaileena denean berriz,]] hornituz delako aldakuntza.

(H) ikurrak, esan bezala, hiztegi-gaiaren amatasuna adieraziko du, argitaraldiak zein bestelako gertariek hartara dutenean.

Ondoren zehaztuko direnek, argiago eta xehekiago utziko dituzte agerian guztiak.

9.2. ARGITARALDIEN ARTEKO ERKATZEA¹³

Arestiko puntuan esan bezala, egoki ikusi da argitaraldien arteko berdintzeari ekin eta itsaskin bidez papereratzea. Honen arrazoia, jatorrizkoetatik bestek egokitueta sor daitezkeen adostasun-ezen berri emateko premian ikusten da.

Hemen, hiztegi-maila ukitzen dutenei erreparatuko zaie batik-bat, tarteka, bestelako hizkuntz azterketa-mailezkoak ere aipatuko diren arren.

Inprenta-hutsei ere nolabaiteko tartea utzi behar zaielakoan, ondoko zehaztapenetan halakotzat jo ez direnen arteko aldeei eutsiko zaie, dudazko etsi direnei galdera-markaren ikurra (?) alboan paratuz.

Alderaketa-hurrenkera argitaraldi berriena bera izango da, artikuluz artikul¹⁴ ohargarri iritzi zaienak papereratuz.

Euskararen batasun-agiria baino lehenagokoetan (1968 bitartekoetan) ez dira zehaztuko, aparteko arrazoirik ikusi ezean, *hrik* gabe, *iñ* edo *illez* idatziriko hitzak, datu-ematearen buruan, ohar erabateko gisa, honelaxeko aipuz jakintzat emango baita baldintza horiek betetzen dituztenei ortografia-egokitzapen bera ezarri zaiela; hau da, *ha* erantsi eta *in* eta *il* aldatu direla¹⁵.

Arantzazuko txostenak (1968), puntuazioaren eta idazmoldeen gainekoak (1971, 1972, 1974), Bergarakoak —eta honen ondore zuzen izan ziren hurrengo urteko *haren* idaztarauak (1979)— edo Euskaltzaindiaren beste arau-emate zehatzen plazara-urteei (1986, eta geroa,

¹¹ "... Jean Etchepareren *Buruchkak* zirela bide 1910.ean gertatua besterik ez dut gogoratuko, berau larriago delarik 1941.eko, gutxi gorabehera, **birralgitalpen**en, eta nere aldetik ezer gehitzeko asmorik gabe hortxe dago Aita Villasantek dakarrena...". ("Euskararen bide luze bezain malkarrak", *Euskararen liburu zuria*, 1978:21). (Beltz. gurea).

(1978a:38) berrian.

¹² *Orotariko Euskal Hiztegi*koek aditzera eman zigutenez, *Mixelenaren Idazlan hautatuak* Patxi Altunak prestatutako argitaraldia, *Klasikoen Saila* baino lehenago sartua zutenaz gero, ez zuten berriz ere argitaraldi berria ordenadorean sartu eta grafia-egokitzapenak eta bere gain hartu zituzten. Hemengoari dihoakionari begira, honakoak dira iturburu hori dutenak: VI04 "Linguistika berriaren berri onak" (1968c), VII13 "Euskararen batasun bideak" (1968d) eta VII14 "Aditz batuz" (1972e).

Bestetik, berresan behar dugu *Zenbait hitzaldi* geurok moldatu genuela informatika-moduan, UZEIko eskanerraz baliatuz, aipaturiko hiztegiokoek ez zutenaz gero. Nolanahi ere den, *Klasikoen Saila*ko argitaraldia jo zen begiz, beste liburuxkekiko pareko egoera gordetzearen.

¹³ Lehen argitaraldia eta hiztegi-gai begiz jo dugunaren artekoa egingo dugu, tarteko beste argitaraldiak, arrazoi berezirik izan ezean, saihestuz.

¹⁴ Artikulu bakoitzaren izenburuaren ondoan zehazten den data argitara emandakoari dagokio ez idatzi zeneko urteari.

¹⁵ Aipagarri derizkiegunak, halaz ere, ahotan hartuko ditugu.

1991a, 1991b) erreparatuko zaie kausitzen diren formen bitxiak oharkizun hartzeko. Arau horiek baino geroztikakoak, beraz, kasuz kasu ekarriko dira paperera estreinako grafiaren eta eguneratuaren artean adostasunik ez dagoenean, esate baterako, garai batean erabiltzen ziren baina egun erabiltzen ez diren *hak* edo alderantzizko gertakariak¹⁶.

Aipatu berriek, nahiz garaian garaiko arauetatik at atzemandakoek, hiztegian isla izango dute. Arestiko puntuan besterengatik zehaztu bezala jokatu da, testu-hustuketak azalera eraman ez duenak —hots, geurok sartua denak—] ikurra izango du alboan lehen argitaraldi soilari dagokiona dela adierazi nahiko denean, testu-moldatzaileena dela adierazteko, berriz,]] ikurraz baliatuz.

Itilu- eta nahasiturri gertatzen da usu marratxoaren erabilera, elkarturik ala bereiz idatzi-riko zenbait hitzekin¹⁷ batean. Ez zaio puntu honi bereziki erreparatuko, adigarri moduan nozituriko aldakuntza baten batzuk papererako badira ere, ez baita, oro har, ez lehengo ez oraingo jokabidean halako irizpide sendorik ikusten, batetik, eta hemen dihoakionari begira —hitz-aukerari, alegia— ez diolako argi itzelik ekartzen.

Hiztegian forma lehiakideak jasotzeak (**guzi** / **guzti**, edo **eskeini** / **eskaini** kasurako) argitaraldi berrian ere honela gorde direla adierazten du; bestela esan, Mitxelenaren erabilera anitzaren ispilu dira¹⁸, eraskin honetan kontrarik —hots, jatorrizkoan bat zena argitaraldi berrian bat baino gehiago bilakatua— zehazten ez denean.

9.2.1. MEIG VI, MEIG VII

* VI01 “Euskararen bide luze bezain malkarrak”, *Euskararen liburu zuria*, Bilbo, 15-28 [MEIG VI, 25-46]. (1978a)¹⁹.

Egun *hrik* gabe idazten diren:

*halegia*²⁰, *hauzi*, *oinharriko*, *oinharritzko*, *onhartu*, *Erdi Haro*.

egiztatu = egiaztatu (26,29,30)²¹.

iskribu = izkribu (26,34,36).

Euzko Jaurlaritza = Eusko Jaurlaritza (26).

hibai arro = ibai harro (?)²² (29).

¹⁶ Egungo moldeari emango zaio lehenasuna, lehen argitaraldikoak ere aldaera gisa jasoz, esan bezala. Hauen kontu-ematea gertari bitxiel zor zaie. Esate baterako, *ha* dela-eta, ez dugu Euskaltzaindiak egun arte plazara arau-gomendioetan inon kausitu *lehengusu* eta *izerlehengusu* behar dutenik eta ez Mitxelenak darabiltzan *lengusu*, *izerlengusu*.

¹⁷ *hitz* zabal har bedi.

¹⁸ Edo jatorrizko testuan akats izan daitezkeen.

¹⁹ Tesia burutu ondoan jakin dugu artikulu hau jatorriz Mitxelenak gaztelaniaz egin zuela eta J.A. Letamendiari agindu euskara zezan, errenteriarak inprentara baino lehen ikusteko parada izanagatik.

Biak daude (Mitxelenaren gaztelaniazkoa eta Letamendiaren euskal bihurrera) *Euskararen liburu zurian* jasoak.

Alde honetatik, hortaz, *Zenbait hitzaldiko* kapituluekin batean multzo berezia osatzen du. Azterlanetik atera daitezkeen ondoreetan eragina izan dezakelakoan dakargu aitorra.

²⁰ Letra etzanez emango dira lehen argitaraldikoak.

Aldatuen eskuineko zerbakiak, argitaraldi berriaren orrialdea adierazten du.

²¹ Muzintzekoa ez da, apika, *hitz* honen sortzailetzakoak *a* gabe eratu zuela:

“*cihlegui bada erraitea gueçurtatcea, cergatic ezta erranen eguiztatcea eta handizatcea?*” (Sarako Etxeberri, *Escual-herriari eta escualdun guztiei escuarazco hatsapenac latin ikhasteko*, 18. or., Altuna (1988d) lanetik hartua).

²² Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan (*hibai arro*). Ez dugu geroztikako aldakuntzen berririk.

iskritu gotiko = izkribu gotiko (31).
erlijio iskribu = erlijio izkribu (32).
ararteko = hararteko (?) (33).
*hasera*²³ = hasiera (37).
esku iskribu = eskuizkribu (37).
gogaeta (?) = gogoeta (37).
experientzia = esperientzia (39).
sintaxis = sintaxis (41).

Bidenabar aipa daitezke honako beste aldakuntzak:

hauk = hauek (43), *horik* = horiek (39), *harek* = hark (33, 35), *haronzko* = haranzko (34),
honera = hona (34).

batetan = batean (34).

agintariak (NORK pl.) = agintariek (28).

behar bada = beharbada, *elkar lan* = elkarlan, *nola nahi ere* = nolanahi ere, *zer nahi ere*
den = zernahi ere den, *hego alde* = hegoalde, *hego mendebalde* = hegomendebalde, *berrogei*
ta hamar = berrogei eta hamar.

Hauetzaz gain, lehen argitaraldian *koiné* letra etzanez idatzia inolako grafia-ñabardurarik gabe aldatu da azkenera.

* VI02 "Euskara eta euskararekiko ikerlanak (1700-1880)", *IX Congreso de estudios vascos. Antecedentes próximos de la sociedad vasca actual. Siglos XVIII y XIX*, Bilbao, 239-250 [MEIG VI, 47-88]. (1983a).

nolapait ere = nolazpait ere (47)²⁴.

lerrenak egin = leherrenak egin (49).

ar (?) ('zizare') = har (50).

ori (erak.) (?) = hori (53).

ss. (laburdura) = hh (53)²⁵.

aize (?) = haize (56).

auteman (?) = hauteman (57,71).

arrezkero = harrezkero (66).

ez urrik eman ere = ez hurrik eman ere (70).

honuntza = honantza (53)²⁶, *hontan* = honetan (67), *honera* = hona (71), *harek* = hark (55).

alegiak (NORK pl.) = alegiek (56), *lanak* (NORK pl.) = lanek (56), *harenek* (NORK pl.) = harenak (64).

jo ta pasea = jo eta pasea (72).

²³ *Hápax* gure aztergaietan.

²⁴ Baina jatorrizkoan *nolazpait ere* azken argitaraldian bere horretan jaso (47) ere bai.

²⁵ Baina argitaraldi bietan *hh* ere bai (1983a:73).

²⁶ Baina *honantz* aurreko orrialdean.

han-hemengo = han hemengo, *esku-izkribu* = eskuizkribu, *gramatika-bide* = gramatika-bide, *testu-inguru* = testuinguru.

* VI03 “Campionen *Gramática* eta beste”, *Euskera* 2. aldia XXX, 63-70 [SHLV, 965-971; MEIG VI, 75-87]. (1985d).

saiestu (?) = saihestu (75).

orratik (?) = horratik (79).

* VI04 “Linguistika berriaren berri onak”, *Jakin* 1968-1, [MIH, 191-199; MEIG VI, 89-96]. (1968c).

Mitxelenaren lan honek hiru argitaraldi izan ditu, *Jakineko* lehena eta Altunak paraturiko *Mitxelenaren idazlan hautatuak* bigarrena, errenteriarrek ikusi ahal izan zituenak; hirugarrena, berriz, EEEK plazaratua da.

Ardurazko deritzagu hirurak aurrez aurre paratzeari, lehen bien arteko aldeak Mitxelenak berak zilegiztatuak izaki, jokamolde-aldakuntzen (arau berrietara moldatzearen) seinaleztat har daitezkeelako.

Gogoan izan, *OEH*-koek bigarrena baliatu zutela hiztegegintzarako, honenbestez, gure hiztegiaren euskarria ere, bigarren argitaraldi hau izan dela. Halaz guztiz, lekukotasuna jaso bada ere, forma lehiakideei irtenbidea ematerakoan egungo grafia-moldeei —azken argitaraldikoei, alegia— makurtu gatzazkio, batasunaren kariaz.

Behean doan berdintzean, zehaztu ezean, bigarren eta hirugarren argitaraldietan berdind jokatu dela adierazi nahi da.

1968koan *hrik* eskuarki erabiltzen ez bada ere, badira letra horrezaz idatziak, hala nola:

lehen, *lehenbizi*, *lehenbiziko*, *ahal* (izan), *bertan behera utzi*, *gutxi gora-behera*, *holandes* (pop.), *humanista*, *homomorfismo*, *nahasmendu*, *zahar*.

iñ eta *ill* erabiltzen dira.

Apostrofoa: *Europa'ko*, *Aita Adan'i*, *Polonia'n*, *Saussure'k...*

1972ko *MIHn*, berriz, arestiko *h*-ezak, kontsonante bustiak eta apostrofoak desagertu dira.

umiltasun = humiltasun (*MIH*)²⁷ = umiltasun (89).

arkitu = aurkitu (90).

estadistika = estatistika (91).

estadistiko (iz.) = estatistiko (91).

Gestaltpsychologie = Gestaltpsychologie (*MIH*) = Gestaltpsychologie (92).

funzio = funtzio (92).

auzo = hauzo (*MIH*) = auzo (92)

transformation grammar = transformational grammar (93).

nere = neure (94).

laguntz (?)²⁸ = laguntza (95).

²⁷ *OEH*-k eskuetara disketeetan, *humiltasun* gorde zuten bitartean, ez zioten *hauzori* eutsi.

²⁸ Gisa honetakoek ere hiztegian isla izan behar dutelakoan, jasoko ditugu.

geron = *geuron* (95).

sovietiko = *sovietiko* (*MIH*) = *sobietiko* (96 hirutan).

amerikano-sovietiko = *amerikano-sovietiko* (*MIH*) = *amerikano-sobietiko* (96).

Lehen argitaraldiko ondokoen aldakuntza sistematikoa izan da bigarren (eta, noski) hirugarren argitaraldietan:

erdera = *erdara*.

euskera = *euskara*.

ager-nahiean = *ager-nahian* (89).

oek = *hauek* (90...).

besteek = *bestek* (*MIH*) = *besteek* (91), *sovietikoek* (NOR pl.) = *sovietikoak* (*MIH*), *sobietikoak* (96)²⁹.

matematikaruzko = *matematikaruzko* (*MIH*) = *matematikaranzko* (93).

zion = *zioen* ('esan') (90...).

mugatu (aditz-oina)³⁰ = *muga* (*MIH*) = *muga* (95).

nintzake, *ditezkean*, *lukean*, *dedin*³¹...

Marratxoaren erabilerari dagokionez, antzeman daiteke lehen argitaralditik bigarrenera ia marratxo guztiak desagertu direla³².

Lehena eta hirugarrena aurkez aurreratu ikus daiteke, bigarrenaren ildotik, marratxo bidez loturiko asko banandurik aldatu direla, hala nola:

zer-ikusi, *sukalde-zoko*, *gogait-eragin*, *lumaz-luma*, *gai-pilla*, *matematika-alde*, *egitura-billa*, *izkuntz-tipologia*, *bereizgarri-mordo*, *esku-artean*, *matematika-ikasle*, *linguistika-liburu* (behin honela utzi delarik), *humanista-azibide*, *matematika-sail*, *latin-fonología*³³, *itz-egin*, *matematika-bide*, *nahi-ta-ez* eta *euskal-* nahiz *erdal-* hitz elkartuen lehen osagaia daramaten *euskal-ordaina*³⁴, *euskal-itz*, *euskal-sustrai* edo *erdal-jatorri* bezalakoak.

Kontrako aldetik, berriz, jatorrizko testuan marratxoa duten

ezin-bestean, *har-eman* edo *esan-nai* hitzak bat eginez aldatu dituzte hirugarrenean: → *ezinbestean*, → *harreman*, *bigarren* bezala, baina → *esanahi*, *MIH*-en lehenean bezala gorde zena.

²⁹ Baina *-ek* ere badarabil:

"Eskolastikoez bakarrek esaten omen dute oraindik, gero eta goragoko garraxiak egiñaz, kantidadek jakitea dela matematika...". (Jakin 1968:9).

³⁰ Gertakari honek ere errainua izango du hiztegiaren, sarreraren esan bezala.

³¹ Adizki hauek paradigma osoaren erakusgarri paratuko ditugu, aditz laguntzaileen era batua finkatu baino lehenagoko (1973) Mitxelenaeren lanetan kausitu ahal den jokamoldearen erakusgarri.

³² Oroi Euskaltzaindiaren erabakiak tartean direla: *Euskera* 2. aldia XVI (1971) eta *Euskera* 2. aldia XVII (1972).

³³ Aipagarri deritzogu hiru argitaraldietan *latin fonologia* (94, azken argitaraldian) azentuduna gordea izanari.

³⁴ Mugatzaile eta guzti gorde dugu adibidea, ez dago eta justu jakiterik hitz honen gibelak zein zitekeen.

* VI05 “Euskaltzaindian sartzerakoan Ormaetxea jaunak egindako itzaldia eta Mitxelena jaunaren erantzuna”, *Euskera* 2. aldia III, 36-44 [MEIG VI, 97-106]. (1958h).

*hrik ez, oro har, historia, hipotesis eta prehistoria salbu*³⁵.

iñ, ill.

Apostrofoa: *Euskaltzaindi'ko, Lizardi'ren.*

ta.

deadar = *deiar* (99).

gaberdi = *gauerdi* (99).

mingaiña = *mihingaina* (99).

mingain-mutur = *mihingain-mutur* (100)³⁶

arkitu = *aurkitu* (100,102,103 bitan).

iduki = *eduki* (101,103).

vokal-sinkopa = *bokal-sinkopa* (105).

euskera = *euskara* (102 hirutan) (salbuespen dira, *euskara, erdara* eta *euskaratzaille* baitira artikuluan zehar irakur daitezkeenak).

Adizkiei dagokienez, honako aldakuntzak dira aipagarriak:

deritzate = *deritzete* (100), *dijoaz* = *doaz* (103), *daramatzi* = *daramatza* (105).

Ezezko formak, adizkiari loturik idazten ditu:

eztitugu, etziren...

Adizki laguntzaileen paradigma, (1968c) artikuluan esanaren ildotik:

ditekean, giñalarik, litzazkiokeanak, gera, litzake... Bestetik, berriz, *dionez...*

Marratxoduna berezi da honakoetan:

*jakite-mota, itz-pare, idi-pare, indar-bereizkuntza, azentu-marka, azentu-modu, azentu-doñu*³⁷, *euskal-idazle, euskal-azentu* (behin honelaxe gordea), *euskal-belarri, erdal-itz...*

Marratxoduna baturik idatzi da, aitzitik, honakoetan:

*esan-nai, buru-muiña*³⁸, *azter-lan* (behin honela aldatua), *idaz-lan, Iruñ-erri, edo azken-aldi.*

Banandurik idatziriko *bear bada* baturik ageri da argitaraldi moldatuan.

* VI06 “Pello Salabururen Euskaltzaindian sartzea”, *Euskera* 2. aldia XXX, 331-339 [MEIG VI, 107-119]. (1985a).

³⁵ Baina *aaztu, aalegiñean, leen, gora-beera...* jatorrizkoan.

³⁶ Beherago argituko dugu forma hauek honela jasotzera makurtu gaituen karia.

³⁷ Bereizteak, kasu honetan, ondoreak izan ditzake “Dvandva” motako izen elkartuaren izaera desitxuratzen baitu, gure ustez:

“Dagoeneko, behintzat, zerbait ageri zaigu argi eta garbi, edozein dudaren gainetik: euskararen historia ez dugu behar adina ezagutuko gaurko euskalki guztietako **azentu doinuak** astiro azter ez ditzaguino. Hor baitago urte joanek estali eta itxuragabetu dituzten izkutu askoren argibidea”. (1958h:106).

³⁸ Nahiago dugu mugatzaile eta guzti jaso orain ere, egia bada ere, zerrendan jasoriko *mingainek buru-muin* lekarkeela iruditu. Testuan ez dugu, haatik, halakorik ikusi.

sintaxi = sintasi (111).

auteman (?) = hauteman (112).

doai (?)³⁹ = dohai (119).

basatienak (NORK pl.) = basatienek (115).

oso ta bete = oso eta bete (114).

hala beharrez = halabeharrez.

zer ikusi = zerikusi.

* VI07 “Euskararen izterlengusuak direla eta”, *Euskera* 2. aldia XXIV, 161-163 [PT, 57-58; MEIG VI 121-123]. (1979d).

oinharri, oinharrizko.

izterlengusu = izterlehengusu (121).

gerta ala gerta = gerta hala gerta (122).

gutti gora-behera = gutti gorabehera.

behinik-behin = behinik behin.

* VI08 “Euskalkien ageriko aurpegia”, *Euskera* 2. aldia XXVIII, 245-252 [SHLV, 334-340; MEIG VI, 125-136]. (1983e).

izter-lengusu = izter-lehengusu (126).

lengusu = lehengusu (126).

orratik (?) = horratik (126).

iritxi (?) = iritsi (130).

enas = eskas (126)⁴⁰.

mingain = mihingain (130).

lerrenak egin = leherrenak egin (135).

euskal-hizkera eta *hitz-azken* banandurik aldatu dituzte, *gutti gora-beherako*, berriz, → *gutti-gora-beherako*.

* VI09 “Galdegaia eta mintzagaia euskaraz”, *Euskal linguistika eta literatura: bide berriak*, Bilbo, 57-81 [MEIG VI, 137-167]. (1981c).

galdatu = galdetu (139,140)⁴¹.

ez urrik eman ere = ez hurrik eman ere (143).

eriosuharreko = heriosuharreko (144).

³⁹ Lanaren datak bultzatzen gaitu hiztegian *doai* hau jasotzera.

⁴⁰ Arestitxoan genioen bezala, hau da geuk erantsiriko hitzetarik bat, hiztegian, (H) ezaugarritz homitua doana. *Hápax* da.

“Euskal hizkuntz-atlasa etorkizunaren lainoetan kokatzen bagenuen ere, ez da orratik geldirik egon, bertan goxo planto eginik, euskal dialektologia. Ez dira urri, ez *enas* sail horretan, gero eta ugariago, eta aberatsago, agertu direnak”. (*Euskera* XXVIII, 1983:246). (Beltz gurea).

⁴¹ Beherago zehaztuko dugun bezala, ez da beti artikulua honetan aldakuntza bera egin, *galdatu* ere irakur baitaiteke azken argitaraldian.

ari (?) (iz.) = hari (146,148).
hauzi = auzi (148,165).
ss. (laburdura) = h. (149).
ehunda (?) = ehunka (153).
ain justu (?) = hain justu (154).
hortaraz gero = horretaraz gero (155).
ori (erak.) (?) = hori (157).

bikoteak (NORK pl.) = bikoteek (139), *oharrak* (NORK pl.) = oharrek (142), *landuak* (NOR sing.) = landua.

danean = denean (147, 161), *dagokion* (“haiei”) = dagokien (149), *dakarzki* = dakartza (150)⁴², *diranez* = direnez (155).

hala beharrez, *azpi-egitura*, *esku-izkribu*, *ezin-ukituzko*, *behar bada*, baturik.

Mitxelenak Azkueren lana autu duelarik, lehenean grafia-ñabarduraz ez hornituagatik, argitaraldi berrian *Hiztegia* —letra etzanaz, alegia— bilakatu dutena (158).

Guk huts etsiko genukeen *goihen* bere horretan gorde dute (142).

Eta liburu-moldatzaileek oin-oharrean aitortu bezala, jatorrizko *sintetiko* bat → perifrastiko bilakaturia (1981c:156)⁴³.

* VII10 “Eratorbidea eta deklinabidea”, *Euskera* 2. aldia XXXI-2, 535-541 [SHLV, 674-679; MEIG VI, 169-177]. (1986c).

Ia alderik ez dago argitalpenen artean.

haruntz = harantz (173).

Marratxoaren erabilerarekin zerikusia dutenok:

Euskal-herri → Euskal herri bilakaturia eta *non-nahiko* eta *non-nahi* → nonnahiko eta → nonnahi, hurrenez hurren.

Aipatzekoa dateke, bestetik, argitaraldi bietan *ondatu* irakur daitekeela (170)⁴⁴.

* VII11 “Gabriel Aresti’ri”, *Egan* 1-6, 157-160 [MEIG VI, 179-183]. (1964g).

hrik ez, *eskuarki*, *gora-behera*, *ezin konta ahala*, *zahar*, *beheititu*, eta *lehen salbu*.

ill, *iñ*.

Apostrofoa: *Aresti’ri*, *Lizardi’ri*.

euskera, *erdera*.

vokal-artean = bokal artean (179).

arkitu = aurkitu (179,182).

⁴² Baina (1961a:58,60) *dakarzki* gorde dute.

⁴³ Gure aztergaiaren behin ere jaso ez duguna, bestalde, *konposatu* baita gure hiztegi-gaian —berriz esan— irakurri ahal izan dugun bakarra.

⁴⁴ *hondatu* ere irakur daitekeenez gero, [ondatu],[,]] jasoko da hiztegian, lanaren argitaraduta dela medio.

enganatu = *engainatu* (180).
ar ([-eme]) = *har* (?) (180).
ar-emetasun = *har-emetasun* (?) (181).
gaitsetsi (?) = *gaitzetsi* (182).
pekatu larri = *bekatu larri* (182).
*pekatu*⁴⁵ = *bekatu* (182).

onezkero = *honez gero* (183).

adizki-sail, *emakume-antzeria*, *vokal-artean*, *gramatika-barruti*, *euskal-literatura*, *euskal-gramatika*, *erdal-akademiko*, *erdal-gramatika*... banandurik.

gora-behera, *bear bada*, *gorputz-dun*, *mito-sortzaille*, *Lizardi-zale* baturik.

* VI12 “Esaera zahar baten bigarren agerraldia”, *Aingeru Irigarayri omenaldia*, Donostia, 209-217 [SHLV, 880-885; MEIG VI, 185-194]. (1985b).

emaitz (?) = *emaitza* (185).

izkera (?) = *hizkera* (188).

podorioz = *poderioz* (191).

Hápax den *halare* bere horretan gorde da (193).

Baturik idatziak jatorrizko:

testu inguru, *oroit-ez*, *esku-izkribu*, *esan-nahi*, *lege-jakitun*.

Gora-behera, berriz, marratxorik gabe eta banandurik aldatu da.

* VII01 “Aurkezpena”, Ibon Sarasola, *Hautu-Lanerako Euskal Hiztegia. A-Aurten*, Donostia, GAKP, 11-23 [SHLV, 349-360; MEIG VII, 25-46]. (1984b).

naiz (junt.) (?) = *nahiz* (30).

alaz guztiz (?) = *halaz guztiz* (33).

nabaitu = *naraitu* (35,41).

aize (bitan) (?) = *haize* (35).

aitzaki = *aitzakia* (44).

ba = *bada* (40).

bihurtu izan nahi duena = *bihurtu nahi izan duena* (33).

zitezkelakoan (?) = *zitezkeelakoan*, *balirate* (bitan) (?) = *balidate* (40).

oso ta bizi = *oso eta bizi* (39).

txukunenetakoak (NORK pl.) = *txukunenetakoek* (31). Jatorrizko *gainerakoek* (NOR pl.) berriz, bere horretan gorde da (32).

* VII02 “Euskal-iztegitik XVII-XVIII garren mendeetan”, *Euskera* 2. aldia VI, 7-22 [MEIG VII, 47-66]. (1961a).

⁴⁵ Leherkari ahoskabeaz, bi kasuotan bakarrik.

hrik ez⁴⁶, baina *Nafarroa beheera* (49), *holandes* (61).
iñ, ill.

Apostrofoa: *Donibane'tik, Musde Irigaray'ri...*
erdera, euskera.

arkitu = aurkitu (47,48 bitan,50,51,52,54 bitan,56 bitan,57,58 bitan,61,62 bitan,63 bitan,65 bitan).

iraukor = iraunkor (48).

*eraste*⁴⁷ = eranste (53).

pollit = polit (57).

iges (egin) = ihes (egin) (60).

bil-naiean = bil-nahian (47).

artzaz = hartaz (54), *onunzko* = honanzko (49).

dagoka = dagokio (65).

Azpirarra daiteke, erakusleen erabilerari dagokionez, *orietan, onetan, orretan...* askoz ere maizago irakur daitezkeela lehen argitaraldiko testuan, *ontatik, ortan...* baino. Argitaratzaileek egungo moldera batu dituzte.

Bestetan ere esan bezala, adizkietan:

ditekean, litzake, zitzakean, gera, gendukeala..., batasuna baino lehenagokoak.

'esan' adizki jokatuak *dion*⁴⁸, *zion...*

errefrau-bilduma, etorri-ala, itz-mordo, azken-orrialde, itzaldi-barru, inprenta-uts, esku-utsik, euskal-iztegi, euskal-iztegi-gille, euskal-iztegi-gille, euskal-gauza, euskal-iztegi-lan (—> euskal hiztegi-lan bihurtua), *euskal-errefrau, euskal-itz, euskal-filologia, Euskal-erri, erdal-itzulpen, banandurik.*

Baturik, berriz, jatorrizko:

argitara-berri, esku-izkribu, esku-artean (honela ere behin gordea), *leen-bait-leen* (—> lehenbaitlehen aldatua).

* VII03 "Aita Larramendi'ren eun urteurrenean (1960[sic]-1766)" *Zeruko Argia* 1966-I-30 [MEIG VII, 67-70]. (1966a).

hrik ez, lege zaharrak, "histori-lan", lehen, lehenbizi izan ezik.

iñ, ill.

Apostrofoa: *Larramendi'ren, Bilbao'n...*

euskera, erdera.

Bilbao = Bilbo (67).

igeskor = iheskor (68).

⁴⁶ Baina honetan ere, *leen, leenbiziko, beera, zaar, aaztu...*

⁴⁷ Bai, haatik, aurreraxeago *erantsi* (*Euskera* 2. aldia VI, 1961:13).

⁴⁸ Behin irakur daiteke modu honetan argitaraldi berrian (1961a:55).

arkitu = aurkitu (68).

naiz (junt.) (67) eta *arroxko* (68), berriz, bere honetan utzi dituzte argitaraldi berrian.

il-ezkerozko = hilez gerozko, *gabiltzan ezker* = *gabiltzanez gero*, *dugun ezker* = dugunez gero.

ortatik = horretatik (68), *arunzko* = haranzko (68).

Adizkiak: *gera*, *giñan*, *genduen*, *ditekealako*, *litzake*...

kromosoma-pillo, *euskal-gramatika*, *euskal-idazle*... banatu dituzte.

bear bada, berriz, batu.

* VII04 "Azkue eta euskal-iztegia", *Zeruko Argia*, 1964-VIII-9 [MEIG VII, 71-73]. (1964c).

*hrik ez*⁴⁹. Baina behin *herri* (72) eta *historia* (73)

iñ, *ill*.

Apostrofoa: *Azkue'k*, *Tovar'ek*...

arkitu = aurkitu (71).

euskerakada = euskarakada (72).

pillotari = pilotari (72).

direnak (NORK pl.) = direnek (72), *laguntzailleak* (NORK pl.) = laguntzaileek (72), *goramenak* (NORK pl.) = goramenek (72), *iztegilleak* (NORK pl.) = hiztegileok (72)⁵⁰.

orrera = horra (73), baina *orretan*.

gau ta egun = gau eta egun (71).

zan, *genduen*, *zitekean*, *dan*⁵¹...

zan ezker = zenez gero.

azken-buru, *banan-banan*, *euskal-leio*, *euskal-itx*, *euskal-literatura*, *euskal-idazle*, *nai-ta-ezko* (→ nahi eta ezko) banandurik aldatuak, *bear bada*, *arri-jasotzaille*, *plaza-gizon*, berriz, baturik.

* VII05 "Euskaltzaindiaren euskal-iztegiak", *Euskera* 2. aldia XIII, 270-271 [MEIG VII, 75-77]. (1968e).

hrik ez, oro har, *ahal* (izan), *behera*, *bertan-behera utzi*, *lehen*, *zahar*, *zaharkitu* izan ezik.

iñ, *ill*.

⁴⁹ Baina *naaste*, *zaar*, *aal*, *gora-beera*, *leen*... Kontrako aldetik, berriz, *aztu*.

⁵⁰ Ez dugu, egia esan, hurbileko pluralak aldatzeko arrazoirik ikusten. Jatorrizkoa emango dugu:

"Iztegilleak, izan ere, aurrekoen utsak jaso oi dituzte, kontuz badabilta ere, eta beste zenbait erantsi gero beren baitatik". (*Zeruko Argia* 1964-VIII-9).

⁵¹ Bere honetan utzi dutena (1964c:72).

Apostrofoa: *Lhande'ren, Azkue'k.*

euskera, erdera.

Jatorrizko *ondakiñari* ez zaio hasierako *hrik* erantsi (75).

darabiltzatenak (NORK pl.)⁵² = *darabiltzatenek* (75).

oek = *horiek*⁵³ (76).

*alaz ta guztiz ere*⁵⁴ = *halaz eta guztiz ere.*

gera, lukeanik, litzakean, dezaioke, dedin...

duen ezkeru = *duenez gero, dagoen ezkeru* = *dagoenez gero.*

Banandurik:

euskal- lehen osagaia duten *euskal-iztegi, euskal-itz, euskal-ondasun, Euskal-Akademia,* gehi *erdal-itz, iztegi-lan, ikertu-ala.*

Baina *euskal-bihurrera* marratxodunari eutsi zaio.

Bat eginik aldatu da, berriz, *ezin bestean.*

* VII06 “*Orotariko Euskal Hiztegiaren inguruan*”, *Euskera* 2. aldia XXXII, 127-129; *MEIG* VII, 79-81]. (1987d).

Ez dago ia alderik.

Aipa daitezke, *gerok* = *geurok* (80) eta *errakuntzatat jo daitezkeen ondo'oak*:

liburki (?) = *liburuki* (80), *ditezen* (?) = *daitezen* (81).

testu-inguru, eta *duda-mudakoa* den *sesio-bide* (lerro-gibelean harrapatzen baitu lehen argitaraldian) bateratu dituzte.

Bestetik erantsi behar dugu, *erren* dela lehen eta bigarren argitaraldietan irakur daitekeen hitza, *guk* —*arroxkorekin egin bezala*— hasierako *hz jantzi* duguna. Honenbestez, **herren** (H) iruditarako dugu hiztegian.

* VII07 “*Beharki Leizarragaren Testamentu Berrian*”, *Euskera* 2. aldia VII, 59-60 [*SHLV*, 426-427; *MEIG* VII, 83-85]. (1962f).

hrik ez⁵⁵.

iñ, ill.

Apostrofoa: *Leizarraga'ren, Azkue'k.*

euskera, erdera.

⁵² Baina jatorrizkoan:

“eta euskaldunen bearrek eta premiek erakusten dioten bidean dabilela”. (*Euskera* 2. aldia XIII, 1968:271).

⁵³ Ez ote luke *hauek* behar? (1961a) laneko *oek*, berriz, *hoek* utzi dituzte.

⁵⁴ *eta* ere badarabil jatorrizkoan.

⁵⁵ Baina *zaar, leenbiziko, leen.*

*testo*⁵⁶ = testu (85).

dakarzki = dakartza (83).

diteke, genduke, dizaiguke.

dion ('esan').

* VII08 “*Gorputz eta soin*”, *Euskera* 2. aldia XX, 353-358 [SHLV, 428-431; MEIG VII, 87-92]. (1975b).

oinharri, hauzi, h gabe gaurkotuak.

beharri = belarri (87).

hontan = honetan (87).

ez ta ukitu ere = ez eta ukitu ere (88).

esku artean = eskuartean (88).

* VII09 “*Egunak eta egun-izenak*”, *Munibe* 23, 583-391 [PT, 269-282; MEIG VII, 93-110]. (1971e).

hauzi, oinharri, oinhatz, egungo legera, h gabetuak.

indo-euopar = indi-euopar⁵⁷ (94).

sortalde-alde (?) = sartalde-alde⁵⁸ (95).

genitivo = genitibo (96,109)

euskera = euskara (96 bitan).

Oinati-alde = Oñati alde (96).

bilbaotar = bilbotar (96).

Iruinean = Iruñean (100).

vokal = bokal (101).

haurzaro = haurtzaro (101).

Etxelar (?) = Etxalar (103).

sartalde (?) = sortalde⁵⁹ (105).

antzaldatze = formaldatze⁶⁰ (106).

ablativo = ablatibo (109).

honera = hona (94).

nagoka = nagokio, *ginoazke* = gindoazke.

⁵⁶ *Hápax* da gure langaian.

⁵⁷ Era honek ere hiztegian errainua du, hiztegi-gaian inon ez baita moldatzaileek aldatu-rik *indi-euoparr*rik kausitzen ahal, *indo-euopar*, berriz, bai, *indieuopar* eta *indoeuoparren* ondoan.

Bidenabar erantsi behar dugu, *PT*-eko argitaraldian ere, eraldatze bera nozitu duela.

⁵⁸ Testu-moldatzaileek ongi zuzendua, gure ustez, Bizkai-aldea baitu ahotan Mitxelenak.

⁵⁹ Zuzen aldatua, gure ustez, Mitxelenak ahotan duena *orai* “aldi-hitza” da-eta.

⁶⁰ Ez dugu ikusten aldakuntza honen sustraia.

ditezkean, dizaioke, litzakealako, zezaketean, zitekean, ditzakean, gendukean, nukéan, lirake, dedin.

dion ('esan').

ezin-besteko (baina ezin-bestean bitara aldatu da, bere horretan eta batean), azken-zati, antzina-antzinako, iturburu-bila, atzizki-gisa, Baztan-alde, hitz-azken, arrazoi-izpi, azken-zati, lehen-hitz, ezker-alde, azken-buru, transformazio-bidez, euskal-hitz, euskal-etimologia, euskal-egitura, Euskal-herri, euskal-ordain, euskal-itzultzaile, euskal-diakronia, euskal-izen-ordain (—> euskal izenordain), erdal-itzulpen, erdal-hitz, erdal-hitz, greko-joera, lehen-hitz..., banandurik.

hala beharrez, bezan batean, zein nahi, har-eman, esan-nahi, nora-ezean, gar-arte⁶¹, ezin-bestean... batean.

* VII10, "Apodaka", *Homenaje a Odón de Apraiz*, Vitoria, 259-261 [PT, 183-185; MEIG VII, 111-114]. (1981).

hala-holako = hala-nolako (111).

ez urrik eman ere = ez hurrik eman ere (112).

hibai (?) = ibai (112, 113 bitan).

ataxia = aitzakia (114).

datxezka = datxezkio (112).

esan-nahi = esanahi.

* VII11 "Iruñea", *Pierres Lafitteri Omenaldia*, Bilbo, Euskaltzaindia (*Iker* 2, 445-457) [MEIG VII, 115-123]. (1983d).

ez urrik eman ere = ez hurrik eman ere (115).

hitz laño = hitz laino (116).

sudurkari busti edo aurre-sapaikari = sudurkari busti edo aurre-sabaikari (123).

ezkribu = izkribu (123).

Batean idatzirik jatorrizko:

idaz-modu, froga-katea, testu-inguru, esan-nahi...

* VII12 "Euskal itzak zein diren", *Euskera* 2. aldia IV, 206-214 [MEIG VII, 125-134]. (1959a).

hrik ez⁶².

iñ, ill.

ta, eta anabasan.

bezela = bezala.

⁶¹ Ikus lehen puntuan honezaz esanak.

⁶² Baina leendabizi (eta lendabizi), leenago (eta lenagoko) erabili dira lehen argitaraldian.

euskera, erdera.

revoluzio = erreboluzio (127).

*parkatu*⁶³ = barkatu (130).

komilla tartean = komila tartean (130).

itxura gaiztotu = itxuragaiztotu⁶⁴ (131).

alkar = elkar (130,131 bitan,132)⁶⁵

arunzko = haranzko (131).

aieri = haiei, *arek* = hark, *onek* = hauek⁶⁶, *ortara* = horretara, *ortaz* = horretaz, *ortatik* = horretatik, *ontan* = honetan, *onera* = hona. Baina *orretarako*, *orrelako*, *onetara*, bakanak ere bai.

NORK pluralaren seinalea dela-eta, lehen argitaraldiak erakusten duen orotariko jokamoldea *-ak* erabiltzea da. Kasu honetakoak dira:

denak, besteak, laguntzaileak, euskaldunak, autoreak, idazleak, aldekoak, besteak, Xubertorarrak.

Baina aldi berean, arestikoen ondoan, *aurrekoek* (131,132) irakur daiteke.

Argitaraldi berrian formak oro egunera dituzte.

Aipagarri deritzagu, bestalde, Mitxelenaren *berak* (NORK pl.) → beraiek aldatu dutela (126). Gure aztergaien ez dugu inon kausitu honelakorik Mitxelenagandikakoetan.

derizkiot = deritzot (133).

*zan, zala, litzake, lirake, zutekean, dan*⁶⁷, *diteke(an), dakizute*⁶⁸, *genduen, zijoazten, gera(la), dedila, zerate, zegoala, ezkaitezan, didazute, liguketean...*

zion, dion... ('esan').

naiz-eta, erri-izkera (marratxoz loturik ere aldatuz), *euskal-izkribatzaile, euskal-itz* (jatorrizkoan bertan marratxorik gabe ere idatzia), *euskal-iztegi, euskal-literatura, euskal-jatorri, euskal-liburu, erdal-itz...* banandurik.

ber-bera, bear bada, ar-eman batean.

* VII13 "Euskararen batasun bideak" (= "Ortografia"), *Euskera* 2. aldia XIII, 203-269; *MIH*, 95-116; *SHLV* 972-983; *MEIG* VII, 135-153]. (1968d).

⁶³ Hemen bakarrik.

⁶⁴ Honek buruhausteak sortu dizkigu bai lematizatzean bai azterlanean. Nola hartu behar da, *antzaldatu, itxuraldatu* eta antzekoen sailekotzat ala aditz-sintagma soila besterik ez da?

"Ezkera inor euskeraren jabe. Ondasun orren gozamina eman ziguten aurrekoek, ez jabetza. Eta galerarik gabe ematera beartuak gaude gure ondorengoai. Eztugu, beraz, obe bearrez bada ere, itxura gaiztotzeko eskubiderik". (*Euskera* 2. aldia IV, 1959:211).

Testu-moldatzaileen alde makurtuko ginatke, apika.

⁶⁵ Baina *elkar* (*Euskera* 2. aldia IV, 1959:212 bitan).

⁶⁶ Plurala eskatzen du testuak (130).

⁶⁷ Honela gordea (127).

Bestetik, berriz, *den* irakur daiteke hirutan (*Euskera* 2. aldia IV, 1959:212) pasarte berean.

⁶⁸ Baina hurrengo lerroan *eztuzue* (*Euskera* 2. aldia IV, 1959:208).

“Linguistika berriaren berri onak” (1968c) lanarekin egin bezala, hemen ere, hiru argitaraldiak paratuko dira aurrez aurre.

Lehen argitaraldian, apostrofoak aldizka erabiltzen dira:

Baiona'n, Errongari'n... baina *Baiona-n, Europa-ko...* ere bai⁶⁹.

Gaurko begientzat haren erabilera nahasixea ageri du lehen argitaraldiak. Hemen jasoko dira, egun *h* barik erabiltzen direla-eta, era honetara aldatuak batetik, eta kontrakoak, hots, jatorrizkoan *h* gabeak izanik, *hdun* bilakatuak, bestetik.

ahal (galde-partikula), *oinharri* (*oinarri* ere badarabil), *hurrundu*, *hauzi*, *hatze*, *hainitz*, *hanitz*, *hurrun*, *hatzeman*, *onhartu*.

il-edo-biziko, *elburu*, *eldu* (*heldu* ere bai jatorrizkoan), *ain zuzen*, *beinere*, *bear* (izan) (behin), *autatu*, *ao* (baina *aho-sapaieko*), *han-emenka*, *irukote*, *itano*, *naiz* (junt.) (behin), *Euskal-erri*, *Ego-aldeko* eta bestetan ere erabili duen *ez urrik eman ere*.

MIH-en, lehen saileko *hatzeman* da bere horretan gorderiko bakarra. Kontrako aldetik, *hauzi* da puntu honezazko egungo grafiari atxikitzen ez zaiona.

Hitz bakar batean eta behin (honenbestez, inprenta-hutsa?) erabili da *ñ* jatorrizko argitaraldian: *antziña* (140)⁷⁰.

Lehen argitaraldian, halaber, *euskera*, *erdera* da sistematikoki erabiltzen den moldea.

begi-beharri = begi-belarri (*MIH*) = begi-beharri (135).

gerok = geurok (136,148).

Bilbao = Bilbao (*MIH*) = Bilbo (136).

diagrama (?) = digrama⁷¹ (137).

vokal = vokal (*MIH*) = bokal (139 lautan,145)⁷².

arkitu = aurkitu⁷³ (146).

beharri = belarri (149).

ez urrik eman ere = ez hurrik eman ere (150).

sintaksi = sintasis (151).

egizta = egizta (*MIH*) = egiazta (151).

ipui-eleberri = ipuin-eleberri (*MIH*) = ipui-eleberri (152).

aho-sapaieko = aho-sapaiko (137).

hurbilxago = hurbilago (*MIH*) = hurbilxago (143), *haien buruzko* = haien buruzko (*MIH*) = haiei buruzko (152).

dagozte = dagozte (*MIH*) = dagozkio, *dagoka* = dagoka (*MIH*) = dagokio, *bait garamazki* = baikaramatzi (*MIH*) = bait garamatza, *deritzate* = deritzate (*MIH*) = derizte.

⁶⁹ Oroi, txosten honetan, hain zuzen ere, erdal izenentzat marratxo delako hobesten dena.

⁷⁰ Lehen argitaraldian, (*Euskera* 2. aldia XIII, 1968:207).

⁷¹ Hirugarren argitaraldian aldatutzat aitortua. Bigarrenean ere *digrama* da irakur daitekeena.

⁷² Jatorrizko *vokal-arteko* —hirugarren argitaraldian *bokal-arteko* (145) bilakatua— *MIH*-en *vocal-arteko* aldatu zuten, oharkabean, seguruarik.

⁷³ Baina *aurkitu* ere bai (*Euskera* 2. aldia XIII, 1968:219).

— *litzake, lirake* = litzake, lirake (MIH), *dakiokeala, diteke, gera, lituzkean, ditezen, genduke, dedila, dedin* = dedila, dedin (MIH), *luketeala, zitekean*

Elkarturik:

elkar-izketa, zein nahi (—> zeinnahi), *har-eman, esan-nahi, presta lan, nazio-arte*ko, *ba da* (*ba* + *aditza*, baina *bagoaz* ere bai)...

Banandurik, oro har, jatorrizkoan *euskal-* eta *erdal-* lehen osagaia dutenak.

MIH argitaraldian, joera orotarikoa murrizketak ez erabiltzearen aldekoa da, kasu gutxi batzuetan salbu:

begi-belarri, Hego-aldeko, h-dun, abc-ordena, soil-soilik, gehien-gehienek, (zati-)hizkuntza, Giputz-Bizkaitar, Giputz-Lapurtar, sor-iturri, duda-mudako, gramatika-forma, huts-bete...

* VII14 “Aditz batuaz”, MIH, 119-125 [MEIG VII, 155-160]. (1972e).

Hirugarren hau ere, MIH bilduman argitara zen, ez bigarrenkoz, arestikoak bezala, estreinakoz baizik. Honenbestez, erkagaiak orain, Altunaren paralana eta EEErena dira.

harma, hauzi, egun *hgabeak* erabiltzen dira sistematikoki.

kontservadore = kontserbadore (156).

Bilbao = Bilbo (158).

nola-nahi ere = nolanahi ere.

hala-holako = halalaholako.

nahi ta nahiezko = nahi eta nahiezko.

dioguna (haiei) = dieguna.

litzake, dedila, genduke.

dionez, diona (‘esan’).

*VII15 “Arantzazutik Bergarara”, *Euskera* 2. aldia XXIII, 467-477 [MEIG VII, 161-172]. (1978c).

ari (?) (iz.) = hari (163).

atxakia = aitzakia (163).

goiherriar = goierriar (166).

auteman = hauteman (166).

hortarako = horretarako, *hortara* = horretara, *honera* = hona, *hortaz* = horretaz.

deritzate = derizte.

erna-muin, ezin-hautsizko murrizketak dudakoak baturik aldatu dituzte, halaber, *behar bada*.

Nabaitu, berriz, bere horretan utzi dute (163).

* VIII16 “Euskal hitzen jatorri eta itxura desberdinaz”, *Euskera* 2. aldia XXIV, 1979, 773-785 [SHLV, 341-348; MEIG VII, 173-186]. (1979g)⁷⁴.

hauzi.

beharri = *belarri* (175).

asi (?) = *hasi* (181).

or (adond.) (?) = *hor* (181).

hordea (?) = *ordea* (184).

kultur hitzak (NORK pl.) = *kultur hitzek* (182).

alfer-lan = *alferlan*.

Honetan ere *nabaituri* eutsi diote azken argitaraldian (175).

* VIII17 “Hitz mailebatuez”, *Euskera* 2. aldia XXVIII, 103-105 [SHLV, 436-438; MEIG VII, 187-190]. (1983f).

arrezkero (?) = *harrezkero* (187).

galbae (?) = *galbahe* (188).

honera = *hona* (190).

Bestetik, aipatzekoa da adizki laguntzaileen paradigma finkatu baino lehenagoko lanetan darabiltzan adizki bat edo besteren arrastoak kausi daitezkeela azkenaldiko lan honetan ere, hala nola: *litzake* edo *ditezke* (187,190, hurrenez hurren). Bigarrena, *a* baten gorabeherako errakuntza izan daitezkeela, apika, ukatu gabe.

* VIII18 “Mailegu berrien idazkera”, *Euskera* 2. aldia XXX, 457-459 [MEIG VII, 191-194]. (1985c).

Grafiaren aldetik, bi hitzen aldakuntza besterik ez da kausitu: *esan-nahi*, *testu-inguru*, —> *esanahi*, —> *testuinguru* bilakatuak.

Bestetik, berriz, *honera*ino, *horrera*ino erakusleak irakur daitezke jatorrizko lanean, —> *honaino*, —> *horraino* aldatu dituztenak.

9.2.2. Zenbait hitzaldi

Liburu honekin beste bi liburukietan bilduekin ez bezalako aukera izan dugu, Mitxelena-

⁷⁴ Prestatzaileek artikulu honetan bereziki akats ugari zuzendu behar izan dituztelakoan gaude. Hona esan berriaren iroizgarri: *elkar-elekuan* (“elkar-lekuan”), *araber i* (“arabera”), *Ispaldi* (“Aspaldi”), *Or* (“Hor”), *asi* (“hasi”), *hrdea* (“ordea”), *eguneta* “egun eta”), *naimeta* (“nahiz eta”), “poloniar bat” harrigarritzko *goloniah baa* bilakatu, besteak beste.

Aipagarri bide da, bestalde, orrialde berean lerro gutxiren aldearekin *eransten* eta *erasten* irakur daitezkeela jatorrizkoan. Honelaxe ere aldatu dituzte egokitzaleek.

ren jatorrizko testuak eskuztatu ahal izan ditugulako⁷⁵. Aukera honez baliatuko gara, bada, ondokoak zehazteko.

Ondoko zerrendan (M) marka daramatenek⁷⁶ Mitxelena-ren jatorrizkoekiko erkaketan dute iturburua. Galdera-ikurren arrazoia, berriz, guk duda-mudako edo okertzako hartuak izanean datza. Ikusiko den legez, oro har, *ETOR*-ek 1972an argitara emana leialkiago jarraiki zaiou Mitxelena-*erabiliari*⁷⁷.

Atalez atal eta orrialdez orrialde zehaztuko dira, beraz, bi argitaraldien arteko bat ez etortzeak, hitz-multzo bakoitza liburu-atal banari dagokiola, hurrenez hurren⁷⁸.

ETOR (1972)

0.

- 11. hauzi (M) (= 15,24,26...)
  - 13. ala (adond.)
  - 15. geuk
  - 16. gure
-

1.

- 21. histori aurreko
  - 21. Erdi Haro (= 27...)
  - 22. erraz
  - 22. Bera
  - 22. aditz-sintagma
  - 22. neure
  - 24. filologia
  - 28. erakusten
  - 29. hestu (= 38...)
  - 30. xarmagarri
  - 30. antza (3 bider)
  - 30. lengusu
  - 32. "x" ala (M) (= 45...)
-

E.E.E.(1989)

0.

- 23. auzi (= 26,31,32...)
  - 25. hala
  - 26. guk
  - 27. geure
-

1.

- 29. historia aurreko
  - 29. Erdi Aro (= 33...)
  - 29. errez (?)
  - 30. Bere (?)
  - 30. aditz sintagma
  - 30. nere
  - 31. filosofia (?)
  - 34. irakasten
  - 35. estu (= 42...)
  - 35. xarmagarri
  - 36. antz (3 bider)
  - 36. lehengusu
  - 37. "x" ahala (= 47...)
-

⁷⁵ Eskerrik zintzoenak eman nahi dizkiogu Juan Antonio Letamendia *Zenbait hitzaldi* liburua-ren egileantzeko-egokitzaleari ezagutu ere gabe beti erakutsi digun eskuzabalasunagatik. Hari zor diogu atal guztien Mitxelena-*zuzenketen* eta "Gramatika Sortzailea eta Bihurtzailea" delakoaren jatorrizko testuaren fotokopiak gure irispidean jartzea.

⁷⁶ Honelako markarik ezean, hitz horiek ageri ziren pasarteetan aitasuna zuzenean Mitxelena-*ri* zor ez zaiola (edo bilaketan itzuri zaizkigula) aditzen da, guztiak bere begiek ikusiak direla atzendu gabe, haatik.

⁷⁷ Besterik ere esan daiteke, bigarren argitaraldiak askoz ere errakuntza gehiago ditu lehenak baino.

⁷⁸ Hau da, lehen multzokoak (0), "Sarrera"-ri, bigarrenkoak (1) "Linguistika tradizionala"-ri, hirugarren multzoa (2) "Konparatismoa"-ri dagokio, laugarrena (3) "Estrukturalismoa"-ri, bostgarrena (4) "Gramatika sortzailea eta bihurtzailea"-ri eta azkena (5) "Hizkuntza eta kultura"-ri.

2. 2.

- 34. nahasteak (?)
- 34. ehunda hogeita hamar
- 34. *criollo* (M)
- 35. hildo (= 60...)
- 35. ikus molde
- 35. egite (M)
- 36. hondarrrik hondarrean
- 37. hauzo
- 38. iguingarri
- 41. alkar
- 42. krioiloz
- 43. han ere bizi behar
- 43. Yen-an-en
- 45. guzti
- 46. argigarri bezala

- 39. nahasteka
- 39. ehun eta hogeitamar
- 39. *creole*
- 40. ildo (= 59...)
- 40. ikusmolde
- 40. eite
- 40. hondarrrik hondarrean
- 41. auzo
- 42. higuigarri
- 44. elkar
- 46. krioilez (?)
- 46. han ere bizi izan behar
- 46. Yen-an
- 47. guzi
- 47. argigarri

3. 3.

- 48. hogeita bat, hogeita bi,
hogeita bost
- 48. azentoera
- 49. linguista (M)
- 53. hazil (bitan)
- 55. honuntz (M)
- 57. antzeman (= 77,151,152)

- 51. hogeitabat, hogeitabi,
hogeitabost
- 51. azentuera
- 52. linguistika (?)
- 54. azaro (bitan)
- 56. honantz
- 57. atzeman (= 74,129 bi bider)

4. 4.

- 65. XVIgn (M)
- 68. nahasteka (M)
- 71. anka
- 74. sintasi (bi bider)
- 75. ahal (gald.) (= 144)
- 75. hestuasun
- 77. egiztatu (M)
- 79. distiatsu
- 80. sistima mekaniko (M)
- 82. parentesis (M)
- 87. sintasi (hiru bider)
- 91. osogarri (?)
- 91. osogarri

- 65. XVgn (?)
- 67. nahasketa (?)
- 70. hanka
- 72. sintaxi (bi bider)
- 73. al (gald.) (= 124)
- 73. estuasun
- 74. egiaztatu
- 75. distiratsu
- 77. sistema mekaniko
- 77. parentesi
- 81. sintaxi (hiru bider)
- 85. osogarri
- 85. osogarri (?)

93. —>

- 101. egazkin (M)
- 103. sintasi liburu
- 104. sintasi (M)
- 106. sintasis (lau bider) (M)

- 109. garaitzaile (M)
  - 113. beren (M)
  - 114. ari (iz.) (M)
  - 118. baina (M)
-

5.

- 124. seme
- 125. lengusu (bitan)
- 125. izter lengusu (M)
- 133. han (M)
- 134. sintasi (bi bider)
- 139. alkartu
- 144. errusiar (M)
- 144. baino
- 146. New Mexiko
- 147. horri (iz.)
- 149. neri
- 149. postulado
- 153. tintatu (M).

86. (Jatorriko argitaraldiko gezia eskas da bigarreanean).

- 92. hegazkin
  - 93. sintaxi liburu
  - 94. sintaxis
  - 96. sintaxis (hiru bider)
  - 96. sintaxi
  - 98. garaitzale (?)
  - 101. bere
  - 102. hari (iz.)
  - 105. bainan (?)
-

5.

- 110. seme-alaba
- 110. lehengusu (bitan)
- 110. izter lehengusu
- 116. hantxe
- 117. sintaxi (bi bider)
- 120. elkartu
- 124. errusiar (?)
- 124. baina
- 126. New Mexico
- 126. orri (iz.)
- 128. niri
- 127. postulatu (iz.)
- 130. tindatu (?)

Zehatz daiteke Mitxelenaen jatorrizko paperei beha eginez, honako kasuetan ez dela betetzen ergatibo pluralaren seinalea:

besteak = besteek (4-65)⁷⁹.

makinak = makinek (4-66).

Bestetik, berriz, lehen argitaralditik bigarrenera beste honako aldakuntzei ere antzeman dakieke:

jokamolde itsua dirudi (M) = jokamolde itsu dirudi (4-68).

tokialdatzea egin (M) = tokialdatze egin (4-91).

Hau da miresgarri (M) = Hau da miresgarria (4-104).

arras simple delako (M) = arras sinplea delako (5-123).

Erakusleei dagokienez, Mitxelenaen jatorrizko paperetan ez dago erabateko jokamolde finkorik, honela, azturarik usuen *hontan*, *hortan*... erabiltzearen alde dela nabarmen badaiteke ere, *horretan*... ere irakur daitezke.

⁷⁹ Bigarren argitaraldiko orrialdea emango dugu soilik, jakintzat emanez dagokion lehen argitaraldiko orrialdean aldakuntza berbera egin dutela. Honela ez balitz, zehaztuko genuke.

Aditz-morfologiari dagozkion honako adizkiek nozitu dituzten eraldatzeak ere paperera daitezke:

- *dakitzen*, lehen argitaraldian (0-13) —> *dakizkiten*, bigarreanean (0-24).
- *zekartzien* (4-74) —> *zekartzan* (4-72).
- *zitzakeen* (5-130) —> *zatekeen* (5-114).

Eta oro har, *litzake*, *lirake*, *dedin...* eguneratuak.

Mitxelena-ren jatorrizko paperetarik, jendarteko argitaraldi bietaranzko pasabidean eguneratu dira erreteriarren izkribuzko *dion*, *zion...* ‘esan’ balioa dutenak ere.

Marratxoaren erabilera dela-eta, esan daiteke aski jokamolde paretsukoak agintzen duela argitaraldi bietan eta Mitxelena-ren baitarikako paperetan —halakorik egiaztatzeko dagoenean, bederen—, kasu gehientsuenetan alde handirik ezin atzeman daiteke.

Erabatasun honetan salbuespen dira Mitxelena-ren paperetan irakur daitezkeen *begi-muin* edo *har-eman*, argitaraldi bietan, lehena banandurik eta bigarreana bat eginik aldatu dituztenak.

Aipatu alde xeheez gain, bi pasarte oso ez datoz bat argitaraldi bietan: leheneko (4-80,81), bestelako hurrenkeraz atondu da bigarreanean (4-76,77), eta lehen argitaraldian oker emanikako (5-132,133) zuzendu dute bigarreanean (5-116).

9.3. ALDERATZEAREN ZENBAIT ONDORIO

9.3.1. Zenbait hitzaldiren inguruan

Lehen esan bezala, testu honek besteek ez bezalako aukera uzten du ikertzailearen eskuera, Mitxelena-ren beraren jatorrizko irakaspaperak eskuztatu ahal izan baitira.

Arrazoi honek gehi beste lanek ez bezalako batasunak —gaiaz zein idaz-denboraz— bultzatzen gaituzte ondoren papererako den ohar-sortañoa paratzera, argitaramoldeari dagozkion punturik nabarmengarrienen kontu eman nahiz, eta tesiaren hirugarren atala osatuko duen azterlanari begira mesede- eta argigarri izango delakoan.

Eguno idaztarauak saihesten dituzten bi argitaraldietan errepikatzen diren forma aipagarriak dira⁸⁰: *aisago* (0-26), *alkartu* (0-28), *garrantsi(a)?*⁸¹ (1-35), *alabehar* (2-39)⁸², *haintzat hartu* (3-55, 4-75), *arpegi* (3-57), *agitiz* (3-59), *historio* (4-98), *euskera* (5-115).

⁸⁰ Edizio berriko erreferentziak dira, atala eta orrialdea, hurrenez hurren zehaztuz. Bitxi direlako (okerrak bane?), erabilera usutik saihesten direnak alegia, aipatzen dira; bestela esan, egungo ortografia-azturei jarraitzea da ohikoa eta aipatuko direnak salbuespena.

⁸¹ “Bestalde, idaztiak ugaltzeko mekanika tresna bat agertzen da: inprenta. Honen garrantzia egundainokoa da”.

Garrantsi(a) hori zalantzako egiten zaigu. Bete-betean okertatuz ez hartzeko arrazoiak Mitxelena-ren beste honako pasarteetara zor zaie:

“Hor du, lekukorik eskatzen duenak batekin aski baldin badu, Larramendiren *garrantzia*, orain *garrantzi* bihurtua”. (1982a:105).

“Andoindarrarenak oro uxatu zituzten batzuen eta besteen artean, lauzpabost ale baino ez dela gelditzen. Tira, *eskutitza*, *garrantzia* (hark *garrantzia* idatzi zuena), eta *berezitu*, orain berriro berpiztua”. (1984b:34). (Etzana jator.).

⁸² Baina *halabehar* (1972b4:87,97), biak Mitxelena-ren irakaspaperetakoak.

Hitz hau dela-eta, egoki da Mitxelena-ren honako hitzak aldatzea:

“¿No sería mejor escribir *hala-behar* o *hala behar* para evitar la doble aspiración dentro de los límites de una misma palabra gráfica?”. (1980c:90).

Mitxelena-ren ikusmolde honi alborra dakiok gure aztergaiari antzeman diogun jokaera.

Lehen argitaraldietan begira,

hala behar darabil (1981c:150), (1985a:107,111).

halabehar, berriz, (1971e:93), (1972b4:87,97), (1978a:31,38,39,41), (1983a:48).

Argitaraldi berrietan, *alabehar* ez beste guztiak modu berean aldatu dituzte: *halabehar*, baturik, alegia.

Forma beraren aldaerei dagokienez, jatorrizko argitaraldian⁸³ honako bikoteak irakur daitezke:

- *izen germaniar* (2-39), *anglo-jermandar* (2-39) eta *germaniar batu* (2-39) (M).
- *Chomsky zale* (4-71) eta *chomskizale* (4-87)⁸⁴.
- *sintasi* (4-74 bitan, 4-87 hirutan, 4-103, 4-104 (M), 5-134) eta *sintasis* (4-106) lautan (M).
- *sistima mekaniko* (4-80), *berridazte sistima* (4-95) eta *sistema* (4-108 bitan) guztiak Mitxelenarengandikakoak.
- *parentesis* (4-82) eta *parentesi artean* (4-93) Mitxelenarenak hauek ere.
- *trasformatibo* (4-88 bitan), *trasformazio* (4-88 bitan) eta *trasformazio* (4-97,100 bitan,102) (M).
- *ari* (4-114) baina *hari* (4-121) biak (M).
- *piska* lan honetan lautan irakur daitekeena, behin darabil Mitxelenak bere idazlanean *pixka* bezala⁸⁵;
edo amaitzeko, *berezi/bereizi* aditzarekin gertatzen dena. Pasarte berean, hirutan *bereizten* paratu ondoren, bitan *berezten* irakur daiteke (5-145, 146)⁸⁶.

Esan daiteke, halaber, jatorrizko-moldezko alderaketan, bi argitaraldietan Mitxelenak erabiliak itxuraldatuak aurkitu ditugula honakoetan:

Mitxelenak *podorioz* bitan idatzi duena, —> *poderioz* (4-79, 4-109 lehen argitaraldian, 4-75, 4-98 bigarrenean) bilakatu da.

Beste horrenbeste gertatu zaio Mitxelenaren *analisi* hitzari, bai lehen argitaraldian (4-106), bai bigarrenean (4-103), —> *analisi* bilakatu dute.

Mitxelenaren *taxu*, —> *taju* bihurturik irakurtzen ahal da argitaraldi bietan: (4-82 bitan,92,108) lehenean, (4-77 bitan,86,97) bigarrenean.

Argitaraldi bietan, baina ez leku berean irakur daitekeen —> *osogarririk* ez da Mitxelenaren paperetan ageri, pasarte berean, *osagarri*⁸⁷ da darabilen molde bakarra.

Bietan, halaber, —> *simbolo* irakur daitekeena ((4-93) eta (4-86), lehen eta bigarren argitaraldietan), *simbolo* da Mitxelenarenean.

Arestiko zerrendan, aipatu berri ditugun orrialdeetan beste gertari bitxiari errepara dakioke. Ezkerreko geziak (—>, 4-93) ez du ordainik argitaraldi berrian (4-86). Bigarren argitaraldiko testua irakurriz, ezin jabe daiteke, beraz, zein ote den Mitxelenak mintzagai duen delako “sinboloa” eta ezin behar bezala adi daiteke adibideen artean ematen den honakoa: “*SN (Art) + N*”, izen-sintagmaren erdal laburduraren eskuinean aipatu gezia eskas baita.

Ildo berean, Mitxelenaren jatorrizko irakaspaperetako *labur* bat, *luze* bihurturik plazara dela argitaraldi bietan egiazta daiteke (5-143, 5-123, hurrenez hurren). Gu, testu-moldatzailearen aukerari makurtuko gintzaizkioke, Mitxelenarenaren kaltetan⁸⁸.

Jatorrizkotik moldezkorako bidean, bada, bestetik, ardurako iritz dakioken gertakaririk eta Mitxelenaren isuriaren errainutzat har daitekeenik.

⁸³ Argitaraldi honi dagozkio emango ditugun kokalekuak.

⁸⁴ *Chomskiyar* ere jaso dugu. Atal honetan bere eskuzkoetan: (1972b4:65,101 bitan) eta bestelako ondokoan ere bai: (1985a:109,110).

⁸⁵ Hona atzeman ditugun bion kokalekuak, argitaraldi berrien arabera:

piska: (1959a:132), (1972b2:46), (1972b3:57), (1972b4:75,97) azkena (M).

pixka: (1961a:52,61), (1968c:90), (1972b4:80) (M), (1979g:173,183), (1981c:161), (1983a:54), (1983d:119), (1983e:129), (1984b:30,43).

⁸⁶ Bikote honi arretaz begiratu zaio hiztegiaren sarreran.

⁸⁷ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan bezala, alegia.

⁸⁸ Pasartea aldatuko dugu gure aukeraren irizgarri:

Batetik aipa daitezke Mitxelenaren paperetan irakurtzen ahal diren bikoteak, estreinakoz idatziak eta gerora zuzenduak.

Sail honetakoak dira:

- *gradu / maila*. Ekuazioez ari delarik, *maila* da lehen idazkeran paratua, baina *gradu* da azken eskualdian hobesten duena (4-71⁸⁹ bitan).

- *hautemate / oharpen*. “Ongien finkatuak diruditen hipotesisak ere (**oharpen**) **hautemate** berri batek desegin ditzake” pasarteetan irakurtzen ahal dena. *Hautemate* abantailatzen du (4-71).

- *desafioa eraman / desafioa irabazi*. Aditz bion artean ere, azken orrazkeran, *eramanen* alde egiten du trabes (4-80).

Bestetik, berriz, testu-moldatzailearentzako oharrek ere merezi dute arretaz begiestea.

Hiztegian ikusiko den bezala, *nobela* eta *novela* jaso dira. *Zenbait hitzaldiko* ez den adibide bakarra (1978a:37) *b-duna* da, beste *v-dun* guztiak liburu honetakoak izanik. Mitxelenaren paperetan behin agertzen da hitza testu-moldatzailearentzako honako oharrez hornitua: “histori-nobela edo nahiago baduzu, nobela historikoa”. Hauxe da aukeran jartzen dion bikotea, moldatzaileak, bigarren aldatuta makurtuz, “novela historiko” eraman du paperera bi argitaraldietan⁹⁰.

Letamendiak, nonbait, *mensaje* hitza paratua zuen beste pasarte batean. Honako oharñoa eransten dio Mitxelenak:

“zergatik ez mandatu edo mezu, mensajereren ordez?”. Mitxelenak aukeran paraturiko biezaz baliatzen da testu-atontzailea, erdarazkoa atzenez.

Eta azkenik, Mitxelenak behiala (1968c) bere burua Adan izen-emaile gisa ikusi zuen bezala ikusten duela beste parada honetan ere susmoa izan daiteke. Izenik gabeak, orain, Chomskyren egitura sonatuak izaki, honako burubidea ematen dio Letamendiari:

“axaleko e. eta e. sakona, behar bada”.

9.3.2.1. Zenbait hitz-molde auzi-sortzaile

Egoki deritzagu argitaraldi desberdinetan itxura erabatekoa izan ez duten hitz-pareei erreparatzeari, Mitxelenaren hitz-aukera zehatzaren ispilu leialagoa izan daitekeelakoan, batetik, eta gure hiztegian hartuko duten taxuaren iroizgarria non datzan argiago uzten duelakoan, bestetik.

• AITZAKIA / ATXAKIA / AITZAKI

Lehena da argitaraldi berritu batean (1972b5:132) ez beste kasu guztietan irakur daitekeena.

Jatorriz, haatik, *atxakia zen* (1978c:163), (1981:114).

“Mundu guztiak dakienez eguneroko zenbaki sistemarekin batean (0, 1, 2, 3, 4, 5...) badaude beste sistema batzu ere, eta hauen arteko bat, binakoa, oso ezaguna da arras /simplea/ delako: 0, 1, 10, 11, 100... (...) Zerok ikusten dituzue sistema baten eta bestearen alde on eta gaitzak. Lehenengoan hamar zeinu diferente ikasi behar dira, bigarrenean bi aski direlarik. Baina alda daitezkeen elementuen paradigma aberastasuna (batean hamar eta bestean bi) bestearen sintagma jokoarekin berdintzen da. Bigarrenean hitzak, lumeroak, ikastea askoz zailagoa da. Hitzak, lumeroak, askoz ere **luzeagoak** direlako”. (1972b5:123). (Beltz. gurea). /lehen arg. simple/.

⁸⁹ Argitaraldi berriaren arabera.

⁹⁰ Euskaltzaindiak (1975) *nobela, elaberri*.

Besteotan: (1958h:97), (1981c:166), *aitzakia* erabili da lehen argitaraldian. Eta (1984b:44) lanean berriz, *aitzaki*, argitaraldi berrian, *aitzakia* bilakatua. Hiztegian, beraz, [aitzaki].], **aitzakia** eta **atxakia**, azken biek azken argitaraldietan isla badutenez gero.

• ANALISI / ANALISIS

- *analisi*: (1972b1:30), (1981c:164), (1983a:135), (1984b:40).
- *analisi*: (1972b1:30), (1972b4:84,85,103 (M)), azkena argitaraldietan —> *analisi* bilakatua.

• ANTZEMAN / ATZEMAN

Aldaketa honen adibide guztiak, arestiko zerrendan jasoak daude: (1972b:74,129, bitan)⁹¹.

• AR / HAR ([-eme])

Lehen argitaraldiko *ar* eta *ar-emetasun*, *har* eta *har-emetasun* itxuraldatu dituzte (1964g:180,181), egungo grafia-moldeetarik saihestuz⁹².

Aurrean izanik (1972b5:120) hirutan *ar* dela irakur daitekeena, gure hiztegian honako itxura hartuko du: **ar**, [har]].]

ar-emetasun ere (1972b5:120 bitan) honelaxe gorde dutenez gero, ez du inolako marka berezirik alboan eramango sarrera nagusian (**ar-emetasun**), bigarren argitaraldi aldatua, betiko moduan, [har-emetasun]].] jasoko da.

• ARARTEKO / HARARTEKO

‘bitarteko’, ‘artekari’ edo kide dituen, lehen argitaralditik bigarrenean, *hararteko* bilakatu dute (1978a:33).

ararteko ere bada, haatik, bigarren argitaraldian (1984b:29).

Honenbestez, **ararteko**, [hararteko]].], hiztegian.

• ARRO / HARRO

Aipatu berri direnen antzeko gertaria da oraingoa. Lehen argitaraldiko *arro* (ibaiarena) (1978a:29), *harro* bilakatu dute-eta⁹³.

Hiztegian, **arro**] eta [harro]].].

• AURKITU / ARKITU

Batasuna baino lehenagoko lanetan arruntean irakur daitekeen *arkiturik* (1958h:100,102,103 bitan), (1961a:47,48 bitan,50,51,52,54 bitan,56 bitan,57,58 bitan,61,62

⁹¹ Azken argitaraldiaren arabera.

⁹² Erka dakiok beste *ar* / *har* (‘zizare’) bikoteari.

Behin besterik ez dugu atzeman aztergaien beste hau. Lehen argitaraldian, *ar* da irakur daitekeena eta paratzaileek *hz* jantziz zuzendu dutena: (1983a:50).

[ar.] eta **har**]], beraz, kasu honetan.

⁹³ Kontrako aldetik, berriz, lehen argitaraldiko *arroxko* (‘umil ez dena’, alegia), bere horretan utzi dute (1966a:68). Hau dela-eta gure **harroxko** (H), [arroxko]].].

bitan,63 bitan,65 bitan), (1964c:71), (1964g:179,182), (1966a:68), (1968c:90), (1968d:146) urte honetarik aurrerako artikuluetan ezin berriz atzemango da.

Hiztegian, **aurkituren** aldaeratzat jo eta [arkitu.] irakurri ahal izango da.

• AURRE-SAPAIKARI / AURRE-SABAIIKARI

Lehena da lehen argitaraldian irakur daitekeen bakarra eta testu-moldatzaileek bokal arteko leherkari ahoskabe kideaz aldatu dutena (19893d:123)⁹⁴.

aurre-sabaikari]], [aurre-sapaikari].].

• AZENTUERA / AZENTOERA

Lehian dauden bi erotarik, *azentuera* (1981c:141) irakur daitekeen bitartean, *azentoera* da beste lehen argitaraldi batean irakur daitekeena. Halarik ere, bigarren hau bestearen moldera aldatu dute bigarren argitaraldian (1972b3:51).

azentuera, [azentoera].], beraz, hiztegian.

• BARKATU / PARKATU

Behin bakarrik *parkatu* (1959a:130), geroko argitaraldian Mitxelenaen beste *barkatue*-kin bateratua.

barkatu, [parkatu].] jasoko da hiztegian.

• BEKATU / PEKATU

Bitan bakarrik irakurri ahal da lehen argitaraldian hasierako leherkari ahoskabeaz (1964g:182).

Argitaraldi berrian, formarik usuenera eraman dituzte.

bekatu, [pekatu].], beraz.

• BELARRI / BEHARRI

- *belarri*: (1958h:99 lautan,100 bitan,101,104,105), (1959a:126), (1972b4:70,71,100 hirutan), (1972b5:125 bitan,126 bitan), (1981c:140), (1983a:50), (1983e:130 lautan,131,132,134 bitan,135), (1985a:118 bitan), (1985c:193), (1986c:175).

- *beharri*: (1968d:135,149), (1975b:87), (1979g:175).

Testu-moldatzaileek, (1968d:135) ez beste guztiak *belarri* aldatu dituzte azken argitaraldian⁹⁵.

Hiztegian biak jasoko dira, **beharri** sarreratik **belarrira** igorritz, Euskaltzaindiak hobetsiaren ildotik.

• DEADAR / DEIADAR

deadar da lehen argitaraldietan irakur daitekeen era bakarra (1958h:99), (1984b:41), testu-moldatzaileek lehena beste inon kausitu ez dugun *deiadar* bilakatuagatik.

Beraz, *deiadar* bestek sartua,]] ikurraz hornitua hiztegian:

deadar lematik Euskaltzaindiak hobetsiriko **deiadar**]]era igorriko da.

⁹⁴ *sabaikari* soilik ere ez dugu atzeman, bai ordea, *sapaiko*.

⁹⁵ Ikus arestiko zerrendan argitaraldien arteko aldeak.

• DISTIATSU / DISTIRATSU

Lehena da lehen argitaraldian (eta behin) irakur daitekeena eta bigarreanean *distiratsu* bilakatua (1972b4:75).

Halarik ere, ez da zokoratzekoa, *distira* (1972b5:122) eta *distirante* (1972b3:59) (M) ere irakur daitezkeela.

distiratsu]], [distiatsu].].

• EDUKI / IDUKI

Bitan atzeman dugu *iduki* aditza, bietan argitaraldi berrian *eduki* bilakatua: (1958h:101,103).

Era honen lekukotasun berriro desagerraraziak [iduki.] gorputza hartuko du hiztegian, **eduki** lemapean.

• EGIZTATU / EGIAZTATU

Mitxelenaren lehen argitaraldietan ez dugu inon kausitu *egiazaturik*, ez aspaldiko ez azkenaldiko lanetan.

Honako lanetan erabili du Mitxelenak *egiztatu* aditza: (1968d:151), (1972b4:71 (M),72,74), (1978a:26,29,30). Eta erants dakioken *egiztatze*, argitaraldi berrian honelaxe gordea (1972b4:71) (M).

Argitaraldi berrietan, *egiazturen* alde makurtu dira liburu-moldatzaileak, (1972b4:71,72) atalekoetan salbu.

Kasu honetan, **egiaztatu]],** [egiztatu.] irakurri ahal izango dira hiztegian.

• EITE / EGITE

- *eite*: (1958d:104), (1968d:144), (1979g:182), (1981c:147,158,164), (1981i:112), (1983e:127), (1984b:42), (1985a:108,116), (1985b:187),

- *egite*: (1968c:92,93), (1972b2:40), (1983f:190).

Ikusten den bezala, Mitxelenak *eite* hagitz sarriago darabilen arren, ezin zokora daiteke (1972b2:40) *egite* zela bere irakaspaperetan irakur zitekeena —eta lehen argitaraldian irakur daitekeena—, bigarreanean formarik usuenera makurtu duten hau.

egite-1 eta **eite**, beraz.

• ENGAINATU / ENGANATU

engainatu bihurtu dute —Mitxelenaren lanetan maizenik irakur daitekeena, alegia (1961a:55), (1981c:163), (1985d:130)⁹⁶— lehen argitaraldian *enganatu* dena (1964g:180). [enganatu].]-k bere tokia izango du hiztegian, **engainatu** lemarenean.

• ERIOSUAR, ERIOSUARREKO / HERIOSUHARREKO

eriosuar darabil Mitxelenak⁹⁷ eta bere horretan gorde da (1972b4:80).

Lehen argitaraldiko *eriosuarreko*, kontrako aldetik, argitaraldi berrian, *heriosuharreko* aldatu dute (1981c:144).

⁹⁶ *engainagarri* ere erants dakiok, apika (1983e:131).

⁹⁷ Bere eskuz gehitua.

Hiztegi-itxurari dagokionez, beraz, **eriosuar** batetik eta **heriosuharreko**], [eriosuarreko.] bestetik izango da moldea.

• ERRUSIAR / ERRUSIATAR

errusiar da lehen argitaraldian irakur daitekeen bakarra (1972b5:124 (M),127,129), *errusiatar* bigarren argitaraldikoa (1972b5:124), berriz, *hápxa* da.

Honenbestez, **errusiar** eta **errusiatar**]].

• ESTADISTIKA / ESTATISTIKA, ESTADISTIKO / ESTATISTIKO

Lehen argitaraldian leherkari ahostunak erabili bazituen ere, *MIH*-en, ahoskabez horniturik plazara ziren, hirugarrenean plazarako diren bezalaxe: (1968c:91). Bada, haatik, beste *estadistikar*ik azken argitaraldietan: (1972b1:32), (1972b5:131).

Eta kontrako aldetik, beste *estatistika* bat ere irakurtzen ahal da lehen argitaraldi batean (eta berrituan ere bai): (1972e:158).

Beraz, **estadistika**, **estatistika**, [estadistiko.] eta **estatistiko**]].

• ESPERIENTZIA / EXPERIENTZIA

(1972b3:57 bitan), *s* bitartezko moldakuntzaz darabil⁹⁸.

Harrigarri xamar gertatzen da lehen argitaraldian (1978a:39) letra moldagaitz eta istiluzor-tzaileaz idatzirik ikustea, Mitxelenaren puntu honezazko ikusmoldea aurrean izanik, batik-bat (1979g:181). Bestela ere errakuntza ugariz horniturik argia ikusi zuen laneko beste bat ote hau?

Testu-moldatzaileek guztiak, *esperientziara* eraman dituzte.

Hiztegian, [esperientzia.] jasoko da, **esperientziaren** azpian.

• EZ URRIK EMAN ERE / EZ HURRIK EMAN ERE

Lehen letraren gorabehera batasunaren agiria baino lehenagoko lanetan zalantzarik izan daitekeen arren, 1968 baino geroagoko lanetan ere Mitxelenak *hgabea* usatzen jarraitzen duela ohartaraztea azpimarkatzekoa da. Guztietan, *urrik* darabil eta guztietan *hurrik* aldatu da: (1968d:150), (1981c:143), (1981l:112), (1983d:115).

Halaz ere esan behar da, erabilerarik zaharrenaren bigarren aldaeran —Mitxelenak bere begiz ikusi ahal izan zuen *MIH* bilduman, alegia— *hz* argitara zela.

Beraz, **EZ URRIK EMAN ERE**] eta **EZ HURRIK EMAN ERE**]], azpisarrerak baitira.

• FUNZIO / FUNTZIO

Lehen argitaraldian, xistukari igurzkariaz baliatu da Mitxelena erdaratikakoa (ala, ego-kitze xumea eta letra etzana direla medio, oraindik ere “erdarazkoa”?) itxuratzeko: (1968c:92).

Ezin bazter daiteke, haatik, *MIH*-en afrikatuz aldatu zela (hirugarren argitaraldian bezala) eta, bestetik, *funtzional* bat ere irakur daitekeela beste lan batean (1972b3:55).

funtzio]] eta [funtzio.] jasoko dira, beraz.

⁹⁸ Eta gertuko *esperimentu* ere bai (1972b1:31,37), (1972b3:58).

• GALDATU / GALDETU

- *galdatu* ondokoetan darabil: (1972b4:107), (1975b:92), (1981c:139,140, 148, 149, 155, 156,157,160,161,166 bitan), (1983a:64), (1984b:44), (1985a:108), (1985b:191), (1986c:172).
- *galdetu*, berriz, beste hauetan: (1961a:48,49), (1968e:75 bitan), (1979a:127,133 bitan), (1983e:133)⁹⁹.

Arestiko erkatze zehatzean ikusi bezala, argitaraldi berrian, ez dira beti jatorrizkoak gorde eta *galdeuren* alde makurtu dute pisua honakoetan: (1981c:139,140).

Ikus daitekeenez, haatik, Mitxelenaren isuri-gogoe¹⁰⁰ *galdatura* daramate.

• GEROK/GEUROK, GEUK/GEUK, GURE/GEURE, GERON/GEURON

Zehatu bezala, izenordainon formek zenbait aldakuntza nozitu dituzte argitaraldi batetik besterako igarobidean.

- *geron* lehen argitaraldikoak, *geuron* bilakaturik ikusi du argia bigarrenean (1968c:95).
- *geuk* estreinako bat, *guk* bilakatu dute bigarrenean (1972b0:26).
- *gerok*, berriz, *geurok* itxuran irakur daiteke argitaraldi moldatuetan (1968d:136,148), (1987d:80)¹⁰¹.

. *gure*, *geure* bilakatu dute ondokoan (1972b0:27).

Hauek ikusita, azpimarra daitekeena da, aldatu guztiek lehen argitaraldietako eretan oinarria badutela kasu batean izan ezik: ezin argitaraldi berrietan irakur daiteke *geron* modua, lehen argitaraldian beste behin irakur daitekeen *geuron*¹⁰² moldean urtu baitute.

Hau dela eta, *geron*] jasoko da hiztegian, **geuron** lemapean.

• HONUNTZ, HARUNTZ / HONANTZ, HORRANTZ

- *honuntz* (1972b3:56) (Mitxelenaren irakaspaperetakoa); *honuntza* (1983a:53); *honunzko* (1961a:49).

- *honantz* (1983a:52).

- *honeraino* (1985c:192).

- *horrantz* (1984b:35).

- *horreraino* (1985c:192).

- *haruntz* (1986c:173); *harunzko* (1959a:131), (1966a:68), *haruntzago* (1972b4:71).

- *haronzko* (1978a:34).

Lehen argitaraldietako erabilera aldatu berria izanik, ez du islarik azken argitaraldian, zerrenda xehetan ikusi bezala, guztiak *-antz* moldez bateratu baitituzte.

Azpimarkatzeko deritzagu lehen argitaraldietan *honantz* eta *horrantz* bana besterik ezin irakur daitekeela, geroztikako lanetan ere, *-untz* baita usuenik darabilena.

Hiztegiari begira, beraz, honela iruditatuko ditugu:

HONANTZ, HORRANTZ batetik, bi argitaraldietan irakur daitezkeenak izaki. Baina HONAINO]], HORRAINO]], HARANTZ]], HARANZKO]], HARAIZKO]] testu-moldatzaiz-

⁹⁹ Baina lan honetan bertan, *galdatzaile* darabil (1983e:130).

¹⁰⁰ Ala arauk? Ez da eta zokoratzekoa, Euskaltzaindiaren "Batasunerako hiztegia" 1968koan, berau dela bultzatzen dena, *galdetu* gabe. Ez dugu erabaki-aldatzearen arrastorik.

¹⁰¹ Bitan gorde dute, halaz ere; (1972b5:111,125). (argit. berrian).

¹⁰² "Euskal-iztegitigilleak XVII-XVIII garren mendeetan", *Euskera* 2, aldia VI, 1961:18.

leek sartuak. Kontrako aldetik berriz, HONERAINO], HORRERAINO], HARUNTZ], HARUNZKO], HARONZKO] lehen argitaraldietakoak.

• HASIERA / HASERA

Behin besterik ez da atzeman lehen argitaraldian *hasera*, moldatzaileek —Mitxelenaren orotariko azturari jarraiki— *hasiera* bihurtu dutena: (1978a:37).

hasieran, [hasera.] jasoko da hiztegian.

• HAURZARO / HAURTZARO

haurzaro lehen argitaraldikoa (1971e:101), *haurtzaro* bilakaturik ikusten ahal da geroagokoan, Mitxelenak beste bitan darabilen moldean, alegia.

Beraz, **haurtzaro**, eta [haurzaro].]

• HAUTEMAN / AUTEMAN

Biak irakurtzen ahal dira lehen argitaraldietan.

- *auteman*: (1978c:166), (1983a:57,71), (1985a:112).

- *hauteman*: (1972b4:71), (1984b:42).

Bigarren argitaraldietan, *hauteman* da irakur daitekeen bakarra. Hau dela-eta, [auteman.] eta **hauteman**, bigarrena hornigarririk gabe, beste lehen argitaraldietan ere honelaxe irakur daitekeenez gero.

• HITZ LAÑO / HITZ LAINO

Lehena da azken urteetako lan batean (1983d:116) irakur daitekeen bakarra baina testu-moldatzaileek, bustidura erantziz paratu dutena.

hitz laino]], [hitz laño.] beraz.

• HORRATIK / ORRATIK

Begietan ematen duena da, oro har, *hdun* forma erabiltzen delarik ere (1958h:97,103), (1961a:47,51,57,58), (1964c:72), (1964g:181), (1968c:90,92), (1984b:39), (1986c:175) azken urteetako lan hauen lehen argitaraldietan, *orratik* irakurtzen dela: (1983e:126), (1985d:79).

Zalantza areago dezake, *horratik* letraldatu den lanik gehienak batasuna baino lehenago-koak izateak. Zeinahi kasutan, hor daude 1984-1986etakoak, kontrakarrean jartzeko moduan.

horratik lemapean, [orratik.] ere jasoko da, beraz.

• INDIEUROPAR / INDI-EUROPAR, INDOEUROPAR / INDO-EUROPAR

Ez dugu aztergaian inon *indi-europarrik* kausitu lehen argitaraldietan.

- *indo-europar*: (1971e:94).

- *indoeuropar*: (1972b5:114,120,121 bitan,126), (1978a:29 bitan), (1983a:49).

- *indieuropar*: (1985a:112).

Eta *indoeuropartzale* (1978a:30), *indoeuropartze* (1978a:30) eta *indoeuropeista* (1972b4:96) erants dakiokoe arestiko zerrendari.

Lehen argitaraldiko *indo-europar* da *indi-europar* bakan bilakatua.

indi-europar]] eta honen aldaeratzat, [indo-europar.] moduan jasoko dira hiztegian.

• IRAUNKOR / IRAUKOR

Bi aldaeron adibide bana kausitu dugu lehen argitaraldietan: (1961a:48), (1983f:188). Aspaldikoena da sudurkaririk gabea eta testu-moldatzaileek bestearekin berdindu dutena. **iraunkor**, [iraukor.] irakurri ahalko da hiztegian.

• IZKRIBU / ISKRIBU / ISKRITU / EZKRIBU

Arruntekoa¹⁰³ *izkribu* den arren, *iskribu* (1978a:26,32,34,46,37) eta *iskritu* (1978a:31) —lan berean, beraz— irakur daitezke.

Halaber, zalantzazko izan daitekeen *ezkribu* (1983d:123).

Guztiak *izkribura* iragan dituzte.

Hari nagusitik saihesten direnek honako itxura hartuko dute hiztegian: [iskribu.], [iskritu.], [ezkribu.], guztiak **izkribu** lemapean.

• LENGUSU / LEHENGUSU, IZTERLENGUSU / IZTERLEHENGUSU

Egun bitxia dirudikeen arren, lehen argitaraldietan, *lengusu* eta *izterlengusu* dira (azkenaren osagaien moldezko uztardura gora-behera) aurkitu ditugunak:

- *lengusu* da (1972b1:36), (1972b5:110 bitan), (1983e:126) lanetan irakur daitekeena.

- *izter lengusu*, berriz, (1972b5:110) (M), *izterlengusu* (1979d:121), *izter-lengusu* (1983e:126).

Argitaraldi berrietan ez zaio molde honi atxiki eta, *lehengusu*, *izterlehengusu* jo dira begiz bateratzean, osagaien arteko moldezko uztardura uztardura.

1979 baino geroago ere *hrik* gabe darabilela ikusteak bultzatu gaitu hiztegian: **lehengusu**]], [lengusu.] eta, **izterlehengusu**]], [izterlengusu.] jasotzera.

• KOMILLA / KOMILA

Hápax den honek (1959a:130) zalantza sortarazten du, lehen esan bezala. Hiztegian, bi erak jasoko dira: **komilla**] eta [komila].].

Testu-gaurkotzaileek aldatu legez ala “komilla tartean” behar ote lukeen ez diogu argi antzematen, sasoi horretako grafia-azturei jarraiki ez baitago jakiterik justu nola aldatuko zukeen Mitxelenak. Gainera, ezin dakioke euskararen batasun ondokorik erkakizun jar, hitz hau bakan ageri delako.

Baditu, halaz guztiz, parean jar dakizkiokeen geroagoko antzeko gertakariaren erakusgarriak, *batxillerato* eta *artilleria*¹⁰⁴, esate baterako, honelaxe irakur daitezkeenak *batxillerato*, *artilleria*, bikoitzaz, alegia (1972b0:25), (1972b5:122 hirutan), hurrenez hurren.

• LERRENAK EGIN / LEHERRENAK EGIN

Honetan ere, Mitxelenak *hrik* gabea darabil, batasun ondoko lanak diren arren: (1983a:49), (1983e:135).

Zokoratzekoa ez da, halaz guztiz, *leherkari*, *leher gaizto egin* irakur daitezkeela.

Testu-moldatzaileek *leherrenak egin* aldatu dituztenez gero, LERRENAK EGIN] eta LEHERRENAK EGIN]] hiztegitiko azpisarreran.

¹⁰³ Hogeita hamasei alditan.

¹⁰⁴ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan bezala.

• MINGAIN / MIHINGAIN

Honakoak atzeman daitezke aztergaiari:

mingain: (1983e:130).

mingain-mutur: (1958h:99,100), (1984b:43)

Kontuan izanik bi 1958koak direla eta garaiko idazmoldean *hrik* usatzen ez zuela oro har¹⁰⁵ Mitxelenak, erkatzetik at utz daiteke eta beste biei erreparatu.

Bietan¹⁰⁶, *mingain(-mutur)* da Mitxelenak erabilia, argitaraldi berrian, haatik, gorde duten bakarra azken urtekoa da, beste biak, *mihingain* aldatu baitituzte¹⁰⁷.

Hiztegian, **mingain**], [mihingain]].], eta **mingain-mutur**, [mihingain-mutur]].

• NABARITU / NABAITU

Bikote honen bigarren osagaiaren bitxia sorrarazten duena Mitxelenak bitan eta azken urteetako lan batean darabilela da (1984b:35,41). Kasu bietan, moldatzaileek *nabaritu* hobetsi dute.

nabaritu, [nabaitu].].

• NAHASTEKA / NAHASKETA

- *nahasteka*: (1971e:108), (1972b2:39), (1972b4:67).

- *nahasketa*: (1968d:150), (1972b2:46).

Argitaraldi berrietan, (1972b2:67) *nahasketa* aldatu dute eta, kontrako aldetik, berriaz, (1972b2:39) jatorrizko *nahasteak* batek, *nahasketa* itxura hartu du.

Ezinbesteko deritzagu lehen argitaraldiko pasarte hona aldatzeari, gure hautaeraren irizgarria argi dadin:

Bestelako arrazoiak ematen zituzten, ikusi dugunez, hala nola herrien nahasteak eta, ondorio bezala, hizkuntzena. (1972b1:34).

Gramatikak bigarren argitaraldiko irakurmodua hobesten duela esango genuke, *hizkuntzena* hori dela medio.

• PARENTESIS / PARENTESI

Lan eta atal berean beste inon kausitu ez dugun bikotea. Biak Mitxelenaren paperetakoak izaki, *parentesis* da (1972b4:77) jatorrizkoan irakur daitekeena, *parentesi* izanik (1972b4:86) aurreraxeagokoa.

Argitaraldi bietan, *parentesi* era bakarra jo du begiz testu-moldatzaileak.

Honenbestez, **parentesiren** azpian, [parentesis].] ere gaineratuko diogu hiztegiari.

¹⁰⁵ Hala diogu, lehen zehaztu bezala, *historia, prehistoria...* badarabiltzalako lan honetan bertan, urrutirago gabe.

¹⁰⁶ *mingaina* eta *mingain-mutur*, jatorrizkoan.

¹⁰⁷ Argitaraldi berriko formek (birreikitzakoek?), euskal bilakaera legeen arabera, bururik ote? Ik. *FHV* (1985:146) -*ini bukaeraz.

Testuan jasoak ez du, noski, esan nahi Mitxelenak *mihirik* ez darabilenik: (1971e:93), (1981c:145), (1984b:27).

• PILOTARI / PILOTARI

Ez dugu garbi ikusten zenbatetaraino izan daitekeen zilegi Mitxelenaren hizkeran beste gabe bustidura automatikotzat hartzea¹⁰⁸.

Argitaraldi berrian, busti gabeko forma da irakur daitekeena (1964c:72).

pilotari]] eta [pilotari].], beraz.

• POLLIT / POLIT

Kasu honetan ere bustidura da tarteko baina arestikoa ez bezalakoa izateak, gure ustez, areagotzen du estreinako erari eutsi beharra.

Argitaraldi berrian, ordea, *polit* bateratu dute (1961a:57).

polit eta [pollit].].

• PODORIOZ / PODERIOZ

- *poderioz*: (1984b:27).

- *podorioz*: (1972b4:75,98), (1983e:134), (1985b:191).

Aukera honen aurrean esan behar da, batetik, argitaratzaileek eraldatu dituztela Mitxelenaren hiru jatorrizko *podorioz* eta *poderioz* paperera eraman: (1972b4:75,98) (M) eta (1985b:191). (19833:134), berriz, bere horretan gorde dute.

Honenbestez, Mitxelenaren *poderioz* seguru bakarra, (1984b:27)-koa da, besteetan, *podorioz* nahiago izan du.

Hiztegian, PODERIOZ, PODERIOZ]], PODORIOZ.

• SINTASI / SINTASIS / SINTAXI / SINTAXIS / SINTAKSI

Aukera-aniztasun honi poliki erreparatzea merezi duelakoan gaude. Hona, lehen argitaraldietan (Mitxelenaren jatorrizko testuez atzendu gabe) kausi daitezkeen moldeen bilduma:

- *sintaksi*: (1968d:151).

- *sintasis*: (1972b4:106 lautan) (M).

- *sintaxis*: (1978a:41).

- *sintasi*: (1972b4:72 bitan,81 hirutan,93,94 (M), (1972b5:117), (1981c:138,165), (1983e:126 bitan).

- *sintaxi*: (1985a:111).

Forma hauek dira, berriz esan, lehen argitaraldietan nahiz Mitxelenaren jatorrizko paperetan kausitu ahal izan ditugunak.

Argitaraldi berrietan, halaz ere, ez dute itxura berbera gorde eta honako aldakuntzak nozitu dituzte aipatuok¹⁰⁹:

sintaksi → *sintasis* (1968d:151).

sintasi → *sintaxi* (1972b4:81,93,96,117).

sintasi → *sintaxis* (1972b4:94).

sintasis → *sintaxis* (1972b4:96).

sintasis → *sintaxi* (1972b4:96).

¹⁰⁸ *pilotaleku* ere badarabil, batasun ondoko lan batean, ordea (1978c:169).

¹⁰⁹ Azterlanean erreparatuko zaio aniztasun honi.

sintaxis → sintasis (1978a:41).

sintaxi → sintasi (1985a:111).

Hiztegian, beraz, **sintasi**, **sintasis**, **sintaxi**, **sintaxis** lemak jasoko dira eta aldaeratzat azken argitaraldian lekurik ez duen [sintaksi.] hartuko.

• SISTEMA / SISTIMA

- *sistima*: (1972b4:77,87), (1983e:129), (1984b:41).

- *sistema*, berriz, hogeita hamaseitan jaso dugu ((1968c), (1968d), (1972b), (1978a) lanean), *sistematusun* (1972b3:56) eta *sistematiko* (1972e:160) ondoan dituela.

Esan bezala, Mitxelena-ren eskuzko *sistimak* (1972b:77) erarik erabilienaren moldez ikusi du bigarren goz argia.

• TAXU, TAXUTU / TAJU, TAJUTU

- *taxu*: (1972b4:77 bitan,86,97), (1978a:34), (1979g:185).

- *taxutu*: (1968d:147), (1983e:129).

- *taju*: (1972b5:124).

- *tajutu*: (1966a:68), (1972b5:125).

Eta *tajuketa* (1972b0:26).

Argitaraldi bietan, (1972b4) ataleko *taxu* guztiak *taju* bilakatu dituzte. Ezin muzin egin dakioko, halaz guztiz, Mitxelena-ren irakaspaperetan lehena dela irakurtzen ahal dena, *taxu*, alegia.

• TESTU / TESTO

Arrunteko moldea bukaeran *u* duena bada ere, behin irakur daiteke lehen argitaraldi batean, *testo oduna*.

Argitaraldi berrian, bateratu dute (1962f:85).

testu, [testo.] jasoko da.

• TINTATU / TINDATU

tintatu (1972b4:125 (M),130) da lehen argitaraldian irakur daitekeen era bakarra. *tindatu* aldaera, bigarren argitaraldi soilean eta behin irakur daiteke.

Gogoan hartzekoa da lehen agerraldia Mitxelena-ren irakaspaperetakoa dela.

Beraz, **tindatu**], [tintatu].], **tintatu** izenondoa alboan dutela¹¹⁰.

• XARMAGARRI / XARMANGARRI

Lehen argitaraldian, *xarmagarri* da jaulkia, bigarrenean, *xarmangarri* bilakatu dutena (1972b1:35)

Beraz, **xarmangarri**], [xarmagarri].].

¹¹⁰ Halaz ere, esan behar da Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan, *tindategi* irakur daitekeela.

9.3.2.2. Varen inguruan.

EGOKI deritzagu puntutxo batean erdal letra honek argitaraldietan jasan duen aldakuntzari erreparatzeari.

- *ablativo*: (1971e:109). *ablatibo* aldatua bakan ageri den hau. **ablatibo**], [ablativo].]

- *genitivo*: (1971e:96,106,109). Baina (1986c:173,175) *genitibo*. Guztiak argitaraldi berrian, azken urtekoaren moldera.

Beraz, **genitibo**, [genitivo].]

- *kontservadore*: (1972e:156). Baina *kontserbadore* (1978a:39) eta *kontserbazale* (1978c:172). Guztiak *b* jantzirik argitaraldi berrietan.

kontserbadore, [kontservadore.] hiztegian.

- *sovietiko*: (1968c:96 lautan), (1972b5:120).

Bigarrenean bakarrik irakurtzen ahal da argitaraldi berrian erdal grafiaz. Ez dugu *sobietiko*rik kausitu estreinako argitaraldietan.

Honenbestez, **sovietiko** eta **sobietiko**] batetik, eta **amerikano-sobietiko**], [amerikano-sovietiko].], bestetik.

- *Soviet Batasuna*: (1983a:66). Bere horretan gorde dute.

- *revoluzio*: (1959a:127). Baina *erreboluzio* (1972b2:46), (1972b3:54), (1972b5:113), (1978a:40). Hauek guztiak ere, azkenen moldera aldatuak.

erreboluzio, [revoluzio.] jasoko da hiztegian.

- *vokal* (1958h:105), (1964g:179), (1968d:139 hirutan,145), (1971e:101). Beste kasu guztietan¹¹¹, *bokal(e)* da irakur daitekeena eta argitaraldi berrietan arestikoentzat begiz joa.

bokal, bokale, [vokal.] beraz.

9.3.2.3. Eskas direnak eta erantsiak

Azkenik, argitaraldi batetik bestera osorik aldatu diren hitzen zerrendatxoia berpaperezatzeari egoki deritzagu, batik-bat, argitaraldi berrietan gorpuzterik izan ez dutenak badirela gogoan izanik¹¹².

- **ANTZALDATZE**—> formaldatze bilakatua (1971e:106).

- **CRIOLLO** —> *créole*.

Lehen zehaztu bezala, *Zenbait hitzaldi* lanaren lehen argitaraldiko *criollo* (2-34) Mitxelearen baitarikakoa, bigarrenarako pasabidean desagertu eta *créole* da plazaratua (2-39).

Badarabil, halaz ere, *créolerik* Mitxelenak, (1985a:113,114), *krioilo* kidearekin batean: (1972b2:45,46 lautan).

Hiztegian, **criollo**] (**H**) jasoko da, **créolek** ere bere lema izanik.

¹¹¹ Hemeretzi aldiz. 1972 baino lehenagoko lanetan ez darabil hitz hau; urte hori baino geroagokoetan, *bokal* da nagusiki darabilena, *bokale* behin irakur daitekeenaren ondoan.

¹¹² Lehen azalduko kode-hornitzearen ildotik, aldamenen] ikurra ipiniko diogu geurok sartua dela eta iturbura lehen argitaraldian duela adierazteko.] bikoitzak, berriz, argitaratzaileek sartu ez beste inon kausitu dugula adierazten du, bestela esan, guk Mitxelenagan ez aurkitua.

- **DIAGRAMA**] —> digrama]] bilakatua, zentzuak eskatu bezala (1968d:137). **digrama**]], [diagrama].].
- **ENAS**] —> eskas bilakatua (1983e:126). **enas**] (**H**) hiztegian.
- **FILOLOGIA** —> filosofia, gure ustez okertua (1972b1:31).
- **HAZIL**] —> azaro]] egunera jarria (1972b2:54 bitan). **hazil**] (**H**) hiztegian.
- **LINGUISTA** —> linguistika, hau ere gure aburuz, itxuratxartua (1972b3:52).
- **POSTULADO**] —> postulatu]] bilakatua (1972b5:127). **postulatu**]], [postulado].] jasoko da.
- **SINETTIKO** —> perifrastiko]] bilakatua (1981c:156). **perifrastiko**]], beraz.
- **TRANSFORMATION GRAMMAR**] —> transformation[[al]] grammar zuzendua (1968c:93).

Eskas direnen eta sartuen zerrendarekin amaitzeko, gehi daiteke zenbait pertsona-izenordainek argitaraldi berrietan jasan dituzten aldakuntzak direla medio¹¹³, lehen argitaraldiko *geron* bat¹¹⁴ ezin atzeman daitekeela argitaraldi berrietan, *geuron* moldez (1968c:95) ikusi baitu argia. Ondorioa: *hápx* honek ez du azken argitaraldian inon islarik. Bai, haatik, gure hiztegian, esan bezala.

Eta kontrako aldetik, berriz —hau ere lehen esana—, Mitxelenaren lehen argitaraldietan inon kausitu ez dugun *beraiek* (1959a:126) batek erdietsi duela Mitxelenaren plegetan bere izatea.

¹¹³ Hiztegiaren sarreran eta arestiko zerrendan jasoak.

¹¹⁴ “Orrexegatik *ume* erabil dezakegu *aur*-en tokian, (*geron* seme-alabak ere *umeak* izan daitezke), ez beñiere, ordea, *aur ume*-ren ordaiñetan”. “Linguistika berriaren berri onak” (*Jakin*, 1968:13). (Beltz. gurea).

abantaila. iz. ventaja.

1972b0:024,13

[abantail*.]

1959a:129,08

abantailatu. ad. aventajar. {[=aurreratu]}

1978c:171,02

abarrots. iz. estrépito, fragor. {zalaparta}

1985a:109,02

abc. abecedario. {abeze}

1968d:139,17

abenikoa. iz. pacto, acuerdo, convención.

{“egiune”, tratu}

1983a:067,03

aberastasu. iz. riqueza. {ondasun, ugaritasun}

1958h:097,09;098,08; 1961a:048,01;055,01;

1964c:071,12;073,04; 1968d:145,02;

1972b5:123,07;124,01,03,04; 1978c:168,13;

1984b:029,02;042,01; 1985d:079,03

PARADIGMA ABERASTASUN. riqueza paradigmática, abundancia paradigmática.

1972b5:123,14

aberastu, aberasten. da-du ad. enriquecer(se).

1983a:048,04;060,14;061,04; 1985a:108,07

aberats. izond. eta iz. rico.

1959a:132,13; 1961a:047,13;051,07; 1964g:182,11;

1971e:110,02; 1979g:176,04; 1981i:111,03; 1983a:062,04;

1983c:126,10; 1984b:034,03

aberatsaile. iz. enriquecedor.

1978c:168,08

abere-talde. iz. manada, rebaño.

1972b5:118,08

aberkide. iz. compatriota. {sorterrikide}

1971e:107,09

abeze. iz. abecedario, alfabeto. / abécédaire. /

alphabet. {abc}

abezez (ordenan jarri). ordenar alfabéticamente.

{[abc-ordena]}

1968e:076,07

abia. iz. inicio, partida. {abiatzeko}

1985d:075,09

abiada. iz. impulso, inicio.

1968c:091,09; 1972b4:084,17;094,14; 1984b:030,17

abiadura. iz. cantidad de movimiento.

1972b2:044,20

abialeku. iz. punto o lugar de partida. {abiapuntu}

1972b4:068,01

abian. adlag. a punto de, en marcha.

1968c:094,12; 1972b4:092,02; 1984b:029,12

abiapuntu. iz. punto de partida. / point de départ. /

starting point. {abialeku}

1983a:049,02; 1983d:120,04; 1983e:127,03,04

abiatu, abia, abiatzen. da ad. partir, ponerse en

camino, empezar a.

1958h:106,07; 1968c:090,01; 1968d:139,07;152,06;

1971e:099,13; 1972b4:078,07;084,01; 1972b5:122,12;

1975b:091,05; 1978a:042,08; 1978c:163,06;165,01,05

1979g:173,10; 1981e:140,10;142,08;148,19;153,08;154,07;

1981i:113,01; 1983a:050,05;052,05;054,09;057,08;074,11;

1983d:116,10;122,12;1983e:125,02;132,06;

1984b:025,02;034,10; 1985a:110,09; 1985b:185,07;192,04;

1985c:191,09; 1985d:076,04;079,01

abiatzeko. iz. inicio, partida. {abia}

1985a:110,03

abil. izond. hábil. {trebe}

1984b:042,15

abisu. iz.

ABISU EMAN. avisar, advertir, aconsejar.

1981c:160,01

ablatibo]]. iz.

[ablativo].] ablativo. / ablatif. / ablative.

1971e:109,12

abondo. adond. abundantemente. {franko, ugari}

1983e:135,10

“aboriginal”.

1985d:081,10

absoluto. izond. absoluto. / absolu. / absolute.

1972b1:032,15

abstrakto. izond. abstracto. / abstrait. / abstract.

{astrakto}

1972b1:031,01; 1972b2:041,05;

1972b3:052,15;058,08;060,08,13,21;

1972b4:074,16;087,12,12

abstrazio. iz. abstracción. / abstraction. / abstrac-tion.

1972b5:115,06

aburu. iz. opinión, juicio. {iritzi, uste}

1985b:190,13; 1985d:080,02,02

adabaki. iz. apéndice, añadido, componenda.

{eraskin, gehigarri, zuzenketa}

1961a:062,01

adar. iz. rama (Gram.). / branche. / branch.

{adaxka}

1972b4:086,07,15;088,16;089,02,05...(7)

ADARRA JO. tomar el pelo.

bide-adar. desvío. 1978c:163,08

adar epikoa jo. tocar el cuerno épico, tomar el pelo

épicamente. 1983d:121,04

adaska. iz. {Ik. adaxka}

1972b4:089,02

adaxka. iz. ramita (Gram.). {adar}

1972b4:086,07,15;090,05,07;107,17...(6); 1984b:033,09

adi. adond.

ADI-ADI. atentamente. {arretaz}

1972b4:096,03

adi-erraz. izond. comprensible, fácil de entender,

inteligible. {ulergarri, ulerterraz}

1961a:060,03

adibide. iz. ejemplo. / exemple. / example.

{ejenplu, etsenplu, exenplu}

1958h:102,11; 1959a:130,19; 1968e:076,07;

1971e:106,10;107,15; 1972b0:026,01,10;027,05;
1972b2:041,05;042,06,16; 1972b3:053,04,17;
1972b4:069,08;072,06,07; 080,01;093,04...(7);
1972b5:118,05;119,19;121,02,19; 1975b:088,08;
1978a:029,11;031,14; 1979g:174,09;
1981e:150,11;157,05,06;160,03;164,01...(7);
1983d:117,08;118,10;120,07;121,01;
1986c:172,03,05;174,13; 1987d:079,15,15

ADIBIDEZ. *adlag.* por ejemplo.

{esate baterako, esaterako}

1958h:103,13; 1961a:065,06; 1964g:180,09; 1968c:095,07;
1968d:139,09;144,07;146,08;147,07;150,05...(6);
1971e:096,07;104,05;105,12;109,01,14;
1972b3:058,10;062,08;
1972b4:070,09;074,03;083,03;086,10;089,01...(8);
1972b5:120,16;131,04;
1978a:026,08,11;030,07;033,08;035,03...(9);
1979g:173,10;175,18;181,05,19;182,18;
1981e:139,15;140,02;142,14;149,04; 1983a:053,12;058,13;
1983d:116,05; 1983e:127,08 ;130,09;132,14; 1983f:190,05;
1984b:034,15;036,08;041,08;044,18; 1985a:117,01;
1985b:191,10; 1985c:192,10;194,01; 1986c:171,03
1987d:080,05

adibide antzera. 1968d:142,02

adibide gisa. 1972b3:052,16; 1972b4:085,05;

1978c:162,13

adibide pare. 1985b:190,05

legez kontrako adibide. ejemplo de irregularidad.
1964g:181,01

adiera. iz. 1 significado. 2 acepción. {1 "zentzu",
"esanahi", adierazki}

1958h:101,01,02; 1959a:126,13; 1962f:083,07;
1968c:091,04; 1968d:144,07; 1972b4:081,16;089,01;092,06;
1972b5:120,03,04; 1975b:088,17; 1983a:061,08;
1984b:039,01;044,10; 1985b:187,02; 1987d:081,14

ADIERA BAKARREKO. *izlag.* unívoco,
monosémico. / univoque, monosémique. /
univocal, unambiguous.
1971e:096,10

ADIERA BERTINEKO. *izlag.* sinónimo. /
synonyme. / synonym. {sinonimo, zentzu
bereko, zentzukide}

1971e:096,18

ADIERA BEREZI. acepción. / acception. /
sense, meaning.

1968d:145,06

hitzaren adiera. *significado de la palabra.*

1972b4:082,09; 1986c:170,04

adieraz-modu. iz.

ADIERAZ-MODUAK. modus significandi,
modi significandi (pl.).

1972b1:034,01

adierazgarri. iz. eta izond.

ADIERAZGARRI. iz. 1 indicador. 2 expresión.
{1 erakusgarri. 2 adierazpen}

1972b1:032,15; 1972b3:062,11; 1984b:043,03

ADIERAZGARRI. izond. expresable.

1972b0:025,10

ALDIAREN ADIERAZGARRI. indicador
temporal, marca de tiempo.

1972b4:104,07

adierazi, adieraz, adierazten. du.dio ad. enunciar,
explicar, expresar, dar a entender, significar. /
exprimer. / to express. {aditzera eman, azaldu}

1958h:099,14;102,10;105,19;

1959a:127,15;128,13,13,16;132,14;

1961a:049,05;050,09;051,09;060,07; 1962f:083,07;

1968c:090,04;091,10;092,09;093,02;

1968d:137,06,06,06;141,08;142,14...(10);

1971e:095,07;096,09;101,14;103,12;104,04...(11);

1972b0:025,03,05,05,08,12...(9); 1972b1:033,05;034,04;

1972b2:041,18;042,02,04;048,12;

1972b3:053,16;056,16;058,15;059,10;060,19...(7);

1972b4:072,10;073,05,10;074,05;075,16...(19);

1972b5:112,04,07;113,04,15;115,07...(16);

1975b:090,03,03,07,07;

1978a:031,03,04;034,06;035,12;043,03 1978c:167,02;

1979d:122,05; 1979g:174,06;181,05;185,08;

1981c:138,15;141,08,08;142,03;146,03...(8);

1983a:047,05;051,09;055,03,11;064,11...(6);

1983d:118,10;122,05;123,05;

1984b:026,12;035,02;039,02;040,16;043,10...(7);

1985a:111,07;112,02;117,13; 1985b:185,07;188,10;192,13;

1985d:078,06

ADIERAZTEKO MODU. modo de expresión.
{adierazpide}

1972b5:130,01

adierazi. iz. 1 significado. 2 contenido. 3 referido. /
1 signifié. / 1 signified. {1 "signifié", adiera,
esanahi,zentzu. 2 eduki, mami}

1972b3:055,14;056,01;057,14,17;058,01...(6);

1972b5:125,16;130,01

adierazki. iz. significado. {"esan-nahi", adiera}

1972b4:074,04

adierazkor. izond. 1 marcado, expresivo.

2 significativo. / 1 expressif. / 1 expressive,

marqué. {1 "markatu", "expressif"}

1968d:140,12; 1971e:103,01; 1979g:178,05; 1981e:154,08

adierazle. iz. significante. / signifiant. / significant,
significans. {"signifiant", "signifikante"}

1972b3:057,14,15,15;058,01; 1972b4:106,04;

1972b5:116,08;123,18; 1983a:056,07; 1984b:028,06;

1986c:170,02

adierazpen. iz. 1 frase, expresión. 2 representación.
/ 1 expression. / 1 expression. {1 "esaldi".

2 itxurapen}

1971e:107,02; 1972b4:068,03,03,05; 1978a:027,02

ADIERAZPEN FONETIKO. representación
fonética. / représentation phonétique. / phonetic
representation.

1972b4:094,15

ADIERAZPEN SEMANTIKO. representación
semántica. / représentation sémantique. /
semantic representation.

1972b4:079,13;094,13

esaldiaren adierazpen semantiko. representación
semántica de la oración.

1972b4:089,01;094,11

adierazpide. iz. medio de expresión, modo de

expresión. / moyen d'expression, façon de s'exprimer. / medium, mean, form of expression. {adierazteko modu, komunikabide, mintzabide}

1968d:144,03; 1971e:093,03; 1972b0:025,04,11; 1972b4:093,06;100,09; 1972b5:112,11,16;129,03; 1978a:041,07; 1981c:147,14;161,01; 1986c:174,08

AHOZKO ADIERAZPIDE. modo de expresión oral.

1972b0:027,09

IZKRIBUZKO ADIERAZPIDE. medio de expresión escrito.

1972b0:027,09

adigarri. iz. ejemplo, esclarecimiento, explicación. {agerbide, argibide, argitasun, azalpen} 1961a:056,02

adimen. iz. entendimiento, intelecto, mente. {adimendu, endelegu, gogamen, gogo} 1966a:068,03; 1972b4:079,15;107,21; 1972b5:112,05;124,08

adimendu. iz. entendimiento, mente. {adimen, endelegu, gogamen, gogo}

1972b4:106,15; 1983a:057,14,15,15; 1983e:131,13

adin. iz. edad.

1972b5:112,03,03

ADINEKO. *izlag.* adulto. {hazi, larri}

1978a:043,11; 1983a:059,01; 1985c:193,14

adina. zenbtz. tanto como. {beste, bezanbat, hainbat, hainbeste}

1958h:097,10;103,11;106,10; 1961a:055,10;058,03;

1964c:072,08; 1972b3:061,04; 1972b4:098,11;108,03;

1972e:160,02,02; 1978a:040,02; 1981c:146,08;163,04

1983a:051,11;061,08; 1983e:129,13,13;130,02,02;

1984b:031,14;041,02; 1985a:108,16; 1985d:087,03

ADINAKO. *izlag.*

1983a:057,06

adinon. izond. justo, razonable. {zentzudun, zentzuzko}

1983e:134,03,03

adiskide. iz. amigo. {=[lagun]}

1958h:097,07; 1961a:047,06,08;048,20;050,07;

1966a:067,09; 1968c:089,03; 1975b:088,06; 1979d:123,06;

1981i:111,02; 1983a:058,16;061,12;067,07;068,10;070,10

1983d:115,03; 1984b:026,13,13;028,08; 1985b:185,02;

1985d:077,14;080,07,07

adiskidetasun. iz. amistad.

1978a:036,08

aditu, aditzen. du ad. 1 entender. 2 oír. 3 saber.

{1 ulertu. 2 entzun. 3 jakin}

1958h:104,15; 1968c:093,12; 1971e:103,13;

1972b1:037,07,09; 1972b2:046,03;049,01; 1979g:185,11;

1981c:140,08; 1984b:040,15,16; 1985a:111,15

EZ ADITUARENA EGIN. hacerse el sordo.

{entzurgin egin}

1985a:109,08

ELKARRI ADITU. *dio ad.* entenderse.

1972b2:045,17

aditu. izond. eta iz. entendido, especialista, versado. {espezialista, ikasi, jakintsu}

1968c:093,11; 1983e:127,11; 1984b:027,00

aditz. iz. verbo. / verbe. / verb. {"V"}

1968d:136,14;143,04;150,08;151,04; 1971e:101,04;

1972b1:030,08; 1972b4:072,05,05;073,04;076,11;083,02...

(9); 1972e:158,02; 1978a:041,11; 1978c:168,03;170,12

1981c:145,15;147,05,08,09,14...(15);

1985b:189,10,14,16;191,02,03...(7)

ADITZ BAKUN. verbo simple, verbo sintético. / verbe synthétique. / synthetic verb. {"aditz sintetiko", aditz soil}

1981c:147,07,12;156,14

ADITZ BATU. verbo unificado.

1972e:155,01

ADITZ ERAZLE. verbo causativo, verbo factitivo. / verbe causatif, verbe factitif. / causative verb, factitive verb.

1985b:189,17;190,07

ADITZ IRAGANGAITZ. verbo intransitivo. / verbe intransitif. / intransitive verb. {aditz intransitibo}

1985b:193,05

ADITZ IRAGANKOR. verbo transitivo. / verbe transitif. / transitive verb. {aditz transitibo}

1981c:161,03

(ADITZ) KONPOSATU. verbo compuesto, verbo perifrástico. / verbe périphrastique. / periphrastic verb. {"aditz perifrastiko"]}

1981c:147,10,10;156,05

ADITZ LAGUNTZAILE. verbo auxiliar. / verbe auxiliaire. / auxiliary verb.

1968d:151,08; 1981c:166,05

(ADITZ) MODAL. verbo modal. / verbe modal. / modal verb.

1972b1:030,11

ADITZ PERIFRASTIKO]]. verbo compuesto, verbo perifrástico. {"aditz konposatu"} 1981c:156,05

ADITZ PERTSONAL. verbo personal.

1981c:158,13

ADITZ SINTETIKO. verbo sintético. {"aditz bakun", aditz soil}

1985b:192,01

ADITZ SOIL. verbo sintético, simple. / verbe simple. / simple verb. {aditz bakun, aditz sintetiko}

1981c:160,15

ADITZ TRANSITIBO. verbo transitivo. {aditz iragankor}

1972b1:031,04; 1972b4:085,14

GOGOETA, MINTZAERA ETA

ZENTZUZKO ADITZ. verbos de decir, pensar y sentir.

1972b4:072,05,05

aditz gisa. 1979g:174,13

euskal aditz. 1975b:091,04

- euskal aditz sintetiko*. 1985b:192,01
giputz aditz. 1972e:158,12;160,04
giputz aditz klasiko. 1972e:160,06
- aditz esaldi. iz.** frase verbal. / phrase verbale. / verb phrase.
 1972b4:076,11
- aditz joko. iz.** conjugación, flexión verbal. / conjugaison, flexion verbale. / conjugation, verbal inflection. {"konjugazio"}
 1972b2:043,05
 [aditz-joko.] 1968d:149,09
- aditz laguntzailearen mugida.** movimiento del verbo auxiliar. {"Aux Movement*"}
 1981c:155,06
- aditz sintagma. iz.** sintagma verbal. / syntagme verbal. / verb phrase, verbal syntagma. {"AS", "VP*"}
 1972b1:030,08; 1972b4:085,13;086,02;
 1981c:143,03,07;158,13;165,01,02... (6)
- aditz-aldi. iz.** tiempo verbal. / temps verbal. / (verb) tense.
 1971e:101,13
- aditz-lagun. iz.** adverbio. / adverb. / adverb.
 1981c:141,03
aditz-lagun gisa. 1981c:141,03
- aditzaille. iz.** entendedor.
 1972b4:083,07
- aditze. iz.**
 ADITZERA EMANERAZI. dio *ad.* hacer significar.
 1981c:145,05
 ADITZERA EMAN. da-du *ad.* 1 anunciar. 2 dar a entender, explicar. 3 significar. {1 adierazi, berri eman. 2 agertu, azaldu}
 1958h:100,11,17; 1961a:049,06; 1971e:097,10;
 1972b1:036,15; 1972b4:094,12,17; 1975b:087,02;088,14;
 1978c:171,02; 1979d:122,17; 1979g:176,02,05;182,13
 1981c:137,08;139,11;143,12;146,05,08... (9);
 1983a:047,06;055,03;074,08; 1983d:117,10;118,06;121,01;
 1983e:125,06;131,02,11; 1983f:189,08
 1984b:026,08;038,09;044,17; 1985a:108,20; 1985b:187,07;
 1985c:194,06;1985d:082,01; 1986c:171,15
 ADITZERA EMATE. *iz.* anuncio, explicación, presentación. {aurkezpen, azalpen}
 1985d:077,03
- aditzerro. iz.** radical verbal, [=infinitivo]. / radical verbal. / verb radical. {[=infinitibo]}
 1981c:157,09
- adizki. iz.** forma verbal. / forme verbale. / verb form. {aditz forma}
 1961a:056,05;057,15; 1968d:151,04; 1983e:127,05;
 1984b:043,11; 1985b:189,11
 ADIZKI BAKUN. forma verbal sintética, forma verbal simple. {adizki sintetiko, adizki trinko}
 1981c:147,10; 1985b:190,11
 ADIZKI SINTETIKO. forma verbal sintética.
- {adizki bakun, adizki trinko}
 1985b:190,11;192,01
 ADIZKI TRINKO. forma verbal sintética.
 {adizki bakun, adizki sintetiko}
 1985b:190,11
euskal adizki. 1983a:066,01
pluraleko adizki. 1983e:128,04
- adjetibo. iz.** adjetivo. {izen aldameneko, izen lagun, izenondoko}
 1972b0:026,05,05
- administralgo. iz.** administración.
 1978a:026,13;031,01
- ados.**
 ADOS EGON. da *ad.* estar de acuerdo, coincidir. {ados izan, ados ibili, bat etorri}
 1978a:033,11;034,04
 ADOS IBILI. da *ad.* {ados egon, ados izan}
 1972b4:066,06
 ADOS IZAN. da *ad.* {ados egon, ados ibili}
 1972b1:036,15; 1972e:160,10
- adrilu. iz.** ladrillo.
 1985d:079,05
- aetz. iz.** aezcoano (pop.).
 1972e:158,03
- aezk.** (Aezkoako euskalkia adierazteko laburdura).
 1971e:105,05,05
- afrikatu. iz.** africado. / affriqué. / affricate, semiplosive.
 1972b4:070,12
- agerbide. iz.** explicación, ejemplo, ilustración. {adigarri, argibide, azalpen}
 1972b1:030,05
- agergarri. iz.** muestra, señal. {agerkai, agerpide, erakusgarri, erakuskari}
 1985c:192,08; 1986c:171,10
- ageri. iz.**
 AGERIAN. *adond.* 1 al descubierto, en la superficie. 2 evidentemente, visiblemente. {agirian}
 1958h:103,14; 1959a:131,24; 1961a:054,07;
 1968c:092,03; 1968d:135,09;142,09; 1972b3:054,04;
 1972b4:068,03; 1972b5:118,04;120,01; 1978a:042,09;044,08
 1981c:155,08; 1983a:049,01;068,01; 1984b:026,10
- ageri-1. iz.** {Ik. agiri-1}
 1961a:060,14
- ageri izan, ageri. da.zaio ad.** 1 aparecer, mostrarse, evidenciar. 2 parecer. 3 publicar. {1 agertu. 2 iruditu. 3 argitaratu}. agiri izan)
 1958h:097,02;098,03;103,02;105,18;106,10;
 1961a:050,12;066,01; 1966a:068,14; 1968d:146,10;152,07;
 1971e:094,13;097,08;098,11;100,01;106,09... (8);
 1972b0:026,11;027,02,04; 1972b1:034,02;
 1972b2:040,03,11;043,05; 1972b3:056,14;062,15;
 1972b4:072,03;078,04;082,08;087,09;090,07... (8);
 1972b5:115,09;116,13;117,02;118,14,15... (6); 1972e:160,06;
 1975b:088,06; 1978a:027,02,03;034,10; 1978c:167,15;
 1979d:123,02;1979g:183,04,11;
 1981c:138,11;140,14,15;141,05;150,12... (7);

- 1981i:111,08;112,04; 1983d:118,04,04;121,02;
1983e:132,02; 1984b:027,07,071985a:108,03;113,01;115,10;
1985b:188,03,10;189,16;
1985d:076,04,09;077,06;080,06,06... (6);
1986c:169,02;173,07; 1987d:079,07;081,13
- AGERI. izond.** 1 evidente, manifiesto, notorio, visible. 2 patente, superficial (Gram.). / 2 superficial. / 2 superficial. {agiri}
1972b4:067,02;099,16;104,13;
1972b5:113,08;115,17;118,06;127,12; 1978a:027,01;035,10;
1981i:113,12
- ageriko. izlag.** evidente, manifiesto, superficial. {agiriko, axaleko}
1972b3:057,09;060,05; 1983e:125,01
- AGERIKO ADIERAZLE.** significante superficial, externo, patente.
1972b3:057,17
ageriko agerpen. manifestación evidente, externa.
1972b3:053,09
ageriko jokabide. comportamiento externo.
1972b3:057,02
- agerkai. iz.** prueba, muestra, señal, documento. {agergarri, agerpide, erakusgarri, erakuskari}
1981c:149,09
- agerkari. iz.** aparición, síntoma.
1984b:043,03
- agerpen. iz.** aparición, manifestación, ocurrencia. / apparition, manifestation, occurrence. / appearance, manifestation, occurrence. {agerraldi}
1972b5:112,11
kultur agerpen. manifestación cultural, testimonio cultural. {kultura agerpide}
1972b5:112,11
- agerpide. iz.** manifestación, señal. {agergarri, agerkai, erakusgarri}
1972b1:032,11; 1972b5:111,03;118,11;119,01,16
histori agerpide. testimonio histórico.
1972b5:119,01
kultura agerpide. manifestación cultural, testimonio cultural. {kultur agerpen}
1972b5:111,01
- agerraldi. iz.** aparición. {agerpen}
1985b:185,01
- agerterazi. du ad.** 1 hacer aparecer. 2 hacer explicar. {agerterazi, aditzera emanerazi}
1972b3:052,04
- agerterazi, agerterazten. du ad.** {Ik. agerterazi}
1983a:055,02
- agertu, ager, agertzen. ad.**
agertu. da. zaio ad. aparecer, mostrarse, manifestarse. {ageri izan, azaldu}
1958h:098,10,11;100,08;104,09;106,05;
1959a:126,11;127,13,13;132,15;133,22;
1961a:049,09;051,04;052,02;054,02;058,07... (7);
1962f:083,06,07; 1964c:071,02,03;072,06;
1964g:179,03,08;181,01;182,04;
1966a:067,02;068,11;069,11;
1968c:089,04;091,01,09;092,03;095,10... (9);
1968d:136,03;140,10;143,03;144,06;145,09... (11);
1968e:075,02; 1971e:095,12;097,04;100,01;101,02,12... (8);
1972b0:028,02; 1972b1:035,17;037,17
1972b2:040,04;041,16;043,10;046,05;
1972b3:053,01;054,03;057,06,11,11... (9);
1972b4:068,06;073,05,14;078,04;080,08... (23);
1972b5:115,09;116,12;118,18;120,10,12... (8);
1972e:155,02;156,05;158,11;
1975b:087,02;088,07,12;089,08;090,08;
1978a:028,02;037,05;041,01;042,06
1978c:161,03;163,14;167,08; 1979d:123,01;
1979g:174,07,09;175,17;177,01,01... (13);
1981c:138,11;139,06;140,06;144,07;145,03... (19)
1981i:111,04;112,17;
1983a:048,03,09;052,03,09;056,12... (15);
1983d:115,02;116,08,11;119,02;121,07... (9);
1983e:126,04,10,15;128,01,02... (16); 1983f:187,03;189,08;
1984b:025,08;030,13;033,04;034,06;036,07... (9);
1985a:107,09;110,03;116,06;117,08;
1985b:186,04,05; 189,09,15;190,16... (8);
1985c:191,06;192,11;193,10,12,12;
1985d:075,09;078,02;079,14;083,05;084,10;
1986c:170,01,15;171,09,09;172,05... (11);
1987d:079,06;080,07,09,12,12... (9)
- agertu. du ad.** 1 manifestar. 2 explicar. 3 publicar. {1 adierazi. 2 aditzera eman, azaldu. 3 argitara(tu)}
1961a:050,03;056,14; 1972b1:030,15; 1972b3:059,15;
1972b5:119,08
agertu berri. recién publicado.
1972b4:065,02; 1972b5:127,02,02; 1983a:074,12;
1985d:078,06
- agertze. iz.**
agertze ez. ausencia.
1981c:163,08
- agi.**
AGI DANEAN. al parecer, según parece, como acontece. {agidanez, nonbait 2}
1961a:049,03
AGIDANEZ. {agi danean}
1978a:037,17
- agian. adon.** acaso, quizás, tal vez. {agi danean, apika, ausaz, beharbada, seguraski}
1958h:101,04; 1961a:057,06; 1964g:179,12; 1966a:069,03;
1968c:093,03;
1968d:139,02;142,05;143,01;146,05;151,03... (6);
1972b0:026,11; 1972b3:061,08;
1972b4:065,07;073,09;088,08;095,11;107,07... (6);
1972b5:112,14;114,05;116,06;122,10; 1972e:155,12;156,12;
1978a:027,02;028,09;034,03;039,08;044,14;
1978c:162,07;164,12;166,03;172,05; 1979g:173,10;176,03;
1981c:143,11;147,02;154,13;155,01;159,02... (6);
1981i:113,01,09;
1983a:051,07;054,07;062,13;064,14;066,07... (6);
1983c:132,14;133,04; 1984b:029,08;030,11;036,12;
1985a:110,02; 1985b:186,03;189,11; 1985c:193,04;
1985d:086,08; 1986c:172,05
- agin.**
HILAGINEAN. *adlag.* a punto de morir,

- agonizando.
1978c:172,10
- agindu. iz.** orden, mandato. / ordre, mandat. / order, command, instruction. {mandatu}
1972b4:094,02; 1981c:143,12; 1984b:04,04; 1985b:189,04
AGINDUZKO. izlag. normativo, conminativo, imperativo. / conminatoire, impératif. / conminatory, imperative. {arauezko}
1972b1:033,13
- agindu, agin, agintzen. dio. du ad.** 1 mandar, ordenar. 2 permitir. 3 prometer.
1964c:073,07; 1968c:089,02;096,05; 1968d:149,05;
1968e:077,06; 1972b3:051,10; 1972b4:078,04;
1972b5:120,01; 1978c:167,10; 1983a:048,07; 1986c:171,08
- agintari. iz.** autoridad, gobernante.
1978a:028,02; 1978c:164,01
- agintaritza. iz.** dominio, poder.
1972b1:035,09
- aginte. iz.** 1 autoridad, poder. 2 dominio. 3 orden.
1961a:055,03; 1981c:155,02; 1983a:051,11;074,12
- aginte modu. iz.** modo imperativo. / mode impératif. / imperative mood. {aginte-modu}
1972b4:073,04; 1985b:191,01;192,11;193,01
[aginte-modu.] 1985b:189,10
- agiri. iz.** {Ik. ageri (iz.)}
AGIRIAN. adond. {Ik. agerian}
1958h:105,11; 1964c:072,03; 1985d:086,08
- agiri-1. iz.** declaración, documento, manifestación. {dokumentu, txosten}
1978a:032,06;034,10; 1983a:050,06; 1984b:035,02
- agiri izan, agiri. da ad.**
AGIRI. izond. {Ik. ageri (izond.)}
1962f:083,08
- agiriko. izlag.** {Ik. ageriko}
1981c:145,11
agiriko ezaugarri. característica superficial.
1981c:145,03
- agitu, agitzen. da ad.** acontecer, suceder. {gertatu}
1984b:031,07; 1985a:108,19
- agortu, agortzen. da-du ad.** agotar(se), secar(se).
{ahitu, ihartu}
1961a:054,08; 1966a:068,12; 1972b4:097,04; 1983a:074,10;
1983d:120,08; 1985a:110,03; 1985d:077,14
- agur. iz.**
AGUR EGIN. saludar.
1985a:118,17
- agure. iz.** anciano, viejo. -
1972b5:130,11
- aguro. adond.** pronto. {berehala, laster, segituan}
1984b:043,08
- ahaide. iz.** pariente. / parent. / relative, cognate.
{askazi, haurride, senide, uztarkide}
1975b:091,09; 1978a:028,11,14; 1979d:122,12;
1983a:064,01; 1983e:125,11; 1985d:086,02; 1986c:173,12
AHAIDE HURBIL. pariente próximo.
1961a:052,07; 1971e:094,01; 1972b4:095,11;104,12;
1979d:122,12; 1983e:126,05;133,04
- kultur-ahaide. pariente cultural.
1972b5:110,13,17
- ahaidetasun. iz.** parentesco. / parenté. / relationship. {"ahaiko(a)"
1971e:098,08; 1972b1:036,08; 1972b3:056,10;
1972b4:104,13; 1985d:084,05
HIZKUNTZA AHAIDETASUN. parentesco lingüístico, parentesco de lenguas. / parenté des langues, parenté linguistique. / language relationship, language affinity. {hizkuntza ahaiko(a)
1979d:122,08
ahaidetasunaren lehen estrukturak. Les structures élémentaires de la parenté.
1972b3:059,08
- ahaikoa. iz.** parentesco, parentela. {"ahaidetasun"}
1981:114,08
HIZKUNTZA AHAIKO(A). parentesco lingüístico. {hizkuntz ahaidetasun}
1978a:029,11
ahaiko genetiko. 1978a:028,13
[ahaiko.] 1972b1:036,08
- ahal. iz.** fuerza, poder, posibilidad.
1983e:133,13
- ahal, (ahal izan, ahalko). poder.**
1958h:102,03; 1968c:090,08; 1968e:077,04;
1972b0:025,07;026,12;027,13; 1972b1:037,07;
1972b3:053,15; 1972b4:072,10;076,09;
1972b5:114,01;115,01;121,09;129,16 1978a:041,10;
1981c:162,09; 1983a:058,09; 1983e:133,12; 1985a:111,02
AHAL ADINA.
1983a:061,08
AHALA. 1 al punto de. 2 tan pronto como. 3 junto con. 4 al tiempo que. {hala}
1961a:053,04; 1968e:076,06; 1972b1:037,15; 1972b2:047,04;
1972b3:061,07; 1972b4:074,09;
1978a:027,05,12;030,05;037,02,14; 1978e:169,01;
1979g:178,02 1983a:048,04;068,10; 1983e:128,08;131,06;
1984b:027,07;032,10;034,01;044,05; 1985e:193,09
AHALIK ETA... -EN. lo más... posible.
1972b3:055,02; 1972b5:129,01,02; 1975b:088,20;
1978e:170,16; 1981c:163,09; 1983a:073,02
AHALIK ETA... -ENA.
1983e:126,11;133,11
AHALIK ETA... -ENIK.
1972e:155,13; 1983f:189,10
EZIN ESAN AHALA.
1958h:101,02
EZIN KONTA AHALA. incontable, infinito.
{baztergabe, mugagabe}
1958h:100,01; 1961a:053,05; 1964g:179,09; 1972b1:035,19;
1983a:050,14;059,16; 1983e:130,02,02,02; 1986c:174,07
EZIN KONTA-AHALA.
1972b4:088,07; 1983a:050,14
- ahalegin. iz.** empeño, esfuerzo, intento.
{eginahal}
1961a:047,08; 1981c:138,09; 1983a:054,08; 1983e:130,03
AHALEGINAK EGIN. esforzarse, intentar.

- {ahalegindu, eginahalak egin, saiatu}
1959a:129,07; 1978c:171,03; 1979g:173,11
- AHALEGINEAN.** *adlag.* con todas las fuerzas, en la medida de lo posible. {egin-ahalean}
1958h:098,08
- ahalegindu. da ad.** empeñarse, esforzarse.
{ahaleginak egin, eginahalak egin, saiatu}
1972b0:023,04; 1972b5:110,11; 1981c:163,12;
1984b:027,04; 1987d:080,07
- ahalke. iz.** pudor, rubor, vergüenza. {"lotsa",
ahalkeizun, lotsaizun}
1978c:161,08
- ahalkeizun. iz.** pudor, rubor, vergüenza.
{"lotsaizun", ahalke, lotsa}
1978c:164,04
- ahalmen. iz.** capacidad, aptitud, facultad. /
capacité, aptitude, faculté. / capacity, capability,
ability, faculty. {esku, gaitasun, indar, kemen}
1972b4:074,14; 1986c:175,14
- AHALMEN SORTZAILE.** capacidad
creadora, capacidad generadora, poder
generativo. {"ahalmen kreatzaile", sor indar}
1972b4:075,13
- ahantzi, ahantz. du ad.** olvidar. {ahaztu, atzendu}
1968d:149,11; 1971e:106,01; 1978c:165,10
- ahapaldi. iz.** estrofa. / strophe. / stanza, strophe.
1981c:144,01
- ahaztu, ahaz, ahaztuko. du. zaio ad.** olvidar(se).
{ahantzi, atzendu}
1958h:098,09; 1961a:060,03; 1962f:084,08; 1964c:071,11;
1972b0:025,04; 1975b:087,08;
1978a:037,09; 039,01,02; 041,02; 1981c:138,07; 140,08;
1981i:114,02 1983a:057,16; 062,09,10; 1983d:116,04;
1983e:135,09; 1984b:044,06; 1985a:114,08; 1985d:086,05;
1986c:172,11; 1987d:080,09
- ahaztuxe.* 1978a:026,06; 1978e:170,10; 1983d:116,06
- ahitu, ahitzen. da-du ad.** agotar(se). {agortu,
amaitu}
1958h:105,01; 1983a:048,05; 072,08; 1983e:134,07;
1984b:030,09; 1985d:076,07
- aho. iz.** 1 boca. 2 desembocadura.
1958h:098,16; 1971e:101,03; 1972b4:092,04; 101,06;
1979g:179,15; 184,12; 1983a:070,02;
1984b:037,06; 040,01; 041,07; 1985a:118,13;
1986c:170,02; 174,15
- AHO BATEAN.** *adlag.* a una voz,
unánimemente. {aho batez}
1985a:115,01
- AHO BATEZ.** *adlag.*
1964g:180,08; 1972b5:114,12
- AHO BETEAN.** *adlag.* a boca llena,
abiertamente. {ahoa bete}
1972b4:102,13; 1972b5:111,10,10; 1983a:060,01
- AHOA BETE.** *adlag.*
1984b:041,06
- AHOBETEAN.** *adlag.*
1966a:067,11
- AHOTAN.** en boca.
1979g:176,05; 184,15
- AHOZ.** *adlag.* oralmente, de palabra.
1968d:135,11; 137,07; 144,02; 146,09; 1972b4:068,06;
1972b5:132,08; 1975b:091,12; 1986c:169,02
- AHOZKO.** *izlag.* oral, bucal. / oral, buccal. /
mouth/-, buccal, oral. {mintzatu (*izond*)}
1987d:080,08
- ibai-aho.** boca, desembocadura del río.
1983d:123,05
- ahora etorri.* venir a la boca. 1985b:187,11
- ahotan erabili.* andar a otro en boca, hablar sobre
otro. 1971e:093,03; 107,05; 1975b:087,09; 1983a:047,08
- ahotan hartu.* tomar en boca.
1961a:054,04; 061,08; 1968c:092,10; 1968d:143,01;
1972b4:092,08; 1979g:182,13; 1981c:140,03; 143,10; 166,04;
1983a:058,05; 1983d:121,01 1983e:129,04; 1984b:039,16;
1985a:115,05; 1985b:186,10; 1985d:080,12
- ahotan izan.* tener en boca, mencionar.
1972b4:071,14; 1972b5:113,16
- ahotik belarrira.* oralmente, por tradición oral.
{ahoz}1986c:175,11
- ahotik belarrirako.* *izlag.* oral. {ahozko}
1983a:050,01
- ahoz aho.* de boca en boca. 1968c:091,11
- ahoz-aho.* 1961a:048,06; 1971e:103,14
- aho-eztarri. iz.** boca y garganta.
1958h:100,01
- aho-hizkera. iz.** habla. {aho(-)hizkuntza,
mintzaera}
aho-hizkera landu. habla culta. {mintzaera ikasi}
1983f:188,13
- aho-hizkuntza. iz.** lengua oral, lengua hablada. /
langue parlée. / spoken language. {aho-
-mintzaera, ahozko hizkera, ahozko hizkuntza}
1968d:137,08; 149,04; 1972b1:032,02; 1972b5:128,08
- aho-itxitura. iz.** cerramiento, oclusión oral. /
fermeture, oclusion. / closure, occlusion.
aho-itxitura oso. oclusión oral total.
1958h:100,07
- aho-mintzaera. iz.** habla. {aho-hizkera, aho(-)
hizkuntza, ahozko hizketa}
1968d:152,07
- aho-sapai. iz.** paladar. / palais. / palate.
1958h:099,11
- aho-sapaiko. izlag.** palatal. / palatal. / palatal.
{busti, sapaiko}
1968d:137,06
- aholku. iz.** consejo. {burubide, kontseilu}
1972b5:122,12; 1983e:134,04
- ahoskatu. du ad.** pronunciar. / prononcer. /
pronounce. {ebaki}
1983e:127,02
- ahul. izond.** débil. / faible. / weak. {makal}
1961a:057,02; 1971e:093,08; 1978a:036,10,11;
1978c:166,03; 172,11,11,12; 1979g:183,06; 1981c:142,13,13;
1981i:113,07; 1983a:050,08
- ahuldu, ahultzen. da-du ad.** debilitar(se). {argaldu,

- indargabetu, makaldu)
1983a:050,04;057,13; 1984b:044,05; 1985d:078,13
- ahulezia. iz.** debilidad.
1983d:117,08
- ahulgarri. iz.** debilitador.
1985b:190,16
- ahuntz. iz.**
ahuntzaren gauerdiko eztula.
1958h:099,13; 1983e:134,04
- aialdeko. iz.** auxiliar, compañero, ayudante.
{laguntzaile}
1985a:110,07
- aienatu. da.zaio ad.** desaparecer. {desagertu)
1978a:043,04; 1985d:076,10
- aieru. iz.** gesto, sospecha. {imintzio, keinu, susmo)
1961a:050,14; 1978c:162,12; 1984b:031,11
- aingiru. iz.**
Aingiru begiraile. Angel de la guarda. 1964g:183,01
- ainitz. zenbtz. zehaztg.** {Ik. anitz}
1968d:141,05
[hainitz].]
- aintzat (H).**
HAINTZAT HARTU],]. tomar en consideración.
1972b3:055,11,11; 1972b4:075,13,13
- aintzina. adond.** {Ik. antzina)
AINTZINAKO. *izlag.* {Ik. antzinako)
1964c:073,04; 1968d:135,08; 1971e:103,14
- aintzindari. iz.** {Ik. aitzindari)
1978a:040,07; 1984b:035,10
- aipagarri. izond.** destacable. {azpimarratzeko, ohargarri, seinalagarri}
1981c:149,06
- aipamen. iz.** 1 alusión, mención, referencia. 2 cita. 3 denotación. / 1 allusion, référence. / 1 allusion, reference. {3 "denotazio")
1961a:050,12;063,01,05; 1968d:142,03; 1972b0:026,10; 1975b:089,01; 1978a:035,01;039,09; 1979d:123,04; 1981c:138,13;153,03; 1983a:048,09;073,03; 1985d:079,09
aipamen on. buena fama. 1983a:072,12
- aipatu, aipa, aipatzen. da-du ad.** citar, mencionar, referir. {aipatu)
1958h:098,04;103,07,09;105,03;
1959a:125,04;128,11;129,12;130,22;131,01;
1961a:048,12,21;052,01;056,02;057,12...(10);
1962f:085,01,05; 1964g:182,11; 1966a:068,09;
1968c:091,08;095,09; 1968d:140,10;142,02,03;150,02,07... (8); 1968e:075,08;
1971e:094,11;096,06,08;097,10;098,02...(11)
1972b2:042,02;043,09;045,10;047,17;
1972b3:051,05,12;052,04;055,08;056,03...(13);
1972b4:067,07;071,11;072,05;073,05;074,01...(20)
1972b5:109,05;113,07;118,07;119,19;124,11...(8);
1972e:158,16; 1975b:088,20;091,05,07,12;
1978a:026,13;028,07;029,13;031,11;032,08...(12)
1978c:162,09;170,12; 1979d:122,13;123,07;
1979g:174,13;175,15;181,12;182,11;185,03...(7);
1981e:137,07;139,15;140,08,15;141,08...(18)
1981i:112,21;113,16;
1983a:049,04;053,14;054,02,04;063,02...(8);
1983d:117,04;120,05,07;121,03,09;
1983e:125,02;126,15,15,18;128,06...(6); 1983f:189,08;
1984b:031,03;038,13;039,06;045,04;
1985a:110,04;112,05;116,01; 1985b:186,04,05;189,04,13;
1985c:194,03; 1985d:079,09;081,09;084,06;086,06;
1986c:170,13;173,04;174,15;177,11
- AIPATU. izond.** 1 citado, referido. 2 famoso. / 1 cité. / 1 aforementioned, aforesaid.
1972b3:059,05; 1978c:168,07; 1983a:064,05;071,07;
1983d:120,12
aipatu berri.
1971e:094,06; 1981c:145,01; 1983a:047,02; 1983e:132,02
- aipatu. da ad.** provocar, surgir.
1961a:050,02
- aire. iz.** aire. / air. / air, wind, breath.
1968d:153,11; 1972b5:128,04; 1985b:186,10
airean gelditu. 1972b4:089,02
airez-aire. por los aires. 1972b0:026,04
- aise. adond.** 1 fácilmente. 2 mucho más. {1 erraz)
1983a:058,17; 1983d:122,12; 1984b:041,02;042,07;
1985a:115,09; 1986c:170,16
[aisa],].]
- aisia. iz.** apetencia. {apeta, gogo, olde)
1972b5:116,16
- aita. iz.** padre.
1972b3:052,03;062,06; 1972b4:085,02
- AITA KAPUTXINO.** padre capuchino.
1978a:039,03
Aita Saindu. Papa. 1978c:165,06,07
aita "x". cura, fraile, religioso.
1961a:049,10;052,09;054,10; 1964c:072,02;
1966a:067,01;068,04,09; 1968c:090,02; 1972b5:125,05;
1972e:160,06; 1978a:027,01;031,04;038,08;044,20;
1978c:161,12; 1979g:185,05;
1983a:053,08;056,09;065,03;073,12;
1983d:116,04,11;117,02;119,10;120,12...(10); 1985a:118,16
1985b:189,15
- aitaldeko. izond.** paterno, de línea paterna.
1966a:068,02
- aitatu, aitatzen. du ad.** citar, mencionar, referir.
{aipatu)
1959a:130,13,23; 1961a:055,09
- aitor. iz.** reconocimiento. {aitormen)
1979g:176,11
- aitoren.**
AITOREN SEME. hidalgo.
1959a:129,13
- aitormen. iz.** 1 declaración. 2 reconocimiento.
{1 aitormen. 2 aitor)
1983e:128,06; 1985a:115,09
- aitorpen. iz.** declaración. {aitormen 1}
ofizialkidetasun nahiz ofizialtasunezko aitormen. declaración de cooficialidad u oficialidad.
1978a:044,19
ofizialtasunezko aitormen. declaración de oficialidad.
- aitortu, aitor, aitortzen. du.zaio.dio ad.** aceptar,

- reconocer. {onartu}
 1958h:097,04;099,17;104,03,07; 1959a:130,20;131,22;
 1961a:054,01,04;059,06; 1966a:069,05;
 1968c:092,05;094,02,08; 1968d:136,10;149,05;153,03;
 1972b2:043,08 1972b3:056,17; 1972b4:070,03;097,03,03;
 1972b5:111,10,11;114,12;118,19;129,08;
 1978a:030,04;044,09; 1978c:167,14;171,06,07; 1979d:121,09
 1981c:145,10;166,15; 1983a:047,09;049,10;060,01;065,11;
 1983d:116,02;118,08;120,10;122,13; 1983f:188,01;
 1984b:033,03;042,13; 1985a:111,17;117,04; 1985c:192,04
- aitzakia. iz.** excusa, pretexto. {"akiakula", atxakia, desenkusa)
 1958h:097,02; 1978c:163,05; 1981c:166,04; 1981i:114,01
 [aitzaki].] 1984b:044,07
- aitzin. iz.** 1 parte anterior, zona delantera. 2 anterior en el tiempo. {aurre}
 1979g:179,14; 1985b:191,07
gerla aitzinean. antes de la guerra.
 1972e:158,13
silaba-aitzinean. ante sílaba. 1968d:138,14
- aitzin gidari. iz.** guía, precursor. {aitzindari, argi emaille, bide-erakusle}
 1972b4:097,05
- aitzin lan. iz.** trabajo iniciador, tarea preparatoria, labor previa.
 1978a:042,06
- aitzin solas. iz.** prólogo. {atalaurre, atariko, hitzaurre, sarrera}
 1972b5:113,04;117,14
 [aitzinsolas.] 1984b:029,07
 [aitzin-solas.] 1984b:026,11
- aitzin-gibel. iz.** antes y ahora, circunstancia.
 {atze-aurre}
 1971e:103,08
- aitzina. adond.** {Ik. antzina}
 AITZINAKO. *izlag.* 1 anterior en el tiempo, antiguo. 2 predecesor. {antzinako}
 1978a:028,04;029,09;033,06
- aitzinasun. iz.** {Ik. antzinasun}
 1978a:027,10
- aitzinateze. iz.** anteriorización. {"aurreratze", "fronting")
 1981c:159,04
 PERPAUS ZATIA AITZINATZE.
 anteriorización de la parte de la oración.
 {perpau zatia aurreratze}
 1981c:159,04
- aitzinazale. izond.** moderno, progresista.
 {aurrerazale, berrizale, progresista}
 1972e:160,02
- aitzindari. iz.** guía, precursor. {aintzindari, aitzin gidari, bide-erakusle}
 1971e:106,05; 1972b4:088,06;102,06; 1972b5:127,06;
 1978a:044,16; 1979g:180,08;182,09; 1981c:150,12;
 1983a:062,16;073,06; 1983d:121,04;123,03; 1983e:131,12
aitzindari gisa. 1983a:055,03
- aitzitik. junt.** al contrario, antes bien.
- 1968c:092,01; 1971e:102,03; 1978a:037,14; 1981c:146,09;
 1983e:128,07;131,13; 1986c:177,05
- aje. iz.** fallo, falta. {akats, huts, makur, oker}
 1978a:028,02; 1985d:077,16
- akabaera. iz.** final. {azken, bukaera}
 1981c:163,01
- akabatu. du ad.** extinguir, matar. {hil}
 1978c:165,13
- akademia. iz.**
 Akademia. 1 academia. 2 Real Academia de la Lengua Española. [Real Academia]
 1964c:071,13; 1968e:077,06; 1985c:191,05
Euskaltzaindia. Academia Vasca.
 [Euskaltzaindia] 1968e:077,06
Frantses Akademia. Academia de la Lengua Francesa. / Académie Française (fr.).
 1978c:167,10
Real Academia. {Akademia} 1984b:030,15
- akademiko. izond. eta iz.**
 AKADEMIKO. *iz.* académico. / académicien. / academicien.
 1972b5:127,01
 AKADEMIKO. *izond.* académico. / académique. / academic(al).
 1972b5:127,06
erdal akademiko. 1964g:181,04
- akats. iz.** defecto, fallo, falta. {aje, huts, makur, oker}
 1966a:068,09; 1972b1:031,10; 1972b3:060,20; 1978c:167,08
- aker. iz.** macho cabrío.
 1964c:071,08
- akiakula. iz.** excusa, pretexto. {aitzaki(a), atxakia, desenkusa)
 1984b:044,07
- aktibo. izond.** activo. / actif. / active. {eragile}
 1972b2:048,02
aktibo gisa. 1972b5:121,14
- akuilatu. du ad.** aguijar, empujar, estimular, promover.
 1983e:136,07
- akuilu. iz.** acicate, aguijón, estímulo.
 1984b:033,02
- akulturatze. iz.** aculturación. / acculturation. / acculturation. {[=deskulturizatu]
 1972b5:118,15
- akus. ("Akusatiboa"** adierazteko laburdura).
 1962f:084,03
- akusatibo. iz.** acusativo. / accusatif. / accusative.
 1972b4:072,05; 1972b5:115,10
- akzidente. iz.** accidente. / accident. / accident.
 1972b0:026,02
- al. (Aleman hizkuntza adierazteko laburdura).**
 {alem}
 1971e:108,07; 1981c:156,16
- al-1. (Galde partikula).**
 1972b5:115,08
 al-1]]].

- 1968d:143,01; 1972b4:073,07; 1972b5:011,12;124,08
[ahal.]
1972b5:115,08
- ala, junt. o.**
1958h:099,11,11;100,13;102,03;103,04...(6);
1971e:096,16;103,02,08;107,18;
1972b0:026,03,03,05,08;028,08;
1972b1:030,01,14;035,01,03,08...(7); 1972b2:040,05;044,14;
1972b3:058,02,15;060,14,14;062,04;
1972b4:067,07,10,13;071,07;072,13...(10); 1983e:128,01;
1985a:111,11 1987d:080,09
- alaba. iz. hija.**
1972b4:085,02; 1972b5:110,10
- alabaina. junt. sin embargo.**
1972b2:046,10
- alafede. Inter. ¡a fe!**
1984b:027,02; 1985a:109,03
- alai. izond. alegre, contento.**
1983a:059,06
- alaiki. adond. alegremente. {kontent, pozik}**
1972b5:130,05
- alajaina. Inter. ¡sí por cierto!**
1958h:098,11; 1986c:171,02
- alargun. iz. viudo/a.**
1983a:069,10
- albainu. iz. hilván.**
hari albainu. hilván.
1986c:175,08
- albaitaritze. iz. veterinaria.**
1978a:037,06
- albanes. iz. albanés (hizk.). / albanais. / Albanian (language).**
1971e:101,01
- albiste. iz. noticia. {berri}**
1978a:026,11
- alboratu. dio ad. colocar al lado, adosar. {alderatu (dio)}**
1984b:030,15
- album. iz. album. {bilduma}**
1972b4:070,09
- aldaera. iz. variante. / variante. / variant.**
1961a:060,13; 1968d:145,05;146,01; 1971e:097,05;103,14;
1972b4:103,02; 1979g:181,16; 1981c:144,08;145,04;154,01;
1983a:073,08; 1985a:116,07; 1985b:188,04;189,08;
1986c:173,04
- FONETIKAZKO ALDAERA. variante fonética.**
1978a:027,10
- IZKRIBU-ALDAERA. variante gráfica, variante notacional.**
1983d:117,03
hitzaren aldaera. variante de la palabra.
19685,07;076,05,06
- aldaka. iz. lado. {aldamen, alde}**
1971e:097,11; 1983a:050,04; 1983d:119,11;
1985a:113,07
- aldakaitz. izond. difícil de cambiar.**
1959a:132,01; 1972b2:045,05
- aldaketa. iz. cambio, modificación, variación. /**
changeamiento, modificación, variation. / change, modification, alteration, variation {aldakuntza, aldatze}
1972b2:045,07; 1972b3:063,04; 1972b4:093,06;
1972b5:114,02,05;
1978a:030,12;034,08;035,09;039,04;041,04...(6);
1983d:118,07;121,10
- GRAMATIKA ALDAKETA. cambio gramatical.**
1972b5:114,05
hots-aldaketa berezi. 1968d:144,05
- aldakor. izond. mutable, cambiante, variable. / variable. / variable.**
1968c:092,04; 1972b4:072,03; 1972b5:123,03;
1983d:116,11; 1983f:188,05; 1985b:187,03
- aldakortasun. iz. mutabilidad, volubilidad, variabilidad. / variabilité. / variability.**
1968d:135,12; 1983a:050,03;052,04
hizkuntzaren aldakortasun. mutabilidad de la lengua.
1972b2:039,03
- aldakuntza. iz. cambio, modificación, mutación. {aldaketa, aldatze}**
1968c:094,12; 1968d:142,08;145,09; 1971e:096,07;105,01;
1972b2:043,05;049,01; 1972b3:053,14,15;
1972b4:083,08;091,03,12;092,06;098,15...(6); 1981c:150,06
1981l:112,01; 1983a:052,03; 1983d:121,13; 1983e:126,07,07;
1983f:189,09; 1984b:036,11
hizkuntzaren aldakuntza. cambio de la lengua.
1972b4:098,15;099,19
- aldamen. iz. lado. {alde, aldaka, inguru}**
1959a:131,07; 1961a:053,03; 1968d:150,02;
1971e:105,04;109,12; 1972b3:062,10; 1972b4:067,09;
1978a:027,06; 1979g:175,09,14; 1983a:074,07; 1983e:135,12
1983f:188,09; 1984b:027,03
- ALDAMENEAN, -(R)EN. 1 junto a, al lado de. 2 frente a. 3 a cerca de, sobre. {1-(r)en ondoan. 2-(r)en pare(an). 3 -(r)en gainean}**
1961a:050,12; 1968c:090,08; 1968d:146,06;
1971e:096,14;100,11; 1972b4:085,09;
1972b5:120,05;124,15;125,08; 1972e:156,07; 1978c:170,09;
1979g:180,03,09
1981c:143,05;152,12;160,09;
1983a:047,04;048,11;050,02,052,12;056,02; 1983d:118,03;
1985c:193,04; 1985d:078,01;080,02,02;087,04
- ALDAMENEKO. izlag. contiguo, lateral.**
1958h:105,13; 1968d:148,08; 1972b5:120,09; 1979g:182,03;
1983a:056,12; 1983e:131,12;
1984b:031,14;040,04;043,10;044,16; 1985a:110,05;
1985b:186,01
1985c:192,03
- ALDAMENEKO, -(R)EN. referente a, a cerca de. {- (r)i buruzko}**
1983a:065,07
- aldameneko. iz. contiguo, lateral, próximo, vecino.**
1986c:170,07
- aldarazi. du ad. hacer cambiar.**
1978a:041,08

aldarrikatu, aldarrikatzen. du.dio ad. proclamar.

1984b:037,12;044,09; 1986c:171,13

aldarte. iz. circunstancia, momento, situación.

{kinka}

aldarte politiko. 1978a:040,04

aldatu, alda, aldatzen. ad.

aldatu. da-du ad. 1 cambiar, modificar. /

I changer, modifier. / I change, modify,

alter. {3 "itzuli", irauli}

1959a:132,05,06,08; 1961a:053,04;060,08;062,09;

1966a:067,12; 1968d:138,07;142,06;148,12;149,05;152,04;

1968e:075,06; 1971e:103,07,08;104,02;

1972b0:024,10; 1972b1:032,02;036,02,03;

1972b2:042,04,09;044,20;045,04,05...(8);

1972b3:052,03;055,19;

1972b4:065,10;067,10,14;083,05,08...(15);

1972b5:123,14;129,16; 1972e:156,08;

1978a:028,07;030,11;031,05;039,05;

1978c:166,12,12;167,11; 1979d:122,02

1979g:177,05,09;184,07,09;

1981c:141,06;147,03;149,03;158,07;

1983a:051,12;061,12,12;066,10;068,10...(6);

1983d:118,09;119,06,07;121,15

1983e:128,04; 1984b:028,12;043,10; 1985b:188,07;

1985c:191,13;192,09;193,05,06; 1985d:076,12,13;084,09;

1986c:171,13

aldatu. da.zaio ad. aplicar. {aplikatu}

1972b3:056,02; 1972b5:113,15

aldatu. du ad. 1 traducir. 2 trasladar. {1

"itzuli", irauli}

1961a:051,09; 1971e:099,14;105,06; 1972b5:129,09;

1972e:159,01; 1978a:034,02; 1981c:139,10;140,14;150,06;

1983a:060,16;071,07;073,08; 1983d:121,02

1983e:133,10; 1983f:190,10; 1985a:112,13; 1985b:188,04;

1986c:175,16

aldatu berri. 1985d:080,12

paperera aldatu. trasladar al papel, transcribir.

{paperera jaulki, paperera(), transkribatu}

1961a:058,09;061,07

aldatzaile. izond. transformacional, transformativo./

transformationnel. / transformational.

{"transformation[al]", bihurtzaile,

formaldatzaile}

1968c:093,08

aldatze. iz. cambio. {aldaketa, aldakuntza}

1983a:051,12

alde. iz. 1 aspecto, lado. 2 lugar. {1 alderdi. 2

bazter, inguru, leku}

1958h:098,11;103,05;

1959a:126,03;127,11;128,11;130,06,09...(18);

1961a:053,02;055,10;058,13;059,04;060,11; 1966a:068,13;

1968c:093,01,04;094,07;095,01,09,09;

1968d:138,14;139,17;140,06,09;142,09...(11);

1968e:076,07;077,06; 1971e:093,06,06,06;095,07,08...(21);

1972b0:026,02,05;027,12;028,01; 1972b1:030,14,14;

1972b2:047,09;048,04,06;049,06;

1972b3:055,20;058,12;060,20;

1972b4:070,04,05;078,04,04;079,02...(25);

1972b5:109,06;110,06;114,12;116,16;121,15...(11);

1972e:155,03,14;156,12,13;157,03...(6);

1978a:030,07;032,10;034,08;035,06;038,07...(6);

1978c:161,05;164,09;165,12;167,11;170,09...(7);

1979g:175,05;178,04,06; 1981c:137,08;141,05;143,02;

148,02;155,10...(15); 1981f:112,19; 113,01,09;114,12,12;

1983a:047,06;049,05;053,12;055,11;056,03...(9);

1983e:126,04,04;129,01;132,02;134,07...(6);

1983f:188,05,10;189,04,04;

1984b:025,08;027,02;029,03;032,10;

1985a:108,09;111,14;116,12;

1985b:187,02;188,09;190,01,08,11...(6)

1985c:191,13; 1985d:075,08;

1986c:172,03,06,06;174,10;177,01; 1987d:081,14,14

ALDE BAT UTZI. arrinconar, dejar de lado.

{alde batera utzi}

1983a:054,07

ALDE BATERA UTZI. arrinconar, dejar de

lado. {alde bat utzi, baztertu, saihestu}

1959a:131,09; 1968c:090,11; 1972b3:058,04;060,09,12;

1972b4:066,03;

1972b5:109,08;115,14;122,14;128,15;132,04;

1978a:040,06;042,12

ALDEAN, -(R)EN. a diferencia de, en

comparación con.

1972b4:076,06; 1972e:156,14; 1978a:040,04;044,04;

1979g:178,09; 1983a:058,05

ALDERA, -(R)EN. en comparación con.

{-(r)en aldean}

1966a:068,08

ALDETIKAKO. izlag.

1981c:143,01; 1981f:112,20; 1983a:067,05

ALDE-1. diferencia. {diferentzia,

ezberdintasun, tarte, tasun}

1958h:100,13,18;101,09,16;102,03...(7); 1959a:133,10;

1964c:072,01; 1968d:150,10; 1971e:101,12; 1972b0:024,16;

1972b1:037,12; 1972b3:056,15,15;058,05;061,13;

1972b4:066,07;100,12,17;

1972b5:112,06;115,05;124,19;125,17;128,01;

1978a:027,08;032,09,09; 1981c:141,05;152,13,18;

1983d:117,04; 1983e:130,06; 1986c:169,11;174,10;175,13

ALDE-2. favorable. {aldeko}

1959a:126,10; 1972e:155,05; 1978c:170,17,17; 1983a:065,03

ALDE-3. período de tiempo. {aldi}

1985b:193,09; 1985d:083,06

ALDE-ALDE. adond. muy al lado, muy

próximo.

1979g:180,06

ALDE-ALDEAN. adond. totalmente al lado,

muy próximo.

1978c:168,03

ALDE, -(R)EN. en favor.

1958h:102,04;106,08; 1959a:126,16;130,07;133,20,21;

1962f:083,07; 1968d:146,07; 1972b2:047,14;

1972b4:071,19; 1972b5:131,11; 1972e:160,04,06,06

1975b:087,03;089,08;090,06; 1978a:030,03,04;041,09;

1978c:164,08,13;169,09,09,09...(7); 1979g:178,10;

1981c:164,03; 1983a:051,01;065,01;070,05;072,12;

1983d:116,11;119,02;120,10; 1985c:193,04;

1985d:077,14;083,05; 1986c:173,06

NEURE (BERE...) ALDETIK. por (mi, su...)

cuenta, parte.

- 1968c:092,05; 1971e:108,01; 1978c:167,10; 1983e:131,14;
1984b:030,05; 1985a:110,09; 1985c:193,12
- Apodaka alde.**
1981i:112,01
- Aragoi alde.**
1961a:060,11
- Azkoitia alde.**
1983a:057,05
- Baiona aldeko.**
1972e:156,04
- Baztan aldeko.**
1971e:104,05
- Bergara aldeko.**
1983a:057,05
- Betერი aldeko.**
1959a:130,12
- Bidasoa alde.** 1958h:106,06
- Bidasoa-alde.** 1958h:104,06
- Bidasoa aldeko.**
1958h:104,06;106,06
- Bilbo-alde.**
1983a:053,14
- Bizanzio aldeko.**
1972b5:131,05
- Bizkai alde.**
1961a:056,08; 1968d:143,06; 1971e:095,07;097,05;098,11;
1972b4:101,08; 1972b5:121,15; 1985b:190,08
- Bizkai-alde.**
1961a:050,04;057,10; 1968d:150,14; 1971e:098,09;
1981c:158,09;159,02;160,16
- Bizkai aldeko.**
1961:056,08; 1968d:143,06; 1972b4:101,08
- Bizkai-aldeko.**
1961a:050,04;057,10; 1971e:098,09
- Espaini aldeko.**
1985a:114,03
- Frantzia alde.**
1978a:034,08
- Frantzia-alde.**
1961a:060,11
- Gesalaz aldeko.**
1984b:042,02
- Goierri alde.**
1959a:130,12
- Lapurdi alde.**
1959a:130,12; 1961a:055,10
- Lizarra alde.**
1983a:053,12
- mendebal alde.**
1981i:114,12
- Mutriku-alde.**
1971e:098,14
- Oiartzun aldeko.**
1978c:166,01
- Oñati alde]].** {Oinati-alde]]
1971e:096,11
- Orozko aldeko.**
1961a:065,16
- Plentzia alde.**
1971e:103,02
- sartal-de-alde.** {mendebalde-alde}
1971e:095,08
- Zigoitia-alde.**
1971e:095,09
- batasun alde.** en favor de la unidad. 1972e:155,05
forma aldetik. desde el punto de vista formal.
1985b:188,09
- histori aldetik.** 1985b:191,05
- hizkuntza aldetik.** desde el punto de vista lingüístico.
1959a:133,11,12
- hizkuntzen arteko alde.** diferencia interlingüística.
1972b5:124,19
- sintasi aldetik.** sintácticamente.
1981c:165,11
- soziologia aldetik.** 1972e:158,15
- “x” aldetik.** desde el punto de vista, desde la perspectiva.
1958h:101,05; 1959a:125,04; 1972b2:043,10;
1972b4:100,09; 1972b5:122,06;132,11;
1978a:030,06;038,08; 1979g:186,01; 1981c:143,05;161,10
1981i:111,07; 1983a:052,09;060,01;061,06;
1984b:041,01,01;043,03; 1985d:079,07;084,05;
1986c:176,03
- aldegin, aldegingo, aldegingo. du ad.** escapar(se),
marchar(se). {ihes egin, joan}
1966a:067,05; 1972b5:131,12; 1979g:185,09; 1981c:147,02;
1983a:060,11; 1985b:190,03
- aldeko. iz. ALDEKO, -(R)EN.** favorable,
partidario. {-r(en) aldezko, zale}
1959a:130,04,05,06,11; 1968d:138,11;152,01;
1972e:155,08;156,09; 1978a:031,04;032,04;042,15;
1978c:169,04; 1979g:182,09;
1983a:053,01;070,08,10; 1983d:116,09;119,08;
1985b:193,02; 1985d:077,12; 1986c:171,03;174,14,14
geureganatze aldeko. 1979g:182,06
- aldendu, alden/aldendu, aldentzen. da ad.**
alejarse, separarse. {berezi, urrundu}
1959a:129,07;131,19; 1968d:136,04; 1983a:069,04;
1985a:110,14
- alderantziz. adond.** a la inversa, al revés.
{aldrebes}
1972b0:027,04; 1972b2:046,03; 1972b4:079,15;
1972b5:114,03; 1981c:137,03; 1985a:108,05; 1985b:194,01;
1985c:193,12; 1985d:075,09
- ALDERANTZIZKO. izlag.** contrario, inverso. /
inverse. / inverse, opposite.
1983d:123,07; 1984b:025,04
- alderatu, aldera, alderatzen. ad.**
alderatu. dio ad. adosar, poner al lado.
{alboratu}
1972b1:032,15; 1979g:186,03
- alderatu. du ad.** 1 comparar. 2 inclinar. / 1
comparer. / 1 to compare. {1 berdindu,erkatu,
konparatu, parekatu.2 makurtu}
1958h:104,02; 1972b3:062,07; 1978a:030,07;031,06;
1978c:170,15; 1983a:058,13; 1983e:133,12; 1984b:030,01;
1985a:112,02; 1985b:193,07

- alderatuxe*. inclinado. 1972e:156,05
ezta alderatzeko ere. 1972e:158,01; 1981c:137,03;
 1983e:133,04; 1985d:077,07
- alderdi. iz.** 1 aspecto, lado. 2 lugar, paraje. 3 partido político. { 1 alde. 2 bazter, inguru, leku }
 1958h:105,20; 1968d:144,05;
 1972b0:023,10;024,10;028,06,18; 1972b2:049,02,03;
 1972b3:052,12;053,12;055,11; 1972b4:082,03;104,03;
 1972b5:109,04;111,02;128,11
 1978a:028,02;029,03,11,12;033,11...(7); 1981i:112,19;
 1983a:052,13; 1984b:029,11;040,03; 1985a:109,03;
 1985b:187,03;190,01; 1985d:076,08,11; 1986c:172,03
 kultur alderdi. aspecto cultural.
 1972b5:113,03
gizarteko alderdi. aspecto social. 1972b0:028,18
- alderdikeria. iz.** partidismo.
 1979g:184,05; 1984b:029,13,13
- alderdikoi. izond.** partidista.
 1972b5:114,13
- aldez. adond.**
 ALDEZ AURRETIK. previamente.
 1968d:147,10;150,12; 1968e:076,06,07; 1972b1:029,04;
 1972b2:045,10; 1972b4:074,08;083,08; 1978a:039,04;
 1978e:164,02;165,03;172,07; 1979g:173,02
 1981c:145,10;146,01,08;148,09;153,03...(8); 1983e:130,02;
 1984b:028,08
 ALDEZ AURRETIKAKO. *izlag.* previo. *aldez aurretikako baldintza moduan.* a modo de condición previa.
 1983e:132,09
- aldezko. iz.** ALDEZKO, -(R)EN. favorable, partidario. {-r(en) aldeko, zale }
 1983d:120,09
- aldi. iz.** 1 período. 2 tiempo (Gram.). / 1 période. 2 temps. / 1 period. 2 tense.
 1958h:097,03;098,08;100,07; 1968c:094,07; 1968d:146,07;
 1971e:101,13;106,01; 1972b1:029,08;033,16;037,10;
 1972b3:053,14;054,03; 1972b4:065,05,05;068,04,05,05
 ...(13); 1972b5:109,08;116,12;118,03,06; 1975b:088,17;
 1978a:030,07,12; 1979d:121,10; 1979g:174,05;180,06;
 1981e:146,05; 1983a:054,01
 061,06;069,09; 1983e:135,13; 1984b:033,01
 ALDI IGARO. pasado. {aldi iragan }
 1971e:103,08; 1985d:077,06
 ALDI IRAGAN. pasado. {aldi igaro }
 1972b4:073,04;094,04;102,12
 ALDI JOAN. pasado (Gram.). {iraganaldi }
 1958h:103,18; 1971e:093,03;101,14; 1972b4:102,10;103,02;
 1978a:039,08
 ALDIZ. vez. {bider }
 1961a:052,10;061,08;062,07;065,03; 1968c:094,08;
 1971e:093,03;095,12;108,10; 1972b4:098,07; 1978a:044,01;
 1978c:167,15; 1981i:111,08; 1983a:056,02 ;073,09;
 1983d:115,08; 1983e:128,06; 1984b:030,14;033,03;034,02;
 1985a:107,06
 LEHEN ALDIKOZ. por primera vez.
 1978a:043,11
 latin aldi. época latina.
- 1972b2:044,14
aldi joaneko adizki. forma verbal de pasado.
 1971e:105,02
- aldi-hitz. iz.** palabra (indicadora) de tiempo (aditzondoak...). {denbora-neurri izen }
 1971e:105,11;108,10
- aldioroko. izlag.** eterno, sempiterno.
 1985b:185,08
- aldiritar. iz.** lugareño, pueblerino.
aldiritarren hizkuntza hiritartu. convertir la lengua rural en lengua urbana, modernizar la lengua.
 1984b:033,12
- aldiz. junt.** en cambio, por el contrario, sin embargo. {berriz }
 1972b0:028,12; 1972b1:037,10; 1972b2:042,04;
 1972b3:057,10;059,10;
 1972b4:072,02;085,01;100,02;105,03;
 1972b5:109,05;118,17;120,01; 1975b:088,13;
 1978a:029,06,12; 1983e:132,03
- aldizkari. iz.** revista.
 1961a:050,02; 1968e:077,01; 1975b:088,06,20;091,07,12;
 1978a:028,07;040,06,07;042,12;043,05; 1978c:167,06;
 1979d:123,08; 1981c:138,07;150,09; 1983a:072,08
 1985b:185,07
 linguistika aldizkari. revista de lingüística.
 1968c:096,03
 linguistika liburu eta aldizkari.
 1968c:094,05
- aldrebes. adond.** al revés. {alderantziz }
 1972b4:080,03,05
- aldrebeskeria. iz.** despropósito, disparate. {desegokikeria }
 1961a:053,05; 1979g:177,02
- ale. iz.** ejemplar.
 1961a:050,06;056,02;058,05,13,14...(6); 1975b:088,06;
 1984b:034,17
- alegia.** a saber, es decir.
 1958h:101,02;102,10,12;103,10;104,04;
 1959a:125,03;130,03,05;131,16;133,22;
 1961a:049,05,10;054,07;056,11;057,19...(7); 1964g:179,05;
 1968c:090,03;094,01
 1968d:135,08;137,10;148,12;149,11;
 1971e:095,13;096,07,09;099,14;104,06;
 1972b1:030,17;031,08;033,06;037,10;
 1972b2:039,05,09;041,13; 044,01;048,02...(6);
 1972b3:059,13;060,16;061,10;062,09;
 1972b4:066,08;067,17;073,12;074,14;075,07...(14);
 1972b5:112,10;113,02; 117,14;119,06;125,17...(7);
 1978a:025,07;028,11;031,10;040,01; 1978c:170,17;
 1979d:122,05; 1979g:174,10;182,04;185,07;
 1981c:138,04;140,06;141,08;145,01,16...(14);
 1983a:048,01;051,04; 1983d:119,08;121,04; 1983e:132,12;
 1984b:025,08;028,10;032,01; 1985b:187,11;190,11;191,05;
 1986c:174,12
 ALEGIA. *iz.* 1 disimulo, engaño. 2 fábula, ficción.
 1964g:180,12; 1972b2:047,12; 1972b4:066,06;
 1978a:031,11; 1983a:056,01
 [halegia.]
- alegiazgo. izlag.** imaginado, infundado, ficticio.

- {balizkako, balizko, irudipenezko}
1972b0:028,03; 1972b4:068,06; 1984b:038,07
alegiako bitarteko. 1981c:160,18
erdi alegiazko. medio de mentiras, medio imaginado.
1978a:037,02
- alem.** (Aleman hizkuntza adierazteko laburdura).
1972b2:042,18
- aleman. izond. eta iz.** 1 alemán (pop.). 2 (hizk.) / 2
allemand. / 2 German (language).
1968c:090,08,10; 1968d:137,09; 1972b1:036,10,11;
1972b2:047,06; 1972b4:079,08; 107,23;
1972b5:116,09; 122,07; 123,05; 126,05; 127,06...(6);
1978a:039,05; 1979g:182,03,18;
1981c:150,08,12; 152,04; 159,05,13; 1983a:057,17;
1983e:129,04; 1985a:110,07; 1985d:081,02,02; 082,07;
1986c:169,12
- aleman garai.** alto alemán. / haut-allemand. / High
German.
1978a:031,06
- ALF.** Atlas Linguistique de la France.
1983e:132,11
- alfabetatze. iz.** alfabetización. / alphabétisation. /
teaching to read and write, education.
1978a:043,10
- alfabeto. iz.** 1 abecedario, alfabeto. 2 vocabulario. /
1 alphabet. 2 vocabulaire. / 1 alphabet. 2
vocabulary. {1 abc, abeze. 2 "hiztegi"}
1972b4:077,02,08; 1983e:129,12
- ALFABETO SEMANTIKO.** alfabeto
semántico.
1972b4:082,09
- AZKEN ALFABETO.** alfabeto terminal.
{"azken hiztegi"}
1972b4:078,11
- HIZKUNTZA ARTEKO ALFABETO.**
alfabeto interlingüístico, alfabeto universal.
1972b4:082,05
 nolazpaiteko alfabeto. especie de alfabeto. {"ikur
bilduma"}
1983e:134,01
- alfer. izond.** 1 insustancial, vano. 2 ocioso. {1
hutsal. 2 nagi, zabar}
1972b4:094,08; 1981c:148,02; 1985b:191,01
- ALFERRIK. adond.** en vano, inútilmente.
1968c:092,07; 1971e:107,09; 1972b0:027,16; 028,05;
1972b4:073,10; 103,15; 107,11; 1979g:181,05; 1981c:137,07;
1983a:051,07; 072,15
- ALFERRIKAKO. izlag.** inútil, vano.
{"noragabe", hutsal}
1985d:076,06
- ALFER-LAN.** trabajo inútil.
1961a:048,06; 057,02; 1968e:077,04
alfer egon. estar ocioso. {alfer izan}
1972b5:120,12
alfer izan. 1964g:179,10
- alferlan. iz.** trabajo inútil.
1968d:151,03; 1979g:173,11
- algoritmo. iz.** algoritmo. / algorithm. / algorithm.
- 1972b4:072,12,13,14
- alienazio*. iz.** alienación.
alienazio linguistikoko* gisa.
1972b1:032,18
- algebra. iz.** álgebra.
1972b4:065,08
- alor. iz.** ámbito, campo de estudio. {arlotu, barruti,
eremu, sail, soro}
1972b3:051,07; 056,02; 1972b5:130,19;
1979g:183,14; 184,09; 1981c:165,06; 1983e:125,08; 134,13;
1983f:188,02,03; 1984b:029,13; 1986c:172,05
kultur alor. campo de la cultura, campo
cultural. {kultur arlotu, kultura-barruti, kultura
eremu}
1978a:040,04
- altxatu, altxa, altxatzen. du ad.** 1 alzar, levantar.
2 conservar, grabar. {1 jaso. 2 gorde (ad.) 2,
jaso}
1972b5:132,01,02; 1981c:160,07,08; 1983d:119,05;
1983e:130,05; 134,08; 1984b:030,09; 034,09;
1985a:109,10; 118,17
kopeta altxatu. erguirse, mostrarse orgulloso.
1981c:144,07
- altxor. iz.** tesoro.
1972b5:131,01; 1983e:126,14; 1983f:187,06,09;
1984b:025,07
- altzo. iz.** interior, seno. {magal}
1985a:110,07
- ama. iz.** madre.
1972b2:043,10,13,15,17; 1972b4:074,05; 1978c:167,03,03
Ama Birjina. Virgen María. 1984b:032,01
- amaitu, amaitzen. da-du ad.** acabar(se),
finalizar(se), terminar(se). {agortu, bukatu}
1978a:037,17; 1985d:078,09
amaituberri. 1985d:076,08
- amaldeko. izond.** materno, de línea materna.
1966a:068,02
- amerikano. iz.** americano.
1968c:096,03; 1972b4:070,05; 085,03; 1981c:147,01;
1981i:114,13; 1985a:108,07
- amerikano-sobietiko]]. iz.**
[amerikano-sovietiko].] americano y soviético.
1968c:096,09
- amesgile. iz.** soñador.
1985d:076,09
- ameskeria. iz.** ensueño, ilusión.
1978a:031,08
- ametitu, ametitzen. du ad.** admitir. {onartu}
1972b1:036,17; 1972b4:067,09; 1972b5:109,05;
1985a:111,01; 1985c:194,04; 1986c:174,01
- amets. iz.** sueño.
1959a:132,20; 1961a:057,01; 1966a:068,06; 1972e:156,10;
1978a:044,16; 1981c:159,03; 1983a:061,03; 1985d:076,10
- AMETS EGIN.** soñar. {amets izan}
1959a:131,30; 1978a:040,03; 1985d:076,09
- AMETS IZAN.** {amets egin}
1972e:156,07; 1978c:169,02
- AMETSETAKO. izlag.** de ensueño, ilusorio.

- {ametzezko}
1972b0:025,09; 1978a:032,05
- AMETSETAN.** *aadlag.* soñando.
1972b5:127,12
- AMETSEZKO.** *izlag.* ilusorio. {ametsetak0}
1983d:120,06
- amildegi.** *iz.* abismo, precipicio. {osin}
1984b:043,06
- amildu, amiltzen. da-du ad.** 1 precipitar(se). 2
hacer caer. {1 erori. 2 erorerazi}
1981c:156,01; 1983e:128,08
- amona.** *iz.* abuela.
1986c:171,03
- amorante.** *iz.* amante. {ezkutari, maitari}
1972b3:052,07
- amore.** *iz.*
AMOR EMAN. ceder. {amore eman}
1968d:139,02
AMORE EMAN. ceder. {amor eman}
1968d:136,07;150,10;152,03; 1972b5:131,07; 1972e:159,03;
1978a:039,04; 1978c:167,15; 1979g:186,04; 1983d:118,09;
1984b:032,13;035,05; 1985b:186,04; 1985c:192,10
- amorratu.** *izond.* acérrimo, furibundo. {kartsu,
purrukatu, sutsu}
1964g:180,09; 1968e:076,05; 1972b4:100,05; 1978c:162,06;
1983a:057,14; 1985a:109,12
- amorrati, amorratzen. du ad.** hacer enfurecer,
hacer rabiar.
1972b2:044,04
- amorru.** *iz.* rabia.
1971e:093,04
- anafora.** *iz.* anáfora. / anaphore. / anaphora.
anafora tankeran. 1981c:162,12
- anai-arreba.** *iz.* hermano y hermana. {haurride,
senide}
anai-arreba moduan.
1981c:165,01
- anaia.** *iz.* hermano.
1972b5:125,05; 1985d:077,16
- anaitzako*.** *iz.* hermano adoptivo.
{[=senidetzako]}
1979d:122,17
- analak.** *iz.* anales.
1972b5:115,09
- analfabetismo.** *iz.* analfabetismo. / alphabétisme.
/ illiteracy.
1972b1:032,09
- analfabeto.** *izond.* analfabeto. / alphabète. /
illiterate.
1978a:043,11
- analisi.** *iz.* análisis. {"gramatika-azterketa",
análisis, azterketa}
1972b1:030,13; 1972b4:103,16; 1981c:164,10;
1983e:135,11; 1984b:040,08
- análisis.** *iz.* {Ik. análisis}
1972b4:085,03
ANALISIS SINTAKTIKO. análisis
- sintáctico.
1972b1:030,15; 1972b4:084,15
- analitika.** *iz.* analítica. / analytique. / analytics.
ANALITIKAREN HIZKUNTZA. lengua de la
analítica.
1972b4:071,02
- analitiko.** *izond.* analítico. / analytique. /
analytic(al).
1972b5:127,12
- analogia.** *iz.* analogía. / analogie. / analogy.
1968d:148,03,03
- anamita.** *iz.* anamita (pop.).
1972b5:114,15
- anarkia.** *iz.* anarquía.
1983e:135,08,08,08
- anarte.**
ANARTEAN. *adond.* mientras tanto. {artean}
1978a:032,05;036,04
- andana.** *iz.* grupo, hilera, montón, serie. {mordo,
multzo, pilo, sail, talde}
1971e:102,07;103,10; 1972b4:073,04;077,05;084,11;088,06;
1981c:166,02; 1983d:119,14; 1984b:030,09;039,05;
1985d:083,05
FONEMA-ANDANA. grupo de fonemas.
1979g:175,14
SINBOLO ANDANA. haz de símbolos,
conjunto de símbolos.
1972b4:089,03
irizpide (andana).
1972b0:024,04
irudipen andana.
1972b5:112,17
pentsamolde andana.
1972b0:024,04
- andoaindar.** *izond. eta iz.* natural de Andoain.
1961a:048,09; 1966a:067,08; 1983a:059,15;
1984b:031,01;034,17
- andre.** *iz.* mujer, señora. {emazte}
1958h:097,02; 1961a:047,03; 1984b:037,06; 1985a:107,02
- anglo-jermendar.** *iz.* anglojermano (pop.).
1972b2:043,01
- anglo-sajon.** *izond. eta iz.* 1 anglosajón (pop.). 2
(hizk.). / 2 anglo-saxon. / 2 Anglo-Saxon, Old
English. {anglosajoi}
1972b2:043,02,03
- anglosajoi.** *izond.* anglosajón (hizk.).
{anglo-sajon}
1978a:031,06
- animalia.** *iz.* animal.
1972b2:042,17,17,18;043,03,03...(6); 1972b4:070,08
LURREKO ANIMALIA. animal terrestre.
1968c:090,03
animalia ar. animal macho. 1972b5:120,08
animalia eme. animal hembra. 1972b5:120,08
- anitz.** *zenbtz. zehatzgb.* mucho(s). {asko}
1958h:098,15; 1964c:073,04; 1968d:146,01; 1971e:110,03;
1972b1:033,19;034,12;036,11; 1972b3:056,09;

- 1972b4:097,01;099,10; 1972b5:112,07;114,17;115,08;119,20
1978c:164,14; 1979g:179,03,03; 1984b:036,10;
1985b:191,05
ANITZETAN. *adlag.* muchas veces. {askotan}
1972b5:118,12
[hanitz].]
- aniztasun. iz.** abundancia, pluralidad,
multiplicidad. / multiplicité. / abundance,
multiplicity. {ugaritasun}
1978c:164,13
askotariko aniztasun. multiplicidad variopinta.
1978c:164,13
- antinomia. iz.** antinomia. / antinomie. / antinomy.
{binako, bitasun}
1972b3:053,10;058,19
- antinomiko. izond.** antinómico. / antinomique. /
antinomic(al).
1972b3:052,13
- antioin. iz.** antípoda.
antioinetan. en las antípodas. 1979g:177,02
- antolaketa. iz.** organización, ordenación,
ordenamiento. / arrangement, disposition,
ordonnance. / arrangement, ordering.
{antolamendu, eraketa}
1972b0:026,02
- antolamendu. iz.** disposición, organización.
{antolaketa}
1972b5:116,16; 1978a:033,05
frasearen antolamendu. disposición de la frase.
1972b4:086,07
- antolatu, antolatzen. du ad.** disponer, organizar.
{1 eratu, ordenatu. 2 josi, kateatu}
1968e:076,06; 1972b3:060,02; 1972b4:099,11,11;
1972b5:124,10; 1983a:051,04; 1984b:030,14
- antropologo. iz.** antropólogo.
1972b5:111,06;113,15
- antsi. iz.**
ANTSI IZAN. ansiar.
1972b4:100,09
- antz.** ("Antzina(ko)") adierazteko laburdura).
1971e:102,04; 1979g:179,13
- antz. iz.** aspecto, parecido. {"egite",
"homomorfismo", eite, itxura, tankera}
1968e:090,02;093,01;096,03; 1972b1:036,06,06,06,10;
1972b2:042,01;043,05;044,17; 1978a:031,11; 1983a:069,01;
1983f:190,07
ANTZEKO. *izlag.* parecido, análogo. /
analogue. / analogous, similar. {eiteko}
1958h:099,09;100,08;104,02; 1959a:131,08; 1961a:053,05;
1962f:084,02; 1968c:090,08,09;095,14;
1968d:138,09,13;139,13;140,06;142,10...(8);
1971e:095,13;100,02;102,03;103,07;108,04; 1972b1:036,19;
1972b2:044,10; 1972b3:056,06;
1972b4:071,15;073,05,05;081,11;100,06; 1972b5:114,11;
116,09; 1975b:091,05; 1978a:030,05;035,08;039,09;
1978c:170,06; 1979g:176,05;177,02;181,02;182,03;
1981c:140,01,06,14;141,08;147,10...(8); 1981E:112,14;
1983a:059,02; 1983d:118,03;
1983e:128,01;130,11;131,03;136,08; 1984b:030,16;
1985a:108,19;112,05;118,16; 1985b:188,09; 1985c:194,08;
1985d:083,06; 1986c:169,11; 1987d:079,10;081,19
ANTZERA. {gisan, gisara, modura}
1958h:106,06; 1961a:048,03;055,13;057,01;062,02;065,06;
1964g:179,03;180,11; 1966a:068,05; 1968c:093,08;094,07;
1968d:152,08; 1978a:037,09; 1979g:177,11;178,07;
1981c:144,08; 1983a:050,11;053,01;064,13; 1983d:117,01;
1983e:132,10; 1984b:040,09; 1985a:108,07; 1985b:193,05
1985d:082,04; 1986c:170,08
antzeratsu. 1983a:054,08
hizkuntzen arteko antz. semejanza
interlingüística. 1972b1:037,13
iturburu antzera. 1962f:085,05
munduarekiko ikuspen antzera. 1972b3:059,15
"pious hope" *antzeko.* {"borondate oneko baina
erabat ezinezko"}. 1972b2:047,13
Zuberoako antzera. 1961a:066,09
[antza].]
- antz. bizk.** ("Antzinako bizkaiera" adierazteko
laburdura).
1971e:104,07
- antz. gazt.** ("Antzinako gaztelania" adierazteko
laburdura).
1971e:102,03
- antzaldatze. iz.** transformación (Gram.).
{"transformation", formaldatze,
tra(n)sformazio}
SINBOLOAREN ANTZALDATZE. cambio
del símbolo, mutación del símbolo.
1972b4:089,09
antzaldatze bidez. transformacionalmente, por
medio de transformaciones. {formaldatze
bidez}}]
- antzeman, antzematen, antzemango. dio. du ad.**
adivinar, captar, notar, percibir, reconocer.
{atzitu, ezagutu, hauteman, nabaritu, ohartu}
1971e:094,14; 1972b1:036,03; 1972b2:044,20;046,04;
1972b5:125,11; 1978a:025,03; 1979g:173,04; 1981c:141,08;
1983a:064,11; 1983d:123,01; 1983e:127,08; 1984b:039,07
- antzeztu, antzezten. du ad.** escenificar, representar
una obra teatral.
1983a:059,04;072,11
- antzina. adond.** antiguamente, hace tiempo.
{aintzina, aitzina, aspaldi}
1968d:145,09; 1972b4:104,14; 1981c:161,05; 1984b:044,06;
1985c:194,03
ANTZINADANIK. desde antiguo.
1983a:050,11
ANTZINAKO. *izlag.* antiguo. / ancien. / old,
ancient. {aintzinako, aitzinako,
aspaldiko}
1958h:098,08; 1959a:127,09; 1961a:047,03;060,08,08;
1966a:068,07; 1968d:136,12;140,05;141,05,05;143,10...(8);
1968e:075,07; 1971e:099,01; 1972b1:031,08;034,19;
1972b2:042,14; 1972b3:057,17;
1972b4:068,01;093,04;100,05;104,03; 1972b5:121,08;
1979g:179,04; 1981c:161,10; 1983d:117,09;118,11;122,08;

- 1983e:131,09; 1984b:031,10;035,03; 1985a:113,12;
1985b:191,13; 1985c:193,14
- antzinako. iz.** antepasado. {arbaso, asaba, aurreko}
1972b0:023,06,07; 1972b4:068,02;097,03; 1972b5:121,08
- antzinaldi. iz.** antigüedad, época antigua.
{antzinate}
1983d:117,01,01
- antzinatasun. iz.** antigüedad. {aitzinatasun,
zahartasun}
1966a:068,06; 1968d:144,01; 1979g:184,16; 1984b:026,04
- antzinate. iz.** antigüedad, época antigua.
{antzinaldi}
1972b1:033,16,19;034,08; 1972b2:039,10; 1985d:087,04
- antzo. adond.** al modo de, a la manera de.
1972b4:095,01; 1981c:153,12
- ANTZORA, -(R)EN.** al modo de, a la manera
de. {antzera, arauera, erara, gisara}
1978c:170,07
- Añib.** ("Añibarro" adierazteko laburdura).
1971e:098,13
- aor.** ("Aoristoa" adierazteko laburdura).
1972b4:088,03
- apain. izond.** arreglado, elegante. {dotore, jantzi,
txairo}
1958h:099,10; 1972b4:084,03; 1984b:030,13;044,02
- apaindu, apaintzen. du ad.** adornar, arreglar.
1964c:071,09;072,14; 1983a:054,08; 1983e:129,07
- apaindura. iz.** 1 adorno, ornato. 2 estilo. {1
apaingarri, edergarri. 2 "estilo", idaztankera}
1972b5:128,18
- apaingarri. iz.** adorno. {apaindura, edergarri}
apaingarri gisa.. 1968c:092,09
- apaiz. iz.** cura, sacerdote. {erretore}
1961a:049,03; 1964c:072,12; 1972b1:033,06;
1983a:056,08;065,01; 1984b:033,09
apaiz nafar. 1983a:060,12
- apal. izond.** humilde, sencillo. {umil, xume}
1972b3:059,11; 1972b4:072,02; 1978a:042,02;043,08;
1979g:175,08; 1983a:049,12; 1985b:185,05
- apaldu, apaltzen. du ad.**
gose-egarria apaldu. calmar el hambre y la sed.
{ase(bete)}. 1985d:085,01
- apart. adond.** {aparte}
1972b4:106,15
- aparte. adond.** aparte, apartadamente,
separadamente. {apart}
1968d:143,08
- apenas. adond.** apenas, casi, justo justo.
1984b:033,06
- apeta. iz.** antojo, apetencia, capricho. {aisia}
1985d:085,02
- apika. adond.** quizás. {agian, beharbada}
1966a:069,11; 1972b3:059,12; 1978c:165,04; 1979g:173,11;
1981c:155,02; 1983a:062,03;068,01; 1983e:128,12;134,18;
1984b:040,13
- aplikatu, aplikatzen. zaio ad.** aplicar. / appliquer. /
to apply. {aldatu}
- 1979g:176,12;177,05; 1981c:153,09
- aplikazio. iz.** aplicación. / application. / application.
1968c:096,01
- Apokalipsis.** Apocalipsis.
1971e:101,15; 1972b5:121,16
- apologia. iz.** apología.
1972b1:035,05
- apostrofo. iz.** apóstrofo. / apostrophe. / apostrophe.
{[=-koma goratu]}
1968d:141,08
- apostu. iz.**
APOSTU EGIN. apostar. {apustu egin, trabes
egin}
1972b4:071,20; 1978c:169,09
- apropos. izond.** adecuado. {egoki}
1972b4:087,16; 1978a:026,10; 1983d:116,03
- apur. iz.** resto, sobra, residuo. {hondar, kondar}
1985a:116,15
- APUR BAT.** pizza, poco. {pixka bat, pittin
bat}
1961a:055,05; 1972b1:030,01; 1972b5:112,07
- APURREN BAT.** {apur bat, piskaren bat}
1961a:049,10; 1978c:172,06; 1984b:035,03
- apurka. adond.** poco a poco. {piskanaka, pitinga}
1968d:150,13; 1985a:112,03
- apurtu, apurtzen. du ad.** deshacer, desmenuzar,
destrozar. {birindu, desegin}
1972b2:047,14
- apurtze. iz.** destrozo, pulverización. {birrintze,
xehakatzte}
1978c:169,05
- apustu. iz.**
APUSTU EGIN. apostar. {apostu egin, trabes
egin}
1978c:169,08
apustutan. apostando. {deman, lehian}
1985b:192,04
- ar. izond. eta iz.** 1 macho. 2 varón. {2 gizonezko,
gizaseme}
1972b5:120,01,08,09
[har]].]
1964g:180,01,10
- ar-emetasun. iz.** sexo. {"sexu"}
1972b5:120,01,02
[har-emetasun]].]
1964g:181,05
- arabar. iz.** alavés.
1983a:054,05
- arabe. izond. eta iz. iz.** 1 árabe (hizk.). 2 árabe. /
1 arabe. / 1 Arabic.
1972b2:047,01; 1972b4:065,10
letra arabe. 1972b4:065,10
- arabera.**
ARABERA, -(R)EN. conforme a, según.
{-(r)en arauera}
1958h:103,06; 1964c:072,11; 1968c:091,03;
1968d:144,07;148,12,12; 1968e:077,04;

- 1971e:095,11;098,05;103,14;108,10;
1972b4:068,09;077,09;085,01,03;092,01... (7);
1972b5:117,08;120,16;125,02; 1975b:091,07;
1978c:164,08;165,15; 1979d:122,03;
1979g:173,13;181,04,18;182,18;
1981e:141,03;149,09;164,09; 1981i:112,13;
1983a:049,12;062,01,15;066,08,10; 1983d:117,03;122,14;
1983e:125,04;131,07;133,11; 1983f:188,07,07;
1984b:033,09;038,06;040,04; 1985a:110,02,12;
1985b:191,09;192,09;193,01; 1985c:191,13;192,03;194,02;
1986c:173,08; 1987d:080,05
- ARABERAKO. izlag.** semejante.
1971e:101,09; 1972b4:083,11; 1972b5:117,04; 1981c:160,15
- aragones. iz.** aragonés (hizk.). / aragonais. /
Aragonese.
1972b2:047,02,04
- arakatu, arakutzen. da-du ad.** analizar, examinar.
{aztertu, begietsi, miratu}
1975b:088,20; 1983a:063,11;074,11; 1983e:126,14;128,06;
1984b:033,10
- Arana Goiritar. iz.** partidario, seguidor de Sabino
Arana Goiri, sabiniano. {sabindar. *aranista*}
1978a:027,02
- arantza. iz.** espina.
1985d:077,11
- ararteko. iz.** intermediario. {bitarteko}
ararteko gisa. 1984b:029,07
hararteko]] bizimodu. modo de vida de
intermediario. {ararteko bizimodu}}
1978a:033,05
[hararteko]].]
- arau. iz.** ley, norma, regla. / loi, norme, règle. /
norm, rule. {agindu, mandatu}
1978a:032,09;041,10
- ARAUERA, -(R)EN.** conforme a, según.
{-(r)en arabera}
1972b5:122,06; 1978a:027,09;040,04
- ARAUUEZKO. izlag.** normativo, prescriptor. /
normatif, prescripteur. / normative,
prescriptive. {aginduzko}
1972b1:033,13
- GRAMATIKAREN ARAU.** regla, ley
gramatical.
1972b4:076,08
- araudun. iz.** regulado, sometido a leyes.
1959a:129,09
- arazi.** (Erazle-bilakatzailea). {erazi}
1958h:099,06; 1983e:133,05
- arazo. iz.** dificultad, problema. / problème. /
problem, question, matter. {auzi, kontu,
problema}
1961a:061,06; 1964c:071,07; 1972b0:027,06; 1972e:156,02;
1975b:092,05; 1978a:044,25; 1978c:164,17;171,14;
1981c:165,05; 1983d:115,04,05; 1983e:128,09;
1983f:188,15; 1984b:032,12;039,06; 1985a:118,10;119,05;
1985c:191,05; 1985d:075,10;078,09; 1986c:170,12;174,11
- hizkuntzalaritza arazo.** problema de lingüística.
1985a:108,08
- lehengusu arazo.
1983e:126,02
- arbaso. iz.** antepasado. {antzinako, asaba}
1961a:055,04; 1966a:068,03; 1972b5:122,07; 1975b:091,04;
1983a:051,02;062,08;074,13; 1983e:125,05
- arbola. iz.** 1 árbol. 2 árbol (Gram.), "marcador de
frase". / 2 arbre, "indicateur
syntagmatique". / 2 branching diagram, tree
diagram, "phrase marker".
1972b4:086,04,05,07;087,12,12... (12); 1972b5:110,12;
1983e:134,08
arbola erdi-debekatu. árbol medio prohibido.
1984b:033,09
- arbuigarri. izond.** despreciable, merecedor de
desprecio. {arbuizatze, baztertze}
1968d:145,07; 1972b0:023,07
- arbuia, arbuia, arbuia. du ad.** despreciar,
rechazar. {baztertu, gutxietsi, muzin egin,
saihestu, zapuztu}
1968d:144,11;153,06; 1971e:106,05; 1972b1:034,02;
1972b3:056,16,18;061,07; 1972b4:065,06;074,10;101,01;
1975b:087,12; 1978c:162,04;168,13; 1981c:156,11
1986e:171,05;172,06
- ARBUIATZEKO.** despreciable, merecedor de
desprecio. {arbuigarri}
1972b4:099,02
- arbuio. iz.** desprecio, rechazo. {gaitzespen}
1978c:162,04; 1987d:081,10
- ardagai. iz.** (yesca) constituyente necesario para
transformar la oración.
1972b4:092,02
- ardaila. iz.**
ARDAILAN. en discusión, en disputa.
{eztabaidan, sesioan}
1985d:076,12
- ardatz. iz.** eje. / axe. / axis.
1971e:105,12
- ALDIAREN ARDATZ.** eje temporal.
1971e:101,09
- ardi. iz.** oveja.
1964c:071,08; 1972b4:093,01; 1972b5:118,08
- ARDI GALDU.** oveja descarriada.
1981c:141,03
- ART-.**
- ardo. iz.** vino.
1958h:106,13
- ardura. iz.** 1 importancia. 2 preocupación.
3 responsabilidad. {1 axola, garrantzi.
2 kezka. 3 erantzupide}
1968d:144,02; 1978a:035,02;037,14
- ARDURA IZAN. du.dio.zaio ad.** ocuparse,
preocuparse. {arduratu, axolatu, kezkatu}
1958h:104,03; 1972b1:031,01; 1972b2:045,16;
1972b3:061,12,13; 1975b:090,06; 1983e:127,05;128,11;
1984b:029,06
- ARDURAZ. adlag.** con cuidado,
responsablemente. {kontuz}

- 1972b5:131,01
ARDURAZKO. izlag. importante.
 {axola(z)ko}
 1983a:074,10
- arduragabekeria. iz.** despreocupación,
 irresponsabilidad. {axolagabekeria, erosokeria,
 zabarkeria}
 1985a:110,12
- ardurape. iz.**
 ARDURAPEAN. bajo la responsabilidad.
 1972b3:060,02
- arduratu, arduratzen. da-du ad.** preocupar(se),
 responsabilizar(se). {ardura izan, axolatu,
 kezkatu}
 1972b1:034,01,08,13; 1972b3:055,14;
 1972b4:071,14,24:095,12:098,09;100,07; 1972b5:112,02;
 1972e:157,02; 1978a:030,04:032,05:035,11:036,08;
 1983a:057,12:070,01
- are. adond.** aún, incluso.
 1964c:072,10,13; 1972b3:061,14,14; 1972b4:065,05;
 1981c:161,10; 1981i:111,03:114,09; 1983d:122,05;
 1983f:188,01; 1984b:028,03:037,06; 1986c:172,06;175,09
- ARE GEHIAGO. más aún. {areago}**
 1961a:050,11:058,02,12; 1966a:069,01; 1968d:150,05;
 1972b2:044,07; 1972b4:071,10:089,05; 1972e:155,07;
 1979g:175,08:184,11:186,03; 1981c:156,02
 1983d:117,06;120,07; 1983f:189,01,07; 1984b:026,08;
 1985b:193,04; 1986c:177,04
- ARE GUTIAGO. {Ik. are gutxiago}**
 1972b2:042,11; 1972b5:111,03
- ARE GUTTIAGO. {Ik. are gutxiago}**
 1978c:161,08;165,13; 1983d:122,11; 1985a:109,06;118,09;
 1985c:193,12
- ARE GUTXIAGO. menos aún.**
 1968d:139,14;153,01; 1984b:041,01
- AREAGO.**
 1961a:060,11; 1968c:094,09;
 1968d:135,07;145,02;146,10;148,14;151,12; 1971e:095,13;
 1972b0:023,09:024,15; 1972b3:055,04:058,19;
 1972b4:092,13; 1972b5:119,03; 1972e:156,01;
 1978a:027,06:029,02:031,02:034,10:036,07...(8);
 1978c:169,02; 1979g:176,04;177,09;178,12; 1981c:137,07;
 139,08; 1983e:126,14;130,08;
 1984b:025,07:028,11;030,10:033,11:044,01; 1985a:109,13;
 1985b:187,06;190,08,16; 1985d:077,13;
 1986c:173,07,07;177,07
- AREAGOKO. izlag.**
 1972b5:112,14
- ARE... ERE.**
 1961a:057,05; 1972e:156,05
- ARE... -AGO.**
 1964c:071,06; 1968d:142,11;
 1972b4:076,06:079,03:095,06:097,02:098,01...(6);
 1981c:143,04; 1981i:112,09; 1983d:115,05; 1984b:042,02
- areagotu. du ad.** agudizar, intensificar.
 1983e:128,07; 1985a:110,08
- arestian. adond.** poco antes, recientemente.
 {lehentxeago}
 1961a:054,04; 1972b3:055,11;
- 1972b4:087,10:091,12:101,08; 1972b5:119,19;
 1978c:165,15;166,05:168,03; 1979g:180,11; 1981c:152,10;
 1985a:112,13
- ARETIKO. izlag. reciente.**
 1968d:150,18; 1972b0:024,06; 1984b:029,07; 1985a:115,01
- ARETIKO. iz. reciente.**
 1972b2:045,06; 1984b:039,12; 1985b:187,06
- areto. iz. sala.**
 1983a:074,06
- argaldu. da ad.** adelgazar, enflaquecer. {ahuldu,
 makaldu, mehartu}
 1983a:050,15
- argi. iz.** 1 aclaración. 2 luz.
 1966a:069,10; 1968c:094,12;
 1971e:093,08:094,01:104,02:109,07; 1972b2:042,12;
 1981c:138,10;165,09; 1981i:114,12,12; 1983a:065,03;
 1985a:108,06
- ARGI. izond.** 1 claro, iluminado. 2 despierto,
 inteligente. {2 azkar, bizkor}
 1966a:068,03,03; 1971e:093,03,05; 1972b1:030,10;
 1972b5:112,08;118,04;127,01,04;129,03;
 1978a:031,10;043,06; 1978c:172,07; 1985d:082,02
- ARGI. adond.** 1 claramente. 2 atentamente, con
 cuidado. {1 argiro. 2 erne}
 1961a:066,01; 1968c:094,08; 1971e:103,01; 1972b3:053,17;
 1972b4:067,01,01:075,19:097,16; 1978a:027,02,10:032,10;
 1981c:149,03;165,12;167,05; 1983a:053,08,09;
 1983d:116,09; 1984b:037,02; 1985a:117,13,13;
 1985b:193,12; 1987d:081,10
- ARGI ETA GARBI. claramente.**
 1958h:106,10; 1962f:083,10; 1972b4:072,11; 1978a:035,12;
 1979d:122,15; 1983a:047,05; 1983c:134,19; 1985d:079,03;
 1986c:174,13
- ARGI ETA GARBIRO. claramente.**
 1961a:049,06
- ARGITARA AGERTU. salir a la luz, publicar.**
 {argitara(tu)}
 1985a:111,11
- ARGITARA ATERA. salir o sacar a la luz,**
 publicar. {argitara(tu)}
 1964c:071,06; 1983a:059,05; 1983e:131,06
- ARGITARA EMAN. dar a la luz, publicar.**
 {argitara(tu)}
 1958h:106,02; 1961a:049,04:054,06:061,04; 1968c:096,02;
 1978a:027,01:037,15,15; 1978c:163,13; 1983d:121,01
- ARGITARA IRTEN. salir o sacar a la luz,**
 publicar. {argitara(tu)}
 1961a:048,16; 1983a:056,04:058,14:064,08:073,04
- eguzki argi. luz solar.**
argi egon. estar claro, ser evidente.
 1971e:096,08;104,10:107,03; 1972b0:025,06:027,01;
 1972b4:102,01; 1978a:028,02:029,01:033,05:035,10:041,05;
 1981c:142,02
- argi ibili.* andar con cuidado, andar con tiento.
 1978a:044,17
- argi izan.* tener claro, tener presente.
 1972b5:117,01,11;128,03; 1985a:114,02
- argitara eman berri.* 1983d:116,05
- eguzki argia baino argiago.* más claro que el agua.

- 1978c:171,12
ART.-
- argi emaile. iz.** iluminador. {aitzin gidari, bide-erakusle}
 1978a:032,06
- argi urratze. iz.** amanecer. {egunsenti, goizalde}
 1972b0:026,11
- argi-berritze. iz.** realumbramiento, replanteamiento.
 1968c:095,06
- argiagotu, argiagotzen. du ad.** aclarar, hacer más claro, hacer más inteligible.
 1981c:158,11
- argibide. iz.** aclaración, explicación. {agerbide, argigarri, argitasun, azalpen}
 1958h:106,11; 1968c:095,01; 1972b5:120,08;
 1978a:027,02;029,05;034,09;038,05;041,03; 1981i:111,06;
 1983a:049,09; 1983e:130,13; 1984b:044,03; 1985a:113,12
 1985d:080,02,02
- argigarri. iz.** aclaración, ejemplo esclarecedor. {agerbide, argibide, argitasun, azalpen}
 1972b2:047,17
- argiro. adond.** claramente. {argi}
 1958h:097,04; 1972b4:097,02;106,06; 1978c:169,07;
 1979g:182,06; 1983a:056,08; 1983d:122,05; 1985b:192,10;
 1985c:191,07
- argitaldari. iz.** editor, editorial. {argitaratzaile}
 1978a:043,02
- argitalpen. iz.** edición. / édition. / edition. {argitaraldi, edizio}
erdal argitalpen. 1978a:043,06
- argitaragabe. izond.** inédito, [impblicado] / inédit, non-publié. / unpublished.
 1983a:059,06
 [argitara gabe.]
 1978a:037,07; 1979d:123,05; 1983e:132,11
- argitaraldi. iz.** edición. {argitalpen, edizio}
 1961a:051,13; 1971e:097,09; 1983d:118,08;
 1985d:080,06,06; 1986c:173,12
- argitara (tu), argitara, argitaratzen. du ad.** publicar. / publier. / to publish. {argitara agertu (atera, eman, irten)}
 1959a:128,16; 1961a:050,04;051,07;054,09;055,03,11;
 1964c:072,17; 1964g:180,06; 1966a:068,08;069,07,09;
 1968c:094,11; 1971e:095,09;100,01;
 1972b3:051,03,09,11;060,17; 1972b4:069,06;099,20;
 1972b5:125,05; 1972e:157,09;158,07; 1975b:088,14;089,05;
 1978a:026,10;035,01;037,05;038,05;040,03 ... (7);
 1978c:162,13; 1979d:123,03; 1979g:185,12;
 1981c:137,05;138,06,07;150,03; 1981i:112,13;113,11;
 1983a:048,11;055,03,11;056,02;059,16... (11);
 1983d:115,07;121,03;122,05; 1983e:126,11;128,06;
 1984b:038,07;042,02; 1985a:111,02; 1985b:188,04;189,12
argitara berri. 1981c:146,12
argitaraberri. 1961a:048,11
- argitasun. iz.** 1 claridad. 2 aclaración. {2 agerbide, argigarri, azalpen, esplikazio}
 1958h:099,03; 1961a:050,13;062,02; 1972b1:033,16;
 1972b5:128,18; 1978c:162,05; 1981c:141,11;146,04;
 1983a:065,10; 1983e:127,01; 1984b:045,10,11;
 1985d:079,11;080,01; 1987d:081,06
- argitaratzaile. iz.** editor. {argitaldari}
 1961a:056,03; 1983a:056,03;070,08;071,01
- argitsu. izond.** luminoso.
 1972b0:026,11
- argitu, argi, argitzen. du ad.** 1 aclarar, esclarecer, iluminar, guiar. {1 azaldu, xuritu}
 1958h:099,03; 1968c:094,12; 1971e:102,10;
 1972b1:030,01;031,07; 1972b2:039,03; 1972b4:081,12;
 1972b5:124,08,08;126,07;129,18; 1978a:028,10;030,09;
 1983a:066,10; 1984b:045,07
- argitu. izond.** iluminado, ilustrado.
 1966a:069,11; 1983a:070,05
- argudio. iz.** argumento, razonamiento. {arrazoibide, burubide}
 1972b0:027,14; 1978a:040,01; 1983d:116,03; 1984b:044,16;
 1986c:172,18
- argumentu (H). iz.** argumento. / argument. / argument. {"leku"}
argumentudun. izond. poseedor de argumento.
 1981c:164,11
- ari izan, ari, ariko. da ad.** estar en actividad, ocuparse. {aritu, ihardun}
 1958h:098,11;101,06;102,03; 1961a:057,07;
 1962f:084,12;085,01; 1964g:179,08,10,10;182,02;
 1966a:069,07,13; 1968c:089,09,09;091,04;092,08;
 1968e:075,03;076,06;077,04;
 1971e:093,02;097,06;099,13;101,10;102,03... (9);
 1972b0:027,12; 1972b1:030,01,04,12;031,02,07... (13);
 1972b2:043,03,09;044,04,20;045,04... (8);
 1972b3:055,10;059,04,15;060,06,17... (8);
 1972b4:070,12;071,13;073,09;074,02,14... (23);
 1972b5:110,04,09; 113,04;114,03,09... (20);
 1975b:088,15;090,06,08;091,04;
 1978a:027,04;028,05;029,10,11;034,02... (13); 1978c:164,07;
 1979d:122,12; 1983a:047,06;048,04,08;056,08;057,07... (9);
 1983e:126,03,18;130,02;133,10;135,08... (6);
 1984b:026,13;028,02;029,09;030,17;031,06... (15)
 1985a:112,03,05,07,13;113,04... (11); 1985b:193,11;
 1985d:076,12;081,10;083,06;087,03; 1987d:080,09,13
- ARI IZAN. du ad.**
 1972b2:042,04;044,12
- arian. adond.**
ARIAN ARIAN. afanándose.
 1978a:036,04;03,09; 1987d:080,20
- arima. iz.** alma.
 1964g:183,01; 1985a:117,07
arima erratu. {Ik. arima herratu} 1985d:080,11,11
arima herratu. alma errante.1984b:035,10
- arimadun. izond.** animado, humano. / animé, humain. / human. {[=gizatasun], [=persona]}
 1971e:107,16
- arin. izond.** ligero, liviano, somero.
 1968d:152,12; 1978a:042,05; 1981c:164,05; 1984b:031,05
ARIN. adond. ligeramente, someramente.
 1983e:127,01
- arindu, arintzen. du ad.** aligerar, aliviar.

- 1964c:071,03
- arinki. adond.** ligeramente.
1983a:048,01
- aristokratiko. izond.** aristocrático.
1972b5:110,11
- aristokrazia. iz.** aristocracia.
1959a:129,12
- aritu, ari, aritzen. da ad.** estar en actividad, ocuparse. {ari izan, ihardun}
1978c:164,18;167,03;170,07; 1981c:139,04; 1983a:057,15;
1985a:108,10;111,10; 1985b:192,01
- arjentinari. iz.** argentino.
1985a:109,07
- arkaismo. iz.** arcaísmo. / archaïsme. / archaism, obsolete form, survival, unchanged usage. {hitz zaharkitu}
1972b5:119,03
- arkeologia. iz.**
ARKEOLOGIAZKO. *izlag.* arqueológico.
1978a:033,06
- arkifonema. iz.** archifonema. / archiphonème. / archiphoneme.
1968c:095,07,11; 1972b4:102,06
- arlo. iz.** campo o ámbito de estudio. {alor, barruti, eremu, sail, soro}
1958h:106,13; 1968c:091,04; 1972e:156,15; 1978c:162,01;
1981c:142,10; 1983a:048,08; 1983e:126,17; 1984b:027,02;
1985a:111,04
ARLO SEMANTIKO. campo semántico. / champ sémantique. / semantic field.
{[zentzuere]mu}
1979g:173,13
bereizkuntza arlo. ámbito o campo de diferenciación.
1986c:175,05
kultur arlo. {kultur alor, kultur barruti, kultura eremu}
1983a:072,03
euskal arlo. 1985b:185,04
- arlotte. izond.** desharrapado, humilde.
1959a:132,18; 1972b0:024,06
- arloteria. iz.** dejadez, desaliño, vulgaridad.
1972b5:127,06
- arm. klas.** ("Armenio klasikoa" adierazteko laburdura).
1971e:108,07
- arma. iz.** arma.
1972e:155,11
[harma.]
- armeniar. izond. eta iz.** 1 armenio (pop.). 2 (hizk.) / 2 armenien. / 2 Armenian.
{armenio}
1978a:031,06
- armenio. iz.** armenio (hizk.). {armeniar (hizk.)}
1972b2:048,18,18
ARMENIO KLASIKO. armenio clásico.
*armenio klasiko*ko hitz. 1972b2:040,09
- arnas-indar. iz.** fuerza espiratoria. / breath pulse (ingl.).
1958h:101,16;103,06
- arnasa. iz.** aliento, respiración. {arnase}
1972b4:079,10
- arnase. iz.** respiración, aire espiratorio. {arnasa}
1958h:100,07
- aro. iz.** época, período. {aldi, garai}
1983a:052,06; 1984b:030,06;036,05; 1985a:107,11
artzai aro. tiempo de pastoreo, patoralismo, época de nomadismo.
1972b5:118,06
historia aro. época histórica.
1972b5:121,08
Erdi Aro. 1983d:116,11
Erdi Aro]]. Edad Media. (Erdi Haro)]
1972b1:029,11;033,16,17,19;034,01...(7);
1978a:033,09
Hirugarren Aro. Era Terciaria. 1972b2:045,06 [haro].]
- arpegi. iz.** {Ik. aurpegi}
1972b3:057,14
- arrai. iz.** pez, pescado.
1958h:102,12
- arraio. iz.**
arraio!. Inter. ¡rayos!.
1968c:089,06; 1972b4:096,13; 1972b5:127,17;
1981c:146,02; 1984b:029,05; 1985a:112,13; 1986c:175,04
arraioak ez baitu!. 1984b:039,15
- arraiza. iz.** 1 indicio, rastro, vestigio. 2 tilde. {1 arrasto, aztarna, azterren, hatz. 2 arrasto}
1984b:027,04;037,02
- arrakasta. iz.** éxito, importancia, trascendencia.
1972b3:059,04;061,04; 1972b5:117,08; 1978a:042,11;
1979d:121,03; 1983a:056,03
- arrandia. iz.** arrogancia, bravata.
1972b4:097,03
- arrandiaka. adond.** bravuconeando, fanfarroneando.
1978c:161,07
- arrano. iz.** águila.
1985d:087,08
Abandoko Arrano. 1975b:087,14
- arrantza. iz.** pesca.
urruiko arrantzaren eroriko. declive de la pesca de altura. 1983a:053,01
- arrantzale. iz.** pescador.
1978a:036,03
- arras. adond.** muy, totalmente. {erabat, hagitz, oso}
1966a:067,09; 1968d:138,09;140,11;145,09;148,13;150,03;
1971e:102,04;106,03; 1972b0:023,07;024,06;
1972b1:035,09; 1972b2:047,01; 1972b3:052,09;056,16;
1972b4:074,02;075,01;077,10;081,11;088,01;
1972b5:111,13;118,07;120,11;123,11;132,11; 1972e:155,08;
1978c:169,04;172,08; 1983a:056,04; 066,04;072,02;
1983e:132,10; 1984b:031,08; 1985a:116,15;
1985d:077,13;087,02

- arrasto. iz.** 1 indicio, huella, rastro, vestigio. 2 marca. 3 tilde. / 3 tilde. / 3 accent (mark). {1 arraiza, aztarna, aztarren. 3 azentu marka} 1961a:059,01; 1972b1:034,19; 1981c:140,14
ASPALDIKO ARRASTO. vestigio antiguo, fósil. {"fossil"} 1972b5:119,03
- arratoi. iz.** ratón. 1972b4:074,07
- arrats. iz.** anochecer, noche. 1971e:094,03; 1979g:176,03; 1983e:133,01
- arratsalde. iz.** tarde. 1978c:161,02
- arraultz. iz.** huevo. 1972b3:062,05
- arraz. iz.** raza. 1985a:113,05
- arrazoi. iz.** razón. {kari, kausa, zergatik} 1958h:103,14,14; 1959a:125,04; 1961a:050,10; 1968d:142,07; 146,11; 1972b0:028,08; 1972b1:037,13; 1972b2:039,04;041,17;043,05;046,12; 1972b3:052,08; 1972b4:067,17;085,06;099,09;100,16; 1972b5:118,08;126,06;132,13; 1972e:158,14;159,05; 1975b:089,08; 1978a:029,13;031,05;033,06,11; 035,09...(8); 1979g:182,12; 1981c:150,02,08; 1983a:047,08;048,08;054,02,03;058,01...(9); 1983e:125,03;133,02;136,06; 1984b:025,04; 031,11,14;035,08;037,03...(8); 1985a:108,12;111,17;118,08; 1985c:191,08,09;192,17; 1985d:085,03; 1986c:173,01,05; 1987d:079,14; 081,17
ARRAZOI ZAN. du *ad.* tener razón. 1971e:098,03; 1972b2:041,09; 1972b3:053,13; 1972b4:069,10;095,03; 1972b5:121,12; 1983a:069,09; 1983e:130,12;133,02
ARRAZOIZKO. izlag. razonable. 1972b4:080,08;085,10; 1972e:159,06; 1978a:040,01; 1978c:171,05,05; 1979g:182,12; 1981i:113,10; 1983a:051,04; 1983f:187,03; 1984b:031,05; 1985a:115,03
arrazoi linguistik. razón lingüística. 1972e:157,08
arrazoi material. 1972b3:052,08
arrazoi sozio-linguistik. razón sociolingüística. 1972e:157,08
- arrazoibide. iz.** argumento, razonamiento. {argudio, burubide} 1958h:106,08; 1961a:050,15; 1972b1:030,04; 1972b2:039,03; 1972b5:118,19; 1978a:027,09;031,11; 1979g:183,05; 1983d:116,09;117,08; 1983f:190,12; 1984b:025,08; 035,09; 1986c:173,06
- arriba. iz.** hermana del hermano. 1981c:165,01
- arren. junt.** a pesar de. {ba... ere, nahiz (eta) (junt.)} 1958h:098,04; 1961a:048,04; 1964c:072,12; 1964g:179,02;181,03; 1968c:090,08;093,06; 1968d:151,01; 1971e:097,04;102,13; 1972b2:040,11; 1972b5:110,17;116,09; 125,08; 1978a:026,06;027,02;034,06;035,07;037,01...(8); 1978c:168,04; 1979g:183,06; 1981c:139,11;155,11;162,11; 1983a:047,06;059,04; 060,13;063,06; 1983e:126,18; 1984b:035,05;042,13; 1985a:111,04;118,05; 1986c:171,03; 1987d:080,21
- arreta. iz.** atención, responsabilidad. {ardura, axola} 1961a:061,14; 1972b4:074,05; 1985b:185,05
ARRETAZ. adlag. atentamente, con interés. {arduraz, artoski, kontuz} 1987d:081,10
- arrimu. iz.** amparo, arrimo, cobijo, ayuda, compañía. {altzo, babes, laguntza} 1978c:168,11;172,12; 1981c:156,12
- arriku. iz.** peligro, riesgo. 1972b0:023,05;024,05,05; 1972b4:092,05;107,10; 1978a:025,03;043,01;044,01,14
- arroi. iz.** ibai harro]]. cuenca del río. *San Lorenzo ibai harro]].* 1978a:029,08
- arrotz. izond.** extranjero, extraño. {kanpoko, kanpotar} 1961a:053,02;061,03,04; 1964g:182,04; 1966a:069,03; 1968c:093,12;094,05; 1968d:141,13;147,01; 1972b2:044,01; 1972b4:102,03; 1972b5:115,17; 1978a:030,07; 038,09; 1978c:162,11; 1979g:178,05,06; 1983a:057,11;058,09; 1983f:187,06
- arрут. izond.** 1 común, corriente, vulgar. 2 sencillo. / 1 commun, vulgaire. / 1 common, vulgar. {1 usu, ohiko. 2 xehe, xalo} 1968d:152,08; 1972b1:036,11; 1972b4:065,08;067,04,08,15;068,02; 1972b5:128,01,15;131,09,09; 1978a:030,10;042,13; 1979g:173,13; 1981c:139,12;148,19; 1983a:069,08; 1983d:118,09; 1983e:129,05; 1984b:032,02;043,06;045,01
- arрутki (H). adond.** "arрут eta komunzki". comúnmente. {eskuarki} 1972b1:033,05
- art*.** (Artikuluaren laburdura). {Art*} 1972b4:085,13;086,07,08
- Art*.** (Artikuluaren laburdura). {"artículo"} 1972b4:086,08,10,11;087,01,01...(8)
- artalde. iz.** rebaño. 1972b5:118,08; 1985a:108,08
- arte. hasta.** 1959a:128,20;132,02; 1961a:048,16;060,12; 1964c:071,10; 1966a:067,12;069,13; 1968d:145,10; 1971e:099,12; 1972b0:023,09;026,11;028,11; 1972b1:029,08,08;031,22; 037,17; 1972b2:039,05; 1972b3:051,11;053,05;055,13;058,17; 1972b4:069,03;071,05;076,01;078,11;079,10...(7); 1972e:157,03;159,03; 1978c:161,06;170,10; 1979d:122,14; 1979g:180,06;181,08; 1981c:138,14;149,01;150,08;152,08;159,15; 1983d:115,03; 1983e:126,08; 1984b:033,08; 1985d:083,05;084,08;086,01;087,03...(6); 1986c:171,04; 1987d:079,06;080,18
- ARTEAN-1. adond.** hasta entonces. {anartean} 1961a:055,03; 1964c:071,13; 1968c:096,08; 1972b2:044,14; 1978a:038,05; 1978c:163,05;167,02; 1979d:123,07; 1979g:180,10; 1981c:138,09;156,04; 1981i:111,09; 1983a:049,07;052,01;066,11; 1983d:116,03;

1983e:126,01;133,02,03; 1983f:188,02;
1984b:030,15;035,02; 1985d:081,02,02; 1986e:170,01

arte. iz.
ARTEAN. *adond.* entre medio.
1958h:097,04;098,06;099,03;102,03,03...(7);
1959a:127,05,15;128,13;132,06;
1961a:048,13;051,01,11;052,02,04...(10);
1964c:071,05,08;073,08; 1964g:179,08;
1966a:068,13;069,11;
1968c:090,06;091,03;093,06,11;096,09;
1968d:138,15;139,07,08,10,13...(17); 1971e:096,06;098,13;
099,06,09,14...(6); 1972b0:024,10;026,10;028,10;
1972b1:034,01,13,18;037,12;
1972b2:040,03,03,05;043,13,13...(7); 1972b3:053,19,21;
054,09;055,01;056,15...(8);
1972b4:069,05;070,10;071,24;082,15;084,15...(15);
1972b5:112,07;114,10;119,08;124,08;125,16...(10);
1972e:158,05,05; 1975b:087,05;
1978a:026,12;027,04;028,05,07;030,10...(20);
1978c:162,01;164,13,16,17; 1979d:122,08;123,02;
1979g:174,10; 175,06,13,20;179,16...(17);
1981e:139,02,10;140,01,10;145,12...(17);
1981l:112,01,03,21;
1983a:048,09;053,14;056,07;057,15,16...(12);
1983d:117,04;119,01;
1983e:126,11,11,15;127,08;128,12...(10);
1983f:187,02;189,02,08;190,03,08;
1984b:030,07,13;034,17;037,01,02...(8);
1985a:107,09;108,06,13;110,09; 1985b:185,05;192,09;
1985d:075,08;078,05; 1987d:080,10

ARTEKO. *izlag.*
1958h:098,11;100,18;104,01; 1959a:126,16;131,31;
1968d:136,16;137,07;138,08;145,08;150,18...(7);
1972b0:025,06;026,11; 1972b1:036,05,08;037,12,13
1972b2:040,11;043,05,06;046,05;
1972b3:057,04,15;059,01;062,03;
1972b4:073,04;094,18;096,06;100,17;102,07;
1972b5:123,11;124,19;
1978a:029,01,14;036,03; 1978c:167,13; 1979g:182,18;
1981e:141,05;142,03,13;146,07;156,05...(6); 1981l:114,09;
1983a:049,08;051,11; 055,09;069,02; 1983d:115,03;123,10;
1983e:130,12;132,13; 1985a:109,02; 1985b:189,02,11;
1985c:193,04; 1985d:076,06;080,01,01
1986c:172,16;174,18;175,13; 1987d:080,23
artean. en medio. {tarteán}. 1972e:155,13

arte-1. iz. arte.
1972b5:111,03
arte aldetik. desde el punto de vista artístico.
1959a:133,10,12
arte liberal. 1972b0:023,08

artegatasun. iz. desasosiego, inquietud. {ezinegon, kezka}
1981e:166,10

artegatu, artegatzen. du ad. inquietar, preocupar.
{arduratu, kezkatu}
1978c:169,06

arteka-marteka. adond. a ratos perdidos.
1986c:172,11

artekotasun. iz. mediación. {bitartekotasun}
1984b:026,07

artifizial. izond. artificial. / artificiel. / artificial.

1968d:144,09; 1972b4:077,02

artifizialtasun. iz. artificiosidad.
1981c:157,07

artikulazio. iz. articulación. / articulation. / articulation.
ARTIKULAZIOAREN FISILOGIAZKO MEKANIKA. mecánica fisiológica de la articulación.
1972b3:055,10

artikulu. iz. 1 artículo (Gram.). 2 artículo (izkr.). 3 artículo (Erlj.). / article. / article.
1958h:103,02;105,03; 1961a:051,02,04; 1964g:180,06;
1968d:141,14; 1971e:102,03;107,18,18;109,07;
1972b0:026,09; 1972b1:030,09; 1972b3:053,20;
1972b4:083,08; 086,01,02,10,17...(9);
1972b5:112,07;127,02;130,13; 1975b:088,10,13;089,07;
1978a:029,08;033,06; 1979d:123,04; 1979g:185,11;
1981e:138,07;139,13;140,04,14;141,04...(10);
1983a:062,04;065,06;
1983d:115,07;116,08;119,02,14;122,09...(7); 1983e:133,01;
1986c:170,15
1987d:081,10

ARTIKULU FEDEKO. artículo de fe.
1983a:048,02

ARTIKULU MUGATZAILE. artículo determinante.
1971e:107,01;109,02
artikulu itxurako [-a]. 1983d:122,02

artikuludun. izond. poseedor de artículo, determinado.
1971e:102,03; 1983d:119,03

ARTIKULUDUN LEKU-IZEN. nombre de lugar determinado.
1968d:141,13

artikulutxo. iz. articulito.
1968c:089,02; 1975b:091,10

artile. iz. lana.
1972b5:125,08

artilleria. iz. artillería.
1972b5:122,10,10

artizar. iz. lucero del alba, Venus.
1972b0:027,03

artizki. iz. infijo. / infixe. / infix.
1985b:191,13

artoski. adond. esmeradamente. {arretaz, kontuz}
1981e:144,01

artzain. iz. pastor.
1985a:108,08
artzai ezin-egon. pastor trashumante. 1972b5:120,13
{artzai. }

artzaintza. iz. pastoreo.
1972b5:118,11

AS. SV. / SV. / VP.G {"VP", "aditz sintagma", "predikatu"}
1981c:164,11

asaba. iz. antepasado. {antzinako, arbaso, aurreko}
asaben lokarri zahar. 1958h:098,06

asanblada*. iz. asamblea. {balderna, bilera,

- bilkura, biltzar(re)]
1978c:161,09
- ase, asetzen. du ad.** saciar. [apaldu, asebate]
1984b:041,01
- asebate, asebatetzen. du ad.** saciar. [apaldu, ase]
1984b:028,08;041,01; 1985d:076,02
- asibilatu. izond.** asibilado.
1972b2:041,11
- asimilatu. du ad.** asimilar. / assimiler. / to
assimilate.
1972b5:115,10
- askatasun. iz.** libertad.
1968d:153,01,01; 1978a:041,03;043,06; 1983a:070,04
- askatu, aska, askatzen. da-du ad.** 1 liberar(se),
soltar(se). 2 resolver, solucionar. {2 konpondu,
xuritu]
1959a:129,10; 1968c:093,11,11,1;
1968d:142,08,09,12,14;143,03...(6);
1972b0:025,06,11;026,04,05;027,10; 1978a:038,04,07;
1979g:181,06; 1983a:050,13
- askatze. iz.** liberación.
1972b5:130,05
- askazi. iz.** pariente, parentela. [ahaide]
1971e:094,02; 1983e:126,01
- aski. zenbtz. zehatzg.** bastante, suficiente.
[nahiko(a)]
1958h:102,06; 1961a:052,02;062,04; 1968d:146,04,06;
1968e:077,03; 1972b4:067,08;087,15,15;100,08;
1972b5:132,09; 1972e:156,15; 1978c:164,15;169,11;
1979d:121,08;122,15; 1981e:153,15;160,04; 1981i:114,08;
1983a:051,08; 1983d:122,14; 1983e:125,03;
1985a:109,03;118,08;119,03
1985c:191,09; 1985d:086,07,12; 1986c:173,05
- ASKI adond.** muy. [asko (adond.), hagitz, oso]
1958h:103,17; 1971e:097,03;099,04;104,01;107,05;109,11;
1972b1:037,08,09; 1972b2:039,05;046,10;
1972b3:055,06;059,03;
1972b4:065,05,06;082,03;093,06;094,15;
1972b5:112,12;116,06;123,10;125,06,08...(6);
1972e:160,05; 1975b:088,02;092,03;
1978a:028,07;031,10;032,08;033,02;034,02...(9);
1978c:164,08;168,13;170,03,03;171,11; 1979d:123,06;
1979g:179,09,12;182,03;183,06;185,10;
1981e:139,04;143,01;148,11;150,09;155,08...(7);
1981i:111,03;112,15;113,12;
1983a:047,06;049,06;050,02,03;051,06...(14);
1983d:116,11;118,11;122,01,07;123,06
1983e:129,07;134,09; 1983f:187,07;
1984b:026,05;031,11;036,13;043,09;045,02;
1985a:112,12;114,08; 1985b:186,05;188,06;190,13;192,03
1985c:192,09; 1985d:076,06;079,09;083,01;
1986c:170,04;172,05;174,08; 1987d:081,10
- ASKI DEN ADINA.** bastante, suficientemente.
1981c:146,05; 1985d:075,04
- ASKI DEN ADINAKO.** izlag. bastante,
suficiente.
1972b5:112,08; 1983a:051,03
- ASKI IZAN.** bastar, tener suficiente.
1958h:105,09; 1961a:051,10,054,09;060,08;063,04;
1964g:183,02; 1968c:093,10;
- 1968d:135,10;138,02;141,01,06;143,07...(7);
1971e:095,02;099,11;101,06,12;104,13; 1972b2:047,09,10;
1972b3:058,05;
1972b4:067,10;071,07;074,05;075,07,10...(15);
1972b5:123,13,18;129,13; 1972e:157,01
1975b:088,07; 1978a:027,06;028,11;031,06;
1978c:165,07;168,14;170,11; 1979d:123,08;
1981c:143,06;145,13;148,01; 1981i:112,21;
1983a:051,13;061,12;064,10;066,06;071,02...(6);
1983d:116,06; 1983e:130,09,09;
1984b:028,09,09;032,12;034,02;035,08...(7);
1985a:110,04,10,13
1985b:194,02; 1985d:081,01,01;
1986c:173,02,02;174,17;175,03; 1987d:081,19
aski eta gehiegi. 1979g:174,01
- askietsi, askiesten. da ad.** estimar suficiente,
juzgar suficiente.
1972b4:091,10
- asko. zenbtz. zehatzg.** mucho(s). [anitz, ugari]
1958h:097,05,06,06;098,07;099,03...(8);
1959a:125,05,08;126,02;127,07,09...(8);
1961a:052,08;056,14;057,01;058,11;060,14;
1964c:071,04;073,01,05;
1964g:179,04; 1966a:068,13; 1968c:091,03;093,04;094,11;
1968d:145,08;150,10; 1971e:110,03; 1972b0:025,02;026,11;
1972b1:032,09,18;035,11; 1972b2:046,03;047,09;
1972b3:052,06;054,09;056,09;
1972b4:072,01,13;073,09,09,10...(7);
1972b5:115,07;116,07,07;118,13;123,08...(10);
1978a:026,03;027,10;029,05;032,06;037,03...(9);
1978c:163,07;164,16;170,05; 1979d:121,05;
1979g:175,10;176,05;178,09;185,09; 1981c:144,08;150,08;
1983a:069,02; 1983d:115,04; 1983e:129,01;133,08;135,12;
1984b:026,06; 1985b:185,02; 1985d:076,02,02,04;079,08;
1987d:081,08
- ASKO adond.** muy. [aski (adond.), oso, txit]
1972b5:115,18; 1983a:050,02; 1985b:191,05
- ASKO DEN ADINA.** suficiente. [aski den
adina]
1972b4:067,14; 1984b:027,08
- ASKOTAN. adond.** muchas veces. [anitzetan]
1959a:128,13; 1964g:179,03; 1972b0:028,06;
1972b2:042,05; 1972b3:058,03; 1972b4:075,15;
1978a:029,12;039,01; 1984b:028,11
- ASKOTARA.** de muchos modos.
1984b:028,11
- ASKOTAZ ERE... -AGO.** [askoz(az) (ere)...
-ago]
1959a:129,10,11;132,12; 1985d:085,03
- ASKOZ ERE... -AGO.**
1972b0:024,03;028,15; 1972b1:032,16;033,19;
1972b5:123,16; 1978a:033,09
- ASKOZ HOBE.** mucho mejor.
1978a:043,05
- ASKOZAZ ERE HOBEBE.**
1968d:152,09
- ASKOZAZ ERE... -AGO.**
1958h:103,16;104,15; 1961a:047,05; 1972b4:087,16;
1983a:063,03; 1983d:116,05; 1983e:134,13; 1984b:030,01;
1985a:113,13
- ASKOZAZ... -AGO.**

- 1959a:127,09; 1978a:037,16;043,08; 1983d:116,12;
1983e:131,13
ASKOZ... -AGO.
1972b1:035,16,19; 1972b2:047,06; 1972b5:114,11;123,15
asko aldiz. muchas veces [anitzetan, askotan]
1981c:139,10
- asmakari. iz.** invento. {asmakizun, ipuin}
1966a:068,10; 1979g:176,12
asmakari teoriko. invento teórico, elucubración.
1972b4:102,18
- asmaketa. iz.** invención. {asmatze}
1972b4:097,21; 1981i:112,12
ASMAKETAN. inventando.
1981c:153,08; 1984b:029,09
- asmakizun. iz.** invento. {asmakari}
1959a:131,25; 1972b0:025,09; 1972b4:106,05; 1983a:063,04
- asmatu, asma, asmatzen. du ad.** inventar, crear.
1961a:053,04;054,01;059,03;062,10; 1966a:068,13,13;
1968c:090,06;092,08,08;093,08; 1968d:144,07;
1968e:076,05; 1971e:098,03;104,16; 1972b2:039,09;043,12
1972b4:071,03;075,07;078,02;091,04,07...(9);
1972b5:109,06;115,01;126,04;127,11,12; 1972e:155,04;
1978a:031,10;042,09; 1978c:167,15
1979g:181,07;
1981c:137,09;139,11;146,13;151,01;155,11...(6);
1983a:049,09;068,11; 1983d:120,06; 1983e:135,12;
1984b:031,05;032,08,10;033,04; 1985a:108,20;116,13;
1985b:192,01,02; 1986c:175,10
asmaberri. 1984b:033,07
- asmatzaille. iz.** inventor.
1972b5:126,03
- asmatze. iz.** invención. {asmaketa}
1961a:053,06
- asmo. iz.** intención, propósito, proyecto. {intentzio}
1959a:130,01; 1961a:051,05; 1972b2:047,14;
1972b3:056,05; 1972b4:066,04;102,13; 1972b5:132,09;
1975b:088,02; 1978a:036,11;038,08;044,03;
1978c:169,10;171,17
1979d:123,10; 1983a:053,02;061,04; 1983d:123,13;
1983e:129,06;135,02; 1984b:030,10; 1985b:185,08;
1985d:076,08;078,05; 1987d:079,10
- ASMO IZAN. tener intención.
1968c:090,05; 1972e:155,05; 1987d:080,24
asmoetan. en la intención de, con el propósito de.
{asmotan, asmoz}. 1983e:134,07
asmotan.
1961a:047,04; 1968c:094,07; 1975b:087,09; 1978c:164,07;
1983a:063,04; 1985b:186,06
asmoz, -(t)eko.
1968d:147,10; 1971e:104,03; 1983a:062,08
- aspaldi. adond.** hace tiempo. {behiala, behinola,
behiala}
1958h:106,13; 1959a:128,04; 1961a:054,04; 1964c:073,08;
1968c:091,01;092,08; 1972b3:055,07;
1972b4:067,06;079,04;091,04;092,03;100,03; 1975b:091,06;
1978c:167,01; 1979g:180,06;181,07;182,05;185,09;
1981c:154,09; 1983a:054,08; 1983e:126,03; 1984b:040,08;
1985a:107,03,08;110,05
1985d:080,09,09;085,03; 1986c:169,07;172,10
- ASPALDI. *iz.* antaño, pasado lejano.
1981c:158,05;166,05
ASPALDI DU(ELA). *hace tiempo.*
1981c:150,03;158,01; 1981i:114,03; 1984b:034,10
ASPALDIAN. *adond.* *hace tiempo.*
1964c:071,02; 1983a:050,14
ASPALDIDANIK. *adlag.* desde hace tiempo.
1958h:098,12; 1964g:179,12;
1968d:137,06;143,11;150,17;152,06; 1971e:093,02;100,01;
1972b1:037,17; 1972b2:047,06; 1972b4:082,06;
1972b5:128,08
1978a:042,02; 1979g:178,06;183,09; 1981c:137,03;148,05;
1983a:050,04;057,17; 1983d:118,03; 1983e:131,08;
1985a:110,07; 1985b:191,05
ASPALDIDANIKAKO. *izlag.* antiguo, remoto,
de tiempo atrás. {aspaldidaniko, aspaldietako,
aspaldiko}
1971e:094,03; 1972b4:091,04; 1984b:029,10,11,14;044,11;
1986c:171,07
ASPALDIDANIKO. *izlag.*
1984b:039,12; 1985a:108,01; 1985b:185,07
ASPALDIETAKO. *izlag.*
1983a:049,05
ASPALDIKO. *izlag.*
1972b1:033,12,12;034,19; 1972b2:042,14;047,08;
1972b5:121,04; 1978a:027,10,10; 1978c:169,02;
1979g:185,08; 1981c:161,11; 1983e:125,07;
1984b:029,07;035,02;042,12; 1985a:112,11
- aspaldisko. adond.** {Ik. aspaldixko}
1985d:086,06
- aspalditxo. adond. iz.** últimamente, hace algún
tiempo. {aspaldixko}
1975b:087,05
- aspaldixko. adond.** *hace tiempo.* {aspalditxo}
1964g:182,10; 1978c:163,06; 1979g:174,04;182,06;
1985c:191,12
ASPALDIXKO. *iz.* pasado reciente.
1979d:121,03
ASPALDIXKODANIK. *adlag.* desde hace
algún tiempo.
1983f:189,02
ASPALDIXKOKO. *izlag.*
1983d:119,07
- asper-nekatu (H). da ad.** aburrirse y cansarse.
1972b4:078,09
- aspergarri. izond.** fastidioso, que produce
aburrimiento, tedioso. {gogaikarri}
1972b0:023,03; 1978c:168,02; 1987d:079,14
- aspertu, aspertzen. da-du ad.** aburrir(se),
cansar(se), hastiar(se). {gogaieragin, gogait
eragin}
1964g:179,06; 1981c:146,08;148,08; 1986c:172,14
- aspirazio. iz.** aspiración. / aspiration. / aspiration.
[={hatszeko}]
1979g:176,09,12;177,07
- astakeria. iz.** burrada.
1972b5:115,01; 1972e:156,13,13
- aste. iz.** semana.
1972b5:119,01

- euskal asteko izen.*
1972b5:118,13
- aste-egun. iz.** día de la semana.
1971e:095,07;098,13
- astearte. iz.** martes.
1971e:098,02; 1972e:155,03
- asteazken. iz.** miércoles.
1971e:098,02
- astekari. iz.** semanario.
1978c:170,13
- asti. iz.** tiempo para hacer algo, tiempo disponible.
{beta}
1958h:106,08; 1961a:047,05; 1968c:096,08; 1972b5:132,01;
1975b:088,02; 1985a:109,08
- astindu, astintzen. du ad.** agitar, revolver, sacudir.
1975b:087,09; 1984b:032,12
- astiro. adond.** despacio, detenidamente,
tranquilamente. {geldiro, lasai, poliki}
1958h:106,10,12; 1961a:055,02; 1964g:180,01;
1968d:137,02;150,13; 1968e:077,04,04; 1971e:101,13;
1979g:177,09; 1983e:130,07;135,11; 1984b:036,15;
1985b:188,06;191,03; 1987d:081,07,09
- asto. iz.** asno, burro.
1958h:102,12
ASTA
- astrakto. izond.** {Ik. abstrakto}
1968c:089,07
- astronauta. iz.** astronauta.
1972b4:081,08
- astun. izond.** pesado.
1958h:101,10; 1978a:038,07; 1979g:179,10
- ataka. iz.** portillo. {atezulo, zirritu}
1978a:044,08; 1984b:032,09
- atake. iz.** ataque. {eraso, oldar}
1972b3:060,05
- atal. iz.** 1 capítulo. 2 parte, miembro. / 2 membre,
partie. / 2 member, part. {1 kapitulu. 2 zati}
1972b3:053,19; 1972b4:093,06; 1972b5:112,13;
1979g:178,01;179,11;182,06; 1985b:189,02
gorputzaren atal. miembro del cuerpo. 1985a:115,04
- atalaurre. iz.** introducción, prólogo. {aitzin solas,
atari, atariko, hitzaurre}
1984b:025,02
- atalburuko. iz.** encabezamiento. {idazpuru,
izenburu, titulu}
1981c:150,11
- atalka. adond.** por partes.
1987d:080,04
- atari. iz.** 1 entrada. 2 introducción, prólogo.
{2 aitzin solas, atalaurre, atariko, hitzaurre}
1978c:163,11; 1983d:119,13; 1984b:029,07
atari gisa.
1978a:025,02
ATAL-
- atariko. iz.** introducción. {aitzin solas, atalaurre,
atari, hitzaurre, sarrera}
1979g:180,09
- atarramentu. iz.**
- ATARRAMENTU ONIK EZ ATERA. no
obtener provecho, no conseguir ningún buen
resultado.
1978c:165,05; 1984b:037,08
- ate. iz.** puerta.
1961a:055,05,06;060,01; 1983a:055,03; 1984b:032,09
ateko ate. puerta trasera. 1978c:163,16
ATA-
- ate-leiho. iz.** puerta y ventana.
1984b:031,04,08
- atera, ateratzen, aterako. ad.**
- atera. da.zaio ad.** salir. {irten}
1972b4:084,10; 1972b5:126,10; 1984b:035,10
- atera. du.dio ad.** sacar, extraer.
1964c:071,06; 1968c:091,05; 1971e:095,10;104,10;
1972b1:030,05; 1972b2:046,12; 1972b3:059,18;
1972b4:087,15;091,08;092,01;098,08; 1972e:156,05;
1975b:088,03; 1979g:185,02,08;
1981c:138,09;144,03;154,07; 1981i:111,03;
1983a:049,01;059,05;073,07; 1983d:119,09;120,06;122,08
1983e:131,06; 1984b:026,05;028,10;031,01;038,13;
1985d:081,06;086,06; 1986c:171,10;172,16;173,09;174,13
atera berri. 1966a:069,06
hotsa atera. emitir un sonido, proferir un sonido.
1972b3:056,08
ondorea atera. extraer una consecuencia, lograr una
conclusión. {ondorena atera, ondorioa atera}
983a:065,09
ondorena atera. 1972b5:109,03
ondorioa atera. 1984b:042,06; 1985d:081,07;084,02
- aterakari. iz.** ocurrencia, salida. {ateraldi,
parrastada}
1971e:098,02
- ateraldi. iz.** {aterakari, parrastada}
1986c:172,14
- atergabe. adond.** ininterrumpidamente, sin
descanso. {etengabe}
1972b4:078,11; 1983a:069,07; 1985a:119,01
ATERGABEKO. *izlag.* incesante.
1984b:029,08
- aterraldi. iz.** calma, escampada.
1983e:136,09
- atertu, atertzen. da-du ad.** calmar, escampar.
1972b4:088,09;096,15; 1978c:167,11;
1983a:052,02;054,01;068,01; 1984b:030,12; 1985a:110,03
- atezulo. iz.** portillo. {ataka}
1984b:035,05
- atiko. izond.** ático.
1972b1:032,14
- atlas. iz.** atlas. / atlas. / atlas.
1983e:126,09;132,11;136,06; 1985a:111,11
HIZKUNTZ-ATLAS. atlas lingüístico. / atlas
linguistique. / linguistic atlas.
1983e:132,11; 1985a:111,11
euskal atlas. 1983e:125,02
euskal hizkuntz-atlas. 1983e:126,09
- atomo. iz.** átomo.
1972b5:128,09

- atseden. iz.** descanso, reposo.
1972b4:078,06
- atsegin. izond.** agradable.
1958h:098,02; 1968d:135,07,12;138,06; 1971e:110,02;
1972b3:059,10; 1972b5:129,14; 1978c:167,13;
1985c:193,12; 1986c:171,03
ATSEGIN IZAN. du *ad.* agradar, gustar.
{begiko izan, gogoko izan}
1972b3:057,02; 1972b5:123,05; 1985b:186,02
- atsegingarri. izond.** agradable, que causa agrado.
1972b0:024,06
- atso. iz.** anciana, vieja.
1964g:181,07
- atsotitz. iz.** adagio, aforismo, proverbio, refrán,
sentencia. / adage, aphorisme, proverbe,
maxime. / adage, aphorism, proverb, saying.
{errefain, errefrau}
1961a:051,09,11;052,04;058,09; 1978a:026,08;
1985b:186,08,11
- atxakia. iz.** excusa, pretexto. {aitzaki(a), akiakula,
desenkusa}
1972b5:132,09
- atxiki. zai ad.** 1 adherirse, estar unido. 2 respetar.
{etxeki}
1968c:090,10; 1972b1:033,06; 1972b2:042,02;
1972b3:055,11; 1972b4:085,10;092,10;103,07;
1972b5:113,06; 1978a:032,13;041,11; 1981c:144,06;
1981i:112,05; 1983a:069,03; 1983e:132,02; 1985b:193,05
- atxikidura. iz.** atadura, ligadura. {lotura}
1972b4:107,17
BANA-BANAKO (ATXIKIDURA).
isomorfismo. {"isomorfismo"}
1972b4:092,12
- atze. iz.**
ATZEAN. *adlag.* detrás.
1968c:092,02,02; 1968d:138,08;140,02;
1972b3:053,03;060,09; 1978c:169,02; 1981c:160,02;
1983a:056,02
ATZEKOZ AURRERA. de atrás adelante,
inversamente.
1961a:053,04; 1981e:138,09
ATZETIK. *adlag.* por detrás.
1958h:100,08; 1961a:058,09;060,08; 1985b:188,10
ATZE(KO). posterior, trasero (Fon.).
{gibekeko}
1983d:121,10
[hatze].]
- atze. izond.** extraño, forastero. {arrotz, kanpotar}
1964g:182,02
- atze-aurre. iz.** antes y ahora, circunstancia.
{aitzin-gibel}
1971e:103,08
- atzelari. iz.** zaguero.
1981c:145,09
- atzeman, atzematen, atzemango. du ad.** 1 atrapar,
conseguir. 2 descubrir, encontrar. 3 captar.
{1 atzitu, harrapatu. 3 antzeman}
- 1958h:103,17; 1968d:144,07; 1971e:105,01; 1972b3:057,16;
1972b4:074,04; 1972b5:129,20,22; 1978c:168,02;
1983e:131,02
atzeman berri. 1985d:082,04
[hatzeman].]
- atzendu, atzentzen. da-du.zai ad.** olvidar.
{ahantzi, ahaztu}
1975b:087,03; 1983a:050,07;068,09; 1985a:107,07;
1985d:086,07
atzenduxe. 1985a:118,06; 1986c:171,07
- atzera. adond.** atrás.
1972b2:041,12; 1978a:027,12; 1979g:174,03; 1981c:151,04;
1984b:043,06
ATZERA EGIN. retroceder.
1978a:043,07
ATZERAKA. *adond.* hacia atrás.
1972b4:073,10; 1978a:034,10
atzera ibili. andar retrasado, atrasar. {atzera izan}
1972b2:041,02; 1984b:033,05
atzera izan. 1972b2:041,03
atzeraka etorri. retroceder, venir en retroceso.
1978a:035,05
- atzerakada. iz.** retroceso.
1972b1:032,09; 1978a:034,01;035,05
- atzerakoi. izond.** retrógrado. {atzerazale}
1972b1:035,11
- atzerapen. iz.** retraso. / retard. / delay. {atzeratze}
1972b5:114,07,08;117,13; 1978a:037,04; 1983e:125,08
- atzerapide. iz.** dificultad, obstáculo, inconveniente.
{behautopabide, oztopo, traba}
1961a:055,14
- atzeratu (H), atzeratzen. du ad.**
atzeratzen. retrasar. {gibelerazi}
1972b2:041,02
- atzeratu. izond.** retrasado.
1972b5:111,12;114,01
- atzeratze. iz.** retraso. {atzerapen}
1983a:053,08
- atzerazale. izond.** retrógrado. {atzerakoi}
1972e:160,02
- atzerazi. du ad.** hacer retroceder. {gibelarazi}
1985d:086,01
- atzerri. iz.** extranjero. {erbeste}
1961a:048,14; 1966a:067,10; 1978c:165,05;172,08;
1983a:065,04; 1983e:134,16
- atzerriratu. izond.** desterrado, exiliado.
{[=deserritu]}
1972b3:055,01; 1983a:064,07
- atzitu. du ad.** captar, comprender. {atzeman, aditu,
ulertu}
1983e:130,13
- atzizki. iz.** 1 sufijo. 2 desinencia. / 1 suffixe.
2 désinence. / 1 suffix. 2 termination, ending.
1961a:054,02; 1968d:140,05,12;143,04;
1971e:096,07;098,05,12;103,04,07...(14); 1972b2:043,05;
1972b4:079,03;090,15;101,11;103,15;105,12...(6);
1979g:174,10,14; 1981c:158,13;161,10;162,05;
1981i:112,05,05; 1984b:043,11;045,02; 1985b:192,12;

1986c:170,15;171,02;172,11;173,03,07...(12)

DEKLINABIDE ATZIZKI. sufijo de declinación, sufijo flexivo. / suffixe flexionnel, désinence. / inflexional suffix, inflexional ending.

1981c:143,03

DERIBAZIO ATZIZKI. sufijo de derivación. {erator-atzizki}

1981c:152,06

ERATOR-ATZIZKI. sufijo derivativo. / suffixe dérivatif. / stem-suffix.

{deribazio atzizki}

1986c:173,09;177,07

GRAMATIKA-ATZIZKI. sufijo gramatical. 1984b:045,01

IZEN-ATZIZKI. sufijo nominal.

1971e:105,02

atzizki gisa. 1971e:104,04

atzizki (aktibo). sufijo activo. 1972b2:048,02

euskal atzizki. 1986c:171,08

atzizkidun. izond. poseedor de sufijo, forma sufijada.

1981c:158,13; 1986c:174,05

atzo. adond. ayer.

1959a:128,20; 1968c:090,11

ATZO. iz. el ayer, el pasado.

1958h:105,16

ATZOKO. izlag. de ayer, del pasado.

1958h:097,10;103,18; 1972b2:045,06; 1979g:184,05

aukera. iz. 1 elección. 2 oportunidad.

{1 "hautaera". 2 egokiera}

1962f:085,06; 1968e:076,03; 1972b2:045,02; 1972b4:078,15;

1978c:163,09;169,06; 1981c:146,06;150,09; 1986c:173,02;

1987d:080,23

"*aukeraren maukera*". {"l'embarras du choix*"}

1983e:129,09

aukerako. izlag. idóneo. {bikain}

1971e:093,07

aukeramen. iz. facultad de elegir. {hautaera}

1968c:090,05

aukeratu, aukeratzten. du ad. elegir. {begiz jo,

hautatu, hautetsi}

1958h:098,12; 1964c:071,05; 1983a:061,08;

1985a:115,06,06; 1986c:172,17;173,02

AUKERATZEKO. elegible, a elegir.

{hautakizun}

1968d:146,05

aukeratzaile. izond. selectivo. {"hautatzaile"}

1968e:077,01

aunitz*. zenbtz. zehatzg. mucho. {anitz, asko,

ugari}

1985a:110,14

aupada*. iz. desafío. {"desafio"}

1985a:109,07

aurk(a). iz.

AURKAKO. izlag.

1978a:030,06

AURKAKO, -(R)EN. contrario, opuesto. / contraire, opposé. / opposite, contrary, cross-, opposed. {aurkari, kontrako}

1972b4:107,09; 1986c:174,14

AURKAZ-AURK. cara a cara,

enfrentadamente, frente a frente. {aurkez aurk}

1984b:028,10

AURKA, -(R)EN. contra. {-r(en kontra)}

1972b5:123,05; 1981c:141,10;163,13; 1984b:044,07;

1985d:083,05

AURKEZ AURK. {aurkaz-aurk}

1981e:167,04

aurkari. iz. adversario, contrario, oponente, rival. {aurkako, kontrako}

1985a:109,13

aurkezpen. iz. presentación. / présentation. / introduction.

1978a:025,02; 1984b:025,01

aurkeztu, aurkez, aurkezten. du.zaio ad. presentar.

1958h:106,08; 1968d:136,11

aurki. adond. pronto, enseguida. {berehala, laster, segituan}

1961a:050,10; 1983a:052,10; 1985b:193,11; 1985d:076,10

aurkientza. iz. paraje. {eskualde, inguru}

1971e:099,01; 1983d:121,13

aurkikunde. iz. descubrimiento.

1978a:028,07,08; 1983a:059,05

aurkitu, aurki, aurkitzen. da-du.dio ad.

descubrir, encontrar. {idoro, topatu}

1958h:097,04;100,07;102,06;103,14,15;

1961a:047,05;048,11,15;050,01;051,06...(21); 1964c:071,08;

1964g:179,12;182,02; 1966a:068,13;

1968c:090,02;092,06;094,09;095,07;096,08;

1968d:136,07;146,01;

1971e:093,06;094,01,14;095,12;099,16...(8);

1972b0:023,12;028,13;

1972b1:030,09,13;031,21;033,06;036,12;

1972b2:039,03;040,02,05;041,04;042,01...(7);

1972b3:052,12,15;053,19;054,03;058,09...(9);

1972b4:067,05;068,10;070,08;071,06,20...(20);

1972b5:110,14;115,04;116,16;118,10;131,09; 1972e:158,10;

1975b:088,13;089,01;090,02; 1978a:031,02;039,09;044,20;

1978c:165,07; 1979d:123,04; 1979g:176,02;183,02;

1981c:138,11;142,13;146,07,13;151,08...(13);

1981i:113,01;114,08

1983a:049,07;050,12;051,09;054,02;059,14...(11);

1983d:116,10;117,09;118,08;121,08;123,06;

1983e:125,02;126,01;127,04;128,04;129,03...(10)

1983f:187,06;188,12;189,03;

1984b:025,04;028,03;030,09,10;035,06...(8);

1985a:107,06;116,05,13;118,05,10;

1985b:185,05;191,13;192,06

1985c:191,09; 1985d:079,09;080,11,11;083,02;086,01...(8);

1986c:174,07; 1987d:080,14;081,06

[arkitu].]

aurpegi. iz. 1 cara, faz. 2 lado. [arpegi]

1983e:125,01; 1985c:191,13

AURPEGI EMAN. dar la cara.

- 1984b:038,10
aurpegira(). *dio ad.* echar en cara.
 1985b:193,06
- aurre. iz.** parte delantera. {aurrekalde}
 1971e:103,08
 AURRE EGIN. hacer frente.
 1981c:192,06
 AURREA HARTU. tomar la delantera.
 1983a:064,03
 AURREAN. *adlag.* delante.
 1958h:106,01; 1962f:084,03,10;085,06; 1972b0:024,13;
 1972b1:032,18;033,18; 1972b4:082,08;085,04;097,12;
 1972e:156,12; 1978a:032,01;034,10;041,05;044,15
 1978c:161,11;163,13;167,15;169,02,07; 1979g:177,06;
 1981c:139,06;144,07;147,14;155,13;160,07...(6);
 1983a:074,03; 1983e:133,01;
 1984b:034,13;039,18;043,06; 1985a:110,11; 1985b:189,04;
 1985c:193,04; 1985d:081,10
 AURREKO. *izlag.* anterior (Fon.). / *antérieur.* /
 anterior, front, preceding.
 {aurrealdeko}
 1961a:047,07; 1972b1:029,09; 1972b2:044,08;
 1972b4:072,02; 1972b5:111,06;118,03; 1978a:036,05;
 1979g:174,14; 1981c:147,04;148,16;155,11; 1981i:112,05
 1983a:065,03; 1984b:044,07; 1985a:108,12
 AURRETIK. *adlag.* previamente. {aurrez}
 1961a:058,09; 1971e:108,07; 1972b3:053,14;
 1972b4:075,03; 1972b5:120,08;126,01; 1978c:164,03;
 1979g:176,02;179,07; 1981c:155,06; 1983d:123,02;
 1983e:132,14; 1985b:190,15
 AURRETIK-1. antes de (aditza). {baino
 lehen}
 1972b1:032,07; 1972b3:061,05; 1978a:044,21
 AURRETIKAKO. *izlag.* anterior, previo.
 1983e:127,06; 1984b:037,01
 AURREZ.
 1981c:148,09;153,05
 AURREZ AURRE. frente a frente.
 {aurkaz-aurk, aurkez aurk}
 1981c:167,04; 1984b:041,04
 AURREZ-AURRE.
 1983a:050,04
 Darwin aurreko. anterior a Darwin.
 1985a:108,12
 Galileo aurreko.
 1985a:108,11
 gerra-aurretik.
 1972b3:061,05
 gerra aurretikako. anterior a la guerra.
 1983e:127,06
 gerra-aurretikako.
 1984b:037,01
 kontsonante aurrean.
 1985b:191,08
 Newton aurreko. anterior a Newton.
 1985a:108,12
- aurre-historia. iz.** prehistoria. {historia aurreko,
 prehistoria}
 1985d:086,05
- aurre-sabaikari]]. izond.**
 [aurre-sapaikari].] prepalatal. / prépalatal. /
 prepalatal.
 1983d:123,03
- aurrealde. iz.**
 AURREALDEKO. *izlag.* anterior. {aurrekalde}
 1983d:121,10
- aurrekalde. iz.**
 AURREKALDEKO. *izlag.*
 1978a:025,05
 etxe aurrekalde. fachada.
 1978a:025,05
- aurreko. iz.** antepasado. {antzinako, arbaso, asaba}
 1959a:131,27;132,03; 1964c:072,09; 1972b5:121,08;
 1975b:091,05; 1978a:026,13; 1985a:117,08
- aurrelari. iz.** delantero.
 1964c:072,02; 1981c:145,09; 1983e:131,03
- aurren. ord.** primero, principal. {lehen}
 1958h:097,03,03; 1968c:096,10; 1983a:056,07
 AURRENEKO. *izlag.* [lehenengo, lehenbiziko,
 lehendabiziko]
 1958h:100,05; 1959a:128,10
 AURRENIK. *adond.* en primer lugar,
 primeramente.
 1961a:047,04;048,02,24; 1962f:083,06; 1966a:068,13;
 1968c:089,03;093,05; 1968d:136,08;141,10;149,02;
 1978c:162,12;
 1981c:139,11;143,01;151,04;153,14;162,12...(6);
 1983a:048,02; 1984b:031,01; 1985a:107,03; 1985e:191,03;
 1985d:077,14; 1986c:169,06
- aurrenesku. iz.** guía, indicador. {aitzin gidari}
 1981c:151,05
- aurrera. adond.** adelante.
 1958h:103,06; 1959a:128,20;
 1961a:048,19;052,02;055,02;066,08;
 1968d:148,11;151,12;153,03; 1972b1:031,06;
 1972b4:072,07,08,14;073,10;084,10;
 1972b5:118,01;130,02;131,06; 1978a:032,05;034,09;
 1978c:164,06;166,12; 1979g:173,08; 1981c:152,17;
 1983a:052,03; 1983e:131,06; 1984b:029,16;034,01,11;
 1985a:111,17;116,06; 1986e:175,05; 1987d:079,07
 AURRERA ATERA. sacar adelante.
 1972b2:046,12
 AURRERA EGIN. avanzar, continuar.
 1968c:095,05
 aurrera ibili. avanzar. {aurrera jo}. 1959a:128,13
 aurrera izan. adelantarse, avanzar.
 1972b2:041,03; 1983a:059,08
 aurrera jo.
 1964c:072,07; 1972b3:059,08;
 1972b4:070,05;079,09; 1979g:183,10; 1983e:128,07;
 1986c:175,12
 aurreraxeago. 1981c:143,06; 1987d:080,18
- aurrerabide. iz.** adelanto, avance, mejora,
 progreso. {aurrerakada, aurrerapen}
 1983a:056,10
- aurrerakada. iz.** {aurrerabide, aurrerapen}
 1983a:054,02; 1985a:111,04
- aurrerako. izlag.** progresivo. / progressif. /

- progressive.
1972b4:070,11
- aurrerakuntza. iz.** progreso, promoción.
[“*promozio*”]
1972b5:131,13;132,08,09; 1983a:054,05,05; 1985d:085,01
- aurrerantzean. adond.** en adelante, en lo sucesivo.
1961a:050,05; 1978c:167,02; 1979g:176,05; 1981c:148,01;
1986c:173,04
- aurrerapen. iz.** adelanto, avance, progreso. /
progrès. / advance(ment), improvement,
progress. {aurrerabide, aurrerakada}
1972b0:024,08,11; 1972b1:033,01; 1972b5:114,07;117,13;
1978a:042,10; 1985a:116,15
- aurreratu, aurrera, aurreratzen. da-du ad.**
adelantar(se), avanzar.
1961a:049,05; 1964c:072,07; 1968e:075,10;
1972b2:041,02,02:048,16; 1972b5:131,14;132,09;
1978a:037,02:043,08; 1981c:153,07;159,06;160,05,06;
1983d:121,10
1983e:126,08; 1984b:034,04
aurreratuxe. 1978a:037,04
- aurreratu. izond.** adelantado, avanzado.
1972b5:112,07
- aurreratze. iz.** anteriorización. / antériorisation. /
fronting. [“aitzinatze”, “fronting”]
1981c:160,07
PERPAUS ZATIA AURRERATZE.
anteriorización de la parte de la oración.
{perpau zatia aitzinatze}
1981c:159,04
- aurrerazale. izond.** progresista. {aitzinazale,
berrizale, progresista}
1972b5:131,13
- aurretiko. iz.** antecesor.
1972b2:039,03
- aurrizki. iz.** prefijo. / préfixe. / prefix.
1968d:148,09; 1985a:112,04; 1985b:191,06;193,01
erdal aurrizki. 1986c:175,06
- aurten. adond.** este año, en el año en curso.
1966a:069,07; 1983a:059,08
- ausardia. iz.** atrevimiento, valentía.
1958h:098,11; 1983a:057,09
- ausarki. adond.** valientemente.
1978a:029,07; 1979g:177,02; 1983a:060,01
- ausart. izond.** valiente.
1972b4:081,08;096,14; 1975b:092,04; 1978c:166,04;
1983a:055,05; 1984b:038,11
- ausartu, ausartzen. da ad.** atreverse, osar.
1972b3:057,05; 1972b5:127,03; 1981i:111,09; 1983d:123,02;
1984b:031,13; 1985b:185,03; 1985c:192,01
- ausaz. adond.** al parecer, ciertamente. {agian,
apika, beharbada}
1985a:113,10
- automata. iz.** autómeta. / automate. / automata.
automaton.
1968c:093,10; 1972b4:083,05,08
EGOERA JAKINAK DITUEN AUTOMATA.
autómata (gramática) con un número de
estados finitos. / automate (grammaire) à états
finis. / finite state automaton (grammar).
[“finite state automaton”]
1972b4:083,05
- automatiko. izond.** automático. / automatique. /
automatic.
1968c:093,10
- autonomia. iz.** autonomía. / autonomie. /
autonomy, independence. {berjabetasun,
burujabetasun, burujabetza}
1978e:163,11; 1983e:132,02; 1985a:116,10
- autore. iz.** 1 autor. 2 escritor. / 1 auteur. / 1 author.
{1 egile. 2 idazle, izkribatzaile}
1959a:129,08,08;133,07; 1972b3:057,12; 1972b4:097,11;
1972b5:113,07; 1985a:111,16
autore zahar. autor antiguo, clásico.
1959a:133,22; 1978c:168,13
euskal autore. 1968d:152,04
- autu. iz.** conversación, tema. {elkarrizketa, solas,
mintzagai}
1981c:146,02
- Aux*. {Ik. Lag}**
1981c:164,08
- “Aux Movement*”.** {Ik. laguntzailearen mugida}
1981c:155,02
- auzi. iz.** 1 asunto, cuestión, materia. 2 problema.
3 disputa. {1 kontu. 2 arazo, problema. 3 istilu}
1958h:099,01,03,08;102,04; 1959a:126,16;
1961a:050,15;052,01; 1964g:179,07;180,01;
1968d:136,08;139,04,06;140,08;146,06; 1968e:076,06;
1972b0:023,05;026,05
1972b1:031,08;032,16;035,05; 1972b2:043,09;
1972b3:062,04,05; 1972b4:067,01;076,08;102,09;
1972b5:114,16;123,09;124,08,18;130,19...(7)
1978a:030,04;035,01; 1979g:173,06;176,03;
1981c:148,02,18;164,06;165,09;
1983d:115,09;116,03;117,05; 1983e:128,07;
1983f:187,03;190,12
1984b:025,08;033,02;042,07; 1985a:109,11;115,05;
1985b:193,12; 1986c:174,12;175,0
estetika auzi. cuestión de estética.
1979g:184,03
hizkuntza auzi. asunto lingüístico, materia de
lengua. {hizkuntza gai}
1978a:037,17
jaioterri-auzi. discusión sobre el lugar de
nacimiento.
1966a:067,10
ortografía auzi. cuestión de ortografía.
{ortografiarekiko auzi}
1972b4:101,16
politika (auzi).
1972e:155,14
sinonimotasun auzi. cuestión, materia,
problema de sinonimia.
1972b4:091,10
ortografiarekiko auzi. cuestión ortográfica.
{ortografía auzi}. 1972b4:101,16

- [hauzi].]
- auzo. iz.** barrio, vecindad.
1968c:092,05; 1972b2:041,07; 1983a:064,01,13;067,01;
1983e:129,10;134,06
- [hauzo].]
- auzo hizkera. iz.** habla vecinal, comunal, local, comarcal, subdialecto. / parler local, sous-dialecte. / local speech. {bailara hizkera, hizkera berezi}
1983e:132,09
- auzoko. iz.** vecino.
1983e:126,05,05,06
- Ax.** ("Axular" adierazteko laburdura).
1961a:064,03,03,03,03...(11)
- axal. iz.** 1 cubierta, envoltorio. 2 forma. 3 superficie. 4 expresión. {azal. 4 "la expresión"}
1958h:099,14; 1971e:107,02,04;
1972b4:067,02,03,08;068,05;081,09...(11); 1972b5:113,06;
1981c:159,03;164,11; 1983e:127,01,01,01,01;128,03;
1984b:028,06;031,11
- AXAL AGERI.** superficie patente.
1972b4:067,02
- AXALETIK. adlag.** superficialmente.
{gainetik, gaingiroki}
1979g:175,06; 1983a:052,05
- AXALEZKO. izlag.** superficial. {ageriko, axaleko, azaleko, azalezko}
1972b2:041,09; 1972b4:070,07
- ESALDIAREN AXAL.** forma de la frase, expresión.
1984b:038,06
axalera etorri. hacerse evidente, venir a la superficie.
1981c:160,16
hizkuntzaren axal. {Ik. hizkuntzaren azal}
1972b5:130,15
- axaleko. izlag.** evidente, manifiesto, patente, superficial. {ageriko, axalezko, azaleko, azalezko}
1968d:135,13;153,09; 1972b4:068,11;092,14;102,07;107,19;
1972b5:114,05; 1978a:029,14;039,09; 1981c:164,10;
1983a:050,01;051,02; 1983e:127,03;128,08;
1984b:038,01
axaleko artikulua nabari. 1972b4:105,02
axaleko forma. forma superficial. {axaleko itxura}
1972b4:085,10
axaleko itxura. 1972b4:092,03
- axalera(tu) (H), axaleratzen. da ad.**
"axaleratzen". evidenciarse, exteriorizarse.
1984b:037,01
- axioma. iz.** axioma. / axiome. / axiom.
1972b5:118,02; 1978a:039,04
- axola. iz.** importancia. {ardura, arreta, garrantzi}
1958h:100,15; 1972b0:028,18; 1972b2:043,09;
1972b4:070,11; 1972b5:112,05;113,08;130,15;
1978a:027,10;030,08;034,05;035,01,06...(8); 1983d:122,05;
1984b:041,01
- AXOLA GUTIKO. izlag.** de poca importancia, insignificante.
1972b1:033,15; 1972b4:067,11
- AXOLA IZAN. du.zaio.dio ad.** importar.
{inporta izan}
1958h:100,14; 1961a:050,04; 1968e:094,12;
1972b2:040,05,05;043,19;044,15; 1972b3:060,14;
1972b4:098,16; 1972b5:115,08;123,06;
1978a:031,07;034,03;036,08; 1983e:131,05; 1984b:044,17;
1985a:115,06; 1985b:193,12; 1985d:080,01,01
- AXOLAKO. izlag.** importante. {ardurazko, axolazko}
1981c:152,13
- AXOLARIK GABE. izond.** de poca importancia, insignificante.
1983a:047,04
- AXOLAZKO. izlag.**
1983e:131,04
- BOST AXOLA.** importar un comino.
1972b4:100,17; 1972e:155,12
- axolagabekeria. iz.** dejadez, despreocupación.
{arduragabekeria, erosokeria, zabarkeria}
1978a:028,02
- axolakabeki. adond.** despreocupadamente.
1981c:152,04
- axolatu. da ad.** importar, preocuparse. {arduratu, kezkatu}
1972b1:034,10
- azal. iz.** 1 cubierta, envoltorio. 2 forma. 3 superficie. {axal}
1958h:097,09; 1961a:047,13;058,14; 1962f:085,07;
1968d:135,13; 1971e:101,05;107,05; 1972b5:113,08;
1978c:168,09; 1979g:182,15; 1985a:117,07; 1986c:172,07
- AZALEZKO. izlag.** superficial. {ageriko, axale(z)ko, azaleko}
1972b0:024,10
- muin-azal.** cubierta, protección del seso.
1985a:113,13
hitzaren azal. forma de la palabra. {hitzaren forma}
1985b:188,01
hizkuntzaren azal. expresión, forma de la lengua.
{hizkuntzaren axal}
1958h:099,10; 1972b5:129,05
lurraren azal. relieve terrestre. 1972b2:045,07
- azaldu, azal/azaldu, azaltzen. ad.**
azaldu. da-du ad. 1 aparecer. 2 publicar(se). / 1 apparaître. / 1 appear. {1, 2 agertu. 2 argitaratu(tu)}
1961a:048,15;050,04; 1972b4:068,12; 1978c:164,07;
1979g:179,08; 1981c:158,03;
1983a:055,03;065,02,03;070,07;073,06...(6); 1983d:116,06;
1984b:031,03
1985b:193,10; 1985c:193,12; 1987d:080,14
- azaldu. du.dio ad.** explicar. / expliquer. / explain. {adierazi, argitu, xuritu}
1958h:106,01,08;
1961a:050,09;053,01;055,02;062,02;064,03...(6);
1968c:089,04;094,08; 1968e:075,02;076,07;

- 1971e:094,07,11;100,05;107,11; 1972b0:023,12
 1972b1:037,13,13; 1972b2:045,12;
 1972b3:053,15;054,06;059,15;
 1972b4:069,08;073,14;075,14;081,09;088,04...(17);
 1972b5:109,03;110,14;112,03;116,08;121,02...(7);
 1972e:157,05; 1975b:088,19;
 1978a:025,06;030,11;039,09;044,25;
 1978c:162,03;169,12;170,16; 1979d:122,03;123,06;
 1979g:176,12;177,04;182,06;185,08;
 1981e:139,03;145,05;152,18;154,12;164,06...(6);
 1981i:114,03; 1983a:047,08;049,09;053,08
 1983d:118,12;119,03; 1983e:126,12;132,01; 1983f:190,08;
 1984b:026,02,08;030,14;042,02;044,12...(6); 1985a:110,12;
 1985b:186,06;189,04;190,13;192,06; 1985c:194,06;
 1985d:081,06; 1986c:169,04;170,15;174,11;175,03;
 1987d:080,09;081,04,04
- azaleko. izlag.** superficial. / superficial. / surface.
 {ageriko, axale(z)ko, azalezko}
 1968d:136,08; 1981c:143,06
- azaleratze. iz.** evidencia, hecho de hacer evidente.
 1985a:117,02
- azalpen. iz.** explicación, comentario. / commentaire. /
 explanation, comment. {agerbide, argibide,
 argigarri, argitasun}
 1972b1:030,07; 1972b2:047,16; 1972b4:084,10;
 1972b5:113,11; 1978a:028,12; 1981e:138,11;158,03;
 1987d:079,14
- azaro]]. iz.** noviembre. {hazil]}
 1972b3:054,08,09
- azentu. iz.** acento. / accent. / accent, stress.
 {"pitch", "stress"}
 1958h:098,17;101,10,16;102,03,05...(14);
 1981c:137,05,06,07;138,04,16...(10); 1981i:113,04,07;
 1983d:122,14; 1985a:108,10
- AZENTU GABEKO. izlag.** átono, inacentuado.
 / atone, inaccentué. / atonic, unstressed,
 unaccented.
 1972b5:129,11
- AZENTU LABUR.** acento breve.
 1958h:102,10
- AZENTU "LUZE"-DUN.** poseedor de acento
 largo.
 1958h:102,10
- INDAR AZENTU.** acento de intensidad. /
 accent d'intensité ou dynamique ou expiratoire.
 / emphatic, expiratory, dynamic stress.
 1958h:104,07;105,02
- antzinako euskal-azentu.** 1958h:106,02
- erdal azentu.** 1981i:113,04
- erdal azentu-modu.** 1958h:104,04
- erdal-azentu.** 1958h:105,04
- euskal azentu.**
 1958h:098,17;099,08;104,01; 1985a:108,10
- euskal azentu jator.** 1958h:104,01,03
- euskal-azentu.** 1958h:106,02
- ingeles azentu.** 1972b5:129,12
- azentu marka. iz.** marca (gráfica) acentual, tilde. /
 accent graphique. / accent-mark.
 {arrasto}
- 1958h:105,18; 1981c:140,12
- azentu modu. iz.** acentuación. / accentuation. {azentuera,
 azentu-molde, azentu-mota}
 1958h:105,19
azentu modu (markagabe). tipo acentual no marcado.
 1981c:141,02
- azentu-doinu. iz.** acento y entonación.
 1979g:175,14
azentu doinu. 1958h:106,10
- azentu-gailur. iz.** cima acentual. / sommet
 syllabique. / accentual peak, peak of sonority.
 1981c:152,17
azentu gailur. 1981c:154,03
- azentudun. izond.** acentuado, acentógeno, tónico. /
 accentué, accentugène, tonique. / accented,
 stressed, accent-bearing, tonic.
 1958h:105,07
- azentuera. iz.** modo de acentuación.
 1972b3:051,08; 1981c:141,08
 [azentoera.]
- azkar. izond.** 1 rápido. 2 listo, inteligente.
 {1 arin. 2 argi}
 1961a:059,02; 1972b1:030,01; 1972b4:102,12;
 1983d:120,06; 1984b:034,10; 1985d:078,06
- azken. iz.** fin, final. {akabaera, bukaera}
 1968d:138,01; 1971e:105,01,09; 1972b4:088,09;
 1979g:174,07,13;179,10; 1983e:129,04;132,14;
 1984b:041,02
- bertsu azken.** final de verso.
 1985b:187,10
- esaldi-azken.** final de frase.
 1968d:141,07
- hitz-azken.** final de palabra.
 1968d:140,10,13
- azken. ord.** 1 último. 2 terminal. / 2 terminal. /
 2 terminal. {1 azkeneko. 2 "terminal"}
 1958h:097,03,03;101,16,16;103,06...(6); 1959a:131,03;
 1961a:057,11;059,01;060,13;065,05; 1966a:067,12;
 1968c:089,04; 1968d:138,13;144,02;147,03;
 1971e:098,03;105,08;108,04; 1972b2:044,19;
 1972b3:051,03,11;055,07;056,05;062,07;
 1972b4:075,09;086,16;089,02;099,01;104,12;
 1972b5:119,11,12;121,20; 1972e:158,11;160,06;
 1975b:088,17;091,11; 1978a:034,05;036,12;042,01;
 1978c:168,14;170,15; 1979g:174,09,13;177,05,06;179,11;
 1981c:140,14;160,08;164,06; 1981i:112,15; 1983a:056,07;
 1983d:120,10; 1983e:127,09;128,06,12;130,05; 1983f:190,04
 1984b:034,13;036,06;038,06;044,06; 1985a:112,03;119,01;
 1985b:190,01,04; 1985d:076,01; 1986c:171,10
- AZKEN BATEAN.** al fin y al cabo. {azken
 finean}
 1983e:135,06
- AZKEN BURU.**
 1972b4:084,17
- AZKEN BURUAN.** por último, en último
 término.
 1964c:071,06; 1968d:149,12; 1972b4:091,10; 1979g:184,03;

- 1981c:150,11; 1983e:127,05; 1984b:028,07
AZKEN FINEAN.
 1972b4:065,09;075,19; 1978c:172,01; 1981c:146,07;
 1983e:133,12
AZKENBURU.
 1981c:151,08
AZKENEAN. *adond.* finalmente, por fin.
 1966a:068,07; 1968c:093,10; 1968d:138,05; 1972b3:051,11;
 1972b4:086,01; 1978a:037,03;041,11; 1978c:169,05;
 1981c:138,11;149,01; 1983a:054,07
AZKENEKO. *izlag.* último. {azken}
 1958h:103,09; 1961a:053,05; 1968c:090,09;
 1968d:137,09;146,03; 1971e:094,02,12;100,11;102,07;
 1972b4:104,04; 1972b5:132,13; 1972e:157,09;
 1978c:162,12;168,10; 1979d:121,02; 1979g:186,01;
 1981c:154,03;158,05;160,02;161,13;
 1983a:048,08;052,08;073,09; 1983e:129,06;135,05;
 1985a:115,03
 1985d:080,07,07; 1986c:177,08; 1987d:080,11
AZKENENGOZ. *adlag.* por última vez.
 1984b:035,02
AZKENIK. *adond.* por último. {buruenik}
 1961a:049,04;061,09;065,09; 1964c:073,05; 1968c:091,04;
 1972b0:025,09; 1972b4:099,19;102,04,11;104,09;
 1972b5:122,02; 1972e:159,02; 1978a:035,08
 1978c:165,10; 1979g:180,09; 1981c:141,03;151,09;160,07;
 1981i:113,06; 1983a:048,06;049,05;055,07;062,09;
 1983d:115,03;120,08; 1983e:131,11
 1984b:036,11;038,02; 1985a:119,04; 1985c:192,09;193,06;
 1986c:175,07
AZKEN-BURU.
 1968d:149,05
azkenalde. *iz.* hacia el final, postrimería.
AZKENALDEKO. *izlag.* próximo al final,
 postrimero.
 1961a:052,12; 1983a:073,01
 [azken alde.]
 1975b:089,04; 1981i:113,01; 1985b:193,09
 [azken-alde.]
 1961a:051,05; 1966a:068,13
azkenaldi. *iz.*
AZKENALDI HONETAN. últimamente.
 1958h:106,02; 1972e:155,08; 1984b:044,03
azkendun. *izond.* finito. {mugatu}
AZKENDUNA DEN ERREGELA SORTA.
 conjunto de reglas finito. {erregela multzo
 mugatu}
 1972b4:076,08
azkengabe. *izond.* infinito, ilimitado. / infini,
 illimité. / non-finite, endless.
 {baztergabe, mugagabe}
 1983f:188,11
AZKENGABE. *iz.* infinito.
 1985d:082,01
Cantor-en kontagai diren azkengabeak. infinitos
 contables de Cantor.1985d:082,01
 [azken-gabe. *izond.*]
 1968c:093,09,09
azkenurren. *izond.* no terminal. (cadena
 preterminal. / (suite) pré-terminale. /
 preterminal (string). {"no terminal"}
 1972b4:078,11,13
azpi. *iz.* bajo, parte inferior.
 1972e:159,03
azpian. debajo.
 1961a:049,04; 1972b4:073,03;076,04;092,12;106,03;
 1979g:175,18; 1981c:162,04; 1983a:064,15;066,10;
 1983e:127,07;128,03;132,03;136,03
 1985a:119,01
azpi joko. *iz.* juego sucio, triquiñuela. {azpi-lan}
 1972b3:060,03
azpi-lan. *iz.* intriga, conspiración. {azpi joko}
 1958h:105,12
azpiegitura. *iz.* estructura subyacente. {azpian
 datzan egitura, egitura sakon}
 1981c:141,06
azpijan. *iz.* engaño, intriga.
 1975b:090,08
azpiko. *izlag.* inferior, subyacente. / sous-jacent. /
 underlying, deep-.
 1983e:128,09
azpiko. *iz.* inferior, súbdito. {mendeko, menpeko}
 1972b5:116,16
azpimarkatu, azpimarkatzen. *du ad.* destacar,
 subrayar. {azpimarratu}
 1981c:147,13;161,15
azpimarratu, azpimarratzen. *du ad.* destacar,
 subrayar. {azpimarkatu}
 1983a:048,08; 1985b:190,07
AZPIMARRATZEKO. destacable. {aipagarri,
 ohargarri, seinalagarri}
 1978a:027,12
aztarna. *iz.* resto, vestigio. {arrasto, aztarren,
 azterren, hatz}
 1981c:155,04; 1984b:038,10; 1985d:086,01
hitzaren aztarna. vestigio léxico. 1966a:068,13
aztarren. *iz.* resto, vestigio. {arrasto, aztarna,
 azterren, hatz}
 1968c:094,09; 1972b1:035,19;
 1972b5:113,05;118,04;119,06;120,10; 1978a:025,07;
 1979g:174,09; 1983a:058,11
histori aztarren. vestigio histórico.
 1972b5:118,02
azterbide. *iz.* método de análisis. / méthode
 d'analyse. / method of analysis.
 {azterpide}
 1972b4:088,06; 1985a:116,15; 1985d:080,01,01;086,08
hizkuntzaren zientzi-moduko azterbide. método de
 análisis cuasientífico de la lengua.
 1985a:110,10
aztererazi. *du ad.* hacer analizar.
 1979g:180,09
aztergailu. *iz.* instrumento para investigar,
 analizador.
 1983a:063,12
azterketa. *iz.* investigación, análisis. / recherche,
 analyse. / analysis. {analisi(s), azterlan,

esamina, ikerketa]
 1972b0:028,18; 1972b1:030,05:031,22; 1972b3:059,04;
 1972b4:085,14; 1972b5:118,13; 1978a:033,11;
 1979d:123,07; 1981c:142,01;143,10;164,05; 1981i:111,03
 1983e:125,02; 1985a:111,10
GRAMATIKA-AZTERKETA. análisis gramatical. / analyse grammaticale. / Grammatical analysis, Parsing. (“análisis”)
 1972b1:030,13
azterketa historiko. análisis histórico. {historiako azterketa}. 1972b2:049,04
historiako azterketa. 1972b2:049,03
azterlan. iz. labor de análisis, obra de investigación. {azterketa, ikerlan}
 1958h:103,12; 1985d:080,03,03
 [azter-lan.]
 1958h:106,12
azterpide. iz. método de análisis. {azterbide}
 1972b1:030,06; 1972b2:041,12;
 1972b3:056,18;057,04;059,14
azterren. iz. rastro, vestigio. {arrasto, aztarna, aztarren, hatz}
 1971e:096,06;100,01; 1986c:175,14
aztertu, azter, aztertzen. du ad. investigar, analizar. / analyser. / to analyze (EEBB), to analyse. {ikertu, ikusmiratu, miratu}
 1958h:103,11;106,10,12; 1961a:048,24:049,03:052,12;
 1964c:071,14;073,03; 1964g:180,07; 1966a:069,09,11;
 1968d:150,13;152,08; 1971e:096,01;101,13;104,02
 1972b1:029,04; 1972b3:053,09;058,04;060,18,21;
 1972b4:071,07;073,02;082,03,04;084,13...(9);
 1972b5:109,04,08;122,06;126,04;128,09
 1972e:160,06; 1975b:090,04; 1978a:044,04; 1978c:164,16;
 1979g:173,13;174,08;180,09;
 1981c:138,16;163,14;165,09,13; 1981i:111,03;114,07
 1983a:065,05; 1983e:127,06; 1984b:029,13;031,08;037,03;
 1985a:112,08; 1985b:188,06;191,03; 1985d:084,09;
 1987d:081,07
AZTERTZEKO. analizable, merecedor de análisis.
 1985c:194,09
aztertzaille. iz. examinador, investigador.
 1979d:122,16
aztiatu. da ad. adivinar, prever, pronosticar.
 {igerri, iragarri}
 1985c:192,09
aztura. iz. costumbre, hábito. {isuri, joera, ohitura, usuario}
 1978c:168,09

ba. junt. pues, ¡claro!. {bada}
baba. iz. haba.

babak eltzetik atera. 1972b4:096,10
babes. iz. protección. {altzo}
 1971e:101,01
babesle. iz. protector.
 1978a:029,04;032,03
babesleku. iz. cobijo, refugio.
 1983a:056,08
babestu, babesten. du ad. proteger.
 1978a:041,02
bada. junt. pues. {ba}
 1958h:099,03;100,18;101,07;
 1959a:126,07;130,10;131,01,12;132,19...(6);
 1968c:091,08;095,19;096,10;
 1968d:135,12;140,03;141,13;147,03; 1968e:076,06
 1971e:093,06;095,05;097,13;104,10;107,05...(6);
 1972b4:068,12;070,04;077,01,08;078,08...(13);
 1972b5:124,17; 1978a:025,04;042,04;044,07
 1978c:162,13;166,12;169,06;172,02; 1979d:123,09;
 1979g:173,08;184,02;185,11; 1981i:113,06;114,13;
 1983a:054,06;056,02;057,17;060,05;073,03
 1983d:116,02;118,09;122,10;
 1983e:130,12;131,04;133,06;136,10; 1983f:188,08;
 1985a:112,07;118,13; 1985c:194,02,09;
 1985d:080,04,04;083,05
 1987d:081,19
bada ezpada. adond. por si acaso. {bada ezpada ere}
 1979d:123,01
BADAEZPADAKO. izlag. provisional, dudoso, incierto. {dudazko}
 1972b4:084,09
BADA-EZPADAKO. izlag.
 1968c:089,04
bada ezpada ere.
 1975b:091,09; 1978a:044,16; 1979g:175,07
badaezpadako [ba-]. “ba” condicional. 1968d:142,05
Bahasa Indonesia. iz. Bahasa Indonesia (hizk.).
 1972b5:131,12
bahe. iz. cedazo, filtro, tamiz.
 1958h:100,08,09,10; 1983e:132,10;133,08,11,11
BAHE FONETIKO. filtro fonético.
 1983e:133,07
“bahuvrihi*”.
 1972b4:093,04
bai. adond. sí.
 1958h:100,17;101,09,16;104,03;
 1961a:048,07;049,10;057,07,19;060,04...(6); 1964c:072,02;
 1964g:180,07;181,04;182,04; 1966a:068,13;
 1968e:075,07,10;076,06;077,06;
 1971e:094,03;104,16;107,01;109,13; 1972b0:024,11;
 1972b1:030,11;031,20;035,13;037,13;
 1972b2:041,04,12;045,08;047,01
 1972b3:052,08;055,10;060,03,05;
 1972b4:069,02;071,11,16;077,05;079,05...(26);
 1975b:092,06; 1979d:122,12;
 1983e:128,06;130,02;134,10;136,06;
 1984b:025,07;027,02;029,01,12;030,07...(16);
 1985a:108,16;110,02;112,13;113,06;117,11; 1985b:190,01;
 1985d:081,04; 1987d:079,05
BAI. iz. el sí, la afirmación.
 1972b3:061,10; 1978c:169,09

- BAI... BAI...**
1958h:101,16; 1961a:057,19;062,10;
1971e:096,02;101,05,05; 1985d:086,07
- BAI... NOLA...**
1981c:158,05
- bai. junt.** {Ik. bait}
- bai-ala-ezko. izlag.** (pregunta) completa, total, entera.
1981c:147,04; 1985d:075,10
- bai-ezko. izlag.** afirmativo o negativo.
esaldiaren bai-ezko nolakotasun. modalidad afirmativa o negativa de la oración. {esaldiaren bai-ezko modalitate}
1981c:147,11
- baietz.** que sí.
1958h:102,03; 1961a:058,06; 1978c:166,06; 1984b:043,01;
1985a:108,18; 1985b:189,13
- baiezko. izlag.** afirmativo. / affirmatif. / affirmative.
1978a:036,09; 1981c:147,13;156,12,15;157,02;158,05...(7);
1984b:025,08
- BAIEZKO. iz.** afirmativo.
1961a:058,06
- BAIEZKO "BA".** "ba" afirmativo.
1968d:142,05
- BAIEZKOAN.** en caso afirmativo.
1981c:152,16; 1984b:037,04; 1985b:190,01
- baieztapen. iz.** afirmación, asección, aseveración. / affirmation, assertion. / affirmation, assertion, positive statement, contention, asseveration.
1978a:028,13
- baiez tatu. du ad.** afirmar, aseverar. / affirm. / to affirm, assert, state.
1972b5:111,04
- baikor. izond.** optimista.
1978c:165,04; 1987d:081,17
- bailara hizkera (H). iz.** habla comarcal, habla local, subdialecto. {auzo hizkera, hizkera berezi}
bailara eta auzo hizkera.
1983e:132,09
- baimen. iz.** permiso.
1958h:098,05; 1978a:031,07
- baina. junt.** pero.
1958h:098,09;099,06,08,17;100,17...(12);
1961a:048,04;050,14;051,10,13;054,10...(13); 1962f:084,06;
1964c:072,05; 1964g:180,04,09;181,04;182,02,04;
1966a:068,02;069,01,11;
1968c:091,10;093,02,12;094,03;095,07...(7);
1968e:075,09;076,09;077,04;
1971e:093,07,08;094,03;095,03,11...(31);
1972b0:023,04,09,10;024,06,17...(15);
1972b1:029,12;031,08,20;032,10,13...(14);
1972b2:042,02,14;043,02,03,08...(20)
1972b3:051,10;052,03;054,01,03;055,07...(17);
1972b4:065,10;067,07;068,07;069,02,03...(65);
1972b5:110,07,11,19;112,01,07...(46);
1975b:088,06;089,02;090,06;
1978a:028,03,09,13;030,07;031,10...(20); 1979d:122,01;
- 1981c:138,05,06;139,02,15;140,14...(32);
1983a:050,02;051,03,13;055,11;056,12...(19);
1983e:126,04;128,04,07;129,04,06...(14);
1984b:026,09;027,04;030,13;031,08;032,09...(16)
1985b:185,08;186,11;190,01;192,06,08;
1985d:078,07;079,02,07;080,07,07...(6);
1986e:170,04;172,02,08;175,03,14; 1987d:079,13
- [bainan.]
1972b4:105,03
- baino. junt.** que (erkatzeko gramatika-zera).
1958h:097,05;100,17;103,16;104,08;105,10...(6);
1959a:126,02,09;127,09;128,13;129,02...(14);
1961a:048,19;050,04;052,02,02;053,02...(16); 1962f:085,03
1964c:072,04;073,01; 1964g:180,09;181,05;
1966a:068,03,05,13;069,01,13;
1968c:090,10;093,02;094,09;095,04;
1968d:135,07,12,13;136,06,08...(25); 1968e:076,02,06;
1971e:094,06;095,13;098,13;100,01;101,08...(10);
1972b0:023,03,09;024,10;026,06;027,06;
1972b1:030,13;032,14,20;033,14,20;036,06...(9);
1972b2:041,11;043,04;044,21;047,06,06...(10);
1972b3:052,08;055,20;056,09;058,19;059,08...(6)
1972b4:067,01;070,08,08;073,11,11...(26);
1972b5:111,09;112,06,11,14;114,03...(23);
1972e:155,06,10;156,01;157,04,10...(8);
1975b:087,07,12;088,20;
1978a:025,03;026,10;027,06,10;029,02...(23);
1978c:162,07,08;164,04,06,09...(16);
1979d:121,10;122,06;123,01;
1979g:173,12;176,04,08;177,09;178,03...(17);
1981c:137,05,07;139,02;140,01,08...(31);
1981h:111,03,08;113,12;114,07,09;
1983a:047,09;049,08;051,04,04,10...(34);
1983d:118,03;123,06,07;
1983e:125,04;126,13,14,16,18...(20);
1983f:188,14;189,05,06;
1984b:025,07;026,01,05;028,01,11...(30);
1985a:108,07;109,13;110,05,08,09...(12);
1985b:186,04;187,06;189,09;190,12,14...(8);
1985c:192,02,06,06;193,12,16;
1985d:075,05;077,13,15;079,04,09...(12);
1986c:169,08;170,13,16;171,05;172,05...(15);
1987d:079,06,14;080,07;081,06,07...(7)
- BAINO-I.** sino. {baizik}
1972b1:032,08; 1985b:192,08
- BAINO LEHEN.** antes de. {aurretik}
1968c:090,01; 1972b5:131,11; 1983a:048,03;051,13;066,01;
1985a:112,13; 1985d:078,09
- bait. junt.** Kausa adierazteko gramatika-zera.
- baita. iz.** propio, en el interior.
- NEURE (ZEURE...) BAITAN.**
1972b3:057,12; 1972b4:074,08;090,11;100,09;
1972e:159,05,05; 1981c:165,05; 1985a:117,10;118,05
- NEURE (ZEURE...) BAITARIK.** de mí, tí...
1968c:089,04; 1968d:147,09; 1971e:101,15;104,06;
1972b4:076,02;097,17; 1975b:088,15; 1983a:050,09;
1984b:028,10; 1985a:111,02; 1985b:186,11;
1986c:173,09
- NEURE (ZEURE...) BAITATIK.**
1964c:072,09; 1981c:140,14
- BAITARIKAKO. izlag.**
1971e:104,11

baita. junt.

1968c:091,03; 1968e:075,07; 1981c:140,08; 1985a:116,03;
1985d:087,05; 1987d:081,08
BAITA... ERE. también. {orobat}
1958h:104,07; 1961a:049,03;055,11; 1962f:084,09;
1964c:071,13; 1966a:067,09;
1968c:090,08,08;091,01;092,10;
1971e:098,13;104,11;105,03;108,10;
1972b1:035,15;
1972b4:076,09;091,06;101,16;102,15;107,23...(7);
1972b5:120,09;122,08; 1978a:028,08;038,06; 1979d:122,03;
1981c:138,05;140,07,12;142,09;148,03...(7);
1983a:052,09;054,08,09;055,06;059,14...(13);
1983e:125,03;129,03,04;130,02;131,09...(7)
1984b:029,05;031,10;036,13;037,01;045,11;
1985a:108,14;113,02,07;118,01,12; 1985b:192,13;193,09;
1985d:079,03,08; 1986c:172,03,17;173,03
1987d:080,07,12

baitezpada. adond. ineludiblemente, obligadamente. {ezinbestean, nahitaez}
1984b:032,16

baizik. junt. sino. {baino}

1958h:101,10; 1959a:125,05;129,06;
1961a:050,04,04,10,13;052,12...(15); 1964e:071,03;072,02;
1964g:179,02;182,02; 1968c:093,01;094,06,13;095,07,08;
1968d:135,09;136,10;139,04;143,11;145,04...(8);
1968e:076,03,06; 1971e:093,05,06;094,04,07,11...(13);
1972b0:024,01,11;025,05;026,05
1972b1:037,13; 1972b2:039,06;040,06;043,08,12,19...(8);
1972b3:052,01;053,06;055,04;057,02;058,12...(8);
1972b4:065,08;067,03,08;068,06,07...(22);
1972b5:110,14;112,16;113,07;117,11;119,01...(15);
1978a:029,14;035,10,12;043,01;
1978c:161,03;162,12;164,13,14,19...(11)
1979d:122,06,13,14;
1979g:174,04,07,12;175,14;176,01...(13);
1981c:138,04;139,10,15;147,03;153,05...(9);
1981l:111,04;112,17;
1983a:047,06;049,02,10;051,02;052,03...(11);
1983d:116,05;117,09;121,05,15;
1983e:127,09;128,02;130,03,10;133,01...(6);
1983f:188,01,07;
1984b:025,04;030,01,17;032,10;034,06...(14);
1985a:108,17;109,02;111,02;117,06;
1985b:189,09;190,01;191,07;192,07,09;
1985c:191,12,13;194,06; 1985d:076,06,06,06;081,02;
1986c:171,12;176,04; 1987d:081,18

BAIZIK ETA.

1968c:089,04; 1968d:138,11;
1971e:093,06,06;095,12;109,16; 1972b1:031,13;034,13;
1972b2:040,12;
1972b4:072,11;076,11;085,01;092,14;105,09;
1972b5:110,10; 1972e:160,06; 1978c:162,06;
1981c:137,03;155,03;163,06; 1983c:127,01; 1983f:187,08;
1985a:117,07; 1985b:191,02
1985d:075,08;077,01

bakan. izond. aislado, raro, solitario, único. {bakar, bitxi, urri}

1961a:050,04,04,12,12; 1972b2:045,10; 1972b4:068,10;
1978a:030,04,10;034,07,10; 1981l:114,06; 1987d:080,07
BAKAN. adond. aisladamente, esporádicamente, raramente.

1971e:104,07; 1985c:193,12; 1986e:170,15

bakandu, bakantzen. ad.

bakandu. da.zaio ad. 1 aplacar, apaciguar.
2 simplificar. {1 baretu. 2 bakundu, soildu, xinpletu}
1985d:078,10

bakandu. du ad. aislar, separar. {berezi (ad.)}
1972b4:091,07; 1979d:122,13; 1981c:154,13

bakanka. adond. muy esporádicamente, raramente.
1961a:065,03; 1971e:101,01; 1972b4:068,07; 1978c:169,03;
1981c:139,10;159,02;163,06,06; 1983e:134,08

bakanketa. iz. reducción, simplificación. {"erredukzio", bakantze, xinpletze}
1972b3:060,06

bakantez. iz. reducción, simplificación. {"xinpletze", bakanketa, erredukzio}
1972b3:060,19

bakar. izond. 1 solo, único. 2 simple (konts. dardark.) 3 singular. {3 bakoitz, singular}

1958h:104,03; 1959a:127,07;
1961a:049,01;050,06;058,05,13;061,02;
1962f:084,09;085,05; 1968c:090,05;091,07;
1968d:137,06;138,02;142,04;
1971e:093,04,07;094,11;095,08;097,04...(8);
1972b0:023,09;024,01;025,14;027,02,02;
1972b1:031,13,13;032,17;
1972b2:039,02,05;040,13;043,05,06...(10);
1972b3:051,05;052,08;053,09;054,04;056,07...(12);
1972b4:067,03,16,17;068,04,06...(14);
1972b5:111,03;112,07;119,09;120,16;124,14...(8);
1978a:026,02;027,08,09;030,11;031,06...(9);
1978c:163,01;166,10,10;169,07; 1979g:179,07;182,02;
1981c:163,14; 1983a:062,20; 1983d:116,11;118,05;
1983e:128,03; 1983f:189,07,07;
1984b:026,07;028,04,031,02;044,17;045,12;
1985a:111,16;114,05;116,11
1985b:188,01;191,06;192,10; 1986c:172,11;175,03;
1987d:080,17

BAKAR. adond. sólamente.

1959a:127,10; 1972b4:068,06

BAKARREKO. izlag. único.

1971e:096,10

BAKARRIK. adond. sólamente, únicamente.

1958h:098,09;099,15;100,02;104,07;106,01;
1959a:125,12,13;126,04,08;127,12; 1961a:055,10;062,07;
1962f:084,12; 1964g:180,11; 1968c:093,08,09;
1968d:139,01,08;144,06;145,09;147,10;
1971e:096,11;097,08;100,11;
1972b0:023,09;024,11;025,10;027,13,15...(6);
1972b1:034,21
1972b2:046,02; 1972b3:053,15;055,14;056,01,12,13...(6);
1972b4:074,14;075,16;077,08;088,12;099,04...(8);
1972b5:112,07;114,04,04;115,18;128,10...(6);
1972e:155,04; 1978a:028,05;030,05;034,10;041,11;
1978c:164,14;165,17;169,08; 1979d:122,02;
1979g:175,11,18;177,11;182,04;184,06...(6);
1981c:137,04;138,08;147,07;152,05,13...(12); 1981l:112,03;
1983a:055,11; 1983d:117,03;121,10; 1983e:130,07;
1984b:026,09;030,03,09;
1985a:110,06;115,03; 1985b:189,09; 1985c:193,02;
1985d:077,07;085,03;

- 1987d:080,01
BERE BAKARREAN. aisladamente.
 1972b4:082,04; 1983a:070,03
 [R] BAKAR. [r] simple. {[r] soil}
 1968d:138,06
- bakar-zorrotz. izond.** único y estricto.
 1985c:191,04
- bakardade. iz.** aislamiento, soledad.
 {bakartade, bakartasun}
 1978a:029,01
- bakarka. adond.** individualmente.
 1971e:094,02; 1972b5:110,10; 1978a:039,06; 1979d:122,09;
 1985c:193,03
- bakarkako. izlag.** individual. / individuel. /
 individual. {"individual"}
 1972b0:028,01; 1972b3:057,03
- bakartade. iz.** {bakardade, bakartasun}
 1971e:094,06; 1972b5:112,17
- bakartasun. iz.** {bakardade, bakartade}
 1972b4:068,06; 1978a:030,03; 1983a:057,13
bakartasun genetiko. aislamiento genético, soledad
 genética. 1978a:029,09;030,01
- bakarti. izond.** solitario.
 1983e:125,08; 1984b:033,10
- bake. iz.** paz.
 1968c:096,05; 1972e:156,05; 1978c:163,05; 1979g:184,02;
 1983a:074,08; 1984b:029,12
- bakealdi. iz.** época de paz. {bake-denbora}
 1983a:056,07
- baketsu. izond.** pacífico.
 1983a:051,06
- baketzaile. iz.** pacificador.
 1978c:161,11
- bakezale. izond.** pacifista.
 1978c:161,11
- bakoitz. izond.** 1 cada uno. 2 singular. {2 bakar,
 singular}
 1958h:099,12;100,02;103,12; 1968c:093,09;095,11;
 1968d:135,08;136,16;144,07;145,07;147,10...(8);
 1971e:093,03; 1972b2:045,02;
 1972b3:052,12,17;054,01,03;056,10...(6);
 1972b4:079,13;082,04,07,08;083,02...(11);
 1972b5:113,13;115,06;122,06;124,10;125,02...(6);
 1978c:171,06;
 1979g:173,13;175,16,18;179,08,13...(6);
 1981c:140,15;143,05;163,01; 1983a:055,09;057,12;
 1983d:116,02; 1983e:128,03,13,13,13;129,12...(7);
 1985a:117,01,11; 1986c:175,16;
 1987d:079,14;080,16,17,21;081,10
- BAKOITZEAN.** cada vez.
 1972b4:077,10; 1981c:138,05; 1985a:118,09
bakoitz bat. cada uno. 1968e:077,06
- bakoitzasun. iz.** singularidad, unidad. / singularité,
 unicité. / singularity.
 1972b5:120,16
- bakun. izond.** sintético, simple. / simple. / simple.
 {"sintetiko", trinko}
 1979g:179,13; 1981c:147,07,10,12;156,06,14; 1985a:115,07
- bakundu, bakun, bakuntzen. du ad.** simplificar.
 {bakandu, soildu, xinpletu}
 1968d:146,06; 1979g:177,06;181,17; 1985c:193,09
- bakuntze. iz.** simplificación. {bakanketa, bakantze,
 erredukzio, xinpletze}
 1979g:180,06;181,17
- balada. iz.** balada.
 1972b4:105,08
- balazta. iz.** freno.
balazta gisa. 1978a:040,01
- baldar. izond.** torpe. {dorpe, trakets}
baldar-xamar. 1971e:107,16
- balderna. iz.** asamblea, asociación, comunidad.
 {batzar(re), elkarte, ozte, talde}
jakiundezko balderna. asociación científica.
 1985a:108,17
- baldin. si** (Baldintza-zera).
 1958h:103,15;106,07; 1961a:056,19; 1966a:069,01,03;
 1968c:089,04,07,09;090,08;091,07...(8);
 1968e:076,03;077,06;
 1971e:096,06;098,07;100,01;101,12;105,11...(7);
 1972b0:024,15;028,17;
 1972b1:031,02;033,01;034,19;036,10;
 1972b2:040,04,13;041,04,04;045,07...(6);
 1972b3:052,16;053,01,06,14,15...(13);
 1972b4:065,04;068,05;076,11;078,07;092,02...(9);
 1972b5:109,05;115,05;122,01;127,08;131,08...(8);
 1975b:087,14
 1978a:034,10; 1983a:051,09;055,07;058,01;059,01,16...(9);
 1983e:126,07;127,02;129,09; 1984b:029,01,04;033,08;
 1985a:108,18;109,01;110,12;112,06,118,10; 1985b:190,06;
 1985d:075,07; 1987d:081,10
- BALDIN ETA.**
 1978a:031,11; 1985a:113,14
- baldinbaitere. adond.** ¡cómo no!, ¡por supuesto!.
 {baldinbere, jakina, noski}
 1986c:170,01
- baldinbere. adond.** {baldinbaitere, jakina, noski}
 1981c:165,11
- baldintza. iz.** condición. / condition. / condition.
 {kondizio}
 1972b4:091,10; 1972b5:112,08; 1979g:176,12;
 1985c:194,06
- BALDINTZAZKO. izlag.** condicional. /
 conditionnelle. / conditional. {baldintz-}
 1981c:159,03
- barne baldintza.** condición interna.
 1978a:041,08
- baldintza irreal.* condición irreal. 1978a:031,11
baldintza moduan. a modo de condición. 1983e:132,09
beharrezko eta aski den adinako baldintza.
 condición necesaria y suficiente. 1972b5:112,10
- balentria. iz.** fanfarronada, hazaña, valentonada.
 1978c:161,07
- baliabide. iz.** medio de utilización, recurso.
 1985b:185,08
- baliagarri. izond.** útil.
 1972b4:071,23
- baliatu, balia, baliatzen. da ad.**

- BALIATU**, -Z. da *ad.* aprovechar, disponer, utilizar, valerse.
 1958h:100,02;101,04,05; 1961a:054,07;062,06;
 1968d:144,07; 1972b0:027,13;028,13;
 1972b1:030,04;031,13;032,14; 1972b2:041,05;047,14;
 1972b3:052,17;058,02,10;
 1972b4:072,07;076,13;082,10;085,05;087,01;
 1972b5:112,17;122,07; 1972e:156,13; 1978a:027,06;
 1979g:180,07; 1981c:146,12;152,10;153,08;159,05;
 1983a:055,04;061,10;062,02;065,03,06;
 1983c:126,07;127,06;135,05; 1984b:032,11;033,05;042,01;
 1985a:118,09
 1985d:086,07; 1986c:173,12;177,12
- balio**, *iz.* valor. / valeur. / value.
 1961a:062,05; 1962f:084,09,12; 1968c:092,07;
 1968d:149,08;151,01,11; 1972b1:032,15;035,08;
 1972b2:040,04; 1972b3:060,20; 1972b5:110,10;
 1978a:028,01;029,12;032,06;034,04;038,04... (6);
 1979g:175,17; 1981c:152,13;154,05;161,09; 1983a:048,05;
 1984b:031,10; 1985b:187,03;190,03
- balio izan**, **balio**, **balio**, **balio**, **du ad.** valer.
 1964c:072,07;073,01; 1964g:180,04; 1966a:068,06;
 1968c:094,13; 1968d:147,10;152,09; 1972b0:023,09;025,10;
 1972b1:029,06;030,02; 1972b2:041,12,18;
 1972b3:055,14,20;056,07,07;
 1972b4:066,04;084,10;100,17;101,01;
 1978a:027,07;031,11;032,12;039,05; 1978c:164,06;166,03;
 1979g:175,20;184,16;
 1981c:143,12;144,02;147,14;151,09;153,01...(7);
 1981e:111,06;112,06;113,15;
 1983a:050,14,14;057,08;066,08; 1985a:113,10
 1985b:189,07; 1985c:193,04
- baliokide**, **izond.** equivalente. / équivalent. /
 équivalent. {ordain}
 1981c:137,08;154,06; 1986c:169,10
- baliokidetasan**, *iz.* equivalencia. / équivalence. /
 equivalence. {ordaintasun}
 1983e:129,13
- balios**, **izond.** valioso. {baliozko}
 1972b3:051,08
- baliozko**, **izlag.** valioso. {balios}
 1972b4:065,04
- balizkako**, **izlag.** hipotético, supuesto. {alegiatzko,
 balizko, irudipenezko}
 1961a:050,15
- balizko**, **izlag.** {alegiatzko, balizkako,
 irudipenezko}
 1971c:105,04; 1978a:031,11
- balto-eslabo**, *iz.* balto-eslavo (hizk.).
 1972b3:051,08
- ban**, **zenbtz.** uno a cada uno.
 1968c:095,18; 1972b3:058,15; 1972b4:088,16;
 1983c:128,13; 1985b:189,08; 1987d:080,21
- BANAKA**, *adond.* de uno en uno,
 individualmente.
 1972b1:034,13; 1983f:190,10; 1985c:194,09
- BANAN BANAN**, *adond.* de uno en uno,
 1964c:071,12
- BANAN-BANAN**, *adond.*
 1958h:103,12; 1961a:056,02; 1968d:146,04;149,13;
 1968e:076,06; 1972b5:110,10; 1981c:138,07
- BANA-BANAKA**, *adond.* individualmente.
 1972b4:076,11;107,17
- BANA-BANAN**, *adond.* de uno en uno.
 1983a:074,08; 1984b:030,15,15
- ban**, **banako**, **izlag.** biunfvoco. / biunivoque. /
 one-to-one. {bat-banako}
 1972b4:092,12
- banaka**, **izond.** alguno, escasos, pocos. {banakako}
 1958h:100,02;102,03; 1972b2:039,05; 1978c:170,09;
 1981c:161,04
- banakako**, **izlag.** escasos, unos pocos. {banaka}
 1981c:161,04
- banaketa**, *iz.* partición, reparto, distribución. /
 distribution. / distribution.
 1958h:103,14; 1972b4:070,10;086,04;105,11;
 1972b5:124,10;126,06; 1978a:026,13
- banatu**, **banatzen**, **du ad.** repartir, distribuir. /
 distribuer. / to distribute.
 1958h:103,02,13; 1968d:143,03; 1972b4:085,11;
 1978a:026,02; 1979g:178,05; 1983a:066,10
- banatzaile**, **izond.** dispensador, separador. {berezle}
 1972b2:044,18;045,09
- bantu**, *iz.* bantú. / bantou. / Bantu.
bantu delako hizkuntza. 1972b5:120,07
- baratu**, **baratzen**, **da ad.** detenerse, pararse.
 {gelditu}
 1972b4:107,03
- barau**, *iz.* ayuno.
 1971e:100,05
- barbaro**, **izond.** eta *iz.* bárbaro. {"basajende"}
 1972b1:034,13;037,15,15,15
- bare**, **izond.** reposado, tranquilo. {lasai, trankil}
 1964c:073,06
- baretu**, **baretzen**, **da-du ad.** apaciguar(se),
 calmar(se), reposar, tranquilizar(se).
 {bakandu 1, lasaitu, trankildu}
 1966a:067,11; 1978c:171,03; 1983a:063,09
- barka**, *iz.* perdón. {barkamen}
 1985b:186,04
- barkakizun**, **Pred.** perdonable.
 1975b:087,07; 1979g:173,09
- barkamen**, *iz.* perdón. {barka}
 1972b4:098,14
- barkatu**, **barka**, **barkatzen**, **dio ad.** perdonar.
 1959a:130,04; 1964c:072,06; 1964g:180,04; 1966a:068,08;
 1968c:092,02; 1972b3:060,02;062,05; 1978a:043,01;
 1978c:164,18; 1979g:177,03; 1981c:167,09;
 1983a:058,09;062,20;072,12;
 1984b:031,14;034,14;038,13;045,01; 1985c:192,11
 [parkatu.]
- barne**, *iz.* interior. / intérieur. / interior, inside.
 {barren, barru}
 1978a:036,03;041,01,10
- BARNE**, *adond.* incluido. {barren}
 1983a:048,10;055,09; 1983d:118,13; 1984b:032,14;037,04;
 1985a:112,02
- hitz-barne**, interior de palabra. {hitz-barru}

- 1968d:138,04
hizkuntza barne. interior de la lengua.
{hizkuntza barru}
1978a:027,04
- barneko. izlag.** interior, interno. / intérieur, interne. /
interior, internal, inner.
{barrengo, barruko}
1972b3:057,03; 1978a:035,08
- barra-barra. adond.** abundantemente,
profusamente. {parrastaka}
1968c:091,11; 1983d:118,03; 1984b:045,03
- barrabaskeria. iz.** barrabasada, trastada.
1986c:171,09
- barreatu. da-du ad.** {Ik. barreiatu}
1961a:047,13; 1984b:028,01;039,15
- barregarri. izond.** irrisorio. {farregarri}
1984b:038,04; 1985b:187,07
- barreiatu. da-du ad.** esparcir(se), dispersar(se).
{barreatu, sakabanatu, zabaldu}
1964c:071,08; 1966a:069,10; 1972b1:035,19; 1978a:028,07;
1985a:109,01,06; 1986c:170,06
- barreiu. adond.** dispersamente.
1964g:182,04
- barren. iz.** interior. {barne, barru}
1958h:099,14; 1964c:073,07; 1968d:136,16;
1972b0:028,05,12; 1972b1:030,12; 1972b3:057,02;060,04;
1972b5:116,01;125,01,01;130,20; 1972e:159,03;
1978a:033,03,03;037,14,15;039,10...(6); 1978c:161,10;
1979g:178,10; 1981c:140,14;143,06;159,03;
1985a:110,12;118,13; 1985d:077,11
- BARREN. adond.** internamente.
1983a:049,12
- BARRENA. adond.** incluído. {barne}
1983d:123,09
- gizarte barren. interior de la sociedad.
1978a:041,07
- hitz barren.
1981i:113,02
- atomoaren barren.* interior del átomo. {atomoaren
errai}. 1972b5:128,09
- hizkuntzaren barren.* interior de la lengua.
{hizkuntzaren barrunbe, hizkuntzaren barru}
1972b4:088,02
- barren-alde. iz.** interior.
1972b3:058,12
- barrena. adond.**
BARRENA, -N. a lo largo de, a través de.
{-a zehar, -n zehar}
1958h:102,05;105,14;106,07; 1959a:133,17;
1968d:139,07;152,06,10; 1972b1:031,22; 1972b2:042,12;
1972b3:061,06;
1972b4:071,01;084,14;094,08;097,13;102,07...(7);
1972b5:132,09; 1978a:044,26; 1978c:163,03;166,14;
1979d:123,07; 1979g:173,10; 1981c:142,08;148,10;
1983a:048,03;054,01;057,08;059,11;065,10...(6);
1983e:133,07; 1984b:028,03;030,02; 1985a:109,01;
1985b:185,07
- barrendu, barrentzen. du ad.** penetrar,
profundizar. {sakondu, sartu}
1983e:128,10
- barrengo. izlag.** interno. {barneko, barruko}
1972b4:075,12; 1985a:113,13; 1985c:192,10
hitz-barrengo.
1968d:137,11
- barru. iz.** interior. {barne, barren}
1972b5:115,05; 1978a:041,11; 1981c:142,13; 1983f:190,07;
1984b:028,06; 1985a:117,01; 1985b:188,08
- BARRU. adond.** 1 dentro de "x" tiempo. 2 a lo
largo de.
1983a:047,08; 1984b:036,12
- bihotz barru. interior del corazón.
1981e:143,12
- hitz barru. interior de palabra. {hitz barren}
1968d:146,01; 1985c:193,12
- hitzaldi barru. a lo largo de la conferencia.
1961a:062,02
- hitz-barru. interior de palabra. {hitz-barne}
1968d:138,01
- hizkuntza barru. interior de la lengua.
{hizkuntza barne}
1983a:063,11
- mende barru. a lo largo del siglo.
1983a:048,01
- multzo barru.
1972b5:115,04
- barruko. izlag.** interno. {barneko, barrengo}
1972b0:025,12
- barrunbe. iz.** 1 interior, cavidad. 2 conciencia. /
1 cavité. / 1 cavity. {1 barren, barru}
1972b3:057,06; 1981c:138,14; 1983a:053,13;
1984b:043,04;044,01,01; 1985a:111,03;117,10
hizkuntzaren barrunbe. {hizkuntzaren barren,
hizkuntza barru}. 1972b4:068,10
- barruti. iz.** 1 ámbito, campo, dominio.
2 jurisdicción, territorio. / 1 domaine. / 1 scope,
field, domain. {1 alor, arlo, eremu, sail.
2 lurralde}
1958h:105,17; 1968d:135,07; 1972b4:071,26;
1972b5:122,01;124,05; 1978a:043,01;044,08; 1979g:176,02;
1981c:142,01,13; 1983a:055,06
- GRAMATIKA BARRUTI.** ámbito gramatical.
1964g:180,05
- HIZKUNTZA BARRUTI.** ámbito de la
lengua, área lingüística, dominio lingüístico. /
champ linguistique, domaine linguistique.
/ linguistic area, linguistic domain.
{hizkuntza-sail}
1978a:041,04
- arrantzale barruti.
1978a:036,03
- kultur barruti.
1972b5:119,03; 1978a:040,02
- kultura-barruti. {kultur alor, kultur arlo,
kultura eremu}
1968d:152,13

- hitzaren barruti.* ámbito de la palabra. 1958h:102,04
- bart. adond.**
BART ARRATS. ayer noche, anoche.
1971e:094,03
- basa. izond.** {basati}
1978a:036,05
- basa landare. iz.** planta silvestre.
1978c:162,07
- basabürütar. izond.** natural de Basaburua.
1983a:062,11
- basajende. iz.** salvaje, {"barbaro"}
1959a:132,14; 1972b1:037,15
- basakeria. iz.** salvajada.
1972b1:033,16
- basaki. adond.** salvajemente. {bortizki}
1978a:040,07
- basati. izond.** salvaje. {basa}
1972b2:045,17; 1972b5:111,12; 1985a:114,08
- base. iz.** base. {oinarri}
1972b4:094,11,12,13,15
- baserri. iz.** caserío.
1972b3:061,05; 1984b:032,12
- baserritar. iz.** campesino, casero.
1984b:036,03,04; 1985a:110,02
baserritar legera. al modo de los campesinos.
1981c:159,09
- baso. iz.** bosque.
1983e:134,08
BASA-
- bat. zenbtz. zehazt.**
BAT BAINO GEHIAGO. plural. {"plural"}
1972b4:088,03
BAT EDO BESTE. alguno que otro. {baten bat, bateren bat}
1961a:062,02; 1968c:090,01; 1968d:148,09; 1972b1:033,04;
1972b2:046,05; 1972b5:110,14; 1983a:062,05;
1983e:134,08; 1983f:189,02
BAT EGIN. 1 confundir, no distinguir. 2 unir.
{2 batera egin, batu}
1972b5:111,12
BAT ERE. *zenbt.* ni uno. {bater (zenbtz.)}
1961a:050,03
BAT ETORRI. coincidir en una opinión, estar de acuerdo. {ados egon, ados izan, batera etorri}
1958h:099,01; 1959a:133,13; 1961a:052,06;065,16;
1968d:141,07;146,08; 1972b5:113,05;132,08; 1972e:157,09;
1978a:027,08;031,04;032,02; 1978c:164,16,16;171,06;
1985a:119,05
BAT IBILI. coincidir. {bat etorri}
1985c:192,05
BAT IZATE. unicidad.
1978a:027,03
BATEAN. *adlag.* a la vez, al unísono. {batera}
1968d:152,02; 1972b0:026,03,12;
1972b2:042,12,14;043,16;045,09,13; 1972b4:102,12;
1972b5:123,11;129,04;132,09; 1978a:032,10;043,03;
1979g:177,06,10;178,06;184,07; 1981e:152,06;
1983a:056,07; 1983e:130,10; 1985d:077,05;078,03;080,12
BATEN BAT. alguno que otro, alguien.
{bateren bat, bat edo beste}
1972b5:115,15; 1978c:161,09
BATERA. *adlag.* {batean}
1961a:060,03; 1968c:092,09; 1968d:135,05; 1971e:093,02;
1972b4:104,15; 1972b5:124,19; 1981c:165,03;
1983a:051,05;068,08; 1985c:192,1
BATERA... BESTERA... por una parte... por otra...
1968d:137,08; 1978c:162,12; 1983e:129,04;130,09
BATERA ETA BESTERA. a uno y otro, de un modo y otro, de un lado a otro.
1968c:095,01; 1978c:167,11; 1983a:055,09
BATERA ETORRI. coincidir, convenir. {ados egon, bat etorri}
1968d:147,07
BATERATSU. *adlag.* más o menos a una.
1968d:135,05; 1972b4:101,09; 1983e:135,06;
1985c:192,17
BATEREN BAT. alguno que otro, alguien.
{baten bat, bat edo beste}
1964g:180,03
BATETIK. por una parte.
1959a:129,09; 1968d:140,05;142,10; 1972b2:044,09;
1978a:041,06
BATETIK... BESTETIK... por un lado... por otro...
1968c:089,03; 1968d:140,09,09;143,06;148,03;149,09;
1971e:093,06;096,08; 1972b1:033,11;
1972b2:041,02;045,17; 1972b3:052,14;
1972b4:068,14;073,02,14;085,16;102,18; 1978a:042,14;
1981c:154,01
BATETIK BESTERA. de un lado para otro.
1972b1:035,11; 1972b5:130,05
BATETIK ETA BESTETIK. por un lado y por otro.
1972b1:034,16;036,10; 1972b4:094,18
BATEZ BESTE. *adlag.* en general, por término medio. {oro har}
1975b:087,07
BATEZ ERE. *adlag.* especialmente, mayormente. {batipat}
1958h:098,06;104,10;105,16; 1959a:127,14;129,07;
1961a:048,10,16;051,08;053,02;065,04;
1964c:071,02;072,17; 1964g:181,01;182,01; 1966a:068,13;
1968c:091,01;094,07;
1968d:138,08;141,13;142,03;145,08;146,05...(8);
1971e:095,09;101,15;102,08;104,10;106,03...(6);
1972b1:033,14
1972b2:043,05;049,01;
1972b4:082,07;083,09;097,13;100,08;
1972b5:109,04;113,08;131,13;132,08;
1972e:155,03;157,07;158,06;
1978a:028,03;029,06;030,08;032,01;035,05...(8);
1978c:164,01;166,15;168,10;172,13;
1979g:176,08;179,10;181,10;182,06,14...(7);
1981c:137,06;138,14;152,04,17;157,01...(6); 1981h:114,02;
1983a:059,13;062,07;070,04;072,03;073,09; 1983d:123,06;

- 1983e:126,03;127,08;129,07
 1983f:190,04; 1984b:030,10;034,10;037,04;043,10;
 1985a:113,11; 1985d:075,08;080,07;081,10;
 1986c:169,03;172,05
batera bildu. fundir, reunir, unir. 1978a:039,04
batera egin. actuar al unísono, actuar del mismo modo. 1968d:142,06
batera hartu. tomar en conjunto. 1972b3:052,09
batera ibili. coincidir, convenir. {batera jo}
 1985a:108,04
batera jo. 1958h:106,02
bateratsu etorri. coincidir más o menos.
 1968d:151,08
- bat-banako izlag.** biunívoco. {bana-banako}
 1983e:129,01
- bat-batean adond.** improvisadamente, repentinamente.
 1979g:177,09; 1983f:187,08; 1984b:037,05
 [bapatean.]
 1972b1:037,09; 1972b2:045,17;046,10; 1972b3:052,03;
 1972b4:076,03; 1978a:027,05
- bat-bateko izlag.** improvisado, repentino.
 1972b4:084,16
 [bapateko.]
 1972b2:046,04
- bataiatu du ad.** bautizar. {bateiatu}
 1972b3:060,16
bataiatu berri. recién bautizado. {bateiatu berri}
 1972b3:060,16
- bataio iz.** bautizo.
 1972b5:117,10
- batasun iz.** unidad, unión. / union. / union.
 1959a:131,14; 1968d:135,03,06,07;136,01,02...(20);
 1972b0:024,07; 1972b1:035,09; 1972b2:047,11,14,14;
 1972e:155,08,14;156,07,09,10...(7);
 1978a:028,03,03,03;042,05,12...(6);
 1978c:162,06;164,10;167,14;169,01,02...(10);
 1984b:044,14,15; 1985d:078,03
- BI ARPEGITAKO BATASUN.** unidad de dos caras. / "entité psychique á deux faces" (fr.).
 1972b3:057,14
- HIZKUNTZA BATASUN.** unidad lingüística, unificación lingüística. {hizkuntza batasun}
 1978c:169,02
- HIZKUNTZA BATASUN.** {hizkuntz batasun}
 1972b5:131,02
egin daitekeen batasun. unidad realizable, unificación factible. 1978a:042,06
euskal batasun. 1978a:027,02
hizkuntza batasun alderako joera. tendencia hacia la unificación lingüística. 1972b5:131,02
hizkuntzaren batasun. unión lingüística, unificación lingüística. {hizkuntza batasun}
 1964c:073,04; 1972b1:035,09; 1972e:155,05; 1978c:169,05
hizkuntz-arteko batasun. unidad interlingüística.
 1979g:182,18
izkribuzko batasun. 1972e:160,02
- bateiatu du ad.** bautizar. {bataiatu}
bateiatu berri. recién bautizado {bataiatu berri}
- 1972b4:065,03
- bateratu, batera, bateratzen. da-du ad.** unir(se), aunar, unificar. {batu}
 1968d:135,12; 1971e:094,13; 1972b4:067,08;091,01;
 1978a:027,10
- bateratze iz.** unificación. {"batze", "unificación"}
 1984b:044,18
- baterere zenbtz. zehaztg.**
 BATERE. *zenbt.* nada, ninguno, ni uno.
 1972b0:024,16; 1972b1:031,18
 BATERE. *adond.* en absoluto.
 1959a:128,17,18; 1968c:094,02; 1972b1:030,02;034,11;
 1972b2:040,05;043,10; 1972b3:056,07;063,03;
 1972b4:078,14;100,15; 1972b5:123,06;128,05;
 1972e:155,04,14;157,07; 1978a:041,03; 1978c:171,18;
 1979d:122,03; 1979g:175,02; 1981c:141,11; 1984b:026,02;
 1986c:175,12
- batipat adond.** especialmente, sobre todo. {batez ere}
 1958h:097,02; 1961a:048,21; 1964c:072,05; 1968c:091,08;
 1968d:137,10; 1971e:094,07;099,01;101,15;108,10;
 1972b2:049,01; 1972b4:065,03; 1972b5:113,06;129,04
 1972e:156,09; 1978a:026,07;027,10;029,07;
 1979g:180,11;183,07; 1981c:138,05;139,04; 1981i:114,06;
 1983a:047,06;049,02,05;054,05;055,08...(7);
 1983d:115,08;123,06; 1983e:127,06;134,15;
 1984b:025,06,07;027,02;036,01;038,08;
 1985a:111,12;116,07; 1985d:078,11;079,13
- batkor izond.** unible, [unificable]. {"batu-erraz"}
 1983e:128,05
- batu, bat, batzen. da-du ad.** unir(se), unificar. {bateratu, elkartu, josi, juntatu}
 1968d:136,10;150,10; 1968e:077,03; 1971e:094,13;
 1972b2:043,08; 1972b4:067,17;
 1972e:155,01;156,16;157,06; 1978a:026,06;027,06;042,12;
 1978c:165,10,10,16;166,10;168,03...(6); 1979g:175,03;
 1981c:165,02; 1984b:035,02; 1985d:079,05; 1986c:174,15
aturako. en vías de unificación.
 1978a:042,12; 1978c:170,11
- batu-erraz izond.** fácil de unificar, [unificable]. {"batkor"}
 1983e:128,05
- batuta iz.** batuta.
 1983e:135,08
- batxillerato iz.** bachillerato.
 1972b0:025,03
- batzaile izond.** unidor, "[unificador]". {biltzaile}
 1972b0:028,12; 1972b2:044,18; 1978c:168,08
- batzar iz.** asamblea, reunión. {batzarre, bilera, bilkura, biltzar(re)}
 1987d:079,04
- batzarre iz.** {batzar, bilera, bilkura, biltzar(re)}
 1961a:051,05
- batze iz.** unificación. {"bateratze", "unificación"}
 1984b:044,18
- batzorde iz.** comisión.
hizkuntz batzorde. comisión lingüística.
 1986c:175,05
Batzorde Gestora. Comisión Gestora. 1978a:040,04

batzuk. zenbtz. zehatzgb. algunos.

1958h:100,02;101,07,10,11;102,03...(6);
 1959a:125,11;126,04;127,06,15;129,01...(7);
 1961a:051,02,04;054,01;057,05;058,10...(8); 1964g:179,10;
 1968c:093,01; 1968d:140,07;141,12;143,04,05;148,12;
 1971e:102,13;105,09; 1972b0:023,13;024,02,17;
 1972b1:032,02;033,18;036,06,06;037,09
 1972b2:039,05;040,13;041,06,06,07...(11);
 1972b3:051,12;059,12;062,04;
 1972b4:065,03,09;068,14;072,06;074,04...(15);
 1972b5:110,10;111,04,04;112,06,06...(16); 1975b:087,14;
 1978a:025,02;026,06,10;027,02;030,02...(19);
 1978c:170,09,17; 1979g:176,03;177,11;183,01
 1981c:140,01;141,05;144,05,07;147,02...(7);
 1983a:051,02,10;053,04;054,08;058,08; 1983d:116,01;
 1983e:129,04;131,10,10;
 1984b:025,02;028,07;032,13;034,17; 1985a:116,13;
 1985c:191,03;192,01,05;193,06,12...(6);
 1985d:076,08;077,05;086,12; 1986c:169,11;171,11

BATZUETAN. adond. a veces. {batzutan}

1958h:100,18; 1959a:132,18; 1968c:090,06;
 1968d:143,03;145,11,11;147,09; 1971e:100,01;
 1972b4:107,04; 1981c:137,08;145,12;153,16; 1983a:068,03
 1985b:187,05

BATZUREN BATZUK. algunos pocos.

1984b:032,13

BATZUTAN.

1972b4:074,06,06

bazka. iz. (alimento) aducto, input. / input. / input.

{beita}

1972b4:066,03

bazkatu. da ad. alimentarse.

1985d:077,08

baztandar. iz. natural del Baztán.

1972e:158,03

bazter. iz. 1 derrededor, lugar indefinido o remoto.

2 extremo, límite. 3 rincón. {1 alde, inguru.

2 muga, zedarrri. 3 zoko}

1961a:061,02; 1964g:179,06; 1971e:108,02; 1972b2:047,04;

1972b4:077,01;078,14;079,11;098,07; 1972b5:128,12;

1978c:161,11; 1981c:160,09; 1983a:053,04

1983d:118,04; 1984b:033,10;036,06; 1985d:084,06

BAZTERREAN UTZI. dejar de lado. {alde

batera utzi}

1983a:054,08;059,11

BAZTERREKO. izlag. marginal. / marginal. /

marginal. {bazter-, marjinal}

1984b:030,01

baztergabe. izond. ilimitado, indefinido.

{azkengabe, mugagabe}

1972b4:076,08;077,13,14

BAZTERGABE. adond. continuamente,

ilimitadamente, indefinidamente. {atergabe,

etengabe}

1972b4:079,02

baztertu, bazter, bazterzen. da-du ad.

apartar(se), marginar(se), excluir(se). /

(s')exclure. / to exclude, rule out. {saihestu,

uxatu}

1958h:101,04; 1959a:126,04; 1961a:050,15;055,01;056,04;

1964e:071,09;072,13; 1964g:182,04;

1968c:090,06,09;094,01;

1968d:141,06;145,05;146,09;147,10;148,14...(6);

1971e:105,02,11;109,12; 1972b0:028,13; 1972b1:034,16;

1972b2:039,05; 1972b3:057,04;

1972b4:065,05;084,13;095,03;

1972e:158,10; 1975b:090,01; 1978a:036,08;

1979g:179,16;181,17; 1981c:166,12; 1984b:031,02;033,08;

1985a:110,10;118,08; 1985b:185,07;190,15;191,06;

1985d:077,02;084,02; 1987d:081,13

BAZTERTZEKO. excluible, marginable, a excluir, a marginar.

1959a:131,01,03; 1968d:150,16; 1972b4:099,02

baztertuxe. 1979g:184,05

bearneskeria. iz. extranjerismo o barbarismo del bearnés.

1958h:104,03

bedeinkatu. du ad. bendecir.

1972b4:102,04

bedere. por lo menos. {bederen}

1983a:054,07

bederen. por lo menos. {bedere, behintzat}

1958h:104,03; 1959a:132,11; 1961a:049,10;060,13;

1968c:089,02; 1968d:139,13;147,04;148,08;150,13;151,06;

1972b0:024,16; 1972b1:031,08;

1972b3:056,09;059,15;061,03,11;

1972b4:066,04;095,11;103,21;

1972b5:111,01;116,05,09;118,15;128,08;

1978a:029,02,14;039,02;041,04;

1978c:165,12,16;167,02;169,03; 1979d:122,02;

1979g:180,09;

1981c:138,08;141,08;143,01;145,15;146,01...(13);

1981i:111,02; 1983a:049,07;050,01;054,07;063,08

1983d:118,13;120,05;

1983e:126,18;129,02,08;131,04,07...(6); 1983f:188,01;

1984b:027,07;031,03;037,01;040,06,14...(7);

1985a:108,10,12,10;116,01;117,10;

1985b:185,09;189,16;191,03; 1985c:191,09;194,05;

1985d:078,02;087,06; 1986c:171,14;174,14

begi. iz. ojo, vista.

1966a:068,03; 1968d:138,06;149,05,06; 1972b1:033,18;

1972b4:068,10;071,05;074,05;085,04; 1975b:090,05;

1978a:044,15; 1978c:162,08;169,07; 1981c:139,06,09

1983f:187,09; 1984b:027,03;028,10;030,04;039,18

BEGI AURREAN. a la vista, en la evidencia.

{begi(en) bistan}

1978a:032,01

BEGI BISTAN.

1972b4:092,14

BEGI ONEZ IKUSI. aprobar, ver con buenos

ojos. {onetsi, ontzat eman}

1972b3:059,17

BEGIEN BISTAKO. izlag. evidente.

1978a:029,13

BEGIEN BISTAN.

1972b0:024,08; 1972b4:100,16; 1972b5:118,07;120,02;

1985a:112,11

BEGIEN ITXIREKI. abrir y cerrar de ojos.

1983f:188,15

- BEGIZ IKUSI.** comprobar, evidenciar.
1972b:047,09; 1972b4:071,05,14; 1972b5:127,08;
1975b:087,08; 1981i:114,05,05; 1984b:029,12
- BEGIZ JO.** elegir, seleccionar. {aukeratu, hautatu, hautetsi}
1958h:101,03; 1968c:090,06; 1971e:101,09; 1981e:165,13;
1983a:061,01; 1987d:080,21
- BEGIZ JOTA.** aproximadamente, calculando a ojo.
1981c:163,02
- begi kolpe.** golpe de vista, vistazo.
1972b4:107,05
- estrukturalista begi.**
1972b4:099,19
- begiak irauli.** atender a otro campo, desplazar la atención, volver la vista. 1968c:093,10
- begiak itzuli.** dirigir la mirada, preocuparse, prestar atención. {begiak zorroztu}. 1968c:092,05
- begiak zorroztu.** 1971e:109,16
- BET-**
- begi-beharri. iz.** ojo y oído.
1968d:135,12
- begietsi, begiets. du ad.** contemplar, considerar.
{aztertu, ikusi}
1981c:148,05; 1985a:118,03
- begiko. izlag.**
- BEGIKO IZAN.** tener en estima, sentir simpatía. {atsegin izan, gogoko izan, maite izan}
1972b0:028,08; 1972b5:110,17; 1985b:186,07
- begiluze. izond.** curioso.
1983e:134,02
- begira. adond.** mirando.
1985d:086,04
- BEGIRA EGON.** {so egon}
1983a:052,09; 1984b:033,12
- BEGIRA, -(R)A.** mirando.
1972b0:028,12,12; 1972b5:130,20,20; 1979g:174,03;
1983a:052,12
- BEGIRA, -(R)EN.** 1 guardándose.
2 esperando. {2 zain}
1983e:136,10; 1984b:044,02
- BEGIRA, -(R)I.** 1 mirando. 2 en relación.
1968c:092,06,07; 1968d:145,02; 1971e:101,12; 104,14;
1972b4:105,01; 1978a:030,10; 1978c:172,11; 1979g:173,13;
1983d:117,02; 1984b:027,03; 028,05; 044,02
1986c:172,07
- begiraile. iz.**
Aingiru begiraile. Angel de la guarda. 1964g:183,01
- begiraldi. iz.** mirada, vistazo. {begi kolpe}
1961a:054,09; 1983a:066,06
lehen begiraldian. a primera vista.
1971e:100,11; 1972b3:061,04
- begiralditxo. iz.** miradita, pequeño vistazo.
1972b4:101,13; 1975b:088,07; 1984b:029,08
- begiramen. iz.** respeto. {errespeto}
1959a:132,21,21; 1968d:150,17; 1978c:169,10;
1979g:182,03; 1981c:151,09; 1985b:185,05
- begiratu, begira, begiraten. du.dio ad.**
1 considerar. 2 mirar. {ikusmiratu}
1958h:102,04; 104,02; 105,13,16;
1959a:126,06,11; 127,11; 128,11; 131,16... (6);
1961a:051,13; 064,04; 1964g:180,01; 1968c:095,01;
1968d:146,04; 1971e:098,10; 105,10;
1972b1:030,05; 031,16; 036,18; 1972b2:040,12; 041,12;
1972b4:068,02; 071,09; 1979g:175,09; 176,10; 183,09; 184,08;
1981c:144,03; 148,18; 154,05; 160,03; 161,14... (7);
1983a:051,07; 056,10; 1983d:118,12; 1985a:110,07;
1985b:188,04; 190,10; 1985d:081,01,01;
1986c:170,11; 173,06
- begiratu. iz.** mirada, vistazo.
1978a:028,11
lehen begiratuan. a primera vista.
1972b0:024,10; 027,06; 1972b2:040,11
- begitandu. zaio ad.** antojarse, figurarse, parecer. {iruditu}
1981c:153,15
- begizorrotz. izond.** agudo, perspicaz.
1978a:035,12
- begiztatu. du ad.** ojear, consultar.
1985d:081,05
- behar. iz.** necesidad. {premia}
1958h:106,01; 1959a:130,02; 1961a:052,10; 1964c:072,05;
1968c:092,06; 1968d:136,06; 145,05; 147,10; 148,06;
1968e:075,09; 077,04; 1971e:099,09; 104,07; 109,06
1972b0:028,17; 1972b1:029,04; 030,13,15; 033,02,03... (8);
1972b2:047,10; 1972b3:054,09; 1972b4:076,11; 098,02;
1972b5:110,11; 112,17; 113,13; 114,02,04... (11);
1972e:155,10; 1978a:039,02; 040,05; 041,06; 042,08;
1978c:164,01; 166,15,15; 169,04; 1979g:177,05;
1981c:147,13; 156,09; 158,02,11; 166,07;
1983a:047,03; 056,12; 1983d:122,06; 1983e:133,11; 135,02;
1983f:187,04; 190,10; 1984b:031,05,07; 044,03,03;
1985c:191,10; 1985d:076,10; 079,15; 1986c:172,17
- aipa beharreko.**
1978a:039,03
- batera behar. necesidad de unión.**
1978c:162,01
- gerta behar. fatalidad. {halabehar}**
1971e:109,01
- giza behar. necesidad humana.**
1972b5:114,11
- landu behar.**
1978a:037,14
- mintza-behar.**
1985d:078,12
- behar. izond. necesario. {beharrezko}**
1958h:106,01; 1959a:130,02; 1961a:052,10; 1964c:072,05;
1968c:092,06; 1968d:136,06; 145,05; 147,10; 148,06;
1968e:075,09; 077,04; 1971e:099,09; 104,07; 109,06
1972b0:028,17; 1972b1:029,04; 030,13,15; 033,02,03... (8);
1972b2:047,10; 1972b3:054,09; 1972b4:076,11; 098,02;
1972b5:110,11; 112,17; 113,13; 114,02,04... (11);
1972e:155,10; 1978a:039,02; 040,05; 041,06; 042,08;
1978c:164,01; 166,15,15; 169,04; 1979g:177,05;
1981c:147,13; 156,09; 158,02,11; 166,07;
1983a:047,03; 056,12; 1983d:122,06; 1983e:133,11; 135,02;
1983f:187,04; 190,10; 1984b:031,05,07; 044,03,03;
1985c:191,10; 1985d:076,10; 079,15; 1986c:172,17

beharrenik. lo más necesario, lo más apremiante.
1968d:135,07;139,07

behar izan, behar, beharko. da-du.dio.zaio ad.

necesitar.

1958b:101,07;103,15;

1959a:125,09,11;126,06,13;127,04...(17);

1961a:047,08;048,01,05,11;051,04...(12);

1964c:071,05,06;072,07,11;073,02...(6);

1964g:180,05,05;182,03,07; 1966a:068,05;

1968c:090,06,09,11;091,02,04...(11);

1968d:135,05,06;136,08,10,16...(56); 1968e:076,02,06;

1972b0:024,17;027,15; 1972b1:031,04;035,01,08,15;

1972b2:040,03,04,12,13;041,12...(12);

1972b3:052,05;053,12,14,15;054,09...(13);

1972b4:068,07;069,02;070,12;071,07,22...(62);

1972b5:109,07;110,11;113,04,11;114,05...(22);

1972e:155,03,09,09,10;156,01...(18); 1975b:089,06;092,06;

1978a:025,02,05,05;026,04;030,05...(31);

1978c:161,11;162,04,06;163,05;164,01...(25); 1979d:122,17;

1979g:173,04;174,10,13;175,01,08...(28);

1981c:137,02,05;139,11,14;142,13...(26);

1981i:111,02,05,05,06;113,10;

1983a:047,08;048,02,06,07;049,06...(22)

1983d:115,10;116,02;119,02;121,09...(23);

1983e:129,13;130,01,05;131,03,04...(7);

1983f:187,03;188,05,05,14;189,02...(7);

1984b:026,02,05,12;027,07;028,07...(31);

1985b:185,05;186,06;188,07;189,09,14...(8);

1985c:191,04,11;192,03,04,14...(7);

1985d:075,02,06,07;076,07;082,02...(7);

1986c:171,08,15;172,13;173,12;174,13...(10);

1987d:080,17

BEHAR ADINA. tanto como es necesario.

{*behar den adina, behar bezanbat*}

1972b3:061,10; 1972b5:116,07; 1978a:034,03;044,04;

1981c:143,10;165,13; 1984b:025,04

BEHAR ADINAKO. *izlag.* suficiente.

1978a:044,22

BEHAR BEZAIN.

1966a:068,11; 1972b1:036,13; 1978a:039,08; 1978c:169,12;

1981c:166,11; 1981i:113,14; 1983a:066,01; 1985b:189,11;

1985c:191,08

BEHAR BEZALA. como es debido,

correctamente. {*behar den bezala*}

1966a:069,11; 1968d:152,01; 1972b0:026,09;

1972b3:058,04; 1972b5:128,11; 1981c:157,08;166,11;

1984b:031,08; 1986c:174,18

BEHAR BEZALAKO. *izlag.* correcto. {*egoki, zuzen*}

1968d:153,08; 1981i:112,11

BEHAR BEZANBAT. {*behar adina*}

1981c:146,05

BEHAR DEN ADINA. {*behar adina, behar bezanbat*}

1983e:130,01,02

BEHAR DEN BEZALA. {*behar bezala*}

1979g:174,13

BEHAR EZ BESTE.

1984b:027,02

BEHAR HAINBAT. {*behar adina, behar*

bezanbat}

1978a:029,11;043,07

BEHAR HAINBATEKO. *izlag.*

1978a:044,25

BEHARREKO. *izlag.* necesario.

1972b1:033,12; 1972b2:047,06; 1972b3:057,11;

1972b4:076,10; 1978a:039,03

beharbada. adond. posiblemente, quizás. {*agian, apika*}

1958b:101,09; 1959a:126,02;131,14;

1961a:048,07;053,06;056,07;060,03,09; 1964c:072,04,11;

1964g:179,06;181,04; 1966a:068,10; 1978a:026,06;

1978c:164,18;166,04; 1979g:173,02;175,11;185,05;

1981c:143,10;147,02,07;153,10; 1981i:113,03;114,12;

1983a:050,02;051,01;056,03;058,01;063,11...(9);

1983d:116,03; 1983e:127,01;131,13;135,12;136,08;

1984b:035,06;036,09;039,12,16; 1985a:109,09;118,08;

1985b:190,04; 1985c:193,09

1985d:081,04,04;086,03; 1986c:170,03

beharbadarik gabe. 1983d:116,03

{*behar bada.*}

1959a:131,17; 1961a:050,02; 1968c:092,09; 1968d:138,13;

1972b2:048,05; 1972b3:052,05; 1972b4:068,02;

1972b5:116,01;119,02;132,14; 1972e:155,07;158,07;159,04

beharka*. adond. en la necesidad de hacer algo, teniendo que hacer algo. {*beharrean (adlag.), beharrez*}

urrundu-beharka*.

1985a:112,07

beharrean. en lugar de. {*ordez*}

1958b:097,04; 1961a:047,05; 1964g:179,12; 1968c:090,01;

1968d:136,07,10;141,07;142,03; 1971e:093,06;

1972b1:033,06;037,13; 1972b4:067,05;071,21;105,05,06

1972b5:116,16;128,09; 1978a:035,02;040,06;042,15;044,14;

1983d:115,02;118,06; 1983e:125,02;130,03; 1983f:187,06;

1985b:189,04

beharrean. adlag. en la necesidad de hacer algo, teniendo que hacer algo. {*beharka, beharrez*}

1959a:132,04; 1966a:067,03; 1968c:089,09;095,15;

1968e:077,04; 1972b0:026,07; 1972b2:042,07,09;

1972b3:054,02; 1972b4:065,08;071,06;081,02,02;091,03

1972b5:122,12;127,02; 1978c:166,02; 1979g:175,15;

1981c:141,01;155,06; 1981i:114,04; 1983a:050,15;061,12;

1985d:082,04; 1986c:173,14;177,08; 1987d:080,13

beharrez. adlag. en la necesidad de hacer algo, teniendo que hacer algo. {*beharka, beharrean*}

1959a:131,29; 1978a:030,10

harritu beharrez.

1961a:053,04

kendu-beharrez.

1971e:108,01

labur beharrez.

1972b2:048,12; 1972b4:086,13; 1972e:159,01;

1978a:038,08; 1978c:164,09; 1979g:175,03;181,05

moldatu beharrez.

1979g:182,02

sortu beharrez.

1972b1:037,17

zuzendu beharrez.

- 1978c:167,10
- beharrezko. izlag.** necesario. {behar (*izond.*), ezinbesteko, nahitaezko, premiazko}
- 1959a:130,20; 1961a:048,01; 1962f:085,04; 1964c:072,10; 1968d:141,11;144,08;147,04,10;149,12...(6); 1968e:075,07,076,10; 1971e:095,11; 1972b0:023,04;026,04 1972b4:102,18; 1972b5:112,08;122,14;130,07; 1978a:044,16,24; 1979g:175,16;179,16; 1981c:156,14; 1984b:041,08; 1985b:192,05; 1985d:075,02
- beharri. iz.** {Ik. belarri}
- begi-beharri.* 1968d:135,12
- beharrik. adond.** afortunadamente. {zorionez}
- 1968d:151,09
- behartsu. izond. eta iz.** necesitado, pobre. {gabe (*izond.*), pobre}
- 1961a:056,16; 1983e:134,13
- behartu, behartzen. du ad.** obligar.
- 1959a:131,28; 1961a:062,02; 1968c:089,04,09;093,10; 1972b4:096,06; 1972b5:109,03;119,15,18; 1972e:155,06;156,05; 1978c:164,01;167,14;169,06; 1983a:060,11 1983e:127,03; 1984b:033,02; 1985b:185,05
- behatz. iz.** dedo.
- BEHATZ MUTUR. punta de los dedos.
- 1978c:170,11
- “behaviorism”.** behaviorismo, conductismo. / behaviorisme. / behaviourism (Ingl.), behaviorism (EEBB). {“conductismo”}
- 1972b3:056,17
- “behaviorist”.** iz. behaviorista. / behavioriste. / behaviourist (Ingl.), behaviorist (EEBB).
- 1972b4:074,03
- behaztopa. iz.**
- BEHAZTOPA-HARRI. obstáculo.
- {behaztopabide, oztopo, traba, tupust-harri (H)}
- 1983e:127,04
- behaztopabide. iz.** tropiezo, obstáculo. / obstacle. / obstacle. {behaztopa-harri, oztopo, traba, tupust-harri (H)}
- 1985d:076,09
- behe. iz.** parte inferior, parte baja.
- 1972b4:094,11
- BEHE. *adlag.*
- 1983a:049,12
- BEHEKO. *izlag.* bajo, inferior.
- 1972b2:044,01; 1981c:154,06,07; 1984b:029,12; 1985a:114,06; 1987d:081,09
- BEHERAXEAGO. *adond.*
- 1971e:098,02
- BEHERAXEAGOKO. *izlag.*
- 1981c:157,06
- BEHERENGO. *izlag.*
- 1972b4:102,11
- beheko maila.* nivel inferior, nivel primario.
- 1983a:049,10
- beheneko kontuan.* calculando por lo bajo, mínimamente. 1981c:164,11
- beheneko (maila).* nivel ínfimo, nivel mínimo.
- 1978c:163,12
- behenekoan jo.* calcular por lo mínimo.
- 1981c:145,03
- behera etorri.* venirse abajo. 1978c:166,14
- behera joan.* fracasar. 1959a:130,11
- beheragoko (maila).* 1968c:091,04
- behetik. adlag.* desde abajo, por abajo. 1979g:178,05
- behetik beheitiago.* cada vez más abajo. 1985d:077,10
- behetik gora.* de abajo arriba. 1979g:174,14
- behetik jo.* calcular por lo bajo. 1978a:036,01
- beheiti. adond.** abajo. {behera}
- 1985d:077,10
- BEHEITIK, -Z. por debajo de.
- 1983a:050,06
- beheititu, beheititzen. du ad.** deponer, humillar, rebajar. {beheratu}
- 1964g:182,07; 1979g:183,02; 1981c:152,06
- behekalde. iz.** parte inferior.
- 1978a:034,07
- beheko. iz.** bajo, humilde, sometido, súbdito.
- {azpiko, mendeko, menpeko}
- 1983a:070,04; 1984b:032,15,16;036,04
- behera. adond.** abajo. {beheiti}
- 1971e:100,11; 1972b2:047,04; 1972b4:107,16; 1984b:030,01;034,01; 1985a:117,03
- BEHERAGOKO. *izlag.* inferior.
- 1961a:052,02; 1984b:032,02; 1985a:116,15; 1986e:171,16
- beheraka. adond.** hacia abajo. {gain-behera (*adond*)}
- 1972b1:037,15; 1978c:165,16; 1983a:051,05; 1985d:087,01
- beherako. iz.** inflexión. / inflexion. / inflexion (Ingl.), inflection (EEBB).
- BOZAREN BEHERAKO. inflexión descendente de la voz.
- 1981c:158,07
- beheratu, beheratzen. du ad.** deponer, humillar. {beheititu}
- 1961a:052,10; 1972b3:061,07; 1984b:034,09
- behi. iz.** vaca.
- 1972b2:043,03
- behiala. adond.** antaño, en otro tiempo. {aspaldi, behin batean, behinola, behiola}
- 1971e:097,13; 1972b0:024,01; 1972b4:073,07;080,01;098,11;104,02; 1972b5:113,07;127,12; 1978a:038,01; 1978c:163,13; 1983d:115,03
- BEHIALAKO. *izlag.* remoto.
- 1972b4:068,08
- behin. adond.** una vez.
- 1959a:130,08;131,25; 1961a:049,08; 1962f:084,10; 1964c:072,13; 1964g:180,11; 1968c:094,13; 1971e:101,03; 1972b1:030,13;035,19; 1972b2:040,06; 1972b4:074,14;078,15;096,15;106,06; 1975b:088,20; 1979g:181,12;184,01; 1981c:154,14;158,10; 1981l:111,03;112,13; 1983a:058,05,14; 1983d:120,08 1983e:130,07,07,09,09;132,14; 1984b:038,12;040,14; 1985a:108,06; 1985d:087,06
- BEHIN BATEAN. en cierta ocasión. {behiala,

- behinola, behiola**
 1961a:047,06;051,01;061,08; 1971e:105,01; 1972b4:092,01;
 1979g:185,09; 1981c:146,13; 1984b:026,08
- BEHIN-BETIKO.** *izlag.* eterno.
 1972b4:071,15
- BEHIN ERE.**
 1959a:129,05;133,22; 1972b4:107,03; 1983e:128,03
- BEHINERE.**
 1961a:061,11; 1964c:072,17; 1968c:095,17; 1968d:139,13;
 1972b1:033,01; 1972b4:096,15; 1983a:054,06;064,09;
 1985a:118,05
- behin bateko.* *izlag.* 1966a:067,03; 1979g:177,11
- behin eta berriro ere.* 1964g:182,05
- behin eta birritako.* *izlag.* 1981c:137,03
- behin eta sarritan.* frecuentemente. {behin eta berriro, behin eta berriz}. 1972b3:057,01
- behin-bateko.* *izlag.* 1984b:027,01
- lehen eta behin.* 1985b:187,02
- lehengo eta behin.* 1984b:033,12
- lehenik eta behin.* 1981c:138,13
- BEHIN ETA BERRIRO.** una y otra vez, repetidamente. {behin eta berriz, behin eta birritan}
 1958h:099,06; 1972b2:040,04; 1972b4:079,03;
 1978c:162,09; 1981c:148,02; 1983e:125,02; 1984b:043,10;
 1985a:118,09; 1985b:187,11;192,13; 1986c:172,17
- BEHIN ETA BERRIZ.** {behin eta berriro, behin eta birritan}
 1978a:025,03; 1985b:188,07
- BEHIN ETA BIRRITAN.** {behin eta berriro, behin eta berriz}
 1978c:168,06
- behinik-behin.** *adond.* por lo menos. {behintzat}
 1972b4:092,04; 1972b5:132,15; 1978c:163,16;169,02;
 1979g:173,03;179,12;185,05; 1981c:143,08;161,01;
 1981i:111,03; 1983e:130,02;131,05; 1985a:108,16;
 1985c:192,01; 1985d:076,08; 1986c:170,10;174,10
 [behinik behin.]
 1968d:136,16;137,03;141,12; 1972b1:031,02;
 1972b3:058,01; 1972b5:119,04; 1978a:027,11;036,03;
 1979d:123,01; 1984b:028,03; 1985b:189,13;191,07
 [behinipein.]
 1961a:050,06
- behinola.** *adond.* antaño, en cierta ocasión, en otro tiempo. {behiala, behiola}
 1968d:143,11;147,10; 1972e:158,16
- behintzat.** por lo menos. {bedere, bederen, behinik behin}
 1958h:104,08;106,10;
 1959a:127,02;131,03,19;132,07;133,22;
 1961a:049,10;061,03,13;062,07; 1962f:084,10;
 1964c:071,05; 1966a:067,03,12;
 1968c:092,04;094,04;096,09;
 1968d:135,06;136,05;139,03;140,12;141,11...(9);
 1968e:075,03; 1971e:094,14;096,11;097,02,10;100,01...(6);
 1972b1:029,08
 1972b2:041,18;043,11;046,02; 1972b3:055,02;
 1972b4:069,12;070,02-090,12;094,05,09...(9);
 1972b5:125,05;127,08;128,04; 1972e:155,10;158,10,11;
- 1978a:027,04;028,14;029,01;030,08;041,02;
 1978c:162,03;165,01;169,06;171,06; 1979d:122,11,14;
 1979g:173,10;175,06;177,04
 1981c:143,09,12;148,07;154,14;158,10...(8);
 1983a:051,01;052,10;067,02;070,01; 1983d:117,04;123,05;
 1983e:126,08;129,03;132,02;135,07;136,06;
 1984b:026,01;027,02;029,04,12;038,10;
 1985a:107,08;115,06,07;119,05; 1985c:192,09;194,07;
 1985d:075,03;079,08,10;081,07
 1986c:170,01;173,14; 1987d:081,01
- behiola.** *adond.* antiguamente. {behiala, behinola}
 1972b5:120,12
- beita.** *iz.* (cebo) aducto, input. {bazka}
 1972b4:066,05
- bekatari.** *iz.* pecador.
 1975b:087,07; 1979g:173,08
- bekatu.** *iz.* pecado. {pekatu}
 1972b0:023,06; 1972b4:106,15; 1979g:173,0
BEKATU LARRI], pecado mortal. {pekatu larri], bekatu mortal}
 1964g:182,09; 1968c:091,07; 1981c:150,01
BEKATU MORTAL. {bekatu larri]]]
 1975b:088,17
 [pekatu.]
- bekoki.** *iz.* frente. {kopeta}
 1968d:153,02
- belar.** *iz.* hierba.
 1961a:056,11
BELAR GAIZTO. mala hierba.
 1968e:077,01
- belar-jale.** *iz.* herbívoro.
 1958h:102,10
- belarri.** *iz.* oído, oreja. {beharri}
 1958h:099,02,03;100,08,08;101,05...(6);
 1968d:135,12;149,05; 1972b4:070,08;100,12,12;
 1972b5:125,11;126,01,02; 1981c:140,03; 1983a:050,01;
 1983e:130,02,02,04,04;131,13...(9); 1985a:118,13,13;
 1986c:175,11
BELARRIZ. *adlag.* de oído, {entzunez}
 1959a:126,14; 1972b4:071,14;100,07
giza-belarri. oído humano.
 1958h:099,05
belarri fineko. de buen oído. 1972b5:125,17
belarri entzun. comprobar, oír con los propios oídos. 1975b:087,08
belarri-hutsik. a puro oído. 1958h:099,04
euskal belarri. 1958h:105,15
- belarridun*.** *iz.* poseedor de oído.
 1975b:090,05
- belarrietara(tu) (H), belarrietaraten.** *dio ad.* "belarrietaraten". hacer llegar a los oídos, hacer oír.
 1984b:041,06
- belaualdi.** *iz.* generación. / génération. / generation. {gizaldi}
 1972b1:032,07; 1984b:032,12; 1985b:185,03
- beldur.** *iz.* miedo, temor. {bildur}
 1961a:062,05; 1972b4:075,01; 1972b5:115,14;132,09;

- 1984b:025,03
BELDUR IZAN. da *ad.* temer.
 1958h:106,07; 1966a:067,03; 1968d:142,12; 1978c:165,03;
 1979g:173,07; 1983a:049,11; 1984b:025,05,05;
 1985a:108,10
BELDUR IZATEKO. temible, que causa
 temor. {beldurgarri}
 1979g:177,02
BELDUR, -(R)EN.
 1978c:163,05; 1984b:035,05
- beldurgarri. izond.** temible, que causa temor.
 {bildurgarri}
beldurgarri itxurako. de aspecto temible.
 1985d:079,13
- beltz. izond. eta iz.** 1 color negro. 2 de raza negra.
 1958h:098,11; 1972b2:045,14,15; 1972b4:101,12; 107,19;
 1972b5:132,02; 1983e:136,09
- belztu, belzten. du ad.** criticar, dejar en mal
 lugar. {beztu}
 1983a:063,04
- benaz. adond.** en verdad, sinceramente,
 verdaderamente. {benetan, egiazki, zinetan,
 zinez}
 1983e:135,11
- benegarri. izond.** respetable, venerable, que
 merece respeto.
 1972b5:111,01; 1978a:044,12
- benetan. adond.** sinceramente, de veras. {benaz,
 zinetan, zinez}
 1972b4:075,03; 103,19; 1978c:165,08; 1981i:113,10;
 1984b:025,07; 041,05; 1985c:194,04; 1985d:077,05
- BENETAKO. izlag.** sincero, verdadero.
 {egiazko, zinetako, zinezko}
 1959a:132,21; 1981e:148,12
- bentura. iz.** ventura, suerte. {mentura, zori}
 1972b5:110,06
- ber-eraiki, ber-erakitzen. du ad.** reconstruir. /
 reconstruire. / to reconstruct.
 1971e:094,13
- bera. erak.** aquel. el mismo. él mismo.
 1958h:099,12; 1959a:125,06,08,08,10,15...(15);
 1961a:049,10; 050,09; 051,02,11,13...(12); 1962f:083,05;
 1964c:071,13; 073,01; 1964g:179,06; 182,04,07;
 1966a:068,10; 1968c:092,06; 094,05,12,13;
 1968d:135,10; 144,06; 145,09; 147,01; 149,01...(7);
 1971e:093,07; 094,04; 095,14; 096,06,17...(13)
 1972b0:024,12; 025,11; 026,03,09;
 1972b1:029,05,06; 031,06,07,13...(14);
 1972b2:040,12; 041,13; 042,05,17; 044,01...(11);
 1972b3:051,10; 052,01,03; 053,13,15...(16);
 1972b4:065,09; 066,08; 071,06,13...(37);
 1972b5:109,08,08; 110,04; 111,01; 112,01...(42);
 1972e:156,05; 158,04; 160,09; 1975b:088,06; 089,02; 091,04;
 1978a:025,02,05; 026,03,04,11...(17);
 1978c:161,12; 167,10; 170,05,08; 171,02;
 1979d:121,09; 122,01,03; 123,02;
 1979g:175,19; 176,02,11; 180,02; 184,07...(6);
 1981c:138,12; 143,07; 155,11; 158,08; 159,02...(7);
 1983a:050,03; 055,10; 056,02; 060,03; 061,01...(12);
- 1983d:118,08; 119,05,14; 120,12; 121,01;
 1983e:125,05; 126,18; 132,05,05;
 1984b:030,11; 031,03,05; 032,09,11...(7)
 1985a:108,08,16; 109,06; 110,12; 111,04...(16);
 1985b:185,08; 189,07;
 1985d:075,02,04; 077,08,14; 078,12...(9);
 1986c:173,07; 175,10;
 1987d:080,20
- berandu. adond. tarde.**
 1961a:055,15; 058,04; 1968c:089,02; 096,09; 1972b2:044,13;
 1978a:036,10,11; 038,04; 1978c:168,13; 1979d:123,04;
 1985a:107,09; 1985d:079,08; 081,03,03
- BERANDUAGOKO. izlag.** posterior, tardío.
 1983d:116,12
- BERANDUKO. izlag.** posterior, tardío.
 1984b:029,15
beranduxe. 1978a:033,02
- beranduxko. adond.** un poco tarde.
 1984b:028,02
- berantkor. izond.** tardío.
 1971e:107,05
- berariaz. adond.** expresamente. {espresuki,
 izendatuki}
 1987d:081,07
- berau, beror. erak.**
BERAIEK]]. ellos mismos.
 1959a:126,08
BERAU. este mismo. éste mismo.
 1961a:048,24; 1962f:084,12; 1964c:072,02; 1968d:140,10;
 1972b0:028,02; 1972b1:030,04;
 1972b3:051,07; 052,10; 056,07; 059,15; 060,09;
 1972b4:070,10; 072,13; 081,15;
 1972b5:112,11; 113,15; 117,06,09; 129,12...(6);
 1978a:027,10; 028,04; 031,07; 033,11; 036,12...(13);
 1983d:119,12; 1983e:132,04; 1985d:076,09
- beraz. junt.** por consiguiente, por lo tanto.
 1958h:098,17; 100,08; 104,03; 105,15;
 1959a:126,08,10,16; 127,01,16...(13);
 1961a:050,13; 052,12; 056,19; 058,10; 061,05...(6);
 1962f:083,10; 084,12; 1964c:072,10
 1964g:182,02; 1968c:090,06; 092,04; 095,11; 096,09;
 1968d:138,02; 139,05,09; 141,04; 145,09...(8); 1968e:076,04;
 1971e:095,01; 097,11; 101,15; 102,03; 106,01...(9);
 1972b0:023,11; 027,04; 028,01,14,18;
 1972b1:029,13; 032,11; 034,05; 037,05;
 1972b2:041,04,12,15; 044,18; 045,07...(9);
 1972b3:051,13; 052,08; 055,07,20; 059,03...(9);
 1972b4:067,14; 073,13; 075,10; 076,13; 081,09...(12);
 1972b5:112,10; 113,08; 114,16; 115,11; 120,02...(18);
 1972e:160,04; 1975b:088,04; 089,02; 090,02;
 1978c:163,08; 164,16; 169,12; 171,03; 172,05; 1979d:121,06;
 1979g:173,05; 175,05; 181,18; 182,15;
 1981i:112,13,17; 114,07;
 1983a:060,03; 062,05; 070,09; 072,16; 073,12;
 1983d:115,09; 116,10,12; 121,11; 123,05
 1983e:128,02; 131,01; 132,12; 133,13; 135,01;
 1983f:187,06; 190,10; 1984b:029,01; 031,11; 038,08; 044,01;
 1985a:108,01,08; 113,07,14;
 1985b:186,02; 187,01; 189,03; 192,05; 1985c:192,04; 193,09;
 1985d:076,09; 087,01; 1987d:079,10; 080,14
- berba. iz.** palabra, vocablo. / mot, vocablo. / word,

- vocablo, lexical item, vocabulary item. {hitz}
1984b:039,18
- berbera. erak.** el mismo. él mismo.
1958h:100,06;103,13; 1959a:125,09; 1961a:066,06;
1964g:180,12; 1968e:075,06,06,09; 1971e:104,03;
1972b1:036,12; 1972b2:044,01;048,15; 1972b3:056,13;
1972b4:066,02;067,15;068,01;075,01;080,02...(7);
1972b5:113,07;122,08; 1975b:088,17; 1981e:145,16;149,10;
1981i:112,14; 1983d:117,01;122,05; 1985b:190,03;
1986c:174,16
- berde. izond.** verde.
(*hegal*) *berdedun.* 1972b4:070,09
- berdin. izond.** igual.
1958h:100,03;103,13; 1968c:095,09,16,18;
1968d:137,06;139,07,08;140,07;142,08...(8);
1971e:096,18;105,09;108,06; 1972b0:028,15;
1972b2:040,12;044,02,20
1972b3:055,17,19;058,05;060,12;062,01;
1972b4:068,03;077,11;081,09;089,03;091,04...(9);
1972b5:109,07;113,13;115,02;116,15;120,02...(10)
1978a:026,13;027,07,11;029,04; 1979d:122,05;
1979g:175,13,19;181,05;
1981e:144,01;147,06;152,12,13;158,06...(6);
1983e:131,09;132,14;133,02; 1985a:113,07;
1986c:174,17,17;177,10
- BERDIN DENA.** común, universal.
{*guztiekiko, unibertsal*}
1972b5:109,04
- BERDIN IZAN.** da.du.zaio. dar igual, ser indiferente.
1958h:103,05; 1959a:127,02;132,04; 1972b3:061,14;
1972b5:124,02; 1979g:175,15; 1981i:112,11;
1985a:118,16;119,06; 1986c:173,15
- berdinu, berdin, berdintzen. ad.**
berdinu. da-du.dio ad. igualar, asimilar.
1966a:069,02; 1972b5:123,14; 1978a:041,10;
1983e:131,01,01
- berdinu. du ad.** 1 comparar. 2 saciar.
{1 alderatu, erkatu, konparatu. 2 apaldu, ase(bete)}
1961a:055,12;065,11; 1964c:073,02; 1968e:075,06;
1971e:109,14; 1983a:070,03
gose-egarria berdinu. saciar el hambre y la sed.
1983a:063,11
hizkuntza berdinu. igualar la lengua.
1978a:041,06,09
soinuak berdinu. asimilar los sonidos.
1979g:175,20
- berdintasun. iz.** igualdad. /égalité. / equality, similarity.
1972b2:040,05; 1978a:033,06; 1979g:182,02,04;
1983a:070,04
- berdintsu. izond.** más o menos igual, parecido.
{*orobatsu*}
1958h:105,06; 1968d:140,03;142,08;151,01; 1971e:106,01;
1972b2:040,12;045,02;047,07; 1972b3:053,03;
1972b5:109,05; 1981e:142,13;
1983e:126,15;129,06;133,03;135,06; 1985b:191,02;
1986c:177,10
- BERDINTSU IZAN.** zaio *ad.* dar más o menos
- igual.
1968d:147,01
- berdintsutasun. iz.** similitud.
1968c:093,02
- berdintze lan. iz.** igualación.
1978a:041,11
- bere. izord.** su.
1958h:097,02;098,01,07,16;099,03...(9); 1964c:072,09,15;
1966a:069,01; 1968c:092,01,01,01,04,05...(10);
1968d:135,10;150,10,18; 1968e:077,06;
1971e:093,05,07;098,03;101,15;102,03...(7);
1972b0:025,12;026,07;
1972b1:030,06;031,09;032,14,20;033,01...(11);
1972b2:044,20;045,17;046,02;047,09,12...(6);
1972b3:051,03,06,12;052,03,07...(24);
1972b4:067,05;069,11;071,26;073,09,09...(37);
1972b5:109,03;111,11;113,04,05,08...(27); 1972e:159,04,04;
1975b:087,06;088,03,09,15;091,02;
1978a:026,13;028,15,15;029,04;030,05...(25);
1978c:162,09;164,16;167,06;171,06;
1979d:121,05;123,02,03; 1979g:175,16;
1983a:047,02;050,09;053,08;057,11,17...(12); 1983d:123,01;
1983e:126,04;129,01,04,04,06...(14);
1985a:107,10;108,03;110,09;111,01,08...(12);
1985d:077,14;078,06;080,02,02;083,06...(6)
- BEREKO. izlag.** intrínseco, natural, propio.
{*berezko*}
1971e:103,12; 1984b:042,03
bere hartan. tal cual. 1983a:050,11
bere horretan. tal cual.
1972b2:044,21; 1972b5:124,07; 1978a:030,10;044,07;
1985d:077,14
- bere aldiko. izlag.** enorme, excelente.
1958h:097,08
- berbiziko. izlag.** extraordinario. {*aukerako, bikain*}
1983a:048,08
- berregana(tu), berregana, berreganatzen. du ad.**
adueñarse, apropiarse. {*berregandu*}
1958h:097,09; 1968e:076,05; 1972b2:047,04;
1972b3:056,15; 1972b4:074,02,05,08,15;
1972b5:112,03,04;115,17;125,16;
1978a:030,05;031,07;037,10; 1983a:060,16
1985d:076,11
- berreganatze. iz.** apropiación.
1978a:028,05
- berregandu. du ad.** adueñarse, apropiarse.
{*berregana(tu)*}
1985b:185,08
- berrehala. adond.** enseguida, inmediatamente, rápidamente. {*aguro, laster, segituan*}
1968e:076,10; 1972b3:059,01;
1972b4:087,11;097,03;100,15; 1972b5:110,15;
1981e:146,03; 1983e:134,10;135,02;
1984b:030,09;037,06;045,07; 1986c:176,05
- BEREHALAKO. izlag.** inmediato, instantáneo.
1972b0:023,09; 1972e:160,04
- BEREHALAKO BATEAN.** en un instante.
1978c:165,05;170,12
- BEREHALAKOAN. adond.** enseguida, en

- breve. {aurki, laster}
1972e:156,13; 1983a:052,10;060,04; 1983e:133,01
- berehalaxe. adond.** de inmediato.
1972b1:036,10; 1972b4:076,05; 1972b5:127,08
- bereiz. adond.** aisladamente, separadamente.
{apart, aparte, berex}
1972b3:061,11
- bereizgarri. iz. eta izond.**
BEREIZGARRI. *izond.* distintivo, pertinente (Gram.), relevante. / distinctif, pertinent. / relevant, distinctive, meaningful. {berezgarri}
1958h:100,18,19;101,02,02,07; 1972b3:061,11,11,11;
1972b4:100,10,11,11,11; 1972b5:109,04; 1983e:131,14
BEREIZGARRI. *iz.* 1 marca. 2 peculiaridad. 3 (rasgo) distintivo. {berezgarri}
1968c:095,08,09,18; 1972b4:082,08,09,09; 1983e:129,07;
1986c:177,11
BEREIZGARRI MORDO. haz de rasgos distintivos. {berezgarri(-)multzo, eskutada bat bereizgarri}
1968c:095,08
BEREIZGARRI MULTZO.
1972b4:082,07; 1979g:175,15
BEREIZGARRI-MULTZO. {berezgarri-mordo, eskutada bat bereizgarri}
1968c:095,11,15
- bereizi, bereiz, bereizten. da-du ad.** 1 alejar(se), diferenciar, distinguir. {1 alendu. berezi (ad.)}
1971e:104,02
- bereizketa. iz.** diferenciación, separación.
{berezketa, bereizkuntza, desberdintze}
1972e:157,09; 1984b:036,08
- bereizkuntza. iz.** 1 diferencia, particularidad. 2 diferenciación, separación. {1 alde, desberdintasun, diferentzia. 2 bereizketa}
1958h:101,01,09,09;103,13; 1961a:048,01;
1968d:138,05,08,15;139,03;141,11...(9); 1968e:077,05;
1971e:095,07;101,12;103,01;
1972b4:067,11;068,02,02,10,11...(8);
1972b5:119,21;125,17;126,02; 1978c:165,05;
1979g:175,04,12,13; 1981c:139,05,05;145,11;153,07;156,05;
1983a:066,08; 1983d:117,04;121,09; 1983e:131,03;132,12;
1984b:032,15; 1985c:193,04; 1987d:080,10
BEREIZGARRI DEN BEREIZKUNTZA.
{berezkuntza bereizgarri}
1958h:101,07
BEREIZKUNTZA BEREIZGARRI.
diferenciación distintiva, diferenciación pertinente.
{berezgarri den bereizkuntza}
1983e:131,14
BEREIZKUNTZA FONETIKO. {hots bere(i)zkuntza, soinu-bereizkuntza}
1983e:133,06
SINKRONIA/DIAKRONIA
BEREIZKUNTZA. diferenciación
- sincronfa/diacronfa.
1972b4:098,05
indar bereizkuntza. diferenciación de intensidad.
1958h:104,16
bereizkuntza fonetikoaren pisu. 1983e:131,09
berezo bereizkuntza. diferenciación propia.
1972b4:106,15
hizkuntzaren mailako bereizkuntza. diferenciación lingüística. 1979g:174,04
- bereiztasun. iz.** diferenciación, particularidad.
{berezitasun, bereztasun}
1972b4:068,07
- bereko. izond.** 1 egofta. 2 subjetivo.
1972b5:114,13; 1978a:027,02
- beretar. iz.** partidario o seguidor de él. {aldeko, zale}
1985a:109,10
- beretsu. erak.** más o menos igual, el mismo.
1983a:069,06; 1983e:125,02; 1985b:189,09; 1985d:082,08
- berex. adond.** separadamente. {apart(e), bereiz}
1985c:192,16
- berez. adond.** de por sí, por naturaleza.
1958h:100,18; 1968c:094,09; 1968d:135,08;136,02;144,07;
1972b0:025,01,05;026,05; 1972b1:031,20;032,13;037,15;
1972b2:043,04; 1972b3:052,01;057,15;
1972b4:079,09;082,04,11;094,18;103,18...(6);
1972b5:113,10;114,01;115,15;127,10; 1975b:087,10;
1978a:028,13;030,02;031,04;036,01;038,04;
1981c:140,07;143,12; 1983e:128,11; 1983f:187,08;
1985c:191,05;193,11
BEREIZKUNTA. *izlag.* 1 intrínseco, propio. 2 espontáneo, natural. / 2 spontané, naturel. / 2 spontaneous, natural. {bereko}
1968e:077,06; 1972b2:047,11; 1972b4:075,12;087,11;
1972e:158,14; 1978a:026,04,06;027,12;028,01;
1979g:178,04;185,02; 1981c:149,10; 1984b:027,05;031,12
1985a:108,06; 1985c:193,12; 1985d:082,03; 1986e:171,07;
1987d:081,03
[-A] BEREIZKUNTA. "a" orgánica. / "a" organique. / organic "a".
1968d:147,03;149,12; 1985b:192,09
- berezgarri. izond. eta iz.** {berezgarri}
1972b0:028,14; 1972b5:110,07;130,20
- berezi. izond.** 1 especial, distinto, peculiar. 2 separado. 3 particular. 4 propio (Gram.). / 3 particulier. / 3 specific, special, particular.
{1 bere gisako. 4 nagusi, propio}
1958h:101,02;103,06; 1961a:065,14;
1968d:137,10;145,06,11;152,13; 1971e:093,07;
1972b1:034,08; 1972b2:043,08,15;045,11;047,01;
1972b3:056,10;057,05;061,03
1972b4:067,17;073,02;074,08;075,10;089,01...(6);
1972b5:111,03;118,18;122,01,06;124,04; 1972e:158,14;
1978a:028,07,07;029,06;034,10;043,03...(6); 1979d:122,09;
1979g:176,09;177,06;182,14,14; 1981c:148,09;
1983e:129,05,13;131,10; 1984b:031,12;045,01;
1985a:108,15
1985c:193,03; 1986c:173,03

- berezi, berez, berezten. da-du ad.** 1 alejar(se), separar(se), 2 desambiguar, diferenciar, distinguir. {berezi}
 1958h:101,01,11,12;102,03,05...(6); 1959a:126,05;130,14;
 1961a:048,01; 1964g:179,09; 1968c:091,08;095,10;
 1968d:137,10;138,13;139,03,05;140,07...(18)
 1968e:077,01,01; 1971e:096,10;101,07;107,18;
 1972b0:023,07;025,15;027,07;028,10,13...(6);
 1972b1:032,08; 1972b2:044,17,21;
 1972b3:053,12;055,13,14;056,01,11;
 1972b4:067,08,16;068,02,02,03...(19);
 1972b5:109,06;110,07;119,20;120,07,15...(10);
 1972e:156,01; 1978a:027,04;028,05;034,07;040,06;044,05;
 1979d:122,11,11; 1979g:173,10,12;174,02;175,06,18...(6);
 1981c:142,02,02,04;143,03;147,14...(9)
 1983a:047,06; 1983d:121,09;122,05;
 1983e:130,01,02;131,01,01,10...(7); 1984b:030,06;
 1985a:113,05;116,02; 1985b:191,05;192,10;
 1985d:075,07; 1986c:174,16
- bereziki. adond.** especialmente.
 1958h:098,17; 1972b1:031,14;033,14; 1972b4:082,13;
 1972b5:122,03; 1978a:031,03; 1979d:123,04;
 1981c:142,03;161,08; 1983a:050,10;053,06; 1984b:036,10
 1985b:185,07
- berezitun. iz.** diferenciación, originalidad, particularismo. / particularisme. / peculiarity. {nortasun}
 1972b5:110,10;130,16; 1978a:029,04; 1983a:066,01
hizkuntzen arteko berezitasun. particularidad interlingüística. 1972b1:036,05
hizkuntzen berezitasun. diferenciación lingüística. {hizkuntzen bestelakotasun}
 1972b1:034,14;035,16
- berezitu. izond.** especializado. {espezializatu} (HITZ) BEREZITU. "voces facultativas*"
 1984b:033,04
- berezketa. iz.** {bereziketa}
 1972b2:043,14; 1972b3:055,10
- berezkotasun. iz.** particularidad, peculiaridad. {berezitasun}
 1972b1:032,13; 1979g:178,06
- berezkuntza. iz.** {berezikuntza}
 1968d:146,09,09; 1972b1:034,18;037,13;
 1972b2:044,02;045,01,02; 1972b3:055,20;060,12,12;
 1972b5:110,03; 1978a:027,12;028,05;042,13
kultura berezkuntza. diferenciación cultural.
 1972b5:113,06
- berezle. izond.** diferenciador, separador. {banatzaile}
 1972b0:028,12; 1972b2:045,09
- berezitasun. iz.** diferencia, originalidad, particularidad, peculiaridad. {berezitasun, berezitasun}
 1978a:028,06;030,03,04,10,11
- berjabetasun. iz.** autonomía, independencia, soberanía. {autonomia, burujabetasun, burujabetza}
 1983e:132,02
- berme. iz.** garantía.
- 1985b:186,05
- bero. iz.** calor.
 1972b4:108,02
- beroantza. iz.** especie de calor.
 1983a:052,10
- berori. erak.** ese mismo. ése mismo.
 1961a:060,08; 1968c:095,04; 1968d:144,06;
 1972b0:028,13,13; 1972b2:048,17; 1972b3:051,12;
 1972b4:070,03;073,13;076,10; 1972b5:118,04; 1975b:091,11
 1981c:144,04;149,12; 1983a:054,05; 1984b:026,04;
 1985a:119,01; 1985b:193,09; 1985d:082,02; 1987d:079,10
- berotasun. iz.** calor.
 1972b0:028,06; 1978a:044,16
- berpiztu. du ad.** resucitar.
 1972b2:039,10; 1984b:034,18
- berrasi, berrasten. du ad.** reanudar, recomenzar.
 1978a:041,01
- berregin, berregiten, berregingo. du ad.** rehacer.
 1983e:132,01,01
- berreraiketa. iz.** reconstrucción. / reconstruction. / reconstruction.
 1985a:112,03
- berrerrantzun. iz.** re-respuesta.
 1979g:184,14
- berresan, berresaten, berresango. du ad.** repetir, volver a decir. {errepikatu}
 1961a:059,06; 1972b3:061,04; 1978a:025,03; 1985b:191,04
- berretu. du ad.** 1 aumentar, ampliar, crecer. 2 duplicar, doblar. {1 handitu, ugaldtu}
 1964c:072,02; 1979g:180,05
- berretura. iz.** ampliación, crecimiento. {haziera, hazkuntza}
 1986c:176,05
- berri. izond.** nuevo.
 1958h:098,08;099,08;103,16;
 1959a:126,04;127,03;129,03;131,16,16;
 1961a:051,13;053,06;056,13;058,09;060,14;
 1964c:071,12;072,01;073,08;
 1968c:089,01,02;090,05;091,02;093,08...(7);
 1968d:136,13;144,11;145,10;147,08,09...(12);
 1968e:076,05,06;
 1971e:095,11,12;099,04;101,01;106,03...(8); 1972b0:024,04;
 1972b1:036,16; 1972b2:039,05;042,05,10;045,07;
 1972b3:052,09;055,07;062,01;
 1972b4:065,04,05,05,06;066,04...(25)
 1972b5:114,04;115,14;116,16,16;117,02...(8);
 1975b:090,08;091,03;
 1978a:030,12;040,02,06,07;041,01...(7);
 1978c:162,04;171,09;
 1979d:122,02; 1979g:176,04;177,08,10;184,04,07...(7);
 1981c:148,10;149,09;155,10,10;
 1983a:052,06;053,02;055,04;056,08;057,17...(10)
 1983d:123,01; 1983e:132,04;133,06;134,20;136,03;
 1983f:189,02,02;
 1984b:030,06;034,07;035,08,11;036,05...(10);
 1985a:108,17;116,02;117,02
 1985b:186,11; 1985c:191,01;
 1985d:075,07;076,07;077,13;078,14;081,05...(6);
 1986c:175,09,14;176,01
- BERRI-1.** recién.

- 1966a:069,06; 1968c:089,03;094,12,12;
1971e:094,06;101,03; 1972b0:024,05;
1972b3:056,16;060,16;061,05; 1972b4:065,02,03;
1972b5:115,05;116,15;127,02
1978a:039,08;043,11; 1981c:144,03;145,01;146,12;
1983a:047,02;074,12; 1983d:116,05; 1983e:126,17;132,02;
1984b:026,03;030,15;038,10
1985d:078,06,06;080,12;082,04
- berri. iz.** noticia. {albiste, informazio}
1961a:050,01; 1972b1:034,14;
1983a:059,06;062,04;073,06,10; 1985a:109,01,01;
1985d:086,12; 1987d:079,06
BERRI EMAN. informar, dar cuenta. {aditzera eman}
1961a:047,04;051,05; 1972b1:029,02; 1972b3:051,04;
1972b4:073,13;075,05;087,07;093,09; 1978a:026,11;035,05;
1978c:165,09; 1981c:137,04;146,04,04,09
1985a:108,20;109,01; 1987d:079,02
BERRI IZAN. tener noticias, hacerse conoedor. {berri entzun, ikasi, jakin, jaso}
1961a:049,10; 1968c:093,07; 1972b1:034,08;
1972b4:088,08;099,01; 1983a:062,20
BERRI JAKIN. {berri izan}
1961a:055,05; 1964c:073,04; 1972b1:035,10;
1972b3:057,02,06;060,03;061,05; 1972b4:073,11;
1972b5:125,01; 1979d:121,07; 1983a:048,09,09;054,09;
1983e:127,07; 1984b:027,08; 1985a:108,01; 1987d:081,08
BERRI ON. buena nueva.
1968c:089,01
berri entzun. 1972b2:041,06
berri ikasi. 1984b:026,01
berri itxurako. 1975b:091,03
berri jaso. 1983a:065,04; 1985a:108,13
Berri Ona. Evangelio. 1958h:099,07
- berri iraultzaile. izond.** nuevo y revolucionario.
{"revolutionary new"}
1972b4:080,02
"idea berri iraultzaileak gutitan sortzen dira".
{"Revolutionary new ideas appear infrequently"}
1972b4:080,02
- berri-emaile. iz.** informador, informante. /
informateur, informant. / informant.
{informtzaile}
1983e:130,12
- berridatzi, berridazten. du ad.** reescribir. /
réécrire. / to rewrite.
1972b4:065,10;078,04
"berridazten da". "se reescribe". {"bihurtzen da"}
1972b4:086,09
- berridazte. iz.** reescritura.
1972b4:087,07;088,06
- berrikeria. iz.** innovación sujeta a modas, novedad
(gaitzesp.).
1968d:150,18; 1971e:107,09; 1979g:177,10; 1981c:155,10
berrikeria gisa. 1975b:090,08
- berriketa. iz.** 1 conversación, charla. 2 habladería,
parloteo. / 2 verbiage, bavardage. / 2 chatter,
gossip. {1 berriketaldi. 2 berritsukeria}
1961a:047,05;048,05
- berriketaldi. iz.** charla.
- 1983e:126,03
- berrikuntza. iz.** renovación, innovación. /
innovation. / innovation. {berritze, berriztapen}
1971e:107,09; 1972b4:082,03; 1983a:059,14; 1985b:192,08
- berriro. adond.** 1 nuevamente. 2 recientemente.
{berriz}
1958h:100,16; 1961a:058,08; 1966a:069,04; 1971e:100,01;
1972b4:071,21; 1978a:028,03; 1981c:140,12;
1984b:034,18
BERRIRO ERE.
1972b5:109,08;130,18
- berritasun. iz.** novedad. {berrikuntza}
1972b3:052,04
- berritsukeria. iz.** parloteo. {berriketa}
1983a:053,04
- berritu, berri, berritzen. da-du ad.** renovar(se).
1964g:179,07; 1968c:089,02; 1971e:094,13;101,15;
1972b2:042,04; 1972b3:057,01,01,01; 1972b4:084,05;
1983a:068,01; 1984b:035,11; 1985d:079,01; 1986c:176,05
- berriazale. izond.** innovador, progresista,
modernista. {aitzinazale, aurrerazale,
progresista}
1971e:107,10; 1979g:174,14; 1983a:052,02;057,11,1;
1985d:085,02
- berrikatzaile. izond.** (elemento) recursivo. /
(élément) recursif. / recursive (element).
{"recursive element"}
1972b4:078,14;090,04
- berritzapen. iz.** renovación. / rénovation. /
renovation, renewal. {berrikuntza, berritze}
1978a:027,10
- berriz. adond.** nuevamente, otra vez. {berriro}
1959a:127,16; 1961a:049,04;052,10;057,03;061,13;
1964g:179,06; 1968c:090,10; 1968d:144,07;146,03;
1971e:094,11; 1972b2:042,18; 1972b3:061,06;
1972b4:098,10;100,05;103,15;105,01; 1978a:029,10;
1978c:163,02,13;165,10;166,09; 1981c:152,11;
1983a:050,10;067,06; 1983d:121,02; 1983e:135,07
1983f:190,10; 1984b:043,10; 1985a:111,17; 1985d:087,07
BERRIZ. junt. mas, sin embargo. {aitzitik,
aldiz, ordea, ostera}
1958h:100,18;102,03;103,06;104,15;106,06; 1959a:129,10;
1961a:048,17;055,01,06;056,10;057,10...(7);
1964g:179,10;181,04,07;182,13; 1966a:069,02
1968c:090,06;093,08;096,06;
1968d:136,16;138,14;139,01;140,06;142,11...(7);
1971e:094,06;095,10;096,18;098,02;102,14...(7);
1972b0:024,14; 1972b1:032,14;036,10;037,03;
1972b2:040,10;041,04;042,02;043,02,18...(7);
1972b3:053,01;055,14;056,12;058,01
1972b4:065,04;067,09;068,04;075,04,08...(16);
1972b5:109,04;110,16;118,04,12;120,01...(8);
1972e:157,01,03;159,04; 1978a:026,04;027,07;030,06;
1978c:164,16;167,11;168,07; 1979d:121,09;122,13;
1979g:176,01,06;185,04;
1981c:140,10;141,04,09;143,02;147,10...(18)
1981i:113,07;
1983a:050,15;055,05;057,05;058,04;059,05...(8);
1983d:119,10;121,16; 1983e:127,10;131,05,10;
1983f:188,11;189,05;

1984b:028,05;029,06;033,06;035,07;039,04...(9);
1985a:108,02;117,03;
1985b:186,03;187,01,06;189,09;190,11...(6);
1985c:193,10;194,05; 1985d:075,06;076,09,12;077,12;
1986c:169,07;174,05,10;175,01;177,03; 1987d:079,12

BERRIZ ERE.

1961a:066,02; 1962f:084,03; 1966a:067,03;069,05;
1971e:104,15; 1972b4:067,15;
1981c:140,02;148,15;149,06;158,03;165,05...(6);
1983a:063,07;
1984b:031,05; 1985d:075,10;078,13

bertako. *iz.* lugareño, nativo.

1972b5:116,15; 1983a:052,09; 1983e:127,08,09

bertan. *adond.* en el mismo lugar.

1961a:051,09;058,01; 1968d:139,05;
1971e:094,09;103,01;108,08; 1972b1:037,07;
1972b2:039,05; 1972b3:053,21;060,03;062,15;
1972b4:086,16;
1972b5:118,10;121,02;126,10;129,01;132,06; 1972e:157,08;
1978a:025,03;028,07;032,06;033,08;035,03...(6);
1978c:162,01;165,14;166,12;168,11;170,08
1979d:123,01,04; 1979g:174,05;180,08;
1981c:147,02;154,12;
1983a:050,16;051,13;059,08;065,02;067,09...(6);
1983d:118,04;121,02,03
1983e:125,04;126,09;127,04;129,04;
1984b:029,12;039,16

BERTAKO. *izlag.* nativo, autóctono,
vernáculo. / autochtone, vernaculaire. /
native, local, indigenous, vernacular.

1972b1:035,15,15; 1972b5:131,11;
1978a:034,04;035,03,05;040,01;
1983a:051,11;054,05;061,06; 1983e:134,14

bertatik. *adlag.* de cerca.

1985a:119,07

bertso. *iz.* 1 ["bertso", "berso"]. 2 verso. /

1 ["bertso"]. / 1 ["bertso"]. {2 hitz neurtu,
neurtitz}

1964g:180,12; 1972b4:080,03,05;081,03;
1972b5:110,12;117,10;125,05; 1972e:159,02;
1978a:026,08;032,11; 1981c:142,09,14;143,02;155,11;
1983a:068,02;069,10;070,02;073,08,13...(6); 1983d:121,02;
1983e:130,11; 1985b:193,10

bertso pare. 1983a:073,09

bertso-neurkera. *iz.* medida de versificación, medida de verso. / mesure de vers. / meter, metre.

1981c:138,14

bertsolari. *iz.* eta *izond.* ["bersolari"].

1958h:098,07;099,02; 1964c:072,06; 1972b4:080,03;
1972b5:125,05; 1972e:159,02; 1978a:032,12; 1978c:163,17;
1983a:059,13; 1984b:037,11

erdi-bertsolari. ["semibersolari"]. 1983a:059,13

bertsolaritza. *iz.* ["bersolarismo"].

1978a:044,13

besarkatu, besarkatzen. *du ad.* abrazar.

1983e:131,04; 1985b:185,08

beso. *iz.* brazo.

1968c:096,03; 1983e:134,08

besoak tolestaturik. cruzado de brazos.

1978a:044,12

bestalde. *junt.* por otra parte.

1964c:072,08; 1968d:137,09; 1971e:098,03; 1972b0:028,06;
1972b1:029,06;035,17; 1972b3:053,02;055,11;
1972b4:094,07; 1972b5:111,08;114,09;129,04;131,01,06
1978a:025,08;030,08;042,12; 1978c:165,15;168,11;
1979g:177,06;181,03;
1983a:047,04;061,01;062,19;065,02;070,05; 1983d:118,05;
1985b:190,03
1985d:076,06;084,05; 1986c:171,07;172,06

BESTE ALDE, -Z. fuera de, dejando de lado.

1959a:127,05

beste. *izord.* otro.

1958h:097,10;098,14;099,07,14,17...(28);
1959a:127,13;128,03,09;129,01;130,06...(13);
1961a:048,02,04;050,06;051,10;052,03...(16); 1962f:084,12;
1964c:072,06
1964g:179,08,10;180,05;182,02;
1966a:067,10;068,03;069,01,07;
1968c:089,09;090,08;091,09,09,10...(15);
1968d:135,08;136,02,13;137,06,11...(32);
1971e:094,14;095,03,07,14;099,06...(30);
1972b0:023,09,09,10;024,02,02...(9);
1972b1:032,09;033,16;035,11,12;036,01...(7)
1972b2:039,05;040,05,10,10,10...(16);
1972b3:051,11;053,14,15;054,03;055,17...(23);
1972b4:065,04,09;067,09;068,04,14...(55);
1972b5:112,12;113,07;114,02;115,02,15...(36);
1972e:156,05;157,01,03,10;158,01...(10);
1975b:087,02,04,06,14;088,03...(6);
1978a:026,07,08,11,11;028,01...(23);
1978c:162,05,06;163,16;164,05,17...(14);
1979d:121,03,08,09,09;
1979g:173,10,10;175,06,12;177,02...(18);
1981c:137,08;139,12;140,04;141,09,10...(25);
1981i:111,06;112,15;113,11;114,09;
1983a:048,03,10;050,06;051,09,10...(37)
1983d:116,01,03,09;118,06,06...(6);
1983e:126,07,14;129,04,08;130,08...(13);
1983f:188,03,03,10,12;189,05;
1984b:025,04,07;026,02,07;028,05...(41);
1985a:108,06;109,03,09;110,07;111,04...(14);
1985b:186,05;189,05;190,11;191,02;193,05;
1985c:191,10;192,04,05;193,09,09...(8);
1985d:075,08,08;076,06,08,14...(16);
1986c:169,11;170,02,15;172,05;173,11...(7);
1987d:079,05;080,05;081,06,11

beste. *izlag.*

1958h:097,07;098,04,10,14;099,10...(11);
1959a:125,11,12;126,02,04,04...(20);
1961a:048,05;050,04,05,09;052,04,08...(18);
1962f:084,05,12;085,03,04
1964c:072,09; 1964g:179,02,09;180,09;181,02;182,10;
1966a:069,06; 1968c:090,06;091,03,04;092,05;093,01...(7);
1968d:135,11;136,16;137,05;139,01;140,09...(14);
1968e:075,07;076,07,07;077,06;
1971e:094,04,06;095,11;096,02,08...(14);
1972b0:025,12;026,12;028,05,11
1972b1:032,10,14,20;034,10;036,06...(11);
1972b2:040,13,13;041,02,06;042,05...(13);
1972b3:051,08;052,06;053,04,16;054,09...(20);
1972b4:067,02;068,02;069,09,11;072,08...(37);
1972b5:111,04;112,03,06,07,14...(43);

1972e:155,04;156,05,07;158,16; 1975b:087,15
1978a:025,06;027,02,06,10;029,02...(22);
1978c:166,10,14;169,03;170,06,10...(7);
1979g:173,04,13;175,10;176,01,03...(20);
1981i:111,05;112,21;113,03,15;114,08;
1983a:049,01;051,11;054,04;059,16;064,15...(13);
1983d:116,11;118,10;120,10,12;122,05...(6);
1983e:125,07;127,05,10;129,11;130,13...(16);
1983f:187,09;190,11;
1984b:025,05;026,08;027,02;028,07,10...(17);
1985a:108,15,19;112,01;113,08,14...(8);
1985b:186,07;187,02,06;188,09,10...(11);
1985c:192,01;193,06,06; 1985d:077,05;086,08,10;087,04;
1987d:081,08

BESTE... BAT. otro.

1972b5:113,17

BESTE, -Z. aparte de, excepto.

1984b:035,06,10

BESTEAK BESTE. entre otras cosas.

[besteren artean, hanbatik hanbatean]

1961a:061,14; 1964c:073,08; 1966a:069,02;
1968d:136,06;137,08; 1971e:097,01;104,12; 1972b1:029,07;
1972b3:055,05;060,16; 1972b4:068,03;088,03;
1975b:088,02,09;091,08; 1978a:032,03;037,15;
1978c:171,17; 1979g:182,09;184,17; 1981e:145,07;147,02;
1981i:112,12; 1983a:048,07;064,04; 1983e:129,12;
1984b:042,11; 1985a:110,04;116,03; 1985b:185,05

BESTEREN ARTEAN.

1971e:099,06; 1983a:067,09

BESTEREN BAT.

1961a:058,03; 1978c:171,05

BESTERIK EZINEAN. a falta de otra cosa, no habiendo otro remedio.

1966a:067,02; 1968c:090,06; 1968e:077,04; 1983a:048,01

BESTETAN, adond. otras veces.

1961a:056,03,11; 1964c:072,04; 1968c:095,18;
1971e:094,10; 1972b3:051,05;061,04; 1972b4:103,01;
1978a:026,05; 1979g:179,05; 1983a:060,02;061,05;070,03
1984b:025,02;032,11; 1985b:185,07;191,04;
1986c:172,15;175,03;176,06

ETA BESTE. etcétera. {eta abar}

1972b3:059,05; 1972b4:099,12; 1972b5:116,01;120,09;
1978a:026,08;037,05;040,02;041,02; 1978c:162,06;
1983a:048,10;053,01;067,04; 1983d:123,02;
1985d:075,01;076,06

EZ BESTE.

1978a:026,11

beste aldera. de otro modo; al contrario.

1971e:098,02; 1972b1:032,02; 1972b5:114,12

bestera. de otro modo, al contrario.

1964g:181,05; 1968d:137,08;147,01;148,04;
1972b4:078,04;096,01; 1978a:041,08; 1978c:162,12;
1981c:143,02; 1983a:071,05; 1983e:129,04;130,09
besterik gabe. sin más.

1958h:101,01; 1961a:058,10; 1968d:144,04;145,05;
1968e:076,09; 1972b0:025,11; 1972b1:031,06;
1978a:040,05; 1978c:167,16; 1979d:123,10
1979g:180,07; 1983e:126,06; 1985b:186,09; 1986c:173,02

bestetango. izlag.

1971e:105,09; 1972b3:061,08; 1972b4:084,15;
1983a:061,06; 1983d:123,02

bestetara.

1961a:066,03; 1972b4:072,07; 1975b:088,16; 1978a:042,04;
1981e:163,12; 1983d:122,14; 1985d:075,06

bestetarako. izlag.

1958h:098,17; 1968d:146,04; 1971e:106,02

bestetariko. izlag. 1984b:045,05

bestetik. por otra parte.

1959a:129,11; 1961a:055,04; 1968c:095,01;
1968d:143,06;148,03;149,09; 1971e:093,06;096,16;
1972b0:026,02,05;028,01; 1972b1:033,11;034,16;036,10;
1972b2:041,02;045,17;046,10;
1972b4:068,14;073,02,14;079,13;081,16...(9);
1972b5:125,05;131,02; 1972e:155,14;
1978a:040,07;041,07;042,14; 1978c:161,06;170,09;
1979g:175,05;178,06; 1981e:148,02;154,01;161,12;
1983e:132,02; 1983f:188,05; 1985a:116,12
1985b:187,01

bestetik baterako. 1972b3:058,11

edo beste. 1972b3:057,06

beste alde. iz. País Vasco del otro lado del Bidasoa.

1959a:127,05,11;133,18

BESTE ALDEKO. iz. vasco del otro lado del Bidasoa.

1959a:127,12; 1968d:140,06;141,04; 1972e:156,02;
1983a:064,03

bestela. junt. si no, en caso contrario.

1961a:050,09;055,09; 1966a:067,10;
1968d:139,07,17;151,07; 1971e:096,09,18;102,01;
1972b3:062,05; 1972b4:066,08;088,16;089,02;
1975b:092,05; 1978a:030,08
1979d:122,03; 1979g:181,17;
1981e:160,03;161,12;165,07;166,03; 1983a:074,05;
1983d:120,03; 1983e:128,04; 1985b:187,07;189,05;193,08
1985d:077,03

BESTELA. adond. de otro modo.

1968c:094,13; 1968d:138,07;152,10;153,05; 1971e:095,11;
1972b4:065,10;074,02;076,11;085,15;096,10;
1972b5:115,08;132,14; 1978a:025,08;026,07,09
1978c:163,17;165,17;170,04; 1979g:186,01;
1981e:141,10;142,06,13;151,09;154,05...(7); 1981i:112,08;
1983a:049,11;069,03; 1983e:129,04
1984b:041,09

BESTELA BEZALA. adond. casualmente, como sin querer. {"casually"}

1981c:148,04; 1984b:034,10

BESTELA ERE.

1979g:174,11; 1981c:162,12; 1981i:112,08; 1985a:119,03

BESTELAKO. izlag. diferente. {desberdin, diferente, ez bezalako, ezberdin}

1958h:097,02;104,03; 1961a:053,03; 1968c:091,08;
1968d:137,04;138,06;140,02; 1971e:107,15; 1972b0:026,07;
1972b1:031,09;037,10; 1972b2:039,04;
1972b3:062,10; 1972b4:066,05;081,11;104,03;
1972b5:120,11;127,11;132,07;
1978a:026,13;030,07;036,04;040,04;044,04; 1978c:167,05
1979g:174,06; 1981e:157,05;158,04;165,11,12;
1983a:065,01;067,01; 1983d:116,08;
1983e:126,04,18;129,05;132,05; 1983f:188,04;
1984b:027,03;030,03;031,11;032,13;034,03; 1985a:111,04;
1985b:193,06; 1985d:076,04; 1987d:079,12

bestelakotasun. iz. diferenciación, particularidad.
hizkuntzen bestelakotasun. diferencia
lingüística, particularidad lingüística.
{hizkuntzen berezitasun}
1972b1:034,08

bestelatsu. adond.

BESTELATSUKO. *izlag.* más o menos
diferente.
1971e:097,10

beta. iz. tiempo disponible, tiempo para hacer
algo. {asti}
1981c:154,12; 1983e:135,11

betaurreko. iz. gafas.
1983a:057,17

bete, betetzen, beteko. da-du ad. 1 completar,
llenar. 2 cumplir. {1 osatu. 2 konplitu}
1961a:051,05;059,01; 1964c:071,13; 1968d:138,14;153,11;
1971e:094,03; 1972b3:052,01; 1972b4:083,02;
1972b5:124,06; 1978a:033,08; 1978c:161,04; 1979g:179,09
1981c:146,14,14; 1983a:058,03,03;062,16;063,08;069,01;
1983e:130,04; 1983f:187,07,08; 1984b:032,08;
1985c:194,06; 1985d:076,01

BETE. *iz.* acierto.

1968d:152,08

BETETZEKO. a cumplir, por cumplir.
1981c:147,03

bete. izond. completo, pleno, lleno. / plein. / full,
complete. {oso}
1981c:147,03; 1983a:049,07; 1983d:116,07;
1985a:113,07;114,06; 1987d:080,03

BETE-BETEAN. *adond.* completamente,
totalmente.

1972b0:026,03; 1972b5:113,09

bete-erazi, bete-erazten. du ad. hacer cumplir.
1968c:096,09

betegarri. iz. relleno, apéndice.
betegarri gisa. 1961a:053,06

beterritar. iz. natural del Berteri.
1978c:166,03

beti. adond. siempre.

1958h:098,02;100,03,17;103,08,13;
1959a:130,19;131,13;133,19,19,19;
1968c:091,04;093,05;094,07;
1968d:140,05,05,13;141,02,11... (21); 1968e:077,04;
1971e:093,05;102,03;107,11; 1972b0:023,05;
1972b1:031,01; 1972b2:040,06;041,04,04,04;043,10... (9);
1972b3:056,06;057,12;060,12;061,07;
1972b4:066,06;067,16;068,12;071,20,20... (21);
1972b5:110,10;122,14;123,05; 1972e:156,05;157,04;
1975b:091,03; 1978a:026,13;028,01,03;029,04,13... (8);
1978c:162,06;163,08;164,08;165,04;168,09... (7);
1979d:123,08; 1979g:173,12;174,09,14;175,16,17... (9)
1981c:140,10;143,07;146,11,13;147,13... (12); 1981h:113,05;
1983a:049,01;051,09;055,07;057,03;060,15... (9);
1983e:128,01,03;129,02;130,07,12... (12);
1985a:110,11;112,03;119,08; 1985c:191,05;192,11,12,17;
1985d:077,11;078,02;079,12;
1986c:172,07;174,13,16;175,08;177,13
1987d:079,07;080,13;081,06,16

BETIKO. *izlag.* de siempre, para siempre.
1958h:097,10; 1968d:138,13; 1972b4:101,09;
1978a:025,06;037,01; 1981c:157,07;166,04;
1984b:030,12;033,06

betidanik. adlag. desde siempre.
1959a:126,04;130,24

BETIDANIKAKO. *izlag.* eterno, inmemorial.
{betidaniko}
1979g:181,02

BETIDANIKO. *izlag.*
1968d:149,10; 1978a:029,01;038,09

bezain. zenbtz. tan... como.

1958h:101,14; 1961a:052,11;056,01;059,02; 1966a:069,11;
1968d:147,02,02; 1971e:097,10,13;100,11;105,05,06... (7);
1972b0:025,01; 1972b1:032,09;035,11
1972b3:055,03;057,06;
1972b4:073,09;084,14;098,12;108,02,02;
1972b5:111,01;113,10,13;114,02;129,22... (7);
1972e:157,08;160,01;
1978a:025,01;034,04;038,07;039,02;041,10... (7);
1978c:165,03; 1979g:178,06;
1981c:139,09;143,07;152,13,14;156,03;
1983a:057,17;060,02;062,04; 1983d:115,11;
1983e:128,05;134,05,20;135,11;
1984b:025,05;027,07;029,02,10;031,12... (10);
1985a:107,06;110,14;118,07
1985b:188,01; 1985d:085,04; 1986c:170,15;174,19;
1987d:079,02

BEZAIN LASTER. tan pronto como. {bezain
sarri}

1968d:151,02; 1978c:167,08; 1981c:137,05

BEZAIN SARRI. {bezain laster}
1972e:156,15; 1985d:076,09

bezainbat. zenbtz.

BEZAINBATEAN. en tanto en cuanto.
{bezanbatean}
1972b5:120,03

bezala. junt. como.

1958h:098,01,11;102,10;103,05;104,09... (7);
1959a:125,08,15;126,05,11,11... (12);
1961a:047,11;048,05,07;050,03;054,04... (9);
1962f:084,11,11; 1964c:071,06;072,13;
1964g:179,03;181,05; 1966a:068,01,09,10;069,12;
1968c:090,06;092,04;093,05,12;096,10;
1968d:137,06,06;140,04,06;141,02... (11); 1968e:076,02;
1971e:095,09;098,02,07;101,05;102,13... (12);
1972b0:023,04;024,01,02,04,04... (9);
1972b1:029,10;030,06;032,11,18;033,16... (6);
1972b2:039,04;046,11;047,12,16;048,02;
1972b3:052,03;056,18;057,04,04,09... (13);
1972b4:074,07;075,04;076,14;078,04;081,03... (18);
1972b5:110,05,10;111,04;112,08,13... (26);
1972e:157,02,03;159,02;
1978a:027,01,12;028,01;029,08,14... (24)
1978c:161,09;163,11;164,13,17;172,09;
1979g:174,02;176,07;180,09;181,19;184,05... (7);
1981c:137,04,07;140,05;141,03;143,05... (23)
1981h:111,09;113,17;
1983a:048,09;049,11;058,01,03;059,08... (11);
1983d:116,03;118,04;119,03;120,05;123,05;
1983e:130,05;131,06;134,07

1983f:189,06,10;
 1984b:025,02;026,02,08;028,05;034,04...(11);
 1985a:109,04;111,13;112,07;116,02,15;
 1985b:186,07,11;187,05,10;190,06...(6); 1985c:192,01;
 1985d:077,07;084,03;086,01;
 1986c:171,07;173,09;174,07,07;175,11...(6);
 1987d:079,13;080,06;081,04,09
BEZALAKO. izlag. parecido, similar.
 1958h:106,01,12; 1959a:129,04;132,17; 1968c:092,06;
 1972b3:063,03; 1972b4:076,04;081,11;102,03;
 1972b5:113,08; 1972e:156,12; 1978a:029,14;035,11
 1978c:168,13;171,18; 1979d:121,03; 1979g:182,15;
 1983a:062,13;069,07; 1983e:129,05;
 1984b:029,13;031,12;037,11;045,01; 1985d:075,08
 1987d:081,14
 [bezela.]
bezalatsu. junt.
 1958h:099,06;100,11;103,13; 1968c:089,07; 1968d:142,04;
 1971e:099,04; 1972b1:036,08; 1972b2:039,05;
 1978c:164,19; 1979g:181,16; 1983a:061,10;
 1983d:121,16;123,02; 1985b:189,04; 1986c:173,14
bezalaxe. junt.
 1958h:099,10; 1959a:132,19; 1968c:093,11;
 1972b4:095,12;107,19; 1972b5:111,08;
 1978a:026,10;031,03; 1979g:181,08;183,04;
 1981c:157,06;166,12; 1981i:114,05;
 1983a:053,07;054,01; 1983d:117,01;
 1983e:125,07;128,13;136,03; 1985a:118,03; 1985d:087,01
bezanbat. tanto. {bezainbat}
 1972b4:077,08;096,06
BEZANBATEAN. en tanto en cuanto.
 {bezainbatean}
 1971e:094,03; 1981e:149,11
bezpera. iz. víspera.
 1971e:097,03; 1972b3:061,05
beztu, bezten. du ad. 1 ennegrecer. 2 criticar, dejar
 en mal lugar. {belztu}
 1966a:067,03
bi. zenbtz. zehatz.
BINAKO. izlag. 1 de dos, par, pareja.
 2 (sistema numérico) binario, binarista. /
 2 binaire, binariste. / 2 binary.
 1972b4:077,04
BITARIKO. izlag. de dos significados,
 ambiguo. / ambigu. / ambiguous. {bikoitz}
 1972b4:077,11;091,08;092,05
binako (zenbaki sistema). 1972b5:123,11
biberoi. iz. biberón.
 1978c:167,04
Biblia. iz. Biblia. {Liburu Saindu}
 1972b4:069,09
bibliografia. iz. bibliografía. / bibliographie. /
bibliography. {obra-zerrenda}
 1961a:048,11; 1971e:099,16; 1978a:033,04;034,02;
 1981c:162,07
bidagurutz. iz. (cruce de caminos) dilema.
 1978c:163,07; 1983a:067,06
bidaide. iz. (compañero de camino) elemento
acompañante.

fonemaren bidaide. elemento acompañante del
 fonema.

1958h:101,10

bidali, bidaltzen. du.dio ad. 1 enviar. 2 expulsar.
 {2 bota, iraitzi, lekutu}
 1958h:102,09; 1961a:047,06,11,11; 1968c:089,02;
 1972b1:034,21; 1972b2:045,14; 1972b3:051,10;052,17;
 1972e:160,09; 1978a:039,02; 1983e:134,17; 1984b:034,13
 1985a:111,17

bidangoztar. iz. natural de Bidangoze.
 1964g:181,04

bide. iz. 1 camino. 2 modo. 3 regla. 4 método,
 canal. / 4 méthode, canal. / 4 method,
 approach. {2 era, modu. 3 "erregela"}
 1958h:100,17;106,02; 1959a:126,01;127,07,10,14;
 1961a:053,07;056,13;057,11;060,14;061,10;
 1968c:093,06,08;094,12;
 1968d:139,07;140,11,12;145,05;147,10...(12)
 1968e:077,04;
 1971e:094,13;099,11;100,01;106,03;107,09...(6);
 1972b0:025,03,14; 1972b1:029,05;034,22;035,15;037,17;
 1972b2:046,11;047,14,16;049,01;
 1972b3:052,09,13;059,18;060,20;
 1972b4:066,04;067,08;068,10;069,02;071,11...(30);
 1972b5:112,16;122,10;126,07;132,04
 1972e:157,07;158,08;
 1978a:025,01,06;030,01;032,09;037,02...(13);
 1978b:164,01,09,15;166,14;167,12...(8);
 1979g:173,10;174,14;180,05;182,07;183,10...(6);
 1981c:137,03;140,11;152,04;157,07;159,02;
 1981i:113,01,03;
 1983a:052,04;053,05;054,09;055,04,09...(14)
 1983d:115,11;122,01;
 1983e:126,08;128,07;132,05;134,18,19...(8); 1983f:190,04;
 1984b:025,07;026,09;033,11;037,03;043,01;
 1985a:108,17;110,03;117,10;118,05,06...(6);
 1985b:185,07,08;
 1985d:076,04;077,13;080,12;081,05;085,02...(6);
 1987d:079,05;081,08,15

BIDE BATEZ. aadlag. a la vez, de paso.

{bidenabar, iragaitzaz}

1978a:043,12; 1985a:109,04

BIDE EMAN. posibilitar. {bidea eman}

1972b4:072,04; 1972b5:130,04

BIDE ERDI. a medio camino.

1986c:169,12

BIDEA EMAN.

1972b4:076,13

BIDEERDIKO. izlag. de medio camino.

1961a:048,05

BIDEZ. por medio de.

1961a:062,02; 1971e:106,06,08; 1972b4:071,19;093,05;

1972b5:115,08; 1981c:149,03;150,14;165,05; 1985b:193,05;

1985d:078,03

BIDEZ, -(R)EN. por medio de. {-}(r)en

bitartez}

1958h:099,03; 1964c:072,07; 1968d:136,04;

1972b3:052,13;053,08;057,16;060,06;

1972b4:072,13;077,03;079,11;081,12;084,13...(11);

1972b5:110,09;117,09;129,05; 1978a:026,07;

1979g:180,11,11; 1981c:160,18; 1985a:111,07

BIDE-ERDI. medio camino.

1968d:148,14

FORMALDATZE BIDE. método

transformacional, método transformativo.

1986c:175,06

HIZKETA-BIDE. canal del habla, canal de expresión. {adierazpide, komunikabide, mintzabide}

1984b:039,11

IZAN BIDE. por razón de. {izan bitarteko, izan kausa, izan medio}

1961a:056,13;060,14; 1978a:032,09;038,08;040,03;

1981c:159,02; 1983a:055,09; 1985d:080,12; 1987d:079,05

batasun bide. camino de la unidad, en vías de la unificación.

1968d:135,01; 1978c:162,06;163,06,07;169,06

batasun-bide.

1968d:135,04

borroka bide.

1985d:075,09

borroka-bide.

1984b:029,14

eder bide.

1959a:132,08

erdi-bide. punto medio, acuerdo.

1972b2:046,10

euskalbide. vía tradicional del vascuence.

1984b:044,07

fonetika bide.

1983e:131,09

kultura bide.

1972b5:113,02

linguistika bide.

1972b0:024,07

matematika bide.

1968c:096,10

politika-bide. método político. [¿ideología?].

1983a:051,13

batasunera bide. 1968e:077,02

bide onetik. por el buen camino. {bide zuzenetik}

1983a:056,12

“bide zuzenetik”. “por el buen camino”.

{bide onetik}. 1972b3:059,09

bidea utzi. desviarse, irse por las ramas.

1984b:031,12

euskal bide. 1985d:078,11

mekanikazko bide. vía mecánica. 1972b4:072,13

zientziakozko bide. método científico.

1972b2:049,04

BIDA-

bide. parece...

1958h:103,16;104,03; 1961a:052,05;057,17;065,01;

1968c:091,09,09;092,08;093,02; 1968d:140,06;

1971e:098,13;104,08;108,06; 1972b3:052,07,08;059,17

1972b4:072,01;091,07;099,18; 1972b5:110,12;115,06;

1978a:033,09; 1979g:184,14; 1981c:150,01;156,04;

1983a:066,08; 1983d:116,01;

1984b:027,04;030,05;035,02; 1985b:185,08; 1985c:192,01;

1985d:078,07;084,09

bide-erakusle. iz. guía, mostrador de camino.

{aitzin gidari, argi emaile, gidari}

1968d:136,03,03; 1968e:076,02

bidegabe. iz.

BIDEGABEKO. izlag. injusto.

1983a:057,09

BIDEGABEZ. adlag. injustamente,

inmotivadamente.

1983d:115,05

bidegabekeria. iz. injusticia.

1984b:025,06; 1986c:169,07

bidegaltze. iz. (pérdida de rumbo) inducción a error.

1985a:107,04

bidelagun. iz. acompañante. {bidaide}

1972b4:068,11

bidenabar. adond. a la vez, de paso. {bide batez, iragaitzaz}

1961a:057,17;060,09; 1964g:182,11; 1972b2:048,06;

1972b3:055,03;

1972b4:067,04;073,09;077,10;079,14;095,11...(6);

1972b5:113,05;131,02; 1978a:030,09;040,01;042,16;

1978c:162,05;170,12;172,05; 1979d:122,08;

1979g:175,09;185,04; 1981c:139,11;155,04;158,03;

1981i:113,07; 1983a:049,02;060,01

1983d:118,08;120,05; 1983e:126,11;129,06;

1984b:026,02;032,03;033,06;034,07; 1985a:107,04;116,01;

1985b:187,10;189,08; 1985d:086,06

1986c:172,16

bider. vez. {aldiz}

1968c:092,07; 1972b4:090,07;091,01;092,08; 1979g:185,01;

1983d:119,11; 1984b:026,13;034,15;038,10; 1985b:191,13

bideratu. du ad. dirigir, encaminar.

1978a:027,12;041,11

bidezko. izlag. justo, lícito. {legezko}

1961a:051,05; 1968d:148,05;149,05; 1971e:102,14;

1972b3:060,05; 1978c:171,03; 1983a:066,08; 1983e:129,04;

1986c:169,03

bigarren. ord. segundo.

1958h:100,05,07;101,16;104,09,09...(6); 1961a:048,10;

1962f:083,08; 1968c:095,18; 1968d:143,08;144,06;

1971e:104,07;108,07; 1972b0:024,12;

1972b1:031,08;036,04;037,11;

1972b2:040,10;041,04;045,16;048,04;

1972b3:053,10,15;058,06;060,10;

1972b4:078,07,08;084,01,02,08...(16);

1972b5:110,01,08;112,08;121,13;123,13...(6);

1978a:033,06;036,05;

1979g:174,14;175,11;176,09,12;177,06...(8);

1981c:137,05;148,17;152,14,17;155,08; 1981i:113,05,09;

1983a:052,07;068,04,05,05;069,01...(6); 1983d:122,14;

1983e:128,01; 1983f:188,11;189,05;190,08

1985b:185,01;190,10; 1985e:194,01; 1985d:080,06,06;

1987d:079,14

BIGARREN MAILAKO. secundario.

1972b1:032,11; 1978a:034,10; 1984b:038,06

BIGARRENEKO. izlag. segundo. {bigarrengo}

1985a:116,04

BIGARRENGO. izlag.

- 1958h:103,06; 1983e:135,09
BIGARRENGOZ. adlag. en segundo término, por segunda vez. {bigarrenik}
 1983a:050,06
BIGARRENİK. adlag. {bigarrenoz}
 1984b:027,03
bigarren mailan. en un segundo nivel, secundariamente. 1972b0:028,14
Vaticano Bigarrena. Vaticano Segundo.
 1972b3:061,05
- biguin. izond.** blando. {bigun}
 1985a:113,14
BIGUIN. adond. blandamente, con delicadeza.
 1961a:055,06
 [Ñ] **BIGUIN.** [ñ] blanda, [ñ] palatal. {[ñ] busti}
 1983d:123,02
biguin hartu. tratar con cuidado, ser considerado.
 1961a:055,04
- biguinkeria. iz.** blandenguería.
 1975b:087,10
- bigun. izond.** blando (kots.). / douce. / soft. {busti, xamur}
 1979g:177,12
BIGUN. adond. blandamente. {xamurki}
 1972b5:122,16
 [R] **BIGUN.** [r] blanda, [r] dulce. {[r] samur}
 1983e:132,14
- bihar. adond.** mañana.
 1958h:101,04; 1961a:061,01; 1968d:149,01; 1972e:157,02;
 1978c:162,03
- bihi. iz.** grano.
 1983a:062,10
- bihotz. iz.** corazón.
 1958h:100,17; 1985d:076,08
BIHOTZEKO. izlag. amado, querido. {maite}
 1958h:097,07; 1984b:040,06
- bihotz-begi. iz.** corazón y ojo(s).
 1984b:028,10
- bihur. izond.** travieso. {Ik. bihurri}
 1972b5:116,03
- bihurgune. iz.** 1 recodo, vuelta. 2 curva.
 1972b4:084,10;094,07; 1979g:184,12; 1983a:067,06
BIGARREN GRADUKO BIHURGUNE.
 curva de segundo grado.
 1972b4:071,03
 mende-bihurgune. límite de siglo, cambio de siglo. {mende-muga}
 1978c:168,14
n-1 graduko bihurgune. 1972b4:071,06
- bihurrera. iz.** traducción. {aldaera, iraulpen, itzulpen}
hitzaren euskal-bihurrera. 1968e:076,07
- bihurri. izond.** 1 torcido. 2 travieso. {2 bihur}
 1972b4:084,10;107,06; 1972b5:116,02; 1985b:186,11
- bihurrikaria. iz.** travesura.
 1975b:090,08; 1978a:032,01
- bihurritu. du ad.** (retorcer) complicar.
 1983e:128,10
- bihurtu, bihur, bihurtzen. ad.**
bihurtu. da ad. volver, regresar. {itzuli (da)}
 1985a:108,07
bihurtu. da-du ad. reescribir. {berridatzi}
 1972b4:078,05
bihurtu. da-du.dio.zαιο ad. convertir(se), llegar a ser, llegar a tener, transformar(se). / convertir. / to convert, become, transform, turn into. {bilakatu}
 1959a:128,20;129,06;
 1961a:050,15;056,03,13;059,05;060,08...(6); 1964g:182,01;
 1968e:094,07; 1968d:145,07;148,09;152,12;153,11;
 1971e:100,10;109,15
 1972b0:025,10; 1972b3:059,06;
 1972b4:068,04;081,15;082,10;087,13;088,06...(9);
 1972b5:109,08;131,08; 1972e:157,06;
 1978a:032,03;040,07;044,13;
 1978c:161,11;164,14;165,16;167,02;
 1979g:175,18;176,05;185,05;
 1981e:152,06;154,11;156,17;165,10,11; 1981h:111,05;113,02
 1983a:052,01;054,09;064,13;069,04;071,02...(6);
 1983d:118,07;122,09;123,01; 1983e:128,04;135,06;
 1983f:190,01,07,07;
 1984b:029,05;036,11;037,06;038,09;040,04...(6);
 1985a:107,04;110,11;111,11,17;114,05...(7);
 1985b:191,07,11; 1985c:192,09;193,15;194,01;
 1985d:080,11,11; 1986e:170,07;171,03;175,03
- bihurtu. du ad.** traducir. {aldatu, irauli, itzuli (du)}
 1961a:053,04; 1968e:075,09
BIHURTZEKO. a convertir.
 1962f:084,08
*"bihurtzen da". "se transforma", "se reescribe", {"berridatzen da"}. 1972b4:086,09
hizkuntza larreakoa noranahiko bihurtu. convertir la lengua rural en válida para cualquier lugar, modernizarla. 1984b:033,03*
- bihurtzaile. izond.** transformativo. / transformatif. / transformative. {aldatzaile, formaldatzaile, tra(n)sformatibo}
 1972b4:065,01
- bikain. izond.** excelente. {aukerako, txairo}
 1964c:071,05,06
BIKAIN. iz. excelencia.
 1984b:034,04
- bikaintasun. iz.** perfección.
 1978a:043,03
- biko. iz.** copia, doble, retrato. {errettrato, kopia}
 1968e:075,06
- bikoitz. izond.** 1 doble. 2 ambiguo, bisémico. / 1 double. / 1 double. {bitariko}
 1972b4:067,03; 1979g:177,06;181,19; 1983a:058,11;
 1985c:193,09
- bikoitzasun. iz.** dualidad, ambigüedad. / ambigüité. / ambiguity.
 1972b4:067,07,14; 1983d:118,04,04;120,01
- bikote. iz.** pareja, doblete, par. / doublet, paire. /

doublet, pair, couple. {2 bikote, pare}
1968d:147,01; 1981e:139,05

bila. adond. buscando, en busca.

BILA. -(R)EN. en busca de, buscando.
1966a:068,03; 1972b2:046,09; 1972b3:060,09;
1972b4:070,05;107,11; 1978a:044,16; 1983a:064,07;
1984b:042,08; 1985a:118,07

argi bila.

1972b4:068,10,10

argitasun bila.

1987d:081,06

bake bila.

1984b:035,05

batasun bila.

1978c:165,05

bide bila.

1985d:078,03

egitura bila.

1968c:092,05

galde bila.

1981c:154,07

hitz-bila.

1981c:142,03

iturburu bila.

1971e:099,05

lekuko-bila.

1964c:071,10

bilakabide. iz. camino evolutivo, evolución,
trayectoria evolutiva. / chemin évolutif,
évolution, trajectoire évolutive. / path of
development, evolution, course of
development. {bilakaera, eboluzio}
1985c:191,13

bilakaera. iz. evolución, conversión. / conversion. /
conversion. {bilakabide, eboluzio}
1978a:027,12; 1985c:191,13; 1985d:085,02
FONETIKA BILAKAERA. evolución
fonética. / évolution phonétique. / phonetic
evolution.
1978a:029,04

bilakatu, bilaka, bilakatzen. da ad. convertirse.
{bihurtu}
1972b4:068,04;078,10; 1972b5:112,11,17;115,05;
1978c:166,04; 1981f:113,06; 1983d:123,01; 1984b:040,04;
1985b:191,08

bilaketa. iz. búsqueda.
1958h:103,18

bilatu, bilatzen. du ad. buscar.

1961a:057,06; 1971e:100,01; 1972b1:034,19;
1972b3:052,07;
1972b4:072,15;082,12;086,17;098,04;102,07;
1972b5:109,04;121,08;129,03; 1978a:026,11;032,07
1978c:168,07; 1979d:122,04; 1981c:152,08; 1983d:121,08;
1985a:118,10; 1985d:076,07

bilbotar. izond. bilbaño.
1971e:096,13; 1983a:073,12
{bilbaotar. }

bildu, bil, biltzen. ad.

bildu. da-du ad. unir(se), reunir(se),
juntar(se). {batu, elkartu}
1968c:093,11; 1972b4:067,17; 1978a:028,04; 1979d:122,14;
1983a:049,02; 1983d:116,03;122,14; 1984b:037,01;
1986c:171,03

bildu. du ad. 1 recoger, recopilar. 2 resumir.
{1 jaso. 2 laburtu}
1958h:103,15;104,04; 1961a:048,06;051,09;058,11;063,03;
1964c:072,08; 1964g:180,12; 1968c:092,01; 1968d:146,04;
1968e:075,07;076,06; 1971e:093,04;097,11;105,01,01;
1972b3:051,12; 1972b4:100,03;102,10; 1978a:035,01;
1979g:177,06;182,13;
1981c:138,06,06;140,14;163,02;166,15;
1983a:062,04;065,10;073,02;
1983e:126,14;127,10;130,09,09;131,07...(9);
1984b:031,01;034,12; 1985a:111,02,08;
1985d:079,03;080,01,01,01,01; 1986c:172,04;
1987d:080,04,07,08

BILTZEKO. a recoger.
1983e:135,11

bilduma. iz. colección, compilación, recopilación,
album. {album}
1961a:050,04;058,04;066,01; 1971e:093,06; 1972b5:110,03;
1981c:146,01; 1983a:057,12;068,04;072,09;073,10,12;
1985b:188,03;189,09; 1985d:076,06
ATSOTITZ BILDUMA. colección de refranes,
refranero. {errefrau bilduma}
1961a:054,04
ERREFRAU BILDUMA. refranero. {atsotiz
bilduma}
1961a:050,04
IKUR BILDUMA. compilación de símbolos.
{“nolazpaiteko alfabeto”}
1983e:134,01
gai-bilduma. compilación de material
(ondorea).
1972b3:058,16
idazki bilduma. compilación de escritos.
1983a:070,07

bildur. iz. {Ik. beldur}
1978a:025,03;026,08;042,08
BILDUR IZAN. da ad. {Ik. beldur izan}
1959a:130,11; 1978a:036,09

bildurgarri. izond. {Ik. beldurgarri}
1978a:039,06

bilera. iz. reunión. {batzar(re), bilkura,
biltzar(re)}
1959a:130,01; 1978c:168,05;171,07; 1979g:173,02;
1983e:135,02

bilketa. iz. recolección, recopilación.
1985a:111,09

bilkura. iz. 1 reunión. 2 grupo, unión.
{1 batzar(re), bilera. 2 elkarketa, talde}
1979g:179,16;180,02;181,16
HOTS-BILKURA. grupo fónico o fonético. /
groupe phonique, phonétique. / phonic,
phonetic group.

- 1979g:177,10;179,03
KONTSONANTE BILKURA. grupo consonántico. / groupe consonantique. / consonant group, consonant cluster. [kontsonante multzo, kontsonante talde]
bilkura astun. unión pesada, unión de consonantes. 1979g:179,10
hasierako kontsonante bilkura. grupo consonántico inicial. 1979g:179,15
- bilostasun. iz.** desnudez.
bilostasun gorri. pura desnudez. 1972b3:061,14
- biltzaile. iz. eta izond.**
BILTZAILE. iz. recopilador. 1983e:130,12; 1985b:188,08;189,09
BILTZAILE. izond. aunador, unificador. [batzaile] 1972b2:045,09
- biltzar. iz.** asamblea, reunión. {batzar(re), bilera, bilkura, biltzarre} 1968d:137,02; 1972b5:110,14; 1972e:155,03; 1984b:038,09
- biltzarre. iz.** asamblea, reunión. {batzar(re), bilera, bilkura, biltzar} 1978a:038,07;042,06
 kantari biltzarre. reunión de cantantes, festival. 1978a:044,13
- biluzi. izond.** 1 desnudo. 2 puro, simple. {2 huts} 1972b4:106,09; 1981i:112,12; 1984b:027,07
- binaka. adond.** de dos en dos. 1981c:139,05;154,05
BINAKAKO. izlag. bimembre, bipartito. 1981c:164,08
- binako. iz.** 1 antinomia. 2 par, pareja. {1 antinomia, bitasun. 2 bikote, pare} 1972b3:052,13; 1986c:175,02
- biolin. iz.** violín. 1972b5:129,14
- biologia. iz.** biología. 1985d:085,03
- biologo. iz.** biólogo. 1985d:085,02
- bipil. izond.** atrevido, ingenioso, inteligente. 1972b4:080,01
- biribil. izond.** redondo, perfecto. 1972b5:120,08; 1981c:149,06; 1983d:117,07
- biribiltasun. iz.** redondeo. 1983a:064,07
- birixi. izond.** 1 (número) par. 2 doblete, pareja. {1 "pare". 2 biko} 1972b4:088,09
birixi gisa. 1979g:180,03
- birrargitalpen (H). iz.** [birralgitalpen],].] reedición. 1978a:038,08
- birrindu, birrintzen. du ad.** deshacer, pulverizar. {apurtu, desegin, errautsi} 1972b2:047,14
- birrintze. iz.** destrozo, desmenuzamiento. {apurtze, triskantza, xehakatzte} 1978c:169,05
- birritan. adond.** dos veces. 1972b4:078,16
- birtute. iz.** virtud. 1972b3:060,20; 1972e:158,14,15; 1981c:149,09; 1986c:169,07
- bisilabadun. izond.** bisílabo, disílabo. / dissyllabe. / dissyllabic. *bisilabadun gisa.* 1981c:139,15
- bista. iz.** vista. 1972b5:125,09; 1985d:077,14
BISTAKO. izlag. evidente. {jakin (izond.)} 1978a:029,13; 1983e:133,08
BISTAN. adlag. a la vista. {begi aurrean, begien bistan} 1961a:054,07; 1964g:179,12; 1968d:152,01; 1972b0:024,08; 1972b4:092,14;100,16;101,14; 1972b5:118,07;120,02; 1972e:156,11; 1978c:165,02; 1983a:049,08;062,01; 1983f:187,04; 1985a:112,11; 1985b:190,07
BISTAN IZAN. tener a la vista, tener delante. 1971e:101,05; 1972b0:028,01; 1972b1:036,07; 1972b2:049,01; 1972b4:071,08; 1972b5:128,01; 1975b:088,07; 1978a:026,09; 1978c:167,12; 1979g:177,11;179,14
 1981e:145,03;149,10;153,05;158,05;161,10...(6); 1981i:113,04; 1983d:122,14; 1984b:026,05;034,15; 1985a:117,13; 1985c:191,13;192,08
 1985d:085,01; 1986c:171,15
- bistaratu. da ad.** hacerse evidente. 1983a:058,06
- bitarte. iz.** 1 diferencia, distancia. 2 espacio o período de tiempo intermedio. {1 "décalage", alde, desberdintasun} 1958h:100,13; 1972b3:052,01; 1972b4:100,17;101,06; 1975b:088,06; 1979g:174,10; 1981c:152,18;166,02; 1983a:048,01,08;070,04; 1983e:133,07; 1985a:107,08
BITARTEAN. adond. mientras (tanto). 1961a:054,10;055,06; 1968c:096,05; 1968e:076,09; 1972b0:023,10; 1972b4:078,07;098,14;105,07; 1972b5:130,05; 1979g:179,15;181,19;182,18; 1981c:137,07;160,06; 1984b:027,00; 1985a:110,03; 1985c:191,13
BITARTEKO. izlag. de entre medio, de transición. 1978a:038,03; 1981c:160,07; 1983a:052,01; 1983e:132,03; 1984b:029,12;040,02; 1985b:192,08
BITARTEZ, -(R)EN. por medio de. {- (r)en bidez} 1958h:098,07;100,07; 1961a:049,10;054,02;056,03;058,06; 1968d:136,02;147,11; 1971e:094,07;098,12; 1972b0:025,10; 1972b4:078,10;083,09;090,15;095,12;097,13...(9); 1972b5:115,13; 1972e:160,02; 1975b:092,01; 1978c:165,10;166,15;172,09; 1979g:178,11; 1981c:138,13,15;158,13;165,02
 1983a:057,07;065,09;069,07; 1983e:127,06;130,05; 1983f:187,06; 1984b:033,04;038,11;040,11;044,17; 1985b:188,01;191,14; 1985d:086,02
 1986c:175,06;176,01; 1987d:079,14

- IZAN BITARTEKO.** {izan bide, izan kausa, izan medio}
1979g:176,07
bitarteko erdara. lengua no vasca de mediación.
1983f:190,02
- bitarteko. iz.** 1 intermediario. 2 medio. /
1 intermédiaire. / 1 intermédiaire. {1 ararteko}
1971e:101,03; 1972b4:104,14; 1978a:044,16;
1979g:174,09; 176,07; 179,16; 1981c:147,04,07; 160,18;
1983a:048,08; 055,09; 1985a:107,02
- bitartekotasun. iz.** mediación. / médiation. /
mediation, intercession. {artekotasun}
1983e:135,05
- bitasun. iz.** bipolaridad, dualidad, antinomia,
dicotomía. / dichotomie. / dichotomy.
{antinomia, binako}
1972b3:053,16; 1972b5:110,01; 120,05,10;
1978c:164,10,10,12,13
- bitxi. izond.** curioso, original, raro. {bakan}
1961a:060,01; 1968d:138,16; 150,15; 1971e:102,12;
1972b1:031,08; 1972b3:059,16; 1972b5:109,05;
1978c:164,14; 1981c:140,14; 1985a:109,03; 110,07
IZEN BITXIDUN.
1972b4:100,05
- bitxi. iz. joya.**
1964c:071,09
- bitxikeria. iz.** curiosidad, rareza.
1972b4:105,01
- bixki. iz.** mellizo, gemelo.
1983e:125,09,10
- bizar. iz. barba.**
BIZAR LUZE. barbudo. {bizardun}
1968c:089,07
- bizardun. izond.** barbudo. {bizar luze}
1968c:094,02
- bizi izan, bizi, biziko. da ad.** vivir.
1966a:067,06,08; 1968c:096,05;
1968d:135,05; 145,07; 147,07; 152,02,02...(6);
1972b0:028,11; 1972b2:043,16,17; 046,06;
1972b3:054,09; 061,05,10; 1972b4:077,07; 102,12;
1972b5:110,04; 116,12; 121,09; 1975b:092,01;
1978a:031,02; 038,05; 1978c:166,11; 1979g:174,05;
1981e:155,10; 1981i:111,09
1983a:056,07; 060,07; 1983d:115,07; 1983f:189,07;
1984b:035,06; 036,08,13,13; 040,01...(6); 1985b:193,09;
1985d:077,06; 080,11,11;
1987d:080,03
- bizi. iz. vida. {bizitza}**
1958h:098,08; 1961a:049,01; 1966a:069,02;
1968d:135,13; 137,07; 144,09; 1971e:106,02; 1972b4:070,08;
1978c:164,08,08; 169,04; 1979g:177,08;
1981c:144,06; 153,09; 154,13; 1983a:064,13; 070,05;
1983f:189,03; 1984b:034,13; 039,15;
1985d:077,14; 078,10; 083,07
- bizi. izond.** ágil, vivo. {arin}
1958h:098,08; 1961a:049,01; 1966a:069,02;
1968d:135,13; 137,07; 144,09; 1971e:106,02; 1972b4:070,08;
1978c:164,08,08; 169,04; 1979g:177,08;
1981c:144,06; 153,09; 154,13; 1983a:064,13; 070,05;
1983f:189,03; 1984b:034,13; 039,15;
- 1985d:077,14; 078,10; 083,07
- bizibehar. iz. supervivencia.**
1972b0:028,11; 1972b4:099,08; 1979g:184,03
- bizidun. izond. eta iz.** animado, viviente. / animé,
vivant. / animate(d), living.
1968d:150,02; 1972b5:119,21; 121,05,06,07,10;
1985d:083,05; 086,01; 1986c:174,19
- bizidun/bizigabe.** animado/inanimado.
1986c:174,18
- bizigabe. izond. eta iz.** inanimado. / inanimé. /
inanimate.
1972b5:119,21,21; 121,07; 1986c:174,19
- biziki. adond.** enormemente, vivamente. {arras,
bizi, erabat, oso}
1972b2:039,03; 1979d:121,02; 1983a:051,12,12
- bizilagun. iz.** habitante.
1978a:033,03
- bizimodu. iz.** forma de vida, modo de vida.
{bizimolde}
1972b5:116,16; 1978a:033,05
worora bizi-modu. modo de vida worora.
1972b5:114,03
[bizi-modu.]
- bizimolde. iz.** forma de vida, modo de vida.
{bizimodu}
bizimolde hiritar. modo de vida urbano. 1978a:033,05
- bizirik. adond.** vivo.
1966a:067,06; 1968d:145,01; 148,01; 150,05; 151,05;
1971e:096,11; 099,02; 100,01; 1972b2:043,17;
1972b3:055,07; 059,04; 1972b4:107,07; 1975b:092,05;
1978a:033,09; 039,08,10; 1978c:171,09;
1979g:176,03; 180,06; 1983a:066,02; 1983d:123,09;
1984b:031,10; 1987d:079,11
- bizi, adond.** enormemente, vivamente. {arras,
biziki, erabat, oso}
1972b5:111,10; 1983a:063,06; 1983c:134,08; 1984b:035,05;
1985d:086,08
- bizitza. iz. vida. {bizi}**
1964c:071,06; 1972b4:075,11; 076,01; 094,10; 097,11;
1972b5:121,09,17; 131,09; 1985d:075,07
- ezkon-bizitza.** vida conyugal.
1972b3:052,07
- gizarte bizitza.** vida social. {gizarteko bizitza}
1972b5:111,02
- gizarteko bizitza.** vida social, vida en sociedad.
1972b4:108,04
- hirugarren bizitza.* 1966a:067,08
- hizkuntzen arteko elkar-bizitza.* convivencia entre
lenguas. 1981i:114,09
- lurpeko bizitza.* vida clandestina. 1978a:043,07
- bizk.** ("Bizkaiera" adierazteko laburdura).
1971e:103,02,03; 104,13; 105,08; 107,13...(7)
- bizkaiera. iz.** dialecto vizcaíno. / biscaïen. /
Biscayan. {bizkaitar 2}
1961a:057,19; 1968d:150,03; 1968e:077,06; 1971e:108,04;
1972b4:102,04; 1972e:158,13; 159,02; 1981c:147,10
antzinako bizkaiera. dialecto vizcaíno
antiguo. {bizkaiera zahar}

- 1961a:057,19
bizkaiera zahar.
 1968d:151,05; 1971e:108,08
- bizkaitar. izond. eta iz.** 1 vizcaíno (pop.).
 2 dialecto vizcaíno. {2 bizkaiera}
 1958h:101,16; 1968d:145,07;147,07,07; 1968e:077,06,06;
 1972b2:042,07; 1972e:158,16;159,02,04;160,06;
 1978a:032,08; 1981c:160,15,18; 1983a:074,04;
 1985a:109,07
bizkaitar idazle zahar. 1968d:139,05
- bizkaitartasun. iz.** [vizcaitarrismo].
 1978a:027,02
- bizkar. iz.**
 BIZKAR, -(R)EN. a cuenta de.
 1961a:052,11; 1971e:108,01; 1979d:123,03; 1983d:123,07
- bizkarmuin. iz.** médula espinal.
 1985a:116,03;118,13
- bizkor. izond.** ágil. {arin, bizi}
 1966a:069,13
- bizkortu. du ad.** agilizar, reforzar, reanimar.
 {indartu, sendotu}
 1959a:132,19; 1978a:041,10
- bizpahiru. zenbtz. zehazt.** dos o tres.
 1972b3:055,08; 1972b4:092,03
- biztu, bizten. da-du.dio ad.** encender(se), reavivar,
 provocar. {sortu 4}
 1983a:064,09;066,11; 1983e:129,11; 1984b:034,10;
 1985d:085,01
- bloke. iz.** bloque. / bloc. / block.
bloke trinko. bloque compacto, bloque denso.
 1981c:165,03
- Bloomfield-tar. iz.** Bloomfieldiano, seguidor de
 Bloomfield.
 1972b3:058,13; 1985a:118,10
- bokal. iz.** vocal. / voyelle. / vowel. {bokale}
 1968d:137,11;139,10; 1971e:101,01; 1972b3:056,09;
 1972b4:070,12;073,04; 1979g:177,05;179,06,06,11;
 1981c:140,14; 1983e:127,08;134,11; 1985b:192,05
BOKAL AITZINEAN. ante vocal.
 1985b:191,07
BOKAL ARTEAN.
 1964g:179,08; 1968d:139,13; 1972b4:104,02
BOKAL ARTEKO. izlag. intervocálico. /
 intervocalique. / intervocalic.
 {vokal-arteo}
 1981c:161,13
BOKAL BIKOITZ. vocal doble. / voyelle
 double. / double vowel.
 1979g:177,06
BOKAL MEHAR. vocal cerrada. / voyelle
 fermée. / close(d) vowel, high vowel.
 {bokale gorako, itxi}
 1985b:191,08
BOKAL ONDOAN. tras vocal.
 1986c:173,04
BOKAL-AITZINEKO. izlag. antevocálico,
 prevocálico. / prévocalique. / prevocalic.
- 1979g:179,14,14
BOKAL-ARTEKO.
 1968d:145,10
BOKAL-GIBELEKO. izlag. postvocálico. /
 post-vocalique. / post-vocalic.
 1979g:179,14,14
BOKALEN EREMU FONIKO. ámbito fónico
 vocálico, campo fónico vocálico.
 1972b3:056,09
hitz-hasteko bokal. vocal de inicial de palabra.
 1968d:138,16
 [vokal.]
- bokale. iz.** {Ik. bokal}
BOKALE GORA(KO). vocal alta, vocal
 cerrada. / voyelle fermée. / high, close vowel.
 {bokal mehar}
 1983d:121,10
(BOKALE) ATZE(KO). vocal posterior. /
 voyelle postérieure. / back vowel.
 {gibeleko}
(BOKALE) AURREALDE(KO). vocal
 anterior. / voyelle antérieure. / front vowel,
 anterior vowel.
- bokaltasun. iz.** [vocalidad], cualidad de vocal.
 1983d:123,01,03
- bolara. iz.** temporada. {denboraldi}
 1983e:128,12
- boluntarismo. iz.** voluntarismo.
 1978a:044,14
- borondate. iz.** voluntad.
borondate on. buena voluntad, buena disposición.
 1971e:110,04
borondate oneko. izlag. dispuesto, voluntarioso.
 {"pious hope"}. 1972b2:047,13
- borroka. iz.** conflicto, lucha, pelea. {burruka,
 gatazka, istilu, sesio}
 1983a:051,08;067,08; 1984b:025,07;043,04;
 1985a:109,02,03; 1985d:076,09;079,11;083,07;087,08
BORROKAN ARI. luchar, pelear.
 1981c:142,05
borrokabide. estratagema.
 1985d:075,09
borrokan hasi. 1968d:145,04
hizkuntzen elkarrekiko borroka. conflicto
 interlingüístico. 1981i:114,09
- borroka-lagun. iz.** camarada de armas,
 compañero de lucha.
 1985d:079,15
- borta. iz.** puerta. {ate}
 1958h:104,10
- bortitz. izond.** duro, fuerte, violento. / fort. / strong.
 1972b4:065,04; 1972b5:118,15; 1978a:032,06;
 1978c:165,03; 1979g:183,06; 1981c:142,13,13;143,07;
 1983a:052,03; 1985a:110,02; 1985b:190,13
- bortizki. adond.** fuertemente, violentamente.
 {basaki}
 1983a:048,03

- bortxa. iz.**
BORTXAN. *adlag.* por la fuerza, violentamente. {bortxaz, indarka, indarrean} 1978c:167,10
BORTXAZ. *adlag.* por la fuerza, violentamente. {bortxan, indarka, indarrean} 1972b2:047,11; 1972b5:128,02
- bortxatu, bortxatzen. du ad.** obligar, violentar. 1972b4:090,10; 1972b5:117,09; 1981c:163,06; 1983e:127,03
- boskarren. ord.** quinto. 1972b4:084,03
- bota, botatzen, botako. ad.**
bota. da ad. emitirse, publicarse.
bota. du ad. 1 arrojar, tirar. 2 cantar, emitir. {1 bidali, iraitzi, lekutu} 1972b5:116,02; 1985a:116,03
bota. du. zaiio ad. trazar. *bertsoa bota.* cantar un "bertso". 1972b4:080,04
marra bota. trazar una línea. 1972b4:071,01
marrari paralela bota. trazar una paralela. 1972b5:127,15
prentsa bidez bota. editar, emitir, imprimir, publicar. 1972b1:035,19
- botazio. iz.** votación. 1959a:130,11
- botika. iz.** medicamento. {sendabide, sendagai, sendagarri} 1959a:125,08
- botikario. iz.** boticario, farmacéutico. 1959a:125,08
- boto. iz.** voto. 1959a:130,05,06
- boz. iz.** voz. / voix. / voice. {"soinu"} 1968c:095,10; 1972b5:132,04; 1981c:161,13
BOZAREN GORAKO ETA BEHERAKO. inflexión de la voz. 1981c:158,07
- brida. iz.** brida. 1981c:143,12
- brontze. iz.** bronce.
BOTORRITAKO BRONTZEA. Bronce de Botorríta. 1978a:028,10
- budismo. iz.** budismo. 1972b1:034,16,16
- bukaera. iz.** final. / finale. / final, end, conclusion. {akabaera, azken} 1961a:059,01,01; 1968d:144,06; 147,03; 1971e:099,12; 1972b2:043,05; 1972e:160,01; 1981c:160,13; 1981f:112,04,04; 1983a:052,08
HITZ BUKAERA. final de palabra, terminación de palabra. {hitz azken} 1968c:095,07
SILABA BUKAERA. final de sílaba. 1968d:138,13
SILABA-BUKAERA. 1968d:138,01
- bukatu, buka, bukatzen. da-du ad.** finalizar, terminar. {amaitu} 1961a:054,10; 056,12; 1964c:073,08; 1966a:067,07; 1968d:138,06; 1971e:102,13; 1972b2:041,02; 1972b4:084,04; 099,19; 1972b5:130,17; 1981c:148,19; 1984b:029,08; 044,12; 1985c:194,08; 1985d:076,09; 086,10; 1986c:176,05; 1987d:080,21
- bular. iz.** pecho. 1978c:167,03
- bulartu. du ad.** animar, impulsar. {bulkatu, bultzatu} 1985b:186,07
- bulkatu. du ad.** animar, empujar, impulsar, inclinar. {bulartu, bultzatu, eragin} 1978a:030,04; 032,04; 1978c:168,10
- bultzada. iz.** empujón, impulso. 1968c:093,04; 1978c:163,16; 169,07; 1983a:049,05; 1983d:123,09; 1985a:109,10
- bultzagile. iz.** impulsor. {eragile} 1983a:048,10
- bultzatu, bultzatzen. du ad.** empujar, impulsar. {bulartu, bulkatu, eragin} 1959a:125,02; 1972b5:131,06; 1978a:037,10; 1983a:070,05; 071,04
- buzetur. iz.** cráneo. {kaskezur} 1985a:113,13
- burges. iz.** burgués. 1983a:069,08
- burmuin. iz.** cerebro, seso. {burumuin, garun} 1972b4:101,12
- burni. iz.** hierro. 1961a:055,06
- burruka. iz.** conflicto, lucha. {borroka, gatazka} 1972b5:131,08; 1978a:039,05; 1987d:081,16
BURRUKAN EGIN. luchar, pelear. {Ik. borrokan ari} 1972b5:126,09
- buru. iz.** 1 cabeza. 2 extremo. 3 guía. 4 principio. / 1 tête. / 1 head. 1961a:053,04; 058,14; 1966a:068,11; 1968d:143,04; 149,05; 1971e:108,04; 1972b3:052,03; 1972b4:084,17; 087,02; 093,01; 101,15; 1979g:177,06; 1981f:112,15; 1983e:130,10; 132,09; 1984b:041,02; 1985d:076,11; 078,09; 1986c:169,10
BERE BURUA. uno mismo. 1961a:061,08; 1964c:072,13; 1968d:153,11; 1972b0:025,12; 1972b4:067,05; 077,07; 079,03; 098,09; 1972b5:125,01; 1978c:167,11; 1979d:121,05; 1983a:050,06
1983d:118,06; 1984b:027,03,03; 1986c:175,14; 176,05
BURUA AGERIAN ATERA. destacar, sobresalir. {nabarmendu} 1983a:049,01
BURUAN, -(R)EN. al cabo de "x" tiempo. 1961a:048,03; 1972b2:041,03; 044,02,21; 1972b4:074,06; 1972b5:125,05; 1978a:031,05; 1978c:161,03,04; 163,10; 1979d:122,02; 1983a:053,05; 064,12; 1983d:120,02; 1983e:130,05; 1984b:036,15; 037,01; 1985d:077,09; 084,09

- BURUENIK.** *adlag.* principalmente.
1983a:065,04; 1985d:077,10
- BURURA ETORRI.** ocurrirse, venir a la mente. {gogora etorri}
1972b5:110,13
- BURUZKO, -(R)I.** *izlag.* referente a, sobre.
1958h:106,02; 1968d:152,04; 1978a:031,03;038,07;043,12;
1978c:167,14; 1983a:065,04; 1983e:126,16;
1985a:113,02;115,09;118,11
- BURUZ, -(R)I.** referente a, sobre. {-r(en) gainean, -(r)en inguruan}
1959a:129,03; 1961a:059,03;062,02;
1968c:091,04;092,10;095,02;096,05; 1968d:140,07;149,10;
1971e:101,08; 1972b0:027,02; 1972b1:030,06;
1972b2:047,18
1972b3:058,14;060,01; 1972b5:110,11;129,19;
1975b:091,07; 1978a:038,01;043,07;
1978c:164,01;169,08;171,06; 1979d:123,05; 1979g:185,11
1981c:163,16; 1983a:047,07; 1983d:119,14;
1984b:025,07;030,05;041,02,12; 1985a:111,16;112,06;
1985b:192,06; 1985d:084,02; 1986c:175,01
- HITZ-BURU.** inicio de palabra. {hitz hasiera}
1968d:146,01
- bere burutik.** por su cuenta. {bere buruz, bere kabuz}
1981c:146,13;153,08
- bere buruz.** 1971e:098,03
- burua jaso.** reanimarse, remontar.
1966a:069,04; 1972b5:131,13,14;132,09; 1983a:051,13;
1985d:077,10
- burutik burura.** de cabo a rabo.
1961a:053,04; 1983e:132,09
- burutik oinetarainoko aldakuntza.** cambio integral, de pies a cabeza. 1983e:126,07
- burutik orporaino.** de pies a cabeza. 1984b:036,01
- geren burutikako.** *izlag.* 1959a:131,25
- nere, neure (geure, beren...) burua.** uno mismo, su propia persona.
1958h:098,05; 1961a:048,02;055,08; 1964g:179,02;
1968c:090,11; 1968e:075,03; 1971e:094,11; 1972b3:056,15;
1972b5:132,02; 1972e:155,09,12
1975b:087,02; 1979g:183,09;185,06;
1981c:137,02;148,07;160,18; 1984b:037,04;
1985a:109,11;110,13
- buru-bihotz.** *iz.* cabeza y corazón.
1985d:076,02
- buru-jasotze.** *iz.* reanimación, remonte.
{zuzperraldi}
1983a:058,06
- burubero.** *izond.* colérico, exaltado, fanático, irascible.
1972b4:067,12
- burubide.** *iz.* 1 consejo. 2 disposición, resolución.
{1 aholku. 2 arrazoibide, buruzpide}
1985b:189,04;193,02
- burudun.** *izond.* juicioso. {zentzudun}
1972b4:093,01
- burugabe.** *izond.* inconsciente, insensato.
1985d:085,02
- buruhauste.** *iz.* preocupación. {arazo, artegatasun, kezka, kezkabide}
1981i:111,07
[buru hauste.]
1968d:151,09
[buru-hauste.]
1983e:129,09; 1986c:172,17
- burujabetasun.** *iz.* autonomía, independencia, soberanía. {autonomia, berjabetasun, burujabetza}
1983a:052,09
burujabetasunaren agiri. declaración de independencia.
1983a:050,06
- burujabetza.** *iz.* autonomía, independencia, soberanía. {autonomia, berjabetasun, burujabetasun}
1983e:132,02
- buruko.** *iz.* casco.
1972b3:052,03
- burulangile.** *iz.* intelectual.
burulangile ikasi. intelectual culto. 1972e:156,13
- burumuin.** *iz.* cerebro, seso. {burmuin, garun}
1958h:100,08
- burura(tu).** *zaio ad.* concebir una idea, ocurrirse.
{gogora(tu), otu}
1961a:047,10;065,11; 1972b4:103,18; 1981c:166,05
- burutapen.** *iz.* ocurrencia, conjetura, cábala.
1985d:078,05; 1986c:173,09
- burutsu.** *izond.* ingenioso.
1964g:179,12
- burutu, burutzen.** *da-du ad.* finalizar, rematar, ultimar. {amaitu, bukatu}
1968c:093,12; 1971e:104,15; 1972b3:051,06;
1972b4:069,10;084,14; 1978a:031,10;034,03;035,06;
1983e:126,03; 1984b:025,07;034,13; 1985a:115,05;
1985b:185,08
1985c:192,09; 1985d:078,05;079,05,06; 1987d:079,08
- burutu.** *izond.* perfecto (Gram.). / parfait. / perfect.
1972b4:088,03
- buruzagi.** *iz.* caudillo, dirigente, jefe. {gidari}
1983a:057,06
- buruzagitza.** *iz.* jefatura.
1979g:182,09
- buruzpide.** *iz.* razonamiento, resolución.
{arrazoibide, burubide, pentsaera}
1978c:167,02; 1979g:183,05
- busti.** *izond.* mojado, palatalizado. / mouillé, palatalisé. / palatal, palatalized.
{sapaiko}
1968d:137,06;140,11
[L] ETA [N] BUSTI. [l] y [n] palatalizadas.
1968d:141,01
[Ñ] BUSTI. [ñ] palatal. {[ñ] biguin}
1983d:123,02

bustidura. iz. mojamiento, palatalización. / mouillure, palatalisation. / palatalization.
1985c:194,04

butzu*, iz.

butzu ondogabe*, pozo sin fondo. 1975b:087,02

C

cap. {Ik. kap}

1983d:118,08

Cap. (“Kapanaga” adierazteko laburdura).

1971e:098,13

“cassette”. iz.

1981c:138,06

“casus rectus”.

1983d:120,05

cf. {cfr}

1958h:105,06; 1961a:057,16,16:058,01,01:064,03...(10);

1962f:084,04,04; 1971e:097,08,09:098,02,07,07...(16);

1972b4:104,09; 1978a:034,04:035,11:037,13:043,03

1979g:179,10,11;

1981c:141,07;156,15,16:158,09:161,12...(7);

1983d:118,04;122,03,03; 1985b:188,10;191,10,12;

1985c:193,12; 1986c:174,07

cfr. {cf}

1958h:102,10;105,05

chomskizale. izond. eta iz. chomskiano, seguidor de Chomsky. {Chomsky zale, Chomskytar}

1972b4:082,03

Chomskytar. iz. seguidor de Chomsky,

chomskiano. / chomskyen. / Chomskian.

{Chomsky zale, chomskizale}

1972b4:065,10;101,02,09; 1985a:109,12;110,12

“classical fallacy”.

1972b1:031,11:035,05

“comment”. {“rhema”}

1981c:152,18

“competence”. {“gaitasun”}

1972b4:074,11,15:075,02,05:095,11...(6); 1985a:110,14

“competence/performance”.

1972b4:095,11;1985a:110,14

“contrastive”.

1981c:167,01

“corpus”. iz. corpus. / corpus. / corpus.

1972b3:058,09,13; 1987d:080,04

“créole”. iz. criollo. / créole. / Creole. {krioiolo, “criollo”}

1985a:113,02:114,05

“*créole*” delako hizkuntza. lengua criolla.

1972b2:039,06

“criollo” (H). iz. {“créole”}], krioiolo

d

dagoeneko. adond. para ahora.

1958h:106,10; 1968c:094,08; 1972e:156,15;

1978a:037,15:043,06:044,17; 1981i:112,16;

1983a:048,03:052,12:072,07;

1984b:027,08:037,12:038,04,11; 1985b:188,06:190,09;

1986c:171,04

DAGOENEKO. izlag. adquirido.

1985a:112,12

dakotar. iz. dacota (hizk.).

1972b0:026,07

daltoniko. izond. daltónico.

1972b5:125,02,02

damatxo. iz. damita, damisela.

1985b:193,06

damu. iz. arrepentimiento.

1978c:163,03

damurik. adond. desgraciadamente. {zoritzarrez}

1972b0:024,03; 1978a:031,11; 1978c:163,04; 1979g:179,12;

1981c:146,06;155,12; 1983a:058,10; 1983d:117,10:118,01;

1983e:134,04; 1984b:028,08; 1985a:115,04

damutu. da ad. arrepentirse.

1971e:107,11

dantza. iz. baile, danza.

1966a:067,09; 1984b:033,11

DANTZAN. bailando.

1971e:104,13

dantzari. iz. bailarín/a.

1985a:118,17

dardara. iz.

DARDARA. adond. temblando.

1972b4:075,01

dardarkari*. iz. vibrante. / vibrant. / vibrant, rolled.

1979g:180,07

dastatu, dastatzen. du ad. degustar, gozar.

1978a:044,13

dato. iz. dato. / donnée. / datum (pl. data), fact.

{eman (iz.)}

1972e:158,07

dato metatze. iz. compilación, acumulación de datos. / accumulation. / compilation, accumulation, cluster.

1972b0:024,11

deabru. iz. demonio, diablo.

1972b4:102,07

deabruak ez badu!. 1981c:149,09

deabruzko. izlag. diabólico, endemoniado.

1981c:156,01

deadar. iz. {Ik. deiadar}}

1984b:041,06

debekatu, debekatzen. dio.du.zaio ad. prohibir.

{eragotzi, galerazi}

1968d:152,06; 1975b:088,10; 1978a:044,08;

- 1981c:150,15;162,02; 1983a:072,14; 1985b:186,04
DEBEKATU. *izond*. prohibido.
erdi-debekatu. medio prohibido. 1984b:033,09
- debeku**. *iz.* 1 prohibición. 2 dificultad, obstáculo.
 {2 eragozpen}
 1972b1:031,09; 1972b4:075,02;084,06;
 1972b5:116,13;131,13; 1978a:039,07; 1979g:179,03;
 1981i:113,03; 1983a:061,07; 1983e:128,08; 1985b:190,13
debeku gisako. 1978a:040,03
- deblauki**. *adond*. repentinamente, resueltamente.
 1979g:176,09
- defenditu**, **defenditzen**. **da-du** *ad*. defender.
 1972b0:026,03; 1972b3:063,01; 1978c:170,18
- defenditzaile**. *iz.* defensor.
 1972b5:114,10
- definizio**. *iz.* definición. / définition. / definition.
 1972b3:057,17; 1972b5:110,03
- dei**. *iz.* llamada.
 1978c:162,01; 1983a:065,04;067,08
 pizkunde-dei. llamada a la resurrección.
 1983a:072,03
- deidiarri**. *iz.* estruendo, grito. {garrasi, garraxi}
 1985h:099,13
- deigarri**. *iz.* vocativo. / vocatif. / vocative.
 {"deiki*"}
 1981c:140,06
- deiki***. *iz.* vocativo. {"deigarri"}
 1981c:140,06
- deitore**. *iz.* lamento.
 1978a:036,12
- deitu**, **dei**, **deitzen**. **dio**. **du**. **da**. **zaio** *ad*. llamar(se),
 apelar. / appeler. / to call.
 1959a:130,24;132,03,03; 1961a:057,02; 1968c:090,03,10;
 1968d:153,04; 1971e:108,10; 1972b3:055,06;
 1972b4:082,17;088,12; 1978c:169,06;
 1981c:138,10;140,06;147,01;148,10;155,02;
 1983d:115,05;120,11;121,09; 1983f:187,09;
 1984b:040,03;044,15; 1985a:114,03; 1985c:191,06,10
DEITU, -TZAT. invocar.
 1983d:120,09
- deitura**. *iz.* apelativo, nombre, denominación.
 {deizio, izen}
 1961a:055,07; 1972b4:065,08;085,01; 1978a:028,01;029,07;
 1978c:164,12;171,02; 1979d:122,13; 1983d:122,05;
 1984b:039,16; 1986c:169,11
harremanezko deitura. apelativo relacional.
 1972b4:085,03
- deizio**. *iz.* apelativo, denominación. {deitura, izen}
erdal deizioen euskarazko ordain.
 1983d:115,06
- deklinabide**. *iz.* declinación. / déclinaison. /
 declension. {deklinazio, izen-joko}
 1968d:140,04; 1972b2:043,05; 1972b4:104,15;
 1978a:041,11; 1983d:117,01;119,02;
 1986c:169,01;173,04,08;177,07
DEKLINABIDE MUGAGABE. declinación
 indefinida. / déclinaison indéterminée. /
 indefinite declension.
 1983a:066,01
- hitzaren deklinabide*. declinación de la palabra.
 1979g:174,09
izenaren deklinabide. declinación nominal.
 1968d:150,06
- deklinat**, **deklina**, **deklinatzen**. **du** *ad*. declinar. /
 décliner. / to decline.
 1979g:174,13; 1986c:176,01
- deklinazio**. *iz.* declinación. {deklinabide, izen-joko}
 1968d:149,09
- dekretu**. *iz.* decreto.
 1978a:044,17
- delako**. *izlag*. mencionado, tal.
 1958h:105,21; 1961a:047,08;049,06;050,12;053,04;055,02;
 1964g:180,04; 1966a:067,02; 1968c:092,03,05;096,01;
 1968d:137,09,10;138,05;140,11;141,08...(8)
 1971e:100,01,09;101,13;106,06;107,04...(7);
 1972b0:026,10,11; 1972b1:033,08;035,05;
 1972b2:039,06,07;040,02;043,09;048,12;
 1972b3:052,05;055,03;056,17;058,09,13...(7);
 1972b4:065,08,10;066,03;067,02,08...(29);
 1972b5:110,17;119,21;120,07;125,04;131,12;
 1972e:158,05;159,05; 1975b:088,13,20; 1978a:044,02,03;
 1978c:163,13;166,11;167,16;170,11;172,09;
 1979g:174,01;178,05;180,01;
 1981e:139,11,15;143,03;144,02;145,08...(18); 1981i:111,08;
 1983a:050,11;052,12;063,01;064,12;069,04...(6);
 1983d:117,09;119,14;120,01;121,10
 1983e:125,02;129,03;130,03; 1983f:188,06;
 1984b:028,06,09;032,10;033,04;040,14...(8);
 1985a:107,11;109,01;110,07,07;111,02...(7)
 1985b:188,04;190,01,04,11;
 1985d:077,08;080,10;081,05,10;082,05;
 1986c:171,06;172,09;175,14
- DENA DELAKO**.
 1983a:065,10;070,08; 1985b:188,08;190,07
- "deletion"**. {"urratze, deuseztatze", "elipsis"}
 1972b4:102,16
- deliberatuki**. *adond*. deliberadamente.
 1978c:163,06
- dema**. *iz.*
DEMAN. *adlag*. apostando, compitiendo.
 {apustutan, lehian}
 1972b4:099,16
- demokrazi-zale**. *izond*. demócrata.
 1958h:101,08
- dena**. *zenbtz*, *orok*. todo. {guzti, oro}
 1958h:102,01; 1959a:126,11; 1972b0:024,17,17;027,06,10;
 1972b1:029,13;034,10,19;035,14;
 1972b2:042,03;045,04,08;048,16;
 1972b3:052,04;057,11;058,02;062,15
 1972b4:073,10;075,01;076,01,03;081,12...(11);
 1972b5:109,07;112,12;117,08,14;118,19...(13);
 1978a:028,08;032,02;039,10;043,09;
 1981c:150,11; 1984b:037,08
DENA DELA. {dena den}
 1958h:102,03;104,02; 1978a:040,06; 1983a:052,06
DENA DEN. con todo. {dena dela}
 1961a:052,09; 1971e:095,11;096,17;097,13;
 1972b0:025,06;026,06,11; 1972b3:055,13;
 1972b4:100,06;102,14; 1972b5:118,14; 1975b:088,16;
 1978a:037,14

- 1978c:170,10; 1981c:147,03;165,08; 1983a:067,05;
1983d:120,02; 1983e:127,01;132,06; 1983f:190,08;
1984b:028,10;033,01;041,07; 1985a:108,20
1985b:186,10;193,05; 1985d:081,02,02,07; 1986c:170,08
- denbora. iz.** 1 tiempo. 2 tiempo (Gram.) / 2 temps.
/ 2 tense. {aldi}
1968d:151,01;152,04; 1971e:094,13;101,08;105,11;106,01;
1972b0:024,02; 1972b2:044,02; 1972b4:072,02;074,06;
1972b5:120,13;127,17; 1978a:025,07; 1978c:170,08
1981c:147,02;157,01;163,12; 1984b:037,01;
1985d:086,01
bake-denbora. tiempo de paz. {bakealdi}
1985b:185,07
- denboraldi. iz.** temporada. {bolara}
1978a:030,05
- denboratasun. iz.** temporalidad.
1972b4:075,11; 1972b5:126,09
- denda. iz.** tienda.
1972e:158,10
- denotazio. iz.** denotación. / dénotation. /
denotation. {"aipamen"}
1972b0:026,10;027,04
- deribazio. iz.** derivación, generación. {sortze}
1972b4:087,02,08
- "dérivé possessif**".**
1986c:173,15
- dermio. iz.** término (leku). {barruti, lurralde}
1981i:113,13
- derrigor. adond.**
DERRIGORREKO. *izlag.* obligatorio.
{derrigorrezko}
1964c:072,10
DERRIGORREZKO. *izlag.* obligatorio. /
obligatoire. / obligatory. {derrigorreko,
ezinbesteko, nahitaezko}
1978a:044,17
- derrior. adond.** obligatoriamente. {derrigor}
1978c:167,08
- desafio. iz.** desafío. {"aupada**"}
1985a:109,07
desafioan. adlag. compitiendo, desafiándose.
{deman}
1972b4:080,03
- desagertu, desagertzen. da ad.** desaparecer. /
disparaitre. / to disappear. {aienatu}
1983a:050,14;068,07; 1984b:027,04
- desarrazoi. iz.** sinrazón.
1979g:173,10; 1983a:074,11; 1984b:031,05
DESARRAZOIZKO. *izlag.* irracional.
1983a:071,04
- desberdin. izond.** diferente. {bestelako, diferente,
ezberdin, ez bezalako}
1958h:103,09; 1968d:152,09; 1972b2:046,04;
1972b3:056,13;062,01; 1972b4:068,03;075,10;102,17;
1972b5:109,05; 1979g:173,01; 1984b:044,16
- desberdindu, desberdintzen. du ad.** diferenciar. /
différencier. / to make a difference, distinguish
between. {bere(i)zi}
1978c:169,05
- desberdintasun. iz.** diferencia. {alde, diferentzia}
1958h:100,18; 1959a:131,15; 1968d:144,06; 1972b1:035,10;
1972b4:068,03; 1972b5:124,17
- desberdintsu. izond.** más o menos diferente.
1983e:129,06
- desberdintze. iz.** diferenciación. {bereizkuntza}
1978c:169,05
- desegile. izond.** destructor.
1972b5:127,06
- desegin, desegiten, desegin. da-du ad.** deshacer,
demoler, destruir. {apurtu, birrindu,
deuseztatu}
1961a:047,07; 1972b4:067,14;071,17; 1972b5:121,10;
1979d:123,09; 1979g:177,09;179,16; 1983a:053,01;
1984b:035,10;036,07; 1985d:076,09
- desegite. iz.** destrozo, demolición.
1984b:029,08
- desegoki. izond.** 1 inadecuado, de mal gusto.
2 agramatical. / 2 agrammatical. /
2 ungrammatical. {1 zantar}
1958h:105,15; 1966a:069,13; 1972b4:088,14;
1972b5:113,10;114,12; 1984b:031,11
- desegokikeria. iz.** expresión de mal gusto,
impertinencia, salida de tono.
{aldrebeskeria}
1975b:088,14
- desegokitasun. iz.** inadecuación. / inadéquation. /
inadequacy, inappropriateness.
1978a:025,05; 1983a:047,04
- desenkusa. iz.** excusa, pretexto. {aitzaki(a),
akiakula, atakia}
1981i:114,01
- deserri. iz.** destierro.
1984b:034,13
- deserritu. ad.** desterrar. {[=atzeriratu (izond.)]}
1972b3:054,09
- desogara. adond.** de mala gana. {gogo txarrean}
1985b:186,03
- desikasi. du ad.** desaprender, olvidar
conscientemente lo aprendido.
1981c:149,01
- desinteresatu. izond.** desinteresado.
1972b0:023,08
- desiragarri. izond.** deseable.
1978a:041,10
- desiratu, desiratzten. du ad.** desear.
1983a:063,08
- desizendatu. du ad.** [desnombrar], destituir.
1978c:165,07
- deskribapen. iz.** descripción. / description. /
description. {deskripzio}
1978a:031,04
- deskripzio. iz.** descripción. {[="sinkronia"],
deskribapen}
1972b2:048,04; 1972b3:058,19;

- 1972b4:070,07;071,24;079,13
DESKRIPZIO ESTRUKTURAL. descripción estructural. {egitura deskripzio} 1972b4:079,13
- deskulturizatu. du ad.** [desculturizar]. {=[akulturatze]} 1978a:033,05
- deslan. iz.** desmonte, demolición. 1984b:029,08
- desmitifikatu, desmitifikatzen. du ad.** desmitificar. 1972b1:029,06
- destokitze. iz.** dislocación, desplazamiento. / *déplacement.* / *displacement,* *shift.* 1981c:160,01
EZKER ALDERA DESTOKITZE. desplazamiento a la izquierda. / *Left Dislocation.* {"Left Dislocation"} 1981c:160,01
- determinante. iz.** determinante. {mugatzaile} 1972b1:030,09
- determinatu, determinatzen. du ad.** determinar. {mugatu} 1972b5:121,19;122,01,01,04
- determinatu. izond.** determinado. {mugatu} 1981c:140,14;160,06
- deus. izord.** algo. (nada). {ezer} 1958h:099,16; 1968c:093,12; 1971e:093,08;109,10; 1972b4:100,17; 1978a:042,09; 1979d:121,06; 1981c:141,06;166,07; 1983a:061,12;064,12;072,15; 1983e:128,10 1984b:035,10;038,11; 1985a:117,06;119,10; 1985b:186,09;192,10; 1985d:076,06,13; 1986c:172,16
DEUS ASKO. apenas nada, poco. {deus gut(x)i} 1971e:110,03; 1983a:050,02; 1983e:135,12
DEUS ERE. 1979g:174,11
DEUS GUTI. {deus gutxi} 1972b1:034,08; 1972b3:051,09;052,05; 1972b4:107,07
DEUS GUTXI. apenas nada, poco. {deus asko, deus guti} 1959a:132,08; 1964c:072,01; 1964g:180,04; 1966a:067,05; 1972e:156,14
- deusez. izond.** de poco valor, fruslería. {ezerez, ezteus} 1986c:169,08
- deuseztatu, deuseztatzen. da-du ad.** 1 anular(se), invalidar(se), reducir(se) a la nada. 2 neutralizar(se). {birrindu, ezabatu, suntsitu} 1961a:057,01; 1968d:138,08; 1972b4:068,02;090,15;107,07; 1975b:091,12; 1978a:028,05; 1979g:177,07; 1981i:111,06; 1983a:060,01; 1984b:028,03;035,11; 1985a:110,08
- deuseztatzaile. izond.** anulador, invalidador. 1978a:036,01
- deuseztatze. iz.** anulación, eliminación, invalidación. {"deletion", urratze, xehakatzte} (SINBOLOAREN) DEUSEZTATZE. borrado de símbolo, eliminación de símbolo. {"deletion itxuraldatze", "ellipsis"} 1972b4:089,09;097,05
- diakronia. iz.** diacronía. / *diachronie.* / *diachrony.* {"historia"} 1968c:090,08; 1971e:107,10,11; 1972b3:053,10,11;058,19; 1972b4:098,05,09,09;099,19;102,14...(9); 1979g:174,02,03,04; 1983e:135,13
diakronia aldetik. 1971e:098,13
diakronia estrukturalista. diacronía estructuralista. 1972b3:059,03
euskal diakronia. 1971e:107,12
- diakroniko. izond.** diacrónico. / *diachronique.* / *diachronic.* 1979g:175,01
- diakronista. iz.** diacronista. 1971e:107,11; 1972b4:098,10;101,09
- dialektikoki*. adond.** dialécticamente. 1978a:041,08
- dialekto. iz.** dialecto. / *dialecte.* / *dialect.* {dialektu} 1978a:027,04
dialekto greko. dialecto griego. 1978a:028,04
dialekto sabeliko. dialecto sabélico. 1978a:028,05
- dialektologia. iz.** dialectología. / *dialectologie.* / *dialectology.* *euskal dialektologia.* 1983e:126,09
- dialektu. iz.** {Ik. dialektu} 1972b2:047,01,03; 1978c:172,09; 1981i:112,14; 1983a:057,12;061,01; 1985a:111,10
DIALEKTU KONTSERBAZALE. dialecto conservador. 1978c:172,09
MOZARABE DIALEKTU. dialecto mozárabe. 1972b2:047,11
dialektu zahar. 1972b2:047,08
erdi-aldeko dialektu. 1968d:136,06
euskal dialektu. 1972b4:103,22
- diamante. iz.** diamante. *diamantezko harri.* 1972b5:127,05
- diasistema. iz.** diasistema. / *diasystème.* / *dia-system.* 1968d:136,10,10
- diferente. izond.** diferente, distinto. {bestelako, desberdin, ez bezalako, ezberdin} 1972b0:027,01,04; 1972b1:037,03,09; 1972b2:040,03;042,17;048,17; 1972b4:069,02;081,09,11; 1972b5:110,04;123,13;124,13,13
- diferentzia. iz.** diferencia. {alde, bitarte, desberdintasun, ezberdintasun} 1972b0:026,10; 1972b3:058,05; 1978a:027,04,11;029,14;035,04
- diferentzial. izond.** diferencial. / *différentiel.* / *differential.* 1979d:121,10

- diglosia. iz.** diglosia. / diglossie. / diglossia.
 {"mendekotasun"}
 "diglosia*"
 1983a:049,09,10; 1984b:041,06,06,07,09;042,14...(6)
diglosiaren purgatorio. purgatorio de la diglosia.
 1978a:044,23
- digrama]]. iz.**
 [diagrama].] digrama. / digramme. / digramme
 (Ingl.), digram (EEBB).
 1968d:137,06
- diktadura. iz.** dictadura.
 1959a:129,12
- diminutibo. iz.** diminutivo. / diminutif. /
 diminutive.
 1972b5:120,16
- diosal. iz.** saludo.
 1984b:032,04
euskal diosal. 1984b:032,04
- diplomazia. iz.** diplomacia.
diplomaziara eman. izond. diplomático.
 1972e:159,02
- diptongo. iz.** diptongo. / diphthongue. / diphthong.
 1968d:140,08; 1979g:176,02
diptongo bidez. 1985b:193,05
- diputazio. iz.** diputación.
 1978a:040,04; 1981i:113,11
- diru. iz.** dinero.
 1972b2:041,18; 1983a:056,12; 1983e:134,15;135,01;
 1984b:043,10
- "disambiguation".** desambiguación. /
 désambiguisation. / disambiguation.
 1972b4:067,08
- diska. iz.** disco.
 1983e:135,04
- diskutitu, diskuti. da-du ad.** discutir.
 [eztabaidatu]
 1972b0:025,07; 1972b3:060,20
- distira. iz.** brillo.
 1972b5:122,07
- distirante. izond.** brillante. {distiratsu}
 1972b3:059,10
- distiratsu]]. izond.**
 [distiatsu].] brillante, resplandeciente.
 {distirante}
 1972b4:075,16
- disziplina. iz.** campo de estudio, ciencia, disciplina.
 1972b0:023,13
- dogma. iz.** dogma.
 1972b4:107,08,09,09,10; 1978a:032,09; 1981e:165,10
- dohai. iz.** atributo, don. {dohain}
 1958h:098,05; 1985a:119,09
 [doai].]
- dohain. iz.** atributo, don. {dohai}
 1978c:168,08
- doi. adond.**
 DOI-DOI. justo.
 1984b:035,06
- doinu. iz.** entonación, melodía, tono, tonillo. /
 intonation, accent. / intonation, accent
 (foreign).
 1958h:101,16;103,04;106,10,12;
 1972b5:122,15;125,13;129,10,13; 1979g:175,14;
 1981e:144,08;147,06;152,12,13,17
 MINTZA-DOINU. entonación, tonillo. /
 accent. / accent.
 1958h:098,13
- doinu-higidura. iz.** movimiento tonal, curva de
 entonación.
 AZENTUAREN DOINU-HIGIDURA. curva
 de entonación del acento.
 1983e:128,06
- dokumentu. iz.** documento. {agiri, paper, txosten}
 1972b2:048,13; 1972b4:103,01; 1981c:163,11;
 1983d:122,05;123,09; 1984b:040,05;045,11
Donemiliagako dokumentu. 1981i:111,08
- dolu. iz.** arrepentimiento, lamento, pesar, queja.
 {dolumin, kejakizun}
 1984b:037,06
- dolumin. iz.** duelo, lamento, condolencia. {dolu}
 1984b:039,05
- don. don, señor.**
 1972b5:110,17;113,07;
 1985d:075,03;079,07;081,08;082,02;086,12
- donostiar. izond.** natural de Donostia.
 1983a:072,08
- dorpe. izond.** torpe. {baldar, trakets}
 1978c:166,04; 1985c:191,07
 [{"dorphe"}.]
 1983a:058,08
- dorre. iz.** torre.
 1972b5:125,08
- "dossier". iz.** dossier. {txosten}
 1979d:122,17
- dotore. izond.** elegante. {apain, jantzi, txairo}
 1958h:098,07; 1959a:132,18; 1966a:069,02; 1968d:142,11;
 1972b5:118,08; 1972e:158,11; 1979g:185,05; 1981e:151,03;
 1983a:050,02; 1983e:129,10; 1984b:039,16;042,11;
 1985a:109,07; 1985c:192,01; 1987d:079,10,10
- dotoretu. du ad.** adornar, engalanar. {apaindu}
 1983e:128,02
- doctrina. iz.** 1 doctrina (Erlj.). 2 teoría.
 1972b1:035,15; 1972b3:059,12,15; 1972b4:065,06;
 1983d:121,07; 1984b:030,13;038,04;042,02,05
 kristau doctrina. doctrina cristiana.
 1983a:054,07
doctrina berri. doctrina nueva. 1985d:082,05
- dotrinagile. iz.** elaborador, confeccionador de
 doctrinas.
 1981e:153,15
- dozena. iz.** docena.
 1959a:132,11; 1981e:145,03
- duda. iz.** duda. {ezpai, zalantza}
 1958h:106,10; 1961a:050,03; 1971e:094,14;108,04;
 1972b4:087,16;107,22; 1972b5:116,10,14; 1972e:157,09;
 1975b:089,05; 1978a:026,10;037,10;

1981c:155,03;158,13;163,12; 1983a:051,10;057,08;
1983f:190,09; 1985a:115,10; 1985c:192,09; 1986c:173,07
DUDA EGIN. dudar. {zalantza izan, zalantzan jarri}
1981c:144,06; 1983d:121,06; 1984b:026,09
DUDAKO. *izlag.* dudoso. / douteux. / doubtful.
{badaezpadako, duda-muda(z)ko, dudazko, zalantzazko}
1968d:138,10;139,16;150,02; 1985c:193,02
DUDAZKO. *izlag.*
1971e:105,07

duda-muda. iz. duda.

1986c:175,03
DUDA-MUDAKO. *izlag.* dudoso.
{duda-mudazko, duda(z)ko, ezpaiko, zalantzazko}
1968d:142,13;149,13; 1972b1:031,08; 1972b4:092,08;
1984b:037,02
DUDA-MUDATAN. *adlag.* {duda-mudaka}
1971e:103,01; 1972b3:056,16
DUDA-MUDAZKO. *izlag.*
1981c:164,01

duda-mudaka. adond. dubitativamente, dudando.

{duda-mudatan}
1979g:173,04

duin. izond. digno, merecedor.

1978a:041,01

duintasun. iz. dignidad.

1983a:054,08

ahoz ebaki. pronunciar oralmente. {ahoskatu, ahoz esan}. 1984b:035,02

ebakidura. iz. 1 corte, cesura, interrupción.

2 pronunciación. / 1 coupe, césure, int. / 1 break, caesura, interruption. {1 "caesura", "eten". 2 ebak(i)era, ebakuntza}
1978a:027,03;029,03;
1981c:142,03,03;152,14;154,02,10...(6)
sapaiko ebakidura. pronunciación palatal.
1978a:033,06

ebakiera. iz. pronunciación. {ebakera, ebakidura, ebakuntza}

latín ebakiera. pronunciación latina.
1972b2:041,13

ebakitze. iz. pronunciación. {ebakera, ebakuntza}
1978a:041,11

ebakondo. iz. herida. {zauri}

1985d:076,01

ebakuntza. iz. pronunciación. {ebak(i)era, ebakidura, ebakitze}

1983d:119,08

ebangelizatu, ebangelizaten. ad. evangelizar.

1972b1:034,16,16,22

ebanjelio. iz. evangelio. {Berri Ona}

1958h:099,08; 1962f:083,08; 1971e:101,15; 1983e:128,13

ebatsi. du ad. robar.

1958h:099,17

eboluzio. iz. evolución. {bilakabide, bilakaera}

1972b2:039,03;043,05;049,01; 1977b3:053,11,15;

1972b5:114,12,12

hizkuntzaren eboluzio. evolución de la lengua.

1972b5:114,08

ed. ("Edizioa" adierazteko laburdura).

1971e:101,04; 1978a:031,11

edan, edaten, edango. du ad. beber.

1972b5:127,12

edan. iz. bebida. {edari}

1972b3:052,07

edari. iz. bebida. {edan (iz.)}

1985c:192,11

eder. izond. bello, grande, hermoso. {apain, polit}

1958h:097,02,07;098,01,03; 1961a:054,10; 1966a:069,09;

1968c:091,05; 1968d:135,07; 1968e:077,05; 1972b3:056,16;

1972b4:095,10;096,08; 1972e:159,04;

1978a:043,04; 1981c:155,01;158,06; 1983e:130,07

edergarri. iz. adorno, embellecedor. {apaindura, apaingarri}

1968d:153,09

ederki. adond. bonitamente, muy bien. {ongi}

1961a:049,03,10;053,03; 1966a:068,08; 1968c:094,03,13;

1968d:139,05;151,04,09; 1971e:106,09; 1972b0:026,11;

1972b1:030,05; 1972b2:044,04; 1972b3:062,09

1972b4:075,01;080,05;086,07;095,10;096,14...(9);

1972b5:116,12;125,07,11;126,01;

1972e:156,02;157,08;160,06; 1978c:165,15; 1979g:177,07

1981c:161,15;162,02,02; 1981h:114,11; 1983a:070,02,08;

1984b:029,04;034,01;037,11,11; 1985d:078,04; 1986c:175,15

ederretsi. dio ad. (juzgar hermoso) vanagloriarse.

1972b4:077,07

e

e.a. ("eta abar" adierazteko laburdura).

1978a:026,10;038,04;043,12

ea. a ver.

1968c:089,06; 1972b2:044,14; 1972b3:058,15;

1972b4:071,07;103,19; 1972b5:132,02;

1981c:143,05;148,02;153,06;156,01;160,18; 1983e:135,06;

1984b:029,08;031,06;044,02,14,16...(6); 1985a:108,17;

1985b:191,02; 1986c:173,06

ebakera. iz. modo de pronunciación,

pronunciación, dicción. / pronunciation, diction. / pronunciation, diction. {ebakidura, ebakiera, ebakuntza, ebakitze}

1979g:176,05;178,01;181,05;182,04;184,07;

1981c:142,09;152,13;165,03

hotsen ebakera. pronunciación de los sonidos.

1979g:175,05

ebaki, ebaki, ebakitzen. du ad. 1 cortar.

pronounce. {1 [=moztu]. 2 ahoskatu}

1958h:100,03,11;102,10;104,15; 1961a:065,04;

1968d:137,09;138,14;141,02;142,11; 1972b2:041,10;043,14;

1972b3:062,09; 1972b4:081,01,02;

1979g:175,10,11,16;181,04,05...(6); 1981c:155,03;

1983e:129,04;132,14,14;133,02; 1987d:081,01,01

edertasun. iz. *belleza, hermosura.*

1958h:098,02; 1968d:135,13; 1972b5:110,12;
1978c:166,05,07

edizio. iz. *edición. {argitalpen, argitaraldi}*

1961a:049,13; 1962f:085,01; 1964c:073,08; 1983a:073,04

edo. junt. o.

1961a:050,14;051,05;053,04,04,04...(16); 1962f:084,11,11;
1964c:072,06,17; 1966a:068,06,13;069,12;
1968c:089,04;090,09;091,04,10;092,06...(10);
1968e:075,03,06;077,06;
1971e:094,05,09;095,13;096,04,08...(30);
1972b0:024,13,15;025,15,15;026,10...(10);
1972b4:067,13;068,04,06;069,12;070,12...(74);
1972b5:110,01,09,10,15;111,03...(33);
1975b:087,09;088,18;090,08;
1978a:026,05,07;027,09,09,11...(21);
1981c:137,02,03;138,04,06,07...(76);
1983a:047,06;048,02,10;049,09;050,06...(29);
1984b:026,01,05,13;027,03;035,02...(21);
1985b:186,04,09;187,07;188,08,10...(13);
1985d:077,03;079,08;080,05;081,05,05...(9);
1986c:169,10;170,15;171,07;172,03;173,07;
1987d:079,06,07;080,07,16,18...(8)

edo/eta. junt. o. {*edota*}

1984b:031,14

edonon. adond. *en cualquier parte. {nonnahi}*

1972b4:068,12; 1978a:028,01; 1978c:165,08; 1983a:050,01;
1984b:039,16; 1985b:191,12; 1986c:169,05

EDONONGO. izlag. *de cualquier parte.*

{*nonnahiko*}

1983a:050,12; 1985c:194,03,03

edonor. izord. *cualquiera. {nornahi}*

1972b5:129,07; 1978c:170,13; 1979g:173,04; 1983a:057,07

edontzi. iz. *vaso, recipiente para beber.*

1958h:102,12

edota. junt. o. {*edo/eta*}

1968c:091,02; 1968d:141,01;144,05,05;
1971e:096,03;102,04;
1972b0:023,03;025,09,11;026,05,05...(6);
1972b1:030,02;031,04;033,12; 1972b2:041,18,18;048,02
1972b3:052,05;053,11;055,10;057,15;059,12;
1972b4:067,07;068,08;070,02;072,15;075,19...(10);
1972b5:110,19;113,10;116,16;121,08,09...(9)
1975b:092,05;
1978a:027,10;028,07;031,06;032,05;033,02...(10);
1978c:171,14;172,09; 1979g:173,13;
1981c:142,13;158,06;165,07; 1983d:117,01
1984b:035,11;043,11;044,18; 1985b:187,11; 1985c:193,06;
1986c:171,07,08;177,04; 1987d:080,01

edozein. Detzg. *cualquier(a). {zeinnahi}*

1958h:098,14;099,10;100,16;101,05,05...(6);
1961a:048,05;062,05,08; 1964c:072,08;073,02;
1964g:182,09,09; 1968e:075,03,07; 1972b1:030,01;
1972b3:057,01
1972b4:068,02,10;069,02;073,05;077,05...(15);
1972b5:113,10,13;114,13,15;119,03...(10);
1978a:028,15;029,02;030,02,08;034,04...(7)
1978c:171,07; 1979g:180,11;
1981c:137,02;145,03;148,09;151,07;156,01...(8);
1983a:058,11;061,06,10;069,09;070,08; 1983d:122,05;
1983e:126,14;127,01;131,03,14;134,05;
1984b:025,05;031,01;036,03;037,11,11...(6);

1985a:108,19;109,12;110,02,11;113,12...(7)

1985b:186,07;190,14;191,02;

1986c:172,10;173,07;174,16;175,03;177,04; 1987d:081,18

edozer. Detzg. *cualquier (cosa). {zernahi}*

1959a:125,06,07; 1972b4:083,02; 1979g:176,07;
1983a:067,02; 1985a:114,06

eduki, edukitzen, edukiko. du ad. *poseer, tener.*

1958h:101,05;103,15;106,01,12;
1959a:125,04,05;128,13,20;130,06...(9);
1961a:048,15,20;049,03;050,02;051,02...(13); 1962f:085,06;
1964c:072,14; 1964g:179,06;180,03;181,02;182,02;
1966a:067,06; 1968c:091,04;
1968d:137,10;138,10;140,07,08;147,11...(9);
1968e:075,09;076,09;
1971c:094,04;098,03,05,08;099,11...(8); 1972b0:025,02;
1972b1:032,15; 1972b2:041,02; 1972b3:057,03;061,11;
1972b4:078,07;082,11;084,09;085,02;087,04...(7);
1972b5:130,20; 1972e:156,07,14;159,05;
1975b:087,03;091,06,08;092,05;
1978a:026,10;034,06;035,04;037,04;040,01...(7)
1978c:162,10;163,13;167,06,12,15...(6);
1979g:176,08,08;177,12; 1981i:114,02;
1983a:049,08;051,04;057,16;058,02,09...(8);
1983d:116,04,06;117,07;
1983e:126,05;131,11;133,05;135,08;136,01; 1983f:189,03;
1984b:027,04,05;028,08;030,10;038,11...(7);
1985a:108,20;109,07;110,05,10;111,03...(7);
1985b:191,05;192,05; 1985d:079,05;086,05; 1986c:170,15;
1987d:080,21

EDUKITZEKO. *a tener, para tener.*

1968d:147,05

EDUKI, -TZAT. *considerar, juzgar, tener por.*

{*-tzat jo, etsi*}

1958h:098,09; 1959a:133,08; 1961a:055,11;062,10;
1964c:072,13; 1972b3:056,15; 1972b4:098,09;108,05;
1979d:121,05;123,07; 1981c:137,03; 1983e:132,03
1983f:188,11; 1984b:026,06;031,05;044,09

{*iduki*}.]

eduki. iz. *contenido (Gram.). / contenu. / content.*

{*barne muin, mami*}

1986c:172,07

egarri. iz. *sed.*

1958h:097,07; 1964c:073,02; 1968e:075,06; 1979g:185,02;
1983a:063,11

egia. iz. *verdad.*

1958h:102,01;103,09; 1959a:131,18;
1961a:048,02,03;050,15;054,05,05...(7); 1966a:068,05;
1968d:136,09;139,05;140,05;144,09;
1971e:097,02,02;099,14;100,07;103,01;
1972b1:031,01;034,11;035,08;036,17;
1972b4:066,06;071,07,11;086,12;098,06...(8);
1972e:159,06,06; 1978a:029,08;031,11
1978c:164,11,19;167,14,14;
1983a:050,13,13;059,07;063,08,10...(9); 1983d:117,07,07;
1983e:125,03;128,02,02,06;130,05; 1983f:188,01
1984b:030,12;044,17; 1985a:110,12; 1985e:192,05;
1985d:084,08; 1986c:171,14;172,08

EGIAZ. adond. *sinceramente, verdaderamente.*

{*egiazki*}

1978c:169,09

egia salbu. {"salua ueritate"}

- 1972b4:091,10
- egiantz. iz.** aproximación, probabilidad.
1968c:091,01
- egiazki. adond.** de veras, sinceramente, verdaderamente. [benaz, benetan, zinetan, zinez]
1972b0:026,05; 1972b2:041,13; 1972b5:116,10;
1978a:026,10; 1983a:058,14
- egiazko. izlag.** real, verdadero. / réel, vrai. / real, actual, true. {benetako, zinetako, zinezko}
1959a:132,06; 1961a:048,01:052,11; 1972b0:028,03;
1972b1:034,08; 1972b3:055,20;
1972b4:070,06:098,14:099,14;
1972b5:111,08;112,10;132,09;
1978a:027,10:028,04:029,01:033,10:036,08...(6);
1983a:062,14:063,10; 1984b:038,07
erdi egia erdi alegiazko. 1978a:037,02
- egiaztatu, egiazta, egiaztatzen]] da-du ad.**
comprobar, verificar. / vérifier. / to check, verify. {frogatu}
1968d:151,09; 1972b4:074,06; 1978a:026,07:029,03:030,01
- egiballo. iz.** valor de verdad. / valeur de vérité, valeur logique. / truth value.
1981c:147,11
- egile. iz.** agente, autor. / agent, auteur. / agent, author. {1 autore. 2 idazle, izkribatzaile}
1961a:051,05:053,07:055,15; 1964c:073,01; 1966a:068,10;
1968c:091,02,02,09; 1972b3:053,20; 1972b5:120,12;
1978c:170,09; 1979d:123,02;
1983a:056,11:068,04:070,10; 1983d:116,08;
1985a:109,05;111,12; 1987d:080,01
egile itxura. 1972b5:121,16
poliz-novela egile. autor de novelas policíacas.
1972b3:057,08
- egin, egiten, egingo. du ad.** 1 hacer. 2 cumplir. 3 apostar. 4 suponer. 5 hablar {2 bete. 4 jo, eman 2. 5 hitz egin}
1958h:103,12;104,03;106,07,13;
1959a:125,05,08;127,16,17,18...(9);
1961a:048,05,24:049,03:050,12:051,07...(15); 1962f:084,11;
1964c:071,04,13,13:072,04:073,01...(6);
1964g:182,07,07,10,12; 1966a:067,03,03:068,06,08,09...(6);
1968c:090,01:091,03,07:092,02:093,11...(7);
1968d:135,07;136,02,16,16;141,04...(10);
1968e:075,02,03,04:076,06,07...(7);
1971e:093,08:094,02,02:096,07,16...(12);
1972b0:025,09:026,02,05:028,19;
1972b1:029,06:030,14:031,09,15,22...(12);
1972b2:042,07,09,12,17:043,19...(13);
1972b3:051,08,10:052,04,05:053,01...(14)
1972b4:067,15,15:068,14:070,05,06...(53);
1972b5:109,07;111,12;112,04;113,07,11...(29);
1972e:157,01,09; 1975b:087,08,13,15:089,02:090,01
1978a:026,08:027,09:030,02:031,02,08...(27);
1978c:163,17;164,06;166,02:171,01;
1979d:121,02,04,05:122,04;123,07...(6);
1979g:173,11;174,14;175,13;177,12;180,08...(6);
1981c:138,04;144,08;145,12;146,06;147,01...(19);
1983a:047,06,06,08,08:048,02...(24);
1983d:116,07;118,13;120,07;121,06;
1983e:126,03,09,11,11,12...(21); 1983f:190,12;
1984b:025,08:026,09:027,07:030,09,09...(28);
1985a:108,01,07,10;109,04;110,12...(12);
1985b:186,04;187,06;190,06;192,04,10;
1985d:076,04,09:077,03,16:078,04...(12);
1986c:172,05,11,16,16;
1987d:079,11:080,10,23
EGIN, -(R)ENA. hacer las veces de.
1985a:109,08
EGIN, -(R)ENAK. acabar, morir. {akabatu, hil}
1966a:067,07
- egin. iz.** hecho.
1983a:062,08; 1985a:118,03
- egin-desegite. iz.** hecho y deshecho, construcción y demolición.
1984b:029,08
- eginahal. iz.** intento. {ahalegin, saio}
1968d:148,12; 1972b4:067,13;
1978a:032,03:042,11:044,11,16; 1983e:130,03;
1984b:028,02
EGINAHALAK EGIN. intentar, esforzarse. {ahaleginak egin, ahalegindu, saiatu}
1972b2:045,16; 1972b5:129,14; 1978a:038,06
EGIN-AHALAK EGIN.
1971e:094,02
EGIN-AHALEAN. *adlag.* esforzándose, a duras penas. {ahaleginak}
1968d:148,04:152,03
- eginbehar. iz.** {eginbide, eginkizun, egiteko, zeregin}
1961a:048,07; 1968e:077,06
- eginbide. iz.** deber, quehacer, tarea. {eginbehar, eginkizun, egiteko, zeregin}
1964c:072,10; 1968d:152,03; 1972b4:092,14:100,09:102,13;
1972b5:116,12; 1972e:155,04; 1975b:090,02;
1978c:162,01:165,01:170,12; 1979g:183,07; 1985a:118,15
1985d:078,03
- eginkizun. iz.** deber, quehacer, tarea, función. {eginbehar, eginbide, egiteko, zeregin}
1958h:098,08;100,17; 1964c:071,13; 1966a:069,13;
1968d:153,11; 1983a:050,02:058,03; 1983e:128,12;132,06;
1984b:026,12; 1985a:119,03; 1987d:081,01
EGINKIZUN. *Pred.* 1 factible. 2 a realizar, por hacer. {egiteko (*Pred.*)}
1985b:187,09
- egintza. iz.** acción, acto, hecho. {egitate, egite, ekintza}
1983a:050,16
- egitamu. iz.** 1 estructura. 2 programación, distribución. {1 "egitura", "estructura"}
1968c:091,10
HIZKUNTZ EGITAMU. planificación, programa lingüístico.
1978a:038,01
- egitate. iz.** acción, hecho. {egintza, ekintza}
1984b:032,01
- egite. iz.** hecho. {egin (iz.)}
1983a:051,07; 1985b:185,08

- egite-1. iz.** parecido. {"antz", "homomorfismo", eite)
1968c:092,03;093,01; 1983f:190,05
- egiteko. iz.** quehacer, tarea. {eginbehar, eginbide, eginkizun, zeregin)
1958h:099,15; 1961a:053,06; 1975b:091,01;
1978a:025,03;039,01;044,01; 1979g:184,03;185,02;
1981e:142,13; 1983e:131,06; 1985b:185,07; 1985d:078,06
- EGITEKO. Pred.** pendiente de hacer, por hacer. {eginkizun (Pred.)
1961a:048,07; 1979g:174,03
- egitura. iz.** estructura. / structure. / structure.
{"egitamu", "structura", "*estructura*"}
1961a:059,04; 1968c:091,10;092,01,06,06,07; 1971e:107,01;
1972b1:031,09; 1972b2:042,09; 1972b3:062,03,06,06;
1972b4:073,14;079,02,15;080,02,05...(9)
1972b5:109,05;113,05;120,14; 1979g:179,04,13;
1983a:063,11;065,10; 1983e:129,06; 1984b:041,01;
1985b:188,06;191,02
- AXALEKO EGITURA.** estructura superficial. / structure superficielle. / surface structure.
{axalezko egitura)
1971e:107,01; 1972b4:092,12; 1972b5:109,05,08
- AXALEZKO (EGITURA).** estructura superficial. {axaleko egitura)
1972b4:082,10
- AZPIAN DATZAN EGITURA.** estructura subyacente. {"underlying", azpiegitura, egitura sakon)
1971e:107,01
- AZPIKO EGITURA.** estructura subyacente. / structure sous-jacente. / underlying structure, deep structure. {azpian datzan egitura, azpiegitura, egitura sakon)
1972b4:081,15;082,10;087,12
- BARNE EGITURA.** estructura profunda, estructura interna. / structure interne. / deep structure. {azpian datzan egitura, azpiegitura, egitura sakon)
1972b4:081,13
- BARREN EGITURA.** estructura interna, estructura profunda. {azpiegitura, barne egitura, egitura sakon)
1972b4:102,18;105,12
- EGITURA ABSTRAKTO.** estructura abstracta.
1972b3:060,08
- EGITURA FONIKO.** estructura fónica.
1979g:178,04
- EGITURA IZKUTU.** estructura latente, profunda. {azpiko egitura, azpiegitura, egitura sakon)
1972b4:092,14
- EGITURA SAKON.** estructura profunda. / structure profonde. / deep structure. {azpiegitura, azpiko egitura, egitura izkutu)
1971e:107,04; 1972b4:092,13;094,11;102,07;105,02;
1972b5:109,05
- FONEMA EGITURA.** estructura fonemática. / structure phonématique. / phonemic structure.
1972b4:082,04
- FONOLOGIA EGITURA.** estructura fonológica. / structure phonologique. / phonological structure.
1972b5:122,08
- GAINNEKO (EGITURA).** estructura patente, superficial, superior. {axaleko egitura, azaleko egitura)
1972b5:109,05
- GRAMATIKA EGITURA.** estructura gramatical.
1972b0:026,09; 1972b5:122,08
- HIZKUNTZ EGITURA.** estructura lingüística. / structure linguistique. / linguistic structure. {hizkuntzaren egitura)
1972b5:114,07
- gizarte egitura.** estructura social.
1972b3:060,18
- gizarte-egitura.**
1972b5:121,01
- esaldiaren egitura sakon.** estructura profunda de la oración. 1972b4:102,18
- euskal egitura.**
1971e:096,06
- frasearen egitura.** estructura de la frase. {perpauaren egitura}. 1972b4:086,05
- hizkuntzaren egitura.** estructura de la lengua, estructura del lenguaje. {hizkuntz egitura)
1972b5:117,13; 1972e:157,08
- perpauaren egitura.** 1981e:142,09
- egitura deskripzio. iz.** descripción estructural. / description structurale. / structural description. {deskripzio estructural)
1972b4:079,13
- egiune. iz.** acuerdo, pacto, convención. / convention. / convention. {abeniko, tratu)
1968d:144,09; 1971e:093,06; 1983a:067,03
- egiunezko. izlag.** convencional. / conventionnel. / conventional.
1959a:131,31
- egiztatu, egizta, egiztatzen. da-du ad.** verificar. {Ik. egiztatu)
1972b4:071,11;072,14
- egiztatze. iz.** comprobación, verificación. / vérification. / check(ing), verification, confirmation.
1972b4:071,15
- egoera. iz.** circunstancia, situación, estado. / situation, état. / situation, state. {aldarte)
1958h:099,11; 1961a:054,10; 1968c:090,02;
1968d:136,03;152,08; 1972b0:023,13;024,03;
1972b2:048,12; 1972b3:058,17; 1972b4:083,08;104,10;

1972b5:116,14,15
 1978a:026,09,10,13;028,07; 1978c:164,12;171,06;
 1979d:122,15; 1979g:174,03;
 1983a:049,10;050,03;058,11;068,10;070,03;
 1983e:125,03,08
 1983f:187,03,09; 1984b:037,01,05;039,07;041,01;
 1985a:107,06; 1985c:191,13; 1985d:084,01
HIZKUNTZ EGOERA. estado de lengua,
 estado lingüístico. / état de langue, état
 linguistique. / state of language, linguistic
 situation. {hizkuntzaren egoera}
 1978a:030,11;035,05
 linguistika egoera. situación de la lingüística.
 1972b0:023,12
egungo eguneko linguistika egoera. 1972b0:023,12
hizkuntzaren egoera. situación de la lengua,
 situación lingüística. {hizkuntz egoera}
 1972b5:132,07; 1978a:043,01; 1983a:048,02; 1983e:125,08

egoki. izond. 1 adecuado, conveniente. 2 adecuado,
 correcto, gramatical. / 2 adéquat, correct,
 grammatical. / 2 adequate, correct,
 grammatical. {2 gramatika legezko, zuzen}
 1959a:130,01; 1961a:047,03;054,07; 1962f:085,03;
 1968d:136,06;141,09,13;152,09;
 1972b1:032,14;034,16;036,14; 1972b2:039,03;043,10;
 1972b3:059,10,18;
 1972b4:072,11;075,05;079,15;086,06;091,03;
 1972b5:112,06,11;113,10;114,02,11...(10); 1972e:155,02;
 1978a:034,02; 1978c:164,12
 1981e:139,03;144,06; 1981i:111,03; 1983a:051,04;071,07;
 1983e:135,01; 1983f:188,13; 1984b:030,11;042,09;044,11;
 1985a:116,01; 1986c:175,12

egokiera. iz. 1 ocasión, oportunidad.
 2 correspondencia. / 2 correspondance. /
 2 correspondence. {1 aukera.
 2 "korrespondentzia", egokitasun}
 1961a:055,15; 1978c:161,11; 1979g:185,05; 1981e:156,04;
 1985b:193,06; 1985d:079,08

BAT-BANAKO EGOKIERA.
 correspondencia biunívoca. {bana banako
 egokitasun}
 1983e:129,01

egokieratu, egokieratzen. zaio ad. tener la
 oportunidad, surgir la ocasión.
 1981e:138,05

egokitasun. iz. 1 acierto, conveniencia.
 2 correspondencia. 3 corrección. / 3 correction.
 / 3 correctness. {3 egokiera, korrespondentzia}
 1972b2:040,05,06; 1978a:044,25; 1983a:047,03,04;
 1983e:129,02

BANA-BANAKO EGOKITASUN.
 correspondencia biunívoca. {bat-banako
 egokiera}
hots eta letren arteko bana-banako egokitasun.
 correspondencia biunívoca entre sonidos y letras.
 1968d:137,07

egokitu, egokitzen. du.dio ad. 1 capacitar, dotar.
 2 adecuar, amoldar. 3 colocar. {1 trebatu.

2 moldatu. 3 kokatu)
 1958h:098,08; 1972b1:031,09;
 1972b4:071,21;081,14;107,17; 1972b5:116,11,12;117,13;
 1978a:038,03;041,06; 1983f:189,04
EGOKITU. izond. capacitado, dotado.
 1972b5:113,13;117,13

egokitze. iz. adecuación. / adéquation. / adequation,
 adequacy. {moldadura}
hitzaren egokitze. adecuación de la palabra.
 1978a:041,11

egon, egoten, egongo. ad.

egon. da ad. estar.
 1958h:098,01,05,06;100,08,13...(22);
 1959a:125,09;127,07;128,14;129,01;130,04...(18);
 1961a:048,14,24;049,04,07;050,03...(27);
 1962f:083,10;085,06
 1964c:071,02,11;072,13,14; 1964g:179,12,12;180,06;
 1966a:068,08;069,08;
 1968c:090,04;091,07;092,02,03,06...(14);
 1968d:135,09;136,03,16,16;138,09...(29);
 1968e:076,06,07;077,03;
 1971e:093,04;094,12,13;095,02,02...(28);
 1972b0:023,10;024,09;025,02,06,11...(13);
 1972b1:029,08;031,01;032,08,08;033,03...(12);
 1972b2:040,03;041,06,09;044,19;046,08;
 1972b3:052,02,08;055,05;056,15;061,07...(9)
 1972b4:067,02,08,13;069,08;070,09...(57);
 1972b5:109,05;110,17;112,17;113,03,13...(21);
 1972e:156,05,11,14;157,03;158,01...(9);
 1975b:087,05;088,03,06,15,17...(10);
 1978a:026,10;027,04,10;028,02,09...(27);
 1978c:163,11;164,03,13,15,15...(24); 1979d:123,01,06,10
 1979g:174,03;175,04;176,03,03;177,02...(21);
 1981e:138,02,02,08,10;139,05...(34);
 1981i:112,03;113,02,04,08,12...(6);
 1983a:047,03,06;048,02;049,10,12...(36);
 1983d:117,01,02,04,08,08...(8);
 1983e:126,06,09,13;129,06,09...(19);
 1983f:188,11;189,03,08;
 1984b:025,07,07;026,11,13;028,05...(31);
 1985a:107,02,03;108,17,19,19...(17);
 1985b:186,03;189,11;190,01,04,14...(10); 1985c:193,07;
 1985d:078,02,05;079,05,05,15...(12);
 1986c:170,04;171,07;174,11,13;
 1987d:079,11,15;080,04;081,05,07

egon. zaio ad. afectar, atañer, ceñirse. {joan
 (zaio)}

1958h:099,11,12;104,13; 1961a:054,10;065,14;
 1968c:090,01;093,08;094,09;095,14;
 1968d:136,08;138,15;139,01;142,14;143,11...(12);
 1971e:093,07;095,01,10;096,06,13...(6);
 1972b0:023,02;024,17;025,15,15;026,03...(9);
 1972b1:031,08;035,16;036,12;
 1972b2:040,06,06,12;041,18;047,06...(6);
 1972b3:052,01,12;055,07,12,13...(8);
 1972b4:067,05;074,16;075,01;082,08;087,15...(11);
 1972b5:109,07;113,06;114,01;115,15;116,14...(12);
 1972e:155,08;156,05;158,09; 1975b:088,05;
 1978a:030,03,09;036,08;038,04,09...(7); 1979d:122,05;
 1979g:173,06;174,14;176,03;178,01;181,12...(7);
 1981e:140,15;141,10;143,03;147,08;149,03...(13);
 1981i:112,01;

- 1983a:047,02;048,07;050,01;052,09;054,08...(11)
 1983d:115,05;116,11;122,08,13;123,05...(6);
 1983e:125,11;126,18;128,13;131,11;1983f:189,05;
 1984b:026,13;032,14;034,15;036,13;038,08...(6);
 1985a:107,03;108,03;110,06;111,15;115,09...(7);
 1985b:185,05;187,02;188,07;190,07;
 1985d:077,05;079,11;086,02,09;
 1986c:169,03;171,11;172,07;176,03
- DAGOEN DAGOENEAN.** tal y como está.
 1968d:138,07;151,06; 1968e:075,09; 1972e:157,03;
 1979g:181,13; 1985e:192,12;193,10
- EGON.** *iz.* reposo.
 1972b4:107,05
- egonaldi.** *iz.* estancia.
 1985a:108,07
- egosi.** *du ad.* (cocer) asumir, asimilar.
 1966a:069,10
- egoskogor.** *izond.* testarudo.
 1983a:060,03
- egotzi, egotzen.** *dio ad.* 1 asignar, atribuir.
 2 criticar, imputar.
 1968e:077,05,06; 1971e:107,08; 1972b4:077,07;099,08;
 1978c:162,01; 1981c:150,01;165,02; 1983a:047,02;060,07;
 1984b:040,13; 1985d:078,03;082,02
- egun.** *iz.* día.
 1958h:097,02; 1959a:127,04; 1961a:047,11;050,06;051,04;
 1964c:071,12;073,02; 1964g:181,07; 1968c:089,08;
 1968d:138,13; 1968e:076,06;
 1971e:093,01;098,02;100,04;102,03,08...(9);
 1972b0:023,01,09,12;024,06;
 1972b1:030,01;031,22;032,09;034,02;036,13...(6);
 1972b2:039,05;041,02,02,03;046,09...(7);
 1972b3:053,15;055,06;059,04;060,17;
 1972b4:066,04;082,01;083,01;102,14;
 1972b5:114,08;118,08;122,03;124,06;130,11...(9);
 1978a:027,02,08;030,11;033,07;042,03...(7); 1978e:166,10;
 1979d:123,09; 1979g:174,03;184,05;
 1981c:138,13;146,11;155,01;158,05
 1981i:112,02; 1983a:050,16;069,09; 1983e:130,05;
 1983f:189,07; 1984b:030,18;033,12;039,09,11;041,01...(6);
 1985a:107,02;108,14;115,07
 1985d:079,14; 1986c:171,14
- EGUN-EGUNEKO.** *izlag.* actual. (oraingo)
 1972b1:034,06
eguneko egun. hoy en día. 1983e:126,03
- egun.** *adond.* hoy.
 1961a:061,01; 1968d:149,01; 1972e:157,02; 1978a:030,08;
 1979g:184,11; 1983e:126,03; 1984b:042,13
- EGUNGO.** *izlag.* actual. (oraingo)
 1968e:096,02; 1968d:141,05;153,04; 1972b4:102,14;
 1972b5:114,12; 1978a:028,04;029,09,11;031,10;040,02...(6);
 1984b:028,10
- EGUNGO EGUNEAN.** actualmente, hoy en día.
 1964c:073,02; 1968d:138,13; 1968e:077,04;
 1972b0:023,09;024,06; 1972b4:066,04;082,01;
 1972b5:118,08;122,03;131,02,07;132,08...(6);
 1978a:026,07;027,02,08,08;042,03...(7); 1979g:184,05;
 1981c:155,01; 1981i:112,02; 1983a:050,16; 1983f:189,07;
 1984b:030,18; 1985a:108,14;115,07
 1985d:080,09,09; 1986c:171,14
- EGUNGO EGUNEKO.** *izlag.*
 1968c:089,08; 1968e:076,06; 1972b5:114,08; 1978a:030,11;
 1979g:174,03; 1983a:069,09
- EGUNGO EGUNEZ.**
 1971e:103,01
egungo egun. actualmente, hoy en día.
 1978a:030,08; 1981c:138,13;146,11; 1984b:039,11
- egundaino.** *adond.* hasta ahora, hasta la fecha.
 1971e:095,12; 1972b2:040,01; 1972b4:065,04;095,11;
 1978a:026,05;032,09
- EGUNDAINOKO.** *izlag.* enorme, inaudito.
 [sekulako]
 1972b1:035,18
- egunerok.**
EGUNEROKO. *izlag.* corriente, cotidiano, habitual. {egunoroko}
 1972b0:027,05
- egunkari.** *iz.* diario.
 1972b4:081,07; 1978a:026,10;043,05; 1978c:170,13;
 1987d:079,06
- egunoro.** *adond.* todos los días.
 1972b2:042,03
- EGUNOROKO.** *izlag.* corriente, cotidiano, habitual. {eguneroko}
 1961a:048,07; 1968d:144,09; 1972b4:088,09;108,04;
 1972b5:131,09; 1979g:184,03; 1984b:033,02
- eguntsenti.** *iz.* amanecer. [argi urratze, goizalde]
 1972b0:027,02
- eguzki.** *iz.* sol.
 1964g:181,07; 1972b5:130,11,14
- eguzkialde.** *iz.* oriente. {ekialde, sortalde}
EGUZKI ALDEKO. *izlag.* {ekialdeko}
 1985b:192,08
eguzkialdeko euskalki. dialecto vasco oriental.
 1981c:154,13
 [eguzki alde.]
 1981i:114,12
 [eguzki-alde.]
 1978c:168,09,10
- eho.** *du ad.* moler.
 1984b:034,10
- ehuneko.** *iz.* centena.
 1979d:122,02
ehuneko "x". porcentaje, tanto por ciento.
 1968c:094,05
- ehunka.** *adond.* a cientos.
 1961a:048,24; 1972b1:035,19; 1981c:153,15;163,02
 [ehunda.]
- eibartar.** *iz.* eibarrés, natural de Eibar.
 1981i:112,16
- eite.** *iz.* aspecto, forma, parecido. {antz, egite-1, itxura}
 1958h:104,03; 1961a:057,05; 1968d:144,05;
 1981c:147,10;158,04;164,10; 1984b:042,03;
 1985a:108,09;116,12; 1985b:187,04
- EITEKO.** *izlag.* parecido, similar, análogo.
 [antzeko, erako, gisako]
 1981i:112,09; 1983e:127,11

- eite fisiko.* aspecto físico.
1972b2:040,05
- hitzaren jatorrizko eite.* aspecto original de la palabra. 1979g:182,03
- ejenplu. iz.** ejemplo. {adibide, etsenplu, exenplu}
1959a:130,13
- ekaitz. iz.** tormenta.
1983a:064,13
- ekarri, ekar, ekartzen. du.dio ad.** traer.
1958h:099,03,07; 1959a:126,12;
1961a:054,09-057,17;058,11;060,02,08...(6);
1962f:083,03,08; 1966a:068,13; 1968d:138,08;
1971e:093,08-094,04;096,14;098,13;101,04...(10);
1972b0:026,10; 1972b2:045,01;048,10,11;
1972b3:061,04;062,05;
1972b4:068,04;072,06;074,09;075,08;077,08...(6)
1972b5:111,13;118,05;120,13;126,07;127,01;
1978a:026,11;028,12,12;029,03,11...(9);
1978c:164,07;169,05; 1979g:173,02;177,01;179,13;184,07
1981c:140,12;145,04,09;148,10;150,11...(9);
1981l:111,02;112,09;
1983a:047,07,09;051,12;058,05;059,06...(7);
1983d:115,03,07;
1983e:126,03,03;134,18; 1983f:190,05;
1984b:026,10;027,04;031,11;036,05;038,10...(7);
1985b:186,11;189,05,07; 1985c:194,05;
1985d:078,12; 1986c:176,04; 1987d:080,08
- ekauta*, iz.**
Ekauta Jauregi*. Palacio de la Diputación.
1984b:035,02
- ekialde. iz.** oriente. {eguzkialde, sortalde}
1978a:033,08
EKIALDEKO. izlag. oriental. {eguzkialdeko, sortaldeko}
1972b1:034,19,20,21
- ekilibrio. iz.** equilibrio. {oreka}
1972b2:045,02
- ekin, ekiten, ekingo. dio ad.** actuar, emprender, hacer.
1961a:056,14; 1968d:148,04; 1971e:093,06; 1972b0:028,19;
1972b3:052,13; 1972b4:076,05; 1972b5:119,05;
1972e:157,05; 1978a:025,04;041,02;043,08;
1983a:049,08;068,10; 1983d:116,03; 1983e:135,02,10;
1985b:188,01; 1985d:084,11
- ekintza. iz.** 1 actividad, acto. 2 iniciativa. / 1 action, acte. / 1 action, act. {1 egintza, egitate}
1972b0:023,08; 1972b4:074,06
- ekintzaille. iz.** activo, emprendedor.
1978a:037,01
- ekitaldi. iz.** iniciativa, actuación.
1983a:055,01
- ekoizpen. iz.** producto, resultado (Mat.).
{"ondore"}
1972b5:115,04
- ekonomia. iz.** economía. / économie. / economy.
1983a:053,01
etxeko ekonomia. economía doméstica.
1978a:037,05
- ekonomiko. izond.** económico. {ekonomi-}
1971e:097,01; 1972b2:046,12
- ekonomilari. iz.** economista. {ekonomista}
1985a:111,14
- ekonomista. iz.** economista. {ekonomilari}
1972b4:097,20
- ekuazio. iz.** ecuación. / équation. / equation.
1972b5:127,13
EKUAZIO DIFERENTZIAL XINPLE.
ecuación diferencial simple. / équation différentielle. / differential equation.
1979d:121,10
LEHEN MAILAKO EKUAZIO. ecuación de primer grado.
1972b4:071,02
- elaberri. iz.** novela. / roman. / novel. {elaberri, no(b)(v)jela}
1984b:042,15; 1985d:087,02
- elbarritu. izond.** inválido, tullido.
1984b:029,05
- eleberri. iz.** novela. {elaberri, no(b)(v)jela}
1968d:152,07
- elebitasun. iz.** bilingüismo. / bilinguisme. / bilingualism.
elebitasuneko denboraldi. período de bilingüismo.
1978a:030,05
- elefante. iz.** elefante.
1972b4:070,08
- elektrika. iz.** electricidad.
elektrika kolpe. descarga eléctrica.
1972b4:074,07
- elektroniko. izond.** electrónico.
1972b4:066,03;076,04
- elementu. iz.** elemento. / élément. / element, constituent, component.
1968c:092,01,01; 1972b3:053,14,21;062,03,04;
1972b4:071,24,24,26;072,03;076,14...(11);
1972b5:110,01;123,14; 1978a:030,01;
1981c:143,03;147,08;149,12
1983e:132,14
AZKEN ELEMENTU. elemento terminal.
1972b4:087,15
HIZKUNTZ-ELEMENTU. elemento lingüístico. / élément linguistique. / linguistic element.
1972b3:061,10,12;062,15
kultur elementu. elemento cultural.
1972b5:112,14
- elipsis. iz.** elipsis. / ellipse. / ellipsis. {"deletion", deuseztatze, ellipsis}
1972b2:048,12,15; 1972b4:102,16,17;103,01
- eliz-gizon. iz.** {Ik. elizgizon}
eliz-gizon gisa. 1972b3:059,09
- eliza. iz.** iglesia.
1972b1:035,09; 1978a:026,13;031,03;033,02; 1983a:054,08;
1985a:107,03,04
ELIZAKO. izlag. clerical, eclesiástico.
1983a:054,08; 1984b:033,02;039,14
Ekialdeko Eliza. 1972b1:034,18; 1978a:031,03

- Mendebaleko (eliza)*. 1972b1:034,18
- elizgizon. iz.** religioso, sacerdote, clérigo.
1964c:072,12; 1978a:032,05,09,13;
1983a:054,03:062,07,068,10
- elizkizun. iz.** función religiosa.
1978a:032,09
- elkar. izord.** mutuo, mutuamente, recíproco. /
réciproque. / reciprocal, mutual, inter-.
1958h:099,11;101,12; 1959a:130,14;131,19,19;132,02;
1968c:089,06;090,08;093,11;095,14;
1968d:136,04;143,01;144,05,05,05...(6); 1971e:101,05;
1972b0:023,10;024,07; 1972b1:037,13;
1972b2:039,05;044,17,17,21:045,01...(7);
1972b3:062,07,12; 1972b4:086,15;101,10;102,14;
1972b5:109,06;122,01
1978a:027,04;028,14;031,11;041,08; 1978c:164,15;
1979g:174,02;183,01;
1981c:142,02;152,17;153,01;158,04;165,02; 1983a:048,03;
1983d:116,02;122,12; 1983e:125,09;135,03;
1984b:026,02,04;036,04; 1985a:108,10; 1985b:192,10;
1986c:170,08;173,03;174,15,17
- ELKAR ADITU.** entenderse.
1972b2:049,01
- ELKAR HARTU.** coincidir. {bat(era) etorri,
ados egon}
1959a:132,05; 1981c:162,03
- ELKARGANA BILDU.** juntar(se).
1968d:136,04
- ELKARRI ADITU.** escucharse, entenderse.
1972b2:045,17
elkarren besotik. a una, conjuntamente.
1968c:096,03
elkarren hurren. seguidamente. {elkarren segidan}
1981c:160,07; 1983a:060,15; 1983d:116,04; 1983e:134,08
elkarren hurrenxko. 1983a:052,07
elkarren kide. equivalente, pareja. {baliokide}
1961a:058,10; 1971e:104,08; 1983d:122,01
elkarren segidan. 1972b4:077,08
[alkar.]
- elkar-bizitza. iz.** convivencia.
1981i:114,09,09
- elkarganatu, elkarganatzan. da-du ad.** unir(se).
{batu, elkartu}
1972b4:089,13; 1978a:028,05; 1978c:168,12;172,11
- elkarketa. iz.** unión. {lotura}
1986c:175,03
- elkarlan. iz.** trabajo en común. {elkarrekiko lan}
1978a:025,02;044,26
[elkar-lan.]
1984b:042,02
- elkarleku. iz.** punto, posición de unión.
hitz elkartuen elkarleku. posición en donde se unen
las palabras que forman una compuesta.
1979g:177,06
- elkarrekiko. izlag.** común, recíproco. / réciproque.
/ reciprocal, mutual, inter-, joint.
elkarrekiko lan. trabajo en común. {elkarlan}
1968c:093,11
elkarrekiko lokarri. 1985a:110,09
- elkarrekiko tratu.* 1984b:043,02
- elkarretaratze. iz.** unión. {elkartze}
1985d:079,04
- elkarrizketa. iz.** conversación, diálogo. /
conversation, dialogue. / conversation, dialogue
(Ingl.), dialog (EEBB). {solas}
1972b3:057,09,10; 1972b4:074,14; 1981c:143,08,10;
1984b:044,12,14
- EGUNOROKO ELKARRIZKETA.**
conversación cotidiana, conversación común.
1981c:147,02
elkarrizketa arrunt. conversación usual.
1981c:139,12
[elkar hizketa.]
1972b1:033,07; 1972b5:112,17
[elkar-hizketa.]
1983e:130,12; 1985d:087,04
- elkarrizketari. iz.** conversador, interlocutor. /
interlocuteur. / interlocutor.
{hizketalagun}
1981c:153,03
- elkarte. iz.** 1 asociación, unión. 2 sintagma.
{1 balderna, talde. 2 konposaketa, konposizio}
1972b3:053,18; 1972b4:082,18;083,01; 1983a:058,03;
1984b:035,02
elkarte moldez. en composición. 1986c:172,12
euskal elkarte. 1985d:077,14
letren elkarte. unión de letras. 1968d:137,06
- elkartu, elkartzen. du ad.** agrupar, unir, combinar.
/ combiner. / to combine, gather, join. {batu,
elkargana(tu), juntatu}
1958h:104,06; 1968d:142,06,13; 1972b3:060,16;
1972b5:120,16; 1981c:149,06
- ELKARTU. izond.** 1 unido. 2 compuesto.
1961a:060,03; 1964g:182,12; 1968d:140,08,10;143,01;
1971e:094,09;103,14;105,08; 1972b4:093,01,04;
1979g:177,06; 1981c:165,01; 1983d:122,08
[alkartu.]
1972b0:028,13
- elkor. izond.** árido, estéril, infructuoso. {lehor,
zeken}
1971e:110,04; 1979g:185,10
- “ellipsis”*. iz.** {Ik. elipsis}
1972b4:097,07
- eltxo. iz.** mosquito.
1972b5:132,02; 1983e:132,10
- eltze. iz.** olla, puchero. {lapiko}
1972b4:096,10
- elurte. iz.** nevada.
1985a:116,03
- ema-jende. iz.** clase compuesta por las
pertenecientes al sexo femenino.
{emakumezko}
1972b5:120,16
- emaile. iz.** abastecedor, acreedor, dador, donante.
1959a:132,15; 1978c:167,11; 1979g:178,11,12;
1983e:130,12; 1984b:028,11

emaitza. iz. producto, resultado. / produit, résultat. / product, result, outcome.

{ekoizpen, ondore, ondorio}

1971e:110,03; 1983d:116,05; 1985b:185,05; 1985d:086,06

[emaitz].]

emakume. iz. mujer. {andre, emazteki}

1964g:179,10; 1972b5:120,08,14; 127,08; 130,05,07;

1983e:133,10

emakume antzera. 1964g:180,11

emakume hari. mujer adulta. 1984b:031,14

emakumearen askatze eta emanzipazio. liberación y

emancipación de la mujer.

1972b5:130,05

emakumezko. izlag. eta iz. 1 de sexo femenino.

2 de género femenino (Gram.). {1 emajende.

2 femenino}

1964g:180,01; 181,03,03

eman, ematen, emango. ad.

eman. da-du.dio ad. dar, atribuir, conceder.

1958h:098,01,05; 101,03; 1959a:131,27,28;

1961a:047,03,08; 050,12; 051,06; 057,19... (7); 1962f:085,07;

1964g:180,08; 1968c:096,09; 1968d:144,01; 150,18

1971e:110,03; 1972b1:029,02; 030,16; 032,09;

1972b2:039,04; 041,17; 1972b3:057,09; 059,07;

1972b4:076,05,10; 077,14; 080,01; 081,16... (8)

1972b5:110,10,10,10; 111,04; 118,05... (8);

1972e:156,08,15,15; 1975b:092,03;

1978a:027,02; 028,12; 029,05,05,12... (15);

1978c:163,16; 171,11,14; 1979d:122,04;

1979g:174,11; 178,04; 179,05; 181,13; 182,09;

1981c:138,11; 148,09; 150,02,15; 153,05; 1981i:112,10;

1983a:054,07; 071,04; 073,10; 1983d:118,01,09;

1983e:128,03; 1984b:042,06; 1985a:109,01;

1985d:079,04; 080,02,02; 084,04; 1986c:170,09; 176,02;

1987d:079,10,14

eman. du ad. 1 parecer. 2 suponer. 3 pasar el tiempo. {1 irudi (ad.). 2 jo 2}

1959a:128,19; 1971e:100,02; 1972b0:027,05; 028,04;

1972b2:040,07; 1972b4:075,11; 078,08; 083,11;

1972b5:129,14; 1975b:087,02; 1978c:169,12; 172,02;

1979g:183,13; 1983d:120,01; 1983e:129,04; 1983f:189,03;

1984b:026,04,04; 027,02; 029,09; 1986c:173,08

EMAN, -(R)A. inclinado, atraído.

1972e:159,02

EMAN, -(R)I. darse a.

1985d:075,09

EMAN, -TZAT. {-tzat jo}

1979g:183,03

ESKOLA EMAN. impartir clase.

1972b0:024,13

IZENA EMAN. denominar, designar.

{izendatu}

1972b5:115,06

eman berri. 1983d:116,05

irakaskuntza eman. 1978a:038,09

irakaspena eman. 1972b3:051,12

lanak eman. 1968d:143,04

eman. iz. dato. {dato}

1978a:036,08

emankor. izond. fértil, productivo. / productif. /

productive. {jori, oparo}

1986c:172,05

emankortasun. iz. productividad. / productivité. /

productivity.

1984b:044,06

emanzipazio. iz. emancipación.

1972b5:130,05

emasabel. iz. matriz.

1972b1:037,17

ematu. du ad. convertir en femenino, [feminizar].

1964g:181,02

emazteki. iz. mujer. {andre, emakume}

1972b5:120,15; 1986c:171,03

eme. izond. eta iz. hembra. / femelle. / female.

1964g:180,01; 1972b5:120,01,08

emendailu. iz. añadido, postizo, suplemento.

{adabaki, eraskin, gehigarri, itsaskin}

1985a:111,07; 1985b:186,11; 1986c:174,16

emendailu antzo. 1972b4:095,01

emetasun. iz. femineidad.

1964g:181,05; 1972b5:120,01,02

enas] (H). izond. chapucero, desordenado, sucio.

endelegu. iz. entendimiento, inteligencia. {adimen,

adimendu, gogamen, gogo}

1978a:031,11

ene. izord. genit. mi.

1964c:072,05; 1964g:181,03; 1968d:138,09; 146,02;

1972b0:025,01; 1972b4:098,03; 102,11;

1972b5:112,11,13; 114,12; 118,19; 121,12... (8);

1978a:031,04,07; 038,01; 039,09; 040,01... (6); 1979g:183,06;

1981c:151,09; 167,06; 1981i:112,06; 1983a:061,04; 067,06;

1983d:116,11; 117,08

“energia”*. iz. energía (Fis.), {kemen}

1972b5:128,01,03

enfasi. iz. énfasis. / emphase. / emphasis.

1981c:145,03,03

engaiatu. izond. comprometido.

1978a:031,04

engainagarri. izond. engañoso.

1983e:131,06

engainatu, engaina. da-du ad. engañar(se).

1961a:055,08; 1964g:179,12; 1981c:163,14; 1983e:130,04

[enganatu].]

enklitiko. iz. enclítico. / enclitique. / enclitic.

1981c:141,03

enparantza. iz. plaza.

{populuaren} enparantza. plaza del pueblo.

1984b:040,07

enperadore. iz. emperador.

1981i:112,13

enpiriko. izond. empírico. / empirique. /

empiric(al).

1964g:180,05,05; 1972b4:071,14,15

enplastero. iz. emplastero.

1972e:156,13

entsegu. iz. ensayo (izkr.). {saio}

1978a:038,09

- entziklopedia. iz.** enciclopedia.
entziklopedia alde. carácter enciclopédico.
 1984b:027,07
Entziklopedia Britaniko. Enciclopedia Británica. /
 The New Encyclopaedia Britannica.
 1978a:029,08
- entzule. iz.** oyente. / auditeur. / listener, hearer.
 1968e:076,01; 1972b0:024,13,13; 1972b4:074,14,16;
 1981c:146,01,05; 1983e:130,13;131,02,09;
 1984b:042,07,10,11
- entzule-irakurle. iz.** oyente y/o lector.
 1983a:062,16
- entzumen. iz.** audición, sentido del oído.
 giza-entzumen. sentido del oído humano.
 1972b3:055,20
- entzun, entzutun, entzungo. da-du.dio ad.** 1 oír.
 2 escuchar. {aditu}
 1958h:102,03;104,13;105,08,10;106,12;
 1959a:126,14;133,17;
 1961a:053,04,06;054,01;055,01;057,05...(6); 1964g:182,02;
 1972b2:041,06; 1972b3:055,11;057,15
 1972b4:067,12;071,14;073,07;074,04;076,03...(11);
 1972b5:111,13;115,14;122,16;123,01;125,03...(7);
 1975b:087,08;090,05,05; 1978c:171,06,16;
 1981c:140,02,04,09,09,10...(10);
 1983a:050,12;054,05;064,01;068,01; 1983d:121,05;
 1983e:127,02,02,02;128,13,13...(11);
 1984b:026,13;029,06;031,01,14;032,04...(10);
 1985a:109,02;111,14;118,12,12; 1985b:186,10;
 1985d:086,08,11; 1986c:170,14;172,14
entzun berri. 1985d:078,06
entzutez. de oídas. {belarriz}. 1986c:175,11
- entzun. izond.** conocido, famoso, oído. {aipatu,
 entzutetsu, famatu, osp(a)(e)tsu}
 1972b4:074,03
- entzunarazi, entzunarazten. du ad.** hacer oír.
 1972b5:132,04
 [entzun-arazi. dio ad.] {entzunarazi}
 1958h:099,06
- entzungarri. izond.** 1 audible, perceptible. 2 digno,
 merecedor de ser oído. / 1 audible. / 1 audible.
 1972b4:074,06;081,15; 1972b5:123,04
- entzungenor.**
 ENTZUNGOR EGIN. dio ad. hacerse el sordo,
 no prestar atención. {ez adituarena egin}
 1978c:162,01; 1984b:037,12; 1985a:108,10
- entzute. iz.** fama. {izen, ospe}
 1961a:050,04
- entzutetsu. izond.** célebre, famoso. {aipatu, entzun,
 famatu, osp(a)(e)tsu, sonatu}
 1972b3:056,04; 1983a:064,10; 1984b:030,14
- epaitu, epaitzen. du ad.** juzgar. {juzgatu}
 1959a:126,16; 1972b2:040,01; 1983d:116,03
- epaixka. adond.** a hurtadillas. {ixil-gordean,
 izkutuan}
 1958h:099,17
- epe. iz.** período, plazo.
 1978a:026,09,10; 1978c:161,04; 1979d:122,02
- epel. izond.** templado.
 1978c:169,04
- epeldu, epeltzen. da.zaio ad.** templar.
 1983a:052,10; 1985d:077,09
- epentesi. iz.** epéntesis. / épenthèse. / epenthesis.
 1985b:192,09
- epigono. iz.** epígono.
 1972b3:055,06
- epika. iz.** épica.
 1985d:087,04
- epiko. izond.** épico.
 1983d:121,04
- epistemologia. iz.** epistemología.
 EPISTEMOLOGIA GENETIKO.
 epistemología genética.
 1972b5:112,02
- epistola. iz.** epístola.
 1971e:101,15
Jondone Pauloren epistola. epístola según San
 Pablo.
 1962f:084,02
- era. iz.** forma, modo. {forma, gisa, modu, molde}
 1958h:103,09; 1959a:126,08; 1961a:056,08; 1968d:149,05;
 1968e:076,07; 1971e:096,02; 1972b0:023,12;
 1972b1:030,07; 1972b2:044,20; 1972b3:057,05,07;
 1972b4:092,03;102,11; 1972b5:110,10,10;122,01;125,16;
 1978c:163,08; 1979g:182,13;184,14; 1981c:144,04;153,13;
 1983a:051,10;068,04;069,06
 1983e:133,08;136,05; 1984b:034,07;038,13
- BATU ERA.** modo de lengua unificada.
 1978a:042,12
- DOINU ERA.** entonación.
 1981c:147,06
- ERA BEREAN.** asimismo. {halaber}
 1968d:152,11; 1972b1:030,09; 1972b4:073,12;089,02;
 1978a:028,04;041,01,04
- erabaki, erabaki, erabakitzen. du ad.** decidir.
 {zirt edo zart egin}
 1958h:101,09;102,04; 1959a:127,04;130,01,02,18;133,02;
 1961a:063,02; 1968c:091,02;095,15;
 1968d:136,05;140,02,04,08,08...(10); 1968e:075,02;
 1971e:095,02;104,02; 1972b3:058,02;
 1972b4:072,11;083,08;092,07; 1972b5:125,08;132,11;
 1978a:025,03;026,09; 1978c:163,05; 1979d:122,02;
 1979g:173,06; 1981c:163,11; 1981h:114,04; 1983a:074,02;
 1983f:188,15; 1984b:026,06;037,03; 1985c:191,10;194,01
- erabaki. iz.** decisión.
 1968d:136,04;137,02;139,06;146,04;149,10; 1972b5:131,11;
 1978a:042,02,02,03; 1978c:163,06,16;164,01;170,12;172,07;
 1983d:115,10; 1983f:188,06,07
Utrecht-ko erabakiak. 1983a:053,01
- erabakigaitz. izond.** de difícil resolución.
 1986c:174,17
- erabakitzaille. iz.** [decisor].
 1985b:192,04
- erabat. adond.** 1 totalmente. 2 conjuntamente.
 3 generalmente, genéricamente. {1 arras,
 hagitz, oso}
 1966a:067,02; 1968d:138,07;150,01;152,10;153,02;

1968e:076,04,05,06; 1972b0:026,07; 1972b2:042,08;047,13;
1972b3:057,03;062,10; 1972b4:065,06;080,02;084,15
1972b5:122,12;125,13;128,15; 1972e:156,12; 1978a:027,01;
1978c:162,06;172,09; 1979g:175,20;177,07;181,05;
1981c:141,08;150,11;156,13;157,09;
1983a:050,09;052,08;057,03;074,06;
1983e:125,02;128,11;131,09;132,02;
1984b:033,03;035,11;044,07; 1985b:185,09;190,15
1985c:191,13;194,06; 1985d:076,12;087,02;
1987d:080,07,07

erabateko. izlag. 1 general. 2 total. / 1 général. /
1 general. {1 "general", jeneral, orokor,
orotariko}

1958h:098,17; 1972b5:114,13; 1972e:157,05; 1978c:171,06;
1981c:163,13; 1983e:189,06; 1985d:079,11;080,03,03

eraberritu, eraberritzen. du ad. reformar,
remozar, renovar. / renouveler. / to renovate,
renew.

1972b5:129,16; 1981i:112,18; 1984b:036,06

eraberritze. iz. reforma, renovación.

1972b5:113,04; 1979g:177,10

erabilbide. iz. modo de empleo, instrucción de
funcionamiento. {erabilera}

1968d:149,10

erabilera. iz. 1 modo de empleo. 2 empleo, uso. /
2 usage, emploi. / 2 use, usage.

{erabilbide, erabilkuntza, erabiltze}

1962f:084,12; 1971e:101,13; 1972b4:105,13; 1978c:165,16;
1979g:173,13; 1981c:150,01,02;161,09; 1984b:031,12,12;
1986c:174,12

erabilerazi. dio ad. hacer emplear, obligar a
emplear.

1984b:031,08

erabili, erabil, erabiltzen. da-du ad. emplear(se),
utilizar(se), usar(se). / utiliser, employer. / to
use. {ibili (du), usatu}

1958h:098,12;103,09;

1959a:125,09;126,04,04,04;129,05...(11);

1961a:048,14;050,07;055,12;065,08; 1962f:084,05,10;

1964c:072,14;073,05; 1964g:179,08,10

1966a:068,10,10; 1968c:090,05,08,10;091,10,10...(9);

1968d:137,03,06,07;138,02,04...(32);

1968e:075,06,10;076,05;077,01,06;

1971e:093,03;095,07;096,09,09;101,04...(9);

1972b0:027,15;028,02,15;

1972b1:031,13;032,14;033,01,05,07...(6);

1972b2:042,03,03,14;044,01,05...(9);

1972b3:052,10;053,01,01;056,06,12...(11);

1972b4:065,08,08;072,05;073,03,04...(24);

1972b5:113,15,15;115,10,14,18...(20)

1972e:157,06;158,12;160,06;

1975b:087,09;088,09,10;089,02,02...(7);

1978a:025,07;026,05;034,03;037,09;038,06...(9);

1978c:162,13,13;167,07,10;168,04...(8);

1979d:121,10;123,01,05,05;

1979g:177,02;179,08;180,04;181,10,12...(8);

1981c:137,06,07;139,15;140,07;141,03...(27);

1983a:047,08;048,06,06;050,02;051,01...(15);

1983d:116,07,11;118,03,04,04...(9);

1983e:129,05,12;134,01; 1983f:187,05;188,08,08,09,14;

1984b:031,08,08,10,14;032,04...(17); 1985a:108,20;113,11;

1985b:185,08;187,02,04,08;189,09...(7);

1985c:192,17,17;193,02;

1985d:078,09;079,09,09;

1986c:170,03,16;172,01;173,07;175,02...(7);

1987d:079,13;081,03,14,17,18

ERABILTZEKO. iz. a usar, utilizable.

1987d:081,14

erabilkuntza. iz. empleo, uso. {erabilera, erabiltze}
1972b3:053,02; 1978a:041,08

erabiltze. iz. empleo, uso. {erabilera, erabilkuntza}
1972b0:028,13; 1972b1:032,14,14; 1984b:038,09

eragile. iz. eta izond.

ERAGILE. izond. activo. {aktibo}

1978a:044,03,26; 1978c:170,01

ERAGILE. iz. promotor, impulsor. {bultzagile}

1972b4:065,05; 1972b5:119,09,11;120,12;121,15,20;

1978a:033,02,02; 1983a:053,01

eragile itxura. 1972b5:121,16

eragin, eragiten. dio du ad. 1 impelir. 2 influir.

3 mover. 4 operar, promover. / 4 faire, agir,

opérer. / 4 to operate, promote. {1 bulartu,

bultzatu. 3 mugitu}

1961a:047,05; 1966a:069,01; 1968c:091,11; 1968d:142,08;

1971e:103,08; 1972b2:044,20;

1972b5:119,15;121,19;122,01,07;

1978a:030,03,031,10;041,04;042,08;043,03

1978c:166,15; 1981e:156,02; 1981i:111,04;

1983a:052,02,05,15; 1984b:042,02;044,03; 1986c:172,15

eragin. iz. influencia. {itzal 1}

1961a:055,10; 1964g:181,01; 1971e:095,15;

1972b4:099,08;102,01,03;

1978a:028,06;029,03,04;031,07;032,08...(7); 1979g:176,07;

1983a:047,09; 1983d:123,07

1984b:030,07,07; 1985b:185,07; 1985d:079,07

eragingarri. izond. 1 activo. 2 influyente.

1985d:078,05

eragotzi, eragotzen. dio ad. 1 obstruir,

obstaculizar. 2 impedir, prohibir. {1 oztopo

egin. 2 debekatu, galerazi}

1961a:051,05,05; 1972b1:036,09; 1978a:030,06;

1981c:150,15

eragozpen. iz. 1 dificultad. 2 estorbo, impedimento,

obstrucción. / 2 obstruction. / 2 obstruction,

obstacle. {2 behaztopabide, eragozpenbide,

traba, zailtasun}

1968d:140,10; 1971e:100,04; 1972b1:032,08;

1972b2:045,01,048,18; 1972b3:062,01,09; 1972b4:088,14;

1972b5:115,18;130,05;131,05; 1972e:157,08;

1978a:027,06;039,07;041,08; 1979g:176,09;178,11;

1983a:061,07; 1983e:128,08; 1984b:027,05;035,08;

1985a:114,02; 1985b:190,01; 1986c:177,05

eragozpenbide. iz. impedimento. {behaztopabide,

eragozpen, traba, zailtasun}

1983a:052,09

eraiki, eraikitzen. du ad. construir.

1958h:105,21; 1961a:048,03; 1968d:137,07;147,05;

1972b3:059,01; 1972e:159,06,06; 1985d:076,09

eraitsi. ad. hacer descender.

- 1981e:165,01
- erakarbide. iz.** derivación. {"eratorbide",
deribazio, erakarren, eratorpen}
1983d:122,12
erakar- edo eratorbide.
1986c:173,07
- erakarren. iz.** derivación. {deribazio, erakarbide,
eratorbide, eratorpen}
1978a:041,11
- erakarri, erakartzen. du ad.** 1 derivar. 2 hacer
traer. {1 eratorri}
1971e:109,04; 1972b5:120,03; 1979g:181,12; 1983a:071,02;
1983d:120,02,02; 1985b:190,01
- erakarri. izond.** derivado. {eratori}
1961a:060,03;062,07,10; 1971e:094,09; 1985b:190,12
- eraketa. iz.** formación, disposición. {antolamendu}
hitz berrien eraketa. formación de neologismos,
formación de palabras. {hitzen sorbide}
1968d:136,13
- erako. izond.** adecuado, conveniente. {egoki}
1972b5:112,17
- erakunde. iz.** institución, organismo.
1978a:040,01;042,07
administralgo erakunde. institución de la
administración.
1978a:031,02
kultur erakunde. institución, organismo
cultural.
1978a:031,02
lege-erakunde. institución legal, organismo
legal.
1983a:070,10
erakunde ofizial. organismo oficial. 1978a:039,02
- erakusaldi. iz.** exposición. {irakaspén, irakatsi
(iz.)}
1984b:037,09
- erakusbide. iz.** indicación, indicativo.
{adierazgarri, adigarri, erakusgarri, erakuskari}
1968c:096,02
- erakusgarri. iz.** muestra, prueba. {erakusbide,
erakuskari, irozgarri}
1984b:026,08; 1985a:116,11
euskal erakusgarri. 1985d:078,13
- erakuskari. iz.** prueba, muestra. / échantillon,
spécimen. / sign, indication, specimen.
{adigarri, erakusbide, erakusgarri}
1979d:122,03; 1979g:179,13
- erakusle. iz.** 1 mostrador, indicador. 2 deictico,
demostrativo. / 2 déictique, démonstratif. /
2 deictic, demonstrative.
1968d:150,07; 1971e:108,04,07; 1983d:122,09
- erakutsi, erakus/erakuts, erakusten. du.dio ad.**
enseñar, mostrar.
1958h:101,16;104,09; 1959a:125,06;131,20;132,03;
1961a:066,07; 1964c:072,13; 1964g:179,12;181,05;
1966a:068,09; 1968c:092,07;
1968d:138,12;139,12;151,09;152,07; 1968e:077,04;
1971e:099,10;102,13;108,10; 1972b0:026,06;
1972b1:033,14;035,06; 1972b2:044,01;
1972b4:068,10;071,15;078,02;086,05;106,06;
1972b5:109,06;116,07;118,11;125,02;131,02; 1978a:031,11;
1978c:165,15;167,01;168,11;169,11;170,11...(6);
1979d:122,01; 1979g:173,11;177,07;183,12;
1981i:112,08;113,04;114,06;
1983a:051,03;056,12;060,13;062,16;063,05...(10);
1983d:116,09;119,12;120,12;123,09,10;
1984b:027,04;028,05;033,12;040,08;042,09;
1985a:114,06;119,07,08; 1985b:190,16;192,07;
1985c:191,07
1985d:086,07; 1986c:173,04,12; 1987d:080,23,24
- eraman, eramatén, eramango. du.dio ad.** 1 llevar.
2 sufrir, padecer, soportar.
1958h:099,14;103,18;105,11; 1959a:130,04,05;
1961a:051,11,11;053,03; 1964c:072,03; 1966a:068,08;
1968c:090,03; 1968d:140,11,12;141,14;148,03,04...(7)
1971e:099,11;107,02,13; 1972b2:042,05;047,14;
1972b3:055,05,07;056,05;
1972b4:068,10;078,09;080,07;082,08;098,16...(6);
1978a:033,08
1978c:162,10;167,08;168,09;172,09; 1979d:122,13;
1979g:175,14;184,12;185,12;
1981c:137,03;139,04;140,04;142,01;143,07...(19);
1981i:113,05
1983a:050,03;052,04,04;063,09; 1983d:122,02,14;123,02;
1983e:125,05;136,08; 1984b:035,05;044,09;045,08;
1985a:118,05; 1985b:192,09;193,01
1985c:192,08,09; 1985d:075,06;077,11;078,05;086,10;
1986c:173,16;174,01,05
botazioa eraman. 1959a:130,11
desafioa eraman. 1972b4:080,07
- erantsi, erants, eransten/erasten]. dio ad.**
añadir. {gehitu, iratxi}
1958h:098,13; 1961a:053,06;055,12; 1964c:072,09;
1966a:068,13; 1968d:141,14;149,12;
1971e:096,05;103,02;104,17; 1972b4:067,14; 1972e:159,02;
1975b:088,04
1978c:162,05; 1979g:174,12,14; 1981c:145,01;
1983a:051,10;066,07,07; 1983e:129,08; 1983f:190,09;
1984b:031,03;041,12; 1985a:109,05
1986c:169,12;177,08
ERANSTEKO. a añadir.
1983a:059,17
- erantzuki. iz.** crítica, reproche. {salaketa}
1978c:167,09
- erantzule. iz.** replicador, respondiente.
1981c:163,06; 1983e:130,12; 1985a:108,02
- erantzun, erantzuten, erantzungo. du.dio.zaio ad.**
responder.
1958h:097,03; 1959a:127,19;128,02; 1961a:052,01;059,01;
1968e:076,06,07; 1971e:109,01; 1972b1:036,15;
1972b3:052,11; 1972b4:080,06;096,05,05,06;
1972b5:126,06; 1978a:036,10;
1978c:163,17,17;167,13;169,09; 1979g:183,01;
1981c:139,14;148,15;150,14;152,16;160,17; 1983d:121,05
1984b:032,10;037,04; 1985a:108,18
- erantzun. iz.** respuesta. / réponse. / answer,
response, reply. {ihardespen}
1958h:106,08; 1961a:048,24; 1964g:179,10,11;180,03,04,08;

- 1972b1:031,18; 1975b:089,05,06; 1978a:036,09,11;
1979g:184,14;
1981c:139,12;140,04;143,08;147,04;148,12...(12);
1983a:053,03;055,01;068,12; 1983e:133,01; 1984b:044,15;
1985a:108,01,18; 1986c:174,15
erantzun gisa. 1981c:143,11;160,10
erantzun katoliko. 1978a:032,04
- erantzupide. iz.** responsabilidad. {ardura}
1971e:107,08
- eraskin. iz.** suplemento, apéndice. / supplément. /
supplement, appendix. {emendailu, gehigarri,
itsaskin, osagarri}
1961a:053,05;055,14;057,03,04; 1972b4:076,06;095,01;
1978c:170,06; 1983a:048,09;063,08; 1983d:118,01;
1985d:076,06
LEXIKOGRAFIA ERASKIN. apéndice
lexicográfico.
1972b1:029,12
eraskin gisa. 1971e:100,06; 1981c:162,12
eraskin-bidez. 1961a:062,02
- eraso, erasotzen. dio ad.** atacar.
1986c:172,04
- eraso. iz.** ataque. {atake, oldar}
1972b3:060,05; 1983a:064,15; 1985a:109,03;117,05
- eratorbide. iz.** derivación. / dérivation. / derivation
{"erakarbide". deribazio,erakarpén, eratorpen}
1986c:169,01;173,07
ERATORBIDE ATZIZKIDUN. derivado
léxico. {hitz eratorri}
1986c:174,05
- eratorpen. iz.** derivación. {deribazio, erakarbide,
erakarpén, eratorbide}
1979g:177,04
- eratorri. izond.** derivado. / dérivé. / derived.
{erakarri}
1971e:094,09; 1981c:143,03; 1985b:189,17; 1986c:174,07
- eratu, eratzen. da-du ad.** ordenar, organizar,
formar. / former. / to form. {antolatu, moldatu,
taxutu}
1961a:060,05; 1964g:181,05; 1968c:091,03; 1972b3:056,08;
1981c:144,01;150,11;165,03; 1984b:035,10;044,07;
1986c:176,06
- erauzi, erauz. du ad.** hacer desplazarse, hacer
moverse, desarraigar.
1972b0:028,11
- erazi.** (Erazle-bilakatzaillea). {arazi}
1968c:096,09
- erazle. iz. eta izond.** causativo. / causatif. /
causative.
1985b:189,17;190,01,01,06,07...(7)
- erbeste. iz.** extranjero. {atzerri, deserri}
1966a:069,03; 1983a:058,04; 1983e:134,17,18;135,02
- erdaldun. izond. eta iz.** no vascofono. / non
basophone. / non-Basque-speaking.
1959a:127,18; 1961a:048,09;053,02,04;061,02;062,05;
1966a:068,09; 1972b3:058,11; 1972e:159,03;
1978c:167,02,02;171,14;172,06;
1983a:049,03;054,03;060,01
- 1985a:108,16;119,10; 1987d:079,14;080,17
- erdaldundu, erdalduntzen. ad.** [desvasquizar].
1984b:042,12
- erdalduntze. iz.** [desvasquización].
1978a:035,06; 1983a:054,01
- erdalkeria. iz.** extranjerismo. / mot, tournure,
tour étranger. / foreignism, foreign word (or
phrase etc.).
1958h:104,07
- erdalzale. izond.** favorable o partidario de alguna
lengua que no es el vascuence.
1964g:180,09;182,12; 1968e:076,05; 1983a:054,03
- erdara. iz.** lengua no vasca.
1958h:100,06,11;105,13; 1959a:125,07,09;128,05,06,13... 6);
1961a:050,09;053,05; 1962f:083,05; 1964g:181,01,02,05;
1968c:090,10;091,11; 1968e:075,10;076,06
1971e:094,13; 1972b2:048,13; 1972b4:102,02;103,13,17;
1972b5:128,02; 1975b:088,14;089,06,06;
1978c:166,10;167,08; 1979g:174,02;181,02;183,10,11,13;
1981c:166,04; 1981i:113,06;
1983a:047,02,050,01,01,01,04...(21);
1983d:117,09,10;118,03,04,04...(11);
1983f:188,02,11,11;189,06,06...(14);
1984b:028,01,03,08,11,11...(25); 1985a:114,03;
1985b:186,09,09;187,02,02; 1985e:192,03,04,17;
1985d:078,03,13;081,08,08;
1986c:169,02;170,15,15;171,03;174,17; 1987d:079,13
AHUNTZ-ERDARA. chapurreado.
{"chapurreado, asta-euskara"}
1985a:114,03
ERDARATIKAKO. *izlag.* de procedencia no
vasca. {erdaratiko}
1958h:104,11; 1961a:060,11; 1971e:094,07; 1975b:089,02;
1984b:031,08
ERDARATIKO. *izlag.* {erdaratikako}
1959a:131,01,02; 1968d:147,10
ERDARAZKO. *izlag.* forma en lengua no
vasca.
1958h:105,06,07; 1959a:131,02;133,16; 1961a:056,08;
1966a:069,07; 1971e:102,13; 1972b4:067,10;085,06;
1972b5:118,10; 1983a:061,12;072,12;
1984b:027,08;032,08;044,07,17; 1985b:187,02;
1985d:077,01;078,01,02; 1986c:170,15,16
erdara batu. 1978c:166,10
ERDAL-.
{erdera.]
- erdaratzaile. iz.** traductor a lengua no vasca.
1983a:074,07
- erdi. iz.** 1 centro. 2 medio. 3 mitad.
1959a:129,02; 1961a:058,09; 1968d:148,14;
1972b4:084,11;097,02,02;100,06; 1979d:122,11;
1983d:120,10; 1983e:128,02,02; 1985d:076,05;
1986c:169,12
ERDI. *adond.* medio, semi-, pseudo-.
1972b1:030,02; 1972b5:120,08;132,01; 1981c:139,02
ERDI BI EGIN. dividir en dos, partir por la
mitad. {erdibitu}
1972b4:068,14
Afrika erdi.

- 1972b2:045,17
 mende erdi. medio siglo.
 1978a:028,10;035,01
erdi gaitzizen. 1985e:191,06
- erdi-alde. iz.** centro, lugar central.
 1983d:120,12
erdi alderanzko joera. 1983e:134,03
 [erdi alde.]
- erdibanatu, erdibanatzen. du ad.** dividir, segmentar. {erditu, partitu, zatitu}
hitzak erdibanatu. dividir, segmentar un discurso en palabras. 1981c:162,12
- erdibide. iz.** camino de mediación, vía de transición. / compromiso. / compromise.
 {"zubigintza, compromise"}
 1983d:119,01
 ERDIBIDEKO. *izlag*. 1 neutral. 2 de transición.
 [1 neutral]
 1975b:087,02
- erditu. du ad.** 1 dividir en dos. 2 partir, hender.
 [1 erdi bi egin. 2 erdibanatu, partitu, zatitu]
 1972b4:085,07; 1983a:058,10
 ERDIBITU. *izond*. "[hendido", rajado.
 1981c:158,11
- erdietsi, erdiets, erdiesten. da-du ad.** alcanzar, conseguir. {eskura(), iritsi, lortu}
 1958h:109,05; 1968d:136,04;153,01; 1972b4:098,17;
 1978c:165,10; 1983a:060,15; 1984b:041,10
- erdiko. izlag.** central, medio. / central, moyen. / central, middle, medial.
 1972b4:078,07
erdiko (euskalki). dialecto vasco central.
 1968d:146,07,08
- erdimin. iz.** dolor de parto.
 1984b:028,12
- erdipurdi. adond.** a medias. {erdizka}
 1984b:027,02
- erdizka. adond.** {erdipurdi}
 1971e:104,15; 1978a:035,12; 1978c:164,19;167,02;
 1981i:112,17; 1986c:173,14
- ere.**
 BA... ERE. a pesar de, aun cuando, aunque.
 {aren (*junt.*), nahiz (eta) (*junt.*)}
 1958h:100,07,18;103,09;
 1959a:127,02;128,13;130,12;131,29;132,08;
 1961a:047,08;051,11;058,10;061,08; 1964c:072,06;
 1964g:179,08;181,07; 1966a:068,05
 1968d:136,16;139,13;145,05;146,04;147,04...(11);
 1972b0:025,09;028,14,14;
 1972b4:074,10;075,11;077,10;081,11;082,03...(18);
 1972e:155,09;156,14;157,03,06;159,06...(6);
 1978c:161,04;162,12;163,06,17;165,17...(10);
 1979d:122,13;123,05; 1979g:174,06;175,08,13;180,10
 1981c:138,09,10;139,10;140,15,15...(14);
 1981i:111,02;113,15;
 1983e:126,05,09;128,01,11;135,04...(7); 1983f:187,03;
 1984b:026,07;027,03;028,07;035,03;036,13...(9);
 1985a:108,07;111,13;114,08;118,11; 1985c:192,04;194,06;
 1986c:170,05,06;172,11;174,16;177,05
 ERE. también (tampoco).
 1958h:099,07,13;100,17;101,04,16...(17);
 1959a:125,11,12;126,01,02,04...(15);
 1961a:048,04;049,03,03,08;050,06...(31);
 1964c:071,13;072,02,13,15;073,02
 1964g:179,03,06,12;180,01,01...(9);
 1966a:067,07,09,10;068,03,09...(7);
 1968d:135,10;137,04,08;138,06,08...(44);
 1972b0:024,04,10,15,17;025,04...(17);
 1972b4:068,05,10;069,02,03,05...(70);
 1972e:155,04;156,05;158,01,05,13...(8);
 1978c:161,07;162,01,02,04,09...(37)
 1979d:122,03,13;123,03,06;
 1979g:173,10;174,08,11;175,08,19...(38);
 1981e:137,03,08;138,01,05;139,06...(61);
 1981i:111,03,09;112,08;113,12;114,05...(7);
 1983d:116,08,08,12;117,04,09...(19);
 1983e:125,03,04,08;126,01,15...(31);
 1983f:188,04,04,09,13;189,02...(7)
 1984b:025,07,07;026,04;027,03,03...(47);
 1985a:107,08;108,04,08,09,14...(31);
 1985b:185,07,08;186,04,05,09...(24); 1985c:192,10,17
 1985d:080,01,01,02,03,04...(18);
 1986c:170,06,13;171,02,03,07...(17)
- eredu. iz.** modelo. / modèle. / pattern, model.
 [modelo, patroi]
 1958h:098,09,09; 1959a:133,05,12,13; 1964c:073,05;
 1964g:182,02,02; 1968d:140,04;148,03;152,04;
 1968e:077,01,04; 1972b1:032,15;033,03,12;
 1972b4:084,06,13
 1972b5:128,19; 1972e:156,16; 1978a:030,07;032,07,08;
 1978c:168,06; 1979g:183,04; 1981c:165,12;
 1983a:055,06;057,11,17;060,14,14...(7)
 1986c:170,02
 HIZKUNTZA-EREDU. patrón idiomático. /
 modèle idiomatique. / linguistic pattern,
 idiomatic pattern. {hizkuntza molde}
 1959a:133,05
 arte-eredu. modelo artístico.
 1959a:133,05
 latin eredu. modelo latino.
 1972b1:033,03
eredu batu. 1978a:041,10
eredu berdindu. modelo igualado. 1978a:041,10
eredu klasiko. 1972b1:033,05,11
eredu mekaniko. 1972b5:128,09
hitz lauezo eredu. 1978a:032,06
hizkuntza batuaren eredu. 1972e:156,16;157,06
- erein, ereiten. du ad.** sembrar.
 1971e:107,06; 1972b4:099,12; 1972e:156,15,15
- ereintza. iz.** siembra.
ereintza gisako. 1972e:156,15
- eremu. iz.** campo, dominio, ámbito. / champ,
 domaine. / field, domain. {alor, arlo, barruti]
 1968d:149,09; 1971e:094,05;099,01; 1972b3:059,04;
 1972b5:128,11;132,05; 1979g:175,18,18,19;
 1981c:138,14;144,08;155,02; 1983a:049,01;050,04;
 1983d:122,07
 1983f:187,05,06; 1984b:029,10,10; 1985a:111,15;
 1985b:186,03;187,09; 1985d:076,11; 1987d:081,06

- EREMU FONIKO. ámbito fónico, campo fónico.
1972b3:056,09
- LINGUISTIKA EREMU. ámbito de la lingüística.
1972b2:039,02
- ZENTZU EREMU. campo conceptual, campo semántico. / champ conceptuel. / conceptual field. {{arlo semantiko}}
1985b:187,09
- aginte-eremu. ámbito, espacio de poder.
1983a:058,10
- kultura eremu. ámbito de la cultura, campo cultural. {kultur alor, kultur arlo, kultura-barruti}
1972b5:110,04
- kultur-eremu.
1983a:058,10
- euskal eremu. 1978a:026,02
- eresi. *iz.* canto, himno.
negar eresi. himno de duelo, elegía.
1978a:036,12
- ergel. *izond.* fatuo, tonto.
1984b:031,05; 1985a:112,05
- ergelkeria. *iz.* tontería. {tontokeria}
1972b4:075,19
- eri. *iz.* enfermo. {gaixo}
1984b:035,06; 1986c:169,04
- erion (H). *dio ad.* brotar, exhalar, fluir, manar.
1958h:097,09; 1961a:060,03; 1968d:153,09,09;
1971e:099,04; 1972b1:033,09; 1972b2:042,16;
1978a:040,05; 1978c:166,12; 1981i:114,01
- eriosuar. *adond.* furiosamente. {"furiously"}
1972b4:080,01
- eritasun. *iz.* enfermedad. {gaitz}
1981c:163,08; 1984b:038,10
- eritzi. *iz.* {Ik. iritzi (*iz.*)}
1978a:030,01
- eritzi zabal. opinión común. 1978a:029,04
- erkatu, erkatzen. *du ad.* comparar. {alderatu, berdindu, konparatu, parean jarri}
1971e:099,05; 104,13; 1985d:081,07
- erlatibo. *izond.* relativo (Gram.). / relatif. / relative.
{errelatibo}
1978a:027,10
- erle. *iz.* abeja.
1983a:048,02
- erlijio. *iz.* religión.
1972e:155,14; 1978a:031,02; 037,04; 1985a:113,05
- kristau erlijio. religión cristiana.
1983a:068,09
- erlijio erreformatu. religión reformada, protestantismo. 1978a:032,01
- erlijio gisa. 1972b3:059,12
- erlijio proselitista. religión proselitista.
1972b1:034,14; 035,10
- erlijokera. *iz.* forma de religión.
- 1978a:032,09
- erlijoso. *iz.* religioso.
1978a:039,02
- erlikia. *iz.* reliquia.
1978a:044,12,12
- erloju. *iz.* reloj.
1972b2:041,02; 1972b3:060,21; 1983e:136,11
- ernai. *izond.* atento, dispuesto. {erne, prest}
1983e:133,05
- ernamuin. *iz.* embrión, germen. {hazi (*iz.*)}
1972b5:131,12; 1978c:169,02; 1985a:111,02
- ernatu, ernatzen. *ad.*
ernatu, ernatzen. *da ad.* brotar, germinar. {hozitu}
1972b4:099,12; 1983a:067,04
- ernatu, ernatzen. *du ad.* fecundar.
1972b0:023,10; 1985d:086,08
- erne. *adond.* atentamente. {argi (*adond.*) 2}
1972b3:052,02
- ERNE. *Inter.* ¡atención!, ¡cuidado!. {kasu, kontu}
1985b:191,09
- ERNE. *izond.* atento. {ernai, argi}
1981c:146,05
- ero. *izond.* loco. {zoro}
1972b4:080,05; 1981c:156,01; 1986c:173,09
- erorerazi, erorerazten. *du ad.* hacer caer, precipitar. {amildu 2}
1979g:177,06
- erori, eror, erortzen. *da ad.* caer, decaer. {amildu 1}
1978a:044,01,23; 1979g:179,12; 1983a:058,02;
1985a:109,10
- bokala erori. 1979g:179,10
- eroriko. *iz.* decadencia, caída, declive. / chute. / dropping, falling, decline.
{gainbehera, hondamendi}
1983a:053,01; 067,04
- erosi, erosten. *du ad.* comprar.
1972e:158,07; 1985d:079,08; 1986c:170,10
- eroso. *izond.* cómodo.
1961a:057,11; 1972b4:083,03; 1983d:122,01; 1983e:134,18;
1985b:186,04; 1987d:080,13
- erosokeria. *iz.* abandono, comodidad (gaitzesp.).
{arduragabekeria, axolagabekeria, zabarkeria}
1978a:044,17
- erpin. *izond.* empinado, escarpado. {malkar (*izond.*) malkartsu}
1983a:056,08
- errai. *iz.* entraña.
1981c:156,03
- atomoaren errai. entraña, interior del átomo. {atomoaren barren}. 1972b5:128,09
- errainu. *iz.* 1 sombra. 2 impronta, vestigio. {1 itzal. 2 aztarna, hatz}
1972b4:068,06; 084,11; 102,10; 1972b5:109,08; 122,07;
1978c:172,04; 1979g:174,05; 1983a:050,16;
1984b:045,07,07,08

- erraldoi. iz.** gigante.
1984b:027,04;028,01
erraldoi itxura. 1985d:079,14
- erran-aire*.** *iz.* dicho, modismo, refrán. {atsotitz, errefain, errefrau}
1985b:186,10
- errautsi. du ad.** destruir. {apurtu, birrindu, desegin, suntsitu}
1978a:039,10
- erraz. izond.** fácil. {aise}
1959a:129,11; 1961a:048,01;050,04;053,04;065,12;
1968c:090,06;091,05;
1968d:136,08,11;142,06;150,17;153,11;
1971e:100,09;107,16; 1972b0:027,10;
1972b1:029,05;030,02;031,15;036,11;
1972b2:041,17;044,05; 1972b3:060,21;
1972b4:072,01,03;078,09;088,11;101,04... (6);
1972b5:114,11,13,14,15,16... (8);
1972e:156,08;158,10;160,05;
1978a:025,03;027,05;030,02,08;039,11; 1978c:170,09;
1979d:123,08,08; 1979g:184,15; 1981c:155,10
1983e:128,09,10; 1983f:189,05; 1984b:028,12;
1985b:190,12;191,06; 1985c:191,07;193,12,15;
1985d:076,04; 1986c:170,10;174,15;175,02,07
1987d:079,14;081,15
ERRAZ. *adond.* fácilmente. {aise, errazki}
1958b:101,16; 1959a:125,14; 1961a:048,11; 1964g:181,01;
1971e:095,10; 1972b2:047,09; 1972b3:058,02;
1972b4:079,08,16;083,05;103,08; 1978a:037,14
1978c:168,01; 1979g:176,02;178,07; 1983a:055,08;064,11;
1983e:127,08;135,11; 1984b:025,06;031,13;037,01
ERRAZ-1. fácil de...
batu-erraz. 1983e:128,05
- errazki. adond.** fácilmente. {aise, erraz}
1968d:144,07
- erraztasun. iz.** facilidad.
1968d:147,11; 1972b1:034,12; 1978a:039,02; 1979g:179,02
- erraztu, erraz, errazten. du. zai ad.** facilitar.
1968d:141,13;142,05; 1972b3:061,01; 1972b5:122,10;
1978a:043,11; 1979g:183,07; 1983e:128,10; 1983f:190,02
- erre, erretzen. du ad.** quemar.
1961a:058,14; 1972b4:081,01,02,02; 1981c:162,02
- errealitate. iz.** realidad. / réalité. / reality.
1972b0:025,12,12,13;026,03;027,02... (7); 1972b5:115,07
errealitate konkretu. 1972b0:026,11
- erreboluzio. iz.** revolución. {iraultza}
1959a:127,14; 1972b2:046,05
Frantziako Erreboluzio. 1972b5:113,08; 1978a:040,03
Urriko Erreboluzio. [Urriko Iraultza]
1972b3:054,08
{revoluzio. }
- erredukzio. iz.** reducción, simplificación.
{bakanketa, bakantze, bakuntze, murrizketa}
1972b3:060,06;061,01
- erref.** ("Errefraua" adierazteko laburdura).
1971e:100,05
- errefain. iz.** refrán. {atsotitz, errefrau}
1985b:188,01
- erreformatu. izond.** reformado (Erlj.).
1978a:032,01
- erreforma. iz.** reforma (Erlj.).
Erreforma protestante. Reforma protestante.
1978a:031,09
- errefrau. iz.** refrán. / proverb. / proverb, saying.
{atsotitz, errefain}
1961a:051,07;058,03,11; 1964g:180,12; 1971e:100,06;
1978a:026,08; 1981c:158,10; 1983d:117,10;
1985b:186,08;187,01,05
euskal errefrau. 1984b:050,09
- errege. iz.** rey.
1968c:096,10; 1972b3:061,14;062,01; 1983a:074,08;
1985a:118,03
- erregela. iz.** regla. / règle. / rule. {agindu (iz.), bide, mandatu}
1968d:138,10,14; 1971e:095,11; 1972b1:033,03;
1972b4:073,13,14;074,08,09;078,04... (24);
1979g:174,11;175,16,17,18,19... (11);
1981c:155,02,04;165,01,13,13
1983e:135,06; 1985b:193,01; 1985c:194,08
- BERRIDAZTE ERREGELA.** regla de reescritura, regla reescritural. / règle de réécriture. / rewrite rule, rewriting rule, phrase-structure rules (PS rules).
1972b4:087,07;094,12
- BERRIDAZTE ERREGELA ANDANA.** grupo de reglas de reescritura.
1972b4:088,06
- ERABATEKO ERREGELA.** regla general.
1979g:174,14;176,12
- ERREGELA FORMAL.** regla formal.
1972b4:076,05
- ERREGELAZ KANPOKO.** irregular. / irrégulier. / irregular. {legez kontrako}
1971e:104,09
- OINARRIZKO ERREGELAK.** reglas de base. / règle de la base. / base rule.
1981c:165,01
erregela berantkor. regla tardía.
1971e:107,05
erregela mugatu. regla definida.
1972b4:076,13
erregela multzo mugatu. conjunto limitado de reglas.
1972b4:077,01
erregela murriz. regla reducida.
1972b4:076,13
erregela ordenatu. regla ordenada.
1972b4:088,04
erregela zehatz. regla estricta, exacta. {erregela zorrotz}. 1972b4:087,07
erregela zorrotz. {erregela zehatz}
1968d:143,02; 1979g:180,06
hizkuntzaren erregela. regla de la lengua.
1972b4:074,09
- erregezale. izond.** monárquico.
1983a:068,03
- erregezko. iz.** realeza.
1983a:068,07;074,08

- erregina. iz.** reina.
1972b3:061,14; 1983a:074,08
- erreinaldi. iz.** reinado.
1983a:052,07
- erreinu. iz.** reino. {erresuma}
1968c:092,07
- errejimen. iz.** régimen (Polit.).
foru errejimen. régimen foral.
1978a:040,03
- erreka. iz.** arroyo, riachuelo.
1958h:102,12; 1972b2:039,05,05:045,05; 1981i:113,15
- erreka-alde. iz.** cercanía del río.
1961a:059,04
- errekatxo. iz.** regata, riachuelo.
1981i:113,13
- errekin. iz.** (combustible) elemento a transformar.
1972b4:092,02
- errelatibitate. iz.** relatividad.
errelatibitatearen teoria. teoría de la relatividad.
1972b5:126,04,06
- errelatibo. iz.** relativo (Gram.). {erlatibo}
errelatibo itxuraldatze. transformación de relativo.
1972b4:090,02
- erremedio. iz.** remedio.
1968d:148,10; 1972b4:080,01; 1978c:171,01; 1983e:129,04;
1984b:032,08
- errenka. iz.** fila, hilera, línea. {lerro}
1961a:053,03
- errenta. iz.** renta.
1981i:112,15
- errenteriar. izond. eta iz.** renteriano, natural de Rentería.
1968d:152,09; 1978c:166,01,01
- errepairo. iz.** objeción, pega, reparo.
1978a:028,13;031,04
- errepikatu, errepikatzen. du ad.** repetir, iterar. / répéter. / to repeat. {berresan}
1978c:167,15; 1979g:181,05; 1981c:153,16; 1983e:128,13;
1985a:114,06; 1985b:187,10;188,07; 1986c:175,14
- errepikatze. iz.** repetición, iteración. / répétition. / repetition.
1981c:146,08
- errepublika. iz.** república.
1978a:043,02
errepublika sozialista popular. república socialista popular. 1978a:032,01
- erresalbu. iz.** excepción. {salbuespen}
1984b:027,03
- errespetagarri. izond.** respetable, digno o merecedor de respeto.
1972b0:025,01
- errespetatu, errespetatzen. da-du ad.** respetar.
1979d:122,03; 1981c:144,03,03
- errespeto. iz.** respeto. {begiramen}
1959a:132,21
- erresuma. iz.** reino. {erreinu}
1972e:156,10
- Nafarroako erresuma.* 1978a:026,13
- erresumin. iz.** quemazón, resentimiento.
1978c:171,03
- erretore. iz.** cura, sacerdote. {apaiz}
1984b:042,06
- erretoriko. izond.** retórico. / rhétorique. / rhetorical.
1981c:161,15
- errettrato. iz.** retrato, copia, fotografía. {"biko"}
1961a:051,02,04;059,01; 1968e:075,06
- errez. izond.** {Ik. erraz}
1972b1:029,14
- errieta. iz.** riña. {istilu, sesio}
1983a:064,13
ERRIETAN. riñendo. {sesioan}
1984b:026,04
- erro. iz.** raíz. / racine. / root. {sustrai}
1961a:056,15; 1971e:103,14;104,14; 1972b0:026,04;
1972b1:037,01;
1972b4:065,05;082,12;090,04;100,05;107,16;
1972b5:120,10;121,08;132,13; 1975b:088,19
1981e:148,06;165,01; 1981i:112,05,06; 1983a:049,08;
1983e:136,08; 1985b:190,15,15:193,05
- ERRO KONTSONANTE.** raíz consonante.
1985b:190,14
erro bateko hitz. palabra [monoradical?], [monotemática?]. 1968d:144,05
- erromaniko. izond.** románico. / roman. / Romanic.
1971e:094,07; 1972b2:041,11;043,18;047,01;
1972b5:115,07; 1978a:028,05;029,04;030,07;034,04;
1983e:126,03
- erromanizazio. iz.** romanización. / romanisation. / Romanization.
1978a:030,12;033,09
- erromantiko. izond.** romántico.
1972b2:039,09; 1972b5:114,08;122,07
- erromantizismo. iz.** romanticismo.
1972b2:039,09,10
- erromantze. iz.** romance. / roman. / Romance.
1962f:084,09; 1972b1:037,16;
1972b2:042,14;044,14;048,14; 1972b5:115,08;120,09;
1978a:029,03;030,08;034,10; 1979g:180,11,11
- erromar. izond. eta iz.** romano. {erromatar}
1978a:033,04,05
- erromatar. izond. eta iz.** {erromar}
1972b1:037,15; 1972b4:093,09; 1972b5:119,19;
1983d:122,10;123,05
- errong.** (Errongariko euskalkia adierazteko laburdura).
1971e:098,07,07
- errongariera. iz.** dialecto roncalés. / roncalais. / Roncalese, Roncal dialect (of Basque).
1972b2:041,14
- erronkariar. izond. eta iz.** roncalés (pop.).
1964g:181,02; 1983e:132,14
- errotarri. iz.** piedra de molino.
1984b:034,10
- errotu. da-du ad.** arraigar, afincar, establecer.

- {erroztatu}
1968d:138,11; 1968e:076,02; 1972b5:130,05;
1978a:032,09;044,14
- erroztatu. da ad.** {errotu}
1978a:031,10
- erru. iz. culpa.** {hoben, kulpa}
1961a:056,03;062,07; 1966a:069,03; 1981c:138,10;157,07;
1983a:067,08; 1984b:037,05;040,08; 1985a:113,01,11
- errudun. izond. culpable.**
1985b:186,04
- errugabe. izond. inocente.**
1981c:144,07
- errusiar. izond. eta iz. ruso (pop.).**
1972b5:124,13;127,03;129,06
- errusiatar]]. izond. eta iz.**
{errusiar. } ruso.
1972b5:124,15
- erruso. iz. ruso (hizk.). {ruso}**
1968c:090,08; 1981c:163,07; 1983a:066,10
- errutsu. izond. fuerte, valeroso. {indartsu}**
1983a:051,13
- erruz. adond. abundantemente. {asko, txoil, ugari}**
1972b3:060,17; 1972b5:131,02
- ertz. iz. borde, esquina, orilla. {bazter, hegi}**
1978a:034,06; 1981i:113,12
- erudizio. iz. erudición.**
1978a:031,11
- esaera. iz. 1 giro, dicho, sentencia. 2 frase. / 1 tour, maxime. / 1 expression, idiomatic expression, proverb, saying. {2 esakuntza, esaldi}**
1959a:127,09; 1961a:051,11,12;063,02;065,14;
1968d:151,11; 1971e:102,10; 1972b1:035,13;
1972b2:044,05;048,17,17; 1972b5:109,06;111,13;
1983a:061,08;068,11
1983e:125,07;129,01; 1984b:027,06;038,06;043,06;
1985b:186,08,10,10;188,01,02...(8); 1986c:170,12
esaera erromantiko. expresión romántica.
1972b5:122,07
esaera zahar. dicho tradicional. {"erran-aire*", "atsotitz"}
1961a:057,12;061,07; 1968c:090,06; 1983e:132,04;
1985b:185,01;186,10;188,06
euskal esaera. 1983a:061,04
- esakuntza. iz. frase, enunciado. / phrase, énoncé. / sentence, utterance, phrase, clause.**
{adierazpen, esaldi, frase, orazio}
1972b3:053,21;054,01,03; 1972b4:093,06
- ZEHAR ESAKUNTZA.** estilo indirecto. / style indirect. / indirect speech, reported speech.
{“estilo indirekto”}
1972b4:093,06
euskal esakuntza. 1972b1:031,08
- esaldi. iz. oración, frase, período. / phrase, période. / sentence, phrase, period.**
{“adierazpen”, “orazio”, esakuntza}
1958h:101,16;102,04; 1968c:093,08,09,09;095,04;
1968d:143,04; 1971e:102,01; 1972b1:030,08,12,15;
1972b4:067,08,17;068,04,05,06...(52);
1972b5:117,05;118,10
1979g:178,01; 1981c:142,09,09,09;145,16;146,01...(10);
1983d:117,08; 1983e:130,11; 1984b:029,14;039,03;
1985a:113,01; 1985b:194,04
- BAIEZKO ESALDI.** frase afirmativa, oración asertiva. {baiezko perpaus}
1981c:143,11
- ESALDI BAKAR.** oración simple. {esaldi soil, perpaus bakun}
1972b4:089,13
- ESALDI EGOKI.** frase gramatical, oración correcta. / phrase grammaticale. / grammatical sentence. {esaldi zuzen}
1972b4:072,11;075,05
- ESALDI KOPURU NEURRIGABE.** conjunto infinito de oraciones. {esaldien multzo azken-gabe}
1972b4:084,07
- ESALDI NAGUSI.** frase principal, oración principal. {perpaus nagusi}
1971e:101,14
- ESALDI SOIL.** oración simple. {esaldi bakar, perpaus bakun}
1972b1:030,06
- ESALDI ZUZEN.** oración correcta, frase gramatical. {esaldi egoki}
1972b4:093,06
- EZIN KONTA-AHAL ESALDI.** oraciones infinitas.
1972b4:088,06,06
- INFINITIBOZKO ESALDI.** oración de infinitivo.
1972b4:072,05
- MUIN ESALDI.** oración horma, orac. medular, orac. nuclear, oración-núcleo. / phrase-noyau. / kernel sentence, nuclear sentence, nuclear clause. {"kernel sentence"}
1972b4:088,12
- TARTE-ESALDI.** unidad sintagmática que no llega a constituir una oración. {"hitz andana aski luze"}
1981c:166,02
bazterrik ez duen esaldi multzo. conjunto de oraciones ilimitado. {esaldi kopuru neurrigabe}
1972b4:077,01;079,11
egiazko esaldi. frase, oración verdadera.
1968c:093,08
esaldi berezi. frase separada. 1972b4:090,02
esaldi luze-korapilatu. frase enredada, oración complicada. 1972b4:088,04
esaldi neurrigabe. oración ilimitada. {esaldi baztergabe}. 1972b4:076,08
esaldi (baztergabe). 1972b4:076,08
muga gabeko esaldi. oración infinita, ilimitada {neurri gabeko esaldi}. 1972b4:076,13
neurri (gabeko esaldi). oración ilimitada. 1972b4:076,13

(*zeharbideko*) *esaldi*. frase indirecta.
1972b4:094,02

esamina. iz. exámen. [azterketa]
1972b4:075,01

esan, esaten, esango. da-du.dio.zai *ad.* 1 decir.
2 denominar. {2 izendatu}
1958h:098,02,17;099,03,04,06...(27);
1959a:125,06,07,11;126,03,04...(39);
1961a:047,09,10;049,04,10,12...(44);
1962f:083,02,09;084,07,11,12;
1964c:071,13;072,04,04,08,16...(6);
1964g:179,03,04,10;180,04;181,01...(7);
1966a:067,06;069,02; 1968c:089,04,04,04,05,05...(27);
1968d:138,10;140,11;142,11;143,03,03...(16);
1968e:075,07;076,08;
1971e:093,03;094,08,10,13;095,14...(39);
1972b0:023,10,13;024,01,09;025,03...(13);
1972b1:029,10;030,05,06,07,16...(36);
1972b2:039,08;040,03,03,05,06...(36);
1972b3:051,05,05,11;052,03,12...(44);
1972b4:065,09;066,02,08;067,04,10...(44);
1972b5:109,04,06,08;110,02,03...(97);
1972e:155,04,06;156,04,06,09...(20);
1975b:087,03,15;088,11,11,17...(13);
1978a:025,03;026,06;027,05,10;028,07...(37);
1978c:161,04,09;162,07,09,09...(28);
1979d:122,04,12,12,16,16...(7);
1979g:173,06,10;174,02,10,14...(27);
1981c:137,02,03,04,04,07...(73);
1981e:111,06;112,06,07;113,14;114,09;
1983a:047,03,03;048,03,07,10...(50);
1983d:115,06,10;118,06,13;119,03...(14);
1983e:125,05;126,01,17;127,08,11...(29);
1983f:187,09;188,10;189,04,06,10...(6);
1984b:025,05;026,06,08,11;027,00...(51);
1985a:107,04,04,09,11;108,03...(28);
1985b:185,03;186,03,05,07,11...(13)
1985c:191,13;192,17,17;193,01,01...(6);
1985d:075,02,04,10;076,10,12...(28);
1986c:169,02,04,10;170,01,14...(20);
1987d:079,10;080,10;081,07,07

BESTELA ESAN. dicho de otro modo.
1961a:052,02; 1968c:092,02;093,09;
1971e:093,03;102,14;103,08;110,01;
1972b1:031,14;033,12;036,16;037,16;
1972b2:040,05;041,02; 1972b3:060,12;
1972b4:074,04;075,01;078,11;086,02;087,03...(8);
1972b5:111,08;113,06;125,15; 1972e:158,01;160,02;
1978a:026,06;028,14;033,06;042,02
1979g:175,01; 1981c:137,04;145,15;149,11;152,15;
1983a:047,03;048,07; 1983d:115,06;119,03;
1983e:125,05;129,13;133,07; 1985a:108,13
1985c:194,01; 1986c:176,05

EGIA ESAN. a decir verdad.
1958h:099,08;105,17; 1959a:127,15;
1961a:047,09;055,05;059,04; 1968c:094,11;096,04;
1968d:148,13;150,09; 1972b0:023,10; 1972b3:051,11;
1972b4:082,01,07;096,07,09,10;
1972b5:110,19;112,11;123,09; 1975b:088,11;
1978a:031,10;032,13; 1978c:163,13;172,06;
1981c:140,11;155,09;981e:112,06;
1983a:054,06;057,03;062,14; 1984b:028,02;032,09;037,04;
1985a:107,11;111,05;115,06;116,08; 1985d:076,12;077,16

1987d:079,10

ESAN BEZALA. como ya se ha dicho, tal y como se ha dicho.
1961a:057,04; 1979g:184,06; 1981c:143,05;156,05;
1983e:131,06; 1984b:028,05;039,03; 1985a:109,04;
1987d:081,04

ESANERA IPINI. ponerse a disposición.
1958h:099,08

ESATEKO MODU. locución, forma de expresión. / locution. / locution, expression, phrase, idiom. {mintzamolde, "lokuzio**"}
1972b1:033,03; 1985b:186,09

ESATEKO MODUAN. por decirlo de alguna manera.
1972b4:087,14; 1979g:181,02; 1981c:167,03; 1983e:125,04;
1984b:035,10; 1985d:080,09,09

ahoz esan. pronunciar oralmente. [ahoz ebaki]
1968d:142,11; 1972b4:100,07;105,13

esan berri. 1979g:180,09

gaizki esan. 1966a:067,06; 1981c:137,03;167,09

hobeki esan. mejor dicho {hobekiago esan, hobeto esan}
1972b4:105,06;107,09; 1972b5:116,16; 1972e:158,08;
1978a:032,05;041,05; 1978c:162,07;165,09;
1979g:174,14;175,11;
1981c:137,02;142,09;145,03;163,06;166,08; 1981e:111,06;
1983a:052,04;066,02; 1983d:115,10;119,13; 1983e:129,12;
1983f:188,10;189,04; 1985b:185,03;189,11
1985d:077,03;087,08; 1986c:170,14;174,02

hobekiago esan. 1972b4:104,01

hobeto esan.
1958h:099,04,17; 1961a:055,11;058,05; 1972b0:027,13;
1972b5:121,08

hobeto esateko. {hobeto esan, hobeki(ago) esan}
1959a:133,04

nolabait esan. {esaterako, nola(z)pait esan}
1968d:152,09; 1972b4:101,05;104,07; 1972e:156,09;157,08;
1978a:030,02;042,12

nolapait esan.
1972b0:023,13; 1972b1:031,01; 1972b2:040,03;
1972b3:056,14;063,04

nolazpait esan.
1981c:138,14; 1983a:065,01; 1984b:026,06; 1985d:077,12

zer esanik ez. ni qué decir, sin comentarios.
1972b2:045,16; 1985b:194,04

esan. iz. dicho.
1961a:048,06; 1972b3:058,13; 1983a:062,08; 1983e:128,13;
1985a:115,09;118,03; 1985b:186,10

esanahi. iz. significación, significado. /
signification, signifié. / meaning.
["adiera, zentzu", adierazki, sustantzia
semantiko]
1958h:100,11;101,01,11; 1968d:144,07; 1971e:104,01;
1981e:114,04; 1983d:117,10; 1984b:040,15;
1985b:190,01;192,12; 1985c:193,08; 1986c:169,11;
1987d:081,03

hitzaren esan nahí. significado de la palabra.
1968d:147,04

hitzaren esan-nahí. 1972b3:058,03

[esan nahi.]
1972b1:035,13; 1972b4:094,13

[esannahi.]
1972b3:061,03

[esan-nahi.]
1968c:095,14; 1972b0:026,10;027,04;
1972b3:055,19;056,07;
1972b4:074,04;079,16,16;080,05;081,16

esaneko. izlag. cumplidor, de palabra, leal. {leial}
1978c:170,03
esaneko ikasle. alumno fiel.1985a:111,02

esangarri. izond. decible, expresable,
pronunciable.
1972b4:087,13

esate. iz.
ESATE BATERA. por ejemplo. {adibidez,
hala nola}
1981c:167,08

ESATE BATERAKO. por ejemplo. {adibidez}
1958h:103,07; 1959a:125,12;128,15;131,04,05;133,16...(6);
1961a:052,08;058,11;066,05; 1968c:092,08;
1968d:138,10;140,04;144,06;145,11;
1971e:095,15;096,03;101,14; 1972b0:026,03;
1972b1:030,17;034,10;035,12;036,10;037,13;
1972b2:043,19;044,14;048,11;049,02;
1972b3:053,20;054,02;055,11;
1972b4:066,01;068,07;072,06;073,10;086,11...(7);
1972b5:115,06;116,02;117,05;118,13;122,15...(8);
1972c:158,12;
1975b:088,01; 1978c:164,17;169,03;172,09; 1979d:122,05;
1979g:173,13;175,18;176,09;178,10;181,05...(6);
1981c:139,13;140,06;141,03;143,03;145,12...(12);
1983a:053,08;058,12;062,01;071,03;
1983d:116,07;117,04;119,08;121,14;122,03...(6);
1983e:127,05;132,05;134,02;135,03; 1983f:188,02;190,01;
1984b:035,02;041,11;045,05; 1985a:110,13,14;114,01;
1985b:189,01;191,08; 1985c:192,06; 1985d:077,02
1986c:170,05,15

ESATERAKO. 1 por así decir. 2 por ejemplo.
{1 nolabait esan. 2 adibidez}
1958h:102,03; 1961a:057,05; 1968c:093,09;095,07;
1968d:137,11;141,01;146,04; 1972b1:031,02;037,14;
1972b3:058,05;059,05;061,11;
1972b4:070,14;072,05;074,06;075,01;079,16...(7);
1972b5:125,13; 1978a:032,12;035,06;036,12;040,03;043,02;
1979g:181,08,11;183,14; 1981c:142,04;166,12
1984b:032,04; 1985a:111,08;118,17; 1985b:191,12;
1985c:192,14; 1985d:077,14;
1986c:174,05,17; 1987d:080,01

esateko. iz. lo que se ha de decir, lo que se va a
decir.
1981c:145,12

esertoki. iz. asiento.
1979g:183,02

esetsi, esesten. dio.du ad. argumentar en contra,
rebatir. {kontra egin}
1966a:067,03; 1981c:152,13

eskabide. iz. petición, solicitud. {eskakizun, eskari,
eske (iz.)}
1968d:136,11; 1972b4:072,08

eskailburu. iz. descansillo, rellano de la escalera.
1983a:058,15

eskaini, eskaintzen. du.dio ad. ofrecer.
1971e:099,10;110,02,02; 1972b1:030,05;
1972b4:075,05;081,12;087,12;093,06;095,13;
1972b5:117,05;118,18; 1972e:156,16;157,01,03;
1978a:026,03;031,02;
1978c:163,09,10;169,07;171,13; 1979d:121,09;
1981c:138,10;153,14; 1981h:111,02,02; 1983a:064,07;
1983d:115,02;121,02; 1983e:127,01
1984b:029,08;032,13;044,02;
1985d:076,06;079,11;080,05,05; 1987d:080,24

eskaintza. iz. ofrecimiento. {esku-erakutsi}
1971e:102,11; 1978c:163,10; 1984b:034,08

eskakizun. iz. 1 petición, solicitud. 2 exigencia.
{1 eskabide, eskari}
1978a:044,01; 1983a:064,12; 1985b:185,05

eskari. iz. petición. {eskakizun, eske (iz.)}
1978c:171,15; 1979g:173,03

eskarmentatu, eskarmenta*, du ad. escarmentar.
1981c:137,04

eskarmentu. iz. escarmiento.
1972b2:039,06; 1972b5:122,10

eskas. iz. eta izond. izond. 1 escaso, poco. 2 de poca
calidad, de poco nivel. {1 urri. 2 exkax}
1959a:132,17; 1961a:052,12;056,01; 1971e:110,04;
1972b1:034,08; 1972b5:126,02; 1981c:139,05;
1983a:047,04;055,03;072,10;
1983e:125,04,04;126,10;128,02;134,09
1983f:187,09; 1985a:111,04

ESKAS. iz. carencia, pobreza.
1983d:123,13

ESKAS IZAN. da-du ad. escasear, faltar.
{falta izan}
1962f:085,07; 1971e:101,02;105,05; 1972b4:088,09;103,07;
1975b:087,10; 1983a:069,06

ESKAS IBILI. andar escaso, andar falto.
1983e:125,04;126,13

eskasia. iz. 1 falta, carencia. 2 escasez, pobreza.
{1 ez(iz.), falta, gabezia. 2 pobretasun,
urritasun}
1983e:134,07; 1983f:187,09;188,01

eskatu, eska, eskatzen. du.dio.zaio ad. pedir,
solicitar.
1959a:132,21; 1968c:089,02; 1968d:135,09;138,05;148,03;
1971e:100,03; 1972b3:051,10;058,11;
1972b4:067,12;070,06;077,11;082,05;091,10; 1972b5:115,06;
1978a:025,02;030,08;044,12; 1978c:161,10;170,08;171,14;
1979g:173,02;175,16; 1981c:139,04;140,09;146,05;
1983e:129,04;131,13;132,09
1984b:027,01;029,14;033,01; 1985a:118,11;119,02,02;
1985b:192,09; 1985c:191,02; 1985d:086,10; 1986c:171,08;
1987d:081,17

eske. adond. pidiendo.
1981c:155,13

barka eske. rogando perdón.
1985b:186,04

berri eske. demandando noticias.
1981c:140,10

itzulpen eske.

- 1972b4:087,04
paper-eske.
1964c:071,10
zergatiko-eske.
1958h:103,17
ESKEAN. *adlag.* pidiendo.
1968c:089,03; 1972b4:085,02
eske. *iz.* petición. {eskabide, eskakizun, eskari}
1972b4:072,10;097,18; 1981c:143,12; 1985d:086,08,08
- eskeini, eskeintzen. *du ad.* {Ik. eskaini}
1966a:069,13
- eskeko. *iz.* deudor, pedigüño.
1986c:170,07
- eskema. *iz.* esquema. / schéma. / scheme, pattern.
1968c:094,13; 1972b3:061,01; 1972b4:071,20;086,13;
1979g:179,05; 1981c:164,10; 1985a:112,03,03
- esker. *iz.*
ESKER ON. *iz.* agradecimiento.
1971e:110,04
ESKER, -(R)I.
1983a:060,12; 1985d:080,05,05
ESKERRAK EMAN. agradecer.
1961a:050,07; 1975b:087,14; 1978a:035,02; 1978c:167,05
ESKERRAK, -(R)I.
1958h:098,06,12; 1959a:129,01;
1961a:051,07;054,09;066,01; 1964g:180,06; 1971e:106,03;
1972b1:034,20;035,10; 1972b4:077,01;078,14;081,15;102,15
1972b5:112,09; 1975b:087,14; 1978a:028,10; 1978c:167,04;
1979d:123,06,08; 1983a:056,09;059,16;070,07;073,06;
1983e:135,05;136,08;
1985d:077,04
mila esker. mil gracias, muchas gracias.
1961a:061,14
- eskerga. *izond.* descomunal, enorme.
1983a:057,08;065,10; 1985a:113,01
- eskieki. *adond.* ciertamente, generalmente.
{segurki, eskuarki}
1972b1:037,12; 1972b2:041,14; 1972b5:114,15;119,03;
1978a:030,09;032,08;036,05
- esklabo. *iz.* esclavo. {jopu}
1984b:044,11
- eskola. *iz.* 1 escuela (Irak.). 2 escuela (Pents.).
1968d:144,10; 1968e:077,01;
1972b3:055,06;056,04,14,15;057,04;
1972b4:073,12;084,15;091,05,08;102,18... (8);
1972b5:110,10; 1978c:167,02,02; 1985a:118,05
1985d:083,04
ESKOLAKO. *iz.* perteneciente a una escuela o corriente de pensamiento...
1972b4:087,14;107,10
LARRAMENDIREN ESKOLA. Escuela de Larramendi.
1978a:032,08
PRAGAKO ESKOLA. Escuela de Praga. / Ecole de Prague. / Prague School.
1972b5:109,08
- Eskolastika. *iz.* Escolástica. / Scolastique. / Scholasticism.
- 1972b1:033,18,19
eskolastiko. *iz.* escolástico.
1966a:068,05; 1968c:091,07
eskolastikotasun. *iz.* escolasticismo.
1968c:091,07
eskolatu. *du ad.* escolarizar, alfabetizar, instruir.
1979g:184,09
eskolatu. *izond.* alfabetizado, culto, letrado.
1972b1:032,14
eskribau. *iz.* escribano, notario.
1972b4:079,04
esku. *iz.* 1 mano. 2 derecho. 3 influencia, intervención, poder. {2 eskubide. 3 ahalmen}
1959a:132,10,16; 1961a:049,03,09;051,02,09;053,03... (7);
1962e:084,11; 1968c:089,08; 1968d:136,02;139,10;146,06;
1968e:076,03; 1971e:103,05;104,17;
1972b4:067,02,06;071,14;090,09; 1972e:155,11;156,14;
1978a:039,12; 1978c:161,06;162,07,10;170,09,18;
1981c:145,10; 1983a:051,04;061,10;062,20; 1983d:119,05;
1983e:130,07; 1985a:118,17; 1985e:192,05; 1985d:078,09
ESKU, -(R)EN.
1968d:136,16; 1971e:095,04; 1978c:171,10,11;
1979d:122,02; 1985c:194,06
ESKUA SARTU. intervenir.
1983f:188,12
esku arte. entre manos. 1981c:146,12
esku-arte. 1961a:055,05; 1964c:073,08
esku artean.
1968c:093,06; 1981c:139,10; 1981i:112,01; 1983a:073,12;
1983e:126,11;129,08;134,01; 1985a:108,06
esku hutsik. sin nada, con las manos vacías.
1961a:060,13
esku-hutsik. 1958h:099,04
eskuartean. entre manos.
1961a:050,07; 1975b:088,02; 1978c:168,03
hiztunaren esku. intervención, poder del hablante.
1972b4:088,01
- esku lan. *iz.* {Ik. eskulan}
1972b0:023,07
- esku-erakutsi. *iz.* ofrenda, regalo. {eskaintza}
1971e:110,04
- eskualdatu. *du ad.* cambiar de manos, cambiar de dueño.
1983a:051,04
- eskualde. *iz.* comarca, región, territorio. / région. / area, region, territory.
{aurkientza, lurralde}
1958h:104,01; 1968d:141,05;144,07;145,07;146,09;150,03;
1972b0:024,05; 1972b2:043,19; 1972b4:104,02,04;106,07;
1972b5:118,14,15;119,01; 1972e:158,05,05
1978a:030,12;032,01;033,05;036,03; 1978c:165,10;166,02;
1979g:175,18; 1981c:137,06;139,01;141,08;143,09;155,10;
1981i:111,08; 1983a:049,05;050,12;055,09;067,01;
1983d:121,12; 1983e:126,14; 1985a:107,03; 1987d:081,17
HIZKUNTZ-ESKUALDE. región lingüística. / région linguistique. / linguistic region.
1983e:126,18
eskualde erdaldu. 1978a:044,05
eskualde euskaldun. 1978a:044,05

- jatorrizko eskualde.* 1968d:145,06
- eskuarki. adond.** comúnmente, generalmente, regularmente. / régulièremet. / usually, commonly, regularly. {erabat, arruntki, eskierki}
1981c:143,10;156,09;166,06; 1983d:118,03
- eskuarteko. izlag.** accesible, disponible.
eskuarteko liburu. 1979d:122,15
- eskubide. iz.** derecho.
1958b:101,03; 1959a:131,29; 1964c:072,14; 1966a:068,06; 1972b2:043,08; 1972b4:098,11; 1978c:171,14; 1979d:123,01; 1981c:144,07; 1983a:051,01,04;061,08,09 1985a:119,02; 1985b:186,11
- eskuetara(). da ad.** hacerse accesible. {eskura(tu), erdietsi, iritsi, lortu}
1961a:058,13
- eskuin. iz.** derecha.
1972b4:087,01,02;105,02,02; 1978c:163,09; 1985a:118,17; 1985b:186,11
ESKUIAN ALDEKO.
1972b4:078,05;089,03;105,03
eskuin alde.
1972b1:030,14; 1972b4:077,11;078,04;105,03,03
- eskuindar. izond. eta iz.** partidario de la derecha (Polit.).
1972e:156,03; 1983e:135,08
- eskuizkribu. iz.** manuscrito. / manuscrit. / manuscript.
1961a:055,09;057,02;058,07; 1978a:037,05; 1981c:155,11; 1983a:056,04;059,04,07; 1985b:188,04;189,08
[esku iskribu.]
- eskuko.**
ESKUKO IZAN. poseer, tener a disposición.
1985a:108,18
NOR BERE ESKUKO IZAN. ser independiente.
1972b4:101,02
- eskulan. iz.** trabajo manual.
1983a:056,05
- eskularru. iz.** guante.
1985a:109,10
- eskuliburu. iz.** libro manual.
1978a:043,12; 1978c:170,09; 1985a:109,01
- eskumen. iz.**
ESKUMENEAN EDUKI. tener acceso, tener a mano. {irispidean izan}
1984b:038,11; 1985a:110,10
ESKUMENEAN IZAN. tener acceso.
{eskumenean eduki}
1978a:044,16; 1984b:031,14; 1985d:077,04
- eskumende. iz.**
ESKUMENDEAN IZAN. tener bajo control.
1972b4:078,09
- eskumikatu. du ad.** excomulgar.
1961a:055,06; 1968c:096,04
- eskura(), eskura, eskuratzen. du.dio ad.** adquirir, conseguir, hacerse con algo, tener acceso.
{erdietsi, iritsi, lortu}
1968d:150,12; 1971e:095,04; 1978c:172,04; 1981c:138,13;145,10; 1983a:054,08;073,04; 1983e:135,11; 1985d:079,08
- eskuragai. Pred.** accesible.
1985d:078,07
- eskurakoitzen. du ad.** hacer accesible, facilitar, simplificar.
1983e:128,10
- eskutada. iz.** puñado, haz. / faisceau. / bundle, set.
1958b:101,02
ESKUTADA BAT BEREIZGARRI. haz de rasgos distintivos. {bereizgarri multzo}
1968c:095,08
- eskutitz. iz.** carta. {gutun}
1978a:027,01;037,08
- eskuzabal. izond.** generoso.
1984b:031,04; 1986c:170,09
- eskuzabalki. adond.** generosamente.
1978c:171,13
- eskuztatu, eskuztatzen. du ad.** manejar, consultar.
1979g:184,01; 1981e:157,01; 1983d:119,07
- eslavo. iz.** eslavo (hizk.). / slave. / Slavic. {eslavo}
1972b1:034,21; 1972b3:051,08
- eslavo. iz.** eslavo. {eslavo}
1972b3:055,01
- espa. iz.** 1 queja. 2 recelo. {1 kejakizun. 2 goganbehar}
1983a:064,14
- espainol. izond. eta iz.** 1 español (pop.). 2 (hizk.) / 2 espagnol. / 2 Spanish.
1972b3:062,09,10
espainol gisa. 1978c:167,09
- espantagarri. izond.** enorme, fascinante, sorprendente. {harrigarri}
1984b:027,03
- espantu. iz.** sorpresa. {harridura, harrimen}
1983a:061,09;062,16;069,04
espantu*.
1981c:152,11
- espazio. iz.** espacio (Fis.).
espazio eta denboraren errelatibitate-teoria.
1972b5:127,17
"n" neurreratako espazio. espacio de "n" dimensiones. 1972b5:127,12
- espekro. iz.** espectro. / spectre. / spectrum.
1972b5:124,09
- espektrograma. iz.** espectrograma. / spectrogramme. / spectrogram.
1981c:138,13
- esperanto. iz.** esperanto. / espéranto. / Esperanto.
1972b5:131,06
- esperientzia. iz.** experiencia.
1972b3:057,01,03; 1978a:039,02
[esperientzia.]
- esperimentu. iz.** experimento.

- 1972b1:031,15;037,07; 1972b3:058,02
- espero.**
- ESPERO IZAN.** *du ad.* esperar.
1972b4:105,02; 1981c:166,08; 1984b:039,18
- ESPEROAN.** *adlag.* esperando. {zain}
1981c:152,12
espero etsian. 1984b:029,09
- espezialista. iz.** especialista. {aditu}
1979g:183,10,13;184,02
- espezializatu. izond.** especializado. {berezitu}
1972b5:124,04
- esplikatu, esplika, esplikatzen. du ad.** explicar.
{adierazi, agertu, azaldu}
1964g:179,04;181,01; 1971e:099,12; 1972b3:059,12;
1972b4:073,13;092,04;097,11;101,09;102,18...(6);
1975b:091,05; 1981c:154,04; 1984b:031,11
- esplikazio. iz.** explicación. {azalpen}
1971e:104,07; 1972b4:074,03; 1981i:112,10
esplikazio oso-bete. explicación total.
1983a:049,07
- esplizitoki. adond.** explícitamente.
1983e:131,11
- espresuki. adond.** expresamente. {berariaz,
izendatuki}
1981c:150,02
- estadistika. iz.** estadística. {estatistika}
1972b1:032,09; 1972b5:131,02
- estali, estaltzen. du.dio ad.** cubrir, tapar. {tapatu}
1958h:100,17;106,11; 1959a:131,25; 1961a:055,06;
1981c:148,07; 1983a:049,09; 1983e:133,10
- estalki. iz.** funda, tapa, cubierta.
1983f:189,06; 1984b:026,02
- estari. iz.**
ESTARI. *adond.* ocultamente. {ezkutu, izkutu}
1985a:118,04; 1985d:080,03,03
- estatistika. iz.** estadística. / statistique. / statistics.
{estadistika}
1968c:091,01,01; 1972e:158,08
- estatistiko]. iz.**
{estadistiko}.] estadístico. / statisticien. /
statistician.
1968c:091,03
- estatu. iz.** estado (Polit.).
1983a:051,12
Estatu jeneral. 1983a:052,09
- estatua. iz.** estatua.
1984b:034,02
- estatuto. iz.** estatuto (Polit.).
1978a:040,02;044,05
- estekatu, estekatzen. du ad.** atar, encadenar.
{kateatu, lotu}
1968d:153,10
- estetika. iz.** estética.
1979g:184,03
- estetizismo. iz.** esteticismo.
1978a:043,12
- estilistika. iz.** estilística. / stylistique. / stylistics.
- ESTILISTIKAREKIKO AUZI.** problema
referente a la estilística
1968d:151,11
- estilo. iz.** estilo. / style. / style. {idaztankaera}
1972b0:024,04,04; 1972b5:128,18
- ESTILO INDIREKTO.** estilo indirecto.
{“zehar esakuntza”}
1972b4:093,06
- estoiko. iz.** estoico.
1968e:094,09
- estokastiko. izond.** estocástico. / stochastique. /
stochastic.
1972b4:083,09
- estrato. iz.** estrato. / couche. / stratum.
1972b3:060,18
- estruktura. iz.** estructura. {“egitura, egitamu”}
1972b3:059,08;062,03; 1972b4:097,18;098,01,02;
1972b5:122,08
“estruktura**”.
1972b2:042,09; 1972b3:052,10; 1972b4:097,21
- estruktural. izond.** estructural. / structurel,
structural. / structural. {egitura-}
1972b4:071,24;076,10;079,13
- estrukturalismo. iz.** estructuralismo. /
structuralisme. / structuralism.
1968e:093,05; 1972b2:049,07;
1972b3:051,01,02;054,07;059,04,04...(15);
1972b4:069,03;070,01,04;072,08;095,06
- LINGUISTIKAZKO ESTRUKTURALISMO.**
estructuralismo lingüístico. / structuralisme
linguistique. / linguistic structuralism.
1972b3:059,17
gerozko estrukturalismo. estructuralismo posterior.
1968c:091,09
- estrukturalista. iz. eta izond.** estructuralista. /
structuraliste. / structuralist.
1968c:092,04,05;093,05; 1972b3:056,15;059,01,03,13,15;
1972b4:065,05;067,15;068,02;069,05;070,05...(20);
1972b5:109,04; 1985a:110,08;111,02
estrukturalista jator. estructuralista fiel.
1972b3:063,03
hizkuntzaren estrukturalista. estructuralista de la
lengua. 1972b3:059,08
- estu. izond.** apretado, estrecho. {mehar}
1958h:100,07; 1961a:047,05; 1972b1:035,08;
1972b2:042,13,14; 1972b4:072,03; 1978a:025,08;030,01;
1986c:170,09
- ESTU-ESTUAN.** *adlag.* a duras penas.
1984b:029,10; 1985b:192,05
[hestu].]
- estualdi. iz.** apuro, situación apurada, trance.
{estuusun, larrialdi, larritasun}
1984b:033,02;041,10
- estuusun. iz.** apuro, dificultad. {estualdi, larrialdi,
larritasun}
1972b4:073,10; 1985a:107,02
[hestuusun].]
- et al.** (“Eta beste” adierazteko latinezko laburdura).

eta, junt. y.

1958h:097,02,03,04,05,06...(89);
 1959a:125,04,04,04,04,07...(98);
 1968c:089,03,03,06,07,07...(81);
 1968d:135,05,05,06,07,08...(88); 1971e:093,06;
 1972b1:029,04,11,13;030,01,01...(88);
 1972b2:039,02,02,03,04,05...(88);
 1972b3:051,07,09,09,10,11...(88);
 1972b4:065,01,05,05,06...(88);
 1972b5:109,01,03,03,04,04...(88);
 1972e:155,03,03,06,11,13...(50);
 1978a:025,02,03,05,07;026,04...(88);
 1978c:161,03,04,05,07,08...(88);
 1979d:121,02,03,04,07,07...(23);
 1979g:173,01,04,07,08,10...(88);
 1981i:111,02,02,03;112,02,04...(32);
 1983a:047,01,03,04,05,06...(88);
 1983d:115,03,04,05,06,07...(87);
 1983e:125,02,02,04,05,11...(88);
 1983f:187,05,06,08,08,08...(39); 1984b:027,00,00
 1985a:107,02,02,03,03,04...(88);
 1985c:191,07,09,09,11,12...(35);
 1985d:075,03,03,05,06,07...(95)

eta abar. etcétera. {etabar}

1958h:101,16; 1968c:092,09;093,11;095,18;
 1968d:138,02,03,13,13;139,11...(14);
 1972b1:030,14,15;031,05;036,06,06...(6);
 1972b2:041,03;043,05;044,21;045,05;048,15;
 1972b3:052,12,12;053,20;054,02;059,18...(8);
 1972b4:070,08;077,03,04,10;084,02...(7);
 1972b5:109,05;110,07,10,15;111,02...(15); 1972e:156,13;
 1978a:040,06; 1979g:173,13,13;175,20;180,07;
 1983a:055,10;062,08; 1983d:116,12;120,04;122,03;
 1983e:127,10,10
 1983f:190,02; 1985a:113,05; 1985c:193,01;194,03,05

etab. etc. {etc}

1978a:038,04; 1981e:159,14

etabar. {eta abar}

1981e:157,10

etc. etcétera. {etab}

1958h:105,13,13; 1968c:090,08;091,03;095,07;
 1968d:130,08;137,11;138,08;139,05,05...(67);
 1971e:098,13;100,11;101,01,01,02...(10); 1972b3:061,11;
 1972b4:102,05;104,02,09; 1979g:174,14;179,10;181,08;
 1981e:140,07;141,03,05,07,09...(6); 1981i:113,05;
 1983a:061,01,08; 1983d:121,05;123,09; 1984b:038,11;
 1985b:190,01; 1985e:193,02,02,02; 1985d:082,02;
 1986c:173,17;174,02

eten, eteten. du ad. cortar, interrumpir.

1958h:098,06,06; 1959a:127,05,11; 1972b4:096,15;
 1978a:038,06;040,07; 1985a:110,09

ETEN. *izond.* interrupto. / interrompu. /
 interrupted.

1971e:104,08

eten. iz. 1 corte, interrupción. 2 pausa. / 2 pause. / 2 pause. {1 "break", ebakidura. 2 "ixilune", geldidune, pausa}

1959a:126,03; 1978a:036,05;

1981e:142,03;145,15,16,16;147,04...(13)

osagaien arteko eten. cesura, corte entre

componentes. {"break"}. 1981c:142,03

etendura. iz. corte, interrupción, separación. {eten}
 1972b2:043,13; 1984b:036,09,12;039,11

etengabe. adond. ininterrumpidamente, sin fin.
 {atergabe}

1968c:092,08; 1972b2:042,04;044,12; 1972b4:101,16;
 1972e:156,05; 1981c:148,08; 1983a:049,06

etengaitz. izond. difícil de romper, irrompible.
 {etenkaitz}

1978c:168,12

etenkaitz. izond. {etengaitz}

1959a:132,01

etimologia. iz. etimología. / étymologie. /
 etymology.

1959a:126,02;128,13; 1966a:068,09; 1968d:138,11;
 1971e:094,05;099,10; 1979g:185,02; 1983d:120,06,07;
 1985d:083,07; 1987d:081,15

euskal etimologia. 1971e:094,06; 1984b:027,02

etimologiberatasun. iz. afición, inclinación por la
 etimología.

1985e:193,04

etimologiko. izond. etimológico. / étymologique. /
 etymological.

1968d:144,02; 1975b:090,02; 1979d:123,05

etnolingüística (H). iz. etnolingüística. /
 ethnolinguistique. / ethnolinguistics.

etno-, psiko-, soziolingüística.
 1972b3:060,16

etnologia. iz. etnología.

1972b3:059,05; 1972b5:111,09

etnologo. iz. etnólogo.

1971e:093,02;110,03; 1972b5:119,09

etorki. iz. 1 génesis, origen. 2 étimo. {iralgi,
 iturburu, jatorri, sorburu}

1961a:057,04,17; 1968d:147,01; 1971e:101,03;103,14;
 1972b2:040,12; 1972b4:106,11;107,16; 1975b:090,02;
 1979g:174,01;183,03; 1983f:188,07; 1984b:038,09

ETORKIZKO. *izlag.* original.

1979g:178,08

bestetarikoko etorki. de origen o procedencia no vasca.
 1971e:094,07

erdal etorkiko. 1968d:146,01

erromantze etorkiko leku izen. topónimo de étimo
 románico. 1981i:114,08

etorki komun. origen común. 1979d:122,08

etorkizko (itxura). 1968d:148,12

euskal etorki. 1981i:112,06

euskal etorki garbiko. 1981i:112,06

euskal etorkiko izen. 1983d:118,03

gizarteko etorki. origen social. 1978a:044,04

latin etorkiko leku izen. topónimo de procedencia
 latina. 1981i:114,08

etorkin. iz. eta izond. 1 inmigrante. 2 palabra
 procedente de otra lengua, préstamo.

{2 mailegu, mailebu}

1978a:036,02; 1979g:178,06;184,06

etorkizun. iz. futuro, porvenir. {gero}

- 1971e:103,08; 1972b4:099,15; 1978a:044,10,16,20;
1978c:165,04;169,08; 1979g:183,12;185,07;186,05,06;
1983a:072,02; 1983e:126,09
ETORKIZUN. *Pred.* por venir. {etortzeko}
1984b:036,12; 1985d:076,06
ETORKIZUNNEKO. *izlag.* futuro.
{etorkizunezko, geroko}
1983a:047,07; 1985a:112,12; 1985b:185,08
ETORKIZUNEZKO. *izlag.*
1983a:072,15
- etorrera. iz.** venida.
1978a:032,01
- etorri, etor, etortzen. da.zaia ad.** venir.
1958h:099,01,04;
1959a:125,12;126,07,08;127,16;128,15...(10);
1961a:049,02;052,06,08,09;053,02...(13); 1962f:085,03;
1964c:072,02; 1964g:179,02;
1968c:089,03,04,09;093,08;094,03...(6);
1968d:141,07,09;143,11,11;145,06...(9);
1971e:097,03,05;100,02;102,08,13...(7); 1972b0:023,04
1972b1:031,12,14;035,15;037,15;
1972b2:040,13;041,08;044,09,10;047,08...(8);
1972b3:058,02,09;061,06;
1972b4:065,02;069,03;070,04;072,15;074,14...(18);
1972b5:109,08;110,13;113,05;114,09;118,08...(11);
1972c:157,09;159,03; 1975b:088,04;
1978a:027,08;028,04;031,04,09;032,02...(22);
1978c:161,07;162,01;164,04,07,15...(8);
1979d:121,03;122,08; 1979g:177,08;178,01;184,06;
1981c:140,14;144,05;145,07;146,10;148,03...(15);
1981i:112,01;113,12;114,12,12;
1983a:050,02,11;051,04;052,07;053,04...(20);
1983d:121,01,02;123,06,13
1983e:125,02;127,05,11;130,05; 1983f:187,04;
1984b:026,03,12,12;028,10;029,13...(14);
1985a:109,04;110,08;115,09;117,05,13...(6)
1985b:186,10;187,11;188,05;189,06,09...(9); 1985c:192,17;
1985d:077,11;078,06;079,02;081,01,01...(8);
1986e:172,03;176,06; 1987d:081,09
ETORTZEKO. por venir. {etorkizun}
1971e:104,14; 1983a:050,03
datorren lekutik datorrela. {"quod semper, quod
ubique, quod ab omnibus"}
1978a:042,02
etorri berri. 1972b5:116,15
- etorri. iz.** 1 inspiración. 2 devenir, evolución.
{2 bilakaera}
1958h:098,07; 1972b4:095,01
- etsai. iz.** enemigo.
1959a:126,11,11,11; 1968c:092,04; 1968d:145,11;
1972b4:100,05; 1972e:155,09,10,11,12; 1978a:039,02;
1978c:162,06;165,13;167,02; 1983a:053,04;070,06;
1983c:134,19; 1984b:026,02;040,06; 1985a:109,03;117,08;
1985d:079,13,13;083,04; 1986e:173,03
- etsaitasun. iz.** enemidad.
1984b:035,05
- etsenplu. iz.** ejemplo. {adibide, ejenplu, exenplu}
1971e:104,09;105,11
- etsi, etsi, du ad.** 1 considerar, juzgar. 2 aceptar,
ceder, resignarse. 3 convencerse.
{1 iritzi (ad.). 2 amor(e) eman}
1961a:056,05; 1985b:191,11; 1986c:170,02
ETSI. *izond.* aceptado, resignado.
1984b:029,09
ETSI-ETSIAN. *adlag.* resignadamente.
1966a:068,07
- etsigarri. izond.** desesperante.
1978a:035,10
- Etx.** ("Bernard Etxepare" adierazteko laburdura).
1985b:192,06
- etxalde. iz.** casa de campo, caserío.
etxaldeko ekonomia. economía rural. 1984b:032,14
- etxateilape. iz.**
ETXATEILAPEAN. bajo cubierto, en casa.
1984b:029,07
- etxe. iz.** casa, habitáculo.
1961a:047,07;048,03; 1972b3:060,21;
1972b4:094,10;101,05; 1972b5:116,03;120,14,14;
1978c:166,13;167,02,02; 1979g:180,05;
1983a:048,02;055,04;071,04;
1983d:119,08;122,14; 1983e:134,16; 1985d:079,05;
1986c:171,04
ETXEKO. *izlag.* familiar, natural, propio.
1968d:142,10; 1978c:166,02; 1979g:178,05;180,01;
1981c:150,09; 1983a:051,04;058,16;065,03;067,01;
1983f:187,07; 1984b:032,14,14;038,11; 1985c:191,12
1985d:079,11; 1986e:169,08;170,07;177,13
euskal etxe. 1985d:079,11
ETXA-.
- etxe-apurtze. iz.** demolición de casas.
1961a:047,07
- etxe-garriketa. iz.** limpieza doméstica.
1961a:048,07
- etxegile. iz.** constructor de casas.
1978a:025,05
- etxeki. ad.** adherirse, aferrarse. {Ik. atxiki}
1986c:171,07
- etxekotu. du ad.** adecuar, amoldar, hacer propio.
{etxerakotu}
mailegua etxekotu. adecuar, adoptar, hacer propio el
préstamo.1985c:191,13
- etxerakotu. du ad.** adoptar, hacer propio, amoldar.
{etxekotu}
hitza etxerakotu. adecuar, adoptar, hacer propia la
palabra. 1983a:061,11
- etzan. da ad.** 1 acostarse, tumbarse. 2 consistir,
versar.
1958h:104,10; 1971e:107,01,04; 1972b0:024,01;
1972b2:043,05; 1972b3:060,09;062,04;
1972b4:066,07;092,12;106,03; 1972b5:124,02;130,06,07;
1972c:156,16;158,14
1975b:087,06; 1979d:121,10; 1979g:175,18;
1981c:140,14;146,07; 1983a:061,07;064,15;066,10;
1983e:127,07;128,03;129,12;132,03;136,03
1985a:113,03;119,01; 1985b:193,12; 1986c:174,12
zertan etzan. consistir en algo.
1958h:101,09; 1972b4:065,07; 1972b5:119,08;
1972e:157,08; 1978c:171,14

- etzi. adonđ.** pasado mañana.
1958h:101,04; 1971e:104,06
- euri. iz.**
EURI-JASA. aguacero, chaparrón.
{euri-zaparrada}
1985a:116,03
EURI-ZAPARRADA. {euri-jasa}
1958h:099,13
- europako. izlag.** europeo. {europar}
1972b4:070,05
- europar. iz.** europeo. {europako}
1972b3:056,15
- eusk.** ("Euskara" adierazteko laburdura).
1971e:098,02;099,05;109,08; 1979g:181,13
- euskal gaizto.** jerga vasca, mal vascuence.
{asta-euskara}
1972b4:077,06;092,07
- euskalari. iz.** vascólogo.
1958h:098,10,11,11;099,01;102,03; 1959a:125,04;
1968c:096,04; 1968d:135,09; 1981i:111,02
- euskaldundu, euskalduntzen. da-du ad.**
{vasquizar}.
1978c:166,13,15; 1983a:064,04; 1985b:185,07;
1985c:193,09
- euskaldun. izond. eta iz.** vascófono, vasco. /
bascophone, basque. / Basque speaker, Basque.
1958h:097,10,10;099,07;104,01;
1959a:125,05;126,09;129,05,06;130,15...(9);
1961a:047,08,13;048,02;053,02;061,06...(7);
1966a:067,12;068,03,06,11;
1968d:135,08,10;136,06;140,07;143,11...(9);
1968e:076,01;077,04; 1972b0:026,11;
1972b1:031,01;037,07; 1972b2:041,11;042,14;
1972b3:056,11;
1972b4:091,06;096,06,06;100,12;104,03...(6);
1972b5:115,06;117,11;118,15;121,16;123,01;
1972e:157,02;158,03,09;160,03
1978a:027,02;031,02;033,08;034,04,04...(9);
1978e:163,06;166,13;167,02,03,04...(9);
1979g:179,14;181,07;183,08,10;185,07...(6)
1981e:139,01;149,09;159,14;
1983a:049,01,03;053,12;054,07;056,10...(11); 1983d:118,13;
1983e:129,04;134,05,07,07,10;
1983f:187,02;188,01,08,09;189,06;
1984b:028,10;038,08;044,09;
1985a:107,10;108,16;113,02;119,09; 1985e:192,09;
1986c:170,13
- EUSKALDUN BERRI.** vascófono tardío.
1978a:044,03
- ekialdeko euskaldun.** vascoparlante oriental.
1979g:181,07
- euskaldun euskaltzale.** vasco vasquista.
1966a:067,12
- euskaldun legera.** 1981c:154,07
- euskaldun oso.** vasco completo, vasco "de número".
1986c:172,10
- euskalki. iz.** dialecto vasco. / dialecte basque. /
Basque dialect, dialect of Basque.
1958h:106,10; 1959a:127,12; 1964c:071,10,10;072,01;
1968e:090,10; 1968d:135,08,10,11;136,04,05...(19);
1968e:075,07; 1971e:095,07;107,13; 1972b4:102,07;106,08;
1978a:026,02;027,07,08,08;
1978c:165,11,13,13,15;170,06...(6);
1979g:175,18,19;176,08;180,06; 1981c:139,07;
1983a:061,01;066,10;067,02;
1983e:125,01,02;126,14;127,06;132,09;
1984b:030,03;031,02; 1985b:190,04;191,09;
1985d:078,11,14; 1986c:172,12;177,09
BAZTER EUSKALKI. dialecto vasco
marginal. {bazterreko euskalki}
1968d:146,06,07
bazterreko (euskalki). 1968d:146,08
bazterretako euskalki. 1968d:136,06
eguzki aldeko euskalki. dialecto vasco oriental.
1985b:192,08
euskalki idatzi. dialecto vasco escrito.
1983a:066,11
h-dun euskalki. 1968d:139,14
mendebaldeko euskalki. 1981c:157,01
- euskaltasun. iz.** ¿característica?, ¿cualidad? de ser
vasco.
1978a:027,02; 1984b:026,04; 1985c:193,11
- euskaltzain. iz.** académico de la lengua vasca. /
académicien de la langue basque. / academicien
of the Basque Language. {euskaltzainkide}
1961a:047,06;051,01;054,09; 1978c:172,01,01;
1985a:108,17
- Euskaltzaindi. iz.** Real Academia de la Lengua
Vasca. / L'Académie Royale de la langue
basque. / Royal Academy of the Basque
Language.
1958h:097,01,04,04,04,05; 1959a:127,04;130,17;
1961a:047,03;051,05; 1968d:136,01,02,05,11;143,11...(8);
1968e:075,01,02;076,03,03,08...(6); 1971e:095,09
1972e:155,03; 1975b:088,18; 1978a:041,01,03;042,02,06;
1978c:161,03,12;163,05,09;167,09...(15);
1981c:141,08;156,01; 1983a:056,06
1983d:115,07,10; 1983e:127,06;129,04;135,07;136,08;
1983f:188,06,14; 1984b:026,08;035,02;038,09,13;044,09;
1985a:107,01; 1985d:078,03
1987d:079,04,05,06,10
- euskaltzainkide. iz.** académico de la Real
Academia de la Lengua Vasca. {euskaltzain}
1983d:116,04
- euskaltzale. izond. eta iz.** aficionado o defensor de
la lengua vasca, vascófilo, vasquista.
1959a:131,21; 1968e:077,06; 1978a:037,01;
1978c:162,09;171,18; 1979g:174,01; 1981i:111,02;
1983a:065,03;068,03; 1984b:033,12; 1985d:077,12;
1987d:079,10
- euskara. iz.** vascuence. / basque (langue). / Basque
(language).
1958h:100,06;102,03,03,03;
1959a:125,06,08;126,04;128,07;130,02...(14);
1961a:049,10;053,04; 1964g:179,08; 1966a:069,01;
1968c:090,05;094,03;095,07,08,14
1968d:135,01,04,05,05,05...(18);
1968e:075,02,09;077,03,04,06; 1971e:096,17;109,14;
1972b1:030,10;031,09;032,01;035,06;037,10;
1972b2:041,13;047,18;048,15;

- 1972b3:053,15;055,20;059,10;062,08;
1972b4:067,09;068,07;077,07;080,01;088,03...(20);
1972b5:115,08,12;117,07,10;119,21...(10);
1972e:155,04,13;156,07;158,06;159,03;
1975b:088,14;089,02;092,02;
1978a:025,01,02,06;026,01,02...(30);
1978c:161,12;162,06;163,12;166,04,12...(14);
1979g:173,04;174,02;186,01;
1981e:137,01;142,02;150,07,13;151,02...(18);
1981i:113,02,07; 1983a:047,01,01,03,05;048,03...(46);
1983d:116,07;117,08;118,01,04,13...(9); 1983e:134,12;
1983f:187,05,06,06;188,01,02...(6);
1984b:030,09;034,06,07;036,04;037,01...(24);
1985a:108,15;109,01;113,10; 1985b:186,09;190,03;
1985c:192,04,08;
1985d:077,10,10;078,03;081,08;082,02...(8);
1986e:169,02,03;172,05,16;173,14...(6);
1987d:079,15,15;080,01
- ASTA-EUSKARA MODUKO.** especie de euskara de asno, chapurreado. ["ahuntz-erdara", "chapurreado"]
1985a:114,03
- EUSKARA BAKAR.** protovascense, protoeuskara. {"protoeuskara"}
1978a:027,09
- EUSKARA BATU.** vascuence unificado.
1972e:160,02; 1978c:166,10
- EUSKARA KOMUN.** vascuence común.
1978a:027,08
- EUSKARATIKAKO.** *izlag.* de origen vasco, procedente del vascuence.
1983d:118,03
- EUSKARAZKO.** *izlag.* forma del vascuence.
1959a:126,13;128,09; 1962f:083,10;084,09; 1966a:069,07;
1971e:096,18;102,13;
1972b4:077,09;079,03;085,07;092,07;105,03;
1972b5:124,16; 1981i:112,16
1983a:058,07;059,17;061,06;074,07; 1983d:122,03;
1983f:188,08,11; 1984b:027,08;032,07,07; 1985b:186,10;
1985d:078,01
- HERRI EUSKARA.** vascuence popular.
1978c:170,09
eguzki-(aldeko) euskara. vascuence oriental.
1985b:185,05
euskara garbi. vascuence puro. 1968d:152,01
euskara idatzi. vascuence escrito.
1968d:135,06,07;136,06;145,03,04...(8); 1984b:039,11
euskara ikasi. vascuence culto. 1968e:077,01
euskara zahar. vascuence antiguo. 1979g:178,09
nafar-kutsuko euskara. 1983d:116,07
- EUSKAL-**
euskarakada]]. *iz.*
[euskarakada].] extranjerismo del vascuence en otra lengua.
1964c:072,06
- euskaratzaile.** *iz.* traductor al vascuence.
1958h:097,08
- euskaritxo*.** *iz.* estribillo.
1985b:187,10
- euskarri.** *iz.* soporte, apoyo. / support, appui. / support. (irozgarri, sostengu)
1972b0:023,04
- euskera.** *iz.* {Ik. euskara}
1972b5:115,06
- "euserkanto**.** *iz.* ["euserkanto"].
1972b4:077,07
- eusko.** *iz.* vasco.
EUSKO IKASKUNTZA. estudio vasco, investigación sobre el euskara.
1983a:048,07;063,06
Eusko Ikaskuntza. Sociedad de estudios Vascos.
1978a:038,07
Eusko Jaurlaritza]]. {Euzko Jaurlaritza}}
1978a:026,09
- eutezko.** *izlag.* posesivo. / possessif. / possessive. {posesibo. **edute**}
1986c:175,14
- eusti, eusten.** **dio ad.** asir(se), mantener, sostener.
1959a:127,06; 1968d:148,04;152,03; 1978a:033,05;
1983d:115,11; 1983f:190,01
- euzko].** *iz.*
Euzko Jaurlaritza]. Gobierno Vasco. {Eusko Jaurlaritza]]}
- exenplu.** *iz.* ejemplo. {adibide, ejenplu, etsenplu}
1972b2:040,07; 1972b4:080,01; 1979g:185,08
euskal exenplu. 1972b2:047,17
- exkax.** **izond.** {Ik. eskas}
1984b:039,16
- ez.** **adond.** no.
1958h:105,21; 1961a:060,01; 1966a:069,03;
1968c:089,04,04,07,08,09...(48);
1972b0:023,04,10,10;024,01,03...(37);
1972b4:090,06,10;091,02,04,04...(**) ;
1972b5:109,03,07;110,02,09,09...(**) ;
1978a:025,03,05,06,07;026,02...(**) ;
1983a:047,03,04,04,05,06...(**) ; 1984b:027,00,00,00;040,07
1985d:075,04,06,06,08,10...(94)
- ez.** *iz.* falta, negativa. {eskasia, falta, gabezia}
1971e:100,12; 1972b2:043,10; 1978a:030,06; 1978c:169,05;
1979g:176,02,02; 1983e:125,08; 1985d:086,02;
1987d:080,13
- EZ BAINA.**
1978a:041,08
- EZ BEZALA.** *adond.* de otro modo.
1978a:031,03;032,03
- EZ BEZALAKO.** *izlag.* diferente. {desberdin, diferente, ezberdin}
1968c:092,06; 1978a:029,14; 1983a:062,13; 1985d:075,08
- EZ ETA.**
1972b3:060,14; 1975b:088,10; 1978a:037,17;
1985a:112,12
- EZ EZE.** {ez ezik}
1983a:054,08
- EZ EZIK.** no solamente. {ez eze}
1968c:091,01; 1972b4:093,05;099,06;101,16;
1972b5:112,17;116,01;128,08;129,13; 1978a:038,06;
1983a:050,16;061,04;066,09;
1985d:077,15;080,01,03,06;086,05
- EZ-EZIK.**

- 1972b4:074,05
EZ HURRIK EMAN ERE]]. ¡ni soñar!o!, ¡ni por todo el oro del mundo!, ¡ni por asomo!. {ez urrik eman ere]]
 1981i:112,06; 1983a:070,06
EZEAN. a falta de.
 1958h:105,17
EZEZIK.
 1964g:180,07; 1972b4:076,09; 1985d:080,09
agertze ez. ausencia, falta, no aparición.
 1981c:163,08
konforme-ez. disconformidad, desacuerdo.
 1972b2:043,10
laguntza ez. desamparo, falta de ayuda.
 1978a:030,06
ahaidetik ez. falta de parentela, orfandad.
 {"zurztasun"}
 1983e:125,08
- ez arian, adond**. apenas sin darse cuenta, como sin querer, impensadamente.
EZ ARIAN BEZALA.
 1981c:148,03; 1983e:135,12
- ez idatzi, izond**. no-escrito. / non-écrit. / non-written, unwritten.
euskalki ez idatzi. 1983a:066,11
- ez mugatu, izond**. no-definido. / non-défini. / non-definite, non-defining, indefinite.
 1983d:123,10
- ez pertsona, izond**. no persona.
 1986c:175,01
- ez silabagile, izond**. asilábico, no silábico. / non-syllabique. / non-syllabic.
 1983d:123,01
- ezabatu, ezaba, ezabatzen, da-du ad**. suprimir, borrar, anular. / supprimer, effacer. / to delete. {deuseztatu, urratu}
 1972b4:105,07;106,04; 1979g:174,14;
 1981c:147,05;153,16
EZABATU, izond. deletado. / effacé. / deleted.
ezabatuxe, izond. 1971e:093,05
ezker aldera ezabatu. deletación hacia la izquierda.
 1971e:107,05
- ezaguera, iz**. conocimiento. {ezaupide}
 1984b:031,02; 1985a:112,12;113,02;118,11; 1985b:185,05;
 1985d:078,14; 1986c:171,07
hitzaren ezaguera. conocimiento de la palabra,
 1984b:027,07
- ezagun, izond**. conocido, evidente. {bistako, jakin}
 1961a:051,12;060,13;065,11;066,04; 1962f:084,09;
 1966a:069,03; 1968c:091,04; 1968d:141,13;
 1971e:094,04;096,07;099,14;104,07;109,14; 1972b0:026,01;
 1972b1:030,01;033,08;035,01; 1972b2:040,07;042,06;
 1972b3:059,08;
 1972b4:067,06;071,11;073,04;077,10;080,01...(11);
 1972b5:111,13;115,17;116,06,14;121,03...(8);
 1972e:155,11;158,10;160,06;
 1978a:029,09;030,10,12;035,11; 1978c:162,06;170,10;
 1979g:174,07
- 1981c:146,01,07,08;148,02,02...(12); 1981i:111,08,08;
 1983a:055,10;064,15;065,07;066,06;068,04...(9);
 1983d:115,05;121,13;123,01
 1983e:126,01;131,08;135,04;
 1984b:031,03;033,08;037,09;039,16;040,03...(8);
 1985a:118,07; 1985b:187,04;190,01; 1985c:193,09;
 1986c:176,06
- EZAGUN IZAN, da-du ad**. 1 conocer(se). 2 notar(se), ser evidente. {1 ezagutu. 2 antzeman, nabaritu}
 1958h:103,07; 1959a:127,14; 1961a:055,10;
 1971e:094,09;099,03;102,02; 1972b0:023,06;027,02;
 1972b1:034,05;037,09; 1972b2:042,11;
 1972b3:051,10;058,10
 1972b4:065,06;080,03;083,08;084,11;
 1972b5:111,09;118,04,07,09; 1972e:158,15; 1978a:029,11;
 1978c:165,06; 1979d:121,10;123,01,01;
 1979g:181,19;182,03;184,14;
 1981c:145,10;146,08,08;148,05;153,03...(7); 1981i:112,04;
 1983a:059,13; 1983d:118,11; 1983e:132,12
 1985a:117,10; 1985b:188,06
- ezagutu, ezagut, ezagutzen, du,dio ad**. conocer, reconocer, identificar. / connaître, reconnaître, identifier. / to know, recognize.
 1958h:104,07;105,05;106,10; 1959a:126,08,09;
 1961a:049,10;050,06;051,07;052,02;054,10...(8);
 1962f:085,06; 1966a:068,03;069,12; 1968c:093,02;094,03
 1968d:135,08; 1971e:106,05;107,18; 1972b0:026,09;028,17;
 1972b1:029,04;032,09,10;037,11,12; 1972b2:047,10;
 1972b3:053,08,14,15;057,02
 1972b4:065,04;070,02,02,07,11,12...(15);
 1972b5:110,14,17;118,12;125,02,17;
 1978a:026,06;029,13;030,08;031,06;032,09...(8);
 1978c:171,14
 1979d:123,07; 1979g:181,02;
 1983a:051,04;052,05;055,04;056,04;058,08...(12);
 1983d:115,03; 1983e:126,02;127,03;131,03,06,06...(7)
 1984b:027,07;028,07,09;029,13;030,17...(10);
 1985a:110,11;115,09,09;119,01; 1985b:192,03,09;
 1985d:075,06,06;081,02,02;
 1986c:169,09;170,01;175,15;177,04
- ezarri, ezar, ezartzen, da-du ad**. 1 colocar, poner, insertar. 2 imponer. / 1 insérer / 1 to place, insert. {1 txertatu}
 1958h:098,05; 1968d:138,09;140,09;142,14;143,02;
 1968e:076,04; 1971e:098,12; 1972b2:042,14;044,21;
 1972b4:070,09;076,06;082,15;083,02;096,11...(6);
 1972b5:115,13;126,09; 1978a:044,20,20; 1981c:156,07;
 1983a:048,01;049,02
- ezagarri, iz**. 1 señal. 2 reconocimiento. 3 característica, rasgo. / 3 caractéristique, trait. / 3 characteristic, feature.
 1958h:101,02; 1968c:095,16; 1968d:137,06; 1972b0:028,10;
 1972b2:039,10; 1972b5:120,16;
 1978a:029,14;030,05;040,06; 1981c:141,09;145,03;156,05;
 1981i:111,02
 1985c:192,08; 1986c:173,16
- GALDE-EZAUGARRI**, partícula característica de la interrogación. {galde-partikula}
 1981c:163,13
gizarte ezagarri, característica social.

- 1972b5:110,10
ezaugarri berezi. marca especial (azentu...)
 1968d:141,06
ezaugarri gisa. 1981c:161,10
- ezaupide. iz.** conocimiento. {ezaguera, jakinbide}
 1972b5:124,08
- ezbehar. iz.** desgracia.
 1983a:068,01
- ezberdin. izond.** diferente. {bestelako, desberdin, diferente, ez bezalako}
 1968d:137,06,09; 1978a:040,05; 1983e:129,13;
 1984b:038,05; 1986c:173,05;174,08
- ezberdintasun. iz.** diferencia. {alde, bestelakotasun, desberdintasun, diferentzia}
 1968d:144,05; 1979g:178,11; 1984b:029,13;
 1986c:174,09,18
- ezein. Detzg.** cualquier otra cosa.
 1978a:044,24
- ezer. izord.** algo. (nada). {deus}
 1958h:098,13; 1959a:129,01; 1961a:060,14; 1964c:072,07;
 1971e:110,04; 1972b3:051,09;055,20,20;
 1972b4:075,07,08,08,08;098,10...(6); 1972b5:129,19;
 1972e:157,03; 1975b:087,06,06;
 1978a:028,07;038,08;042,07;044,16,17; 1978e:171,08;
 1979g:174,12;177,05;184,16; 1981c:146,08;
 1983a:050,06;058,02;063,05; 1983e:127,02; 1984b:036,14;
 1985a:109,03; 1985d:084,05
EZER GUTTI. poca cosa.
 1985b:186,09
ezertara ez etorri. no venir a cuento.
 1985b:192,08,09
- ezerez. iz. eta izond.**
EZEREZ. iz. nada.
 1958h:098,03;101,03; 1968c:094,08; 1983a:067,05;
 1983d:115,05; 1984b:036,11
EZEREZ. izond. insignificante. {deusez, ezteus}
 1979g:183,08
 [ezer-ez. iz.]
 1972b5:129,19,19
- ezerezkeria. iz.** insignificancia. {huskeria}
 1961a:047,13; 1984b:029,06
- ezertxo. izord.**
EZERTXO ERE.
 1972b4:069,05
- ezetz.** que no.
 1958h:102,03; 1978c:169,09; 1981c:144,03; 1984b:032,09;
 1985d:078,08; 1986c:169,02
- ezezagun. izond. eta iz.** desconocido.
 1961a:052,09; 1968d:144,07; 1978a:030,10; 1978c:168,13;
 1981c:146,07,09; 1983e:135,04; 1984b:040,14;041,12;
 1986c:173,11
 [ez ezezagun.]
 1983a:057,15
- ezeko. izlag.** negativo. / négatif. / negative.
 ["ukatzaille"]
 1972b4:092,01,02;107,09;
 1981c:147,12;155,05;156,15;158,08;167,05;
 1984b:025,08;026,11
- ezezkotasun. iz.** negación. {ukamen, ukapen}
- 1981c:167,05
- ezik. junt.** excepto. {salbu}
 1958h:099,02;102,03; 1961a:048,18;065,10;
 1968c:091,01;095,16; 1968d:138,03;152,13; 1971e:107,13;
 1972b1:032,15; 1972b2:044,20;
 1972b3:053,08;059,12;061,05
 1972b4:097,01; 1972b5:112,01;
 1978a:026,09,13;034,04,07;038,07...(6);
 1979g:174,13;175,08; 1981i:112,15;
 1983a:049,05;054,07;074,12
 1984b:035,02,10; 1985a:111,02; 1985b:192,08
- ezikasi. izond. eta iz.** inculto.
 1972b1:032,14
 [ez-ikasi.]
 1958h:101,05
- ezin.**
EZIN. izond. imposible. {ezinezko}
 1972b4:083,06; 1983a:071,02; 1985d:079,02
EZIN (+ ADITZA). imposibilidad, no poder.
 1958h:099,06; 1959a:127,01;128,05,06,07,13...(7);
 1961a:052,04;055,13;060,01; 1962f:083,08; 1964g:182,09;
 1968c:094,05;
 1968d:135,09;136,01;137,07;144,11;146,03...(7);
 1968e:076,04,09;077,03,06;
 1971e:093,07,08;097,13;104,01;105,05;
 1972b0:025,09,11,11;026,04,08; 1972b1:035,05
 1972b2:039,03;046,03;
 1972b3:053,08;056,09;059,15;062,07,07;
 1972b4:067,03;070,11;071,19;074,08,08...(22);
 1972b5:112,10;113,05;114,02;116,02;125,01...(11);
 1972e:158,13;
 1978a:030,07;033,05;034,04;038,06;039,02...(10);
 1978e:162,01;166,12; 1979d:122,05;
 1979g:173,04;174,07;180,07;182,16; 1981i:113,14;
 1983a:049,09;055,09;059,09;060,15;069,09...(8);
 1983d:117,08;122,08;
 1983e:126,06;127,01;128,02;129,01;130,07...(6);
 1983f:187,07; 1984b:027,06,07;034,13;
 1985a:115,08;118,03,11; 1985c:191,08;
 1985d:084,02;085,03;086,03
 1987d:080,21
EZIN... -AGO. más... imposible.
 1983d:123,05
EZIN ADIERAZIZKO. izlag. indecible, inexpresable. {ezin esanezko}
 1972b0:025,08
EZIN ALDERATUZKO. izlag. incomparable.
 1972b3:062,12
EZIN ASKATUZKO. izlag. insoluble.
 1972b0:025,06;027,10; 1983a:050,13
EZIN ASMA(TUZKO). izlag. inimaginable.
 1972b5:109,06
EZIN BARKATUZKO. izlag. imperdonable.
 1978a:043,01
EZIN ENTZUNEZKO. izlag. inaudible.
 1972b3:060,08
EZIN ESANEZKO. izlag. inexpresable. {ezin adierazizko}
 1972b0:025,09
EZIN HAUTSIZKO. izlag. irrompible.

- {ezin-puskatuzko}
1972b0:025,06
EZIN ITZURIZKO. *izlag.* impagable.
1985d:080,04
EZIN KONTA AHALEKO. innumerable,
incontable.
1985a:116,14
EZIN MUGATUZKO. *izlag.* indefinible,
indeterminable. / indéfinissable,
indéterminable. / indefinable, undefinable,
indeterminable, undeterminable.
1972b5:109,06
EZIN SINETSIZKO. *izlag.* increfble.
1972b4:088,08
EZIN UKATUZKO. *izlag.* {Ik. ezin-ukatzuko}
1978a:037,13
EZIN UKITUZKO. *izlag.* {Ik. ezinukituzko}
1972b5:128,04
EZIN ZURITUZKO. *izlag.* inexcusable.
1986c:169,07
EZIN-DAMUTUZKO. *izlag.* ¿irredimible?,
¿inconvertible?, ¿incorregible?.
1971e:107,11
EZIN-HAUTSIZKO. *izlag.* {Ik. ezin
hautsizko}
1978e:161,12; 1983d:117,07
EZIN-KONPONDUZKO. *izlag.* irreparable.
1984b:043,07
EZIN-PUSKATUZKO. *izlag.* irrompible. {ezin
hautsizko}
1981c:165,03
EZIN-UKATUZKO. *izlag.* innegable.
1971e:109,03; 1986c:174,18
EZINASEZKO. *izlag.* insaciable.
1984b:033,09
EZINITZURIZKO. *izlag.*
1985d:080,04
EZINUKITUZKO. *izlag.* intangible, intocable.
1981c:165,10
ezin ukitu edo entzunezko. 1972b3:060,08
- ezin. iz.** imposibilidad.
1972b2:048,18; 1978a:039,10;044,12;
1983a:059,16;071,02;072,15; 1983e:131,04
ibili ezin. imposibilidad de andar.
1972b4:073,10
- ezin-ikusi. iz.** envidia, odio. {gorroto}
elkar ezin-ikusi. odio recíproco.
1984b:029,13
- ezinbeste. iz.** fatalidad, necesidad.
1978c:171,03; 1983f:189,03,03
EZIN BESTEAN. *adond.*
1968c:089,09; 1972b4:095,12; 1972b5:111,09;128,09;
1979g:174,08,08;175,01
EZIN BESTEKO. *izlag.*
1971e:095,01
EZINBESTEAN. *adond.* irremediamente,
obligadamente. {ezinbestez, noraezean}
- 1968d:152,03; 1968e:076,03; 1971e:106,02;
1978c:163,17;165,11;172,08; 1979g:175,01;181,12;
1981c:139,06; 1983a:047,07;073,07; 1983d:123,07;
1984b:026,11;040,15; 1985a:109,04; 1985b:186,10;
1987d:079,02
EZINBESTEKO. *izlag.* imprescindible,
irremediable. {derrigorre(z)ko,
nahita(nahi)ezko, noraezeko}
1968d:135,04; 1972e:156,01; 1981c:158,08;166,12;
1983a:054,09; 1983e:128,07
EZINBESTEZ. *adond.*
1978a:038,09
EZIN-BESTEAN. *adond.*
1972b3:054,03
- ezinegon. iz.** inquietud, intranquilidad,
nerviosismo. {artegatasun}
1972b4:078,07; 1983a:051,09; 1985d:086,04
EZIN-EGON. *izond.* nómada, trashumante.
1972b5:120,13
- ezineraman. iz.** imposibilidad de entendimiento,
intolerancia.
1983a:051,11
- ezinezko. izlag.** imposible. {ezin}
1961a:065,12; 1968e:076,04; 1972b2:047,13;
1978c:170,12,12; 1981c:145,07;154,02;160,05;
1985a:111,13; 1986e:175,03;177,04
- ezinkizun. Pred.** imposible.
1972b5:112,11; 1981c:152,14; 1983f:187,08,08;
1985a:112,09
- ezjakin. izond. eta iz.**
EZJAKIN. *iz.* desconocimiento, ignorancia.
1959a:126,10; 1972b5:132,02; 1979g:184,02; 1981c:159,05;
1983a:059,06; 1984b:028,08
EZJAKIN. *izond.* ignorante.
1983a:069,07; 1985a:113,12
EZJAKINEAN. *adond.* en la ignorancia.
1983d:115,10; 1983e:131,04
[ez jakin.]
1972e:156,13
[ez-jakin.]
1972b5:132,13
- ezjakintasun. iz.** ignorancia. {ezjakin}
1983a:071,04
- ezker. iz.** izquierdo.
1972b2:040,09; 1972b4:088,16;089,02;105,02,02,03;
1981c:164,09; 1985a:118,17
EZKER ALDEKO.
1972b4:078,05;089,01,03; 1981c:154,08
EZKER ESKUIN. {Ik. ezker-eskuin}
1972b4:087,01,02
EZKER-ESKUIN. 1 a diestro y siniestro. 2 de
alguna manera, de un modo u otro.
1978c:163,09; 1985a:118,17; 1985b:186,11
ezker alde. lado izquierdo.
1972b1:030,14;
1972b4:077,11;078,04;079,02;087,01;105,03; 1981c:160,07
- ezkonberri. izond.** recién casado.
1964g:182,01

ezkundu, ezkon/ezkont. da ad. casarse.
1961a:047,11; 1984b:031,14
ezkont lege. 1972b5:112,14
EZKONT-.

ezkongai. izond. eta iz. soltero. { *ezkongabe* }
1984b:031,14

ezkontza. iz. boda, casamiento. { eztei }
1972b4:103,10

ezkor. izond. negativo, pesimista.
1983e:134,14; 1986c:170,01

ezkutari. iz. galán, pretendiente. { amorante, maitari }
1985a:118,03; 1985b:193,06

ezkutatu. da ad. esconder(se). { gorde (ad.) }
2, izkutatu }
1984b:038,07

ezkutu. izond. escondido, oculto. { gorde (izond.), izkutu (izond.) }
1984b:043,03; 1985a:116,03
ezkutu. iz. secreto. { izkutu (iz.) }
1985c:191,09

ezpada. junt. sino, excepto.
1986c:171,04

ezpai. iz. duda. { duda, zalantza }
1961a:051,14; 1972b3:062,02; 1972b4:092,07;
1972e:158,02; 1979g:173,05; 1981c:142,05; 1983a:059,16;
1985b:191,14
EZPAIKO. *izlag.* optativo.
1979g:179,06

ezpain. iz. labio.
1958h:099,11;100,07; 1972b4:101,12; 1978a:037,02;
1985a:118,01

ezta. junt. ni.
1958h:099,13;104,02; 1961a:057,19; 1968d:140,02,03,09;
1972b0:028,03; 1972b2:040,11;
1972b4:077,15;092,08;098,15;107,02;
1972b5:119,12;120,02;126,09;130,14
1972e:158,05; 1978c:163,08;167,14;
1981c:137,08;143,12;144,02;152,02;
1983a:053,13;056,08;058,13;062,03; 1983d:122,12;
1983f:188,13
1984b:027,03;029,02;038,10;
1985a:112,02,11;113,04,07;117,04...(6);
1985d:076,03;079,12;083,05,05; 1986c:170,06;171,02

EZ ETA GUTXIAGO ERE. ni mucho menos.
1978a:042,13

EZTA GUTIAGORIK ERE.
1972b4:091,09;099,01

EZTA GUTTIAGORIK ERE.
1981c:152,03

EZTA GUTXIAGO ERE.
1959a:129,14

EZTA GUTXIAGORIK ERE.
1959a:125,11

eztabaida. iz. discusión, debate, disputa.
1958h:099,02; 1959a:130,09; 1961a:050,02;065,14;
1966a:067,07;068,05; 1972b2:047,13; 1972b3:060,02;
1972b5:124,03;125,05; 1978a:037,08; 1981c:141,10
1983a:047,07; 1984b:025,07; 1986c:172,07; 1987d:079,07

eztabaidagai. Pred. discutible.
1985a:116,01

eztabaidagarri. izond. discutible, merecedor de discusión, polémico.
1978a:029,05;040,04; 1983d:115,04

eztabaidatu. da-du ad. debatir, discutir.
{ diskutitu }
1978a:029,05;040,04;042,05

eztanda. iz. plosión (Fon.). / plosion. / plosion.
1983e:127,09

eztarri. iz. garganta.
1958h:099,11;100,01; 1972b4:078,09; 1986c:175,03

eztei. iz. boda. { ezkontza }
Kanako eztei. 1981c:151,07

ezteus. izond. insignificante. { deusez, ezerez }
1971e:093,08;110,03

fabrika. iz. fábrica.
1983a:069,07

facsimil(e). iz. facsímil(e).
1978a:037,16

fakultate. iz. facultad (Uniberts.).
1978a:026,10

falisko. iz. falisco (hizk.).
1978a:028,05

falta. iz. falta, ausencia. { eskasia, ez (iz.), gabezia }
1968c:091,10; 1971e:100,11;102,14;104,03

falta izan, falta, faltako. da.zaiio ad. faltar. { eskas izan }
1961a:051,04;059,01;061,01; 1968c:093,06;
1971e:099,09;106,02; 1972b4:084,17;103,08;
1972b5:122,16; 1972e:156,02; 1978a:029,08;
1983a:061,07;066,05;069,06
1983e:127,09;135,04,11; 1984b:026,11;029,02;031,10;
1985a:109,09

faltatu. da ad. faltar.
1978a:031,10;036,12

faltsu. izond. falso.
1972b1:036,17

famatu. izond. famoso. { aipatu, entzutetsu, osp(a)(e)tsu }
1972b5:111,06;122,02;129,12

familia. iz. familia.
1972b5:114,08; 1978a:029,04; 1983d:122,05
HIZKUNTZA-FAMILIA. familia lingüística, familia de lenguas. / famille de langues. / language family, family of languages.
1971e:094,01

fantasma. iz. fantasma. { mamu }
1972b5:116,01

fariseu. iz. fariseo.

- 1983e:132,10
- farre. iz.** risa.
1972b4:104,01
FARRE EGIN. refr. [irri egin]
1972b2:042,07; 1983a:047,08
- farregarri. izond.** irrisorio. {barregarri}
1972b0:024,06
- fede. iz.** fe.
1983a:048,02
- fededun. izond. eta iz.** creyente.
1983a:068,12
- federalista. izond.** federalista.
1983a:069,04
- femenino. izond.** femenino. / féminin. / feminine.
{emakumezko, femenino}
1972b5:120,02,09;121,05;130,06
- feminino. izond.** {emakumezko, femenino}
1964g:182,12
- fenomeno. iz.** fenómeno. / phénomène. /
phenomenon. {fenomenu}
1972b4:095,14
giza fenomeno. fenómeno humano.
1972b5:110,06
- fenomenu. iz.** fenómeno. {fenomenu}
1972b1:032,18
LINGUISTIKAZKO FENOMENU. fenómeno
lingüístico. {hizkuntza gai, hizkuntza kontu}
1972b0:028,01
bakarkako fenomenu. fenómeno individual.
1972b0:027,12
- fermuki. adond.** firmemente.
1972b5:111,04
- fidagarri. izond.** fiable, digno de confianza.
1978c:171,17; 1983a:062,18;074,03; 1987d:081,11
- fidantza. iz.** confianza. {konfiantza}
1978c:172,06
- fidatu, fida. da ad.** fiarse.
1959a:132,07; 1978a:044,17; 1981c:139,09
- "fieldwork". iz.** trabajo de campo.
1985a:111,08,11
- "filière".**
formaren "filière". 1971e:100,09
- filipino. izond. eta iz.** filipino.
1972b4:081,08,08,08
- filogenia. iz.** filogenia.
hizkuntzaren filogenia. filogenia de la lengua.
1985a:112,08
- filologia. iz.** filología. / philologie. / philology.
1972b4:069,02; 1983a:047,06; 1985a:110,09; 1985b:186,04
euskal filologia. 1961a:061,09
- filologo. iz.** filólogo. / philologue. / philologist.
1968c:091,01; 1972b1:032,14;
1972b4:068,14,14,14;069,01,01...(6)
- filosofia. iz.** filosofía.
1972b1:031,22; 1972b3:059,12; 1985a:116,05
goi filosofiako hitz. palabra de filosofía elevada.
1972b5:115,18
- filosofo. iz.** filósofo.
1964g:179,12
- fin. izond.** atinado, diestro, fino.
1972b4:084,17; 1972b5:125,17
- finkatu, finkatzen. da-du ad.** basar(se), establecer,
fijar. / fixer. / to fix, settle.
{funtsatu, oinarritu}
1959a:131,31; 1968d:144,09; 1968e:076,02;077,04;
1971e:100,09;103,12;105,06;
1972b4:065,05;071,17;077,13;088,01;094,18...(8);
1972e:157,08; 1975b:087,12
1978a:026,10;027,06; 1978c:170,16;
1981c:138,08;139,06;147,03;163,14; 1983d:123,01;
1983e:126,18; 1984b:031,09;036,08; 1985b:187,09
1985d:077,05
- finkatze. iz.** establecimiento, fijación. / fixation. /
fixation, fixing.
1978a:036,02
- fisika. iz.** física.
1958h:099,09;100,10,13; 1968d:144,07; 1972b0:024,13;
1972b3:055,10;057,01;060,20,20; 1979d:121,10;
1983a:056,12; 1985a:117,01
FISIKAZKO. *izlag.* físico. {fisiko (izond.)}
1972b3:060,21
- fisiko. izond.** físico. {fisikazko}
1972b2:040,05;043,13; 1972b5:128,01
- fisiko. iz.** físico.
1972b4:073,11; 1979g:183,14; 1983e:135,12; 1985a:112,05
- fisiologia. iz.** fisiología. / physiologie. / physiology.
FISIOLOGIAZKO. *izlag.* fisiológico. /
physiologique. / physiological, physiologic.
1972b3:055,10
- fisiologo. iz.** fisiólogo.
1972b4:073,11
- fits. iz.**
FITSIK EZ. ni atisbo, ni pizca. {tutik ez}
1972b5:113,16
- fitxa. iz.** ficha.
1968e:076,10
- FOCUS.** (Galdegai-ertzatzailearen laburdura).
1981c:155,03
- foku. iz.** focus, foco. / focus. / focus. {galdegai}
1981c:148,10;149,06,10;154,13;165,04
foku gisa. 1981c:164,13
fokuztat hautatua izan den osagai. 1981c:165,03
- folklore. iz.** "folklore", circunstancias confusas, lío.
{istilu, saltsa}
1983e:132,11
- fonazio. iz.** fonación. / phonation. / phonation.
fonazioaren fisiologiazko mekanika. mecánica
fisiológica de la fonación. 1972b3:055,10
- fonema. iz.** fonema. / phonème. / phoneme.
1958h:100,02;101,02,10,10; 1968c:095,08,09; 1968d:137,10;
1972b3:056,01;061,11,11,13,13...(7);
1972b4:065,08;070,12;072,01;082,07;100,10;
1972b5:123,08,09,10,18;124,02; 1979g:175,14,15,16;178,09;
1983e:128,13
euskal fonema. 1972b4:096,06

- fonetika. iz.** fonética. / phonétique. / phonetics.
1958h:099,03,09,16;100,10;101,08; 1968d:137,09;
1971e:095,10; 1972b3:055,09,11,12,17;061,12;
1972b4:082,05;100,07,09; 1979g:173,10;
1983e:131,13;132,08
FONETIKA FUNTZIONAL. fonética
funcional.
1972b3:055,15
FONETIKAZKO. *izlag.* fonético.
[fonetika-, fonetiko]
1972b4:081,17;087,10
TRESNA-FONETIKA. fonética experimental
o instrumental. / phonétique expérimentale. /
experimental phonetics.
1958h:099,03
fonetika alde. 1972b4:102,01
- fonetiko. izond.** fonético. / phonétique. /
phonetic. {fonetika-, fonetikazko}
1968d:137,07; 1972b4:094,15; 1978a:027,10;
1983e:131,09;132,03;133,06,07
- fonetista. iz.** fonetista. / phonéticien. / phonetician.
1958h:100,05;101,07,16
- foniko. izond.** fónico. / phonique. / phonic.
{soinu-}
1972b3:056,07,08,09; 1979g:178,04
- fonologia. iz.** fonología. / phonologie. / phonology.
1958h:099,07;101,08; 1968d:137,09;
1972b3:055,05,08,13,14,15...(7);
1972b4:071,26;082,03;101,02; 1981c:138,14;154,04;
1983e:131,12,12;132,09,09
latin fonologia],]. fonología latina.
1968c:094,08
- fonologiko. izond.** fonológico. / phonologique. /
phonologic(al). {fonologia-}
1968d:137,07; 1972b4:082,01;100,08; 1981c:139,07;
1983e:132,02
- forma. iz.** forma. / forme. / form. {itxura, modu}
1968c:091,04;092,02,07;
1968d:136,12,13;139,04;145,10,11...(12);
1971e:094,04;095,11;097,10;099,11,11...(9);
1972b3:056,06,06,07,08,10...(7);
1972b4:072,10;074,09;085,10;105,03; 1972b5:120,04;
1979g:184,08; 1981i:111,07; 1983d:118,05;119,12,14;
1983e:127,05; 1984b:044,10;
1985b:187,03;190,11;193,04
ADITZ FORMA. forma verbal. {adizki}
1985b:191,02
DIALEKTU-FORMA. forma dialectal.
1968d:145,06
FORMA SOIL. forma pura, tema. {izen-oin,
izen-ondo, tema}
1983d:120,05
FORMA TRINKO. forma sintética.
1985b:192,03,05
GRAMATIKA-FORMA. forma gramatical.
1968d:151,11
erdal forma. 1983d:122,03
euskal forma. 1968d:146,06; 1978c:162,13
- forma bakar eta bakoitz gisa.* 1983e:128,03
forma pare. 1983d:123,10
hitzaren forma. forma de la palabra. {hitzaren azal}
1968d:143,09; 1987d:081,02
- formal. izond.** formal. / formel. / formal. {[=laburtu
eta zehatz]. forma-}
1972b4:065,08;071,12;072,10;076,04,05...(6)
- formaldatu. ad.** transformar. {itxuraldatu}
1986c:175,06
- formaldatzaile. izond.** transformativo,
transformatcional. {aldatzaile, bihurtzaile,
tra(n)sformatibo}
1985a:109,04
- formaldatze]], iz.** transformación (Gram.).
{antaldatze, itxuraldatze, tra(n)sformazio}
1971e:106,06
- formalismo. iz.** formalismo. / formalisme. /
formalism.
1968c:092,04;093,05
- formalizatu. du ad.** formalizar. / formaliser. / to
formalize.
1972b5:128,15
- formalizazio. iz.** formalización. / formalisation. /
formalization.
formalizazio kontu. materia de formalización.
1971e:107,03
- formatu. iz.** formato.
1987d:080,20
- formazio. iz.** formación. {hezike*a}
FORMAZIO LITERARIO. formación
literaria. {hezikuntza literario}
1972b4:069,05
- formula. iz.** fórmula. / formule. / formula.
1972b4:087,01; 1979d:121,10; 1981c:166,05
SWADESHEN FORMULA. fórmula de
Swadesh.
1979d:121,08
- foru. iz.** fuero.
1978a:035,11;040,02; 1983a:050,06;052,08;069,05;070,03
Foruak. Fueros.
1983a:050,12;068,08;069,07,07;070,05
- foruzale. izond.** fuerista.
1978a:040,02; 1983a:069,04,04
- fosil. iz.** fósil. {"aspaldiko arrasto"}
LINGUISTIKA FOSIL. fósil lingüístico.
1972b5:119,01
- fotokopia. iz.** fotocopia.
1961a:050,07
- fr.** (Frantses hizkuntza adierazteko laburdura).
{frants}
1971e:096,03;102,03; 1981c:156,16
- Fr.** ("Frai" adierazteko laburdura).
1978a:035,11
- fraile. iz.** fraile. {praile}
1983a:068,10,10
- franko. zenbtz. zehatzgb.** abundante, mucho.

{abondo, ugari}

1961a:065,02; 1964g:181,01; 1972b2:048,18;

1972b3:052,12; 1972b4:100,12;107,10;

1972b5:110,11;112,13;124,08;

1981c:141,02;146,01;149,03;158,03;166,11

1981f:112,21; 1983a:062,04; 1983d:123,01;

1983e:129,10;131,11; 1984b:025,07;036,07;039,11;

1985a:110,12;119,09; 1985b:188,09; 1985d:078,05

1986c:169,08

FRANKOTAN. *adond.* a menudo, muchas veces. {askotan, maiz, sarri}

1984b:031,05;035,07

frants. (Frantses hizkuntza adierazteko laburdura). {fr}

1972b2:042,18

frantses. izond. eta iz. 1 francés (pop.). 2 (hizk.) / 2 français. / 2 French.

1959a:126,07; 1962f:084,11; 1968c:090,10;

1968d:141,07;148,12;149,04; 1971e:101,07;104,01;

1972b1:036,10,11; 1972b2:043,02,03;046,02,03,03...(8);

1972b3:056,16;059,10;062,08,09,09...(8);

1972b4:069,07;079,16;090,06,08;100,15...(7);

1972b5:113,04;125,05,07;129,11,12...(6)

1978a:028,11; 1978c:169,06; 1979g:182,03,18;

1981c:138,10;149,01;160,04,11; 1983a:057,17;063,08;

1985b:187,10; 1985c:192,06; 1985d:080,10,10,11,11

FRANTSESEZKO. *izlag.* francés.

1968d:145,06; 1971e:101,05; 1979g:181,05;183,02,03;

1983e:129,04

frantziskotar. izond. eta iz. franciscano.

1961a:049,04

frase. iz. frase, sintagma, oración. {adierazpen, esaldi, orazio, perpaus}

1972b3:053,19;

1972b4:076,05,09;079,13;081,06;082,02...(7);

1972b5:117,04;130,05

froga. iz. demostración, prueba. {erakusgarri, erakuskari, proba}

1972b1:032,06; 1978a:037,04; 1981c:140,10; 1981f:111,05;

1983a:051,03;055,04

frogabide. iz. método de demostración.

1978a:028,15

frogagarri. iz. probatorio, prueba.

1981c:150,11

frogakatea. iz. cadena probatoria.

1983d:117,07

frogatu, froga, frogatzen. da-du ad. comprobar, demostrar. {egiztatu, egiaztatu}, probatu}

1971e:109,02; 1972b0:026,08; 1972b2:047,09;

1972b3:057,01; 1972b4:071,11;098,03; 1972b5:132,15,15;

1978a:028,14;037,14;040,01; 1978c:168,01; 1981c:145,13

1985a:116,14

"frogatuak bezala". 1978a:044,18

"fronting".

1981c:159,04

fruitu. iz. fruto.

1971e:107,08; 1972b4:088,04; 1972b5:122,05;

1972e:156,15; 1981c:138,09; 1984b:033,09; 1985d:086,06

FRUITU LEHOR. fruto seco.

1983e:132,14

funts. iz. esencia, raíz. {muin}

1972b4:065,07;092,07; 1972b5:130,06; 1972e:159,06;

1975b:087,10,11; 1978a:027,02,10;040,01; 1983a:047,03;

1983d:117,04; 1983e:129,12;136,08; 1984b:031,11

1985a:113,14;116,09

FUNTSAN. *adond.* en esencia. {funtsez}

1972b4:073,06;082,03; 1972b5:124,02; 1978c:168,07;

1983e:132,04; 1984b:037,11; 1985d:076,13

FUNTSEZ. *adond.*

1968c:093,05; 1971e:105,02; 1972b1:031,06;034,04;

1972b4:084,15;094,13;107,19; 1972b5:113,07;

1972e:160,08

FUNTSEZKO. *izlag.* esencial, fundamental. / fondamentale. / basic. {oinarriko}

1972b2:041,09;049,02; 1972b5:130,18; 1978a:031,03;

1983d:122,08; 1985a:118,10; 1985c:191,08

FUNTSIK GABEKO. insustancial, infundado.

1983a:064,12

funtsaren funtsean. {hondarrik hondarrenean}

1984b:037,11

funtsatu, funtsatzen. da ad. basarse, fundamentar. {finkatu, oinarritu}

1978a:031,11

funtzio]. iz.

{funzio.}] función. / fonction. / function.

1968c:092,09

funtzional. izond. funcional. / fonctionnel. / functional.

1972b3:055,15

futuro perfektu. futuro perfecto. / futur antérieur. / future perfect.

1972b4:094,01

g

gabe. sin. {gaberik}

1958h:099,17;101,01;102,04,06,11...(6);

1959a:125,12;131,22,28; 1962f:083,07; 1964g:180,01;

1968c:091,08;092,02,05,05,06...(8);

1968d:136,01;139,09;144,04;145,05;148,04...(14);

1968e:076,09,09;

1971e:094,04,14;096,06;101,01;102,03...(14);

1972b0:025,07,11,11;026,04;028,05...(6)

1972b1:031,06;034,02;035,19;

1972b2:041,10;044,21;045,17;

1972b3:052,08;060,03;061,10;062,06;

1972b4:065,10;070,11;072,10;075,02,09...(34)

1972b5:110,04;112,10;114,02;115,10,10...(16);

1972e:157,07,09;158,02;159,02;

1975b:088,02;089,05;091,05;

1978a:025,03,05;026,08,10;029,08...(19);

1978c:162,10;163,06,12;165,14;166,10...(12);

1979d:123,01,10;

1979g:174,11;176,06;177,01,12;180,07...(6);

1981c:137,07;138,01,07,13;140,06...(32); 1981f:113,05;

1983a:047,04;048,01;051,10;057,08,12...(11);

- 1983d:116,03;117,02,08;121,09;122,02...(6)
 1983e:126,06;128,04;129,02;132,03,11...(12);
 1983f:187,09;188,12;189,08,09;190,09;
 1985a:108,05;110,09;111,03;115,10;116,09...(8)
 1985c:191,08;192,09;193,05;
 1985d:076,14;078,04;080,03,03;082,02...(7);
 1986c:170,15;172,10,14;173,02,07...(9); 1987d:079,08
- GABE.** *izond.* falto, necesitado.
 1966a:068,09;069,10; 1972b4:088,11; 1978a:035,10;
 1979d:123,05; 1979g:174,09; 1983e:133,01;134,09;136,08;
 1986c:175,01
- GERORA GABE.** sin dilación.
 1968d:148,10; 1983f:187,09
- amorrú gabe.** falto de coraje.
 1985a:109,12
- apaindura gabe.** *izond.* escueto, rudimentario, sencillo.
 1972b5:128,17
- atzizkidun gabe.** *izond.* falto de sufijo, desprovisto de marca de caso.
 1986c:173,16
- estetizismo gabe.** *izond.* falto de esteticismo.
 1978a:043,12
- ibili gabe.** *izond.* inexperto, no experimentado.
 1985a:118,05
- aurrera gabe.**
 1958h:103,16; 1981c:137,07; 1985b:186,06; 1985d:083,03
- azkenera gabe.** 1985d:086,05
- luzaro gabe.**
 1978c:166,10; 1983a:057,12;064,10; 1983e:134,14;135,10;
 1985d:082,02; 1986c:172,14
- luzarora gabe.** 1978a:035,09; 1981c:149,01
- urrutira gabe.** 1958h:102,11; 1985d:076,14
- urrutirago gabe.** 1985a:118,09
- gaberik.** sin. {gabe}
 1981c:144,08
- gabezia.** *iz.* ausencia, falta, privación. {eskasia, ez (*iz.*), falta}
 1983f:188,01
- gabinete.** *iz.* gabinete.
gabinete antropólogo. antropólogo de gabinete.
 1972b5:111,06
- gai.** *iz.* asunto, materia, material, tema. / sujet, matière, thème. / subject, material.
 1959a:125,02; 1961a:047,03,04,05;056,14;058,08;
 1968c:090,01;092,02,07;093,09;096,01;
 1968d:142,02;153,04; 1968e:076,06,06,10; 1971e:095,03;
 1972b0:024,12
 1972b3:052,01;060,17;062,03;
 1972b4:065,02;071,18;084,17;087,07;092,07...(10);
 1972b5:109,02;113,13;125,03; 1975b:090,01,06;
 1978a:025,02;032,11;037,04,06;043,05; 1979d:123,07;
 1979g:186,04,04; 1981c:138,06;146,10;153,03;
 1981i:111,03; 1983a:047,03,05;054,08;057,07;062,06...(7);
 1983f:187,07; 1984b:030,05;041,02;044,03; 1985b:185,05
- GAI IZAN.** da *ad.* ser capaz. {gauza izan}
 1959a:125,06,06; 1972b1:033,06; 1972b3:058,04;059,07;
 1972b4:075,15;076,03;091,11; 1972b5:115,06;
 1978a:044,11
- HIZKUNTZA GAI.** fenómeno lingüístico. /
 phénomène linguistique. / linguistics
 phenomenon. {hizkuntza kontu, linguistikazko
 fenomenu}
 1978c:171,10; 1983f:188,04; 1984b:045,11
- HIZTEGI GAI.** materia de diccionario, materia
 lexicográfica.
 1966a:069,05
- JAKITE GAI.** materia de ciencia, tema
 científico. {jakiunde gai, zientzia gai}
 1983a:056,10
- JAKITE-GAI.**
 1964c:072,07
- JAKIUNDE GAI.** {jakite gai}
 1986c:170,02
- LINGUISTIKA GAI.** objeto de estudio de la
 lingüística.
 1972b3:053,07
- eliz-gai.** tema eclesialístico.
 1984b:030,10
- erlijio gai.** tema religioso.
 1983a:054,09
- erlijio-gai.**
 1984b:032,12
- eskola gai.** asunto escolar, materia de
 instrucción.
 1983a:054,05
- fonetika gai.** materia fonética.
 1983e:134,07
- herri gai.** tema popular.
 1968d:152,13
- hizkuntz gai.** materia, tema de lengua.
 1985b:185,05
- kultur gai.** {Ik. kultura-gai}
 1978a:028,02
- kultura gai.**
 1972b5:119,02
- kultura-gai.** tema cultural. {kultur gauza}
 1968d:148,05
- logika gai.** materia relacionada con la lógica.
 1979g:186,03
- mailegu gai.** materia relacionada con el
 fenómeno del préstamo.
 1985c:191,10
- prosa-gai.** materia de prosa.
 1958h:098,09
- puntuazio gai.** materia, asunto de puntuación.
 {puntuazio kontu}
 1968d:143,02
- zientzia gai.** {jakite gai, jakiunde gai}
 1972b4:071,18
- euskal gai.** 1968d:153,07; 1975b:088,01; 1984b:036,13
 {gei. }
 1984b:027,07; 1985a:108,04
- gai-bilketa.** *iz.* recogida de material (jarduna).
 1968e:076,10
- gailen.** *izond.* destacable, sobresaliente. {garai,

- goren]
 1958h:104,07; 1968d:152,04; 1972b3:056,14;
 1972b4:095,06; 1979g:183,11; 1981c:145,10;
 1983a:065,11,11
gailen irten. salir triunfante, sobresalir. [nagusitu]
 1984b:026,07
- gailur. iz.** cima, cumbre. / sommet. / peak.
 1978a:032,05; 1981c:152,17; 154,03;
 1983a:048,08; 056,12; 059,11
- goi gailur. alta cima, cumbre elevada.
 1972b5:111,02
gailur gisa. 1983e:131,12
- gain. iz.** cima, cumbre, parte superior.
 1984b:034,04
GAIN. arriba, encima, sobre.
 1958h:097,07; 098,05; 106,10; 1961a:048,03;
 1968d:137,07; 147,05; 1971e:098,03; 1972b4:065,05; 092,05;
 1972e:159,06; 1978c:161,10; 1979g:175,14; 180,11
 1981c:140,13; 153,07; 1983a:067,03; 1983e:133,11;
 1984b:027,04; 036,10; 1985d:080,09,09
GAIN, -(R)EN. bajo responsabilidad.
 1968c:090,05; 091,07; 1983a:047,02
GAIN, -Z. además. [-z gainera]
 1958h:101,10; 1971e:098,03; 1979g:175,14;
 1983a:057,14; 065,11; 070,10
GAIN-BEHERA. adond. {beheraka}
 1958h:103,06
GAINA HARTU. dominar.
 1983a:056,08
GAINBEHERA. adond. declinando, hacia
 abajo. {beheraka}
 1978a:033,05
GAINEAN, -(R)EN. acerca de, sobre. {-r(i)
 buruz, -(r)en inguruan}
 1968d:150,01; 1972b3:058,14; 1984b:027,00;
 1986c:172,08,09
 asto gain.
 1972b3:061,14
 harri gain.
 1961a:048,03
 ondar-gain,]].
 1958h:105,21
 sagu gain.
 1972b3:061,14
 zaldi gain.
 1972b5:121,16
- gainalde. iz.** parte superior.
 1984b:030,13
- gainbegiratu, gainbegirutzen. dio.du ad.** mirar
 superficialmente. {ikuskatu}
 1979d:123,08
GAINBEGIRATUA EGIN. dio. echar un
 vistazo.
 1981c:154,13
- gainbehera. iz.** declive, decadencia. / *décadence.* /
decadence, decline. {eroriko, hondamendi}
 1978a:035,11
- gainditu, gainditu, gainditzen. da-du ad.** superar.
 1972b2:046,12; 1972b4:107,07; 1972b5:112,17; 126,10;
 1978a:026,06; 042,13
- gaineko. iz.** superior.
 1972b5:116,16; 1983e:128,09
- gainera. adond.** además.
 1958h:099,02; 102,11; 104,11; 1959a:125,09; 131,30;
 1961a:048,15; 054,07; 057,05; 059,03; 060,03... (7);
 1962f:084,08; 1964c:072,02,07,11;
 1964g:179,12; 180,06; 182,10,10;
 1968c:089,07; 091,01; 092,09; 093,02;
 1968d:136,08; 137,03; 140,13;
 1971e:093,06; 095,09; 096,04,15; 097,05... (7); 1972b0:028,17
 1972b1:030,16; 033,08; 1972b2:046,07;
 1972b3:052,01; 059,03,08; 060,01,11... (6);
 1972b4:071,23; 076,06; 079,12; 086,09; 087,15... (9);
 1972b5:123,03; 124,08; 1972e:155,04; 156,12; 1975b:088,12;
 1978a:025,03; 032,08; 033,04; 044,12;
 1978c:161,11; 162,08; 163,12; 165,11; 166,11... (9);
 1979d:121,05; 122,12; 123,08; 1979g:175,12; 182,16; 183,04;
 1981c:139,02,07; 140,11; 142,03; 144,03... (24); 1981i:112,11;
 1983a:048,07; 050,14; 052,03; 056,12; 060,09... (10);
 1983d:116,08; 121,05; 123,05;
 1983e:128,02; 129,01; 03,07; 134,06... (6);
 1983f:188,01; 189,01;
 1984b:027,01; 028,10; 029,05; 040,16; 043,10;
 1985a:107,08; 108,03; 109,11; 114,05,06... (6);
 1985b:186,04; 188,02; 191,10; 192,06
 1985d:077,01,01,13; 078,13; 079,16... (7);
 1986c:169,04; 171,04; 173,11; 1987d:080,17
- GAINERA, -Z.** {-z gain]
 1958h:098,08; 1959a:127,02; 1961a:048,24;
 1966a:067,09; 068,08; 1968c:089,03; 091,04; 096,06;
 1968d:137,09; 140,05; 147,11; 151,04; 1971e:108,07; 109,07
 1972b0:027,11; 1972b1:030,02; 034,08; 1972b3:052,07;
 1972b4:076,03; 084,10; 094,12;
 1972b5:110,07; 112,14; 127,08; 1972e:158,11; 159,01
 1978a:026,10; 027,10,10; 028,01,05... (8);
 1978c:164,04; 170,03; 1979g:176,12; 179,02;
 1981c:138,16; 141,07; 147,04; 148,02; 152,18... (8)
 1983a:056,07; 060,16; 061,08; 074,12; 1983d:121,03;
 1983e:130,11; 1983f:187,05;
 1984b:028,08; 030,17; 032,13; 038,03; 044,12; 1985a:107,03;
 1985b:186,09,11; 189,16; 191,11;
 1986c:171,03; 175,14; 177,11; 1987d:080,08
- gainera() (H). dio ad.**
 "gainerako" (etork.). añadir. {erantsi, gehitu,
 iratxi]
 1984b:032,10
- gainerako. izlag.** restante. {gainerantzeko,
 gainontzeko]
 1958h:101,03; 1959a:125,12; 131,13; 1961a:066,04;
 1968c:090,06; 1968d:141,07; 148,09;
 1971e:103,14; 105,03,11; 1972b0:027,09,10; 1972b1:029,13;
 1972b2:042,14; 045,02; 1972b3:054,04; 057,04;
 1972b4:065,08; 074,10; 098,16; 103,08; 104,07... (6);
 1972b5:110,12; 113,04; 119,16; 130,16; 132,11;
 1972e:155,14; 157,07; 158,03; 1979d:122,13;
 1979g:174,09; 177,10; 179,06; 1981c:147,04; 150,15;
 1983a:048,07; 055,03; 09; 058,03;
 1983d:115,06; 120,02; 1984b:032,02; 038,11; 040,05; 044,04;
 1985a:110,10,13; 116,09; 1985b:191,10; 1985d:076,05,06;

- 1986c:171,05;174,07
1987d:080,17
GAINERAKOAN. *adlag.* por lo demás.
[gainerantzean]
1968c:095,18; 1968d:141,09; 1984b:027,03
- gainerantzean. adlag.** en lo que se refiere al resto,
por lo demás. [gainerakoan]
1968c:095,05
- gainerantzeko. izlag.** el resto, lo demás.
[gainontzeko]
1981c:160,06; 1986c:171,07
- gainetik. adlag.** superficialmente. {axaletik,
gaingiroki]
1984b:038,06;041,08
- gainezka. adond.** a rebosar.
1958h:097,09; 1978a:035,12
- gainezkatu, gainezkatzen. du ad.** sobrepasar,
superar.
1972b5:130,19; 1978a:030,01
- gaingiroki. adond.** superficialmente. {axaletik,
gainetik]
1981c:164,06; 1983a:051,07;059,09; 1983d:120,10;
1983e:126,18; 1984b:037,06;038,06
- gainontzeko. izlag.** el resto, lo demás.
[gainerantzeko]
1983a:049,05;058,16
- gaitasun. iz.** 1 capacidad, facultad. 2 competencia
(hizk.). / 2 compétence. / 2 competence.
[2 "competence", ahalmen, jakite izkutu,
konpetentzia]
1968c:093,06; 1978a:027,04; 1984b:041,10; 1985a:119,07
ADIMEN GAITASUN. capacidad de
entendimiento, capacidad intelectual, facultad
mental.
1972b5:115,06
- ESALDIAK SORTZEKO GAITASUN.
competencia para crear oraciones, competencia
productiva.
1972b4:076,08
esaldiak egiteko, bereganatzeko... gaitasun.
competencia para producir, entender... oraciones.
1972b4:074,15
hizketarako gaitasun. capacidad de habla,
competencia lingüística. {mintzamen]
1985a:113,12
hiztunaren gaitasun. capacidad del hablante.
1972b4:074,15
hotsak berezteko gaitasun. capacidad de distinguir
sonidos. 1972b5:125,16
mintzatzeko gaitasun. capacidad de habla.
[hizketarako gaitasun, mintzamen]
1985a:112,10
- gaitz. izond.** 1 grande. 2 malo. {1 handi. 2 txar]
1961a:055,14; 1972b5:121,10;123,12; 1972e:156,06;
1978a:036,02; 1978c:161,09; 1983a:062,02; 1983e:126,05
GAITZ. *Pred.* difícil. {neke, zail]
1968d:136,16;153,11; 1981c:163,16; 1983d:122,12;
1983e:125,09,10; 1985b:186,05; 1985d:079,04
GAITZ. *adlag.* de mala fe. {gaitzoz]
1984b:039,16
- gaitz. iz. mal.** [critasun]
1975b:087,05; 1983a:049,09;063,08;070,03; 1984b:043,03;
1985a:110,08
GAITZ ERDI.
1983a:074,13
GAITZERDI. mal menor.
1978c:166,10; 1979g:181,03
GAITZERDIZ. *adlag.*
1978a:035,01
- gaitzerupe. iz.**
GAITZERUPEAN. *adlag.* bajo celemín.
1981c:138,10
- gaitzespen. iz.** condena, rechazo. [arbuio]
1984b:037,05
- gaitzetsi, gaitzesten. du ad.** criticar, repudiar,
rechazar. [arbiuatu, uxatu]
1986c:172,06
GAITZETSI. *izond.* condenado, despreciado,
rechazado. [bartzertu]
1964g:182,04
[gaitzetsi.]
- gaitzizen. iz.** apodo, mote, seudónimo. [izengoiti]
erdi gaitzizen. pseudoapodo. 1985c:191,06
- gaixo. izond. eta iz.** enfermo. [eri]
1972b5:132,04
- gaizki. adond. mal.** {oker]
1959a:130,09; 1961a:065,03,04,04; 1972b0:028,19;
1972b3:062,05; 1972b4:100,15; 1972e:160,06;
1978c:163,15,16; 1979g:183,04; 1981e:140,12;152,13;
1984b:027,02;038,13,13;039,01;040,08...(6); 1985d:083,05;
1986c:169,02
gaizki pentsatu. izond. mal pensado. 1968c:089,07,07
gaizkixea. un poco peor. 1984b:030,02
- gaizkile. iz.** malhechor.
Erdi Aroko Gaizkile muga. "Muga de malhechores"
de la Edad Media. 1985a:107,11
- gaizto. izond.** 1 defectuoso, malo. 2 macarrónico
(hizk.). / 2 macaronique. / 2 macaronic.
1961a:050,14; 1968d:142,09; 1968e:077,01;
1972b1:033,09;037,16; 1972b4:077,06;092,07;
1978a:025,04; 1978c:163,05; 1981e:155,11
GAIZTOZ. *adlag.* de mala fe. {gaitzez]
1986c:169,04
- gaiztotu]. du ad.**
ITXURA GAIZTOTU. malear la forma,
deformar.
1959a:131,29
- gako. iz.** clave, llave, nudo del asunto. [iltze,
koxka, untze]
1972b4:076,08;100,10; 1972b5:110,17
- galant. izond.** grande, enorme.
1983a:062,10; 1983e:132,11; 1985a:113,11
- galbahe]. iz.**
[galbae.] cedazo, criba. {bahe]

- 1983f:188,14
- galbide. iz.** camino de desaparición, vía de perdición, ruina. {eroriko, gainbehera, hondamendi}
1978a:044,02; 1987d:081,05
- galdatu, galda, galdatzen. du.dio ad.** interrogar, preguntar. {galde egin, galdetu}
1972b4:107,23; 1975b:092,05;
1981c:148,19;149,10;155,07;156,01;157,01...(8);
1981i:114,08; 1983a:064,02; 1984b:044,14; 1985b:191,01;
1986c:172,08
- galdatzaila. iz.** interrogador.
1983e:130,12
- galde. iz.** interrogación, pregunta, interpelación. / interpellation. / interpellation, interrogation, question. {galdera}
1981c:140,11;161,10
GALDE EGIN. {Ik. galdegin}
1981c:166,09; 1984b:036,03
GALDEZKO. *izlag.* interrogativo. / interrogatif. / interrogative. {galderazko}
1981c:158,05
- galdegai. iz.** elemento inquirido, foco, rema. / requis (terme). / comment, focus.
{"comment", "elemento inquirido", "foku", "rema"}
1981c:145,01,13,16;146,10;167,04
perpausaren galdegai. 1981c:160,08
- galdegaiaren aurertze.** anteriorización del focus. {"topic fronting"}
1981c:160,01;161,07
- galdegaitasun. iz.** [focalidad].
1981c:165,05
- galdegile. iz.** (elemento) interrogativo. / interrogatif. / interrogative.
1981c:147,04;149,06,10;150,01,12...(10)
- galdegin, galdegiten, galdegingo. du.zaio ad.**
interpelar, preguntar. {galdatu, galdetu}
1972b1:030,01; 1972b2:044,14; 1972b5:114,14;116,16
- galdera. iz.** interpelación, pregunta, interrogación. / interrogation. / question, interrogative sentence. {galde}
1959a:127,17; 1961a:048,24,24;052,01;065,09;
1968e:076,06,07; 1971e:096,07;100,09;
1972b1:031,17;036,14; 1972b3:052,11;058,15;062,05;
1972b4:073,07,08;075,06;092,01; 1972b5:109,07;127,08;
1972e:158,09; 1979g:180,08;185,04;
1981c:139,04,05,11;141,07;143,08...(38);
1983a:064,01;069,07
1983e:127,11;133,07,07; 1985b:191,01; 1986c:174,15
BAI-ALA-EZKO GALDERA. pregunta completa, total. {"galdera oso"}
1981c:158,04;163,02
GALDERA OSO. {"bai-ala-ezko galdera"}
1981c:163,02
GALDERAZKO. *izlag.* interrogativo.
{galdezko}
- 1981c:159,03
euskal galdera. 1981c:152,01
galdera bidez. 1981c:150,14
galdera itxura. 1981c:166,05
galdera-itxura. 1981c:166,05
- galderatxo. iz.** preguntita.
1981c:155,13
- galdetu, galdetzen. du.dio ad.** {Ik. galdatu}
1959a:127,18;133,06,17; 1961a:048,06;049,05;
1968e:075,03,03; 1981c:139,14;140,02;161,06;
1983e:133,01; 1985a:108,17
- galdezka. adond.** interrogando, preguntando.
1981c:146,05
- galdu, gal, galtzen. da-du ad.** perder(se).
1958h:105,11; 1964c:071,12; 1966a:067,02;
1968d:135,12;144,07;146,09; 1971e:098,03;101,01;
1972b1:032,14;035,19,19; 1972b2:042,08;
1972b4:073,10;104,02,04,12
1972b5:114,08;132,09;
1978a:027,12;030,05,05,07;033,08...(11);
1978c:166,05,11,12;172,09; 1979d:122,02;
1979g:174,11,13;176,04,07,09...(7); 1981c:141,03;
1981i:112,21; 1983a:059,03,14;060,04;067,04;069,07...(7);
1983d:118,08;123,01,03;
1984b:035,02,04;037,05;040,10;043,06...(7); 1985a:119,10;
1985b:193,07; 1986c:170,07;172,16
GALDU. *izond.* perdido.
1964g:182,04; 1968d:145,04
erdi galdu. medio perdido. 1972b4:104,02
galduan ibili. ir en retroceso, ir perdiendo.
1983a:053,13
galduan irten. salir perdiendo.
1978c:165,11; 1983a:068,10;071,05; 1985d:078,14
galduxe. 1968d:151,04; 1983a:053,12
- galera. iz.** pérdida. {galtze}
1959a:131,28; 1978a:035,08; 1983a:053,06;069,08;
1983e:136,06; 1985d:078,14
hizkuntzaren galera. pérdida de la lengua.
1972b1:037,13
- galerazi, galerazten. du.dio ad.** prohibir.
{debekatu, eragotzi}
1978a:039,10,10; 1981c:152,04
- gales. iz.** galés (hizk.). / gallois. / Welsh.
1958h:105,06; 1978a:031,10
- galestar. iz.** galés (pop.).
1972b5:124,15
- galgarri. izond.** arruinador, pernicioso.
1972b4:096,02; 1978a:038,09; 1983a:054,04;069,08
- galiziar-portuges. iz.** gallegoportugués, galaicoportugués.
1972b2:047,02
- galtzadundu. da ad.** secularizarse.
1961a:048,13
- galtze. iz.** pérdida. {galera}
1971e:109,01
- gangardun. izond.** (crestado) poseedor de tilde.
"r" *gangardun.* ("r" crestada) "r" con tilde. {koma goratu}. 1975b:089,02
- ganibet. iz.** cuchillo.

- 1972b4:081,01,02
- gar. iz.** (llama) coraje.
1985d:078,02
GAR-ARTE] (H). sobre ascuas.
1971e:109,07
- garai. iz.** época. {aldi, sasoi}
1961a:052,09; 1964c:072,15; 1966a:069,11;
1972b1:033,12;037,03,04,07; 1972b2:039,09;042,09;043,02;
1972b3:056,14; 1972b5:120,13;121,09,16;127,11;
1975b:092,02; 1978a:026,07;035,05;039,03;041,03;042,03;
1978c:166,13;171,07;172,09;
1981c:146,04;163,10,14;167,02;
1983a:047,07;053,13;054,09;057,11;059,09...(8);
1983d:117,03;122,10;123,05; 1984b:031,14;032,13;
1985a:112,05; 1985b:191,11; 1985d:086,12
GARAIZ. *adond.* a tiempo.
1978a:033,05
Errepublikara garai. tiempo de la República.
1978a:043,02
Ilustrazio garai. época de la Ilustración.
1978a:037,05
- garai. izond.** 1 elevado, glorioso. 2 alto. / 2 haut. / 2 high. {1 gailen, goren}
1971e:100,01; 1978a:026,13;032,13; 1986c:170,02
Alemania garaia. 1972b2:047,06; 1979g:186,03
Nafarroa Garaia.
1968d:146,06; 1971e:100,01; 1972e:158,03,03;
1978a:032,13
- garaitsu. iz.** época aproximada.
1985b:185,03
- garaitu. du ad.** superar, vencer. {gailen irten, irabazi, menderatu, nagusitu, xitu}
1964c:072,02; 1983e:128,08; 1984b:034,02; 1985d:087,08
- garaitzaile. izond.** vencedor.
1966a:068,05
[garaitzale]].]
1972b4:098,13
- garatu. da ad.** desarrollarse. {hazi}
1985a:111,02
- garaun. iz.** cerebro, sesera. {bur(u)muin}
1985a:116,03;118,13
GARAUNEN ETSAI. antimentalista.
1985a:117,08
garaun elektroniko. cerebro electrónico.
1972b4:076,04
- garaztar. izond.** natural de Garazi.
1979g:176,10
- garbi. izond.** claro, limpio, puro. {argi, garden, huts}
1958b:106,10; 1959a:126,04;127,01;128,20;130,19,20...(10);
1962f:083,10; 1964g:180,08;182,13; 1966a:068,10;
1968c:091,07; 1968d:142,02;145,05;150,05;152,01;153,08;
1971e:094,07;096,09,10; 1972b1:032,06; 1972b3:061,14;
1972b4:072,11;099,09;107,16; 1972b5:112,12;123,09;
1972e:157,05;160,04
1978a:034,07;035,12; 1978c:162,11;170,16;172,04;
1979d:122,15; 1979g:175,01;182,12;183,03;
1981c:139,09;154,02;160,12;164,03;
1983a:047,05;057,14;058,08,08; 1983d:116,09;120,09;
1983e:132,01;134,19; 1984b:038,08,12;039,03;
- 1985a:115,07; 1985d:079,03;087,04; 1986e:174,13
GARBI. *adond.* claramente. {argi(ro), garbiro}
1959a:125,08; 1961a:051,12,12; 1971e:099,13;109,11;
1972b0:025,08;026,12;027,15;028,18;
1972b1:036,02,03,13,17; 1972b2:044,03;048,09;
1972b3:055,13
1972b4:067,13;073,04;075,06;
1972b5:111,07;118,11,16;126,10;131,02; 1975b:088,15;
1978a:026,10;027,04;044,18; 1978c:169,03;
1981c:137,08;155,09; 1981f:114,09; 1983e:128,03,03;
1984b:036,08
- garbikeria. iz.** purismo lingüístico extremista.
1968c:090,07
- garbimin. iz.** afección purista.
1983a:061,12
- garbiro. adond.** claramente. {argiro, garbi
(adond.)
1961a:051,11; 1979d:123,06; 1979g:186,07;
1981c:145,05;154,13; 1983a:050,11; 1983d:123,10;
1984b:025,08; 1985a:111,01
- garbitasun. iz.** limpieza, pureza.
1959a:125,11;126,05;132,14; 1968d:145,02;
1972b1:032,14,15; 1983e:127,01; 1984b:038,02,05,05,07
hitzaren garbitasun. pureza de la palabra.
1981c:140,15
- garbitu, garbitzen. du ad.** aclarar, limpiar, purificar.
1968e:076,09; 1972b3:061,10; 1979g:173,05; 1981c:143,10;
1983a:061,04; 1983f:188,14; 1985a:110,12; 1985b:188,01;
1986c:175,07
auzia garbitu. dilucidar, resolver un problema.
1961a:052,01; 1962f:085,04; 1983d:117,05; 1985a:109,11;
1986c:175,06
euskara garbitu. purificar el vascuence.
1983a:060,14
hitzaren iralgia garbitu. purificar el linaje de la palabra, "limpiar" el étimo. 1975b:090,02
- garbitzako. izlag.** pretendidamente puro. {garbi usteko}
1984b:039,03
- garbizale. izond. eta iz.** purista. / puriste. / purist.
1968e:076,05; 1972b5:115,08;116,09,09,09; 1983a:057,02;
1983f:188,09; 1984b:039,15
- garbizaletasun. iz.** afición purista, purismo. / purisme. / purism.
1986c:169,07
- garden. izond.** transparente. / transparent. / transparent.
1981c:166,06; 1985b:192,07
- gari. iz.** trigo.
1968e:077,01
GAL-
- garraisia. iz.**
GARRAISIA GABEKO PROSA. prosa inexpresiva.
1972b5:128,17
- garrantzi(a). iz.** importancia. {garrantzi(a)}
1972b1:035,18
- garrantzi. iz.** importancia. {ardura, axola}

- 1978a:042,16
[garrantzia.]
1983e:131,09
- garrasi. iz.**
GARRASI (EGIN). gritar.
1972b4:074,05
- garratz. izond.** agrio, doloroso. {latz, mingots}
1972b5:116,13; 1972e:156,15; 1978c:164,10; 1979g:179,14;
1983a:064,11
- garraxi. iz.** grito. / cri. / call. cry. {deadar, deiadar}}
1968c:091,07
- gas. iz.**
GAS-GISAKO. gaseoso.
1972b0:028,03
- gaskoin. iz.** gascón (hizk.). / gascon. / Gascon.
1978a:029,04
- gastatu, gastatzen. du ad.** gastar.
1983e:135,01
- gastu. iz.** gasto.
1983e:135,04
- gatazka. iz.** conflicto. / conflit. / conflict. {borroka, burruka, istilu, sesio}
1985d:077,14
- gate. iz.** cadena. / chaîne. / chain. {katea}
1968d:153,10
HIZKETAREN GATE. cadena del habla.
1972b4:082,16
MARKOV-EN GATEA. proceso de Markov, proceso markoviano, cadena de Markov. / chaîne de Markov. / Markov chain.
1972b4:083,08
- gatz. iz.** sal.
1986c:172,14
- gatzatu, gatzatzen. du ad.** concebir, cuajar, dar cuerpo. {gatzatu, mamitu, oratu}
1972b0:025,09; 1979g:178,01
- gatzozpindu. du ad.** (aderezar, aliñar) salpimentar.
1983a:064,11
GATZOZPINDU. iz. salsa, gracia.
1979d:123,02
- gau. iz.** noche.
1964g:181,07; 1972b5:127,12;130,11; 1979d:123,09
gau eta egun. día y noche.
1964c:071,12; 1983a:060,03
- gaur. adond.** hoy.
1958h:097,04;098,10,11;100,11;106,12; 1968c:094,01;
1978a:032,06;033,07;041,03;044,05; 1984b:036,13
GAURKO. izlag. actual. {egungo, egungo eguneko, oraingo}
1958h:097,10;103,17;104,01;105,19;106,10;
1959a:127,07,09;133,23; 1961a:047,05,11;
1978a:029,09;043,12;044,20; 1984b:041,12
GAURKOAN.
1984b:039,15
GAURREGUN. hoy en día.
1983f:187,02
- gaurdaino. adond.** hasta hoy.
1958h:098,15; 1971e:099,02; 1978a:026,07;034,06;038,01
- gaurkotasan. iz.** actualidad.
1972b1:034,02
- gauza. iz.** cosa, materia, objeto.
1958h:098,02,15,17;101,09,16... (8);
1959a:125,06,07,08;126,01,04... (16); 1961a:060,07;066,04;
1964g:179,04; 1968c:091,04;092,07;094,13;095,01;
1968d:138,07;140,07;144,07;150,11;
1971e:093,06,06,07;100,07;
1972b0:023,09,10;024,09,13;025,01... (11);
1972b1:029,14;031,07;034,03,04,10... (8)
1972b2:042,05,12,15;044,10,11... (11);
1972b3:052,05;053,06;056,07;058,08,15... (12);
1972b4:065,09;071,13,20;072,02;073,01... (24);
1972b5:111,12;112,01;113,06,08;115,17... (23);
1972e:156,15;157,03; 1975b:087,15;
1978a:026,07;028,03;030,02;036,06;039,08... (7)
1978c:162,06,11;165,10;169,11;170,05... (7); 1979g:176,07;
1981e:143,07;145,11,16;146,01;148,07... (15); 1981i:113,12;
1983a:049,02,11;051,04;052,13;057,07... (11); 1983d:122,02;
1983e:127,10;128,03;131,14;
1984b:026,01;028,06,06,06;033,11... (8);
1985a:108,01;110,11;114,06; 1985c:192,17;193,06;
1986c:170,01;174,08,08;175,01; 1987d:081,08
GAUZA IZAN. da ad. ser capaz. {gai izan}
1968c:093,12; 1968d:145,04; 1972b3:061,11;
1972b4:088,04;091,12;094,07; 1972b5:128,08,08;132,08;
1978c:171,12; 1979g:173,05,11;176,04;186,03;
1981e:150,02; 1983a:055,02; 1983d:116,07; 1983e:131,10;
1984b:025,04; 1985a:111,13; 1985d:079,07
giza-gauza.
1985a:110,11,11
jakite-gauza. materia de ciencia.
1968d:148,06
kultur gauza. tema cultural. {kultur gai}
1983a:069,06
euska! gauza. 1961a:047,08
- gauzaki. iz.** cosa, objeto más bien pequeño.
1984b:028,06
- gauzatu, gauzatzen. du ad.** crear, dar cuerpo, realizar. / réaliser. / to bring about, carry out, achieve. {gatzatu, mamitu, oratu}
1984b:038,11; 1985d:078,05
- gauzatxo. iz.** cosita.
1964g:181,03; 1972b4:066,04
- gaxte. izond.**
GAXTETAN. adond. en la juventud.
{gaxtetan}
1985b:185,07
- gatz.** ("Gatzelania" adierazteko laburdura).
1971e:096,03;102,03;108,04
- gazte. izond.** joven.
1966a:067,02;069,13; 1968c:094,02;096,07,07;
1968d:135,05; 1971e:107,09,10,10; 1972b4:099,07;
1972b5:116,06;130,11; 1975b:087,06,07;092,04;
1978c:168,12
1979d:121,03; 1979g:174,02; 1983a:062,18; 1983e:134,20;
1984b:032,14;036,12;037,02;040,13; 1985a:108,01;
1985d:078,09;079,12;081,05

- GAZTERIK. *adond.* de joven, en la juventud.
1975b:088,02
- GAZTETAN. *adond.* en la juventud.
{gaxtetan}
1972b4:099,07; 1983a:058,08
- GAZTETANDIK. desde joven.
1985d:078,09
- gaztelania. iz.** castellano. / castillan. / Castillian.
1958h:100,04;101,13; 1959a:126,07,08; 1961a:049,10;
1964c:071,13; 1964g:181,03; 1966a:069,02; 1968c:090,10;
1968d:137,11;148,12; 1972b1:036,15,16;037,02,03,05...(7);
1972b2:044,04,08;047,19; 1972b3:055,18,20;062,08,09,12;
1972b4:066,08;068,09;069,07;079,16;087,03...(10);
1972b5:117,06;125,05,06,07;130,05...(8);
1978a:028,11;029,04;030,08;037,08; 1979d:122,04;
1979g:175,13;181,04;183,08,12;
1981c:141,03;151,02,08,08;166,09; 1983a:048,11;060,01;
1983e:129,04;134,12; 1983f:189,07; 1984b:040,02;
1985c:192,01,01,06;193,01; 1986c:170,15
- GAZTELANIA ZAHAR. castellano antiguo.
1958h:100,11
gaztelaniazko. izlag. (forma) castellana.
1958h:104,02,03; 1959a:128,09; 1961a:060,09,12;
1968d:142,05;145,06; 1971e:095,15; 1972b4:093,03;
1972b5:124,15,15; 1979g:175,10;181,05
- gaztelau. izond. eta iz.** castellano (pop.).
1972b2:044,10; 1972b3:062,09; 1979g:183,13
- gatzelu. iz.** castillo.
1978a:029,02
barren-gatzelu. castillo interno.
1964g:182,04
- gatzetasun. iz.** juventud.
gogozko gatzetasun. juventud de espíritu, de mente.
1966a:067,02
- gehi.** además, más.
1983d:120,05; 1984b:039,11
- gehiago. zenbtz. zehatzgb.** más.
1958h:097,05;100,06;103,01,04,06...(7);
1959a:127,09;128,13;129,02;131,21;132,09...(7);
1961a:050,11;051,09;053,02;054,10;055,13...(9);
1962f:084,01
1964c:072,04;073,01,07;
1964g:180,09;181,05;182,03;
1966a:067,06;069,01,06; 1968c:091,06;
1968d:135,12;136,04,07;142,13;145,01...(15)
1971e:099,16;104,02;105,12;106,10; 1972b0:023,03;024,11;
1972b1:035,10; 1972b2:039,06;043,05;044,07;
1972b3:056,09,09;062,12;
1972b4:067,08;071,10;074,10;077,10;082,18...(12);
1972b5:116,01;120,07;123,10;128,18; 1972e:155,04,07,10;
1975b:088,11; 1978a:028,14;035,06;042,16;043,02;
1978c:164,09,15;165,11;166,03,07;
1979g:173,12;174,08;175,08;178,11;181,10...(9);
1981c:144,08;145,05;148,09;151,09;156,02...(7);
1983a:051,10;053,12,14;055,08;056,03...(10);
1983d:117,06;120,07;121,03,08;
1983e:128,06;130,02;131,13;132,08;134,06...(6);
1983f:189,01,06,07;190,09;
1984b:026,08;028,01;031,08;033,01;038,11...(6);
1985a:108,07;110,09;111,09,17;116,07;
1985b:188,10;193,04; 1985c:192,07;193,16;
1985d:080,01,01;
1986c:172,07,08;177,04; 1987d:079,02
- GEHIAGOTAN. *adond.* en más ocasiones,
más veces.
1959a:131,25; 1961a:065,04; 1966a:068,13; 1971e:093,03;
1972b1:030,13; 1972b4:074,14; 1972b5:119,20;
1975b:088,20; 1979g:178,08;181,12; 1981i:111,03
1983a:058,05,14; 1983e:132,14; 1984b:038,12
gehiago edo gutxiago. más o menos.
1958h:102,05; 1972b5:124,04
- gehiegi. zenbtz. zehatzgb.** demasiado. {larregi}
1959a:129,07;131,17,19; 1961a:049,05;062,05;
1966a:068,06; 1968c:091,07;094,11; 1968d:145,05;150,10;
1971e:099,10,14;101,08;102,10; 1972b1:031,01;
1972b4:066,04;067,15;080,02;087,15;096,08...(8);
1972b5:125,04,08; 1978a:025,07;026,06;029,12;
1978c:161,10;169,11;172,10;
1979d:121,08; 1979g:185,11; 1981c:153,01;
1983a:047,08;053,04;054,06;057,08;058,01...(7);
1983e:125,03;136,02; 1983f:188,02
1984b:026,06;030,18;037,12;
1985a:108,13;115,06;116,12;119,03;
1985b:189,14;193,12;194,03;
1985d:076,08;084,09;086,11
- GEHIEGITAN. *adond.* en demasiadas
ocasiones, demasiadas veces.
1972b5:111,08
- GEHIEGIZKO. *izlag.* excesivo.
1968c:090,07; 1968d:148,04; 1971e:107,08; 1972b4:090,07;
1978c:168,14;171,15; 1979g:173,07; 1983a:074,09;
1983e:134,03;135,04; 1984b:029,02,15;036,01
1985c:191,09
konfiantza gehiegia. exceso de confianza.
{gehiegikeria}. 1983e:133,05
- gehiegikeria. iz.** exceso. {gehiegi}
1972b5:109,06; 1978a:039,09;044,01
- gehiegitxo. zenbtz. zehatzgb.** {Ik. gehiegixko}
1972b5:127,12
- gehiegixko. zenbtz. zehatzgb.** un poco demasiado.
{gehiegitxo}
1972b3:059,10; 1972b4:107,09; 1979d:122,13; 1984b:028,08
- gehién. zenbtz. zehatzgb.** la mayor cantidad, lo que
más, mayoría.
1958h:104,01; 1961a:054,01,10; 1964c:072,12;
1964g:179,04; 1966a:067,05; 1968c:093,07;096,03;
1968d:137,02;138,06,13;144,04,04...(7); 1971e:100,04;
1972b3:052,10;056,11;
1972b4:068,02;085,07;095,11;096,09,10;
1972b5:112,02;113,04;118,13;122,10;123,05...(9);
1972e:158,03;159,02,03
1975b:088,06,20; 1978a:027,11;029,13;
1978c:162,07;170,10;171,05;
1981c:141,02,09;163,08;166,11;
1983a:057,12;058,01;067,07;069,02;073,10
1983d:122,09; 1983f:188,11; 1984b:044,03; 1985d:084,03;
1987d:079,15;080,19
- GEHIENEAN. *adond.* {gehienetan}
1981c:153,12
- GEHIENETAN. *adond.* la mayoría de las
veces. {gehienean}

- 1964g:179,12;181,07; 1968c:094,02;095,02;
1968d:135,10;141,14;146,04; 1971e:093,05;
1972b0:024,09,13; 1972b2:042,02;043,16; 1972b3:058,02;
1972b4:071,23;082,02;102,02;
1972b5:112,13;116,16;123,18;132,04; 1978a:034,10;
1978c:165,08; 1981c:138,07;161,01; 1983a:050,01;063,11
1984b:037,04;043,01; 1985a:111,07
GEHIENEZ. *adond.* {Ik. gehienez ere}
1983a:056,02
GEHIENEZ ERE. a lo sumo, como mucho.
{gehienez ere, gehienez}
1964g:182,08; 1968c:093,02; 1968d:137,07;143,03;145,06;
1971e:099,12;109,01; 1972b3:055,02; 1979d:121,08;
1979g:175,14;183,13; 1981c:157,02;
1983a:068,12; 1983e:130,11; 1984b:038,11
GEHIENIK. *adond.* la mayoría de las veces,
sobre todo.
1968d:138,14; 1972b0:028,08; 1972b4:071,24;
1978c:168,12; 1979g:185,12; 1981c:159,15; 1985a:111,17
GEHIENIK ERE. {gehienez (ere)}
1972b3:058,15
gehieneko kontu. a lo más, en el mejor de los casos.
1972b4:087,15
gehiambat. adond. sobre todo. {batez ere}
1958h:099,02;102,03;104,02,09; 1961a:063,01;
1968d:146,01; 1971e:101,02;105,04,12;107,09;
1972b1:037,13; 1972b4:082,04;096,05;099,20;
1972b5:120,01;131,13
1972e:156,12; 1975b:087,09; 1978c:167,10;171,13;
1979g:182,03; 1981c:153,11; 1983a:067,05; 1983d:118,09;
1983e:130,07; 1983f:189,03
1984b:029,01;031,13;036,10;039,04;044,08; 1985a:108,08;
1985c:192,09
gehientasun. iz. protagonismo, superioridad.
1983a:052,13
gehientsu. zenbtz. zehatzg. mayoría.
1961a:055,01; 1983d:122,14; 1985d:075,06
gehigarri. iz. añadidura, apéndice, suplemento.
{emendailu, eraskin, itsaskin}
1979g:175,14; 1985a:109,05; 1986c:169,12;174,01,11
ERDAL-EUSKAL GEHIGARRI. suplemento
no vasco-vasco, (castellano-vascuence).
1984b:031,03
gehigarri gisa. 1983d:121,02
gehitu, gehi/gehitu, gehitzen. ad.
gehitu. da ad. aumentar. {hedatu}
1972b5:114,04;131,02; 1972e:155,12; 1987d:080,09
gehitu. du.dio ad. 1 añadir 2 aumentar,
ampliar. {1 erantsi, gainera(), iratxi. 2 hedatu}
1959a:131,15; 1961a:063,03; 1964c:072,02;
1968d:142,05;153,10; 1971e:099,12;103,05;104,15;
1972b4:069,05;105,06; 1972b5:113,01;127,14; 1972e:160,07
1978a:034,05;037,08;038,08; 1978c:162,06; 1979g:182,04;
1983a:051,11;055,11;064,12; 1983e:128,07;
1984b:031,07;043,07; 1985a:112,01
1985b:189,17;193,06; 1985c:193,06
gehixeago. zenbtz. zehatzg. un poco más.
1958h:101,16; 1961a:055,05; 1978c:172,06; 1979g:186,01;
1984b:030,05;035,01
gela. iz. habitación.
1972b4:091,11,12
gelarazi, gelarzten. du ad. hacer parar.
1978a:037,02
gelarazte. iz. parón, retención.
1978a:044,02
geldirik. adond. quieto.
1972b5:120,14; 1972e:157,03; 1978c:170,15; 1983a:052,01;
1983e:126,09
geldiro. adond. despacio, lentamente. {astiro, lasai,
poliki}
1978c:161,04,05
gelditasun. iz. calma, quietud, inmovilidad.
1972b2:044,20; 1978a:041,01
gelditu, geldi, gelditzen. ad.
gelditu. da.zaio ad. 1 quedar(se), detener(se),
parar(se). 2 acordar. {1 geratu}
1961a:048,24;054,02;055,01;057,04;065,13; 1968c:096,07;
1968d:139,07;140,11;151,12; 1971e:095,05;096,06;
1972b0:023,07;026,04; 1972b2:046,11;047,08
1972b3:054,04;055,02,04;056,16;060,03...(6);
1972b4:070,06,11;071,25;072,02;075,08...(18);
1972b5:120,14;122,03;124,07;129,01;
1972e:156,13;157,03;158,03; 1975b:088,03;089,04;
1978a:025,03;027,10;032,03;037,05;039,10; 1978c:170,12;
1979d:122,02; 1979g:176,06;180,10;181,19;184,02,08;
1981c:138,13;139,13;143,04,10;148,01...(8);
1981l:113,05,07,11,15;114,04;
1983a:048,09;050,15;052,03;053,05;057,12...(9);
1983d:118,02; 1983e:134,19;135,13;
1984b:026,11;027,06;030,09,15;032,04...(8);
1985a:107,11;110,03; 1985b:194,02,05; 1985c:193,10;
1985:082,01; 1986:169,12;171,05;172,18; 1987d:081,10,19
gelditu. du ad. 1 detener, impedir el paso.
1958h:100,10; 1983a:052,02
geldi egin. 1971e:105,01
zerbaitetan gelditu. acordar, quedar en algo.
1968c:094,10; 1981l:113,11
geldiune. iz. pausa. / pause. / pause. {eten,
etadura, ixilune, pausa}
1983e:132,14
geldotasun. iz. desgana, indiferencia.
1978a:040,05
gen. ("Genitiboa" adierazteko laburdura).
1971e:104,08
"generative grammar".
1972b1:030,05
genetika. iz. genética.
1978a:028,07
genetiko. izond. genético. / génétique. / genetic.
1972b5:112,02; 1978a:028,13;029,09;030,01
"(genetiuous) obiectiuous". genitivo objetivo. /
génitif objectif. / objective genitive.
1972b4:067,16
"genetiuous subiectiuous". genitivo subjetivo. /
génitif subjectif. / subjective genitive.
1972b4:067,16
genitibo. iz. genitivo. / génitif. / genitive.
1971e:096,17;106,06; 1986c:175,13
latinezko genitibo. 1971e:109,04

- [genitivo].]
"génitif*".
 1986c:173,15
- "génitif de transposition*"**.
 1971e:109,04
- geografia. iz.** geografia.
 1978a:034,02;044,06
- geometria. iz.** geometría.
 1972b5:127,15
- GEOMETRIA ANALITIKO.** geometría analítica.
 1972b5:127,12
Euklidesen geometria. 1972b5:127,10
hiru neurrreratako geometria. geometría tridimensional. 1972b5:127,11
- georgiar. izond. eta iz.** 1 georgiano (pop.).
 2 (hizk.) / 2 géorgien. / 2 Georgian.
 {2 georgiera}
 1978a:028,07,11;031,06
georgiar eta armeniar hizkuntzak. lenguas georgiana y armenia.
 1972b1:034,19
- georgiera. iz.** georgiano (hizk.). {georgiar}
 1979d:122,12; 1986c:173,12
- geratu, geratzen. da ad.** parar(se), quedar.
 {gelditu}
 1979g:177,08; 1984b:035,01; 1986c:175,08
- geren. izord. genit.** nuestro. {geron}, geure, geuron,
 geuronen]
 1959a:131,25
- gerizatu, gerizatzen. du ad.** cubrir, ensombrecer.
 {estali, tapatu]
 1979g:180,10
- gerla. iz.** guerra. {gerra, gerrate]
 1972e:158,13,13
- germaniar. izond. eta iz.** 1 germánico (hizk.).
 2 germanico. / 1 germanique. / 1 Germanic.
 1972b2:042,18
germaniar batu. germánico unificado. 1972b2:043,08
- germanotasun. iz.** [germanidad].
 1978a:029,11
- gero. adond.** después, luego.
 1958b:104,09;105,11;106,03;
 1959a:125,04;126,03,17;127,14;
 1961a:047,05;048,02;049,02;061,04; 1962f:083,06;085,07;
 1964e:072,09; 1966a:068,13; 1968c:091,03
 1968d:136,04,10;139,10;
 1971e:100,07;101,13;102,11;103,02;104,03...(7);
 1972b0:027,12; 1972b1:030,01;032,05;033,14;034,08;
 1972b2:042,14;044,14; 1972b3:053,14,15;
 1972b4:072,15,15;076,06;077,11;078,15...(15);
 1972b5:110,10;113,11;120,16; 1972e:157,06; 1975b:088,11
 1978a:030,06;033,07;
 1978c:162,01;163,06,10;167,15;168,04;
 1979g:173,10;174,14;177,12;178,07;180,02;
 1981e:138,06,10,14;149,01;153,16...(7);
 1981i:113,06;114,06;
 1983a:049,02;052,07,11;054,09;055,07...(11);
 1983d:116,02,11;118,03,13;121,02...(6); 1983e:135,11;
- 1983f:190,04; 1984b:030,06;032,03;033,04;036,01,15...(6);
 1985a:110,03; 1985b:187,04;
 1985d:076,12;077,15;078,05;079,04;081,06...(7)
 GERO. *Inter.* ¡sí que!
 1958h:101,05; 1964e:072,08; 1972b0:025,09;
 1972b1:029,14; 1972b4:101,06; 1972b5:125,13;132,11
- GERO. iz. futuro.** {etorkizun]
 1958h:106,09; 1959a:130,18; 1971e:095,05; 1979g:183,10;
 1981i:114,09,09; 1983a:056,12
- GERO. -Z.**
 1958h:098,17; 1959a:126,11;
 1961a:047,03;052,10,10;054,09;055,01...(7); 1964c:072,14;
 1964g:180,05; 1966a:068,03;069,07;
 1968c:090,08;093,09;094,09,13;095,11;
 1968d:135,13;137,06;138,05,07;139,07...(17);
 1968e:075,02;077,03; 1971e:095,07;096,10;099,13;106,01;
 1972b0:023,05;024,02;026,08;028,15,19;
 1972b1:029,08;030,04,15;031,07,20...(12);
 1972b2:041,02;042,09;043,03,03,09...(10);
 1972b3:052,03,05,09,13;055,10...(11);
 1972b4:065,02;067,11;071,08,26;076,08...(15);
 1972b5:112,01;113,07;115,06,13;117,06...(23);
 1972e:160,04; 1975b:088,15
 1978a:025,06;026,09;029,09;033,06;037,02; 1978c:167,16;
 1979d:121,10; 1979g:174,02;184,01,19;185,06;
 1981c:139,13;140,03;143,03;144,05;145,05...(12);
 1981i:112,11;113,01,17;
 1983a:049,02;051,07;055,11;061,09;064,15...(6);
 1983d:116,03;121,01,02;123,13;
 1983e:128,02;130,07;131,09;
 1984b:028,12;029,12;033,10;041,10;044,11;
 1985a:109,11;115,10;116,15;117,08;118,09;
 1985b:186,11;188,06;190,01;193,06
 1985c:191,07;194,03; 1985d:076,04; 1986c:174,15;
 1987d:081,14
gerotik gerora ibili. andar posponiendo.
 1978c:163,06
gerotik gerora utzi. posponer. 1971e:102,11
- GERO ETA... -AGO.** cada vez más...
 1958h:098,03; 1966a:067,02; 1968c:091,07;094,03;
 1968d:147,06;151,04; 1972b0:024,11,11; 1972b1:035,10;
 1972b2:044,07; 1972b3:059,02; 1972b4:097,16;107,06;
 1972b5:131,04; 1975b:088,07,12;
 1978a:025,08;027,12;028,03;035,10;037,03...(9);
 1978c:167,03; 1979g:183,11; 1981c:138,14
 1983a:051,04,12;062,07; 1983e:126,10;
 1984b:037,02,08;039,09;041,03;043,04...(6);
 1985d:075,09;077,11; 1986c:169,02;170,07
- GEROAGOKO. izlag. posterior.**
 1959a:125,11; 1961a:062,05; 1972b4:094,09; 1979g:185,13;
 1981c:163,10; 1983a:048,07;066,08; 1985b:185,07
- GEROKO. izlag. futuro, posterior.**
 {etorkizuneko]
 1972b4:074,02;094,07;098,07,13;099,08...(6);
 1972b5:121,01; 1975b:088,04; 1978c:161,08; 1979d:121,07;
 1979g:180,08;183,10; 1981e:159,01; 1983a:067,04
 1983d:121,04; 1984b:028,07; 1985a:108,07; 1985b:191,11;
 1985d:076,09
- GEROZ, -Z.**
 1968d:148,09; 1971e:094,07;100,01;107,11; 1972e:158,10;
 1983d:121,08;122,03; 1984b:036,05
- GEROZKO, -Z.**

- 1966a:067,08; 1978c:168,03
GEROZTIK. adlag. posteriormente.
 1959a:127,14; 1964c:072,02,03; 1966a:067,11;
 1972b2:043,15; 1978a:042,09; 1981c:138,11;
 1983a:052,03;068,01; 1987d:080,07
GEROZTIK. -Z.
 1972b2:043,05; 1978a:041,02; 1984b:030,13;
 1985a:116,14
GEROZTIKAKO. izlag. posterior.
 1972b4:094,15
- gerok. izord.** nosotros mismos. {geu, geurok}
 1972b5:111,08;125,02
- geronen. izord. genit.** nuestro. {geren, geron},
 geure, geuron}
 1959a:132,20
- gerotsu. adond.**
GEROTSUKO. izlag. un poco posterior.
 {geroxeagoko}
 1985d:086,12
- geroxeago. adond.** un poco más tarde.
 1968c:092,03; 1972b1:031,08; 1981c:155,07;163,11;
 1983a:056,02;074,01; 1983e:133,01; 1984b:039,14
GEROXEAGOKO. izlag. {gerotsuko}
 1981c:163,14; 1983a:052,08
- gerra. iz.** guerra. {gerla, [=gerrate]}
 1959a:127,14; 1961a:051,05; 1978c:164,07;
 1983a:064,13;067,04;070,06; 1984b:034,13;
 1985d:076,01,06;078,09; 1987d:079,06
 gerra ondorengo.
 1983a:074,08
 1872-76.eko gerra zibila. 1978a:036,01
 Espainiako gerra zibila. gerra civil española.
 1978a:039,05
- gerraondo. iz.** posguerra.
 1984b:036,14
- gerrate. iz.** guerra (zehatza). {[=gerla, =gerra]}
 1978a:039,06; 1983a:056,07;067,08;069,01; 1984b:037,05;
 1985d:076,08
 1808ko gerratea. 1983a:052,07
 azken gerrate. última guerra. 1961a:058,14
 Independentziako gerratea. Guerra de la
 Independencia. 1978a:035,06
 karlisten lehenbiziko eta bigarren gerrateak.
 1983a:052,07
 lehenbiziko karlista gerratea. primera guerra carlista.
 1983a:053,12
 lehenengo gerrate handia. primera gran guerra,
 primera guerra europea. 1972b3:051,03
- gertaera. iz.** acontecimiento, hecho, suceso. / fait. /
 event, phenomenon. {gertakari, gertakizun,
 gertari}
 1958h:102,04; 1968d:144,09; 1983a:068,10
- gertakari. iz.** acontecimiento, hecho, suceso.
 {gertaera, gertakizun, gertari}
 1972b1:032,04; 1972b2:040,01;045,10;046,05;
 1972b3:057,01,05;061,03;
 1972b4:073,05;083,10;092,04;098,12;101,09;
 1972b5:113,08; 1978a:035,09; 1979g:179,12
 1981c:139,10;146,03;154,13,13;155,10... (6);
 1983a:052,05;062,17; 1985b:187,07
GERTAKARI ESTOKASTIKO. proceso
 estocástico. / processus stochastique. /
 stochastic process.
 1972b4:083,09
HIZKUNTZ GERTAKARI. hecho lingüístico,
 hechos de lengua. / faits de langue. / language
 phenomena. {hizkuntzarekiko gertakari}
 1972b5:121,19
 politika gertakari. acontecimiento, suceso
 político.
 1972b5:116,06
axaleko gertakari. hecho superficial. 1972b4:092,14
gertakari historiko. acontecimiento histórico.
 1972b2:048,04
hizkuntzarekiko gertakari. {hizkuntz gertakari}
 1972b5:125,15
- gertakizun. iz.** acontecimiento, hecho, suceso.
 {gertaera, gertakari, gertari}
 1972b5:121,17
Pred. 1 por suceder. 2 probable, posible.
 1981c:143,11;145,15;152,14,14
- gertari. iz.** acontecimiento, hecho, suceso.
 {gertaera, gertakari, gertakizun}
 1958h:103,07;106,01; 1983e:127,03; 1985a:116,03;
 1986c:173,11
jatorrizko gertari. hecho original. 1983d:122,09
- gertatu, gerta, gertatzen. da.zaio ad.** 1 acontecer,
 ocurrir, resultar, suceder, surgir. 2 parecer.
 3 coincidir.
 1958h:098,16;104,10; 1959a:127,05;
 1961a:050,15;061,13;062,10;066,06;
 1964g:180,02,03,05,05,06... (10); 1966a:067,03;
 1968c:090,02;094,01;095,19;
 1968d:139,04;143,01;145,08;148,13; 1968e:076,02;
 1971e:093,04;094,01,14;098,05;102,03... (9);
 1972b0:023,04,09;024,06;025,09;028,07;
 1972b1:032,01,02,19;036,08;037,03... (7);
 1972b2:039,06,09;040,11;041,15,15... (16);
 1972b3:052,06,06;053,15,19,21... (13);
 1972b4:068,04;071,08,23,23;079,01... (21);
 1972b5:110,14;112,07;113,08;114,08,12... (22);
 1972e:159,03; 1978a:025,08;026,08,10;027,05,12... (19);
 1978c:163,13,13,13;164,08;165,06... (14); 1979d:122,10;
 1979g:173,09;174,13;175,02;179,10;180,07... (7);
 1981c:137,04;139,10;140,05;141,01;143,11... (26);
 1981i:112,08,08;113,05,07;114,02;
 1983a:048,10;049,09,11;050,11;053,04... (19);
 1983d:115,11;117,04,09;118,08;121,12... (8);
 1983e:125,09,10;132,13;133,03;135,07... (6);
 1983f:187,08;190,12;
 1984b:025,04;026,07,07;030,05;036,01... (9);
 1985a:107,03,08;108,13;109,06,08... (10);
 1985b:186,04;190,12;194,03; 1985c:191,05;193,07;
 1985d:081,07;086,03
 1986c:170,12;171,06;174,06;175,01; 1987d:081,08
gerta hala gerta. "a cara de perro". {"a cara de
 perro"}
 1979d:122,04,04

- 1958h:102,08; 1968e:077,06; 1972e:158,11,14; 159,02,02;
1978c:163,14; 168,07,07; 170,10; 171,02;
1983a:060,16; 061,01; 067,02
- GIPUZKERA OSOTU.** ["gipuzkera osotu"].
1978c:168,07; 169,09; 170,02,05,08...(6)
gipuzkera antzeko. 1978c:170,06
- gipuzkoar. izond. eta iz. guipuzcoano.** {giputz}
1958h:101,16; 1971e:097,06; 1984b:042,08
- gipuztasun. iz.** [gipuzcoanismo].
1978a:027,02
- giro. iz.** 1 ambiente. 2 clima.
1966a:067,12; 068,01; 1968c:089,08; 1972b2:045,11;
1972b5:112,06; 1978c:171,07,08; 1983a:064,11;
1985b:186,04; 1985d:075,05
- bake eta lasaitasun giro.**
1978c:171,08
- garbi-giro.** ambiente purista.
1964c:072,15
- gogo giro.** modo de pensar.
1978a:044,13
- kultur giro.**
1972b5:112,05
- mendi-giro.** ambiente montaño, ambiente rural.
1968d:153,07
erdal giro. 1968d:147,07; 1978c:166,15
euskal giro. 1978c:166,13
- giro-aldatze. iz.** cambio de ambiente.
1985d:075,08
- gisa. iz.** forma, modo. {antz, era, itxura, modu, tankera}
1958h:099,03; 100,17; 1961a:053,06; 1968c:092,07;
1968d:142,05; 144,06; 148,14; 1968e:075,07;
1971e:096,02; 100,06; 101,14,15; 103,10...(8);
1972b1:030,12,12,15; 032,15,18...(6);
1972b2:039,06; 042,01,15; 044,05,11...(6);
1972b3:059,09,12; 062,03;
1972b4:070,12; 074,07; 087,07; 092,07; 094,12...(7);
1972b5:114,06; 116,07; 127,13; 132,15; 1975b:090,08;
1978a:025,02; 031,09; 038,04; 040,01,04; 1978c:167,09;
1979g:180,03;
1981c:138,08; 139,15; 143,11; 148,05; 152,18...(12);
1983a:047,09; 050,06; 054,03; 060,15; 069,01...(6);
1983d:121,02; 1983e:128,03; 129,01; 131,12; 135,02
1983f:190,12; 1984b:029,07; 1985b:190,01,07; 192,10
- GISA, -(R)EN.**
1968c:092,05; 1971e:093,04; 1972b3:061,10;
1972b4:103,04; 104,15; 1978a:025,05; 1987d:079,05
- GISA BEREAN.** del mismo modo. {era berean}
1971e:101,10
- GISAKO. izlag.** al modo de, parecido.
1972b0:028,03; 1972b3:061,14; 1972b4:077,08; 084,11;
1972e:156,15; 1978a:029,08; 040,03; 1979g:175,02; 181,01;
1981i:111,06; 1983a:072,05; 1986c:169,05
- GISAKO, -(R)EN.**
1958h:098,14; 101,13; 103,04; 1968d:140,02; 145,04; 149,03;
1972b3:055,04; 1972b4:068,04; 082,09; 102,18;
1972b5:129,12; 1978a:037,08; 1978c:165,08; 166,08
1979g:174,06; 1981c:141,01; 142,07; 159,02; 1983a:058,03;
- 1983d:118,01; 122,03; 1984b:039,18; 1985a:111,07; 116,04;
1985b:186,11; 1986c:173,08
- GISAN. adlag.** al modo.
1968d:141,04; 1979g:173,04; 1981c:146,13; 167,03;
1985a:116,08
- GISAN, -(R)EN.**
1961a:050,13; 1968d:142,05; 1972b4:065,10;
1972b5:121,16; 1979g:185,09; 1981c:141,03; 151,07;
1984b:028,08; 1985a:118,10
- GISARA. adlag.**
1968d:144,07
- GISARA, -(R)EN.** al modo.
1968d:145,07; 1972b4:104,02; 1972b5:120,09;
1975b:088,03; 1978c:170,07; 1983d:120,03;
1983e:129,04,06; 132,14; 135,08; 1986c:174,04
bere gisako. izlag. original, raro. {berezi}
1968d:138,16; 1983e:132,10
gisa denez. según parece. {antza denez}
1978a:038,04
"temps de narration" *gisa.* 1971e:101,15
- gitarra. iz.** guitarra.
1972b5:129,14,14
- gizabete. iz.** estatura humana, humanidad.
1966a:069,12
- gizadi. iz.** humanidad, grupo humano.
1972b5:110,06
- gizaide. iz.** humano, prójimo.
1985a:112,11; 113,12
- gizaki. iz.** ser humano.
1983e:131,14; 1985a:113,05,12; 1986c:175,01,01
- gizakume. iz.** humano varón. {gizaseme, gizonetzko}
1972b5:120,08,13,13
- gizaldi. iz.** generación. {belaunaldi}
1972b1:032,07; 1972b2:044,10,10
- gizalege. iz.** buena conducta, cortesía. {jendetasun}
1981c:137,02
- GIZALEGEZKO. izlag.** cortés, conforme a la buena conducta.
1972e:159,06; 1978c:167,13
- gizarte. iz.** sociedad.
1958h:101,04; 1971e:093,06; 1972b0:028,06,10,11,11;
1972b2:042,05; 045,02; 1972b3:052,15; 053,03; 060,12;
1972b5:110,10; 112,14; 113,13,15,15...(19); 1978a:033,04
1978c:166,12,12; 1983a:051,09; 1984b:042,14; 043,02
- HIZKUNTZA BAKARREKO GIZARTE.** sociedad monolingüe.
1972b0:028,11
- HIZKUNTZA-GIZARTE.** comunidad lingüística. / communauté linguistique. / linguistic community.
1972b2:042,03
- hiri gizarte.** sociedad urbana.
1972b5:118,11
- nekazari gizarte.** sociedad agraria.
1972b5:118,11
- euskal gizarte.* 1978c:166,14
gizarteko (arrazoi). 1972b2:046,12

- gizarteko (balio)*. 1972b5:110,10
gizarteko (linguistikazko fenomenu). 1972b0:028,01
jatorrizko gizarte. 1978a:029,14
- gizaseme. iz.** varón. {gizakume, gizonezko}
 1964g:179,10; 1972b2:043,10,10; 1972b5:127,08
- gizatalde. iz.** comunidad humana, grupo humano.
 1972b2:046,10; 1972b5:130,18; 132,11; 1979g:185,05
- gizatasun. iz.** humanidad ([+gizakia] tasunaren jabea). {[=arimadun]}
 1966a:068,03; 1986c:175,01
- gizen. izond.** gordo, grueso. {lodi}
 1972b5:118,08
- gizon. iz.** hombre.
 1958h:097,09;099,03;100,01; 1966a:068,05; 1968c:094,09;
 1971e:109,16;110,01; 1972b3:056,08;
 1972b4:107,19,19;108,02; 1972b5:130,18; 1972e:155,06;
 1984b:031,14;045,06; 1985a:108,11;110,11,11;
 1985c:191,08; 1985d:076,08;082,03
 letra gizon. hombre de letras.
 1972b4:069,03,12; 1978a:032,03
gizon ikasi. hombre culto. 1979g:184,02
 GIZA-
- gizonezko. izlag. eta iz.** 1 varón. 2 de género masculino. {1 gizakume, gizaseme. 2 maskulino}
 1964g:180,01,10;181,03; 1972b4:103,02;
 1972b5:120,15;130,07
- gizontasun. iz.** virilidad.
 1972b5:122,16; 1972e:159,04
- gleba. iz.** gleba.
glebako jopu. sirvo de la gleba. 1972b5:130,05
- glide. iz.** glide. / glide. / glide.
 1983d:123,01
- glotokronologia. iz.** glotocronología. /
 glottochronologie. / glottochronology.
 1979d:121,03
 LEES ETA SWADESH-EN
 GLOTOKRONOLOGIA. glotocronología de
 Lees y Swadesh.
 1968c:091,03
- gn.** ("Garren" adierazteko laburdura).
 1961a:049,13;056,13;057,13; 1962f:085,01; 1971e:096,12;
 1972b4:065,05;066,08;095,08;097,06;098,14...(8);
 1972b5:126,07; 1975b:092,01; 1979d:123,04;
 1981i:112,02,04,16
- gubernatu, gubernatzen. du ad.** administrar,
 gobernar los bienes.
 1984b:032,14
- gubernu. iz.** 1 gobierno (Polit.). 2 gobierno,
 manejo, organización.
 1978c:163,16
etxearen, erleen gubernu. cuidado, manutención de
 la casa, de las abejas. 1983a:048,02
gorengo gubernu maila. máximo nivel de gobierno.
 1983a:051,01
- gubernubide. iz.** modo de gobierno.
 1983a:070,10; 1985d:076,12
- gogaide. iz.** correligionario. {irizkide}
 1978a:037,17
- gogaieragin, gogaieragiten. ad.** aburrir, asquear.
 {aspertu, gogait eragin, gogaitu, nekatu}
 1983e:129,04
- gogaikarri. izond.** fastidioso, tedioso. {aspergarri}
 1961a:062,02; 1971e:094,11; 1972b0:023,04
- gogait. iz.**
 GOGAIT ERAGIN. dio *ad.* hastiar. {aspertu,
 gogaieragin, nekatu}
 1968c:091,11
- gogaiterazi, gogaiterazten. du ad.** aburrir.
 {aspertu, gogaieragin, gogaitu}
 1981c:146,08
- gogaitu, gogaitzen. ad.** aburrirse. {aspertu,
 gogaieragin, gogait eragin, gogaiterazi}
 1983e:129,04
- gogamen. iz.** pensamiento. {adimen, adimendu,
 gogo, pentsamendu}
 1964g:182,02
- goganbehar. iz.** recelo, sospecha, temor. {espa,
 kezka, susmo}
 1961a:050,14
- gogara. adond.** gustosamente, voluntariamente.
 1959a:132,06; 1985b:186,03
- gogatsu. izond.** activo, animoso, voluntarioso.
 1978a:037,01
- gogo. iz.** 1 deseo, apetencia. 2 mente. 3 recuerdo.
 {1 nahi. 2 "mind*". 3 oroimen}
 1964g:182,04; 1968d:144,07; 1972b2:039,10;047,14;
 1972b3:057,02,17; 1972b4:068,03;096,01,01;099,12;101,06;
 1972b5:116,16;128,02;132,09; 1972e:159,03
 1978a:025,04;039,04;043,04; 1978c:163,03;169,04;
 1979d:122,16; 1981c:146,08;153,09; 1983a:062,09;070,05;
 1983e:134,15;135,11;
 1985a:107,10;110,02;117,06,07;118,01...(7); 1985b:185,08;
 1985c:194,06; 1985d:078,05,05;
 1986c:169,04;172,18;174,15; 1987d:079,10,11
 GOGO IZAN. *du ad.* desear, querer, tener
 ganas.
 1972b5:132,01; 1978c:171,07;
 1981c:137,0;151,03;153,09;155,13; 1983a:065,01;073,02;
 1983d:119,08; 1983e:135,02; 1985a:109,08; 1985d:078,05
 GOGOAK EMAN. *dio ad.* apetecer, ocurrirse,
 antojárse(le).
 1968c:090,06; 1972b4:089,01; 1972b5:127,08;
 1979g:181,13; 1984b:026,06; 1985a:109,12
 GOGOAN EDUKI. recordar. {kontu(t)an
 eduki}
 1958h:101,05;106,12; 1959a:131,13;
 1961a:048,15;050,02;055,05,14;056,11; 1964g:181,02;
 1968d:140,07,08;147,11; 1971e:098,03,08; 1972b0:025,02;
 1972b1:032,15; 1972b3:057,03; 1972b4:082,11;084,09;
 1972b5:130,20; 1978a:026,10;035,04; 1978c:167,06;
 1979g:176,08; 1983a:061,01,01
 1983e:126,05;131,11;135,08; 1984b:030,10
 GOGOAN HARTU. guardar en la memoria,
 recordar.

- 1968d:150,06; 1972b4:068,07; 1978a:029,09,11;044,08;
1978c:172,13; 1984b:027,05
- GOGOAN HARTZEKO.** a recordar, a retener en la memoria.
1987d:081,03
- GOGOAN IZAN.** recordar.
1958h:100,17; 1959a:129,08;131,23; 1964c:071,06;
1968d:149,10; 1971e:100,04; 1972b3:061,03;
1972b4:074,14;101,11;105,02; 1972b5:117,14; 1975b:087,04
1978c:172,13; 1979g:175,18; 1981c:145,06;
1983a:047,06;057,17;068,12; 1983e:135,13; 1984b:031,14;
1985b:193,10; 1985d:077,01
- GOGORA EKARRI.** recordar.
1961a:057,17; 1972b3:062,05; 1972b5:127,01;
1979g:177,01; 1981c:162,01
- GOGORA ETORRI.** ocurrirse.
1972b4:074,14; 1972b5:114,09; 1979d:121,03;
1981e:144,05; 1983a:057,09;062,08;070,06; 1983e:127,11;
1984b:026,03;035,06; 1985d:087,07; 1987d:081,09
- GOGOTIK.** *adond.* afanosamente, entusiásticamente.
1972b2:045,13; 1972b5:118,13; 1978a:026,11;
1978c:163,06
- GOGOZ.** *adond.* de buena gana, con ganas. {gogara, gustora}
1966a:067,10; 1971e:095,01; 1972b1:037,07;
1972b2:047,11; 1972b4:098,11,11; 1978c:161,03;
1979g:176,08; 1983e:134,19; 1984b:025,02,03
- GOGOZKO.** *izlag.* voluntario.
1968c:089,09
- jakin gogo unibertsal.** curiosidad intelectual universal. {jakin nahi}
1972b1:034,09
- gogo txarrean.** de mala gana. {desgogara}
1958h:104,03
- gogoak hartu.** *du ad.* desear. 1979g:180,08
- gogoan erabili.** maquinar, pensar. 1981c:166,05
- gogoz kontrako.** *izlag.* desplaciente, contrario a la voluntad. 1972b0:028,08
- hiztunaren gogo.** mente del hablante. 1984b:043,04
- gogo-bihotz.** *iz.* mente y corazón.
1958h:100,17
- gogo-iritzi.** *iz.* deseo y opinión.
1985d:077,07
- gogoeta.** *iz.* pensamiento. {pentsamendu}
1959a:126,04;131,31;132,06; 1968c:092,07; 1968d:148,06;
1971e:107,06;109,03; 1972b0:025,05,07,12,12,12;
1972b4:068,03;095,01;097,20;103,18;106,05...(7)
1972b5:126,06;128,08,10; 1978a:037,02;
1981c:140,14;164,07; 1983a:047,06;049,09; 1984b:028,06;
1985a:115,07;116,05; 1986c:170,02
- GOGOETAN.** *adlag.* pensando.
1981e:144,02
- goi-mailako gogoeta.** pensamiento elevado.
1986c:169,11
- linguistikako gogoeta.** reflexión sobre lingüística.
1972b3:052,08
- [gogaeta.]
- gogoko.** *izlag.* agradable.
1961a:056,14; 1981b:111,03; 1983a:055,03;
1985d:077,13,084,02
- GOGOKO IZAN.** *du ad.* agradecer. {atsegin izan, begiko izan}
1958h:098,04; 1961a:047,07; 1966a:067,09;
1968d:145,04;148,12; 1972b3:057,02;
1972b4:066,05;095,07; 1972b5:116,16;131,05;
1981c:139,11; 1983a:050,09,09
1984b:035,05;040,07;042,15;044,07; 1985a:117,08;
1985b:186,02;189,09; 1985d:075,05,09;
1986c:170,13;171,02
- gogoko gertatu.** resultar agradable. 1972b0:028,07,07
- gogor.** *izond.* 1 duro. 2 múltiple. / 1 dur. 2 multiple. / 1 hard. 2 multiple.
1961a:055,05; 1968d:138,09;142,13;151,09;
1971e:100,03,03;109,06,07; 1972b4:088,14; 1975b:088,07;
1979g:181,10; 1981c:153,15; 1983a:055,01;068,10;
1985a:113,13,13;117,05
- GOGOR EGIN.** *dio ad.* hacer duro, resistirse.
1964g:182,12; 1972e:155,09,09;157,01; 1978a:033,04;
1978c:172,12; 1981c:142,04;167,08;
1983a:050,03;056,08;064,13; 1984b:041,10,12
- GOGOR HARTU.** *du ad.* juzgar severamente, tomar duramente.
1961a:055,04; 1983a:051,02
- [R] GOGOR. [r] múltiple.
1968d:137,06;140,10; 1983e:132,14
- [S],[X], ETA [Z]-REN KIDE GOGOR.
equivalentes africadas de [s], [x] y [z].
1968d:137,06
- gogor-trinko.** *izond.* duro y denso.
1968c:092,07
- gogora(tu), gogora, gogoratzen.** *ad.*
- gogora(tu).** *da-du ad.* recordar. {oroitu}
1959a:130,08; 1961a:058,08;065,11; 1971e:101,12;
1972b0:025,09; 1972b5:113,07;115,08;130,05;
1978a:026,05;032,12;038,08;040,03;043,07; 1983a:072,06
1984b:025,06;043,01
- gogora(tu).** *zaio ad.* ocurrir. {burura(tu), otu}
1972b1:034,21;037,13; 1981c:152,01
- gogorazi, gogoratzen.** *dio.du ad.* hacer recordar.
{oroit(a)(e)razi}
1981c:160,04; 1984b:028,06;043,09; 1985d:078,03;087,04;
1987d:081,06
- gogorkeria.** *iz.* 1 crueldad, violencia.
2 empecinamiento.
1975b:087,10; 1978a:039,06; 1978c:164,17
- gogorki.** *adond.* duramente. {gogorkiro}
1975b:087,09; 1978c:164,18
- gogorkiro.** *adond.* duramente. {gogorki}
1978c:164,18
- gogortxo.** *izond.*
1981c:151,09
- goi.** *iz.* parte superior.
z1961a:058,07;065,06;066,01; 1966a:068,03;
1968c:091,07;093,05; 1968d:140,10; 1971e:104,03,13;
1972b2:044,01; 1972b4:072,05;078,16;090,02;094,06;101,15
1978a:037,03; 1978c:168,07;
1979g:174,13;177,12,12;185,07;

- 1981c:140,14;141,03;142,04;156,10; 1981i:114,08;
1983a:056,10;058,15;063,07;064,05;073,08; 1983e:133,10;
1984b:041,12; 1985a:117,03; 1985c:194,03; 1986c:174,13
GOI. *adond.* por arriba, por encima.
1983a:049,12
GOIKO. *izlag.* superior.
1981c:154,06,07; 1983a:070,04; 1984b:029,12;032,15,16;
1985a:114,06; 1987d:081,09
GOITIK BEHERA. de arriba abajo.
1972b4:082,13; 1983f:189,08
- goialde. iz.** parte superior.
1972b2:047,02; 1983e:136,09
- goibe. iz.** altura. / hauteur. / height.
1972b5:127,08
- goierriar]]. iz.**
[goierriar].] natural del Goierri.
1978e:166,03
- goitar. izond.** elevado. {ikasi, jaso, landu}
1979g:183,02; 1983a:050,02; 1984b:027,07;044,02,17;
1985d:087,04; 1986c:170,02
- goitxeago. adond.** un poco más arriba.
- goiz. adond.** pronto, temprano.
1968c:094,10; 1978c:168,13;
1983a:056,12;057,13;058,15,15
- goiz. iz.** mañana.
1961a:047,11;061,14; 1979g:176,03
- goizalde. iz.** amanecer. {argi urratze, egunsenti}
1972b0:026,11
- goiztar. izond.** madrugador.
1983a:051,07;074,02
- gomendatu, gomendatzen. dio ad.** recomendar.
1972b3:060,01
- gona. iz.** falda.
gona labor. minifalda. {minigona}. 1968c:089,07
- gonparatista. iz.** comparatista. {konparatista}
1978a:027,07;030,01
- gonparatu. izond.** comparada (Gram.). / comparée.
/ comparative.
1978a:028,04
- gora. adond.** arriba.
1979g:178,05; 1984b:034,01
GORA, -(T)IK. por encima de.
1972b5:132,06; 1979g:183,11
GORAGOKO. *izlag.* superior.
1968d:152,10; 1983d:122,12; 1985a:115,05;116,09,10,15;
1985d:079,04
GORAKA. *adond.* hacia arriba.
1978c:165,16
GORAKO, -(T)IK.
1979g:178,03
goragotik. desde antes. 1983e:127,05
- gora-beheraketa. iz.**
GORA-BEHERAKETAN. ensalzamiento y
humillación, alabanza y denuedo.
1961a:052,10
- gorabehera. Posp.** 1 a pesar de.
2 aproximadamente.
1964g:179,03;182,07; 1972e:158,07;160,05;
- 1978a:028,07;033,06;038,02;040,01; 1983a:062,17;066,09
iz. 1 altibajo. 2 acontecimiento, circunstancia.
3 asunto, problema. {2 aldarte. 3 auzi, kontu}
1979d:121,07; 1983a:052,07; 1985a:112,04;116,03
HOTSAREN GORA-BEHERA. inflexión del
sonido.
1958h:099,12
historia gora-behera. acontecimiento histórico.
1972b5:124,02
azentuaren gora-behera. asunto, problema
relacionado con el acento. 1983e:128,06
hizkuntzaren gorabehera. circunstancia de la lengua.
1983a:047,06
[gora behera. *Posp.*]
1972b5:118,19; 1978a:025,05; 1985b:192,06
[gora-behera. *Posp.*]
1964c:072,01; 1971e:094,02; 1972b4:100,05;
1972b5:109,08;124,19; 1972e:159,02; 1978a:028,15;029,14;
1979g:181,16;183,03; 1981c:167,05; 1983a:073,08
1984b:040,05;041,07
[gora-behera. *iz.*]
1972b1:037,09; 1972b2:047,13; 1981i:114,09; 1983d:122,05;
1984b:029,13
- goraipatu, goraipa, goraipatzen. du ad.** alabar,
elogiar, ensalzar. {goratu, goretzi}
1975b:087,12; 1978c:168,07; 1983a:060,01; 1985d:079,07
- gorako. iz.** inflexión ascendente.
1981c:158,07
- goraldi. iz.** alza, mejoría, prosperidad.
{buru-jasotze, zuzperraldi}
1983a:058,05
- goramen. iz.** alabanza, ensalzamiento. {goresmen,
gorespen}
1964c:072,04,05,07; 1966a:067,12
- goranahi. iz.** aspiración.
1978a:040,07
- goratu, goratzen. du ad.** 1 elogiar, ensalzar,
ponderar. 2 elevar. {1 goraipatu, goretzi}
1958h:097,04,04; 1961a:052,10;062,05; 1964g:182,07;
1966a:067,03; 1968d:141,06; 1972b3:061,07
- gorazarre. iz.** elogio, homenaje. {gorazarre}
1981i:111,02
- goraxeago. adond.**
1961a:056,18; 1975b:088,19; 1983a:054,04
- gorazarre. iz.** elogio, homenaje. {gorazarre}
1958h:097,02
- gorde, gordezten, gordeko. ad.**
gorde. da-du ad. 1 conservar(se), guardar(se).
2 esconder(se), guardar(se). 3 grabar.
{2 (e)(i)zkutatu. 3 altxatu 2, jaso 3}
1958h:098,08; 1961a:049,04;061,03;
1968d:137,06;140,06;141,08;148,12,15...(10);
1971e:093,06;099,11;100,07; 1972b0:025,04;
1972b1:032,14; 1972b2:040,01;042,14;043,03;
1972b3:052,05; 1972b4:096,11;
1972b5:118,02,06;119,03,06;121,15...(6);
1978a:033,07;035,12;036,11;041,08;044,12
1979g:176,04,12;179,15;182,03; 1981c:138,10;

- 1983e:130,05;135,13; 1983f:188,11;189,10;
1984b:026,11;036,04;044,12; 1985c:192,04;193,11,11
1985d:076,12
- gorde. du.zaio ad.** respetar.
1972b4:086,15; 1979g:183,07
- GORDE. izond.** escondido, oculto. {ezkutu, izkutu}
1964g:182,02
- gordean. adond.** a escondidas. {epaixka}
1958h:099,17; 1978a:037,15;041,04;042,09; 1983a:062,05
- gordin. izond.** crudo.
1975b:092,04; 1983a:064,11; 1985d:086,13
- GORDIN. adond.** crudamente.
1972b1:032,16
- goren. izond.** sublime. {gailen, garai}
1972b4:090,04,04; 1972b5:118,06
- GORENGO. izlag.** supremo, superior.
1972b4:102,11; 1978a:032,07
- goresmen. iz.** elogio. {gorespen, laudorio}
1958h:098,04; 1972b3:061,06
- gorespen. iz.** {goresmen, laudorio}
1978a:041,01
- goretsi. du ad.** alabar, elogiar, ensalzar. {goraipatu, goratu}
1978a:040,02
- goroldio. iz.** musgo.
1972b4:107,02
- gorputz. iz.** cuerpo.
1972b2:044,20; 1972b5:126,09; 1978a:039,10
- GORPUTZIK GABE. izond.** incorpóreo.
1964g:180,01
- gorputzdun. izond.** corpóreo.
1964g:180,01
- gorpuztu. ad.** tomar cuerpo, encarnar. {gatzatu, mamitu}
1978c:168,10
- gorraire. iz.** sordera. {gorreri}
1958h:101,09
- gorreri. iz.** {gorraire}
1983e:131,14
- gorri. izond.** 1 rojo. 2 difícil, duro. 3 puro. 4 total.
{2 zail, gogor. 3 huts. 4 erabateko}
1958h:098,11;101,03; 1966a:069,01; 1972b3:061,14;
1978c:165,04; 1979g:173,04;184,04; 1981c:143,04;
1983f:187,02; 1984b:035,02
hegal gorridun. 1972b4:070,09
- gorrotatu, gorrotatzen. du ad.** odiar. {gorroto izan}
1978a:035,02
- gorroto. iz.** odio.
1983a:070,02
- GORROTO IZAN. du ad.** odiar. {gorrotatu}
1986c:171,03
- gose. iz.** hambre.
1984b:033,09
- gose-egarri. iz.** hambre y sed.
1983a:063,11; 1985d:085,01
- GOSE-EGARRI IZAN. da ad.** tener hambre y
- sed.
1979g:185,02
- goseñ. izond.** hambriento.
1971e:100,09
- gotiko. izond. eta iz.** 1 gótico (arte). 2 (hizk.) / 2 gothique. / 2 Gothic language.
1978a:031,06
- GOTIKO ZAHAR.** gótico (hizk.) antiguo.
1972b1:034,20
- gotor. izond.** firme. {mardul, sendo}
1978a:029,04
- gotortu. da ad.** robustecerse. {sendotu}
1978a:033,07
- goxo. izond.** agradable, dulce. {gozo}
1958h:097,09
- GOXO. adond.** dulcemente.
1978c:166,12; 1983e:126,09
- gozamen. iz.** disfrute.
1959a:131,27
- gozo. izond.** dulce. {goxo}
1978c:166,05,11; 1983d:116,07
- gozotasun. iz.** dulzura.
1972b5:122,15
- gr.** ("Grekoa" adierazteko laburdura).
1971e:099,05;101,07,07,07;108,07; 1972b2:040,07
- grabazio. iz.** grabación.
1983e:130,05
- gradu. iz.** grado. / degré. / degree.
1972b4:071,03,06; 1981c:152,06; 1984b:027,07;039,13
- grafia. iz.** grafía. / graphie. / way of spelling.
1961a:058,10; 1979g:173,10;175,05,08; 1985c:191,13
- jatorrizko grafia.** grafía original.
1985c:192,04
- gramatika. iz.** gramática. / grammaire. / grammar.
1964g:180,05;181,06,06; 1968c:091,04;093,08;094,09;
1968d:149,09; 1972b0:028,04,05;
1972b1:029,12,12;031,10,13;032,14...(11); 1972b2:046,10;
1972b3:056,02
1972b4:072,06;073,03,03,04,05...(41);
1981c:142,05;144,06,07,08;153,14...(7); 1983a:066,11;
1983e:135,05; 1985a:110,07; 1985c:191,05
1986c:170,12;173,14;176,06
- ANTZINAKO GRAMATIKA.** gramática de la antigüedad. {gramatika tradizional}
1972b4:065,05
- GRAMATIKA ARTEKO.** intergramatical, universal. {"gramatika guztiekiko"}
1972b4:073,04
- GRAMATIKA BEREZI.** gramática particular.
1972b4:073,02;074,09
- GRAMATIKA ESTRUKTURAL.** gramática estructural. / grammaire structurale. / structural grammar.
1972b4:071,24
- GRAMATIKA FORMAL ETA ZEHATZ.** gramática formal (y exacta). / grammaire formelle. / formal grammar.
1972b4:076,04

- GRAMATIKA GUZTIEKIKO. intergramatical, universal. {"gramatika arteko"}
1972b4:073,04
- GRAMATIKA JENERAL. gramática general. / grammaire générale. / general grammar.
1972b4:074,09
- GRAMATIKA JENERATIBO ETA TRANSFORMATIBO. gramática generativa y transformativa. {gr. sortzaile eta aldatzaile,...} eta bihurtzaile}
1972b4:082,10
- GRAMATIKA LEGEZKO. gramatical, sujeto a las leyes de la gramática. {egoki, gramatikal, gramatikazko, zuzen}
1972b4:072,11;077,08
- GRAMATIKA SORTZAILE. gramática generativa. / grammaire générative. / generative grammar. {hizkuntzalaritza sortzaile}
1983e:132,02
- GRAMATIKA SORTZAILE ETA BIHURTZAILE. gramática generativa y transformacional. / grammaire générative (transformationnelle). / generative (transformational) grammar. {hizkuntzalaritza sortzaile eta formaldatzaile}
1972b4:065,01
- GRAMATIKA SORTZAILE (ETA ALDATZAILE). gramática generativa (y transformacional). {"generative grammar", gram. sortz. eta bihurtz}
1968c:093,08
- GRAMATIKA TRADIZIONAL. gramática tradicional. / grammaire traditionnelle. / traditional grammar. {antzinako gramatika}
1972b1:030,05,07,16;031,09,14,...(7); 1972b4:072,02,04
- GRAMATIKAZ. *adlag*.
1972b4:079,16
- GRAMATIKAZKO. *izlag*. gramatical. {gramatika-, gramatika legezko, gramatiko}
1968d:142,03; 1972b5:120,02
- LURPEKO GRAMATIKA. gramática interna, competencia lingüística.
1972b4:076,13
- PORT-ROYAL-EKO GRAMATIKA. gramática de Port Royal. / grammaire de Port-Royal. / Port-Royal Grammar.
1972b4:065,05,05
erdal gramatika. 1964g:181,06
erregela biko gramatika. gramática de dos reglas.
1972b4:077,16
euskal gramatika.
1966a:068,08; 1972b4:103,13;107,07; 1984b:040,06
gramatika aldetik. gramaticalmente, desde el punto de vista de la gramática. {gramatikaz}
1984b:029,03
- gramatika-aldetik*.
1968e:076,07
hizkuntzaren gramatika. gramática de la lengua.
1972b4:073,02
izenaren gramatika. gramática del nombre.
1964g:181,05
- gramatika-hiztegi. iz.** gramática y diccionario.
1985d:079,14
- gramatikabide. iz.** modo de la gramática.
1983a:061,04
- gramatikal. izond.** gramatical. / grammatical. / grammatical. {gramatika-, gramatika legezko, gramatikazko}
1972b4:079,14;080,02,02
- gramatikalaria. iz.** gramático. / grammairien. / grammairien. {gramatikari, gramatiko}
1972b4:091,04;103,16; 1981c:145,04
gramatikalaria zaharkitu. 1972b4:067,15
- gramatikari. iz.** gramático. {gramatikalaria, gramatiko}
1972b1:034,01
gramatikari helenista. gramático helenista.
1972b1:032,14
- gramatikatasun. iz.** gramaticalidad. / grammaticalité. / grammaticality.
1968d:152,08,08
- gramatiko. izond. eta iz.**
GRAMATIKO. *izond.* gramático, gramatical. {gramatika-, gramatikazko, gramatikal}
1981c:143,06
GRAMATIKO. *iz.* gramático. {gramatika(la)ri}
GRAMATIKO "BERRI" EDO "GAZTE". neogramático, junggrammatiker. {neogramatiko}
1985d:081,05
(PARTIKETA) GRAMATIKO. segmentación, partición gramatical.
- greko. izond. eta iz.** griego (hizk.). / grec. / Greek. {griego}
1962f:084,03;085,05; 1971e:099,14; 1978a:028,04;
1981c:145,12
GREKO BERRI. griego moderno.
1971e:101,01
GREKO KLASIKO. griego clásico. {antzinako griego, griego klasiko}
1979g:174,07
GREKOZKO. *izlag*. griego. {greziar}
1962f:083,09
- greziar. izond. eta iz.** griego (hitz). {grekozko}
1972b1:031,22;034,09,13; 1972b2:040,10; 1972b5:115,11
- griego. iz.** griego. {greko}
1972b0:026,05,07; 1972b1:031,12;
1972b5:115,10;121,06,07
ANTZINAKO GRIEGO. griego antiguo, griego clásico. {greko klasiko, griego klasiko}
1972b4:088,03
GRIEGO KLASIKO. griego clásico.

- {antzinako griego, greko klasiko}
1972b0:026,09
- grina. iz.** pasión, obcecación. {seta}
1985d:077,05;078,10
- gu. izord.** nosotros.
1959a:126,08;128,01;131,17,19; 1961a:050,04;058,05;
1968d:139,01,02;140,05;149,10; 1971e:094,02;101,14;
1972b0:026,03; 1972b1:035,12;
1972b2:041,12;044,20;046,07;
1972b3:053,08,09,14;058,08;060,15;
1972b4:079,12;081,08;088,03;091,02;
1972b5:110,16;132,10; 1972e:155,08,12;156,03,16;157,08;
1975b:087,08; 1978a:030,03;039,12;
1978c:167,07;168,13;172,04,05,13;
1979g:178,12;181,19;182,04;184,19;185,01;
1981c:138,01;149,09;156,14;160,18;161,08...(7);
1983a:047,08,09;058,08;062,03;070,06;
1983e:130,13;133,10;135,02; 1983f:189,07,07;190,01
1984b:037,11,11,11;038,06;043,10; 1985a:117,11;119,02,07;
1985b:192,03;193,06; 1985d:082,01,04,06;083,06;087,03;
1986c:169,03;170,08;176,03;177,04;
1987d:080,14;081,18
- GUTARTEAN.** entre nosotros.
1972b2:040,03
- guaraní. iz.** guaraní. / guaraní. / Guaraní.
guaraní hizkuntza. lengua guaraní. 1972b5:132,05
- gudu. iz.** combate, guerra. {borroka}
1983a:074,08
- gune. iz.** 1 espacio, lugar, territorio central. 2 punto.
1978a:033,07;034,06
- gupida. iz.** compasión. {kupida}
1972b1:034,02
- gupidagabe. izond.** falto de compasión,
despidado. {urrikigabe}
1978a:039,06
- gura. iz.** deseo. {nahi (iz.)}
1985d:078,05
- guraso. iz.** padre y madre, progenitores.
1961a:061,11; 1964c:071,09; 1966a:068,02,03;
1971e:094,04; 1972b2:044,01,02; 1972b5:110,10,10;
1972e:156,14; 1978c:170,10
- gure. izord. genit.** nuestro.
1958h:104,04; 1959a:126,01,02;127,05;128,13;131,28...(11);
1961a:048,04;050,06;052,09,11;058,09...(9);
1964c:071,13;072,11;073,04,05; 1964g:180,01,09;182,07
1966a:067,10;068,07;069,11,13;
1968d:135,12;136,16;139,17;140,06;142,12...(13);
1971e:105,09; 1972b0:023,09;024,05;026,03,11;027,05...(6)
1972b2:046,09;
1972b4:094,05,08;099,01;105,13;106,15...(11);
1972b5:114,15; 1972e:155,05;156,10,12,16;158,05...(8);
1978a:028,01,09;029,02;030,12;039,02...(6);
1978c:161,10;162,01,09,09,11...(18); 1979d:122,09;123,08;
1979g:174,02;175,06,20;178,03;179,03...(18)
1981c:137,06;138,16;139,01,01,07...(31);
1981f:112,03,09,14;114,09;
1983a:049,05,11,11;050,15;051,09...(14);
1983d:121,13;122,09;
1983e:134,18;135,13; 1983f:187,06;189,02,06,07,08;
1984b:025,07,07,07;027,01,07...(27);
1985a:107,09;108,07;109,01;111,10;
1985b:185,03;186,07;187,03,09;188,06...(11); 1985c:193,04;
1985d:076,14;077,01,02;
1986c:169,05;170,01,15;171,09,12...(13);
1987d:080,04
- gureganatu, guregana, gureganatzen. du ad.**
apropiarnos, hacernos dueños. {geureganatu,
geuretu}
1961a:060,11; 1968d:143,05; 1972b3:060,18; 1972e:156,14;
1983e:126,06; 1984b:025,07; 1985c:193,06
- GUREGANATU. izond.** adquirido por
nosotros.
1984b:025,07
- GUREGANATUTAKO. izlag.**
1972b5:110,09
- GUREGANATZEKO.** a adquirir por nosotros.
1984b:025,07
- gureganatze. iz.** apropiación por nuestra parte.
{geureganatze}
1984b:025,07
- guretar. izond.** partidario nuestro.
1983a:050,07; 1986c:169,08
- gurin. iz.** mantequilla.
1972b1:031,02
- gurutzatu. ad.** cruzar. / croiser. / to cross.
1971e:095,11; 1972b4:089,05
- gusto. iz.**
GUSTORA. *adond.* a gusto. {gogoz}
1984b:026,04
- guti. zenbtz. zehatzgb.** poco. {gutti, gutxi}
1972b0:028,17; 1972b4:065,06;071,26;083,07;099,10;
1972b5:123,08,09;124,02
- GUTI. adond.**
1972b5:123,09
- GUTI EDO GEHIAGO.** más o menos. {gutxi
edo gehiago}
1972b4:077,10
- GUTI GORA BEHERA.** aproximadamente.
{gutxi gorabehera}
1972b4:097,09
- GUTI GORABEHERA.**
1972b5:110,19
- GUTI GORA-BEHERA.**
1972b1:029,10; 1972b2:042,02; 1972b3:058,17;
1972b4:072,11;074,10;082,10;102,11;103,05;
1981c:148,10
- GUTIAGO. adond.** menos. {gutxiago}
1972b4:091,09;099,01;
1972b5:122,10;123,10,18;124,04;127,08
- GUTIENEZ.** por lo menos. {gutxienez}
1972b2:046,06; 1972b3:058,10; 1972b4:074,14;091,11;
1972b5:128,04; 1981c:164,11
- GUTITAN. adond.** pocas veces. {gutxitan}
1972b1:033,07; 1972b2:045,10;046,11
- gutieneko kontu.** mínimamente, por lo bajo.
{gutxieneko kontu}. 1981f:112,19
- gutietsi, gutiستن. du ad.** despreciar,
minusvalorar. {gutxietsi}
1972b3:057,08; 1972b4:067,15; 1981e:163,09

- gutizi. iz. capricho.**
1978a:042,08
- gutti. zenbtz. zehaztgb. {Ik. guti}**
1979g:178,09; 1981c:147,07; 1985c:194,07; 1985d:087,03
- GUTTI. adond. {Ik. guti}**
1979g:178,05; 179,02; 1981c:148,02
- GUTTI GORABEHERA. {Ik. guti gorabehera}**
1979d:122,02
- GUTTI GORA-BEHERA.**
1981c:143,07; 1986c:173,14
- GUTTIAGO. {Ik. gutiago}**
1978c:166,03; 1979g:178,11; 1983e:126,04; 131,13; 1985c:192,02
- GUTTIEGI. {Ik. gutxiegi}**
1979d:122,12
- GUTTIEGIZKO. izlag.**
1983e:134,03
- GUTTIEN. adond. {Ik. gutxien}**
1979g:183,08; 1981c:140,11; 163,02
- GUTTI-GORA-BEHERAKO. izlag. aproximado.**
1983e:127,05
- gutieneko kontu. {Ik. gutieneko kontu}**
1983e:130,12; 1985d:079,15
- gutienez. {Ik. gutienez}**
1978c:166,10; 170,17; 1983e:136,05; 1985a:114,04; 1985b:191,14; 1985d:084,02; 1987d:081,05
- guttietsi, guttiesten. du ad. {Ik. gutietsi}**
1978c:170,18; 1979g:183,12
- GUTTIESTEKO. despreciable.**
1978a:042,01
- guttitu, guttiten. du ad. {Ik. gutxitu}**
1978c:171,03
- gutun. iz. carta. {eskutitz}**
1983a:059,02; 070,10
- gutxi. zenbtz. zehaztgb. poco. {gut(t)i}**
1958h:101,07; 1959a:127,06; 128,16; 130,01; 131,03;
1961a:062,06; 1964g:181,01; 1966a:069,01,02;
1972e:159,05; 1983a:062,15;
1984b:034,01; 036,07,12; 045,10
- GUTXI. adond.**
1964g:182,02; 1968c:093,07; 1968d:140,11; 1978a:033,05;
1984b:027,01; 028,12
- GUTXI EDO GEHIAGO. más o menos. {gutxi gehiago}**
1961a:051,10; 1968d:152,04
- GUTXI GEHIAGO.**
1983a:064,04
- GUTXI GORABEHERA. aproximadamente. {guti gorabehera}**
1968c:092,01; 1978a:038,08; 044,17
- GUTXI GORA-BEHERA.**
1958h:099,07; 1961a:047,07; 1987d:080,16
- GUTXIAGO. adond. menos. {gutiago}**
1961a:062,05; 1966a:069,01; 1968c:091,05;
1968d:136,07; 145,08; 1971e:110,03; 1972e:155,06;
1978a:042,07; 043,10; 1983a:059,02
- GUTXIEGI. adond. demasiado poco. {guttiegi}**
1983a:072,05
- GUTXIEN. adond. lo mínimo, lo que menos. {guttien}**
1968d:150,14; 1984b:039,18
- GUTXIENEZ. por lo menos. {gutienez}**
1958h:105,20; 1959a:131,15; 1961a:050,10,10;
1968c:092,08; 093,12; 094,05; 1968d:137,03; 139,12; 140,12;
1971e:098,03; 099,05; 100,01; 1978a:034,02;
1983a:048,08; 1983f:187,03; 1984b:028,11; 042,07
- GUTXIENEZKO KONTU. mínimo. / minimal. / minimum, minimal.**
1983a:052,11
- GUTXITAN. adond. pocas veces. {gutitan}**
1959a:133,22; 1961a:050,15
- gutxieneko kontu. mínimamente, por lo bajo, por lo menos. {gutieneko kontu}**
1983a:074,07; 1984b:043,07
- gutxietsi, gutxiesten. du ad. despreciar, hacer de menos, infravalorar. {arbuaiatu, beheratu, gut(t)ietsi}**
1971e:106,05; 1972b1:034,06; 1972e:156,10; 157,07
- GUTXIETSI. izond. despreciado, minusvalorado. {nardatu (izond.)}**
1964c:073,04
- gutxitu. da-du ad. disminuir.**
1966a:067,11; 1983a:051,11
- guzi. zenbtz. orok. todo. {guzti}**
1958h:101,06,07; 1971e:094,03; 1972b1:029,13;
1972b2:047,08
- guzti. zenbtz. orok. todo. {dena, guzi, oro}**
1958h:097,02,07; 098,11; 101,03; 106,10;
1959a:126,04,04,04; 127,03,14... (12);
1961a:050,15; 055,03,05; 056,02; 061,14... (6); 1964c:073,04;
1964g:179,08,10
1966a:069,10; 1968c:089,04; 093,08; 096,10;
1968d:135,05; 136,07; 138,13,14,16... (14);
1968e:076,04,05,05;
1971e:093,06; 095,07; 098,03; 099,04; 100,04... (7);
1972b0:024,09; 026,02;
1972b1:031,13,22; 032,19; 034,03,04... (7);
1972b3:052,05; 054,04; 056,08; 057,06; 059,15;
1972b4:065,02; 073,03,12; 075,05,06... (22);
1972b5:109,05,07; 111,02,07,13... (14);
1972e:156,16; 160,03,10; 1975b:088,17;
1978a:027,03; 029,03,09; 030,04; 034,04... (11);
1978c:161,02; 163,06; 165,08; 170,17; 172,04... (7);
1979d:122,13,14; 1979g:174,01,14; 178,01; 179,06,09... (9);
1981c:139,01,15; 140,06; 146,11; 147,08... (13); 1981h:111,03;
1983a:057,12,17; 059,02; 066,09; 068,08;
1983d:116,04,06; 117,08
1983e:125,05; 126,16; 129,06; 130,03; 131,04... (8);
1983f:188,11;
1984b:028,09; 029,15; 031,04; 032,10; 035,11... (13);
1985a:107,10; 112,06; 117,04; 119,09;
1985e:192,02,05; 194,06; 1985d:084,04;
1986c:172,11,12; 177,09
- ETA GUTZI.**
1972b3:052,03; 061,14; 1972b5:121,16; 1978c:168,03;

1981i:112,04; 1984b:034,02

GUZTIAREKIN ERE. con todo. {guztiaz ere}

1968d:138,10; 1971e:093,08; 1979g:174,08;180,06;

1983a:051,08;069,07

GUZTIAZ ERE.

1961a:054,02

GUZTIEKIKO. *izlag.* común, universal.

{“hizkuntzaren unibertsalak, berdin dena”}

1972b4:073,04; 1972b5:109,04

GUZTIRA. en general. {guztitara}

1972e:156,03;160,10; 1981c:163,02

GUZTITARA.

1981c:163,02

GUZTIZ. *adond.* especialmente, muy, totalmente. {arras, erabat, oso}

1972b0:024,06; 1978a:027,05;035,03; 1981c:150,12;153,13;

1983a:050,09;057,17;066,08; 1983f:190,08;

1984b:027,00;034,01; 1985a:107,02; 1985d:075,08

GUZTIZKO. *izlag.* total.

1978a:029,01;041,04; 1983a:070,10

guztien arteko den oinarritzko ezaugarri. rasgo básico común, universal. 1978a:029,14

guztira jo. considerar en general. 1986c:169,08

guztizko izan. tener por imprescindible. {begiko izan, gogoko izan}. 1985b:186,02

1958h:104,15;105,15; 1959a:132,01; 1961a:055,11;

1962f:085,07; 1964c:072,16; 1968c:093,02,03;

1968d:135,12;144,07;145,04;149,10;152,09;

1971e:093,08;094,03;106,05; 1972b0:027,10;028,07;

1972b1:031,01;033,06,12; 1972b2:046,04; 1972b3:059,10;

1972b4:072,03;084,15;098,08;099,14;

1972b5:110,17;118,08;119,21;127,04; 1972e:156,08;158,04;

1975b:087,03; 1978a:027,10;029,09;044,14;

1978c:170,10;171,05,07;

1981c:140,13;153,10;162,11;165,10; 1981i:114,03;

1983a:053,12;054,01;058,08,08;074,04; 1983d:120,09;

1983e:132,04; 1984b:026,09,13;033,10;035,02;041,08...(7);

1985a:107,03,08; 1985b:186,02;187,02;192,10;

1985d:075,09;076,01;077,02;085,04; 1986c:169,07,11

HAIN JUSTU. precisamente. {hain juxtu, hain zuzen (ere)}

1981c:154,08; 1983a:047,06;050,13;073,10

HAIN JUXTU.

1975b:087,13; 1986c:170,16

HAIN ZUZEN.

1968c:091,09;096,03; 1968d:137,05;145,09;151,06;

1971e:095,12;110,01; 1972b1:033,09; 1972b3:061,08;

1972b4:067,15;071,09;076,08;081,03;091,03...(6)

1972b5:110,13;118,11;124,10;126,05;129,03...(7);

1972e:156,02; 1978a:035,05; 1978c:168,04; 1979g:179,08;

1983a:049,04;069,07;

1985a:118,02; 1985d:078,09;080,06,06; 1986c:174,06

HAIN ZUZEN ERE.

1962f:084,07; 1972b0:027,02;

1972b2:039,09;043,09;046,03;047,04; 1972b5:119,01;

1978a:025,02;027,02;033,02;035,03

HAIN... NON...

1979d:123,10; 1979g:183,01

[ain justu.]

hainbat. zenbtz. zehatzg. tanto. {hainbeste}

1968e:077,05; 1978a:029,02;031,05;036,12;

1978c:166,12,12; 1983f:187,05,05;

1984b:026,13;030,07;038,10; 1985b:185,04;

1985d:077,14

HAINBAT... -EN.

1972b3:058,12

HAINBATEKO. *izlag.* tan.

1978a:044,25

hainbeste. zenbtz. zehatzg. tanto. {hainbat}

1961a:061,08; 1966a:068,10; 1968d:152,11; 1972b2:044,04;

1972b3:061,05; 1972b4:092,08; 1972b5:116,06;

1978a:039,08;043,03; 1979d:121,10; 1981c:151,06

1983d:115,08,08;121,10; 1983e:131,12; 1985a:116,15;

1985b:191,13; 1985d:080,02,02

BESTE HAINBESTE. otro tanto.

1961a:050,13; 1968c:093,10,10; 1968d:146,05;

1979g:178,03; 1983a:059,12; 1984b:032,05;

1985d:077,08

BESTE HAINBESTETAN. otras tantas veces.

1986c:170,12

HAINBESTEAN. otro tanto.

1968d:152,07; 1972b0:024,15

HAINBESTETAN. *adlag.* tantas veces.

1964c:072,14; 1984b:036,01

haatik. junt. sin embargo. {hala(z) (eta) (guz(t)i)(z) (ere)}

1958h:103,08; 1961a:052,02;

1968d:135,09;142,05;144,07;145,11;152,09;

1971e:100,07;102,11,12; 1972b1:032,13;

1972b3:053,06;056,15;059,01;

1972b4:071,12;085,10;098,08;

1972b5:111,10;112,01;114,12;115,10;119,08...(8);

1978a:031,03; 1978c:162,13;166,01;

1979g:174,02;177,07;179,01;181,10; 1981c:150,02;154,11;

1981i:113,13;

1983a:049,11;059,04;061,10;062,11;065,10...(6);

1983d:116,06;120,06,12;

1983e:126,06;129,05;133,08;134,08;

1984b:025,08;028,02;034,03;042,01;043,04...(6);

1985a:108,02;110,02,09;112,11;115,03...(6);

1985b:187,09;190,13;192,04;193,12;

1985d:078,04;079,04;080,02,02;

1986c:170,02;172,16;174,18;177,03

habe. iz. columna.

1978c:166,14

hagitz. adond. muy. {arras, erabat, oso, txit}

1958h:099,08; 1961a:062,08; 1979d:121,03; 1979g:173,07;

1984b:038,05; 1985d:082,02; 1986c:170,15; 1987d:079,12

[agitz.]

1972b3:059,10

hain. adond. tan.

haize. iz. viento.

1966a:068,01; 1972b3:055,07; 1983a:056,08;
1984b:035,05,05; 1985d:075,06

ekaitz-haize. viento tempestuoso.

1964c:073,06

[aize].]

haizeka. adond. racheando, a ráfagas de viento.

1958h:098,11,11

hala. adond. así, de aquel modo.

1959a:129,09;131,18; 1968c:090,06; 1972b0:024,17;
1972b1:029,08; 1972b5:120,01; 1978a:031,06;039,05;
1978c:167,05;168,02; 1983a:074,11; 1983e:130,03
1984b:032,16

HALA ERE. con todo, sin embargo. {hala
(eta) (guz(t)i)(z) (ere)}

1959a:127,06; 1972b3:053,09; 1972b4:073,11;
1978a:032,03;037,01;038,02;043,07

HALA ETA GUZI ERE.

1959a:131,23

HALA ETA GUZTI ERE.

1959a:131,07

HALA GUZTIZ.

1975b:089,04

HALA GUZTIZ ERE.

1978a:041,08

HALA HOLAKO. *izlag.* mediano.

{nolabaiteko}

1979g:182,18

HALA-HOLAKO. *izlag.*

1958h:099,03; 1968c:089,03; 1971e:093,04; 1972b4:080,03;
1984b:037,01

HALAHOLAKO. *izlag.* {hala-nolako}

1972e:157,03

HALA NOLA. así por ejemplo. {adibidez,
esate baterako}

1968d:146,07;151,04; 1971e:101,01;105,04;107,16;

1972b0:027,04; 1972b2:039,04; 1972b4:072,05;

1972b5:118,14; 1978a:034,04; 1979g:175,20; 1983a:067,04

1985a:111,08; 1985d:086,12

HALA-NOLAKO. *izlag.* especie de. {hala

holako}

1981i:111,04

[ala].]

halabehar. iz. destino, fatalidad. {bentura, mentura,
zori}

1972b4:087,11; 1978a:031,01;038,09;039,04

HALABEHARREZ. *adond.* inevitablemente.

1971e:093,07; 1972b4:097,14; 1981c:150,11; 1983a:048,11;

1985a:107,09;111,02

HALABEHARREZKO. *izlag.* imprescindible,

inevitable. {ezinbesteko, noraezeko}

1978a:041,10

[alabehar.]

1972b2:039,09

[hala-behar.]

1981c:138,10

halaber. adond. asimismo, del mismo modo. {era
berean}

1968d:141,03; 1971e:097,06; 1978e:169,01; 1979d:122,03;

1979g:183,13; 1985a:108,12; 1985b:193,10

halako. izlag. de tal manera.

1958h:101,07; 1959a:131,23; 1961a:059,04; 1968c:093,01;

1972b1:033,19;035,12; 1972b3:052,07;061,11;

1972b4:071,21;101,06; 1972b5:111,01;112,03;128,02;132,04

1975b:088,18; 1978a:037,08;039,02;040,03;

1979d:122,08,16; 1979g:173,07; 1981e:164,10;166,02;

1983a:050,08;058,08; 1983f:189,06;

1984b:027,03;029,12,16; 1985b:186,03;

1985d:075,08;079,14

HALAKO BATEAN. en cierta ocasión, una
vez. {halako batetan}

1979g:185,11; 1981c:152,11; 1985a:108,11

HALAKO BATETAN.

1972b4:072,15;074,04

halako moduko. especie de, de tres al cuarto.

1984b:036,10

halare. junt. {Ik. halere}

1985b:193,06

halarik ere. junt. con todo, sin embargo. {halere}

1968d:135,13;136,06;138,14;141,11;151,03...(6);

1972b0:025,12; 1972b1:035,08; 1972b2:039,03;

1972b3:062,01; 1972b5:113,05;131,09; 1983a:060,01

halatsu. adond. más o menos así.

1978a:025,07

halaxe. adond. así mismo.

1972b4:075,15

halaz. adond.

HALAZ ERE. con todo, sin embargo. {hala(z)
(eta) (guz(t)i)(z) (ere)}

1958h:105,09; 1964c:071,05; 1968c:089,09; 1968e:076,06;

1972b0:024,08; 1972b1:029,05;036,11;

1972b2:046,03;047,16;048,18; 1972b3:052,06;055,19;060,21

1972b4:071,22;073,10;

1972b5:111,03,11;114,04;115,06,15...(12); 1978a:027,01;

1984b:040,03; 1985a:116,04,15; 1985b:186,11

HALAZ GUZTIZ.

1958h:100,02; 1961a:055,14; 1964g:180,02; 1971e:093,07;

1972b4:072,01;076,07;100,14; 1972b5:125,08;131,06;

1975b:089,02; 1978a:033,09;036,04;

1978e:163,17;167,14;171,07; 1979d:121,07;

1979g:175,07;181,19;186,04; 1981i:112,19;113,14;

1983a:050,03;051,02;056,10;058,14

1983d:115,04; 1983e:126,11;133,12;136,05;

1984b:025,03;027,01;029,11;033,07,11...(8); 1985a:110,05;

1985b:192,08; 1985c:192,02,13

1985d:086,13; 1987d:079,15;081,17

HALAZ GUZTIZ ERE.

1961a:048,01;062,10; 1964c:072,04; 1966a:068,12;

1971e:099,14;108,02; 1983d:118,12

[alaz guztiz.]

halere. junt. con todo, sin embargo. {haatik,

halarik ere, ordea}

1971e:107,01;110,04; 1972b4:070,05;088,09;097,12;

1972e:156,06; 1981c:145,02; 1983d:120,12;

1983e:130,06;133,02;135,08; 1984b:026,02;036,07;044,16;

1985a:114,08; 1986c:171,06;174,19

hamaika. zenbtz. zehatzg. mucho(s). {makina
bat}

- 1984b:034,02
- hamazazpigarren. ord.** decimoséptimo.
1961a:048,09
- han. adond. allf.**
1958h:104,14; 1961a:048,12;050,03;051,09;061,04;
1966a:068,13; 1968c:092,01; 1968d:139,04;144,11;151,12;
1971e:104,15; 1972b2:042,12;044,21;046,05,06
1972b3:051,12;052,01;054,09; 1972b4:097,15;
1972b5:110,14;115,11;125,05;131,12,14; 1972e:155,03,03;
1975b:088,04; 1978c:161,09;165,02;167,15;169,09;172,09;
1979d:122,10,13; 1979g:175,18;181,19;186,02;
1981c:152,17; 1983a:052,12;055,06;058,08,12,15...(6);
1983d:115,07; 1983e:133,01;134,17;
1984b:029,13;035,08;039,03;045,11;
1985a:107,09,10;108,07;118,17; 1985c:191,13;192,15
HAN HEMEN. aquí y allá.
1983a:050,14
HAN HEMENKA. adond.
1968d:146,09 M
HAN-HEMENKA. adond. por aquí y por allá.
1981c:166,15; 1985d:086,11
han edo hemen.
1978a:026,07; 1978c:162,06; 1984b:035,02; 1987d:081,01
han eta hemen.
1968d:135,08; 1968e:075,07; 1971e:093,04; 1978a:039,10;
1978c:171,04;172,08; 1979g:173,13; 1983a:053,05;
1983d:122,14; 1983e:129,07
1985a:115,10; 1985b:185,05; 1985d:075,03;079,03;
1986c:170,10; 1987d:080,08
han nahiz hemen.
1983a:061,06
- hanbat.**
HANBATIK HANBATEAN. entre otros.
{besteak beste, besteren artean. Ik. hainbat}
1972b4:068,03
- handi. izond. grande.** {larri, mardul}
1958h:098,01;100,13;101,16;102,04;
1961a:049,10;052,09;061,06;064,03; 1964c:071,05;073,08;
1964g:182,10; 1966a:068,09; 1968d:151,08;
1972b0:024,10,13;028,18
1972b1:029,04;032,09;034,12,18;035,16...(8);
1972b2:042,10;043,09;044,02,15;045,16...(6);
1972b3:051,03;057,09; 1972b4:072,06;076,06,07;082,01;
1972b5:111,01;112,05;113,08;115,01,06...(11);
1978a:027,08,10;029,14;030,08;032,06...(17);
1978c:163,09;169,06; 1979g:179,01;181,13; 1981c:145,13;
1984b:035,06;045,13; 1985a:108,09; 1986c:174,10
Karlos Handia. Carlomagno. 1981i:112,13
- handikeria. iz.**
HANDIKERIAZKO. izlag. soberbio, fatuo,
orgullosa.
1978a:044,20
- handiki. iz.** 1 soberbio. 2 magnate, poderoso.
{handizki}
1958h:101,08
- handisko. izond. grandecito.**
1978a:034,05
- handizki. iz.** {handiki}
1983a:074,08
HANDIZKI JENDE. clase de los poderosos.
- 1985a:116,05
- hanka. iz.** pata, pierna.
1972b4:070,08; 1985a:118,17
{anka.}]
- hantu. izond. inflado.** {puztu}
1985d:086,11
- hantxe. adond. allí mismo.**
1972b5:116,09
- hápax legómenon (H).**
"hápax legómena". hápax. / hapax. / hapax
legomenon, hapax. {"hitx bakan", hapax
legomena}
1961a:050,12
{ "hapax legomena".]
1985b:194,03
- har]].** *iz.*
barrango har]]. gusanillo interno. {barrango ar]]
1983a:050,05
{ar.]} gusano.
- har-jo. izond. carcomido, podrido.**
1971e:107,08
- hara. adond. allf.** {Ik. han}
1983a:052,12
HARANTZ]]. {haruntz]]
1986c:173,06
HARANZKO]]. *izlag.* {harunzko], haronzko]]
1959a:131,13; 1978a:034,09
HARAZKO]]. *izlag.*
1966a:068,13
HARONZKO].
HARUNTZ.
1972b4:071,06
HARUNTZ].
HARUNZKO].
- haragi. iz.** carne.
1972b2:042,17;043,03,03,04; 1985d:077,11
"aragizko" kutsu. 1984b:031,13
- haraindi. adond.**
HARAINDIKO. -Z. de allende, de más allá.
1968d:142,10;149,03; 1979g:185,05
HARAINDI. -Z. allende.
1984b:027,05
- harako. izlag. aquéil, tal.** {horra]ko}
1958h:097,03; 1972b1:029,13;030,15;
1972b3:055,07;062,05;
1972b4:067,12;075,07;092,08;097,08;102,16...(6);
1972b5:110,13;117,14;122,07;127,08; 1975b:092,03
1978c:165,06;167,12; 1979d:121,10; 1979g:173,13;185,07;
1981c:137,04;141,02;142,14;149,09;152,02...(8);
1981i:112,17; 1983a:055,11;063,01;073,10;074,12;
1983d:115,05;119,13; 1983e:128,13;132,12;
1984b:027,06;029,05;031,03;033,09;035,06...(8);
1985a:107,02,11;108,04;112,05;
1985b:186,11;187,05;189,05;191,05;193,06; 1985c:191,06;
1985d:078,05;082,05; 1986c:171,04;172,18
- hari. iz.** 1 hilo. 2 argumento.
1958h:105,01; 1966a:068,03; 1972b3:057,10; 1979d:122,10;
1981e:148,01; 1983e:130,10;133,03; 1985a:118,13;

- 1986c:170,03
HARIRA ETORRI. venir a cuento.
 1959a:127,16; 1961a:057,03; 1972b4:102,08; 1978c:163,02;
 1983d:121,01; 1984b:034,16
- HARIRA JOAN.** ir al grano.
 1968c:089,05; 1972b2:047,15
- KONTAKETAREN HARI.** {kontakizunaren hari}
 1981c:146,05
- KONTAKIZUNAREN HARI.** argumento del relato, hilo de la narración. {kontaketaren hari}
 1983e:130,10
 [ari.]
- harik eta.** hasta, mientras.
 1972b0:028,11; 1972b1:037,17; 1972b3:053,05;
 1972b5:112,11; 116,12; 1978a:026,11; 032,03
- harilkatu. du ad.** hilar, disponer, organizar.
 {antolatu, josi, kateatu}
 1972b4:080,05
- harlauza. iz.** losa.
 1984b:042,13
- haro. iz.** rumor, alboroto.
 1981c:145,08
- harraldi. iz.** apropiación, toma. {harrera}
 1984b:033,07
- harrapatu. du ad.** atrapar.
 1978a:037,03
- harreman. iz.** relación. / relation, rapport. / relation, relationship. {hartu-eman, tratu}
 1959a:132,15; 1968c:090,11; 1968d:144,03; 1971e:102,13;
 1972b0:023,05; 1972b2:044,12,12;
 1972b3:053,19,21,054,01,04,056,10...(6);
 1972b4:071,24; 082,15; 085,01;
 1978a:027,05; 029,02; 032,09,10; 1979g:175,12
- GRAMATIKAZKO HARREMAN.** relación gramatical.
 1981c:165,02
- HARREMANEZKO. izlag.** relacional. / relationnel. / relational.
 1972b4:085,03
- giza harreman.** relación humana.
 1972b0:028,14
- elkarrekiko harreman.** relación mutua.
 1983d:123,07
- hizkuntzen arteko harreman.** relación interlingüística.
 1978a:029,01
- lagunarteko harreman.**
 1972b5:111,02
- ofiziozko harreman.** relación profesional.
 1979g:183,09
- zientziaren harreman.**
 1972b5:131,04
 [har-eman.]
 1972b3:062,03,04,06,06
- harrera. iz.** aceptación, acogida, recibimiento, recepción. / réception. / reception.
 {harraldi}
- 1966a:067,10; 1978a:042,12; 1984b:031,04; 041,01;
 1985b:192,10; 1987d:081,10
- harrerazi. dio ad.** hacer acoger.
 1983f:189,03
- harresi. iz.** muralla.
 1972b5:132,03
- harrezkero. adond.** desde entonces.
 1972b3:051,09; 1972b4:069,03; 094,15; 1983a:066,09;
 1983f:187,08
 [arrezkero.]
- harri. iz.** piedra.
 1961a:055,06; 058,03; 1972b4:107,02; 1972b5:127,05;
 1983e:127,04; 1985a:116,03,03; 1985d:079,05;
 1986c:172,05
- harri-koskor. iz.** piedra.
 1961a:061,10
- harridura. iz.** sorpresa. {espantu, harrimen}
 1981c:152,11; 1983a:070,09
- harrigarri. izond.** sorprendente. {espantagarri}
 1958h:100,10; 1961a:055,03; 1964c:071,05,06;
 1971e:100,11; 1972b0:025,09; 1972b2:046,05; 048,02;
 1972b3:052,02,063,03; 1972b4:071,26; 075,16; 100,15;
 1972b5:125,10; 1978a:029,09; 033,01,02; 036,11; 042,12;
 1981c:162,04; 1983a:049,06; 1985b:187,07
- HARRIGARRIZKO. izlag.** sorprendente. {harrigarri}
 1981c:150,03,08; 1984b:038,11
- harrijasotzaile. iz.** levantador de piedras.
 1964c:072,06
- harrika. adond.** a pedradas.
 1979g:185,06
- harrimen. iz.** sorpresa. {espantu, harridura}
 1983a:062,16; 1983e:127,10
- harritu, harritzen. da-du ad.** 1 extrañar(se), sorprender(se). 2 fosilizar. {1 sortu-1}
 1972b1:032,18; 1972b4:073,10; 097,19; 103,09;
 1972b5:111,10; 1972e:158,09; 1978a:026,04; 029,13; 043,09;
 1978e:171,18; 1983a:061,09; 1984b:030,12
- HARRITZEKO.** sorprendente. {harrigarri}
 1958h:100,09; 1961a:050,09; 066,09; 1964g:180,11;
 1968c:094,02; 1978c:162,07; 1981e:138,16; 148,18;
 1981i:113,01; 1984b:036,09
- harro. izond.** orgulloso.
 1968c:093,02; 1978c:161,07
- harrobi. iz.** cantera.
 1983d:120,08
- harrokeria. iz.** orgullo, vanidad, vanagloria (gaitzesp.).
 1978c:172,06; 1983a:064,14; 1983e:134,06
- harrotasun. iz.** orgullo.
 1983e:126,04
- harrotu, harrotzen. ad.**
harrotu. da ad. enorgullecerse.
 1972b5:123,09
- harrotu. du ad.** provocar, remover. {airatu, biztu, sortu 4}
 1978a:042,03
- harroxko (H). izond.**

[arroxko.] orguloso, vanidoso.

1966a:068,08

hartu, har, hartzen. da-du ad. 1 coger, recibir, tomar. 2 entender. {2 aditu, jaso, ulertu}

1958h:099,07; 1959a:125,07,08;126,14;127,09,12...(7);

1961a:047,04,06,09;049,07,08...(18); 1962f:083,04;084,04;

1964c:071,09,14; 1964g:180,09;

1968c:092,01,09,09;093,04;095,07...(6);

1968d:136,13;148,13;150,01; 1968e:076,04,06,06,07;

1971e:095,10,14;096,17;099,14;104,04...(10);

1972b0:024,05;026,08,028,06;

1972b1:029,08;030,06,08;032,11,18...(11);

1972b2:041,07,11,13;042,02;044,07...(11);

1972b3:051,12;052,09,16;056,08;057,02...(11);

1972b4:074,02;075,02;078,01,05,16...(19);

1972b5:112,13;115,08,15,15;116,05...(18); 1975b:088,03;

1978a:026,11;031,04;039,05;041,01;044,07;

1978c:167,09;169,06; 1979d:122,13,16,17;123,03;

1979g:173,03;174,09,14;180,11;184,08...(7)

1981c:139,15;142,13;144,08;146,01;147,04...(11);

1983a:049,05;050,09;052,06,09;055,01...(13);

1983e:127,10,10;128,04,13;129,04...(10)

1983f:189,02,02,06;

1984b:026,04;027,07;029,10,10,12...(14);

1985a:110,13;116,11;118,16;

1985b:187,10;188,08;189,14;190,04;

1985c:191,11,12;193,05,07; 1985d:076,02;080,01,01;085,02;

1986c:170,09;174,03;177,08; 1987d:081,06,09

BERE GAIN HARTU. hacerse responsable.

1968c:090,05; 1983a:047,02

HARTU, -TZAT. tomar por otra persona o cosa.

1968d:137,02; 1968e:076,03;

1983a:052,08;055,06;057,11;069,02,10; 1984b:031,01;

1985a:118,10; 1986c:169,11

HARTZEKO. a tomar.

1983f:189,09

hartzeko hitz. palabra a tomar.

1959a:127,04

erabakia hartu. decidir, tomar una decisión.

1968d:146,04; 1978a:042,02

hitza hartu. tomar la palabra. 1985a:109,11

jatorrizko erdaratik hartu. tomar en préstamo de la

lengua de origen. 1983f:189,09

mailegua hartu. tomar en préstamo. 1985c:191,11

telegrama hartu. 1961a:047,06

hartu-eman. iz. relación. {harreman, tratu}

1959a:126,09

hartu-utzizko. izlag. prescindible, eventual, ocasional.

1983d:122,05

hartzaile. iz. deudor, receptor. / récepteur. / receiver.

1959a:132,15; 1968d:148,05,05; 1979g:178,11,12;

1984b:028,11; 1985c:191,13

hartzeko. iz. crédito, haber.

1984b:031,07

hartzekodun. iz. acreedor.

1984b:027,03;031,06

haserratu, haserra. da ad. enfadarse.

1972b5:124,16

haserre. iz. enfado. {haserre-aldi}

1972b4:075,01; 1978a:042,03; 1978c:164,09

haserre-aldi. iz. enfado. {haserre}

1972e:159,02

hasi, has, hasten. da-du.zaio ad. empezar, emprender.

1958h:101,04;103,17;104,09;106,13; 1959a:130,09;131,16;

1961a:047,07,13;052,04,10;054,10; 1964c:071,10;

1964g:179,06; 1966a:069,04,05,10; 1968c:090,11;096,01

1968d:139,07;142,10;145,04; 1968e:076,06,09,10;077,04;

1971e:095,06;100,01;104,02; 1972b0:023,11;025,12;

1972b1:029,10;030,05;031,22,22;032,04...(8);

1972b2:045,17;046,09; 1972b3:052,13;057,07;

1972b4:067,11;097,01;099,05,19;102,06...(7);

1972b5:110,15;112,01;117,04

1972e:156,13;158,07;160,06;

1975b:087,12;088,03;089,07;092,06;

1978a:032,08;033,09;039,08;041,01;

1978c:164,10;165,01;166,15;167,13;168,12...(6);

1979d:122,16; 1979g:178,10;180,01,07;181,06;185,05;

1981c:137,02,02;141,10;146,05,10...(11);

1983a:050,04;051,12;064,08,14;069,04...(6);

1983c:126,03,11;130,09;132,09,11...(6);

1984b:034,05,10,14;036,05; 1985b:188,04; 1985c:191,13;

1985d:075,03;087,04

1986c:169,04;176,05; 1987d:081,05

HASI-MASI. iz. preliminar, introducción.

1978a:030,08

[asi.]

hasi berri. izond. novato, recién iniciado.

1983e:126,17

HASI BERRI. iz. comienzo. {hasiera}

1983a:053,02

hasiera. iz. comienzo. {hasi berri}

1959a:126,03; 1961a:058,14; 1968c:093,11;094,08;

1972b5:125,17; 1978a:037,07; 1978c:168,11; 1979g:176,09;

1981c:138,14; 1983a:052,07; 1983e:132,02;

1984b:029,15,15;037,02; 1985b:189,11; 1985d:077,15

HASIERAKO. izlag. inicial. / initial. / initial.

1985b:193,02

HITZ HASIERA. inicial de palabra.

{hitz-buru, hitz-haste}

1985c:193,02,12

hitz-hasiera.

1958h:104,09

hasiera inguru. 1959a:127,05,14

[hasera.]

hastapen. iz. 1 inicio, principio. 2 materia prima.

3 constituyente. {1 hasiera. 2 "lehengai".

3 osagai}

1972b4:082,13;084,17; 1978a:043,08

haste. iz. comienzo, inicio. {hasiera}

1968d:138,16;139,15; 1971e:097,08

HITZ-HASTE. inicial de palabra. {hitz

hasiera}

1971e:101,01

SILABA-HASTE. comienzo de sílaba, inicial de sílaba.

- hitz-barrango silaba-haste.* inicio de sílaba en interior de palabra. 1968d:137,11
- hats. iz.**
HATS HARTU. respirar. 1981c:154,12
HATSEZKO. *izlag.* aspirado. / aspiré. / aspirate(d). [=aspirazio]
hatsesko "th". "th" aspirada. 1972b2:041,14
- hatz. iz.** impronta, huella, vestigio. {arrasto, aztarna, aztarren, azterren, zantzu} 1983a:060,04
- hau. erak. este.**
 1958h:097,02,02,07,10;098,01...(15);
 1959a:126,03,03;127,05,05,14...(10);
 1961a:047,03,05;048,07,14;049,03...(23); 1962f:083,03;
 1964c:071,02;072,06;073,06
 1964g:180,01;182,10;183,02;
 1968c:090,09;092,03,04,06;093,01...(9);
 1968d:136,01,04;137,03,06;140,12...(14); 1968e:076,08;
 1971e:094,12;095,01;096,02,07;097,01...(23);
 1972b0:023,01,03,04,05,13...(36);
 1972b1:029,03,04;030,04,07,09...(25);
 1972b2:040,04;041,04,05,06,11...(35);
 1972b3:051,04;052,02,03,07;053,11...(29);
 1972b4:065,02,05;067,05,16;069,04...(74);
 1972b5:109,02,04,06;110,01,10...(86)
 1972e:155,06,08;156,14,15,16...(9);
 1975b:087,05;088,13,17;089,08;090,02...(8);
 1978a:025,02;026,03,04,09,13...(50);
 1978c:164,08,17;166,04;167,11;170,03;
 1979d:121,03,09;122,01,02;123,02...(6);
 1979g;173,02;177,03;178,02,07;179,15...(19);
 1981c:137,04,06;139,01,07,10...(33); 1981f:113,08;114,05
 1983a:047,02,06;048,02,08,09...(30);
 1983d:115,02;116,11;123,07,12;
 1983e:125,03,08;126,03,03,18...(24);
 1983f:188,04,11;190,12;
 1984b:025,02,07,08,08;026,04...(37);
 1985a:107,03,06;109,03,07,11...(14);
 1985b:186,09,11;187,03,04,05...(21);
 1985c:191,04;192,09,12;
 1985d:077,03,05,05,16;078,01...(21);
 1986c:172,06,07,13;173,12;175,03...(7);
 1987d:079,04,07,12;080,23;081,01...(6)
- HAU DA.** es decir.
 1961a:054,04; 1971e:094,09;103,14; 1972b0:023,09;
 1972b4:090,07;106,11
- HOEK.** {hauek}
 1961a:057,11;060,13; 1964g:181,04
OEK. {hauek}
OK.
 1986c:172,15
honetz edo hartaz. 1983e:132,12
- haur. iz.** niño. {ume}
 1972b2:043,13; 1972b4:074,02,04,08,09; 1972b5:112,03,04;
 1978a:035,04; 1978c:166,13; 1979g:184,09; 1985a:112,10;
 1985d:082,04,04
- haurdanik. adlag.** desde la niñez. {hautandik}
 1972b4:101,06
- haurride. iz.** 1 hermano o hermana. 2 lengua
- hermana. / 2 langue soeur. / 2 sister language, related language. {ahaide, senide, uztarkide}
 1972b4:095,11; 1983e:125,10
- hautandik. adlag.** desde la infancia. {haurdanik}
 1985b:186,10
- hautzaro. iz.** infancia, niñez.
 1971e:101,12; 1983a:054,05
HAURTZAROKO. izlag. infantil.
 1978c:168,09
 [hautzaro].]
- hauspe. iz.**
HAUSPEKO. izlag. de debajo de la ceniza.
 1983a:064,09
- hautabide. iz.** modo, vía de elección, método de selección. / méthode de sélection. / method of selection, selecting way.
 1987d:080,24
- hautaera. iz.** posibilidad de elección. {"aukera"}
 1968e:076,03
- hautagai. Pred.** a elegir, elegible. {hautakizun (Pred.)}
 1978c:169,09
- hautakizun. iz.** candidato, elegible.
 1978a:042,09
Pred. a elegir, elegible. {hautagai}
 1972b4:086,10
- hautatu, hauta, hautatzen. du ad.** elegir, seleccionar. {aukeratu, begiz jo, hautetsi}
 1958h:101,02; 1959a:125,02,02; 1961a:047,03;
 1968c:090,06;
 1968d:136,05;141,07;147,05;148,02;150,14...(6);
 1971e:101,07,11; 1972b3:056,01;
 1972b4:067,05;071,04;084,01,09;085,06...(6);
 1972b5:132,10; 1972e:157,02,02;
 1978c:163,08,09;164,01;165,07; 1979g:186,06;
 1981c:165,03;
 1983a:053,14;060,16; 1983e:134,01; 1984b:029,15;
 1985a:107,10;109,03; 1985b:190,01;191,06; 1986c:174,13
- hautatzaille. izond.** selectivo. {"aukeratzaille"}
 1968e:077,01
- hautatze. iz.** elección, selección. {hautespen}
 1958h:101,03; 1972e:157,08
- hauteman, hautematen, hautemango. du.dio ad.** notar, percibir. {naba(r)itu}
 1978c:166,07; 1983a:057,12; 1984b:042,13; 1985a:112,10
 [auteman].]
- hauteman ezin]]. izond.**
 [auteman ezin].] imperceptible.
 1983a:071,02
- hautemate. iz.** 1 descubrimiento. 2 percepción.
 {2 oharren, perpezpio}
 1972b4:071,17
- hautespen. iz.** elección, selección. / choix, sélection. / choice, selection. {hautatze}
 1972b4:089,01; 1978c:163,08; 1981c:166,15
- hautetsi. du ad.** elegir, seleccionar. {aukeratu,

- begiz jo, hautatu)
1985d:085,02
- hauts. iz.** polvo.
1961a:048,07
- hautsi, hausten. du ad.** quebrar, romper. {puskatu)
1972b0:025,06; 1972b4:077,01;085,11; 1972b5:116,02;
1978c:161,12; 1979g:174,01; 1981c:147,02; 1983a:057,11;
1983d:117,07; 1984b:028,07;036,10;042,03
- hauxe. erak.** esto mismo.
1959a:126,15;128,12;130,02;
1961a:047,07;049,12;056,17;057,05,18; 1968c:092,01;
1971e:096,07;100,03;109,08;
1972b1:030,12,13;031,17;034,07;035,07... (6)
1972b2:042,02;
1972b3:052,14;054,06;058,17;061,08;062,07;
1972b4:071,04;076,08;078,04;091,11;095,08... (7);
1972b5:113,17;115,01;116,04;117,12;121,11... (8);
1975b:087,13;088,11;090,03; 1978a:027,12;
1981c:138,07;139,12;146,05;150,12;160,14; 1981f:112,17;
1983a:063,03
1983d:119,12; 1983f:188,07; 1984b:032,10;041,12;044,15;
1985a:111,11; 1985b:192,10; 1986c:172,16;176,03;177,06
HAUXEI. 1972B2:040,01
HAUXEK.
1971E:098,13;103,02; 1972B3:060,20; 1972B4:077,08;
1983A:061,05;064,01
HAUXEKIN. 1972B3:053,16
HAUXEN. 1972B4:076,14
HOEXEK. 1961A:058,11
HONEXEGATIK. 1972B4:067,17;071,09
- hazi. iz.** semilla. {ernamuin)
1968c:094,01; 1971e:107,06; 1972b5:121,01; 1972e:156,15;
1978c:169,02; 1984b:028,03
- hazi, hazten/hazitzen. da ad.** crecer, desarrollar(se).
1968c:094,06; 1971e:108,01; 1972b4:098,14;100,15;
1975b:088,18; 1978a:033,05; 1979g:183,13; 1983a:064,08;
1983d:122,09; 1985a:112,10; 1986c:171,11
[azi*.] criar.
1978c:167,03
- hazi. izond.** adulto. {adineko, larri)
1979g:184,09; 1983a:056,03; 1984b:031,14
- hazibide. iz.** educación, formación. {formazio, heziera, heziketa, hezkuntza)
1968c:093,07
HUMANISTA HAZIBIDE. formación humanista.
1968c:094,05
- haziera. iz.** crecimiento, desarrollo. {hazkuntza)
1972b5:112,06
- hazil] (H). iz.** noviembre. {Ik. azaro]]
- hazkor. izond.** crecedero.
1983a:052,04
- hazkunde. iz.** alimento. {mantenu)
1978a:036,04;043,07
- hazkuntza. iz.** crecimiento, desarrollo. {berretura, haziera)
1972b5:112,05; 1978a:044,20
- haztamuka. adond.** a tientas. {itsumustuka)
1985a:112,06
- hedadura. iz.** extensión. / extension. / extent, range. {zabalera, zabalkunde)
1968d:145,03;146,06; 1972b2:047,11; 1972b3:059,17;
1972b5:131,04; 1978a:032,03;034,02; 1983a:053,01;
1984b:026,04
- hedamen. iz.** difusión, expansión. / diffusion. / spread(ing). {zabaltze)
1985a:109,05
- hedatu, heda, hedatzen. da-du ad.** ampliar, difundir(se), extender(se). {barre(i)atu, zabaldu)
1968d:138,09;143,07;145,01; 1971e:095,07;099,14;103,02;
1972b1:035,09; 1972b3:057,03; 1972b4:079,02;088,14;
1972b5:112,13; 1978a:033,09; 1978c:165,10;169,04
1979g:180,03;184,14,14;186,02;
1981c:138,14,14;155,01;158,05;
1983a:048,04;049,09;053,09;061,08;
1983d:117,01;118,02;122,09; 1984b:027,07
1985d:077,06;085,03; 1986c:172,07
- hegal. iz.** ala.
HEGAL GORRIDUN.
1972b4:070,09
- hegaldun. izond.** alado. {hegodun)
1972b4:099,08
- hegan. adlag.**
HEGAN IBILI. volar.
1972b0:026,04
- hegazkin. iz.** avión.
1972b4:092,05,05
[egazkin.]
- hegazi. iz.** ave.
1968d:153,11
zeruko hegazi. ave del cielo. 1968c:090,03
[egazi.]
1958h:104,10
- hegi. iz.** ladera.
mendi-hegi. ladera de la montaña.
1983a:059,11
- hego. iz.** sur. {hegoalde)
1978a:038,07
HEGOHAIZE. viento sur.
1981c:156,01
- hegoalde. iz.** sur. {hego)
1972b3:052,07; 1983a:052,06; 1983e:134,13
HEGO-ALDEKO. izlag.
1968d:147,07; 1979d:122,12
HEGOALDEKO. izlag. meridional.
1961a:049,06; 1983a:056,10;058,05
Ebro hegoalde.
1978a:033,09
Pirinio hegoalde.
1978a:033,08
[hego-alde.]
1979d:122,12
- hegodun. izond.** alado. {hegaldun)
1978a:038,02
- hegomendebalde. iz.** suroeste.

- 1978a:033,08
[hego mendebalde.]
1978a:029,08
- hein. iz.** medida, proporción. {neurri, tamaina}
1972b0:024,04; 1972b2:044,01; 1972b3:059,15;
1972b4:074,12; 1978a:027,07;037,08;044,02; 1979d:122,02;
1981c:147,03; 1983a:050,06,06;060,15; 1983e:134,06
1984b:025,07
- helarazi, helarazten. du ad.** hacer llegar.
1978a:043,08
- helbide. iz.**
HELBIDEAN. *adlag.* al alcance. {hilmenean}
1979g:186,06
- helburu. iz.** objetivo. {jomuga, xede}
1968d:136,04; 1978a:038,02,03;043,12;044,14;
1981c:167,03; 1985d:078,07
- heldu, hel, heltzen. da ad.** 1 llegar. 2 venir.
{1 iritsi. 2 etorri}
1958h:098,07;100,12; 1959a:125,11;
1961a:053,05;056,03;060,13;065,14; 1968c:094,09;
1968d:136,07,10;137,07; 1971e:102,13;109,16;
1972b0:025,09; 1972b1:033,01;035,12; 1972b2:046,10;
1972b4:078,16;079,05;083,09;090,02; 1972b5:120,05;
1978a:028,13;032,05;033,07;
1981c:139,11;140,03;160,13;161,13; 1983a:051,06;059,02;
1984b:044,03; 1985b:186,08; 1985c:191,07;
1987d:080,18;081,05
- helenista. izond.** helenista. / hellénisant, helleniste.
/ hellenistic.
1972b1:032,14
- helmen. iz.**
HELMENEAN. *adlag.* a mano, al alcance.
{eskumendean, eskumenean, helbidean}
1979g:186,06; 1983a:073,13
- helveziar. iz.** suizo.
1972b4:093,09
- hemen. adond.** aquí.
1958h:098,04,10,14;101,15;104,06...(6);
1959a:127,06,11;133,03;
1961a:049,10;050,04;052,06,10;055,09...(10);
1964g:179,06,07; 1966a:067,05;068,13;069,10
1968c:091,08;092,01;096,03;
1968d:136,11;138,04,09;139,11;142,07...(9); 1968e:075,07;
1972b0:024,04;025,01;026,05; 1972b2:048,16
1972b4:068,05,09;070,14;073,01;074,11...(12);
1972b5:111,12;116,13;118,15;119,18;120,10...(11);
1972e:159,01; 1978a:025,03;027,12;036,08;039,10;
1978c:161,03;163,13;165,02,14;172,08;
1979g:173,07;175,18;176,03,05;177,01...(10);
1981c:137,07;138,07;141,03,08;142,03...(15);
1981f:111,04;113,11;
1983a:049,02,12;050,14;052,12,12...(21);
1983d:115,04;116,08;117,05;121,01,03;
1983e:126,11;127,01,04;128,11;129,07...(10); 1983f:189,01;
1984b:027,05;029,16;033,05;039,03;041,01...(8);
1985a:108,04;109,02;113,01;115,10;117,04...(7)
1985b:186,06,10;187,02;189,07,09...(7);
1985c:191,13,13;192,12;
1985d:075,02,03;076,02;079,01;081,06...(7);
1986c:170,03,06,15;171,08,09...(6)
- hemezortzigarren. ord.** decimoctavo.
1961a:048,09;057,19; 1983a:064,05
- herabe. izond.** tímido.
1978a:041,01
- herdoi. iz.** roña.
1981c:163,12
- herenegun. adond.** anteyayer.
1958h:103,18; 1975b:087,09
- herentzia. iz.** herencia, patrimonio. {"ondade"}
1972b2:044,09
biologia-herentzia. herencia biológica.
1972b5:110,09
kultura-herentzia. herencia cultural.
1972b5:110,09
odol edo biologia-herentzia. herencia de
sangre.
1972b5:110,09
- herio. iz.** muerte. {heriotz(a/e) (H), hil (iz.).
erahilketa)
1972b5:121,15; 1978c:162,10,10; 1985d:078,10
- heriosuharreko]. izlag.**
[eriosuharreko].] ardiente, furibundo, furioso.
{amorratu, porrokatu}
1981c:144,01
- heriotz(a/e) (H). iz.** muerte, fallecimiento.
heriotz-urte. 1983a:052,08
- herratu. izond.** errante, perdido.
1984b:029,09;035,10
[erratu.]
1985d:080,11
- herren (H). izond.**
[erren.] cojo.
1987d:081,14
- herri. iz.** pueblo, país, nación.
1958h:097,09;103,12;104,07;
1959a:126,16,16;129,08,11;132,20;
1964c:071,10,10;072,12,13,13...(8);
1971e:093,03,03;095,09; 1972b1:034,10,11,13;
1972b2:039,04
1972b4:108,03; 1972b5:118,02;132,08,09,09,09...(7);
1972e:156,08,12,12; 1978a:032,09;040,04;044,03,05;
1978c:165,10;169,05;172,04
1979g:182,16,16;186,01; 1983a:049,08;057,17;062,14;
1984b:040,04,04; 1985a:114,08; 1985d:078,09;
1986c:172,05
HERRIKO. *izlag.* popular.
1979g:180,09
Eslavo-herri.
1972b3:055,02
Mairu-herri.
1972b3:055,07
herri primitibo. pueblo primitivo. 1972b5:114,01
- herrikoï. izond.** popular.
1979g:182,15,16;183,01
- herriska. iz.** aldea, pueblito.
1978a:034,08
- herritar. izond. eta iz.** ciudadano, habitante,
paisano. {aberkide, sorterrikide}
1968c:096,02; 1972b5:132,01; 1983a:056,07; 1984b:040,06

- herritartu. du ad.** popularizar.
1983d:118,04
- herritasun. iz.** nacionalidad.
1972b5:122,07
- hertsi. izond.** cerrado. {itxi}
1971e:094,06; 1972b2:044,12; 1972b4:079,11
- hertsiki. adond.** cerradamente, estrechamente, fuertemente.
1972b0:027,10; 1972b4:079,11; 1972b5:129,05; 1978a:038,09;041,08
- hesi. iz.** cierre, valla.
1972b4:079,05; 1972b5:126,09,10;131,01; 1983f:188,05,05
- hesitu. du ad.** acotar, delimitar. {mugarritu, mugatu}
1978a:041,10
- hezi. du ad.** educar.
1972b4:100,15; 1972b5:125,11; 1979g:174,02
- heziera. iz.** educación, formación. / formation. / education. {hazibide, heziketa, hezkuntza} *gizarteko heziera.* educación social.
1972b5:125,16
- heziketa. iz.** educación, formación. {formazio, hazibide, heziera, hezkuntza} *heziketa literario.* educación, formación literaria. [formazio literario]. 1972b4:069,05
- hezkuntza. iz.** educación, formación. {hazibide, heziera, heziketa} *familiako hezkuntza.* educación familiar.
1978a:037,05
- hezur. iz.** hueso.
1972b3:060,15; 1972b4:086,13; 1985a:119,01
- hezurmuin. iz.** tuétano.
1972b4:101,07
- hh.** ss. ("Hurrengo orrialdea(k)" adierazteko euskal laburdura). {h.}], hur} 1958h:102,03;104,16;105,19;106,03,03...(6); 1961a:062,09; 1971e:096,04,04;097,07;098,13; 1972b4:096,14; 1972b5:101,08; 1981c:164,10; 1983a:073,10; 1983d:119,03;123,10,10; 1985b:192,14;193,04,08; 1985d:080,06;081,09;082,08;084,10;086,07; 1986c:175,15 [ss.].]
- hh.]].** {h., hur., ss} 1983a:053,10
- hi. izord.** tú.
1972b4:067,07;104,10
- hidrogeno. iz.** hidrógeno.
1972b5:121,09
- higidura. iz.** movimiento. / mouvement. / movement. {mugimen(d)(t)u}
1983e:128,06
- higikor. izond.** inestable, movable, móvil.
1972b5:109,02
- higuin. iz.** HIGUIN IZAN. du ad. detestar, repugnar.
1986c:170,13,14
- higuingarri]]. izond.** [iguingarri].] detestable, repugnante.
- {nardagarri}
1972b2:042,12
- hika. adond.** de tú, tuteando.
1964g:179,08;180,02
hikako aditz. verbo en forma de tuteo.
1972b4:076,11
- hil-1. iz.** mes. {hilabete}
1981i:112,16
- hil, hiltzen, hilko. ad.**
hil. da ad. morir.
1968c:091,09; 1972b2:043,17; 1972b3:052,01; 1975b:088,02; 1978a:031,02; 1983a:056,11;060,11
- hil. du ad.** matar. {akabatu. *erahil*}
1983a:074,09
BERE BURUA HIL. du ad. suicidarse.
1984b:040,09
- HIL. izond.** muerto.
1972b5:121,09; 1978a:044,17; 1979g:176,03,04
- HILAGINEAN. adlag.** a punto de morir.
1978c:172,10
- hil ondoko lan.** obra póstuma.
1972b3:051,13
hil ondoan. póstumamente. 1983a:059,16
hilberri. 1968c:091,09
hilez gerozko hirugarren bizitza. 1966a:067,08
- hil. iz.** muerte. {herio, heriotz(a/e) (H)}
HIL-EDO-BIZIKO. *izlag.* de vida o muerte.
1968d:135,04
- hil-ezin. izond.** inmortal.
1966a:069,04
- hilabete. iz.** mes. {hil-1 (iz.)}
1981i:112,14
- hilabetero. adond.** todos los meses cada mes.
1987d:079,06,06
- hilarri. izond.** mortífero.
1983a:054,05
- hilots. iz.** sonido anunciador de muerte.
1983a:072,03
- hiperbaton. iz.** hipérbaton. / hyperbate. / hyperbaton.
1972b5:117,11
- hipostasi. iz.** hipóstasis. / hypostase. / hypostasis.
1972b1:032,02
- hipotaxi. iz.** hipotaxis. / hypotaxe. / hypotaxis.
1972b5:117,04
- hipotesi. iz.** hipótesis. / hypothèse. / hypothesis. {hipotesis}
1985b:190,01
balizkako hipotesi. 1981c:150,13
erabateko (hipotesi). hipótesis general. 1981c:150,13
Greenberg-en erabateko eta balizkako hipotesi. hipótesis general e hipotética de Greenberg.
1981e:150,13
teoriazko hipotesi. hipótesis teórica.
1978a:027,09
- hipotesis. iz.** {Ik. hipotesi}
1958h:105,21; 1972b4:071,17,18,23
hipotesis izen. nombre de "hipótesis".

- 1972b4:071,09
hipotesis matematiko. hipótesis matemática.
 1972b4:071,11
- hiri. iz.** ciudad.
 1964c:071,10; 1972b3:061,05; 1978a:035,08;
 1983a:050,12; 1983d:115,05;123,05; 1984b:033,13
hiri larri. urbe. 1983a:050,05
- hiriburu. iz.** capital.
 1983d:123,05
- hiritar. izond.** urbano.
 1978a:033,05
- hiritartu. du ad.** hacer de ciudad, convertir en urbano, modernizar.
 1984b:033,12
- hirixka. iz.** ciudad pequeña.
 1964c:071,10
- hiru. zenbtz. zehazt.**
 HIRUNAKAKO. *izlag.* tricotómico, trimembre, tripartito.
 1981c:164,08
 HIRUNAKO. *izlag.* de tres, tri-
 1972b4:077,04
- hirugarren. ord.** tercero. {hirugarrengo}
 1961a:048,13;054,05;060,04; 1962f:085,01;
 1971e:096,06;104,06; 1972b1:030,16;
 1972b2:040,11;043,19; 1972b4:079,05;084,02;101,02,02,15;
 1972b5:113,09;120,05
 1978c:165,07; 1979d:122,11; 1979g:177,06; 1983a:052,07;
 1983e:132,07;135,09; 1984b:030,15; 1985a:107,06;116,05;
 1986c:169,10
 HIRUGARRENEZ. *adlag.* en tercer lugar.
 {hirugarrenik}
 1983a:056,02
 HIRUGARRENGO. *izlag.* tercero.
 {hirugarren}
 1983f:190,08
 HIRUGARRENİK. *adlag.* tercero, en tercer lugar. {hirugarrenez}
 1968d:139,15
- hirukote. iz.** trío.
 1968d:147,01
- hirusan. iz.** tricotomía.
 1972b5:120,05
- hiruzpalau. zenbtz. zehazt.** tres o cuatro.
 1972b3:061,05; 1972b4:092,03; 1979d:123,08; 1984b:032,10
- historia. iz.** historia. {"diakronia", kondaira}
 1958h:105,16;106,10; 1968d:144,03; 1971e:094,03,03;
 1972b1:029,04,06,08;
 1972b2:039,09;040,01;046,11;047,09,10... (7);
 1972b3:053,11,11,14;058,19;
 1972b4:097,13;098,16;102,10;104,01;
 1972b5:114,12;115,06;118,04;119,06;120,01... (6);
 1978a:025,08;027,10,12;029,10;030,01... (10)
 1979g:175,01;178,05;183,12; 1985a:107,08;
 1985d:086,05,05,06,07
 HISTORIA NATURAL. historia natural. /
 histoire naturelle. / natural history.
 1972b4:070,06,07
 HISTORIAKO. *izlag.* histórico. {historia-,
- historiko, historiazko}
 1972b2:049,03
 HISTORIAZKO. *izlag.* histórico.
 1972b1:037,09; 1972b2:047,16
 HIZKUNTZAREN HISTORIA. historia de la lengua. /
 histoire de la langue. language history. {hizkuntz kondaira}
 1972b2:047,10
- historia aurreko. iz.** prehistoria. {"prehistoria", aurre-historia}
 1972b1:029,09; 1972b5:118,03
 [histori aurreko.]
- historialari. iz.** historiador. {historigile, histori(o)lari, kondairagile}
 1978a:035,01
- historigile. iz.** historiador. {histori(a)lari, historiolari, kondairagile}
 1983a:050,14
- historiko. izond.** histórico. / historique. / historical. {histori(a)-, historiako, historiazko}
 1972b2:039,02,10;042,16;048,04;049,04; 1972b3:051,07;
 1983a:047,09
- historilari. iz.** historiador. {histori(a)(o)lari, historigile, kondairagile}
 1978a:031,03; 1983a:074,06
- historiolari. iz.** historiador. {histori(a)lari, historigile, kondairagile}
 1972b5:113,15
literaturaren historiolari. historiador de la literatura.
 1972b3:057,08
- hitano. iz.** paradigma de las formas de tuteo.
 1964g:180,09; 1968d:150,15; 1981c:151,09; 1983e:128,04
- hits. izond.** triste. {triste}
 1984b:045,07; 1985b:186,01
- hitz. iz.** término, voz, palabra, vocablo. / mot, vocable. / word, lexical item, vocabulary item. {berba}
 1958h:099,03;101,12;103,13,15;104,10... (6);
 1959a:125,01,03,05,07,09... (45);
 1961a:050,06;051,11;052,08;053,03,04... (19);
 1964c:071,07;072,01,12;073,03
 1964g:180,09;182,07; 1968c:090,05,06,08,10;091,04... (12);
 1968d:137,03,04;138,06,13,16... (32);
 1968e:075,02,07;076,04,05,06... (6)
 1971e:093,07,07,08;094,04,09... (18);
 1972b0:024,05;025,07,10;
 1972b1:030,04,14;031,12,20,20... (11);
 1972b2:040,03,03,03,09;041,11... (11)
 1972b3:052,10;053,16,18;054,01;055,08... (9);
 1972b4:066,02,07;072,14;077,04,05... (22);
 1972b5:112,01;114,01;115,07,08,08... (25);
 1972e:159,01; 1975b:091,07;
 1978a:035,01;038,02;040,04;042,02,02; 1979d:122,02,04,17;
 1979g:173,04;174,06;176,12;177,01;178,01... (22)
 1981c:137,09;138,15;139,06,11,15... (20);
 1983a:047,06,06;049,09;051,07... (15); 1983d:123,06;
 1983e:127,05;133,10,12; 1983f:187,02,03;188,04;189,04;
 1984b:025,02,08;026,04;027,02,05... (44);
 1985a:113,03;114,08;117,08; 1985b:187,10;188,07;

- 1985c:191,10,13;193,06,09
1985d:076,13,13;080,12,12; 1986c:170,01;172,08,09;
1987d:079,14;080,09,23;081,14,14
- HERRI HITZ.** término, palabra, voz popular. /
mot populaire. / popular word, colloquial word.
{hitz herrikoi}
1961a:056,08
- HITZ ADIERAZKOR.** 1 palabra expresiva.
2 onomatopeya. {1 “expressif”.
2 “onomatopeia”}
1968d:140,12; 1979g:178,05
- HITZ ANDANA.** grupo de palabras. / groupe
de mots. / word group. {hitz mordo}
1972b4:073,04;077,05;084,11; 1981c:166,02
- HITZ AZKEN.** final de palabra, terminación
de palabra. / fin de mot, terminaison de mot. /
word final, word termination. {hitz bukaera}
1971e:105,01; 1979g:174,07;179,10; 1983e:129,04;132,14
- HITZ BAKAN.** 1 palabra aislada, rara.
2 hápax. {2 “hápax legomena”}
1984b:050,12,12
- HITZ BATEAN.** en una palabra.
1968e:077,02; 1978c:164,10
- HITZ BERRI.** palabra nueva, neologismo. /
néologisme. / neologism. {neologismo}
1959a:127,03;129,03;131,16; 1968d:136,13;
1968e:076,05,06; 1972b5:114,04;115,14; 1983a:061,10;
1984b:035,08;038,10;053,06
- HITZ BIKOITZ.** palabra ambigua, bisémica.
1984b:038,13
- HITZ BITAN.** en dos palabras. {bi hitzetan}
1968e:075,02; 1983a:072,06; 1983d:115,09; 1983e:128,11;
1983f:189,06; 1984b:030,14;051,06; 1985a:109,11;
1986c:174,08
- HITZ EGIN.** hablar. {mintzatu, mintzo izan}
1968e:094,09; 1983a:048,02
- HITZ ELKARTU.** palabra compuesta. / mot
composé. / compound (word). {hitz konposatu}
1968d:140,08,10;143,01; 1971e:105,08;193,14;
1972b3:060,16; 1972b4:093,01; 1979g:177,06;179,11;
1983d:122,08; 1984b:056,13
- HITZ ERAKARRI.** {hitz eratorri}
1984b:062,07,10
- HITZ ERATORRI.** palabra derivada. / mot
dérivé. / derived word. {eratorbide atzizkidun,
hitz erakarri}
1986c:174,07
- HITZ ETA BITS.**
1978c:168,01
- HITZ ETA PITS.**
1972b1:033,09
- HITZ FONOLOGIKO.** palabra fonológica. /
mot phonologique. / phonological word.
1981e:139,07
- HITZ HERRIKOI.** {herri hitz}
1979g:183,01
- HITZ IKASI.** palabra culta, voz culta,
cultismo. / mot savant. / learned word.
{[=kultur hitz]}
1985e:193,13
- HITZ KONPOSATU.** {hitz elkartu}
1981c:143,03
- HITZ MAILEBATU.** palabra importada,
préstamo. {mailebu, mailegu, mailegu hitz}
1983f:189,08
- HITZ MOLDATU*.** palabra compuesta o
derivada.
1971e:094,07
- HITZ MORDO.** {hitz andana}
1981c:150,12; 1984b:025,08;055,01
- HITZ MUGATU.** palabra definida, palabra
determinada.
1983d:119,03
- HITZ NAGUSI.** palabra principal. / mot
principal. / main word.
1983e:130,10
- HITZ-ANDANA.** {Ik. hitz andana}
1971e:103,01
- HITZ-ESTALKI.** palabra-cubierta.
1983f:189,06
- HITZA EMAN.** comprometerse, prometer.
1985a:109,11
- HITZARTE ETA AZKENEKO.** *izlag.* de
interior y final de palabra.
1968d:137,09
- HITZEGIN.** {Ik. hitz egin}
1972b2:045,02;047,08; 1972b3:056,06;060,12;
1972b4:073,12; 1972b5:114,01; 1984b:037,11
- HITZETIK HORTZERA.** improvisadamente,
impensadamente.
1958h:100,06; 1978c:163,17
- HITZEZ HITZ.** *adlag.* palabra por palabra,
literalmente.
1959a:125,10; 1962f:084,06; 1971e:095,14;098,07;
1972b1:035,01; 1972b4:066,02; 1972b5:126,10;
1978a:035,01;038,02; 1979g:173,03; 1981c:145,07
- HITZEZ-HITZ.** *adlag.*
1961a:057,13; 1972b1:035,07; 1972b4:093,07;103,06;
1972b5:129,09,13; 1983a:060,16; 1983d:119,02;
1984b:032,07
- HITZEZ-HITZEZKO.** *izlag.* literal. / littéral. /
literal.
1981c:148,12
- KULTUR HITZ.** palabra culta, término
cultural. {[=hitz ikasi]}
1972b2:042,04; 1979g:182,14;183,01,02
- OINARRIZKO HITZ.** palabra perteneciente al
vocabulario básico, no especializado.
1972b2:042,03
- TEKNIKAZKO HITZ.** palabra técnica. / mot
technique. / technical item.
1972b5:113,15
- “BAHUVRIHI*” (HITZ ELKARTU MOTA).
tipo “bahuvrihi” de palabra compuesta.

- 1972b4:093,04
hitz-arte. entre palabras.
 1968d:140,06;142,01
kristau hitz.
 1971e:098,07; 1972b5:118,16
sarrera-hitz. palabras introductorias, discurso preliminar.
 1985c:191,03
azken hitz. última palabra.
 1958h:099,03; 1964c:072,12; 1971e:095,05; 1972b0:024,05;
 1972b1:030,04; 1972b4:091,09
bakarkako hitz. palabra aislada (goragoko unitateei kontrakarritz). 1961a:063,02
bestetariko hitz. palabra de origen no vasco.
 1968d:148,11
bestetariko hitz arrotz. 1983f:187,06
betidaniko hitz. palabra del caudal tradicional. {hitz zahar}. 1959a:127,02
bi hitzetan. en dos palabras. {hitz bitan}
 1972b2:045,12
erdal hitz.
 1958h:101,12; 1959a:126,05;128,06,13,20;130,14;
 1961a:053,04; 1968d:137,03; 1968e:076,05;
 1971e:102,13,14; 1979d:122,04; 1984b:028,05
erdatatikako hitz.
 1968d:137,04;146,10; 1979g:184,13;185,05;
 1983f:187,02;189,04
erdatatikako hitz berri. 1968d:149,05
erdatatikako hitz eta esaera. 1984b:038,06
erdatatikako hitz sartu-berri. 1958h:103,16
erdarazko hitz. 1987d:079,10
euskal hitz.
 1959a:125,01,03,05;126,05,07...(18); 1961a:053,03,04,06;
 1964c:071,07; 1968c:090,10;
 1968d:139,12;143,10,11,11;144,11...(6);
 1968e:075,02,02;076,05; 1971e:094,04;102,13;105,01;
 1972b1:035,13; 1978a:042,02;
 1984b:028,05;031,01;038,09;044,09;
 1987d:079,10,10;080,23
euskal hitz garbi.
 1959a:128,20;130,20,21; 1975b:087,09
euskal hitz jator. 1959a:130,15
euskal hitz zahar-jator. 1968d:147,10
euskal hitzaren forma. 1968d:136,12
euskal hitzaren lege. 1984b:028,10
euskal-hitz. 1968d:136,12
euskarazko hitz. 1972b4:105,04
hitz arrotz. palabra extranjera.
 1972b5:115,17; 1983f:187,06
hitz asmaberri. palabra recién creada, neologismo reciente. 1984b:033,07
hitz batean esateko. por decirlo en una palabra.
 1964c:071,13
hitz garbi. palabra de linaje puro.
 1959a:130,21,21
hitz hegaldun. palabra alada. {"épea pteróenta",
 hitz hegodun}. 1972b4:099,08
hitz hegodun. {hitz hegaldun}
 1978a:038,02
hitz pare. pareja, doblete de palabras, par de
 variantes. 1958h:101,13;102,03,05; 1975b:087,03
hitz sartu. palabra introducida, asimilada.
 1959a:127,02; 1985c:193,07
hitz sartu-berri. palabra recién incorporada.
 1958h:103,16
hitz soil. palabra simple, palabra aislada.
 1958h:101,16; 1983d:122,08
hitz sortu. palabra creada, palabra inventada.
 1983f:187,06
hitz zahar. palabra del acervo léxico tradicional, del
 caudal patrimonial. {betidaniko hitz}
 1968d:144,11; 1968e:076,06
hitz zaharkitu. palabra obsoleta, rancia.
 {[=arkaismo]}. 1978a:027,10
hitza eskatu. pedir la palabra. 1984b:027,01
hitza kendu. denegar, retirar la palabra. 1972b4:102,02
hitza ukatu. negar la palabra. 1958h:101,08
hitzez. de palabra, oralmente.
 1968e:076,05; 1981i:112,10
hitzez gatzatu. convertir en palabra, dar existencia
 lingüística. 1972b0:025,09
hitzez-hitzezko erantzun zuzen. respuesta directa y
 literal. 1981e:148,12
ingelesezko hitz. 1972b4:087,15
iturburu iluneko hitz. palabra de procedencia no
 clara. 1961a:060,12
mendebaldeko hitz. 1971e:099,03
mugaturik ez den hitz. palabra indeterminada.
 {[=mugagabe]}. 1971e:109,01
sustratozko hitz. palabra de sustrato. 1978a:034,07
- hitz erakarpen. iz.** derivación. {erakarbide,
 eratorbide, eratorpen}
 1978a:041,11
- hitz konposaketa. iz.**
 (hitz) konposaketa. composición.
 1978a:041,11
- hitz laino]. iz.**
 [hitz laño].] prosa. {hitz lau, prosa}
 1983d:116,07
- hitz lau. iz.** prosa. / prose. / prose. {hitz laño,
 prosa}
 1978a:037,04
- hitz neurtu. iz.** verso. {bertso, neurtitz}
 1978a:032,06; 1983d:116,07,07
hitz-neurtu. 1958h:098,05
- hitz-altxor. iz.** léxico, thesaurus, vocabulario. /
 lexique, vocabulaire. / lexicon, vocabulary.
 [{"lexiko*"}, hiztegi]
 1983e:126,14; 1983f:187,06
euskal hitz altxor. 1983f:187,09; 1984b:025,07
 [hitz altxor.]
 1984b:025,07
- hitz-atal. iz.** morfema. {"morfema", hitz-zati}
 1979g:178,01
- hitz-elkartze. iz.** composición. / composition. /
 compounding, composition. {hitz konposaketa}
 1968d:147,11;148,02

- hitz-ordena. iz.** orden de palabras. / ordre des mots.
/ word order. {"joskera, sintasi", hitzurren]
1968d:151,11;153,10; 1981c:165,12
[hitz ordena.]
1981c:138,14
- hitz-sorbide. iz.** formación de palabras. / formation
de mots. / word-formation.
{hitzen sortze, hitz-sorketa, hitzaren sorkunde]
1968d:148,08
- hitz-sorketa. iz.** creación, formación de palabras.
{hitz-sorbide, hitzen sortze]
1984b:035,05
- hitz-zati. iz.** parte de la palabra, morfema. {hitz-
atal, morfema]
1968d:142,01
- hitz-zorro. iz.** depósito de palabras, lexicón.
1983f:188,09
- hitzaldi. iz.** conferencia, charla, discurso. /
discours. / discourse, speech.
{mintzaldi]
1959a:125,02; 1961a:062,01;063,01;064,02; 1966a:067,03;
1968e:077,01; 1972b0:028,19; 1972b4:075,11;
1978c:162,09; 1979g:177,07; 1985a:115,05
sarrera-hitzaldi. conferencia de incorporación.
1958h:097,03; 1961a:047,03
- hitzalditxo. iz.** charlita.
1984b:044,13
- hitzaurre. iz.** prólogo. {aitzinsolas, atari, atariko]
1959a:126,12; 1961a:054,07; 1972b4:066,02; 1983a:064,11;
1987d:080,17
hitzaurre moduko. 1984b:029,07
- hitzurren. iz.** orden de palabras. {hitz-ordena]
1981c:165,13
- hizka-mizka. adond.** en disputa.
1978a:038,04
- hizkera. iz.** 1 dialecto, habla, lengua. 2 modo de
hablar. {1 mintzaia, mintzaira]
1958h:102,12;103,02;104,06,16;105,11...(6);
1959a:132,05;133,13,23;
1961a:048,15;049,10;051,11;052,07;058,03...(7);
1968d:152,09; 1968e:077,06;
1972b0:028,02,15; 1972b1:033,05,05,12;037,03,16;
1972b2:040,03;044,01,02;046,11;
1972b5:113,15;114,12;123,04; 1979g:175,19;
1981c:141,01;152,13;163,09,09;167,06; 1983a:060,14;
1983e:131,14;132,05; 1984b:034,15;044,08; 1985a:107,10;
1987d:081,17
- AHOZKO HIZKERA.** habla, lengua oral.
{aho-hizkuntza, ahozko hizketa, hizketa]
1979g:184,15
- EGUNOROKO HIZKERA.** habla cotidiana,
habla habitual. {egunoroko hizketa]
1968e:076,02; 1981c:163,12; 1981f:114,03
- EGUNOROKO LAGUNARTEKO HIZKERA**
ARRUNT. habla coloquial. / langue de
colloque. / colloquial language, spoken
language.
1979g:173,13
- GIPUTZ HIZKERA.** dialecto guipuzcoano.
{gipuzkera]
1981c:163,05
- HERRI HIZKERA.** habla popular. {herri
mintzaira]
1959a:129,07,10; 1972b5:113,04
- HERRI-HIZKERA.**
1959a:129,07
- HIZKERA ARRUNT.** habla común, corriente,
vulgar. / langue vulgaire, parler vulgaire.
1979g:173,13
- HIZKERA BEREZI.** habla particular,
subdialecto. {auzo hizkera, bailara hizkera,
zati-euskalki]
1979g:175,18
- HIZKERA IDATZI.** lengua escrita.
{hizkuntza idatzi]
1981c:163,12; 1984b:036,10
- HIZKERA IKASI.** habla culta. {hizkuntza
ikasi, hizkuntza landu]
1979g:173,13
- HIZKERA TEKNIKO.** lengua técnica. /
langue technique, langue spéciale. / technical
language.
1985b:186,09
- LETRAZ-LETRAKO HIZKERA.** habla literal,
"discurso repetido".
1985b:188,07
- LITERATUR HIZKERA.** lengua literaria. /
langue littéraire. / literary language.
1959a:129,07; 1987d:081,10
- LITERATUR-HIZKERA.**
1959a:129,09
- NAFAR-HIZKERA.** dialecto navarro.
1958h:104,07
- hizkera zailu.** lengua adaptable, lengua
flexible.
1958h:098,08
- behe mailako hizkera.* lengua inferior.
1972b5:115,15
- beheragoko (hizkera).* 1968e:076,02
- euskal hizkera.* 1983e:127,07
- goragoko (hizkera).* lengua superior, lengua más
elevada. 1968e:076,02,02
- hizkera araudun.* habla normalizada, habla
regularizada. 1959a:129,09
- hizkera (erromaniko).* habla románica. {hizkuntza
erromaniko]. 1972b2:041,11
(*hizkera*) *labur.* habla concisa. 1958h:098,08
[izkera.]
- hizketa. iz.** habla. / parole. / speech.
1968e:092,02; 1968d:152,07,07,08;
1972b3:052,14,16,17;053,02,03...(10);
1972b4:074,12;075,04;082,16;095,13;096,05; 1978e:167,08;
1981c:148,09;167,03
1983e:127,01,02; 1985d:087,04
- AHOZKO HIZKETA.** habla. {aho-hizkuntza,

- aho-mintzaera, ahozko hizkera }
1979g:175,14
- EGUNOROKO HIZKETA.** habla cotidiana, habla frecuente, habla habitual. {hizketa normal, hizkuntza arrunt }
1968c:091,05
- HIZKETA NORMAL.** habla normal, habla habitual. {eguneroko hizketa, hizkuntza arrunt }
1981c:142,03
- HIZKETAKO IHARDUN.** 1 emisión, preferencia del habla. 2 actuación, performance. / 2 performance. / 2 performance. {hizketaren ihardun }
1972b3:058,08
- HIZKETAN.** *adlag.* hablando.
1959a:127,18; 1972b0:024,15;027,13; 1972b3:053,01,01;
1972b4:074,02,07,09;075,11;093,09;
1981c:139,15;142,03;147,04;148,07;166,09; 1983f:188,09
1985a:112,05
- HIZKETAREN IHARDUN.** actuación. {hizketako ihardun }
1972b3:060,09
- hizketalagun. iz.** interlocutor, compañero de comunicación. {elkarrizketari, hizlari-entzule }
1983e:131,09
[hizketa-lagun.]
1983a:056,07
- hizketatu. da ad.** entrevistarse, intercambiar impresiones.
1981c:137,05
- hizkuntz-jakintza. iz.** ciencia lingüística, lingüística. {"hizkuntz-jakite", "linguistika", hizkuntzalaritza }
1968c:089,06;090,09
- hizkuntz-jakite. iz.** {"hizkuntz-jakintza", "linguistika", hizkuntzalaritza }
1968c:090,09
- hizkuntz-konparazio. iz.** lingüística comparada. {"lingüística comparada", linguistika gonparatu }
1972b2:039,07
- hizkuntz berreraiketa. iz.** reconstrucción lingüística. / reconstruction linguistique. / linguistic reconstruction.
1985a:112,03
- hizkuntza. iz.** lengua, lenguaje. / langue. / language. {"lengoaia"}
1958h:097,09;098,08;099,13;100,02,16...(15);
1959a:126,08,09;131,07;132,06,08...(7); 1961a:062,09;
1962f:085,05; 1964g:182,02,02,03; 1966a:067,09;
1968c:090,05,08;091,04,05;092,01...(15);
1968d:135,12;136,09;137,08;141,07;144,02...(23);
1968e:075,06;077,06; 1971e:093,03;094,01,03,05,06...(15);
1972b0:025,02,03,04,05,06...(22);
1972b1:029,06;031,09,12;032,02,02...(37);
1972b2:039,04,05,06;040,05,06...(40)
1972b3:052,12,14,15,16;053,01...(36);
- 1972b4:065,10;068,02;069,08;071,14;072,01...(60);
1972b5:109,01,05,06,07,07...(**); 1972e:157,02,06
1975b:088,05; 1978a:025,07;026,02,04;027,02,03...(51);
1978c:162,01,08;164,01,01;165,15...(12);
1979d:122,02,13;123,05;
1979g:173,12;174,05;175,01,03;176,07...(21);
1981c:140,14;142,04;144,04;145,11;146,13...(11);
1983a:047,06,07;048,03,04;049,04...(30);
1983d:122,09;
1983e:125,11;126,03;127,01;129,02;132,09...(9);
1983f:187,05;188,03;189,06,06;
1984b:027,05;028,10,10;033,12;036,09...(16);
1985a:107,04;109,01,01;110,06,11...(19);
1985b:185,08;194,03; 1985c:191,04,13;192,05,09;
1985d:077,06;082,07;084,03;085,04;086,01...(9);
1986c:171,09;172,06,14;173,12;174,16; 1987d:080,03
- AHO HIZKUNTZA.** {Ik. aho-hizkuntza }
1972b1:032,12,20
- AHOZKO HIZKUNTZA.** lengua oral, lengua hablada. {aho-hizkuntza, ahozko hizkera, ahozko hizketa }
1972b1:032,08,08,13; 1981c:163,11; 1987d:081,07
- AITA-HIZKUNTZA.** lengua "padre".
1972b2:043,10
- AMAREN HIZKUNTZA*.** lengua de la madre, materna. {gurasoengandikako hizkuntza }
1978c:165,15; 1983a:067,03
- ANTZINAKO INDOEUROPAR HIZKUNTZA.** lengua indoeuropea antigua.
1972b5:114,08
- ARMENIAR HIZKUNTZA.** lengua armenia. {armenio }
1972b1:034,19
- AZENTU GABEKO HIZKUNTZA.** lengua átona.
1972b5:129,11
- BIGARREN HIZKUNTZA.** segunda lengua.
1972b4:073,09
- EGUNEROKO HIZKUNTZA.** lengua cotidiana, lengua habitual. {hizkuntza arrunt }
1972b5:128,01
- EGUNOROKO HIZKUNTZA ARRUNT.** lengua corriente cotidiana.
1972b5:128,15;131,09
- ETORKIZKO HIZKUNTZA.** lengua origen.
1972b5:132,03
- ETXEKO HIZKUNTZA.** lengua vernácula. / langue vernaculaire. / native language, vernacular. {gurasoengandikako hizkuntza }
1983a:051,01
- GIZA HIZKUNTZA.** lenguaje humano.
1972b4:107,19,19
- GIZA-HIZKUNTZA.**
1958h:099,13
- GUARANI HIZKUNTZA.** lengua guaraní.
1972b5:132,05
- GURASOENGANDIKAKO HIZKUNTZA.**

- lengua de los progenitores, (lengua materna). /
langue maternelle. / mother tongue. {etxeko
hizkuntza. "amaren hizkuntza*"}
1972b5:131,13
- HERRI HIZKUNTZA.** lengua vernácula,
lengua nativa. / langue maternelle, langue
vernaculaire. / native language, vernacular
(language). {nazio hizkuntza}
1978a:038,09
- HIZKUNTZA ARRUNT.** lengua coloquial,
habla corriente, lengua usual. / parler courante,
langue courante. / colloquial speech, colloquial
language. {eguneroko hizkuntza, hizketa
normal}
1972b5:128,01,15;131,09
- HIZKUNTZA ARTEKO.** *izlag.*
interlingüístico, interlingual. / interlinguistique,
interlingual. / interlinguistic, interlingual.
1972b4:082,05
- HIZKUNTZA ARTIFIZIAL.** lengua artificial.
/ langue artificielle. / artificial language.
1972b4:077,02
- HIZKUNTZA ASKOTAKO.** *izlag.* plurilingüe.
/ plurilingue. / multilingual, plurilingual.
1972b2:045,15
- HIZKUNTZA BAKARREKO.** *izlag.*
monolingüe. / unilingue, monolingue. /
monolingual.
1972b0:028,11
- HIZKUNTZA BARNEKO.** *izlag.* intralingual. /
intralingual. / intralingual.
1978a:027,04
- HIZKUNTZA BATU.** lengua unificada.
1978a:026,06; 1978c:165,10
- HIZKUNTZA BIZI.** lengua viva. / langue
vivante. / living language, modern language.
1968d:137,07;144,09
- HIZKUNTZA ERROMANIKO.** lengua
románica, romance. / langue romane. /
Romance language. {hizkera erromaniko}
1972b2:043,18; 1978a:028,05-029,04;030,07
- HIZKUNTZA GIDARI.** lengua-guía.
1983f:189,07
- HIZKUNTZA IDATZI.** lengua escrita. /
langue écrite. / written language. {hizkera
idatzi}
1968d:142,14;149,04,06; 1968e:077,04;
1972b1:022,11;031,14,22;032,02,05...(8); 1972e:157,07;
1978a:026,07;044,09; 1978c:169,05; 1979g:175,08;182,14
1983f:189,04; 1987d:081,07
- HIZKUNTZA IKASI.** lengua culta. / langue
littéraire, langue soutenue, langue cultivée. /
literary language. {hizkera ikasi, hizkuntza
landu}
1983a:057,17
- HIZKUNTZA INDI-EUROPAR.** {hizkuntza
indoeuropar}
1971e:094,02
- HIZKUNTZA INDOEUROPAR.** lengua
indoeuropea. {hizkuntza indieuropar}
1972b5:120,05;126,05; 1978a:029,13,14
- HIZKUNTZA KARTVELIKO.** lengua
kartvéllica.
1979d:122,12;123,05
- HIZKUNTZA KARTVELIKO.** lengua
kartvéllica.
1979d:122,12;123,05
- HIZKUNTZA KLASIKO.** lengua clásica.
1979g:180,10;183,07,09
- HIZKUNTZA KOMUN.** lengua común,
(c)(k)oiné. / langue commune, koiné. / common
language, koine. {koiné}
1978a:026,05
- HIZKUNTZA LABURTU ETA ZEHATZ.**
lengua concisa y exacta, lenguaje formal.
1968c:093,05
- HIZKUNTZA LAGUNTZAILE.** lengua
auxiliar. / langue auxiliaire. / auxiliary
language.
1987d:079,13
- HIZKUNTZA LANDU.** lengua culta. {hizkera
ikasi, hizkuntza ikasi}
1979g:186,02; 1984b:045,01
- HIZKUNTZA MINTZATU.** lengua hablada.
{ahozko hizkuntza}
1972b1:032,05,09; 1978a:026,07
- HIZKUNTZA NATURAL.** lengua natural. /
langue naturelle. / natural language.
1972b4:079,01;084,10; 1985a:115,02
- HIZKUNTZA NORMAL.** lengua normal,
lengua usual. {hizkuntza arrunt, ohiko hizkera}
1972b1:033,07
- HIZKUNTZA OFIZIAL.** lengua oficial. /
langue officielle. / official language.
1972b5:131,02; 1978a:026,09
- HIZKUNTZA SEMITIKO.** lengua semítica. /
langue sémitique. / semitic language.
1972b5:120,09;121,01
- HIZKUNTZA "STANDARD".** lengua
estandard. / langue standard. / standard
language.
1978c:165,08
- HIZKUNTZAZ KANPOKO.** *izlag.*
extralingüístico. / extralinguistique. /
extralinguistic.
1972b5:130,16
- HOPI HIZKUNTZA.** lengua hopi.
1972b5:126,04
- IRANIAR HIZKUNTZAK.** lenguas iránias. /
langues iraniennes. / Iranian languages.
1985a:111,08

JAKITE-HIZKUNTZA (H). lenguaje de las ciencias.

JATORRIZKO HIZKUNTZA. lengua originaria, lengua de origen. / langue originelle. / original language. {etorkizko hizkuntza} 1972b5:129,16;132,03; 1979g:185,15

KAUKASOKO HIZKUNTZAK. lenguas caucásicas, lenguas del Cáucaso. / langues caucasiques, langues caucasiennes. / Caucasian languages.

1972b4:072,01; 1979d:122,13;123,05

KRIOILO HIZKUNTZAK. lenguas criollas. 1972b2:045,10;046,01

LEHEN HIZKUNTZA. primera lengua. 1972b4:073,09;074,02; 1984b:037,11;041,07

LEHEN-HIZKUNTZA. primera lengua, (lengua madre). / langue-mère. / mother language. {"Ursprache". "ama-hizkuntza*", "lengua madre*"} 1985a:112,02; 1985d:082,07

LEHENBIZIKO HIZKUNTZA. primera lengua. {lehen hizkuntza} 1985a:114,05

LIRIKA HIZKUNTZA. lengua de la lírica, lenguaje poético. {poesi-mintzaera, mintzaira poetiko} 1972b5:128,13

MATEMATIKA HIZKUNTZA. lenguaje matemático. 1972b5:128,10

NAZIO HIZKUNTZA. lengua vernácula. {herri hizkuntza} 1978a:031,08

OINARRIZKO HIZKUNTZA. lengua básica, lengua común, lengua no especializada. {hizkuntza arrunt} 1984b:037,11

TEKNIKA-HIZKUNTZA. lenguaje de la técnica. / langue technique. / technical language. 1968d:144,09

WORORA HIZKUNTZA. lengua worora. 1972b5:114,02;116,12

ZIENTZIAZKO HIZKUNTZA. lenguaje científico. {zientziako lengoaia} 1972b5:128,13

(HIZKUNTZA) LANDUGABE. lengua no cultivada. 1985a:114,07

hizkuntz arte. entre lenguas. 1978a:044,20

jakite- eta teknika-hizkuntza. lenguaje de las ciencias y de la técnica. {"(zati-)hizkuntza artifizial"} 1968d:144,09

azpiko hizkuntza. lengua inferior. 1983a:049,11
egunoroko hizkuntza idatzi arrunt. 1983e:129,05
erdi hizkuntza. semilengua. {hizkuntzaxko} 1985a:113,07

etorkizko hizkuntzaren itxura. 1985e:191,13

etorkizuneko hizkuntza. 1983f:189,06

georgiar eta armeniar hizkuntzak. 1972b1:034,19
hizkuntza arrotz. lengua extranjera, lengua extraña. 1978a:038,09

hizkuntza idatzi arrunt. lengua escrita corriente. 1983e:129,05

hizkuntza larreko. lengua rural. 1984b:033,03

hizkuntza oso eta bete. lengua completa, lengua plena. 1985a:113,07;114,06

hizkuntza primitibo. lengua primitiva. 1972b5:113,14;114,01

hizkuntza zailu. lengua flexible, lengua moldeable. {hizkera zailu}. 1968d:152,12

mendebaldeko hizkuntza. 1979g:182,14

mendebaleko hizkuntza. 1972b5:117,11;129,07

morrontzako hizkuntza. lengua de servidumbre. 1983a:049,11

sartaldeko hizkuntza. 1968d:152,10

sortaldeko hizkuntza. 1968d:153,02

hizkuntza integrakuntza. iz. integración lingüística. / intégration linguistique. / linguistic integration. 1978a:044,24

hizkuntza zatikatze. iz. desmembración lingüística, fragmentación lingüística. 1978a:026,13

hizkuntzalari. iz. linguista. / linguiste. / linguist. {"linguista"} 1964c:073,03; 1968e:093,10; 1968d:147,07;

1971e:093,02,06,07;110,03; 1972b3:055,01;

1972b4:067,02;097,21; 1972b5:111,10;114,12;120,10;

1978a:028,15;029,13

1978c:162,06,11; 1979d:121,04;122,02;

1979g:174,02;175,03;185,11; 1981c:139,11;

1983e:131,11;132,02; 1985a:112,05;114,06;115,01;118,11

hizkuntzalaritza. iz. lingüística. / linguistique. / linguistics. {"hizkuntz-jakite, hizkuntz-jakintza, linguistika"} 1983a:047,06,09;063,09; 1984b:026,13;027,02;036,13;

1985a:110,02,05,09; 1985b:186,03,04;

1985d:079,11;085,03;087,01

HIZKUNTZALARITZA HISTORIKO. lingüística histórica. {linguistika historiko} 1983a:047,09

HIZKUNTZALARITZA OROKOR. lingüística general. {linguistika jeneral} 1985d:080,05,05

HIZKUNTZALARITZA SORTZAILE ETA FORMALDATZAILE. lingüística generativa y transformativa. {gramatika sortzaile eta aldatzaile / bihurtzaile} 1985a:109,04

euskal hizkuntzalaritza. 1983a:065,07; 1985b:186,04

- hizkuntzaxko. iz.** lengua pequeña en número de hablantes, semilengua. {erdi hizkuntza} 1985a:113,07
- hizlari. iz.** orador, hablante. / orateur, sujet parlant. / speaker. {hiztun, mintzalari} 1968e:076,01; 1983e:131,02,04,05; 1984b:042,11
- hizlari-entzule. iz.** hablante-oyente. {elkarrizketari, hizketalagun} 1983e:131,09 M
HIZLARI-ENTZULE IDEAL ETA
ABSTRAKTO. hablante-oyente ideal (y abstracto). / sujet parlant-auditeur idéal. / ideal speaker-listener. 1972b4:074,16
- hizpide. iz.** tema de conversación. {autu, mintzagai} 1972b3:061,04; 1984b:028,05;029,07;040,06
- hiztegi. iz.** 1 diccionario, vocabulario. 2 alfabeto. / dictionnaire, vocabulaire. / dictionary, vocabulary. {1 lexiko. 2 alfabeto} 1959a:125,12;126,12;127,03,12,12...(9); 1961a:048,17,19,21;052,11;053,06...(13); 1962f:083,06; 1964c:071,01;072,02,08,17; 1968c:091,04;093,09; 1968d:147,01,05;148,05;149,13; 1968e:075,01,04,05,06,07...(16); 1971e:095,12;106,07; 1972b0:028,04,05; 1972b1:035,15; 1972b4:072,14,14,15;078,11,11...(8); 1972b5:113,08;114,04;117,02;124,03,04...(6); 1975b:090,04; 1978a:027,03;029,03; 1978c:170,14; 1979d:122,02; 1979g:173,12;176,11;184,01; 1981e:156,04;157,08;158,09;161,09; 1981i:112,09;113,11; 1983a:048,07;055,04;059,16;060,12;064,03...(7); 1983f:188,05 1984b:025,06;026,08;027,02,07;030,12...(12); 1985e:192,10; 1986c:170,12,12; 1987d:079,04,05,07,09,14...(8)
- AZKEN HIZTEGI.** vocabulario terminal. / vocabulaire terminal. / terminal vocabulary. {"azken alfabeto"} 1972b4:078,11;087,01
- EGUNOROKO HIZTEGI.** vocabulario usual. {hiztegi usu} 1984b:043,06
- ERABATEKO HIZTEGI.** diccionario general. {[hiztegi] "general", hiztegi oso} 1968e:075,07
- ERDAL-EUSKAL HIZTEGI.** diccionario no vasco-vasco. (cast-vasc; cast-basc-latfn). 1966a:068,09; 1987d:079,09
- FUNTSEZKO (HIZTEGI).** {oinarrizko hiztegi} 1984b:043,06
- HIZTEGI BEREZI.** diccionario especializado. / dictionnaire technique, scientifique. / specialized dictionary, special-purpose dictionary. {hiztegi berezitu, lexiko berezi eta espezializatu} 1978a:043,12
- HIZTEGI BEREZITU.** diccionario especializado, técnico, terminológico. {hiztegi berezi} 1984b:033,04
- HIZTEGI ETIMOLOGIKO.** diccionario etimológico. / dictionnaire étymologique. / etymological dictionary. 1968d:144,02; 1975b:090,02; 1979d:123,05
- HIZTEGI LAGUNTZAILE.** diccionario auxiliar. / vocabulaire auxiliaire. / auxiliary vocabulary. 1972b4:087,01
- HIZTEGI ORTOGRAFIKO.** diccionario ortográfico. / dictionnaire orthographique. / spelling dictionary. {ortografiarekiko hiztegi} 1968d:139,16
- HIZTEGI OSO BETE.** diccionario completo, diccionario exhaustivo, diccionario general. {erabateko hiztegi} 1987d:080,03
- HIZTEGI USU.** vocabulario común, usual. {eguneroko hiztegi} 1984b:043,06
- GINARRIZKO HIZTEGI.** vocabulario básico, vocabulario común, vocabulario no especializado. / vocabulaire de base. / basic vocabulary. {funtsezko hiztegi} 1972b2:042,01,02,02,02;043,05; 1979d:122,02 (HIZTEGI) AUKERATZAILE. diccionario selectivo. {(hiztegi) hautatzaile} 1968e:076,02
- (HIZTEGI) HAUTATZAILE.** {(hiztegi) aukeratzaile} 1968e:077,01
erdal hiztegi. 1972b4:072,15
euskal hiztegi. 1959a:127,12,12; 1968d:149,13; 1968e:075,01,01,02; 1972b4:107,07; 1979g:178,07; 1983f:188,01; 1984b:025,06;054,05
hiztegi aldetik. desde el punto de vista del léxico. 1968d:147,06
- hizteggile. iz.** confeccionador de diccionarios, lexicógrafo. / lexicographe. / lexicographer. 1961a:048,13;062,08; 1964c:072,09; 1984b:027,08; 1985c:192,10
euskal hizteggile. 1961a:047,02,03
- hizteggintza. iz.** elaboración de diccionarios, lexicografía. / lexicographie. / lexicography. {lexikografia} 1984b:028,07
- hiztegitxo. iz.** pequeño diccionario. 1958h:102,09; 1961a:047,04;049,06,07 (ORTOGRAFIAREKIKO) HIZTEGITXO. {hiztegi ortografiko} 1968d:147,04
- hiztun. iz. eta izond.**

- HIZTUN. iz.** hablante, parlante. / parlant. / speaker. {hizlari, mintzalari}
1958b:097,09;101,05; 1971e:101,08; 1972b3:053,03;060,12;
1972b4:073,14;075,02,03;079,11;096,01...(7);
1978a:027,04,06; 1983a:067,03; 1983f:188,07
1984b:041,12; 1985a:113,07
- HIZTUN. izond.** hablador, locuaz.
1961a:049,01
hiztun arrunt. hablante común.
1972b4:067,04,08,15;068,02
- hobe. izond.** mejor, preferible.
1959a:133,08,23; 1961a:060,03; 1968c:096,09;
1968d:135,08;138,07,10,13;140,08...(13); 1968e:077,01;
1971e:097,01;100,01,01; 1972b4:072,02;091,07;102,07
1972b5:126,02,07; 1972e:156,16;157,04;159,04,05;
1978a:027,02;042,12;044,20;
1978c:162,04;168,08;171,07,07;
1981c:143,11;146,09;150,09;153,08; 1981f:113,01;
1983a:050,01;066,04; 1983d:116,10;121,01; 1983e:132,14;
1984b:027,00;045,01; 1985a:108,05;119,08; 1985b:193,06
1985c:192,12;193,16; 1986c:171,07
- HOBE BEHARREZ.** con la mejor intención.
{hobe ustean}
1959a:131,29
- HOBE IZAN.** da-du *ad.* convenir, preferir, valer más.
1959a:129,07;132,13; 1968e:077,04; 1972b3:059,10;060,21;
1972b4:065,07;067,12;068,10; 1972b5:122,12;
1979g:184,08,17; 1981f:114,07; 1983e:126,13;133,11
1985a:119,01; 1985c:193,05; 1985d:086,04
- HOBE USTEAN.** con la mejor intención.
{hobe beharrez}
1968d:150,18
- hobeki. adond.** mejor. {hobeto}
1968d:138,10; 1971e:101,08; 1972b4:073,12;091,06;
1972b5:125,06; 1978a:025,03;026,10;037,15;
1979g:182,18;185,08; 1981c:152,04;162,02; 1981f:112,18;
1983a:056,09;057,05;058,08;059,03; 1983f:190,04;
1984b:029,03;031,09;037,11;
1985a:115,09,09; 1985b:193,11; 1985c:193,04
- EZIN HOBEBKI.** mejor imposible.
1968e:075,09; 1971e:097,10
- hobekixe. adond.** un poco mejor.
1972b4:077,07; 1984b:030,02
- hobekuntza. iz.** mejoría.
1985a:116,15
- hoben. iz.** culpa. {erru, kulpá}
1978a:028,02
- hobendun. izond.** culpable. {errudun}
1981c:157,07
- hoberen. izond.** óptimo.
1968d:152,08
- hobeto. adond.** mejor. {hobeki}
1961a:053,07;061,06; 1978a:036,06;044,20; 1978c:164,03;
1984b:037,08;039,09
- hobetsi, hobesten. du ad.** preferir. {nahiago izan}
1968d:141,07; 1983d:118,07; 1984b:026,02;
1985b:193,01
- HOBESTEKO.** aprobable, preferible.
1968d:146,02
- hobetu. du ad.** mejorar.
1964c:073,07; 1978a:043,01; 1984b:035,07
- hodei. iz.** nube.
1983e:136,09
- hodeitsu. izond.** nublado, nuboso.
1979d:122,08
- hola. adond.** de esa manera. {horrela}
1959a:130,08; 1978c:162,13; 1983e:128,10
- HOLA-HALAKO. izlag.**
1978a:028,03
- HOLAKO. izlag.**
1959a:127,15;128,15;129,04;130,12; 1961a:058,04;
1975b:088,18; 1978a:026,08; 1978c:169,08;171,06;172,09;
1979g:174,10; 1981c:160,18; 1983a:050,08 ;060,07;074,10;
1983f:189,03; 1985a:110,12; 1985b:191,07
hola edo hala. 1983a:066,08
- holandes. iz.** 1 holandés (pop.). 2 (hizk.). / 2 hollandais. / 2 Dutch. {neerlandes}
1961a:061,04; 1968c:094,03; 1972b2:047,06;
1972b5:131,12,12
- homomorfismo. iz.** homomorfismo. {"itxuren berdintsutasun", "antz", "egite"}
1968c:093,02,02; 1972b4:092,13
- hona. adond.** aquí. {Ik. hemen}
1959a:131,20; 1972b1:037,07; 1972b5:118,01;
1978a:034,02; 1978c:164,07; 1979g:179,13; 1981c:150,06;
1981f:111,02; 1983a:052,12;071,07; 1983e:133,10
1983f:190,10
- HONA. he aquí.** {hona hemen}
1958b:101,12;102,07;103,03;104,04; 1959a:129,03;130,16;
1961a:051,06;052,01;056,04;059,02;063,03...(6);
1964g:180,09; 1968c:096,02;
1971e:094,04;095,10;096,06;100,05;101,06...(7);
1972b1:032,06,14;037,14,16; 1972b2:042,06;046,01;
1972b4:067,01,06;068,07;070,04;075,06...(14)
1972b5:114,14;130,01; 1972e:158,16;
1975b:088,08;089,02,03,09; 1978c:162,13;170,17;
1979d:121,02;122,04; 1979g:174,07;181,04;186,07
1981c:138,03;140,04;142,10;144,05;148,06...(7);
1983a:053,10;054,02;057,13;068,02;069,10;
1983d:115,09;116,11,11;118,10;121,02;
1983e:129,04;134,07;
1984b:027,05;031,13;035,03;041,03;042,04; 1985a:114,01;
1985b:190,05; 1985c:191,02; 1985d:083,07
- HONA HEMEN.**
1961a:055,09; 1971e:103,09; 1972b0:026,05;
1972b1:036,14; 1972b2:048,07; 1972b3:052,11;
1972b4:070,14
- HONA, -(T)IK.**
1972b3:053,15; 1981e:138,11;149,03; 1985d:085,02
- HONAINO]].**
1979g:175,03; 1985a:118,17; 1985c:191,13
- HONANTZ, -(T)IK.**
1972b3:056,14; 1983a:052,01
- HONANZKO]]. izlag.**
1961a:049,10
- HONERAINO]].**
- HONUNTZA]].**

- HONUNTZ].
 HONUNZKO].
hona nola. he aquí cómo. 1981c:156,17
hona non.
 1961a:060,01; 1972b4:090,15;097,08; 1978c:165,07
honantza]. 1983a:053,01
- honaindi. adond.**
 HONAINDI, -Z. hacia aquí, hacia este lado.
 1972e:158,11
- honako. izlag.** este que sigue, tal.
 1958h:102,10; 1961a:052,04; 1968d:142,02; 1971e:105,04;
 1972b1:030,15;035,06; 1972b3:062,02;
 1972b4:073,07;077,08;080,04;083,11;085,09...(6);
 1972b5:111,13;117,05;118,10;122,16; 1972e:159,02;
 1978a:032,08; 1979d:123,02;
 1981c:140,14;145,01,04;146,04;151,01...(10); 1983a:063,03;
 1983e:125,07;126,03;127,11;132,12;
 1984b:031,11;036,02;042,03; 1988a:110,04;112,01;
 1985b:188,03,06; 1986c:172,07,17
- hondakin. iz.** residuo, resto. {hondar, kondar}
 1978a:033,09; 1979g:184,08; 1984b:036,07
euskal ondakin].]. 1968e:075,07
 [ondakin].].]
- hondamen. iz.** {erriko, gainbehera, hondamendi}
 1972b1:032,15
- hondamendi. iz.** deterioro, ruina. {erriko, gainbehera, hondamen}
 1978a:039,09; 1978c:166,14; 1981c:156,01;
 1983a:069,01,02; 1984b:036,05
- hondar-1. iz.** fondo. {hondo}
 1972b3:062,07; 1972b4:088,12; 1972b5:110,05;
 1978a:036,02; 1984b:034,13; 1985a:118,05
hondarrean. en el fondo. 1978a:031,04
hondarrik hondarrean. {hondarrik hondarrean}
 1972b2:040,12
hondarrik hondarreanean. a fin de cuentas, en el fondo de la cuestión. {hondarrik hondarrean, funtsaren funtsean}
 1972b4:065,08; 1983f:188,01
- hondar (H). iz.**
 ondar].]. arena.
 1958h:105,21
- hondar. iz.** residuo, resto. {apur, hondakin, kondar}
 1972b0:024,09; 1972b2:047,08; 1981c:139,13; 1985a:116,15
- hondargabe. izond.** sin fondo. {ondogabe*}
 1972b4:069,09
- hondatu, honda, hondatzen. da-du ad.** arruinar, deteriorar(se), estropear. / (se)détériorer. / to deteriorate.
 1959a:132,09,09; 1972b1:032,14; 1978a:028,10
 [ondatu.]
 1986c:170,07
- hondo. iz.** fondo. {hondar-1}
 1972b3:054,06;056,06; 1972b5:110,05
- hondogabe. izond.**
 [ondogabe*.] desfondado, sin fondo. {hondar gabe}
- 1975b:087,02
- honela. adond.** así, de esta manera.
 1958h:103,06; 1961a:051,02;064,03;066,02;
 1962f:083,05;084,04; 1968c:095,11; 1968d:136,11;139,07;
 1971e:102,09; 1972b0:025,01;026,05,05,05;
 1972b1:032,18,19;035,16; 1972b2:042,09;045,03;048,01,08;
 1972b3:053,16;055,16;060,05,07;061,01;
 1972b4:070,09;071,06;074,06;075,09;080,06...(14)
 1972b5:111,11;112,11,15;113,13;114,12...(22);
 1975b:089,04;090,01;
 1978a:029,11;030,04;034,06;042,14;044,09...(7);
 1978c:164,09;167,02
 1979g:175,03;185,05;
 1981c:142,04;145,06,14;149,06;150,10; 1983d:119,14;
 1984b:042,05; 1985a:112,13;113,02;117,10,12;
 1985b:188,05
 1986c:176,06
honela edo hala. 1958h:102,05
- honelako. izlag.** como esto.
 1958h:102,08; 1959a:126,02;131,13; 1968c:095,19;
 1968d:143,03;144,09;146,01; 1971e:100,09;
 1972b0:024,14;025,15; 1972b1:030,06;
 1972b2:041,11;043,18;045,07;046,05;048,11;
 1972b3:058,15;060,18;063,03;
 1972b4:070,09;077,03;079,01;080,01;081,05...(13);
 1972b5:110,11;117,01,03,06,08...(10)
 1978a:029,08;031,11;033,03;034,10;035,01...(7);
 1978c:166,05; 1979g:182,13; 1981c:154,07;159,08;
 1983e:129,02; 1985a:107,02
- honelakoxe. izlag.** tal y como esto.
 1979g:179,04; 1983a:069,07
- honelatsu. adond.** aproximadamente de esta manera.
 1961a:065,11; 1968d:151,05; 1975b:089,07; 1979g:177,04
- honelaxe. adond.** de esta misma manera.
 1961a:051,05; 1964g:182,11; 1971e:102,06; 1972b4:084,17;
 1981c:143,01; 1981i:112,13
- honen. adond.** tan.
 1978a:029,11
- honetara. junt.** así pues. {honetaz, horretara, hortaz}
 1959a:130,06
- honetaz. junt.** así pues. {honetara, horretara, hortaz}
 1986c:172,08
- honez.**
 HONEZ GERO. *adond.* para ahora.
 {honezkerro}
 1964g:183,02; 1978a:032,08;034,05; 1983e:136,08
 HONEZAZ GAINERA. además de esto.
 1972b0:027,11
 HONEZKERRO. *adond.* {honez gero}
 1972b4:074,01
- hopi. iz.** hopi.
hopi hizkuntza. lengua hopi. 1972b5:126,04
- hor. adond.** ahí.
 1958h:097,07,08,09;105,10;106,11;
 1959a:126,10;128,20;133,07,20; 1961a:056,15;066,01;
 1964c:073,04,04,05; 1964g:180,07; 1966a:069,07;
 1968c:091,03,09

1968d:145,07;146,09;149,04;150,05;151,12... (7);
1971e:099,04;108,08;109,01; 1972b1:031,06;037,15;
1972b2:048,15; 1972b3:053,05;055,05;057,02;059,18;
1972b4:066,07;072,07;075,08;085,02;088,17...(19);
1972b5:113,15; 1972e:155,05;156,02;
1978a:029,03;036,02;043,12;044,02;
1978c:167,14;168,03,03,04;170,12... (6); 1979d:123,01,07;
1979g:176,09;177,02;179,08,09;180,07... (9); 1981c:150,02
1981i:114,05; 1983a:049,03,09;051,11;055,10;057,12...(10);
1983d:117,08;119,01;122,14;123,06;
1983e:126,06;129,06,09;134,12; 1983f:188,12;189,03;
1984b:025,07;026,06,09;027,03;030,02... (8);
1985a:109,01;110,08;113,03;115,06;116,14... (7);
1985b:186,08;190,05,08;191,02,10...(7);
1985d:077,08,11;082,05

HOR NONBAIT. aproximadamente, a bulto.
1978a:026,07; 1979g:182,04; 1983e:132,03

[or.]]

horditu. ad. emborracharse.

1972b4:075,01

hori. erak. eso.

1958h:098,05;099,03,03,05,08...(31);
1959a:125,10,13,14;126,01,04...(39);
1961a:047,03,07,08,08;048,01...(76);
1962f:083,08;084,02,04,06,07... (9);
1964c:071,05,12,14;072,10,11... (7);
1964g:179,08,10;180,04;182,02;
1966a:067,02,12;068,10,12;069,13;
1968c:089,07,07,08;091,04,04...(20);
1968d:135,06,07,13;136,07,09...(78);
1968e:075,02,05,09,09,10... (9);
1971e:093,03;094,03,03;095,02,03...(44);
1972b0:024,05;025,09,11,12,13... (9);
1972b1:029,05,08,10,14;030,01... (19);
1972b2:039,06,09,09,10;042,13... (17);
1972b3:051,12;052,01,01,17;053,06... (46);
1972b4:065,04,05,07,08;066,03... (**);
1972b5:109,05,07,07;110,06;111,08... (50);
1972e:155,04;156,01,02,05,06... (17)
1975b:087,02,11;088,06,07,09... (11);
1978a:026,05;027,03;028,09,10,12... (23);
1978c:161,03,04;162,01,03,03... (44);
1979d:122,02,14,15;123,01,04... (6);
1979g:173,09;174,01,02,06,09... (38);
1981c:137,08;139,07,12;140,01,06... (69);
1981i:111,03,05,09,09;112,14... (10)
1983a:047,06;048,05,05,07,08... (71);
1983d:115,08;116,05;117,01,03,05... (27);
1983e:125,04;126,04,08,10,17... (35);
1983f:187,03,03,03,06,07... (9);
1984b:025,07,07;026,05,05,05... (61);
1985a:110,03;111,02,02,04;112,12... (22);
1985b:185,05,07;186,03,03,04... (24)
1985c:191,11,13;192,03,05,08... (11);
1985d:076,02,05,08,10,14... (29);
1986c:171,11;172,04,05,09;173,05... (11);
1987d:079,10,11;080,05,10,24... (9)

HORRETAZ GAIN. además de eso. {horretaz
gainera, horrez(az) gain(era)}

1979g:175,14

HORRETAZ GAINERA.

1959a:127,02; 1981c:147,04; 1984b:032,13; 1985b:191,11;
1985d:077,01

horretaraz gero. 1979g:184,01; 1981c:140,03;155,12

hori. izond. amarillo.

1972b4:070,09

horixe. erak. eso mismo.

1958h:104,01; 1961a:066,06; 1962f:084,09;
1964g:180,12;182,07,07; 1966a:069,09; 1968c:094,01;
1968d:145,08; 1971e:093,07; 1972b3:059,12;
1972b4:066,02,067,15,15; 1972b5:131,14;
1975b:088,19;090,01; 1978a:026,10; 1979d:122,05;
1981c:148,10;153,03; 1983a:061,11; 1984b:042,06;043,05;
1985d:082,02

HORRETANTXE. 1972b5:130,06;131,06

HORRETRAKOXE. PARA ESO MISMO.

1958h:099,15

HORRETXEKIN. 1959A:126,01

HORREXEGATIK.

1958h:097,04; 1959a:132,01,06; 1964c:072,17;073,02;
1964g:179,06; 1966a:068,06; 1968c:095,17; 1971e:095,13;
1972b0:025,11; 1972b3:054,04;057,04
1972b4:071,18,18; 1972e:155,06; 1978c:162,12;
1981c:141,05;153,10;159,02;165,12;166,14;

1983a:071,08;073,03; 1983e:126,18; 1985a:108,16

1985d:078,13; 1986c:170,16;175,02; 1987d:081,11

HORREXEK. 1972b2:047,04; 1972b3:053,11;

1984b:035,12

HORREXETARA. 1972b5:125,11

hornitu, hornitzen. ad. proveer(se), pertrecharse.

1964c:073,03; 1978c:167,15; 1981c:141,04; 1983d:123,04;

1983e:129,07; 1984b:031,10; 1986c:173,05

horra. adond.

horra-1. ahí. {Ik. hor}

1964c:073,03,03

HORRA. he ahí.

1971e:109,16; 1972b3:061,02; 1978a:025,04

HORRAINO]].

1985c:191,13

HORRANTZ.

1984b:035,05

HORRERAINO].

horra non. 1961a:056,13

horrako. izlag. tal. {harako}

1958h:099,05

horratik. junt. por el contrario, sin embargo.

{horregatik (junt.)}

1958h:097,02;103,16;105,21;

1961a:047,10;051,05;057,05;058,14; 1964c:072,13;

1964g:181,06; 1968c:090,01;092,05; 1983e:126,09;

1984b:039,03; 1985d:079,09

1986c:175,09

[orratik.]]

horregatik. junt. por el contrario, sin embargo.

{horratik}

1959a:132,15; 1972b2:049,02

horrela. adond. así, de ese modo. {hola}

1958h:105,18; 1961a:050,14;060,08; 1962f:083,08;

1964g:179,09;180,10;181,07; 1968c:092,05,07,07;093,12;

1968d:140,04,05;146,05; 1971e:098,11;100,01,01;103,13

1972b0:025,09; 1972b1:033,05;

1972b4:077,10;081,02;084,10;088,03,09... (9);

1972b5:109,07;132,06; 1972e:156,06;158,02;

1978c:163,17;164,18;165,12;172,02,03...(6);
 1979g:175,08;176,05;180,01;181,13;185,13;
 1981c:148,09;150,13;156,01;163,07;166,10;
 1981i:111,08;112,02,02,04;114,08;
 1983a:049,06;051,03;059,01;061,09;068,06...(7);
 1983d:115,05;119,04; 1983e:127,08;128,02;129,04;130,10;
 1983f:187,03
 1984b:026,07;030,05;036,13;039,12;040,15;
 1985a:109,08;112,07;119,06; 1985b:190,16; 1985c:191,10;
 1985d:078,07;079,10,16;080,05,05...(8)
 1986c:171,12;173,02;174,11; 1987d:081,05

horrelako. izlag. como eso.
 1958h:104,07,13; 1959a:126,04;129,04,13;133,17;
 1961a:047,09;058,14;061,13;063,05;
 1964g:180,03;182,02,03,09; 1966a:067,04; 1968c:092,08;
 1968d:135,09;138,01,11,12;139,13...(8);
 1968e:075,08;076,07; 1971e:094,02;095,04;107,03;
 1972b1:030,03; 1972b2:039,06; 1972b3:061,04;
 1972b4:067,14;079,05;082,06;083,06,09...(10);
 1972e:158,08,13; 1975b:088,11;092,02,04;
 1978c:166,03;171,18; 1979g:176,08;178,03;181,02;185,02
 1981c:138,05,15;141,01;145,13;147,10...(12);
 1981i:113,05,11,14;
 1983a:050,12;061,12;062,13;064,03;072,12;
 1983d:121,12,13;122,10,13,13
 1983e:126,11;129,08,12;135,13; 1983f:190,03;
 1984b:025,06;026,02;029,06;030,06;031,07...(12);
 1985a:111,05,14;113,04;117,01;118,12...(7)
 1985b:189,01;191,03,09;193,07;
 1985c:191,06,07;193,07;194,04; 1985d:076,04;080,03,03;
 1986c:170,02;172,06,11,14;177,05; 1987d:081,17

horrelakoxe. izlag. como eso mismo.
 {horrelaxeko}
 1979g:176,01

horrelatsu. adond. aproximadamente de esa manera.
 1962f:083,06; 1968c:094,09; 1971e:106,08; 1972b2:048,13;
 1972b3:061,06; 1972b4:093,01; 1975b:091,04;
 1979g:182,10; 1981c:150,15; 1983e:127,06; 1984b:044,04
 1985b:187,08

horrelaxe. adond. de esa misma manera.
 1964c:072,05; 1964g:179,12; 1972b4:068,04;
 1972b5:125,02; 1981i:113,06; 1983e:129,04; 1985b:191,12

horrelaxeko. izlag. {horrelakoxe}
 1968c:092,10

horren. adond. tan.
 1961a:050,09;054,10; 1968c:096,02; 1972b2:045,05;
 1972b3:051,12; 1972b5:118,04; 1978a:032,13;
 1981c:155,09;161,11;164,03; 1981i:114,08,08; 1983e:128,03
 1984b:039,16; 1986c:170,01

horrenbeste. zenbtz. zehaztgb. tanto.
 1961a:055,09; 1964g:182,13; 1966a:069,13; 1968e:076,09;
 1975b:087,15; 1979g:173,11;
 1981c:138,01;150,12;162,04;163,15; 1983a:066,06;
 1983e:127,10;
 1984b:034,10; 1986c:174,06

BESTE HORRENBESTE. otro tanto.
 1961a:054,09;060,01; 1971e:105,05; 1972b2:047,05;
 1972b4:070,09,09,09;106,10; 1972b5:115,12;129,17;
 1979d:122,10; 1979g:180,07; 1983a:047,08;
 1983d:117,09; 1985d:077,16

horrenbestez. junt. así pues, por consiguiente, por

lo tanto.
 1958h:100,10; 1959a:130,15; 1964c:071,11;
 1968d:145,09;150,11; 1968e:075,10;076,08; 1971e:093,03;
 1972b1:031,01; 1972b4:092,01; 1975b:088,15;
 1979g:173,07,11;182,01;
 1981c:140,14;145,10;149,09;163,13;
 1983d:117,08;118,07;119,03; 1983e:128,07;130,01;
 1984b:026,08; 1985a:114,03; 1985b:186,03

horretara. junt. así pues. {honetara, honetaz, hortaz}
 1959a:126,14

horrez.
HORREZ GAINERA. además de eso.
 {horretaz gain(era), horrezaz gain(era)}
 1972b4:076,03;084,10

HORREZAZ GAIN.

1971e:098,03

HORREZAZ GAINERA.

1966a:067,09; 1968c:089,03; 1968d:140,05; 1972e:159,01;
 1983e:130,11

hortaz. junt. así pues, por consiguiente. {honetaz}
 1972b3:059,06; 1972b4:070,13;073,06; 1978a:039,09

hortxe. adond. ahí mismo.

1972b4:084,04; 1978a:038,02,08; 1985b:185,06

hortxetik. 1961a:056,01

hortz. iz. diente.

1958h:099,11

hoskidetasun. iz. consonancia fónica.

1985b:189,02

hosto. iz. hoja.

1984b:033,09

hots. iz. sonido. / son. / sound. {soinu}

1958h:099,10,10,12;100,01;
 1968d:137,06,06,07;138,01,08...(10); 1971e:096,09;104,02;
 1972b2:040,05,06,06,11,11;
 1972b3:055,10,10,11,14;056,01...(7)
 1972b4:074,04,04,04;082,07,08...(10);
 1972b5:125,10,12,13,14,16...(6);
 1979g:175,20;177,10;178,04,11,11...(7);
 1981c:141,01;154,04
 1981i:113,07; 1983d:123,05;
 1983e:127,08
 1983e:127,09;128,13;129,13;130,02; 1983f:189,04;
 1984b:043,10; 1985b:188,07

ERDIBIDEKO HOTS. sonido de transición, sonido antihático. / semi-vowel, glide. {"hiatustilgend"}
 1983e:127,08

HOTS BEREIZGARRI. sonido distintivo o pertinente, fonema. {"fonema"}
 1979g:178,09

HOTS BUSTI. sonido palatal.

1968d:140,11

HOTS IRRISTARI. sonido lábil.

1983d:123,02

euskal hots. 1979g:179,02

hotsen aldetikako. fonético, fónico. {fonetiko, foniko}

1981i:112,20

HOTS-1. es decir. {hau da}

- 1961a:060,03; 1968d:138,11;144,04;145,04;
1971e:094,07;100,03;101,15;104,06; 1972b1:033,09;
1972b2:040,12;048,08; 1972b3:055,07;056,02;060,13;
1972b4:077,08;079,11;087,01;090,15;097,05...(10);
1972b5:113,07; 1972e:155,08; 1975b:090,08; 1978c:162,10;
1979d:122,02; 1979g:175,01;178,01;180,01;
1981c:141,10;145,01;149,06;164,11;167,06; 1981h:112,09;
1983a:069,02; 1983e:131,10; 1984b:043,04;044,08;
1985b:187,10
- hots aldaketa. iz.** cambio de sonido, cambio fónico, modificación fonética. / *changement phonétique, modification phonétique.* / *phonetic change, sound change, phonetic modification.*
1983d:121,10
- hots bereizkuntza. iz.** diferenciación fónica, diferenciación fonética. / *différentiation phonétique.* / *phonetic differentiation.*
{bereizkuntza fonetiko, soinu-bereizkuntza}
1983e:131,03
- hots-bereizkuntza. iz.** {hots bereizkuntza}
1968d:146,09
- hotz. iz. eta izond. frío.**
1972b0:028,06; 1978c:162,08; 1981c:144,01; 1983a:055,01;
1983d:116,03
HOTZ-HOTZEAN. *adlag.* fríamente.
1972b0:028,06; 1981c:144,01
- hotzikara. iz.** escalofrío.
1985a:110,13
- hozitu. da ad.** germinar. {ernatu (da)}
1972b4:099,12
- hoztasun. iz.** frialdad.
1978a:040,05
- hoztu. du ad.** enfriar.
1984b:037,06
- humanista. izond. eta iz.** humanista.
1968c:093,07; 1972b4:069,03
- Humanitateak.** Humanidades. / *Sciences Humaines.* / *Humanities.*
1985a:110,07,09
- hungaro. iz.** húngaro (hizk.). / *hongrois.* / *Hungarian.* {magyar}
1983f:187,08
- hungriano. iz.** húngaro (pop.).
1972b5:116,09
- hur.** ("Hurrengo(k)" adierazteko laburdura). {h., hh}
1978a:033,11,11;035,12;038,07,07...(7)
- hur. izond.** próximo, cercano. {hurbil}
1978a:040,06
- hura. erak.** aquel.
1958h:097,03;098,01;104,03;
1959a:125,04,06;130,09;131,16,17...(8);
1961a:049,03;052,11;054,07;055,05,13...(8); 1962f:085,05;
1964c:072,12; 1964g:180,02;181,01;182,08;
1966a:067,03,07;068,09;069,02,10...(6);
1968c:090,03,03;096,10; 1968d:144,10;152,04;
1972b1:033,03;034,13,17;035,05,12...(9);
1972b2:039,09;044,04;045,17;046,09; 1972b3:062,05;
1972b4:067,12;068,03;075,07;085,10,10...(18);
1972b5:110,13;116,01;117,14;118,11;121,09...(8);
1972e:159,01; 1975b:088,03;
1978a:025,07;026,10;027,08,09;028,04...(20);
1978c:164,08,10;165,06;166,10;167,11...(8); 1979d:121,10;
1979g:173,13;177,03;180,10;182,03;185,07;
1981c:137,04,08;138,14;140,14;141,02...(24);
1981h:112,17;113,06;
1983a:047,02,07;050,16;052,02;055,04...(27);
1983d:115,05;117,03;119,13;121,01;123,07;
1983e:128,13;132,02,12,12;133,02...(6); 1983f:188,12;
1984b:029,15;031,03,14;032,13;034,10...(18);
1985a:107,02,08,10,11;109,04...(10); 1985b:186,04;191,05;
1985d:077,15;079,12;080,07,07;081,05...(9);
1986c:170,09,10,15;171,04,07...(7); 1987d:079,07
- HARTANTXE.**
1978a:035,05
- huraxe. erak.** aquel mismo.
1972b1:029,13;033,12
- hurbil. izond.** cercano, próximo. / *proche.* / *near, close.* {hur, gertu}
1961a:052,07; 1971e:094,01; 1972b4:095,11;104,12;
1979d:122,12; 1983e:126,05;133,04; 1986c:169,03
HURBIL. adond. cerca, próximo. {gertu}
1968d:143,05;147,07; 1971e:097,02;101,05;103,03;
1972b2:047,06; 1972b3:055,02;
1972b4:083,09,09;095,05,06;102,14; 1978a:032,07;034,02;
1979g:182,02
1983a:053,14;058,10;060,11; 1983d:120,12;123,05;
1984b:041,10; 1985b:186,01; 1985d:078,07;
1986c:171,11
HURBILXEAGO.
1981c:165,08
- hurbilagotu. da ad.** aproximarse. {hurbildu}
1972b2:044,08
- hurbilbide. iz.** vía de aproximación.
1972b4:107,18
- hurbildu, hurbil, hurbiltzen. da. zai ad.**
acercarse, aproximarse. {hurbilagotu}
1958h:098,09; 1966a:068,05; 1972b3:052,10; 1978c:167,14;
1979g:178,10; 1981c:147,11; 1985a:110,05; 1985b:190,16
- hurbilgaitz. izond.** de difícil acceso, inaccesible, inexpugnable.
1978a:029,02
- hurbiltasun. iz.** proximidad. / *proximité.* / *nearness, closeness, proximity.*
1983e:133,04; 1986c:174,17
- hurbiltze. iz.** acercamiento, aproximación.
1972b3:061,01
- hurren.**
HURREN. adond. seguidamente. {ondoren, segidan}
1961a:049,02;061,08; 1981c:153,15;160,07;
1983a:060,15;073,03; 1983d:116,04; 1983e:134,08;
1984b:025,04; 1985b:191,14; 1985d:079,03
HURREN. izond. siguiente.
1971e:102,14; 1972e:157,04
HURRENEZ HURREN. ordenadamente, seguidamente.
1986c:175,14

hurrengo. izlag. eta adond.**HURRENGO. izlag.** siguiente.

1958h:104,15; 1961a:060,04; 1968d:141,01; 1972b4:084,02;
 1978a:035,05; 1979d:122,02; 1979g:179,13;
 1981c:140,15; 154,02; 158,13; 1983a:060,11; 064,09
 1983d:121,10; 1984b:027,04; 1985b:191,08; 193,12

HURRENGO. adond. seguidamente.

1972b5:115,11; 124,09; 1983a:073,09
hurrengoan. 1968d:153,01; 1981c:137,04

hurrengo. iz. sucesor. {ondorengo (iz.)}

1984b:032,12; 035,11; 1985b:185,08

hurrenxko. adond. seguidamente.

1983a:052,07

huskeria. iz. fruslería, nadería. {ezerezerkeria}

1968d:135,12; 1972b4:101,16; 1972e:160,10,10;
 1983d:115,03,03,03

hustegi. iz. colección de errores, recopilación de fallos.

1964c:072,08

huts. izond. 1 puro. 2 vacío. 3 total. 4 vano.

{1 gorri. 4 alfer, hutsal}

1958h:100,18; 101,03; 1961a:058,06,07; 1966a:068,04;
 1968c:092,07,07; 1968d:149,08; 150,10; 151,12;
 1971e:095,03; 105,04; 1972b0:024,11; 1972b1:037,09;
 1972b2:039,09; 041,16; 045,02; 049,01;
 1972b3:055,11; 059,14; 060,15;
 1972b4:070,04,06; 071,12; 072,10; 074,04... (14);
 1972b5:112,17; 113,04; 126,03; 128,16; 130,19;
 1978a:028,05; 031,04; 032,03; 036,03; 037,08... (9);
 1979g:184,02; 1981c:138,14; 156,16; 165,13; 1981h:112,12;
 1983a:056,05; 064,06; 1983c:128,09; 135,05; 1985a:117,01;
 1985d:079,04; 1987d:079,15

HUTS-HUTSIK. adond. puramente.

1971e:104,03; 1972b4:071,11; 1975b:090,03; 1985d:078,12

huts. iz. 1 error, fallo. 2 nada, vacío. 3 cero.

{1 akats, makur. 2 ezereze, deus}

1961a:056,01,13; 057,03,03; 060,14... (10); 1964c:072,08,09;
 1964g:179,08; 1972b4:087,11; 1972e:157,04; 1975b:088,14;
 1976a:031,11; 1979g:174,14; 1981c:152,05; 162,05;
 1983a:073,03; 1984b:037,04,04; 1985a:113,03;
 1986c:169,05

HUTS EGIN. errar, fallar.

1964g:180,11; 1972b4:078,03; 1978a:026,08; 036,07;
 1983a:064,06

HUTSEAN. adlag. puramente.

1979g:177,05; 1985b:194,02

HUTSEGIN.

1972b4:084,09

inprenta huts. errata de imprenta.

1961a:065,02

hutsaren hurren. nada. 1972e:157,04; 1983a:073,03

hutsaren truk. desinteresadamente, gratis.

1972b4:089,02

huts-gisako. 1986c:169,05**kolpe huts egin.** errar, fallar el golpe. 1981c:150,13**huts-bete. iz.** error y acierto.

1968d:152,08

hutsalde. iz. error. {akats}

1985d:076,04

hutsal. izond. vano. {alfer, huts, noragabe}

1972b2:047,14; 1972b4:091,12; 1978a:028,04; 039,13;
 1981c:150,08; 1983a:061,03; 1983e:126,04; 1985d:078,05;
 1986c:169,08

hutsarte. iz. espacio vacío. {hutsune}

1971e:094,03; 106,09; 1972b4:083,02; 1978a:034,10;
 1979g:175,12; 1981c:154,10; 1983a:069,01; 1983f:187,08;
 1984b:032,08

hutsik. adond. puro, vacío.

1958h:099,04,04; 1968d:147,04; 1971e:104,03;
 1972b4:071,11; 098,01; 1975b:090,03;
 1979g:174,09; 179,06; 181,04; 1985d:078,12

hutsune. iz. vacío. {hutsarte}

1972b4:096,03; 1972b5:124,06; 1972e:160,05;
 1978a:025,05; 038,07; 043,01; 1983f:187,07

ia. adond. casi.

1958h:104,15; 1968c:094,13; 1972b1:030,04; 031,22; 034,13;
 1972b3:059,01;
 1972b4:066,02; 084,14; 088,01; 095,07; 098,14;
 1972b5:122,14,14; 1978a:026,07; 035,03; 039,04; 042,02;
 1981c:138,04; 152,13; 163,11; 165,07;
 1983a:048,09; 052,08; 060,16,16; 064,06;
 1983e:126,17,17; 130,12; 132,09; 1986c:174,16; 176,06;
 1987d:079,06; 080,07

iaio. izond. hábil. {trebe}

1985d:079,06

ib. {ibid}

1961a:048,21

ibai. iz. río.

Jordan ibaia. 1983d:120,03

Zalla ibaia. 1981h:113,12

{hibai.}

ibar. iz. valle. {bailara}

1972b2:045,05; 1978a:034,09

Mena ibarra. 1981h:112,13

Pirinio-ibarra. 1972e:158,03

iberiko. izond. eta iz.

IBERIKO. iz. ibero. / ibérien. / Iberian.

1979g:179,04; 180,07; 1985d:084,07

IBERIKO. izond. ibérico. / ibérique. / Iberian.

1978a:028,10

iberokaukasiko. iz. iberocaucasico.

1979d:122,13

ibid. {ib}

1961a:060,12; 1971e:097,07

ibilaldi. iz. andadura. {ibilera, ibili (iz.)}

1968d:152,12; 1985c:192,11

ibilera. iz. andadura, andanza, marcha. {ibilaldi,

ibili (iz.)}

1972b3:057,09; 1981c:137,04; 1985a:116,03,13

ibili, ibiltzen, ibiliko. ad.

- ibili. da ad.** andar.
 1958h:099,02;104,07;105,02; 1959a:127,10;128,13;131,19;
 1961a:048,06;051,01; 1964c:071,08,09;072,09,16;
 1964g:180,05;181,03;182,04; 1966a:068,03;
 1968c:090,07,10;091,03,11;092,05...(8);
 1968d:135,03;137,08;141,06;143,01;148,06...(11);
 1968e:076,03;077,02,03,04;
 1971e:093,08;094,02;097,07;101,05;103,01...(10);
 1972b0:024,07;026,04,04; 1972b1:035,11;037,13,15;
 1972b2:039,05;041,02,02; 1972b3:051,12;052,02;061,06;
 1972b4:066,06;068,10,10,10;070,05...(28);
 1972b5:116,09;130,05; 1972e:155,13; 1975b:087,05;092,03;
 1978a:031,10;034,10;039,11;043,06;044,16...(6);
 1978c:162,12;165,13,16;169,09;171,11...(6);
 1979d:122,05,08;
 1979g:173,04;177,02,03;181,04;182,04...(7);
 1981c:137,03;138,01,09;140,13;141,03...(20); 1981f:114,01;
 1983a:051,05,10;053,12;056,10,12...(10);
 1983d:115,11;123,05;
 1983e:125,04,04;126,13;127,03,04...(13);
 1983f:188,07,12;190,02,08;
 1984b:025,07;026,04,09,09;027,03...(18);
 1985a:108,04,05;109,01;110,06,13...(13);
 1985b:186,04;188,03;190,06,06; 1985c:192,05,15;
 1985d:075,10;076,04,11;077,14;079,16...(6);
 1986c:170,15;171,14;172,12;173,08;
 1987d:079,08;081,06,16
- ibili. du ad.** emplear, usar. {erabili, usatu}
 1979g:182,12
- IBILI. iz.** andadura. {ibilaldi, ibilera}
 1972b4:107,05; 1983a:052,03
- ibilkari. iz.** deambulante, viajero.
 1972b1:035,11
- ibiltari. izond.** ambulante.
 1961a:048,13; 1975b:092,03
- idatzi, idatz/idatzi, idazten. da-du ad.** escribir. /
 écrire. / to write.
 1958h:105,11; 1959a:125,08; 1961a:051,02;065,04;
 1966a:069,01,02; 1968c:090,08;094,05;096,05;
 1968d:137,03,05,06,09;138,05...(23); 1968e:076,09;
 1971e:096,09;099,02;100,01;101,03;103,02;
 1972b1:031,20;032,20;033,14;034,17;035,03...(7);
 1972b3:052,08;062,13;063,03;
 1972b4:065,10,10;075,03;078,07,07...(17);
 1972b5:111,06,09;113,04,04;116,05...(13); 1972e:155,06,06;
 1975b:088,09;089,02,07;091,05,07...(6);
 1978a:027,01,08;028,11;036,07;037,05...(7);
 1978c:166,02;170,05,09;172,09;
 1979g:176,11;181,08;182,18;183,04;184,19;
 1981c:139,04;148,13;150,08;156,01;164,02;
 1983a:048,02,11;050,01,01;053,06...(17);
 1983e:127,08;129,04,04;130,01;132,11...(6); 1983f:188,13;
 1984b:034,18;037,01,11;040,11,14...(7); 1985a:117,09;
 1985b:190,04; 1985c:192,01,02,06,10;193,09...(6);
 1985d:078,01;082,04;083,06;
 1986c:171,02; 1987d:081,09
- IDATZI. izond.** escrito. / écrit. / written.
 {izkribuzko}
 1968d:135,06,07;136,06;142,14;145,03...(11); 1968e:077,04;
 1972b1:031,14,21,22;032,02,03...(13); 1972e:157,07;
 1978a:026,07;030,08,08;044,09;
 1978c:169,05; 1979g:175,08;182,14; 1981c:163,12;
 1983a:066,11; 1983e:129,05; 1983f:189,04;
 1984b:036,10;039,11; 1987d:081,07
- idaz-sistema. iz.** sistema de escritura.
 1972b1:032,07
- idazkera. iz.** escritura, tipo de escritura, notación. /
 écriture, type d'écriture. / writing, type of
 writing. {idazmodu, notazio}
 1961a:058,03; 1968d:136,11;137,05,07;139,16;148,14;
 1972b1:031,13;036,12; 1975b:088,10; 1978a:041,11;
 1983e:128,12,13;129,02,05; 1985b:192,10; 1985c:191,01
 1985d:085,04;086,11
- FONETIKA IDAZKERA.** escritura fonética,
 transcripción fonética. / transcription
 phonétique. / phonetic transcription.
 1972b3:055,16
idazkera iberiko. escritura ibérica. 1978a:028,10
- idazketa. iz.** acción o actividad de escribir,
 escritura.
 1978a:030,06
- idazki. iz.** escrito. {idatzi, izkribu}
 1972b2:044,04
ingeles idazki. 1972b1:036,10
- idazkun. iz.** inscripción, epigrama.
 1978a:028,09
- idazlan. iz.** obra escrita. {idazki, idatzi, izkribu}
 1958h:105,18; 1961a:048,16;051,05;052,11; 1968d:144,07;
 1978a:038,01; 1983d:119,03
- idazle. iz.** escritor. / écrivain. / writer. {autore,
 egile, izkribatzaile. *literato*}
 1958h:098,05; 1959a:126,16;127,07;129,09,11;132,08;
 1964g:182,10; 1968c:090,05;
 1968d:139,05;141,13;142,05,10;146,09...(8); 1968e:076,01;
 1971e:101,15
 1972b3:057,06; 1972b4:068,08; 1972e:156,09,10,15;158,05;
 1978a:032,08;037,08;038,05; 1979g:183,07;
 1981c:147,02;157,07;163,08,10,12...(6)
 1983a:056,03;060,01;062,07,19; 1983d:115,05;
 1983e:129,01; 1984b:031,10;032,12;033,07;039,14,16...(7);
 1985b:187,04; 1985d:077,15;086,11,11
- erdal idazle.* 1985d:077,15
euskal idazle.
 1964e:072,12;073,03; 1966a:068,13; 1968d:153,05;
 1983d:116,07; 1985d:087,03
euskal idazle sabindar. 1984b:034,14
euskal idazle zahar. 1979g:185,01
euskal-idazle. 1958h:098,07
idazle atiko. 1972b1:032,14
idazle errusiar. 1972b5:129,06
idazle hautatu. 1968d:147,05
idazle ikasi. 1972e:156,09
idazle laiko. 1984b:034,01
idazle lapurtar. 1972b4:106,11
- idazle-hizlari. iz.** escritor-orador.
 1984b:042,11
- idazmodu. iz.** modo de notación gráfica.
 1983d:116,11
- idazpuru. iz.** título. {izenburu, titulu}
 1978a:026,10
- idaztankera. iz.** estilo literario. {estilo}

- 1978a:036,08
idazte-irakurtze. iz. escritura y lectura.
 1983a:056,08
- idazti. iz.** escrito. {idazki, idazlan, izkribu}
 1972b1:035,17
- ideal. izond.** ideal. / idéal. / ideal.
 1972b4:074,16
- idealismo. iz.** idealismo. / idéalisme. / idealism.
 1972b3:061,03,03
- ideia. iz.** idea.
 1968c:092,09;093,06; 1971e:107,11; 1972b0:023,11;
 1972b4:082,12;107,19;
 1972b5:110,19;112,04,07;115,06;117,02;
 1978a:031,02;033,04; 1985d:081,06
 talde **ideia.** idea de grupo.
 1972b5:112,03,07
Platonen ideia. 1972b4:095,14
soziologiazko ideia. 1972b3:052,03
- idi. iz.** buey.
 1972b2:042,18
idi pare. 1958h:101,14
- idor. izond.** árido, seco. {ihartu, lehor}
 1985b:186,03
- idoro, idoro, idoroko. du ad.** hallar. {aurkitu,
 topatu}
 1961a:048,21;051,01; 1968c:092,06; 1971e:098,13;
 1972b4:103,10; 1981c:151,09; 1983a:059,08; 1983d:121,01;
 1985b:190,03; 1986c:175,14
- infernu. iz.** infierno. {infernu}
 1978a:044,23
- igande. iz.** domingo.
 1971e:097,03;098,09
- igaro, igarotzen. da ad.** 1 atravesar, pasar.
 2 transcurrir el tiempo. {1 zeharkatu,1,2 iragan,
 pasa}
 1972b0:024,02; 1972b2:042,05; 1972b4:084,01;
 1972b5:114,03;115,11;124,09; 1978a:042,11
 IGARO. **izond.** pasado. {iragan}
 1971e:103,08; 1979g:174,05; 1985d:077,06
- igarobide. iz.** camino de paso.
igarobide zen lurralde. 1978a:033,03
- igarogaitz. izond.** infranqueable, difícil de pasar.
 1978a:040,06
- igeri. adond.** nadando.
 1983e:126,13
- igerri, igeritzen. dio. du ad.** adivinar, notar,
 percibir. {asmatu, aztiatu, s(o)(u)matu}
 1958h:105,09; 1961a:060,08; 1971e:094,07,14;
 1972b4:075,07;084,14;086,13; 1978a:026,07;044,06;
 1978c:169,01; 1979g:178,07; 1981e:158,05; 1983a:055,08
 1983e:127,07;130,13; 1984b:026,09; 1985d:079,07
- igo, igotzen. da ad.** alzarse, elevarse, subir.
 1978a:037,03; 1978c:161,10; 1985a:117,02
- igortzi. ad.** rociar, ungir.
 1958h:098,01
 IGORTZI. **iz.** retoque. {ukitu (iz.)}
 1972e:160,07
- ihardespén. iz.** respuesta. {erantzun}
 1981c:140,01;151,09
- iharduki, ihardukitzen. du ad.** 1 conversar.
 2 actuar. {ihardun (ad.)}
 1972b5:110,15;111,08
- ihardun, iharduten. du ad.** actuar, practicar.
 {iharduki, jardun}
 1972b2:046,03; 1972b3:059,08;060,03; 1972b4:074,14;
 1972b5:123,04;129,19; 1978a:029,14;039,02;041,03;
 1984b:027,00
 IHARDUN. **da ad.** tratar, hablar.
 1981c:153,04
- ihardun. iz.** 1 actividad, ocupación. 2 actuación
 lingüística. / I activité. / I activity.
 {2 hizketako ihardun}
 1972b0:025,15; 1972b3:058,08;059,04;060,09;
 1978a:026,05;028,15
 teknika **ihardun.** actividad técnica.
 1972b0:023,07
- ihardunbide. iz.** modo de actuar, conducta.
 {jokabide, jokaera}
 1968d:151,03
- ihartu. zaio ad.** extinguir(se), secar. {agortu,
 lehortu}
 1985d:078,10
- ihes. iz.**
 IHES. **adond.** escapando, huyendo. {ihesi,
 itzuri}
 1984b:035,05
 IHES EGIN. escapar, huir. {iges egin, itzuri}
 1961a:060,02; 1972b3:055,07; 1972b5:132,02; 1983f:188,04;
 1985b:186,04
 [iges egin.]
- ihesbide (H). iz.**
 "ihes edo irtenbide". escapatoria, salida.
 {ihespide}
 1978c:169,03
- ihesi. adond.** escapando, huyendo. {ihes, itzuri}
ihesi ibili. 1987d:081,16
ihesi joan. 1978a:037,03;044,23
- iheskor. izond.** huidizo, escurrizado, fugaz.
 1966a:068,05; 1983a:057,09
 [igeskor.]
- ihespide. iz.** 1 escapada, salida. 2 evasiva.
 {ihesbide (H)}
 1979g:182,17,17;183,05
- ik. ("Ikus" adierazteko laburdura).**
 1961a:051,13; 1971e:095,07;096,04,12,14;098,02...(16);
 1972b4:104,11,11; 1981c:160,02;162,07;163,08;
 1981i:112,13;113,05;114,06; 1983a:056,03,06;
 1983d:117,04;121,01;122,07; 1983e:133,01;
 1985a:115,01;116,06; 1985b:192,06,14;193,04;
 1985d:084,03;086,07; 1986c:175,15
- ikara. iz.** miedo, pavor. {beldur, laborri}
 1972b4:093,03,03; 1979d:122,16; 1985a:110,12
- ikaragarri. izond.** espantoso. {ikaragarritzko}
 1961a:056,04
 IKARAGARRIZKO. *izlag.* espantoso.

- 1981c:166,13
- ikas-liburu (H). iz.**
 "ikas eta irakas-liburu". libro escolar.
 1978c:170,14
- ikasbide (H). iz.**
 "ikas eta irakasbide". método de aprendizaje.
 {ikaspide}
 1985d:079,07
- ikasi, ikas, ikasten. du ad.** aprender, estudiar.
 {studiatu}
 1958h:098,13,15,16; 1968c:091,04,05;096,06,06,07;
 1968d:139,03;151,06;152,10; 1971e:101,12;
 1972b1:029,13;033,02,03;034,12,13...(6);
 1972b2:044,01;045,17;046,09,09; 1972b3:055,07;060,18;
 1972b4:073,13;074,02,02,07,08...(8);
 1972b5:114,17;115,02;123,13,15;125,05...(6);
 1972e:159,03,03
 1978a:044,03; 1978c:167,07;170,09;171,14;172,08;
 1979g:183,14;184,02,02; 1981c:139,06,06;149,01;153,09;
 1983a:055,09,09; 1983d:121,13
 1983f:188,03,03,03,03,03; 1984b:027,08;040,01;
 1985a:108,06,20;111,12; 1985d:080,01,01,01,01;084,09;
 1986c:175,11
- ikasi. izond.** culto. / savant. / learned.
 {jakin, landu}
 1958h:098,07;101,05,05; 1964g:180,07; 1968d:148,13;
 1968e:077,01,04; 1972b1:033,07; 1972b2:046,02;
 1972b5:132,01; 1972e:156,09,12; 1978a:027,10;030,08
 1978c:165,17; 1979g:184,02,02,02;185,01,05...(6);
 1981c:139,04;163,09; 1983a:057,17;069,07;
 1984b:036,03;045,02; 1985c:193,13
erdi ikasi. seudoculto. 1972b5:132,01
- ikaskuntza. iz.** enseñanza, estudio, investigación.
 {azterlan, ikerlan, ikerkuntza}
euskal ikaskuntza. 1983a:048,07
Eusko Ikaskuntza. Sociedad de Estudios Vascos.
 1978a:038,07
Eusko-Ikaskuntza. 1978c:172,13; 1983e:136,08
- ikasle. iz.** alumno.
 1958h:098,14; 1968c:089,03,09;094,01; 1972b3:051,12,13;
 1972b4:072,07;097,02;098,11;099,12; 1978c:170,02;
 1983a:066,11; 1985a:108,01;111,02
 linguística eta matematika ikasle. alumno de
 lingüística y matemáticas.
 1968c:094,02
- ikaspide. iz.** método de aprendizaje. {ikasbide (H)}
 1978a:043,12
- ikastaldi. iz.** curso.
 1968c:094,08
- ikastetxe. iz.** centro de enseñanza.
 1978a:039,03
- ikastola. iz.** ["ikastola"].
 1972e:156,10,14;158,07; 1978c:166,15;167,06
- ikasturte. iz.** curso escolar.
 1981c:138,14
- iker-zentru. iz.** centro de investigación.
 1983e:125,04
- ikerketa. iz.** investigación. {azterketa, ikerkuntza}
 1983a:058,04; 1983e:133,06
- ikerkuntza. iz.** investigación. {azterlan, ikaskuntza,
 ikerketa, ikerlan}
euskal ikerkuntza. 1978a:038,04
- ikerlan. iz.** trabajo de investigación, estudio.
 {azterlan, istudio}
 1981c:142,01; 1983a:047,01,06;049,08; 1984b:033,05;
 1985a:110,06; 1985d:075,09
 [iker lan.]
 1978a:042,02
 [iker-lan.]
 1972b3:058,16
- ikertu, iker, ikertzen. du ad.** investigar. {aztertu,
 miratu}
 1961a:048,21; 1962f:085,07; 1968e:076,06;
 1971e:101,08;107,11; 1972b3:058,10;
 1972b4:065,07;088,02;099,19; 1979d:123,07; 1981c:146,10;
 1981i:114,07;
 1983d:123,12
- ikur. iz.** distintivo, símbolo gráfico. / symbole. /
 symbol. {"letra"}
 1972b0:028,15; 1983e:129,13,13
- ikurpe. iz.**
ikurpean bildu. reunir bajo una bandera.
 1983a:049,02
- ikurrin. iz.** bandera.
 1972b0:028,17
Poloniako ikurrin. 1972b0:028,17
- ikusgarri. izond.** digno de verse, vistoso.
 {ikusteko}
 1972b1:032,01; 1983e:134,20
- ikusi, ikus, ikusten. du ad.** ver, observar.
 1958h:102,10,11;103,07;105,05,20;
 1959a:126,11;127,11,13;131,24;132,14;
 1961a:047,05,07,08;049,06;050,10...(23);
 1964g:179,12;180,01,05,06;181,06...(7)
 1968c:089,06,06,06;090,03;093,02;094,13;
 1968d:138,01;139,07;141,14;142,07;143,01...(9);
 1971e:096,07;103,01,09;104,13;107,02...(7)
 1972b0:023,01;026,03,05,10,10...(8);
 1972b1:029,08;031,08;034,19;036,10;037,07;
 1972b2:044,08,20; 1972b3:052,07;053,17;
 1972b4:065,05;066,08;067,03;069,02;071,05...(29);
 1972b5:110,11;113,09;118,04;120,03;121,16...(18);
 1972e:157,08;158,07;160,09;
 1975b:087,08;088,07;090,05;091,06;
 1978a:027,01,06;031,03,05;032,10...(10);
 1978c:162,08;164,16;165,04;166,14;167,11...(8);
 1979g:175,14;177,03;178,06;180,11;181,08...(10);
 1981c:140,14,14;141,01,06,08...(19);
 1981i:112,16;114,05,05,06;
 1983a:050,11;052,12;055,11;056,01,08...(20);
 1983d:116,02,05;118,06;120,03;121,02...(7);
 1983e:126,13;127,10;130,09;134,08;135,05;
 1983f:187,08,09,09;190,08;
 1984b:026,08,08,09;027,03;029,08...(17);
 1985a:110,14;112,07; 1985b:185,08;188,08;193,08,10;
 1985d:077,03,14;078,07;080,10,10...(9)
 1986c:172,06;174,10;175,14;176,04
- IKUSTEKO. iz.** por ver, digno de verse.
 {ikusgarri}

- 1972b1:032,09
IKUSTEKO. izlag. evidente, visible.
 1985d:078,04
ikusi berri. 1983d:120,05; 1983f:189,03
- ikuskatu. du ad.** 1 inspeccionar. 2 ojear. {1 aztertu, ikusmiratu. 2 gainbegiratu}
 1961a:049,03;055,02,02; 1964c:071,12; 1983d:120,10;
 1985d:079,08
- ikusker a. iz.** modo de ver. {ikusmolde, ikuspen, ikuspuntu}
MUNDU IKUSKERA. visión del mundo. / vision du monde (fr.). {munduarekiko ikuspen}
 1972b5:122,05
- ikusbizun. iz.** relación. {harreman, zerikusiz}
 1972b4:097,12;101,16;106,12; 1972b5:127,10;
 1978a:026,09;028,12;040,01; 1979g:178,05; 1984b:027,02;
 1985a:108,16
- ikusmira. iz.**
IKUSMIRAN IBILI. andar observando, andar curioseando.
 1961a:051,01
- ikusmiratu, ikusmiratzen. du ad.** escudriñar.
 {aztertu, begietsi, begiratu}
 1981c:148,02
- ikusmolde. iz.** modo de entender, punto de vista.
 {ikusker a, ikuspen, ikuspuntu}
 1972b2:040,01; 1972b4:099,19; 1972b5:122,06;
 1981c:148,06
 [ikus molde.]
 1972b5:110,11
- ikuspen. iz.** modo de ver, forma de entender.
munduarekiko ikuspen. visión del mundo. {mundo ikusker a}
 1972b3:059,15
- ikuspuntu. iz.** punto de vista. / point de vue. / point of view, viewpoint. {ikusker a, ikusmolde, ikuspen}
 1978a:025,03; 1978c:164,14; 1985d:083,02
- ikustarazi, ikustarazten. du ad.** hacer ver.
 1978a:044,04
- ikutu, ikutzen. du ad.** {Ik. ukitu}
 1978a:043,05,09
- ilargi. iz.** luna.
 1972b4:081,08,08,08; 1972b5:130,14
- ilargipe. iz.**
ILARGIPEKO. izlag. sublunar, terrestre.
 1972b4:098,01
- ilaun. izond.** desvirtuado, insustancial.
 1964g:182,04; 1979g:176,01
- ilaundu. da ad.** desvirtuarse, ir extinguiéndose.
 {itzali}
 1985d:077,09
- ildo. iz.** camino, surco, vía. {bide, hari}
 1972b2:040,01; 1972b3:059,18; 1985d:082,08;086,10
 [hildo.]
- ile. iz.** pelo, cabello.
ilea lastu. ponerse los pelos de punta, erizarse el
 cabello. 1986c:172,10
- iloba. iz.** sobrino.
iloba antzeko. especie de sobrino. 1958h:099,09
- iltzatu, iltzatzen. ad.** clavar.
 1958h:102,12
- iltze. iz.** clavo. {gako, giltz, ko(s)(x)ka, untze}
 1958h:101,15
- ilun. izond.** confuso, oscuro.
 1961a:060,12; 1966a:069,12; 1968c:090,04;095,04,04;
 1971e:093,03; 1972b1:033,16,17; 1972b2:044,07;
 1972b4:079,15;094,18; 1972b5:119,01; 1983a:052,07
 1983d:117,04; 1984b:035,06,10; 1985d:082,02
- ilunabar. iz.** anohecer.
 1972b0:027,02
- ilunbe. iz.** oscuridad, tiniebla.
 1966a:069,06; 1971e:109,07; 1972b1:037,17;
 1979d:122,08
- ILUNBETAN.** entre tinieblas, a oscuras.
 {lainoepan}
 1968c:095,02; 1972b4:107,13; 1983a:074,13; 1983d:118,02;
 1984b:030,03;036,12
- ilunbezale. izond.** lúgubre, tenebroso.
 1983a:070,05
- ilundu. du ad.** confundir, oscurecer. {nahasi}
 1971e:094,13
- imajina. iz.** imagen.
 1978a:025,05
- imintzio. iz.** atisbo, insinuación, mueca de imitación. / geste (grimace) d'imitation. / imitative gesture. {aieru, keinu}
 1984b:043,01
- imitatu. ad.** imitar. / imiter. / to imitate.
 1972b1:033,12
- imitazio. iz.** imitación. / imitation. / imitation.
 1972b5:117,11
- "in absentia".** in absentia. / in absentia. / in absentia. {"paradigmekiko", in ausentia}
 1972b4:083,01
- "in ausentia".** {in absentia}
 1972b3:054,04
- "in praesentia".** in praesentia. / in praesentia. / in praesentia. {"sintagmekiko"}
 1972b4:083,01
- inausi, inaus. du ad.** cortar, podar. {moztu}
 1972b4:090,07; 1978a:038,09
- inbusteria. iz.** mentira. {gezur}
 1983a:064,11
- ind.** ("Indikatiboa" adierazteko laburdia).
 1972b4:088,02
- indar. iz.** 1 intensidad, poder, fuerza. 2 fuerza (Polit.). / 1 force. / 1 strength. {1 ahalmen, kemen}
 1958h:099,12;103,06;104,15; 1959a:132,07; 1964g:182,12;
 1968d:136,02;142,12;146,08;148,02,09...(6); 1968e:077,03;
 1971e:094,14;107,02;
 1972b5:121,10;122,05;129,12;131,06,07;
 1972e:156,02,09,10,16;158,06;
 1978a:027,09;028,03;037,14;041,04,08...(7);

- 1978c:164,11;167,15;169,07;170,01
1979g:182,12; 1981c:159,01;162,09; 1981i:113,05;
1983a:050,14;056,12;059,14;071,04; 1983d:116,03;
1983e:134,14; 1983f:190,12; 1985c:193,11
1985d:085,03; 1986c:171,07;172,14
- INDAR BERRIZKATZAILE.** poder recursivo, capacidad recursiva. / force récurrent. / recursive power.
1972b4:090,04
- INDARREAN.** *adlag.* {bortxan, bortxaz, indarka}
1968e:077,03
- SOR INDAR.** facultad generadora, poder generador. {ahalmen kreatzaile, ahalmen sortzaile}
1972b4:088,14;089,08
atzerako indar. fuerza regresiva. 1972b4:073,10
azpiko indar. fuerza latente, fuerza subyacente. 1972b5:122,04
erregelaren indar. alcance, poder de la regla. 1979g:175,17
hitzaen indar. fuerza expresiva de la palabra. 1968d:139,01
indar politiko. fuerza política. 1978c:171,13
- indar-azentu. iz.** {Ik. azentu}
1958h:105,09,12,14;106,02,07
- indarberritu, indarberritzen. da.zaio ad.**
reanimar, reforzar, renovar. {sendotu}
1984b:044,01; 1985d:077,12
- indargabetu. du ad.** debilitar. {ahuldu, makaldu}
1985d:078,13
- indargarri. iz.** reconstituyente, reforzador.
1985b:190,16
- indarka. adond.** por la fuerza. {bortxan, bortxaz, indarrean}
1968e:077,03; 1978c:167,10
- indartsu. izond.** fuerte, vigoroso. {errutsu}
1972b4:076,07; 1972b5:128,02; 1978a:028,13;044,11;
1978c:172,12; 1983a:056,08; 1984b:034,13; 1985d:077,06
- indartu, indar, indartzen. du ad.** reforzar. {bizkortu, sendotu}
1959a:132,19; 1961a:057,02; 1962f:083,03; 1968d:149,10;
1978c:172,11; 1981c:156,12;158,06
- indi-europar]]. izond. eta iz.**
{indo-europar.] {indoeuropar}
1971e:094,02
- indiano. iz.** indiano.
1985a:108,07
- indiar. iz.** indio. {indio}
1972b4:093,04;096,14; 1983e:131,09
- indibidual. izond.** individual. {"bakarkako"}
1972b0:028,01
- indieuropar. izond. eta iz.** indoeuropeo. {indoeuropar}
1985a:112,04
- indio. iz.** indio. {indiar}
1972b5:132,04; 1985a:111,11
- indirekto. izond.** indirecto.
1972b4:093,06
- indoeuropar. izond. eta iz.** indo-europeo (hizk.) / indo-européen. / Indo-European. {indieuropar}
1972b5:120,05;121,02;126,04,05; 1978a:029,13,13,14;
1983a:049,05
- INDOEUROPAR HIZKUNTZA.** lengua indoeuropea.
1972b5:114,08;121,04
- indoeuropartzale. iz.** indoeuropeísta. {indoeuropeísta}
indoeuropartzale ikasi. 1978a:030,08
- indoeuropartzte. iz.** indoeuropeización.
1978a:030,12
- indoeuropeísta. iz.** indoeuropeísta. {indoeuropartzale}
1972b4:096,14
- indukzio. iz.** inducción. / induction. / induction. indukzio matematiko.
1972b4:071,15
- industria. iz.** industria. 1978a:036,03
industria larri. industria pesada. 1978a:036,02
- inertzia. iz.** inercia.
1972b2:044,19,21
inertziakzko berezko zatikatze. 1972b2:047,11
- infernu. iz.** {Ik. ifernu}
1961a:052,10;057,07; 1972b4:102,07
- infititibo. iz.** infinitivo. / infinitif. / infinitive. {[=aditzerro]}
1972b4:072,05
- informatzaile. iz.** informante. {berri-emaile}
1981c:152,12
euskal informatzaile. 1983e:135,03
- informazio. iz.** información. / information. / information. {berri}
1972b1:035,16; 1972b4:082,01
informazio berri. información nueva, foco, elemento inquirido, "comment". {"galdegai"}
1981c:148,10
- ingeles. izond. eta iz.** 1 inglés (pop.). 2 (hizk.) / 2 anglais. / 2 English {2 ingelesera}
1968e:090,10;096,02; 1968d:143,01; 1971e:094,11;
1972b1:033,17;036,10,10,11; 1972b2:042,17,18;
1972b4:069,08;080,01;083,05;087,14;088,04... (9);
1972b5:114,02,03,11,12;115,17... (13); 1978a:029,11;
1979g:175,13;182,03,18;183,13;
1981c:149,02;150,09;151,05;159,13;164,09... (6)
1983d:119,01; 1983e:136,11; 1984b:034,07;045,02;
1985a:117,07; 1985e:191,06;192,06; 1985d:081,04,04;
1986c:169,10;170,08
- INGELESEZKO. izlag.** inglés, relativo a la lengua inglesa.
1972b4:092,01,05; 1979g:185,13;
1981c:137,07;150,06;160,03
- ingelesera. iz.** lengua inglesa. {2 ingeles}
1972b5:115,18
- inguru. iz.** 1 contorno. 2 entorno, paraje,

- rededor. / I contour. / I environment, surrounding (area). {2 aldaka, aldamen, aurkientza, bazter}
- 1958h:098,13; 1964g:181,05; 1968c:090,10:091,03:093,10; 1971e:095,15:096,02:103,08; 1972b1:034,11:035,03; 1972b3:051,02; 1972b4:071,13:074,04:086,06:087,16; 1972b5:110,11:115,08:116,12:120,01:132,02; 1972e:158,06; 1978a:033,05; 1979g:176,07;177,02;181,02,16; 1981c:138,05;159,01
- 1983a:053,02:054,01:056,07:074,06; 1983d:122,09; 1983e:126,03:133,02:134,06; 1983f:189,06; 1984b:027,04,05; 1985a:114,01; 1986c:170,03
- Posp.* alrededor, aproximadamente, poco más o menos. {gutxi gorabehera}
- 1959a:127,05,14; 1971e:100,01; 1972b1:037,17; 1972b3:062,05; 1972b4:068,13; 1978a:034,07; 1979g:177,12;186,03; 1981c:163,02; 1981h:114,05; 1983a:048,09:055,07; 1984b:034,11:044,09
- INGURUAN, -(R)EN.** acerca de, sobre. {-(r)i buruz, -(r)en gainean}
- 1966a:067,08; 1968c:093,02; 1972b0:025,13; 1983a:047,06:048,01:074,11; 1983e:132,11; 1986c:169,03; 1987d:079,01
- INGURUKO.** *izlag.* circundante, vecino.
- 1968d:141,06; 1972b4:074,05; 1983e:127,08,09; 1985a:110,12
- Apodaka inguru.**
- 1981i:113,15
- Bizkai-inguru.**
- 1968d:139,04
- Donosti-inguru.**
- 1983a:056,07; 1984b:034,05
- etxe inguru.**
- 1972b4:101,05; 1978c:166,13
- etxe-inguru.**
- 1966a:067,12; 1978c:171,14
- herri inguru.**
- 1964c:073,07
- jaioterri inguru.**
- 1972b4:102,11
- inguru-minguruka. adond.** con rodeos.
- 1972b4:072,11
- inguratu, ingurutzen. du ad.** rodear.
- 1978a:030,10:038,04; 1979g:177,12; 1985d:077,14
- ingurumari. iz.** contexto, alrededor. {ingurune}
- 1983a:065,05
- ingurune. iz.** contexto, entorno, medio. / contexte, environment, milieu. / context, general context, environment. {ingurumari}
- 1983a:047,06; 1983d:123,01; 1985d:075,05
- ingurutsu. iz.** aledaño, intermediación.
- 1984b:034,05
- injinero. iz.** ingeniero.
- 1968c:093,11
- inketa. iz.** encuesta. {"itaunketa"}
- 1981c:138,04
- inkestagile. iz.** encuestador.
- euskal inkestagile.* 1983e:134,16
- inkestagintza. iz.** elaboración de encuestas.
- 1983e:134,10
- inkisizio. iz.** inquisición.
- 1978a:035,02
- innatismo. iz.** innatismo. / innéisme. / innateness.
- 1972b4:074,01,10
- inoiz. adond.** alguna vez. (nunca).
- 1958h:098,03; 1966a:068,04; 1968c:090,02:096,04; 1968d:135,12;146,02; 1971e:094,13:098,11:103,10,14;105,03; 1972b4:075,19:076,03; 1972b5:121,01; 1975b:092,02 1978a:027,03:030,11:039,09:041,11; 1978c:170,01; 1979d:121,03,07; 1979g:176,01,02:184,02; 1981c:138,15:140,06:149,01:154,13:155,01...(11) 1981i:112,15; 1983a:053,06:059,16:060,06:07:065,06...(6); 1983d:120,08; 1983e:126,16,18;128,12:130,02:134,03...(7); 1984b:031,02 1985a:107,03;112,02;113,14; 1985b:186,01;192,04; 1986c:169,07;172,14; 1987d:080,23
- INOIZ. iz.** pasado.
- 1981c:155,02; 1983f:188,06
- INOIZ EDO BEHIN.** alguna que otra vez.
- 1981c:153,15
- INOIZKO. izlag.**
- 1979g:177,01; 1981c:137,08; 1981i:113,06; 1983a:061,06
- INOIZKO EZ.** ucrónico. {"ukroniko"}
- 1972b3:060,13
- inoiz ere.* 1983a:063,02
- inola. adond.** de alguna manera. (de ninguna manera).
- 1983a:070,08; 1983f:190,11
- INOLA ERE.** {inolaz ere}
- 1972b0:024,09; 1981c:142,05;159,10; 1983a:061,02; 1985a:112,04; 1985d:075,10:079,16
- INOLAKO. izlag.**
- 1968c:092,07; 1972b1:031,20; 1972b3:062,09; 1972b4:075,02; 1972b5:115,18; 1978a:041,08; 1979g:178,11; 1983a:060,13
- INOLAZ. adond.**
- 1971c:104,02
- INOLAZ ERE.** por encima de todo. {inola ere, inondik ere}
- 1961a:047,11:056,19; 1972b0:026,04; 1972b4:075,16:088,04;105,08;107,21; 1972b5:132,09; 1972c:158,14; 1978a:027,04,10; 1978c:166,07; 1979g:179,07 1981c:139,01;142,06,09;151,08;164,08; 1983a:051,04; 1983d:118,07; 1985b:190,04; 1985d:076,02
- INOLAZKO. izlag.**
- 1964c:071,12; 1971e:100,04; 1978c:163,04;164,13; 1979d:122,03; 1979g:175,12; 1981c:147,04;165,01; 1981i:112,01; 1983a:070,01; 1983d:117,02:120,07 1983e:125,11; 1984b:027,04:032,15:045,09; 1985a:111,03;118,11; 1985b:190,01:192,09; 1985c:192,15; 1985d:078,04; 1986c:171,02
- inon. adond.** en algún lugar. (en ningún lugar).
- 1961a:048,15:065,10; 1968c:092,06:095,06; 1972b0:026,04; 1972b4:081,13:105,03; 1972b5:111,05,07;116,01,09; 1978c:170,01; 1979d:121,07; 1981c:140,15;142,07:158,08; 1984b:041,11; 1986c:171,09

- INONDIK.** de alguna parte. (de ninguna parte).
1972b4:087,09; 1985a:117,07
- INONDIK ERE.** {inolaz ere}
1959a:133,10; 1978c:161,07; 1979g:173,06;183,12;
1981c:137,07;158,13;165,10; 1983d:120,06; 1983e:134,10;
1985a:115,01; 1986c:171,14;175,09
- INONGO. izlag.**
1961a:066,09; 1968c:092,06; 1968d:153,08; 1972b3:060,21;
1972b5:123,10; 1979g:174,09; 1981c:145,04; 1983a:061,09;
1984b:031,02; 1985c:191,13;
1986c:169,08
- INONGO EZ.** utópico. {"utópico"}
1972b3:060,13
inon ere. 1972b4:104,04; 1985b:190,11
inondikako. izlag. de cualquier lugar.
1983a:061,08
- inor. izord.** alguien. (nadie).
1958h:097,05;098,09;099,08; 1959a:129,14;131,20,26;
1961a:047,10;048,14;050,06;053,07;057,17...(7);
1964g:180,09; 1968c:093,12;096,03;
1968d:136,01,01,16;152,06; 1968e:076,05;
1971e:094,07;101,08; 1972b0:028,17; 1972b1:034,13,19;
1972b3:053,06; 1972b4:072,10;094,06;098,01,07,15...(8)
1972b5:109,03;112,01,08,17;116,03...(12); 1972e:157,02;
1975b:087,12;088,10;090,06;
1978a:030,05;037,16;042,03;044,12;
1978c:162,07,08,10;163,15;165,13...(9);
1979d:121,04;122,01;
1979g:173,05;174,03;178,07,09;181,13...(7);
1981c:137,04;146,05;150,01;152,03;156,11
1983a:049,07;050,06;063,10;067,03;069,09; 1983d:115,10;
1983e:125,11;129,04;136,04; 1983f:188,14;189,08;
1984b:026,09;030,17;033,11;039,03,07...(6);
1985a:115,08;119,02; 1985b:185,08; 1985c:193,13;
1985d:076,11;078,07,13;086,08,10...(6);
1986c:170,01;171,04;172,06
- INOR GUTI.**
1981l:111,09
- INOR GUTXIK.**
1983f:187,02
- INORK GUTTIK.**
1979g:185,14
- inora. adond.** a algún lugar. (a ningún lugar).
1968c:092,05; 1983d:120,02
- inortxo. izord.**
inortxo ere. 1972b2:046,07
- inozoki. adond.** inocentemente.
1972b0:025,12
- inperio. iz.** imperio.
Mendebaldeko erromar inperio. 1978a:033,03
- inporta izan. du ad.** importar, preocupar. {axola izan}
1972b3:056,13
- inportante. izond.** importante. {ardurazko, axola(z)ko}
1972b3:052,09,14; 1972b5:131,09
- inprenta. iz.** imprenta.
1972b1:035,17
- inprentatu. ad.** imprimir. {inprimatu}
1983a:059,03
- inprimatu. ad.** imprimir. {inprentatu}
1961a:052,11; 1983d:119,09;121,07
- instituzio. iz.** institución. {erakunde}
1972b2:041,06; 1972b5:112,14
- instrumental. iz.** instrumental. / instrumental. / instrumental.
1968d:150,04
- integrazuntza. iz.** integración. / intégration. / integration.
1978a:044,24
- integrismo. iz.** integrismo.
1972b3:061,05; 1978a:038,07
- integrista. iz.** integrista.
1972b3:061,05
- intentzio. iz.** intención. {asmo}
1985b:193,06
- interes. iz.** interés.
1968c:094,11; 1978a:030,01;032,05; 1978c:170,18,18
- interesatu. izond.** interesado. {interesdun}
1978a:033,02
- interesdun. izond.** {interesatu}
1978a:033,02
- International Phonetic Alphabet.** Alfabeto Fonético Internacional. / Alphabet Phonétique International. / International Phonetic Alphabet.
1972b4:082,06
- interpretatze. iz.** interpretación. / interprétation. / interpretation. {interpretazio}
1972b4:076,10
- interpretazio. iz.** interpretación. {interpretatze}
FONETIKAZKO INTERPRETAZIO.
interpretación fonética.
1972b4:081,14
interpretazio estruktural. interpretación estructural.
1972b4:076,10
- intransitibo. izond. eta iz.** intransitivo.
{iragangaitz}
1972b2:048,02
- introspektzio. iz.** introspección. / introspection. / introspection.
1972b3:056,18;057,04
- intuizio. iz.** intuición. / intuition. / intuition. {sen}
1972b0:025,10; 1972b4:072,07
HIZKUNTZ-INTUIZIO. intuición lingüística.
1985a:118,09
ezin adierazizko intuizio. 1972b0:025,09
intuizio moduko. 1972b0:025,08
- inurri. iz.** hormiga.
1972b5:120,16
- ipar. iz.** norte. {iparralde}
1981f:114,08
ipar beltz. viento del norte. 1958h:098,11
- iparralde. iz.** norte. {ipar}
1981f:114,08; 1983a:054,08; 1983e:134,13; 1986c:170,11
IPAR ALDEKO.
1972b2:047,01
IPARRALDEKO. iz. vasco de allende el

- Bidasoa, septentrional.
1968d:147,07; 1983a:058,05;059,11; 1985b:190,16
- IPARRALDEKO. izlag.** norsteño, septentrional.
iparraldeko euskalki. 1981c:154,13
iparraldeko euskara. 1985b:185,05
iparraldeko muga. 1983a:053,13
[ipar alde.]
1972b:047,01; 1978a:038,07
- ipini, ipin, ipintzen. du.dio ad.** colocar, poner.
[jarri, paratu]
1958h:099,08; 1961a:051,04;053,03;060,07; 1962f:084,10;
1966a:069,11; 1968d:139,13; 1968e:076,04,10;
1971e:096,11; 1972b:047,07,10;085,04;088,12;092,14;105,02
1972e:155,11; 1978a:028,13;037,02;040,02;
1979g:176,01;179,09; 1981c:140,12;143,05;150,11;
1983a:066,11;074,08; 1983e:128,02; 1983f:188,05
1985a:112,11;117,07; 1985d:079,03;082,04
- ipui. iz.** cuento. [ipuin]
1964g:180,12;181,01
herri-ipui. cuento popular.
1964g:180,07
- ipui-eleberri. iz.** cuento y novela.
1968d:152,07
- ipuin. iz.** cuento. [ipui]
1972b:062,05; 1972b:105,08; 1972b:112,01;
1978a:026,08; 1983d:121,15; 1984b:036,02,02
ipuin zahar. 1983a:068,01
- irabazi, irabazten. du ad.** ganar. [garaitu]
1978a:030,07; 1979g:176,04; 1985d:078,14
irabaziberri. 1984b:042,01
- irabazi. iz.** ganancia.
1972b:023,09; 1985a:112,03
- irabazle. iz.** ganador. [garaitzaile]
1968d:153,06
- irabazpide. iz.** 1 ganancia. 2 modo de ganarse la vida, sustento.
1972b:120,13; 1978a:031,02; 1985a:119,09
- iragaitza. iz.**
IRAGAITZAZ. *adlag.* de paso. {bidenabar}
1984b:026,02; 1985b:189,16
- iragan, iragaiten. da ad.** pasar. [igaro, pasa]
1972b:092,02; 1975b:089,06; 1979g:180,06
IRAGAN. *izond.* pasado. [igaro, joan]
1972b:094,04;102,12
IRAGAN. *iz.* pasado.
1978a:044,07
iragan berri. 1978a:039,08
- iraganaldi. iz.** pasado. / passé. / past. {aldi joan, lehenaldi}
1983a:057,11; 1985a:112,06
[iragan aldi.]
1972b:118,03
- iragangaitz. izond.** intransitivo. / intransitif. / intransitive. [intransitibo]
1985b:190,07;193,05
- iragankor. izond.** transitivo. / transitif. / transitive. [transitibo]
1981c:161,03; 1985b:190,07,08; 1986c:171,06
- iragarri, iragartzen. du ad.** poner en evidencia, denunciar. [salatu]
1979g:174,05
- iragazi. du ad.** filtrar. [irazi]
1983e:132,10;133,07
- iraingarri. izond.** insultante. [laidogarri]
1985d:078,13
- iraitzi. da-du ad.** arrojar, dejar de lado, expulsar. [bartzetu, bota, lekutu, saihestu]
1984b:036,10
- irakas-liburu. iz.** libro escolar, libro de texto.
1978c:170,14
- irakas-paper. iz.** apuntes, notas de clase.
1986c:173,10
- irakaskide. iz.** método de enseñanza. [irakaspede]
1985d:079,07
- irakaskide. iz.** colega en la tarea docente.
1985a:108,03
- irakaskintza. iz.** enseñanza. [irakaskuntza]
1972e:157,07
- irakaskuntza. iz.** enseñanza. [irakaskintza]
1978a:035,11;038,09;039,02; 1983a:054,06;056,01;
1984b:032,13
euskal irakaskuntza. 1978a:043,08; 1983a:057,08
irakaskuntza ofizial. 1978a:039,01
irakaskuntzaren beheko maila. nivel básico de la enseñanza. 1983a:055,08
lehen irakaskuntza. enseñanza primaria.
1978a:043,09
maila guztietako irakaskuntza. enseñanza de todos los niveles. 1978a:043,12
- irakasle. iz.** profesor. [maisu, maixu]
1961a:049,01; 1962f:085,07; 1968c:089,03,03;094,01;
1972b:051,12; 1972b:067,06;084,14;097,15;099,13;
1972e:156,14; 1978a:037,07;044,17; 1979g:184,09
1983a:054,05;056,08; 1983d:115,03,03; 1985a:108,01,02;
1985b:186,01; 1985d:080,02,02
- irakaspen. iz.** enseñanza. [erakusaldi, irakatsi (iz.)]
linguistika jeneraleko irakaspen. enseñanza de lingüística general, clase de lingüística general.
1972b:051,12
- irakaspide. iz.** método de enseñanza, enseñanza. [irakaspede]
1983a:054,09;055,03,03
- irakaste. iz.** enseñanza (iharduna). [irakaskintza, irakaskuntza]
1968d:135,07
- irakatsi, irakas, irakasten. du.dio ad.** enseñar.
1968c:091,04,05; 1968d:135,05,05,05;149,02;
1972b:1:034,16;035,15; 1972b:3:052,01;
1972b:4:072,05;091,08;097,15,15;106,11;
1979g:174,04;182,07;183,13;184,11
1981c:149,01;150,13;152,03;153,07; 1983a:057,11;062,08;
1985a:113,14; 1985d:080,01,01; 1986c:173,17
IRAKATSI. *iz.* 1 enseñanza. 2 moraleja.
[1 erakusaldi, irakaspen]
1972b:047,12; 1972b:3:063,01
- irakin, irakiten. ad.** hervir.

- 1981c:143,12
- irakurgai. iz.** lectura, texto.
IRAKURGAI. *Pred.* para leer, legible.
 [irakurgarri]
 1985a:114,01
euskal irakurgai. 1968d:145,03;146,06
irakurgaiako hizkuntza. lengua escrita. [hizkuntza idatziz]. 1968d:137,08
- irakurgarri. izond.** legible. [irakurgai (*Pred.*)]
 1972b4:087,13
- irakurle. iz.** lector.
 1968c:089,04,04; 1968d:135,07;141,13;142,05;153,07;
 1968e:076,01,03; 1972b4:069,08;086,13; 1978a:043,02;
 1979g:183,07; 1981c:146,01,05,06;
 1983a:056,03;062,16;074,07; 1983e:129,01; 1987d:081,19
balizko irakurle. lector hipotético. 1968c:089,09
egungo irakurle "engaiatu". lector "comprometido"
 actual.
 1978a:031,04
irakurle arrunt. lector corriente, lector medio.
 1972b4:067,08
- irakurrera. iz.** interpretación, lectura, modo de leer.
 1961a:052,06
- irakurri, irakur, irakurtzen. du.dio ad.** leer.
 1958h:100,17; 1959a:126,12;
 1961a:050,08;051,04,13;053,04,06... (13); 1962f:084,11;
 1968c:096,05; 1968d:139,12;141,01;
 1971e:097,05;099,02;103,02;
 1972b2:044,05,05; 1972b3:052,03,04,05,05,05... (7);
 1972b4:067,07;069,07,08;075,07,082,14... (10);
 1972b5:129,07,07,09; 1972e:158,07
 1975b:090,05;092,05; 1978a:028,10;037,16;038,01;
 1978c:166,05;168,02;169,01;171,16,16... (6);
 1979g:174,06;175,16;181,13;184,11;185,15
 1981c:139,04,04,09;145,14;152,12;
 1983a:058,12,14,14;059,16,16... (8); 1983d:115,08;117,03;
 1983e:130,09;132,02;
 1984b:026,13;031,01;032,05;034,02;035,02... (9);
 1985a:108,12;110,13;114,08;118,16;
 1985b:189,11;190,09;192,13;
 1985d:075,03;076,14;079,08;081,04,04... (8);
 1986c:170,14;172,14;173,10; 1987d:081,10
irakurri berri. 1984b:026,03
letra-letra irakurri. deletrear. [letreiatu]
 1983e:129,04
- irakurtze. iz.** lectura (iharduna).
 1983a:056,08
- iralgi. iz.** (linaje) étimo. / étymon. / etymon.
 hitzaren iralgi. linaje de la palabra, étimo.
 [hitzaren jatorri]
 1975b:090,02
- iraniar. izond.**
IRANIAR HIZKUNTZAK. lenguas iranianas.
 1985a:111,08
- iratxi. dio ad.** añadir. [erantsi, gehitu, itsatsi]
 1961a:049,06
- iratxo. iz.** duende.
 1964g:182,04; 1972b0:026,04; 1972b3:060,15;
 1972b5:116,01,01,02,03
- iratzarri. ad.** despertar.
 1972b0:025,09
- irauli, iraul, iraultzen. ad.**
irauli. da ad. desembocar.
 1981l:113,13
irauli. da-du ad. inclinar(se). {makurtu}
 1972b4:092,06; 1984b:027,07
irauli. da-du. zaio ad. traducir, verter. {aldatu, bihurtu, itzuli}
 1962f:083,05; 1981c:151,09; 1985b:186,08; 1986c:175,06;
 1987d:080,01
irauli. du ad. 1 derribar. 2 dar la vuelta, invertir el sentido. {iraulkatu}
 1972b5:113,07; 1984b:028,06
begiak irauli. volver la vista. 1968c:093,10
etorkiaren norabidea irauli. cambiar el sentido del origen. 1984b:031,04
hitzez-hitzez irauli. traducir literalmente. {hitzez hitz itzuli}. 1981c:159,14
- iraulkatu. du ad.** volcar. {irauli}
 1968c:095,01
- iraulpen. iz.** traducción. {bihurrera, itzulpen}
 1972b4:068,04
- iraultza. iz.** revolución. {erreboluzio}
 1972b3:054,08,09; 1972b4:065,04,07,08;098,14;
 1983a:052,01,02,09;053,02,04; 1985a:110,02; 1985c:192,09
Urriko iraultza. [Urriko Erreboluzio]. 1972b5:113,07
XVIII. mendeko iraultza. 1985a:108,13
- iraultzaile. izond. eta iz.** revolucionario.
 1983e:132,04
- iraultzaaizale. da ad.** convertirse en revolucionario.
 1983a:052,10
- iraun, irauten, iraungo. du ad.** 1 durar, permanecer. 2 perseverar, soportar.
 1958h:105,12; 1961a:056,16; 1968c:089,04;
 1968d:145,01;148,01,01;152,02,02;
 1971e:099,02;100,10;107,16; 1972b3:059,04;
 1972b5:116,12; 1972e:159,06;160,08
 1978a:033,09;039,06,08; 1978c:166,12;171,09,09;
 1979g:180,06;183,12; 1981c:159,15;161,13;
 1983a:049,11;050,11;051,03,03;054,01... (6)
 1983e:134,06;136,08;
 1984b:030,13;031,10;036,07,041,07,07;
 1985c:192,09;193,14; 1985d:077,14
- IRAUTEKO.** a permanecer.
 1984b:029,16
- iraunarazi. du ad.** hacer durar. {iraunerazi}
 1978a:034,06
- iraunerazi, iraunerazten. dio ad.** {Ik. irauarazi}
 1968d:151,03
- iraunkor. izond.** constante, durativo, permanente. / constant, duratif, permanent. / constant, lasting, permanent.
 1961a:048,03; 1983f:188,05
 [iraukor].]
- iraupen. iz.** permanencia, duración. / durée. / duration. {iraute}

- 1978a:033,01,02,10;044,20; 1983a:072,10
AZENTUAREN IRAUPEN. duración del acento.
 1958h:101,16
HIZKUNTZAREN IRAUPEN. permanencia de la lengua, supervivencia de la lengua.
 1978a:030,04;040,01; 1984b:041,02
(HOTSAREN) IRAUPEN. duración del sonido.
 1958h:099,12
- iraute. iz.** permanencia. {iraupen}
 1972b5:130,18; 1983a:049,06
- irazi, irazten. du ad.** filtrar. {iragazi}
 1958h:100,10
- irazkin*. iz.** comentario. {galdegai}
 1981c:153,04
- ireki. dio ad.** abrir. {zabaldu}
 1958h:105,12; 1983a:053,05;063,04; 1984b:032,09;035,05;
 1985a:108,20;110,03
- ireki. izond.** abierto (Fon.). / ouvert. / open, low.
 1972b5:115,17
 [E] IREKI. [e] abierta.
 1972b3:055,17;058,02; 1972b5:125,11
- irentsi, irents, iresten. du ad.** 1 tragar. 2 (tragar) asimilar, asumir.
 1958h:098,03; 1966a:069,10; 1983e:132,10; 1986e:175,03
 (hotsak) irentsi. {hotsak jan}
 1983d:123,02,02
- irin. iz.** harina.
 - 1958h:100,10,10; 1968e:077,01
- irispide. iz.**
IRISPIDEAN EDUKI. tener al alcance.
 {eskumendean, helmenean}
 1972e:156,07
IRISPIDEAN EGON.
 1968d:150,09; 1971e:094,12
IRISPIDEAN GERTATU.
 1979g:186,06
IRISPIDEAN IZAN.
 1968c:090,06; 1983d:119,08; 1983e:129,08
IRISPIDERA. al alcance. {eskumen, eskumende, helbide}
 1983a:059,02
- iritsi, iristen. ad.**
iritsi. da ad. llegar. {heldu}
 1972b1:029,05,14;035,14; 1972b2:047,14; 1972b3:061,01;
 1972b4:075,04; 1972b5:109,06;121,09;131,05;
 1978a:036,11;037,08;043,09;044,14; 1981c:139,11
 1983e:130,07
iritsi. du ad. alcanzar, conseguir. {erdetsi, eskura(), lortu}
 1972b5:129,16; 1978a:033,07;038,03; 1979g:182,04
 [iritxi.]
- iritzi. iz.** opinión. {aburu, uste}
 1958h:106,05,08; 1959a:126,11;130,18,20;133,06;
 1961a:065,14; 1968d:145,05;148,12;152,04,08;
 1968e:075,02; 1971e:107,09,10; 1972b1:032,11;034,06;
 1972b2:043,11; 1972b3:052,02;058,03,14;059,07,15;
 1972b4:066,01;096,02;098,13;
 1972b5:109,02,03;110,11;114,09;118,18...(13);
 1972e:157,09; 1975b:087,09,12;088,15,18;090,06;
 1978a:040,01; 1978c:165,14;170,16;171,04,06;172,11...(6);
 1981c:141,10,10;143,11;151,09;158,11;
 1983a:049,12;065,08; 1983d:117,02;119,06;
 1983e:132,04;134,14; 1983f:189,08;190,08;
 1984b:026,08;042,04; 1985a:110,02;115,01;116,01;
 1985d:077,07;079,11;080,03,09,09...(7); 1986e:173,10
balio iritzi. juicio de valor.
 1972b5:122,14
iritzi gisako. 1981i:111,06
iritzi komun. opinión común. {eritzi zabal}
 1971e:095,15
iritzi.
 1958h:100,13; 1961a:055,04; 1966a:067,03;068,03;
 1968d:151,06; 1968e:077,01; 1971e:099,04;102,14;105,09;
 1972b3:061,10; 1972b4:083,04;098,03,05; 1972b5:112,13;
 1983a:052,06;067,06; 1983d:116,11
- iritzi, irizten. dio ad.** juzgar, opinar. {etsi}
 1958h:099,07;100,02; 1959a:133,11; 1961a:049,06;050,04;
 1964c:072,06; 1966a:068,09; 1968c:091,09;
 1968d:138,07;140,12;141,13;142,03;150,01...(6);
 1968e:075,09; 1971e:107,03; 1972b0:023,04;027,02;
 1972b1:030,13;031,11;037,03;
 1972b2:041,06;042,13;043,07,10;047,08...(6);
 1972b3:053,11,11;054,08;058,10;
 1972b4:065,05;074,15;078,14;079,04;080,02...(13);
 1972b5:111,06;113,09;115,08;116,02;118,08...(11)
 1972e:155,02;156,11,13; 1975b:088,10; 1978a:033,04;
 1978c:164,06;167,05; 1979g:182,06,12;185,09,09;
 1981c:154,09;155,01; 1981i:111,03;112,13;113,10,16;
 1983a:049,06,06;053,09;057,02;059,16...(9);
 1983d:116,08;119,03; 1983e:129,10; 1983f:187,07;
 1984b:028,10;034,08;036,01;043,06;044,13; 1985a:117,07;
 1985b:188,05; 1985e:194,07;
 1985d:080,03,05,05;083,04,05...(6);
 1986e:169,11;171,12,14,14
- iritzi agerketa. iz.** explicación, manifestación de opinión.
 1972b0:025,01
- iritzi aldaketa. iz.** cambio de opinión.
 1972b2:043,12
- iritzi-arrazoi. iz.** opinión y razón.
 1983a:047,08
- iritzi-jokabide. iz.** opinión y actuación.
 1975b:087,12
- irizkide. iz.** coincidente en la opinión, correligionario. {gogaide}
 1985b:189,13
- irizpide. iz.** criterio. {aburu, burubide}
 1959a:126,05,12;128,10,11; 1972b0:024,04; 1972b5:114,13;
 1978a:027,04,07;044,06; 1978c:169,01; 1983a:066,08;
 1984b:026,02;036,08;038,01
- irl.** {Irlandes hizkuntza adierazteko laburdura}.
 1981c:156,16
- irla. iz.** isla. {isla}
 1978a:028,07
- irlandes. izond. eta iz.** 1 irlandés (pop.), 2 (hizk.) / 2 irlandais. / 2 Irish.
 1978a:031,06,10

- irmo. izond.** firme, fijo. {erne, gotor, sendo}
1972b3:061,05
- ironia. iz.**
IRONIAZKO. izlag. irónico.
1978a:038,01
- irozgarri. iz.** apoyo, sostén, prueba. {erakusgarri, euskarri, lagungarri}
1985b:193,02
- irradi. iz.** radio.
1972b5:110,10
- irreal. izond.** irreal. / irréel. / unreal.
1978a:031,11
- irri. iz.**
IRRI EGIN. refr. {farre egin}
1983a:047,08
- irristabide. iz.** (camino resbaladizo) inducción a error.
1985b:192,01
- irristada. iz.** 1 desliz. 2 deslizamiento.
{1 huts. 1, 2 larrapastada}
1983a:052,01; 1983e:132,11; 1985a:111,15
- irristakor. izond.** resbaladizo.
1981c:146,14
- irristari. izond.** caduco, lábil, resbaladizo, precedero.
1983d:123,02
- irristatu. da ad.** resbalar. {linburtu}
1972b4:073,10
- irteera. iz.** salida, { irtenbide }
1985a:117,02
- irten, irteten, irtengo. da ad.** salir. {atera}
1961a:056,11; 1966a:068,05; 1968c:092,05; 1968d:151,02;
1983a:048,01;064,10;073,13; 1983d:119,03; 1984b:026,02;
1985d:084,08
abantailaturik irten. salir aventajado, salir beneficiado. 1978c:171,02
argitara irten. salir a la luz, publicar(se). {argitara(tu)}
1961a:048,16; 1983a:056,04;058,14;064,08;073,04
gailen irten. resultar victorioso. 1984b:026,07
galduan irten. salir perdiendo.
1978c:165,11; 1983a:068,10;071,05; 1985d:078,14
- irtenbide. iz.** salida, solución. {irteera}
1972b4:099,19; 1978c:169,03; 1979g:181,09; 1984b:044,05;
1985d:086,02
- irudi. du ad.** parecer, tener la semejanza. {eman 1}
1968e:075,06; 1972b5:130,07; 1972e:158,11,11;
1978a:025,05;031,10;044,07; 1985d:076,14
- irudi. iz.** imagen. / image. / image. {imajina, itxura}
1968e:075,06; 1972b5:130,07; 1972e:158,11,11;
1978a:025,05;031,10;044,07; 1985d:076,14
IRUDIKO. izlag. 1 a imagen de, parecido, símil. 2 al parecer de. / 1 similar. / 1 similar.
{1 antzeko, gisako, itxurako}
1978c:171,09; 1979g:176,09; 1981c:167,06; 1981i:112,09;
1983d:117,08; 1984b:036,02; 1985c:194,02
- IRUDIRA.** a imagen de, al modo de. {antzera, gisara, modura}
1979g:181,19; 1981c:151,02; 1984b:027,01
axaleko irudi. imagen superficial. 1972b4:092,13
hitzaren irudi idatzi. imagen escrita de la palabra.
1972b1:031,21
irudi idatzi. 1972b1:031,21;032,13
- irudi-gogoeta. iz.** imagen e idea.
1984b:028,06
- irudikor. izond.** (imaginativo) malpensado.
1961a:059,03; 1975b:088,12
- irudimen. iz.** imaginación.
1964g:181,06; 1972b4:072,10;092,08; 1972b5:127,08,12;
1972e:159,04; 1975b:091,04; 1984b:028,06;031,05;
1985a:115,03
- irudipen. iz.** creencia, imaginación, opinión. {ustekari}
1972b2:041,16; 1972b4:106,05; 1978a:028,04;
1983e:136,08,08; 1985a:116,04
- IRUDIPENEZKO. izlag.** imaginario, figurado. / figuré. / imaginative, figurative. {alegiatzko, baliz(ka)ko}
1979d:122,14
- iruditu, irudi, iruditzen. zaio ad.** parecer, creer, ser de la opinión. {uste izan}
1958h:100,10,10,18,18;105,19; 1959a:128,17;130,07;131,25;
1961a:047,03,07;049,01,10,10...(15); 1962f:084,06;085,01;
1964c:071,06; 1964g:179,10; 1966a:067,02;069,13;
1968c:092,06;093,03;094,09,11;096,06...(6);
1968d:136,06;137,05;138,06;140,06;141,04...(13);
1971e:094,03;095,11,14;096,07,07...(18);
1972b0:023,03;024,10;026,06;027,06;
1972b1:030,01;034,22; 1972b2:039,06;041,05;045,05;
1972b3:055,17;061,04;
1972b4:066,05;068,12;069,09;071,17;074,10...(17);
1972b5:119,09;121,09;125,08,10;131,03...(8);
1972e:158,11; 1975b:087,02,06,10;088,17;089,02...(6);
1978a:027,05;029,05;033,04,08;034,08...(9);
1978c:161,06;163,11;165,17;168,02,03...(11); 1979d:122,11
1979g:175,20;181,10;183,06;185,04;
1981c:137,08,08;138,14;142,05;145,16...(24);
1981i:112,01,11;113,10,14;114,08...(6);
1983a:047,09;051,04,06;052,09;053,01...(12);
1983d:115,11;117,04,04;119,02;120,06...(9);
1983e:125,11;128,10,10;129,02,04...(7);
1983f:187,06;188,13;190,07;
1984b:027,02;029,13,15;030,04;031,08...(13);
1985a:110,03;111,05,13;113,01;116,01...(7);
1985b:187,01,06;189,13;190,13,15...(8); 1985c:194,02;
1985d:075,04;076,06,078,13;079,02,09...(13);
1986c:169,08;173,05;174,14;177,12;
1987d:079,09;080,09,13
- iruzkin. iz.** comentario. / commentaire. / commentary, comment. {azalpen}
1981c:145,01
- IS. SN. / SN. / NP.**
1981c:145,01
IS NOR. SN Nor.
1981c:145,01

- iseka. iz.**
ISEKA EGIN. burlarse.
1972b4:104,01
- isilaldi. iz.** tiempo de silencio.
1983a:053,04
- isilean. adlag.** a escondidas, calladamente,
silenciosamente. {epaixka, isilik, ixil-gordean}
1978a:044,08
- isilik. adond.** en silencio, ocultamente. {isilean,
ixilik}
1978a:042,02
- isiltasun. iz.** silencio.
1978a:041,03
- isilune. iz.** momento de silencio. / moment de
silence. / silence, pause, break. {"pauza". eten,
geldiune, ixilune}
1972b4:099,09
- iskanbila. iz.** bulla, jaleo. {gatazka, sesio}
1966a:067,08; 1978c:165,02; 1983a:067,04
- isla. iz.** isla. {irla}
1972b5:116,01
- islandiar. iz.** islandés (pop.).
1985a:113,02
- isomorfismo. iz.** isomorfismo. / isomorphisme. /
isomorphism. {"bana-banako (atxikidura)"
1968c:092,10;093,02; 1972b4:092,12
- isomorfo. izond.** isomorfo.
1968d:151,09
- ispilu. iz.** espejo.
1971e:093,03; 1972b0:026,03; 1972b5:122,07;
1978c:172,04,04; 1979g:175,01; 1981c:149,11
ispilu gisako. 1979g:175,02
- ispiritu. iz.** {Ik. izpiritu}
1978a:039,10
- istant. iz.** instante. {une, momentu, mementu}
1978c:161,06
- istilu. iz.** conflicto, jaleo, lío. {"imbroglio",
gatazka}
1966a:067,09; 1968d:142,01;150,06; 1968e:076,06;
1971e:095,10;107,03; 1972b4:094,17;099,18;
1972b5:116,05;122,09; 1972e:156,15;
1978c:161,10;165,03;172,09
1979d:122,09; 1979g:179,14;181,05; 1981c:143,04;
1983e:128,07; 1983f:190,08; 1985c:192,13; 1986e:170,12
- istorio. iz.** asunto, cuento, leyenda, historieta,
{ipui(n), kontu, pasadizo}
1978a:032,08; 1983a:059,06; 1984b:042,12
[historio.]
1972b4:098,12
- istudiatu. du ad.** estudiar. {aztertu, ikasi}
1958h:099,10
- istudio. iz.** estudio. {ikerlan}
1968d:136,16
- isuri. iz.** apetencia, inclinación, tendencia. {aztura,
ixuri, joera}
1968d:146,02;148,04; 1978c:167,16;168,11; 1984b:035,05;
1985e:194,06; 1985d:077,12,12;078,11
- isuri, isurtzen. zaio ad.** derramar, emanar.
1978c:161,06; 1981c:143,12;163,12
- isurkari. iz.** líquido.
1972b0:028,03
- it.** ("Italianoa" adierazteko laburdura).
1971e:096,03;102,03
- italiano. iz.** 1 italiano (pop.). 2 (hizk.). {1 italiar,
2 italiara}
1972b5:116,05;122,16; 1979g:182,02,04
- italiar. iz.** italiano (pop.). {italiano}
1961a:054,05; 1972b4:100,15;101,01; 1979g:184,19;185,01
- italiera. iz.** italiano (hizk.). / italien. / Italian.
{italiano}
1979g:181,18,19,19
- itaunketa. iz.** encuesta. / enquête. / (e)(i)nquiry,
survey, study. {"inkesta"}
1981c:138,04,07;139,03;152,11
- ito. da ad.** ahogar(se).
1983a:049,05; 1985d:077,09
- itsasketa. iz.** navegación. {navigazione}
1964c:073,06
- itsaskin. iz.** 1 añadido, apéndice, postizo. 2 (sufijo).
{1 emendailu, eraskin, gehigarri. 2 atzizki}
1971e:096,18
- itsaskor. izond.** contagioso, pegajoso.
1983e:126,05; 1984b:038,10
- itsaso-erreka. iz.** mar y río.
1958h:102,12
- itsatsi, itsasten. ad.**
itsatsi. ad. estropear, averiar. {[=hondatu,
≈matxura]}
1983e:133,03
- itsatsi. zaio ad.** adosar, añadir, pegar. {erantsi,
gehitu}
1968d:152,08; 1972b0:026,03; 1972b4:079,03;104,14;
1983d:122,02; 1984b:045,08; 1985a:107,03; 1985d:085,02
- itsu. izond. eta iz.** ciego.
1972b1:033,19; 1972b3:057,15; 1972b4:068,12;
1983a:070,02
ITSU-ITSU. *adond.* a ciegas, a ojos cerrados.
1972b1:031,22
ITSU-ITSUAN. *adond.* a ciegas. {itsumustuka}
1968d:151,02; 1985a:112,06
- itsumustu. iz.**
ITSUMUSTUAN. *adond.* a ciegas,
inconscientemente, irresponsablemente.
{haztamuka, itsumustuka}
1978c:167,12; 1983d:115,10; 1983f:187,08
ITSUMUSTUKO. *izlag.* inconsciente,
irresponsable.
1981c:144,01
- itsumustuka. adond.** a ciegas. {haztamuka,
itsu-itsuan}
1979g:177,09
- itsurik. adond.** cegado.
1971e:093,08
- itsusi. izond.** feo.

- 1979g:184,03
itsuski. adond. feo, feamente.
 1968d:141,14
- itsutu, itsu. du ad.** cegar.
 1978a:044,07
- iturburu. iz.** étimo, procedencia, fuente, origen.
 {iralgi, etorki, jatorri, iturri, sorburu}
 1959a:129,06;130,14; 1961a:048,05,08;052,09;
 1962f:085,05; 1968d:144,02; 1971e:094,07;095,10;108,04;
 1972b2:041,04; 1972b3:057,05; 1972b4:092,11;097,20
 1972b5:119,14; 1975b:088,04; 1978a:027,02;032,07;034,02;
 1979g:184,18; 1981c:165,11; 1981e:113,10; 1983a:059,15;
 1983f:189,05;
 1984b:034,03; 1985b:192,05; 1985c:192,04;
 1985d:078,13;081,07
iturburu komun. origen común. 1971e:097,12
lañezko iturburu. 1981c:140,15
- iturri. iz.** fuente. / source. / origin, source.
 {iturburu, sorburu}
 1961a:048,12;049,04;054,03,04,05...(8); 1966a:068,12
SOR-ITURRI. fuente creadora, vía de
 creación.
 1968d:148,01
hitzaren iturri. procedencia de la palabra.
 1972b5:118,09
- iturri-bilatze. iz.** búsqueda de fuentes.
 1961a:048,07
- itxi, itxitzen. du dio ad.** cerrar.
 1961a:055,05,06; 1978a:036,03; 1984b:040,01;044,05
- itxi. izond.** cerrado. / fermé. / close(d) (vowel), high
 (vowel). {gorako, hertsu, mehar}
 1972b3:063,02; 1972b4:071,26; 1972b5:115,03,05
 [E] ITXI. [e] cerrada. {[e] mehar}
 1972b5:125,11
- itxireki. iz.** abrir y cerrar (de ojos).
 1983f:188,15
- itxitura. iz.** oclusión, cerramiento. / fermeture. /
 closure, occlusion.
 1958h:100,07
- itxura. iz.** 1 apariencia, aspecto, figura, imagen.
 2 forma. {1 antz, egite-1, eite, irudi. 2 forma}
 1968d:136,10;148,12,12,12;149,13...(6); 1968e:076,06;
 1971e:094,13;100,07;103,07; 1972b0:028,16;
 1972b4:085,11;092,03;101,06;104,15; 1972b5:121,16;
 1975b:087,08; 1978a:026,03;027,02;043,07;
 1979g:173,01;177,03;178,07;182,14;
 1981c:148,02,07;158,11;166,05,05; 1983a:058,02;
 1983e:131,06; 1983f:187,03;189,10; 1985a:108,08,08;
 1985b:188,02;192,11; 1986e:173,03;177,03
ITXURAKO. izlag. de aspecto, parecido.
 {antzeko, gisako, moduko}
 1961a:061,10; 1981c:155,06; 1983d:120,02;122,02
ITXURAN. bajo el aspecto de, en forma de.
 1981e:112,09; 1985d:079,14
ITXUREN BERDINTSUTASUN.
 homomorfismo. {"homomorfismo"}
 1968c:093,02
 bake-itxura. apariencia pacífica.
- 1978c:163,05
 latin itxura.
 1981e:112,09
bakar itxurako. 1972b4:089,02
hizkuntzaren itxura. forma de la lengua.
 1985c:191,13
- itxuragabekeria. iz.** desatino, disparate.
 1985d:083,06
- itxuragabeki. adond.** de malas maneras,
 inadecuadamente.
 1961a:050,09; 1983a:067,04; 1983d:115,11; 1983f:187,06;
 1984b:028,01;035,10
- itxuragabe. izond.**
ITXURAGABEKO. izlag. deformado,
 inadecuado.
 1983a:057,09
- itxuragabetu. du ad.** deformar.
 1958h:106,11; 1972b1:033,10
- itxuragaizki. adond.** de malas maneras, rudamente.
 1979g:184,08
- itxuragaizto. iz.**
ITXURAGAIZTOKO. izlag. de mal aspecto,
 deforme, malforme.
 1961a:060,13
- itxuragaiztotu]. du ad.** deformar, malformar. /
 déformer. / to deform, desfigure. {itxuratxartu}
 1959a:131,29
- itxurakeria. iz.** fingimiento, hipocresía.
 1981e:114,01; 1983e:128,03
- itxuraldaketa. iz.** metamorfosis, mutación,
 transformación.
 1983f:189,02
- itxuraldatu, itxuraldatzen. da ad.** cambiar,
 transformar. {formaldatu}
 1958h:100,17; 1971e:095,15; 1972b4:068,03;
 1979g:178,07,08; 1981e:150,15; 1983f:189,03; 1986c:175,06
- itxuraldatze. iz.** 1 cambio formal, metamorfosis,
 alomorfo. 2 transformación (Gram.). /
 2 transformation. / 2 transformation, change,
 conversion. {antzaldatze, formaldatze,
 "tra(n)sformazio"}
 1968d:146,05; 1971e:096,08;
 1972b4:089,09;090,04;091,04,08;094,15...(6)
DELETION ITXURALDATZE.
 transformación de supresión, transformación de
 eliminación.
 1972b4:097,05
ELKARREN ITXURALDATZE. forma
 equivalente, variante, alomorfo. / allomorphe. /
 allomorph. {aldaera}
 1968d:145,05
ERRELATIBO ITXURALDATZE.
 transformación relativa (relativización),
 transformación de relativo. / transformation
 relative. / relative transformation
 (relativization).

- 1972b4:090,02
- iturapen. iz.** representación. {adierazpen}
1983e:132,03;136,03
- ituratu. du ad.** conformar, dar forma, ilustrar.
{antolatu, eratu, tankeratu}
1985d:075,07
- ituratxartu. ad.**
"ituratxarturik". deformado, malformado,
(deformar, malformar).
1985b:189,05
- ituraz. adond.** aparentemente.
1968d:144,05; 1972b2:048,14; 1972b3:052,07;
1972b4:067,10;091,12;100,02;104,07;107,06;
1972b5:116,10; 1978a:041,04; 1979g:181,15; 1983a:052,03;
1983d:121,15
1983e:128,03; 1983f:188,11; 1985b:192,08
- iturazko. izlag.** digno, presentable.
iturazko maila. nivel digno. 1984b:029,12
- itzal. iz.** 1 influencia. 2 sombra. {1 eragin.
2 errainu}
1979g:180,10; 1983a:068,12; 1983e:136,02
- itzali. da ad.** apagar, extinguir. {ilaundu}
1983a:064,09
- itzalpide. iz.** forma de extinción, modo de apagar.
1972b1:033,16
- itzeuki*. ad.**
HOBEKI ITZEUKIZ*. considerándolo mejor,
teniéndolo por más apropiado.
1979g:182,18
- itzuli, itzul, itzultzen. ad.**
itzuli. da-du ad. 1 traducir. 2 devolver. /
1 traduire. / 1 to translate. {1 aldatu, irauli}
1958h:101,08; 1961a:049,10;050,09;053,05;056,08;
1962f:083,08;084,05,06,11; 1968c:092,05; 1968d:148,06;
1971e:099,14;103,02;107,16; 1972b1:034,21
1972b2:047,19;048,18; 1972b3:060,01;062,14,15,15;
1972b4:086,06;088,01;091,08;106,03;
1972b5:116,08;129,09,11,12,12... (8); 1975b:090,05
1978a:030,02; 1979g:178,11;185,05;
1981c:145,05;150,09;161,14; 1983a:059,16;063,08;
1983d:116,07; 1984b:045,05,06; 1985a:110,13;
1985d:080,10,10; 1987d:079,14
- itzuli. da.zai ad.** volver, regresar. {bihurtu}
1972b5:117,09; 1984b:040,11; 1985a:108,07; 1985d:077,14
hitzez hitz itzuli. traducir literalmente. {hitzez-hit
irauli}. 1972b5:117,06
itzuli berri. 1972b3:056,16
- itzulinguru. iz.** rodeo, perífrasis, circumlocución. /
périphrase, circonlocution. / periphrasis
(Gram.), circumlocution.
1983a:062,14
- itzulpen. iz.** traducción. / traduction. / translation.
{bihurrera, iraulpen}
1961a:057,09,14; 1962f:083,03;
1971e:096,05;097,10;100,02;101,04;109,15; 1972b1:034,20;
1972b3:062,05;063,01; 1972b4:069,08,08;082,07;087,05;
1972b5:121,18;129,13; 1978a:030,02;043,04; 1978c:163,14;
1979d:122,04; 1979g:185,13; 1981e:140,09;161,15;162,08;
- 1983a:060,12;064,07; 1983d:116,05
1984b:035,02;045,06; 1985a:109,05; 1985b:186,05;
1985d:080,12,12;081,02,02,03... (6); 1986c:174,17;
1987d:080,01
- ITZULPEN AUTOMATIKO.** traducción
automática. / traduction automatique. /
automatic translation.
1968c:093,10
- Biblia itzulpen.** traducción de la Biblia.
1972b1:034,19
- frantses itzulpen.** traducción al francés.
1972b4:083,09
- bateitik besterako itzulpen.* 1972b3:058,11
bestetik baterako itzulpen. 1972b3:058,11
erdal itzulpen. 1961a:053,03; 1971e:102,14
euskal itzulpen. 1981c:159,08
itzulpen (moduan). 1972b5:128,08
prosazko itzulpen. 1972b5:129,12
- itzultzaile. iz.** traductor. / traducteur. / translator.
1972b2:048,01; 1978a:035,03
euskal itzultzaile. 1971e:101,07
- itzuri. zai ad.** 1 escapar. 2 pasar por alto.
1981c:163,04;166,14; 1983d:120,12; 1984b:033,02;
1985d:086,10
- EZIN ITZURIZKO ZOR.** deuda impagable.
1985d:080,04
- ITZURI. adond.** escapando, fugitivamente.
{ihesi (adond.)}
1972b0:025,09; 1983e:130,05
- ixil. izond.** callado, silencioso.
1958h:098,14;104,15; 1978c:162,01; 1979g:175,08
- ixil-gorde. iz.**
IXIL-GORDEAN. adlag. en secreto,
ocultamente.
1958h:099,17; 1983a:062,05
- ixildu, ixil, ixiltzen. du ad.** callar, silenciar.
1972b3:052,04; 1972b4:091,09; 1978c:167,08;
1983a:070,05; 1983d:123,08
- ixilerazi, ixilerazten. du ad.** hacer callar.
1983a:070,05
- ixilik. adond.** {Ik. isilik}
1975b:089,05; 1984b:026,13
- ixilka. adond.** calladamente, silenciosamente.
{epaixka, ixil-gordean}
1984b:040,06
- ixilpe. iz.**
IXILPEAN. adlag. ocultamente, en secreto.
1961a:054,07; 1983a:074,13; 1987d:080,13
- ixilune. iz.** {Ik. isilune}
1981c:145,15
- ixuri. iz.** {Ik. isuri}
1984b:039,04; 1985b:185,05; 1985c:192,10; 1985d:087,04;
1986c:169,09
- izabar. iz.** natural de Izaba.
1983e:133,02
- izaera. iz.** modo de ser, carácter. / caractère. /
character, nature.
1958h:097,09;104,01; 1959a:131,31; 1968c:092,01;

- 1972b5:130,18;132,11; 1983a:051,12;062,08;065,10;
1983e:125,08; 1985a:116,13; 1985d:085,02
- nazio** *izaera*. personalidad nacional.
1972b5:122,05
- hizkuntzaren izaera nabar-aldakor*. característica
abigarrada y cambiante de la lengua.
1968c:092,04
- izaerazko lokarri*. lazo existencial, unión natural.
1959a:132,02,06
- izaki**. *adond*. siendo, ya que se es.
1972b1:035,15;037,15; 1972b4:081,09; 1981c:160,15;
1983e:132,12;134,20; 1984b:028,08
- izaki**. *iz*. 1 ente, cosa. 2 ser animado. / 2 être
animé. / 2 living being, animate being.
1964g:180,01;181,05; 1972b2:043,15; 1972b4:071,13,14;
1979g:182,16; 1985a:110,11
- izan**, *izaten*, *izango*. *ad*.
izan. *da ad*. ser.
1958h:097,02,03;098,02,09,14...(75);
1959a:125,01,03,05,06,07...(49);
1961a:047,03;048,03,06,06,08...(50);
1962f:084,02,06,07,08;085,05;
1964c:071,03,05,08,14;072,02...(11);
1964g:179,03,10,11,11,12...(14);
1966a:068,07,08;069,01,01,05...(8);
1968c:089,03,04,07,07;090,01...(41)
1968d:135,04,10,11,12;136,01...(93);
1968e:075,05,06,06,08;076,01...(15);
1971e:093,02,03,06,08;094,02...(55);
1972b0:023,01,03,07,08,09...(80);
1972b1:029,02,08,09,11,12...(77);
1972b2:039,02,05,09,09,10...(74);
1972b3:051,04,05,12;052,03,07...(83);
1972b4:065,02,05,06,08;066,07...(55);
1972b5:109,02,04,04,07,07...(55);
1972e:155,04,10;156,01,06,06...(34);
1975b:087,06,07,07,11,11...(18)
1978a:025,03,03,08,08;026,02...(55);
1978c:161,09,09;162,06,06,11...(71);
1979d:121,03,04,05,07;122,06...(16);
1979g:173,09,11,12,12;174,02...(89);
1981c:137,07;138,07,09,16;139,01...(55);
1981i:111,02,03,03,07;112,04...(30);
1983a:047,04,04,05,06,06...(55)
1983d:115,03,03,11;116,03,05...(38);
1983e:125,02,03,04,05,06...(55);
1983f:187,03,03,05,05,07...(23);
1984b:025,04,07,07,07;026,06...(76)
1985a:107,02,02,02,03,03...(87);
1985b:185,07,08;186,05,06,09...(35);
1985c:191,05,09,09,10,12...(19);
1985d:075,03;076,02,04,06,06...(41)
1986c:169,03,08,10;170,01,03...(34);
1987d:079,03,04,05,07,07...(25)
- izan**. *du ad*. haber, tener.
1958h:098,15;101,04;104,03;105,09;
1959a:127,01,14,14;128,04;129,08...(9);
1961a:047,07;062,07;
1968c:089,06;090,06;092,04;094,11;095,18...(6);
1968d:139,12;144,05;145,03,04;147,03...(8);
1971e:094,03,13;095,02,04;097,04...(13);
1972b0:023,02;024,01,04;025,01,08...(6)
1972b1:030,01,01;031,01,10;034,09...(6);
1972b2:040,04;041,05,06;043,10,11...(11);
1972b3:051,05;053,15;055,10;057,02;059,04...(9)
1972b4:067,06,08;071,06;073,10;077,01...(17);
1972b5:113,04;116,09;117,08;123,05,09...(20);
1972e:157,07;158,08; 1975b:088,12;
1978a:025,05,06;026,09,13;027,08...(27);
1978c:161,10;162,04;163,07,12;164,05...(10);
1979d:121,03;122,01;123,03;
1979g:173,07;178,04;179,14;183,09;185,05;
1981c:141,06;143,03;146,06;148,01; 1981i:113,04;114,09;
1983a:048,02,08;049,09;051,03,04...(21);
1983d:115,11;116,01,04;120,07;121,11...(6);
1983e:125,04;126,02,11;127,04,06...(11); 1983f:188,04,09;
1985a:107,11;108,08,16;109,05;111,04...(8); 1985b:186,01;
1985c:191,04;193,08;
1985d:075,02,05;078,02,04;079,07...(9);
1986c:170,07;174,17; 1987d:079,14,15;080,03,05,16...(7)
- DELA** *ETA*.
1971e:102,14; 1972b1:031,07;034,18;
1972b2:044,14;045,17; 1972b3:060,17,19; 1972b4:074,13;
1978a:025,02;035,01; 1979d:121,01; 1979g:179,05;
1981c:157,05;166,15; 1983d:121,03; 1983e:127,08;
1985b:187,08;191,03; 1985d:082,02
- DELA... DELA...**
1972b0:025,12,12; 1972b3:056,07,07,11; 1979d:121,03;
1981c:143,06,06; 1983e:135,11,11,11; 1983f:187,06;
1985b:188,01,01,01; 1986c:169,02,02;173,06,06
- DEN DENEAN**. tal cual.
1979g:177,03
- IZAN ERE**. efectivamente, así pues, en efecto,
porque.
1958h:104,01; 1962f:084,09; 1968c:091,02;095,06;
1971e:093,03; 1972b3:051,12;053,14;060,20;
1972b4:065,05;072,03;081,01;088,01;095,02...(7);
1972b5:111,01;119,02;127,15; 1975b:088,17;
1978a:027,10;039,06; 1978c:167,10;171,09; 1979d:122,11;
1979g:179,04; 1981i:112,04
1983a:048,04;049,05;066,01;068,10; 1983d:115,05;117,08;
1983e:125,09;131,10,14;134,20;
1985a:108,06;110,09;113,13;116,13; 1985c:191,11,11
1985d:079,03,14; 1987d:079,06
- IZAN** *EZIK*.
1958h:102,03; 1968c:095,16; 1968d:138,03;152,13;
1971e:107,13; 1972b2:044,20;
1972b3:053,08;059,12;061,05; 1972b4:097,01;
1972b5:112,01; 1978a:026,09,13;034,04,07;043,07;
1979g:174,13;175,08; 1981i:112,15;
1983a:049,05;054,07;074,12; 1985a:111,02
- IZAN**, *-TZAT*. tener por, considerar, estimar.
{etsi-, tzat jo}
1978a:044,21
- IZATEKO**. *iz*. acontecimiento, lo que ha de ser.
1985a:107,09
- ZENA**. difunto.
1958h:102,03; 1961a:051,01; 1981c:140,09;146,13;
1983a:061,12; 1983d:116,11;123,13; 1984b:035,02;
1985b:185,02
albadadi. 1985a:116,14
albaledi. 1971e:104,02; 1983d:123,13; 1985a:118,12

izan berri. 1968c:089,03

izan. iz. ser.

1972b4:095,14,14:097,07; 1972b5:111,13;
1972e:158,11;160,08; 1983a:069,04; 1983e:125,05

IZANDUN, poseedor.

1971e:110,01

izar. iz. estrella.

1972b0:026,11,12:027,02; 1983e:130,02

izartxo. iz. asterisco. / astérisque. / asterisk, star.

1961a:060,14; 1971e:099,09

izate. iz. ser, existencia. {izan (iz.)}

1968c:092,01:093,05; 1968d:148,01;152,08; 1972b4:108,05;
1972b5:113,10; 1972e:156,06; 1978a:026,01:027,03:030,04;
1978c:172,09

izate praktiko. 1978a:043,12

izatezko. izlag. ontológico. / ontologique. /

ontological. {"ontologiko"}

1972b3:058,19

izaba. iz. tía.

1972b5:110,15

izen. iz. 1 nombre, sustantivo. 2 apelativo. 3 fama. /
1 nom. / 1 name, noun. {1 sustantibo. 2 deizio.
3 fama, ospe}

1958h:097,10:099,07;103,02; 1959a:131,25;132,08;
1961a:054,07:055,09:056,08;059,04; 1966a:067,07:068,08;
1968c:090,08:096,02;
1968d:136,14;137,03;140,04;141,13,14...(11);
1971e:093,01:095,07,07,15:096,02...(17);
1972b1:031,02:034,21:037,09,10,10;
1972b2:041,16:042,05,14,14,17...(8)
1972b3:055,05,07:056,04:060,01;
1972b4:066,06,06:071,09:073,04:083,02...(25);
1972b5:111,11,12,13;119,20:120,15...(10);
1975b:088,09,13,20:089,03; 1978a:034,02,04,04;
1978c:170,02; 1979d:121,02:123,01;
1979g:182,11,11;184,02;
1981c:140,04,06;141,02,09;146,10...(17)
1981l:111,03,07;112,01,03,09...(10);
1983a:049,02:054,08:058,10:059,12:062,12...(9);
1983d:115,05,05;116,09;117,03,09...(16);
1983e:125,05,05,06;128,02:131,12; 1983f:189,08;
1984b:034,10,11:038,13; 1985a:108,04;116,02;118,06,08,09;
1985c:193,02; 1985d:079,09:080,09,09;
1986c:170,15;171,13,15;173,06,16...(6)

BAKOIZTASUN IZEN. nombre singular,
nombre referido a una unidad.

1972b5:120,16

DENBORA-NEURRI IZEN. nombre de
medida temporal, (denborazko aditzondoak).

{aldi-hitza}

1971e:098,05

EZIN KONTA DAITEKEEN IZEN. nombre
incontable. / nom non-comptable. /
uncountable, non-count, mass noun.

1972b1:031,02

IZEN ABSTRAKTO. nombre abstracto. / nom
abstrait. / abstract noun.

1972b1:031,01

IZEN BEREZI. nombre propio. / nom propre. /

proper noun. {izen nagusi, izen propio}
1978a:029,06:034,07,10

IZEN ELKARTU. nombre compuesto.
1983d:122,06

IZEN MUGAGABE. nombre indefinido,
nombre indeterminado. / nom indéterminé. /
indefinite noun.

1972b4:105,02

IZEN MUGATU. nombre definido, nombre
determinado. / nom déterminé. / definite noun.
1981c:139,13; 1983d:119,03;120,02

IZEN NAGUSI. {izen berezi, izen propio}
1972b4:085,14

IZEN PROPIO. nombre propio. {izen berezi,
izen nagusi}

1968d:141,10,13;142,04;148,15; 1972b4:104,14;
1983d:122,02; 1983f:190,04; 1985b:188,10;
1985c:192,12;193,01

IZEN SUSTANTIBO. nombre sustantivo. /
nom substantif. / substantive noun.

1972b1:029,13,13

IZEN (KONTAGAI). nombre contable. / nom
comptable. / count noun, countable noun.
{“konta daitekeen izen”}

1972b1:030,17

IZENEAN, -(R)EN. en nombre de.
1959a:132,20; 1972b4:093,03; 1979g:181,12;182,11;
1981c:165,06; 1985a:109,10

LIBURU-IZEN. nombre de libro, título.
1968c:096,02

(KONTA DAITEKEEN) IZEN. {izen
(kontagai)}

1972b1:030,17

aste izen. nombre de día de la semana.

{aste-egun izen, asteko izen}

1972b5:119,01

aste-egun izen.

1971e:095,15

aste-izen.

1971e:098,13

edari izen.

1985c:192,11

egun-izen. nombre de día.

1971e:093,01

hiri (izen).

1981l:111,07

hirixka izen.

1981l:111,07

ibai izen.

1981l:112,09

kolore izen.

1972b5:124,15

landare-izen.

1961a:056,08

erabateko izen. nombre genérico. 1981c:159,04

erdal izen. 1981c:146,10; 1983d:118,04

euskal izen. 1968d:149,02; 1983d:118,04,09,11;121,01

- euskal izen arrunt*. 1983d:118,09
hiru silabako izen. nombre trisilabo. 1958h:101,16
izen arrotz. 1968d:141,13
izen frantses. 1972b2:043,03
izen gaiztoko. de mala fama. 1981c:155,11
izen germaniar. 1972b2:042,18
izen jator. 1972b2:043,03
izen on. buena fama. 1983a:057,06;062,12
izen propio modura. 1971e:109,02
izeneko izlag. de nombre. 1972b3:061,05
peritonazko (izen berezi). nombre propio de persona. 1978a:029,06
- izen aldameneko. iz.** adjetivo. {adjetibo, izen lagun, izenondoko}
 1972b4:088,01
- izen lagun. iz.** adjetivo. {adjetibo, izen aldameneko, izenondoko}
 1972b1:029,13,13
- izen perpaus. iz.** predicado nominal, frase nominal (oración copulativa). / prédicat nominal. / nominal predicate.
 1981c:153,12
- izen-deitura. iz.** nombre y apellido.
 1961a:055,07
- izen-joko. iz.** declinación, flexión nominal. / flexion nominale. / nominal flexion, noun inflection, noun declension. {"deklinazio". deklinabide}
 1968d:149,09
- izen-multzo. iz.** grupo nominal.
 1986c:170,15
- izen-oin. iz.** tema nominal. / thème. / nominal stem. {"izen-ondo"}
 1981c:139,13;157,10
- izen-ondo. iz.** tema nominal. {"izen-oin"}
 1981c:139,13
- izen-ondoko. iz.** 1 adjetivo. 2 elemento adnominal. / 1 adjectif. / 1 adjective. {adjetibo, izen aldameneko, izen lagun}
 1961a:056,05; 1971e:099,12;109,12
 [izenondoko.]
 1971e:099,12
- izen-titulu. iz.** nombre y título, denominación y título.
 1985a:108,03
- izenburu. iz.** título. {idazpuru, titulu}
 1961a:050,09;051,11; 1975b:087,02; 1979g:185,13;
 1983a:047,05;055,11;066,11; 1984b:043,08
- izendatu, izenda, izendatzen. du ad.** 1 denominar, designar, nombrar. 2 llamar. 3 citar. / 1 nommer. / 1 to name, call, designate.
 {1, 2 deitu. 3 aipatu}
 1959a:126,04;132,02; 1961a:048,11;051,02;053,05;056,02;
 1966a:067,11; 1968c:090,10; 1968d:142,03;
 1972b3:053,16;060,16;
 1972b4:093,04,05;096,15;099,04;100,06
 1972b5:130,13; 1978c:161,03;164,09; 1981e:137,07;
 1983a:049,02;050,06; 1983d:115,07; 1984b:032,03;034,11;
 1985a:118,09; 1985b:188,10
- izendatuki. adond.** (nombrar) expresamente, literalmente. {berariatz, espresuki}
 1985a:109,04
- izendegi. iz.** nomenclator. / nomenclature. / vocabulary, nomenclator.
 1981i:114,02
- izengoiti. iz.** apodo, mote, seudónimo. / pseudonyme. / pseudonym, nickname.
 {gaitzizen}
 1961a:055,07; 1972b4:077,07;096,15;100,06;
 1975b:088,09
 GENITIBO IZENGOITI. apelativo genitivo, seudónimo genitivo.
 1986c:173,05
- izenki. iz.** forma nominal del verbo.
 1968d:151,04
- izenordain. iz.** pronombre. / pronom. / pronoun.
 {izenorde}
 1981c:164,13
 IZENORDAIN ERAKUSLE. pronombre demostrativo. / pronom démonstratif. / demonstrative pronoun.
euskal izenordain erakusle. 1971e:108,04
 [izen ordain.]
 1968d:150,06; 1972b4:073,05,05
 [izen-ordain.]
 1981c:140,07;160,02
- izenorde. iz.** pronombre. / pronom. / pronoun.
 {izenordain}
 1968d:150,06
 [izen orde.]
 1972b1:029,13,13
 [izen-orde.]
 1968d:136,14
- izenpe. iz.**
 IZENPEAN. bajo nombre.
 1968e:076,03; 1984b:031,03; 1985b:188,03
- izerdi. iz.** sudor.
 1958h:098,09
- izkribatzaile. iz.** escribiente. / employé aux écritures. / writer. {autore, egile, idazle}
euskal-izkribatzaile. 1959a:125,04
- izkribu. iz.** escrito. / écrit. / writing. {idazki, idazti}
 1972b2:044,08; 1972b5:122,08; 1972e:160,01;
 1978a:026,07;028,12;034,10;035,12; 1978c:170,05;
 1983a:055,03; 1983e:132,02; 1986c:172,07; 1987d:081,09
 IZKRIBUZ. *adlag*. por escrito.
 1968d:135,11;137,07;144,02;146,09;152,08; 1968e:076,05;
 1971e:096,10; 1972e:155,02;157,06,07;
 1979g:175,12;181,12;182,04; 1983a:060,14; 1983d:123,06
 1983e:127,05; 1984b:041,07; 1985a:114,08
 IZKRIBUZKO. *izlag*. escrito (*izond.*). {idatzi (*izond.*)}
 1972b1:032,13; 1979g:175,05; 1981c:141,01
 erlijio izkribu]]. escrito religioso. {erlijio

iskribu]]
1978a:032,10
euskal izkribu. 1983a:053,04
izkribu bidez. 1972b5:115,08
izkribu gotiko]]. [iskritu gotiko]]. 1978a:031,06
izkribu ikasi. 1978c:165,17
izkribuzko (euskara). [euskara idatzi]. 1968d:135,06
[ezkribu].]
[iskribu].]
[iskritu].]

izkutatu, izkututzen. da-du ad. esconder(se),
ocultar(se). {ezkutatu, gorde (*ad.*) 2}
1972b4:097,16; 1972b5:119,09; 1978a:037,02; 1983e:136,02
IZKUTATZEKO. a esconder, para esconder,
ocultable.
1972b4:099,02

izkutu. izond. escondido, oculto. {ezkutu (*izond.*),
gorde (*izond.*), izkutuko}
1958h:101,07; 1968d:153,10; 1971e:099,11;
1972b4:068,10;092,14;101,02,07; 1978a:027,01;
1981c:141,06

IZKUTU. iz. secreto. {ezkutu (*iz.*)}
1958h:106,11

IZKUTUAN. adlag. a escondidas. {epaixka,
gordean}
1968c:095,01; 1972b3:053,09;054,04; 1981c:162,02;
1983a:058,09

IZKUTUKO. izlag. latente, oculto, profundo.
1961a:057,04
izkutuko desberdintasun. diferencia latente.
1972b4:068,03
mami izkutu. contenido latente. 1972b4:067,02
"izkutu hondar". 1985a:118,05

izoztu. du ad. helar.
1984b:037,06

izpi. iz. pizza, poco.
argi-izpi. atisbo de explicación.
1985d:081,07
arrazoi izpi. atisbo, pizza de razón.
1971e:105,01

izpiritu. iz. espíritu. {ispiritu}
1972b5:111,02;122,07
herri izpiritu.
1972b5:122,05
herri-izpiritu.
1972b5:122,07

izter lehengusu]]. iz.
[izter lengusu].]
1972b5:110,17

izter-lehengusu]]. iz.
[izter-lengusu].]
1983e:126,01

izterlehengusu]]. iz.
[izterlehengusu].] pariente lejano, lengua
emparentada remotamente.

1979d:121,01

izugarri. izond. 1 enorme. 2 espantoso.
[1972b1:029,03; 1972b2:047,06; 1972b3:059,04;060,06;
1972b4:070,08;076,06; 1978c:169,03

IZUGARRI. adond. muy, enormemente,
terriblemente. {hagitz, oso}
1961a:052,11

izur. iz. bucle, rizo.
1972b4:084,03,05

izurri. iz. peste.
1959a:128,13

izuti. izond. miedoso.
1984b:039,16

j

jabe. iz. dueño.

1959a:131,26;132,13; 1961a:050,15;051,07;056,13;
1972b0:024,17;028,13; 1972b2:045,16;
1972b4:091,11;092,08; 1972b5:116,16; 1979g:176,02;
1983a:049,02,02;057,14;068,07; 1983e:130,10;
1984b:041,01; 1985a:113,12;116,10
bere buruaren jabe oso izan. ser completamente
independiente. 1983a:050,06

jabego. iz. propiedad. {jabetasun, jabetza}
1972b2:043,02

jabetasun. iz. {jabego, jabetza}
1972b0:028,13

jabetu, jabe, jabetzen. da ad. 1 darse cuenta.
2 adquirir, adueñarse. {1 konturatu, nabaritu
(*da*), ohartu}
1968c:094,07; 1972b3:058,12;060,03; 1972b4:079,16;
1978c:167,10; 1981c:150,09; 1985a:109,03

jabetza. iz. {jabego, jabetasun}
1959a:131,27

jadanik. adond. ya. {dagoeneko}
1972b1:033,05; 1978c:163,01; 1979g:185,14; 1983d:123,09;
1985a:111,14; 1985d:085,02

jai. iz. fiesta.
1985a:107,03,05

jainko. iz. dios.
1972b0:025,12; 1972b5:121,09

Jainko. Dios.
1964c:073,06; 1964g:179,12,12; 1968c:090,03;
1983a:050,06; 1984b:032,01;041,12

jainko ttiki. diosecillo. 1983a:069,06
Jainkoak daki. ¡a saber!, ¡quién lo sabe!.
1968c:091,07

Jainkoak nahi badu. ¡si Dios quiere!. 1961a:051,04
Jainkoari eskerrak. ¡gracias a Dios!. 1958h:098,12

jai0, jaiotzen. da ad. nacer. {sortu 3}
1961a:065,12; 1971e:094,03; 1972b2:039,09;
1972b4:085,02;096,15;106,09; 1972b5:124,17;
1978a:042,07; 1979g:185,03; 1981i:113,13;

- 1983a:069,10:070,06
1983d:115,07; 1985a:111,12; 1985b:192,10; 1985d:079,12;
1986c:170,03
jaió berri. recién nacido. 1972b3:061,05
- jaioterri. iz.** 1 lugar de nacimiento. 2 patria.
{sorterri}
1958h:102,11; 1961a:065,14; 1985a:107,10;111,08;
1986c:171,13
- jaiotze. iz.**
JAIOTZETIKO. *izlag.* innato. / inné. / innate.
1972b5:110,09
JAIOTZEZ. *adlag.* de nacimiento. {sortzez}
1981l:112,17; 1983a:059,15
- jaitsi. da ad.** bajar, descender. {jatxi}
1979g:176,06
- jakile. iz.** conecedor. {jakitun}
1985a:109,07
- jakin, jakiten, jakingo. du ad.** conocer, saber.
1958h:098,04;099,01.16.17:101,07...(8);
1959a:125,15;126,04,07,09.11...(11);
1961a:049,10;050,04,14;051,05,10...(17);
1964c:071,07,07,08:073,04;
1964g:179,08,10,11;180,03:182,04; 1966a:069,08,10;
1968c:090,03,05;091,07;094,03,09...(9);
1968d:139,03,17;141,12;149,12;152,09
1968e:075,10:077,01;
1971e:093,08:094,02,03;095,04,07...(11);
1972b0:024,11,13,15,15;026,11...(6);
1972b1:029,11;031,01:032,10,10;034,05...(17);
1972b2:039,06;041,12,13,15;043,07...(13);
1972b3:051,02;053,14:054,08,08;055,10...(14);
1972b4:066,04;067,08:069,02;070,07;072,07...(62);
1972b5:109,07;110,11,16,19;112,01...(22);
1972e:156,01,15,15;157,02;159,03...(8);
1975b:087,15:092,01;
1978a:026,02;027,04,10;030,08;031,07...(13);
1978c:161,09,12;162,03;163,01,08...(15); 1979d:121,07;
1979g:174,01,02;179,12,12;180,02...(10)
1981c:137,05;139,09;140,06,12;141,04...(40);
1981l:111,03;112,10;113,02,11,11...(11);
1983a:049,03,08,09;054,09;055,04...(22);
1983d:116,03,03;118,09,13;119,04...(6);
1983e:126,13,16;127,07;129,06;130,02...(9);
1983f:189,06;190,04,12;
1984b:026,01,04;027,00,08,08...(26);
1985a:108,01,01,12;109,03,04...(19);
1985b:185,06,07;186,02,10,11...(10);
1985d:077,15;078,07;079,07;080,05,05...(11)
1986c:170,04;172,09,11;173,02;175,08;
1987d:079,05;080,21;081,08
- JAKINA. adond.** por supuesto, sin duda.
{balidinbaitere, baldinbere, noski}
1958h:098,13;105,17; 1959a:125,14;126,09;129,01,06;
1961a:065,15; 1968c:093,07;095,12;
1968d:146,03;150,03;152,10; 1968e:076,01;
1971e:094,11;097,01
1972b0:023,05;026,05;027,09; 1972b1:031,22;033,04;
1972b3:053,08; 1972b4:071,07:080,07;090,06;105,02;
1972b5:110,02;114,03;116,13;119,08;125,01...(6);
1978a:029,04; 1978c:169,08; 1979d:122,02,12;
1981c:139,07;140,05,14;147,05,08...(8);
- 1983a:051,13;062,02;
1984b:043,11; 1985a:111,01;115,02;119,01;
1985d:081,01,01
- JAKINAREN GAINEAN.** con conocimiento de causa, conscientemente. {ohartuki}
1958h:099,08; 1961a:055,09; 1966a:068,05; 1972b4:076,10;
1975b:090,01; 1981c:148,08;152,03;166,09; 1983e:131,04;
1984b:034,12; 1985c:193,08
jakinaren gainekoen gainean. 1981c:148,08
- jakin. izond.** 1 culto, sabio. 2 evidente, conocido.
3 concreto. [1 eskolatu, ikasi, landu. 2 bistako, ezagun. 3 zehatz]
1968c:093,09;
1971e:093,07;094,05;100,10;105,09;107,18...(6);
1972b0:026,03,05;027,13;028,15; 1972b1:032,15;033,03,03;
1972b2:039,08,09;040,06;045,06;047,06...(7);
1972b3:053,02,11;
1972b4:065,08;075,10;077,05,05;083,05...(7);
1972b5:115,07;120,05;121,04;128,08; 1975b:087,11;
1978a:026,05;032,08;037,07;044,06; 1978c:171,01;
1979g:174,14;179,08;180,07;
1981c:143,06;145,11;155,05;165,07;
1983a:054,09;065,07;066,10; 1983d:121,16;122,02;123,06;
1983e:129,04;132,10;134,13; 1983f:188,09; 1984b:033,06;
1985b:192,09; 1987d:081,14,17
- jakinarazi, jakinarazten. dio.du ad.** dar a conocer, hacer saber. {aditzera eman, jakinerazi}
1958h:100,05; 1972b2:043,12; 1972b4:094,01
- jakinbide. iz.** método de conocimiento. {ezaupide}
1968d:144,03; 1983a:063,12
- jakinduria. iz.** sabiduría.
1958h:106,13; 1978c:170,02; 1984b:042,09
{jakinduri.]
1984b:027,03
- jakinerazi, jakinerazten. dio ad.** {Ik. jakinarazi}
1979d:122,17
- jakingarri. izond.** digno de conocerse.
1972b2:045,10;049,03,03; 1972b5:122,08; 1972e:159,01
- jakintsu. izond. eta iz.** sabio. {jakitun}
1958h:099,01,02; 1972b4:073,11;096,14; 1972e:156,13,13;
1975b:089,02; 1978c:165,17; 1983a:057,14;063,03;
1983d:118,11; 1984b:045,06
- jakintza. iz.** ciencia. {jakite, jakiunde, zientzia}
1968c:089,06;090,09; 1972b3:055,09;059,04;060,16;
1979g:175,02
jakintza natural. ciencia natural. 1968c:093,07
- jakite. iz.** ciencia, conocimiento. {jakintza, jakiunde, zientzia}
1958h:099,17;101,07; 1961a:047,08;048,03;
1968c:090,09;092,06;093,10; 1972b4:100,05;
1972b5:121,09; 1978c:171,17;172,10; 1979g:183,13;
1983a:056,08;058,04
1983f:188,02; 1984b:027,03; 1985a:110,05;119,07;
1985d:085,01
- JAKITE IZKUTU.** conocimiento interior, competencia.

- 1972b4:101,07
kantidade-jakite. ciencia cuantitativa.
 1968c:091,07
gaurreguneko jakite. ciencia actual. 1983e:131,07
jakite berriaren Biblia hondargabe. 1972b4:069,09
jakite enpiriko. ciencia empírica.
 1964g:180,05; 1972b4:071,14,15
jakite formal. ciencia formal. 1972b4:071,12
jakite huts. ciencia pura. 1972b4:071,12; 1983a:064,06
- jakitun, izond. eta iz.** 1 conocedor, sabedor.
 2 sabio. {1 jakile, 2 jakintsu}
 1958h:105,02; 1966a:068,04; 1972b0:024,17;
 1972b1:037,08; 1972b4:078,01; 1984b:027,00
euskal jakitun. 1975b:089,02
- jakunde. iz.** ciencia, conocimiento. {jakintza,
 jakite, zientzia}
 1984b:027,03
JAKIUNDEZKO. *izlag.* científico.
 1985a:108,17
- jan, jaten, jango. du ad.** comer. {irentsi}
 1972b2:042,17;043,03;046,06; 1972b4:103,10
hautsak eta pipiak jan. ser comido por el polvo y la
 polilla. 1961a:048,07
hitza, letra, hotsa, partizipioa jan. {[=hotsa irentsi]}
 1968d:141,08; 1971e:099,01; 1972b2:048,12; 1984b:041,12
lurra jan. dio. comer(le) el terreno. 1971e:099,01
- janari. iz.** comida, alimento. {hazkunde}
 1972b4:074,06
- jantzi. ad.** vestir(se).
 1972b1:034,02
- jantzi. izond.** culto, elevado, elegante. {apain,
 dotore, ikasi, landu}
 1978c:172,10; 1983d:115,11; 1984b:042,11;044,02
- jantzi. iz.** vestido.
 1986c:169,11
 iraultzaile jantzi. traje de revolucionario,
 uniforme de revolucionario.
erromantze jantzi. ropaje románico. 1981i:112,18
iraultzaile jantzia hartu. tomar hábitos de
 revolucionario. 1983a:052,10
- japones. iz.** japonés (hizk.). / japonais. / Japanese.
 1981c:138,01
- jaramon. iz.**
 JARAMON EGIN. dio. dar importancia,
 prestar atención. {kasu egin}
 1961a:048,05
- jardun, jardungo. du ad.** actuar. {ihardun (ad.)}
 1961a:057,11; 1984b:025,05
- jardun. iz.** actividad, ejercicio. {ihardun (iz.)}
 1984b:025,05; 1985a:113,04
- jarri. iz.** emanación, efluviu, flujo.
 1972b5:122,07
 ur-jario. derrame, efluviu.
 1975b:088,04
berri emateko jario. filtración informativa.
 1978a:026,11
- jarraiki. zaio ad.** seguir. {jarraitu}
- 1968d:142,08; 1971e:097,02;102,14; 1972b3:054,07;
 1972b5:122,12; 1975b:090,01; 1978a:035,06; 1978e:167,13;
 1979g:175,20; 1981c:143,08; 1983a:049,12;
 1983d:120,12; 1985c:191,02
JARRAIO. *adond.* siguiendo.
 1985c:193,09
- jarraikile. iz.** seguidor. {jarraile, jarraitzaile,
 segizioko}
 1978a:040,02
- jarraile. iz.** seguidor. {jarraikile, jarraitzaile,
 segizioko}
 1978c:170,02; 1983a:060,07
- jarraipen. iz.** continuación.
 1972b0:024,10
- jarraitu, jarrai, jarraitzen. zaio. du ad.** continuar,
 proseguir, seguir. {jarraiki}
 1972b1:031,06; 1972b2:042,14;043,17; 1972b4:072,14;
 1972b5:131,09; 1978a:039,10
ner hartan jarraitu. continuar yo con la misma
 opinión, mantenerme en lo mío. 1978a:038,02
- jarraitzaile. iz.** seguidor. {jarraikile, jarraile,
 segizioko}
 1972b3:053,16; 1978a:040,07;041,03
- jarrera. iz.** actitud. / attitude. / attitude.
 1978a:041,04; 1985a:115,10
- jarri, jar, jartzen. da-du. zaio ad.** colocar(se),
 poner(se). {ipini, paratu}
 1958h:097,07; 1959a:130,09,10,19; 1968c:094,13;
 1968d:135,04; 1968e:076,07; 1972b1:030,14;033,18;
 1972b2:039,07; 1972b3:061,08; 1972b4:085,09;093,09
 1972e:158,01; 1978a:044,17; 1979d:122,03;
 1981c:140,13,13;151,04;157,07;160,09...(6); 1983d:123,04;
 1984b:032,06; 1985c:192,11;
 1985d:078,01
JARTZEKO. a poner, para poner.
 1958h:101,10
- jasa. iz.**
 euri-jasa. aguacero, lluvia torrencial.
 1985a:116,03
- jasan. du ad.** padecer, soportar, sufrir. {nozitu,
 pairatu}
 1972b5:118,15; 1979d:121,05,05
- jasankor. izond.** llevadero, soportable.
 1978a:032,01
- jaso, jasotzen, jasoko. du ad.**
 1 alzar, elevar. 2 recoger, reunir, recopilar.
 3 grabar. 4 tomar. 5 percibir. {1 altxatu. 2 bildu.
 3 altxatu, gorde 2. 4 hartu}
 1958h:097,10;099,05,05;
 1961a:047,13;050,13;052,02;061,11;062,11; 1964c:072,09;
 1964g:180,12; 1966a:069,04; 1968d:149,06;
 1968e:075,07;076,06; 1971e:104,12;105,06; 1972b1:035,13;
 1972b3:055,10;057,10;
 1972b4:074,06,15;081,07;097,16,17...(7);
 1972b5:110,09;131,13,14;132,09; 1975b:091,12
 1978a:041,07; 1978c:167,14;172,05,05; 1979g:184,02;
 1981c:138,08;139,12;140,04,15;150,06...(7); 1981i:114,06;
 1983a:050,01;051,13;054,08;058,04;060,14...(13);
 1983d:121,10,15; 1983e:127,05,08;130,03,05,11...(8);

- 1984b:027,06;036,10;039,03; 1985a:108,13;111,10
1985b:186,10;189,06; 1985c:193,03;
1985d:076,14;077,10;078,11,12; 1987d:081,13
JASO. izond. elevado, culto.
1968e:077,01
begiak jaso. 1984b:030,04
jaso berri. 1971c:101,03
paperean jaso. 1983d:120,08
- jator. izond.** 1 fiel, noble. 2 genuino, puro. {1 leial.
2 garbi}
1958h:104,01,03; 1959a:125,08;130,15;133,11;
1961a:055,11;060,11; 1966a:068,13,13,13;
1968c:090,10;096,10; 1968d:145,07;147,10;
1972b2:043,03,04;
1972b3:063,03; 1972b4:085,10;095,11; 1978a:044,13;
1981c:156,01; 1983a:058,08; 1984b:031,01;038,08
- jatorri. iz.** étimo, origen. / origine. / origin,
source. {etorki, iralgi, iturburu, sorburu}
1959a:129,06;130,14; 1961a:051,11;052,09;056,14;
1964c:073,03; 1972b2:043,01;048,17; 1972b5:126,09;
1978a:033,10; 1979g:173,01;174,01;178,04; 1981c:158,11
JATORRIZ. adlag. originalmente,
originariamente. {sortzez}
1972b2:048,05; 1972b5:118,16
JATORRIZKO. izlag. original, primitivo,
vernáculo. / original, primitif, vernaculaire. /
original, primitive, proto-, vernacular, native,
indigenous. {etorkizko}
1972b4:073,09;081,08; 1979g:180,05;182,03;
1986c:176,01
frantses jatorriko. de procedencia francesa.
1972b2:042,18
erdal jatorrizko hitz. 1968c:090,08
euskal jatorri garbi. 1959a:131,10
hitzaren jatorri. procedencia de la palabra. {hitzaren
iralgi, hitzaren iturri}
1959a:126,06; 1979g:173,13;174,03;178,04
jatorri bateko eta bereko. del mismo y único origen.
{ahaide, haurride, senide, uztarkide}
1972b2:040,12
- jatortasun. iz.** 1 casticismo, genuinidad. 2 nobleza.
1968d:144,01;145,11; 1972b1:032,15; 1978c:166,05;
1984b:026,04;038,07
hitzaren jatortasun. 1983f:188,07
hizkuntzaren jatortasun. 1972b1:032,14
- jatxi. da ad.** {Ik. jaitsi}
1972e:156,10
- jaulki. ad.**
jaulki. du ad. verter, trasladar.
1985d:078,12
jaulki. zaio ad. deslizar, escapar. {itzuri,
atera}
1979g:173,07; 1985d:086,12
paperera jaulki. trasladar al papel, transcribir.
{paperera(tu), paperera aldatu}. 1983e:130,05
- jaun. iz.** señor.
1958h:097,03;098,06;101,16;102,03,04...(11);
1959a:127,15,15;128,19;133,14;
1961a:049,05;050,03,07;051,06,07...(7); 1964g:180,06;
1966a:069,06; 1968c:089,02
1972b0:024,01; 1972b1:037,08; 1972b2:040,03;045,17;
1972b3:052,04;057,02;058,10;059,07;061,06;
1972b5:111,11;125,05;126,07;127,12
1975b:088,12; 1978a:028,07;040,02;041,02; 1978c:167,05;
1979g:177,01; 1981c:140,06;155,12;156,03;
1983a:047,02;048,08;062,16;063,03
1985d:077,04;078,02,06
jaun eta jabe. dueño y señor.
1964c:071,07; 1972b2:039,02; 1981c:150,12;
1984b:045,11,12
- jaun-andre. iz.**
jaun-andreak. señoras y señores.
1958h:097,02; 1961a:047,03; 1984b:037,06
jaun andreak. 1985a:107,02
- jauntxo. iz.** cacique.
1983a:069,08,08,10;074,08
jauntxo buruzagi. cacique dirigente. 1983a:057,06
jauntxo liberal. 1983a:056,07
- jauregi. iz.**
Ekauta Jauregi*. Palacio de la Diputación.
1984b:035,02
- jaurerri*. iz.** señorío.
1984b:035,02
- jaurlarritza. iz.**
Eusko Jaurlaritza]. Gobierno Vasco. 1978a:026,09
[Euzko Jaurlaritza].]
- jauzi. iz.** salto. / saut. / leap. jump. {[=-xalto]}
1978a:036,04; 1985a:117,01
- jauzika. adond.** a saltos, saltande.
1972b0:024,02
- jazargo. iz.** oposición, rebelión.
1972b3:063,04
- jeiki, jeikitzen. da ad.** levantarse.
1958h:097,03
- jendaki. iz.** grupo humano concreto, raza.
1978a:033,08
- jendarte. iz.**
JENDARTEAN. *adlag.* en público.
{jendaurrean}
1972b1:033,01; 1978c:169,04; 1984b:043,02;
1985a:109,10
JENDARTERA. *adlag.* al público.
1961a:058,07; 1964c:072,06
jendartera atera. hacer público, publicar.
{argitara(tu), kalera(), plazara()}. 1981c:138,09
- jendaurre. iz.**
JENDAURREAN. *adlag.* en público.
{jendarteon}
1975b:090,08
- jende. iz.** 1 gente. 2 clase humana. 3 persona.
{3 lagun, [≈mundo]}
1958h:099,02; 1964c:073,02; 1971c:106,05;
1972b1:032,18;034,16;036,01,01;037,13...(7);
1972b2:043,11;045,17;046,02; 1972b3:054,09;059,04;
1972b4:069,04;075,16;081,07;
1972b5:114,13;115,14;118,13;123,09;125,16...(8);
1975b:087,09,09; 1978a:037,10; 1979g:184,15;

- 1981c:139,04;163,10
 1983a:050,09,09;056,03;058,14;059,01...(9);
 1983e:134,05,05;
 1984b:026,13;030,07;032,03,13;033,05...(10);
 1985a:111,10;112,02;116,05
 1985b:185,03;192,01; 1985c:193,05,14;
 1985d:075,03;076,02; 1986c:170,01,10;172,14;173,04
ilunbeko jende. (habitante de las tinieblas)
 subconsciente. 1964g:182,05
jende arrunt. 1983a:069,08
jende eskolatu. 1972b1:032,14
jende euskaltzale. 1987d:079,10
jende hazi. 1983a:056,03
jende landu. 1978c:167,10
jende prestatu. 1983e:134,07
- jendetasun. iz.** gentileza, don de gentes, sociabilidad. {gizalege}
 1972e:159,02
- jendetza. iz.** gentío.
 1983a:053,01
- jeneral. izond.** general. {erabateko, orokor, orotariko}
 1972b0:023,11; 1972b3:051,12;
 1972b4:073,03,06;074,09;081,12; 1981c:138,08;164,06;
 1983a:052,09
- jeneralizatu, jeneralizatzen. ad.** generalizar. / généraliser. / to generalize.
 1972b4:072,07
- jeneralizazio. iz.** generalización. / généralisation. / generalization.
 1972b4:070,06,13;071,06,20;072,04
- jeneralki. adond.** generalmente. {eskuarki, oro har}
 1981c:159,09
- jeneraltasun. iz.** generalidad. {orobatasun}
 1979g:174,11
- jeneratibo. izond. eta iz.**
 JENERATIBO. *izond.* generativo. {kreatzaile, sortzaile}
 1972b4:082,10,11
 JENERATIBO. *iz.* generativista. / gènerativiste. / generativist.
 1972b4:070,01;072,08;073,08
- jenerazio. iz.** generación, creación. {sorbide, sortze}
 1972b4:074,14
- jenero. iz.** género. / genre. / gender.
 1972b5:121,01;130,07,08
 GRAMATIKAZKO JENERO. género gramatical. {gramatika-sail}
 1972b5:120,02
- jentil. iz.** gentil.
 1972b5:118,17; 1972e:160,02
- jesuita. iz.** jesuíta.
 1978a:037,15; 1983a:059,15;060,11; 1984b:042,05
- jo, jotzen. du ad.** 1 dirigirse. 2 suponer. 3 afectar. 4 tocar un instrumento. {1 joan, zuzendu 2. 2 eman 2. 3 joan (zaio)}
- 1958h:099,11;101,09;106,02; 1959a:127,18; 1964c:071,10;
 1968c:094,01; 1968d:136,01;148,14; 1968e:075,06;
 1972b0:023,11; 1972b3:053,05,06,06; 1972b4:071,22
 1972b5:114,12;129,14; 1972e:157,02; 1978a:025,06;
 1978c:165,02,02;167,16;168,06; 1979g:181,04;
 1981c:148,15;167,03; 1983a:072,13,13
 1983d:122,14; 1983e:131,14; 1983f:188,05,05;
 1985a:112,06;118,09;119,01; 1985c:194,02
 GORAGO JO.
 1972b4:082,06; 1978a:037,16; 1981i:114,04
 JO, -K. *izond.* afectado.
 1983a:049,10;061,12; 1984b:039,03
 JO, -TZAT. considerar, tener por. {-tzat eman, etsi, iritzi (ad.)}
 1972b1:034,13; 1978c:170,12; 1981c:161,10; 1983a:051,02
soinua jo. tocar un instrumento musical.
 1983e:135,08
- joan, joaten, joango. ad.**
joan. da ad. ir. {jo}
 1958h:098,13;103,06; 1959a:127,14;130,05;
 1961a:048,19;053,01;056,02;066,03; 1964c:073,03;
 1968c:089,05;093,01;094,06;096,01,02...(6);
 1968d:136,10;139,13;140,11;141,05;143,04...(8);
 1971e:100,01;101,12;105,10;
 1972b0:023,10;024,09,10;025,09; 1972b1:035,14;036,11;
 1972b2:044,08,17;046,12;047,15;049,05;
 1972b3:052,07;057,11;059,09;060,09;
 1972b4:067,11;071,03,06;072,08;073,10...(20);
 1972b5:112,01;116,12;118,01;125,03;130,02...(6);
 1972e:157,03; 1975b:087,02;088,16;
 1978a:027,12;033,08;034,06;036,06;037,03...(10);
 1978c:162,01;163,08;166,05,14;168,10...(6);
 1979d:122,09;123,01;
 1979g:173,08;177,08,12;178,06;179,07;
 1981c:138,14;140,04;143,06;147,14;151,08...(8)
 1981i:113,16; 1983a:050,02,04;062,06,09;069,01;
 1983d:121,10; 1983e:125,02;130,05;
 1984b:034,05;037,05;039,09;044,06;045,07;
 1985a:108,06;112,10; 1985b:186,10;
 1985d:077,10;078,10;087,01,01; 1986c:175,05;
 1987d:079,07
- joan. zaio ad.** atañer, afectar. {axola izan, ardura izan, egon (zaio)}
 1961a:058,05; 1964g:179,07; 1971e:102,07; 1972e:155,12;
 1975b:090,02,03; 1983a:047,03;058,07;073,11;074,02;
 1983d:116,08; 1983f:189,01,08; 1985a:117,04
 1985b:193,05; 1985d:078,09
 JOAN. *iz.* devenir.
 1968d:138,11; 1971e:094,13; 1972b0:024,02
 JOAN. *izond.* pasado, pretérito. {iragan, igaro}
 1958h:103,18;106,11; 1971e:093,03;101,14;105,02;
 1972b4:102,10;103,02; 1984b:034,10
- joare. iz.** cencerro.
joare mihi-gabe. cencerro mudo. 1971e:093,05
- joera. iz.** apetencia, inclinación, tendencia.
 {i(s)(x)uri (iz.)}
 1959a:127,05; 1961a:062,08; 1966a:068,01;
 1968c:089,08;092,04;093,05,06;094,04...(8);
 1968d:139,06;148,04; 1968e:077,04; 1972b0:024,09;

- 1972b1:029,04
 1972b2:039,02,08;044,16;047,09; 1972b3:055,07;060,16;
 1972b4:094,07;107,19; 1972b5:131,02,03;
 1978a:026,04;027,10;028,01,05;029,13... (7)
 1978c:167,15,15,16,16; 1979g:182,01,05,09,12;183,12;
 1981c:149,09;163,14;166,04; 1983a:051,13; 1983d:123,01;
 1983e:134,03,06; 1984b:032,13;034,16;037,01;
 1985a:110,08; 1985b:185,04;193,07,09; 1985c:192,09;
 1985d:077,05;087,02; 1986c:174,14
 greko joera. tendencia griega.
 1971e:098,11
 linguistika joera. tendencia de la lingüística.
 1972b1:029,00
 joera berezle. tendencia diferenciadora, separadora.
 1972b2:045,09
 joera (batzaille). tendencia unificadora. 1972b2:044,18
- joka. adond.** tocando.
 ATE-JOKA. llamando a la puerta.
 1983e:129,08
- jokabide. iz.** 1 comportamiento, modo de actuar.
 2 funcionamiento. / 1 comportement. /
 1 behavio(u)r. {1 ihardunbide, jokaera,
 portaera}
 1964g:182,08; 1968d:140,05; 1971e:107,12; 1972b1:035,09;
 1972b3:057,02;062,07;
 1972b4:067,04;068,12;070,11;080,08;102,09;
 1972b5:119,15;122,10;125,02
 1972e:157,05;160,03; 1975b:087,09,12,12; 1978a:042,06;
 1978c:167,14; 1979g:181,15; 1981c:152,03;160,04;
 1983a:051,04;060,11; 1983d:120,03
 1983f:188,13; 1984b:026,08
 aditz laguntzailearen jokabide. funcionamiento del
 verbo auxiliar. 1961a:057,19
 atzikiaren jokabide. funcionamiento del sufijo.
 1972b4:104,13
 pluraleko adizkien jokabide. funcionamiento de las
 formas verbales de plural. 1983e:128,04
- jokaera. iz.** comportamiento, modo de actuar.
 {jokabide}
 1972b3:057,09; 1984b:037,03
- jokalege. iz.** reglas de juego, reglamento.
 1979d:122,03
- jokatu, joka, jokatzen. du ad.** 1 actuar,
 comportarse. 2 funcionar. 3 conjugar,
 declinar. 4 jugar. {1 portatu}
 1964c:072,05; 1968d:140,04,05;142,07;148,10;153,05;
 1971e:101,08; 1972b3:053,14;061,14;062,01;
 1972b4:077,10; 1972b5:111,08;120,09; 1972e:155,08,13;
 1978a:025,05; 1978c:167,09; 1979g:180,09;181,18;182,18;
 1981c:138,03;151,09;152,04;160,18; 1983a:061,09;
 1983d:116,03; 1984b:028,01;035,08; 1985c:193,04;
 1985d:079,16; 1986c:172,12
 aditz gisa jokatu. 1979g:174,13
 izenaren gisa jokatu. 1972b4:103,04
- joko. iz.** 1 declinación, flexión. 2 conjugación.
 3 funcionamiento. 4 juego. / 1 flexion. /
 1 inflection. {joku}
 1972b3:062,01; 1978a:044,21; 1979d:122,03;
 1979g:174,01;177,03; 1984b:042,15
- JOKOAN IBILI.** jugar. {jokatu}
 1983a:051,10
- SINTAGMA JOKO.** funcionamiento
 sintagmático.
 1972b5:123,14
 zainen joko. funcionamiento de las venas.
 1972b4:073,11
- joku. iz.** juego. {joko}
 1958h:103,03; 1981c:146,07
- jomuga. iz.** fin, objetivo, meta. / but. / aim,
 purpose, goal. {helburu, xede}
 1978a:038,02; 1984b:032,15
- jopu. iz.** esclavo. {esklabo}
 1972b5:130,05
- jori. izond.** abundante. {oparo}
 1978a:043,02
- jorratu. du ad.** cultivar, trabajar. {landu}
 1968c:090,05
- josi, josten. du ad.** 1 coser, unir. 2 organizar,
 disponer. 3 adherir. {1 juntatu. 2 antolatu,
 kateatu. 3 itsatsi}
 1972b0:028,19; 1983a:057,11
 atzikia izenari josi. 1972b4:104,14
 kopetetzurrean, haragian josia eraman.
 1964c:072,03; 1985d:077,11
 kurpila hankekin josi. 1985a:118,17
 sisteman josi. 1972b4:097,17
- joskera. iz.** construcción, sintaxis. / syntaxe. /
 syntax. {"hitz ordena, sintasi"}, sintasis,
 sintaxi(s)}
 1959a:127,09; 1961a:058,10; 1968d:136,15;151,10;
 1972b2:044,04;048,02,11; 1972b4:072,05;081,09;096,05;
 1972b5:117,08; 1978a:029,03; 1979g:184,07;
 1981c:138,15,16;152,03;155,11;156,11; 1984b:029,16;
 1985d:079,04
- PASIBAZKO JOSKERA.** construcción de
 pasiva.
 1972b4:081,10
- latin joskera.** sintaxis latina.
 1972b5:117,04
 euskal joskera. 1972b4:096,06,06
 hitzen joskera. ordenamiento de las palabras.
 1978a:041,11
 perpaus barruko hitzen joskera. 1978a:041,11
- joskura. iz.** unión, nexo. {juntura, lotura}
 osagaien arteko joskura. unión entre constituyentes.
 1981c:142,13
- jostailu. izond.** juguetería.
 1972b5:116,03
- jostaketa. iz.**
 jostaketan. jugando. 1971e:103,10
- jostatu, jostatzen. ad.** jugar.
 1986c:170,04
- judu. iz.** judío.
 1972b5:118,16; 1972e:160,02
- juez. iz.** juez.

1971e:095,02; 1972b4:092,10; 1983d:116,03

juizio. iz.

AZKEN JUIZIO. último juicio.

1983a:058,01

juntagailu. iz. elemento de unión, nexo. / nexus. / nexus. {lokarri}

1968d:142,04; 1981c:154,10

juntatu, juntatzen. da-du ad. juntar(se), unir(se). {batu, bildu, elkartu, josi}

1968d:142,03; 1979g:179,02

juntura. iz. juntura, sutura. / jonction, jointure. / junction, juncture. {"jokura", lotura}

hitz elkartuaren juntura. unión de la palabra compuesta. 1979g:179,11

osagaien arteko juntura. unión entre constituyentes. {osagaien arteko jokura}. 1981c:142,13

juzgatu, juzgatzen. du ad. juzgar. {epaitu}

1964c:072,11; 1981c:153,15; 155,09; 1984b:036,12

juzku. iz. juicio.

1983a:064,14

juzku on. buen juicio.

1961a:050,14

K. a. ("Kristoren aurretik" adierazteko laburdura). 1972b4:096,19

kabu.

BERE KABUZ. *adlag.* por su cuenta. {bere buruz, bere burutik}

1972b4:078,02; 1975b:087,06; 1981c:151,09; 1985d:086,07

kabu. iz. cabo, extremo. {mutur}

1972b4:072,02; 089,02

kafe-etxe. iz. cafetería.

1983d:122,14

kaisar. iz. emperador, káiser.

1978a:032,01

kalbinismo. iz. calvinismo.

1978a:032,03

kale. iz. calle.

1983a:059,08; 069,05; 1984b:035,06; 1986c:171,04,14

KALEKO. *izlag.* quien no vive en el caserío.

{kaletar}

1984b:039,14

kale-baserri. iz. calle y caserío.

1984b:032,12

kalera(). du ad. publicar, sacar a la calle.

{argitara(tu), plazara()}

1984b:031,03

kaletar. izond. eta iz. urbano, quien no vive en el caserío. {kaleko}

1984b:036,04; 1985a:110,02

kaletar ikasi. 1984b:036,03

kalkulatu, kalkula. du ad. calcular. / calculer. / to calculate.

1972b5:127,12,12,13

kalkulatzaille. izond. calculador. / calculateur. / calculator, computer.

1968d:151,09

kalkulo. iz. {Ik. kalkulu}

EGIANTZ-KALKULO. cálculo de probabilidades. / calcul des probabilités. / probability space. 1968c:091,01

kalkulu. iz. cálculo (Mat.). / calcul. / calculus.

1978a:044,16

kalte. iz. mal, perjuicio. {gaitz, matxura}

1966a:069,10; 1968c:096,03; 1968d:151,08; 1972b4:107,20; 1978a:039,06; 1979g:181,13; 185,02; 1981c:144,04; 1985c:194,05; 1985d:076,04,06; 1986c:176,06

KALTE EGIN. dañar, perjudicar. {min eman}

1959a:128,13; 1961a:055,13; 1972b5:116,03;

1978c:164,09; 171,01; 1983e:129,01; 1984b:041,09; 045,09;

1985a:118,11

KALTEAN. *adond.* {kaltetan}

1968d:145,07; 1968e:077,06

KALTETAN. *adond.* en perjuicio.

1968d:146,05; 149,04; 1972b2:047,11; 1978a:039,04;

1978c:171,01; 1979g:176,12; 1981c:137,02;

1983a:069,04; 074,12,12; 1984b:042,10; 1985b:193,01

kalte eragin. 1978a:043,03

kalte hartu. 1975b:087,14; 1978c:165,11

kaltegarri. izond. perjudicial, pernicioso.

1968d:135,13; 1972e:156,12,12; 1975b:087,05,10;

1978a:039,01; 1979g:175,02;

1983a:051,04; 054,05; 060,05; 061,01;

1983e:133,04; 134,10,10,10; 1985d:081,07

kamelu. iz. camello.

1983e:132,10

kamio. iz. camino. {bide}

1985d:076,04

kamuts. izond. desafilado.

1972b5:120,08

kana. iz. (cana) medida. {neurri}

historiaren kana. medida de la historia. 1985a:107,08

kanore. iz. fuste, sentido.

1972b4:073,08

kanpaina. iz. campaña. / campagne. / campaign.

ALFABETATZE KANPAINA. campaña de alfabetización. / campagne d'alphabétisation. / literacy campaign. 1978a:043,10

kanpo. iz. 1 parte externa. 2 fuera. 3 extranjero.

1972b0:027,09,10; 028,12; 1972b3:057,12; 060,07;

1972b5:116,07; 126,10; 130,20; 1978a:039,10; 1981c:165,05;

1983a:051,04; 063,12; 1987d:081,19

KANPO. *adond.* externamente.

1983a:049,12

KANPO, -(T)IK.

1958h:097,02; 1962f:084,10; 1968c:092,07;

- 1968d:145,07;146,01;153,08; 1971e:109,01;
1972b3:059,17,18; 1978a:034,09; 1979g:180,05;
1981c:138,05;141,09;144,08; 1983a:054,09;074,06;
1983d:122,14; 1985a:119,07
- KANPO**, -Z. además de, aparte de. {-(t)ik
kanpo, -(t)ik landa]
1958h:104,01; 1968d:136,09;150,05; 1971e:104,08;109,12;
1972b2:041,14;046,11; 1972b4:072,14;098,01;
1972b5:132,07; 1978a:043,04; 1979g:186,02;
1981c:151,09; 1981h:113,11;
1983a:049,03;050,06;060,10;065,03; 1984b:032,12;039,05
- KANPOKO**, *izlag.* externo. / externe. /
external.
1972b0:025,12; 1972b2:044,20,20,21;
1972b5:125,02;127,15; 1978a:028,03;030,06,07;034,02;
1983d:117,08; 1983e:134,14; 1984b:039,07; 1986c:169,08
- KANPOKO**, -Z. fuera de, extra-. {-(t)ik
kanpora]
1971e:104,09; 1972b5:130,16; 1984b:034,06
- KANPORA**, -(T)IK. fuera de. {-z kanpo]
1985d:083,06
- KANPOTIKAKO**, *izlag.* extranjero, del
exterior.
1972b3:057,04; 1972b4:075,12; 1972b5:115,08;
1983a:051,11; 1984b:031,04; 1985c:192,04;193,10
- kanpoalde**, *iz.* exterior.
1984b:028,06; 1985a:112,10
- kanpoko**, *iz.* extranjero. {arrotz, atze (*izond.*),
kanpotar]
1959a:125,05; 1983a:067,08
- kanpotar**, *izond. eta iz.* extranjero. {arrotz,
kanpoko]
1978a:035,12; 1983a:048,08; 1983e:134,18; 1986c:177,13
- kanta**, *iz.* canción, canto. {kantu]
1958h:098,01,01; 1964g:180,12; 1983a:067,09
herri-kanta. canción popular.
1964g:180,07
kanta zahar.
1971e:108,03; 1972b4:106,06; 1981c:166,05
- kantari**, *iz.* cantante.
1978a:044,13
- kantatu, kantatzen**, *ad.* cantar.
1983a:067,09
- kantauriar**, *iz.* cántabro.
1966a:068,07
- kantidade**, *iz.* cantidad. {kopuru]
kantidadeari loturiko matematika. matemática
cuantitativa. 1968c:091,03
kantidade-jakite. 1968c:091,07
- kantu**, *iz.* canción. {kanta]
1985b:185,05
euskal kantu. 1986c:176,06
- kantulan**, *iz.*
kantulanean. cantando. 1978c:166,01
- kap.** ("Kapitulua" adierazteko laburdura). {cap]
1961a:049,02
- kapitain**, *iz.* capitán.
1981c:152,06
- kapitulu**, *iz.* capítulo. {atal]
1981c:163,01; 1983d:120,10; 1984b:043,08;
1985d:087,07,08; 1986c:169,10
kapitulu gisa. 1981c:138,08
- kaputxino**, *iz.* capuchino.
1978a:039,03
- kare**, *iz.* cal.
1985d:079,05
- kargu**, *iz.* cargo.
1983a:058,04
- kargutxo**, *iz.* pequeño cargo.
1985d:076,12
- kari**, *iz.* motivo, causa, razón. {arrazoi, kausa]
1978a:041,04
KARIAZ, -(R)EN. por razón de, por causa de.
1983e:133,04
- karlista**, *izond. eta iz.* carlista.
1983a:053,12
- karlista-liberal**, *iz.* carlista y liberal.
karlista-liberalen arteko gerra. guerra entre carlistas
y liberales. 1985d:076,06
- karlistada**, *iz.* carlistada, guerra carlista.
lehen karlistada. primera carlistada. 1978a:035,06
- karta**, *iz.* 1 mapa. 2 naípe. {1 "mapa, lurtamu"]
1971e:096,04; 1972b3:062,01; 1981h:113,11
kartetan. jugar a cartas. 1972b3:061,14
- kartsu**, *izond.* ferviente, fogoso. {amorratu,
porrokatu, sutsu]
1981h:111,02
- kartveliko**, *izond.* kartvelico (hizk.). / kartvèle
(langue). / kartvelian, karthli, kartvel.
1979d:122,12;123,05
- kaskaildu**, *izond.* alelado, chocho.
1985d:082,04
- kasketaldi**, *iz.* rabieta.
1978a:042,08
- kaskezur**, *iz.* cráneo. {burezur]
1985a:113,12
- kasta**, *iz.* casta.
1964c:073,02; 1984b:028,01
- kasu-1**, *iz.* caso, circunstancia.
1968d:139,05;140,07; 1971e:105,02; 1972b2:041,04;
1972b3:055,20; 1972b4:071,08;104,03;
1981c:140,03;147,12;154,08;160,12; 1983a:051,02;
1983d:118,04
1984b:043,05; 1985a:112,04; 1985b:192,07; 1985c:194,03;
1986c:175,07; 1987d:081,08
- kasu-2**, *iz.* *Inter.* ¡atención!, ¡cuidado!. {ere
(*Inter.*), kontu (*Inter.*)]
1972b4:090,04
KASU EGIN. hacer caso, prestar atención.
{jaramon egin]
1959a:131,17,19
- kasu-3**, *iz.* caso (Gram.). / cas. / case.
1968d:150,05; 1971e:109,04; 1972b2:048,12;
1979g:174,09,09; 1986c:173,16;174,16
KASU GEHIGARRI. caso sobreañadido, caso
apéndice.

- 1986c:174,01
LEKU KASU. caso locativo. / cas locatif. / locative case.
1972b4:104,15; 1983d:123,06
LEKU-KASU.
1971e:107,13
NORK-KASU. caso "nork".
1983d:120,08
- kasuistika. iz.** casuística. / casuistique. / casuistry. ["casuistry"]
1985c:191,06
- kat.** ("Katalana" adierazteko laburdura).
1971e:096,03;101,15
- katalan. iz.** catalán (hizk.). / catalan. / Catalan.
1972b2:047,02; 1978c:165,09
- kateatu, kateatzen. du ad.** 1 encadenar.
2 componer (izkribu bat...). [1 estekatu, lotu.
2 antolatu, josi]
1983a:048,03; 1984b:025,04
- katedral. iz.** catedral.
1986c:177,02
- kategoria. iz.** categoría. / categorie. / category.
1972b0:026,07; 1972b4:073,04; 1972b5:130,12
ARISTOTELESEN KATEGORIAK.
categorías de Aristóteles.
1972b0:026,03,09
GRAMATIKA KATEGORIA. categoría gramatical. / catégorie grammaticale. / grammatical category.
1972b0:026,03
PENTSAMENDUAREN KATEGORIA.
categoría del pensamiento, categoría lógica.
1972b0:026,03
- katekesi. iz.** catequesis.
herri hizkuntzazko katekesi. catequesis en lengua vulgar, en lengua vernácula.
1978a:032,05
- katoliko. izond. eta iz.** católico.
1961a:049,03; 1972b3:059,13; 1978a:032,03,04
- katramila. iz.** complicación, confusión, enredo.
[nahaste, nahasmendu]
1984b:029,10
- kausa. iz.** causa, motivo, razón. {arrazoi, kari, zergatiko}
1983a:051,10;071,02
IZAN KAUSA. {izan bide, izan bitarteko, izan medio}
1981c:151,09
- kaxa. iz.** caja. {kutxa}
KAXA BELTZ. caja negra. / black box.
1972b4:101,12
- kaxkar. izond.** de poca monta, escaso. {exkax}
1958h:100,17; 1964c:072,05; 1971e:110,04; 1972b5:125,07;
1984b:035,10; 1985a:111,06
- kaxkarki. adond.** mediocrementemente.
1983a:052,05
- kazetaritza. iz.** periodismo.
1978a:042,12
- keinu. iz.** gesto. / geste. / gesture. {aieru, imintzio}
1984b:028,05
- keinuka. adond.** gesticulando, por medio de gestos.
1972b2:046,09
- kejakizun. iz.** lamento, queja. {espa}
1984b:037,06
- kemen. iz.** energía, fuerza, poder. {ahalmen, indar. "energia*"}
1964g:182,13; 1968d:153,10; 1972b5:128,03; 1983a:050,04;
1983d:116,03; 1983e:133,06; 1985c:193,14; 1985d:077,14
behin eta berriro bere buruari itsasteko kemen.
poder de superponerse repetidamente.
1972b4:079,03
- kendu, ken, kentzen. ad.**
kendu. dio ad. restar, disminuir.
1972b4:102,02; 1978a:035,08;041,08; 1979d:121,06;
1983e:136,06,06; 1985a:110,13
kendu. du ad. 1 quitar. 2 dejar de lado. {2 baztertu, saihestu}
1968d:137,06;138,16;146,06;148,09;151,06; 1971e:094,07;
1972b1:033,04;037,08; 1972b2:044,04;
1972b4:067,14;069,05;105,06; 1972e:158,04; 1978c:171,03
1979g:174,12; 1981c:139,13;144,05; 1985c:193,06
KEN. menos, restar.
1986c:173,15
- kentze. iz.** disminución, resta.
1978c:171,03
- kexu. iz.**
KEXU. *adond.* quejosamente.
1985a:108,17
KEXU IZAN. *da ad.* quejarse.
1986c:170,10
- kezka. iz.** preocupación. {ardura, arategatasun}
1959a:127,15;131,23; 1961a:053,05; 1975b:089,02;
1978a:032,05; 1978c:169,06; 1979d:123,10;
1981c:140,14;166,10; 1983a:053,08;056,07;
1983e:129,11;135,13
1985a:107,04; 1986c:172,17; 1987d:080,19
ekonomi kezka. preocupación económica.
1983a:070,01
klase edo ekonomi kezka. preocupación de clase social o preocupación económica.
1983a:070,01
- kezkabide. iz.** motivo de preocupación.
1983d:115,04; 1983e:129,09; 1984b:029,01
- kezkati. izond.** preocupado.
1983a:056,07
- kezkatu, kezkatzen. da-du ad.** preocupar(se).
{arduratu, axolatu, artegaru}
1972b1:034,11; 1972b2:039,03; 1972b3:059,04;
1972b4:070,02;102,10; 1978a:035,11; 1978c:171,11;
1981c:158,03; 1983a:059,06;070,01; 1984b:041,10;
1985a:117,06
1986c:169,03
- kide. iz.** 1 afin, colega, compañero.
2 correspondiente, similar. {kideko}
1964c:071,14; 1968d:137,06;143,07;148,03,03;
1971e:095,15;097,02; 1972b2:040,12;

- 1972b4:074,12;085,10;104,07;106,11;
1978a:026,13;029,09;044,13; 1981c:159,12
1983e:131,07; 1984b:043,10; 1985b:188,05;192,12;
1985d:083,05
elkarren kide.
1961a:058,10; 1971e:104,08; 1983d:122,01
elkarren kideko (fonema). 1968c:095,09
kide hurbil. 1968d:147,07
- kideko. iz.** 1 afin, colega, compañero.
2 correspondiente. {kide}
1968c:095,09; 1979g:180,05; 1983e:131,07
- kidekotasun. iz.** afinidad, parecido. {kidetasan}
1971e:096,01
- kidetasan. iz.** afinidad, parecido. / *affinité.* /
affinity. {kidekotasun}
1972b2:040,03,04;042,01; 1972b3:054,01
erromantzen arteko kidetasan. afinidad entre
romances. 1972b2:043,06
hizkuntzen arteko kidetasan. afinidad entre lenguas,
parentesco interlingüístico.
1972b1:036,05; 1972b2:043,05
kidetasan (genetiko). 1978a:030,01
- kilometro. iz.** kilómetro.
1981i:113,17
- kimika. iz.** química.
1972b0:024,13; 1985a:117,01
- kimu. iz.** brote, rama.
1985d:078,14
- kinka. iz.** circunstancia, situación. {aldarte}
1972b2:039,08; 1972b4:069,04; 1978a:037,15
- kirats. iz.** hedor.
1978e:166,12
- kiribildu. izond.** retorcido.
1985a:117,10
- kitagarri. izond.** eximente.
1981i:111,02
- kitatu, kitatzen. du ad.** liquidar, pagar una deuda.
1964c:071,03
zorra kitatu. liquidar la deuda. 1985d:080,04
- kito. adond.**
ETA KITO. no se hable más, se acabó.
1972b4:065,08;078,05; 1985d:083,04; 1986c:174,01
- kizkur. izond.** rizado.
1972b4:084,03
- klase. iz.** 1 clase, tipo. 2 clase (Gizart.). 3 clase
(Gram.). 4 clase, lección. / 3 classe. / 3 class.
{1 mota}
1972b2:043,02; 1972b3:051,12; 1972b4:070,10;
1979g:179,08;181,02; 1981c:140,04; 1983a:066,10,10
HITZ KLASE. clase de palabras. / classe de
mots. / word class. {hitz-sail}
1972b4:085,01
aditz klase. clase de verbos.
1972b1:031,04
baliokide klase. clase de equivalentes.
1983e:129,13,13
baliokide-klase.
1983e:131,06
- eredu-klase. tipo de modelo.
1959a:133,04
gizarte klase. clase social.
1972b3:060,14
gramatika klase. clase de gramática, lección de
gramática.
1981c:139,12
(gurin) klase. clase o tipo de mantequilla.
1972b1:031,02
- klasifikatu, klasifika, klasifikatzen. du ad.**
clasificar. {sailkatu}
1972b4:070,09;072,01; 1972b5:116,01,01
- klasifikatzaile. iz.** clasificador. / *classeur,*
classificateur. / *classifier.*
1972b5:120,08
- klasifikatze. iz.** clasificación. {klasifikatze}
klasifikatze lan. tarea de clasificación. {sailkatze lan}
1972b4:070,13
- klasifikazio. iz.** clasificación. {klasifikatze lan,
sailkatze, sailketa}
1972b0:026,03; 1972b4:070,06
LINGUISTIKAZKO KLASIFIKAZIO.
clasificación lingüística. / *classification*
linguistique. / *linguistic classification.*
1972b5:113,16
- klasiko. izond. eta iz.** clásico. / *classique.* / *classical*
(*izond.*), *classic (iz.).*
{antzinako}
1964c:073,05; 1971e:106,06; 1972b0:026,09;
1972b1:033,05,11;034,08; 1972b2:040,09; 1972b3:057,10;
1972e:158,04,04;160,06; 1979g:174,07;180,10;183,04,07,09
1981e:151,06
- kodigo. iz.** código. / *code.* / *code.*
1972b3:052,16,17
- “koiné”. *iz.* (c)(k)oiné. / *koiné.* / *koine.*
1972b2:047,08,08; 1978a:028,04
“KOINAI”. (c)(k)oiné (pl.).
1978a:026,06
- kokaleku. iz.** colocación, posición. / *collocation,*
position. / *collocation, position, placement.*
{leku, toki}
1981c:156,06; 1984b:028,10; 1985d:084,04
- kokatu, koka, kokatzen. du ad.** colocar,
establecer, fijar. {ezarri, finkatu, jarri}
1972b4:095,14,14;096,01; 1978a:033,06;039,02;
1983a:057,16; 1983e:126,09
- kolko. iz.** 1 seno. 2 interior.
1964g:182,02; 1984b:044,12; 1985a:107,03
- koloka. adond.**
KOLOKAN JARRI. poner en duda.
1978a:038,04
- kolonizatzaile. iz.** colonizador.
1972b5:131,13
- kolonizatze. iz.** colonización. / *colonisation.* /
colonization.
1972b5:116,15
- kolore. iz.** color. / *couleur.* / *colo(u)r.*

- 1961a:061,10; 1968d:153,08; 1972b0:026,03,04;
1972b5:124,08,08,09,13,14...(9)
- kolore zatiketa. iz.** espectro cromático,
segmentación cromática.
1972b5:124,10
- koloregabe. izond.** incoloro.
1972b4:080,01
- kolpe. iz.** golpe.
1981c:154,01
- KOLPETIK. adlag.** de golpe, súbitamente.
{deblauki, bapatean}
1972b2:045,17
- begi kolpe. vistazo, golpe de ojo.
1972b4:107,05
- elektrika kolpe. descarga eléctrica.
1972b4:074,07
- lehen kolpean.* 1972b4:084,15
- koma. iz.** coma. / virgule. / comma.
1981c:153,07
- koma goratu.* coma elevada, especie de apóstrofo.
{[=gangardun]}
1968d:141,06
- komatxo. iz.** comilla(s). / guillemet(s). / inverted
comma(s), quotation mark(s). {komila}}
1978c:168,03
- komeni izan. zaio.du ad.** convenir.
1961a:055,05; 1968c:089,07; 1968d:137,08; 1972b3:059,10;
1972b4:102,07; 1978a:039,08; 1979d:123,09; 1979g:184,06;
1981c:154,13; 165,08;
1983a:048,03; 049,08; 059,10; 074,07,07...(6);
1983e:126,11; 128,11; 129,04; 134,02,03;
1984b:029,08; 039,05; 1985a:110,12; 1986c:173,06;
1987d:079,14
- komila]]. iz.**
komilla tartean]. entre comillas. 1959a:130,21
{komatxo}
- komisario. iz.** comisario.
1978a:035,04
- komisario politiko.* 1978a:041,01
- komun. izond.** común. / commun. / common.
{arrunt, usu}
1971e:095,15; 097,12; 1978a:026,05; 027,08; 1979d:122,08;
1979g:182,16
- komunikabide. iz.** medio de comunicación, medio
de expresión. / moyen de communication.
/ medium, mean, form of communication.
{adierazpide, hizketa-bide, mintzabide}
1978a:041,07
- komunista. izond. eta iz.** comunista.
1972b3:059,13; 1979d:121,05
- komunzki. adond.** comúnmente, usualmente.
{eskuarki}
1972b1:033,05
- komunztadura. iz.** concordancia. / concordance,
accord. / concord, agreement.
{“konkordantzia”}
1972b4:073,04; 088,01
- konberjentzia. iz.** convergencia. / convergence. /
convergence, merging.
1978a:028,04
- konbinatoria. iz.** combinatoria. / combinatoire. /
combinatory.
1981c:153,14
- konbinazio. iz.** combinación. / combinaison. /
combination.
1972b4:076,14; 082,17
- kondaira. iz.** historia. {historia}
1961a:056,12; 061,01; 1972b4:106,07; 1981c:155,10;
1983a:048,03; 074,08,10; 1985d:079,11; 087,02
- ERABATEKO KONDAIRA.** historia general.
1984b:033,11
- HIZKUNTA KONDAIRA.** historia de la
lengua. {hizkuntzaren historia, hizkuntzaren
kondaira}
1983e:136,01
- euskal kondaira.* 1983f:190,04
- hizkuntzaren kondaira.* 1972b4:106,06; 1981c:164,05
- kondairagile. iz.** historiador. {histori(a)(o)lari,
historigile}
1961a:049,10
- kondar. iz.** residuo, resto. {hondar, hondakin}
1981c:139,13
- kondizio. iz.** condición. {baldintza}
1972b2:040,06
- konfiantza. iz.** confianza.
1983e:133,05
- konforme-ez. iz.** disconformidad, desacuerdo.
1972b2:043,10
- kongreso. iz.** congreso. {batzar(re), biltzar(re)}
1983a:047,02
- Vienako Kongresoa.* Congreso de Viena.
1983a:052,03
- konjugazio. iz.** conjugación. {“aditz-joko”}
1968d:149,09
- konjuzio. iz.** conjunción. / conjunction. /
conjunction.
1972b1:029,13
- konkordantzia. iz.** concordancia.
{“komunztadura”}
1972b4:088,01
- konkreto. izond.** {Ik. konkretu}
1968c:089,07
- konkretu. izond.** concreto. / concret. / specific,
concrete. {jakin, zehatz}
1972b0:023,11; 026,11
- konpainia. iz.**
Jesusen Konpainia. Compañía de Jesús.
1972b2:048,08,10
- konparaketa. iz.** comparación. / comparaison. /
comparison. {konparazio}
1979d:122,09; 1983a:049,05; 1985a:111,09
- konparatismo. iz.** comparatismo. / comparatisme.
/ comparative linguistics, comparativism.
1972b1:037,17; 1972b2:039,01,02; 047,16

- konparatista. iz.** comparatista. / comparatiste. / comparat(iv)ist. {gonparatista}
1972b2:040,02
- konparatu, konpara. da-du ad.** comparar.
{alderatu, berdinu, erkatu}
1972b3:062,07
- konparatzaile. izond. eta iz.** comparatista, comparativo. / comparatif. / comparative.
{konparatista}
1972b4:098,14;099,05,06;102,12
- konparazio. iz.** comparación. {konparaketa}
1972b2:039,07; 1972b3:051,07
- konpetentzia. iz.** competencia. {"gaitasun", ahalmen}
1972b4:074,16;075,04
HIZKUNTZAREN KONPETENTZIA.
competencia lingüística. / compétence linguistique. / linguistic competence. {ahalmen, gaitasun}
1972b4:074,08
- konplemento. iz.** complemento. {"osagarri"}
1972b1:030,01,15
- konplitu. ad.** cumplir. {bete 2}
1971e:102,11; 1978a:040,03; 1981c:155,04
- konpondu, konpon, konpontzen. ad.**
konpondu. da ad. componérselas, apañarse.
1983d:116,02
konpondu. du ad. arreglar, resolver.
1959a:125,14;126,01; 1961a:055,13; 1978a:044,25
hor konpon. ¡allá cuidados!, ¡allá cuentos!, ¡allá se las haya!
1972b5:132,09; 1984b:037,06; 1985a:118,14
- konponente. iz.** componente. {hastapen, lehengai, osagai}
1972b4:081,14
FONETIKAZKO KONPONENTE.
componente fonético. {[=konponente fonologiko]}
1972b4:081,17
KONPONENTE FONOLOGIKO. componente fonológico. / composante phonologique. / phonological component. {[=fonetikazko konponente]}
1972b4:082,01
KONPONENTE SEMANTIKO. componente semántico. {semantikazko konponente}
1972b4:082,01
SEMANTIKAZKO KONPONENTE.
componente semántico. / composante sémantique. / semantic component.
{konponente semantiko}
1972b4:081,16,17;087,10
- konponketa. iz.** arreglo, composición. {"elkarte, konposizio, sintagma"}
1972b3:053,18; 1972b4:083,01
- konponkizun. Pred.** por resolver.
1983d:122,12
- konposatu. izond.** 1 compuesto. 2 perifrástico. / 1 composé. 2 périfrastique. / 1 compound, composite. 2 periphrastic. {1 elkartu. 2 perifrastiko}}
1981c:143,03
- konposizio. iz.** composición, unión. {"elkarte, konponketa, sintagma"}
1972b3:053,18; 1972b4:083,01
- konprenitu, konpreni, konprenitzen. du ad.**
comprender, entender. {aditu, ulertu}
1964g:179,04,05,06; 1972b0:026,09; 1972e:156,02; 1984b:042,07
- kontabide. iz.** modo de relatar.
1981c:144,06
- kontagai. izond.** contable. / comptable. / countable, count/-. {"konta daitekeena"}
1972b1:030,17; 1985d:082,01
- kontaketa. iz.** relato, narración. {kontakizun}
1981c:146,05
- kontakizun. iz.** relato, narración. / narration, récit. / story, narration, account. {kontaketa}
1983e:130,08,10
- kontalari. iz.** narrador. / narrateur. / narrator.
{kontari}
1972b3:057,06
- kontari. iz.** narrador. {kontalari}
1981c:146,04
KONTARI. *adond.* contando, narrando.
1981c:146,01
- kontatu, konta, kontatzen. da-du. zai ad.**
1 contar, narrar, relatar. 2 contar numéricamente.
1958h:100,01; 1961a:053,05;056,03;061,01; 1964g:179,09; 1971e:098,02;101,11,15; 1972b1:035,19; 1972b3:057,05,09; 1972b4:088,06,07; 1972b5:110,13;125,03
1975b:091,04; 1978c:168,06; 1981c:152,11;162,06; 1983a:050,14;052,05;059,16;065,07;067,04; 1983e:130,02,02,09;132,11; 1984b:039,06,044,12
1985a:116,14; 1985d:087,08; 1986e:174,07
EZIN KONTA DAITEKEEN. incontable. / non-comptable. / uncountable, non count.
1972b1:031,02
KONTA DAITEKEEN. contable. / comptable. / count-, countable. {"kontagai"}
1972b1:030,17
- kontent. adond.** contento. {alai, pozik}
1984b:032,02; 1986e:171,05
- kontentagaitz. izond.** difícil de contentar, descontentadizo.
1984b:037,02
- kontra.**
KONTRA, -(R)EN. contra.
1959a:129,01; 1971e:098,03; 1972b2:047,14; 1972b3:055,20; 1972b4:070,01;071,19; 1972e:158,07; 1975b:088,18;090,06; 1978c:164,08,15;170,17; 1979g:182,17;183,05; 1981c:150,13;164,03; 1983a:070,05;

- 1985a:109,04,04
KONTRA. *contra.*
 1978c:164,16; 1986c:173,06
KONTRA EGIN. *enfrentarse, hacer la contra, oponerse. {esetsi}*
 1978a:040,05; 1978c:168,04
KONTRA JARRI. *enfrentar(se), oponer(se).*
 1972b1:033,18; 1972e:155,10;156,13,13,13
KONTRAKO. *izlag.* *opuesto, contrario. {aurkako}*
 1958h:104,11; 1972b0:028,08; 1972b3:060,04,16;
 1972b5:130,01; 1978a:029,14;031,04; 1981c:150,01;
 1983a:051,03; 1985d:083,02
KONTRAKO. *iz.* *adversario, contrario, oponente, rival. {aurkari, etsai}*
 1966a:067,11; 1983a:074,11
elkarren kontrako. *contrario.*
 1972b5:131,03; 1978a:042,12; 1979g:182,01
kontra eragin. 1978a:030,03
kontrako aldeitik. *por el contrario.* 1983a:066,02
- kontraesan.** *iz.* *contradicción.*
 1983a:051,09,09
- kontrakar.** *iz.*
KONTRAKARREAN IPINI. *enfrentar(se), oponer(se).*
 1978a:040,02
- kontrako eztarri.** *iz.* *tráquea.*
 1972b4:078,09
- kontrapisu.** *iz.* *contrapeso.*
 1978c:167,02
- kontseilu.** *iz.* *consejo. {aholku, burubide}*
 1975b:092,03; 1985b:189,04; 1985d:080,12,12
kontseilu moduan. 1968d:138,10
- konterbadore.** *izond. eta iz.* *conservador. {kontserbazale}*
 1972e:156,03; 1978a:039,04
 [kontservadore].]
- kontserbazale.** *izond.* *conservador. {kontserbadore}*
 1978c:172,09
- kontsolabide.** *iz.* *modo de consuelo.*
 1972b3:052,07; 1972b4:075,07
- kontsonante.** *iz.* *consonante. / consonne. / consonant.*
 1968d:140,08; 1972b4:070,12;
 1979g:174,07,13; 179,07,16; 181,17; 1981c:161,13;
 1981i:112,21; 1983e:128,04; 1985b:190,14; 192,10;
 1985c:193,16
KONTSONANTE BIKOITZ. *consonante doble. / consonne double. / double consonant.*
 1979g:181,19; 1985c:193,09
KONTSONANTE TXISTUKARI. *consonante sibilante.*
 1985c:194,01
geldiune aurreko kontsonante. 1979g:174,14
hasierako kontsonante bilkura. 1979g:179,15
ixitura osoa duen kontsonante. *consonante oclusiva*
- plena. 1968d:140,01
kontsonante bilkura.
kontsonante multzo. 1968d:149,05; 1985c:193,11
kontsonante talde. 1979g:179,07
- kontu.** *iz.* *1 asunto, cuestión, materia. 2 cuento. {1 auzi, gai. 2 ipui(n)}*
 1959a:127,01;133,01,13; 1971e:094,02;107,03;
 1972b2:043,09; 1972b4:072,01;074,11;075,06,10;087,15;
 1972b5:123,07; 1972e:160,04; 1978c:166,09;168,05;
 1979d:122,14; 1981c:146,14;165,02;166,14; 1981i:112,19;
 1983a:052,11;058,16;074,07;
 1983e:130,12;132,01;133,08,09; 1983f:190,11
 1984b:029,01;037,07;043,07; 1985c:192,16; 1985d:079,15;
 1986c:170,09
- HIZKUNTZA KONTU.** *fenómeno lingüístico. {hizkuntza gai}*
 1983a:057,16; 1984b:036,06
- HIZTEGI KONTU.** *materia de léxico, cuestión de diccionario.*
 1985c:194,08
- KONTU.** *Inter.* *¡cuidado!, ¡atención!. {erne (Inter.), kasu (Inter.)}*
 1972b5:125,13
- KONTU EGIN.** *suponer. {eman 3, jo 2}*
 1971e:100,02;103,12; 1972b2:043,19;046,05,07;
 1972b3:058,10; 1972b4:071,04;072,15;077,02,08;
 1979g:181,05; 1983d:120,01; 1983e:131,03; 1984b:031,10
 1985a:112,04
- KONTU KONTARI.** *narrando, relatando.*
 1981c:144,02; 1983a:074,08
- KONTUA ATERA.** *calcular, tener en cuenta.*
 1984b:026,05
- KONTUAN EDUKI.** *tener en cuenta. {gogoan eduki, kontutan eduki}*
 1968c:091,04; 1968d:137,10;138,10
- KONTUAN EDUKITZEKO.** *a tener en cuenta. {kontu(t)an hartzeko}*
 1968d:147,05
- KONTUAN HARTU.** *tener en cuenta, recordar. {kontutan hartu}*
 1968d:137,09;139,17; 1971e:104,06,10
- KONTUAN HARTZEKO.**
 1971e:096,05
- KONTUTAN EDUKI.**
 1978c:167,12; 1985b:189,09; 1986c:170,15
- KONTUTAN HARTU.**
 1978a:029,08; 1981c:140,13; 1983a:054,03; 1983d:117,03;
 1984b:032,10;042,06; 1985a:116,07
- KONTUTAN HARTZEKO.**
 1975b:091,09
- KONTUZ.** *adond.* *con cuidado.*
 1964c:072,09; 1979g:184,08; 1984b:033,07;
 1987d:081,13
- aditz kontu.** *asunto, cuestión, materia de verbos.*
 1972e:160,04; 1981c:166,14
- ahaide kontu.** *cuestión de parentesco. {ahaidetasun kontu, askazi kontu}*

- 1971e:094,02
ahaidetasun kontu.
 1979d:122,14
askazi kontu.
 1983e:126,01
batasun kontu. asunto, cuestión, materia relacionada con la unificación.
 1972e:156,02; 1978c:172,08; 1983a:061,02
bazter-kontu. asunto marginal.
 1981c:166,12
diru kontu. asunto económico.
 1972b3:051,12
etimologia kontu.
 1959a:128,14
fonema kontu.
 1983e:134,09
fonologia kontu.
 1985c:194,08
forma-kontu. cuestión formal.
 1968d:150,10
gradu kontu. cuestión de grado.
 1985d:075,10
grafia kontu. cuestión gráfica.
 1983e:128,11
hitz kontu. asunto, materia de léxico.
 1959a:129,01;133,23; 1968c:090,11; 1972b4:065,08;067,01;
 1978a:029,05; 1979g:174,01; 1983f:188,14;
 1984b:029,01,12; 1985c:191,05; 1986c:169,06
hizkera kontu. cuestión de lengua.
 1981c:162,03
hots kontu. asunto o materia de sonidos, cuestión fónica.
 1979g:178,06
iritzi kontu. cuestión de opinión.
 1972b3:058,15
itzulpen kontu. cuestión de traducción.
 1986c:174,17
letra kontu. cuestión de letras, cuestión ortográfica.
 1979g:181,05
liburu kontu.
 1983a:058,16
maila kontu. cuestión de grados.
 1987d:081,10
neologismo kontu.
 1959a:129,01
neurri kontu. cuestión de medida.
 1987d:080,19
puntuazio kontu. {puntuazio gai}
 1968d:141,06
sintaxis kontu. asuntos sintácticos.
 1972b4:096,04
trasformazio kontu.
 1972b4:091,09
unibertsitate kontu. asunto universitario.
 1983e:125,04
etorkizuneko batasun kontu. 1983a:061,02
goreneko kontu. a lo más, en nivel máximo.
- 1981c:164,11
kontu-garbigeta. iz. ajuste de cuentas.
 1978a:044,11; 1984b:031,06
konturatu, kontura, konturatzen. da ad. darse cuenta, pecatarse. {nabaritu (da), ohartu}
 1961a:058,04; 1968c:093,12; 1968d:150,18; 1972b0:028,11;
 1972b4:097,02;100,15,15;101,06,06; 1972b5:130,12;
 1978c:168,13; 1979d:123,04; 1984b:037,05
konturazi. du ad. hacer pecatarse.
 1981c:141,01
kontzeju. iz. ayuntamiento, consistorio, concejo.
kontzejuko (plaza). plaza del ayuntamiento. {plaza nagusi}. 1986c:171,12
kontzientzia. iz. consciencia. {oharmen}
 1972e:159,03
kontzilio. iz. concilio (Erlj.).
Batikano II. kontzilio. Concilio Vaticano II.
 1978a:031,03
konzepto. iz. {Ik. konzeptu}
 1972b5:128,01
konzeptu. iz. concepto. / concept. / notion, concept.
 {konzepto}
 1972b5:129,13
 KONZEPITUZKO. *izlag.* conceptual.
 1972b5:125,10
Kopenhagetar. iz. perteneciente a la Escuela de Copenhague, (glosemático).
 1968c:092,10
kopeta. iz. frente. {bekoki}
kopeta altxatu. mostrarse orgulloso.
 1981c:144,07
kopeta zimurtu. fruncir el ceño. 1981c:145,04
kopetezur. iz. frontal.
 1964c:072,03
kopia. iz. copia. / exemplaire, copie. / copy. {biko}
 1961a:048,20;062,04
kopiatu. zaio ad. copiar.
 1972b5:121,11
kopula. iz. cópula. / copule. / copula.
 1981c:153,12;156,16;157,05
kopuru. iz. cantidad. / quantité. / quantity, amount.
 {kantidade}
 1972b4:077,13;084,07; 1972b5:131,02; 1983e:129,12
korapilatu. izond. complicado, enmarañado, lioso.
 {orapilatsu}
 1972b0:026,10;027,06; 1972b4:088,04
korapilo. iz. nudo. / noeud. / node, knot. {orapilo}
 1968c:093,11; 1972b5:117,01
koroa. iz. corona.
 1983a:068,07
koroatu. du ad. coronar.
 1981i:112,13
korrespondentzia. iz. correspondencia.
 {"egokitasun", egokiera}
 1972b2:040,05
 FONETIKAZKO KORRESPONDENTZIA.
 correspondencia fonética.

- 1972b2:041,04
HOTS-KORRESPONDENTZIA.
 correspondencia fónica.
 1972b2:040,02
sailen arteko korrespondentzia. 1972b2:040,11
- korrika. adond.** corriendo.
 1968e:077,04
- koska. iz.** clave, dificultad. {gako, kokxa}
 1984b:045,01
- koskor. izond.** pequeño.
 1961a:061,10; 1984b:040,04
- kosta(tu) (H), kostako. zaio ad.**
 "kostako" (etork.). costar.
 1984b:026,09;028,12
- kostituzio. iz.** constitución. / constitution. /
 constitution.
 1972b5:131,11
- koska. iz.** {Ik. koska}
 1972b3:061,07
- koskor. izond.** {Ik. koskor}
 1972b5:110,19
- kreatzaile. izond.** creador, creativo, generador.
 {jeneratibo, sortzaile (*izond.*)}
 (GIZA MINTZOAREN AHALMEN)
 KREATZAILE. capacidad creadora del
 lenguaje humano. {giza mintzoaren ahalmen
 sortzaile}
 1972b4:075,13
- kriolo. iz.** criollo (hizk.). / créole. / Creole.
 {créole, criollo}
 1972b2:046,02,03,03,11
krioiilo hizkuntzak. lenguas criollas.
 1972b2:045,10;046,01
- kristal. iz.** cristal.
 1972b2:042,10,10,11,14; 1972b5:116,02
- kristau. iz.** cristiano.
 1972b5:118,16; 1983a:054,07;068,09
- kristautasun. iz.** cristianismo.
 1972b1:034,16
- kristautu. da ad.** hacerse cristiano, critianizarse.
 1978a:031,02
- kritika. iz.** crítica. / critique. / criticism.
 1964c:072,04,06,07,10; 1966a:067,07; 1972b2:049,06,07;
 1972b3:061,03; 1972b4:070,04;072,08;
 1985d:077,03;087,02
 LITERATURAZKO KRITIKA. crítica
 literaria. / critique littéraire. / literary criticism.
 1972b3:059,05
- kritiko. izond.** crítico. / critique. / critical.
 1978a:033,11;041,04
- kromosoma. iz.** cromosoma.
 1966a:067,05
- kronika. iz.** crónica.
 1985b:189,05
- kronologia. iz.** cronología. / chronologie. /
 chronology. {denbora-neurri}
 1972b4:073,09
- kronologia erlatibo.* cronología relativa. 1978a:027,10
- kuaderno. iz.** cuaderno.
 1961a:051,07,09
- kualitate. iz.** cualidad. {"nolakotasun"}
 1972b0:026,03,09
- kulpa. iz.** culpa. {erru, hoben}
 1983a:060,13
- kultura. iz.** cultura.
 1968d:152,13; 1971e:093,03,03; 1972b0:024,05;
 1972b3:060,18; 1972b5:109,01;110,01,01,02,05...(32);
 1978a:039,03; 1983a:048,08;063,04
 giza kultura.
 1972b5:110,05,07;112,10
 giza-kultura.
 1972b5:112,08
euskal kultura. 1978c:162,01
- kultura aldatze. iz.** cambio cultural.
 1972b5:119,01
- kulturatxo. iz.** culturita.
 1972b5:110,07
- kume. iz.**
 LATIN-KUME. ("cría" del latín) derivado del
 latín, romance. {erromantze}
 1971e:096,02
- kupida. iz.** {Ik. gupida}
 1986c:177,11
- kurpil. iz.** rueda.
 1985a:118,17
- kutsatu. ad.**
kutsatu. da-du.dio ad. contagiar(se).
 1958h:104,03; 1984b:038,12; 1985b:185,04
kutsatu. du ad. influir.
 1972b3:052,03
- kutsu. iz.** aire, carácter, deje, matiz. {usai(n), urrin)
 1961a:057,05; 1968d:153,02; 1972b4:069,08;099,16;
 1972b5:118,06;131,05; 1978a:029,04; 1983d:116,07;
 1983e:126,05; 1984b:031,13; 1985d:076,04
 KUTSUKO. *izlag.*
 1983a:056,07
 aljebra kutsuko. algebraico.
 1972b4:065,08
 arrotz kutsu.
 1979g:179,15
 artifizialtasun kutsu.
 1981c:157,07
 eder-kutsu.
 1978c:166,07
 epika kutsuko. de influencia épica, de carácter
 épico.
 1985d:087,04
 garbi-kutsu. impronta purista.
 1984b:038,10
 itzulpen kutsu. cariz de traducción.
 1981c:155,08
 kristau kutsuko.
 1972b5:118,19
 teori kutsu.
 1979g:173,07

“baratineur”-kutsu.

1972b3:059,10

aginduzko kutsu. cariz normativo. { (arauezko)

kutsu}. 1972b1:033,13

“aragizko” kutsu. carácter, matiz carnal. 1984b:031,13

(arauezko) kutsu. {aginduzko kutsu}. 1972b1:033,13

elkarren kutsu. 1981c:159,03

erdal kutsu. 1959a:132,14; 1985c:192,08

euskal kutsu. 1968d:153,07,09

kuttun. izond. estimado, íntimo, querido,

predilecto. {bihotzeko}

1961a:047,08

kutxa. iz. caja. {kaxa}

HOCKETTEN KUTXA. caja de Hockett. /

boîte de Hockett. / Hockett box.

1972b4:085,05

I

labe. iz. horno.

1972b4:081,01,02,02

laberinto. iz. laberinto.

1972b4:074,07

laborantza. iz. agricultura.

1972b5:118,11

laborari. iz. agricultor, campesino. {nekazari}

1972b5:119,19

laborri. iz. espanto, pavor. {b(e)(i)ldur, ikara}

1985a:110,12

labur. izond. conciso, breve. / bref. / short, brief.

1958h:102,10;104,15; 1961a:053,06; 1964g:182,04;

1966a:067,05; 1968c:089,07; 1968d:139,16;146,04;

1971e:096,08; 1972b4:089,03;090,09;103,20; 1972b5:123,18

1972e:160,01; 1975b:089,01;091,10; 1978a:026,09;030,05;

1981c:140,01; 1981i:111,02;

1983a:073,06;074,04; 1983e:130,11; 1986c:172,02

LABUR. *adond.* brevemente, concisamente.

{labur(z)ki(ro)}

1972b3:051,04; 1972b4:103,20; 1978a:027,05;

1981c:138,08;146,12; 1983a:062,10; 1984b:033,03;

1985b:191,03; 1986c:176,02; 1987d:079,06,06

LABUR. *iz.* brevedad.

1983a:064,08

LABUR-SURREAN. *adlag.* rebuscando la

brevedad.

1986c:172,12

bere laburrean. en su brevedad. 1983a:064,08

laburbeharrez. en aras de la concisión.

1987d:081,17

labur-beharrez. 1983a:066,05

laburdura. iz. 1 abreviatura. 2 contracción. /

1 abréviation. 2 contraction. / 1 abbreviation.

2 contraction, shortening. {laburpen}

1968d:145,07; 1979d:123,01; 1987d:080,17

laburdura gisa. 1981c:153,16

laburki. adond. brevemente. {labur (*adond.*),

labur(z)ki(ro)}

1958h:099,09; 1972b3:054,06; 1981c:146,12; 1987d:079,02

labur eta arinki. 1983a:048,01

laburkiro. adond. {labur (*adond.*), labur(z)ki}

1961a:056,14

laburpen. iz. 1 condensación, resumen.

2 abreviatura. 3 contracción. / 1 résumé. /

1 summary. {laburdura}

1959a:130,14; 1961a:049,04,05; 1971e:096,07;100,03;

1972b4:091,03; 1978a:042,05; 1981c:138,11

histori laburpen. resumen histórico.

1972b1:029,02

erdarazko laburpen. 1972b4:086,07,07

laburtu, labur, laburtzen. da-du ad. abreviar(se),

acortar(se), resumir. / (s')abrégér. / to abridge,

shorten, summarize.

1958h:104,10; 1961a:050,05; 1971e:104,02;

1972b4:090,09,10,10; 1979g:175,03; 1981c:148,16;

1983e:130,09; 1986c:176,06

LABURTU. *izond.* resumido, simplificado,

reducido, abreviado, acortado. / réduit, abrégé,

raccourci. / reduced, shortened, shorten.

1968c:093,05

laburzki. adond. {labur (*adond.*), laburki(ro)}

1968d:147,04; 1972b5:128,10; 1979g:181,14; 1981c:140,04;

1983a:060,01; 1984b:039,06

Lag. (“(Aditz) Laguntzailea” adierazteko

laburdura). {“Aux*”}

1981c:164,08

laga, lagatzen. du ad. dejar. {utzi}

1978a:043,01

lagun. iz. 1 compañero, amigo. 2 persona.

{1 [=adiskide]. 2 jende, [=mundu]}

1958h:106,02; 1959a:132,11; 1968c:091,01; 1972b1:033,01;

1972b2:042,05;045,02; 1972b3:051,10;

1972b4:091,12;107,19; 1978a:032,01;033,04;044,16;

1978c:167,09

1983a:064,14;067,07; 1983e:134,17; 1985a:110,07;

1985b:189,14; 1985d:077,14;078,06;079,15;080,07,07

LAGUN EGIN. ayudar. {lagundu}

1983d:120,07

LAGUN-1. “x” mediante.

1968d:142,12; 1971e:094,11;106,10; 1985d:077,08

gutun lagun. compañero epistolar.

1978a:037,16

ordena-lagun. compañero de orden,

correligionario.

1983d:116,04

Jesusen Konpainiako lagun. miembro de la

Compañía de Jesús. 1966a:069,08

lagun-adiskide. iz. compañero y amigo.

1984b:028,08

lagunarte. iz.

LAGUN ARTEAN.

1984b:037,01

- LAGUNARTEAN.** entre amigos, coloquialmente.
1978a:026,11
- LAGUNARTEKO.** *izlag.* coloquial, informal, familiar. / colloquial, familière. / colloquial, informal, familiar.
1978c:166,01; 1979g:173,13;183,03
- lagundu, lagun, laguntzen.** *dio.du ad.* ayudar, cooperar. {lagun egin}
1964g:182,08; 1968c:095,05; 1972b0:023,10;
1978a:030,07;033,07; 1983a:063,06; 1984b:032,16
- lagungarri.** *iz.* auxilio, apoyo, ayuda, medio. {irozgarri}
1983d:116,11; 1983e:133,04; 1984b:026,10; 1985b:192,05;
1987d:081,11
- laguntza.** *iz.* ayuda.
1962f:085,07; 1968c:095,05; 1968d:153,11;
1971e:096,08;108,11;
1972b4:075,04;081,12;086,17;098,04;102,07; 1972e:156,10;
1978a:033,02; 1978c:166,14;170,08;171,13,13,13...(7);
1981c:156,10; 1983a:065,03; 1983d:117,08;
1983e:130,02,11;135,02; 1984b:042,11; 1985a:115,03;
1987d:080,05,05
elkarren laguntza. ayuda mutua. 1968c:093,11
laguntza moduko. 1978a:031,02
[laguntz].]
- laguntzaile.** *iz. eta izond.*
LAGUNTZAILE. *iz.* ayudante, colaborador. {aialdeko}
1959a:129,02; 1964c:072,02; 1978a:031,10; 1983e:130,09
LAGUNTZAILE. *izond.* 1 auxiliar. / I auxiliaire. / I auxiliary.
1961a:057,19; 1968d:151,08,09; 1972b1:030,11;
1972b3:053,20; 1972b4:087,01,088,16;
1981c:155,10;166,05;167,08; 1985b:192,11; 1986c:171,07;
1987d:079,13
- laidogarri.** *izond.* insultante. {iraingarri}
1972b2:043,10
- laiko.** *izond. eta iz.* laico.
1978a:037,04; 1984b:034,01
- lainope.** *iz.*
LAINOPEAN. entre tinieblas. {ilunbetan}
1983e:126,09
- lainotsu.** *izond.* nublado.
1981c:155,02
- lainotu.** *ad.* nublar.
1984b:036,12
- lakio.** *iz.* lazo.
1985b:189,05
- lamina.** *iz.* lamia.
1972b3:061,10
- lan.** *iz.* 1 actividad, trabajo, ocupación. 2 obra. / oeuvre. / work.
1958h:106,12,13;
1961a:047,03;048,05,08;053,04;054,10...(6);
1964c:073,01,07,08; 1966a:068,05,05;069,06,07,09;
1968c:091,01,02;093,11;094,11,12;
1968d:141,13;142,05;148,02;149,01;150,12;
1968e:075,07,07;076,04; 1971e:104,15;106,02;
1972b2:045,14; 1972b3:051,07,10,13;052,09;059,07...(6);
1972b4:069,04,10;070,13;071,26;084,12...(9);
1972e:155,05;156,15,16; 1975b:088,02,14;
1978a:025,03,04,031,10;032,12;034,03...(10);
1978c:162,13;168,02; 1979g:176,01;
1981e:138,04,14;141,08;148,02;149,06...(7);
1983a:048,08;050,05;056,03,09;057,15...(6);
1983d:116,03;117,05;
1983e:126,03;128,06;133,11;135,02,10;
1984b:026,08;030,07,07;032,14;034,04...(8);
1985a:111,11;112,03;118,16; 1985b:189,15;193,11;
1985d:075,02;077,14;078,04;079,05;081,02...(7);
1987d:079,07,08
- JAKITE LAN.** actividad científica, trabajo científico. {zientzia lan}
1972b4:107,07
- KLASIFIKATZE LAN.** labor de clasificación. {klasifikazio, sailkatze lan, sailketa}
1972b4:070,13
- LAN EGIN.** trabajar.
1964c:071,04; 1972b4:096,08; 1983e:135,03
- MAILEBU-LAN.** actividad de tomar en préstamo.
1984b:028,12
- SAILKATZE LAN.** labor de clasificación. / classification. / classification. {klasifikatze lan, klasifikazio, sailketa}
1985d:084,11
- SORTZE LAN.** trabajo de creación, obra no traducida.
1978a:043,04
- ZABALKUNDE LAN.** obra de divulgación.
1972b4:069,10
- alfer lan.** trabajo inútil.
1972b1:030,02; 1978a:025,03; 1983e:136,04
- artilleria lan.** trabajo de artillería.
1972b5:122,11
- barren-lan.**
1987d:079,15
- berdintze lan.** tarea igualadora, igualación.
1978a:041,11
- bertso-lan.** obra de bersos.
1984b:033,06
- dialektologi lan.** trabajo de dialectología.
1983e:126,11
- egokitze lan.** labor de adecuación.
1972b5:129,13
- erlijio lan.** obra religiosa.
1978a:043,04
- fonetika lan.** trabajo fonético.
1979g:175,08
- histori-lan.** obra sobre historia.
1966a:068,06
- hizkuntzalaritza lan.** trabajo de lingüística. {linguistika lan}
1985d:075,02
- hiztegi lan.** confección de diccionarios, trabajo

- lexicográfico.
1968e:076,08
- hiztegi-lan.
1984b:048,05
- inprenta-lan. trabajo de impresión.
1983a:059,08
- irakaste-lan. tarea de enseñar, enseñanza.
1968d:135,07
- jakite-lan. trabajo científico. {zientzia lan}
1968e:075,07
- jopu lan. trabajo de esclavos.
1972b0:023,07
- kultur-lan. actividad cultural.
1983a:058,06
- linguistika lan. {hizkuntzalaritza lan}
1968d:137,07
- morfologi lan. trabajo relacionado con la morfología.
1983e:126,15
- mugaketa lan. labor de demarcación.
1978c:170,12
- multiplikatzte lan. labor de multiplicación.
1972b4:075,01
- zientzia lan. {jakite-lan}
1972b4:070,11
- euskal hiztegi-lan*. 1984b:048,08
- euskal lan*. 1978c:168,12
- hastapenezko lan*. obra de juventud. 1972b2:047,18
- lanak eman*. 1968d:143,04
- lanak izan*. *costar*.
1972b1:030,01;037,07; 1972b4:073,10;088.03:091,06;
1972b5:116,10; 1984b:042,14
- omenaldiko lan*. 1972b3:051,10
- lan-deslan. *iz.* trabajo y desmonte, construcción y demolición.
1979d:123,09; 1984b:029,08
- lanabes. *iz.* herramienta, instrumento. {tresna}
1968d:153,10
- lanbide. *iz.* profesión. {ofizio}
1972b3:052,01; 1972b4:097,21;099,08; 1979g:185,10;
1981e:146,05; 1983a:058,04;
1983e:129,05;130,04,06;135,06; 1984b:027,02;
1985a:108,20
- Land. ("Landucci" adierazteko laburdura).
1961a:064,03,03,03,03,03...(8); 1971e:103,02
- landa.
LANDA, -(T)IK. fuera de. {-(t)ik kanpo}
1984b:027,03; 1986c:169,09
- LANDA, -Z. fuera. {-z kanpo}
1972b3:054,01;059,07; 1972b5:122,08;
1978c:162,11;170,05; 1979g:185,07
- landare. *iz.* planta.
1968c:094,01; 1972b5:119,21; 1978c:162,07; 1983a:062,10;
1985a:116,03
- landatu. *du ad.* colocar, fijar. {ezarri, ipini, paratu}
1961a:048,03; 1968d:144,10;152,08; 1968e:076,06;
1972b4:069,11; 1981e:137,05;158,03; 1983a:049,08;
1983d:119,13; 1984b:039,16; 1985a:110,02
- landu, lantzen. *du ad.* cultivar, trabajar. {jorratu}
1968d:152,06,06; 1971e:093,02; 1972b3:059,03;
1972b4:082,03;084,14;088,06;094,15;100,05;
1972b5:124,05; 1978a:030,06;037,04;038,04;043,04;
1978c:162,07
- 1979g:186,02; 1981c:142,10;165,06; 1983a:060,05;066,01;
1983e:127,01; 1983f:187,06,06;188,02; 1984b:041,10;
1985d:086,07
- landu. *izond.* culto. {ikasi, jakin. *kulto*, *kultu*}
1972b5:126,01; 1978c:167,10; 1979g:186,02; 1981c:147,02;
1983a:057,17; 1983f:188,13;
1984b:030,13;044,02;045,01,02; 1985a:114,07,08;
1987d:081,09
- landugabe. *izond.* inculto, no-cultivado.
1985a:114,07
- landugai. *Pred.* para trabajar. {aztergai}
1978a:041,01
- langile. *iz.* obrero, trabajador.
1972b5:120,12,13,15; 1983a:057,14;058,04; 1983e:132,12;
1984b:034,10
- fabrika-langile. obrero industrial.
1983a:069,07
- "langue**". {"hizkuntza"}
1972b3:052,14; 1972b4:095,12; 1985a:110,14
- "langue/parole**".
1972b4:095,11
- lankide. *iz.* compañero de trabajo.
1961a:062,06; 1972e:155,05; 1979d:123,02; 1984b:030,09;
1985b:186,01
- lantu jotzaille. *iz.* "tañedor de llanto", plañidero, llorón.
1978a:037,01
- lantxo. *iz.* trabajito.
1959a:128,16; 1979d:123,01
- lanta. *iz.* lanza.
1972b3:052,03
- lantze. *iz.* actividad, trabajo, cultivo (iharduna).
1968d:153,06; 1983e:126,17
- lapiko. *iz.* olla, puchero. {eltze}
1958h:102,12
- lapur. *izond.* ladrón.
1971e:093,04
- lapurreta. *iz.* robo.
1958h:099,17
- lapurtar. *izond. eta iz.* 1 natural de Labourd, labortano. 2 dialecto labortano. {2 lapurtera}
1968d:147,07; 1971e:097,08; 1972b4:106,11; 1983a:058,14;
1984b:030,01
- lapurtar (klasiko). labortano clásico. 1972e:158,04
- lapurtera. *iz.* dialecto labortano. / labourdin. / Labourdin. {lapurtar}
1983a:067,02
- lardaska. *iz.* revoltijo. {nahaste}
1986c:171,10
- lardaskatu, lardaskatzen. *du ad.* estropear, revolver. {hondatu, nahasi, nahastu}
1971e:094,11; 1972b1:033,10; 1972b2:046,10
- larrapastada. *iz.* desliz, resbalón. {irristada}
1985a:113,03

- larre. iz.**
LARREKO. *izlag.* rural.
1984b:033,03
- larregi. adond.** demasiado. {gehiegi}
1978c:172,07; 1983a:072,05; 1983e:126,08; 1984b:026,09
- LARREGITAN. *adond.* demasiadas veces.
{gehiegitan}
1983e:131,06; 1986c:169,04
- larri. izond.** 1 grande. 2 grave. 3 adulto. 4 cursiva.
{1 handi. 3 adineko, hazi. 4 berezi}
1958h:098,05;100,18;104,04,16; 1961a:064,02;
1964e:071,03; 1968c:091,07;093,11;
1968d:139,04;142,01;146,10;150,06; 1972b0:028,10,10;
1972b2:046,10;
1972b4:070,08;085,07;106,15; 1972b5:117,01;132,07;
1972e:157,08,10; 1975b:087,14;
1978a:026,10;036,02;037,15;038,08;043,06...(7)
1978c:164,09; 1979g:173,09;181,05;184,03;
1981c:150,01;152,07;156,02;157,07; 1981i:113,14;114,09;
1983a:047,09;050,05;062,14;070,04
1983d:115,11;121,09; 1983e:132,08;
1984b:026,04;033,07;036,09,09;040,13;
1985a:107,06;111,16; 1985d:078,03;079,11;084,02;
1986c:170,12;172,03
- LARRI. *adond.* a duras penas, apuradamente.
{estu}
1961a:056,01; 1978c:172,10
- LARRI. *iz.* 1 gravedad, urgencia. 2 grandeza.
3 adulto. {1 larritasun, estuasun. 2 presa}
1961a:047,05; 1978c:161,10;164,04
- larrien alfabetatze kanpaina. campaña de alfabetización de adultos.
1978a:043,10
- larrialdi. iz.** época de apuros, situación apurada, trance. {estualdi, estuasun, larritasun}
1978c:164,04; 1983a:050,03; 1984b:041,10
- larritasun. iz.** apuro, dificultad. {estualdi, estuasun, larrialdi}
1972b1:030,01; 1984b:041,03
- larritu, larritzen. da ad.** apurarse, angustiarse.
{artegatu, estutu, kezkatu}
1984b:041,02
- larru. iz.** piel.
ARDI-LARRU. piel de oveja.
1961a:055,09
- Las Brozastar.** (El) Brocense.
1972b4:097,05;102,16
- lasai. izond.** tranquilo. {bare, trankil}
1958h:098,07; 1961a:059,03; 1968c:096,05; 1972b5:115,18;
1975b:089,04; 1983a:056,07,07; 1983e:132,14,14;
1984b:028,12;036,13;040,03; 1985b:186,10;
1985c:192,06,06; 1985d:085,01; 1986c:170,15
- lasaiki. adond.** tranquilamente.
1986c:170,04
- lasaitasun. iz.** tranquilidad.
1978c:171,08; 1987d:081,14
- lasaitu. da ad.** tranquilizarse. {baretu, trankildu}
1984b:036,15
- laster. adond.** enseguida, pronto, rápidamente.
{aurki, aguro, berehala, segituan}
1958h:100,05; 1961a:051,04;056,11; 1968c:093,12;
1972b1:034,19; 1972b3:058,12; 1972b4:097,02;
1978c:161,04;164,16; 1981c:146,09;148,08; 1983e:130,07
1984b:044,09; 1985a:108,07
- LASTER. *iz.* rapidez, velocidad.
1983a:052,03
- LASTER. *izond.* rápido.
1972b4:094,08;098,16
- LASTERREAN. *adlag.* rápidamente.
{lasterka}
1981c:147,04
laster aski. 1972b5:128,09
laster asko. 1962f:084,08
- lasterbide. iz.** atajo.
1972b3:058,12
- lasterka. adond.** de prisa, corriendo, rápidamente.
{korrika, lasterrean}
1968e:077,04; 1971e:106,02
- lasterleku. iz.** lugar donde se desarrolla una carrera.
{"curriculo"}
1972b4:097,09
- lastima. iz.** lástima, pena.
1968c:096,04
- lastimagarri. izond.** lamentable.
1961a:056,12
- lat.** ("Latina" adierazteko laburdura).
1962f:084,04,04; 1971e:096,03;098,02;099,05,05,06...(8);
1979g:181,13; 1983f:190,07
- latin. iz.** latín. / latin. / latin.
1958h:105,13; 1959a:126,07,08;128,16,19;131,05;
1962f:085,05; 1968d:152,10;153,02;
1971e:096,02;109,11,14;
1972b1:032,17,20;033,01,02,06...(14);
1972b2:041,10,13,18;043,07,18...(8);
1972b4:067,11;072,05;
1972b5:113,03,04;115,08,09,10...(15); 1978a:028,05;029,03;
1979g:178,07,10;179,03,14;180,01...(7); 1981e:151,08;
1983a:049,05;054,09,09;057,17; 1984b:034,07;
1985b:190,02; 1985c:193,12; 1986c:175,07
- ANTZINAKO LATIN. latín antiguo, latín clásico. {latin klasiko}
1958h:105,13
- LATIN GAIZTO. 1 latín corrupto, macarrónico. 2 latín vulgar.
1972b1:033,09;037,16
- LATIN KLASIKO. latín clásico. / latin classique. / Classical Latin. {antzinako latin}
1979g:183,04; 1981c:151,06
- LATINETIKAKO. *izlag.* derivado del latín, de origen latino. / dérivé du latin, d'origine latine. / from Latin, coming from Latin, derived from Latin, Latinate.
LATINEZKO. *izlag.* latino. {latin-}
1962f:084,08; 1968d:148,09; 1971e:096,17,18;098,08;
1972b2:040,10;041,08; 1972b4:093,06;
1981c:159,01;163,07; 1981i:113,02; 1983d:123,03;

- 1984b:030,15
latinetikako izen propio. nombre propio derivado del latín. 1985c:193,01
latinezko etorki. 1979g:183,03
- latin-erromaniko. iz.** latín-romance.
 1971e:094,07
- latin-euskara.** latín-vascuence.
latin-euskara (hiztegi). diccionario latín-vascuence. 1961a:048,19
- latineratu. da ad.** asimilarse al modelo latino, convertirse en forma latina.
 1972b5:115,10
- latz. izond.** áspero, sangrante, difícil. {garratz, mingots}
 1971e:100,12; 1972b5:116,13;132,03;
 1983a:047,07;051,08;052,01;055,01
- lau. iz.** plano. / plan. / plane.
 1972b4:071,01
- laudorio. iz.** alabanza, elogio. {gora(t)zarre, goresmen}
 1964c:072,04; 1978a:043,08; 1983a:063,08
- laugarren. ord.** cuarto.
 1961a:057,18; 1971e:098,02; 1972b4:079,05;
 1972b5:114,06; 1975b:089,09
- laurden. iz.** cuarto. {laurden}
 1983a:051,06
- lauren. iz.** {laurden}
 1971e:098,02
- lausotu. du ad.** emborronar, nublar.
 1985b:188,01
begiak lausotuxe izan. tener la vista cansada. 1984b:027,03
- lauzapobost. zenbtz. zehazt.** cuatro o cinco.
 1984b:034,17
- lazu, laztu. zaio ad.**
 ILEA LAZTU. ponerse los pelos de punta, erizarse el cabello.
 1986c:172,10
- “lectio difficilior”.**
 1971e:099,13; 1983d:118,07
- “lectio facilior”.**
 1983d:118,07
- lege. iz.** ley.
 1958h:103,15; 1968c:096,09; 1968d:144,06;153,10;
 1972b4:071,21;073,11;077,12;098,16;101,09...(8);
 1972b5:119,15; 1978a:026,04;036,01; 1979g:176,02;
 1981c:144,02;146,12;148,03;161,06;
 1983a:050,07,11;051,05;067,01,03...(7); 1983d:122,14;
 1983f:190,04; 1984b:028,10; 1985b:192,09
 1985c:193,05;194,03; 1985d:078,10
- ALTUBEREN LEGEAK. Leyes de Altube.
 1981c:146,13
- BANAKETA-LEGE. ley de distribución. / loi de distribution. / law of distribution.
 1958h:103,14
- BERTSO-LEGE. ley de versificación.
 1981c:142,08
- FONETIKAZKO LEGE. {hots-lege}
- 1972b2:041,04
- FONOLOGI LEGE. ley fonológica. / loi phonologique. / phonological law.
 1979g:184,08
- FORTUNATOV ETA SAUSSURE-REN LEGEA. ley de Fortunatov y Saussure.
 1972b4:099,04
- GRASSMANN-EN LEGEA. ley de Grassmann.
 1979g:176,09
- HIZKUNTZ-LEGE. ley lingüística. / loi linguistique. / linguistic law. {hizkuntz-lege}
 1968d:153,11
- HIZKUNTZ-LEGE.
 1968d:153,11
- HOTS-LEGE. ley fónica, ley fonética. / loi phonétique. / phonetic law, sound law.
 {fonetikazko lege}
 1968d:138,11
- LEGE DIAKRONIKO. ley diacrónica. / loi diachronique. / diachronic law.
 1979g:175,01
- LEGE SINKRONIKO. ley sincrónica. / loi synchronique. / synchronic law.
 1979g:175,01
- LEGE ZAHARRA. (ley antigua) fuero.
 1966a:067,09; 1983a:050,06;070,08; 1985d:077,12
- LEGERA. *adlag*. al modo, a la manera.
 1981c:154,07;159,09
- LEGEZ KONTRAKO. *izlag*. irregular.
 {erregelaz kanpoko}
 1958h:104,11
- SWADESHEN LEGEA*. ley de Swadesh.
 1979d:121,07
- ZIPF-EN LEGEA. ley de Zipf. / loi de Zipf. / Zipf's law.
 1968c:091,03
- ezkont lege. ley de casamiento.
 1972b5:112,14
- fisikazko pendolaren lege*. ley del péndulo físico.
 1972b3:060,21
- Jainkoarengandikako lege*. ley divina.
 1984b:032,01
- Kepler-en legeak*. leyes de Kepler. 1981c:146,13
- lege bakar-zorrotz*. 1985c:191,04
- soziologiazko lege*. ley sociológica. 1972b3:052,03
- lege-emaile. iz.** legislador.
lege-emaile itxuran. 1978c:167,11
- lege-gizon. iz.** abogado.
 1966a:068,05
- legejakitun. iz.** letrado.
 1985b:194,01
- legepe. iz.**
 LEGEPEAN. sometido a ley.
 1972b2:044,19
- legez. junt.** como. {bezala}
 1958h:103,10; 1971e:108,10; 1972b5:127,02;

1984b:025,04;034,09;036,01;037,07; 1985b:185,08

legezko. izlag. 1 legítimo, lícito. 2 gramatical.

{1 bidezko, 2 egoki, zuzen}

1968d:150,03;152,01; 1972b4:072,11;077,08; 1981c:161,03;

1983a:066,07; 1983d:123,02,02

legeztapen. iz. legalización.

1978c:165,10

lehen. adond. antes.

1958h:099,06;106,06; 1959a:130,22; 1961a:052,10;059,04;

1964c:073,06,06; 1964g:182,11;

1968d:140,06,08;143,01;145,07;148,11...(6); 1968e:076,06;

1971e:094,11;098,07;108,04; 1972b1:030,14;035,19;

1972b2:040,13;041,11,12;042,11;043,05...(8);

1972b3:061,05;

1972b4:077,11;078,15;082,12;094,12;102,01...(7);

1972b5:109,08; 1972e:157,07;158,13; 1975b:087,12;

1978a:035,06;042,09; 1978c:164,04,06,13; 1979g:184,06

1981c:137,05;140,08;159,03;160,13;164,06...(6);

1981i:113,12;114,09,12; 1983d:118,03;121,11,11;

1983e:126,18;127,02;130,05,06;131,06...(7);

1983f:189,10;190,12,13;

1984b:028,05;030,16;034,10;037,03,08...(7);

1985a:108,07;115,05,10; 1985b:192,05;

1986c:172,14;176,05;177,10

LEHENAGO. adond. antes.

1959a:126,09;127,15;128,11;132,21; 1961a:054,05;055,02;

1968d:136,08;149,06; 1972b2:044,13;

1972b4:074,13;098,07; 1972b5:131,11; 1978a:033,09;

1978c:168,03; 1981c:160,02;

1983a:051,13,13;053,01;059,04;066,01...(9); 1983f:188,14;

1984b:033,11;038,07; 1985b:190,14;

1985d:078,09;079,08;084,10; 1986c:170,13

LEHENAGOKO. izlag. anterior.

1959a:127,07; 1961a:052,02; 1971e:104,14;

1972b4:065,05;087,16; 1972b5:112,11;121,08;130,05;

1978c:168,05; 1981c:141,08;167,02;

1983a:048,09;057,13;064,11; 1983d:119,05;121,10;

1983e:132,05; 1984b:028,10;030,12;036,14;039,12,12;

1985d:076,04; 1987d:080,07

LEHENDIK ERE.

1972b4:069,05

lehen. ord. primer(o).

1958h:101,16,16;103,06,06;104,10; 1961a:048,19;

1962f:083,07; 1964c:072,02; 1966a:068,08;

1968d:135,06;143,05;148,13;

1971e:095,12;098,02;099,12;100,12;103,02...(6);

1972b0:028,19; 1972b1:032,11;037,05; 1972b2:043,06;

1972b3:053,13;058,02;059,08;061,01;

1972b4:065,10;070,05;073,09;09,09;074,02...(17);

1972b5:114,17;119,09; 1975b:088,13;089,01;

1979g:176,09,12;177,06;181,17; 1981c:141,08;150,07;

1981i:111,08;112,21;113,07; 1983d:116,05; 1983e:128,06;

1983f:189,04; 1984b:030,17;038,09; 1985a:110,13;

1985b:187,03;190,01,07; 1985d:081,09;086,06

1986c:173,12;174,15,15; 1987d:080,23

LEHEN BURU. comienzo. {hasiera, haste}

1981i:112,15

LEHEN-BURU.

1979g:177,06

LEHENBURU.

1981c:147,14

lehen buruan. en primera instancia.

1983d:120,02; 1986c:169,10

lehen. iz. pasado.

1972b5:119,11,12;121,20; 1979g:174,03,05; 1981c:167,03;

1984b:044,06

lehenaldi. iz. pasado, pretérito (Gram.). / passé,

prétérit. / past, preterit(e). {aldi joan,

iraganaldi}

1981c:148,03; 1983e:136,03; 1985d:077,05

[lehen aldi.]

1978a:038,05; 1985d:075,08

lehenbaitlehen. adond. cuanto antes, lo antes

posible.

1961a:052,12

lehenbizi. adond. primeramente. {lehendabizi}

1961a:061,07; 1966a:069,05; 1968c:094,03; 1981i:114,06;

1983d:116,02; 1984b:027,02;037,02,02;039,06;042,13;

1985b:190,01; 1985d:078,11

LEHENBIZI. iz.

1985d:081,06

LEHENBIZIKO. izlag. primero. {lehenengo,

lehendabiziko}

1958h:100,07;103,06,10; 1961a:051,13; 1962f:083,04;

1968c:095,18; 1968d:143,07;144,07;148,04;151,05;

1972b1:032,07; 1972b2:041,04;043,01,19;

1972b4:074,02,14;078,05;084,01;093,03...(7);

1978c:163,01;165,07; 1979d:122,04;

1979g:175,11;176,09;177,05;179,11;185,15;

1981e:139,06;152,14;154,02;160,14;162,12...(6);

1983a:047,02;052,07;068,09;070,10;073,10;

1983e:127,04;132,08;133,06; 1983f:188,11

1984b:033,03;039,02; 1985a:107,07;111,11;116,03;117,04;

1985b:192,04; 1985d:077,14;080,06,06;

1986c:173,10;175,16; 1987b:080,17;081,01

LEHENBIZIKOAN. adlag.

1978c:170,17

LEHENBIZIKOZ. adlag. primeramente.

{lehenbizi,lehendabizikoz, lehenik}

1972b4:076,03; 1981c:158,06; 1981i:112,10

lehenbiziko kolpean. {lehen kolpean}. 1981c:154,01

lehendabizi. adond. primeramente. {lehenbizi}

1959a:125,02;126,13; 1972b1:032,12; 1978a:030,06

LEHENDABIZIKO. izlag. {lehenbiziko,

lehenengo}

1959a:127,01; 1972b3:055,17; 1972b4:070,04;

1972b5:118,16; 1979g:182,09

LEHENDABIZIKOZ. adlag. {lehenbizikoz}

1972b5:115,09

lehendani. adond. desde antes.

1979g:184,14

lehenengo. ord. primero. {lehen (ord.)}

1972b1:034,16; 1972b2:043,19;045,15;

1972b4:081,11;093,07; 1972b5:121,13;123,13

lehengai. iz. 1 materia prima. 2 elemento básico,

constituyente. {1 "hastapen". 2 oinarri, osagai}

1972b4:082,13;084,17; 1983e:131,03,03

[lehen gai.]

1972b4:084,17,17;086,03

lehenengo. izlag. anterior.

1971e:107,10; 1972b2:043,08;046,12; 1972b3:062,01;

- 1972b4:068,14;082.03;083.01;085,10;098,13;
1972b5:124,06; 1975b:092,05; 1978a:036,02;
1978c:165,07;166,09;171,09; 1979g:175,03;176,04;177,09;
1981c:145,07;157,06; 1981f:113,05;
1983a:057,17;059,11,17;068,10;074,12; 1983d:119,11;
1983e:125,02;130,05; 1983f:189,06; 1984b:028,07;039,08;
1985a:110,12; 1985b:185,08;193,05; 1985c:192,02;193,11;
1985d:076,06,07,11,11
1986c:170,03; 1987d:081,08
lehengoan. la vez pasada.
1972b3:062,08; 1978c:164,19; 1983a:051,03
- lehenguraso. iz.** patriarca, primer progenitor.
1985a:112,11
- lehengusu]]. iz.**
kultur-lehengusu]]. pariente cultural.
1972b5:110,17
[lengusu].] primo.
1972b1:036,09; 1972b5:110,15; 1983e:126,01
- lehenik. adond.** en primer lugar, primeramente.
1968d:136,01,04;138,13; 1972b0:023,02;028,14;
1972b1:032,05; 1972b3:053,15;062,04;
1972b4:082,07;084,07;102,11; 1972b5:119,10;122,13;
1972e:158,07;
1978a:025,07; 1979g:186,02; 1983d:119,02
lehenik eta aurrenik. 1978c:170,17
lehenik eta azkenik. 1984b:038,02
- lehentasan. iz.** preferencia, prioridad.
1985b:189,13
politikazko lehentasan. prioridad política.
1972b2:047,04
- lehentxeago. adond.** un poco antes. {arestian}
1971e:109,03; 1981c:156,16;163,11; 1983a:052,13;070,06;
1984b:035,01; 1985a:112,13
LEHENTXEAGOKO. *izlag*.
1981f:114,04
- leher.**
LEHER GAIZTO EGIN. esforzarse hasta la
extenuación, reventar.
1972b0:025,09; 1972b4:075,01
LEHERRENAK EGIN]]. esforzarse
desesperadamente. {lerrenak egin}}
1983a:049,09; 1983e:135,06
- leherkari. iz. eta izond.** oclusivo, explosivo (Fon.).
/ explosif. / occlusive, plosive, explosive.
{itxitura osoa duena, oklusibo}
1979g:181,03; 1983e:127,09
- lehia. iz.** 1 competición, lucha. 2 afán, deseo.
3 prisa. {1 borroka, burruka}
1961a:061,05; 1978a:043,06; 1983e:136,07; 1985d:076,04;
1986c:174,19
lehan ibili. competir, luchar. {deman ibili}
1971e:109,12
- lehor. izond.** seco. {idor, ihartu}
1983e:132,14
- leial. izond.** fiel, leal, sincero. {esaneke}
1972b3:059,07; 1972b4:099,16; 1972b5:109,03;
1978c:170,03; 1981c:149,03; 1985d:079,05
- leialki. adond.** lealmente.
1983f:189,10
- leialtasun. iz.** fidelidad, lealtad.
1979g:183,07
- Leiz. {Leiz}**
1962f:084,04
- leiho. iz.** ventana.
1972b2:042,09,14,14; 1984b:031,04,08
euskal leiho. 1964c:071,02
- leinu. iz.** linaje. {iralgi}
1961a:057,04; 1966a:068,07
- Leiz.** ("Ioannes Leizarraga" adierazteko laburdura).
{Leiz}
1962f:084,04; 1971e:107,17; 1979g:179,11
- leize zulo. iz.** cueva.
1984b:039,03
- leku. iz.** 1 lugar, sitio, posición. 2 argumento. /
1 lieu, position. / 1 locus, position, place, spot.
{1 toki, kokaleku. 2 "argumentu"}
1958h:097,02; 1961a:050,10;055,03;057,06,12;058,10...(6);
1962f:084,05,06; 1968d:139,11;140,11;143,11;151,05;
1971e:093,08;096,06;101,09;103,08;104,02...(7);
1972b2:042,14;047,01;
1972b4:068,05;069,11;082,15;091,03;095,01...(10);
1972b5:111,01;115,10;132,02; 1972e:156,05; 1975b:088,05
1978a:028,03;042,02; 1978c:163,05;165,08,14;166,12;
1979d:121,10; 1979g:183,02;185,02;
1981e:142,07;145,09;146,05;147,04;149,10...(8)
1981f:113,10,16;114,07;
1983a:054,02;066,06;073,08;074,02,12; 1983d:121,10,15;
1983e:131,11; 1984b:037,07;039,03;040,10;
1985a:108,19;111,10; 1985d:086,02;
1986c:171,14;175,10,12; 1987d:081,19
- AZENTUAREN LEKU. posición del acento.
1958h:101,12
- LEKUAN, -(R)EN. en (el) lugar de. {-r(en)
ordez}
1959a:131,25; 1961a:052,05;060,08; 1981c:145,07;162,05;
1985a:112,11; 1986c:174,05
- NEUTRALIZAZIO-LEKU. posición de
neutralización.
1968c:095,10
- atseden leku. lugar de descanso, lugar de
reposo.
1972b4:078,06
- egosleku. (lugar de cocimiento) lugar de
preparación.
1978a:032,07
- erdi leku. lugar central.
1972b4:096,11
lekutan egon. estar lejos. 1985a:112,05
- leku aldatze. iz.** traslado. / transfert. / transfer,
transferring, removal. {tokialdatze}
1972b4:087,15
- leku izen. iz.** topónimo. / toponyme. / place-name.
{tokizko izen, toponimo}
1981f:111,03;112,03;114,08,08; 1983d:123,06; 1987d:081,13
[leku-izen.]
1968d:141,13
- lekualdatu, lekualda. du ad.** cambiar de posición,

- trasladar. {tokialdatu}
1981c:145,03
- lekuko. iz.** testigo. {testigu}
1958h:102,06;105,10,17,17; 1959a:126,13;129,08;
1961a:057,02,19;060,12; 1964c:071,12;
1971e:093,03,04;096,13;097,10;104,09; 1972b2:043,08;
1972b4:104,13
1972e:158,16; 1975b:089,03;092,01;
1978a:029,03;030,11;035,04;037,02;044,11; 1978c:170,07;
1979g:180,07; 1981c:138,14;149,02;156,17;163,10
1983a:053,12;057,13;060,03;062,18;067,09... (6);
1983d:116,11;119,08;120,06;122,14;
1984b:031,03;034,02;045,11; 1985a:111,10;113,08;
1985b:187,03; 1985d:082,03;086,07;
1986c:174,13,17; 1987d:081,14
- lekukotasun. iz.** testimonio.
1971e:093,05;108,04; 1972b5:127,06; 1981c:157,05;
1981i:112,01; 1983d:122,05;123,10; 1984b:026,11;040,05;
1987d:080,07;081,13
- leku. du ad.** expulsar. {bidali, bota, iraitzi}
1978a:037,03
- lelo. iz.** estribillo. / refrain. / refrain.
{“euskaritxo*”}
1983a:068,01; 1985b:187,10
betiko lelo. eterna cantinela. 1985b:187,11
- lemazain. iz.** piloto.
lemazain gisa. 1983a:047,09
- lengoaia. iz.** lenguaje. / langage. / language, speech,
(idiom). {“hizkuntza”}
1972b5:109,08;127,17;130,18;131,09
GIZA LENGOAIA. lenguaje humano.
1972b5:109,08
zientziako lengoaia. lenguaje de la ciencia.
{zientziako hizkuntza}. 1972b5:128,14
- leones. iz.** romance leonés.
1972b2:047,02,04
- lepo. iz.**
lehengo lepotik burua. “Genio y figura hasta la sepultura”. 1985d:076,11
- lerdentasun. iz.** esbeltez.
1972b5:110,12
- lerro. iz.** línea. / ligne. / line. {errenka}
1971e:095,01;098,12;100,01; 1972b4:101,12,12;
1972e:155,06; 1981e:156,02; 1983d:120,10,12;
1984b:025,04; 1985b:193,12; 1985d:081,01,01;
1986c:175,16
LERRON-LERRO. *adond.* en fila.
1983a:074,08
- lerrokatu, lerrokatzen. da ad.** alinearse. /
s’aligner. / to align, line up. {antolatatu,
ordenatu}
ELKARREN ONDOAN LERROKATU.
alinearse, yuxtaponerse. / juxtaposer. / to
juxtapose.
1972b4:082,16
- letagin. iz.** colmillo.
1972b4:070,08
- letoi. iz.** latón.
1964c:071,09
- letra. iz.** letra. / lettre. / letter. {“ikur”, “*hizki*”}
1961a:048,19;049,06,08;056,11; 1964c:073,05;
1968d:137,03,06,07;138,02;139,07... (9); 1971e:103,02;
1972b1:031,18,20,21; 1972b4:072,14;084,10;
1979g:175,16;179,08;181,05;184,12; 1981c:140,13,13;
1983e:128,13;129,07,07,12,13; 1983f:189,04;
1985c:192,07,15
LETRA BEREZI. letra cursiva. {letra larri}
1978a:043,03
LETRA LARRI. letra cursiva. / cursive. /
cursive, italic. {letra berezi}
1958h:104,04; 1981c:156,02
LETRAK. lijeratura.
1984b:037,01
LETRAZ. *adlag.* por escrito.
1986c:169,02
euskal letrak. 1984b:037,01
letra bakarreko hitz. palabra [monolítera].
1972b4:077,04
letraz-letra. literalmente. 1983e:129,13; 1985b:186,08
- letraldatu. ad.** transliterar. / translittérer. / to
transliterate. {letreiatu}
1985c:192,14
- letreiatu, letreiatzen. du ad.** 1 deletrear.
2 transliterar. / 1 épeler. / 1 to spell.
{2 letraldatu}
1979g:183,14; 1983e:130,05
- leun. izond.** blando, suave. / doux. / soft, smooth.
1972b5:122,16; 1983a:052,01; 1985a:107,03
- leundu. da-du ad.** ablandar(se), atenuar(se),
suavizar(se).
1971e:100,07; 1981e:151,09
- lexiko. iz.**
“*lexiko*”. léxico, {“hitz-altxor”, hiztegi}
1983f:187,09
LEXIKO BEREZI ETA ESPEZIALIZATU.
léxico específico y especializado. / vocabulaire
spécifique et technique. / Language for
special/specific purposes. {hiztegi berezi,
hiztegi berezitu}
1972b5:124,04
- lexikografia. iz.** lexicografía. {hiztegi gintza}
1972b1:029,12
- lezoar. izond.** natural de Lezo.
1983d:118,06
- lib.** (“Liburua” adierazteko laburdura).
1961a:049,12
- liberal. izond. eta iz.** liberal.
1972b0:023,08; 1983a:056,07;068,11;069,04; 1985d:076,06
liberal kutsuko. 1983a:056,07
- liberalsun. iz.** liberalidad, libertad.
1975b:088,11
- libratu, libratzen. du ad.**
LIBRATU, -Z. librar(se).
1972b4:078,09; 1984b:042,14
LIBRATU, -(E)TIK. guardar(se), librar(se).

- salvar(se).
1978a:039,12
- libre. izond. libre.**
1972b0:026,08
- liburu. iz. libro.**
1958h:098,15; 1959a:126,14;127,09;
1961a:048,14,21;049,01;050,04,06...(15);
1964c:071,11,14;072,08; 1966a:067,10; 1968c:091,09;
1968d:146,04; 1968e:077,01
1972b0:028,05; 1972b1:030,05;035,04; 1972b2:047,10;
1972b3:051,03;052,04;056,16;059,08;061,06...(6);
1972b4:066,02,08;079,04;083,09;088,05...(10);
1972b5:111,06,11;120,10; 1972e:160,06;
1978a:038,09;040,03;043,02;044,03; 1978c:162,13;170,13;
1979g:178,05;
1981c:137,02;138,11,11;140,14;144,03...(8);
1983a:048,11;053,09;057,01;059,16;062,04...(10);
1984b:028,08;032,14;041,12;043,08
1985a:110,13;117,07;118,07;
1985d:079,07;080,08,08,10,10
- ALFABETATZE LIBURU. libro de alfabetización.**
1978c:167,06
- IKAS ETA IRAKAS-LIBURU. libro de texto.**
1978c:170,14
- haur-liburu. libro infantil.**
1968e:100,17
- histori liburu. libro sobre historia.**
1972b1:029,08
- linguistika liburu. libro sobre lingüística.**
1968c:094,05; 1972b3:058,09,09
- linguistika-liburu.**
1968c:096,03
- sintaxi liburu. libro sobre sintaxis.**
1972b4:093,06
- batxilleratoko liburu. libro de bachillerato.**
1972b0:025,03
- euskal liburu.**
1959a:133,23; 1961a:049,10; 1972e:158,07,09,10;159,09;
1983d:119,07
- euskarazko liburu. 1983a:062,20**
- liburu ikasi. 1964g:180,07**
- liburu landu. 1964g:180,07**
- Liburu Saindua. Biblia. {Biblia}. 1971e:097,10**
- oinarrizko liburu. bibliografía básica. 1985d:080,05**
- liburu moldatzaile. iz. editor, preparador de ediciones.**
1978a:025,05
- liburuki. iz. tomo. {"tomo"}**
1987d:080,16
- liburuska. iz. {Ik. liburuxka}**
1983a:055,02; 1985b:189,14
- liburuxka. iz. librito.**
1958h:105,05; 1961a:052,02; 1972b3:060,01;
1972b4:069,09;098,03; 1983a:073,06,13; 1985a:109,04
- liburuzale. iz. bibliófilo.**
1978a:038,04
- libura. iz. encanto, admiración.**
1971e:099,03
- liluragarri. izond. encantador.**
1972b3:059,10; 1972e:158,11; 1975b:091,04; 1983e:134,20
- liluratu. da-du ad. maravillar(se), admirar(se), encantar(se).**
1972b4:080,01;097,13; 1983a:065,04
- linburtu, linburtzen. da ad. resbalar. {irristatu}**
1972b4:107,03
- linealtasun. iz. linealidad. / linéarité. / linearity. HIZKUNETAREN LINEALTASUN. linealidad del habla.**
1972b4:082,15
- linguista. iz. linguista. {"hizkuntzalari"}**
1968c:091,01;093,10,11;094,05,11...(7);
1972b4:068,14,14;069,01,02,03...(6); 1972b5:109,06;
1978a:029,13
- linguistika. iz. lingüística. {"hizkuntzalaritza, hizkuntz-jakintza, hizkuntz-jakite"}**
1968c:090,08,11;092,06;093,04;094,07...(8);
1971e:106,03;107,09; 1972b0:024,03,14,17;027,09;
1972b1:029,10,11,12,12;030,04...(7); 1972b2:047,16;
1972b3:051,05;052,03,11;055,11,13...(10);
1972b4:065,04;069,02;083,03;095,01,12...(9);
1972b5:127,09;130,19
- EGUNGO EGUNEKO LINGUISTIKA. lingüística actual, lingüística moderna. {linguistika berri}**
1972b1:029,02
- LINGUISTIKA BERRI. lingüística moderna. {egungo eguneko linguistika}**
1968c:089,01;090,05
- LINGUISTIKA GONPARATU. lingüística comparada. / linguistique comparée. / comparative linguistics. {hizkuntz-konparazio}**
1978a:028,04
- LINGUISTIKA HISTORIKO. lingüística histórica. / linguistique historique. / historical linguistics. {hizkuntzalaritza historiko}**
1972b2:039,02; 1972b3:051,07
- LINGUISTIKA JENERAL. lingüística general. / linguistique générale. / General linguistics. {hizkuntzalaritza orokor}**
1972b0:023,11; 1972b4:073,06
- LINGUISTIKA KONPARATZAILE. lingüística comparativa. / linguistique comparée. / comparative linguistics.**
1972b4:098,14;099,05,06
- LINGUISTIKA SINKRONIKO. lingüística sincrónica. / linguistique synchronique. / synchronic linguistics.**
1972b4:096,13
- LINGUISTIKA TRADIZIONAL. lingüística tradicional. {gramatika tradizional}**
1972b1:029,01,11,13;031,10
- LINGUISTIKAREN HISTORIA. historia de la lingüística/ histoire de la linguistique. / history of linguistics.**

- 1972b1:029,06,08; 1972b4:097,13
LINGUISTIKAZKO. izlag. lingüístico.
 {linguistika-, linguistiko}
 1972b0:028,01; 1972b3:059,17; 1972b4:073,02;081,12;
 1972b5:113,16
Antzinateko linguistika. lingüística de la Antigüedad.
 1972b1:029,11
euskal linguistika. 1978a:038,04
hizkuntzaren linguistika. lingüística de la lengua.
 1972b3:058,07
- linguistiko. izond.** lingüístico. / linguistique. /
 linguistic. {linguistikazko, hizkuntz(a)-}
 1972b1:032,18; 1972e:157,08
- lintzura. iz.** pantano.
 1981c:146,14; 1981i:114,06
- lirain. izond.** apuesto, esbelto, elegante. {txairo}
 1972b5:110,12
- lirika. iz.** lírica.
 1972b5:129,04
- liriko. izond. eta iz.**
LIRIKO. iz. lírico. / lyrique. / poet, lyrist.
 1972b5:129,13
LIRIKO. izond. lírico. / lyrique. / lyric(al).
 1958h:097,07; 1972b5:129,08
- lirikotasun. iz.** liricidad, lirismo.
 1972b5:129,09
- lista. iz.** lista. {zerrenda}
 1972b4:070,06;076,14;077,14; 1981c:150,11;
 1985d:080,11,11
 maiztasun-lista. lista de frecuencias.
 1968c:091,05
- listu. da ad.** deshilarse.
 1978a:034,06
- literario. izond.** literario. / littéraire. / literary.
 {literatur(a)-}
 1972b4:069,05,05
- literatura. iz.** literatura. / littérature. / literature.
 {letrak}
 1959a:126,03;132,13; 1964g:180,07,08,09; 1972b2:044,03;
 1978a:026,08;032,06; 1981c:164,05;
 1983a:048,02,02,03,04;057,06... (7); 1985a:110,10;
 1985d:077,01,01
AHOZKO LITERATURA. literatura oral.
 1978a:026,08
LITERATURA EDER. literatura. {literatur
 eder}
 1968d:135,07
ahozko euskal literatura. literatura oral vasca.
 1985b:185,05
euskal literatura.
 1959a:127,05;129,07; 1964c:071,14;072,03;
 1968d:145,03,04,04;150,17; 1972b4:102,03; 1978c:167,15;
 1984b:037,01;039,03; 1985b:185,05
euskal literatura zahar. 1985b:185,05
euskal literaturaren tradizio. 1959a:127,05
literatura zahar. 1961a:061,01
 [literatur eder.] [Ik. literatura eder]
 1978a:043,04
- liturgia. iz.** liturgia.
nazio hizkuntzaz eginiko liturgia. liturgia en lengua
 vernácula. 1978a:031,08
- lizentzi.**
LIZENTZI IZAN. zaio *ad.* ser lícito. {zilegi izan}
 1972b3:061,04
- lizentzia. iz.** licencia, permiso. {baimen}
 1984b:032,11
- lizun. izond.** obsceno.
 1972b4:092,08
- lo. iz.**
LO EGIN. dormir.
 1972b4:080,01
LOAK HARTU. quedarse dormido.
 1981c:161,05
lo egon. estar dormido. 1966a:069,08
- lodi. izond.** grueso. {gizen}
 1961a:052,11; 1983a:056,04; 1985c:191,09
- lodixka. izond.** más o menos grueso.
 1983a:056,04
- logika. iz.** lógica. / logique. / logic.
 1968c:093,08,08; 1972b5:111,08; 1979g:186,02
**GEZURRA ETA EGIA BESTERIK
 AMETITZEN EZ DUEN LOGIKA.** lógica
 basada en el "principio de los dos valores".
 1972b1:036,17
- logika-aurre. iz.**
LOGIKA-AURREKO. izlag. prelógico.
LOGIKA-AURREKO PENTSAMENDU.
 pensamiento prelógico, mentalidad prelógica.
 {"mentalidad prelógica"}
 1972b5:111,06
- logikari. iz.** lógico. / logicien. / logician. {logiko
 (iz.)}
 1979g:185,10,11
- logiko. iz.** logico. {logikari}
 1968c:093,11
- logiko-formal. izond.** lógico-formal.
 1972b4:065,08
- logiko-matematiko. izond.** logico-matemático.
 1972b4:069,04
- logistika. iz.** logística, lógica matemática. /
 logistique, logique mathématique. / logistics,
 mathematical logic.
 1968c:091,08
- lohadar. iz.** miembro. {gorputzaren atal}
 1961a:057,08
- lohi. iz.** masa, cuerpo.
 1975b:087,03
daitezkeen soinuen lohi moldegabe. cuerpo o masa
 informe de sonidos posibles. 1958h:101,02
- lokarri. iz.** 1 atadura, cordón, lazo de unión.
 2 nexo. {2 juntagailu}
 1958h:098,06; 1959a:131,31;132,02,06; 1968c:095,16;
 1968d:153,11; 1972b4:085,11;102,12; 1972b5:130,20;
 1978c:161,12;168,12; 1979d:122,14; 1985a:110,09

- forma-lokarri. ligadura formal.
1971e:104,08
lokarri antzo. 1981c:153,12
lokarri politiko. 1978a:038,06
tradizioaren lokarri. 1972b4:096,15
- lokartu (H). ad.**
LOKAR ARAZI. *du ad.* hacer dormir, hacer quedarse dormido.
1983e:133,05
- lokatz. iz.** barro, lodo.
1972b4:073,10
- lokatza. iz.** lodazal. {lokatzegi}
1985a:110,06
- lokatzegi. iz.** lodazal. {lokatza}
1972b4:073,10
- loratsu. izond.** floreciente.
1978a:032,07
- loratu, loratzen. zaio ad.** florecer.
1983a:069,05
- loratze. iz.** florecimiento.
1985a:116,03
- lore. iz.** 1 flor. 2 curiosidad. {2 perla}
1958h:104,04; 1972b5:130,05,05,07; 1978c:166,05
- loru, lor, lortzen. du ad.** conseguir, lograr.
{erdietsi, eskura(), iritsi}
1968d:136,08; 1972b0:028,15;
1972b5:123,09;129,16;130,05,05;
1978a:033,05;042,01,15;044,16; 1978c:166,14;
1979g:182,04; 1981c:141,11; 1983a:054,06;073,02
1983e:134,14,14,14; 1985a:113,12; 1985d:086,03,03;
1987d:081,15
- lotsa. iz.** vergüenza. {ahalke, ahalkezun, lotsaizun}
1961a:062,05; 1966a:069,05; 1972b4:097,03;
1978c:161,08;163,05; 1984b:027,01;038,13
LOTSA IZAN. *da ad.* avergonzarse. {lotsatu}
1972b4:091,02
- lotsagabe. izond.** sinvergüenza.
1984b:031,05
- lotsagarri. izond.** vergonzoso.
1985a:113,03
lotsa eta penagarri. 1983a:054,05
- lotsagarriro. adond.** vergonzosamente.
1978c:162,06
- lotsaizun. iz.** vergüenza. {ahalke, ahalkezun, lotsa}
1978c:164,04
- lotu, lot, lotzen. ad.**
lotu. du ad. atar, juntar, ligar, unir, conectar. / conectar, unir. / to connect, join, link, tie.
{estekatu, josi, juntatu, kateatu}
1966a:068,03; 1968d:142,08; 1972b0:024,02;025,11;027,10;
1972b1:035,09; 1972b4:074,06;092,12; 1972e:155,06;
1978a:039,12;041,08; 1981c:148,01,02;153,01
1983d:122,01; 1983e:131,12;132,03; 1984b:036,01;
1985b:186,03; 1985d:085,01; 1986c:170,15
- lotu. zaio ad.** ceñirse, asirse. {atxiki}
1968c:091,03; 1968d:141,05;143,05;152,07;
1971e:093,04;107,10; 1972b0:025,02;
1972b2:048,05;049,07; 1972b3:055,10;059,11;
1972b4:082,05;096,06;
- 1972b5:117,04;122,03,08;129,05;130,05; 1972e:156,02;
1978a:031,06;039,09;
1979g:178,01;179,02;181,05,09;185,01;
1981c:143,07;144,06;148,01;153,01;157,09...(6);
1983a:066,03; 1983e:132,08; 1984b:029,06;037,07;044,08;
1985b:188,02; 1985d:076,08;085,04;087,04
1986c:175,01,08
- lotura. iz.** atadura, relación, conexión, enlace, ligazon, unión. / connexion, liaison, union. / connexion (Ingl.), connection (EEBB), liaison, joining, linking,. {joskura, juntura}
1972b0:024,10;025,06; 1972b5:119,08;
1981c:143,07;153,01;156,05; 1983a:057,11;
1985d:079,04;087,06
- luma. iz.** pluma.
1968c:091,11,11,11; 1971e:099,02; 1972b4:068,06
- lumero. iz.** número. / nombre, chiffre. / number, numeral. {zenbaki}
1972b5:123,15,16; 1972e:158,07
LUMERO NATURAL OSO. número natural entero. / nombre naturel entier. / integer, whole number; natural, positive number.
1972b4:088,09
LUMERO PARE. número par. / nombre pair. / even number. {"lumero birtxi"}
1972b4:088,09
- lur. iz.** suelo, tierra.
1964g:183,01; 1972b2:045,05; 1972b4:093,03;
1972b5:130,05; 1972e:156,10;
1978a:032,01,033,08;034,10;037,14;040,06;
1978c:166,05,12; 1983a:048,04;053,01
1983d:121,10; 1984b:027,04;032,15; 1985a:107,08;
1985d:077,06
LUR JO. tocar fondo, venirse abajo.
1978a:033,05; 1983a:055,05
LUR JOERAZI. *dio ad.* arruinar, hacer caer, provocar la caída.
1983a:053,01
LURREKO. *izlag.* terrestre.
1968c:090,03
euskal lur. 1983a:053,13
- lurbira. iz.** tierra (planeta).
1984b:028,03
- lurpe. iz.**
LURPEKO. *izlag.* 1 (subterráneo) interno. 2 clandestino.
1972b4:076,11; 1978a:043,07
- lurralde. iz.** territorio. {aurkientza, eskualde}
1972b2:041,16;045,15;046,05; 1972b4:070,08;
1978a:025,07,08;026,03,06;033,03...(8)
nekazal lurralde. territorio de campesinos, tierra de agricultores.
1978a:036,06
pasabideko lurralde. territorio de transición.
1978a:029,02
- lurtamu. iz.** mapa. {"karta, mapa"}
1971e:096,04; 19811:113,11
- luzamendu. iz.** demora, dilación.
1972e:160,04; 1978a:025,04

luzaro. adond. durante largo tiempo.

1972b4:103,21; 1983a:050,10;072,01; 1983e:130,09;
1985b:186,01

LUZAROAN. adond.

1958h:105,12; 1959a:127,10; 1961a:047,13;056,16;
1975b:089,05; 1978a:032,10;040,06; 1979g:184,04;
1981c:159,01; 1983d:115,03; 1983e:135,02;
1984b:029,16;030,09; 1985d:084,09

LUZAROKO. izlag.

1972b4:070,08;107,06; 1985a:108,07

luzatu, luza, luzatzen. da-du ad. 1 extender(se),
prolongar(se), alargar(se). 2 demorar(se). /
1 prolonger, allarger. / 1 to extend, prolong,
lengthen.

1961a:063,04; 1971e:099,10;103,10; 1972b4:078,14;086,15;
1978a:027,05; 1978c:169,01; 1979g:179,05;
1983a:051,08;058,01; 1983d:121,09; 1983e:126,03;
1984b:030,08;035,03;039,05; 1985b:185,06;
1986c:174,01,02; 1987d:079,02

LUZATU. izond. alargado. / allongé. /

lengthened.

1971e:098,12

luzaz. adond. durante largo tiempo.

1968d:146,04; 1972b3:052,08; 1972b5:113,03; 1983e:126,03

luzazki. adond. largamente.

1971e:094,11

luze. izond. 1 largo. 2 largo (Gram.). / 2 long. /

1958h:101,16;102,04,10;104,08,15; 1961a:052,11,11;062,02;
1964c:071,06; 1968c:089,07;091,02; 1968d:146,04;
1971e:094,03; 1972b1:029,08; 1972b4:070,08;099,09
1972b5:117,04;123,16,18;125,03; 1972e:156,08;160,01;
1978a:025,01;030,05;041,01;042,02; 1978c:168,02;
1979g:178,03;183,10; 1981c:166,02
1983a:053,04;056,07;059,17;068,04; 1983d:116,05;
1983e:130,08; 1983f:187,08; 1984b:025,05,05;
1985a:107,08;113,09; 1985b:194,04;
1986c:172,13; 1987d:079,14

azentu "luze"-*dun*. 1958h:102,10

luze-korapilatu. izond. largo y enrevesado.

1972b4:088,04

luze-zabal. izond. largo y ancho.

1984b:029,07

LUZE-ZABALEAN. adlag. a lo largo y a lo
ancho.

1986c:172,07

luzera. iz. largura, longitud. / longueur. / length.

1972b4:075,10;082,17;089,03; 1972b5:127,08; 1981h:113,17

luzetsi, luzesten. du ad. estimar largo.

1984b:025,05

1979g:186,06; 1981h:114,05

magal. iz. regazo, seno. {altzo, babes}

1985a:110,07

magnetofoi. iz. magnetofón, magnetófono.

{magnetofon}

1972b3:057,09

magnetofon. iz. {magnetofoi}

1958h:099,05

magyar. iz. magyar. / magyar. / Magyar. {hungaro,
hungriano}

1983f:187,08

mahai. iz. mesa.

1972b5:109,07;116,02

mahaikide. iz. comensal, compañero de mesa.

1983a:056,07

maila. iz. grado, nivel, plano, rango. / degré, niveau,

plan, rang. / degree, level, height, plane, system.

1959a:125,11; 1964c:072,02; 1968c:091,04;

1968d:139,07;152,05; 1972b0:024,11;028,14;

1972b1:032,11;033,19; 1972b3:060,18;

1972b4:070,06;071,02;082,13,13;084,15...(10);

1972b5:130,15; 1978a:027,03;034,10;041,11;042,13;043,02;

1978c:161,12;171,17;172,04,04,04...(7); 1979d:122,11

1979g:173,13;174,04,04;176,05; 1981c:143,05;160,08,08;

1983a:049,10,12;051,01;055,08; 1983d:123,04;

1983e:131,03,07;132,07; 1983f:190,03

1984b:029,12,16;031,09,12;038,06; 1985a:117,02,02;

1986c:169,11

FONETIKA MAILA. nivel fónico, plano
fonico. / niveau phonique. / phonic level.

{maila fonetiko}

1983e:131,08

FONOLOGI MAILA. nivel, plano fonológico.

{maila fonologiko}

1983e:132,08

HIZKUNTZA MAILA. plano lingüístico, nivel
lingüístico. / niveau linguistique. / linguistic
level.

1972b0:025,15

HIZTEGI MAILAKO. izlag. (de) nivel léxico,
nivel vocabular. / niveau de vocabulaire. / word
level, vocabulary level.

1986c:174,09

LITERATUR MAILA. nivel literario.

1984b:038,08

MAILA FONETIKO. {fonetika maila}

1983e:132,03

MAILA FONOLOGIKO. {fonologi maila}

1983e:132,02

MAILAKO. izlag.

1981c:164,08; 1983a:054,08; 1983e:135,09

GOI MAILAKO. izlag. superior.

1972b3:055,03

aurrerapen maila. nivel de progreso.

1972b5:113,15

errealitate maila. nivel de la realidad.

{errealitatearen maila}

1972b0:025,15

madarikatu. izond. maldito.

- goi maila. nivel superior.
1972b5:131,13
- molekula maila. nivel molecular.
1985a:119,01
- pentsamendu maila. nivel del pensamiento.
1972b0:025,15
- teori maila. nivel teórico.
1979g:183,06
- zibilizazio maila. grado, nivel de civilización.
1972b5:114,01
- bigarren maila fonologiko*. 1983e:132,02
- errealitatearen maila*. {errealitate maila}
1972b0:027,07
- goi mailako ikerlan*. investigación de alto nivel.
1978a:042,02
- goi mailako (irakaskuntza)*. enseñanza superior.
1978a:043,09
- goragoko maila*. 1985d:082,04
- goragoko mailako*. 1983f:187,09
- gorengo maila*. máximo nivel, nivel supremo.
1981c:149,01
- mailarik beheneko*. nivel ínfimo. 1978c:163,12
- mailakatz**. *iz.* escala, gradación. / gradation. / gradation.
MOHS-EN MAILAKATZEA. escala de Mohs.
1985a:113,14
- mailebatu**, **mailebatzen**. **da-du ad.** tomar en préstamo. {mailegatu, mailebutan hartu}
1972b2:044,11; 1972b5:115,08; 1979d:121,09;
1979g:178,02,02,03;179,14; 1983f:187,01;189,08;
1984b:044,10
- mailebu**. *iz.* préstamo. {mailegu}
1979g:176,07; 1983a:061,12; 1983f:187,04;190,07;
1984b:031,11;036,10,10
- MAILEBUTAN HARTU. tomar en préstamo.
{mailebatu, mailegatu}
1983f:187,03
- mailegatu**, **mailegatz**. **du ad.** tomar en préstamo.
{mailebatu, mailebutan hartu}
1985b:186,11
- mailegu**. *iz.* préstamo. / emprunt. / loanword.
{mailebu}
1985c:191,01,11,11,12,12
- mailegu hitz**. *iz.* préstamo léxico. / mot d'emprunt.
/ loanword, borrowed word. {hitz mailebatu}
1985c:191,13
- mailukada**. *iz.* martillazo.
1972b3:055,11
- mairu**. *iz.* moro.
1972b3:055,07
- mais**. *iz.* maestro, profesor. {irakasle, maixu}
1972b4:099,13
- prosa-maisu. maestro de prosa.
1958h:098,04
- maitari**. *iz.* amante. {amorante, ezkutari}
1972b5:130,11
- maitasun**. *iz.* amor.
1959a:131,24,24;132,21,21; 1966a:067,12; 1978a:035,12
- maitatu**. **du ad.** amar. {maite izan}
1959a:131,20;132,19,20
- maite**. *izond.* amado, querido. {bihotzeko, kuttun}
1985a:117,12;118,02; 1986c:171,11
- maite izan**, **maiteko**. **du ad.** amar, querer.
{maitatu}
1959a:131,25; 1972b1:031,01; 1972b5:110,19;117,07;
1972e:159,04;160,04; 1978c:172,11; 1983a:057,17
- MAITEAGO IZAN. **du ad.** preferir. {nahiago izan}
1978a:041,03
- maixu**. *iz.* {Ik. maisu}
1971e:110,02
- maixueria**. *iz.* pedantería.
1979g:181,04
- maiz**. **adond.** a menudo. {askotan, sarri, usu}
1961a:047,13;048,07;055,06;062,10; 1964g:179,11;182,03;
1968c:090,05;092,10;093,02;
1968d:137,06;138,13;143,01;145,05,07...(8);
1971e:098,07;101,01
1972b0:024,04; 1972b3:051,05;058,09;061,06;
1972b4:067,07;078,01;093,06;103,22;
1972b5:111,13;116,04;118,04;124,11;
1972e:156,05;158,12;159,02; 1975b:087,09,13;
1978a:027,06;029,05,13; 1978c:164,08;168,07;
1979g:173,04;178,09;183,02,04;185,12...(6);
1981c:140,08,14;143,11;147,02;149,09...(9);
1983a:050,07,12;052,12;058,12;071,07;
1983d:115,04;122,02;
1983e:128,01,12,12;129,07;130,09...(6)
1984b:026,01,04;031,01;040,11; 1985a:110,12;
1985b:190,12; 1985c:191,05,06;192,11;193,02;
1985d:077,15;079,09; 1986c:172,05;173,07;174,17
1987d:080,10
- maiz aski*.
1968d:141,12;147,07; 1971e:093,04;095,07;098,03;
1972b1:033,19; 1972b3:052,07; 1972b4:069,05;
1972b5:111,08;125,05; 1972e:156,12;
1979g:178,04; 1981c:143,07;158,08; 1983d:123,05;
1983e:126,04;132,11; 1985a:108,13
- maiz askotan*. 1972b4:067,11
- maizenik*.
1964c:071,09; 1968c:089,07; 1972b4:092,07;096,07;
1979d:123,08; 1979g:184,14; 1981c:146,06;161,08;
1983a:051,09;056,02; 1983d:118,08
1983e:131,12;133,04; 1983f:188,03; 1984b:038,10;
1985a:111,06; 1985b:190,07;191,07; 1985d:079,15
- maiztasun**. *iz.* frecuencia. / fréquence. / frequency.
{"usutasun"}
1968c:091,04,04; 1986c:173,07,08
- makal**. *izond.* débil. {ahul}
1968c:095,05; 1972b5:126,09;127,06; 1979d:123,03
- makaldu**, **makaltzen**. **da ad.** debilitarse. {ahuldu, indargabetu}
1983a:050,04
- makila**. *iz.* palo.
MAKILAKA. **adond.** a palos.
1972e:156,05
- makina**. *iz.* máquina.
1958h:099,03; 1972b4:066,05;076,04,05,07;077,04...(13)

- irudipenezko makina.* máquina imaginaria.
1972b4:078,01
- makina elektronikoko.* máquina electrónica.
1972b4:066,03
- makina kalkulatzailer.* máquina calculadora.
1968d:151,09
- makina. zenbtz. zehatzg.**
MAKINA BAT. innumerables, mucho(s).
{hamaika (zenbtz. zehatzg.)}
1983e:132,13
- makrolinguistika. iz.** macrolingüística. /
macrolinguistique. / macrolinguistics.
MENDELBROT-EN MAKROLINGUISTIKA.
macrolingüística de Mendelbrot.
1968c:091,03
- makulu. iz.** bastón, muleta, apoyo. {euskarri}
1985a:115,04
arrazoizko makulu. 1985a:115,03
- makur. izond.** desacertado, equivocado. {oker
(izond.)}
1958h:106,09; 1966a:068,10; 1968e:077,01;
1971e:099,10; 107,09; 1972b5:127,03; 1972e:156,16;
1975b:087,06; 1978c:167,12;
1981c:137,04; 139,12; 163,08,14
1983a:057,17; 1983d:119,02; 1983e:133,02; 1984b:026,09
MAKUR. iz. defecto, falta, vicio. {akats, huts,
oker}
1984b:028,02; 039,03; 1985a:110,12; 1985c:193,02;
1986c:169,02
- makurtu, makur, makurtzen. ad.**
makurtu. da-du ad. agachar(se), inclinar(se).
{irauli}
1959a:130,07; 1972b4:077,11; 102,01; 1978c:162,12;
1981c:163,06; 1983a:053,01; 1985b:189,12; 1985c:193,14
makurtu. da.zaio ad. ceder, someterse.
{amor(e) eman}
1968d:139,02; 146,07; 150,10; 1972b2:046,09;
1972b5:117,09; 1972e:159,03; 1984b:032,13;
1985c:194,03
makurtu. du ad. amoldar, dar forma.
{itxuratu, tankeratu}
1972b5:113,05
- malda. iz.** cuesta, pendiente. {malkar}
malda behera. cuesta abajo. 1981c:149,09; 152,17
malda gora. cuesta arriba. 1981c:149,09
- malgu. izond.** flexible. {zailu}
1968d:152,12; 1972e:159,02
- malizia. iz.** malicia.
1972b4:078,13
- malkar. iz.** pendiente. {malda}
1979g:173,10; 1983a:057,09; 1983e:135,09;
1985d:076,04,04
MALKAR. izond. empinado, escarpado.
{malkartsu}
1978a:025,01
mendi malkar. pendiente de la montaña.
1984b:039,03
- malkartsu. izond.** empinado, escarpado. {malkar
(izond.), erpin}
1972b4:088,02
- maltzur. izond.** astuto, malicioso.
1972b5:127,03
- mami. iz.** 1 esencia, miga. 2 contenido (Gram.).
{barne muin, eduki}
1958h:097,09; 099,14,16; 100,12; 1962f:085,07;
1968d:136,08,10,10; 1971e:101,05; 1972b3:054,06;
1972b4:067,05,08,16; 1978c:168,09; 1979g:182,15;
1983a:047,03
1983c:127,07; 1983f:188,07; 1985a:108,09; 1985b:188,01
mami bikoitz. contenido ambiguo. 1972b4:067,03
mami izkutu. 1972b4:067,02
- mamigabe. izond.** falto de contenido, hueco, vacío.
{huts}
1972b3:060,15
- mamitu, mami, mamitzen. du ad.** cuajar, realizar,
tomar cuerpo. {gatzatu, gauzatu, gorpuztu}
1972b0:028,04; 1972b4:074,09; 1979g:177,03;
1984b:030,10,11; 1985d:078,05
hitzez mamitu. 1972b0:025,09
- mamu. iz.** fantasma. {fantasma}
1985a:114,02
- mandatari. iz.** mensajero.
1983a:053,02
- mandatu. iz.** 1 mensaje, recado. 2 orden, regla.
{1 "mezu", 2 "erregela", agindu (iz.)}
1972b3:052,17; 1972b4:076,05; 078,03; 094,02
- manex. izond.** vasco no suletino (zuberotarrentzat).
1971e:108,10
- manikeo. iz.** maniqueo.
1972b1:034,16
- mantendu, mantentzen. du ad.** mantener. {gorde,
sostengatu}
1985d:076,12
- mantenu. iz.** alimento. {hazkunde}
1972b5:120,13
- mantxa. iz.** mancha.
herdoi-mantxa. mancha de roña.
1981c:163,12
- mapa. iz.** mapa. / carte. / map. {"lurtamu, karta"}
1971e:096,04; 1978a:026,03; 1981i:113,11; 1983a:066,06
- mardul. izond.** grande, robusto, sustancioso.
{gotor, handi, sendo}
1961a:054,02; 057,04; 1972b5:118,08; 1978a:031,02;
1979d:121,02; 1981c:138,07; 1985a:118,07
- marjinal. izond.** marginal. {bazterreko, bazter-}
1972b0:024,05,05
- marka. iz.** 1 marca, nombre comercial. 2 marca
(Gram.). / 2 marque. / 2 mark, marker.
1958h:105,18; 1972b4:100,10; 1979g:174,01; 1981c:140,12;
1984b:042,03; 1985a:113,03,14; 1986c:175,01
FOKU-MARKA. marca de foco.
1981c:165,02
GALDERA MARKA.
1972b3:055,07

- GALDERA-MARKA.** marca, punto, signo de interrogacion. / point d'interrogation, signe d'interrogation. / question mark.
1961a:060,14
- KASU-MARKA.** marca de caso. / désinence casuelle. / case-ending.
1986c:174,06
- MUGATUAREN MARKA.** marca de determinación, determinante. {determinante, mugatzaile}
1983d:123,08
- gurin marka.** marca de mantequilla.
1972b1:031,02
- galdera-marka artean.** entre signos de interrogación.
1971e:099,09
- markak hautsi.** batir las marcas.
1984b:028,07;036,10
- markadun. izond.** marcado. {markatu}
1986c:174,19
- markagabe. izond.** no marcado. {"ohiturazko"}
1981c:141,02; 1986c:174,19
- markatu, markatzen. du ad.** marcar. / marquer. / to mark.
1971e:102,13; 1972b4:108,04; 1978c:162,10; 1983a:052,11; 1983e:126,18; 1985b:189,11; 1985d:083,03; 1987d:080,12
- markatu. izond.** marcado. / marqué. / mark, marked. {markadun}
1981c:141,05;154,08;164,13
- marmar. iz.** murmullo. / murmure, bourdonnement. / mumble, mumbling, whisper(ing), murmur(ing). {surmur}
1984b:030,07; 1985b:187,07
- Marr-tar. iz.** Marrista.
1968c:096,05
- marra. iz.** línea, barra. / ligne. / line.
1972b1:030,14; 1972b4:071,02
marra zuzen. línea recta.
1972b4:071,01; 1972b5:127,15
- marru. iz.**
MARRU EGIN. llorar, gritar. {garrasi egin}
1972b4:074,05
- martxa. iz.** marcha.
1981c:138,06,07; 1983e:136,08; 1984b:044,09
- marxista. izond. eta iz.** marxista.
1972b3:061,05; 1972b5:113,05,07
- masa. iz.** masa. {lohi}
1972b5:131,09
- maskulino. izond.** masculino. / masculin. / masculine. {gizonezko}
1972b5:120,02,09;121,05
- masustondo. iz.** morera.
1964g:180,10
- matematika. iz.** matemática. / mathématique. / mathematics.
1968c:089,06;090,11;091,03,07,08...(8);
1972b0:024,01,01,01,03,13; 1972b4:071,11,12;072,14;
1972b5:115,03
- MATEMATIKAZKO. izlag.** matemático. {matematika-, matematiko (izond.)}
1972b0:024,02
- linguistika eta matematika ikasle. estudiante de lingüística y matemáticas.
1968c:094,02
matematika alde. 1968c:092,04
- matematiko. izond. eta iz.**
MATEMATIKO. izond. matemático. / mathématique. / mathematical. {matematika-, matematikazko}
1972b4:071,11,15
- MATEMATIKO. iz. matemático. / mathématicien. / mathematician.
1968c:092,06;093,11;094,11;
1972b4:069,04;097,21;098,01,02,04
- materia. iz.** 1 materia. 2 materia (Fis.). 3 materia (Arist.). / 1 matière. / 1 subject, matter. {1 gai}
1972b3:056,06,10,13,13; 1972b5:128,01,04,04
- material. izond.** material.
1972b3:052,08
- materialismo. iz.** materialismo.
1985a:115,06
materialismo historiko. materialismo histórico.
1972b2:042,16
- materialista. izond. eta iz.** materialista.
1985a:115,08
materialista delako jarrera. 1985a:115,10
- matriz. iz.** matriz. / matrice. / matrix.
1972b4:082,08,08,09
- matxinada. iz.** machinada, revuelta.
1983a:051,07
- matxura. iz.** avería. {kalte}
ezin-konponduzko matxura. 1984b:043,07
- mauletar. izond.** natural de Maule.
1983a:072,09
- meatze. iz.** mina.
1978a:036,02
- mediku. iz.** médico.
1972e:156,13; 1978a:037,07; 1983a:055,04
- medikuntza. iz.** medicina. {sendagintza}
1983a:055,07
- medio. iz.**
IZAN MEDIO. por razón de. {izan bide, izan bitarteko, izan kausa}
1961a:055,06; 1964g:181,01; 1968d:141,01; 1971e:094,06;
1972b1:037,09; 1972b3:057,02;
1972b4:077,08;091,03;097,01;
1978c:163,05;167,06;170,18;171,18
1979g:178,07; 1981c:138,14;153,07;156,06; 1983a:053,04;
1983e:135,07; 1984b:035,10; 1985a:107,05;118,03;119,09;
1985b:191,08; 1985d:082,03
1987d:081,16
- MEDIOZ, -(R)EN.
1972b4:088,06; 1983f:187,06
idazte-irakurtzeak medio. 1983a:056,08
- mehar. izond.** 1 angosto, estrecho. 2 cerrado

- (bok.). {1 estu. 2 itxi, gorako}
1971e:094,05; 1985a:108,17; 1985b:191,08
- [E] MEHAR. [e] estrecha, cerrada. {[e] itxi, gorako}
1958h:100,05; 1972b3:055,17; 1972b4:100,13
- mehartu. du ad.** adelgazar, encoger, estrechar.
1983a:048,04; 1985c:194,08
- mehe. izond.** delgado, fino.
1972b5:120,08
- mekanika. iz.** mecánica.
1972b3:055,10; 1978a:030,02
MEKANIKAZKO. *izlag.* mecánico.
{mekanika-, mekaniko}
1972b4:072,13
- mekaniko. izond.** mecánico. {mekanika-, mekanikazko}
1972b4:077,01; 1972b5:128,09
- mekanismo. iz.** mecanismo. / mécanisme. / mechanism.
1972b4:074,08
- mentu. iz.** momento. / moment. / moment.
{istant, momentu, une}
1971e:101,10
- mende. iz.** siglo.
1958h:098,07; 1959a:126,03; 127,05,14;
1961a:047,02,04;048,09,13;055,01...(7); 1966a:069,02,10;
1968d:138,11;142,10;153,01;
1971e:100,01,10;104,14;106,05
1972b0:024,06; 1972b1:029,11;032,14,14,17,17...(7);
1972b2:039,09;041,16;043,19;044,04,08...(7);
1972b3:053,15,15;057,06;
1972b4:065,05;096,14;097,06;098,14;106,06...(6);
1972b5:117,11;123,01;131,02,05;132,12...(6);
1972e:156,08; 1975b:092,01;
1978a:026,02,13;027,12;031,03,09...(16); 1981c:163,11;
1981i:112,02,04,16;
1983a:048,05;049,02,11,11;050,15...(18);
1983d:117,04;119,12;122,03;123,09
1983f:187,05,05,08,08;
1984b:029,16;031,03;041,07,07;042,02;
1985a:108,13;113,02;116,14;
1985b:186,11;188,06;190,04;193,07
askatasun mende. siglo de libertad.
1978a:033,07
mende ilunak. 1972b1:033,17
- mende.**
MENDE, -(R)EN. bajo, sometido.
1971e:095,05; 1972b2:044,20; 1972b4:098,13;
1983a:067,02; 1984b:028,10,10
MENDEAN, -(R)EN. bajo, debajo, subyugado.
1972b4:075,01;096,05;
1972b5:111,08;113,03;117,09;125,15
MENDEKO. *izlag.* dependiente, subordinado.
1981i:113,13
- mendebal. iz.** occidente, oeste. {mendebalde}
1972b1:034,22;035,09; 1972b5:118,14;131,07
MENDEBAL ALDEKO. *izlag.*
1972e:159,04
MENDEBALEKO. *izlag.* occidental.
- {mendebaldeko}
1972b2:045,13; 1972b5:117,11;129,07;131,05
mendebal gorri. viento del oeste. 1958h:098,11
Mendebaleko Europa. 1972b1:032,16
{mendebal alde.]
1981i:114,12
{mendebal-alde.]
1983a:049,05
- mendebalde. iz.** occidente, oeste. {sartalde]
1971e:099,04; 1972b1:032,19; 1972b5:113,03;
1978a:031,03
MENDEBALDEKO. *izlag.* occidental.
{mendebaleko, mendebal aldeko}
1979g:182,14; 1981c:157,01;163,15; 1985b:191,10
- mendekide. iz.** coetáneo de siglo.
1978a:037,16
- mendeko. izond.** 1 inferior, dependiente.
2 dependiente, subordinado (Gram.). /
2 dépendant, subordonné. / 2 dependent,
subordinate. {azpiko}
1968d:152,13; 1983a:049,01; 1984b:041,03,03
MENDEKO. *iz.* inferior, dependiente,
subordinado. {menpeko}
1981c:160,07
- mendekotasun. iz.** 1 sometimiento, supeditación.
2 dependencia, subordinación. 3 diglosia. /
2 dépendance, subordination. / 2 dependence,
subordination. {3 "diglosia"}
1984b:041,09,11
- menderatu. du ad.** 1 dominar, saber. 2 superar.
{2 garaitu}
1964c:072,02; 1968d:153,11,11
- mendi. iz.** monte, montaña.
1972b2:045,05,07; 1978a:037,02; 1983a:056,08;
1986c:171,04
- menpeko. iz.** dependiente, subordinado, sometido.
{azpiko, mendeko}
1972b2:043,02; 1972b4:093,08; 1972b5:116,16
- mentalista. izond. eta iz.** mentalista.
1985a:114,02;117,07
- mentura. iz.** ventura. {bentura, halabehar, zori]
1978a:044,20
- merezi izan, merezi. du ad.** merecer.
1961a:060,06;061,01; 1968d:150,14; 1971e:097,10;
1972b3:061,06; 1972b4:071,09; 1978c:172,06;
1979d:123,01; 1981c:140,14;164,05; 1983a:057,06;067,04;
1983d:123,05; 1985b:185,05
- merezi. iz.**
MEREZI ONEZ. mercedamente.
1979g:184,02; 1981c:145,04
- merezimendu. iz.** merecimiento.
1983a:065,11; 1985a:110,13
- merkatalgo. iz.** comercio.
beltzen merkatalgo. comercio de negros, tráfico de esclavos. 1972b2:045,13
- merke. izond.** barato.
1968d:138,06; 1972b3:060,01; 1985a:109,01; 1986c:169,08

- mesede. iz.** favor.
1978a:031,10;036,01;044,12; 1983a:060,09
MESEDE EGIN. hacer un favor.
1966a:068,08
MESEDETAN, -(R)EN. en favor de, para bien de.
1984b:042,11
- mesfidantza. iz.** desconfianza.
1983e:133,05
- meta-hizkuntza. iz.** metalengua. / métalangue. / metalanguage.
1971e:106,06
- metafisika. iz.** metafísica.
1972b5:129,04,17
- metafisiko. izond.** metafísico.
1972b5:110,19
- metafora. iz.** metáfora. / métaphore. / metaphor.
1972b2:043,10
- metaforiko. izond.** metafórico. / métaphorique. / metaphoric.
1981c:148,11
- metaka. adond.** a montones. {mordoka, pilaka}
1983a:061,11
- metatu. metatzen. du ad.** amontonar, apilar.
{pilatu}
1978a:034,05;041,08; 1983a:053,03; 1984b:036,10;
1985d:079,03
- metodo. iz.** método. / méthode. / method, approach.
{azterbide, metodu}
1972b3:056,18;059,04,14; 1972b4:082,13
METODOZKO. izlag. metodológico.
{metodologiko}
1972b3:058,19
metodozko bakantze. simplificación metodológica.
{(metodozko) xinpletze}
1972b3:060,19
- metodologia. iz.** metodología. / méthodologie. / methodology.
1972b3:059,08
- metodologiko. izond.** metodológico. / méthodologique. / methodological.
{metodozko}
1972b0:023,13
- metodu. iz.** método. {metodo}
metoduaren mailako bereizkuntza. diferenciación metodológica. {metodozko, metodologiko}
1979g:174,04
- metriko. izond.** métrico. / métrique. / metrical.
PARTIKETA (METRIKO). partición, segmentación métrica.
1981c:143,06
- mezu. iz.** mensaje. / message. / message.
{“mandatu”}
1972b3:052,16,17; 1972b4:081,07
- Mic.** (“Mikoleta” adierazteko laburdura).
1971e:098,13
- mihi. iz.** lengua. {mingain
- 1971e:093,05; 1981c:145,16
- mihi-gabe. izond.** mudo.
1971e:093,05
- mihi-mutur. iz.** ápice de la lengua. {mingain-mutur}
1984b:027,04
- mika. iz.** urraca.
mika lapur. urraca ladrona. 1971e:093,04
- milaka. adond.** a miles.
1959a:127,13; 1972b1:035,19; 1978a:030,10; 1983d:115,08;
1983f:189,07,07
- miloka. adond.** a millones.
1972b3:060,14
- min. iz. eta izond.**
MIN. iz. daño, dolor.
1978a:037,01
MIN. izond. 1 amargo. 2 íntimo.
1978a:037,17; 1983a:051,08
MIN EMAN. causar dolor, dañar. {kalte egin, mindu}
1985c:193,13; 1986c:171,02
bihotz min. dolor de corazón.
1983a:069,04
begiko min. dolor de ojo. 1985c:193,13
belarriko min. dolor de oído. 1985c:193,13
- mindu, mintzen. du ad.** herir, causar dolor, zaherir.
1959a:129,14; 1968d:136,01,01; 1978c:163,06;
1985a:111,17
MINDU. izond. dolido, zaherido.
1983a:060,07
- mingain. iz.**
{mihingain}.] lengua. / langue. / tongue.
{mihi}
1958h:099,11; 1983e:130,07
- mingain-mutur. iz.** ápice de la lengua. / apex, pointe. / apex, tongue tip. {mihi-mutur}
1984b:043,06
{mihingain-mutur}.]
1958h:100,07
- mingarri. izond.** doloroso.
1978c:165,05
- mingots. izond.** amargo. {garratz, latz}
1978c:165,05; 1985d:076,14
- minigona. iz.** minifalda. {gona labur}
1972b3:061,14
- minoria. iz.** minoría.
1978a:043,11
- mintegi. iz.** 1 semillero. 2 seminario.
1968c:094,01
Erret Mintegia*. (“Real Seminario”). 1983a:057,02
mintegi moduko. 1983e:135,02
- mintzabide. iz.** modo de expresión, vía de expresión. {adierazpide, hizketa-bide, komunikabide}
1958h:100,16;101,05; 1968d:144,03; 1972b0:028,13;
1972b2:045,17;046,09; 1972b4:100,09; 1972b5:112,11;
1978c:166,10,12

- GIZA MINTZABIDE. medio de expresión humano.
1972b5:109,08
- GIZA-MINTZABIDE.
1958h:101,05
mintza eta adierazpide.
1971e:093,03
- mintzaera. iz.** habla, modo de hablar. {hizkera, hizketa modu}
1958h:099,11;105,08; 1968d:142,12;152,07; 1971e:101,12;
1972b4:072,05; 1985c:191,13
- MINTZAERA IKASI. habla culta.
{aho-hizkera landu}
1958h:098,07
- POESI-MINTZAERA. lenguaje poético. /
langue poétique. / poetic language. {lirika
hizkuntza, mintzaira poetiko}
1968d:152,06
- mintzagai. iz.** 1 tópicu, tema. 2 tema de
conversación. / 1 topique, thème. / 1 topic.
{1 “topic, thema”, “tema”, “topiko”. 2 autu,
hizpide}
1981e:137,01;153,02,04,04,05...(10); 1983a:057,14;
1984b:037,01
- mintzagai/galdegai.** tema/rema. {topic/comment,
thema/rhema}
1981e:156,05
- mintzaia. iz.** habla. {hizkera}
1972b5:112,08
GIZA MINTZAIA. habla humana.
1972b5:110,05
- mintzaira. iz.** habla, lengua, lenguaje. /
langue, langage. / speech, language. {hizkera,
hizkuntza, lengoia, mintzo}
1971e:106,08; 1972b4:065,10;101,05,14;
1972b5:123,01;124,05; 1978a:035,03
HERRI MINTZAIRA. habla popular. {herri
hizkera}
1978a:032,13
MINTZAIRA INDOEUROPAR. lengua
indoeuropea. {hizkuntza indoeuropar}
1983a:049,05
MINTZAIRA POETIKO. lenguaje poético.
{lirika hizkuntza, poesi-mintzaera}
1979g:173,13
mintzaira sabatiko. lenguaje sabático.
1978a:035,04
- mintzalari. iz.** hablante, emisor. {hizlari, hitzun}
1972b4:074,14
- mintzaldi. iz.** coloquio, conferencia, charla,
discurso. {hitzaldi, solas, prediku}
1978c:164,06; 1985a:108,09
- mintzamen. iz.** facultad de hablar. / faculté de la
parole. / speech faculty. {hizketarako gaitasun,
mintzatzeko gaitasun}
GIZA MINTZAMEN. capacidad de habla
humana.
1978a:030,10
- mintzamolde. iz.** habla, modo de habla. {hizkera
modu, hizkuntza molde. “*lokuzio*”}
ETXALDEKO MINTZAMOLDE. habla rural.
/ parler rural. / rural speech.
1984b:031,10
mintza-molde. 1984b:039,15
- mintzarazi, mintzarazten. du ad.** hacer hablar.
1958h:097,07; 1964g:182,11
- mintzatu, mintza, mintzatzen. da.zaio ad.**
hablar. {hitz egin, mintzo izan}
1958h:099,09;100,03; 1959a:125,08;132,11;
1961a:047,03,12;048,10;052,11;062,02;
1964g:179,10;180,02,11;182,03;183,01; 1966a:067,03;
1968c:090,05;
1968d:135,11;147,11;152,08; 1968e:077,06;
1971e:095,07;097,13,13;099,11;100,11...(10);
1972b0:026,07,07;027,07;028,16;
1972b1:030,02;033,01,06,14;034,10; 1972b2:044,01;045,01;
1972b3:057,06;058,11;059,07,09;060,05;
1972b4:065,06;071,19;073,09;074,08,10...(27)
1972b5:110,19;112,17;118,11;124,01;125,14...(8);
1975b:088,05;092,05; 1978a:027,10;029,02;041,03;
1978c:161,12;162,02;164,04,04,08...(7)
1979d:122,15; 1979g:175,15,18;183,08;
1981e:137,05;139,10;144,02;148,03,08...(10); 1981f:111,09;
1983a:047,07;048,01,07;053,09;054,05...(17);
1983d:116,11;119,14; 1983e:128,11;132,04;
1984b:030,07;037,01;038,04;040,04;044,01;
1985a:111,13;112,10;113,02;115,03;117,10...(6);
1985b:185,03; 1985d:075,02,03;079,01;083,05;086,11;
1986c:169,02;171,08;173,02;175,13; 1987d:079,04
ahoz mintzatu. -(r)en. hablar por boca de otro.
{besteren ahoz mintzatu}. 1961a:049,10
besteren ahoz mintzatu. 1978c:161,09
besteren izenean mintzatu. hablar en nombre de otro.
1979g:182,11
MINTZATU. *izond.* hablado, oral. {ahozko}
1972b1:032,05,09; 1978a:026,07
- mintzatze. iz.** habla (iharduna). {hizketa, }
1972b0:024,17
- mintzo. iz.** 1 habla. 2 idioma. / 2 langue. /
2 language. {1 “hotsen ebakera”, hizkera,
prediku}
1958h:098,01; 1972b1:033,15; 1979g:175,05,08
GIZA MINTZOAREN AHALMEN
SORTZAILE. capacidad creadora del habla
humana. {giza mintzairaren ahalmen
kreatzaile}
1972b4:075,13
MINTZO IZAN. *da ad.* hablar. {hitz egin,
mintzatu}
1971e:102,04;105,12; 1972b1:033,17;035,04;
1972b2:043,02;047,10; 1972b5:123,01;132,06;
1972e:156,14; 1978a:044,18; 1981f:114,09
- mintzor*. iz.** acento. {azentu}
1981c:137,08
- minutu. iz.** minuto.

- 1972b:041,02,02,03
- mirabe. iz.** criado, servidor. {menpeko, morroi, zerbitzari}
1972b5:119,12;121,20; 1979g:175,08;
1984b:032,14;044,10,11; 1985d:077,05; 1986c:177,13
- miragarri. izond.** admirable, maravilloso.
{miresgarri}
1961a:054,10;059,04; 1964c:071,04; 1972b5:117,08
MIRAGARRIZKO. *izlag.* maravilloso.
1968d:142,12
- mirari. iz.** milagro.
1978a:044,12
- miratu, miratzen. du ad.** indagar, revisar.
{arakatu, aztertu, ikertu}
1968d:150,13; 1975b:088,20; 1983a:063,11; 1983e:126,14
- miresgarri. izond.** admirable, maravilloso.
{miragarri, mirestekeo}
1972b2:045,08; 1972b4:076,02;079,03;103,10;104,04;
1978a:033,03;044,15,17; 1983a:059,05
- miresle. iz.** admirador.
1972b1:033,19; 1983f:190,11
- miretsi, miresten. da-du ad.** admirar(se).
1978a:036,12; 1983a:071,01
MIRESTEKO. admirable, digno de admiración. {miresgarri}
1961a:050,12; 1971e:096,06; 1972b3:061,04;
1972b4:065,02;106,10; 1972b5:119,21; 1981c:162,03;
1981i:112,21
- misiolari. iz.** misionero.
1972b1:035,15,15
- misterio. iz.** misterio.
1978a:033,10
- mitiko. izond.** mítico.
erdi mitiko. semimítico.
1978a:034,04
- mito. iz.** mito.
1972b4:107,22
- mitologia. iz.** mitología.
1972b0:026,11
- mitosortzaile. iz.** creador de mitos.
1964g:181,06
- mitxeleta. iz.** mariposa. {pinpili(n)pauxa}
1964g:181,07
- moda. iz.** moda.
1968c:089,07; 1972b0:024,04,04,06
MODAKO. *izlag.* de moda. {modazko}
1972b3:059,06
MODAN EGON. estar de moda. {modan izan}
1972b0:024,09
MODAZKO. *izlag.* de moda. {modako}
modan izan. 1972b3:059,06
modazko hitz. 1972b2:042,09
- modal. izond.** modal.
1972b1:030,11
- modalitate*. iz.** modalidad. {"nolakotasun"}
esaldiaren bai-ezko modalitate*. modalidad afirmativa o negativa de la oración. {esaldiaren bai-ezko nolakotasun}. 1981c:147,11
- modelo. iz.** modelo. {eredu, patroil}
modelo gisa. 1968c:092,07
- moderatu. izond.** moderado.
1983a:056,07
- modista. iz.** modista, modalista (Gram.).
1972b1:034,01,01
- modu. iz.** 1 modo. 2 modo (Gram.). / 1 manière. 2 mode. / 1 manner, mode, way. 2 mood.
{1 era, gisa, tankera. 2 "nolakotasun"}
1958h:104,04;105,19; 1959a:127,01;128,13;131,16;
1968c:094,09; 1968d:145,09; 1968e:077,06; 1971e:104,09;
1972b1:030,02;032,20;033,03,05;034,01...(6)
1972b3:052,13;056,08,08;
1972b4:065,09;085,04;086,15;091,07;105,06...(6);
1972b5:113,17;114,03;116,02;121,09;130,01;
1978a:043,05;044,04
1978c:163,08; 1979g:173,12,12;175,10;181,06;
1981c:138,11;141,02;145,03;165,11; 1983a:058,08,08;
1983e:127,05,06,06;130,05;134,17
1984b:031,14;037,11;038,05;044,07; 1985a:118,12;
1985b:185,07;186,09;189,10;191,01,02...(7);
1985d:080,03,03; 1986c:176,05
EGITURA MODU. tipo. {"tipo"}
1985d:082,06
HIZKERA MODU. variante de habla.
{mintzamolde}
1978c:167,10; 1984b:042,02
MODUA ADIERAZTEN DUEN HITZ. palabra indicadora de modo.
1971e:108,08
MODUAN. al modo de, como. {eran, gisan}
1964c:072,04; 1968d:138,10; 1971e:098,13;
1972b0:027,13,13; 1972b3:059,13; 1972b5:128,08;
1981c:165,01; 1983d:121,11; 1983e:132,09;
1985a:111,02;115,08
1986c:170,15
MODUKO. *izlag.* especie de, parecido a.
{erako, gisako, tankerako}
1959a:127,16; 1972b0:025,08; 1972b4:088,12;
1978a:031,02; 1981c:141,03;160,01; 1983e:126,03;
1984b:029,07;033,04;036,10; 1985a:110,10;114,03;
1985d:076,02
MODURA. al modo de. {erara, gisara, moldera}
1968d:138,12,13; 1971e:094,13;109,02; 1981c:149,05;
1984b:025,05
MODURA, -(R)EN.
1972b5:124,19; 1975b:088,03; 1981c:160,18
aginte modu-1. modo de gobierno.
1972b4:098,16
esplikazio modu.
1986c:175,09
euskara modu.
1978c:163,16;169,11;170,13; 1986c:177,04
molda-modu.
1981c:143,12
nahaspila modu.
1979g:180,11

partiketa modu.
1983a:066,02
sailkatze modu.
1985d:084,02;086,02
uste modu.
1972b5:119,09

modutsu. iz.

MODUTSUAN. aproximadamente al modo de.
1984b:040,16; 1985d:079,05

mokadu. iz. bocado,

1986c:175,03

mokoka. adond.

MOKOKA EGIN. discutir, reñir. {sesioan ari}
1972b5:125,08

moldadura. iz. adecuación, conformación.

{egokitze}

1978a:030,02

moldakaitz. izond. difícil de construir.

1979g:177,02

moldatu, molda, moldatzen. ad.

moldatu. da ad. 1 integrarse, amoldarse.

2 apañárselas. / 1 s'intégrer. / 1 to integrate, be

integrated. {2 konpondu (da)}

1971e:107,09; 1972b5:116,16,16; 1981c:139,06;160,18;

1985d:079,12

moldatu. du ad. 1 adecuar, moldear,

conformar. 2 preparar una edición. {1 egokitu,

itxuratu, tankeratu}

1958h:098,08;100,01;101,02; 1968c:091,09;093,08;

1971e:103,14; 1972b1:030,01; 1972b3:051,13;

1972e:156,16; 1978a:030,02; 1979g:176,12;

1981c:143,11;152,01;163,03;166,01,01... (6); 1983d:117,07;

1984b:025,02;038,13

MOLDATU*. *izond.* (palabra) derivada,

compuesta.

1971e:094,07

molde-1. iz.

MOLDEZ. *adlag.* en imprenta, impreso.

1983a:072,07

molde. iz. manera, modo, tipo. {era, gisa, modu,

tankera}

1968d:144,05;151,08,11; 1972b2:048,06; 1972b4:074,02,09;

1972b5:109,06;110,11;117,04,09; 1979g:182,02;

1984b:044,06

AZENTU-MOLDE. tipo acentual. {azentu

modu, azentu-mota}

1958h:103,16

HIZKUNTZA MOLDE. modo lingüístico,

modelo lingüístico. {hizkuntza-eredu}

1972b5:128,18;129,04

MOLDERA, -(R)EN. {-(r)en antzora, erara,

gisara, modura, oldera}

1968d:141,02; 1971e:102,03; 1972b4:104,02;

1972b5:124,10; 1978c:170,07; 1983e:129,06

MOLDEZ. al modo de. {gisan}

1978a:034,10; 1986c:172,12

MOLDEZ, -(R)EN. al modo de.

1983e:132,04

aditz laguntzaile molde. tipo de verbo auxiliar.

1968d:151,09

azterketa molde.

1972b1:030,13;031,06

erromantze moldez.

1978a:034,10

joskera molde.

1972b2:048,06

kultura molde.

1972b5:110,17;113,05

pentsamendu molde. ideología. {pentsabide,

pentsamolde}

1972b5:111,07

hizkuntzaren molde. modo de la lengua, tipo de la

lengua. 1968d:147,11

moldegabe. izond. informe, amorfo. / amorphe. /

amorphous, formless.

1958h:101,02

molekula. iz. molécula.

1985a:119,01

momentu. iz. {Ik. mementu}

1972b0:024,09;025,08,10;027,13; 1972b2:043,13;049,02;

1972b3:053,11; 1972b5:117,13; 1978a:040,07;043,07;

1983a:052,10;057,12

MOMENTUKO. *izlag.* inmediato, del

momento.

1972b0:023,09

monema. iz. monema. / monème. / moneme.

1972b2:040,03; 1972b4:065,08

monopolio. iz. monopolio.

1978a:038,06

moral. iz. moral.

1978a:032,09

mordo. iz. 1 montón, racimo. 2 grupo (Gram.).

{1 pila, pilo. 2 andana, multzo, talde}

1961a:055,01,01; 1981c:150,12; 1984b:025,08

bereizgarri mordo.

1968c:095,08

iritzi mordo.

1983a:074,11

jende mordo.

1984b:030,10

liburu mordo.

1983a:055,10

lurralde mordo.

1983a:049,02

mordoilo. izond. mezclado, macarrónico, revuelto,

confuso, desordenado. {gaizto}

1972b1:037,16; 1984b:035,10

mordoiokeria. iz. forma lingüística aberrante.

1984b:038,03

mordoka. adond. a montones. {metaka, pilaka}

1986c:170,01

mordoska. iz. {Ik. mordoxka}

1981c:163,04

mordoxka. iz. un poco, cierta cantidad. {pixka}

- boto-mordoxka.
1985d:076,12
idazki mordoxka.
1983a:053,03
- morfema. iz.** morfema. / morphème. / morpheme.
{hitz-atal, hitz-zati}
1968c:095,04,13,15; 1971e:094,09; 1972b2:040,03;
1972b4:065,08;083,02;087,15; 1972b5:123,18;
1979g:178,01; 1983f:189,02; 1985b:190,14
euskal morfema. 1972b4:096,06
- morfo(fo)nologia. iz.** morfo(fo)nología. /
morpho(pho)nologie. / morpho(pho)nology.
{morfofonologia, morfonologia}
1983e:132,05
- (morfo)fonologia. iz.**
euskal (morfo)fonologi lege. 1985b:192,09
- morfofonologia. iz.** morfofonología, morfonología.
/ morphophonologie, morphonologie. /
morphophonology. {morfonologia}
1972b4:100,05
- morfofonologiko. izond.** morfofonológico.
1972b4:101,03
- morfologia. iz.** morfología. / morphologie. /
morphology.
1968d:136,14;149,07,08,09;
1972b4:071,26;087,09,10,14;088,02; 1972b5:114,11,11;
1983e:126,15
ADITZ-MORFOLOGIA. morfología verbal.
1983e:126,15
- morfonologia. iz.** {Ik. morfo(fo)nologia}
1968d:137,09;138,05; 1972b4:100,05
- morroi. iz.** criado. {menpeko, mirabe, zerbitzari}
1972b2:043,02
- morrontza. iz.** servidumbre.
1978a:038,07; 1983f:188,04
- mortal. izond.** mortal (bekatu).
1975b:088,17
- mostra. iz.** muestra. {erakusgarri}
1981c:166,14
- mota. iz.** clase, modelo, tipo. / type. / type, pattern,
model. {klase, modelo, modu, molde, sail}
1968d:152,05; 1971e:109,04; 1972b2:043,08;046,13;
1972b4:085,01; 1972b5:109,05;124,13; 1972e:157,08;
1978a:026,08
AZENTU-MOTA. tipo de acento. {azentu
modu, azentu-molde}
1958h:104,02;105,15
ESALDI MOTA. tipo de oración. / type de
phrase. / sentence type.
1972b4:084,10
aberastasun mota.
1972b5:123,09
adibide mota.
1981c:153,09
arbola mota.
1972b5:115,06
argibide mota.
1962f:085,04
auzi mota.
1971e:097,01
hitz mota.
1972b5:119,20
hizkuntza mota.
1972b2:046,12
hots (mota).
1983e:130,01
informazio mota.
1972b1:030,16;031,08
iraxto mota.
1972b5:116,02
jakite mota.
1958h:099,03
janari mota.
1972b4:074,06
jeneralizazio mota.
1972b4:070,14
jenerazio mota.
1972b4:082,11
kultura mota.
1972b5:110,17
lan mota.
1983e:134,07
matematika mota.
1972b0:024,02
sintagma mota.
1981c:138,14
soinu mota.
1983e:130,01
- motz. izond.** corto.
1972b4:069,05;072,02
- mozarabe. izond. eta iz.** mozárabe. / mozarabe. /
Mozarabic.
mozarabe dialektu. dialecto mozárabe.
1972b2:047,11
- moztasun. iz.** brevedad, cortedad. {labur (iz.)}
1978a:026,10
- moztu, mozten. du.dio ad.** cortar. {[=ebaki], eten,
inausi}
1978a:026,11; 1983e:136,08; 1985b:185,06;
1985d:086,02,02
bidea moztu. 1984b:044,04
orapiloa moztu. 1979g:181,06
- muga. iz.** frontera, límite. / frontière. / boundary.
{mugarri, zedarrri}
1968d:147,06,10;149,03; 1968e:076,06; 1971e:109,12;
1972b2:047,16;048,13; 1972b4:072,03;075,06,10,10,12...(8);
1972b5:124,08,09;125,09;126,09;
1978a:025,08;026,06;032,08;034,02;035,05...(7);
1978c:168,11; 1979g:185,05; 1981c:139,06,07;143,05;
1983a:048,04,07;050,04;052,02;053,14...(6)
1983e:126,18;133,09;134,02; 1984b:029,14;
1985a:107,11,11;112,03; 1985b:186,11;187,09;189,11;
1985d:085,04
HIZKUNTZ-MUGA. frontera lingüística. /
frontière linguistique. / linguistic boundary.

- {hizkuntza zedarri)
1958h:104,03; 1983a:055,08
mende-muga. límite de siglo.
{mende-bihurgune)
1966a:067,12; 1983a:048,11;056,02
osagaien arteko muga. límite entre
constituyentes.
1981c:142,13
- mugagabe. izond.** 1 indeterminado. 2 ilimitado,
infinito. / 1 indéterminé. / 1 indefinite,
indeterminate. {1 mugaturik ez den.
2 azkengabe, baztergabe)
1968e:095,05; 1972b4:077,16;105,02,02;
1981c:140,07,14;141,02,02,03...(7); 1983a:066,01;
1986c:174,07
- mugaidetasun. iz.** confinad, contigüidad.
1983a:054,03
- mugaketa. iz.** acotación, delimitación. /
délimitation. / delimitation. {mugatze)
1968d:144,09
- mugako. izlag.** fronterizo, límite.
1985a:107,11
- mugalde. iz.** zona fronteriza.
1983a:054,07; 1984b:041,11
- mugarri. iz.** límite, mojón. {zedarri)
1968e:077,01; 1978a:027,04;041,10; 1983a:048,01;052,06;
1985a:119,01
- mugarritu. du ad.** acotar, delimitar, limitar. /
délimiter, limiter. / to delimit, limit, constrain.
{mugatu, xedatu, zehaztu)
1983f:188,14
- mugatasun. iz.** limitación. {muga, [=behaztopa,
=debeku, =zailtasun])
1972b4:075,02
- mugatu, muga/mugatu, mugatzen. da-du ad.**
1 definir, determinar. 2 delimitar. /
1 déterminer. / 1 to determine, fix, settle,
define. {2 mugarritu, xedatu, zehaztu)
1958h:103,06; 1961a:047,05; 1968e:095,04,05,11;
1968d:136,11; 1971e:094,05;107,10,10;
1972b3:053,20;056,08;061,12; 1972b4:075,11;079,11;
1972b5:110,07;125,10,10,12,14...(7); 1975b:088,04;
1978e:167,16; 1979g:173,06;175,17;180,09;
1983e:129,12;130,03; 1984b:026,04; 1987d:081,06
- mugatu. izond.** determinado. / déterminé. /
definite, determinate. {determinatu)
1968d:144,07; 1971e:109,01; 1972b3:061,03;
1972b4:072,01,07,13,13;075,11...(16); 1978a:028,01;
1981c:139,13;141,08; 1983d:119,03;120,02;123,10;
1985b:187,01
mugatu itxurako. 1983d:120,02
- mugatu/ez mugatu.** determinado/indeterminado.
MUGATU/EZ MUGATUEN ARTEKO
BEREIZKUNTZA. diferenciación entre
determinado/indeterminado.
1983d:123,10
- mugatzaile. iz.** determinante, determinador,
determinativo. / déterminant, détermineur,
déterminatif. / determinant, determining,
determiner, determinative. {determinante)
1968d:149,10; 1971e:107,01;109,02; 1972b4:105,12;
1981c:140,06;143,03; 1986c:170,15
- mugatze. iz.** delimitación. {mugaketa)
1972b3:061,12
- mugida. iz.** movida, movimiento {higidura,
lekualdatze, mugimen(d)(t)u, tokialdatze)
1981c:155,10
- mugimendu. iz.** 1 movimiento. 2 corriente de
pensamiento. {1 mugida, mugimendu. 2 eskola)
1972b3:060,04; 1972b4:094,08,08; 1978a:032,07;040,07
LITERATUR MUGIMENDU. movimiento
literario.
1978a:040,06
- mugimendu. iz.** movimiento. {higidura,
mugimendu)
1958h:099,11
- mugitu, mugitzen. da ad.** moverse.
1981c:142,01,13; 1983e:132,08; 1987d:080,05;081,17
- muin. iz.** esencia, médula, meollo, núcleo.
1968e:093,05; 1972b1:034,05;
1972b4:067,01,08;076,08;081,13;082,10...(6);
1972b5:130,18; 1972e:156,08; 1979d:121,10; 1979g:182,13;
1981c:137,08;150,10
1981l:112,17; 1983d:115,09; 1983f:188,07
BARNE MUIN. 1 esencia interna, médula.
2 contenido (Gram.). {barren-muin. 2 eduki,
mami)
barne-muin.
1958h:097,09
barren-muin.
1968d:153,09
begi muin. centro, esencia, meollo del ojo,
¿retina?.
1972b4:086,07
erantzunaren muin gisa. 1981c:148,05
hitzaren barne muin. 1972b5:129,18
hizkuntzaren muin. 1972b5:110,05;113,06; 1983e:127,01
muin izkutu. 1971e:099,11
- multiplikatatu, multiplikatzen. ad.** multiplicar.
1972b4:075,01
- multiplikatze. iz.** multiplicación, acción de
multiplicar.
multiplikatze lan. 1972b4:075,01
- multzo. iz.** conjunto. / ensemble. / set.
1968e:090,10;095,11,15; 1972b4:072,13;077,01;
1978e:164,16;172,12; 1979d:122,14;
1983e:129,08,08;132,03; 1984b:034,14;036,11;
1986e:170,15
BEREIZGARRI MULTZO. haz de rasgos
distintivos. {eskutada (bat) bereizgarri)
1972b4:082,07; 1979g:175,15
ERREGELA MULTZO. conjunto de reglas. /
ensemble de règles. / set of rules. {erregela
sorta)

1972b4:073,13;075,05

ESALDIEN MULTZO AZKEN-GABE.

conjunto infinito de oraciones. {esaldi kopuru neurrigabe}

1968c:093,09

EZAUGARRI-MULTZO. conjunto, haz de rasgos no distintivos.

1968c:095,15

KONTSONANTE MULTZO. grupo consonántico. {kontsonante bilkura, kontsonante talde}

1968d:149,05; 1985c:193,11

MULTZO ITXI. conjunto cerrado. / ensemble fermé. / close(d) set.

1972b5:115,03

MULTZO MUGAGABE. conjunto infinito. / ensemble infini. / infinite set.

1972b4:077,16

MULTZO MUGATU. conjunto finito. / ensemble fini. / finite set.

1972b4:077,01

auzi multzo.

1981c:165,08

esaldi multzo. conjunto de frases.

1972b4:079,11

etxe multzo.

1978a:034,08

protestante multzo.

1978a:032,03

ezin konta ahaleko multzo. conjunto infinito, número indeterminable. 1985a:116,14

har daitezkeen galderen multzo. conjunto de preguntas posibles, de preguntas formulables.

1981c:139,11

oinarrizko ezaugarri multzo. conjunto de rasgos básicos. 1978a:029,14

mundu. iz. 1 mundo. 2 gente, personas.

{2 [=jende, =lagun]}

1958b:097,07; 1959a:126,04;131,08; 1966a:067,05;

1971e:100,04;110,04; 1972b0:023,09; 1972b2:045,04,08;

1972b4:071,13;073,12;084,14;095,14;097,13...(6)

1972b5:123,11;131,02,04;132,09,12; 1978a:028,07;

1981c:138,10;148,10,19;149,09;152,08;

1983a:052,04;054,09;057,14;062,07;063,12...(6)

1983e:129,02;131,09; 1984b:028,01;033,11;

1985a:116,02;117,01

MUNDUKO. iz. habitante del mundo.

1983a:052,04

kultur mundu.

1979g:183,08

beheragoko (mundu). 1985a:116,09

bigarren mundu. 1985a:117,04

hirugarren mundu. 1972b5:132,03,10; 1985a:117,04

lehenbiziko mundu. 1985a:116,09

mundu zabal. 1968c:092,07; 1981c:153,08

murgildu, murgiltzen. da ad. 1 sumergirse.

2 enfrascarse, dedicarse de lleno.

1972b3:052,08; 1972b4:107,01; 1972b5:131,09;

1975b:087,02; 1981c:143,04;156,03; 1983d:123,03;

1983e:135,11; 1984b:038,03; 1985a:110,07;117,10

murrizt. izond. 1 corto, simple. 2 estricto. / 2 stricte. / 2 strict.

1971e:094,06; 1972b0:023,07; 1978a:044,20; 1978c:171,11;

1981c:140,03; 1985c:192,05; 1986c:171,12

murrizketa. iz. reducción, restricción. / réduction, restriction. / reduction, restriction. {erredukzio} 1985a:117,03

murriztu, murrizten. da-du ad. reducir, restringir. / réduire. / to reduce.

1964c:072,02; 1972b4:088,01; 1983a:048,04; 1984b:028,03;

1985a:116,15; 1985c:193,16

mus. iz. mus.

MUSEAN JOKATU. jugar al mus.

1972b3:062,01

musika. iz. música.

1972b3:053,05; 1972b5:110,19;125,13; 1983e:134,06

musika partitura. partitura musical

1972b3:053,04

musika konkretu. música concreta. 1968c:089,07

musikal. izond. musical. {musika-}

1972b5:122,16

musikari. iz. músico.

1958b:099,02;101,07; 1981c:144,08

mustro. iz. monstruo.

1981c:166,13,14

musulman. iz. musulmán.

1972b2:045,13

“muta cum liquida”.

1979g:180,01

mutil. iz. chico.

1972b3:056,11,11,12; 1972b5:130,11; 1984b:031,14

mutu. izond. mudo. {mihi-gabe}

1961a:049,01

mutur. iz. cabo, extremo, punta. {kabu}

1958h:100,07; 1971e:099,02; 1972b5:128,12;130,16;

1979d:122,10; 1979g:181,10;182,02,02,03,03; 1983e:127,10;

1984b:027,04;043,06; 1985b:191,10

behatz mutur.

1978c:170,11

azken mutur. último cabo, extremo.

1983a:066,02; 1983d:120,10

muzin. iz.

MUZIN EGIN. dio. desdeñar, despreciar,

hacer ascos. {arbiuati}

1985d:084,01

N*. {"nombre*"}. Ik. izen]

1972b4:079,03;086,07,08,10,11...(6)

nabari. izond. al descubierto, visible, notorio.

- {ageri)
1972b0:024,03;028,15; 1972b1:033,13;
1972b4:099,14;105,02;108,04;
1978a:026,07;029,03;030,04;035,09;042,12...(6);
1983a:050,05;066,11; 1983d:117,04
1985a:118,04; 1986c:174,17
- NABARI. adond.**
1985d:080,03
- NABARI IZAN. zaio.da.du ad.** advertir(se),
notar(se), ser evidente. {nabaritu, sumatu}
1961a:055,10;056,19; 1968d:145,10; 1968e:077,04;
1971e:105,01; 1972b0:026,12; 1972b2:048,12;
1972b4:068,03;090,12;103,01; 1972b5:117,13; 1978a:028,05
1978c:162,01;169,04; 1981c:157,01;
1983a:050,16;051,09;058,08,11; 1983d:122,14;123,08,09;
1983e:125,08;128,05;130,08; 1983f:187,02
1984b:026,02;027,00;037,02; 1985a:113,05;117,08;
1985b:190,01;192,08; 1985d:075,08;077,16;087,02;
1986e:169,05
- nabaritu, nabaritzen. ad.**
nabaritu. da ad. percatarse. {jabetu,
konturatu, ohartu}
1984b:035,05
- nabaritu. du ad.** 1 advertir, notar, sentir.
2 señalar. {1 sumatu. 2 markatu}
1958h:101,09; 1968d:148,07; 1971e:104,03;
1972b4:074,04;100,12; 1972b5:125,17; 1983e:132,01,01;
1984b:041,10
{nabaitu. }
1978c:163,04; 1979g:175,13
- nabarmen. izond.** destacado.
1958h:105,02; 1961a:050,01;060,04,14; 1968c:094,04;
1968d:138,15;148,08; 1971e:095,07;104,01;
1972b3:056,15;061,08; 1972b4:068,02;091,02;096,03;107,07
1972b5:118,08;119,21;131,05; 1975b:088,12; 1978c:167,08;
1979g:178,06; 1981c:141,05;143,03;152,14; 1981i:113,14;
1983a:052,13;074,12
1983d:123,07; 1983e:134,11; 1983f:187,07;
1984b:029,02;038,13,13; 1985d:077,16;079,09
- nabarmendu, nabarmentzen. da-du ad.** destacar,
distinguir(se), sobresalir. {burua agerian atera}
1968c:095,01; 1968d:153,10; 1972b4:068,07;
1972b5:109,04; 1978c:162,11; 1979g:182,05,14;
1981c:148,02; 1984b:038,10;043,04; 1985a:112,04
- nabarmenki. adond.** destacadamente,
visiblemente.
1981c:139,06
- nabarmentze. iz.** distinción, matización.
1985a:117,03
- nabar. izond.** abigarrado, multicolor, variopinto.
{ñabar}
1968d:135,13
- nabar-aldakor. izond.** abigarrado y cambiante.
1968c:092,04
- nabigazione. iz.** navegación. {itsasketa}
1978a:037,06
- naf.-gar.** (Nafarroa Garaiko euskalkia adierazteko
laburdura).
1971e:105,05
- nafar. izond. eta iz. navarro.**
1972b2:041,06,06,06; 1978c:168,09; 1983a:060,12;
1984b:042,09; 1985a:107,05,10,10; 1985d:076,06,06,079,15
nafar jakintsu. 1983d:118,11
nafar lur. 1983d:121,10
- nafar-hizkera. iz.** dialecto navarro. / navarrais. /
Navarrese.
1958h:104,07
- naga. iz.** rechazo, repugnancia.
naga ixurako. 1985b:186,03
- nagi. izond.** gandul, holgazán. {alfer}
1972b5:120,15; 1984b:026,05; 1985d:078,06
- nagusi. iz. eta izond.**
NAGUSI. *izond.* 1 mayor, superior. 2 principal
(Gram.). / 2 principal. / 2 main, principal.
1958h:105,17; 1959a:130,12; 1961a:048,08;054,04,05;
1964c:026,04; 1968d:146,10;149,04;
1971e:093,03;097,04;098,11;101,09,14...(6);
1972b2:039,05;047,01; 1972b4:085,14;099,19;
1972e:157,09; 1978a:035,05,09;
1978c:164,17;169,11;170,18;172,09; 1979g:177,07;182,02;
1981c:143,03;165,02;
1983a:049,12;054,03;059,16;065,09;066,05...(7);
1983d:116,11;117,03; 1983e:130,10; 1983f:190,08,12;
1984b:026,02;029,12;035,08;043,04; 1985a:119,05;
1985b:185,05
- NAGUSI. *iz.* amo, dueño, jefe. {ugazaba}
1972b5:119,12; 1986e:177,13
- nagusi-zerbitzari. iz.** amo y sirviente.
1983a:058,16
- nagusialdi. iz.** época de dominio.
1972b2:043,01
- nagusitasun. iz.** protagonismo, prioridad,
dominancia. / dominance. / dominance.
1968d:145,10; 1972b2:047,11; 1972b4:100,07;
1983a:051,10; 1987d:080,11
- nagusitu, nagusitzen. da.zaio ad.** dominar,
triunfar. {gailen irten, garaitu}
1968d:142,12; 1972b2:047,04; 1972b3:061,05;
1972b5:128,02; 1978a:030,10;032,01;037,01; 1983a:057,17
- nagusitze. iz.** dominio, triunfo.
1972b2:046,11
- nahasgarri. izond.** confuso, desconcertante, fuente
de confusión.
1985b:187,01,02
- nahasi, nahas, nahasten. da-du ad.** confundir,
mezclar(se), revolver(se). {lardaskatu,
nahastu}
1972b1:037,13,15,15; 1972b2:039,05;044,01;
1972b3:059,18; 1972b4:067,08;085,01;086,15;
1972b5:114,11; 1972e:155,14;156,01; 1978a:030,05;
1983e:128,12
1984b:042,15
- NAHASI. *izond.* confuso, embrollado, revuelto.
1958h:102,04; 1964c:073,06; 1972b0:024,03;026,06;027,06;
1972b5:119,05; 1978a:035,10
nahasixe. 1971e:103,08
- nahasketa. iz.** confusión, mezcolanza, revoltijo.

- {nahasmendu, nahaste, nahasteka}
1968d:150,07; 1972b4:067,14
jende nahasketa. confusión de gentes.
1972b2:046,04
- nahasmendu. iz.** {nahasketa, nahaspila, nahaste, nahasteka}
1968d:151,07
Babelgo nahasmendu. confusión de Babel. {Babelgo nahaste}. 1968c:093,12
- nahaspila. iz.** embrollo. {nahasketa, nahaste, nahasmendu}
1968d:146,10
- nahaste. iz.** confusión, mezcolanza, revoltijo.
{nahasketa, nahasmendu, nahasteka}
1964c:071,07; 1971e:103,04; 1972b3:057,11; 1985b:191,06;
1986c:170,06;171,10
NAHASTE. adond.
1981e:155,10,10; 1983a:063,04;064,11
Babelgo nahaste. confusión de Babel. {Babelgo nahasmendu}
1984b:028,01
- nahasteka. iz.** {nahasketa, nahasmendu, nahaste}
1971e:108,08; 1972b2:039,04; 1972b4:088,11
- nahastekari*. izond.** enredador.
1978c:161,09
- nahastekatze. iz.** enredo. {nahasketa, nahasmendu, nahaste, nahasteka}
1972e:156,01
- nahastu. du ad.** confundir, mezclar, revolver.
{nahasi}
1971e:095,11
- nahi. iz.** deseo, querencia, volición.
1968c:092,06;095,14; 1968d:147,04; 1971e:095,03;
1972b0:026,10; 1972b1:035,13;
1972b3:055,19;056,07;058,03; 1972b4:079,16;094,13;
1978a:037,10; 1978c:169,04
1983e:133,13; 1984b:026,06
- ager-nahi.
1968c:089,04
- bikaintasun nahi.
1978a:043,03
- bil-nahi. deseo de unión.
1961a:047,13
- gorde nahi.
1978c:163,05
- idatz nahi.
1985d:078,13
- jakin nahi. curiosidad intelectual. {jakin gogo}
1983a:063,09
- jakin-nahi.
1985b:185,05
- nahi izan, nahi, nahiko. du ad.** querer.
1958h:098,04;099,07,14;102,02,10...(7); 1959a:132,11;
1961a:050,10;051,04;055,05,12; 1962f:084,12;
1964c:071,14;073,06; 1964g:182,03,03;
1966a:068,03,09;069,12;
1968c:090,04;091,03;092,02,06;093,01...(8);
1968e:075,06,07;076,04,08;
- 1971e:094,02;095,01,01;096,07;098,03...(10)
1972b0:024,09;025,05;027,13;
1972b1:029,04,12;031,06,07,12...(14);
1972b2:040,09;041,11;042,02,08;043,19...(8);
1972b3:052,02,04,11,13;053,09...(17);
1972b4:065,05;067,10;070,05;072,10,12...(35);
1972b5:111,03;113,17;115,04,05,13...(21);
1975b:087,06;088,19;090,07,08
1978a:025,05,06;027,06,10;036,11...(12);
1979d:121,06;123,07;
1981c:138,10;139,12;141,08,09;142,03...(19); 1981i:114,04;
1983a:048,01,10;050,06;051,11;057,14...(18);
1983e:125,05,06;127,06;129,05,06...(12); 1983f:190,12;
1984b:028,07,10;029,10;030,09;031,02...(17)
1985a:107,10,11;109,07,11;111,07...(9);
1985b:185,08;188,01;190,14;191,02;
1985d:075,06;076,14;077,05;078,05;079,01...(10);
1986c:171,13,15;172,01;175,12;
1987d:079,02,15;080,09,12;081,16
- NAHI ETA EZ NAHI.**
1983a:060,05
- NAHIAGO IZAN. du ad.** preferir. {maiteago izan}
1959a:132,15; 1966a:068,05; 1968c:091,10;
1968d:135,13;140,10;145,01;
1971e:096,04,04;102,03;110,02; 1972b2:041,18;046,12;
1972b4:065,08;078,15;103,15
1972b5:111,06;131,13; 1972e:158,02; 1978a:031,06;044,16;
1978c:162,07,07;163,17; 1979g:175,14;182,08;
1981c:141,10;146,14;164,11;
1983d:119,03; 1984b:028,12;029,07; 1985c:193,10;
1986c:173,09
- NAHIAN. queriendo. {nahiz}**
1961a:047,13; 1968c:089,04; 1968d:148,06; 1972b0:025,12;
1978c:171,11; 1981c:137,03; 1983e:127,03; 1983f:190,02;
1986c:172,09
- NAHIZ. queriendo. {nahian}**
1972b3:059,04; 1972b5:117,04; 1978a:031,10; 1985d:083,05
nahi adina. cuanto se quiera.
1972b3:057,01; 1972b4:070,10;071,03;078,14;084,05;
1972b5:127,14; 1978a:042,01; 1984b:039,05; 1985b:185,06;
1986c:172,07
nahi bezain. 1983d:122,05
nahi den adina. {nahi adina}
1983e:130,02
nahi hainbat. cuanto se quiera. {nahi adina}
1972b2:048,11
- nahiera. iz.** agrado, conveniencia, deseo, voluntad.
{apeta, gogo, olde}
1961a:052,01
- nahiko(a). zenbtz. zehatzg.** bastante, suficiente.
{aski, nahikoa}
NAHIKO. adond. bastante, suficiente. {aski (adond.), nahikoa, oso}
1972b4:069,02; 1978a:032,10
- NAHIKOA.** bastante, suficiente. {aski, nahiko}
1972b5:122,11; 1978a:044,14; 1978c:169,11;
1979g:184,01,12; 1981c:138,06;148,17;
1984b:028,01;044,04; 1985b:187,03; 1986c:170,11
- NAHIKOA. adond.** bastante, muy. {aski

(*adond.*), nahiko, oso)

1958h:102,11

nahikunde. iz. antojo, apetencia. {apeta}

1971e:095,03; 1978a:044,14; 1978c:169,04

nahitaez. adond. ineludiblemente,

obligatoriamente, quiera que no.

1978a:033,03;041,10

NAHI ETA EZKO. izlag.

1964e:072,10

NAHI-ETA-EZKO. izlag.

1983e:132,03; 1985d:076,09

NAHI ETA NAHIEZKO. izlag.

1972e:156,10

NAHITAEZKO. izlag. imprescindible,

necesario, obligatorio. {ezinbesteko,

derrigorre(z)ko, noraezeko}

1972b0:026,09; 1978a:038,06;044,02

nahi eta ez.

1958h:097,03; 1968c:090,09; 1972b4:076,11; 1975b:089,06;

1983e:125,06; 1985b:192,10; 1987d:081,11

nahi eta nahi ez. 1983a:048,06,06

nahi eta nahiez. 1959a:129,06

nahita-ez. 1972b5:117,02

nahi-eta-ez. 1968e:076,06

nahi-ta-ez.

1972b1:031,04;033,03; 1972b2:040,03; 1972b4:073,09;

1972b5:124,05

nahiz. junt.

NAHIZ ETA.

1961a:055,05; 1964c:072,06; 1972b0:028,14;

1972b1:030,01; 1972b2:044,05;047,11;

1972b3:053,16;059,15;060,12;

1972b5:112,07;118,13;125,10; 1978a:033,02

1981c:138,10;146,04; 1983a:074,08; 1983e:127,05;128,10;

1985a:108,01; 1985d:084,06; 1986c:176,06; 1987d:081,17

NAHIZ-1. o, bien..., tanto... {zein..}

1958h:100,06,09;101,05,05;103,05; 1961a:050,04;

1964e:071,12; 1964g:182,03;

1968c:091,02,09;093,10;095,07;

1971e:093,04;094,04,09;100,02;101,15

1972b2:043,10;047,14; 1972b3:054,02,09;056,16;062,01;

1972b4:067,08;070,05;091,08;092,13;101,10...(6);

1972b5:115,02;127,08; 1975b:087,02,10;

1978a:026,07;027,01;029,09;030,05,10...(10); 1979g:178,05;

1981e:137,07;139,12;140,13;142,13;148,19...(7);

1983a:050,08;057,12;060,11,12;061,06...(10);

1983e:125,02;127,03;130,05;131,04;134,16...(6);

1984b:025,08;026,02;027,02;028,07;029,16...(10);

1985a:109,08;110,02,07;114,03;117,09...(8);

1985b:185,05;186,03,08; 1985d:080,03,03;087,04;

1986c:169,02;170,14;171,02;172,10;173,05

1987d:080,16

NAHIZ-2. a pesar de, aun cuando, aunque.

{arren (*junt.*), ba... ere, nahiz eta}

1958h:103,13,13; 1961a:049,10;058,13;060,08;

1968c:091,01;093,09;094,08;095,05; 1968e:076,02;

1971e:104,07; 1972b4:073,13;077,05;091,11;097,02;107,19

1972b5:120,14;125,02; 1981c:138,01;141,07;149,03;163,02;

1983a:048,02;049,01;051,04,07;062,12...(7); 1983e:131,14;

1984b:029,13;032,09;042,10; 1985a:110,03; 1985b:186,04;

1986c:175,06

NAHIZ... NAHIZ... bien... bien..., tanto...

tanto... {zein... zein..., bai... bai..}

1961a:066,09; 1972b4:074,15;078,04;107,19;

1972b5:120,01; 1975b:087,02; 1981c:151,04;153,07;

1983a:071,05

{*naiz.*}

1966a:067,06; 1972b4:107,19

nardagarri. izond. repugnante. {higuigarri}

1972b5:132,02

nardatu. izond. menospreciado, despreciado.

{gutxietsi (*izond.*)}

1958h:098,01

narras. izond. abandonado, desaliñado. {baldar,

trakets, zabar}

1983e:125,03

nasai. izond. abundante. {ugari}

1972b0:024,09

natura. iz. naturaleza.

NATURA KONTRAKO. izlag. antinatural.

1972b4:103,10

natural. izond. natural. / naturel. / natural.

1968c:093,07; 1968d:144,09;

1972b4:070,07;079,01;084,10;088,09; 1985a:115,02,04

naturalismo. iz. naturalismo. / naturalisme. /

naturalism.

1985d:087,01

naturaltasun. iz. naturalidad.

1985b:185,05

“navarro-labourdin littéraire”.

1972e:158,05

nazio. iz. nación. {herri}

1984b:026,07

NAZIO ARTEKO. izlag. internacional. /

internationale. / internacional.

1968d:153,04

nazioartekotasun. iz. internacionalidad.

1984b:026,04,07,07;044,07

nazionalizatu. izond. nacionalizado.

1972b5:122,08

neerlandes. izond. eta iz. holandés (hizk.).

{holandes 2}

1972b5:131,12

NEG. (Ukamen-eragilearen erdal laburdura).

{“esaldiaren ukamen”}

1981e:155,03

negar. iz. lloro, lamento, duelo.

1978a:036,12

negargarri. izond. lamentable, que produce llanto.

1983a:065,07; 1983e:125,02;135,09

negarti. izond. llorón.

1978a:037,01

negu. iz. invierno.

1964g:181,07; 1972b5:130,11; 1978a:041,01

nekatu, neka, nekatzen. da-du ad. cansar(se),

aburrir(se). {aspertu, gogaieragin, unatu}

1972b4:078,09; 1981c:146,08; 1984b:041,12

- nekatuxe*. 1961a:060,13
- nekazari. iz.** agricultor, campesino, labrador.
{laborari}
1972b5:119,21; 1984b:037,11
nekazari eta arrantzale barruti.
1978a:036,03
nekazari eta artzai aro.
1972b5:118,06
nekazal lurralde. 1978a:036,06
NEKAZAL-
- neke. iz.** cansancio, esfuerzo, fatiga, trabajo.
1958h:102,06; 1959a:131,22; 1961a:054,05; 1964g:180,01;
1972b4:086,13;096,03;098,17; 1983f:188,12
NEKE. *izond.* fatigoso, trabajoso. {nekez,
gaitz}
1972b1:029,14
NEKE. *Pred.* difícil. {gaitz, zail}
1968c:091,05; 1985a:118,05; 1985d:076,08
- nekez. adond. eta izond.**
NEKEZ. *adond.* difícilmente.
1958h:098,09; 1961a:054,10; 1964c:071,08;
1971e:094,14;095,10;097,12;100,02;104,02... (6);
1972b2:045,17; 1972b3:061,05; 1972b4:069,08;
1978c:161,04,05;167,07;168,02; 1979g:173,05;182,04;
1981c:140,04;148,12; 1983a:060,03;061,02;070,05;
1983d:115,10,10;119,07;121,01;122,10;
1984b:039,07; 1985a:107,07;113,12,14; 1985b:186,03;
1985d:080,09,09;086,01; 1986c:177,05
NEKEZ. *izond.* fatigoso, trabajoso, difícil.
{gaitz, neke, zail}
1972b1:029,14; 1978a:030,02;043,11; 1983d:115,11
- neogramatiko. iz.** neogramático. /
néo-grammairien. / neogrammarian. {gramatiko
"berri" edo "gazte"}
1972b3:061,07,08,08
- neologismo. iz.** neologismo. {hitz berri}
1959a:129,01
- nerau. izord.** yo mismo. {neroni, neu}
1961a:048,11; 1968d:146,04; 1978c:164,18;
1981c:141,01;166,13; 1983d:119,02; 1984b:037,04
NERONEK. yo mismo. {nerauk, neuronék}
1958h:104,13; 1961a:054,06; 1964g:179,06; 1968c:094,08;
1972b2:043,12,12; 1972b5:123,04;125,03; 1978a:039,02;
1978c:166,06; 1979g:173,05; 1983a:056,04;058,08;
1983d:116,03; 1984b:035,02;044,18; 1985a:117,09;
1985b:185,07; 1986c:173,02
NERONI. yo mismo. {nerau, neu}
1961a:062,02;065,16; 1964c:072,02;073,08; 1964g:179,03;
1983e:132,13
- nerauk. izord.** yo mismo. {neronek, neuronék}
1979g:182,12
- nerbio. iz.** nervio.
1985a:119,01
- nerre. izord. genit. mi.** {nire}
1958h:098,05;099,03;102,11;104,14;106,05;
1959a:130,16,20;132,21; 1961a:048,20;052,06;055,04;
1964c:071,05; 1968d:152,09; 1972b0:027,15,16;
1972b1:030,02
1978a:034,09;038,02,08; 1983a:059,01;062,09;073,07;
1983e:133,02; 1983f:190,11; 1984b:042,04; 1985a:108,08;
1985c:193,02; 1987d:079,05
- neska. iz. chica.**
1972b3:056,11,12
- neskatxa. iz. jovencita.**
1984b:027,01
- neu. izord.** yo mismo. {nerau, neroni}
1959a:128,17; 1961a:047,11; 1972b0:026,05;
1972b1:033,19;035,01;036,15; 1972b2:046,05;048,18;
1972b3:057,02;
1972b5:110,02;112,15;113,09;118,18;119,04...(7)
- neure. izord. genit. mi.** {neronen}
1964g:179,02; 1966a:069,09;
1968c:089,04;090,05,11;091,07;094,08;
1968d:150,02;151,06; 1968e:075,02;077,01; 1971e:094,11;
1972b2:043,10,12; 1972b4:076,02
1972b5:109,03,03;126,09; 1972e:155,03;157,05;
1975b:090,06,06; 1978c:161,03;170,16;
1979g:182,13;183,09;185,06;
1981c:137,02,02,04;138,09;140,11...(7);
1983a:052,06;062,18;068,05; 1983e:134,14;
1984b:025,05;026,12;027,02;037,06;040,06;
1985a:109,11;110,13; 1985c:192,10;193,12,14;194,06;
1986c:173,09
- neurigailu. iz.** (aparato de medición) criterio.
{burubide, irizpide, pisagarri}
1984b:038,01
- neurkera. iz.** medida de verso, métrica. / métrique.
/ metrics.
1981e:138,14;142,07
- neurketa. iz.** medición. / mesure. / measurement.
1978c:162,04
- neurofisiologia. iz.** neurofisiología.
1985a:118,11;119,01
- neuronek. izord.** yo mismo. {nerauk, neronek}
1975b:091,05;092,06
- neurrra. iz.** dimensión. / dimension. / dimension.
1972b5:127,10,11,12,13
- neurri. iz.** medida. / mesure. / measure, degree.
{hein, tamaina}
1964c:071,13; 1964g:182,04; 1968c:093,09;094,06;
1968d:136,03,04;147,10; 1971e:098,05;
1972b3:053,01;058,01; 1972b4:076,12;
1972b5:127,08;132,15;
1972e:158,01; 1978a:036,02; 1978c:166,03;171,10,11;
1979g:182,04; 1983a:058,12; 1983e:133,08,13;
1983f:187,03;189,09;
1984b:026,04;030,01;031,10;033,06;036,01; 1985a:110,11;
1985b:190,11; 1985d:075,06; 1987d:081,01,04
DENBORA-NEURRI. medida temporal,
cronología. {kronologia}
1971e:103,08
neurriko, -(r)en. a la medida de, en proporción a,
adecuado para. 1968c:092,06; 1983d:115,03
neurri, -(r)en. 1964c:072,11
- neurrigabe. izond.** ilimitado, infinito. {baztergabe,
mugagabe}
1972b4:084,07
- neurtitz. iz.** verso. / vers. / vers. {bertso, hitz

- neurtu**
1961a:049,06; 1964g:180,12; 1972b5:110,12;
1981c:155,10,10; 1983d:121,02; 1984b:030,02
euskal neurtitz. 1981c:142,07
- neurtu, neur, neurtzen. da-du ad.** medir, calibrar,
juzgar.
1958h:099,10,12; 1966a:068,03; 1972b5:122,06;
1978a:039,08,044,08; 1978c:162,03,04;166,07;
1979g:183,04;184,15; 1981c:155,10; 1983a:049,12;
1983e:133,13
1983f:188,07; 1984b:034,14;038,06; 1985a:107,08;
1986c:173,01; 1987d:081,01
- neutral. izond.** neutral. {erdibideko}
1972b5:113,13
- neutralizazio. iz.** neutralización. / neutralisation. /
neutralization.
1968c:095,07; 1968d:137,10
- neutro. izond.** neutro. / neutre. / neuter (gender).
1972b5:120,05,05,05;121,05,06...(7)
- n-garren. izond.** enésimo, n-simo. / n-ième. / nth.
1984b:030,14
- ni. izord. yo.**
1958h:097,07;099,03;105,08;106,06;
1959a:126,07;130,10;132,11;133,11,17;
1961a:047,09;051,05;057,06;062,09,10; 1962f:084,11;
1966a:067,04;068,14;069,11
1968c:090,05;091,07;094,08;096,10;
1968d:138,16;139,07;141,07,12;142,14...(10);
1971e:094,14;100,03;107,11;
1972b0:023,04;024,15;025,12;026,11;027,15...(6);
1972b4:067,07;085,07;095,03,11;097,13...(17);
1972b5:109,03,03;110,02;111,09;112,01...(13);
1972e:155,03,04,08,10;156,06...(8);
1978a:026,10;027,04;044,11;
1978c:161,10;163,16;164,11;165,01,03...(8); 1979d:121,09;
1979g:174,14;175,10;177,04;179,12;180,11...(10);
1981c:137,04,07;138,03,09,10...(23); 1981i:112,07;114,09;
1983a:047,08;051,02;056,04,05;057,06...(13)
1983d:116,03;117,04;118,07;119,03;120,09;
1983e:133,02;134,11; 1983f:190,08;
1984b:026,01;027,00;031,09;035,08;036,14...(15);
1985a:108,08,18;111,07;115,06,07...(9);
1985b:186,03,10;192,04; 1985c:192,10;193,02,03,09;194,04;
1985d:075,06;078,08;079,10;081,08;083,03...(6);
1986c:169,02,12;170,13;172,12;173,09...(7); 1987d:079,05
- nire. izord. genit.** mi. {nere}
1959a:130,19;133,12
- nobela. iz.** novela. {el(a)(e)berri, novela}
1978a:037,09
- noiz. gald. (adond.).** cuándo.
1958h:100,19; 1964c:073,05,05; 1964g:179,10,10;
1968d:151,06,06; 1971e:095,04;106,01; 1972b2:048,17;
1972b4:106,02; 1972b5:125,11,11; 1972e:156,15;
1979g:179,12;183,12; 1984b:032,07;044,02;
1987d:080,09;081,05
NOIZ EDO BEHIN. {noiz edo noiz}
1978a:025,08
NOIZ EDO NOIZ. alguna que otra vez, de vez
en cuando. {noiz edo behin}
1985a:111,08; 1985d:080,04
- NOIZEAN BEHIN. {noizpehinka}
1961a:048,07; 1985a:110,12; 1985c:194,05
NOIZIK BEHIN. {noizean behin,
noizpehinka}
1958h:101,16
NOIZKO. *izlag.* de cuándo.
1972b5:110,19; 1981c:161,06; 1983a:064,01;
1987d:081,04
NOIZ... NOIZ...
1971e:107,12; 1983d:122,02,05,05; 1984b:028,06;033,13
- noiznahi. adond.** cuandoquiera, en cualquier
ocasión.
1959a:130,15; 1983e:129,03; 1984b:043,10; 1985b:191,09
non- eta noiznahi. 1968d:142,13,13
- noizpait. adond.** alguna vez, en época
indeterminada.
1978a:028,03;031,07;044,20; 1981i:113,17;
1984b:029,06,08;045,05
NOIZPAITEKO. *izlag.* de antaño.
1978a:044,04
noizpaiteko germaniar batu. 1972b2:043,08
- noizpehinka. adond.** de vez en cuando. {noizean
behin}
1981c:148,03
- nola. gald. (adond.).** cómo.
1958h:104,03; 1959a:127,11;131,16;132,05;133,16;
1964g:183,01; 1968c:090,03;094,13;095,04;
1968d:142,07;148,10; 1968e:076,07,07,07;
1971e:100,05;101,08;104,02,18;
1972b1:033,14,14;037,13,16; 1972b2:041,13;048,17;049,02;
1972b3:053,14;055,10;060,18,18;
1972b4:074,02,02;075,03,03;097,08...(6);
1972b5:109,07;112,03;116,05,08;124,19...(8);
1972e:156,05;157,03; 1978a:034,04;
1978c:163,14,14;166,07,12,12
1979g:173,04;180,09;184,10,11;
1981c:138,03;139,03,06;142,13;145,05...(11);
1983a:050,11;056,02;060,10;066,01;
1983d:116,02;118,12;121,01,123,09;
1983e:127,11;130,12;133,01; 1983f:189,04;
1984b:028,10;029,09;030,14;031,04;032,07...(9);
1985a:112,10;118,13;119,01
1985b:186,08;188,04; 1985c:192,14; 1986c:170,02;174,17;
1987d:080,23;081,01,01
- NOLA. junt.**
1959a:126,03;127,12; 1961a:053,04;056,03; 1968c:094,13;
1981c:158,05
NOLA EDO HALA. 1 en cierto modo. 2 bien
que mal.
1971e:095,15; 1972b0:024,02; 1972b3:052,15
NOLA-HALAKO. *izlag.* aceptable, pasable.
1978a:028,01
- nolabait. adond.** de alguna manera, en cierta
forma. {nola(z)pait}
1972e:157,05; 1978a:031,06;039,10
NOLABAIT ERE. {nolaerebait}
1959a:127,06; 1971e:105,11
NOLABAITEKO. *izlag.* 1 pasable.
2 aproximado. {1 hala-holako}

- 1972b4:093,01; 1978a:025,04:040,01; 1978c:163,11;
1983e:129,13;131,12; 1985b:189,04
- nolaerebait. adond.** en cierta manera. {nolabait ere, nolazpait ere}
1971e:097,02; 1984b:029,12
- nolako. gald. (izlag.).** ¿cuál?, ¿de qué clase?. del modo que, tal como.
1959a:128,11; 1964c:071,07; 1968d:149,02; 1968e:077,01;
1971e:096,01; 1972b0:026,10; 1972b1:034,13;
1972b2:043,08;046,04; 1972b3:053,15,15;
1972b4:072,05;099,11,18;100,09; 1972b5:109,06;
1978a:026,07:031,10;034,02;044,16; 1981e:154,12;163,11;
1983a:064,02; 1983d:117,08; 1985a:110,06;118,17;
1985b:191,02;192,04; 1985d:086,06; 1986e:169,11;
1987d:080,15
NOLAKO. *iz.* modo, forma.
1972b4:098,15
- nolakotasun. iz.** 1 modalidad. 2 modo. 3 cualidad. / 3 qualité. / 3 quality, property, attribute. [1 "modalitate". 2 "modu". 3 "kualitate"]
1971e:108,08; 1972b0:026,03; 1981c:147,11
nolakotasunean jauzi. salto cualitativo.
1978a:036,04
- nolanahi. adond.** de cualquier manera.
1981c:145,03
NOLA NAHI DEN.
1972b1:035,09; 1972b2:039,07
NOLA NAHI ERE.
1972b3:052,09
NOLA-NAHI ERE.
1959a:129,07
NOLA NAHI ERE DEN.
1972b0:025,02; 1972b1:033,19; 1972b2:043,10
NOLANAHI DEN.
1968d:146,09
NOLANAHI ERE. como quiera que, con todo, de cualquier manera. {nolanahi (ere) den, dena dela}
1961a:055,13;065,16; 1966a:069,12; 1968c:090,07;
1968d:136,07; 1971e:096,08;103,02;110,03; 1972b0:027,14;
1972b3:055,08; 1972b4:088,04:095,05;
1972b5:121,16; 1972e:155,05;156,15; 1978a:030,01;
1978c:163,09;168,09; 1979g:179,12;184,09;
1981c:138,01;144,08;149,10;156,13;159,03
1983a:051,09;060,09;068,08;074,01; 1983d:119,06;
1983e:126,12;129,03; 1984b:027,04;029,03,07;033,06;
1985a:109,10;111,11;117,04;
1985d:075,04;082,01;083,06;086,04; 1986c:173,02,09;
1987d:081,16
NOLANAHI ERE DEN.
1971e:107,10; 1972b4:095,08; 1972b5:111,10;
1975b:092,02; 1978a:027,12; 1981c:138,07;155,11;
1983a:047,09;071,05; 1983d:117,05;123,08;
1983e:126,05;131,07; 1985c:191,13
NOLANAHIERE.
1978c:165,16
NOLANAHIKO. *izlag.* ordinario, vulgar.
1958h:098,11; 1964g:180,01; 1968d:147,03; 1972b4:084,16;
1975b:088,14; 1981c:138,14; 1983a:049,09;053,02;
1985b:186,10; 1987d:081,09
- nolapait. adond.** de alguna manera. {nolabait} 1972b0:028,04; 1972b5:125,04
NOLAPAIT ERE. {nolazpait ere}}
nolatan. gald. (adond.). a santo de qué. {nola} 1961a:053,07
- nolazpait. adond.** en cierta forma, de alguna manera. {nolabait}
1981c:141,08;152,17; 1983d:120,01;
1985d:075,07:079,02
NOLAZPAIT ERE. {nolabait ere, nolapait ere}}
1971e:093,03; 1978c:161,03; 1983a:047,02;072,03;
1983d:121,04;122,01; 1985a:109,02;117,07
NOLAZPAITEKO. *izlag.* {nolabaiteko}
1983d:123,05; 1983f:188,05; 1984b:028,06; 1985a:108,03;
1985d:087,06
- nomenklatura*. iz.** nomenclatura. / nomenclature. / nomenclature.
1984b:043,06
- non. gald. (adond.).** dónde.
1959a:126,07;130,15; 1961a:055,09;
1968d:139,17;141,12,13; 1972b3:061,04,05,05;
1972b4:090,15;096,01;104,12; 1972b5:110,19;
1972e:158,07,07; 1979g:184,14
1981c:140,14;146,02;148,06;164,05; 1981i:113,04;
1983a:055,04;057,16;070,04; 1983e:129,03;133,09;134,07;
1984b:034,10,10;037,01,01,01... (6); 1985a:111,08;
1985b:191,09; 1987d:081,04
NON. *junt.*
1972b4:106,04
NON ETA. *junt.*
1979d:123,10
NON... NON...
1968d:145,08
- nonbait. adond.** en alguna parte.
1961a:050,04;061,01; 1972b4:095,14; 1972e:160,06;
1978a:038,01:044,23; 1981c:137,02;
1984b:038,05:040,14;043,08; 1985a:117,09
NONBAIT-I. al parecer, por lo visto, seguramente. {agidanez, agi danean}
1961a:047,08; 1972b5:127,04
NONBAITEKO. *izlag.* de alguna parte.
1985c:192,11
- nondik. gald. (adond.).** de dónde, por dónde.
1958h:099,03; 1959a:126,07; 1961a:048,06;051,07;
1968e:076,07; 1971e:099,03;109,10; 1972b4:088,16;092,10;
1972e:157,02; 1983a:056,01:074,11; 1983f:187,04
1984b:031,01;033,02;035,10
NONDIK ERE NAHIKO DEN. sea de donde sea.
1984b:038,08
NONDIK NORA. por dónde.
1972b4:103,10; 1984b:026,09
NONDIK-NORA.
1978c:168,06; 1984b:028,10
nondik eta handik. 1985a:107,10
nondik noraino. 1981c:160,16
nondik-norako. gald. (izlag.). *iz.* 1 característica,

- razón. 2 trayectoria. {1 zer-nolako}
1983f:187,03
- NONDIK NORAKO.** *iz.*
1978a:029,04;031,07
- nondikako.** *gald. (izlag.).*
1972b5:118,13; 1981i:112,07; 1983a:064,01
- nondinahi.** *adond.* de cualquier parte.
1985d:076,02
- NONDINAHIKO.** *izlag.*
1979g:182,02; 1983f:188,08
- nondipait.** *adond.* de alguna parte.
1985a:110,11
- nongo.** *gald. (izlag.).* de dónde.
1961a:065,14; 1972b4:105,02; 1987d:081,06
- nongotasun.** *iz.* locativo. / locatif. / locative.
NONGOTASUNAREN MARKA. marca de locativo.
1971e:107,02
- nonnahi.** *adond.* en cualquier parte. {edonon}
1968d:148,03; 1968e:076,02; 1971e:107,13; 1981e:155,01;
1983a:050,12;069,05; 1984b:032,04; 1985c:191,12;
1986c:177,10
- NON-NAHIKO.** *izlag.*
1981c:161,08
- NONNAHIKO.** *izlag.* de cualquier parte, de procedencia indeterminada. {edonongo}
1986c:170,09
- noiz eta nonnahi.* 1968d:137,10
nonnahiko aditz. 1985b:192,03
[non-nahi.]
1972b2:042,15; 1972b4:104,14; 1972b5:111,05
- nor.** *gald. (izord.).* quién.
1958h:100,11;106,02; 1961a:048,06;060,13;061,02;
1964c:072,16;073,07; 1966a:067,10;
1968d:141,02;147,10;151,02; 1968e:075,03;
1972b3:057,02;058,03;
1972b4:067,07;096,05;098,13;099,14,14; 1972b5:114,14,16;
1975b:088,03; 1978c:169,09;170,07,18; 1981i:112,10;
1983e:129,04;134,19
1983f:189,06; 1984b:027,03;029,06;035,10; 1985a:118,05;
1985d:082,02; 1987d:080,22
- NOR BERE.** uno mismo. {norbera}
1972b3:059,04; 1983a:057,11; 1983e:135,08
- NOR IZAN.** da *ad.* tener autoridad.
1968d:136,05; 1972b3:059,07; 1972b5:110,02;
1975b:092,03; 1981c:165,06; 1986c:173,01
- nora.** *gald. (adond.).* a dónde.
1966a:068,01; 1968e:076,06; 1972b3:055,07;
1972b4:083,09;099,11,14; 1972b5:132,11;
1981c:140,04;146,04,14; 1983d:116,02;122,05;
1983e:135,05; 1984b:031,08
1985a:110,07; 1985c:192,09
- norabait.** *adond.* a alguna parte.
1981c:142,01
- NORABAITERAINO.**
1984b:038,05
- norabide.** *iz.* sentido. [{"*dirección*"}]
1978a:041,02; 1983a:061,12,12; 1984b:031,04
- noraez.** *iz.*
NORAEZEAN. *adond.* 1 necesariamente, obligadamente. 2 sin rumbo, sin fundamento. {1 "besterik ezinean", ezinbestean}
1968d:142,04; 1971e:107,09; 1978c:163,05; 1979d:121,07;
1979g:175,08; 1983a:048,01;055,08;061,01;
1985a:109,11;111,08; 1985b:189,13; 1985d:075,02
- NORAEZEKO.** *izlag.* ineludible, inevitable, imprescindible. {ezinbesteko, derrigorre(z)ko, nahitaezko}
1968c:090,05; 1972b1:035,15; 1972b4:074,10;
1981c:138,12;144,05;147,13;154,11; 1983e:131,05;
1983f:188,04; 1984b:027,05;037,01; 1986c:170,07
- NORA EZEAN.** *adond.*
1986c:172,13
- NORA EZEKO.** *izlag.* {Ik. noraezeko}
1961a:065,15
- NORA-EZEKO.** *izlag.*
1968d:148,01;151,05; 1972e:156,01
- noragabe.** *izond.* inútil, vano. {"alferrikako", alfer, hutsal}
1985d:076,06
- noraino.** *gald. (adond.).*
NORAINOKO. *izlag.*
1972b4:107,06; 1978c:169,08; 1985d:079,07
- norako.** *gald. (izlag.).*
1985b:186,06
- noranahi.** *adond.* a cualquier parte.
1971e:107,13
- NORANAHIKO.** *izlag.*
1984b:033,03
- norbait.** *izord.* alguien.
1958h:099,03; 1961a:048,04;050,04;060,03;
1964c:072,04,06; 1966a:069,11;
1968c:089,06;090,08;093,03; 1968d:139,02; 1972b1:032,20;
1972b2:047,09;
1972b4:073,09,13;075,01,03;085,02... (9); 1972b5:117,07;
1972e:155,04; 1975b:091,04; 1978a:039,10;041,02;
1978c:167,09;168,02;169,03
1979g:173,10;174,10; 1981c:158,06;163,08,08;
1981i:114,08; 1983e:136,08; 1983f:188,14;
1984b:040,09,09;044,14;045,01,06; 1985a:111,13
1985b:188,10; 1985d:075,05
- norbera.** *izord.* cada cual, uno mismo. {nor bere}
1968c:089,04; 1972b0:028,08,11; 1972b2:047,14;
1972b5:122,14;131,14,14; 1985a:118,04
- NORBEREKIKO.** *izlag.* personal, subjetivo. {"subjetibo"}
1972b3:057,03
[nor bera.]
1972b0:026,08
- norenbait.** *izord.* alguien.
1984b:029,08
- normal.** *izond.* habitual, normal, usual. {ohiko, usu}
1972b1:033,07; 1981c:142,03;157,06; 1983f:188,05,05
- normalizatu.** *izond.* normalizado. / normalisé. / normalized, standardized. {araudun}
1959a:129,09

normahi. izord. cualquiera. {edonor}

1971e:094,12; 1984b:032,04; 1985a:118,04

NORNAHIK.

1968d:147,11; 1983a:049,06

nortasun. iz. personalidad.

1959a:125,04

lege-nortasun. peculiaridad legal, personalidad legal.

1983a:051,12

nortu, nortzen. du ad. dar existencia humana,

personificar.

ZERA NORTU. personificar lo inanimado.

1964g:182,02

noruegar. iz. noruego (pop.).

1972b5:122,08

noski. adond. 1 por supuesto, sin duda. 2 tal vez.

{1 baldinbere, baldinbaitere, jakina}

1958h:101,10; 102,01; 103,14; 104,01; 1959a:130,20; 131,21;

1961a:050,08; 053,04; 055,01,07; 060,02... (7);

1964c:072,05; 073,09; 1964g:181,02; 183,02; 1966a:068,09

1968c:090,04; 094,09;

1968d:135,08; 137,04; 139,08,11; 141,02... (14);

1971e:094,04; 096,09; 103,02; 108,04,07... (6);

1972b0:026,12;

1972b1:029,03; 034,17,19; 035,05; 036,17;

1972b2:041,13; 045,14; 047,12;

1972b3:054,03; 058,07; 059,11; 061,04,08;

1972b4:069,02; 070,05; 073,10; 075,11; 077,07... (15);

1972b5:109,03; 111,03,08; 113,11; 116,05... (13);

1972e:157,06; 158,08,16; 1978a:026,09; 036,01,12; 038,03

1978e:166,08; 168,07; 170,06,09;

1979g:174,10; 175,04; 179,10; 181,02; 183,12... (6);

1981c:138,15; 140,12; 141,08; 146,04; 148,05... (16);

1983a:050,01; 051,07; 054,01; 056,07; 058,08... (11);

1983d:118,09; 1983e:125,06; 127,07; 131,02; 134,05;

1983f:188,06; 190,03;

1984b:026,08; 031,10; 032,03,05,15... (10);

1985a:109,01; 114,03; 116,09;

1985b:185,08; 186,09; 189,02; 190,12; 192,02; 1985c:191,08;

1985d:075,08; 078,05,13; 087,06;

1987d:079,05,08; 080,11; 081,01,06

nota. iz. nota, apunte.

1972b3:051,12; 1983e:131,01; 132,12

notazio. iz. notación. / notation. / notation.

{idazkera}

1981c:141,08; 1983e:127,07

novela. iz. novela. {el(a)(e)berri, nobela}

1972b3:057,05

NOVELA HISTORIKO. novela histórica.

1972b2:039,10

POLIZI-NOVELA. novela policíaca.

1972b3:057,08

novela klasiko. novela clásica. 1972b3:057,10

nozitu. du ad. padecer, sufrir. {jasan, pairatu}

1981c:163,08; 1981f:112,01; 1983f:189,02

NP*. {"sintagma nominal". Ik. IS}

1981c:164,09,12; 165,01,02

ñ

ñabar. izond. abigarrado, pardo. {nabar}

1972b5:109,05; 129,05; 1978a:026,01

ñabardura. iz. detalle, distinción, matiz. / nuance. /

nuance. {xehetasun, zer nolako (iz.)}

1978a:041,10; 1985a:116,07

ñabartu. du ad. oscurecer.

1978c:168,09

ñaño. iz. enano.

1975b:090,08

ñimiño. izond. diminuto.

1983f:187,05

O

obeditu, obeditzen. zaio ad. obedecer, someterse.

1983a:067,02,02

obra. iz. obra. / oeuvre. / work. {lan}

1958h:109,05; 1961a:063,05; 1964c:072,04; 1972b3:057,06;

1972b4:097,11,12; 1979d:123,08; 1981c:140,12;

1983a:055,07; 058,14; 1984b:031,08; 045,13; 1985a:111,16

obra jeneral. obra general. 1981c:138,08

obratu, obratzen. du ad. obrar.

1978a:028,03

odol. iz. sangre.

odolaren gorabehera. circulación sanguínea.

1983a:116,03

odolezko seinale. señal cruenta. 1978c:162,10

odolgiro. izond. sangriento.

1983a:068,01

"OEH". (Orotariko Euskal Hiztegiaren laburdura).

1987d:079,12

ofizial. izond. eta iz. oficial. / officiel. / official.

1972b5:131,02; 1978a:026,09; 039,01,02; 042,12

ofizialkidetasun. iz. cooficialidad. / co-officialdom (ingl.).

1978a:026,10; 1978c:163,12

ofizialtasun. iz. oficialidad. / (caractère) officiel. / officiality.

1972b5:131,12; 1978c:163,16; 165,10; 1983a:050,01

hizkuntzaren ofizialtasun. oficialidad de la lengua.

1972b5:131,10

ofizio. iz. oficio, profesión. {lanbide}

1971e:093,07; 1972b5:125,04

ofizioko. iz. profesional.

1972b2:039,05

ogi. iz. pan.

1972b4:081,02

oh. ("Oharra" adierazteko laburdura).

ohar. iz. advertencian, nota, recomendación.

{2 oharpen}

1961a:051,02;052,02;060,06; 1962f:084,11; 1968c:090,01;
1971e:096,16;104,13;105,06; 1972b2:048,01;
1972b3:058,18; 1972b4:074,13; 1975b:089,01;
1978a:037,08;043,07; 1981c:142,07;150,11;159,13;160,13;
1983a:062,05; 1985c:191,02; 1985d:086,06; 1986c:172,02;
1987d:081,11

ohargarri. izond. destacable, notable, digno de mención. {aipagarri, azpimarratzeko, seinalagarri}

1981c:162,11

oharkabe. adond.

OHARKABEZ. *adond.* inadvertidamente, inconscientemente. {ohartzaka}

1972b4:073,09;076,12;097,02;101,06; 1983a:060,16;
1984b:034,12

oharmen. iz. 1 percepción. 2 consciencia. / 1 perception. / 1 perception. {1 "perpezio", "hautemate". 2 oharpen}

1972b5:125,10; 1985a:117,10

zentzuen oharmen. percepción sensorial.

1972b5:126,03

oharpen. iz. 1 observación. 2 consciencia. {1 ohar. 2 oharmen}

1972b3:057,03; 1978a:031,04

ohartarazi. ad. hacer pecratarse.

1972b5:126,01

ohartu, ohar, ohartzen. da.zaio ad. advertir, fijarse, notar, pecratarse. {jabetu, konturatu, nabaritu (da)}

1958h:098,07; 1961a:056,11; 1968d:141,01;

1972b4:074,05;079,11;080,08;087,09;096,03...(9);

1972b5:111,12;114,13;128,09; 1978a:026,11;028,11;044,01;

1978c:169,02; 1979g:186,02;

1981c:138,09;140,11;147,01;152,13; 1983d:117,07;

1983e:132,12; 1984b:041,11,11

OHARTURIK. *adond.* {ohartuki}

1983a:060,16

ohartuki. adond. conscientemente. {jakinaren gainean, oharturik}

1972b4:076,10; 1984b:032,03

ohartxo. iz. pequeña advertencia.

1978c:164,06; 1979g:175,07; 1981i:111,02; 1984b:040,06

ohartzaka. adond. inconscientemente. {oharkabez}

1961a:055,09; 1968c:094,09

ohé. iz. cama, lecho.

1979g:177,12

ohi. acostumar, soler.

1961a:057,17; 1962f:084,11; 1964c:072,09; 1964g:179,10;

1966a:068,01; 1968c:089,04;091,02;

1968d:137,07,09;138,08,14;141,01...(9); 1971e:093,04;

1972b0:024,04,04;025,07,09;028,08;

1972b1:031,03;033,17;036,08;

1972b2:043,04;045,01,10;047,06; 1972b3:052,06;060,18;

1972b4:073,04;074,14;076,01;077,03;081,01...(13);

1972b5:111,08;113,15;115,03;116,15;119,20...(7);

1978a:026,05;027,12;034,04;044,02;

1978c:164,08;169,03;171,05;172,09;

1979g:173,04;174,02;176,07;178,04;179,04...(7);

1981c:137,06;138,07;140,05,09,14...(17);

1983a:051,09,11;055,11;057,13;059,16...(8);

1983d:116,07;118,08;122,02;123,06;

1983e:126,05;127,08,08;128,13;129,04...(7);1983f:189,06;

1984b:025,04;029,15;031,07;037,01,04...(7);

1985a:108,07,13; 1985b:187,06;191,09,13;

1985c:191,05;193,01; 1985d:076,04

1986c:171,06;173,04,17;174,15; 1987d:079,06,07

OHI. *izond.* ex-, sido. {izana}

euskaldun ohi. 1978c:166,10

ohi bezala. como de costumbre. 1971e:102,13

ohi bezalako. izlag. habitual. 1968c:094,05

ohi ez bezalako. izlag. desacostumbrado, extraño, inusual, original.

1961a:060,01; 1972b2:046,11; 1981c:141,03,05;154,08

ohidura. iz. costumbre. {ohitura}

1971e:093,06

ohiko. izlag. habitual. {ohiturazko}

1984b:045,06

OHIKO HIZKERA. habla habitual, usual.

{hizkuntza arrunt, hizketa normal}

1983c:131,14

ohitu. izond. acostumbrado.

1972b3:062,01; 1972b5:115,14;126,02; 1981e:167,06;

1986c:170,04

ohitura. iz. costumbre, hábito. {aztura, usuario}

1966a:067,09; 1968d:138,02; 1972b1:034,10;

1972b2:040,01; 1972b4:085,01;

1972b5:110,09;111,01;112,14;119,15; 1978a:037,08;

1978c:167,13; 1979g:182,18

1983a:049,12;066,11;067,01; 1983d:117,03;

1984b:030,12;035,10;044,15; 1985b:187,06; 1985c:193,09;

1987d:081,06

OHITURAZKO. *izlag.* habitual. {ohiko}

1981c:162,09; 1983e:132,12; 1984b:043,11; 1985a:117,02

giza ohitura. costumbre humana.

1972b4:098,16

lan-ohitura. hábito de trabajo.

1972b5:111,02

ohiturazko azentu-molde. tipo de acento usual.

1958h:103,16

ohiturazko martxa. 1981c:138,06

ohiturazko (azentu modu). tipo de acento no

marcado. {"markagabe"}. 1981c:141,02

ohore. iz. honor.

1972b2:043,10

OHOREZKO. *izlag.* honorable.

1981c:146,13; 1985a:107,06

oihal. iz. 1 lienzo, paño. 2 telón.

atze-oihal. telón de fondo.

1984b:037,01

oihan. iz. selva, bosque.

1958h:102,12

oihartzun. iz. eco, resonancia, trascendencia.

1961a:057,02; 1972b3:059,04; 1981e:147,04;

1983a:047,07;068,01; 1985a:108,15; 1985b:186,11;192,02

oihuka. adond. a gritos.

- 1971e:107,09
- oihukari. iz.** vocero, portavoz, voceador.
1984b:040,11; 1985a:115,10
- oilo. iz.** gallina.
1972b3:062,05
- oin. iz.** 1 pie. 2 base. {1 hanka. 2 base, oinarri}
1961a:059,01; 1964g:179,12,12; 1968d:152,08;
1971e:103,12; 1983d:123,01; 1983e:126,07; 1985a:118,17
- oinarri. iz.** base. / base. / base, basis. {base, oin}
1959a:129,06; 1961a:047,08; 1964c:073,04; 1966a:068,10;
1968c:091,09;094,07;095,02;
1968d:135,02;136,05;137,02;139,06;145,05...(9);
1971e:096,17;
1972b0:026,04; 1972b1:031,22;033,11;
1972b3:052,13;056,17;058,16;
1972b4:068,01;073,03;075,04;107,13;
1972b5:119,14;132,13;
1972e:158,02; 1975b:087,10; 1978c:164,15; 1979g:185,04;
1981c:137,05;142,09;
1983a:061,07;068,09; 1983d:116,01;120,04; 1983e:133,06;
1984b:038,09;039,07;
1985a:115,06; 1986c:173,10;176,01;177,08; 1987d:080,24
- HITZ OINARRI.** base de la palabra.
1986c:175,14
- OINARRIKO. izlag.** básico. {oinharriko, oinarrizko}
- OINARRIZKO. izlag.** básico. / fundamental. / basic, fundamental, essential. {funtsezko, oinarriko, oinharrizko}
1968c:093,06; 1972b1:036,11; 1979g:185,11;
1981c:138,08;143,11; 1983a:050,02;054,01;
1983e:127,01,01; 1985b:190,12; 1985d:080,05
- matematika oinarri.** base matemática, fundamento matemático.
1979d:123,06
- latinezko oinarri.** 1962f:083,09
- oinarri gisa.** 1968e:075,07; 1985b:190,01
- oinarriko batasun.** unidad básica. 1978a:027,01
- oinarriko eman.** hecho básico. 1978a:036,08
- teoriazko oinarri.** base teórica. 1972b0:023,04 [oinharri].]
- oinarritu. da ad.** basarse. {finkatu, funtsatu}
1972b1:031,09; 1972b4:071,08; 1978a:031,10; 1985d:077,05
- oinatz. iz.** huella, impronta. {aztarna, aztarren, azterren, hatz, zantzu}
1971e:093,05; 1983a:052,03;060,04; 1984b:033,07 [oinhatz].]
- oinbete. iz.** pie (neurria).
1972b2:041,18
- oinetako. iz.** calzado.
1983e:125,09
- oinezko. iz.** (de a pie), soldado de infantería.
1972b5:122,10
- oinordeko. iz.** heredero, sucesor. {ondorengo}
1979g:180,05
- oinutsik. adond.** descalzo.
1958h:105,02
- oker. izond.** equivocado, confundido, desacertado.
- {makur}
1968d:152,08; 1972b1:032,11,11; 1972b2:043,11;
1978a:028,08; 1979g:173,10; 1983a:056,12;064,14;
1984b:025,08;040,08; 1985c:191,02;192,15;
1985d:076,04
- OKER. adond.** equivocadamente, mal, peor. {gaizki}
1961a:049,08;050,04;055,10;057,15;060,07; 1964c:072,05;
1968c:092,09; 1968d:142,11; 1971e:103,02;
1972b4:075,16;084,10; 1972b5:127,06; 1972e:159,05
1981i:113,09; 1983d:118,08; 1983e:125,04;
1984b:028,12;043,04; 1985a:117,09; 1985d:087,04;
1986c:171,06
- OKER. iz.** 1 fallo. 2 travesura. {1 akats, erru, huts. 2 bihurrieria}
1972b5:116,03; 1985b:191,05
- OKER ARI.**
1978a:036,07
- OKER EGON.** estar equivocado, estar confundido. {oker ibili, oker izan}
1959a:130,04,04,08; 1961a:050,03;065,08; 1971e:105,03;
1972b4:094,17;107,14; 1978c:167,10; 1983a:058,01;
1984b:037,10
- OKER IBILI.**
1964g:181,03; 1972b4:102,02; 1972b5:116,09;
1975b:087,05; 1979d:122,05;
1981e:142,13;150,12;153,13;159,08; 1983a:072,02;
1983e:127,04; 1983f:188,07;190,08; 1984b:030,13;031,08;
1985a:118,10; 1986c:170,15;171,14
- OKER IZAN.**
1972b1:035,02
- OKERREKO. izlag.**
1983d:115,11
- okerreko bide.** senda equivocada, equivocación. {okerbide}. 1985d:087,02
- okerrenean.** a lo peor. 1981c:140,02
- okerrenean ere.** en el peor de los casos.
1979g:176,04;181,11
- okerrenera jo.** suponer lo peor, estar en el peor de los casos. 1979g:181,04
- okerretik okerragora joan.** ir de mal en peor.
1972e:157,03
- okerbide. iz.** senda equivocada, equivocación. {okerreko bide}
1966a:068,05; 1985d:079,16
- OKERBIDEKO. izlag.** indirecto, torcido.
1983d:123,08
- okerrerratu (H), okerrera. du ad.** desviar, descaminar.
1961a:048,06
- okertu. du ad.** desfigurar, desvirtuar.
1983a:060,12
- oklusibo. izond. eta iz.** oclusivo. / oclusif. / oclusive, plosive. {leherkari}
1972b4:070,12
- hasierako oklusibo asibilatu.** oclusiva asibilada inicial. 1972b2:041,11
- okzitano. iz.** occitano (hizk.). / occitan. / Occitan.
1964c:071,13

- olatu. iz.** ola. {tiraina, uhin}
1983a:052,02
- oldar. iz.** ataque. {atake, eraso}
1978a:033,04
- olde. iz.** apetencia, gusto, voluntad. {aisia, apeta, gogo, nahi (iz.)}
1968d:144,07; 1972b5:124,10
oldeak eman. apetecer, ocurrirse. {gogoak eman}
1968c:090,06
- olerkari. iz.** poeta. / poète. / poet. {poeta}
1964g:182,07
- olerki. iz.** poesía. / poème. / poem, poetry. {poesia}
1964g:180,12
- olibatze. iz.** olivo. {"olibondo"}
1964g:180,10
- olibondo. iz.** olivo. {"olibatze"}
1964g:180,10
- omen.** según se dice, según parece.
1961a:047,06;049,04;057,05;066,06;
1962f:083,02,06;084,04; 1964c:072,04; 1964g:179,04;
1966a:067,03; 1968c:091,07;093,11,12;095,08;
1971e:099,05;110,04
1972b1:033,06;034,12,12;037,04; 1972b3:052,06,07,07;
1972b4:068,10; 1972b5:114,15;120,12;124,12;
1975b:091,02,07;092,03;
1978a:035,05;036,01;041,02,08;042,03;
1978c:164,17;167,10,10,11,12... (7);
1979g:173,10;182,07,08;185,11; 1981i:112,09,09;
1983a:059,08;062,14;068,04;069,10;070,06... (9);
1983d:116,05;121,01,03,05,05;
1983e:125,05,05;127,10;134,03;
1984b:025,07;027,04,06;032,05,10... (12)
1985a:110,08;112,08;
1985b:186,10;187,10;189,17;190,02;194,01; 1985c:192,01;
1985d:078,06;080,09
- omen. iz.** fama. {entzute, izen, ospe}
1958h:097,10; 1966a:067,03; 1972b4:099,20;
1978c:162,13;170,02; 1983a:062,12; 1983d:123,13;
1984b:034,10; 1985d:080,09
- omenaldi. iz.** homenaje. {gora(t)zarre}
1966a:069,09; 1972b4:103,21; 1972b5:114,10;118,18;
1983d:115,02
- on. izond. eta iz.** bueno.
1958h:101,05; 1959a:130,01,17; 1961a:047,08,13;054,01,10;
1966a:067,10; 1968c:089,01;094,10; 1968d:140,12;
1971e:094,03;096,07;110,04,04,04;
1972b1:029,02;030,04;035,03;037,13;
1972b2:041,05;047,13; 1972b3:051,07;059,08;
1972b4:083,07; 1972b5:110,10;113,13;131,05;
1978a:036,11;
1978c:163,06,08; 1979d:121,05; 1979g:184,02;186,05,06;
1981c:145,04;156,04;
1983a:051,12;056,12,12;057,06;060,06... (10); 1983d:116,04
1983e:126,04,05;130,10;134,05; 1983f:190,13;
1984b:026,08,09,09;037,11; 1985b:192,10
- ON. iz.** bueno.
1972b5:123,12; 1983a:056,03;070,03; 1984b:035,07
- BERE ONETARIK ATERA.** sacar de sus casillas.
1972e:156,05
- ON EGIN.** aprovechar.
1972e:155,14; 1983e:126,03
- ON IZAN.** convenir.
1972b5:116,08
- ONEAN.** *adlag.*
1972b2:047,11
- ONTZAT EMAN.** aprobar, dar por bueno, admitir. / admettre. / to accept, admit. {onartu, onetsi, ontzat hartu}
1972b1:031,06;034,06; 1972b3:062,15; 1972b4:079,16;
1978a:033,06
- ONTZAT HARTZEKO.** acceptable. {onartzeko, onesteko}
1968d:137,04
onean, -(r)en. por el bien de. 1968e:077,06
onenean. en el mejor de los casos. {onenik onenean}
1981c:140,02
onenean ere. aun en el mejor de los casos.
1979g:173,04;183,10; 1981c:147,03; 1983a:050,14;
1983f:188,03; 1985a:112,03;115,03
onenik onenean. 1966a:067,05
ontzat hartu. aceptar, tomar a bien. {ontzat eman}
1968c:095,15; 1968e:076,06; 1972b4:077,05;101,02;
1972e:158,05,05; 1978c:165,14;168,04; 1979g:180,02;
1981c:138,01;152,03;153,08;164,08;166,02;
1983a:051,13;062,03;066,02; 1983e:134,03; 1985a:116,08
- onartu, onar, onartzen. du ad.** admitir, aceptar. / admettre, accepter. / to admit, accept. {onetsi, ontzat eman}
1966a:068,07; 1968e:076,05; 1972b3:056,16;
1972b4:074,10;106,14; 1972b5:109,03;113,09;115,05;
1978a:027,09,09;028,15;041,02;044,01... (6);
1978c:167,10;170,12; 1983a:066,09; 1984b:036,01;
1985a:115,01; 1985c:191,12; 1986c:172,06;173,14
ONARTU. izond. aceptado. / accepté. / accepted.
1978c:170,12; 1983f:189,02
- ONARTZEKO.** admisible, acceptable. / admissible, acceptable. / admissible, acceptable, well-formed. {onesteko}
1968d:145,09; 1983a:066,08,09
[onhartu.]
- ondae. iz.** herencia, patrimonio. {"herentzia"}
1972b2:044,09; 1972b5:132,03
- ONDADE KOMUN.** herencia común.
1979g:182,16
ondadez. por herencia. 1961a:051,07
- ondasun. iz.** riqueza. {aberastasun}
1959a:131,27; 1961a:047,13;051,01;061,11; 1964c:071,09;
1971e:093,04; 1979g:176,04; 1983f:188,11;
1984b:031,01;032,14;035,03; 1986c:170,07;177,12
euskal ondasun. 1968e:075,07
ondasunetan igeri. nadar en la abundancia.
1983e:126,13
- ondo. adond.** bien. {ongi}
1959a:128,14; 1972b0:023,10
- ondo. iz.** lado, intermediación. {inguru}
1968d:142,14; 1971e:105,03; 1972b4:078,16; 1978a:032,03;

1979g:179,10;180,04; 1981c:139,13;142,02;162,06;167,03;
1983d:117,03; 1984b:036,10

ONDOAN. *adond.* a continuación, después, seguidamente. {ondoren}

1966a:067,06; 1968d:140,01,03,08;146,09; 1972b2:046,09;
1972b4:082,16;091,01; 1975b:090,04;
1978a:038,02;039,02;041,01;042,02,11;
1978c:165,07;171,16
1979d:122,13; 1979g:176,01; 1981c:150,12;152,14;
1983a:051,04;052,09;059,16;064,11;065,04...(6);
1983d:120,10; 1984b:026,11;039,11
1985b:188,01;189,10; 1985d:076,07;078,14;084,09;
1986c:173,04

ONDOAN, -(R)EN. a comparación con, frente a. {-}(ren aldean)

1958h:101,10; 1968d:148,08; 1972e:158,01

ONDOKO. *izlag.* contiguo, posterior, siguiente, sucesivo, consecutivo. / succesif. / following, next. {ondorengo (izlag.)}

1971e:102,14;103,02;108,04; 1972b3:051,13;
1972b4:080,02; 1978a:032,12;039,05;043,08; 1983a:068,01;
1983d:116,08; 1985a:110,03; 1986c:175,03

KONTSONANTE ONDOKO.

post-consonántico.

1983d:123,01

ONDOTIK. *adlag.* a continuación. {atzetik}

1968d:152,10; 1971e:100,02; 1972b4:075,08;
1978a:035,06;039,06; 1978c:170,01; 1979g:177,07;
1981c:145,07;157,10;159,05; 1983a:053,04;060,16;
1985b:191,08; 1986c:177,11

eten ondo.

1985b:192,09

diptongo ondoan.

1968d:140,03

gerla ondoan.

1972e:158,13

gerra ondoan.

1978c:168,12

kontsonante ondoan.

1968d:140,06;141,04

bake ondoko.

1983a:072,06

geldiune ondoko.

1985b:192,09

gerra ondoko.

1978a:031,10;036,05;039,05

gerrate ondoko.

1985d:077,02

koma ondoko.

1972b4:090,15

Zaragoza ondoko.

1978a:028,09

*ondo*z *ondo.* contiguamente.

1968c:095,07; 1972b4:101,10

ondoko. iz. continuador, seguidor. {jarrai(ki)le, ondorengo, segizioko}

1983e:131,12

ondore. iz. 1 producto, resultado. 2 consecuencia.

{1 "ekoizpen". 2 "ondorio"}

1958h:103,04; 1961a:058,05; 1964c:071,14; 1971e:107,11;
1972b4:067,13;078,08;098,08;099,11; 1972b5:115,04;
1983a:061,03;065,09

ondoren. adond. a continuación, después,

seguidamente. {hurren, ondoan, segidan}

1959a:127,12,14;

1961a:050,12;051,04,09;054,07;057,04...(7);

1968c:089,03;090,03;093,12;

1968d:137,11;138,08,14,14;146,01; 1971e:101,07;102,08;

1972b0:023,04; 1972b1:031,13;035,15;

1972b3:058,02;063,04; 1972b4:070,10;072,06;

1972b5:111,04;115,13;119,16;121,11;126,04;

1978a:033,07;036,01;040,04; 1981c:140,11;143,11;152,12;

1983a:048,02;09;051,04;060,11; 1983e:133,07;

1984b:029,13; 1985d:076,04;077,14; 1986c:172,03

ONDORENGO. *izlag.* siguiente, posterior.

{hurrengo, ondoko (izlag.)}

1961a:051,08; 1962f:084,09; 1968c:089,06; 1968d:142,06;

1972b2:046,04; 1972b3:054,07; 1972b5:109,08;

1978c:163,03; 1979g:179,08; 1981c:149,04;

1983a:072,08;074,08; 1984b:027,04;038,09; 1985d:086,09;

1986c:174,02

ondoren. iz. consecuencia, resultado. {ondore, ondorio}

1959a:128,11; 1972b3:054,09;056,05; 1972b5:109,03

ondorengo. iz. continuador, seguidor. {jarrai(ki)le, oinordeko, ondoko, segizioko}

1959a:131,28; 1968c:092,01;094,03;096,07; 1968d:150,07;

1972b2:044,01,02; 1972b3:059,02;061,05;

1972b4:096,05;099,14; 1972b5:117,02;127,06; 1975b:088,03

1978c:166,10; 1983e:127,05; 1983f:189,07;

1984b:030,09;034,01,13;035,07; 1985d:079,05

ondorengo gisa. 1983a:069,01

ondorio. iz. consecuencia, resultado, efecto. /

conséquence, effet, résultat. / consequence,

result, effect, outcome. {ondore, ondoren}

1968c:094,04; 1972b0:024,04;026,03;028,15;

1972b2:039,02,04; 1975b:088,03;

1978a:029,10;036,01;044,15,17; 1978c:162,02,03,03;169,05;

1981c:138,07;

1981h:111,03;113,04; 1983a:047,09;048,05; 1983d:122,08;

1984b:030,07;036,12,12,12;042,06; 1985b:192,08;193,01;

1985e:191,07;

1985d:076,02,14;078,04,04,13...(8); 1986c:172,16

ONDORIOZ, -(R)EN. a resultas, como

consecuencia.

1983a:067,04

ondorio gisa. 1972b5:114,06; 1981c:154,07

ondu, ontzen. du ad. 1 mejorar. 2 concebir,

madurar, disponer una obra escrita. {1 hobetu.

2 antolatu, gatzatu, mamitu, oratu}

1958h:106,13; 1972b5:113,04; 1972e:159,02; 1975b:088,02;

1983a:062,08; 1983d:121,04

onespen. iz. aceptación, aprobación. / acceptance. / acceptance, approval.

1978a:031,07

onetsi, onesten. du ad. aceptar, aprobar, permitir.

{onartu, ontzat eman}

- 1986c:172,06
ONESTEKO. acceptable, aprobable.
 {onartzeko, ontzat hartzeko}
 1958h:103,08
- ongi.** *adond.* bien. {ondo}
 1958h:101,07;103,15; 1959a:126,11;130,09; 1961a:048,15;
 1964e:073,01; 1964g:179,06,11; 1966a:067,06;
 1968c:094,04;095,04;
 1968d:140,09;147,03;148,10;149,03;150,01...(7);
 1971e:103,02;104,07;105,06; 1972b0:026,06;
 1972b1:033,07; 1972b2:041,02;044,06;048,16;
 1972b3:053,12;055,07;057,06;061,06;
 1972b4:071,09;17,073,09;082,02;094,18...(9);
 1972b5:115,16;125,06; 1972e:160,06; 1975b:087,15;
 1978a:025,03;035,07
 1978c:163,17;164,02;167,15;169,12;170,10...(6);
 1979d:121,10; 1979g:174,01;180,09;
 1981c:137,09;138,08,09,09;140,12...(19); 1981h:113,02
 1983a:047,06;049,09;055,04,11;056,01...(11);
 1983d:118,09;121,08; 1983e:135,11; 1983f:189,06;
 1984b:027,02;029,03,13;032,14;033,10...(10)
 1985b:185,06;187,02,02; 1985d:079,12;081,07;087,06;
 1986c:176,06
- ongisko.** *adond.* {Ik. ongixko}
 1978a:035,09
- ongixko.** *adond.* bastante bien. {ongisko}
 1986c:172,16
- onomatopeia.** *iz.* onomatopeya. / onomatopée. /
 onomatopoeia. {"hitz adierazkor"}
 1979g:178,05
- ontogenia.** *iz.* ontogenia. / ontogénèse. / ontogeny.
 HIZKUNTZAREN ONTOGENIA. ontogenia
 de la lengua. / linguistic ontogeny (ingl.).
 1985a:112,08
- ontologiko.** *izond.* ontológico. {izatezko}
 1972b3:058,19
- op.** *cit.* (Aipaturiko lana adierazteko latinezko
 laburdura).
 1958h:104,05; 1962f:084,07; 1971e:098,10
- opa izan, opa, opako.** *dio.da ad.* 1 desear.
 2 ofrecer. {2 eskaini}
 1961a:061,14; 1978a:038,02; 1979g:186,05,05;
 1983a:047,09;051,10;072,05;074,09; 1983e:128,06;
 1984b:033,01; 1985b:185,05;189,13; 1985d:085,04
- oparo.** *adond.* abundantemente, frecuentemente,
 largamente, profusamente. {luzaz, maiz, ugari,
 usu}
 1971e:094,01; 1972b4:103,08,08; 1983e:128,06;
 1986c:169,02;175,02
- operazio.** *iz.* operación (Mat.). / opération. /
 operation.
 1972b5:115,03,04
- or.** ("Orrialdea" adierazteko laburdura).
 1961a:049,13;056,13;058,03; 1964g:183,01;
 1971e:095,07,07,12,12;096,06...(20);
 1978a:033,11,11;034,04;035,12;037,10...(12);
 1981c:151,01;159,13; 1981h:112,16
 1983a:063,09;071,07;073,06,13; 1983d:118,08;
 1985a:111,06;115,01;116,11;117,05; 1985b:189,05;
- 1985d:084,03
- orain.** *adond.* ahora.
 1959a:126,09;128,14,19;130,08,23;
 1968c:091,11;093,02;094,02,05;096,06;
 1968d:136,03;138,14;147,05;152,06; 1972b0:025,12;
 1972b3:059,02;
 1972b4:065,05;067,07;069,07;071,05,14...(16);
 1972b5:113,07,12;122,11,12;123,04...(6);
 1972e:157,03;159,03;160,06;
 1978a:037,16;039,10,12;041,02,08...(8);
 1978c:165,14;166,12;168,07;170,08,12...(7);
 1979g:178,07;180,11;182,09;183,10;184,02;
 1981c:147,02;148,03;155,02;156,14,16...(12);
 1981h:114,07,12; 1983a:047,09;049,08,10;056,01,09...(22);
 1983d:116,08;117,01;121,05;123,05; 1983f:189,01;
 1985c:194,08
 1985d:077,04;078,02;079,13;083,01;
 1986c:169,07;171,03;172,02,16;177,10
- ORAIN.** *iz.* presente. {orainaldi}
 1979g:174,05,05; 1983e:136,03
- ORAINAGOKO.** *izlag.* reciente.
 1979g:177,09; 1986c:170,03
- ORAINENGO.** *izlag.*
 1961a:062,06; 1964g:181,05; 1983a:072,14
- ORAINGO.** *izlag.* actual. / actuel. / present.
 {"sinkroniko", egungo eguneko}
 1958h:106,06; 1966a:068,09; 1968c:089,07;
 1968d:135,08;139,06;148,04;151,09; 1968e:075,07;
 1972b0:024,09;
 1972b4:068,01;078,04;084,14;086,02;087,16...(7);
 1972e:158,05; 1975b:090,08;091,01; 1978a:026,06;035,02;
 1978c:171,07; 1979g:174,14;175,01,03;183,12;
 1981c:163,07; 1981h:114,04,05;
 1983a:049,12;061,06;065,08; 1983e:130,02,06;132,06;
 1983f:189,06; 1984b:029,01;039,07;045,13; 1985a:108,09;
 1985b:189,09;192,10
 1985d:076,06; 1986c:175,09; 1987d:080,18
- ORAINGO.** *iz.* actual, coetáneo,
 contemporáneo.
 1972b4:068,02; 1985b:185,08
- ORAINGOXE.** *izlag.* actual.
 1972b4:097,07
- ORAINGOZ.** *adond.* por ahora.
 1958h:102,03; 1961a:051,10;065,13; 1968c:095,15;
 1968d:136,05,10,16;141,02;146,04...(7);
 1971e:100,02;105,11; 1972b1:031,08; 1972b4:082,02;
 1972e:156,12,14;158,06; 1978a:039,01;042,12;
 1979g:183,13; 1983a:072,02; 1983d:120,08;
 1983e:125,11;135,09;136,09; 1984b:036,12
 1985b:187,09; 1985c:192,09; 1987d:080,19
orainarte. *adlag.* hasta ahora. {orainda(i)no}
 1968d:138,07
oraingoan. en la presente ocasión.
 1968c:095,15; 1968d:142,04;153,01; 1983a:064,09;
 1985a:108,02,15; 1985b:194,05
- orainaldi.** *iz.* presente (Gram.). / présent. / present
 {orain}
 1981c:167,03; 1985b:191,13,14
orainaldi. 1972b4:068,04,05;088,03
- oraindaino.** *adond.* hasta ahora. {orain arte,
 oraindano}

- 1971e:100,01
- oraindano. adond.** {oraindano, orain arte}
1972b4:074,03;075,15
- oraindik. adond.** aún, todavía. {oraino}
1961a:047,09;048,17;052,03;057,04;060,14; 1966a:069,10;
1968c:091,07;092,04;
1968d:138,15;140,08;145,07;150,06;153,01;
1971e:094,02,07;100,01;105,07;106,05...(6);
1972b3:058,04;
1972b4:065,02;098,13;099,04;101,02;107,08...(7);
1972b5:115,10;127,08;132,12; 1975b:092,01;
1978a:027,04;034,02,10;039,08;042,05...(8);
1979g:176,01;180,09;184,04;185,10;
1981c:141,03;142,13;145,09,12;155,10...(6); 1981h:111,09
1983a:049,02;064,08; 1983d:115,04;123,12;
1985c:192,08,11; 1985d:075,04;077,06; 1986c:171,04;
1987d:079,08
- ORAINDIK ERE.**
1972b3:055,07;059,06; 1978c:172,09; 1979g:185,09;
1983a:064,01; 1984b:040,09
- ORAINDIK ORAIN.** recientemente. {arestian,
duela gutxi}
1968c:093,08; 1968d:145,04; 1972b1:034,06;
1972b3:061,05; 1972b4:094,06; 1972e:158,09;
1983a:061,11; 1984b:030,07; 1985d:079,07
- oraingotasun. iz.** presente, actualidad.
1971e:105,12,12
- oraino. adond.** aún, todavía. {oraindik}
1972b1:033,17; 1978a:044,25
- oraintsu. adond.** recientemente.
1961a:048,16;060,08; 1966a:067,11; 1968c:092,06;094,09;
1972b0:023,09; 1972b1:029,08; 1972b4:081,06;097,01;
1972b5:121,15; 1978a:037,08; 1978c:170,10
1979g:180,06;181,08; 1981c:140,07; 1981h:114,02;
1983a:056,05;073,05; 1984b:031,03; 1985a:116,06;
1985b:189,06; 1986c:171,04
- ORAINTSUKO. izlag.** actual, reciente.
1972b4:065,08;098,13; 1984b:039,12;044,12; 1985b:192,09
oraintsuko linguistika. lingüística actual. {egungo
eguneko linguistika, linguistika berri}. 1968c:093,04
- oraintxe. adond.** ahora mismo.
1971e:099,02; 1972b3:062,15; 1972b4:074,11;
1972b5:122,09
- orakatu. ad.** enlodar(se).
1985a:110,06
- orapilatsu. izond.** complicado, enredado.
{korapilatu}
1986c:170,12
- orapilo. iz.** nudo. {korapilo}
1983a:050,13
- oratu. du ad.** amasar, forjar, modelar. {gatzatu,
gauzatu, mamitu, ondu}
1972b4:097,17
- orazio. iz.** oración. {"esaldi", perpaus}
1972b1:030,08
- ordain. iz.** 1 correspondiente, equivalente.
2 sustituto. {1 baliokide, kide. 2 ordezko}
1962f:083,10; 1968d:150,06; 1971e:100,02;
1972b4:091,01,03;103,18,18;
1981c:137,07;140,07;159,10;160,02; 1983a:071,02;
- 1984b:044,07,08,08; 1985b:191,14
- ORDAINETAN, -(R)EN.** en lugar de, en
sustitución de.
1968c:095,17; 1983d:118,03; 1983e:130,04; 1984b:029,05
euskal ordain. 1968c:090,06; 1971e:100,02
euskarazko ordain. 1983d:115,06; 1984b:030,15
ingeles hitzaren ordain. 1979d:122,04
ordain zuzen. equivalente directo. 1979d:122,04
- ordaindu, ordaintzen. du ad.** pagar. {pagatu}
1981h:112,15
- ordaintasun. iz.** equivalencia. {baliokidetasun}
1984b:044,08
- orde. iz.**
ORDEZ. en lugar de. {beharrean}
1972b0:028,15
- ORDEZ, -(R)EN.** en lugar de.
1959a:126,04;130,21;131,05,25;
1961a:056,13;060,07;066,09; 1964g:179,08;
1968d:139,14;140,12;141,04; 1971e:103,07;105,03;109,06;
1972b1:037,07
1972b3:054,02,02;061,14;
1972b4:089,01;090,14;091,03;104,03;105,02...(7);
1975b:088,09; 1978c:162,13;164,10;166,01; 1979d:123,05
1981c:153,02;160,05; 1981h:111,08; 1983e:130,03;133,03;
1984b:039,03;044,14; 1985b:193,02; 1985c:193,09;194,01;
1986c:170,05;171,01;174,05;175,03
- ORDE, -(R)EN.**
1984b:028,12
- ordea. junt.** por el contrario. {aldiz, berriz}
1958h:098,10,15;099,13;100,05;101,09...(8);
1959a:130,12;131,24;
1961a:048,07,14;050,04,15;053,04...(17);
1962f:083,08;084,05; 1964c:071,03;073,01;
1964g:179,11;181,01,06; 1966a:067,03;068,01,08,11;
1968c:091,06;093,06;094,12;095,17;
1968d:136,02,10;137,08;138,05,06...(18)
1968e:076,10;077,06;
1971e:093,05;094,14;095,01,08,12...(17);
1972b0:025,04;027,10; 1972b1:033,01,07;037,09;
1972b2:039,06;042,08;046,06;047,14;048,17;
1972b3:052,04;057,02,03;058,03,12...(6);
1972b4:065,09;066,06;069,08,10;074,14...(26);
1972b5:113,16;115,07,17;116,16;119,21...(14);
1972e:156,03;159,04; 1975b:088,18;
1978a:027,06,09,10;028,14;029,09...(11);
1978c:161,08;163,07;164,01,19;165,13...(11); 1979d:122,10;
1979g:173,09;174,11;177,09;178,11;183,05...(6);
1981c:138,09;140,01,03;141,03;142,06...(21);
1981h:112,01,07;113,02,08;114,04;
1983a:047,04;050,13;053,05;054,04;055,09...(17);
1983d:115,11; 1983e:125,06;127,09;129,02;133,01,09...(7);
1983f:188,09,15;190,13;
1984b:026,05;027,05;029,06;031,05;034,09...(11);
1985a:108,04;109,05;112,01,09;113,06...(10)
1985b:187,02;189,03,11;192,03,08...(6);
1985c:193,01;194,07;
1985d:076,05,13;077,09,13;078,11...(7);
1986c:169,11;171,15;172,07;174,09,15;
1987d:080,24;081,09,18
- [hordea.]
- orden-erakustaille. iz.** mostrador, indicador de

- orden.
1971e:104,09
- ordena. iz.** 1 orden. 2 orden religiosa. / 1 ordre. / 1 order. { 1 hurrenkera }
1968d:151,11;153,10; 1972b4:086,15;101,13; 1978a:035,08;
1979g:179,08,08; 1981c:138,14;150,12;165,12;
1983f:189,09
ABC-ORDENA. orden alfabético.
1968d:139,17
ORDENAN JARRI. ordenar. {ordenatu}
1968e:076,07
erlijioso ordena. orden religiosa.
1978a:039,02
hirugarren ordena. tercera orden. 1978a:039,03
hitzen ordena. orden de palabras.
1972b4:088,01; 1981c:149,11
- ordenatu. du ad.** ordenar. {antolatatu, ordenan jarri }
1981c:142,13
- ordenatu. izond.** ordenado. / ordonné. / ordered.
1972b4:088,04
- ordezkari. iz.** representante. / représentant. / representative.
1972b3:055,06;059,17; 1978c:162,01; 1979g:181,02,03;
1984b:045,01
ordezkari gisa. 1978a:040,04; 1981c:160,02
- ordezko. iz.**
ORDEZKO, -(R)EN. sustituto. / substitut. / substitute. {ordain}
1962f:084,08; 1968d:150,03; 1972b1:031,01;
1972b4:086,17; 1972b5:110,10; 1983d:119,05
ordezko gizaide. 1985a:112,11
- ordu. iz.** hora.
1964c:073,09; 1978c:163,09; 1983a:057,04; 1983e:136,11;
1984b:029,15; 1985d:075,03;077,11
azken ordu. última hora. 1981c:166,15
- orduan. adond.** entonces.
1959a:126,04;128,01,04; 1966a:067,09,10;
1968c:094,01;095,16; 1971e:098,05;103,14;
1972b1:032,02;033,18;035,06; 1972b2:039,05;044,07,11;
1972b3:055,05
1972b4:067,13;074,05;088,12;097,07;098,14...(6);
1972b5:109,07;114,01;125,10;129,14; 1972e:157,02;
1978a:026,09;035,06;041,04;042,09;043,02;
1978c:163,13;164,15;168,14;170,10; 1979g:181,11;
1981c:138,08,08;152,13;163,05;165,02;
1981i:112,10;114,06;
1983a:047,06;061,02;064,14;065,02;068,10...(8);
1983e:130,07;134,07; 1984b:026,06;044,16; 1985a:112,05;
1985b:186,04; 1985d:078,05; 1987d:079,08
- ORDUAN ETA... -AGO.
1978a:035,10; 1978c:164,03; 1987d:080,05
- ORDURA ARTE. *adlag.* hasta entonces.
1972b2:039,05; 1972b4:098,15;107,16;
1978a:036,03;040,07
- ORDURAKO. *adlag.* para entonces.
1961a:053,05; 1972b2:041,11; 1972b4:069,11;
1978c:167,15
- ORDURARTEKO. *izlag.*
1972b4:068,14
- ordutik. adlag.* desde entonces. 1983a:052,12
ordutik hona. de entonces aquí. 1981c:149,03
- orduantsu. adond.** aproximadamente entonces.
1972b4:095,02
- orduantxe. adond.** entonces mismo.
1958h:100,17; 1978a:032,05,09;036,04; 1983a:048,11
- orduko. iz.** de entonces.
1983a:047,07;052,08
- ORDUKO. *izlag.* de entonces, para entonces.
1958h:102,08; 1959a:126,05; 1966a:069,10; 1972b5:120,14;
1975b:092,05; 1978a:026,07,10;033,03;
1978c:161,08;162,01; 1979d:121,07; 1979g:174,08;180,06
1981c:157,01; 1983a:053,04;056,12;065,05;069,01,06...(6);
1984b:028,02;031,09;032,03;033,07;037,06...(7);
1985a:108,09,13; 1985d:077,01;084,07
"X" ORDUKO. *adlag.* para cuando (aditza).
1961a:055,03; 1966a:067,07; 1968c:089,06; 1972b4:091,12;
1979d:122,16; 1984b:025,06
- ORDUTSUKO. *izlag.* aproximadamente de entonces.
1983a:058,01
- oreka. iz.** equilibrio. / équilibre. / balance, equilibrium. {ekilibrio}
1972b2:045,02
gizarteko oreka. equilibrio social. 1978a:039,04
- orekagune. iz.** centro de gravedad, punto de equilibrio. / point d'équilibre. / equilibrium point.
1981c:146,07
- orijinalitate. iz.** originalidad. {bereiztasun, berezkatutasun }
1972b3:052,04
- oro. zentzt. orok.** todo. {dena, guzti }
1961a:055,01;058,05; 1964c:073,07; 1968c:094,07;
1968d:135,08; 1968e:077,06,06; 1971e:107,09;
1972b4:104,03;107,19; 1975b:091,03; 1978c:166,10;
1979g:183,08
1983e:131,04; 1983f:189,06;
1984b:028,03,04;034,17;039,03; 1985d:082,03
- ORO HAR. en general. {batez beste }
1968d:142,14;145,07; 1972b4:104,01; 1978a:033,11;042,11;
1979g:178,04;185,05
- orobat. adond.** del mismo modo, igualmente.
1958h:100,11,11,11; 1961a:047,05;062,09; 1968c:095,13,18;
1968d:138,03;142,03;146,01;148,02,15...(7); 1968e:075,04;
1971e:108,06,11; 109,11; 1972b1:036,06
1972b3:061,14;062,11;
1972b4:068,07;077,05;083,08;085,17;091,08...(7);
1972b5:112,07;113,08;118,03;122,07;129,11; 1978a:029,09;
1978c:166,02;171,04; 1979d:122,06; 1979g:176,11;179,11;
1981c:149,02;151,02,09;153,15;157,04...(8);
1983a:055,10;063,03;
1983d:122,05,08; 1983e:126,02;
1984b:028,11;036,12;040,14;043,10; 1985b:192,09;
1986c:170,06;171,13
[oro bat.]
1968d:151,09
- orobatasun. iz.** generalidad, paridad. {jeneralitasun }

- 1983a:049,01
- orobatsu. adond.** más o menos de la misma manera. {berdintsu}
1968d:143,02; 1972b5:120,15; 1981c:140,14; 1983a:053,04
- oroikarri. iz.** recuerdo.
1968d:150,07
- oroimen. iz.** memoria. / mémoire. / memory.
{oroit}
1972b4:076,07,08
giza oroimen. memoria humana.
1972b4:076,06;079,05
- oroimen-irudimen. iz.** memoria e imaginación.
1984b:028,06
- oroit. iz.** memoria, recuerdo. {oroimen}
1985b:186,07
- oroitarazi. du ad.** hacer recordar. {gogorazi, oroitarazi}
1972b4:104,05
- oroiterazi. du.dio ad.** {Ik. oroitarazi}
1975b:087,06; 1981c:147,04; 1983d:116,06
- oroitez. iz.** olvidado.
1985b:186,07
- oroitu, oroit, oroitzen. da ad.** acordarse, recordar.
{gogora(tu)}
1958h:097,03;099,03; 1968d:147,06; 1972b4:099,04;
1972b5:123,01; 1975b:087,06,06; 1978a:042,03;
1978c:163,03; 1981c:137,09; 1983a:051,13;061,03;062,17
1986c:171,08
- oroitzapen. iz.** recuerdo.
1966a:067,05; 1978a:035,12; 1983a:050,16;063,04;
1983d:123,13; 1984b:034,10;043,09; 1985a:114,08;116,04;
1985b:193,09
- orokor. izond.** general. {erabateko, jeneral, orotariko}
1972b4:073,02,03; 1985d:080,05,05
- orotariko. izlag.** general. {erabateko, jeneral, orokor}
1985d:080,03,03
- orpo. iz.** talón.
1984b:036,01
ORPOZ-ORPO. pisando los talones.
1981c:139,14
- orri. iz.** hoja de papel.
1972b2:048,01; 1972b5:126,07;129,18,18
- orrialde. iz.** página. {plama}
1961a:049,07;050,01;052,02,12;053,05...(12); 1962f:085,01;
1966a:069,01; 1972b4:095,08; 1978a:025,02;
1981c:140,15;150,05; 1983a:073,11; 1985a:110,13;111,17
1985b:189,12; 1985d:086,06; 1987d:080,17
orrialde pare. 1961a:048,18
- ortografia. iz.** ortografía. / orthographe. / orthography.
1968d:136,11;137,01
ORTOGRAFIAREKIKO. izlag. ortográfico.
{ortografiko, ortografia-}
1968d:147,04
- ortografiko. izond.** ortográfico. / orthographique. / orthographic. {ortografia-, ortografiarekiko}
- 1968d:139,16
- orube. iz.** solar. {solairu}
1985d:076,09
- osaba-izeba. iz.** tío y tía.
1972b5:110,15
- osagai. iz.** componente, constituyente. / composant, composante, constituant. / component, constituant, element. {hastapen, konponente, lehengai, osagarri}
1981c:164,08
perpauzaren osagai. 1981c:142,02
- osagarri. iz.** 1 complemento, suplemento.
2 constituyente. / 1 complément, supplément. / 1 complement, object, supplement.
{1 "konplemento". 2 osagai}
1961a:051,04;053,05; 1972b1:031,04,04; 1972b4:085,01;
1981c:138,12; 1983a:055,11;058,03; 1985a:109,05;
1987d:081,12
ADITZ ESALDIAREN OSAGARRI.
complemento de frase verbal. / complément de phrase verbale. / verb phrase complement.
1972b4:076,11
ADITZAREN OSAGARRI. complemento del verbo, complemento verbal. / complément verbal. / verbal object, verbal complement.
1972b1:030,12; 1972b4:086,10
ADITZAREN OSAGARRI ZUZEN.
complemento directo del verbo.
1972b4:091,06
ADITZAREN ZEHARKAKO OSAGARRI.
complemento indirecto del verbo.
1972b4:091,06
OSAGARRI ZUZEN. complemento directo. / complément d'object direct. / direct object, direct complement. {"complemento directo"}
1972b1:029,13
ZEHARKAKO OSAGARRI. complemento indirecto. / complément d'object indirect. / indirect object, indirect complement.
{zeharbideko osagarri}
1972b4:091,06
(ZEHARBIDEKO) OSAGARRI.
complemento indirecto. {zeharkako osagarri}
1972b1:030,01
sarrerako osagarri. 1987d:080,17
sistemaren osagarri. componente del sistema.
1968d:136,09
[osagarri]].]
1972b4:085,01
- osasan. iz.** salud.
1981c:138,09
- osasangarri. izond.** saludable.
1972b5:111,01
- osatu, osa, osatzen. da-du ad.** 1 conformar.
2 completar, completar. / 2 compléter. / 2 to complement, complete. {1 antolatuta, eratu,

- oratu. 2 bete]
1958h:103,02; 1961a:051,11;054,05;062,11;
1964c:072,02;073,07; 1971e:094,09; 1972b1:030,08;
1972b3:051,12;058,13;062,03; 1972b4:077,02;084,13;086,02
1972b5:110,10; 1972c:160,07,08; 1978a:030,12;
1978c:172,01; 1979g:182,14; 1981c:164,13;165,02,05
- osatzte. iz.** cumplimentación.
1968e:075,09
- oseta. iz.** oseta (hizk.).
1979d:122,13
- osin. iz.** abismo. {amildegi}
1983e:136,03; 1984b:038,07; 1985a:111,05,05
barren-osin. abismo interno.
1983e:128,08
- osko. iz.** osco (hizk.). / osco. / Osco.
1978a:028,05
- oso. adond.** muy. {arras, erabat, hagitz, txit}
1959a:130,01; 1972b0:024,07;026,01,11;028,14;
1972b1:029,14;031,15;033,07;034,19;036,14...(6);
1972b2:042,11;045,11;046,11;048,06,09;
1972b3:059,07,08;060,01;061,03; 1972b4:072,02,03;
1972b5:112,08;113,13;114,15;116,06;121,03...(13);
1978a:027,11;028,13;032,07;034,07;036,09...(8)
1979g:180,09; 1983a:057,07
- oso. izond.** entero, completo, total, integral, pleno. /
intégral, plein. / whole, full, complete. {bete}
1961a:058,06,13,13; 1964c:072,03; 1964g:179,11;
1966a:069,03,12; 1968c:094,07;
1968d:140,01;141,05;142,10;147,05;150,12...(6);
1971e:103,14;105,03,06
1972b2:043,14;045,02; 1972b3:053,03;
1972b4:065,05;069,10;071,23;072,02,09...(11);
1972b5:110,06;113,02,03;121,12;
1978a:027,11;038,01;039,10;041,03;044,11;
1978c:164,06;169,10;170,18;171,14; 1979d:122,17;123,01;
1981c:138,04,14;144,07;150,11;161,08...(7);
1983a:050,06;061,08;074,12; 1983d:117,08;
1983e:126,11;128,02;130,03; 1985a:111,17;
1986c:172,10;176,03; 1987d:080,05
- OSOAN. adlag.** completamente, por entero.
{erabat, osoki}
1968e:075,08
oso eta bete. {oso-bete}. 1985a:113,07;114,06
- oso-bete. izond.** completo y pleno, total. {oso eta
bete}
1983a:049,07
[oso bete.]
1987d:080,03
- osogarri. iz.**
osagarri]]. {Ik. osagarri}
1972b4:085,01
- osoki. adond.** completamente, enteramente. {osoan,
osoro, osotoro}
1972b2:047,08; 1972b3:060,03; 1972b5:129,07;
1978a:031,02
- osorik. adond.** entero, enteramente.
1961a:056,17; 1968d:136,02; 1971e:100,10; 1972b1:030,08;
1972b4:078,11;104,08;107,13; 1975b:088,06; 1978c:168,03;
1979d:123,01,01; 1981c:155,07; 1983d:120,12
1985a:110,12; 1987d:080,05
- osoro. adond.** {osoki, osotoro}
1961a:051,04
- osotasun. iz.** totalidad, unidad.
1972b5:121,09
- osotoro. adond.** {osoki, osoro}
1961a:050,15; 1971e:108,06; 1986c:175,06
- ospakizun. iz.** conmemoración, festejo.
1985a:107,02
- ospatsu. izond.** famoso, renombrado. {entzutetsu,
famatu, ospetsu, sonatu}
1983a:059,16; 1985d:077,14;080,11,11
- ospatu. du ad.** reputar.
1981i:113,17
- ospe. iz.** fama, prestigio. / prestige. / prestige.
{entzute, izen, omen (iz.)}
1979d:121,05
- ospetsu. izond.** famoso, renombrado. {entzutetsu,
famatu, ospatsu, sonatu}
1972b3:055,06;059,17; 1972b5:118,06; 1978a:031,02
- ostera. junt.** sin embargo. {aitzitik, aldiz, berriz}
1978a:035,05
- osterantzean. adond.**
OSTERANTZEKO. *izlag.* siguiente.
1981c:156,16
- ostikada. iz.** patada.
1972b3:057,02
- ostirale. iz.** viernes.
1971e:099,14
- ote. acaso, quizás.**
1958h:104,01,07;105,01;106,07; 1959a:127,14,14;130,11;
1961a:049,05,10;050,08;058,06,14...(10); 1964c:073,05;
1964g:182,02; 1966a:067,03; 1968c:089,07
1968d:142,05,12;
1971e:095,04;096,07,07;097,13;098,07...(10);
1972b0:026,03,11; 1972b1:034,16;035,05;037,13;
1972b2:046,05; 1972b3:061,04
1972b4:068,07,10;096,13;103,19; 1972b5:132,09;
1972c:156,15;159,04; 1975b:091,09;
1978a:036,08,09;037,05;
1978c:163,08,08;166,03;169,09;171,06; 1979d:122,16;
1979g:173,07;177,02;180,09;183,13;
1981c:145,05;148,02;153,15,16;156,01...(9); 1981i:114,08;
1983a:049,11;054,05;058,08;064,09; 1983d:118,13;
1983e:135,06; 1984b:029,05;034,16;037,09;043,10,10...(8);
1985a:108,10,17;109,06;111,10
1985b:186,11;190,01; 1985d:078,07,13;082,05;
1986c:173,06; 1987d:080,09;081,05
- otoi.** ¡por favor!
1972b3:060,02
- otso. iz.** lobo.
1961a:055,09
- otxandiar. iz.** natural de Otxandio.
1981c:156,04
- oxigeno. iz.** oxígeno.
1972b5:121,09
- ozen. izond.** sonoro.
1961a:057,19; 1971e:093,05; 1983a:056,07; 1985a:115,10
- OZEN. adond.** en alta voz. {ozenki}
1958h:097,04

ozendu. da ad. hacerse sonoro.
1984b:030,07

ozenki. adond. en alta voz, a viva voz,
sonoramente. / á haute voix. / aloud, out loud,
loud(ly). {ozen (*adond.*)
1981c:163,13

ozentasun. iz. carácter sonoro, sonoridad. /
caractère sonore, sonorité. / voice, voicing.
bokal arteko [d]-ren ozentasun. sonoridad de la [d]
intervocálica. 1981c:161,13

ozte. iz. caterva, grupo. {andana, balderna, elkarte,
talde}
1985a:114,06

oztopo. iz. dificultad, impedimento, traba,
obstrucción. {behaztopabide, traba, zailtasun}
1972b1:029,03; 1972b3:062,08; 1972b4:081,07;082,03;
1972b5:131,06; 1978a:041,05;042,13; 1979g:179,01;
1983a:061,07; 1983e:132,08; 1983f:190,02; 1985a:111,15
1985b:190,06
OZTOPO EGIN. dificultar.
1961a:058,03
mihi oztoporik gabeko eten.
1981c:145,16

p

pagatu, pagatzen. dio ad. pagar. {ordaindu}
begiramena pagatu. 1981c:147,02

pairatu, pairatzen. du ad. padecer, sufrir. {jasan,
nozitu}
1972b4:102,12
PAIRATZEKO (ITXURALDATZE).
transformación pasiva. / transformation passive.
/ passive transformation. {"pasibazko
(itxuraldatze)"}
1972b4:091,05

paper. iz. pechera.
1972b0:028,15

paper. iz. papel. / papier. / paper.
1958h:105,17; 1959a:131,03; 1961a:051,01; 1968d:144,07;
1972b5:128,19; 1975b:087,06;092,05; 1978a:039,13;
1979g:184,15; 1981c:138,06;147,02;157,01;163,11,14
1983a:048,02;059,16; 1983d:120,08; 1985a:108,03;
1985e:192,11; 1987d:081,09
IRAKAS-PAPER. apuntes, notas.
1986c:173,10
politika paper. escrito sobre política, panfleto.
1983a:053,02
antzinako paper. papel, documento antiguo.
1978c:169,01
paper zahar. 1961a:051,04;058,09

paperera(). du ad. trasladar al papel, verter al
papel, transcribir. {paperera (aldatu, jaulki),

transkribatu}
1986c:172,03

paper txo. iz. papelillo.
1972b4:067,06; 1975b:091,08

parabola. iz. parábola.
parabola moduko. 1983e:126,03

parada. iz. ocasión, oportunidad. {aukera,
egokiera}
1978a:044,13

paradigma. iz. paradigma. / paradigme. / paradigm.
1968d:150,12,14; 1971e:106,09; 1983e:128,02
PARADIGMAREKIKO (HARREMAN).
relación paradigmática. {"in absentia"}
1972b4:083,01

paradigmatiko. izond. paradigmático. /
paradigmatique. / paradigmatic, paradigm/-.
{paradigma-, paradigmarekiko}
1972b3:053,16

parafraisi. iz. paráfrasis. / paraphrase. / paraphrase.
parafraisi moduan. 1972b5:128,08

paralela. iz. paralela. / parallèle. / parallel.
1972b5:127,15

paratu, paratzen. du ad. colocar, poner. {ipini,
jarri}
1985a:110,12
bertsoak paratu. dio. poner "bersos" a alguien.
1983d:121,01

pare. izond. eta iz.
PARE. *izond.* par. / paire. / even. {biritxi}
1972b4:088,09
PARE. *iz.* par, pareja. / paire. / pair, couple.
{bikote}
1958h:101,13,14;102,03,05; 1961a:048,18; 1972b4:103,22;
1975b:087,03; 1983a:049,02;064,15;073,09; 1983d:123,10;
1985b:190,05
PARE, -(R)EN. 1 al mismo nivel. 2 similar.
1968d:153,08; 1971e:105,02; 1972b0:026,04;
1972b3:051,06; 1972b4:090,11;094,08;104,09;107,03;
1972b5:130,05; 1979g:179,04; 1981c:156,01; 1984b:029,09
1985b:186,04; 1985d:076,05
PAREAN. *adlag.* en frente.
1985a:117,13; 1985b:191,09
PAREAN JARRI. comparar. {alderatu, erkatu,
konparatu}
1958h:101,10; 1981c:139,05; 1984b:039,08
PAREAN, -(R)EN. a diferencia de, al lado de.
{-(r)en ondoan}
1972b3:061,08; 1979g:185,05; 1981c:156,07; 1983a:058,13;
1983d:115,07; 1984b:027,06;041,07
PAREKO. *izlag.* similar. {antzeko}
1958h:105,04; 1961a:048,15; 1972b4:069,09;
1978c:167,07
PAREKO, -(R)EN. similar.
1966a:069,01; 1972b3:057,06; 1985d:081,08
elkarren pare. parejo, similar. 1983e:131,09
elkarren parean. frente a frente. {aurkaz aurk, aurrez
aurre}. 1983a:074,05

- elkarren pareko. izlag.* parejo, similar. 1981c:154,06
- paregabe. izond.** incomparable.
1978a:035,12
- parekatu, parekatzen. du ad.** comparar, poner a la par. {alderatu, berdindu, erkatu, konparatu}
1978a:031,10; 1986c:176,04
- parentesi. iz.** paréntesis. / parenthèse. / parenthesis, (curved) bracket, parentheses, round brackets. {parentesis}, "taket*")
1972b4:077,10
parentesi artean. entre paréntesis. 1972b4:086,10
{parentesis}.]
- pareta. iz.** pared.
1979g:177,12; 1981c:166,09
- paretsu. iz.**
PARETSUAN, -(R)EN. de modo aproximadamente similar.
1968d:141,06; 1983d:122,09; 1986c:173,08
PARETSUKO, -(R)EN. más o menos parecido.
elkarren paretuko. izlag. 1983e:134,04
- "parole*").** {"hizketa"}
1972b3:052,14; 1972b4:095,11; 1985a:110,14
- parrastada. iz.** (resbalón) ocurrencia, salida. {aterakari, ateraldi}
1983a:064,11
- parrastaka. adond.** a tropel. {barra-barra}
1984b:032,08
- partaide. iz.** participante. / participant. / participant. {tarteko}
1979g:183,08; 1985d:077,14
- parte. iz.** 1 parte, lugar. 2 parte, porción. {1 aldi, bazter, inguru. 2 atal, zati}
1961a:066,09; 1971e:098,11;099,12; 1978a:032,08;
1981c:148,17; 1983a:064,05; 1983d:116,03; 1983f:189,07;
1984b:028,11
PARTE HARTU. participar.
1972b0:027,14; 1972b5:110,06; 1978a:038,06; 1983e:135,06
- partiketa. iz.** partición, segmentación, desmembración. / décomposition. / parsing, segmentation.
1968d:143,05; 1981c:143,03; 1983e:129,12,12,13;
1985b:192,10
HIRUNAKAKO PARTIKETA.
desmembración, partición, segmentación trimembre.
1981c:164,08
PARTIKETA (METRIKO). segmentación, partición métrica.
1981c:143,06
gramatika aldetikako partiketa. partición gramatical.
1981c:143,01
partiketa (gramatiko). segmentación gramatical.
1981c:143,06
- perpauaren binakako edo hirunakako partiketa.* segmentación bimembre o trimembre de la oración.
1981c:164,08
- partikula. iz.** partícula. / particule. / particle.
1981c:156,06;166,07
GALDE-PARTIKULA. partícula interrogativa. {galde-ezaguarrí}
1981c:161,08
- partitu, parti. du ad.** descomponer, partir, segmentar. {erdibanatu, erdibitu, zatitu}
adizkia partitu. 1983a:066,01
- partitura. iz.** partitura.
1972b3:053,06,06
musika partitura. partitura musical.
1972b3:053,04
- partizio. iz.** participio. / participe. / participe.
1972b2:048,12,12; 1981c:140,08;155,06;167,08;
1985b:191,05
partizio itzurako. 1981c:155,06
- pas.** (Iraganaldia adierazteko erdal laburdura).
1972b4:088,03
- pasa/pasatu, pasatzen. da ad.** 1 acontecer, pasar. 2 transcurrir el tiempo. 3 atravesar, pasar. {1 gertatu. 2 igaro, iragan, joan. 3 zeharkatu}
1968d:151,09; 1971e:109,07; 1979g:183,01; 1981c:146,14;
1984b:036,05
pasa berri. 1972b0:024,05
pasatuxe. 1978a:026,03;028,10
pasea. pasado. 1983a:072,13
- pasabide. iz.**
PASABIDEKO. *izlag.* de paso, de transición.
1978a:029,02
- pasadizo. iz.** historieta, acontecimiento. {(h)istorio}
1983a:066,05
- pasarte. iz.** pasaje. / passage. / passage.
1962f:083,08;084,07; 1971e:101,06;103,12; 1972b2:048,07;
1972b4:082,14;083,02;093,06; 1972b5:127,01;129,19;
1978a:034,10;035,11; 1978c:168,03;
1981c:139,10;140,14,15;144,04;145,05...(8);
1983a:065,07;071,07;072,12;073,06; 1983d:118,08;120,12;
1984b:042,03; 1985a:112,13;118,10;
1985b:187,05; 1985d:081,06;087,08; 1987d:081,06
- pasiba. izond.**
PASIBAZKO. *izlag.* pasivo/a. {"pairatzeko", pasibo}
1972b4:081,10
PASIBAZKO (ITXURALDATZE). transformación pasiva. {pairatzeko itxuraldatze}
1972b4:091,05
- pasibo. izond.** pasivo. / passif. / passive. {pairatzeko, pasibazko}
1972b5:121,14
- PAST*.** (Iraganaldi-eragilearen erdal laburdura).
1972b4:087,15
- pastoral. iz.** pastoral (antzer.).

- 1964c:072,17; 1983a:059,04
- patriarka. iz.** patriarca. {lehenguraso}
1972b5:120,13
- patroi. iz.** modelo, patrón. {eredu, modelo}
1968d:148,03
- patxada. iz.**
PATXADAN. *adlag.* con calma, tranquilamente.
1984b:036,13
- patxara. iz.**
PATXARA EDERREAN. *adlag.* {Ik. patxada}
1983e:130,07
- pausa. iz.** pausa. {geldiune}
1983a:059,08
- pauso. iz.** paso. {urrats}
1968c:095,05; 1972b3:054,07;
1972b4:070,11;072,13;078,02,02;084,01...(7);
1978a:036,04,04; 1984b:034,04
- pausoka. adond.** paso a paso.
1972b3:061,01
- penagarri. izond.** lamentable, penoso.
1983a:054,05; 1983e:125,02
- pendola. iz.** péndulo.
1972b3:060,21,21
- penintsula. iz.** península.
1978a:030,08
- pentsabide. iz.** criterio, modo de pensar, opinión.
{buruzpide, pentsamolde}
1968c:092,03;094,09,12; 1972b4:095,04; 1972e:156,08;
1981c:164,06; 1985d:085,03
pentsa- eta jokabide.
1972e:160,03
- pentsaketa. iz.** {pentsakizun, pentsamendu}
1985a:116,04
- pentsakizun. iz.** {pentsaketa, pentsamendu}
1985a:117,10
- pentsamendu. iz.** 1 pensamiento. 2 mentalidad.
{1 gogoeta, pentsaketa, pentsakizun.
2 "mentalidad"}
1972b0:025,06,11,11,11,12...(9); 1972b5:112,17,17
giza pentsamendu. pensamiento humano.
1972b0:025,11
logika-aurreko pentsamendu. 1972b5:111,06
- pentsamolde. iz.** ideología, forma de pensar, modo de pensar. {pentsabide}
1972b5:132,11; 1979g:184,09; 1985a:116,07
pentsa molde. 1972b4:098,16
pentsamolde kontserbadore. ideología conservadora.
1978a:039,04
- pentsatu, pentsa, pentsatzen. du ad.** pensar.
1961a:050,13,14;065,08; 1968c:089,06,07,07,07;094,09...(6);
1968d:148,10; 1971e:095,13;102,14;
1972b0:025,03,04,04,05;027,07; 1972b1:029,14;032,20;
1972b2:040,13;046,04; 1972b3:052,13;056,15;
1972b4:073,05;076,11;081,08;083,03;091,12...(7);
1972b5:115,01,18;122,08;128,08
1972e:158,13; 1975b:088,12; 1978c:164,02,03,04;168,02;
1979d:122,16; 1979g:174,02;182,10;
- 1981c:145,05;146,01;148,07;151,09;161,08...(6)
1981i:112,03; 1983a:055,05;058,09;061,02;069,03;
1983d:115,10,10; 1984b:029,01;034,01; 1985a:113,12;
1985d:076,04
PENTSATZEKO. de suponer, pensable.
1984b:039,11
- perfekto. izond.** perfecto. / parfait. / perfect.
1972b4:094,01
- "performance".** {hizketako ihardun}
1972b4:074,11;075,01,03;095,11,12; 1985a:110,14
- perifrastiko]. izond.** perifrástico. {konposatu}
1981c:156,05
- perla. iz.** "perla", curiosidad. {lore 2}
1972b4:076,02
- perlarri. iz.** perla.
perlarri-itxurako. 1961a:061,10
- perpaus. iz.** oración. / phrase. / sentence, clause.
{esaldi, frase, orazio}
1978a:035,01,04;
1981c:147,04,14;148,10;153,12;154,05...(11); 1985a:117,13;
1985b:194,03; 1986c:174,10
BAIEZKO PERPAUS. oración aseverativa. /
phrase affirmative. / statement, affirmative
sentence. {baiezko esaldi}
1981c:143,11
BALDINTZ PERPAUS. oración condicional,
cláusula condicional. / proposition
conditionnelle. / conditional clause.
{baldintzako perpaus}
1981c:158,03
BALDINTZAZKO PERPAUS. oración
condicional. {baldintz perpaus}
1981c:159,03
EZEZKO PERPAUS. oración negativa. /
phrase négative. / negative sentence.
1981c:143,11;148,19
GALDERAZKO (PERPAUS). oración
interrogativa. / phrase interrogative. /
interrogative sentence.
1981c:159,03
MENDEKO PERPAUS. frase dependiente,
oración subordinada. / proposition
subordonnée. / dependent clause.
1981c:151,10;162,08
MENDEKO (PERPAUS).
1981c:143,03
PERPAUS BAKUN. oración simple. / phrase
simple. / simple sentence. {esaldi bakar, esaldi
soil}
1981c:149,05
PERPAUS ERDIBITU. oración rajada, oración
hendida. / phrase clivée. / cleft sentence. {"cleft
sentence"}
1981c:158,11
PERPAUS NAGUSI. oración principal, frase
principal. / proposition principale. / main

- clause, main sentence. {esaldi nagusi}
1981c:143,03
baiezko (perpaus arrunt). 1981c:148,19
balintzazko perpausaren egitura. estructura de la oración condicional. 1981c:159,03
beheko perpaus. oración inferior. 1981c:160,07
euskal perpaus. 1981c:142,13;155,04;164,11
euskal perpausaren predikatu. 1981c:164,11
gorengo (perpaus). 1981c:160,07
- pers.** (Gramatika-pertsona adierazteko laburdura).
1972b4:088,03
- pertsona. iz.** 1 persona (Gram.). 2 persona (gizakia). 3 personaje. / personne. / person.
{2 lagun. 3 pertsonaia}
1968c:095,16; 1972b0:028,07,13;
1972b3:052,12;057,06,09,12;060,12...(6); 1972b4:075,01;
1972b5:110,04; 1972e:159,02; 1983d:122,05; 1983e:135,04;
1985b:192,11; 1985d:075,05,06
BIGARREN PERTSONA. segunda persona. / deuxième personne. / second person.
1985b:192,08
HIRUGARREN PERTSONA. tercera persona. / troisième personne. / third person.
1985b:191,14
LEHEN PERTSONA. primera persona. / première personne. / first person. {lehenengo pertsona}
1972b3:057,06; 1985b:192,08
LEHENENGO PERTSONA. {lehen pertsona}
1972b1:035,04
- pertsona/ez pertsona.** persona/no persona, humano/no humano.
1986c:175,01
- pertsona izen. iz.** antropónimo. / anthroponyme. / personal name.
1987d:081,13
- pertsonaia. iz.** personaje. / personnage. / character, personage. {3 pertsona}
1972b5:130,10
- pertsonal. izond.** personal. / personnel. / personal.
1981c:158,13
- perzeptzio. iz.** percepción. {"oharmen", hautemate}
1972b5:125,10
- "phrase structure grammar".**
1972b4:088,06
- "pidgin". iz.** pidgin. / pidgin. / pidgin.
1972b2:039,06;046,11; 1985a:114,04,05
- "pidgin/créole".**
1985a:113,02
- pila. iz.** montón. {andana, pilo}
1961a:057,04
argitasun pila.
1985d:080,01
gai pila. amontonamiento, montón de material.
1968c:092,01
paper-pila.
1961a:051,07
- pilaka. adond.** a montones. {metaka}
1978c:168,13
- pilatu, pila, pilatzen. da-du ad.** acumular, amontonar(se), conglomerar. {metatu}
1972b0:024,09; 1972b2:044,02; 1978a:041,08;
1985d:080,09,09
- pilo. iz.** 1 montón, conjunto. 2 bastante. {1 pila. 2 asko, mordo}
1972b5:132,02
jende pilo.
1983a:049,07
kromosoma pilo.
1966a:067,05
lapur-pilo.
1983a:055,03
- pilotaleku. iz.** frontón.
1978c:169,08
- pilotari]] iz.**
[pillotari].] pelotari.
1964c:072,06
- pinpilinpauxa. iz.** mariposa. {mitxeleta, pinpilipauxa}
1972b4:070,09
- pinpilipauxa. iz.** mariposa. {mitxeleta, pinpilinpauxa}
1972b5:116,01
- pintatu. du ad.** pintar.
1972b3:061,14
- pintore. iz.** pintor.
1972b1:035,03
- piper. iz.** pimienta.
1983e:130,05
- piperpoto. iz.** lata de pimientos.
1983e:130,05
- pipi. iz.** polilla.
1961a:048,07
- pipitaki. iz.** adivinanza, acertijo.
1964g:180,12
- pisagarri. iz.** (peso) criterio. {irizpide, neurgailu}
1984b:026,06
- pisatu, pisatzen. du ad.** pesar.
argudioen indarra pisatu. 1983d:116,03
arrazoiak pisatu. 1986c:173,01
- piska. iz.**
PISKA BAT. {Ik. pixka bat}
1959a:132,21; 1972b4:075,14
PISKAREN BAT. {pixkaren bat}
1972b4:097,13
- piskanaka. adond.** poco a poco. {apurka, pitinga}
1972b2:046,13; 1972b3:057,11
- pisu. iz.** peso. {pixu}
1972e:157,09; 1978c:162,04; 1981c:155,10;
1983a:048,08;053,01; 1984b:026,04;043,11
silabaren pisu. carga silábica. 1958h:101,16;103,06
- pittin. iz.**
PITTIN BAT. pizca, poco. {apur bat, piska bat, pixka bat}

- 1972b4:105,01
PITTINEN BAT. un poco.
 1985a:108,10
- pitinga. adond.** poco a poco. {apurka, piskanaka}
 1985a:112,03
- pixka. iz.**
PIXKA BAT. pizca, poco. {apur, piska, pittin}
 1961a:061,06; 1983a:054,04
PIXKAREN BAT. un poco. {piskaren bat}
 1968c:090,02; 1972b4:080,08; 1979g:173,06;183,13;
 1981c:161,03; 1983a:052,13; 1983d:119,07;
 1984b:030,03;043,10
egia pixka. 1983e:129,01
- pixu. iz.** {Ik. pisu}
 1959a:130,06,07,09
- pizkunde. iz.** resurrección, reanimación.
 1983a:072,03
- pl.** ("Plurala" adierazteko laburdura).
 1971e:104,08; 1972b4:088,03
- plama. iz.** página. {orrialde}
 1975b:088,11; 1979d:123,04; 1981c:155,11
- plantazio. iz.** plantación.
 1972b2:045,16
- planteatu, planteatzen. du ad.** plantear.
 1972b1:035,05
- planto.**
PLANTO EGIN. plantarse.
 1972b4:070,05; 1983e:126,09; 1984b:027,07
- plastika. iz.** plástica.
plastika astrakto. plástica abstracta.
 1968c:089,07
- plaza. iz.** plaza.
 1964c:072,06; 1968c:089,04; 1972b1:037,17;
 1972b2:046,05; 1972b4:100,06; 1981c:140,12; 1983a:069,05
Plaza Gorri. Plaza Gorri. 1972b2:046,05
plaza nagusi. plaza mayor. {kontzejuko plaza}
 1986c:171,12
- plazagizon. iz.** hombre público.
 1964c:072,06,06; 1985a:107,02
- plazara(), plazaratzen. da-du ad.** salir, sacar a la luz, hacer público. {argitaratu), kalera()}
 1983a:065,01; 1983d:116,03; 1986c:174,17
- pleonasma. iz.** pleonasma. / pléonasme. / pleonasm.
 1972b4:094,08
- plural. iz.** plural. / pluriel. / plural. {"bat baino gehiago"}
 1968d:150,02; 1972b1:030,14; 1972b4:103,02;104,15;
 1972b5:120,08; 1981c:141,06,08,09; 1986c:174,07
plural izkutu. 1981e:141,06
- pobre. izond. eta iz.** pobre. {urri}
 1972b5:115,15; 1978a:033,08
- pobretasun. iz.** pobreza. {eskasia, urritasun}
 1972b5:124,01,03
- poderio. iz.**
PODERIOZ, -(R)EN. a consecuencia de, por la fuerza de. {-(r)en poderioz}
 1984b:027,04
- [poderioz, -(r)en]].]
 1972b4:075,01;098,17; 1985b:191,08
- podorio. iz.**
PODORIOZ, -(R)EN. a consecuencia de, por la fuerza de. {-(r)en poderioz}
 1983e:134,14
- poema. iz.** poema.
 1972b5:130,09; 1978c:168,02; 1983a:060,13; 1984b:033,06;
 1985a:116,05
- poesia. iz.** poesía. {olerki}
 1972b4:107,22; 1972b5:111,01;129,04,10;130,06
euskal poesia. 1984b:038,11
- poeta. iz.** poeta. {olerkari}
 1972b4:075,16; 1978a:032,03; 1981c:167,02
euskal poeta. 1983a:062,09
poeta liriko. poeta lírico.1972b5:129,08
poeta metafisiko. poeta metafísico. 1972b5:110,19
- poetiko. izond.** poético. / poétique. / poetic(al).
 {poesi-}
 1979g:173,13
- polako. izond. eta iz.** polaco (hizk.). {poloniera}
 1972b0:028,17
- poliki. adond.** despacio.
 1968c:095,01,01; 1972b2:046,09,09;
 1979g:176,04,04;177,09; 1984b:036,15
- polit. izond.** bonito.
 1961a:057,01; 1964c:071,09; 1968c:093,03; 1972b4:105,01;
 1983e:129,01,08; 1984b:034,02;042,11
 [pollit].]
- polit-dotore. izond.** bonito y elegante.
 1987d:079,10,10
- politika. iz.** política.
 1966a:069,06; 1972e:155,08;156,13;
 1978a:026,13;031,02;037,10; 1983a:053,05;064,15;072,05;
 1985d:075,09;077,12
POLITIKAZKO. izlag. político. {politika-, politiko}
 1972b2:047,04
monopolioaren politika. 1978a:038,06
politika gisako. 1983a:072,05
- politiko. izond.** político. {politika-, politikazko}
 1972b2:046,12; 1978a:038,06;041,01; 1978c:171,13
- politiko sozial. izond.** político-social.
zeregin politiko sozial. 1978a:041,07
- polizia (H). iz.**
POLIZI-NOVELA. novela policíaca.
 1972b3:057,08
- polones. izond. eta iz.** polaco (pop.). {poloniar}
 1979g:185,11
- poloniar. izond. eta iz.** polaco (pop.). {polones}
 1972b0:028,17; 1972b4:100,05; 1979g:185,09
- poloniera. iz.** polaco (hizk.). / polonais. / Polish.
 {polako}
 1979g:185,14;186,02
- ponpos. izond.** ampuloso, elegante. {dotore}
 1972b5:118,08
- populu. iz.** pueblo, comunidad de habitantes.

- (herri)
1964c:072,13
- porrokatu. izond.** ardiente, ciego, furibundo.
{amorratu, gartsu, purrukatu, sutsu}
1968e:076,05
- Port Royaleko. iz.** perteneciente a la escuela de
Port Royal. {Port-Royaldar}
1971e:106,05
- Port-Royaldar. iz.** perteneciente a la escuela de
Port Royal. {Port Royaleko}
1972b4:097,04
- portaera. iz.** comportamiento. {"behavior",
jokabide, jokaera}
1972b5:122,08; 1985a:117,06
- portatu, portatzen. da ad.** actuar, comportarse.
{jokatu I}
1986c:170,08
- porteño. iz.** porteño.
1985a:114,03
- portuges. iz.** portugués (pop.).
1972b5:112,01
- posesibo. iz.** posesivo. {eutezko}
1972b1:029,13
- posible. izond.**
POSIBLE IZAN. ser posible.
1972b3:063,01
- posizio. iz.** posición (milit.).
posizioa hartu. tomar la posición. 1972b5:122,10
- postulatu, postulatzen. da ad.** postular. / postuler.
/ to postulate.
1972b3:058,08
- postulatu]]. iz.**
[postulado].] postulado. / postulat. / postulate.
1972b5:127,15
- postura. iz.** opinión, postura. {aburu, iritzi, jarrera}
1972e:157,05; 1975b:088,07
- Pouv.** ("Pouvreau" adierazteko laburdura).
1961a:064,03,03
- poz. iz.** alegría.
1961a:056,16; 1978c:163,03
- pozgarri. izond.** estimulante, satisfactorio.
1978c:171,08; 1984b:043,03; 1985a:107,02
- pozik. adond.** alegremente, con satisfacción.
{alaiki, kontent}
1964c:071,02
- pozoitsu. izond.** venenoso.
1984b:033,07
- pozoitu. izond.** envenenado.
1961a:047,11
- poztu. da ad.** alegrarse.
1979d:121,02; 1983c:134,08
- Pragako. iz.** perteneciente al Círculo Lingüístico de
Praga. {Pragar}
1972b4:082,07;102,06
- Pragar. iz.** praguense, perteneciente a la escuela de
Praga. {Pragako}
1983e:135,11
- pragmatika. iz.** pragmática. / pragmatique. /
pragmatics.
1984b:032,03
- praile. iz.** {Ik. fraile}
1961a:048,13
- praktika. iz.** práctica.
1972b0:023,01,05;024,17
- praktiko. izond.** práctico.
1972b0:023,10; 1978a:029,11;043,12
- predikari. iz.** predicador.
1979g:185,08; 1984b:042,02
- predikatu. iz.** predicado. / prédicat. / predicate.
{“VP*”, “AS”}
1972b1:030,12,15; 1981c:149,12
predikatu gisa. 1972b1:030,12
- prediku. iz.** 1 conferencia, discurso.
2 conversación. 3 homilía, sermón.
{1 mintzaldi. 2 elkarrizketa, solas}
1978a:032,10; 1983a:060,14
PREDIKUAN. *adlag.*
1972b1:037,07
eliz prediku. sermón.
1978a:026,08
azken prediku. último discurso, sermón. 1986c:177,06
prediku jakintsu. 1978c:165,17
- prehistoria. iz.** prehistoria. {"historia aurreko",
aurrehistoria}
1968d:144,03; 1972b1:029,09; 1972b5:118,03
euskararen prehistoria. 1958h:106,07
- premia. iz.** necesidad. {behar}
1968c:091,05;095,06; 1968d:137,06;147,09,11;148,07;
1968e:077,04; 1971e:095,01; 1972b1:035,15;
1972b4:079,02; 1972e:160,07,07; 1975b:092,06;
1978a:037,14;041,06;043,08; 1979g:175,04;184,04;
1981c:140,10;144,03;146,05,08; 1983d:121,09;123,03;
1983e:129,08;133,13; 1983f:187,02,03;189,03,08;
1984b:033,02;035,02;038,10;044,02; 1985b:192,10;
1985c:193,05
- premiazko. izlag.** necesario. {beharrezko}
1964c:072,10; 1968d:135,05;136,08;139,07,16;141,13...(7);
1972b3:062,04; 1972b4:074,10;106,14;107,17;
1972e:156,16; 1975b:087,12; 1978c:164,06;171,16
1979d:123,04,07; 1981c:154,13;158,08;163,15;167,08;
1983a:050,02;057,08;058,04;
1983e:126,07;131,04,04,05;133,12...(6);
1984b:027,08;028,12;039,05;043,06; 1985a:110,09;
1985b:189,02; 1985c:194,07; 1986c:172,02;
1987d:079,15;081,19
- prentsa. iz.** prensa.
1972b1:035,19
- Prep*.** ("Preposizioa" adierazteko laburdura).
1972b4:086,10
- preposizio. iz.** preposición. / préposition. /
preposition.
1972b4:079,01
- presa. iz.** prisa.
1972b5:132,02,02; 1981c:138,09;166,15; 1981i:111,04;
1983a:059,08; 1983e:136,04,05
PRESAKO. *izlag.* urgente.

- 1968d:149,01
presaka. adond. aprisa, apresuradamente.
 1986c:172,05
 PRESAKA ETA MUTURKA. *adond.* aprisa y corriendo.
 1972b4:069,10; 1979g:184,04; 1983e:130,07
- presondegi. iz.** cárcel, prisión.
 1972b4:075,07
- prest. adond.** dispuesto, preparado, presto.
 1964g:180,03; 1972b4:071,05; 1972b5:132,09;
 1975b:091,08; 1981c:147,13; 1983a:050,09; 1983e:135,06;
 1984b:042,13; 1985d:076,09; 079,05,05; 084,10
- prestakuntza. iz.** preparación, formación.
 1978a:044,04; 1983e:134,16
- prestan. iz.** trabajo preparatorio. {aitzin lan}
 1968d:150,12
- prestamen. iz.** preparación.
prestamen antzera. 1983a:064,13
- prestasun. iz.** corrección, rectitud. {egokitasun}
 1985a:119,07
esaeraren prestasun. corrección, rectitud de la frase.
 1984b:043,06
- prestatu, presta, prestatzen. da-du ad.**
 preparar(se). {antolatatu, eratu, jantzi, trebatu}
 1972e:160,09; 1983a:056,06; 058,04; 065,06; 069,01;
 1983e:134,07,18; 1984b:030,17; 1985b:193,11;
 1986c:175,05
- "prestige".**
 1972e:159,05
- prestu. izond.** noble, recto.
 1971e:107,09; 1972e:159,04
- prestutasun. iz.** nobleza.
 1985a:119,08,09
- preziatu. izond.** apreciado, valioso. {balios, baliozko}
 1972b5:132,03
- prezio. iz.** precio.
 1983a:070,01
- pribilejio. iz.**
 PRIBILEJIOZKO. *izlag.* privilegiado.
 1978a:043,07
- primitibo. izond.** primitivo. / primitif. / primitive, first, original.
 1972b5:113,14; 114,01
- printze. iz.** príncipe.
 1972b3:055,03,03; 1978a:026,03; 1985d:080,01,08
- proba. iz.** prueba. {erakusgarri, froga}
 1961a:055,15
- probabilitate. iz.** probabilidad. / probabilité. / probability.
 1972b4:083,08
- probatu, probatzen. du ad.** comprobar, demostrar, probar. {frogatu}
 1959a:126,13
- probetxu. iz.** provecho. {etekin}
 1972b0:023,09; 1983e:126,03
 PROBETXUKO. *izlag.* {probetxugarri,
- probetxuzko}
 1959a:126,02
 PROBETXURAKO. en beneficio, para provecho.
 1983a:056,03
 PROBETXUTAN. en provecho.
 1972b2:045,14
 PROBETXUZKO. *izlag.* beneficioso, provechoso. {probetxugarri, probetxuko}
 1961a:048,04; 1983a:060,06; 1984b:027,00; 1985a:116,15;
 1985c:194,07
- probetxugarri. izond.** provechoso.
 {probetxu(z)ko}
 1983a:062,02; 1983e:133,11
- probintzia. iz.** provincia.
Gipuzkoako Probintzia. 1961a:052,11
- problema. iz.** problema. {arazo, auzi, buruhauste, kezkabide}
 1972b1:036,01
 HIZKUNTZA PROBLEMA.
 problema lingüístico, conflicto lingüístico. / conflit linguistique. / linguistic conflict.
 1972b0:028,11
- profezia. iz.** profecía.
 1972b4:071,20
- progresista. izond.** progresista. {aitzinazale, aurrerazale}
 1972b1:033,19,19
- propio. izond.** propio. / propre. / proper, peculiar, characteristic. {berezi, nagusi}
 1968d:141,10,13; 142,04; 148,15; 1971e:109,02;
 1972b4:104,14; 105,02,02; 1983d:122,02; 1983f:190,04;
 1985b:188,10; 1985c:192,12
- proposamendu. iz.** proposición.
 1972b5:112,08
- proposatu, proposatzen. du ad.** proponer.
 1971e:100,03; 1972b0:026,05; 1972b4:084,14;
 1978c:165,10; 1984b:025,08
- proposizio. iz.** proposición. / proposition. / proposition (logika), clause (Gram.).
 1972b1:036,17,17
 EGIAZKO (PROPOSIZIO). proposición verdadera.
 1972b1:036,17,17
- prosa. iz.** prosa. {hitz laino}], hitz lau
 1968d:152,10; 153,08; 1972b5:129,01; 1978a:032,10;
 1981c:154,14
 GARRAISIA GABEKO PROSA. prosa enmudecida, inexpressiva. {"zerbitzuzko prosa"}
 1972b5:128,17
 ZERBITZUZKO PROSA. prosa utilitaria, prosa funcional, prosa de función no específica. {"undistinguished service prosa"}
 1972b5:128,17
 (NAZIOARTEKO) PROSA. prosa

- internacional. {"standard average European*"}
1968d:153,04
euskal prosa arrunt. 1968d:152,08
kolore gabeko prosa. prosa incolora. / colourless
prose (ingl.). 1972b5:128,17
prosa apaindura gabe. prosa sencilla. 1972b5:128,17
prosa arrunt. prosa corriente. 1968d:152,08
prosa arruntaren maila. 1978a:042,13
prosa landu. prosa culta. 1981c:147,02
- proselitista. izond.** proselitista.
1972b1:034,14;035,10
- protasis. iz.** prótasis. / protase. / protasis,
antecedent.
baldintzaren protasis. 1981c:158,06
- protestante. izond. eta iz.** protestante.
1978a:031,09;032,03; 1981c:151,09
- protestantismo. iz.** protestantismo.
1978a:031,10
- protoeuskara. iz.** protoeuskara, protovascuence.
{"euskara bakar"}
1978a:027,09
- protogreko. iz.** protogriego.
iturburua zitekeen protogreko. 1978a:028,04
- provenzar. iz.** provenzal (pop.).
1958h:098,01
- prozedura. iz.** procedimiento. / procédure, procédé.
/ procedure.
1978a:035,02
- psikoanalista. iz.** psicoanalista.
1984b:035,10
- psikolinguistika (H). iz.** psicolingüística. /
psycholinguistique. / psycholinguistics. etno-,
psiko-, soziolinguistika.
1972b3:060,16
- puntu. iz.** {Ik. puntu}
PUNTTUAN, -T(Z)EKO. al punto de.
1984b:028,03
- puntu. iz.** 1 tema. 2 punto ortográfico. 3 punto en el
espacio. 4 rima. / 2 point. 3 endroit. 4 rime. /
2 point, dot, full stop. 3 point, period, place,
spot. 4 rhyme. {1 gai. 3 leku, gune}
1958h:150,11; 1961a:049,05;050,03;062,02;
1968d:137,02;151,08; 1971e:094,03;100,12;101,09;102,02;
1972b0:026,10; 1972b1:032,14;
1972b4:068,02,02;071,01,03,03...(9);
1972b5:111,04;113,09;114,06;118,02;119,05...(6);
1972e:159,05;160,10; 1978a:034,04;
1978c:168,03;169,11;170,16;
1979g:178,08;181,12;
1981c:138,08;143,10;145,07,13;150,07...(11);
1983a:048,01,06;050,10;056,10;063,07...(8); 1983d:116,06;
1983e:127,05; 1983f:189,04; 1984b:031,08;039,06;
1985a:113,11;115,09;116,01; 1985e:192,05;
1985d:081,09;083,03; 1987d:080,23
- erdi-puntu.** punto central.
- ardatzaren erdi-puntu*. 1971e:102,02
lau puntuko bertso. 1981e:155,11
- puntuazio. iz.** puntuación. / punctuation.
1968d:141,06;143,02
- purgatorio. iz.** purgatorio.
1978a:044,23
- purrukatu. izond.** {Ik. porrokatu}
1986c:171,03
- purrustada. iz.** desplante, refunfuño.
1961a:054,07; 1983a:064,11
- puska. iz.** pedazo, porción, trozo. {atal, puxka, zati}
kristal-puska.
1961a:061,10
- puskatu, puskatzen. du ad.**
1 romper, trocear. 2 segmentar. {1 hautsi.
2 erdibanatu, erdibitu, partitu, zatitu}
1978a:028,03
esaldia puskatu. 1972b4:084,16
- puskatze. iz.** desmembración, partición. {zatiatze}
1978c:169,05
- pusketa. iz.** pedacito.
1983a:059,17
- puxka. iz.**
egia pixka eta puxka. 1983e:129,01
- puztu. izond.** ampuloso, inflado, grandilocuente.
{hantu}
1985d:086,11

r

- razionalismo. iz.** racionalismo. / rationalisme. /
rationalism.
1972b1:034,06
- rema. iz.** rema. / rhème. / rheme. {"galdegai",
rhema}
1981c:165,07
- "right dislocation".**
1981c:160,11
- romanista. iz.** romanista.
1978a:030,08
- rus.** {"Rusoa" adierazteko laburdura).
1971e:108,04,07
- ruso. iz.** ruso (hizk.). / russe. / Russian. {erruso}
1968c:090,10;096,06; 1968d:137,09; 1971e:098,07;
1972b4:103,02; 1972b5:124,12;131,07

sabatiko. izond. sabático.

1978a:035,04

sabel-errai. iz. entrañas.

1981c:156,03

sabeliko. izond. sabélico (hizk.).

1978a:028,05

sabindar. izond. eta iz. sabiniano. {Arana Goiritar.

“*aranista*”}

1984b:034,14,15;040,11

sagardo. iz. sidra.

1983a:070,01

sagu. iz. ratón.

1972b3:061,14

saiatu, saia, saiatzen. da-du ad. esforzarse,

intentar. {ahaleginak egin, eginahalak egin}

1958h:098,08; 1964c:073,07,08; 1968d:150,04;151,03;

1971e:099,05; 1972b1:034,13;036,15;037,13;

1972b2:045,13; 1972b3:058,11;

1972b4:077,07;096,09;099,01

1972b5:109,04;118,13;129,11;131,08; 1972e:156,01;

1975b:088,20; 1978a:042,15;

1978c:166,15;167,16;171,06;172,05; 1979g:173,06;183,14

1981c:142,08;147,02;148,01; 1983a:049,07;054,06;

1983d:121,04;123,09; 1983f:188,14;

1984b:025,08;027,02;030,14;031,03;039,06...(6)

1985a:111,09;112,02; 1985c:193,06,06; 1985d:086,07;

1986c:172,16; 1987d:079,15

SAIATU. izond. aplicado, esforzado.

1978a:039,03; 1979d:121,04

SAIATU. du ad. probar, experimentar, llevar a la práctica.

1984b:033,11

saietera. iz. saetera.

1972b2:042,13,14

saihestu, saihesten. ad.

saihestu. da ad. alejarse, apartarse, evitar.

{bartzertu, urrundu}

1968d:150,14; 1979g:183,01; 1981c:163,09;

1984b:027,02

saihestu. du ad. apartar, dejar de lado,

rechazar. {arbuaiatu, baztertu, kendu, uxatu,

zapuztu,zokoratu}

1961a:061,10; 1968d:144,05; 1978c:168,13; 1981c:153,07;

1981i:113,03; 1983e:128,07; 1984b:026,02;030,02;

1985d:075,09

[saiestu].]

saihets. iz. bordillo, costado, orilla.

1981c:146,14

sail. iz. 1 campo de estudio. 2 grupo. 3 serie, clase. /

3 série. / 3 set, series. {1 alor, arlo, barruti,

eremu. 3 klase}

1958h:098,15;103,02,13,16,16; 1961a:047,03;051,11;

1964c:071,04; 1968c:089,02;090,05;091,06;096,07;

1968d:146,04;149,09;152,06; 1971e:093,02;102,03;

1972b4:069,09;070,12;096,08;

1972b5:119,20;120,03,07,08,08...(8);

1979g:174,14;178,05,05;182,14;183,13...(6);

1983a:048,07;057,17;058,11;067,05;073,07...(6);

1983d:120,11; 1983e:126,10;134,11,12,19; 1984b:032,10;

1985d:083,06; 1986c:176,04

ADIZKI SAIL. clase de formas verbales, paradigma verbal.

1964g:179,08

ALDAERA-SAIL. serie de variantes.

1968d:146,04

GRAMATIKA SAIL. género gramatical.

{gramatikazko jenero}

1964g:181,05

HITZ-SAIL. clase de palabras. / classe de

mots. / word class. {hitz klase}

1958h:103,06; 1984b:054,02

HIZKUNTZA-SAIL. ámbito de la lengua,

campo de la lengua. {hizkuntza barruti}

1972e:156,02

IZEN SAIL. clase, serie nominal. / classe

nominale. / nominal class, noun class.

1981i:112,04

artile sail.

1972b5:125,08

bertso sail.

1983a:073,12

irakaskuntza sail. campo de la enseñanza.

1978c:170,15

matematika sail. campo de las matemáticas.

1968c:094,07

sailkatze sail. ámbito de la tipología.

1981e:152,09

hitz sail berezi. serie especial de palabras.

1979g:182,14

sailka. adond. a trozos, en porciones.

1972b5:122,12

sailkatu, sailkatzen. du ad. clasificar. / classer. / to

classify. {klasifikatu}

1958h:103,15; 1968d:146,04; 1972b5:125,12; 1979g:173,12;

1981c:154,01; 1983e:129,04;131,03

sailkatze. iz. clasificación, tipología. {klasifikatze}

sailkatze lan. tarea de clasificación. {klasifikatze

lan}. 1985d:084,11

sailketa. iz. clasificación, partición. {klasifikatze,

sailkatze}

1972b4:070,10

KONZEPTUZKO SAILKETA. clasificación

conceptual.

1972b5:125,10

saio. iz. 1 intento. 2 ensayo (izkr.). 3 obra,

representación teatral. {2 entsegu}

1972b3:059,07; 1981c:152,10; 1983a:048,02;055,05;065,09;

1983e:126,16; 1985a:112,04

TEATRO-SAIO. obra de teatro, representación teatral.

1984b:032,05

- batasun saio. intento de unificación.
 1978c:161,12;162,06;171,01
- sakabanatu, sakabanatzen. du ad.** desparramar, dispersar. {barre(i)atu, hedatu, zabaldu}
 1961a:061,11; 1972b2:045,16; 1978a:039,10
- sakon. izond.** 1 profundo. 2 profundo (Gram.). / 2 profund. / 2 deep. {sakoneko}
 1971e:107,04; 1972b0:024,11; 1972b3:059,10;
 1972b4:069,11,12;081,09;084,10;092,13...(10);
 1972b5:109,05; 1983a:049,08; 1983e:135,11;
 1984b:037,05;038,07
 SAKONEKO. *izlag.* profundo. {sakon}
 1983e:127,03; 1984b:031,11
- sakon-zabal. izond.** profundo y ancho.
 1983f:188,10
- sakodu, sakontzen. du ad.** profundizar.
 1983e:128,10
- sakonki. adond.** profundamente.
 1971e:096,01; 1981c:138,16; 1984b:041,08; 1985b:188,06
- sakote. iz.** hatillo, saco. {zakutto}
biderako sakote. saco para viaje, hatillo. 1979g:184,07
- sakratu. izond.** sagrado.
 1972b2:046,05
- salaketa. iz.** denuncia, reproche. {erantzuki}
 1983a:074,12
- salatu, salatzen. du ad.** denunciar, dar a conocer.
 1961a:051,11;058,10; 1968d:150,18; 1972b3:055,20;
 1978a:044,14; 1979g:178,04; 1985a:111,15;
 1985b:191,13;192,10
- salbade. iz.** camino de salvación.
 1983a:063,08
- salbu. junt.** excepto, salvo. {ezik}
 1972b4:091,10; 1979g:178,04; 1981c:140,05; 1983f:188,02;
 1984b:027,03; 1985c:192,12; 1986c:173,16
- salbuespen. iz.** excepción. / exception. / exception.
 {erresalbu}
 1978a:039,03; 1979g:178,04; 1981c:140,05;
 1983e:129,02,03; 1983f:188,02; 1984b:027,03;
 1985c:193,08; 1986c:173,16
- saldoka. adond.** en manada.
 1986c:170,01
- saldu, sal, saltzen. du ad.** vender.
 1959a:125,08; 1972b4:089,02
- salgai. Pred.** en venta.
 1986c:170,10
- saloí. iz.** salón.
saloiko antropologo. antropólogo de salón.
 1972b5:111,06
- saltsa. iz.** conflicto, jaleo, lío, salsa. {folklore, iskanbila, istilu}
 1968e:076,09; 1981c:166,14; 1984b:029,10; 1985a:110,06
- saltzaile. iz.** vendedor.
saltzaile ibiltari. vendedor ambulante. 1975b:092,03
- samalda. iz.** grupo numeroso. {andana, ozte, saldo}
 1983d:115,11; 1984b:034,13
 jende samalda.
 1985d:078,05
 kasu samalda.
- 1979g:180,09
- samar. adond.** bastante. {xamar}
 1959a:127,10; 1972b0:023,03; 1972b1:031,08;035,09;
 1972b2:041,05;042,02,10; 1978a:041,04
- samin. izond.** amargo, doloroso. {latz, garratz, mingots}
 1986c:172,07
- samur. izond.** 1 fácil. 2 dulce, simple. {1 erraz. 2 gozo, leun}
 1983e:131,06
 [R] SAMUR. [r] blanda, dulce. {[r] bigun}
 1968d:138,06
- sandia. iz.** mengano.
 1972b1:036,09
- santugile. iz.** imaginero, santero.
 1981c:156,03
- sapaiko. izlag.** palatal. {aho-sapaiko, busti}
 1978a:033,06
- sarbide. iz.** entrada, introducción. {sarrera}
 1972b4:095,13; 1972b5:125,04
sarbide moduan. 1971e:150,11
- sardo. iz.** sardo (hizk.). / sarde. / Sardinian.
 1981i:112,14
- sare. iz.** red.
 1972b5:112,03; 1983e:133,08; 1985a:118,13
 SARE. *izond.* reticular.
 1958h:100,09
- sari. iz.** premio.
 1972b4:074,06
 jakite sari. recompensa intelectual.
 1978c:168,02
- saritu. du ad.** premiar.
 1983a:072,12;073,06
- sarrera. iz.** entrada, introducción. / entrée, introduction. / entry, introduction. {sarbide}
 1958h:101,04; 1959a:131,03; 1961a:055,05;
 1972b0:023,01;028,19; 1972e:160,01;
 1978a:035,03;041,02;044,08; 1981c:141,08;145,07;
 1983a:055,08;070,07;
 1984b:026,08;031,11; 1985a:107,10;108,17;
 1985b:185,07;186,09;188,01; 1987d:079,14
sarrera moduko. 1959a:127,16
- sarrerazi, sarrerazten. ad.** hacer entrar, introducir por la fuerza.
 1984b:025,08
- sarri. adond.** 1 a menudo. 2 enseguida. {1 askotan, maiz. 2 berehalakoan, laster}
 1968d:138,01; 1984b:025,04
 SARRI ASKI.
 1961a:062,04; 1972b4:087,15; 1981c:153,15;
 1983a:051,08
 SARRI ASKO.
 1984b:027,03;034,12; 1985a:112,07
 SARRI ASKOTAN. {sarritan}
 1959a:131,23; 1978c:164,18; 1983f:188,12
 SARRITAN. *adond.* a menudo, frecuentemente. {askotan, maiz}
 1958h:098,07;100,10; 1968c:091,01; 1968d:147,01;

- 1971e:093,08;106,04; 1972b1:036,12; 1972b4:100,03;
1972b5:111,08;122,16;124,03; 1972e:158,12;
1978a:029,11; 1979g:178,04; 1983a:052,13;063,11;
1983d:118,04;122,03; 1983e:128,13; 1985c:191,13;
1986c:174,05
- sartagi. iz.** sartén.
1972e:156,14
- sartalde. iz.** occidente, poniente. {mendebal-alde,
mendebalde, sartalde-alde}
1968d:142,10;146,09; 1971e:095,15;096,09;098,13;
1972b5:114,02
- sartalde-alde. iz.**
SARTALDE-ALDE. {mendebal-alde,
sartalde}
1971e:095,08
- sartu, sar, sartzen. ad.**
sartu. da.zaio ad. entrar, meterse.
1958h:097,01,04; 1959a:125,09,09;127,02;128,14;
1966a:067,10; 1971e:098,14;104,03;107,03; 1972b1:029,08;
1972b2:042,12,14;044,13,14; 1972b3:057,12;058,03
1972b4:067,02;069,04;071,20;072,03;078,08... (9);
1972b5:120,08;128,16;130,19;131,08; 1978a:041,02;
1978c:163,16; 1979d:123,01;
1979g:177,10,11;178,06,06,07... (8);
1981c:141,08,08;147,04;149,12;156,06;
1983a:048,03,07;051,11;057,09;067,07; 1983d:118,04
1983e:127,09;128,08;134,19;
1984b:035,04;036,13;037,05;041,02; 1985a:107,09;108,17;
1985c:191,07,11,12;192,01;193,07
- sartu. du.dio ad.** 1 introducir, meter, incluir,
incrustar. 2 establecer. {1 "txertatu". 2 ezarri}
1964a:126,09;127,03; 1961a:057,15;062,07; 1964g:180,09;
1968c:094,08; 1968e:076,05; 1972b1:035,19;
1972b4:070,12;078,07;082,03;084,03,05... (9);
1972b5:115,05,13;117,02;120,01,10... (7); 1978c:165,08;
1979d:122,11; 1979g:179,16;181,10;
1981c:141,03;149,12;154,10;157,08;160,05... (8);
1983a:054,06;066,02; 1983d:121,09; 1983f:189,07;190,12;
1984b:025,08;026,10,11;029,07;030,05... (9); 1985a:113,01;
1985b:193,02; 1985c:193,09; 1985d:083,05;
1986c:171,01,01;173,14; 1987d:080,08;081,11,19
- SARTZEKO.** a introducir.
1984b:035,07
- bokalen artean "x" sartu.** incrustar "x" entre
vocales. {txertatu}. 1979g:174,10; 1985b:193,02
- eguzkia sartu.** 1972b5:131,09
- sartu berri.** 1972b5:115,05
- sartu-berri.** 1958h:103,16
- sartze. iz.** entrada, incorporación. {sarrera}
1985a:107,01
- sasi-arrazoi. iz.** seudorazón.
1984b:031,14
- sasi-erdara. iz.** seudolengua no vasca.
OFIZIOKO SASI-ERDARA. seudolengua
profesional, jerga.
1979g:174,02
- sasi-euskara. iz.** seudovascuence.
OFIZIOKO SASI-EUSKARA.
seudovascuence profesional, jerga.
1979g:174,02
- 1979g:174,02
- sasi-galdera. iz.** seudopregunta.
sasi-galdera erretoriko. seudopregunta retórica.
1981c:161,15
- sasi-hizkera. iz.** seudolengua, jeringonza.
sasi-hizkera mordoilo. seudolengua. 1972b1:037,16
- sasi-jakintsu. iz.** seudosabio, sabihondo.
1972e:156,13
- sasoi. iz.** época, temporada. {aldi, garai}
1972b2:039,10; 1978a:035,07; 1985b:186,04
- sator. iz.** topo.
1978a:037,02
sator-zulatzaille. topo agujereador. 1975b:091,01
- sator-zulo. iz.** topera.
1958h:105,12
- sec.** ("Sekzioa" adierazteko erdal laburdura).
1983a:064,15
- sega. iz.** guadaña.
1972b5:121,16
- segida. iz.** continuación, evolución, sucesión. /
succession. / succession, sequence.
1972b4:101,10; 1972b5:124,08; 1984b:031,11;
1985a:108,13
- SEGIDAN.** *adlag.* seguidamente.
1972b4:097,02; 1981c:154,12
- elkarren segidan.** seguidamente. {elkarren
hurren(xko)}. 1972b4:077,08
- segitu, segi, segitzen. ad.**
segitu. da ad. desprenderse como
consecuencia.
1981c:150,02
- segitu. du.dio.da ad.** seguir, continuar.
{jarraiki, jarraitu}
1968d:138,02;139,06;148,03; 1979d:123,09; 1979g:180,09;
1981c:138,06;146,05; 1983a:059,11; 1983e:129,04
- segituan. adond.** enseguida. {aguro, aurki,
berekala, laster}
1981c:149,01; 1985c:194,06
- segizioko. iz.** continuador, seguidor. {jarrai(ki)le,
ondoko (iz.), ondorengo (iz.)}
1984b:033,06
segizioko leial. seguidor fiel. 1981c:149,03
- segur. izond.** seguro. {seguru, ziur}
1971e:096,07;105,05;109,10; 1972b4:105,11,12;
1972e:159,04; 1978a:037,05; 1979g:180,09; 1981c:141,11;
1983e:128,01; 1986c:172,05
- SEGUR ASKI. adond.** seguramente,
probablemente. {segur asko}
1958h:103,17; 1971e:097,03; 1972b1:037,08;
1972b3:055,06; 1972b5:123,10;125,06;
1978a:035,06;041,04; 1978c:164,08;171,11; 1979g:179,09;
1981e:143,01;150,09;155,08;161,04; 1981h:112,15;
1983a:050,02;052,13;058,01;059,02; 1983d:118,11;123,06;
1985a:112,12; 1985b:192,03; 1985c:192,09
1985d:083,01
- SEGUR ASKO.**
1985b:191,05
- SEGURASKI.**

- 1979g:175,06
- segurantz**. *iz.* seguridad.
1981i:113,08
- segurki**. *adond.* seguramente.
1971e:097,13; 1978a:030,11
- segurtatu**, **segurtatzen**. *du ad.* asegurar.
1972b4:094,13; 1978a:044,22
- seguru**. *izond.* [Ik. segur]
1978a:027,04
- seigarren**. *ord.* sexto.
1972b4:084,04; 1972b5:118,02
- seinalagarri**. *iz.* indicador.
1979g:179,08; 1981c:145,03; 153,07
- seinalatu**. *du ad.* señalar. / signaler, indiquer. / to indicate, point out, show.
1971e:104,03
- seinale**. *iz.* señal. / signal. / signal, sign, trace.
1964c:072,03; 1972b4:088,03; 105,02; 1978a:043,06;
1978c:162,10; 169,05; 1983a:069,06; 1984b:043,03;
1985c:193,07; 1985d:079,09; 1986c:174,17
seinale entzungarri. señal audible. 1972b4:074,06
- sekula**. *adond.* siempre. (nunca). [inoiz]
1968d:139,13; 1971e:099,12; 1972b0:026,11;
1972b2:044,02; 1972b3:052,04,10; 057,12;
1972b4:071,15; 075,15; 076,01; 096,15; 097,18... (6);
1972b5:116,03; 125,05
1978a:026,09; 029,01; 039,10; 1978c:162,09; 165,05;
1979g:179,09; 1981i:114,05; 1983a:051,01; 1983c:129,04;
1984b:031,13; 037,08;
1985d:078,01,10; 083,05; 084,02; 086,05;
1986c:170,14; 175,14; 1987d:080,03
- SEKULA ERE**.
1972b4:087,02; 1979g:175,08; 1983a:051,09
- SEKULAKO**. *izlag.* 1 enorme. 2 excelente.
{egundainoko}
1959a:127,14; 1972b5:129,08
- SEKULAN**. *adond.*
1972b3:062,09
- semantika**. *iz.* semántica. / sémantique. / semantics.
1971e:100,04; 1972b4:094,18; 1979g:185,11,11;
1981c:165,02
- SEMANTIKAZKO**. *izlag.* semántico.
{semantika-, semantiko}
1972b4:081,16,17; 087,10
- semantiko**. *izond.* semántico. / sémantique. / semantic. {semantikazko}
1972b3:056,07; 1972b4:079,13; 082,09; 089,01; 094,13,17;
1979g:173,13
- seme**. *iz.* hijo.
1959a:129,13; 1961a:060,03; 1964g:181,07; 1966a:068,02;
1972b3:062,06; 1978a:032,01; 1985d:087,08
argi-seme. hijo de la luz.
1964g:182,05
- seme-alaba**. *iz.* hijo e hija.
1968c:095,17; 1972b4:085,02; 1972b5:110,10
- seminario**. *iz.* seminario.
Bergarako Real Seminario. {"Erret Mintegi*"}
1983a:057,02
Gasteizko seminario. 1978a:039,10
- semitiko**. *izond.* semítico (hizk.). / sémitique. / Semitic.
1972b5:120,09; 121,01
- sen**. *iz.* intuición. {"intuizio"}
1972b2:039,09; 1972b4:072,07,10; 1978a:027,01
- senar**. *iz.* marido.
senar herratu. marido errante. 1984b:029,09
- sendabide**. *iz.* medicina, remedio. {botika, sendagai, sendagarri}
1984b:039,07; 1986c:169,03
- sendagai**. *iz.* {botika, sendabide, sendagarri}
1984b:039,07
- sendagarri**. *iz.* {botika, sendabide, sendagai}
1983a:051,04
- sendagintza**. *iz.* medicina. {medikuntza}
sendagintzako fakultate. facultad de medicina.
1978a:026,10
- sendatu**, **sendatzen**. *ad.* curar(se).
1986c:169,04
- sendo**. *izond.* firme, fuerte. {gotor, indartsu}
1961a:047,08; 061,09; 1968d:152,04; 1972b0:024,09;
1972b3:059,10; 1972b4:070,08; 1979g:183,05;
1981c:137,05; 1981i:111,05; 1983a:049,08; 050,08;
1984b:044,07
1985b:186,05; 1985c:191,09; 1985d:077,05; 1986c:169,04;
1987d:081,11
SENDO. *adond.* fuertemente.
1978a:037,13
- sendogarri**. *iz.* refuerzo.
1978c:162,09
- sendotasun**. *iz.* firmeza, fortaleza, fuerza. {indar}
1972b5:122,16; 1978a:033,07; 1981c:143,05
- sendotu**, **sendotzen**. *da-du ad.* fortalecer(se).
{bizkortu, indartu}
1968d:144,10; 1981i:111,06; 1983a:050,15
- senide**. *iz.* 1 hermano/a. 2 lengua o forma parentada. {1 haurride. 2 jatorri bateko eta bereko, uztarkide}
1958h:099,09; 1961a:052,07; 060,09; 1968d:144,05;
1983d:123,12; 1983e:125,11
euskal senide. 1978c:167,06
- senidetza**. *iz.* hermanastro/a. {[=anaitzako*]}
1983d:120,04
- senitarte**. *iz.*
SENITARTEKO. *izlag.* familiar.
1972b5:110,14; 111,02
- sentiera**. *iz.* sentimiento. {sentimendu}
1972b4:108,01; 1985a:116,04
- sentimendu**. *iz.* sentimiento. {sentiera}
1972b5:129,13
- sentimendukeria**. *iz.* sentimentalismo (gaitzesp.).
1978a:036,07
- sentitu**, **senti**, **sentitzen**. *da-du ad.* sentir(se).
1972b0:028,13; 1972b3:057,12; 1972b4:108,02;
1981c:147,01; 152,11; 1983a:055,05; 069,09,09
- serbokroata**. *iz.* servo-croata. / serbo-croate. / Serbo-Croat, Serbo-Croatian language.
1978c:172,09

- sermoi. iz.** exhortación, sermón. {prediku}
1984b:033,13
- sermoigintza. iz.** predicación, exhortación.
1978a:032,11
- sermolari. iz.** predicador.
herri sermolari. predicador popular.
1978a:039,03
- sesio. iz.** riña. {errieta, gatazka, istilu}
1983a:064,13
SESIOAN. *adlag.* riñendo. {ardailan, errietan}
1978c:164,07
- sesiobide. iz.** camino de conflicto, propiciación a la riña.
1984b:025,07; 1987d:081,16
- seta. iz.** obcecación, obstinación, rabieta. {grina, kasketaldi}
alderdi-seta. obcecación partidista, partidismo exacerbado.
1984b:036,01
- setoso. izond.** obcecado, obstinado.
1968c:092,04
- sexu. iz.** sexo. {"ar-emetasun"}
1972b5:120,02
- sibilante. iz.** sibilante. {"xixtu-hots", txistukari}
1968d:138,12,15
- sic.** {"Horrelaxe", "hitzez hitz" adierazteko laburdura).
1961a:056,04;057,14;058,01; 1971e:098,13;099,06;
1981c:158,09
- siesta. iz.** siesta.
1972b5:111,01
- signifikante. iz.** significativo. {"adierazle"}
1972b5:123,18
- sikologia. iz.** sicología.
1972b3:052,12;055,10;056,17;057,02,03... (6)
- silaba. iz.** sílaba. / syllabe. / syllable.
1958h:101,10,16;103,02,06,06... (10);
1968d:138,13;139,12;140,07;
1979g:176,02,09;177,07;179,09,14; 1983d:121,10;
1985b:191,08
AZENTUDUN SILABA. sílaba acentuada.
1958h:104,08,15
HIRU SILABAKO. trisílabo, trisilábico. / trisyllabique. / trisyllabic.
1958h:101,16
SILABA "MUTA CUM LIQUIDA". sílaba "muta cum liquida".
1979g:180,01
euskal silaba. 1979g:179,04
lau silabako izlag. cuatrisílabo. 1958h:103,05
silaba ixil. 1958h:104,15
silabaren pisu astun. 1958h:101,10
- silabagile. iz.** silábico. / syllabique. / syllabic.
1981i:113,07
- simetria. iz.** simetría. / symétrie. / symmetry.
1968d:142,10
- sinbolismo. iz.** simbolismo. / symbolisme. / symbolism.
1968c:093,05;094,05
- sinbolo. iz.** símbolo. / symbole. / symbol.
1972b4:088,16;089,02,05;097,05
KATEGORI SINBOLO. símbolo categorial.
1972b4:086,16
NEG SINBOLO. símbolo NEG. {"esaldiaren ukamen"}
1972b4:092,02
[sinbolo],.].]
1972b4:086,09
- sindikatu. iz.** sindicato.
1978c:171,13
- sinesgaitz. izond.** difícil de creer, increíble.
1985d:079,13
- sineskorkeria. iz.** ingenuidad.
1983c:128,09
- sinestarazi. dio ad.** hacer creer. {sinesterazi}
1972b0:025,05
- sineste. iz.** creencia. {uste}
1972b5:121,08; 1983a:074,09; 1983e:125,05; 1986c:171,12
- sinesterazi, sinesterazten. dio ad.** {Ik. sinestarazi}
1971e:094,14
- sinetsi, sinesten. du ad.** creer. {sinistatu}
1961a:058,03,04; 1964g:179,12; 1972b4:081,08;107,21;
1981i:112,13; 1983e:128,09
- sinfonia. iz.** sinfonía.
1985a:116,05
- singular. iz.** singular. / singulier / singular.
1972b1:030,14; 1986c:174,07
- sinistatu, sinistra. du ad.** creer. {sinetsi}
1981c:152,18
- sinkopa. iz.** síncopa. / syncope. / syncope, syncopation.
1971e:104,15
BOKAL-SINKOPA. síncopa vocálica. {vokal-sinkopa}
1958h:105,10
- sinkronia. iz.** sincronía. / synchronie. / synchrony. {"deskripzio"}
1968c:090,08; 1971e:107,10,11;
1972b3:053,10,11,13;058,19;
1972b4:102,13,14;106,14;107,01,01; 1979g:174,02,04
hizkuntzaren sinkronia. sincronía de la lengua.
1972b4:096,06
- "sinkronia/diakronia".**
1972b4:098,05
- sinkroniko. izond.** sincrónico. / synchronique. / synchronic. {"oraingo"}
1972b4:096,13; 1979g:175,01
- sino-japones. iz.** sino-japonés (hizk.).
1979g:178,05,06
- sinonimo. iz.** sinónimo. {adiera berdineko, zentzu bereko}
1975b:091,01
- sinonimotasun. iz.** sinonimia. / synonymie. / synonymy.

- 1972b4:091,10
simple. izond. sencillo, simple. {apal, ximple, xume}
 1972b1:031,17; 1972b5:123,11
- sintagma. iz.** sintagma. / syntagme. / phrase.
 1972b3:053,18; 1972b4:082,17,18;083,01;085,13;086,02;
 1981c:145,09;158,13
 IS NOR. SN nor.
 1981c:145,01
 IZEN SINTAGMA. sintagma nominal. /
 syntagme nominal. / noun phrase, nominal
 syntagma. [{"SN"}, {"NP"}, IS]
 1972b4:085,13;086,02,02,02;090,04; 1981c:140,04;165,01
 IZEN-SINTAGMA.
 1972b1:030,08,09,10
 PREPOSIZIO SINTAGMA. sintagma
 preposicional. / syntagme prépositionnel. /
 prepositional phrase.
 1972b4:079,01
 SINTAGMA DETERMINATU. sintagma
 determinado.
 1981c:140,14
 SINTAGMAKIKO HARREMAN. relación
 sintagmática. / relation syntagmatique. /
 syntagmatic relationship. [{"in praesentia"}]
 1972b3:053,19
 SINTAGMAREKIKO. *izlag*. sintagmático.
 {sintagma-, sintagmatiko}
 izen eta aditz sintagma.
 1981c:143,03
gaztelaniazko preposizio sintagma. sintagma
 preposicional del castellano. 1972b4:079,01
sintagmarekiko (harreman). 1972b4:083,01
- sintagmatiko. izond.** sintagmático. /
 syntagmatique. / syntagmatic, phrase-/
 {"phrase structure grammar", sintagmarekiko}
 1972b3:053,16; 1972b4:084,13
- sintaktiko. izond.** sintáctico. / syntaxique. /
 syntactic(al). {sintaxis-}
 1972b1:030,15; 1972b4:084,15
- sintasi. iz.** {Ik. sintaxi}
 1972b4:081,17; 1981c:138,14; 1983e:126,16; 1985a:111,01
- sintasilari. iz.** estudioso de la sintaxis.
 1983e:126,18
- sintasis. iz.** {Ik. sintaxi}
 1978a:041,11
sintasisekiko (auzi). 1968d:151,11
- sintaxi. iz.** sintaxis. {hitz ordena, joskera}
 1972b4:072,02,03;081,13,13,14... (6); 1972b5:117,03,09
 [sintaksi].]
- sintaxis. iz.** {Ik. sintaxi}
 1972b4:094,18;096,07,11
- sintetiko. izond.** sintético. [{"bakun"}, {"trinko"}]
 1981c:142,05;147,07,14
- sistema. iz.** sistema. / système. / system.
 {sistema}
 1968c:092,01,01,01,01,01; 1968d:136,09,09,09,10;
 1972b1:032,10; 1972b2:044,12;
 1972b3:052,10;053,03,09,15;060,09...(10);
 1972b4:070,12;095,14;097,17,18
 1972b5:120,10,11;123,11,12; 1978a:030,10,10
 ADITZ SISTEMA. sistema verbal.
 1968d:151,01
 DENBORA SISTEMA. sistema temporal.
 1972b5:126,04
 HIZKUNTZAREN SISTEMA. sistema de la
 lengua. / système de la langue. / language
 system.
 1972b4:096,02
 IDAZ-SISTEMA. sistema de escritura.
 1972b1:032,07
 ZENBAKI SISTEMA. sistema numeral,
 sistema de numeración. / système de
 numération. / number system, numeral system.
eguneroko zenbaki sistema. sistema numérico
 ordinario. 1972b5:123,11
sistema abstrakto. sistema abstracto. 1972b3:052,15
sistema itxi. sistema cerrado. 1972b3:063,02
sistema mekaniko]]. sistema mecánico. {sistema
 mekaniko}]. 1972b4:077,01
- sistematasun. iz.** [sistematicidad].
 1972b3:056,02
- sistematiko. izond.** sistemático. / systématique. /
 systematic.
 1972e:160,05
- sistema. iz.** sistema. {sistema}
 1984b:041,01
 BERRIDAZTE SISTEMA. sistema de
 reescritura, sistema reescritural. / système de
 réécriture. / rewriting system.
 1972b4:087,16
 TRASKRIZIO SISTEMA. sistema de
 transcripción.
 1983e:129,06
sistema mekaniko]. {sistema mekaniko}]]
- SN***. [{"sintagma nominal*"}. Ik. IS]
 1972b4:086,07,08,10;087,01,01...(11)
- so. iz.**
 SO EGON. estar mirando. {begira egon}
 1979g:174,03
- sobera. adond.** en demasiada, en exceso. {gehiegi,
 larregi}
 1978a:035,11; 1984b:041,10; 1986c:173,02
- soberasko. izlag.** excesivo.
 1978a:033,08
- sobietiko]]. izond. eta iz.**
 1968c:096,02,03,05,09
 [sovietiko].] soviético.
- sofisma. iz.** sofisma.
 1972b1:037,01,06
sofisma antzeko. 1972b1:036,19
- sofistikatu. izond.** sofisticado.
 1972b5:126,06
- soil. izond.** simple, sintético. [{"trinko"}]
 1958h:101,16;102,05; 1964g:181,05; 1968c:095,07;

- 1968d:152,08; 1971e:093,06;096,03;109,12; 1972b1:030,06;
1972b3:061,01;
1972b4:066,07;069,03;071,08;085,01;099,08... (8);
1978a:039,09; 1979g:174,03;181,19; 1981c:153,14;160,15;
1983a:048,09;053,01;058,09; 1983d:120,05;122,08;
1983e:130,02;133,06; 1985b:188,02,02,02; 1986e:177,08
[R] SOIL. [r] simple. {[r] bakar}
1968d:138,04
- soildu, soiltzen. da-du ad.** reducir, simplificar(se).
{bakandu, murriztu, xinpletu}
1964c:072,14; 1984b:028,03;031,07;044,06; 1985a:116,15;
1985e:193,11,14,14
- soilik. adond.** sólamente. {soilki, xoilik}
1964c:072,01; 1964g:179,07; 1968d:141,01;144,01;
1971e:093,06;102,07; 1972b1:031,21; 1972b2:047,06;
1972b3:057,10;058,13;060,07; 1972b4:092,10,14;105,02
1972b5:125,14; 1975b:088,05; 1979g:182,11;186,01;
1981c:139,10;140,08;147,01;161,09;165,12;
1983a:061,01;068,12;072,03; 1983d:117,10
1983e:128,02,03; 1983f:187,09; 1984b:036,13;
1985b:191,02; 1985d:077,01; 1986c:173,04
- soilketa. iz.** reducción, simplificación. {bakantze,
murrizketa, xinpletze}
1985a:117,03
- soilki. adond.** sólamente. {soilik, xoilik}
1968d:138,13,16; 1972b2:043,06; 1972b5:112,07;
1978a:043,04
- soin-oinetako. iz.** vestido y calzado.
1983e:125,09
- soinu. iz.** 1 sonido. 2 voz. 3 instrumento musical.
{1 hots, 2 "boz"}
1958h:099,14;100,13,18;101,02; 1968c:095,10;
1983e:128,13;130,02;135,08
- soinu-bereizkuntza. iz.** diferenciación acústica.
{bereizkuntza foniko, hots-bereizkuntza}
1958h:101,01
- soinujole. iz.** intérprete (Musik.).
1972b3:053,05
- solairu. iz.** solar, basamento. {orube, oinarri}
1983e:133,06
- solas. iz.** charla, conversación. / conversation. /
conversation, talk. {elkarrizketa, prediku}
1972b4:082,15;096,06; 1978a:029,13
- somatu, somatzen. du ad.** [Ik. somatu]
1979g:174,08; 1986c:174,17
- sonatu. izond.** famoso, sonado. {aipatu, entzutetsu,
famatu, osp(a)(e)tsu}
1961a:052,11; 1966a:068,07; 1972b3:054,08;
1972b4:067,12;092,05; 1981e:149,09;160,04;164,08;
1983a:053,08; 1985d:080,10,10
- sorbide. iz.** medio de creación, posibilidad de
creación.
1968d:148,08
- sorburu. iz.** génesis. / genèse. / genesis, origin.
{etorki, iturburu, jatorri}
1971e:100,06
- sorkari. iz.** 1 creación (emaitza), invento.
2 consecuencia. {1 asmakari, asmakizun.
- 2 ondorío)
1983f:188,04; 1984b:036,01; 1985d:076,06
hots aldaketaren sorkari. forma resultante de un
cambio fónico. 1983d:121,10
- sorketa. iz.** creación, generación. {deribazio,
sortze}
1984b:035,05
esaldiaren sorketa. creación, generación de la
oración. 1972b4:074,13
- sorkunde. iz.** concepción, creación.
hitzaeren sorkunde. concepción, creación de la
palabra. 1981c:158,03
- sorleku. iz.** lugar natal. {jaioterri, sorterri}
1971e:105,12; 1981i:113,17
- soro. iz.** campo de estudio. {alor, arlo, eremu, sail}
1983f:188,14
- sorrera. iz.** creación, nacimiento.
1971e:096,16; 1972b2:046,01; 1985d:083,07
- sorrerazi. du.dio ad.** [Ik. sortarazi]
1983a:053,02; 1985d:078,10
- sorta. iz.** fajo, ramo, serie. {xorta, sail}
ERREGELA SORTA. conjunto de reglas.
{erregela multzo}
1972b4:076,08;087,08
izkribu (sorta).
1972b1:035,19
ohar sorta.
1972b1:035,19
- sortalde. iz.** levante, oriente. {ekialde}
1961a:057,05; 1971e:105,03
- sortarazi. du ad.** hacer aparecer, hacer crear, hacer
surgir, provocar. {sorrerazi, sorterazi}
1958h:106,01
- sorterazi, sorterazten. du.dio ad.** [Ik. sortarazi]
1961a:049,01; 1981c:155,03
- sorterri. iz.** lugar natal, lugar de origen, patria.
{jaioterri, sorleku}
1966a:067,09; 1978c:165,05; 1983a:052,02
- sorterrikide. iz.** compatriota. {aberkide, herritar}
1978c:172,06
- sortu-1. du ad.** extrañarse. {harritu}
1985a:111,17
- sortu, sor, sortzen. da-du.dio.zaio ad.**
1 engendrar, generar. 2 concebir, crear. 3 nacer,
surgir. 3 provocar. / 1 engendrer, générer. /
1 to generate. {2 gatzatu. 3 jaiio. 4 biztu,
harrotu}
1959a:127,14;130,21,24;131,16; 1961a:048,06;065,15;
1968e:090,03;092,06,07,07;093,08... (6);
1968d:142,13;146,05;147,09,10,11... (8); 1968e:076,06;
1971e:093,06;095,11,11;102,03;103,10... (8);
1972b0:023,13;024,02,12; 1972b1:031,01;032,07;037,16;
1972b2:039,08;045,11;
1972b3:051,02;052,03;055,05,13;062,08;
1972b4:070,01,01,071,13;076,02;077,04... (24);
1972b5:114,08;116,01;121,09;124,03;126,06... (7)
1972e:156,15; 1975b:088,06,18;091,04;
1978a:028,08;030,10;041,11;042,07;

1978c:164,09,10,10;165,02,05...(7); 1979d:122,09;
1979g:176,07;180,01,05;181,01,05...(7);
1981c:149,03;153,16;159,15;165,01,13...(8);
1981i:111,07;113,15;
1983a:049,09;050,13;051,09;058,03;060,14...(11);
1983d:120,01;122,09;123,09;
1983e:129,02;130,04;131,12;133,05;135,02...(6);
1983f:187,03,06;188,04;190,08;
1984b:028,01,12;032,10,10;033,05...(11);
1985a:107,02;112,10;118,13; 1985b:186,11;190,02;192,01;
1985c:191,05;192,09; 1985d:077,01;081,07;083,04;
1986c:170,05;171,11,14;172,07,14...(9);
1987d:080,20;081,18

SORTZEKO. creable, generable.

1984b:035,07

bazterrik ez duen esaldi multzoa sortu. generar un conjunto de oraciones infinito.

1972b4:077,01;079,11

esaldi egokiak sortu. 1972b4:075,05

esaldi kopuru neurrigabea sortu. 1972b4:084,07

esaldi luze-korapilatua sortu. 1972b4:088,04

esaldi neurri eta baztergabea sortu. 1972b4:076,08

esaldia sortu. 1972b4:074,14

ezin konta-ahal esaldi sortu. 1972b4:088,06

frase berria sortu. 1972b4:076,05

frasea sortu. 1972b4:087,08

hitz berria sortu. 1983a:061,10

multzo mugagabea sortu. 1972b4:077,16

sortu berri. recién nacido.

1972b3:060,16; 1984b:030,15;038,10

sortzaile. iz. eta izond.

SORTZAILE. *izond.* generativo. / génératif. /

generative. {jeneratibo, kreatzaile}

1968c:093,08; 1972b4:065,01; 1983e:132,02;

1985a:109,04

GIZA MINTZOAREN AHALMEN

SORTZAILE. capacidad creadora del lenguaje

humano. {(giza mintzoaren ahalmen)

kreatzaile}

1972b4:075,13

SORTZAILE. iz. creador.

1972b4:095,06; 1978c:172,13; 1984b:033,07

sortze. iz. 1 creación, génesis, nacimiento.

2 generación. / 2 génération. / 2 generation.

{1 jaiotze. 2 deribazio, sorketa}

1972b4:074,09;090,12; 1978c:162,01

SORTZEZ. adlag. de nacimiento,

originalmente. {jaiotzez}

1981i:112,17; 1985b:190,14

hitzen sortze. formación de palabra(s). {hitz-sorbide,

hitz-sorketa, hitzaren sorkunde}

1968d:143,03; 1978a:041,11

sortze eta bilakaera. origen y evolución (Darwin).

1985d:083,05

sosegu. iz.

SOSEGUZ. adlag. con calma, sosegadamente.

{patxadan}

1983a:052,09

sostengatu, sostenga, sostengatzen. da-du ad.

sostener(se). {eutsi}

1978a:031,11; 1984b:042,04

sostengu. iz. sostén. {euskarri, irozgarri}

1968d:153,11

sostengutza. iz. sostenimiento, sostén. {sostengu}

1983d:120,06

SOV.

1981c:150,13,13;151,06,06

sovietiko. izond. eta iz. soviético.

1972b5:120,10

[sobietiko].]

1968c:096,02,03,05,09

sozialismo. iz. socialismo.

1978a:038,07

sozialista popular. izond. socialista popular.

errepublika sozialista popular. 1978a:032,01

sozio-linguistiko. izond. sociolingüístico.

1972e:157,08

soziolinguintika. iz. sociolingüística. /

sociolinguistique. / sociolinguistics.

1972b3:060,16

soziologia. iz. sociología.

1972b0:024,04; 1972b3:052,12; 1972b5:130,19;

1972e:159,04; 1978a:044,06

“spiritus asper”.

1978c:172,09

SPr*. (Preposizio-sintagma adierazteko laburdura).

1972b4:079,03

“standard”. izond. estandard. / standard. /

standard.

1978c:165,08

su. iz. fuego.

1972b5:121,10; 1983a:064,09

SU HARTU. prender.

1972b4:092,02

SUTAN EGON. estar colérico.

1983a:053,12

“subject of”.

1981c:164,09

subjetibo. izond. subjetivo. / subjectif. / subjective.

{norberekiko}

1972b3:057,03; 1972b5:123,06

subjuntibo. iz. subjuntivo. / subjontif. /

subjunctive.

1972b4:094,01

subklase. iz. subclase. / sous-classe. / subclass.

{[=zati-]}

1972b4:070,10

subsubklase. iz. subsubclase.

1972b4:070,10

sudur. iz. nariz.

1972b4:070,08

sudur-belarri. iz. nariz y orejas.

1972b4:076,02,02

sudur-hots. iz. sonido nasal. / nasal. / nasal.

{sudurkari}
1968d:138,01; 1972b4:104,12; 1979g:175,20

sudurkari. iz. nasal. / nasal. / nasal.
SUDURKARI AURRE-SABAIAKARI]]. nasal
prepalatal. / nasal prépalatale. / prepalatal nasal.
{sudurkari aurre-sapaikari}}

SUDURKARI BUSTI. nasal palatal, nasal
mojada. / nasal palatale. / nasal palatal.
sudurkari aitziindari. nasal precedente. 1983d:123,03
sudurkari busti edo aurre-sapaikari]]. {sudurkari
busti edo aurre-sapaikari}}
1983d:123,03

suertatu, suertatzen. da ad. acontecer
accidentalmente, ocurrir por sorpresa, coincidir.
1978a:033,03

sugar. iz. llama.
1985b:185,07; 1985d:077,09

suge. iz. serpiente.
1964g:181,01

suhar. izond. ardoroso, bravo, fogoso. {amorratu,
porrokatu, purrukatu, sutsu}
1978a:027,02;045,16; 1983a:062,19

sujeto. iz. sujeto. / sujet. / subject.
1972b1:031,08; 1972b4:072,05;085,01,01,01,14;
1981c:164,07,07,09
sujeto gisa. 1972b1:030,12,15

sujetoarte. iz.
SUJETOARTEKO. *izlag.* intersubjetivo. /
intersubjectif. / intersubject.
1972b3:058,01
SUJETO-ARTEKO. *izlag.*
1972b3:057,04,15

sukalde. iz. cocina.
1968c:091,01

sumarazi. dio ad. hacer notar.
1958h:099,06; 1968d:153,07

sumatu, suma, sumatzen. du ad. notar, percibir.
{antzeman, nabaritu, somatu}
1958h:097,07;099,06;101,07; 1972b3:058,08;
1978c:163,03;169,04,07; 1979g:175,14

sumindu. izond. encolerizado.
1978c:161,10

suntsitu, suntsitzen. da-du ad. arruinar(se),
deshacer(se), destruir(se). {birrindu, deuseztatu,
errautsi, xehatu}
1972b5:121,10; 1978a:027,01;039,10; 1981i:113,07;
1983a:050,14; 1985d:080,09,09

supitu.
SUPITUAN. *adlag.* repentinamente.
{bapatean}
1972b5:116,16

“suppositio materialis”.
1981c:139,15

sur.
SURREAN. *adlag.* rebuscando.
labur-surrean. adlag. 1986c:172,12

surmur. iz. murmullo. {marmar}
1985a:111,14

susmatu, susma. du ad. sospechar.
1971e:100,09

susmo. iz. sospecha. {aieru, espa, goganbehar}
1958h:105,14; 1972b3:063,01; 1975b:092,02;
1978a:032,13;035,10; 1981i:111,04,05;112,17;
1983a:057,09;058,08; 1984b:037,02;039,07; 1986c:175,03

susmogarri. izond. sospechoso.
1972b5:115,08

sustantibo. iz. sustantivo. / substantif. / substantive
(noun). {izen}
1972b0:026,05; 1972b5:129,22

sustantzia. iz. substancia. substancia (Arist.). /
substance. / substance.
1972b0:026,02,03,09; 1972b3:056,06;
1972b5:121,10;130,16

SUSTANTZIA FONIKO. substancia fónica. /
substance phonique. / phonic substance.
1972b3:056,08

SUSTANTZIA SEMANTIKO. substancia
semántica. / substance sémantique. / semantic
substance.
1972b3:056,07
sustantzia hil. sustancia muerta. 1972b5:121,09

sustantzialista. iz. sustancialista.
1972b3:062,09

sustrai. iz. origen, raíz. {erro}
1968c:091,10;093,01; 1972b1:037,01; 1972b3:055,04;
1972b4:082,12; 1978a:027,08;031,02; 1983a:051,07;
1984b:037,05;041,03; 1986c:172,09
euskal sustrai. 1968c:090,10
euskal sustraiako hitz. 1981c:137,09

sustraiagabe. izond. infundado.
1972b5:124,03

sustrato. iz. sustrato. / substrat. / substratum.
1978a:034,07

sutsu. izond. ferviente, fogoso. {porrokatu,
purrukatu, suhar}
1972b5:116,09; 1985d:079,15

sutu, sutzen. du ad. acalorar, enfadar. {haserratu}
1972b3:062,05

SV*. {"sintagma verbal*"} Ik. AS}
1972b4:086,07,08,08,10;087,01... (6)

SVO.
1981c:151,02

taberna. iz. bar, taberna.
1972b1:033,01; 1984b:043,01

tabu. iz. tabú. / tabou. / taboo.
1966a:069,13

taju. iz. 1 construcción. 2 guisa, traza. {2 gisa, tankera}
1972b4:077,13,13;086,05;097,12
TAJUZ. *adlag.* {Ik. taxuz}
1972b5:124,06

tajuketa. iz. disposición, ordenación.
{antolamendu, eraketa}
1972b0:026,02

tajutu, tajutzen. du ad. {Ik. taxutu}
1966a:068,08; 1972b5:125,16

taket*. iz. paréntesis. {parentesi}
1972b4:077,10

talde. iz. grupo. / groupe. / group. {andana, multzo}
1978c:164,15;169,07; 1983e:135,03; 1986c:172,04
KONTSONANTE TALDE. grupo
consonántico. {kontsonante bilkura,
kontsonante multzo}
1979g:179,07

taldeka. adond. en grupos.
1978a:039,06

tamaina. iz. tamaño. {hein, neurri}
1987d:080,21

tankera. iz. 1 aspecto, traza. 2 parecido, similitud.
{1,2 antz, egite-1, eite. 1 gisa, itxura, modu}
1979g:178,04; 1981c:148,02; 1987d:080,16
TANKERAKO. *izlag.* parecido, similar.
{antzeko, erako, gisako, itxurako, moduko}
1979g:181,14; 1981c:160,09
TANKERAN. bajo aspecto de. {itxuran}
1981c:162,12; 1983e:128,04
TANKERAN, -(R)EN.
1981c:151,08

tankeratu, tankera, tankerätzen. du ad. disponer.
formar. {antolatu, eratu, itxuratu, moldatu}
1981c:144,04; 1983e:129,13

tantaka. adond.
tantaka eta dindika. gota a gota. 1981c:138,07

tapatu, tapatzen. du ad. tapar. {estali}
1983f:189,06

tapitu. izond. tupido.
1958h:100,09; 1983e:133,11,11; 1983f:188,14

tarte. iz. 1 espacio entre medio, distancia, intervalo.
2 resquicio. / 1 distance, espace, intervalle. /
1 distance, space, interval. {1 alde, bitarte.
2 zirritu}
1959a:130,21; 1972b4:084,05; 1978a:037,13; 1984b:035,09

tartekatu. du ad. intercalar. / intercaler. / to
intercalate, insert. {sartu, txertatu}
1972b4:084,03; 1985b:192,09

tarteko. iz. partícipe, implicado. {partaide}
1978a:042,12; 1985a:110,06

tasun. iz. diferencia. {alde-1, desberdintasun,
diferentzia, ezberdintasun}
1986c:177,08

taxonomia. iz. taxonomía. / taxinomie. / taxonomy.
1972b4:070,04; 1972b5:116,01; 1981c:165,13

taxu. iz.
TAXUKO. *izlag.* parecido, de aspecto.
{antzeko, itxurako, tankerako}
1979g:185,08
TAXUZ. *adlag.* juiciosamente, ordenamente.
{egoki}
1978a:034,02

taxutu. du ad. disponer, ordenar. {antolatu, eratu,
itxuratu, moldatu, tajutu}
1968d:147,10; 1983e:129,06

teatro. iz. teatro.
1968d:152,07; 1984b:034,05

teknika. iz. técnica. / technique. / technique.
1972b0:023,05,07,09
TEKNIKAZKO. *izlag.* técnico. {tekniko,
teknika-}
1972b5:113,15
teknika-aldeko. técnico. {teknika-, tekniko,
teknikazko}. 1968e:076,07

tekniko. izond. eta iz.
TEKNIKO. *izond.* técnico. / technique. /
technic(al). {teknika-, teknika-aldeko,
teknikazko}
1964g:179,04; 1972e:157,05; 1983f:190,11,11;
1984b:035,09; 1985b:186,09
TEKNIKO. *iz.* técnico. / technicien. /
technician.
1972b2:040,11; 1972b4:101,16

telebista. iz.
Euskal Telebista. Televisión Vasca. 1986c:170,05

telegrama. iz. telegrama.
1961a:047,09
telegrama zifratu. telegrama cifrado. 1972b3:052,16

tema. iz. 1 raíz, tema de la palabra. 2 tema.
3 asunto. / 1 thème. 2 thème. / 1 stem. 2 topic.
{1 "izen-oin, izen-ondo". 2 "mintzagai". 3 gai,
kontu}
1979g:174,10,14; 1981c:139,13,14;152,18;157,10;167,01

temperatura. iz. temperatura.
1985d:075,08

tentagarri. izond. tentador.
1971e:098,13

teologia. iz. teología.
teologia aldeko. teológico. 1986c:173,01

teologo. iz. teólogo.
1984b:027,04

teologotzako. iz. supuesto teólogo.
1984b:027,04

teorema. iz. teorema. / théorème. / theorem.
Fermat-en "teorema handia". 1985a:116,14

teoria. iz. teoría. / théorie. / theory.
1959a:125,05;127,02; 1968c:093,10;094,08,13;
1972b0:023,01,02,05;024,05,07...(9); 1972b1:034,02;
1972b3:056,18; 1972b4:069,08,11;094,10;107,13;
1972b5:114,10;122,03;126,04,06;
1978a:028,13;030,09;041,08; 1981c:147,03; 1985a:116,05
AHAIKO GENETIKOAREN TEORIA. teoría

- del parentesco genético.
1978a:028,13
- “BEHAVIORISM” TEORIA. teoría
“behaviorism”.
1972b3:056,17
- ESPAZIO ETA DENBORAREN
ERRELATIBITATE-TEORIA. teoría de la
relatividad espacio-temporal.
1972b5:127,17
- GALDEGAIAREN TEORIA. teoría del foco,
teoría del elemento inquirido.
1981c:149,09
- INFORMAZIO TEORIA. teoría de la
información. / théorie de l’information. /
information theory.
1972b4:083,03
- INFORMAZIO-TEORIA.
1968c:093,10
- LINGUISTIKAZKO TEORIA JENERAL.
{linguistikazko teoria orokor}
1972b4:081,12
- LINGUISTIKAZKO TEORIA OROKOR.
teoría general lingüística. {linguistikazko teoria
jeneral}
1972b4:073,02
- MULTZO-TEORIA. teoría de los conjuntos. /
théorie des ensembles. / set theory, theory of
sets. {“Mengenlehre”, “set theory”, “teorija
mnozhestv”}
1968c:090,10;094,07,13
- ZENBAKI TEORIA. teoría de números, teoría
cuántica. / théorie des nombres. / theory of
numbers.
1985a:116,05
- TEORIAN. *adlag*. teóricamente. {teorikoki}
1981c:164,12
- TEORIAZKO. *izlag*. teórico. {teoriko, teoria
aldetikako}
1972b0:023,04; 1978a:027,09
- erabateko teori kutsu*. cariz de teoría general.
1979g:173,07
- harremanen teoria*. teoría de las relaciones.
1968c:092,08
- matematikazko teoria*. teoría matemática.
1972b0:024,02
- teoria aldetikako*. teórico. {teoriko, teoriakko, teori-}
1983a:067,05
- teoria formal*. teoría formal.
1972b4:072,09
- teoria jeneral*. teoría general. {teoria orokor}
1972b4:072,09;073,03
- teoria orokor*. {teoria jeneral}. 1972b4:073,03
- teoria zehatz*. teoría exacta, teoría precisa.
1972b4:072,09
- teoriko. izond.** teórico. / théorique. / theoretic(al).
{teori-, teoria aldetikako, teoriakko}
1972b0:023,03,10; 1972b4:102,18
- teorikoki. adond.** teóricamente. {teorian}
1978c:169,11
- teorizeken. izond.** ateórico.
1985d:080,04,04
- terminologia. iz.** terminología. / terminologie. /
terminology.
1972b3:056,06
- termodinamika. iz.** termodinámica.
1968c:091,03
- testamentu. iz.** testamento (Erlj.).
TESTAMENTU BERRI. Nuevo Testamento.
1962f:083,01;084,04
- testigu. iz.** testigo. {lekuko}
1983d:120,09; 1984b:041,11
- testu. iz.** texto. / texte. / text.
1968c:091,02; 1971e:095,02;097,10;103,01;
1972b1:034,17;035,01; 1972b4:093,08;103,19;
1978c:170,07,14;172,07; 1979g:174,08;180,07;
1981c:158,03;163,05
1983a:066,02;073,04; 1983d:120,10;
1985b:185,05;190,16,16;193,12;
1987d:079,15;080,02,10,12
frantses testu. texto francés.
1962f:085,06
erdal testu. 1983d:117,09
euskal testu. 1979g:176,02
jatorrizko testu. texto original. 1987d:080,01
testu zahar. texto antiguo. 1981c:160,16
[testo].]
- testu azterketa. iz.** análisis textual.
1972b1:031,22
- testu-argitaratzaile. iz.** editor. {argitaldari,
argitaratzaile}
1983a:050,14
- testuinguru. iz.** contexto. / contexte. / context.
{ingurune}
1983a:061,08; 1983d:117,07; 1985b:191,02; 1985c:193,09;
1987d:081,03
erdal testuinguru. 1983d:117,08;118,05
- “**thema/rhema**”. {“topic/comment”,
mintzagai/galdegai}
1981c:152,18
- tiki. izond.** {Ik. txiki}
1972b5:116,03
- tindatu, tindatzen]. du ad.**
[tintatu].] teñir.
1972b5:130,15
- tinkatu. ad.**
“tinkaturiko”. firme, reafirmado, (reafirmar).
{indartu, sendotu}
1978a:037,13
- tinko. izond.** firme. {irmo, gotor, sendo}
1972b3:052,13; 1983a:050,03;054,01
- tintatu. izond.** teñido.
1972b5:125,08
- tipo. iz.** tipo. {“egitura modu”}
1985d:082,06

- tipologia. iz.** tipología. / typologie. / typology.
 { sailkatze }
 HIZKUNTZ TIPOLOGIA. tipología
 lingüística. / typologie linguistique. / linguistic
 typology.
 1968c:092,10
- tira. Inter.** ¡quíá!
 1975b:091,10; 1979g:180,09; 1983e:135,02;
 1984b:034,18;045,02
- tirabira. iz.** tira y afloja, tensión.
 1983a:074,08
- tiraina. iz.** embate, oleaje. {olatu, oldar}
 1984b:030,12
- tiro. iz.** tiro.
 1983a:074,09
 TIROKA. *adond.* a tiros.
 1972e:156,05
- títulu. iz.** 1 título. 2 título (agiria). {1 atalburuko,
 idazpuru, izenburu. 2 agiri}
 1979g:185,12; 1983a:058,04; 1983d:121,02;
 1984b:032,05;039,16;045,04,04
- tokatu, tokatzen. zaio ad.** tocar en suerte.
 1984b:039,01
- toki. iz.** lugar, posición. {kokaleku, leku}
 1958h:099,11; 1961a:062,08; 1962f:083,07; 1972b4:101,14;
 1972b5:111,07; 1978a:032,13;034,04;039,03;044,08,20...(6);
 1981c:140,15;145,03
 TOKIAN, -(R)EN. en lugar de. {-}(ren ordez)
 1968c:095,17
tokian tokiko. local.1983a:050,07
tokizko (izen berezi). nombre propio de lugar.
 {[=leku izen, toponimo]}. 1978a:029,06
- tokialdatu, tokialda, tokialdatzen. da-du ad.**
 cambiar(se) de lugar, transponer, trasladar(se).
 {lekualdatu}
 1958h:101,16;103,04; 1971e:102,02; 1972b4:067,14;
 1972b5:114,02; 1986c:175,06
- tokialdatze. iz.** transposición. / transposition. /
 transposition. {lekualdatze, mugida}
 1972b4:089,05,09;090,15; 1981c:153,14;154,11,13;159,05
- tolesgabe. izond.** sencillo. {erraz, xume}
 1981c:153,10
- tolestatu. du ad.** cruzar, plegar.
besoak tolestaturik. 1978a:044,12
- tomista. iz.** tomista.
 1972b3:056,06
- tomo. iz.** tomo. {"liburuki"}
 1983a:056,04; 1983d:119,09; 1985d:086,06;
 1987d:080,16,21
- tontokeria. iz.** tontería. {ergelkeria}
 1972b5:124,01
- tontor. iz.** cima, cumbre. {gailur}
 mendi tontor. cima de la montaña.
 1978a:037,02
- topaketa*. iz.** encuentro.
 1984b:040,12
- topatu, topa, topatzen. du ad.** encontrar, topar.
 {aurkitu, idoro}
 1961a:055,06; 1968c:093,02; 1972b3:054,03; 1981c:157,07;
 1983a:059,05; 1985b:192,01; 1985c:191,12
- "topic backing".**
 1981c:160,09
- "topic/comment".** {"(thema/rhema)",
 mintzagai/galdegai}
 1981c:152,18
- "topic fronting".** {"galdegaiaren aurreratzea"}
 1981c:161,07
- topiko. iz.** tópico. {"mintzagai"}
 1981c:158,02
- topo. iz.**
 TOPO EGIN. encontrar, topar. {topatu}
 1958h:106,07; 1972b2:046,10; 1972b4:103,08;
 1979d:121,02; 1981c:157,05; 1984b:034,04; 1985b:190,06
- toponimo. iz.** topónimo. {leku izen, tokizko izen}
 1978a:029,07
- total. izond.** tartamudo.
 1983e:131,14
- totalka. adond.** entrecortadamente, tartamudeando.
 1981c:142,03
- traba. iz.** impedimento, obstáculo, traba.
 {behaztopabide, oztopo}
 1968d:153,11; 1972b5:131,13; 1981i:113,03; 1983e:132,08;
 1984b:031,02
- trabes. iz.**
 TRABES EGIN. apostar. {ap(o)(u)stu egin}
 1985b:192,04
- tradizio. iz.** tradición. / tradition. / tradition.
 1959a:126,03;127,05,06,11; 1972b1:031,06,22;
 1972b4:097,02; 1983e:127,05; 1984b:044,05
 GRAMATIKA TRADIZIO. tradición
 gramatical.
 1986c:175,11
 LITERATUR TRADIZIO. tradición literaria.
 1985b:186,07
euskal tradizio. 1979g:181,09
- tradicional. izond.** tradicional. / traditionnel. /
 traditionnel.
 1972b1:029,01,11,13;030,05,07...(11); 1972b4:072,02,04
- trakeski. adond.** descuidadamente, torpemente.
 1981c:140,13; 1983e:134,02
- trakets. izond.** desaliñado, descuidado, torpe.
 {baldar, narras, zabar}
 1971e:096,06; 1978c:166,04; 1983a:061,10; 1984b:038,01
- tramankuilu. iz.** aparato, armatoste. {tramankulu}
 1983e:130,04
- tramankulu. iz.** aparato, armatoste. {tramankuilu}
 1972b4:076,06
- trankil. izond.** tranquilo. {lasai}
 1985b:194,05
- trankildu. da ad.** tranquilizar. {baretu, lasaitu}
 1984b:037,05
- transformatibo. iz.** transformativo,
 transformativista, transformacionalista.

- [trasformazionalista]
1972b4:070,01
- transformazio. iz.** transformación. {"itxuraldatze", antzaldatze, formaldatze}
1972b4:082,10,11; 1981c:149,03;165,02
- NAHI-TA-EZKO TRANSFORMAZIO.**
transformación obligatoria. / transformation obligatoire. / obligatory transformation.
{noraezeko transformazio}
1972b4:087,13
- NORAEZEKO (TRANSFORMAZIO).**
{nahi-ta-ezko transformazio}
1972b4:087,13
- perpau bakunaren transformazio.* transformación de la oración simple. 1981c:149,05
- perpau bakunaren transformazio modura.*
1981c:149,05
- transformazio bidez.* transformacionalmente, por medio de transformaciones. {antzaldatze bidez}
1971e:106,08; 1981c:149,03;165,05
- transitibo. izond.** transitivo. {iragankor}
1972b1:031,04; 1972b4:085,14
- transkribatu, transkriba. du ad.** transcribir. / transcrire. / to transcribe. {paperera(), paperera aldatu, paperera jaulki}
1983e:129,06
- transkripzio. iz.** transcripción. / transcription. / transcription.
1968d:137,07;149,01
- trasformatibo. izond. eta iz.**
TRASFORMATIBO. iz. {Ik.transformatibo}
1972b5:109,07
- TRASFORMATIBO. izond.** transformativo. {aldatzaile, bihurtzaile, formaldatzaile}
1972b4:082,10,11
- transformazio. iz.** {Ik.transformazio}
1972b4:084,13;089,09;091,10;094,02,14
- transformazio bidez.* 1972b4:093,05
- trasformazionalista. iz.** transformazionalista, transformativo. / transformationnaliste. / transformationnalist. {tra(n)sformatibo}
1972b5:109,04
- traskrizio. iz.** {Ik.transkripzio}
1983e:129,06
- tratalari. iz.** tratante.
1972b2:045,16
- tratatu, trata, tratatzen. da-du ad.** tratar(se).
1971e:104,03;109,02; 1972b4:095,02;104,02;
1981c:149,05;153,10,11; 1983a:048,02; 1983e:128,06;
1983f:190,11; 1984b:033,11;044,03
- tratu. iz.** 1 relación, trato. 2 acuerdo, pacto. {1 harreman. 2 abeniko, egiune}
1968d:144,09; 1979g:178,12; 1983e:133,04;
1984b:043,02
- TRATUA EGIN.** cerrar un trato. {"*tratua itxi*"}
1984b:040,01
- trebatu, treba. da ad.** adiestrarse, capacitarse. {prestatu}
1968d:152,10; 1972b4:100,14; 1983e:134,17
- TREBATU. izond.** adiestrado.
1983e:134,06
- trebe. izond.** diestro, hábil. {abil, iaio}
1958b:101,16; 1971e:107,03; 1978a:043,05; 1978c:166,04;
1979d:121,04; 1981c:144,08;146,05;150,12; 1981i:111,02;
1983a:060,01; 1983e:132,12; 1986e:170,13
- tren. iz. tren.**
1972b5:132,09; 1978a:037,02,02
- tresna. iz.** aparato, herramienta, instrumento. {lanabes}
1961a:053,03; 1972b0:027,15;028,14; 1972b2:042,04;
1972b3:055,20,20;058,02; 1972b4:083,06;
1972b5:112,16,17; 1983a:054,09; 1983e:130,05
- GRAMATIKA TRESNA.** elemento, útil, procedimiento gramatical.
1983d:122,09
- mekanika tresna.** aparato mecánico.
1972b1:035,17
- gizarteko tresna.** instrumento social. 1972b0:027,17
- sukaldeko tresna.** aparato electrodoméstico.
1972b5:128,19
- tresna (teoriko).** instrumento teórico.
1972b4:102,18
- tresneria. iz.** herramientas, instrumental, utillaje.
1983e:130,02
- trinko. izond.** 1 sintético. 2 compacto, denso. / 1 synthétique. 2 compact, dense. / 1 synthetic. 2 compact, dense. {1 "sintetiko"}
1961a:052,12; 1968c:092,07; 1972b0:028,03; 1978a:034,06;
1978c:169,07; 1981c:138,08; 1983a:048,11;073,02;
1985a:118,07; 1985b:190,11,12;192,03,05
- triskantza. iz.** escabechina, exterminio.
1978a:039,06
- triste. izond.** triste. {hits}
1971e:107,10
- trolebus. iz.** trolebús.
1972b0:028,17
- truk. iz.**
TRUK, -(R)EN. a cambio de. {-(r)en ordez}
1966a:067,12; 1971e:110,02; 1972b4:089,02;091,01;
1972b5:124,15; 1979d:122,02; 1979g:178,08;
1983a:064,04;071,02; 1984b:035,04;038,12; 1985d:078,14
- truakaera. iz.** cambio, intercambio, trueque, conmutación. / conmutation. / conmutation, interchange, exchange.
1984b:031,01
- trukatu, truka, trukatzen. da-du ad.**
intercambiar(se), conmutar(se). / échanger, conmuér. / to interchange, substitute, exchange.
1983e:125,09; 1986c:173,16;174,05,05
- trumoi. iz.** trueno.
1958b:099,13; 1983e:136,10
- trumoitsu*. izond.** tormentoso.
1978c:161,09
- ttiki. izond.** {Ik.txiki}

- 1958h:100,13; 1961a:064,03; 1972b1:037,12;
1972b2:042,12; 1972b3:057,06:058,05;060,03;
1972b4:070,08;072,06; 1983a:060,09;069,06
TTIKITAN. *adond.* de niño, en la infancia.
{umetan}
1972b4:074,09
- ttikitasun. iz.** pequeño.
1972b5:120,16
- ttikittu. ad.** (empequeñecer) palatalizar
expresivamente.
1968d:145,07
- tupust-harri (H). iz.** obstáculo. {behaztopa-harri,
oztopo, traba}
"tupust eta behaztopa-harri".
1983e:127,04
- turko. iz.** turco (hizk.). / turc. / Turkish.
1972b4:091,11
- tut.**
TUTIK EZ. nada, ni mú, ni palabra. {txintik
ez}
1972b1:036,10; 1972b2:045,17; 1972b4:099,05;
1972b5:115,06;125,07
- tute. iz.** tute.
tutean jokatu. jugar al tute. 1972b3:062,01
- txairo. izond.** ágil, airoso, elegante. {apain, dotore,
lirain}
1966a:069,02; 1985d:078,13
- txakur. iz.** perro. {zakur}
1958h:105,02
- txantxa. iz.**
TXANTXETAKO. *izlag.* de bromas.
1961a:047,12
TXANTXETAN. *adlag.* bromeando, de
bromas.
1968c:089,09; 1979g:177,02;183,02
erdi txantxetako. izlag. medio de bromas.
1972b1:030,02
erdi txantxetan. medio en bromas. 1972b5:120,08
- txapel. iz.** boina.
1985a:118,17
- txar. izond.** malo.
1958h:101,05;104,03; 1959a:126,01; 1961a:047,11;053,02;
1968c:094,10; 1971e:109,03; 1972b1:035,03;
1972b3:060,20; 1978a:039,06;042,12;044,13;
1978c:164,09;172,07; 1981i:112,19;113,09;
1983a:058,08;074,10; 1983e:126,04;134,07; 1986c:175,03
TXARTZAT EMAN. desaprobar.
1981c:152,02
TXARTZAT HARTU. tomar a mal.
1979g:185,06; 1981c:146,13; 1984b:036,04
- txertatu. du.dio ad.** insertar, introducir, incrustar. /
insérer, enchasser. / to embed, insert. {"sartu",
tartekatu}
1972b2:040,01; 1985b:185,04
bokalen artean "x" txertatu. {bokalen artean "x"
sartu}. 1979g:174,10
TXERTATU. *izond.* acoplado, insertado. /
inséré, enchassé. / embedded, inserted.
- 1983d:117,09
- txiki. izond.** pequeño. {tiki, ttiki}
1978a:025,07;027,12;028,02;033,03...(6)
- txikitxo. izond.** pequeñito, pequeñín.
1978a:032,01
- tximitz. iz.** chinche.
1979g:177,11
- txino. iz.** 1 chino (pop.). 2 chino (hizk.). / 2 chinois.
/ 2 Chinese.
1968c:096,07,09; 1972b0:028,16; 1972b2:046,09;
1972b4:091,11; 1972b5:114,15,15;116,08,10
- txint.**
TXINTIK EZ ATERA. no decir ni palabra.
{tutik ez esan}
1984b:027,00
- txirbil. iz.** retal, viruta. {puska}
1984b:035,03
- txistukari. iz.** sibilante, silbante. / sifflante. /
sibilant. {sibilante, xixtu-hots}
1985c:194,01,03
- txit. adond.** muy. {arras, guztiz, hagitz, oso, xit}
1958h:104,03; 1968d:146,03; 1972b1:030,01; 1981c:139,11;
1983c:127,04
- txoil. adond.** muy, abundantemente. {erruz}
1985b:185,09
- txoko. iz.** rincón. {xoko, zoko}
1986c:171,03
- txolarte. iz.** rato perdido, tiempo libre. {aisia}
1961a:053,06
- txori. iz.** pájaro. {xori}
1985a:112,07
- txoro. izond.** lelo, simple, sin fundamento.
{[≈zoro]}
1968c:089,07
- txosten. iz.** documento, informe. {agiri-1 (iz.),
dokumentu}
1979g:177,01
- txukun. izond.** adecuado, limpio, organizado.
1981c:157,07; 1984b:031,10;042,08; 1985d:078,13
- txunditu. ad.** asombrarse, quedarse estupefacto.
{harritu, sortu-1}
1966a:068,09; 1984b:032,04;043,08

u

- uda. iz.** verano.
1981c:138,04
- udaberri. iz.** primavera.
1964g:181,07; 1972b5:130,11
- udazken. iz.** otoño.
1964g:181,07; 1985a:112,07
- uel. sim.**
1981c:154,07

“uerbum substantiuum”.

1981c:156,16

ugaldu, ugaltzen. da ad. aumentar, multiplicarse.

{ugaritu}

1972b1:035,14,17; 1978a:037,14

ugari. zenbtz. zehatzgb. abundante. {abondo,

franko}

1958h:098,07,08;101,13,14;103,16...(7);

1961a:048,12;053,03;055,01,07;056,01...(6);

1968c:090,06;092,04; 1968d:135,12;146,05; 1972b0:024,01;

1972b2:046,02

1972b3:056,09;061,05; 1972b4:072,03;097,16;

1972b5:109,05;117,04;123,18;124,05;132,02;

1978a:029,06;043,02,11;044,03; 1978c:167,03

1981c:140,12;165,09; 1983a:059,17;060,02;062,07;063,04;

1983d:116,11;120,07; 1983e:126,10,16;134,05;

1984b:040,12;043,09;045,10;

1985d:077,15; 1987d:081,11

UGARI. iz. abundancia. {ugaritasun}

1983a:053,01

ugaritasun. iz. abundancia. / abundance. / wealth

of expression. {aberastusun}

1972b1:034,08;035,16; 1972b5:128,18; 1978a:028,03;

1983e:135,11

dialektu ugaritasun. abundancia dialectal,

diversidad dialectal.

1972b2:046,12;047,06

euskalki ugaritasun.

1978a:027,03

hizkuntzen ugaritasun. pluralidad lingüística.

1972b1:034,14;035,10

ugaritu, ugaritzen. da-du ad. aumentar,

multiplicarse. {ugaldu}

1968c:094,06; 1972e:155,09; 1979g:180,09;183,13;184,06;

1983f:187,06; 1984b:034,01; 1985d:080,01,01

ugarixe. zenbtz. zehatzgb.

1961a:061,01; 1978a:034,02

ugazaba. iz. amo. {nagusi}

1972b2:045,17

uhin. iz. ola, onda. / vogue, onde. / wave. {olatu,

tiraina}

1985a:118,13

uholde. iz. inundación, oleada.

1983a:056,08

etorkinen uholde. oleada de inmigrantes.

1978a:036,02

Uholde Larria. Diluvio Universal, Gran Diluvio.

1984b:027,04

ukamen. iz. negación. {ukapen}

esaldiaren ukamen. negación de la oración.

1972b4:092,02

ukan. du ad. tener. {izan (du)}

1958h:097,02,07,08,09;098,05...(22);

1959a:126,10;127,09;128,11,19;129,08...(9);

1961a:049,03;050,04,13;051,07;052,02...(17);

1962f:083,10;084,03;085,04,07,07;

1964e:071,06,07;072,01,15;073,04...(7); 1964g:179,12;

1966a:067,02;068,11;069,06,07;

1968c:089,03,03,08;090,02,05...(26)

1968d:135,06,07,10,13;138,06...(32);

1968e:075,07,08;077,03,06,06;

1971e:093,07;094,02,05,06,07...(32);

1972b0:023,06;024,04,05,11,13...(15);

1972b1:029,03,05;030,04,04,10...(38);

1972b2:039,05,06;040,13;041,09,09...(36);

1972b3:051,06,07,08,09,12...(43);

1972b4:065,04,04;067,02,10;068,03...(44);

1972b5:109,04,08;110,01,05,19...(69);

1972e:155,03;156,02,10;157,08,10...(7);

1975b:087,08,10;088,02,17,19...(11);

1978a:025,06,07,07;026,06,09...(51);

1978e:161,11;162,11;164,09;165,04,07...(20);

1979d:121,02,03,08,09,09...(12);

1979g:173,05;174,01,09;175,05,15...(25);

1981c:139,05,05,07,08,10...(68);

1981i:111,08,09;112,01,04,16...(9);

1983a:048,08;049,08,09;050,06,14...(45);

1983d:115,07;116,02,05;117,03,03...(7);

1983e:125,03,05,07,08;126,04...(42);

1983f:187,04,09;188,04,07;189,06...(6);

1984b:025,08;026,02,03,04,08...(44);

1985a:107,02,04,05;108,01,06...(32);

1985b:185,05;186,01,01,02,03...(30)

1985c:191,12,12;192,05,12;193,08...(8);

1985d:075,03;076,01,04,04,05...(21);

1986c:169,03,07,11;170,10,11...(21);

1987d:080,17,19;081,03,08

DUELA. hace tiempo.

1959a:128,16;130,01; 1968c:092,08;

1971e:101,08;106,03;107,10; 1972b1:033,06;037,03;

1972b4:067,06; 1975b:092,03;

1978a:026,03;028,10;044,06,20

1978c:161,07;163,11;169,06;171,07;172,09; 1979d:123,10;

1979g:173,10;178,10; 1981c:147,02;150,03;158,01;

1981i:114,03; 1984b:034,10;036,13,13,13; 1985a:112,04;

1986c:172,10

UKAN. izond. tenido.

1971e:110,01

UKANDUN. poseedor.

1971e:110,01

duguntxo. lo poquito que tenemos. 1983f:188,03,03

ukapen. iz. negación. / négation. / negation.

{ukamen}

1978a:028,13

ukatu, uka, ukatzen. da-du,dio,zaio ad. negar.

{uko egin}

1958h:101,08; 1961a:057,19; 1966a:067,12;

1968c:089,08,08;092,04; 1971e:104,01;105,05;109,03;

1972b0:026,08; 1972b1:033,19;

1972b4:068,12;085,10;094,05;100,03,07...(7);

1972b5:111,10;112,08;124,17;

1978a:037,13;039,02;042,11;044,15; 1978c:164,11,12,18;

1979g:183,07; 1981c:153,14

1983a:051,03,09;060,09,10,15; 1983e:127,11;129,01;132,02;

1983f:187,02; 1984b:044,06; 1985a:110,10; 1985d:085,03;

1986c:174,18

ukatzaila. izond. negador, desmentidor. {"ezezko"}

1972b4:096,02;107,09

ukitu, uki/ukitu, ukitzen. da-du,dio ad. 1 tocar.

2 intervenir. 3 tratar un tema. {3 tratatu. ikutu}

1958h:098,02;099,11,11; 1968c:091,06;094,13;

- 1968d:137,02; 1971e:093,06;096,02;109,03,07;
1972b3:057,15;060,08; 1972b4:071,14;
1972b5:114,04;128,04;
1972e:160,08; 1975b:088,10;091,08; 1978a:036,01;
1979g:177,12; 1981e:140,15;145,13;150,05;158,02,02;
1983a:050,10;058,10;065,01;066,06;
1983d:115,04;121,01;123,04; 1983e:128,06;
1984b:035,07;037,06;038,11; 1985a:116,01;119,07;
1985b:189,08,16; 1985c:192,16
1985d:084,07;086,10
- UKITU. iz.** 1 toque. 2 intervención. {1 igortzi (iz.)}
1972e:160,07; 1983a:066,09; 1987d:079,15
- uko. iz.**
UKO EGIN. 1 negarse, excusarse. 2 rehusar, rechazar. {ukatu}
1968e:077,06; 1971e:093,08; 1972b4:079,10; 1972b5:128,09
bere buruari uko egin. renegar de uno mismo.
1979d:121,05
- ukroniko. izond.** ucrónico. {"inoizko ez"}
1972b3:060,13
- ulergaitz. izond.** difícil de entender, ininteligible. {ulertezin}
1972b4:069,12; 1978a:027,05;030,08;035,04; 1986c:176,06
- ulergarri. izond.** comprensible. / compréhensible. / intelligible. {adi-erraz, ulerterraz}
1972b4:079,14
- ulerterazi, ulerterazten. ad.** hacer entender.
1985a:118,12
- ulerterraz. izond.** inteligible. {adi-erraz, ulergarri}
1972b4:080,02
- ulertezin. izond.** incomprensible, ininteligible. {ulergaitz}
1978a:027,06; 1986c:176,06
- ulertu, uler, ulertzen. du ad.** entender, comprender. / comprendre. / to understand, comprehend. {aditu, konprenitu}
1964g:182,08; 1968c:094,05; 1968d:135,10;145,07;
1971e:095,14; 1972b0:026,11;028,02; 1972b1:037,08;
1972b2:044,04,06;046,03;
1972b4:076,03,09,10;079,08,16...(11);
1978a:027,04;028,11;030,08,10;039,11;
1981e:143,11;152,07;162,12; 1984b:040,13;044,17;
1985a:118,12; 1985d:085,03;1986c:174,18
- umbro. iz.** úmbrico (hizk.). / ombrien. / Umbrian.
1978a:028,05
- ume. iz.** 1 niño. 2 cría. 3 forma derivada o procedente de otra. {1 haur. 2, 3 kume}
1961a:060,09; 1968e:095,17; 1971e:103,04;105,05;
1972b1:037,16; 1972b2:043,17;
1972b4:070,08;074,07;107,21; 1978c:166,15; 1983a:057,11;
1983f:187,09
1984b:040,08
- UMETAN. adond.** de niño, en la infancia. {ttikitan}
1959a:130,12
- umetandik. adlag.**
UMETANDIKAKO. *izlag.* infantil, proviniente de la infancia.
1968d:142,10
- umezurtz. iz.** huérfano.
1971e:094,04
umezurtz gisa. 1972b4:096,07
- umil. izond.** humilde. {apal, xehe, xume}
1958h:098,14; 1983e:127,05; 1985d:083,05; 1986c:171,05
- umildu, umiltzen. da ad.** humillarse.
1983e:135,06
- umiltasun. iz.** humildad.
1968e:089,04
[humiltasun].]
- unatu. da ad.** cansarse, fatigarse, extenuarse. {nekatu}
1983a:072,01
unatuxe. 1983a:072,01
- une. iz.** momento. {istant, mementu, momentu}
1979g:175,01; 1983d:116,10; 1985a:107,02
argi-une. momento de lucidez.
1964g:182,04; 1972b5:111,08
- unibertsal. izond. eta iz.**
HIZKUNTZAREN UNIBERTSALAK.
universales lingüísticos. / universaux linguistiques. / linguistic universals, language universals. {"berdin dena, guztiekikoa"}
1972b5:109,04
UNIBERTSAL. *izond.* universal. / universel. / universal. {"guztiekiko, berdin dena"}
1972b1:034,09
UNIBERTSALAK. *iz.* universales. / universaux. / universals.
- unibertsitate. iz.** universidad.
1972b3:051,12; 1972b4:069,02
Oñatiko Unibertsitatea. 1983a:058,02
- unibertso. iz.** universo.
1972b3:059,12,15
- untze. iz.** clavo, quid de la cuestión. {gako, iltze, ko(s)(x)ka}
1983e:126,06
- ur. iz.** agua.
1964c:073,06; 1972b2:039,05; 1972b4:107,03,03;
1972b5:121,09; 1979g:177,12
ur laster. raudal, rápido. 1972b4:094,08;098,16
- urdin. izond.** azul.
1972b5:124,13,14
urdin argi. azul claro. 1972b5:124,12
urdin ilun. azul oscuro. 1972b5:124,12
- urlia. iz.** fulano.
1959a:130,08; 1972b1:036,09
- urrats. iz.** paso. {pauso}
1968d:135,06;151,12; 1972b4:070,05;078,02,02;090,12;
1978a:044,16,26; 1979d:122,02; 1981e:164,06;
1983a:060,10; 1983e:132,08
- urratu, urratzen. du ad.** 1 abrir camino. 2 borrar. {2 deuseztatu, ezabatu}
1961a:047,08; 1972b3:052,09;
1972b4:090,15;105,06;106,04; 1979g:174,14

- urratze. iz.** borrado, deleción. {"deletion", deuseztatze, ezabaketa}
SINBOLOAREN URRATZE. borrado del símbolo, eliminación del símbolo. {sinboloaren deuseztatze}
 1972b4:097,05
- urre. iz.** oro.
URRE GORRI. oro puro.
 1966a:069,01
URRE-KOLOREZKO. izlag. dorado.
 1961a:061,10
- urri. izond.** escaso, pobre. {bakan, exkax, pobre}
 1959a:132,17; 1961a:061,01; 1968d:138,06;
 1971e:093,08;094,02;109,02; 1972b3:054,08,09;061,12;
 1972b4:070,08; 1972e:158,06; 1978a:029,05; 1978c:170,03
 1979g:179,02; 1983a:060,02; 1983e:126,10; 1983f:188,02;
 1985b:190,16; 1985d:079,09; 1986c:169,03
URRI. iz. escasez.
 1961a:047,05
- urrikigabe. izond.** despiadado. {gupidagabe}
 1985d:076,04
- urrin. iz.** olor. {usain}
 kristau-urrin.
 1971e:099,04
 lur urrin gozo.
 1978c:166,11
- urritasun. iz.** escasez, pobreza. {eskasia, pobretasun}
 1972b5:123,07; 1983e:134,11,12; 1984b:029,02
- urritu, urritzen. da.dio ad.** 1 empequeñecer, disminuir. 2 escasear, menguar. {gutxitu}
 1968c:094,06; 1972e:155,12; 1983a:050,04; 1983e:136,06;
 1985d:078,10; 1987d:080,09
- urrun. adond.** lejos. {urruti}
 1968d:143,01; 1972b0:024,07; 1972b2:044,21;
 1972b5:112,01; 1978a:028,09;040,06;044,25;
 1985a:110,05,05;117,04; 1985d:079,09
 [hurrun].]
- urrunagotu. da ad.** alejar. {urrundu}
 1972b2:044,08
- urrundu, urrun, urruntzen. da-du ad.** alejar(se), distanciar(se). {urrunagotu, saihestu, uxatu}
 1968d:136,04; 1972b2:044,17; 1972b4:102,14;
 1972b5:110,11;129,02; 1978a:028,05;039,08; 1984b:033,02;
 1985b:186,03
 [hurrundu].]
- urruti. izond.** alejado, lejano.
 1964c:071,10
URRUTI. adond. lejos. {urrun}
 1964c:072,16; 1968d:139,07;143,03; 1971e:101,02;
 1972b4:103,08,16; 1972b5:129,01,02;132,12;
 1978c:167,16;168,11; 1979g:180,10; 1981c:163,09;
 1981i:113,12; 1983a:052,09;055,08;060,11; 1983e:136,02;
 1984b:042,08;045,02; 1985a:116,12; 1985d:085,03;
 1986c:172,07
URRUTIKO. izlag. lejano.
 1968c:093,10; 1978c:161,11; 1983f:188,06; 1984b:042,12;
 1985a:108,01; 1985b:186,01
- urrutiko (ahaide).** pariente lejano.
 1971e:094,01; 1978a:028,11
urrutirengo maila. 1983d:123,04
- urrutixe. adond.**
 1984b:027,03; 1985a:112,06
- urte. iz.** año.
 1958h:105,11;106,11,13; 1959a:131,03;
 1961a:048,03;054,04,05; 1964c:071,04,06; 1966a:069,07;
 1968c:091,09;092,08;096,02; 1971e:094,13;102,04;
 1972b1:029,10;033,06;037,03,05;
 1972b2:039,02;044,21,21;047,16; 1972b3:051,03,06;055,07;
 1972b4:069,06;097,15;098,14,14,17...(7); 1972b5:125,05
 1972e:158,11;160,06; 1975b:088,06;
 1978a:026,03,10;029,02;031,05,10...(14);
 1978c:161,03,04,06,07;162,01...(15);
 1979d:121,03;122,02;123,10;
 1979g:173,10;174,14;178,10;186,03; 1981i:112,13,15;
 1983a:047,08;049,02;052,11,13;053,01...(24);
 1983e:125,02,02;128,06;130,05; 1983f:190,07;
 1984b:029,09;034,01,01;035,08;036,05...(13);
 1985a:110,09;112,04; 1985b:186,01;
 1985d:076,01;077,09,14;081,01,01...(6);
 1987d:079,04,04;080,21
 heriotz-urte. año de fallecimiento.
 1983a:052,08
- urteberri. iz.** año nuevo.
 urteberri hil. mes del año nuevo.
 1981i:112,16
- urtemuga. iz.** año límite.
 1984b:030,06
- urteurren. iz.** aniversario.
EHUN URTEURREN. centenario.
 1966a:067,01
- urtu, urtzen. da ad.** derretirse, deshacerse.
 1983a:050,04
- usadio. iz.** costumbre. {usario}
 1978a:037,13
- usai. iz.** olor, deje. {usain}
 1961a:060,03;065,16
euskal usai. 1968d:153,07; 1984b:060,03
- usain. iz.** olor. {urrin}
USAINIK GABE. izond. inodoro.
 1968d:153,08
 herri usain.
 1978a:040,05
 nekazari usain. deje rural.
 1972b5:119,19
materialismo historiko usain. 1972b2:042,16
- usario. iz.** costumbre. {aztura, ohitura, usadio}
 1968d:151,05; 1971e:109,12; 1972b4:094,05; 1978e:165,16;
 1981c:155,10;157,05; 1983a:066,02; 1983e:126,18;
 1983f:188,07; 1984b:031,09;033,08; 1987d:081,18
- usatu, usatzen. da-du ad.** usar, utilizar. {erabili, ibili (du)}
 1968c:090,08; 1968d:137,07;142,03;149,01;151,08;
 1971e:099,04;101,15; 1972b4:084,15; 1978c:166,01;
 1979d:122,13;
 1981c:146,13;147,10;157,01;158,08;159,02...(9);
 1983e:132,05; 1984b:032,11;038,03,12;040,10;044,18

usatzaila. iz. usuario. / usager. / user.

1984b:035,06

usnatu. du ad. oisliquear.

1984b:039,12

uste. iz. creencia. {aburu, iritzi, sinesmen}

1958h:104,01;105,17,20;106,02; 1959a:125,04;132,20;
1961a:047,08,13;058,06,07; 1966a:068,06;
1971e:097,01;105,04; 1972b1:033,18;
1972b3:055,20;058,14;059,11
1972b4:072,02;083,04,05;
1972b5:109,03;112,13;121,08;122,03; 1975b:089,08;090,08;
1978a:028,08;031,04;040,05;041,04; 1978c:162,09;171,06
1979g:179,04; 1981c:145,05;158,06;
1981l:111,05;112,06,19;
1983a:053,02;068,10;071,04;072,02; 1983d:116,11;
1983e:125,05; 1985a:111,04
1985b:185,08;190,16;191,05;193,06;
1985d:076,05,05;077,14;078,05;080,02...(6);
1987d:081,17
jakin-uste.
1983e:131,07

uste izan, uste. da-du ad. creer, tener la opinión, estar en la creencia.

1958h:099,03;106,06; 1959a:126,13;127,09;128,15;133,17;
1961a:048,04;050,14;055,02;057,17;060,04...(6);
1964c:073,01; 1964g:182,02;
1966a:067,04;068,13,14;069,11; 1968c:089,09;
1968d:135,04;138,14,16;142,14;148,04...(6); 1968e:075,09;
1971e:094,14;095,15;103,10;105,09;107,09...(7)
1972b0:023,09;
1972b1:029,02;030,02;031,22;032,03,14...(9);
1972b2:043,14;044,01;
1972b3:052,03;056,09;057,02,06;062,14;
1972b4:067,16;069,09;074,10;075,16,16...(16);
1972b5:112,01,08,15;114,10,17...(12);
1972e:155,03,08,14;156,16;157,05...(9); 1975b:091,01,01
1978a:025,05;026,08;028,03,07;032,02...(9);
1978c:161,10;165,03,13;166,03;167,14...(8);
1979d:121,07,09;123,09; 1979g:178,09;184,16;185,15;
1981e:139,02,02,09;140,11;145,02...(13); 1981l:114,09;
1983a:047,08;049,12;051,09;053,01;056,05...(11);
1983d:116,09;118,02,07;120,08;
1983e:128,06;130,13;133,02;134,11; 1983f:190,11;
1984b:025,08;031,09;035,08;037,08;039,05...(8);
1985a:108,16;110,12,14;115,07;116,02...(8);
1985b:189,09;193,06; 1985c:191,04;194,05;
1985d:075,08;081,08;086,12; 1986c:172,12;175,10;177,03;
1987d:081,11

USTE BEZAIN.

1972b1:032,09

USTE IZATEKO. esperable.

1961a:058,10; 1978a:034,07,09

USTEAN. en la creencia. {ustetan, ustez}

1968d:150,18

USTETAN.

1972b0:023,07; 1972b3:059,07; 1972b5:114,08;

1978a:031,07;034,09; 1984b:027,03

USTEZ.

1958h:100,04;103,06; 1959a:132,21;133,12; 1961a:065,16;
1964c:072,12; 1964g:181,03; 1966a:069,09;
1968d:138,09;146,02;150,02; 1968e:075,05;
1971e:101,03;103,14;105,08; 1972b1:030,04;037,09;

1972b2:046,02;

1972b3:051,12;053,13;058,15;059,18;062,04;

1972b4:067,02;068,03;073,08;095,11;096,06...(7);

1972b5:112,11;114,12;119,14;121,12;122,03...(6);

1972e:159,02; 1978a:026,03;028,04;035,05,12;038,01...(6);

1978c:167,10; 1979g:183,06; 1983a:061,04;066,08;069,07;

1983d:122,09; 1984b:026,03;038,07; 1985b:189,17;

1985d:087,01,01

ustebide. iz. creencia, criterio. {pentsamolde}

1985d:076,07

ustegabe. iz.

USTEGABEKO. izlag. inesperado,

sorprendente. {ustekabeko}

1961a:051,01;054,10; 1972b2:039,10

ustekabe. iz.

USTEKABEAN. adond. inesperadamente, por sorpresa.

1972b5:116,16; 1981c:142,01;166,14; 1983a:052,09

USTEKABEKO. izlag. inesperado,

sorprendente. {ustegabeko}

1981l:114,08; 1985a:110,03; 1985b:187,07; 1985d:086,04

ustekari. iz. conjetura, expectación. {burutapen, irudipen}

1984b:031,13

usteko. izlag. pretendido, supuesto.

basati usteko. considerado, tenido por salvaje.

1972b5:111,08

bildu usteko. pretendidamente, supuestamente reunido.

1981c:138,06

garbi usteko. aparentemente, supuestamente

puro. {garbitzako}

1984b:038,12

georgierazko kideusteko. forma supuestamente congénere del georgiano.

1979d:122,05

kideusteko. supuestamente afín.

ondorengo usteko. pretendidamente seguidor,

supuesto seguidor.

1984b:035,07

ustel. izond. podrido.

1958h:105,20; 1972b4:083,04; 1979g:179,04; 1981l:112,19;

1983a:068,10; 1985d:076,05

erdi ustel. medio podrido. 1972b4:083,04; 1981c:139,02

erdiustel. 1961a:058,06

usu. adond. frecuentemente, habitualmente.

{arrunki, maiz, sarri(tan)}

1968c:094,03; 1972b1:036,11; 1972b2:042,03;

1981c:143,07;156,11; 1983a:058,17,17;060,08;

1983d:118,03;123,06; 1983e:126,15;134,08; 1983f:188,14;

1984b:026,05; 1985b:194,03; 1986c:170,15,16;173,07

USU. izond. frecuente, habitual. {arrunt, ohiko}

1968d:144,09; 1984b:037,01

usuenik. 1972b4:102,07; 1983a:061,12; 1984b:027,05

usutasun. iz. frecuencia. {"maiztasun"}

1968c:091,04

utopia. iz. utopía.

1978a:044,15

utopiko. izond. utópico. {"inongo ez"}

1972b3:060,13

utzi, utz/utzi, uzten. da-du.dio.zaio ad. dejar,

prestar. [laga]

1958h:101,03; 1959a:125,08;

1961a:047,12;052,09;053,06;061,08,11...(6); 1962f:084,11;

1964c:072,03; 1966a:067,05,06;068,09;069,01;

1968c:096,01;

1968d:138,07;149,05;150,10;151,06; 1968e:076,03,08,09;

1971e:102,11;105,02;106,02;109,07; 1972b0:027,09,10;

1972b1:031,08;037,17

1972b2:044,21;045,15;047,08; 1972b3:060,07;062,08;

1972b4:086,07,10,13;090,08;098,13...(6);

1972b5:111,04;113,05,08;128,15; 1972e:156,05;159,01;

1975b:088,03,06;

1978a:025,07;028,03;029,04;031,02;039,11...(6);

1978c:162,10;169,12;171,16;

1979g:175,12;181,13;184,02;185,10;

1981c:140,13;154,10;155,04;160,02;163,06...(7);

1981i:111,05;

1983a:054,07;055,06;059,16;060,04;062,05...(10);

1983d:116,11

1983f:187,08;

1984b:027,04;030,07;031,12;032,09;034,01...(6);

1985a:113,14;116,08,15; 1985b:186,03;

1985c:192,12;194,01;

1985d:076,01,11;081,08;085,02;086,08;

1987d:079,08;080,13;081,09

BERTAN BEHERA UTZI. abandonar,

declinar, desistir.

1968c:094,01; 1968d:150,11; 1971e:093,07;099,12;

1972b4:085,03; 1972b5:132,09; 1972e:158,04;

1978a:030,05; 1979g:181,16; 1983a:050,09;061,11;

1985b:193,04

UTZI, -TZAT. dejar por.

1984b:035,02

alde batera utzi.

1959a:131,09; 1968c:090,11; 1972b3:058,04;060,09,12;

1972b4:066,03;

1972b5:109,08;115,14;122,14;128,15;132,04;

1978a:040,06;042,12

[bertan-behera utzi.]

1968e:076,08

uxatu, uxa, uxatzen. du ad. ahuyentar, espantar.

[arbiuatu, baztertu, saihestu, zapuztu]

1961a:049,01; 1964g:182,04; 1966a:069,13; 1971e:108,10;

1978a:025,05; 1979g:173,05; 1983e:125,05;

1984b:034,17;035,08; 1985a:114,02; 1985b:190,13

uxatuxe. 1958h:098,11

uzkur. izond. remolón, remisó.

1978a:025,04

uzta. iz. cosecha.

1986c:172,05

uztarkide. iz. (lengua) emparentada, unida.

[ahaide, haurride, jatorri bateko eta bereko]

1981c:138,01; 1983a:072,01

uztartu, uztartzen. du ad. unir, ligar. / lier. / to

join, link, bound. [elkartu, lotu]

1972b0:023,10; 1972b5:127,17; 1981c:154,05; 1983d:122,01

V*. {"verbo*"}. Ik. aditz]

1972b4:086,07;087,01,01; 1981c:164,12;165,01

variable. iz. variable. / variable. / variable.

1972b5:127,14

"VARIABLE INDEPENDIENTE". variable

independiente. / variable indépendante. /

independent variable.

1972b5:119,14

veneto. iz. véneto (hizk.).

1978a:028,05

VP*. [Ik. AS]

1981c:164,09,11,12;165,01,02...(6)

worora. iz. worora.

worora hizkuntza. lengua worora.

1972b5:114,02;116,12

wororatar. iz. worora.

1972b5:116,12

xahal. iz. ternero/a recién nacido/a.

1972b2:042,18;043,03

xalo. izond. sencillo. {apal, umil, xume}

1983a:069,07

xalto. iz.

XALTO EGIN. saltar. {[=]jauzi]

1979g:177,12

xamar. adond. [Ik. samar]

1961a:047,04;050,06;058,04;060,01;064,02...(6);

1968c:089,07;091,07; 1968d:150,06; 1971e:107,16;

1972b4:100,03; 1979g:185,09; 1981c:160,16;

1983e:130,08;131,14; 1984b:031,05; 1985a:107,09

xamurki. adond. dulcemente.

1972b4:108,02

xamurtasun. iz. dulzura.

1978c:166,05

xarmangarri]. izond.

[xarmagarri].] encantador.

1972b1:035,12

xarnego. iz. ¿charnego?.

- xedatu. du ad.** limitar. {mugarritu, mugatu}
1972b4:075,11;076,08; 1985a:116,08
XEDATU. izond. limitado. {mugarritu, mugatu}
fraseen zerrenda xedatu. lista limitada de frases.
1972b4:076,14
- xede. iz.** objetivo. {helburu, jomuga}
1964c:072,11,11,11; 1972b4:075,12; 1983a:060,11;
1984b:027,05
- xede-helburu. iz.** objetivo y fin.
1985d:078,07
- xehakatzte. iz.** destrozo, pulverización. {apurtze, birrintze}
1978c:169,05
- xehatu, xehatzen. du ad.** 1 analizar, dividir, segmentar. 2 desmenuzar, concretar. {1 partitu. 2 zehatu, zehaztu}
1983e:126,03
esaldia xehatu. analizar la frase, segmentar la frase. {esaldia zatitu}. 1972b4:082,13
hitza azken muturreraino xehatu. segmentar la palabra hasta los constituyentes mínimos.
1983a:066,02
- xeha. izond.** 1 pequeño, minúsculo. 2 humilde. {1 ñimiño, txiki. 2 apal, umil, xume}
1972b0:023,11; 1972b4:097,11; 1978a:027,11;042,13
- xeheki. adond.** detalladamente. {zehazki}
1972b4:097,11
- xehetasun. iz.** detalle. / détail. / detail. {ñabardura}
1958h:103,08; 1968d:147,03; 1971e:102,12;106,02;
1972b3:057,09; 1972b4:097,12; 1978a:042,16;
1981c:138,07;147,03; 1983d:116,11; 1983e:127,09
fonetika xehetasun. particularidad fonética.
1983e:128,06
- xehre. izond.** irrisorio, ocurente.
1972b2:044,05; 1983a:065,07; 1984b:045,06
- xehrekeria. iz.** despropósito, disparate, ocurrencia.
1981c:137,06
- xertatu. du ad.** introducir, incrustar. {txertatu}
1972b4:090,05
- xinple. izond.** {Ik. simple}
1972b4:075,18;082,09;088,11;098,12; 1972b5:126,06;
1979d:121,10,10; 1979g:175,14; 1981c:153,09;
1983a:069,07,07
- xinpletasun. iz.** simplificación. {bakantze, xinpletze}
1968d:148,14
- xinpletu, xinpletzen. du ad.** simplificar. {bakandu}
1968d:148,12; 1983f:190,02
- xinpletze. iz.** simplificación. {"bakantze", xinpletasun}
{metodozko} xinpletze. simplificación metodológica. {metodozko bakantze}. 1972b3:060,19
- xit. adond.** muy. {txit}

- xitu, zitzen. du ad.** rematar, ultimar, lograr, superar. {garaitu}
1971e:106,02
- xixtu-hots. iz.** sonido sibilante. {"sibilante", txistukari}
1968d:138,12
- xoilik. adond.** {Ik. soilik}
1968d:137,11
- xoko. iz.** rincón. {txoko, zoko}
1968d:145,04; 1983a:057,12
- xori. iz.** pájaro. {txori}
1972b4:093,01,04
- xorta. iz.** {Ik. sorta}
lore-xorta. ramillete de flores.
1961a:047,11
- xuberotar. izond. eta iz.** natural, habitante de Zuberoa. {zuberotar}
1958h:104,03,04; 1959a:131,11; 1983a:063,04
- xulo. iz.** agujero, orificio. {zulo}
1979g:179,09
- xume. izond.** humilde. {apal, umil, xalo}
1985d:080,03,03; 1986c:170,01
- xurgatu, xurgatzen. du ad.** extraer.
1985a:109,01
arrazoiak xurgatu. 1978a:033,11
- xuri-gorri. izond.** rosa.
1978c:165,04
- xuritu. du ad.** clarificar, explicar, dilucidar. {argitu, azaldu}
1971e:101,08;109,06
- xut. adond.**
xut-xut. tente, tieso. {zutik}
1979g:177,12
- xuxen. izond.** {Ik. zuzen}
1972b4:098,12

- zabal. izond.** 1 ancho, amplio, extenso. 2 abierto. {2 ireki}
1961a:047,04;052,11; 1964c:071,02; 1968c:092,07;
1968d:145,01,03; 1971e:094,05; 1972b2:042,02,10,14,14;
1972b4:070,08;082,05; 1972b5:115,17;132,04,05
1978a:029,04;033,04;039,02; 1979g:176,02;
1981c:153,08;155,02; 1983a:055,08;058,12; 1983f:188,10;
1984b:029,07,10,10; 1985b:187,01
1985c:192,05; 1985d:084,04,04;085,04; 1987d:081,06
ZABALEAN. adlag. en general, en sentido amplio.
1978a:038,04; 1986c:172,07
{E} ZABAL. {e} abierta. {[e] ireki}

- 1958b:100,05; 1972b4:100,13
- zabaldu, zabal, zabaltzen. ad.**
- zabaldu. da-du ad.** 1 extender(se), ampliar(se). 2 divulgar, propagar. 3 publicar. / 2 divulgar. / 2 to exten, vast, spread. {1 hedatu. 3 argitara(tu)}
- 1958h:105,14; 1959a:132,12; 1961a:048,06;062,08; 1968d:145,04;146,03; 1971e:094,01;096,02;097,03; 1972b2:046,13;047,04; 1972b4:071,21;072,07; 1972e:158,07 1975b:087,05; 1978a:041,11; 1978c:169,07; 1979g:180,09; 1981c:137,08;164,05;
- 1983a:048,09;053,04;054,08,08;056,08...(11); 1983d:122,01 1983e:132,10; 1984b:033,04;039,01; 1985a:118,13; 1985b:191,12; 1986c:171,07;175,10
- zabaldu. du.dio ad.** abrir. {ireki}
- 1961a:055,05;056,10; 1972b4:066,04;107,18; 1975b:092,03; 1978a:044,11; 1983a:055,03;057,15; 1984b:031,04,08;043,08
- ahoa zabaldu.** abrir la boca, hablar. 1984b:044,17
- atea zabaldu.** 1961a:055,13
- belarriak zabaldu.** abrir los oídos, 1979g:175,09
- bidea zabaldu.**
- 1968c:094,12; 1972b1:035,15; 1972b4:083,03; 1981c:157,07; 1985d:081,05
- liburua zabaldu.** abrir un libro. 1972b2:047,10
- zabaldugabe. izond.** no difundido.
- 1983a:059,06
- zabalera. iz.** anchura, extensión. {hedadura, zabalgoa}
- 1958h:099,11; 1972b5:127,08; 1978a:043,09; 1981c:148,03
- zabalgoa. iz.** extensión. {hedadura, zabalera}
- 1978a:033,03
- zabalik. adond.** abierto.
- 1961a:060,01; 1972b4:068,10; 1985a:108,19,19;110,03;118,05
- zabalki. adond.** 1 ampliamente. 2 profusamente.
- 1972b4:089,03; 1981c:157,01
- zabalkunde. iz.** distribución, propagación, divulgación. / divulgation. / divulgation, spread(ing). {hedamen}
- 1979g:184,15; 1983a:065,10
- zabaltasun. iz.** amplitud, variedad.
- 1978a:043,05
- zabaltze. iz.** expansión. {hedamen}
- 1978a:033,08
- zabar. izond.** descuidado. {narras, trakets}
- 1984b:042,01; 1987d:081,09
- zabar aldi. iz.** época de desidia, de indolencia.
- 1978a:030,07
- zabarkeria. iz.** desidia, despreocupación. {arduragabekeria, axolakabekeria, erosokeria}
- 1961a:061,05,11; 1975b:087,14; 1983a:061,07
- zabor. iz.** basura.
- 1978a:038,04
- zahar. izond.** anciano, antiguo, viejo.
- 1958h:098,06;100,11;106,02; 1959a:132,17;133,22; 1961a:051,04,07;054,04;057,12;058,09...(8); 1962f:083,03;085,07; 1964c:071,11,12; 1964g:182,02;
- 1966a:067,09; 1968c:090,06;091,02;096,04; 1968d:139,05;143,05,07;145,10,10...(13); 1968e:076,06; 1971e:095,02,12,12;096,13;097,05...(13); 1972b0:024,04; 1972b1:031,13;034,20;036,15; 1972b2:042,14;047,03,08; 1972b4:065,04;084,14;090,05;094,09;102,09...(9) 1972b5:120,10; 1975b:087,03,06,07;092,04; 1978c:168,12,13,14; 1979g:177,08;178,07,09;180,09;184,13...(8); 1981c:139,02;153,15;155,04,10;160,16...(10); 1981h:114,07; 1983a:050,06;053,12;054,05;059,01,01...(9); 1983d:116,11;121,10;122,07,11;123,01; 1983e:132,04 1984b:029,05;030,06;036,11,12;037,08...(10); 1985a:108,01,02; 1985b:185,01,05;186,10;188,06,06...(7) 1985d:075,07;077,12;079,01,12;082,04...(6); 1986c:170,06;173,02;175,10; 1987d:080,05
- zaharrak berri.** 1983d:115,02
- zahar garbi. izond.** antiguo y puro.
- 1984b:038,12
- zahar-jator. izond.** antiguo y genuino.
- 1968d:147,10
- zaharkitu. izond.** ajado, obsoleto. / désuet. / obsoleto.
- 1968d:145,01; 1968e:076,06; 1972b4:067,15; 1978a:027,10; 1979d:123,10; 1979g:184,17; 1981c:155,10; 1987d:081,05
- zahartasun. iz.** antigüedad. {aitzinatasun}
- 1968d:145,11; 1983d:117,02
- zahartu, zahartzen. da ad.** envejecer.
- 1984b:035,08
- zahi. iz.** salvado.
- 1958h:100,10,10; 1968e:077,01
- zai. adond.** {Ik. zain (adond.)}
- 1978a:039,12
- zail. izond.** difícil. {gaitz, neke}
- 1968c:095,13,15; 1968d:136,11; 1972b0:025,15;027,07;028,06; 1972b1:035,19;037,09; 1972b2:044,20; 1972b4:069,12;079,15; 1972b5:114,03,15,17;123,15; 1972e:156,07;159,02; 1978a:029,03;032,01;039,09
- ZAIL. Pred. difícil.** {gaitz, neke}
- 1972b5:121,09;128,04; 1978a:027,08; 1978c:171,06
- zaildu, zailtzen. da-du ad.** complicar(se), dificultar. {zurrundu}
- 1978a:030,06; 1979g:183,07,08; 1981c:161,03; 1983e:128,10
- zailtasun. iz.** complicación, dificultad. {oztopo}
- 1972b0:023,12,13,13;024,01,12; 1972b1:031,09;037,08; 1972b3:060,03
- zailu. iz.** flexible, moldeable. {malgu}
- 1958h:098,08; 1968d:152,12
- zain. adond.** esperando. {-}(ren begira, zelatan)
- 1983e:135,02; 1985d:076,14
- zain. iz.** vena.
- 1972b4:078,07; 1985a:119,01
- zaindu, zaintzen. du ad.** 1 cuidar. 2 guardar. {2 gorde}
- 1964g:183,01; 1972b2:043,03; 1972b5:131,01
- zaintzaille. iz.** guardián, vigilante. *etimologiaren zaintzaille.* 1968d:138,11
- zakar. izond.** rudo. {latz}

- 1964c:073,06
- zakarkeria. iz.** grosería, salida de tono.
{desegokieria}
1978c:170,10
- zakartasun. iz.** rudeza.
1972b5:122,15
- zaku. iz.** 1 saco. 2 clase, grupo.
1972b5:120,01; 1983e:129,04; 1983f:188,10
- zakur. iz.** perro. {txakur}
1972b5:123,01
- zakutto. iz.** saquito. {sakote}
1983f:188,10
- zalantza. iz.** duda. {duda, ezpai}
1958h:102,04; 1959a:127,14,15; 1961a:049,01;
1971e:094,14; 1972b2:041,10;
1972b4:085,07;092,10,11;107,17; 1972b5:110,04;121,13;
1972e:157,09; 1978a:033,08;036,11; 1981c:164,02;
1983a:063,09; 1983d:117,02; 1984b:029,15;
1985a:108,05;111,03; 1985b:190,04; 1986c:174,13,17
- ZALANTZA IZATEKO.** dudoso, causante de duda.
1983a:054,05
- ZALANTZAN. adlag.** dudando, en duda.
1961a:054,02; 1971e:097,07
- ZALANTZAN JARRI.** poner en duda.
1978a:027,03;029,11
- ZALANTZAZKO. izlag.** dudoso. {duda(z)ko, ezpaiko}
1961a:065,09; 1972b4:081,05,09;092,03,09; 1972b5:111,04
- zalantza gorrian.** en la duda más absoluta.
1979g:173,04
- zalantzabide. iz.** inducción a duda.
1972b5:129,03
- zalaparta. iz.** alboroto, estruendo. {abarrots}
1966a:067,08; 1984b:038,09
- zaldi. iz.** caballo.
1972b5:121,16
- zaldibiar. izond.** natural de Zaldibia.
1978c:166,02; 1983a:060,16
- zaldun. iz.** caballero.
1959a:129,13; 1972b3:061,14;062,01
- zalduntxo. iz.** caballero.
Azkoitiko Zalduntxoak. Caballeritos de Azcoitia.
1983a:057,13
- zale. izond. eta iz.** aficionado, partidario, seguidor.
{alde(z)ko}
1958h:101,08; 1985a:109,13
- CHOMSKY ZALE.** {chomskizale, Chomskytar}
1972b4:070,04
- LEIZARRAGA-ZALE.** aficionado, defensor, partidario de Leizarraga.
1979g:182,09
- LIZARDIZALE. iz.** defensor o partidario de Lizardi, Lizardiano.
1964g:179,03
- demokrazi-zale.**
1958h:101,08
- ilun-zale. oscurantista.**
1966a:069,11
- "gorputz"-zale.** 1975b:087,02
- "h"-zale.** 1964c:073,05
- "soin"-zale.** 1975b:087,02
- zaletasun. iz.** afición.
1978a:029,12;036,08; 1985b:185,04; 1986c:170,01
- zama. iz.** carga, peso. {pisu}
1978a:037,13
- zantar. izond.** feo, de mal gusto. {desegoki}
1984b:039,18
- zantzu. iz.** huella, marca, señal, vestigio, indicio. / indice. / trace, sign, indication, vestige.
{arrasto, aztarna, azt(a)(e)rren,errainu, oinatz}
1972b5:113,08;118,04; 1985a:109,06; 1985d:082,05
- zapaldu, zapaltzen. du ad.** 1 aplastar. 2 pisar.
1972b4:073,10; 1983a:067,08
- zapalduxe.** 1984b:042,13
- zapalkuntza. iz.** aplastamiento, atropello, opresión.
1978c:171,09
- zaparrada. iz.** chaparrón.
1958h:099,13
- zapata. iz.** zapato. {oinetako}
1964g:179,12
- zapi. iz.** trapo.
1966a:068,01
- zapore. iz.** sabor.
zapererik gabe. izond. insípido. 1968d:153,08
- zapuztu. du ad.** (marchitar) rechazar, echar a perder. {arbiuatu, saihestu, zokoratu}
1984b:040,04
- zaratatsu. izond.** ruidoso.
1978c:162,01; 1984b:037,02
- zarpailki. adond.** burdamente, torpemente.
1984b:045,13
- zati. iz.** 1 parte, pedazo, trozo. 2 componente. 3 segmento. {1 atal, puska. 2 "osagarri"}
1961a:061,01; 1962f:083,03;
1968d:136,09;142,01,03;143,03,03;
1971e:098,03;104,07;105,08; 1972b0:023,03;028,19;
1972b1:031,08; 1972b4:087,10;096,12;
1972b5:112,16;114,04;115,05; 1978a:028,10;032,09;038,05;
1979g:177,06; 1981e:148,10; 1981f:113,05,07;
1983a:048,07;073,06;
1985b:190,15; 1986c:175,11
- PERPAUS ZATI.** parte de la oración. / partie de la phrase. / class of words, part of speech.
1981e:159,04
- ZATIKA. adond.** en partes, por partes.
1968d:150,13; 1972b5:122,12; 1987d:080,04
- ZATIKAKO. izlag.** parcial.
1972b5:113,02
- hitzaren zati.** parte de la palabra. 1972b1:032,03
- zati-euskalki. iz.** subdialecto vasco.
1983d:123,01
- zati-galdera. iz.** subpregunta, interrogación parcial.
1981c:147,04;152,16
- zati-hizkuntza. iz.** sublengua.

- zati-hizkuntza artifizial.* sublengua artificial.
("jakite- eta teknika-hizkuntza"). 1968d:144,09
- zati-multzo. iz.** subconjunto. / sous-ensemble. / subset. {[=subklase]}
1968c:093,09,09
- zatigaitz. izond.** difícil de descomponer, indivisible.
1984b:035,10
- zaticatu, zatikatzen. du ad.** partir, segmentar.
{puskatu, zatitu}
1978a:028,04; 1984b:040,08
- zaticatze. iz.** corte, partición. {partiketa, partitze, zatiketa}
1972b2:047,11; 1978a:026,04,13;027,01
- zaticeta. iz.** {partiketa, zatikatze}
1972b4:068,13;070,10;084,16,17;085,04...(6);
1972b5:124,10; 1978a:028,02
- zaitu, zatitzen. du ad.** partir, segmentar. {partitu, zaticatu}
1981c:143,02
esaldia zaitu. {esaldia xehatu}. 1972b4:082,13;085,03
- zaunka. iz.**
ZAUNKAZ ARI. estar ladrando.
1972b5:123,01
- zaunkaka. adond.** ladrando.
1972b5:123,04
- zauri. iz.** (herida) marca, huella.
indar-azentuaren zauri. huella, marca del acento de intensidad. 1958h:105,11
- zazpigarren. ord.** séptimo.
1972b5:119,05
- ze.** {Ik. zer}
1985d:080,05;081,07
- zedarri. iz.** límite. {bazter, muga, mugarri}
1971e:094,05; 1978a:037,14;044,20; 1985d:086,01
HIZKUNTZA ZEDARRI. límite lingüístico, mojón lingüístico. {hizkuntz-muga}
1978a:034,08
- zehir. adond.**
ZEHAR, -A. {-n zehir, -n barrena}
1972b4:071,03
ZEHAR, -N. a través. {-a zehir, -n barrena}
1972b1:029,04;035,11; 1972b3:053,11; 1972b4:076,01;
1972b5:122,16; 1978a:025,08;028,07;029,02,10;039,09;
1983e:131,09; 1984b:028,01
- zehirbide. iz.**
ZEHAR BIDEZ. *adlag.*
1985d:078,03
ZEHARBIDEKO. *izlag.* indirecto. {zeharkako}
1972b1:030,01; 1972b4:093,06;094,02
ZEHARBIDEZ. *adlag.* indirectamente.
{zeharka}
1972b4:107,07; 1979g:183,07; 1984b:036,14; 1985a:118,03
- zeharka. adond.** indirectamente. {zeharbidez}
1983a:050,16; 1983e:136,02; 1984b:026,01
ZEHARKA EGIN. responder indirectamente.
1981c:148,15
- ZEHARKAKO. *izlag.* indirecto. / indirect. / indirect. {zeharbideko}
1983a:060,09
- zeharkatu, zeharkatzen. du ad.** atravesar. {igaro, pasa}
1972b2:045,05
- zehir. adond.** completamente, totalmente.
{erabat, osoro, osotoro}
1958h:099,03; 1959a:126,11;127,05;128,09;131,18;133,13;
1961a:051,04;054,08;063,01; 1966a:068,02,12;
1968c:094,05; 1968d:150,16; 1971e:107,09,14;
1972b0:023,08; 1972b4:065,06;104,03; 1972b5:129,02;
1978a:027,12;028,11;030,11;039,10; 1979g:182,01,12;
1983a:055,05;064,06;
1984b:044,07; 1986c:170,04
- zehatu. du ad.** desmenuzar, concretar. {zehaztu, sakondu}
1978c:169,11
- zehatz. izond.** 1 exacto, justo, preciso. 2 concreto. / 1 exact, précis. / I exact, precise, accurate.
{2 jakin (izond.), konkert(o)(u)}
1964g:179,11; 1968c:093,05;
1972b4:072,09,11;076,04,05;087,07...(6); 1972b5:112,17;
1972e:158,08; 1978a:028,07; 1978c:165,09; 1981h:114,06;
1983a:062,04
1983e:129,02; 1985a:108,20;113,09; 1987d:080,10
ZEHATZ-MEHATZ. *adond.* con pelos y señales.
1972b4:073,11
- zehazki. adond.** detalladamente. {xeheki, zehazkiro}
1971e:104,03; 1972b4:073,14;078,03;089,03; 1978a:038,04;
1978c:169,12; 1981c:146,09; 1981h:112,18;
1983a:048,01;052,05; 1983d:115,05; 1983e:130,03;
1984b:027,00;033,03;042,02; 1987d:079,02
- zehazkiro. adond.** {zehazki}
1958h:099,12
- zehaztasun. iz.** exactitud, precisión. / exactitude, précision. / exactness, precision, accuracy.
1972b5:128,18; 1978a:035,02; 1983e:135,11
- zehaztu, zehazten. du ad.** detallar, precisar.
{(x)(z)ehatu}
1978a:035,07,10;044,16; 1978c:167,16; 1983e:126,03
- zein. gald. Detz.** cuál.
1958h:099,11,11;103,14;104,01,01;
1959a:125,01,03;126,09,09;127,04...(7); 1961a:060,01;
1964e:071,08; 1968c:091,02;094,04;
1968d:136,05;145,10,10;
1972b1:029,11;031,08;
1972b4:067,13;072,11,11,11...(14);
1972b5:110,16;127,08;132,09; 1978a:027,04;044,16;
1978c:171,14;
1979g:183,11; 1981c:139,14;143,03,03,05;144,06...(9);
1983a:064,01;074,02,02; 1983d:118,09; 1983e:132,04;
1984b:026,02; 1985a:109,10
1985b:191,03; 1985d:086,07
- ZEIN. junt.**
1972b0:026,10; 1978c:172,06;
1981c:140,04,12;144,07;153,03; 1983a:048,02;

- 1983d:123,06; 1983e:126,05; 1984b:025,08;033,11;
1985a:109,09;113,12
1985c:192,04; 1986c:175,02
ZEIN. *adond.* ¡cuán!
1978a:036,11; 1983d:116,07
ZEIN BERE.
1958h:101,02; 1971e:103,12; 1972b4:107,17; 1983e:129,04;
1985a:110,09;116,10; 1986c:174,16
ZEIN ERE.
1958h:100,18; 1979g:173,09; 1981c:163,12; 1985a:113,12;
1985d:080,04,04; 1986c:173,05
ZEIN... ZEIN... junt.
1968d:136,07; 1978c:168,12; 1981c:140,12;
1983a:050,08;058,10; 1984b:030,02
zein diamantezko harri*. 1972b5:127,05
zein dirudi*. 1983a:054,02
zein ere den. 1972e:160,03
zeinahi. *Detzg.* cualquier(a). {edozein}
1968d:139,10; 1971e:107,13; 1983e:135,11; 1985a:109,01
zein-nahi.
1972b4:082,09
ZEINNAHI DEN.
1971e:094,05
zeinu. *iz.* signo. / signe. / sign.
1972b3:057,14; 1972b4:074,04; 1972b5:123,13;
1981c:141,08; 1984b:028,05
zeinu idatzi. signo escrito, grafema. 1972b1:032,03
zeinu logiko-formal. signo lógico formal.
1972b4:065,08
zeken. *izond.* áspero, rudo, sórdido. {zakar}
1971e:093,04; 1972b5:119,02; 1978c:165,01
zelai. *iz.* prado.
1972b2:041,18
zelata. *iz.*
ZELATAN EGON. estar al acecho.
1964g:182,02; 1968c:094,07; 1983e:136,01
zeltiberiko. *iz.* celtibérico (hizk.). / celtibère,
celtibérique. / Celtiberian.
1978a:028,11
zenbait. *zenbtz. zehatzg.* alguno(s).
1958h:098,17;101,12,16;102,05;104,01... (6); 1959a:132,17;
1961a:047,08;051,09;055,09;058,13;059,04... (12);
1964c:072,09; 1964g:181,02; 1966a:067,03
1968c:096,02; 1968d:137,06;139,01,12;142,11;145,04... (6);
1968e:077,05; 1971e:093,02,03,08;094,01,04... (13);
1972b0:023,11;024,09;025,08;026,09;028,08;
1972b1:033,06;035,13;037,08;
1972b2:040,03;042,12,14,17;043,12... (7);
1972b3:051,04,10;054,09;055,06,09... (14)
1972b4:065,06,08;067,02;068,02,02... (34);
1972b5:111,01,04;112,06;114,02;115,08... (12);
1972e:156,07;159,02;
1975b:087,15;088,06,07;089,08;090,08... (6);
1978a:026,06,08;027,06;032,13;035,01... (12);
1978c:164,08;166,03;171,17;
1979g:175,08,20;180,04;184,14; 1981c:139,09
1983a:049,02;051,04,11,11;053,04... (17);
1983c:127,05,07;128,13;129,04;130,11... (8);
1984b:026,13;029,13;033,06;035,10;039,11... (6)
1985a:108,03;112,02;113,08;114,05; 1985b:191,14;
1985c:192,01; 1985d:075,03;076,04,09;077,09;080,02... (7);
1987d:081,12
ZENBAITETAN. *adlag.* algunas veces.
{batzu(e)tan}
1964c:072,02; 1968c:090,06; 1968d:136,16,16;141,14;
1972b4:068,02;092,09; 1972b5:118,04;125,08;
1975b:087,15; 1978a:028,14; 1981c:167,01; 1987d:081,15
ZENBAITETARAINO.
1983d:116,07
zenbaketa. *iz.* suma, cuantificación. /
quantification. / quantification.
1978c:162,05
zenbaki. *iz.* número. / número. / number, numeral.
{lumero}
1964g:179,02; 1975b:088,06;089,05; 1979d:121,02;123,04;
1985a:116,05,12; 1986c:171,10
zenbat. *gald. (izlag.)* cuánto(s).
1959a:127,13; 1961a:062,06; 1968d:139,12; 1968e:076,06;
1972b1:031,17; 1972b4:075,06;100,09,10,10;
1972b5:127,15; 1978c:170,13; 1983a:074,09; 1983f:188,09
1984b:033,05; 1987d:080,21
ZENBAT ERE... -AGO.
1961a:048,07
ZENBAT ETA... -AGO.
1968c:096,09; 1987d:080,05
ZENBATERAINO.
1968e:076,06; 1983f:188,09; 1984b:031,04
ZENBATERAINOKO. *izlag.*
1983a:054,05
ZENBATETAN. *adlag.*
1983f:188,09
ZENBATETARAINO.
1972b3:057,03
zentru. *iz.* centro. / centre. / centre.
GOIMAILAKO IKER-ZENTRU. centro de
investigación superior.
1983e:125,04
zentsura. *iz.* censura.
1978a:026,11;038,09
zentzu. *iz.* 1 significado. 2 juicio. 3 sentido
(gorputz). {1 "adiera", "esanahi"}
1958h:101,01; 1961a:056,19; 1968c:095,04,13,15;
1968d:143,05;144,07; 1971e:094,04; 1972b0:026,10;
1972b2:039,09; 1972b3:057,16;
1972b4:080,02;081,11,16;107,21; 1972b5:120,04;124,08;
1979d:122,03; 1981c:152,13;161,06; 1981f:114,04;
1983a:061,08; 1983e:131,10;135,05; 1986c:174,17
1987d:081,11
ZENTZU BEREKIN. cuasi-sinónimo.
1968c:090,06
ZENTZU BEREKO. sinónimo. {adiera
berdineko, sinonimo, zentzukide}
1971e:103,12
ZENTZUZ. *adlag.* juiciosamente.
1972e:155,13
ZENTZUZ KONTRAKO. *izlag.* absurdo,
irracional.
1972b4:081,03

- ZENTZUZKO.** *izlag.* 1 racional, juicioso.
2 (verbo) de sentido. {1 zentzudun}
1972b4:079,14;081,03; 1978a:042,02; 1978c:171,13
hitzaren zentzu. significado de la palabra.
1961a:065,03
- zentzudun. izond.** juicioso, razonable. {adinon,
zentzuzko, zuhur}
1966a:068,11; 1985a:112,05
- zentzugabe. izond.** insensato.
1972b4:081,03,03
- zentzugabekeria. iz.** insensatez.
1959a:128,17
- zentzukide (H). izond.** sinónimo. {adiera
berdineko, sinonimo, zentzu bereko}
“zentzu eta baliokide”.
1981c:154,06
- zentzuzki. adond.** juiciosamente.
1972e:155,13
- zer. gald. Detzg.** qué.
1958h:099,11;101,13;102,10;
1959a:125,02;127,07,18;128,02;129,03...(11); 1968c:095,04;
1968d:147,04;152,07,07; 1968e:075,03;
1972b0:025,12;026,11;027,07
1972b2:040,12,12,12;
1972b4:066,08;068,04;070,05,13,13...(18);
1972b5:110,02,14;113,09;115,08;122,05...(10);
1972c:158,16; 1978a:044,16
1978c:162,13;165,01,14;169,09;170,10...(9);
1979d:122,01,16;
1979g:174,02;176,10;181,04;183,14;184,14;
1981c:150,15;152,07;156,02
1981i:113,02;
1983a:049,09;053,10;055,05;068,10;069,07...(6);
1983d:121,02;123,12,12; 1983e:126,12,12,13,13;
1983f:187,03,08;
1984b:026,12;031,06,06;038,11,11;
1985a:111,07;113,04;114,01;119,01; 1985c:191,10;
1986c:174,15;175,08; 1987d:080,22
- GRAMATIKA ZER.** asunto, tema gramatical,
materia de gramática. {gramatikazko zer}
1972b1:036,11
- ZER. iz.** elemento, cosa, materia.
1972b3:061,13; 1972b4:072,13;101,10;105,06;
1978a:027,10;031,10; 1979g:173,02
- ZER-NOLAKO. izlag.** de qué clase.
1971e:107,11;108,08; 1972b4:100,09; 1983a:049,08;
1984b:028,09
- ZERA.** esto...
1972b1:032,18;033,17; 1972b2:042,16; 1972b3:059,09;
1972b5:112,14;122,05,10
- ZEREKO. izlag.** tal, lo mencionado.
1959a:130,11
- ZERTAN,**
1984b:027,00,04;030,08
- ZERTAZ.** sobre qué.
1984b:027,00
gramatikazko zer. 1972b2:043,05
zertan izan. 1984b:039,06
- zer edozer. izord.** algo. {zer-edo-zer, zerbait}
1978c:172,08
- zer-edo-zer. izord.** algo. {zer edozer, zerbait}
1985b:186,11
- zer-nolako. iz.** detalle, característica, razón.
{nondik-norako, xehetasun, n-abardura}
1978a:025,06; 1981c:165,12
- zerbait. izord.** algo. {zer-edo-zer, zer edozer}
1958h:097,02;098,12;100,15;104,13;106,10;
1959a:126,04;127,07;131,25; 1961a:050,04;060,14;
1962f:085,03; 1964c:071,03,05; 1966a:067,06;
1968c:091,04;092,08;095,19; 1968d:135,12;142,03;143,03;
1968e:075,08; 1971e:094,14;095,11,13,15;096,08...(12);
1972b0:025,04,08,08,12;026,03...(6)
1972b3:062,06;
1972b4:067,14;068,03,04;074,05;080,01...(25);
1972b5:109,07;110,10;111,02,11;116,09...(15);
1972e:157,03,04;158,13
1975b:092,02,04;
1978a:025,05;026,08;030,09;031,02;033,05...(10);
1978c:164,08,13;165,08;166,05;169,01...(11);
1979d:121,07;122,17
1979g:174,06,08;176,02;178,01,01...(7);
1981c:140,11;146,04;152,12;153,06; 1981i:111,02;
1983a:062,11,13;070,03;072,05;074,07;
1983d:122,13,13;123,05;
1983e:125,06;126,11,12;128,06,06...(12);
1983f:188,03;189,03;
1984b:026,03,08;028,10;036,04;037,05...(9)
1985a:108,15;110,12;111,08;114,03;115,05...(8);
1985b:186,03;187,10;188,10;189,04;191,08;
1985d:075,02;086,03,10
- ZERBAIT. Det.** algo, un poco. {apur bat, piska
bat}
1959a:131,03; 1968c:089,08; 1972b4:069,02;101,01
- zerbitzari. iz.** criado, servidor. {menpeko, mirabe,
morroi}
1979g:175,08; 1983a:058,16
- zerbitzatu, zerbaitza. du ad.** servir.
1984b:032,15
- zerbitzu. iz.** servicio.
1972b0:025,11
ZERBITZUZKO. izlag. utilitario, funcional. /
fonctionnel. / functional.
1972b5:128,17
- zeregin. iz.** quehacer. {eginbehar, eginkizun,
egiteko (iz.)}
1961a:059,02; 1972b4:067,02; 1978a:038,04;
1983a:047,02;058,17;068,10; 1983e:129,05
zeregin politiko sozial. 1978a:041,07

- zeren. junt.** porque.
1972b1:032,02; 1972b2:045,17; 1972b3:061,03;
1972b4:076,08;103,18; 1972b5:112,17;116,16
ZEREN ETA.
1978a:026,07
- zeresan. iz.** qué decir.
1978c:163,05; 1981i:111,09
[zer esan.]
1972b5:125,03; 1979g:178,12
[zer-esan.]
1984b:035,05
- zergatik. gald. (adond.).** por qué.
1961a:053,01;054,07;055,02; 1968d:151,04; 1972b0:026,05;
1972b1:036,02;037,13; 1972b2:043,10;045,07;
1972b3:059,11;
1972b4:073,09;081,09,09;082,02;095,07...(6);
1972b5:113,04;119,01,01;120,03;131,05;
1978c:170,10;171,13; 1981c:155,07; 1983e:135,12;
1984b:026,12;032,06;036,08;044,14
1985a:110,01;119,01; 1985d:080,11,11
zergatik eta hargatik. 1983a:051,05
- zergatik. iz.** causa, razón. {arrazoi, kausa}
1972b1:036,03; 1972b4:097,12; 1972b5:119,14
- zerikusi. iz.** relación. {harreman, ikuskizun}
1971e:094,04; 1972b2:048,05; 1972b3:055,09;060,18;
1972b5:119,07,08;124,08;127,15;128,05...(7);
1978a:041,03; 1981c:152,17; 1983a:056,01; 1983e:125,08
1985a:108,15; 1985b:193,04
[zer ikusi.]
1966a:069,06; 1968c:089,06; 1968d:144,05; 1971e:103,09;
1972b5:127,09; 1972e:159,05; 1975b:088,12; 1979g:174,01;
1985d:083,05
[zer-ikusi.]
1981c:142,09
- zernahi. Detzg.** cualquier cosa. {edozer}
1968c:094,13; 1978a:033,10; 1983a:057,07,15,15;064,15;
1984b:028,06
ZERNAHI. cualquier. {edozer}
1968c:094,13; 1978a:033,10; 1983a:057,07,15,15;064,15;
1984b:028,06
ZERNAHI ERE DEN.
1981c:140,14
- zerok. izord.** vosotros mismos.
1972b5:123,12
- zerorrek. izord.** usted mismo.
1981c:153,01
- zerrenda. iz.** enumeración, lista. {lista}
1961a:053,06;063,04; 1972b1:035,13; 1972b4:082,17;
1983e:126,11;128,02; 1984b:035,03; 1985b:185,06;
1985d:080,06,10,10; 1986c:176,03
AZKEN ZERRENDA. lista, cadena terminal. /
suite terminale. / terminal string.
1972b4:087,13
hitz zerrenda. lista de palabras.
- 1979g:179,13
hitz-zerrenda.
1961a:054,01;055,02;060,14
obra-zerrenda. lista de obras, lista
bibliográfica.
1985d:080,06
- zerri. iz.** cerdo.
1972b2:043,03
- zertxobait. izord.** un poco, una pizca, alguna
cosilla. {piska bat, zerbait}
1964c:072,02; 1971e:094,03; 1972b4:067,10;095,03;
1972b5:113,01; 1979g:184,09; 1983a:071,01;
1983d:118,02,09
- zertzelada. iz.** 1 aclaración, comentario, matiz.
2 acotación (antzer.).
1981c:137,07;145,11; 1987d:081,04
elkarrizketaz kanpoko zertzelada. acotación al
margen del diálogo (antzer.). 1984b:034,06
- zeru. iz.** cielo.
1961a:052,10; 1984b:032,15;034,09
- zerutar. izond.** celeste.
1972b5:130,07
- zezen. iz.** toro.
1983d:121,03; 1985b:187,08
- zibernetika. iz.** cibernética. / cybernétique. /
cybernetics.
1968c:093,10
- zibil. izond.** civil.
1978a:039,05
- zibilizatu. izond.** civilizado.
1972b5:112,07
- zibilizazio. iz.** civilización. / civilisation. /
civilization, culture.
1972b1:033,01
mendebaleko zibilizazio. civilización occidental.
1972b5:117,09
- zientifiko. iz.** científico.
1972b4:069,03,04
- zientzia. iz.** ciencia. {jakite, jakintza, jakiunde}
1972b0:023,05,07,08; 1972b1:029,10; 1972b3:057,04;
1972b4:070,05,05,06,11;071,22; 1972b5:111,03;128,16
zientzia bidez. 1972b4:071,19
zientzi-moduko. 1985a:110,10
- zifra. iz.** cifra. / chiffre. / number (symbol),
numeral, cipher, cypher.
1971e:102,13
- zifratu. izond.** cifrado.
1972b3:052,16
- zigilu. iz.** impronta, sello.
1972b4:108,04
- zikindu. du ad.** ensuciar.
1978c:162,10

zilegi. izond.ZILEGI IZAN. zaio.da.du *ad.* ser lícito.

{bidezko izan}

1958h:098,17; 1959a:132,20;

1968d:141,13;142,14;147,10;150,02;152,09;

1972b3:051,05;058,15; 1972b4:068,03; 1972b5:118,05;

1978a:034,06; 1979g:179,03

1981c:150,14;152,13;154,11;157,03;

1983a:051,09;062,02,05; 1983d:122,13; 1984b:032,10,10;

1985b:186,11; 1985c:192,04; 1986c:175,06

zilipurdika. adond. cabeza abajo, patas arriba.

1985a:112,07

zimendarri. iz. {zimendu, zimentarri}

1972b2:039,07

zimendu. iz. cimientto, basamento. {zimendarri,

zimentarri}

1961a:061,09; 1972b4:069,11; 1972b5:121,01

zimentarri. iz. {zimendarri, zimendu}

1983a:068,08

zimurtu. dio ad. arrugar, fruncir.*kopeta zimurtu.* fruncir el ceño. 1981c:145,04**zin. iz.**ZINETAKO. *izlag.* verdadero. {benetako, egiazko, zinezko}

1959a:132,21; 1968c:093,04; 1972b5:124,18;

1978a:026,10;033,07; 1981c:148,12

ZINETAN. *adond.* de veras, en verdad.

{benetan, egiaz(ki), zinez}

1961a:047,12; 1968c:089,09; 1972b4:103,19;

1972b5:116,10; 1972e:159,01; 1978c:165,08; 1981i:113,10;

1984b:025,07;041,05; 1985c:194,04; 1985d:077,05

ZINEZ. *adond.* {zinetan}

1966a:067,09; 1972b4:075,03; 1983a:051,09

ZINEZKO. *izlag.* {zinetako}

1959a:132,06

zinetako jatorri. origen verdadero. 1985a:107,10**zinta. iz.** cinta magnetofónica.

1983e:133,03;135,04

zintzilik. adond. colgando.

1983a:066,06

zintzo. izond. fidedigno, formal.

1964c:071,12; 1978a:040,02

ziri. iz.

ZIRIA SARTU. engañar.

1964g:179,02,02;182,05; 1972b1:033,08

zirika. adond. azuzando, tentando.

1972e:156,05

zirikatu, zirikatzen. du ad. azuzar, tentar,

revolver.

bazterrak zirikatu. 1983a:064,10

zirikatzaile. iz. azuzador.

1985d:086,12

zirrara. iz. conmoción, emoción, estremecimiento, temblor. {dardara}

1985a:118,13

zirritu. iz. resquicio. {tarte}

1958h:100,07; 1961a:055,06

zirt edo zart egin. du ad. decidir. {erabaki}

1979d:122,04

ziur. izond. seguro. {segur(u)}

1966a:069,08

zoko. iz. rincón. {txoko, xoko}

1964g:182,04; 1972b2:047,03; 1972b4:077,11;

1984b:035,06

sukalde zoko. rincón de la cocina.

1968c:091,01

zokoratu, zokora. da-du ad. arrinconar. {baztertu,

saihestu, zokoratu}

1964c:071,11; 1978a:028,04; 1979d:123,10

zokoratuxe. 1983a:066,02; 1985d:078,02**zor. iz.** deuda.

1964c:071,03; 1966a:069,05; 1972b4:097,03,04;

1981i:111,02,02; 1983a:060,01; 1984b:031,07;

1985b:185,03; 1985c:192,04; 1985d:080,04

ZOR IZAN, ZORKO. dio.du.zaio *ad.* adeudar, deber.

1958h:097,02,05;105,05;

1961a:048,02,20;050,07;054,05;061,05; 1964c:072,01,06;

1968d:150,17;153,06; 1972b2:040,01;

1972b4:089,01;096,11;099,20,20

1972b5:114,09;132,12; 1972e:155,13; 1978a:032,06;041,04;

1978c:163,06; 1979d:121,08; 1981c:147,02;166,15;

1983d:116,02; 1983e:128,06;135,12; 1983f:188,01;

1984b:027,03;032,01;037,07;045,13; 1985a:116,15;

1985b:185,02; 1985d:083,07; 1986c:172,08

ZORRETAN. *adlag.* en deuda.

1958h:098,05; 1961a:061,08; 1964c:071,02; 1984b:031,06

zordun. izond. deudor.

1966a:068,14; 1968d:148,05,05

zori. iz. destino, suerte. {bentura, halabehar,

mentura}

1978a:041,08; 1978c:170,11

ZORIAN, -(Z)EKO. a punto de. {-t(z)eko

punttuan}

1958h:098,06

zorigailtz. iz.ZORIGAITZEKO. *izlag.* desafortunado,

desgraciado.

1983a:059,06

zorigaizto. iz.ZORI GAIZTOZ. *adlag.*

1978a:044,12

ZORIGAIZTOAN. *adlag.* desgraciadamente.

{damurik, zorigaiztoz, zoritxarrez}

1978c:162,06;170,01

- ZORIGAIZTOZ.** *adlag.*
1971e:106,05
- zoriontsu.** *izond.* feliz.
1972b3:052,07
- zorion.** *iz.* felicidad, fortuna.
1961a:056,16; 1964c:071,04;073,06
ZORIONEKO. *izlag.* afortunado, dichoso.
1961a:056,15; 1966a:067,10; 1968c:091,11; 1979g:174,06;
1981c:153,05; 1983e:132,05; 1984b:042,14
ZORIONEZ. *adlag.* afortunadamente,
por suerte. {beharrik}
1958h:098,16; 1961a:056,04; 1968c:096,07; 1971e:106,05;
1972b3:059,07; 1983e:133,01; 1985b:193,07
[zori on.]
1971e:094,03
- zoritxar.** *iz.*
ZORITXARREZ. *adlag.* desgraciadamente.
{damurik, zorigaiztoan, zorigaiztoz}
1978a:028,11; 1984b:025,08;040,11
- zoro.** *izond.* loco. {ero}
1981c:159,03
- zorro.** *iz.* bolsa.
1983f:188,09
- zorrotz.** *izond.* 1 afilado. 2 estricto. 3 fino. 4 agudo.
/ 4 aigu. / 4 acute, sharp.
1958h:099,02; 1964c:072,04,07; 1968d:143,02;
1971e:098,02; 1972b3:055,20; 1972b4:070,08;099,17;
1972b5:120,08;125,11; 1979g:180,06; 1981c:139,10;144,07
1984b:029,14;037,04; 1985a:108,20;112,03
- zorrozki.** *adond.* estrictamente.
1968d:138,14;149,05; 1971e:107,10;
1972b4:088,01;094,14;098,07,07;108,02; 1979g:174,02;
1981c:159,02
- zorroztasun.** *iz.* 1 agudeza. 2 acuidad. / 2 acuité. /
2 acuteness, sharpness.
1972b5:125,09; 1978a:035,04
- zorroztu, zorrozten.** *ad.*
zorroztu. *dio ad.* increpar.
1964g:181,01
zorroztu. *du ad.* 1 aguzar (el ingenio).
2 dirigir (la mirada).
1971e:109,16
begiak zorroztu. 1971e:109,16
endelegua zorroztu. 1978a:031,11
- zotz.** *iz.* palillo.
1972b4:098,16
- zu.** {zub}
1971e:108,02
- zu.** *izord.* usted.
1959a:133,06,07; 1964g:179,03; 1972b5:109,07
- zub.** (Zuberoako euskalkia adierazteko laburdura).
1971e:098,07,07; 1979g:181,08
- zuberuera.** *iz.* dialecto suletino. / souletin. /
Souletin.
1972b2:041,14
- zuberotar.** *izond. eta iz.* suletino (pop.).
{xuberotar}
1961a:061,07; 1978a:027,01; 1983a:056,05
- zubi.** *iz.* puente.
1972b3:059,01; 1979g:183,01
Irungo zubia. 1972b5:124,09
- zubigintza.** *iz.* intermediación. / compromis. /
compromise. {"erdibide", "compromise"}
1983d:119,01; 1984b:039,10
- zuek.** *izord.* vosotros.
1959a:130,08; 1972b0:024,15,16;025,01;027,14;028,02;
1972b1:030,13;036,15; 1972b2:041,18;046,05,12;
1972b3:052,02;059,11; 1972b4:088,03;
1972b5:113,09;122,10;124,08
- zuhur.** *izond.* sensato. {adinon, zentzudun}
1972b4:080,05;086,13; 1978a:030,01
- zuhurki.** *adond.* sensatamente. {zentzuz}
1983d:116,03
- zulatu, zulatzen.** *du ad.* agujerear, perforar.
1978a:036,02;037,02
- zulatzaile.** *izond.* agujereador.
1975b:091,01
- zulo.** *iz.* agujero, cavidad, orificio. {xulo}
1958h:105,12; 1984b:039,03
KONTRAKO EZTARRI ZULO. orificio
traqueal.
1972b4:078,09
- zumaiar.** *izond.* natural de Zumaia.
1972b1:035,02
- zuraje.** *iz.* maderamen.
1985d:079,05
- zuri.** *izond.* blanco. {xuri}
1972b4:107,19
- zuritu, zuri, zuritzen.** *du ad.* excuspar.
1961a:061,06; 1964g:179,02; 1968c:090,11; 1983d:123,13;
1984b:031,04
- zurrunbilo.** *iz.* confusión, remolino.
1972b4:094,08
- zurrundu.** *du ad.* endurecer, complicar. {zaildu}
iritziak zurrundu. 1981c:165,10
- zurztasun.** *iz.* orfandad. {"ahaiderek ez"}
1985d:086,02
- zutik.** *adond.* de pie, erguido. {xut}
1983a:050,15;058,02
- zuzen.** *izond.* 1 correcto. 2 derecho, directo. 3 recto.
/ 2 direct. / 2 direct. {1 egoki, gramatika
legezko}
1958h:106,09; 1959a:127,14,14;
1968d:139,03;151,03;152,08; 1971e:094,13;110,01;
1972b0:027,15; 1972b1:032,14; 1972b2:044,20;049,06;

1972b3:059,07,09
1972b4:071,01;079,16;080,02;098,08;105,03...(6);
1972b5:125,05;127,15; 1972e:155,04;159,04;
1978a:034,09;037,04; 1978c:163,08;165,09
1979d:122,04;
1981c:137,03;144,06;148,12;150,02;152,03...(6);
1983a:055,01;062,14; 1983d:117,02;118,08;123,08;
1983e:128,13; 1983f:187,03
1984b:026,09;031,05;035,09; 1985a:111,01;115,09;
1985d:087,04; 1986c:172,11

ZUZEN. adond. rectamente, correctamente.

{xuxen}

1961a:050,04;056,07; 1968c:090,01,01;
1968d:137,05;139,02; 1971e:105,06;107,14; 1972b2:041,13;
1972b4:076,11; 1972e:155,08; 1978c:167,12; 1979g:183,14
1981c:139,12;146,05; 1981i:112,09; 1983d:119,02;
1983e:128,10; 1983f:190,13; 1985a:116,11;117,09;
1985b:190,01;192,10; 1985e:191,02

ZUZEN IBILI. acertar, andar atinado.

1972b2:041,02; 1972b4:073,11; 1979g:177,03;
1983e:134,14; 1984b:034,01

ZUZENEAN. adond. directamente. {zuzenka}

1978a:038,04; 1979g:176,03;178,07; 1981i:113,16;
1983a:047,05;058,07;072,05; 1983e:132,03; 1984b:026,01;
1987d:080,24

zuzen-bihurri. izond. derecho y torcido.

1985b:186,11

zuzenbide. iz. ley, derecho.

1972b4:077,11; 1975b:091,02; 1985b:186,04

ZUZENBIDEZ. adlag. por derecho.

1972b4:096,11

zuzendu, zuzentzen. du ad. 1 corregir, enderezar.

2 dirigir, encaminar. {2 jo 1}

1961a:049,09;055,11,15; 1964c:072,14;073,07;
1968e:075,09; 1972b3:057,17;062,09; 1972b4:071,21;
1978a:029,08; 1981c:137,03,03; 1983a:060,12;061,04;
1983d:118,06; 1984b:028,02

zuzenka. adond. directamente, rectamente.

1983a:050,16

zuzenketa. iz. corrección. / correction. / correction.

1983d:118,07,08

zuzenki. adond. correctamente. {xuxen}

1961a:059,05; 1981c:151,09;166,11; 1983a:074,06

zuzperraldi. iz. reanimación, recuperación,
restablecimiento. {buru-jasotze, goraldi}

1978a:037,15

I-EMENDAKINA

- "behavior"**. {"portaera"}
 1985a:117,06
- "break"**. {"eten"}
 1981c:142,03
- "caesura"**. {"ebakidura"}
 1981c:142,03
- "casuistry"**. {"kasuistika"}
 1985c:191,06
- "chapurreado"**. {"ahuntz-erdara",
 "asta-euskara"}
 1985a:114,03
- "cleft sentence"**. {"perpauis erdibitu"}
 1981c:158,11
- "competence"**. {"gaitasun"}
 1972b4:074,11,15;075,02,05;095,11,12; 1985a:110,14
- "complemento directo"**. {"osagarri zuzen"}
 1972b1:029,13
- "compromise"**. {"zubigintza"}
 1983d:118,01
- "conductismo"**. {"behaviorism"}
 1972b3:056,17
- "conjunto"**. {"multzo"}
 1968c:090,10
- "décalage"**. {"bitarte"}
 1972b4:101,06
- "elemento inquirido"**. {"galdegai"}
 1981c:146,10
- "ensemble"**. {"multzo"}
 1968c:090,10
- "expressif"**. {"adierazkor"}
 1968d:140,12
- "factor recesivo en la transmisión"**.
 1978a:044,02
- "finite state automaton"**. {"egoera jakinak dituen
 automata"}
 1972b4:083,05
- "fronting"**. {"aurreratze, aitzinatze"}
 1981c:159,04
- "general"**. {"erabateko"}
 1968e:075,07
- "gramma"**. {"letra"}
 1972b1:031,12
- "hiatusstilgend"**. {"erdibideko hotz"}
 1983e:127,08
- "indicateur syntagmatique"**.
 1972b4:086,05
- "immediate constituent analysis"**.
 1972b4:082,13;084,14
- "instance du discours"**.
 1971e:101,13
- "instance du récit"**.
 1971e:101,13
- "intellectus agens"**.
 1985d:082,03
- "intonation"**.
 1981c:137,07
- "jazykovedenie"**. {"linguistika",
 "izkuntz-jakintza"}, hizkuntz-jakite)
 1968c:090,08
- "jazykoznanie"**. {"linguistika",
 "hizkuntz-jakintza"}, hizkuntz-jakite)
 1968c:090,08
- "kernel sentence"**. {"muin esaldi"}
 1972b4:088,12
- "la expresión"**.
 1972b4:067,02
- "la présente instance de discours"**.
 1972b4:104,06,06
- "langue"**. {"hizkuntza"}
 1972b3:052,14; 1972b4:095,12; 1985a:110,14
- "Left Dislocation"**. {"ezker aldera destokitze"}
 1981c:160,01
- "Linguistik"**. {"linguistika",
 "hizkuntz-jakintza"}, hizkuntz-jakite)
 1968c:090,08
- "linguistique générale"**.
 1972b4:097,15
- "Lingüística comparada"**.
 {"hizkuntz-konparazio"}
 1972b2:039,07
- "lingvistika"**.
 1968c:090,08
- "marcador de frase"**.
 1972b4:086,05
- "Mengenlehre"**. {"multzo-teoria"}
 1968c:090,10
- "mentalidad prelógica"**. {"logika aurreko
 pentsamendu"}
 1972b5:111,05,08
- "mind"**. {"gogo"}
 1985a:117,07
- "modo fortuito"**.
 1981c:161,10
- "no terminal"**. {"azkenurren"}
 1972b4:078,11
- "parole"**. {"hizketa"}
 1972b3:052,14; 1972b4:095,11; 1985a:110,14
- "phonological component"**. {konponente
 fonologiko}
 1972b4:100,06
- "phrase marker"**. {"arbola"}
 1972b4:086,05
- "pitch"**. {"azentu"}
 1981c:137,07
- "primitivo"**.
 1972b5:113,15;114,01
- "recursive element"**. {"berrizkatzaile"}
 1972b4:078,14
- "rhema"**. {"rema", "galdegai"}
 1981c:152,18
- "salua veritate"**. {"egia salbu"}
 1972b4:091,10
- "set theory"**. {"multzo-teoria"}
 1968c:090,10

- "signifiant"**. {"adierazle"}
1972b3:057,14
- "signifié"**. {"adierazi"}
1972b3:057,14
- "Sprachwissenschaft"**. {"linguistika",
"hizkuntz-jakintza", "hizkuntz-jakite"}
1968c:090,08
- "standar average European"**.
1968d:153,04
- "stress"**. {"azentu"}
1981c:137,07
- "structura"**. {"egitura", "egitamu"}
1968c:091,10
- "tácito"**.
1971e:107,01
- "temps de narration"**.
1971e:101,15
- "teorija mnozhestv"**. {"multzo-teoria"}
1968c:090,10
- "terminal"**. {"azken"}
1972b4:078,11
- "thema"**. {"topic", "mintzagai"}
1981c:153,02
- "topic"**. {"thema", "mintzagai"}
1981c:153,02
- "transformation"**. {"antzaldatze"},
{"formaldatze"]}]
1971e:106,06
- "transformation[[al] grammar"**. {"gramatika ( )
eta aldatzaile"}
1968c:093,08
- "underlying"**. {"azpian datzan"}
1971e:107,01
- "undistinguished service prosa"**. {"kolore eta
garraisia gabeko prosa", "zerbitzuzkoa"}
1972b5:128,18
- "Urpflanze"**.
1985d:083,05
- "Ursprache"**.
1985d:082,07;083,05

"a contrario".
 1972-1973
 "a plus hope".
 1954-1973
 "ah ooo".
 1972-1973
 "à un dixième".
 1953-1973
 "à hoc".
 1973-1973
 "ad libitum".
 1972-1973
 "à terre perennit".
 1964-1973
 "aliquid stat pro aliquo". ["apetiko adierciak
 apozten ez den adientzia alipaten du"].
 1972-1973
 "Anden Régime".
 1962-1973
 "amur mirabilis".
 1964-1973
 "avant le mot".
 1972-1973, 1962-1973
 "bachillerato radiofónico".
 1972-1973
 "barcelon".
 1972-1973
 "bebetriak".
 1953-1973
 "big bang".
 1953-1973
 "bontate".
 1972-1973
 "brûler les étapes".
 1962-1973
 "cauchy". ["Beata beata"]
 1962-1973
 "ca' exochon". ["ca' exochon"]
 1953-1973
 "candide sine qua non".
 1973-1973
 "cava mica sulla".
 1972-1973
 "Cantación memoriae".
 1962-1973
 "de facto".
 1972-1973, 1962-1973
 "de iure".
 1972-1973
 "de unal hoga".
 1953-1973
 "de unal re scibil".
 1953-1973
 "deteriora sequi". ["jakinara gurena bea-
 rik"]
 1962-1973
 "dies perdens".
 1972-1973
 "esprit du peuple".

1972-1973
 "et sic de eorum".
 1972-1973
 "eukalioa fedodua". ["Tueria ca'fisa"]
 1953-1973
 "ex America septentrionali lux".
 1953-1973
 "ex ubi".
 1972-1973
 "ex tempore".
 1972-1973
 "gracia et barbaris, sapientibus et
 insipientibus".
 1953-1973
 "in abstracto".
 1953-1973
 "in preceptis".
 1972-1973
 "juntas ludex".
 1972-1973
 "L'Esprit".
 1972-1973
 "L'Esprit du choix". ["L'Esprit du choix"]
 1953-1973
 "mouvement".
 1972-1973
 "nata bene".
 1962-1973
 "nata pectus".
 1953-1973
 "nata".
 1972-1973
 "pau".
 1972-1973
 "plus hope".
 1972-1973
 "pour épaier le bougre".
 1953-1973
 "pro domo".
 1972-1973
 "quod semper, quod ubique, quod ab omnibus".
 ["daicron lekuk daicron"]
 1972-1973
 "radial".
 1953-1973
 "satis unal, satis nullus".
 1972-1973
 "the wonderful invention".
 1953-1973
 "types epourant".
 1972-1973
 "un point c'est tout".
 1972-1973
 "univ".
 1972-1973
 "valls noll".
 1972-1973

II-EMENDAKINA

- "a contrario".
 1978a:040,01
- "a pious hope*?".
 1981c:147,01
- "ab ovo".
 1972b4:097,01
- "ab uno disce omnes".
 1985b:191,02
- "ad hoc".
 1979g:176,12
- "ad libitum".
 1972b4:089,01
- "aere perennius".
 1964c:072,05
- "aliquid stat pro aliquo". {"ageriko adierazleak agertzen ez den adierazia aipatzen du"}.
 1972b3:057,17
- "Ancien Régime".
 1983a:069,04
- "annus mirabilis".
 1961a:052,11
- "avant le mot".
 1972b4:102,06; 1985d:082,05
- "bachillerato radiofónico".
 1972b4:073,07
- "baratineur".
 1972b3:059,10
- "Belletristik*?".
 1985a:110,07
- "Big bang*?".
 1985a:112,05
- "boutade".
 1972b5:126,03
- "brûler les étapes*?".
 1981c:138,10
- "casually". {"bestela bezala"}
 1981c:148,04
- "cat'exochen". {kat'exokhen}
 1985d:075,09
- "conditio sine qua non*?".
 1979g:183,04
- "cum mica salis".
 1972b2:040,06
- "dammatio memoriae".
 1983a:074,12
- "de facto".
 1972b3:060,05;063,04,04; 1983f:189,07
- "de iure".
 1972b3:063,04,04
- "de omni lingua".
 1983a:048,11,11
- "de omni re scibili".
 1985a:111,13
- "deteriora sequi". {"jakinaren gainean besterik irakastea"}
 1981c:152,03
- "épea pteróenta*?".
 1972b4:099,08
- "esprit du peuple".
 1972b5:122,07
- "et sic de ceteris".
 1979d:122,07
- "euskaldun fededun". {"fuerista carlista"}
 1983a:068,12
- "ex America septentrionali lux".
 1984b:040,02
- "ex nihilo".
 1978a:041,11
- "ex tempore".
 1978c:164,01
- "graecis ac barbaris, sapientibus et insipientibus".
 1958h:101,06
- "in abstracto".
 1959a:130,19,19
- "in promptu".
 1978c:164,01
- "iustus iudex".
 1971e:094,11
- "kat'exokhén". {cat'exochen}
 1983f:189,06; 1984b:044,08,08
- "knjaz".
 1972b3:055,03
- "l'embarras du choix*?". {"aukeraren maukera"}
 1983e:129,10
- "minimi momenti".
 1972b4:067,11
- "nota bene".
 1986c:170,15
- "noús poiêtikós*?".
 1985d:082,03
- "outsider".
 1972b4:096,09
- "pin-up".
 1972b3:061,14
- "pious hope".
 1972b2:047,13
- "pour épater le bourgeois".
 1984b:039,16
- "pro domo".
 1972b4:098,10,10
- "quod semper, quod ubique, quod ab omnibus".
 {"datorren lekutik datorrela"}
 1978a:042,02
- "stadial'nost".
 1985d:082,05
- "testis unus, testis nullus*?".
 1985b:194,01
- "the wonderful seventies".
 1985d:081,05
- "tópos epiourámios".
 1972b4:095,14
- "un point c'est tout*?".
 1972e:156,04
- "uomo universale".
 1979g:184,02
- "velis nolis".
 1972b1:033,06

- Abando.**
1975b:087,14
- Aezkoa.**
1971e:104,15;105,03;107,13;108,10; 1983d:121,14
- Afrika.**
1972b2:045,14; 1972b4:070,08,08; 1972b5:120,07;131,13
1978a:029,09
- Afrika erdi.** Africa central.
1972b2:045,17
- Aizkorri.**
1968d:138,12
- Akitania.** Aquitania.
1978a:033,08
- Alejandria.** Alejandría.
1972b1:032,14
- Alemania.**
1961a:050,06;061,02; 1972b2:047,05,06; 1972b5:122,03
- Alemania garaia.** Alta Alemania.
1972b2:047,06; 1979g:186,03
- Alpeak.** Alpes.
1972b2:045,06
- Altsasu.**
1971e:104,12,13; 1983d:122,03
- Altsu.**
1983d:122,03
- Amerika.** América.
1972b4:070,01
- AMERIKETAKO.**
1972b5:132,04,07
- AMERIKETAN.**
1972b3:055,07; 1972b4:082,13; 1978a:029,07; 1985a:117,08
1985d:084,04
- AMERIKETARA.**
1972b1:035,14; 1972b2:045,14; 1985a:108,06
- Amezqueta.**
1981c:146,04
- Amikuze.**
1985b:190,04
- Apodaka.**
1981i:113,11,13
- Araba.**
1971e:095,09;098,11; 1978a:032,13;033,06;035,05
1981i:111,03;113,11;114,09; 1983a:053,06,08;054,02
1983d:117,09; 1984b:041,11
- Araba-Gipuzkoa.** Alava y Guipúzcoa.
1971e:099,01
- Aragoi.** Aragón.
1961a:060,11
- Arantzazu.**
1978a:042,06;
1978c:161,01,07;162,02;163,03;164,09,15;167,15;168,03,03,
05;170,12;171,07; 1984b:038,09
- Aratondo.**
1981c:162,06
- Asia.**
1972b1:035,11
- Asteasu.**
1959a:133,07,11; 1983e:133,10; 1984b:033,06;043,01
- Australia.**
1972b5:114,02;116,12; 1985d:081,10
- Austria.**
1985a:111,12
- Avila.**
1972b2:043,19;044,01
- Azkoitia.**
1983a:055,07;057,01
- Babel.**
1968c:093,12; 1972b5:125,08; 1984b:028,01;036,10
- Baiona.**
1968d:137,02;139,06;140,02,04;142,07;149,10;150,01
1972e:155,02;160,09; 1985a:107,03
- Bakaiku.**
1983d:122,03
- Basaburua.**
1961a:049,06
- Baztan.**
1971e:103,04;104,05; 1983d:121,14;122,04,05; 1985a:107,03
- Beintza-Labaien.** Beinza y Labayen.
1958h:104,13
- Bera.**
1971e:103,02; 1983a:055,07
- Beraskoiz.** {"Beraskoitz"}
1958h:105,19
- Bergara.**
1978c:161,01; 1983a:058,04;070,04; 1983f:190,08
1985b:189,04
- Berlin.**
1983a:073,13
- Beterri.**
1959a:130,12; 1968d:142,10; 1978c:168,07; 1981c:138,05
1983a:060,16
- Bezkoitze.** {"Beraskoiz"}
1958h:105,19
- Biarno.** Bearn.
1978a:032,03
- Bidasoa.**
1959a:127,05;131,13; 1961a:049,10; 1966a:068,13
1968d:142,10; 1972e:158,11; 1978a:038,07; 1983d:123,05
- Bilbao.** {Bilbo}
- Bilbo.**
1961a:066,07; 1964g:179,03; 1966a:067,03; 1968d:136,06
1972e:158,10; 1978a:026,10,10;028,09; 1979g:182,06
1983a:054,01;067,09; 1983f:188,06; 1984b:038,09
- Bilbo-Donostia.** Bilbao y San Sebastián.
1983a:069,08
- Bizantzio.** Bizancio. {Bizanzio}
1978a:031,04
- Bizanzio.** Bizancio. {Bizantzio}
1972b5:131,05
- Bizkaia.**
1958h:102,05;104,01; 1959a:133,22;
1961a:054,04;057,19;058,03,09;066,09
1968d:139,04,05;145,07;
1971e:095,07;096,14;100,10;101,02;103,01;104,09,18;105,09
1972b2:042,08,11,14; 1972b3:056,12; 1972b4:104,04
1972e:159,02; 1978a:035,07;036,02; 1983a:059,14;060,15
1983e:132,04; 1984b:040,14

- Bost Hiriak.**
1958h:104,07
- Botorrita.**
1978a:028,09
- Bremen.**
1968d:141,13
- Buenos Aires.**
1978a:037,10
- Burgi.**
1978a:035,03
- Burgos.**
1978a:033,09; 1986c:177,02
- Cadagua.**
1981i:112,09
- Cádiz. Cádiz.**
1983a:068,01
- Castil de Peones.**
1981i:113,05
- Ciempozuelos.**
1978a:026,11
- Ciudad Rodrigo.**
1983a:070,04
- Darmstadt.**
1961a:050,06
- Divina.**
1981i:111,08,08,09;112,01
- Domeño.**
1978a:034,04
- Donemiliaga. San Millán.**
1981c:155,05
- Donibane.**
1961a:047,06;048,15; 1986c:171,03
- Donostia.**
1961a:052,11; 1972e:155,03; 1979d:123,01;
1983a:056,07;069,04;070,07;072,12;073,06
1983d:118,04;119,11;121,03; 1984b:034,02;040,03
1985b:189,03; 1985d:077,11
- Donostialde. comarca de San Sebastián.**
1983a:062,17
- Dublin.**
1978a:044,17
- Durango.**
1983a:070,04; 1985b:189,03
- Ebro.**
1978a:034,07
- Elbetea.**
1983d:122,04
- Elkano.**
1971e:107,17
- Eluate. {Eluete}**
1983d:122,04
- Eluate. {Eluate}**
1983d:122,04,04
- Enkartazioak.**
1978a:035,07
- Erkoreka.**
1981i:112,04
- Errenderia,].]. {Errenderia}**
1972b0:028,17
- Errenderia. {Errenderia, *Orereta*}**
1958h:102,12;103,13; 1961a:059,04; 1972e:160,11
1981c:138,05,05;141,03;148,04;161,04; 1983d:119,08
1984b:040,04; 1985b:189,03; 1986c:171,11,14,15;172,07
- Errioxa. Rioja.**
1978a:033,09
- Erro.**
1971e:108,10
- Erroma. Roma.**
1959a:130,08; 1972b1:034,21;035,09;037,15; 1978a:031,04
1979g:180,07; 1985d:086,06
- Errongari. {Erronkari}**
1968d:138,03; 1971e:103,09;105,06
- Erronkari. {Errongari}**
1958h:103,09;105,04,10; 1961a:066,04,05;
1978a:034,09;035,03
1981c:140,09; 1983d:118,13;121,16;122,13
- Errusia. Rusia.**
1972b3:055,03; 1972b5:113,07
- Espainia. España.**
1966a:069,10; 1972b2:047,01;
1972b3:055,03;057,09;061,03,04,05,08
1972b4:066,01;091,05; 1972b5:122,16; 1978a:039,01,02
1983a:048,11;051,13;053,04;058,09;065,02;068,07
1985a:116,06
- Estatu Batuak. Estados Unidos. {USA}**
1978a:032,01; 1985a:111,06
- Etxalar.**
1971e:103,06
- Europa.**
1968c:090,08; 1968d:141,07; 1971e:094,06;
1972b1:034,19;035,11
1972b4:065,05;070,02; 1972b5:113,03;114,15;117,04;124,14
1978a:029,09;030,12;
1983a:048,09,09;057,13,16,17,17;058,03
1985a:111,02,12
- Euskal herria.**
1972b0:023,09; 1972b2:048,13
- Euskal Herria.**
1983e:125,04; 1985a:108,15
- Euskal-Herria.**
1958h:097,02
- Euskalerrria.**
1959a:126,04;131,08;133,17
- Euskalherria.**
1978c:163,06; 1979g:181,10
- Frantzia. Francia. / France.**
1972b3:052,07; 1978a:039,02,05;
1983a:051,13;052,02;058,09
1983e:134,13
- Gales.**
1972b5:124,12
- Gasteiz.**
1978a:035,09;037,16; 1983a:072,10;073,04,05;
1984b:030,13;039,01
- Gaztela. Castilla.**
1961a:060,11,11
- Gaztela Zahar. Castilla la Vieja.**

- 1972b2:047,03
- Georgia.**
1979d:122,16
- Gernika.**
1961a:057,05; 1981i:112,04
- Gesalaz.**
1984b:042,02
- Ginebra.**
1972b3:051,12; 1985a:111,02
- Gipuzkoa.**
1958h:102,05; 1959a:130,12,12;
1968d:138,10;142,10;146,08;149,11;150,15,15
1971e:098,11,14;099,01; 1972b2:042,11;
1972e:158,02,03,06,06,07
1983a:059,14,14;060,15;062,08; 1985b:187,04
- Gipuzkoa-Nafarroa.** Guipúzcoa y Navarra.
1972b4:067,07
- Goierri.**
1968d:143,06
- Grezia.** Grecia.
1972b2:047,08; 1972b4:096,15; 1978c:172,09; 1983a:061,01
- Haiti.** Haití.
1972b2:046,02
- Hernani.**
1984b:040,01
- Hernalde.**
1984b:042,06
- Himalaya.**
1972b2:045,06
- Hispania zahar.** Hispania antigua.
1972b1:031,13
- Hondarribia.** {Ondarribia}
1983a:055,07
- Iluberri.**
1983d:118,11,11
- India.** India. {Indiak}
1972b4:070,08;091,04;096,14,15;100,05
- Indiak.** India. {India}
1972b5:131,12
- Ingalaterra.** Inglaterra.
1961a:048,13; 1972b2:047,07; 1972b5:110,19
- Ipar Amerika.** América del Norte.
1972b5:109,06;122,08; 1978a:029,08
- Ipar-Ameriketán.** [En] América del norte.
1968c:096,02; 1972b3:056,14
- Ipar Euskal Herria.**
1978a:036,01
- Iparralde.**
1978a:029,09; 1983a:052,12; 1984b:029,12
- Iratxe.**
1983d:123,09
- Iruina.**
1983d:123,04
- Iruinea].** {Iruñea}
- Iruñea.**
1978a:033,06
- Irun.**
1958h:104,07; 1978a:033,06,06; 1985b:189,03
- Irunberri.**
1983d:118,13,13
- Irunia.**
1983d:117,03
- Iruña.**
1978a:033,06,06;
1983d:115,11;116,09,11;117,01,01,01,01,03,09,09;118,03,
03,05;120,09,10;121,05,05,07,11,16,16;122,12,12
- Iruñea.**
1971e:100,01; 1978a:035,08; 1981c:150,09;
1983a:056,04;072,10
1983d:118,07;119,02,02,08;120,02;122,07
- Iruñerri.**
1958h:105,11; 1983a:054,01
- Italia.**
1972b3:055,04; 1978a:028,05
- Iturri zabaleta.**
1981i:113,16
- Izaba.**
1958h:105,06,07; 1983e:133,01
- Jugoslavia.** Yugoslavia.
1978c:172,09
- Kapernaum.** Cafarnaún.
1984b:034,09
- Katalunia.** Catalunya.
1978c:164,17;165,09
- Kaukaso.** Cáucaso.
1978a:029,09; 1985d:084,06
- Kopenhage.** Copenhague.
1972b3:054,07;056,03
- Labaien.**
1958h:104,13
- Lakabe.**
1983d:117,01,01,01,01,01
- Lapurdi.**
1958h:104,01; 1968d:147,07; 1978a:032,07;037,06
1978c:168,11; 1983a:055,03,06
- Latadi.**
1983d:122,05
- Latadia.**
1983d:122,05
- Legasa.**
1983d:117,01,01,01,01
- Leire.**
1983d:117,04;123,09
- Leitza.**
1958h:098,13;106,12; 1985a:107,09;108,10
- Lekaroz.**
1978a:039,03
- Lekeitio.**
1961a:057,05; 1971e:103,09
- Lekunberri.**
1984b:033,06
- Lizarra.**
1978a:035,06
- Lizarrerri.**
1983d:121,07
- Londres.**

1961a:055,09;057,02; 1985d:081,01,01

Luca.

1961a:054,05

Madrid. {Madril}

1961a:051,13; 1972b4:086,12

Madril. Madrid. {Madrid}

1979g:177,11; 1983a:064,15

Manila.

1972b4:081,08

Markina.

1961a:057,05

Maule.

1983d:118,04

Mena.

1981i:112,13

Mendebaleko Europa. Europa occidental.

1972b1:032,16

Mendiola.

1981c:162,12

Mexiko. Méjico.

1972b1:035,03

Mondragoe.

1971e:104,09

Morea.

1981i:114,02,05

Mungia.

1971e:095,09

Mutriku.

1971e:098,14

Nafarrate.

1971e:095,09

Nafarroa.

1958h:097,02;101,14;104,01,07;105,02,14; 1959a:130,12

1968d:137,05; 1971e:098,11;100,01,01; 1972b2:041,06,16

1972b4:067,07;104,03;

1978a:026,13;033,06;034,03,04,09;035,05;036,01

1981i:114,02; 1983a:053,07,12;055,07;059,14;060,15

1983d:121,05;122,12,12,14;123,01,02,05,09;

1984b:041,11,12;042,12

1985a:107,03,03,05,08;

1985d:076,06,06,06;077,05,05,10,13;078,13

Nafarroa Beherea.

1961a:049,06; 1983a:059,04

Nafarroa Garaia.

1968d:146,06; 1971e:100,01; 1972e:158,03,03;

1978a:032,13

Nevada.

1978c:162,13

New Mexico]]. {New Mexiko}}

1972b5:126,04

New Mexiko]. Nuevo Méjico.

Oeasso.

1978a:033,06

Oiartzun. {Oihartzun}

1984b:033,09

Oihartzun. {Oiartzun}

1958h:103,13

Oinatl]. {Oñati}

Olazti.

1983d:122,03

Olinpia. Olimpia.

1972b4:097,09

Ondarribia. {Hondarribia}

1958h:104,07,08

Oñati.

1983a:047,07;056,04;058,04;066,03

Orio.

1968d:141,10,10,13

Orozko.

1961a:066,06,09

Otsagi.

1983d:122,03

Otxandio.

1961a:055,09;057,02; 1981c:156,01

Oviedo.

1983d:119,03,03

Pampelune.

1983d:115,05,06

Pampilona.

1983d:117,03,04

Pamplona.

1983d:115,05,06,07;118,02,03

Pancorbo.

1981i:113,05

Paraguay.

1972b5:132,06

Paris.

1968d:141,12; 1972b4:083,09;099,12,13; 1972e:160,09

1978a:033,05; 1983a:073,12; 1985d:080,06

Parte Zaharra. { *Alde Zaharra* }

1984b:040,03

Pasai Sanjuan. { *Pasai Donibane* }

1985b:187,08; 1986c:171,03

Pekin.

1972b2:046,05

Pirinio. Pirineo.

1972e:158,03; 1978a:033,08

Plaza Gorri. Plaza Roja.

1972b2:046,05

Plentzia.

1971e:103,02

Polonia.

1968c:090,08; 1972b0:028,17; 1972b5:116,09;

1979g:185,09;186,01,03

Pompaelo.

1983d:115,05,06;118,09,09,11,11;121,01

Portugal.

1978a:039,02

Praga.

1972b3:054,07;055,02,04,05

Romania.

1971e:099,14

Rubena.

1981i:113,05

Salamanca.

1985b:186,05

- Saldis.**
1983d:121,05
- Sara.**
1966a:068,14; 1971e:094,08; 1978a:037,07; 1983a:054,09
1983d:120,06
- Sepúlveda.**
1983a:070,04
- Soviet Batasuna. Unión Soviética. {URSS}**
1983a:066,10
- Suiza.**
1972b4:099,11
- Tbilis.**
1978a:028,09
- Ternua. Terranova.**
1978a:029,08
- Tolosa.**
1961a:049,13; 1983d:118,08; 1984b:033,13
- Tordesillas.**
1981i:113,05
- Torquemada.**
1981i:113,05
- Txina. China.**
1985c:192,15
- Txorierrri.**
1971e:104,13
- Ugarritza.**
1961a:059,04
- Ultzama.**
1958h:105,02,08; 1971e:104,15;105,06; 1983d:121,14
1985b:186,10
- Uralak. Urales.**
1978a:029,09
- Urdiain.**
1983d:122,03
- URSS. {Soviet Batasuna}**
1968c:096,03; 1985c:192,14
- Urunberri.**
1983d:118,13,13
- Uruña.**
1983d:121,16
- USA. {Estatu Batuak}**
1968c:096,03; 1985a:111,11
- Uterga.**
1983d:122,03
- Valpuesta.**
1972b2:048,13
- Veleia.**
1983d:117,09,09
- Viena.**
1972b3:055,02,04
- Vietnam.**
1972b5:131,10
- Villodrigo.**
1981i:113,05
- Yenan. Yenanna.**
1972b2:046,05
- Zadorra.**
1981i:113,16
- Zalla.**
1981i:113,12
- Zaragoza.**
1978a:028,09
- Zaraitzu.**
1958h:105,10; 1971e:104,15; 1981i:112,21;
1983d:121,16;122,13
- Ziburu.**
1961a:049,02;062,10; 1962f:085,01; 1971e:097,09;102,05
1972b5:117,10; 1983a:058,13;072,11; 1983d:119,12
- Zigoitia.**
1971e:103,02,05
- Zuberoa.**
1958h:103,09;104,03,06,07;105,19; 1959a:131,08
1961a:049,06;066,04,05; 1964c:072,17;
1968d:145,08;146,06,09
1971e:107,18; 1972b2:041,14;048,11; 1978a:032,03,03
1981c:140,09; 1983a:059,04; 1984b:040,09
- Zürich.**
1978a:028,07

11. III.

AZTERLA

ATALA

11.1. ATARIKOA

1. Hizkuntza bizia hitz berrien premian da beti: bere baitarik sortzen ditu batzuetan, beste-rengandik hartu besteetan. Bi bideak zilegi eta beharrezko dira eta nork taxutuko du aldez aurretik bakoitzaren neurria eta mugak? Euskaltzaindiak behinola esanak honetarako¹ bakarrik balio zuen: ez dagoela hitz berririk sortu beharrik adierazteko euskal hitz, zahar-jatorrak, erdaratikakoak direlakoak, baztertzeko asmoz.

2. Euskal hitzak sortzean, eta nornahik sortzen ditu mintzatzean, gogoan eduki dezagun beti, premia gainera, gure hizkuntzaren moldea, beti izan bait dugu horretarako erraztasuna, hitz-elkartzearen bitartez, batez ere. Nora-ezekoa du hizkuntzak sor-iturri horrek bizirik iraun dezan, bere izatean iraungo baldin badu. (1968d:147).

Tesiaren nondik-norakoak Mitxelena darabilen hizkera aztertzerako darabira ikerlana. Izan ere, halakorik egin ezean ez litzateke burutuko hasieratik ezarritako xedea; hau da, euskara "noranahikotzeko" bideetan² saiatu direnen on-gaitzez eta asmo horretan behaztopa-harri bilakatuaz Mitxelena esanei ez balitzaizkieke aldamenean paratuko Mitxelena berak mami-tuak, hala egokitu zaionean.

Hizkera osorik (edo Mitxelena hitz-altxor osoa esaterako, besteak beste) azter bazitekeen ere, hiztegian ere islatu den asmo apalagoa eta murriztagoa hobetsi da, hiru liburukietan bilduriko hizkuntzalaritza-filologiazko erreparatuak. Burubide berak dakar aztergaia ere mugarriztearen ondorioz murriztea.

Tesiaren orain arteko hariari jarraituz, begietsiko dena aukeratzera zuzenramala lana iruditu zaigu: aipaturiko jakiteetako terminotzat joen azterketa, terminotzat (edo hitz berezitu-tzat) zer jo eta zer ez —hurrengo puntuan azalduko denez— eztabaidagai gertatuagatik.

Honenbestez, ikerkizun dagoena da Klasikoen sailean argitara emandako 26., 27. eta 36. liburukietan bilduriko lanetan³ Mitxelena darabilen hizkerako (teknolektoko) hizkuntzalaritza-filologiazko terminologia, zentzu zabalean⁴.

Arestiko pasartean usatu berri den *darabilen* horrek baditu atzean aztergaiaren nolakotzarenarekin ikuskizuna duten arrazoiak. Izan ere, ez da auzitan jarriko, ez zaie begiratu, hitzen (terminoen) sortzeari eta jabegoari; ez da, bestela esan, aztergaiaren ardurakoa izango zein duen guraso halako edo bestelako hitz edo terminok, Mitxelena **erabiltzea** nahikoa izango da azterkizun hartzeko.

¹ Jat. honetarako.

² Saio honen ibilbidearen berri zehatza ez da emango, ez euskarari ez beste hizkuntzei dagokienez. Edozein kasutan, Sagarnak (1988) aurkezturen kezken eta eginkizunen esparruan kokatzen dugu lan hau.

Egitamugile jakin batena ez baina finlandiarren eta hebreoaren hiztegia gaurkotzeko saioak aztertuak ditu, hain zuzen, Sagarnak (1989). Lan hori, ordea, hiztegiaren funtsatua dago eta hemen aztertuko ez diren alderdiak jorratzen ditu: esanahi-aldakuntza, alderdi fonologikoak...

³ Jadanik emaniko arrazoiak ez ditugu berremango.

⁴ Goenagak (1991:52) Orixerentzat eskatzen duenaren ildoan, nolabait esan.

"Adibidez, ez litzateke huskeria izango Orixeren gramatika lanetan agertzen den hiztegi berezia biltzea".

Zehazkiago, Lakarra adierazia, hein batean bederen, erakusteko gogoz:

"Aitapontekoak, bestalde, behiala Adanek nola aurkitu zuen bere burua, hots, gauzak nola deituko ebatzi behar. Artikuluan bertan ["Linguistika berriaren berri onak"] (*sinkronia, diakronia, multzo-teoria, maiztasun, egitura, sortzaile, aldatzaile, azken-gabe, zati-mul-tzo, (arki)-fonema, beretzgarri, itxuraldatze...*) eta beste hainbatetan hizkuntzalaritza eta filologi hiztegia nola sortzen duen eta trebatzen ikuste ezin axolazkoago iruditzen zaigu; sortaren baldintzak gaindituko lituzkeelarik horrelako ikerketa batek ez dugu hemen gauzatzerik izan. Bego esana, haatik, bere interesa ez litzatekeela soilik historikoa edo teorikoa". (Lakarra 1988:19).

Aztergaia zedarritu ondoren⁵, azterbidea hautestea dator; litezkeen azterbideetatik bat begiz jotzea, beti ere termino/hitz berezituen⁶ osatze-eratzeeen berri emateko biderik aproposena gerta daitekeena jomuga hartuz.

Alde honetatik, Eginkizun Bereziatarako Hizkuntzak eta terminologiak, zenbaitetan bere legeak dituzten arren, hizkuntzan oro har gauzatzen diren gertakari berak jazotzen direla termino edo hitz berezituen sorbidean (Kocourek-en (1982:153) *néonymie*-n, alegia) ere aldeztuko da.

Hemendik ondoriozta daiteke adigaiak hizkuntza-gorputza har dezaten erabili ohi diren baliabideak —hau da, hitz-sorbideak⁷— eremu murriztagoa osatzen duen aztergai honi ere egoki dakizkiokeela eta honelaxe egingo da hemen ere.

Boulanger-ek, termino-sorkuntzan ikusten du, hain zuzen, hitz berriak sortzeko alderdietariko bat ez ezik, hitz-sorbideen azterketarako aukera egokia ere ematen duena⁸:

L'accélération des besoins terminologiques a suscité des recherches approfondies en néologie et sur les mécanismes sous-jacents de la créativité lexicale. Les terminologies spécialisées deviennent les zones pionnières d'exploration et d'étude de la néologie. Elles ouvrent des perspectives nouvelles pour comprendre la dynamique de la créativité lexicale, saisie en quelque sorte sur le vif. (Boulanger 1984:7).

Ez dirudi, beraz, bidegabekeria lexiko-sorkuntzarako bideei begiratzea noraino egoki dakizkiokeen aztergai honi egiaztatzeko asmoz.

M. Zalbidek (1982:199)⁹, gaiaren inguruko ohiko bibliografian aipatzen diren *maileguta*, *eratorpen* eta *konposizioei* beste hiru eransten dizkie, bide "klasikoan" adierazle soilarekiko atxikiduraren murriztas oharturik: *zabalkuntza semantikoa*, *berrezarpen lexikala* eta, aipamen hutsean uzten duen, *berrikuntza fonologikoa*.

Aipaturiko bideotarik, *mailegutza*ren azterketak delako hitzak sarrera noizkoa duen jakitea eskatu ez ezik arazo korapilotsuetara eramanez ere dezake aztertzailea: denbora-neurriaren arabera hitza noiztik eta noiz arte jotzen den mailegutza, mailegu aspaldikoak eta berriki sarturikoak gisa berean ikusi behar ote diren eta beste, etimologia-ezaupide sendoak eskatzeaz gain.

Mailegutza zeinahi hizkuntzaren eguneratzean guztiz boteretsu izanagatik eta maileguak euskal bideetara egokitzeko moduak azaltzea txit garrantzizko izanagatik, azterlan honetan ez zaio ildo horri hondarreraino jarraikiko, hitz bakunetan atalean birrarrazoituko den bezala.

Berrezarpen lexikalari heltzeak ere debeku latzak lekartzake berarekin. Honetan, gaine-

⁵ Hurrengo puntuan ikusiko da.

⁶ Bikote honezakoak hurrengo puntuan argituko dira.

⁷ "Badu euskerak [Jat. *euskerak*] hitz-sorbide ugari, baina baita ere huts nabarmen bat bederen aldameneko hizkuntzen ondoan". (1968d:148).

hitz-sorbide erabiliko dugu adigaiak hizkuntza-izaki bilakatzeko hizkuntzak erabil ditzakeen prozedurak izendatzeko, *hitz-eraketa* eratorbidea eta elkarketa biltzen dituen lexiko-baliabiderako gordez, zehaztuko den bezala.

Berez, *hitz berezituen sorbide* edo *termino-unitate-sorbide* erabili beharko litzatekeen arren —*hitzaren* mugak gainditzen baititu—, labur-beharrez, horrela utziko da.

Honenbestez, hemengo *hitz-sorbide* deitura, Zalbideren (1982) *hitz-eraketari* edo *lexiko-berrikuntzari* edo Guilbert-en (1975) *créativité lexicale*-ri lotuago zaio, izendapen orotariko hau ere bete-betean ez egokitugatik.

⁸ Terminoen sorkuntza hizkuntzaren legeen mendekoa dela aitortu eta ondorio berera iristen da Guilbert (1965:339).

⁹ P. Urkizuk (1989:106) P. D'Urteren hitz-aitxuraren azterketarako ere Zalbideren "mailegutza, eratorpena, konposizioa, zabalkuntza semantikoa eta berrezarpen lexikala" aipatu eta "Lau [sic] era hauetarik hiru lehenak "ikertuko dituela" dio.

Alde honetatik, beraz, badu nolabaiteko egitea hemen burutu gogo den ikerlanarekin. Halarik ere, asmo hutseztatzen joko gure haren eta hemengoaren arteko antz hori.

ra, euskaldun bakoitzaren bere euskalkiazko ezaupideaz gain, beste euskalkiena ere da tarteko, beste alderdiak beste.

Egun, testu-izaera izan duten hitzen berri, *OEH*-ri eta *HLEH*-ri esker jakitea baden arren, eta XX. mendeko euskarari dagokionez, *EEBS*¹⁰ egitasmoa dela bide —bete-betea ez bada ere¹¹—, beste horrenbeste, bide honi ere ez zaio jarraikiko, hizkuntzaren historiazko nondik-norakoak, hitzen historia (agertzea-desagertzea-agerberritzea), zehazki jakitea eskatzen delako eta azterlan honen arreta-gunetik at gelditzen delako.

Zabalkuntza semantikoak ere ez dira berariaz jorratuko, tarteka aipamenen bat edo beste eginagatik. Forma hutsari heldu nahi izan zaio, esanahiaren azterketaren euskarri teorikoak eta egokitzapen praktikoak, oraingo zederen, formarenak bezain sendoak ez dituztelakoan¹².

Halarik ere, arestiko burubidea ez legoke guztiz zuzen zerbait argitu ezean.

Aztergaiaren aukeratik bertatik, dudarik ez dago irizpide semantikoak sekulako garrantzia duela hizkuntza-izaki bat bereziki —hots, egunoroko hizkuntza usuan ez bezala— erabili ote den erabakitzeko ulean; beraz, irizpide bakarra ez bada ere, adigaia izendatzeko “x” unitate bat dela erabakitzen denetik, beste arrazoiak beste, semantikoak ere tartean da. Hau, inon argi axaleratzen bada, hizkuntza arrunteko unitateak beste erabilera zehatzez erabiltzen direnean da, hain zuzen ere.

Honenbestez, esanahiaren hedatzea, murriztea edo aldatzea nola gertatu den berariaz aztertuko ez bada ere, *zabalkuntza semantikoak* azterlan honen atzean dagoen gertakizuna dela aitortu behar da.

Nahiz gertakizun bera ez den, esanahiarekin ere zerikusia duen besterik zehaztu behar da.

Hitz-eraketa¹³ aztertzean, itxuran oinarrituriko irizpideez gain, esanahian oinarrituek ere bere pisua izango dute, sailkapenak —zehatzago esan, zatisailkapenak— proposatzerakoan batik-bat.

Hortaz, Zalbideren (1982) proposamenaren arrazoiak onartuz ere —hau da, beste era horietara ere hizkuntza batek bere hitz-altxorra berri dezakeela eta berritzen duela ukatu gabe—, azterlan honetan aipaturiko bideetarik, Morfologia Sortzailearen arabera terminologiari eutsiz, *hitz-eraketari*¹⁴ erreparatuko zaio; hots, lexikoaren esparruko hitz-eratorbide eta elkarketari.

Alabaina, hitz-eraketa bakarra terminologia-kontuetan motz gelditzen da; maiz aski, baliabide lexikoez harantzagokoez baliatzen baita adigaiak izendatzeko.

Gisa horretakotzat jo behar da, hain zuzen ere, izenlagunak sortzea, aztergaiaren eremu zabal xamarra hartzen duena¹⁵, eta —erabat esan—, sintaxi-baliabideen barneko “hedaduraz-

¹⁰ Egungo Euskararen Bilketa-lan Sistematikoa.

¹¹ Asmoak bestelakoak dituztelako, estatistikan sustraituriko oso lagin adierazgarria jo dute begiz. Alabaina ez da erabatekoa eta litekeena da hitz bakanean batek edo bestek itzuri egitea.

¹² Ez dugu esan nahi egin ez daitekeenik, ez eta azterketa semantikoki zehatzik egin ez denik ere, baina eginiko gehienak semantika estrukturalaren bidetik eta oro har oso eremu lexiko (Coseriu 1977) hautatueta egin dira.

Euskalaritzan eginak, erakusgarri: Polge (1971), Txillardegi (1975), Larzabal (1975), Eguzkitza (1977), Etxebarria (1990).

¹³ *Hitz eraketa* erabili dugu, alemanezko *Wortbildung* itzultzeko, kontzeptu honek, hizperriak sortzeko hizkuntzak dituen bide guztiak biltzen bait ditu; hau da, bai eratorketa eta bai hitz elkarketa”. (Azkarate 1990b:27).

Bide guztiak ez baina, lexiko-baliabideetan sustraitzen direnentzat gordeko da *hitz-eraketa* hemen, lehen esan bezala, Morfologia Sortzailean, *formación de palabras* (Matthews 1980:50) ariketaren edo RFP (Reglas de Formación de Palabras) (Scalise 1987) direlakoan lan-eremua osatzen dutenentzat, alegia.

¹⁴ Morfologia Sortzailearen arabera erabiliko dugu *hitz* terminoa. Termino honen ulermodu diferenteak: Sapir (1921), Bloomfield (1933), Hockett (1958), Martinet (1960), Ullmann (1962), Benveniste (1966), Lyons (1968), Matthews (1974), Otero (1975) adierazgarri batzuk elkartzearen.

ko egiturak” izenburuean bilduko diren zenbait egitura-mota (izena gune hartuz, batik-bat, eskuineranzko nahiz ezkereranzko hedaduraz gatzatuak), gehi zenbait perpaus, eta aditza gune duten egitura batzuk.

Hitz berezituen sorbideak eskatzen duen bide-zabaltzea dela-eta, terminologiaren munda eskierki eta, batez ere, gaia jorratu duten *Language for Special Purposes (LSP)* edo *Lan-gues d'especialité* direlakoenera begiak irauli eta azterlan honetarako etekinak ateratzeko saioa egingo da.

Hau guztia aurrean izanik, beraz, hau izango da azterlanaren taxu orotarikoa:

11.1. Hitz bakunak

- nabarmengarri gabeak
- nabarmenduak

11.2. Baliabide lexikoen ondoriozkoak

- Hitz eratorriak
- Hitz elkartuak

11.3. Sintaxi-baliabideen ondoriozkoak

- Izenlagunak
- Hedadurazko egiturak

11.2. AZTERGAIA

Aztergaiaren hautespena zertan oinarriturik egin den azaltzeko, beharrezkoa da aldez aurretik zenbait argibide ematea.

Esana doan bezala, tesiaren atal honen helburua Mitxelena hizkuntz auziez euskaraz mintzatzean/idaztean gatzatzen dituen baliabideen aurkezpen-azalpenak erakustea da.

Euskaraz eta *hizkuntz auziez* esan berri da, horrek esan nahi du Mitxelenak hizkuntza jakin bat darabilela eta hizkuntza hori zeregin edo eginkizun jakin baten baitan usatzen duela.

Honek dakarren lehen galdera da ea eginkizun zehatz eta jakin baterako erabiltzen den hizkuntzaz —hau da, egunoroko zeregin arruntetarako erabiltzen ez den hizkuntzaz— eta beste bigarren honez hitzegiten denean, hizkuntza beraz ala hizkuntza desberdinez hitzegin behar ote den.

11.2.1. *Eginkizun Orotarako Hizkuntza (EOH)*¹⁵/*Eginkizun Bereziatarako Hizkuntza (EBH)*

¹⁵ Baieztapen honen arrazoiak *-ko* atzizkiak arduratzean ikusiko dira zehazkiago.

¹⁶ EOH darabilgu *LGP (Langage for General Purposes)* (*International Institute for Terminology Research* erakundeko partaideen arabera), *langue quotidienne* (Phal 1968), *langue courante* (Malmberg 1970) aldatzeko.

“Zientzia-hizkuntza”, “hizkuntza tekniko”, “maila jasoetako hizkuntza” (Sagarna (1988:130)) eta gisa horretako deizioak erabili ohi dira hizkuntzaren erabilera mugatu bat izendatzeko: zehazkiago esan, jakite-tekniketan usatzen den hizkuntza izendatzeko.

Hizkuntza-mota horrek maila diferenteetan beste hizkuntza-motetatik bereizten dituen ezaugarriak dituela aldeztu izan da, erabiltzen duen hiztegitik hasi eta, egitura sintaktiko batzuen nagusitasuneraino doan tartea betetzen duten berezkitasunak.

Berezitasun horiek direla-eta, hain justu, hiru hizkuntza-mota bereizteko proposamenak ere egin izan dira: hizkuntza arrunta, usua; orotariko zientzien hizkuntza eta adarrez adarreko edo jakitez jakiteko hizkuntzak, zein bere alorrean kokatuz.

Inguramendu horretan ulertu behar da, esate baterako, Phal-en (1968) proposamena — Gougenheim eta Rivenc aztertzaileen bidetik—, *langue* orotarikotik hasi eta *langue quotidienne*, *langue scientifique générale* eta *langues de spécialité* bereziz¹⁷.

Bakoitzaren osagai-ezaugarriak laburbilduz:

“langue: lexique, fonctionnement.

langue quotidienne: Vocabulaire usuel (Vu), syntaxe général.

langue scientifique général: Vocabulaire scientifique commun (emprunté au voc. usuel mais plus restreint) (Vs<Vu)”. Hau da, ohiko terminologiaren lehen- eta aztergaia (Sagarna (1988:130)).

“langues de spécialité: Vocabulaire scientifique commun + Vocabulaires spécifiques”, azken hau terminografian¹⁸ kokatu ohi dena (Sagarna (1988)).

Bi azkenoi, “syntaxe scientifique (empruntée à la syntaxe générale mais plus restreinte et spécialisé)” eta “vocabulaire de fonctionnement + schémas syntaxiques privilégiés” ezaugarriak alboratzen dizkie.

Phal-en (1968) hizkuntzazko bereizkuntza hirukoitza gerora onartu ez dutenak ere (Kocourek (1982), esate baterako), Phal-ekin bat datoz hemen berariaz aztertuko ez den puntu batean: ezin hitzezin daitekeela hiztegi-maila soilaz jakiteetan erabiltzen den hizkuntzaz jardutean; hau da, termino-zerrenda¹⁹ hutsaz gaineakoak ere kontutan hartu beharrak direla, berbaldi-mailako azterketa eginez²⁰, kontrako ahotsak ere falta ez diren arren²¹.

Berbaldi-mailako ezaugarrien²² azterketa hemen egingo ez den arren, jaso den ikuspegia

¹⁷ Eta bereizkuntza honen ondorio diren hiztegi-mailakoak: Phal et al. (1971), Fernández Sevilla (1974), Auger-Rousseau (1987), Alvar Ezquerri (1976, 1978).

¹⁸ Terminologiaren eta terminografiaren arteko bereizkuntzaz: Rey (1977b).

¹⁹ Aurteraxeago itzuliko gara honetara.

²⁰ Dubois (1966) Guilbert (1965) kritikatur, Malmberg (1970:91):

“Les traits structuraux de la langue spécialisée sont choisis et combinés autrement que dans le langage ordinaire. Ils ont une référence particulière à une substance sémantique spéciale dont le non-spécialiste n’a pas d’expérience, ou moins d’expérience. C’est pourtant moins par ces traits pris isolément que comme ensemble de traits que la langue spécialisée se distingue de la langue générale”, Opitz (1980), Eitinger (1982), Rondeau (1984) *plan textuel* proposatuz...

²¹ “Notre hypothèse est que le langage technique ne semble pas comporter une grammaire différente du langage général, mais seulement un vocabulaire spécifique dont le système morphologique s’insère dans le système général de la langue”. (Guilbert 1965:9).

Trujillo-k (1974) *lenguaje técnico*-ren ordez, nahiago du *vocabulario técnico* soilaz hitzegi:

“ya que no hay realmente un lenguaje técnico, por ejemplo, en un sentido morfológico o sintáctico, aunque existan procedimientos de composición, de base greco-latina, ya consagrados para la formación de este tipo de léxico”.

Ikusten denez, oin ikasi edo landuez sortuak bakarrik ditu benetako teknikitat. Itzuliko gara puntu honetara.

Qvistgaard ere gogaide dute:

“La syntaxe en est à peine différente /la langue juridique et la langue commerciale font donc ici formellement exception/ de celle de la langue courante (...) Une telle analyse révélerait probablement une grande concordance dans l’inventaire des structures apparaissent plus fréquemment en langue technique qu’en langue courante”. (Qvistgaard 1976:139).

²² Honakoak aipatzen ditu Kocourek-ek (1982:20):

“la précision du contenu, la concision de la forme, l’élégance et la systematicité de la terminologie employée, la réduction de la synonymie et de la ambiguïté, en bref toutes les propriétés idéales liées à l’intellectualité et à la particularité de cette langue”.

baliagarria da hemen jorratuko diren atalen antolamenduak euskarria hor duelako: ez da azterketa hiztegi-maila soilean utziko, batetik, eta bestetik, jakite-gaietan erabiliriko hizkuntza ez da hizkuntza usuarekin inolako zerikusirik ez lukeen hizkuntzat hartuko; argiago esan, hizkuntza-auziak azaltzeko hizkuntza (euskara), HIZKUNTZAren (EUSKARAren) zatimultzo berezizat hartuko da:

Il se produit aussi des recoupements entre la langue courante et langues de spécialité pour la bonne raison que les langues de spécialité procèdent en grande partie du langage courant et que les phénomènes liés aux domaines spécialisés font de plus en plus partie intégrante de la vie quotidienne. (Qvistgaard 1976:138).

Pour nous, la langue de spécialité sera une sous-langue de la langue dite naturelle. (Kocourek 1982:13).

Iritzi hauek garamatzate, beraz, *Eginkizun Bereziatarako Hizkuntza* izendatu duguna, HIZKUNTZAtik berezi bai baina ez saihestera, bereizkuntza horren ardatza pragmatikatik mailegaturiko **erabileran** jarritz²³. Hau da, hizkuntza bera izaki, erabilera izango da eginkizun edo zeregin jakin eta zehatz bati begira *berezitu* bilakatuko duena:

The purpose of language—in a general or a specialized context—is not information but the conveyance of information (...) LSP²⁴ means a particular use is made of linguistic material which operates within the norms and conventions of the standard language, from which certain features are selected that are appropriate to the needs of the communicative situation at hand. The communicative situation, then, really determines the modalities of the locution; in other words, the language *act* is special, but not the language itself (...) LSP is a pragmatic concept, and must be handled in a pragmatic way. (Opitz 1980:25).

Baina, eginkizun desberdinetarako gai bera erabiltzeak batetik, eta arrazoi soziolinguistikoek bestetik²⁵, sortuko dituzte, hain justu, zedarrri- edo muga-arazoak. Ikertzaileak irizpide batzuetan sustraiturik erabaki beharko du noiz hitzegin daitekeen era *berezituan* erabiltzen den hizkuntzaz eta noiz ez daitekeen halakotzat jo:

Il n'y a pas de limite absolue entre langue courante et langue spécialisée. (MalMBERG 1970:91)²⁶.

It is notoriously difficult, and methodologically well nigh impossible, to establish criteria permitting a clear distinction to be made between specialized language (or language for special purposes-LSP) and general language (or language for general purposes-LGP). (Galinski 1990:75).

²³ Pragmatikan "klasiko" bilakatuak bakarrik aipatzearen, Grice (1957), Austin (1962), Searle (1969). Pragmatikaren nondik-norakoak: Levinson (1983).

²⁴ Ingeles LSP deizioaren nondik-norakoak: Opitz (1980).

²⁵ "Para algunos la terminología es un problema poco importante por cuanto afecta a una cantidad de hablantes notablemente inferior a la que afecta al léxico en general. Este aspecto es muy evidente si pensamos exclusivamente en la terminología técnica y científica de alta especialidad. Si, por el contrario, consideramos que también es terminología el conjunto de palabras de cada lengua profesional, el número inicial de afectados crece sensiblemente. Cada profesión, cada ámbito de trabajo, cada disciplina científica o técnica, cada rama aplicada de la ciencia y de la técnica, cada actividad especial, artesanía, deportes, ocio, comercio, etc. tiene su terminología propia, conocida en su integridad únicamente por sus usuarios reales. Sin embargo, también es cierto que una parte de cada terminología, parte que varía según el dominio temático que consideremos, es conocida por el hablante medio de un idioma sin que éste deba tener relación profesional alguna con dicho dominio. Hay por tanto interrelaciones complejas entre el léxico general y la terminología en relación al hablante". (Cabré 1988:391).

²⁶ Bide beretik, Fernández Sevilla (1974:118-124).

Esan bezala, bada, berebiziko garrantzia izango du gaiak aztertzean irizpideak finkatzeak zer *berezituen* atalean sartu eta zer ez erabakitzeak.

11.2.2. *Hitza / hitz berezitua / terminoa*

EBH-ren lehengai EOH-ren lehengai bera dela esan berri da; hau da, EBH-k (EOH-k bezala) morfologi unitateak eta honen barneko lexikologiakoak —zehatzago esan, **morfe-mak, hitzak**— erabiliko ditu batetik, eta hitz horiek egitura jakin batean josirik usatzen dituzenez gero, sintaxiak ere lanabesak eskueran jarriko dizkio **sintagmak, esaldiak, perpau-sak** osa ditzan.

Alabaina, lehengai horiek eginkizun berezi bat bete dezaten erabiltzen direlarik, aipaturiko jakiteek erabilera berezi horretako gaiak formalki eskaintzera mugatuko dute lana nagusiki.

Beste maila bateko unitateekin lan egin beharra dagoela begitantzen da.

Tradizionalki, teknika-hizkuntza edo jakite-hizkuntzak, oro har, aztergai izan direnean, **terminoa** eta **terminologia** izan dira elkarren ondoan alboratu zaizkienak.

Komeni da, beraz, **terminoaz** eta **terminologiaz**²⁷ iruzkin labur bat ematea, azalean gera dadin zergatik ez den bide hau bete-betean hemen korrituko.

11.2.2.1. Adigaien maila edo adigaiekiko lotura

Teknika-jakite zehatzetan erabiltzen diren adigaiak izendatzeko hizkuntz izakiari deritza termino. Bibliografian²⁸ zehar aurki daitezkeen definizioetarik, adigarri moduan honakoa aldatuko da unitateen arteko erkatze aski argia eskaini bide duelako:

Una palabra es un conjunto formal y semántico que denomina una parcela de la realidad concreta o abstracta. Un término es un conjunto formal y semántico que denomina los conceptos de una determinada área profesional. (Cabré 1986:5).

Hitzok biltzen dute terminoaren muineko izaeratzat behin eta berriro jotzen dena: izendapena, izendapenean ikusten baita terminoaren funtsa.

Irizpide honetan oin hartuz, termino-bilduma zerrenda huts bailitzan hartu dutenak izan dira, “nomenklatura” edo “izendegi” soiltzat joz terminoek osatzen duten gorputz hori.

Honela, Coseriu-k (1964) (eta Trujillo-k ere (1974) bide beretik jotzen du) terminoak izendapenaren (*designación*) esparruan kokatu eta signifkazioarenari dagozkion egitura lexematikoetatik saihestu ondoren azertzeke uzten ditu:

Pero lo importante es que se reconozca que en lo que se llama «léxico» de una lengua hay amplias secciones puramente «designativas», donde la única «estructuración» posible es la enumeración, y otras que están, sí, estructuradas, pero no desde el punta de vista del lenguaje:

²⁷ Hauen historiaren laburpena eta nondik-norakoak: Felber (1979), Sagarna (1985).

Zehaztu behar da *terminologia* hitza ‘termino-multzoa’ eta ‘terminoeko jakitea’ aditzera emateko erabiltzen dela. Terminoren muga irmo ezaz arduratzen da Rey (1977b).

²⁸ Erakusgarri izan daitezke Lewandowski-k (1976) jasotzen dituen definizioez gain, *ISO* erakundearen *R 1087 gomendioa* (1969), Rey (1977b), Rondeau (1984₂), Sagarna (1985:28) [“Termino bat kontzeptu baten izendapena da. Izan daiteke “hitza” bakarra, hitz-elkarketa ala eraikuntza sintagmatikoa”], Cabré (1986), Picht (1987) lanetan, besteak beste, irakur daitezkeenak.

Adostasun-ezaren aurrean, Guilbert-ek (1977:V-2) *terminologisme* proposatzen du *terme*-ren ordez.

que hay un *léxico estructurado*, lingüístico, y un *léxico «nomenclator» y terminológico*. (Coseriu 1981₂:99).

Rey (1977b:27) eta Leduc-Adine (1980:9), berriz, ez letozke bat, izendegia eta terminologia bereizten dituztelako, lehenak “*extensioz*” eta bigarrenak “*konprensioz*” definitzen duela esanez. Areago, hauen ustez, ezin hitzegin daiteke termino-bilduma hutsaz, nolabaiteko taxuketa egin beharra dago, termino-antolatzeak *criterios clasificatorios estructurados* bali-tuzke eskakizun.

Coseriu-ren aipuak, nolanahi dela ere, garai batean terminoiez eta terminologiaz²⁹ zegoen ikuspegia islatzen du: terminoak adigaien hizkuntz “*etiketak*” dira, eta pentsa daiteke, morfolo-giaren arabera, hitzaren mugen barne kokatu beharrak direla.

Itxuraren gainekoak aurreraxeagoko utziz, gogoan hartu behar da zein eskakizun azpi-marratu izan diren halako hitza “*terminotzat*” jo ahal izateko.

Honela:

De tous les points de comparaison évoqués semblent se dégager certains traits spécifiques du signe en tant que terme scientifique et technique: il dénote ou dénomme, tend à être monosé-mique [aurrerago zehazten du sema bakarreko baino egokiago erreferentzia bakarreko], il jouit d'un rang de fréquence peu élevé dans une masse de vocabulaire indifférenciée, il se pré-sente plus fréquemment comme néologisme parce qu'il se crée en liaison avec l'invention des choses, il prend plus facilement la forme étrangère. (Guilbert 1973:8).

Au plan notionnel, pour qu'un nom ait droit ou titre de terme, il faut qu'il puisse, en tant qu'élément d'un ensemble (une terminologie) être distingué de tout autre. (Rey 1977b:40).

Terminoak, beraz, erreferente bakarra eta zehatza izan behar duela, adigaiarekiko bana-banako egokieran egon behar duela (Alvar Ezquerria (1978)), bere saileko besteekiko oposi-zioak osatu behar dituela (Trujillo (1974)), jakite horretako izakia aditzera emateko gauza izan behar duela, nolabaiteko nazioartekotasuna behar duela... dira han eta hemen errepika-tzen diren terminotzat jotzeko eskakizunak³⁰.

Hauei polisemiaren auzia ere erantsi behar zaie. Ahal den neurrian txuliatu beharra dago-ela, erabilera diakronikoa ere kontutan hartu beharrekoa dela (Vidos (1961)), definizio bati zor zaiola (Trujillo (1974), Rey (1977b), Kocourek (1979)), benetako terminoak ez duela tes-tuinguruaren premiarik aditu ahal izateko, bestela esan, terminoa aditzea ez dagoela testuin-guruaren menpe...

Alabaina, azpimarratzen den baieztapena da arestiko eskakizunak nahikundeen munduari lotzenago zaizkiola gertakizunen munduari baino:

D'une part, en théorie, elle [terminotzat zer jo erabakigarri den termino-definizioa] doit exprimer les traits pertinents du terme, et refléter ceux de la notion (du concept); elle ne peut donc s'appliquer qu'à un terme “pur”, parfaitement traductible en toutes langues, et qu'à un système terminologique parfaitement cohérent (consistant), où chaque notion est construite de manière univoque et explicitable (...) Empiriquement, la définition terminologique est bien différente. C'est un compromis entre définition lexicographique et description encyclopédi-

²⁹ Aurreraxeago argituko da.

³⁰ Riba-k (1986:3) honako eskakizun bete beharrekoak aipatzen ditu hitz berri bat terminologikotzat jotzeko: *motivació, univocitat, adequació a la llengua catalana, possibilitats de derivació, freqüència, parallelisme amb altres llengües de difusió científica i tecnològica, eufonia, adequació sociolingüística*.

que (...) Comme elle est formée dans une langue naturelle, elle véhicule toutes les ambiguïtés, polysémies, connotations, etc., des unités-mots de cette langue; elle peut y remédier, difficilement, de manière coûteuse, mais non pas y échapper. (Rey 1977b:42)³¹.

Mugon gehiegizko zorrotzetasuna berrikusi beharra eta terminoak hesitzeko langak lasaixeago utzi beharra adierazten hasia da terminologiaren munduan diharduen aztertzaile bat baino gehiago, ondoko arrazoiotan funtsatuz:

- Hizkuntz unitatea erabilerak bilakatzen du termino (Trujillo (1974), Opitz (1980)).

• Termino-osakuntzarako lehengaita hizkuntza arruntean (EOH-n) dago, eta alderantziz; hau da, bereziki jakite batean erabiltzeko sorturiko terminoen herritartzea dela medio, eginkizun berezirik gabeko hizkuntzan erabiltzen dira. Bestela esan, EBH eta EOH erabat banatzerik ez dagoen modu berean ezin ere daiteke hizkuntza-mota horretako bakoitzaren gaia beste hizkuntza-motakotik erabat aldenarazi (Vidos (1965), Malmberg (1970), Phal (1968, 1970), Kocourek (1982), Rey (1988a)).

Honen isla garbia da hiztegi gintzan halako lema edo adieraren ondoan hizkuntz maila zehazten denean hiztegiak bat ez etortzea³².

- Alorrez alor erabaki behar da hitzaren "termino" izaera, horretarako, alor horretan dihardutenak dira, ikertzaile batzuen ustez, iritzirik zuhurrena eman dezaketenak³³.

Honela, aztergai honetan, jatorriz beste jakiteetako diren hitz berezituak ere besteen ondoan jasoko dira, baldin eta hizkuntzalaritza-filologia eskolaren batek bere azalpenetan usu badarabiltza; esate baterako, garai bateko amerikar estrukturalismoak antropologiatik hartuak edo GSB-k matematika, zibernetika edo beste jakiteetatik mailegatuak³⁴.

- Ikusiagatik guztiagatik, LSP-ren azterketan dihardutenen bidetik³⁵, beharbada, horren muga estu eta zorrotzak ez dituen *hitz berezitu*, edo hobeto esan, *EBHko hitz* deizioa egokia gerta daiteke azterlan honetan baliaturiko irizpiderako.

Beraz, puntu honen hasierara itzuliz, esan daiteke *hitza* gertakizun morfologiko-lexikologikoei dagokien unitatea dela, eta hitz hori, erabileraren baitan, *hitz berezitu*, are *termino* ere, izan daitekeela, baina beti ere kontutan hartuz bi mailatako unitateak direla.

11.2.2.2. Itxuraren maila. Hizkuntz unitateak

11.2.2.2.1. Hitza, gunea

³¹ Ildo beretik, Kocourek (1982:76).

³² Hona bi adibide.

Anastasi-k (1967) *voces comunes* direlakoan artean aipatzen ditu: *espectrofotómetro*, *encefalografía* edo *parataxis*, azken honen ondoan honakoa erantsi arren: "Tecnicismo gramatical empleado para expresar la coordinación sintáctica...". Eta, kontrako aldetik berriz, *tecnicismos* omen liraterke *aerosol*, *coolesterol*, *histeria*, *anaconda*, *buano* edo *infrarrojo*.

Auzi hau dela medio, Azorín-ek (1992) *Diccionario de la Lengua Española* (DRAE) eta *Diccionario General Ilustrado de la Lengua Española* (D.G.I.L.L.E. edo VOX) erkatzen ditu, teknikitaz joriko adieren nagusitasun nabarmena azpimarratuz lehenean. Honen erakusgarria da, DRAE-k *apendicitis* edo *apósito* lemei tekniko irizten dien bitartean, VOX-en ez dutela halako zehaztapenik.

³³ Kocourek (1982), Cabré (1986).

Azken honek honako iritzia ezarriagatik:

"a) no todas las palabras son términos ni siquiera si se usan en un dominio profesional. (La actitud del terminólogo ha de ser muy clara al respecto)", aitortzen du "las fronteras entre los dominios son borrosas"; eta erantsi:

"la pertinencia de los términos incluidos en una terminología depende a veces del objeto del trabajo". (Cabré 1986:7).

³⁴ Jakite-auzoetikakoak ere kontutan hartzearen alde ageri da Haensch (1982:532).

³⁵ Picht (1987, 1990a, 1990b), Kjør (1990a, 1990b), Nedobity (1990), Budin (1990), Galinski (1990), Plunger (1990).

Orain arteko azalpena terminoen eta hitz berezituaren adigaiaren aldetikako izaerari baze-
gokion, erabileraz *berezitu* diren unitate horien itxurari dagozkionak ere zehaztu beharrak
dira, lan bat baino gehiagoren mintzagaia izan baita.

Halako unitateek eskakizun dute, termino soilez hitzegitean zehaztu den bezala, jakite
bateko adigai bakar bati³⁶ egokitu beharra, Opitz-en hitzez esanez, honako galderari baiezo-
an erantzuteko gauza izan beharra:

Is this locution sufficiently different from standard language, and is it consistently enough
employed in a special situation, in order to be associated with that specialization only? (Opitz
1980:23).

Alde honetatik, beraz, arestian ikusirikoeikiko alde handirik ez dago. Kontzeptu-mailan³⁷
ez baina, adigai horiek hartzen duten hizkuntz adierazpidean datza desberdintasuna.

Coseriuren aipamena jasotzen zen lehen, terminologia, termino-bilduma, izendegi edo
nomenklaturatzat joz. Ikuspegi honen atzean, badirudi terminoak ordaina morfologia-lexiko-
logietan hitza duela, hitzera murrizten dela, ez dagoela hitza baino harantzagoko unitaterik³⁸.

Terminoaren betekizuna izendatzea izaki, ez da harrizkoa izenean funtsatzea terminolo-
giaren zeregina³⁹:

le nom est l'objet même de la terminologie: en effet, un nom définissable à l'intérieur d'un
système cohérent, énumératif et/ou structuré, est un terme; le contenu de sa définition corres-
pondant à une notion (concept) analysable en compréhension. (Rey 1977b:22).

Ikusmolde hau terminologiaren hastapenetan usuen bazen ere, Oldřich Man ohartua zen
"that phrasal terms may be viewed as an important and specific subclass of what he called
phraseological units" (1953:109)⁴⁰. Guilbert ere nabaritu zuen unitatea ezartzeko zailtasunaz
eta horregatik baita *unité de signification*⁴¹ proposatu ere.

Arestiko Rey-ren aipamena luzatu ahala agerian gelditzen da izena gune izateari jarrai-
tzen bazaio ere, berez izen ez diren, baina izenaren zeregina bete dezaketean, unitate zabalago-
ei ere hesiak zabaldu behar zaizkiela:

³⁶ *Erreferentzia bakarreko, adiera bakarreko* (nahikundeei legokiekkeena) aipatzen dira Rondeau-ren (1984:26) edo Auger-Rousseau-ren
(1987:26) lanetan.

³⁷ Phal-ek (1970:100) ez du ziurtasun sendorik ikusten irizpide honetan:

"S'il n'y a pas de problèmes pour certains mots, nous avons vu que d'autres (le plus grand nombre) ont une faculté d'association
variable qui se traduit par la création de lexies complexes assez "élastiques" dont il est difficile de fixer les limites. Bien entendu, on peut
appliquer le critère de l'unité de sens, mais le critère est subjectif et même d'un spécialiste à l'autre il arrive que les avis diffèrent sur la lexie
et le concept qu'elle recouvre".

³⁸ Guiraud-ek (1968) aipatu ere ez du egiten bestelako unitaterik.

³⁹ Eta horrexegatik, gure aztergaiaren ikusiko den bezala, izenak dira ugarietak.

Nagusitasun honezaz Qvistgaard (1976:143), Alvar Ezquerria (1978:164), Kocourek (1982:65), Auger-Rousseau (1987:26).

⁴⁰ Ildo beretik, Kocourek (1979:126).

Hitz soila baino goragoko unitateek ez zuten ikertzaileen arreta erakari terminologia-azui hutsetan, morfologiaren esparruan, oro har,
eta lexikologiarenean bereziki, hitz elkartuak baino goragoko unitateei buruzko lanak plazan baitziren. Ez dugu horren kontu zehatzik eman-
go, Azkarateren (1990b) lanean irakur baitaitezke sintaxi-multzak eta hitz elkartuak bereizteko irizpideen azalpenak.

⁴¹ (Rey 1977b:27).

Termino-ri (terme-ri) eutsi nahia berriz, Kocourek-ek (1982:76) adierazten du:

"Nous emploierons l'expression de *terme* (cf. Rondeau ed.'79), que nous préférons à ses synonymes *unité terminologique*
(Rey '79:18) et *terminologisme* (Guilbert '76:242). Nous évitons également l'appellation *terme technique* au sens général de *terme*
spécialisé".

La terminologie ne s'intéresse aux signes (mots et unités plus grands) qu'en tant qu'ils fonctionnent comme des noms, dénotant des objets, et comme "indicateurs de notions" (de concepts). Les systèmes terminologiques excluent tout signe linguistique dont la fonction de dénotation classificatrice ou de symbole conceptuel est nulle ou dérivée: ainsi des marques de l'énonciation (pronoms personnels, qui, comme les nombres propres linguistiques dénotent un objet unique, mais ne le classent pas selon des critères notionnels, adjectifs possessifs; adverbes de temps et de lieu), des unités à fonction relationnelle (mots dits "grammaticaux"), des unités considérées comme des transformés sémantiques (adverbes qu'on peut ramener à un adjectif, verbes nominalisables...). (Rey 1977b:23).

11.2.2.2.2. Hitzetik gorako unitateak

Auzi garrantzizko hau dela-eta, hona aldatu gogo dira termino-hitz berezituak azterkizun izan dituztenen artean unitate zabalago horien azterketa-premiaren oihartzun ugarietariko zenbait:

Phal (1964), Benveniste-ren (1966) *nomenclature technique* delakoearen barneko *synapsie*, Guilbert (1965, 1970), Dubois (1966), Pottier-en (1968, 1970) *lexie complexe*, (1973) *lexie*, Qvistgaard-ek (1976) aztergaiak kokatzen dituen *syntagme prépositionnels* direlakoak, Alvar Ezquerria-ren (1978) *lexia compleja*, Kocourek-en (1979) *lexical phrases*⁴² eta (1982) *terme-syntagme*, Feyry-Miannay-ren (1984) *groupes lexicaux complexes*, Auger-Rousseau ikertzaileen *mot complexe*, Rey-ren (1988b:30) "formes désignatives (noms, termes) (...) tout ce qui, lexicologiquement dépasse l'unité-mot"⁴³...

Aipuen ugariak ez du, halaz ere, beste honako sakoneko gertaera estaltzen: beti ere izena eta izena gune duen egitura izango dira nagusi azterlanotan, eta horrela gertatzea Rey-ren (1977b:23)⁴⁴ hitzekin loturik dago; terminologiaren funtsa izendapenean ikustearekin, alegia, duten luzera dutela eta dituzten osagaiak dituztela aipaturiko egiturek.

Hau dela eta, ulertzekoa da terminologiaren munduko azterlanetan zehar izenaren (edo izenaren betekizuna duten egituren) nagusitasuna, beste morfologia-kategorietakoak sistematikoki baztertzen diren bitartean.

Honela, Rey-k (1977b:23) egiten duen bereizkuntza horri, beste honakoa ere erants dakioko ikuspegi-jokabide orotarikoagoen erakusgarri:

Terme: tota unitat lingüística que anomena una noció de manera unívoca a l'interior d'un camp. D'aquesta definició resulta que la funció principal és la denominació, és a dir, l'establiment d'una relació entre una realitat (concreta o abstracta) i un signe del llenguatge. En conseqüència, la terminologia es limita a l'estudi de les categories lèxiques següents: 1) substantius i sintagmes nominals; 2) adjectius i sintagmes adjectivals; verbs i sintagmes verbals. Quedan exclòsos, doncs, els mots gramaticals i els elements de relació. (Auger-Rousseau 1987₂: 26).

⁴² Kocourek-ek lan honetan bere *lexical phrase* delakoearen kide edo kideantzeko hogeita hamabost izendapen desberdin jasotzen ditu.

⁴³ Erabilera berezituak ari gara hemen. Gisa honetako unitateen korapilotsuaren berri hitzegiaren sarreran emana dago.

⁴⁴ Halaber:

"la syntaxe du syntagme nominal est la clé de la production terminologique". (Rey 1988b:31).

Esana doan bezala, bada, aurkezturiko ikuspegiaren arabera, izendatzea du helburu terminologiak eta horren inguruan kokatzen du bere zeregina, izendatze hori hitz soilaz, konplexuaz nahiz sintaxi-kategorien bidez eginik⁴⁵.

Azken hauen kasuan, halakotzat jo ahal izateko errepikatzen den eskakizuna berbalditunitatea (aldian-aldikoa) eta *lexikalizatua* edo *lexikalizazio-bidean* dagoena berezi beharra da; lehenak ez luke terminoen artean egoteko eskubiderik⁴⁶.

Kocourek-en lanari (1979) erreparatuko diogu astiroxeago, bertan paraturiko irizpideak, bere horretan hartuko ez badira ere, baliagarri gertatuko direlako azterlanean zehar.

Honela definitzen du *lexical phrase*:

A lexical phrase is regarded as:

- a combination of elements into a higher unit (synapsis, synaptique, syntagme, syntgmaticque, composé, groupe, locution, complexe, unité, supérieur, para-);
- belonging to the lexical paradigmatic system of units (lexie, lexème, mot in the broad sense, codé, lexical, lexicalisé, lexique);
- united through its meaning, through its naming properties (dénomination, sémantique, signification). (Kocourek 1979:125).

Eta honako mugarriak jartzen dizkio:

First comes the distinction between lexical phrases and compounds, the latter being the type of single-word lexical unit nearest to lexical phrases (...) Secondly, the difference between lexical phrases and other types of set combinations. The third distinction is that between a lexical phrase and contingent phrases, including collocations and descriptive, definitoid or catalogue-type phrases having little or no status in the lexical system. Within the concept of lexical phrases, there is the distinction between non-terminological appellative phrases, proper-name phrases and terminological phrases (multiword terms, phrasal terms). (Kocourek 1979:125).

Aztertzaileak, frantsesezko *noun-phrase term*-etara azterketa murriztuz, ez hitz elkartu, ez konbinazio aske, ez *contingent* den beste unitate honi zenbait froga pasarazten dizkio halakotzat hartu ahal izateko⁴⁷.

Fonologia-fonetikazkoak eta tipografikoak alde batera utziz, lexikologian erabili izan diren sintaxian oinarrituriko irizpideak papereratzen ditu, lau oinarritzko ariketotan bil daitezkeela proposatuz:

- *Modifier shift (rearrangement)*. Esaldien hurrenkera egonkorrean funtsatzen denez gero, oro har, lexiko-esaldiak ez du ordena-aldakuntzarik onartzen. Onartuz gero, modifikatzailea guneari zuzenean ez lotzearen seinale (ez, haatik, irizpide erabakigarria) litzateke.

⁴⁵ "terminologiak] a pour objet, en effet, la dénomination des notions; ce n'est donc que de façon accessoire que ses préoccupations rencontrent celles de la phonologie, de la morphologie et de la syntaxe. La terminologie étudie les moyens de nommer, à l'aide de mots et d'expressions, les notions en usage dans les activités spécialisées de l'homme; c'est donc à un ensemble lexical qu'elle s'intéresse (Les termes, ou lexèmes spécialisés, ne se limitent pas dans leur forme à unités simples; on y trouve parfois, répétons-la, des groupements syntagmatiques fort complexes/ d'abord et avant tout". (Rondeau 1984:23).

⁴⁶ Auger (1987:26), Kocourek (1979, 1982:116) eta bereziki Rey (1988a).

Hiztegi berezitueta arki daitezkeen hutsen iruzkinean, azken ikertzaileak alde horretatik egiten du kritika hain justu:

"Le classement formel des exemples, s'agissant d'un substantif à valeur terminologique, ne suffit pas. Ainsi les syntagmes *mécanique ancienne, classique, nouvelle, moderne* sont relatifs à une situation de discours; ces syntagmes, comme *mécanique galiléenne, newtonienne* (et *mécanique de Descartes, de Newton*) ne peuvent pas être sur le même plan que *mécanique céleste, industrielle...* ou que *mécanique quantique* (unité terminologique quasi lexicalisée). Syntagmes courants, indispensables et syntagmes aléatoires sont parfois mis sur le même plan". (Rey 1988a:221).

⁴⁷ Euskararen barrutian, berriro eskuetara zaigun BERBA aldizkarian, Dz. De Lezanak (1993) ardatz formalak eta semantikoa gogoan hartuz, hamabi *irizpide objektibo* landatzen ditu *sintagma terminologikoak* bereizteko.

- *Expansion*. Hedapenaren irizpidea, modifikatzailearen baten tartekatzeari lotzen zaio, bestela esan, osagaien arteko lotura-mailari: adjektiboak, graduatzaileak, zenbatzaileak... dira frogarako erabiliak.

- *Ellipsis*. Modifikatzailearen ezabaketak (dela erabilera anaforikoan, dela koordinaziozko egituretan) egitura osoaren esanahian ondorioak dituen ala ez ikusten da.

- *Commutation*. Arestikoarekin ikuskizuna duena. Begiratzen dena da ea modifikatzaile-rik ordezkari ote daitekeen edo esaldi osoaren ordezkari hitz bakuna erabil ote daitekeen eremu semantiko berekoen artean.

Azken irizpide hau, debeku gabea ez bada ere, heda daiteke hizkuntza-barneko ordezkari-egitura hizkuntzarteko (*épreuve de traduction* (Phal 1964:55-57)) ordezkapenera.

Semantikaren aldetik,

- *Semantic unpredictability* (*écartement sémantique* (Gougenheim 1961)) izan ohi da gehienetan aipatzen den irizpidea; hau da, osagaien esanahietatik ezin asma daitekeela egitura osoaren esanahia.

Kocourek-ek "ustegabeko" izate horretan graduak eta motak berezi behar direla dio, inondik ere espero ez daitekeen esanahitik (lexikalizatzeko egokierarik hoberenean dagoenetik), uste izateko aukera —ahul xamarra badu ere— izan dezakeen bitartearaino. Mailakatze honetan, gune den izenaren balizko polisemiari, edo irudizko adierari, sintaxiari dagozkion gertakizunak utz diezaieketen hatza ere eragingarri izan daiteke.

Behin lexikalizatuz gero, *non-transparent* eta *transparent* diren termino-esaldiez hitzegin daiteke:

A non-transparent phrasal term is one showing a discrepancy between its suggested and actual semantic properties, or between the wording of its motivation and its defining phrase. (Kocourek 1979:141).

- *Specialized definition*

Benveniste-k (1966) "unique and stable character of the signifié", Guilbert-ek (1965) "the unique signifié, the stability of the meaning relation", Picoche-k (1977) "concept unitaire et non l'association d'un déterminé et d'un déterminant" landatu dituzte lexikalizaziorako irizpide erabakigarri.

Kocourek-ek uste du, terminoak jakiteetako adituek definitu beharrekoak direnez gero, arestiko irizpide hauek beste bakar batean bil daitezkeela:

In assigning a defining phrase (definiens) to a lexical phrase (definiendum), a specialized definition tends to provide, to the extent to which it is at all possible, the required uniqueness and completeness of denotation. A definition also indicates an intention to consider the definiens as a unitary concept and to regard the relation between name and sense as stable (...) a phrase not obtaining a definition would exclude defining phrases, occasional descriptive phrases and certain catalogue phrases from the lexical system. (Kocourek 1979:143).

- *Usage, frequency, recurrence*

Justaposizioen atalean esango den bezala, Darmesteter-engandik hasita, elkarren ondoan oso maiz erabiltzen diren osagaiak, erabilerearen eta denboraren poderioz, unitate bakar bat gatzatza dezaketela nabaritu da. Ikuspegi hau erabilereari ez ezik maiztasunari ere badagokio.

Kocourek-ek ez du, ordea, uste maiztasun hutsa lexikalizatutzat jotzeko aski argumentu denik, ez eta *recurrence* delakoa ere. Hau da, zenbait autoregan errepikatutik ikuste bakarrak

ez dakar ezinbestean lexikalizaturik egotea, berbaldian kokatzeko moduak ere tarteko izan daitezkeelako⁴⁸:

Since a phrase can be defined and introduced as a name for a concept without being necessarily recurrent in the above sense, recurrence would not be a criterion of lexicalization. (Kocourek 1979:145).

Honenbestez, irizpide hau definituriko *hápax legomena* (edo kodeturiko bizitza laburreko adierazpideak) eta ongi erroturiko esaldiak bereizteko lanabes izan badaiteke ere, ez du auzia hondarreraino garbitzen.

Kocourek-en ustez zehazturiko irizpideak oro hartu behar dira kontutan, bakar bati begitza ez delako aski lexikalizaturiko unitatea ote den ala ez erabakitzeke.

Ikertzaile berak 1982ko lanean, arestian aipatu ez dituen beste izaerako unitateei ere tokia uzten die:

Les termes sont, ensuite, des unités lexicales dont les sens est défini par les spécialistes dans les textes de spécialité. Si c'est le cas, ce sens est en même temps une notion (un concept) de la spécialité. Au cas où la définition ne serait pas jugée satisfaisante, on peut employer l'étiquette quasi-terme ou unité lexicale spéciale, mais ce jugement n'est pas, en principe, du ressort linguistique. (Kocourek 1982:77).

Jasoriko irizpide-mordoak eta aipuek agerian uzten dutena da terminologiaren barneko mugak lasaitu beharra.

Hemen kokatu behar da, hain zuzen ere, ohiko terminologia hutsean ez baina Eginkizun Berezietarako Hizkuntzan arreta paratu duen talde baten saioa: Vienan kokagunea duen *International Institute for Terminology Research* delakoarena, alegia.

Talde honek ohiko terminologiaren mugak zabaldu beharra aldarrikatzen du: izendapen hutsetik —hots, estatikoki soilik ikusiriko terminologia (kontzeptuaren *object aspect* (Plunger 1990:87)) batetik (hortik izenen nagusitasuna)— higidura-alderdia (*processual aspect* (Plunger 1990:87)) ere kontutan hartzen duen terminologia batera joz (aditzak eta aditza gune duten egiturak) eta ordurarte aztertzeke uzten ziren hizkuntza-kategoriak eta egiturak terminologia-aren ikergunean paratuz:

An expansion of the theory of term formation becomes necessary: word formation rules for word combinations that are phraseological units have to be found. (Plunger 1990:88).

Honen erakusgarria da, hain justu, lan ugaritan “LSP Phraseology” —hots, aditza gune duen egitura— hartu dutela ikerkizun (Picht (1987))⁴⁹, hain zuzen ere, eta egitura horien azterketatik ondorioztatzen dutela:

The separation of terms on the one hand and the linking elements from LGP on the other may not be maintained uncritically. (Picht 1987:153).

Muga-lasaitze horrek badu gure azterlan honetan eraginik.

Terminologiaren ohiko ikuspegiaren adigarri paperera diren iritzien arabera, hitza baino goragoko unitatea termino-unitatetzat jotzeko eskakizun gotorrek bete behar ditu, bestela ger-

⁴⁸ Hitz bakunen atalean arazo hau, iragaitzaz bada ere, ukituko dugu.

⁴⁹ *Terminology Science & Research* aldizkariaren lehen ale (1990) osoa gai honi eskaini diote.

taruta, hitz-konbinazio aske etsi eta⁵⁰, azterreremutik kanpo geldituko litzateke. Irizpide hau hertsiki hartuta, aztergai honetan kokaturiko zenbait “hitz-multzo berezituak” ez lukete, behar-bada, toki erosorik.

EBH-ren testuinguruan kokatzen bada azterlana, berriz, burutik oinetarako terminologian ez kabitu arren, hizkuntzaren eginkizun jakin baten araberrako erabilerako osagai “berezituak” izan daitezkeela (egitura lexikalizatuetatik gertuago nahiz urrunago egon daitezkeenak) pentatu eta termino-unitate erabateko ez baina hizkuntza-mota horretako osagarri bailiran jaso daitezke.

Kjær-ek hizkuntzaz kanpoko euskarriaren premia ezinbestekotzat dauka:

In most cases the specialization of meaning of multi-word terms and their fixation as units cannot in my opinion be explained in terms of the syntactic and semantic relations between their components, but must be analysed in terms of their dependency on the non-linguistic contexts in which they are used. (Kjær 1990a:13).

• Eta aske deitu ohi diren loturak hain aske ez direla azpimarratu ondoan: “Free does not mean unrestricted, but **restricted within predictable limits**”, konbinazio horietan mailak bereiztearen alde agertzen da.

Gure azterlan honek duen arretakoa ere badenez, ez bide da desegokia, “termino erabatekoak” dei genitzakeenen ondoan, baldin eta testuek horretarako bide ematen badute (Guilbert (1977), Kocourek (1979, 1982), Bergenholtz-Mugdan (1985)), euskararen erabilera berezitu horren maila bateko osagaiak azertzea, horiei ere arreta paratzea.

Beraz, aztergaia zedarrizterakoan, bide zabaletik joko da —Scholfield-ek (1980) proposatu legez—, hau da, seguraski garai bateko terminologiak onartuko ez lukeen bidetik, baina erabileran oinarritzen diren teoriak zilegi bilakatzen dutenetik. Honek esan nahi du hautaketa egitean Kocourek-ek (1979) zehazten zituen irizpideak kontutan hartu badira ere, ez direla erabakigarriak izango.

11.2.3. Metahizkuntzaren inguruan

Aurrean izan beharreko beste puntu bat azterkizun dagoen EBH honen izaera bera da. Izan ere, ikersaioa ez da edozein jakiteren hitz/hitz-multzo berezituaren gainean eraikiko, hizkuntzari buruz hitzegiteko hizkuntzaren⁵¹, metahizkuntzaren azterketa baita.

Izaera berezi honek bere isla izango du, EBH-ren ikuspegi zabalean ez ezik:

The language of linguistics differs from the professional jargons, or languages for special specific purposes (LSP), of others disciplines in that it is not only an object of lexicographic description, but at the same time the very tool employed for this purpose. (Bergenholtz-Mugdan 1985:4).

baita hizkuntza berezitu horren osagaien izaeran ere:

⁵⁰ Konbinazio-moten arteko bereizkuntzaz, Cowie (1981).

⁵¹ “Bigarren zailtasuna gaitik beretik sortzen da. Matematika, fisika, edo kimika ematen dituztenek abantaila handiagoa dute entzuleen aurrean, gehienetan entzuleek ez dakizkiten [M: *dakizkiten*] gauzez ari baitira. Linguistikan, berriz ez da honelakorik. Nik hizketan baldin badakit zuek ere hainbestean edo areago badakizue. Honetan bederen batere alderik ez dut zuekiko. Bazitekeen ere mintzatzeari dagokion praktika honetaz neu teoria batzuen jabe izatea, baina hala behar eta, linguistikan den-denok gara jakitun”. (1972b0:25).

Un certain nombre de ces unités sont monosémiques et n'appartiennent qu'au métalexique; ainsi substantif, syntagme... Bally a défini depuis longtemps ce principe de la bi-univocité du rapport signifié/signifiant dans la "langue" scientifique (...) D'autres unités, au contraire sont polysémiques, c'est à dire qu'elles peuvent appartenir au lexique général (...) langue / discours / lettre / conjurer / verbe. (Leduc-Adine 1980:15).

Honek, zenbait kasutan, orain arte ahotan hartu den mugatze-lanean oztupoak sor ditzake, Rey-k (1977b) zehaztu bezala.

Beraz, esan daiteke hemengo aztergaia Rey-ren "metaterminologia", edo "hizkuntzaz hitzegitea eginkizun berezia duen hizkuntza-ren" berbaldi-mailakoak ez diren osagaiek gorpuztuko dutela:

La "terminologie grammaticale" désigne: 1. l'ensemble des termes à valeur théorique et technique, dont le contenu est structuré en système ou présente comme tel. 2. la description systématique de cet ensemble fortement structuré à la fois dans ses rapports syntagmatiques et dans ses rapports paradigmatiques. 3. la théorisation de cet ensemble, pour laquelle Alain Rey propose le terme de "métaterminologie". (Leduc-Adine 1980:7).

Nolanahi dela ere, ezin muzin egingo zaio halabeharrezko arbitrariotasunari, zedarriak paratzen saiatuagatik:

he [lexikografoak] decides, his decision is arbitrary, for there is nothing in those two expressions that per se would identify them as either "general" or "specialized". (Opitz 1980:23).

Laburbilduz, hitz edo hitz-multzo bereziztat hartuko dira hizkuntza, *Eginkizun Bereziatarako Hizkuntza* bilakatzen laguntzen duten hizkuntz elementu oro. EBH hori, kasu honetan hizkuntzari dihoakionez, gaiak adieraztekoa da, baina HIZKUNTZAren osagaitzat jo dela atzentzeke. Honelakotzat hartuek gorpuztuko dute aztergaia.

Honek dakar hautetsi dela:

- Hizkuntzalaritza-gramatika-filologiezko adigai zehatza duena.
- Beste hizkuntzetako ordainak dituela egiaztatu dena, hiztegiko ordainek erakusten duten legez.
- Beste hizkuntzetako ordainik gabea izanik, euskal hizkuntzazko hizkuntza-gertariren baten izendapena dena.
- Hizkuntzalaritza-eskolek, jatorriz bere arlokoa ez bada ere, bere azalpenetan usatzen dutena.
- Jakite horietan, nahiz izen propio izan, adigai zehatz baten deizio direnak⁵², hala nola legeen, erregelaren, hizkuntzalaritza-eskolen... izenak.
- Aipaturiko hitz-multzo bereziztuen inguruko ikuspegi zabalaren arabera, euskararen gaurkotzeari begira interes berezia izan dezakeena, bai adigaiaren mailan, baita egitura edo osamoduaren mailan ere⁵³.

⁵² "Incidentally, it should not only consider technical terms and language names; it should also mention important linguists as well as journals and learned societies". (Bergenholtz-Mugdan 1985:13).

⁵³ Villasantek ahotan dituen lehen eta bigarren motakoak maizkara azterkizun hartuz, alegia:

Guztiarekin ere, argitu nahi da osagai horien azterketa —terminologiaren ekarriak baliatugatik— ez dela terminologia-azterketa⁵⁴ *stricto sensu* izango. Eskuarteko EBH honi —EOH-ren erabilera berezizat hartu denez gero— delako “orotarako” den hizkuntzak erabil ditzakeen baliabideen azterketa lexikologikoa, batik-bat egokituko zaio.

11.3. AZTERBIDEAK

Azterbidea aukeratzekoan, azterkizun hartuaren berri modurik egokienean eman deza-keena hautatzea da jomuga.

Sarreran esana doan bezala, xedea Mitxelenak hizkuntzazko gaiak euskaraz jorratzen dituenean, EBH mamitzean, zein bidetatik jotzen duen deskribitu eta azaltzea denez gero, berez bezala dator hitz-sorbidez oro har eta hitz-eraketaz bereziki arduratu direnen lanetara begiak iraultzea.

Bigarren puntuan adierazi bezala, hitz berezituaren osakuntza azalera eramateko ez da aski lexikoaren mailan gelditzea. Hau dela-eta, azterbideak erabakitzeko lehen urratsean, hitz(-multzo) berezituak hartu duen morfologia-izaeran oina finkatuz, hitz soiletik hasi⁵⁵ eta sintaxi-egituretarainokoak bereziko dira; buruen-buruenik, hitzaren esparrukoa eta hitzaz kanpo-koa bananduz.

Baina hitzaren esparruan ere, nolabaiteko sailkapena egin beharra dago, *hitz* deizioan kabitzen den oro ez baita gisa berekoa. Honek dakar hitz bakunetatik abiatuz eta konplexuetatik (Scalise (1987:24), Rey (1988b:30) *unités complexes*) —hots, eratorri eta elkartuetatik— igaroz, hitzak sortzeko prozedurak berezi beharra; estu-estuan lexiko-mailako prozeduren ondorio diren hitzak eta bestelako —sintaxi-mailako— prozeduren ondoriozkoak sailkatu beharra.

Berezkuntza horren euskarri teoriko osatuena, sistematizatzeko-formulatzeekin batean, azken urteotako Morfologia Sortzaileak jorratu duela begitandu zaigu, sintaxia gune bakar hartzeak eta morfologiari tarterik ez eskaintzeak gramatika osoaren antolamenduan sortzen zituen arazoei konponbidea ematen saiatzen hasi denetik⁵⁶.

⁵⁴“Hablando con propiedad, entre estas palabras habría aún que distinguir como dos clases o especies: 1ª términos estrictamente técnicos y especializados que se usan en las diversas ciencias o ramas del saber humano; 2ª términos que, sin ser estrictamente técnico-científicos, están ampliamente difundidos en toda la cultura occidental por encima de las diversas lenguas, o sea, son aceptados por ellas —aunque no en la misma proporción por todas— /Ejemplo de la primera clase sería, por ejemplo: «isotermo»; de la segunda, «técnica», «pólfica», «hidráulico», «hidrografía», «místico», «homogéneo», «heterogéneo», «esotérico», «antropofagia», etc. Los diccionarios de Uzei tratan de resolver la manera de expresar en vasco la terminología de la 1ª clase o especie. Sin negar la importancia de que se resuelva este problema, tal vez, con todo, haya que decir que son los nombres de la 2ª especie los más difíciles de resolver y los que están pidiendo una solución urgente. No todos son de origen griego; muchos son puramente latinos, pero los emplean tanto los idiomas neolatinos como los de origen germánico. La amplia difusión de esta terminología cultural en las lenguas de Occidente es manifiesta...”. (Villasante 1980:78).

Ba ote luke honekin ikuskizunik beste kapitulu batean jaso Mitxelenaren eskakizunak (1984b:45), *self-conscious*, *serendipity* eta *Schadenfreude* zirela eta?

⁵⁵“*Terminology work*: Collecting and recording of concepts and terms of a specific subject field; describing or prescribing a permanent assignment of a term to a concept and vice versa, as well as the relationship between concepts; description of concepts by means of definitions, storage of terminological data on various data carriers (specialized vocabulary, tape, etc.).

These activities presuppose application of scientific methods (terminological and lexicographical principles) which in turn are based upon results of recent research in the General theory of terminology”. (Felber 1979:20).

⁵⁶Morfematik abiatzeak ez luke hemen bururik, nahiz morfema (edo nahiago monema (Martinet (1960)), estrukturalismoan, oro har, esanahia duen unitaterik txikientzat jo.

⁵⁶Gramatika Sortzaile eta Bihurtzailearen (GSB-ren) bilakabide honen nondik-norakoak: Botha (1968), Scalise (1984).

11.3.1. Hitz bakunak

Halakotzat joko dira, ustez, inolako aldakuntzarik, ez baliabide lexikoren ondoriozkorik, ez sintaxi-mailakorik nozitu ez dutenak, eta ustezkoa izatea hitzen iralgiairen barne-katrami-len ezaupide ziur eta erabatekoaren ezari zor zaio.

Honek esan nahi du **hitz-andana ihartuak** ere besteekin batean jasoak egon daitezkeela, bakunak bailiran, ezaupidea ikertzailearentzako oztopo izan denean.

Bi multzo nagusitan banatuko dira hitzok Mitxelenak testuetan beraiekiko urruntasuna edo arrotasuna nolabait markatzearen ala ez markatzearen ondorioz: jatorria jatorri, **euskal** etsiko diren hitzak —honenbestez, maileguak ere, zahar nahiz berriago, hemen kokatuko dira— eta, **erdal, erdarazko, irentsi gabeko** iritzi zaienak.

Dagokion atalean erakutsiko den bezala, azkenok badute modu bateko nahiz besteko markarik (ortografiko, tipografiko, diskurtsozko eta abarrik), testuko beste hitzetatik bereizteko bide ematen duenik. Horrexeri eutsiko zaio, beraz, bigarren multzoan kokatzeko.

Jatorri- eta irenste-kontuak aparte, hitzaren osamoduari dagokion beste zerbait ere bada argitu beharra.

Hitz bakunen atalean kokatuko dira euskal bideetan barrena inolako aldakuntza nozitu izanaren seinalerik ez duten *composant savant*⁵⁷ edo hitz ikasi edo landu direlakoak ere, itxuraz konplexu izanagatik (greko-latinetatik harturiko oinak —Scalise-ren (1987) *tema*— direla medio) euskararen ikuspegitik bestelako azterketarik izan ez dutelakoan.

Honek ez du, halaz ere, esan nahi halako etorkia duen elementu oro multzo berean kokatuko denik, euskal hitz-eraketaren legeek eragin dion momentutik —hots, eratorbidean nahiz elkarketan bidea korritu duenetik⁵⁸— batean nahiz bestean aztertuko da, esana doan bezala, azterlan honen helburua ez zaiolako hitzen etorkiari lotu.

11.3.2. Baliabide lexikoen ondoriozkoak

Morfologia Sortzailean, lexikoaren mailan, hitzak eratzeko bi bide bereizten dira: eratorpena edo eratorbidea⁵⁹ batetik eta hitz-elkarketa bestetik.

L'anàlisi dels radicals complexos (que consten de més d'un morfema) i la creació morfològica de mots nous coincideixen. A aquest procés, tant si és històric (formació de mots nous) com si és descriptiu (anàlisi de l'estructura dels mots existents) li donem el nom de formació de mots. Distingim, dins de la formació de mots, entre derivació i composició. (Mascaró 1986:14).

Euskalaritzaren barrutian, teoria honen oihartzunak eta egokitzapenak irakur daitezke Azkarateren lanetan (1988, 1990b, 1991, 1992) bereziki, eta Euskaltzaindiaren barneko LEF batzordearen (*LEF-1* 1987, *LEF-3* 1991, *LEF-4* 1992) lanetan, hitz elkartuei dagokienez, eta Azkarate (1990a, 1990c, 1991, 1992), Azkarate-Olarte (1991), Altuna-Azkarate (1992), eratorpenari dagokienez.

Tesi honen xedetariko bat Mitxelenaren lexiko-mailako hitz-eraketa jorratzea, aurkeztea

⁵⁷ Hitz-mota honezako bibliografia eta abarrak hitz bakunen atalean emango dira.

⁵⁸ Euskaren ikuspegitik *hibrido* bifakatu denetik, alegia.

⁵⁹ Hitz biok erabiliko ditugu elkarren arteko alderik gabe.

eta azaltzea izaki, Morfologia Sortzailearen esparruko lanak, hizkuntza jakinen gaineko azterketak eta bereziki euskararen hitz-eraketa azaltzeko mamituak, jo dira begiz horretarako, deskribapen-azalpenei egokien iritzi zaielako

Honek ez du, haatik, ekarriko aurreko morfologiaz eta lexikologiaz eta inguramendu honetan tokirik ez duen orain arteko euskalaritzaz atzendu denik, baina beti ere aipatu den beste orotariko eremu teoriko horren baitan lagungarri izan daitezkeen heinean.

Ondoren, bada, bi lexiko-baliabideetan nola jokatu den aurkeztuko da.

11.3.2.1. Hitz eratorriak

En el primer cas [eratorpenean] l'arrel⁶⁰ sofreix una modificació que en català és, en general, l'afegiment d'un sufix. Quan de l'afixació no en resulta un mot o un radical nous, el procés és de flexió. (Mascaró 1986:14).

Erator-hizkien eta flexio-hizkien arteko berezikuntzaz berri zehatzik emango ez bada ere (Martinet (1960), Matthews (1974), Scalise (1984), Trask (1985), Mascaró (1986), Cabré-Rigau (1986), Mitxelena (1986c), Rijk (1988), *EGLU-I(Er.)* (1987)), gogoan izan behar da flexio-hizki izana erator-hizki bilakatzea ez dela gertaera arrotza, ez euskaraz ez beste hizkuntzetan. Honez gain, dudako kasuak ere gerta daitezkeenez gero, funtsezkoa izango da irizpide euskarri batzuk eskueran izatea, zer zeri dagokion erabaki ahal izateko; hau da, hizkia "paradigma" bateko partaide ala "hitz-familia" batekoa ote den bereizteko:

Com a conseqüència, tots els mots flexionats (...) a partir del mateix radical, pertanyen al mateix mot. El conjunt de totes les formes inflectives d'un mot constitueix un paradigma (en el cas particular del verb l'anomenem conjugació). En canvi, quan d'una arrel formen un derivat, el nou mot està relacionat amb l'anterior però és un mot distint. El conjunt de tots els mots relacionats per derivació és una família de mots. (Mascaró 1986:14).

Irizpide-finkatzeak berebiziko garrantzia izango du batik-bat *-ko* atzizkiari dagozkion auzietan.

Honenbestez, lan honetan honako irizpide nagusiok⁶¹ hartu dira berezikuntza sustraitzeko:

• Erator-hizkiak lexiko-kategoria nagusiei (I, A, Izond⁶²) soilik ezar dakizkieke. Usuenik, etekina lexiko-kategoria nagusi⁶³ berri bat izango da⁶⁴.

⁶⁰ *oinari* erabiliko dugu, Azkarateren (1991a) modura, *erroa* eta *oina* berezi gabe erator-hizkia janzen duen morfema(k) izendatzeko, hots, 'base'-ren ordain moduan.

"[saikapen] Xehena hartuaz dena den, Bauer (1983)-ena honako terminoak definitu beharko genituzke: **erroa**/root (inflexio eta deribazio-hizki guztiak kendu ondoren geratzen dena, zati txikiagoetan aztertu ezin dena; Saussure (1916)-ren 'racine'), **oina**/stem (inflexio-hizkiak kendu ondoren geratzen dena; Saussure-ren 'radical', azken batean 'oin' eta 'base' kontzeptuei dagokiena, erroa + atzizkia baita), **basea** (edozein motatako hizkiak har ditzakeen forma). Edozein 'root' edo 'stem' izan daiteke beraz, 'base'; baina 'base' zerbait zabalago da, hitz eratorri nahiz elkartu bat izan baitaitezke 'base'". (Azkarate 1991a:11).

⁶¹ Funtsezkoenak, azterlanerako erabakigarrienak gertatzen direnak, aipatuko ditugu.

⁶² Bally-k (1950₁) *catégories lexicales* saillean N, Adj., V eta Adv. aipatzen ditu.

Kocourek-ek (1982:72) beste bide batetik, lexiko-kategorien artean ere sendoak eta ahulak bereizten ditu:

"L'analyse du plan lexical de la langue technoscientifique a pour l'objet surtout les aspects non grammaticaux des unités lexicales fortes, appartenant aux classes nominale, verbale, adjectivale et, en partie, adverbiale. Au lieu d'unités fortes, on dit aussi pleines, "lexicales", autosemantiques, de signification".

⁶³ Morfologia Sortzaileko lanetan behin eta berrir errepikatzen den baldintza.

⁶⁴ Halarik ere, ikusiko dugun bezala, batzuetan kolokan gerta daiteke baldintza hau.

• Eratorpenaren barrutiko morfemek eratorrizun den oinarriaren azpikategorizazioa aldarazten dute. Aldakuntza honek maizenik gramatika-kategoriari eragiten dio (Lyons (1977)), alabaina, era horretako aldakuntzarik nozitu gabe ere (aurrizkiek eta *aspectiú* direlako atzizkiek sorrarazten dutena esate baterako), azpikategorizazioko beste tasunen bati eragin diezaioke (Cabré-Rigau (1986)). Honenbestez, erator-hizkiek dakartzaten aldakuntzok esanahian ere hatza uzten dute⁶⁵.

• Erator-hizkiek metaketa onartzen dute —indar berrizkatzailea dute— (elkarketak bezala), baina ezin dakieke flexio-hizkirik tartekatu, azken hauek geruzarik azalenekoan dutelako kokalekua (Bosque (1983:133)).

• Euskal erator-atzizkiek, arruntean (ez beti), kasu-marken ezarketak ez bezalako hots-gertakizunak onartzen dituzte morfemek topo egitean (Azkue (1923-25)).

Baldintza hauek bete ezean, ez da erator-hizkitzat joko.

• Eratorpenari, bere bakarrean, dagokionez, Azkarateren (1991) bidetik⁶⁶, formulazio teorikoetarako eta sailkamoduetarako, Scalise (1984), Mascaró (1986), eta Cabré-Rigau (1986)⁶⁷ hartu dira batez ere gidari, azkena batik-bat.

Honek esan nahi du euskalariak oro har —Ithurryk (1895) salbu— eginiko sailkapenak ez bezalako izango dela, bere osotasunean hartuta, hemen erabiliko dena, Azkueren (1923-25) eta Lafitteren (1944)⁶⁸ sailkapenekin puntu batzuetan bat etorriko den arren.

Ez zaio alfabeto-hurrenkerari jarraikiko (Villasantek (1974), Campionek (1884), edo Mugicak (1969) egin ez bezala, alegia); Azkueren (1923-25) eta Lafitteren (1944) ildotik, hitz eratorriaren gramatika-kategoria hartuko da sail nagusiak bereizteko.

Sail bakoitzaren barruan, erator-hizkiak (atzizki-aurrizkiak) adieren arabera sailkatuko dira, aipatu berri diren bi euskalariok bezala, Azkue (1923-25) hartuz batik-bat gidari.

Honez gain, Cabré-Rigau (1986) ikertzaileek katalanarentzat egin bezala, erator-hizki bakoitzaren barruan, oinarriaren gramatika-kategoria ere hartuko da kontutan.

Halaz ere, zehaztu behar da atzizki bakoitzean, oinarriaren, atzizkiaren eta eratorriaren azpikategorizazioak zehaztean aztergaiko formak multzotan biltzeko jarraikiriko irizpide orotarikoa gramatika-kategoria izanik ere, kasu batean berariaz bilduko direla, aditzoina oinarri izaki, 'ekintza/ondorioa' adiera duten eratorriak, nominalizazioaren esparru labain xamarrean eta egungo euskararen ohiko erabileran duen pisuaren kariaz.

Hiru alderdiok izango dira sailkapenaren ardatza, eta aurkezturiko hurrenkera —hiru irizpideon arteko hierarkia—, lehen biok sailak osatzean eta hirugarrenak, erator-hizki bakoitzaren barne-antolamendua eratzean gidatuko du.

Hizki hizkiko barne-antolamendu hori dela-eta, azaldu behar da zein informazio-klase emango den eta zergatik.

Lehen puntu batean, erator-hizkiaren **lema** zehaztuko da, auzi bat baino gehiago ukitzen baitu lema-finkatzeak; bestela esan, alomorfoak⁶⁹ biltzeko eta berauen oinarri izateko gauza den morfema abstraktuaren finkapenak.

⁶⁵ Euskalaritzan, Zalbidek ere (1982:201), nahiz honela formulatu ez, ikusia zuen erator-atzizkien betekizun aldatzaile bikoitz hau:

"Eratorenaz ematen diren azalpide aski desberdinen artean faktore bi dira, azken batean, garrantzi berezia dutenak: hizki bakoitzaren esanahi-eremua eta, batez ere, hizki horrek kategori aldatzaile gisa berekin daraman eginkizuna".

⁶⁶ Azterbide hau euskarari egokituz eginiko *Irakaskuntza Proiektuan* gatzatua ezinbesteko egin zaigu eratorpenaren azterlanean zehar.

⁶⁷ Azterlaneako erreferentziek erakutsiko duten bezala, bigarren argitaraldiaz (1982) baliatu gara.

⁶⁸ Bigarren argitaraldiaz baliatuko gara (1962).

⁶⁹ Alomorfoez: Nida (1949), Lyons (1968), Matthews (1974) besteak beste.

Honekin batean dator, halaber, erator-hizki beraren aldagaiak ote diren ala bi (nahiz gehiago) erator-hizki diren erabaki beharra.

Honetarako, Nida-ren (1949₂) 5. hastapeneko morfema homofonoezko baldintzak izango dira batik-bat goaioan:

1. Esanahia eta forma fonemiko berdinak → atzizki bera.
2. Esanahian alderik ez, baina forma fonemiko desberdinak.
  - Fonologikoki azal daitezke → morfema beraren alomorfo, inguramendu fonologikoak eragina.
3. Homofonia denean:
  - esanahian aldeak → morfema desberdinak
  - esanahi hurbilak, guztiz berdinak ez badira ere:
    - esanahi-desberdintasunei banaketa-desberdintasunak ez badagozkio → morfema beraren alomorfo.
    - esanahi-desberdintasunei distribuzio-desberdintasunak badagozkio → morfema desberdinen alomorfo.

Honela, lemaren ezarpenean alomorfoak ez baina, morfema homofonotzat joak elkarren artean bereizteko lemaren azpian alboraturiko zenbakitxoek (esate baterako, $-ki_1$, $-ki_2$ ...) aztergaiak kausituriko atzizki homofonoen kopuruari dagozkio eta ez euskaraz daitezkeen homofono guztiei; esan nahi baita, $-tza_1$ eta $-tza_2$ berezi badira, honek ez duela ukatzen euskaraz hirugarren $-tza_3$ bat ('multzoa' adiera duena, adibidez) egotea. Horren lekukorik hemen ez aurkitzeak, aztergaiak horren aztarnarik eza adierazten du.

Ildo honetatik, euskal eratorpenari estu-estuan dagokionez gero, nahiz tesi honek norabide etimologiko-diakronikorik ez izan, Mitxelena (*FHV*) ematen dituen morfemezko historiariuzkinak txit baliagarri izango dira, behin baino gehiagotan, gaurko gertakizun ilunak erator-hizkien lehenaren argitan azal baitaitezke:

La dicomía sincronía-diacronía es, como sabemos, una oposición metodológica, como también lo es la dicomía lengua-habla. Ambas oposiciones contienen un importante componente de idealización (...) Probablemente es la Morfología la disciplina lingüística en la que más patente se hace esa idealización a la que nos referíamos. (Bosque 1983:120).

Esse carácter fundamentalmente mutable del léxico es la primera gran dificultad de una teoría basada de forma radical en el corte sincrónico de la lengua y que incluye, por razones metodológicas, un importante componente de idealización. (Bosque 1983:149).

Bigarren puntua **azpikategorizazioei** lotuko zaie.

Cabré-Rigau (1986) kataluniarren bidetik, hizki hizki, oinarriaren, atzizkiaren eta hitz eratorriaren azpikategorizazioak (tasun-matrizak edo eskutadak) papererako dira.

Honek esan nahi du eratorbidean hatza utzi dezaketen tasunak direla —hau da, eratormodua baldintza dezaketenak— tasun-multzoetan bilduak; beraz, adierari dagozkionak ere, beste tasunak bezalaxe, matrizean bilduko dira, eratorpenean duten betekizun berebizikoa dela medio⁷⁰.

Honen arrazoiak erator-hizkitzat jotzeko baldintza batekin erabat lotua dago, esan baita eratorbidearen funtsa oinarriaren azpikategorizazioa aldatzea dela. Honenbestez, era honetan ikusi ahal izango da nolakoa den, justu, eratorpenak oinarriari dakarkion aldakuntza.

⁷⁰ Azpikategorizazioko tasunen eta hitz-eraketarako erregelen murriztapenen arteko auzien ikuspegi laburra: Byrd (1983).

Hirugarrenik, eratorbidea gertatzean **hots-aldakuntzarik** gertatuz gero, hala zehaztuko da, batik-bat, *FHV* eta Azkarate (1990b) lanetan oinarrituz.

Azkenik, Guilbert-ek (1975), eta *LEF-1*-ek (1987:30) elkarketarako proposaturiko bide-tik, **hizki-metaketarik**⁷¹ sortuz gero, horien kontu ere emango da.

Gaurko euskararen irizpide-finkapenerako atzizki bakoitzaren emankortasuna gogoan hartu beharreko puntua izanik ere, ez da atzizkiz atzizkiko sailkapenean zehaztuko, ondorioak gatzatzerako lagako baita.

Laburbilduz, erator-atzizkiak baliaturiko sail nagusiak honakoak izango dira:

- A. Izen-sortzaileak
- B. Izenondo-sortzaileak
- C. Aditzak sortzeko atzizkiak
- D. Aditzondo-sortzaileak
- E. Atzizki txikigileak eta handigileak

Egungo euskara honetan bide duen garrantziagatik, zenbait erdal aurrizkiren zenbait eskal ordainen berri ere eskainiko da kapitulu batean; zehazkiago esan, Mitxelenaren erabilera-azterketatik aurrizki horien ordaintzat proposa daitezkeenena.

11.3.2.2. Hitz elkartuak

En el segon cas [hitz-elkarketan], els components del mot format són mots, o arrels. (Mascaró 1986:14).

Esan bezala, Azkarate (1990b), *LEF-1* (1987), *LEF-3* (1991) eta *LEF-4* (1992) lanak jo dira begiz batik-bat atal hau ikertzeko, egingo diren sailkapen-azalpenen zimendarri eta azter-bide izan daitezen.

Azterbiderik egokien irizteko arrazoiek honakoetan dute funtsa:

- Euskal hitz elkartuen esparruan, euskalaritzan eginiko saioetan, sailkapenak egiteko irizpideak murriztuz gertatzen dira hitz elkartuen konplexutasunaren berri emateko, dela (ia) zerrenda huts eta nahasi xamarretara mugatzen dutelako balizko sailkapena (Campion (1884), Ithurry (1895)), dela kategoria lexikoetan oinarrituriko ikuspegi batetik, hitz elkartutzat nekez jo litezkeenak ere tartean direlako (Lafitte (1944, 1962₂)), nahiz, osagaien arteko harreman logikoak batez ere iparrorratz hartuz (Azkue (1923-25), Villasante (1974)) —Azkaratek (1990b) erakusten duenez— irizpideen ordenamendu finkoaren faltaren ondoriozko aurkaesanak, tokirik gabeko benetako elkartuak eta alderantzizkoak sortzen direlako.

Aztergidari aukeraturiko lanek, aurreko euskalarien lanak zokoratu gabe, eta aldi berean egungo hizkuntzalaritzak urratu dituen bide berriei etekina ateraz, irizpide sistematizatuagoak eta sailkamodu agortzaileagoak eskaintzen dituzte.

Azkarateren (1990b) lana izango da bereziki hitz elkartuen sailkapen orotarikorako erabiliko dena. Berak erakutsi bezala, ez da nahikoa izango irizpide bakar bati eustea hitz elkartuen berri zehatza emateko. Hori dela-eta, lan horretan proposaturiko irizpide-aniztasunari eta hurrenkerari jarraikiko zaio elkartu-motak eta sailak ezartzerakoan.

⁷¹ Zehazkiago esan, berrelkarketa eta garapena dira azken lan horretan elkartuetzat kontutan hartzen dituztenak.

Aurrenik, beste hizkuntzetan ere **hitz eratorrien eta elkartuen mugan** kokatu beharreko *semi-suffixes* (Marchand 1960) direlakoak kapitulu berezi batean bilduko dira. Mugako iriztea, elementu beregain dena/izana atzizki bilakatzeko bidean aurkitzeari zor zaio.

• **Hitz elkartuak**⁷² bi multzo nagusitan banatu ohi dira osagaien arteko harremanen arabera: elkarren arteko harreman horretan biak maila berekoak direnak, **kopulatiboak**, batetik eta, **menpekotasunezkoak** bestetik, eta hemen ere bereizkuntza horri eutsiko zaio.

Alabaina, sailak proposatzerakoan, bereizkuntza hori alde aurreko beste bereizkuntza batean kokatuko da.

Hiru izango dira, oro har, hitz elkartuak sailkatzeko kontutan hartuko direnak: osagaien gramatika-kategoria, hitz elkartuaren gramatika-kategoria eta osagaion arteko harremanak.

Lehen adierazi bezala, irizpide bakarrari estuegi heltzeak sailkapena desitxura dezakeenez gero (edo, gutxienez, gutziz egokia ez den sailkapena ekar dezakeenez gero), irizpide-andana erabiliko da.

Honela, Azkaratek (1990b) euskal hitz elkartuak sailkatzeko —Bustos-ek (1986) gaztelaniazkoak aztertzean bezala— Marchand-en (1973) bidetik eginikoa egingo da hemen ere.

Aipaturiko gramatika-kategoriaren araberrako sail bakoitzaren barruan, osagaien arteko erlazio logikoak izango dira iparrorratz; horren arabera, **kopulatiboak** eta **menpekotasunezkoak** bereziko dira.

Kopulatiboak, osagai elkartuen gramatika-kategoriaren arabera sailkatuko dira lehenik; ondoren, harreman-motaren arabera, **dvandvak**, **koordinaziozkoak** (edo **gehiketa**), **atribuziozkoak** (edo **atributu elkartek**), **aposizioak**, **tautologiak** eta **subsumptive** elkartek bananduz. Izenondo elkartuen artean kokatuko dira exozentriko edo “bahuvrihiak”.

Menpekotasunezko hitz elkartuei irizpide sintaktikoa egokituko zaie, hitz elkartuak sintaxian izan lezakeen parafasian, osagaiek beteko luketen zeregin sintaktikoaren araberrako zatisailak proposatuz; ondoan, balizko egitura horretan mintzagaia litekeenaren araberrako parafasia alboratuko zaie.

Azkenik, osagaien arteko harreman semantikoak joko dira begiz, lehen osagaiak duen bigarrenarekiko erlazio hori izanik egituraren deskripzioan islatuko dena.

Hitz-elkarketatik gertu koka daitezkeen **justaposizioek** beste multzo bat osatuko dute.

Horien ondotik, “**Izena + -ko + (izena)**” izendaturiko egiturapekoak bilduko dira.

Hots-uztarduraz edo **onomatopeiaz** sortuen berri ere emango da. Halaber, **neurri-sintagmak** izendatuak.

Beste puntu batean bi osagai baino gehiagoko elkartek aztertuko dira bere osamoduaren deskripzioa emanez, garrantzizkoa baita egituraren zehapena ez eze —Bloomfield-ek (1933) ikusi bezala—, osagaien arteko metatze-moduen berri ere ematea.

Auzi honek lotura estuak ditu bestelako gertakariekin, egituraren deskribapenean osagaien arteko antolamendua zehaztu behar den momentutik, hitz-elkarketa eta eratorpenaren arteko harremanak ere tartean izan ohi baitira.

Hau dela-eta, Morfologia Sortzailean proposatu izan den hitzak eratzeko erregelen hurrenkeran, eratorbidea elkarketaren aurretik kokatu ohi da; euskaraz, aitzitik —erakutsiko den bezala— arau hau itsu-itsuan jarraitzea behin baino gehiagotan nekeza, are ezina, gertatzen da (Azkarate (1990b:293,294)).

Azterlanean hitz elkartutzat hartuko da, hala gertatuz gero, hitz elkartu **osoari** erator-

⁷² Ez ditugu hona ekarriko elkartutzat zer jo erabakitze (izan) diren irizpideak; Azkarateren (1990b:15-46) lanera igortzen dugu.

atzizkia dagokionean, hau soilduta geratzen den hitz eratua, hitz eratorri osoa (elkartu eratorria, kasu honetan) eratorbidean aztertuko da.

Gerta daiteke hitz elkartuaren osagaietako bat eratorria izatea. Halakoa bada, bere horretan jasoko da, izaera horrezako kontu-ematea egingo bada ere. Hauek ere, eratorbidean aztertuko dira.

Irizpideak hauek izanik, ordea, daitekeena da dudazko kasuekin topo egitea, erakutsiko den bezala.

Honainokoa lexikoaren mailari, zentzu hertsian, dagokionak osatzen du, baina ez da horregatik azterlana hemen etengo. Esana doan bezala, hitz-eraketaz harantzagoko sorbideen berri ere eman nahi da-eta.

Hori gauzatu ahal izateko, kategoria lexikoetatik urrunduz, kategoria sintaktikoetara hurbilduko da azterjarduna.

11.3.3. Sintaxi-baliabideen ondoriozkoak

Sorbide hau aztertzeke premia, adigaiak mintza-gorputza har dezaten bideetariko bat izateari zor zaio.

Han eman diren arrazoiak ez dira errepikatuko eta azterbideari dagokiona soilik aurkeztuko da.

Gisa honetako egiturak ere —sintaxi-baliabideen ondorio diren hitz konplexuaren gainetikakoak—, zerbaiten izendapen, gauza bakar baten deizio, izan daitezkeela konturatu orduko (Phal (1964), Guilbert (1965, 1971b), Qvistgaard (1976), Rey (1977b), Cowie (1981), Feyry-Miannay (1984)) hauen begiestera ezin txuliatuzko bilakatzen da.

Jarraikiko den bidea (hemen jorratuko ez diren baina alde aurretikako baldintza duten adigai-azuziak alde batera utziz), egitura beraren deskripzioari lotuko zaio bereziki, beriki garaturiko *LSP*-ren azterketan murgildurik dabilzananen ildotik (Nebodity (1990)).

Bide horri helduko zaio beraz hemen, egituren deskribapenak eskainiz. Egituren zehaztapen horretan elementuen funtzioak baino areago, elementu horien kategoria izango da zehaztuko dena.

Ezer baino lehen, haatik, argitu beharra dago erdarezko lanetan jarraikiriko ildoari atxikitzeak ez dakarrela prozeduraz kanpoko bestelako atxikitze itsurik; esan nahi da, beste hizkuntzetan multzo honetako egituraz baliaturikoa izateak ez duela nahitaez esan nahi euskaraz ere gisa berean adierazi denik, ezta adierazi behar denik ere, noski.

Honela esate baterako, Kocourek-ek (1979:123) *lexical phrase*-tzat dauzkan: *noble gases*, *fatty acid*, *Canadian geese*, *Grimm's law* edo *centre of gravity* bezalakoek, euskal ordainek luketen osamoduaren arabera, justaposizioen artean, eratorpenean, sintaxi-baliabideen ondoriozko "hitz-multzo berezitu" dei genitzakeenen artean, egon daitezke sailkatuta, irizpide, euskal egitura hartu delako.

Beraz, esana doa, euskal taxukerari begiratuko zaiola eta horren arabera sailkatuko, sintaxi-baliabidea denean erabilia, erderetan gisa horretan osaturikoen bide beretik, egituraren zehaztapena emanaz.

Eskuarki izena gune dutenak, ezkereranzko eta eskuineranzko hedapenaren arabera bereziko dira.

Atarikoan adierazi bezala, multzo ugaria osatuko dute *-ko* erator-atzizki ez denaren eraketaz sorturiko izenlagunek. Arreta berezia eskaintzea zilegiztatzen dute bide honek euskaraz

duen indarrak batetik, beste *-ko* (r)(e)kin izan diren sailkapen korapilatsuak bestetik, eta EBH-etan erdal adjektibo erreferentzialen ordain usua (Ensunza (1989)) izateak azkenik. Hau dela eta, izena (nahiz beste kategoria bat) hedatuz garatzen den izenlaguna ez da “hedadurazko egituren” artean aztertuko, berariaz jorratuko den puntu batean baizik.

-ko honen azpisailkapena, atzizkia janzten duen elementuaren kategoriaren arabera egingo da *EGLU-I(Er:)*-ren (1987) bidetik.

Eskuineranzko eta ezkereranzko hedadurak bereziko dira, adierazi bezala.

Eskuineranzkoan, batik-bat “izena + izenondoa” egituraren berri emango da.

Egitura hau zalantza-iturri bilakatuko da behin baino gehiagotan, justaposizioekin duen uztarri estua dela medio.

Honelakoetan, aldian aldiko berbaldi-eraikuntzak ez izateari begiratuko zaio batik-bat; hau da, nolabaiteko egonkortasuna eta adiera zehatzekoa izatea eskatuko zaizkio delako eraikuntzari “izena + izenondoa” egituratik justaposizioen eremura igortzeko, Darmesteter-ek aipatzen zuen zahartasunaren —hots, erabilia izanaren— argudioa, hizkuntzalaritzazko eskal testuetan baliogabetu xamarra gertatzen denez gero.

Hau dela-eta, esate baterako —eta oker beharbada—, *greko klasiko* justaposiziotzat joko den bitartean, *greko berri* ez da halakotzat hartuko⁷³.

Zehaztuko den beste egitura norabide berekoa, “izena + izenlaguna” egiturapekoa izango da.

Ezkereranzko hedapenean, honako multzo nagusiak bereziko dira:

2.1. Izenlaguna [*-ko*] + izena

2.2. (Zenbatzailea) + izena + (izenondoa) + *-ko* + (izena)

2.3. Izenlaguna [*-ren*] + (izenlaguna) + izena + (izenondoa)

2.4. Izen-multzoa + *-ren* + izena

2.5. Izenordaina + *-ren* + izena

Egitura hauek Phal-en⁷⁴ iritziaren sendogarri izan daitezke zenbait kasutan: egitura hedatuz doan neurrian adigaia murriztuz doa, alegia.

Multzo berezi batean bilduko dira hizkuntza-auziekin zerikusia duten izen berezietz osaturiko egiturak. Kasurik gehienetan “lege”, “formula”, “erregela” edo antzekoen izenak dira.

3. Izen bereziak

3.1. Izen berezia + *-ren* + izena

3.2. Izen berezia + *-ko* + izena

Perpasean oinarri zuzena duten bi egitura-mota bereziko dira, azkenik, txoil ohiko ez gertatuagatik, baliabide hau ere eskueran dagoen seinale ikusi direlako; zehazkiago esan, Mitxelenaren hautabide baten adierazgarri direlako.

Kasuotan, Kocourek-ek (1979) besteren lanetatik jasotzen zituen irizpideen arteko konmutazio-frogari etekina ateraz, baldin eta Mitxelenak bestelako eraikuntza (lexiko nahiz bestelakoa) erabili badu, alboratuko zaio.

⁷³ Oroi daiteke Rey-ren (1988a:222), *mécanique nouvelle* eta *mécanique quantique*-ren arteko aldeaz.

⁷⁴ “A chaque addition d’un nouvel adjectivant, la notion recouverte est précisée et approfondie, mais son aire d’emploi se trouve réduite”. (Phal 1970:99).

4. Nominalizazioak

5. Perpausak

6. Aditzaren inguruko egiturak

Seigarren multzoa bereizteko arrazoia, azken urteotako *LSP-Phraseology* delakoaren azterketan datza, aztergai honetan ere, aditza gune duten zenbait egiturak hor bailukete koka-gunea.

Aurkezturiko guztiarekin, Mitxelenaren hizkuntzazko EBH-ren oinarrizko osagaien zehapen osoa edo oso antzekoa eskaintzea espero da.

12.1. ATARIKOA

Ondoko multzoan bilduak, euskal hitz-sorbidearen legeen arabera moldakuntzarik izan ez dutenak dira; zehazkiago esan, itxurari, formari dagokion heinean, aldakuntzarik nozitu ez dutenak, eta, honenbestez, hitz soil edo bakuntzat hartu direnak.

Ikuspegi arabera nabar itxura har dezake multzoak oso-betean begiraturik eta onar ere dezake sailkapen-mota bat baino gehiago; hala nola, gramatika-kategoriaren arabera, eremu (edo zatieremu) lexikoen (*microcampo léxico*, Coseriu (1975)) arabera, hitzen jatorriaren edo besteren arabera.

Terminologiaren eta Eginkizun Bereziatarako Hizkuntzaren munduan, oro har, eta euskararen gaurkotzearenean hertsikiago, mailegutzak duen indarra neurtzea eta egokitzapen-motak xeheki ikertzea hagitz argi- eta adierazgarri gertatuagatik, ez zaio bide honi agortzeraino jarraikiko ondoren aurkeztuko diren arrazoiak direla medio.

Hitzaren etorkiari erreparatzeak hitz guztien iralgiaren berri zehatza eskatzen du alde zurretikako baldintza moduan.

Ikerketak arlo honetan oso aurrera egin badu ere, bistakoa da baldintza osotoro betetzea, hitz guztien iralgia xahutzeraino ezagutzea, gaitza ez ezik ia ezina ere badela.

Ez dago, beraz, beti jakiterik euskal ondarekoa ote den hitza ala besteri hartua den, miraketak aurrera egin ahala, ustegabekoak topatzea ez baita ohikoa ez den gertakizuna:

Beraz, eman dezagun orain arrazoi duela Gorostiaga jaunak eta *aizkora* latinetik datorrela. Eta hor daukagu atzo arte euskal hitz garbia zena¹ atzotik gaurrera erdal hitz bihurtua. (1959a: 128).

Badirudi, honenbestez, etorki-gaietan ziurtasuna mailegutzari lotzenago zaiola hitzaren euskaltasun jator-garbiari baino².

Erdaratikako jatorria bide duten hitzen artean, antzina-antzinakoak, aspaldikoak, duela gutxikoak eta oso berriro hartuak bereizterrazak izan daitezkeen arren³, ez da beti halako egokierarik izaten eta hitza hartua denean —hau da, erdal iturburu antzeman zaionean ere—, kronologia-arazoak sortzen dira eten gabe. Izan ere, noiz jarri behar dira erdaratikako hitza, hitz hartu izatetik sartu eta irentsitako euskal hitzat jotzeko mugarriak? Nola zehaztu denbora-neurrian “erdarazko —> erdaratikako —> euskal hitz, eskubide osoaren jabea”?⁴ Mailegutzak ez baita bart arratseko gertaria.

¹ *Jat. zena*.

² Gai honez, Mitxelena-ren testuetan barrei, han eta hemengo aipamenik ez da falta. Bartzuk nabarmentzearren, 27. liburukian bilduriko zenbait artikuluren izenburuak paperera daitezke: “Euskal hitzak zein diren” (1959a), “Euskal hitzen jatorri eta itxura desberdinaz” (1979g), “Hitz mailebatuez” (1983f), “*Hauta-lanerako Euskal Hiztegiaren aurkezpena*” (1984b), “Mailegu berrien idazkera” (1985c).

³ Bi muturretako adibideak: *aditu* / *diferentzial*.

⁴ Auzi honez, euskarari dagokionez, UZEI (1982). Bereziki “Maileguzko hitzen irespen-mailak” atala.

Mailegu-sarbidearen urratsen berri ematen dute Deroy-k (1957), Rey-Debove-k (1973), Humbley-k (1974), Guilbert-ek (1975), besteak beste.

Etimologia-lanik egitea hemengo xedea ez denez gero, begiz jo den bidea batik-bat testugileari sumatu uste izan zaion hitzekiko atxikiduran oinarritu da, bi multzo nagusi bereziz.

Lehenean bilduko dira Mitxelenaren testuetan inolako berezikuntza grafiko edo bestelakorik nozitu ez duten hitzak; hau da, bere hitz-altxorreko osagai arruntak direla pentsaraz diezaguketenak.

Zorro honetan bilduek eskakizun dute, euskararen ikuspegitik, egungo euskaldun lan-duak bere hizkerako hitz bakuntzat joko litzuzkeela, jatorriz konplexu bazitezkeen ere. Honek esan nahi du litekeena dela hemen hitz soil edo bakun delakoan jaso, etorkiz elkartu edo eratorri ihartua izatea eta egungo begiek —edo geure begiek bederen—, ezin antzematea jatorrizko konplexutasun hura⁵.

Multzo honen osagaien artean badaude, esan bezala, mailegu-itxura gardenago gordetzen dutenak eta —oraingoz bederen— euskal jatorrikotzat jo daitezkeenak.

Hitz hauen azterketan zenbait punturi erreparatuko zaie:

Berriz esan, etimologia-lanik egingo ez bada ere, batetik, erdaratikakoak direla-eta, euskal moldera nolabait egokitu badira, egokitzen horren berri emango da, horretarako, Euskaltzaindia kaleratuz joan den gaiari buruzko lanei begiratzuz eta hauen araberako sailetan bilduz Mitxelenagandikakoak.

Bestetik, berriz, Mitxelenak modu bat baino gehiagotara erabili badu hitz bera (euskalki desberdinetarik edanez, egokitze-molde desberdinez...) horren berri emango da, aldaera bakoitzari darabilen lan zehatzaren kokalekua alboratuz.

Zerrenda hutsean utziko dira, haatik, itxuraren aldetik azpimarratzekorik ez dutela iritzi zaizen lehen multzo honetakoak.

Bigarren multzo nagusian bilduko dira erdal jatorria salatzen duen ezaugarriren bat dutenak, Mitxelenak modu batera nahiz bestera nabarmendu dituenak, alegia.

Hauek ere abeze-zerrendan bilduko dira, eta kasu honetan erreparatuko zaie Mitxelenak bere berbaldian erabili bai baina oraindik ere euskarak irentsi gabekotzat dauzkanei (*v.c.* edo antzeko letrez idatziei, esate baterako).

Honetan ere, litekeena da Mitxelenak garai batean irentsi gabetzat zeukan hura, denboraren poderioz etxekotua ikustea. Honen berri emango da, berriz ere, zein bere testu-kiderraz hornituz.

Azterlanaren sarreran esan bezala, ez dira esanahiaren aldetik ikertuko; forma hutsa izango da kezkaidea.

Beste puntu batean bilduko dira Mitxelenak darabiltzan laburdura-laburpenak. Eta azkenik, zenbait ondore laburbildu papererako dira.

⁵ Beraxeago zehaztuko dugu hau.

12.2. ÑABARDURARIK GABEKO HITZ BEREZITU BAKUNEN ZERRENDA⁶

abeze, ablatibo, absoluto, abstrakto, adar, aditu, adjetibo, agerí, ageri-1, agertu, agiri, agiri-1, ahul, aienatu, aieru, aire, akademiko, aktibo, akusatibo, akzidente, albanes, alde, aldi, ale, alegia, aleman, alfabeto, algoritmo, aljebra, alor, anafora, analak, analfabetismo, analfabeto, analisi, analisis, analitika, analitiko, analogia, anamita, andana, anglo-sajoi, anglo-sajon, antinomia, antinomiko, antolatu, antropologo, antz, apologia, apostrofo, arabe, aragones, arakatu, arau, arazo, arbaso, arbola, ardatz, argumentu, arkaismo, arkifonema, arlo, armenio, aro, arraiza, arrasto, arrazoi, arrunt, artifizial, artíkulu, asaba, askazi, astrakto, atal, atari⁷, atera⁸, atiko, atlas, atzitu, aurkeztu⁹, automata, automatiko, autonomia, autore, autu, auzi, axal, axioma, azal, azentu, azken, aztarna¹⁰, aztarren, azterren, aztertu, Bahasa Indonesia, bahe, bakar, bakun, balio, balto-eslabo¹¹, barne, barren, barru, barrunbe¹², base, bazka, bazter, beita, berba, bereizi, berezi, bertso, bibliografia, bide, biguin, bigun, bilakatu¹³, bildu, bilduma¹⁴, biologia, biologo, biritxi, bitarte¹⁵, bloke, bokal, bokale, bortitz, bota, boz, buru, dato, deadar (deidiarj)]^{16 17}, debeku, denbora, determinante, diakronia, diakronista, diakroniko, dialekto, dialektu, dialektologia, diasistema, diferente, diferentzial, diglosia, digrama]], diminutibo, diptongo, disziplina, doinu, dokumentu, dotrina, ebaki, egitamu¹⁸,

⁶ Hitz berak itxura diferentek hartu ditueanean, banan-banan papererako dira. Esate baterako: *analisi, analisis* edo *abstrakto, astrakto*.

⁷ *atari* 'atario, pórtico' « *ata-iri 'cercañas de la puerta', cf. top. *Eçquiasso Ata Iria*, Navarra «in montibus Aralarrensiss», año 1074". (FHV 1985_3:91). Halaber, lan berean, 533. or.

⁸ De la observación del significado de la voz *atarija*, compuesta de *ate* Puerta, y *arija* zaguán, se colige que la voz simple *Arija* es lexitimamente Bascongada y debe extenderse a todos los dialectos en la misma significación que tiene en Vergara. (...) / [Mitxelenaren oinoharra]: El dato fue recogido por Azkue en dos obras publicadas en Bermeo, en 1935, *Evolución de la lengua vasca*, p. 40, y *Gipuzkera osotua* p. 117 s., pero no directamente, sino a través de Labayru, *Historia de Bizcaya I*, apéndice (p.850). Y, aunque la explicación de *atari* por los Amigos [arestiko azalpena] y por Azkue sea por lo menos dudosa, no lo es la realidad de *ari(a)*, que se documenta en los *Refranes y Sentencias* de 1596, núm 117: *Auço baco aria, sagu asco en abia* «sala sin vezinos, nido de ratones muchos». cf. J. de Urquijo, *RIEV* 8 (1914), p. 30J". (Sagarnak 1982:108 jasoa).

⁹ Aipatu behar da ohitura zaharra **plazara da / plazara zen** egitea zela, gaur egun oraindik gorde dugun **atera da** adizkian ikusten den moduan". (EGLU-II 1987:40). Ik. FHV (1985_3:70,161).

Ez da beraz, bakuna, beste gabe.

⁹ Eratorri ihartua (FHV 1985_3:133).

¹⁰ OEH:

"Erim. Compuesto de (*h*)atz 'huella', de final poco claro. Relacionado con *azterren*".

¹¹ Jatorrizko hizkuntzan, elkartua.

¹² Elkartu ihartua?

¹³ Jatorriz bakuna ez den arren hemen kokatua (FHV 1985_3:521).

¹⁴ Eratorria?

¹⁵ Elkartu ihartua (FHV 1985_3:185).

¹⁶ *deadar* 'grito, clamor', vize. (Mic., etc.) *gedar*, cf. Pouv. *"deyadarra, alarme"*, de *dei-adar*, lit. 'cuerno de llamada'. (FHV 1985_3:176). Halaber, lan berean, 211. or.

Hau ere, beraz, etorkiz elkartua.

¹⁷ Orain arte bezala, [eta] ikurrak baliatuko ditugu argitaraldien arteko aldeak axalean uzteko, baldin eta aldaera hori bakar-bakarrik argitaraldietariko batean irakur badaiteke.

¹⁸ Azkuek eratorpenean kokatzen duela dirudi:

"Los [erator-atzizkiez ari da] que reciben la *r* [epenetikoa] son estos diez y seis: *ada, aile, ailu, alde, aldi, ara, ari, ar, aré, arzun* o *asun, aun* o *un, egi, eri*, de vocablos como *ardaztada* husada, *erakustaile* indicador (...) *egitamu* plano e *iltamu* agonía...". (Azkue 1923-5:52). (Beltz. gurea).

Mitxelenak, berriz, elkartu-itxura antzematen dio:

"Con aspecto algo distinto, la formación parece reaparecer en Vizcaya. Azkue [hiztegiari] menciona *egitamu, eitemo*, "forma, estructura, distribución, p. ej. de una casa" y, con valores muy semejantes, *egidamu, egiluma, egieramon (egiaamon)*. Si se recuerdan variantes como *etxidamu, etziluma* (y *etzikaramon*), que hemos considerado como procedentes de *-egun*, los de *egiramu, egitamu* son sorprendentemente semejantes, tanto que cabría la sospecha, no infundada a primera vista, de que también aquí nos hallemos ante un compuesto de *egi-*, sust. verbal *egite*, y *-egun* como último elemento: cf. *egitura* "estructura". Hay que reconocer, sin embargo, que *egun* no parece corresponder bien al sentido y que faltan, a lo que sé, formaciones análogas". (FHV 1985_3:507).

ejenplu, ekilibrio, ekonomia, elementu, elipsis, elkar, eme, endelegu, enfasi, enklitiko, enpiriko, entsegu, epentesi, epigono, epika, eredu, eremu, erkatu, erlatibo, errainu, errefain, erretrau, erregela, errelatibo, errenka, errepikatu, erresalbu, erretoriko, erro, erromaniko, erromantizismo, erromantze, erruso, esamina, eskema, eskolastika, eskolastiko, eslabo, espainol, espektro, espektrograma, esperanto, espezialista, estadistika, estatistika, (estadistiko) estatistiko]], estilistika, estilo, estokastiko, estrato, estruktura, estruktural, estrukturalismo, estrukturalista, eten, etimologia, etimologiko, etno-linguistika, etnologia, etnologo, etsenplu, exenplu, ezabatu, ezagutu, ezarri, ezkutu, eztanda¹⁹, falisko, femenino, feminino, fenomeno, fenomenu, filogenia, filologia, filologo, filosofia, filosofo, fisika, fisiko, fisiologia, fisiologo, foku, fonema, fonetika, fonetiko, fonetista, foniko, fonologia, fonologiko, forma, formal, formalismo, formula, fosil, frantses, frase, froga, funtzional²⁰, gai, gailur, gaizto, gako, galde, galdu, gales, garai, garaun, garden, garraisia, garraxi, gaskoin, gatazka, gate, gaztelania, genetika, genetiko, genitibo, geografia, giltza, giputz, glotokronologia, gogo, gogor, gotiko, gradu, grafia, gramatika, gramatikal, gramatiko, greko, griego, gune, hari, hatz, helenista, hiperbaton, hipostasi, hipotaxi, hipotesi, hipotesis, historia, historiko, historio, hitano, hitz, holandes, homomorfismo, hondatu, hopi, hots, humanista, hungaro, hurbil, iberiko, iberokaukasiko, idatzi²¹, ideia²², ideal, idealismo, ihardun, ikertu, ikur, indar, indibidual, indirekto, indoeuropeista, infinitibo, ingeles, inguru, ingurumari²³, inkesta, innatismo, intransitibo, instrumental, ipui, ipuin, iragazi, iralgi, irauli, irazi, irakurri²⁴, irentsi, irlandes, irreal, irudi, isomorfismo, isomorfo, istant, istilu, istudio, italiano, iturri, itxura, itzuli, izen²⁵, (iskribu], iskritu], ezkribu]) izkribu, izkutu, jan, japonese, jardun, jatorri, jaulki, jauzi, jeneral, jeneratibo, jenero, joko, joku, josi, kalkulo, kalkululo, kanpaina, kapitulu, karta, kasu, kasuistika, katalan, kategoria, keinu, kemen, kide, klase, klasiko, kodigo, kokatu, kolore, koma, komila]] (komilla]], komun, konbinatoria, konkretu, konkretu, konparatismo, konparatista, konplemento, konponente, kontserbadore, kontsonante, kontu, konzepto, konzeptu, kopia, kopula, kopuru, krioiho, kritika, kritiko, kronologia, kultura, kume, labor, lan, lanabes²⁶, latin, larri, lau, lege, leku, lelo, lengoia²⁷, leones, lerro, letra²⁸, letrek, leun, lexiko, lexikografia, linguista, linguistika, linguistiko, lirika, liriko, literario, literatur, literatura, logika, logiko, logistika, lotu, lumero, lurtamu²⁹, luze, maila, mailebu, mailegu, makina, makrolinguistika, mami, mapa, marjinal, marka, marra, maskulino, matematika, matematiko, materia, material, materialismo, materialista, matriz, mehar, mekanika, mekaniko, mekanismo, mementu, mentalista, metafisika, metafora, metaforiko, meta-hizkuntza, metodo, metodologia, metodologiko, metodo, metriko, mezu, mintzaia, mintzo, modal, modelo, modista, modu, molde, momentu, monema, mordo, mordoilo, morfema, morfo(fo)nologia, morfofonologia, morfofonologiko, morfologia, morfonologia, mostra, mota, mozarabe, muga, mugida, muin, multzo, murriz, natural, naturalismo, neerlandes,

¹⁹ Eratorria?

²⁰ Ikusiko den bezala, *funzio* erabili zuen lehen argitaraldian, gero, *funzio* jantzi argia ikusi bazuen ere.

²¹ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan.

²² Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan bezala.

²³ Eratua?

²⁴ HLEH-k XIV. mendean kokatzen du lehen moldezko testigua.

Erazle ihartua? Ez dugu erantzun gogo-asegarririk aurkitu (FHV 1985₃:52,523), (1970b, PT:263).

²⁵ *sustantiboren* uztarkide Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan.

²⁶ Jatorriz eratua?

²⁷ Beherago ariko gara honezaz, *mintzaia* eta *personaia*ekin batean.

²⁸ Euskaltzaindia (1975).

²⁹ *egitamu*ekin zerikusirik?

neogramatiko, neologismo, neurofisiologia, neurri³⁰, neutral, neutro, nobela³¹, nomenklatura, normal, obra, ofizial, oin, oklusibo, okzitano, omen, ondare, ondore, ondoren, ondorio, onomatopeia, ontogenia, ontologiko, orain³², ordain, ordena, oreka, oroit, ortografia, ortografiko, oseta, osko, oso, ospe³³, ozen, oztopo, paper, paradigma, paradigmatico, parafraisi, paralela, pare, parentesi (parentesis)], partikula, partizipio, pasiba, pasibo, patro, pausa, perfekto, perifrastiko]], perpau, pertsona, pertsonaia, pertsonal, pleonasma, plural, poema³⁴, poesia³⁵, poeta, poetiko, polako, posesibo, pragmatika, prediku, prehistoria, primitibo, proba, problema, propio, prosa, protasis, protogreko, protoeuskara, psikolinguistika, puntu, razionalismo, rema, romanista, ruso, sabeliko, sail, saio, sakon, samur, sardo, sartu, segida³⁶, seinale, semantika, semantiko, semitiko, sen, sexu, sibilante, signifikante, sikologia, silaba³⁷, simetria, sinbolismo, sinbolo, singular, sinkopa, sinkronia, sinkroniko, sino-japones³⁸, sinonimo, simple, sintagma, sintagmatiko, sintaktiko, (sintaksi]) sintasi, sintasis, sintaxi, sintaxis, sintetiko, sistema, sistematiko, sistima, soil, soinu, solas, somatu, soro, sorta, sortu, sostengu, soziolinguistika, sozio-linguistiko, subklase, subsubklase, subjeto, subjuntibo, sujeto, sumatu, sustantibo, sustantzialista, sustrai, sustrato, tabu, taju, taket, talde, tankera, tarte, tasun, taxonomia, taxu, teatro, teknika, tekniko, tema, teorema, teoria, teoriko, terminologia, (testo]) testu, tipo, tipologia, titulu, toki, tomista, topiko, toponimo, traba, tradizional, transformatibo, transformazionalista, transitibo, trasformatibo, tratu, tresna, trinko, turko, txino, txosten, uhin, ukroniko, ulertu, une, unibertsal, usu, utopiko, xede, ximple, xitu, zabal, zalantza, zantzu, zati, zauri, zehatz, zeinu, zeltiberiko, zentru, zentzu, zertzelada³⁹, zibernetika, zientifiko, zifra, zorrotz, zulo, zuzen

12.2.1. Hitz "ikasi-landuak"

Bildu hitzen eremutik abiatuz sail bat osa daiteke, *composition savant* (Guilbert (1971)) delakoaren bideko hitz ikasi-landuez (*compostos amb radicals cultes* (Cabr -Rigau (1987₂:154)), *compostos de tipus culte* (Mascar  (1986:77)), *cultismos* (Scalise (1987:89)), hitz "kultoko" (Azkarate (1988)); hau da, Guiraud-ek (1968:63) *opérateurs* deriztenen bitartez eraturikoez⁴⁰.

³⁰ Michelenaren (1974a, SHLV:391) arabera, kategoria-aldaketaren ondoriozkoa: partizipioa → izena.

³¹ Euskaltzaindiak (1975) hau eta *elaberri* landatu zituen zerrendan.

³² Bai hau bai beste sail batean kokatuko den *orainaldi*, Euskaltzaindiaren (1975) zerrendakoak.

³³ "Probar  la pérdida de la aspiración inicial *ospe* 'fama', que Oih. escribe con *h*-, si es como parece un compuesto de *hots* 'ruido, sonido'". (FHV 1985₃:215).

Ihartua, beraz, itxuraz.

³⁴ Euskaltzaindia (1975), *olerkiren* ondoan.

³⁵ Zehaztu berria bezalaxe, *olertiren* ondoan hau.

³⁶ Begietan ematen du *mugida*, *segida* parearen amaiaik.

³⁷ Euskaltzaindia (1975).

³⁸ Hau ere, jatorriz elkartua.

³⁹ "En este [Peru Abarka-ren 1881eko argitaraldian], como indica Zelaieta, falta *cercelandade*, de valor semejante: *animaltjen cercelandade edo circunstanciac*, 184, *euren cercelandade ta propiedadiac*, 186, con la última palabra bien impresa. En la «Nomenclatura» el término ocurre en forma algo distinta: «*Cercelandia*. Circunstancia: *cer celan dan gaucia*». Antes de nuestra guerra, *zertzelada*, que ahora parece arinconado u olvidado, era frecuente en escritos y no era excepcional oirlo. Tampoco figura en Azkue". (1978i, SHLV:941).

Ez du Mitxelenak, damurik, agertzen Mogelen azalpenaren gaineko iritzirik.

⁴⁰ Gai honezaz: Guiraud (1968), Marchand (1960), Guilbert (1971, 1975), Adams (1973), Neggers (1975), Azkarate (1988).

Guk "hitz ikasi-landu" aldatu dugu.

Elkarketa-mota honen ezaugarritzat jo ohi da, grekozko edo latinezko erroaz baliatuz (jasoriko *morfo-*, *filo-*, *fono-*, *-logia*, *-grama*, *-sofia* eta antzeko osagaiak dituztenez, alegia⁴¹) hitz elkartua sortu⁴² baina hiztun arruntak hitz soil bailitzan hartzen duela:

Hitz “kulto” hauen barne egitura atzematerakoan, ordea, bakoitzari dagokion teknika edo zientzia alorrean sarturik ez dagoenak, barne egitura horretako osagaiak bereizten ez dakienez, hitz hauek erabiltzekotan, hitz bakuntzat hartuko ditu (...) Eta osagaiak bereizten ez badira, are gutxiago bereiziko du hiztunak zein kategoria gramatikalen hurrenkera azaltzen den. Horrenbestez, horrelako eraikuntzetan hitz elkartuaren nozioa galdu den neurrian, alferrikakoa dirudi pareko euskal egituren bila hasteak. (Azkarate 1988:175).

Eta hona aldatu zerrenda-moldea gertaera honetxan isla litzateke.

Alabaina, bada zehaztekorik.

Mitxelena ez da jakite-gaietan ezjakin eta jakin badakizki hitz horien osamodu-esanahiak. Ezaupide honi gaineratuz gero erdal bibliografian irakurtzen dituen hitz-adigaiak euskaraz eman gogo dituela, badirudi hiru bide dituela aukeran⁴³:

a) bere horretan hartu, hots, hitz horien aztersaierik gabe euskal testuetan txertatu nahiz grafia-moldadurak edo eginez itxuraldatu,

b) aztersaioa aurrera eraman eta euskal ordaina eratzeari ekin eta “hibrido” (Guilbert (1971:LXVI, 1975:228), Adams (1973:129), Azkarate (1988))⁴⁴ direlakoak mamitu,

c) euskal iturri soiletara jo.

Azterlanean zehar erakutsiko da hitz ikasiotan ez ezik berezitueta oro zein baliabide usatu dituen Mitxelenak, han ikusiko dira kokaturik, beraz, besteak beste, *savant* direlakoak.

Geroko kokatzeak, ordea, alde aurretikako gutxieneko eskakizun du hitz ikasi horrek euskal bideko nolabaiteko itxura-aldakuntza nozitu izana.

⁴¹ Hockett-entzat (1958) “erro elkartu” liriateke aztergaiko: *bibliografia, filologia, morfologia...* esate baterako. Byr-ek (1983) [+latinate] *subcategorization restrictions* direlako murriztapen-motan kokatzen ditu.

Cabré-Rigau (1987₂:16) ikertzaileek morfemen ezaugarritze-lanetan erabili izan diren frantsesezko [±culte] eta Williams-en (1981) [±latif] aipatzen dituzte.

⁴² Ez dirudi beti garbi dagoenik grekozko edo latinezko osagaia hitz beregaintzat ala aurrizkitzat —esate baterako— hartu behar ote den.

Honela, Guiraud-entzat (1968:68) *opérateurs préfixés*, (“*opérateurs*: mots pleins mais que, en raison de leur sens générique, entrent dans la désignation de longues séries”. (1968:63)) hots, elementu beregainak dira *auto*, *iso*, *proto*, *pseudo*, *tri...*, Moliner-entzat (DUE) aurrizki direnak.

Bosque-k ere (1983:149), gisa honetako osagaiak ikusten ditu, hain justu, mintzagai dugun elkartu/eratorpen mugen arteko gardentasun-ezaren adierazgarri irmo ez eze, eratorpenen aipatuko dugun Aronoff-en, hitzean oinarrituriko Morfologia Sortzailearen kontrako argumentu sendoa ere:

“El modelo de Aronoff (basado en la palabra) no da cuenta de los lexemas ligados productivos (*bio-*, *anglo-*, *filo-*, *-crata*, *homo-* etc.) ya que no son palabras. En realidad, este problema (...), es el más importante entre los factores que ponen en duda la existencia de una barrera entre composición y derivación”.

Hau dela-eta, besteak beste, Scalise-k (1987:89) nahiago du “oinak” (*tema*), (*combining forms*, Marchand 1969₂:131) eta benetako aurrizki-atzizkiak berezi.

Mugen labainaren beste erakusgarriak: Marchand (1969₂:131-134) eta gure “zenbait erdal aurrizkiren zenbait euskal ordain” kapitulu-luan jasoa.

⁴³ Hiru prozedurak erabil daitezkeenak —hobeto esan— darabiltzanak. Aukera batek ez dakar ezinbestean bestea arbuizatea; gradu-kontua ere tartean da, noski.

⁴⁴ Elkartuen kasuan “exoelkartuak” LEF-4 (1992:101-102).

Hemen bilduak, ordea, ez dira horrelakoak. Hitz ikasiok euskal itxuraldaketarik gabekoak dira. Halaz ere, aurrean izan behar da badirela erdal aurrizkidun hitzak (*arkifonema, diastistema...*). Hauek berriz ere azterkizun hartuko dira, berariaz ikertuko den "zenbait erdal aurrizkiren zenbait euskal ordain" deituriko kapituluan.

Nolanahi ere —gure hiztegiko errankideak dei daitezke lekuko—, behin baino gehiagotan ikusiko da forma pareez, kideez edo ordainez hitzegin beharko dela, erdal hitz ikasiak eta euskal bideko sorkariak osaturik.

Bihoaz, adibide batzuk adigarri:

arkaismo, neogramatiko, neologismo, toponimo

erabilien ondoan,

hitz zaharkitu, gramatiko berri edo gazte, hitz berri eta leku izen

ere, hurrenez hurren, erabili ditu osagaien partiketa ez eze iraulpena ere mamituz.

Nolarebait bereiz daitezke lehengo zerrenda osoko ondokoak:

Hitz ikasiak eratzeko greko-latinoetatik oinak hartzen dituzten hizkuntzek nabari duten elkarketa-mota berezi baten ondoriozko sorkariak dira, hizkuntza hauetan gertatzen baita erroak elkarketan hartzen duen itxura ezin topa daitekeela modu horretan erabiltzen ez denean⁴⁵.

Lagin honek bide ematen du, hain justu, Mitxelenaganako egokitze-graduak urratsez urrats ikusten joateko.

Bere horretan, egokitzapen ortografiko soilez, urratsik apalenez, erabiliriko:

anglo-sajon, etno-linguistika, glotokronologia, iberokaukasiko, makrolinguistika⁴⁶, metafisika, morfo(fo)nologia, morfofonologia, morfofonologiko, morfonologia, neurofisiologia, psikolinguistika, serbokroata, soziolinguistika, sozio-linguistiko, zeltiberiko

hitzen ondoan, elkartu ikasiari eutsi baina hitz-amaiko soinu-egokitzapena nozitu duen:

anglosajoi

hitzetik pasa.

Moldamoduaren beste urrats bat adieraziko lukeen

⁴⁵ "En mots compostos com *democràcia*, *aerodinàmic* o *androfòbia*, el primer component de cada mot prové d'un element lèxic grec — 'dèmos' (poble), 'aer, aeros' (aire) i 'aner, andros' (home), respectivament— que no ha estat mai afix grec sinó radical nominal. El català els emprà com a radicals, però com a radicals especialment condicionats. No poden aparèixer fora de la composició. Això mateix succeeix amb el primer element del compost nominal *sociolingüística* i dels compostos adjectivals *anglo-català* o *catalano-germànic*". (Cabrè-Rigau 1987:154).

⁴⁶ Zenbait erdal hiztegitan lehen osagaia aurrizki moduan aurkeztuagatik, Scalise-k (1987:90), Siegel-en (1974) ildotik, benetako hizkiak eta oinak (*tema*) bereizteko aipatzen dituen baldintzetako bigarrenaren arabera benetako aurrizkiduntzat ezin jo litzateke:

"(b) Las unidades en cuestión se pueden «extraer». Podemos decir, por ejemplo, *no importa si son filo o antisoviéticos* pero, cuando nos encontramos con «verdaderos» afijos, esto no es posible: **no sé si debería estar des o revalorizado*".

indo(-)europar⁴⁷

hitzean, arestikoez bezalako elkarketari eutsiagatik, euskal eratorbidean sartua da (eta han aztertuko da beste eratorrien artean).

Eta, azkenean:

indieuropar⁴⁸

forma, jatorrizko elkarketa bera aldatzeraino iristen dena. Azken hau elkarketan eta eratorpenean aztertuko da.

Aurkeztu den katean, lehen eta bigarren urratsetan geldituak etsi dira “soil” edo “bakun”, euskal moldabidean sarrera duen momentutik (hibrido denetik), mamituriko prozeduraren arabera atal batean nahiz bestean aztertuko baita.

12.2.2. Egokitzapenak

Lehen papereratzen ziren mailegua finkatzeko eragozpenak eragozpen, hitzek nozitu dituzten egokitzapenak berariaz ekarriko dira hona —arestikoak bezala, kokalekuz hornituak aukeran bat baino gehiago daudenean—, Mitxelenaren hizkeraren ispilu direlako, eta euskara estandar izkribuzkoari begira argibidea eman dezaketelako.

Ikusiko den bezala, azterlanaren beste ataletan (eratorbidean, elkarketan...) kokalekua izango dutenak ere aldizka hona aldatuko dira, egokitzapenaren aldetik adierazgarriak direla etsi bada.

12.2.2.1 “g” / “j” / “ts” [č] / “x” [š]

filogenia, genetika, genetiko, genitibo⁴⁹, geografia⁵⁰, georgiar (georgiera)⁵¹, logika⁵², logiko⁵³, logistiko, ontogenia

algebra (1972b4:65) (M)⁵⁴, ejenplu, jeneral (1972b0:23), (1972b3:51), (1972b4:73)

⁴⁷ “Un procédé général dans le cas de mots de forme populaire, consiste à prendre la forme savante pour base de la dérivation”. (Guiraud 1968:85).

Indieuropar hizkuntzek *populaire* delakoak eratzeko baliabidea eta, seguruenik, baita jatorri bereko ez diren hizkuntzen egokitzapen-gogoaren seinalea, halako hizkuntz mailak berezi gabe, erantsiko genuke.

⁴⁸ Argitaraldiezko itsaskinean diogun bezala, azken argitaraldien besterik ez daiteke irakur *indi-europar* marratxodun moldea.

⁴⁹ HLEH-k: 1712.

⁵⁰ HLEH-k: 1872.

⁵¹ Eratorbidean aztertuko ditugunak.

HLEH-k, *georgiar* eta *georgieraren* lehen data =1975ean ezartzen du.

⁵² HLEH-k: 1761.

⁵³ Eta eratorbidean berriz ere papererako den *logikari*, elkartuen artean kokatuko diren *logiko-formal* eta *logiko-matematiko* izenondoezin batean.

HLEH-k: 1720.

⁵⁴ HLEH-k: 1930.

bitan,74,81), (1981c:138,164), (1983a:52)⁵⁵, jeneratibo (1972b4:70,72,73,82 bitan), jenerazio (1972b4:74,82)⁵⁶, jenero (1972b5:120 (M),121 (M),130 bitan)⁵⁷, konberjentzia (1978a:28)⁵⁸, marjinal (1972b0:24 bitan), orijinalitate (1972b3:52)⁵⁹

etsenplu, exenplu⁶⁰

• -logia

analogia, apologia, biologia, dialektologia, etimologia, etnologia, filologia, fisiologia, fonologia, glotokronologia, kronologia, metodologia, morfo(fo)nologia, morfologia, neurofisiologia, sikologia, terminologia, tipologia

... eta *-logia* azken-buruz dutenetan eta antzekoetan, *g* gordeko nuke, bakoitzak bere erara esan dezan: *jeologia*, etc., hobeak lirateke belarriarentzat⁶¹; ez, ordea, begientzat. Eta hizkuntza idatzia begiek jasotzen dute bestek baino lehenago. (1968d:149).

• -logo

antropologo, biologo, etnologo, filologo, fisiologo

Euskaltzaindiaren (1986) erabakiari begira, ez dakigu bigarren multzokoak (*jenero...*) beti aise lotzen ote zaizkion arauari.

12.2.2.2. Hitz-hasierako egokitzapenak

*** i-

inkesta (1981c:138)⁶², istudio (1968d:136)⁶³, izkribu⁶⁴ (iskribu], iskritu]) baina ezkribu] ere bai.

*** err-, arr-, irr- / r-

arrazoi⁶⁵, errealitate, erredukzio⁶⁶, errefrau, erregela, errepikatu, erretoriko, erromaniko, erromanizazio, erromantiko, erromantizismo, erromantze, erruso⁶⁷

⁵⁵ Eta *jeneralizatu*, *jeneralizazio*, *jeneralitasun*, eratorbidean ikusiko direnak.

HLEH-k: 1545 ematen du lehen lekukotzat.

Bestetik, berriz, zokoratzekoa ez da euskal *erabateko* baten ordainez ematen duen beste moldea:

"... behar-beharrezkoa dugu erabateko hiztegia («general» esan nahi dut)...". (1968e:75).

⁵⁶ Atziki hau jantzi duten besteak bezala, eratorbidean ikusiko dena.

⁵⁸ Hau eta atziki bera duten kideak eratorbidean ikusiko dira.

⁵⁹ Hau ere eratorbidean ikuskizun.

⁶⁰ Hauek biak eta goiko *ejenplu*, aldaeretan ikusiko dira.⁶¹ *Jat. beharriarentzat*.

⁶² *HLEH*: 1906 baina Mitxelenak darabilen adieran, 1977.

Eta *inkestagintza* (1983e:134), *inkestagile* (1983e:134).

⁶³ *HLEH*-k ez dakar.

Gehi istudiatu (1958h:99).

⁶⁴ Eta eratorbidean aztertuko den *izkribatzaile*.

⁶⁵ Euskaltzaindiak (1975) *arrazoi(n)* dakar.

⁶⁶ Hau eta beheragoko *-zio* atzizkidunak, eratorbidean ikusiko dira.

⁶⁷ Beherago *rusorekin* aurkez aurk.

razionalismo (1972b1:34), rema (1981c:165), romanista (1978a:30), ruso

• rel- / erl-

errelatibitate, errelatibo

erlatibo

Jakina denez, euskal hitz[ik] ezin zitekeen besterik gabe dardarkari batez hasi (Txillardegiren hitzez baliatzen naiz), eta beste horrenbeste gertatzen zen iberikoz, testuak lekuko: hor daude *arrazoi*, *errota*, *Erroma* eta abar. Eta hemen bertan galdera bat, gerokoan aitzindari, egiteko gogoak hartu nau. Oraindik, zaharrek bederen *arraza*, *erreparratu*, *errezeta*, *errezibitu*, *errifa*, *erruskila*, *Arroxa* edo *Erramun* esaten segitzen dugun bezala, ez gaude oso segur ugaritzen ari den beste kasu samalda batean nola joka: erregela mugatu egin behar ote dugu ala zabaldu? *Errepublikak* eta *erromantiko*, tira, baina *errima*, *erritmo* ere bai? Azkenik, *erretorika* behar genuke ongi herrikoa den *erretolika*-ren aldamenen? (1979g:180).

Euskaltzaindiak (1975) *balio erlatibo* paratu zuen zerrendan.

Euskaltzaindiaren (1986) arabera, horko *errelatibitatek*, *erlatibitate* behar luke. Eta erakundearen gogobideari jarraiki, pentsa daiteke horko *r-* hasiera dutenak, apika, ez dutela beste bezalako irensterik izan, ez zaizkiola horrela begitandu Mitxeleneri, bederen.

*** Hasierako leherkariak. “Muta cum liquida”⁶⁸

- p + l: planteatu, pleonasmu, plural
- p + r: pragmatika, predikatu, prediku, prehistoria⁶⁹, primitibo, proba, problema, propio, prosa, protasis, protoeuskara⁷⁰
- t + r: tradizional, transformatibo, transformazionalista, transitibo, transkribatu, transformatio
- k + l: klase, klasiko
- k + r: krioiolo, kritika, kritiko, kronologia
- b + l: bloke
- g + l: glotokronologia⁷¹
- g + r: gradu, grafia, gramatika, gramatikal, greko, griego
- d + bok.: denbora
- g + bok.: gako, garraisia, garraxi, gaskoin, gatazka, gate, gaztelania, gonparatu⁷²

⁶⁸ Bokalaren aurretik, joera orotarikoa leherkari ahoskabeei eustea denez gero, ez ditugu horiek hona aldatuko, leherkari ahostuna duten adibide batzuk salbu.

Hitz-hasierako multzoa dutenei erreparatuko diegu nagusiki.

⁶⁹ Erdal aurrizkien ordainezko atalean berriz ikusiko dena.

⁷⁰ Hau ere erdal aurrizkidunen artean aipatuko dena, *protogrekorekin* batean.

⁷¹ Gehi grafikoki nabarmentzen duen —beraz, beherago ikusiko den— *glide*.
Ikus, halaz ere, beheragoko *ingeles*.

⁷² Berez eratorbidean ikusiko den arren, toki berean ikusi ere egingo den *konparaturen* alboan jartzekoa.

Hasierako kontsonante bilkurak hauen ahoetan gordetzen ziren bitartean, ez zuen hitzak arrotz kutsua galtzen. Gal zezan, beharrezko zen bilkura horiek, kontsonanteren bat bazterturik, bien artean bitartekoren bat sarturik, desagitea. Horrela etxeko zitezkeen silaba *muta cum liquida* direlakoekin hasten zenean latinez, hots *pluma*-tik *luma* edo **cleta*-tik *gereta* sortu zenean. Gero, guztiok dakigunez, hizkuntzak bilkura horiek ontzat hartu ditu, hitzak ez ezik (...) Berretu ere egin dira gure artean, jatorrizko bideetarik kanpo etxean sortu zaizkigunean (...) Bakuntze horien aldia aspaldi iragan da. (1979g:180).

Neure aldetik, badira batzuek besteak baino errazagoak eta atseginagoak: cf. *primu* (eta hitz hasieran agertzen dena hitz barruan agertzen da: ez alderantziz nahi eta ez). (1985c:193).

*** ps-

psiko-linguistika (1972b3:60) (M)⁷³

sikologia (1972b3:52,55,56,57 hirutan)

Nik, egia esan, lehen bidea [etorkizko itxura leialki gordetzea, alegia] hartuko nuke arras ikasientzat ari bagina, baina ez da hori gertatzen. Xinpletasunera joko nuke areago, edo bideerdira behintzat, *y*, *kb*, *tb* (*psykologia*, etc.) eta gisa horretako idazkerak baztertuaz. (1968d:148).

Hona zer egin dezakegun, okerrenera jota: *ps* idatzi eta *s* hutsik ebaki, gaztelaniaz maixukerian ez dabilzanek egiten duten arabera. (1979g:181).

Besteetan (hots, (...) *ps*- (...) neure adineko jendea soiltzera makurtuko litzateke eta antzinako kemen horrek iraungo balu, soilduko lirateke. (1985c:193).

Jokamolde bien adigarri bana, beraz.

12.2.2.3. Hitz-barruko egokitzapenak

12.2.2.3.1. Bi kontsonantek topo egitea

Kontsonante multzoak berez soilduko lirateke, euskaltasunak (gorde ez duen) lehengo indarra gorde balu. Neure aldetik, badira batzuek besteak baino errazagoak eta atseginagoak: cf. *primu* (eta hitz hasieran agertzen dena hitz barruan agertzen da: ez alderantziz nahi eta ez), *atriaka*, *dulabre*, *duple* (-*tl*- bakan azalduko da, ez baitzuen latinak berezkorik, are guttiago -*dl*-). Zenbait hitz ikasik (*atleta*, etc.) ez dio inori belarriko nahiz begiko minik emango.

Bestetan (hots, -*pt*- eta *pt*-, ... -*ps*- eta *ps*-, ...-*sz*-, -*kn*-, -*mn*-) neure adineko jendea soiltzera makurtuko litzateke eta antzinako kemen horrek iraungo balu, soilduko lirateke. (...) Kontsonanteak bi baino gehiago direnean, murrizteko hobe. (1985c:193).

*** -nn-

innatismo (1972b4:74 bitan)

Mitxelenaren iritzia eta Euskaltzaindiaren (1986) erabakia bi sudurkari desberdinei dagokie, ordea.

⁷³ Eta *psikoanalista* (1984b:35) aztergaitik kanpokoa.

*** -kt-, -pt-

abstrakto, aktibo, astrakto, dialekto, dialektologia, dialektu⁷⁴, estruktura, estruktural, estrukturalismo, estrukturalista, indirekto, perfekto, sintaktiko⁷⁵

adjetibo⁷⁶, autore⁷⁷, dotrina⁷⁸, sujeto, subjeto

diptongo, konzepto, konzeptu⁷⁹

Nik bidezkotzat aitortuko nuke erdaratikako⁸⁰ hitz berrietan *v* gordetzea eta kontsonante multzoak⁸¹ aldatu gabe uztea, nahiz ez zorrozki agindu: *vektore*... (1968d:149).

Hor⁸² ez dago, itxuraz, bi jokabide baizik. Bilkurok bertan behera utzi, inguruko hizkuntzetan bezalatsu, *k/c*-ren aldaera gora-behera. Bakundu, bestela, eta bakuntzeak hemen lehen kontsonantea baztertzea esan nahi du. Italiarren arabera jokatzea, beraz. Italiarren irudira, halaz guztiz, eta ez italiarak bezala, gurean ez diren kontsonante bikoitzak ezagunak baitira han: *conetto* esan dezakete, adibidez, esan edo idatzi, gu *kontzetu* soilean geldituko ginatkeen bitartean. (1979g:181).

Bestetan (hots, *-pt-* eta *pt-*, (...)) neure adineko jendea soiltzera makurtuko litzateke eta antzinako kemen horrek iraungo balu, soilduko lirateke. (1985c:193).

Oro har eta puntu zehatz honi dagokionez, esan daiteke Euskaltzaindiak (1986) ez zuela bide honetatik jo, soiltzera ez baina bere horretan eustera makurtu baitzen⁸³.

Aztergaiko gehienak ere, ikusi bezala, Euskaltzaindiaren gogobidean koka daitezke.

*** -kn-, -gn-, -gm-

teknika, tekniko

signifikante

pragmatika, sintagma, sintagmatiko

Bestetan (hots, (...)) *-kn-* (...) neure adineko jendea soiltzera makurtuko litzateke eta antzinako kemen horrek iraungo balu, soilduko lirateke. (1985c:193).

Euskaltzaindiaren (1986) arabera, haatik, kontsonante-multzoa gorderik. Halaxe moldatuak dira aztergaikoak.

Erakundeak berariaz aipatzen ez dituen *-tm-* eta *-tn-* multzoen adibideak ere ikus daitezke aztergaietan:

⁷⁴ Bikoteaz, beherago.

⁷⁵ Gehi beherago aldatuko diren *espektro*, *espektrograma*...

⁷⁶ OEH: *adjetibo*, *ajetibo* (Urt), *adjektibo*. Lehen aldaera Kardaberazena da (1761) eta azkena, berriz, Sarako Etxeberrirena (1712). HLEH-k ere: 1761 eta *adjektibo* 1712. Honezaz gain, *adjetivu* 1956.

⁷⁷ OEH: *autore* (Urt), *autor* (Urt). Bigarrenaren testigutza zaharragoa da (Leizarraga) lehenarena baino (Kardaberaz). HLEH-k ere, 1761 alboratzen dio *autore* lema hautetsiari eta *autor* 1571 aldaeraz osatzen.

⁷⁸ HLEH: 1621. Halaz ere, 1545eko *doktrina* ere jasotzen du *dotrina* leman.

⁷⁹ Bikoteaz, beherago.

⁸⁰ Jat. *erderatikako*.

⁸¹ Jat. *kontsonante-multzoak*.

⁸² Jat. *or*.

⁸³ Euskaltzaindia (1975) *arkitekto*, *insektu* edo *injektore* bezala.

algoritmo

etno-linguistika, etnologia, etnologo

*** -dj-, -bj-

adjetibo (1972b0:26 bitan)

subjeto (1972b3:57), (1972b5:123), subjuntibo (1972b4:94)

sujeto (1972b1:30 bitan,31), (1972b3:57 bitan,58) (1972b4:72,85 lautan (M)), (1981c:164 hirutan)⁸⁴

Kontsonante biak gordetzen dituztenak (*sujeto* ez beste guztiak, alegia) Euskaltzaindia-ren (1986) arauari atxikitzen zaizkio.

*** -sz-

disziplina (1972b0:23)⁸⁵

Errazeni, *sz* bihur daiteke z. (1985c:193).

Euskaltzaindia (1986), haatik, eusteari makurtu zitzaion eta molde honetakoa da, hain justu, Mitxelenagandik jasoa.

*** -pz-, -kz-, -ps-, -ks-, -bs-

deskripzio (1972b2:48), (1972b3:58), (1972b4:70,71,79 bitan), perpezio (1972b5:125,129), transkripzio⁸⁶

traskrizio⁸⁷

akzidente (1972b0:26), erredukzio (1972b3:60,61), indukzio (1972b4:71) (M), introspektio (1972b3:56,57), okzitano (1964c:71)

sintaksis]⁸⁸

elipsis⁸⁹

absoluto (1972b1:32)⁹⁰, abstrazio (1972b5:115)⁹¹

⁸⁴ Errepara kasu guztietan hitz-barneko iturburuko -kt- soiltzera jo duela. Ez dugu *adjektibo* edo antzekorik atzeman. Euskaltzaindiak ere (1975) honelaxe aldatu zuen.

⁸⁵ Baina *kontzientzia* (1972e:159).

⁸⁶ Hirurak gehi beste -zio atzizkidunak, eratorbidean aipatuko direnak.

⁸⁷ Bikoteaz, beherago.

⁸⁸ Ik. beherago, "X" letraren ingurukoa.

⁸⁹ Ik. aldaerzko puntua.

⁹⁰ OEH-k, lema bikoitza paratzen du: **absoluto**, **absoluto**. Lehena, 1780koa, bigarrena, Miranderena.

HLEH-k, aldiz, **absoluto** gaitzetsi eta **atsolutura** igitzen du. Lema honi, *atsoluto* 1975, *absolutu* 1957, *atsolütoki* *1926, *atsolutuki*

*1953, alboratzen dizkio.

Euskaltzaindiak (1975) *balio atsoluto* landatzen du zerrendan.

⁹¹ OEH-k, **abstrakzio** besterik ez du jasotzen, Villasantegandikakoa.

HLEH-k ez dakar.

Gehi beheragoko *abstrakto*, *astrakto*.

Ez dugu Euskaltzaindiaren puntu zehatz honezako arau-gomendiorik aurkitu baina (1975)eko zerrendetan, *dedukzio*, *indukzio* irakur daitezke.

*** -tl-, -kl-, -gl-

atlas (1983e:125,126,132,136), (1985a:111)

enklitiko, nomenklatura, oklusibo

erregela, ingeles

Neure alderik, badira batzuek besteak baino errazagoak eta atseginagoak: (...) *atriaka*, *dulabre*, *duple* (-tl- bakan azalduko da, ez baitzuen latinak berezkorik, are guttiago -dl-). Zenbait hitz ikasik (*atleta*, etc.) ez dio inori belarriko nahiz begiko minik emango. (1985c:193).

Mintzagaia *atlasen* bukaerako -s hori badu ere, Euskaltzaindiak (1975, 1986), *atlas* hitza, hain zuzen ere, jasotzen du. Ez dugu, haatik, aurkitu era honetako kontsonante-multzoentzako egokitzapen-eredu berariazkorik.

*** -n, -r + txistukaria

entsegu, frantses, kontserbadore⁹², kontsonante, zentzu

intransitibo (1972b2:48), transitibo (1972b1:31), (1972b4:85)

diferentzial, erromantze, esperientzia⁹³, funzio] (funtzio]]⁹⁴), funtzional, sustantzialista, zentzu

konjuntzio (1972b1:29), konzepto (1972b5:128), konzeptu (1972b5:125,129)⁹⁵

pertsona⁹⁶, pertsonaia, pertsonal, unibertsal

perzepzio (1972b5:125)

Nik, beraz, bestek besterik nahi duelarik beharbada, *tz*, *ts*, *tx* sartuko nituzke, ohiturari jarraio, testuinguru ezagun horietan, *n* idatziko nuke bestetan *m*-ren ordeaz, *p*, etc., + *b*, eta kontsonante bikoitzak bakunduko (*p* nahiz *f*, etc., *k*, etc., idatziaz *Hitzak euskaldundu abala*. Kanpotikakotzar agertzea nahiago badugu, berriz, dauden daudenean geldi bitez. (1985c:193).

Euskaltzaindiaren (1986) erabakiaren arabera⁹⁷, badirudi *n* eta *r* (eta hemen topa ez daitekeen *l*) ondoko txistukariak, oro har⁹⁸, afrikatu behar duela, eta halaxe gertatzen da hengo kasurik gehientsuenetan ere. Alabaina, badira arauaz kanpokoak: *konjuntzio*, azken aipatu *perzepzio*, *intransitibo*, *transitibo* bikotea⁹⁹ edo lehen argitaraldiko *funzio*.

⁹² Eta kontserbazale.

⁹³ Eta bukaera hau bera dutenak: *herentzia*, *konberjentzia*, *konkordantzia*, *kompetentzia*, *korrespondentzia*, *sustantzia*, *zientzia*... Ik. eratorbidea.

⁹⁴ Ik. argitaraldieko itsaskina.

⁹⁵ Baina *konzilio* (1978a:31) aztergaitik lekorakoa.

⁹⁶ Euskaltzaindiak (1975) bezala.

⁹⁷ Halaz ere, Euskaltzaindiak (1975) *insektu*, *insektizida* ezarriak zituen.

⁹⁸ Hala diogu lau salbuespen ahotan hartzen dituztelako. Ik. *Eusker*a 2. aldia XXX, 1985:465.

⁹⁹ Guztiak, *Zenbait hitzaldikoak* eta Mitxelenaen irakaspaperetan irakur ez daitezkeenak.

*** -sk-

eskema¹⁰⁰, eskolastiko, eskolastika

Euskaltzaindiaren (1986) bidetik.

Hemen eranstekoak ote: izkribu [iskribu], iskritu] eta ezkribu]?

12.2.2.3.2. Bi kontsonante baino gehiagoko multzoak

abstrakto, abstrazio

izkribu [iskribu], iskritu], ezkribu]

espektro, espektrograma

instrumental, transformatibo, transformazio, transkribatu, transkripzio¹⁰¹

subklase, subsubklase¹⁰²

astrakto, sustantibo (1972b0:26), (1972b5:129), sustantzia (1972b0:26 hirutan), (1972b3:56 hirutan), (1972b5:121 bitan,131), sustrato (1978a:34)

istant, kostituzio (1972b5:131) (M)

trasformazio, traskrizio¹⁰³

Euskaltzaindiak multzo hauek ahotan hartu zituenean (1986), euskaran aspalditik erroturikoetan (horko *sustantzia*, *istant*, esate baterako) ez beste guztietan kontsonante guztiak gordezaren alde egin zuen trabes¹⁰⁴.

Hemen ikus daitekeen bezala, ez da halako erabateko jokamolde finkorik egiaztatzen. Areago, azkenaldiko artikuluko batean, orrialde berean, bietara moldaturik ikus daiteke kontsonante-multzo bera: *traskizio*, *transkribatu*.

Azentzekoak ez dira arestian jasoriko Mitxelenaren hitzak.

12.2.2.4. Hitz-bukaerako egokitzapenak

**** -o / -u

• -o

ablatibo, adjetibo, aktibo, akusatibo, diminutibo, erlatibo, errelatibo, genitibo, infinitibo, intransitibo, oklusibo, posesibo, primitibo, subjeto, subjuntibo, sustantibo¹⁰⁵ transitibo,

¹⁰⁰ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan.

¹⁰¹ Azken hirurok eratorbidean ikusiko direnak.

¹⁰² Erdal aurrizkien ordainetan ikusiko direnak.

¹⁰³ Hauek ere eratorbidean ikusiko dira.

¹⁰⁴ 1975eko zerrendako *inspektore*ren ildotik.

¹⁰⁵ Euskaltzaindia (1975).

analfabetismo, arkaismo, erromantizismo, estrukturalismo, formalismo, homomorfismo, idealismo, innatismo, isomorfismo~, materialismo, mekanismo, naturalismo, neologismo, razionalismo, sinbolismo,

italiano, okzitano

absoluto, alfabeto¹⁰⁶, algoritmo, analfabeto¹⁰⁷, apostrofo, bertso¹⁰⁸, dato¹⁰⁹, dialekto, diptongo¹¹⁰, epigono, erruso, eslabo, espektro, esperanto¹¹¹, estilo¹¹², estrato, falisko, femenino, feminino, fenomeno, greko, griego, hungaro, indirekto, isomorfo, istudio, jenero, joko, kalkulo, kodigo, konplemento, konzepto, lumero¹¹³, maskulino, metodo, modelo, neutro¹¹⁴, partizipio, perfekto, pleonasma, polako, porteño, postulado], propio, ruso, sardo, sinbolo, sinonimo, sujeta, sustrato, teatro, testo], tipo, topiko, toponimo, umbro, veneto.

• -u

argumentu¹¹⁵, azentu¹¹⁶, dokumentu¹¹⁷, elementu¹¹⁸, esperimentu¹¹⁹, mementu, momentu artikulu¹²⁰, kalkulu, kapirulu¹²¹, titulu

dialektu, doinu¹²², ejenplu, entsegu¹²³, etsenplu, exenplu, fenomenu, foku, gradu¹²⁴, izkribu (iskribu], iskritu], ezkribu]), joku, kasu¹²⁵, konzeptu, kontu¹²⁶, metodu, modu¹²⁷, prediku,

¹⁰⁶ OEH-k Kardaberaz deitzen du aitzindari.

HLEH-k ere 1761 ezartzen du.

Euskaltzaindiak (1975), aitzitik, *alfabeta*.

¹⁰⁷ OEH-k, Kirikiñoren 1930eko lana ematen du.

HLEH-n, aitzitik, 1973 irakurtzen ahal da.

¹⁰⁸ Euskaltzaindiak (1975), *bertsu*, *bertso*.

OEH: "bertso, berso, berts (Urt I 69, Hb ap. Lh, H, -tsü Casve), bersu, pertsu". XVII. mendearen hasieratik.

HLEH-k, adiera hau duenean, *bertsu* txartzat eman eta *bertsora* igortzen du. Hemen, *1745, =1840; *bertsu* 1627 paratzen du.

¹⁰⁹ HLEH-k ez hau ez honen balizko aldaerarik dakar.

¹¹⁰ HLEH-k, 1571n aurkitu du lehen moldezko lekukoa.

¹¹¹ HLEH-k, 1932 ematen du lehen agerraldizat.

¹¹² HLEH-k hauxe du lema eta 1926.ean kokatzen estreinakoa.

¹¹³ HLEH-k lumero gaitzesten eta numerora igortzen du. Azken honetan, 1627 urtea irakur daiteke.

¹¹⁴ HLEH-k: 1977.

¹¹⁵ OEH-k: "argumentu (Urt, -ment VocBN), argumendu, argumenta (Urt)".

HLEH-k ez dakar.

Euskaltzaindiak (1975) jaso, baina lan berean *departamendu*.

¹¹⁶ OEH-k, Leizarraga alboratzen dio.

HLEH-k, berdin.

Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan ere *azentu*.

Oroi, halaz ere, *azentoera* lehen argitaraldikoaz (1972b3:51). Ik. argitaraldiezko itsaskina.

¹¹⁷ HLEH-k, 1930 baina *dokumento* 1904 eta *dokument* 1856 ere eranstean dizkio lemarri.

¹¹⁸ HLEH-k: ~1760 eta *element* 1545.

¹¹⁹ HLEH-k: *1562, 1959.

¹²⁰ OEH: *artikulu* (SP), *artikulo* (Lcc).

Adibideetan, lehen *artikulu* Leizarragarena da eta beste aldaerarena, berriz, 1729koa.

HLEH: *artikulu* (1571), *artikulo* *1562.

¹²¹ HLEH-k: 1617.

¹²² HLEH-k: 1803, *tonu* 1571.

¹²³ HLEH-k molde hau gaitzetsi eta *entseiura* igortzen du. Honetan, 1571.

¹²⁴ HLEH-k: 1627; *grado* 1545.

¹²⁵ HLEH-k adiera honezaz, 1712; erabilesparu murriztu gabeaz, 1627 eta 1643.

¹²⁶ HLEH-k, *1562, 1571; *kondu* 1545.

¹²⁷ HLEH-k: 1596.

puntu¹²⁸, sostengu, testu, tratu, zeinu, zentru, zentzu

Euskaltzaindiak (1986) horko *ablatibo* (eta saileko guztiei heda dakieke), *neutro* (eta jatorri berekoak) eta *dialekto*, *zentro*¹²⁹ ezartzen ditu zerrendan, batetik.

Bestetik, berriz, *kalkulu*, *titulu* (eta etorkizko gibel berekoak), *dokumentu* (eta etorkizko amai berekoak), *testu*, *kontzeptu* irakur daitezke zerrenda horretan.

*** -is / -i

analisi¹³⁰, elipsis¹³¹, hipotesis, parafraisi (1972b5:128), parentesi], protasis (1981c:158), sintasis, sintaxis

analisi, enfasi, epentesi, hipostasi, hipotaxi, hipotesi, parentesi, sintaksi], sintasi, sintaxi¹³²

Euskaltzaindiak 1986an, eskuarki amaiko *-is* > *-i* erabaki zuen.

*** -al / -ale

• -al

artifizial, bokal¹³³, diferentzial, estruktural, formal, funtzional, gramatikal, ideal¹³⁴, indibidual, instrumental, irreal, jeneral, marjinal, material, modal, natural, neutral, normal, ofizial, pertsonal, plural¹³⁵, tradizional, unibertsal

• -ale

bokale¹³⁶, seinale (1964c:72), (1972b4:74,88 (M),105 (M)), (1978a:43), (1978c:162,169), (1983a:69), (1984b43), (1985c:193), (1985d:79), (1986c:174)

Euskaltzaindiaren erabakiz (1986), *-al* bukaera hobetsi zen, Mitxelena gaiztoa erakusten duen bidean, hain zuzen ere.

Salbuespentzat jo daitezke azken biak, baina *seinale* ihartuzat eman daitekeela dirudi.

*** -ore

autore, kolore, kontserbadore

Euskaltzaindiaren (1986) araupekoak.

*** -ar / -are

¹²⁸ Euskaltzaindia (1975), berdin.

Eratorbidean kokatuko den *puntuazio* erants dakioke.

¹²⁹ Honezaz, haatik, argitzen du Axularrek *zentru* zerabilela.

¹³⁰ Bikoteei beherago erreparatu zaie.

¹³¹ Eta beherago aldatuko den *ellipsis*. Ikus aldaerak.

¹³² Honen gainekoak beherago xheki azterkatuko dira.

¹³³ Hau eta beheragoko *bokale*, *seinale* izenak izanik ere, multzo honetan sartu ditugu, bukaeraren egokitzapenaren kariaz.

¹³⁴ Baina *ideia*.

¹³⁵ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendakoa.

¹³⁶ Ikus beherago *bokal* / *bokale* bikoteaz dioguna.

singular

Euskaltzaindiaren (1975, 1986) araberakoa.

Alabaina,

pare

ihartutzat jo daitekeena ere hor dago.

*** -ario

literario

Hau ere Euskaltzaindiaren (1986) araberakoa.

*** -on / -oi / -oin

arrazoi, anglosajoi, patroï

anglosajon, hiperbaton

gaskoin

*** -z

boz, matriz

12.2.2.4.1. Hitz-bukaera aipagarriak

Hitz-bukaeraren egokitzapena ere estaltzen duen baina harantzago doan beste puntutxo biren berri emango da orain.

Batetik, adjektibo erreferentzialak eratzeko erdaraz erabiltzen dituzten zenbait¹³⁷ atzizkiz osatuak eta euskaraz ere bere horretan —grafia-egokitze soilez— hartuak aldatuko dira¹³⁸.

Bigarrenik, kokagaitz gertatu diren hiru hitz.

12.2.2.4.1.1. Adjektibo erreferentzialen bukaerak

*** -iko (-ika)

akademiko, analitiko, antinomiko, atiko, automatiko, diakroniko, enklitiko, enpiriko, erretriko, erromaniko, erromantiko, eskolastiko (iz.), estokastiko, etimologiko, fisiko, fonetiko,

¹³⁷ -al, -or lehen aipatu baitira.

Multzo honetatik ateratzekoak dira arestiko *bokal*, *bokale*, *seinale* izenak.

¹³⁸ Mitxelenak izen gisa bakarrik erabili badu, halaxe markatuko da hitzaren alboan. Marka-ekaz izenondo soil edo izenondo eta izen moduan erabili duela adieraziko du.

foniko, fonologiko, genetiko, gotiko, gramatiko, historiko, iberiko, iberokaukasiko (iz.), klasiko, kritiko, lexiko (iz.), linguistiko, liriko, logiko, logiko-formal, logiko-matematiko, matematiko, mekaniko, metafisiko, metaforiko, metodologiko, metriko, neogramatiko (iz.), ontologiko, ortografiko, paradigmatico, perifrastico]], poetiko, sabeliko, semantiko, semitiko, sinkroniko, sintagmatiko, sintaktiko, sintetiko, sistematiko, sozio-linguistiko, tekniko, teoriko, topiko (iz.), ukroniko, zeltiberiko (iz.), zientifiko¹³⁹ (iz.)

Eta hauen ondoan, beste izen hauek ere aipa daitezke, guztiak, jakintza-jakiteen deizioetan erabili ohi direnak:

analitika, etno-linguistika, fisika, fonetika, genetika, kritika, lirika, linguistika, logika, logistika, makrolinguistika, matematika, mekanika, metafisika, pragmatika, psikolinguistika, semantika, soziolinguistika, teknika, zibernetika

*** -es

albanes, aragones, frantses, gales, galiziar portugés, holandes, irlandes, japonés, leones, neerlandes, sino-japonés¹⁴⁰

Guztiak mintzabideen deiturak; guztiak beraz izen gisa erabiliak (batzuk izenondo gisa ere bai, hiztegian egiazta daitekeen bezala).

*** -ista

diakronista (iz.), espezialista (iz.), estrukturalista, fonetista (iz.), helenista, humanista, indoeuropeista (iz.), konparatista (iz.), linguista, materialista, mentalista, modista (iz.), romanista (iz.), tomista (iz.), trasformazionalista

Lanbidea, zaletasuna adieraztekoak denak.

12.2.2.4.1.2. *lengoaia, mintzaia, pertsonaia*

Hiru hitzon gibelak ez du azterlanean kokaleku erosorik.

lengoaia (1972b5:109 bitan, 127, 128, 130, 131)¹⁴¹, mintzaia (1972b5:110, 112)¹⁴², pertsonaia (1972b5:130)

Adurizen (1989) iritziak makurtu gaitu egokitzapentzat jotzera, Irigoienenari (1977:526)¹⁴³ atxikiz eratorbidean, azterkatuko den *-aira* jantzi dutenen artean, kokatzekoak izango balirateke ere.

¹³⁹ Gehi beheragoko erdal itxurako *kartveliko*.

¹⁴⁰ Eta aztergaitik kanpo utziriko *polones* populuaren izena, *polako* lehiakiide duena.

¹⁴¹ *HLEH*-k *lengoaie* (1545) edo *lengoaia* (1643) landatzen ditu leman.

¹⁴² *HLEH*-k molde hau txarresten du eta *mintzairara* igortzen. Halaz ere, lekukotasunen arabera, badirudi gaitzetsia zaharragoa dela, *XVII erdi aldean kokatzen baitu hau, bestea, 1712kotzat joz.

¹⁴³ Honentzat, bukaerako hitz-atala atzizkia litzateke, atzizkitzat ere daukan *-aira/-aire*-ren jatorri bestelakoa lukeena, haatik: *mintzaira-z* ari delarik, oin-obarrean honakoa eransten du-eta:

"Axularrek *mintzaia* erabili zuen beste sufixo beranduagoko bat daramala, *bidaia* hitzak bezala".

12.2.2.5. “X” en inguruan

*** Bok. + “x” [-ks-] + Bok.

axioma (1972b5:118), (1978a:39), hipotaxi (1972b5:117), lexiko (1972b5:124)¹⁴⁴, lexikografia (1972b1:29), sexu (1972b5:120) (M), sintaxi, sintaxis, taxonomia (1972b4:70), (1972b5:116), (1981c:165)

esamina (1972b4:75)¹⁴⁵, sintasi, sintasis

sintaksi]¹⁴⁶

*** “x” + konts.

esperientzia, esperimentu, esplikazio, testu

experientzia]¹⁴⁷

Zerrenda honetan harrigarriena, agian, Mitxelenaren irakaspaperetan irakurtzen ahal den *sexu hori* da¹⁴⁸.

12.2.3. Aldaerak

Atarikoan esan bezala, sail honetan, Mitxelenak bitara (edo gehiagotara) darabiltzan aldaerak zein diren eta non eta noiz erabili dituen¹⁴⁹ begiratu da.

*** abstrakto¹⁵⁰ / astrakto

abstrakto: (1972b1:31) (M), (1972b2:41); (1972b3:52,58,60 hirutan); (1972b4:75,87 bitan).
astrakto: (1968c:89).

*** ageri / agiri¹⁵¹

ageri: (1972b4:67,99) (M), (1972b5:113,115,118,127), (1978a:27,35), (1981i:113)¹⁵².
agiri: (1962f:83)¹⁵³.

¹⁴⁴ Halaz ere, gogoan izan behar dira Mitxelenaren hitz honezako ironiazkook:

“Esan dezadan, gerora gabe, egoera eskas hau ez dela euskal hitz-altxorrena (“kultoagoek” “lexikoa” deitzen duten horrena)...” (1983f:187).

¹⁴⁵ -a gibelegoduna, O. de Arin eta Mogelen moldekoa, alegia. Ik. *FHV* (1985,3:146).

Euskaltzaindiak (1975) *etsamina*.

HLEH-k, *esamina* gaitzetsi eta *etsamina* zaharragora igortzen du. Hemen, 1664; *etsamen* 1665 alboratzen dio.

¹⁴⁶ Lehen ere esan bezala, aldaeren puntuan polikiago begiratu zaie honi eta kideei.

¹⁴⁷ Ik. argitaraldiezko itsaskina.

¹⁴⁸ Ik. beherago *sintaxi* eta ingurukoak.

¹⁴⁹ Erdal grafia / egokitua osaturiko bikoteez beherago ariko gara.

¹⁵⁰ *OEH*-k **abstraktu** leman, 1962ko Villasanteren lana aldatzen du estreinako.

HLEH-k, **astraktu** ezartzen du hiztegi-sarreraren eta aldamanean, *astratu* 1960; *abstraktu* 1959 paratzen.

¹⁵¹ Izenondoak.

¹⁵² Gehi *agerian* (hamaseitan) eta *ageriko* seitan.

¹⁵³ Gehi *agirian*, hirutan eta *agiriko* beste bitan.

*** agiri-1 / ageri-1¹⁵⁴

agiri-1: (1978a:32,34), (1983a:50), (1984b:35).

ageri-1: (1961a:61).

*** analisi¹⁵⁵ / analisis

analisi: (1972b1:30), (1981c:164), (1983e:135), (1984b:40).

analisis: (1972b1:30), (1972b:84 (M),85 (M),103 (M)¹⁵⁶).

*** anglosajoi¹⁵⁷ / anglosajon¹⁵⁸

anglosajoi: (1978a:31).

anglosajon: (1972b2:43 bitan).

*** axal / azal

axal: hogeita zortzitan¹⁵⁹.

azal: hamaseitan.

Ez dago adierazgarritasunaren aldetik ñabardura berezirik eta berezitu gisa berdin darabiltza bata zein bestea.

*** bereizi / berezi¹⁶⁰

*** biguin¹⁶¹ / bigun

biguin: (1961a:55 bitan), (1983d:123), (1985a:113)¹⁶².

bigun: (1972b5:122), (1979g:177), (1983a:132).

*** bokal¹⁶³ / bokale¹⁶⁴

¹⁵⁴ Izenak, 'txosten', 'dokumentu' esanahikoak.

¹⁵⁵ OEH-k ez dakar.

HLEH-k hau hautesten du lematzat nahiz honen lehen moldezko lekukotasuna, *analisisena* baino geroagokoa izan: 1977 eta 1973, hurrenez hurren.

¹⁵⁶ Azkena (1972b4:103), Mitxelena irakaspaperetako *analisis*, *analisi* bilakaturako argitaraldi bietan. Ik. argitaraldiezko itsaskina.

¹⁵⁷ OEH-k ez dakar baina *anglesetik*, *angelesera* igortzen du.

Ez du HLEH-n errainurik.

¹⁵⁸ Aztergaitik kanpoko *magnetofon* (1958h:99) / *magnetofoi* (1972b3:57) bikotea ere aurrean izatekoa da.

¹⁵⁹ Eta *axaleko* (hemerezitan), *azalezko* (bitan) batetik eta *azaleko* (bitan) eta *azalezko* (behin). Ik. sintaxi-baliabideezko kapitulua.

¹⁶⁰ Ik. hiztegiaren sarrera.

OEH-k eta HLEH-k lema bitarikoa paratzen dute.

¹⁶¹ HLEH-k *bigun* gaitzetsitik *biguina* igortzen du eta han *1745, 1785; *bigun* 1596 landatzen.

Ez dugu Euskaltzaindiaren honezako hauteterik kausitu.

¹⁶² Gehi *biguinkeria* (1975b:87).

¹⁶³ OEH-k lehen adibidea Leizarragandikakoa darama erakusgarri.

HLEH-k ere 1571 ematen du.

¹⁶⁴ OEH-k *bokale* badakar baina ez adiera honekin.

HLEH-k gaitzesten du arestiko *bokalen* ordain izanez gero.

Argitaraldiezko itsaskinean esan bezala, ez da zokoratzeoko *vokal* ere irakur daitekeela behialako Mitxelengandikakoetan. Beherago zehaztuko dugu.

bokal: hogeita lau aldiz.
bokale: behin besterik ez (1983d:121).

*** dialektu¹⁶⁵ / dialektu

dialektu: (1968d:136,145), (1972b2:46,47 seitan), (1972b4:103) (M), (1978c:172 bitan), (1981i:112), (1983a:57,61), (1985a:111).
dialekto: (1978a:27,28 bitan).

Lehen esan bezala, Euskaltzaindiak (1986) *dialekto* hobetsi zuen.

*** elipsis / ellipsis

elipsis: (1972b2:48 bitan) (M), (1972b4:102 bitan,103) (M).
ellipsis: (1972b4:97) (M)¹⁶⁶.

*** erlatibo¹⁶⁷ / errelatibo¹⁶⁸

erlatibo: (1978a:27).
errelatibo: (1972b4:90) (M).

*** erruso¹⁶⁹ / ruso

erruso: (1981c:163), (1983a:66).
ruso: (1968c:90 bitan, 96), (1968d:137), (1971e:98), (1972b4:103) (M), (1972b5:124,131).

*** estatistika¹⁷⁰, estatistiko]] / estadistika, estadistiko]

estatistika: (1972e:158).
estadistika: (1968c:91)¹⁷¹, (1972b1:32), (1972b5:131).
estadistiko: (1968c:91).
estatistiko, lehen argitaraldian ez dagoena¹⁷².

*** esperientzia¹⁷³ / experientzia]¹⁷⁴

*** exenplu¹⁷⁵ / etsenplu¹⁷⁶ / ejenplu¹⁷⁷

¹⁶⁵ HLEH-k hau besterik ez du jasotzen. 1761.

¹⁶⁶ Besteri lepora dakioket hitzaren erabiltzea:

"Izena *ellipsis* zuen orduan; izana, oraingoa".

Hurrengo orrialdean l-z eta inolako grafia-fiabardurarik gabe idazten du-eta.

¹⁶⁷ HLEH: 1977. 1956ko *erlatibu* baten berri ematen du.

¹⁶⁸ HLEH-k ez dakar hau.

¹⁶⁹ HLEH-k molde hau gaitzesten du eta **errusierara** igortzen. Azken honek estreinako data 1977koa du. Ik. gure eratorbideazko kapitulua.

¹⁷⁰ HLEH-k, **estatistika** ematen du lematzat (1953), alboratzen dion *estadistika* aldaeraren urtea 1952 da, halaz ere.

¹⁷¹ Geroagoko argitaraldietan, *estatistika* bilakatua.

¹⁷² Ik. argitaraldiezko itsaskina.

¹⁷³ HLEH: 1571.

¹⁷⁴ Ik. argitaraldiezko itsaskina.

¹⁷⁵ HLEH-k hau txarresten du eta **etsenplu** hobesten.

¹⁷⁶ HLEH: 1571.

¹⁷⁷ Ez dakar HLEH-k molde honen testigutzarik.

exenplu: (1972b2:40,47), (1972b4:80); (1979g:185).
etsenplu: (1971e:104,105).
jenplu: (1959a:130).

Euskaltzaindiak (1968) *exenplo* hobetsi zuen.

*** *femenino* / *feminino*¹⁷⁸

femenino: (1972b5:120 bitan (M),121,130).
feminino: (1964g:182).

*** *fenomenu* / *fenomeno*¹⁷⁹

fenomenu: (1972b0:27,28), (1972b1:32).
fenomeno: (1972b5:110), (1972b4:95).

*** *froga*¹⁸⁰, *frogatu*¹⁸¹ / *proba*, *probatu*¹⁸²

froga: (1972b1:32), (1978a:37), (1981c:140), (1981l:111), (1983a:51,55).
frogatu: (1971e:109), (1972b0:26), (1972b2:47), (1972b3:57), (1972b4:71,98) (M),
(1972b5:132 bitan) (M), (1978a:28,37,40,44), (1978c:168), (1981c:145), (1985a:116)¹⁸³.

proba: (1961a:55).
probatu: (1959a:126).

Euskaltzaindiak (1968), (1975) *froga* besterik ez zuen zerrendan sartu.

*** *garraxi*¹⁸⁴ / *garraisia*

garraxi: (1968c:91).
garraisia: (1972b5:128).

*** *gate*¹⁸⁵ / *kateatu*¹⁸⁶

gate: (1968d:153), (1972b4:82,83) (M).
kateatu: (1983a:48), (1984b:25).

Ez dugu *katearik*, ez *gateaturik* aurkitu hiztegi-gaian.

¹⁷⁸ Ez bata ez bestea dakartzatza *HLEH*-k, *feminismo* eta *feminista* jasoagatik.

¹⁷⁹ Ez bata, ez bestea *HLEH*-n.

¹⁸⁰ *HLEH*: 1617. **probarekin** elkarganatzan du.

¹⁸¹ *HLEH*: 1617. **probaturekin** uztartzen du.

¹⁸² Aditzak eratorpenean berriz ikusiko diren arren, hona ekartzeko iritzi diegu, oinarriaren aukeraren aldetik.

Ohar honek ere balio du —ikusiko eta ikusiko den bezala— beherago aldatuko *mailegatu/mailebatu*, *tra(n)sformazio* eta abarrentzat.

¹⁸³ Gehi *frogabide* (1978a:28); *frogagarri* (1981c:150); *frogakatea* (1983d:117).

¹⁸⁴ Gehi *garrasi* egin: (1972b4:74) (M).

HLEH-k, **garrasi** txarretsitik **garrasira** igortzen du eta han 1761 ezarri. Hemen, halaz ere, lemaen urte bereko honako aldaerak irakur daitezke: *garraxi*, *garraisi*.

¹⁸⁵ *HLEH*: 1617.

¹⁸⁶ *HLEH*: 1621.

Euskaltzaindiak (1968) *kate(a)* sartu zuen zerrendan; *gate* edo antzekorik, ez.

*** anglo-jermandar / germaniar¹⁸⁷ / germanotasun

anglo-jermandar: (1972b2:43).

germaniar: (1972b2:42,43 (M)).

germanotasun: (1978a:29).

Orrialde berean, beraz, *jermandar* eta *germaniar*, azkena Mitxelenaren irakaspaperetako izanik.

*** greko¹⁸⁸ / griego¹⁸⁹

greko: (1962f:83,84,85), (1971e:98,99,101), (1978a:28), (1979g:174), (1981c:145).

griego: (1972b0:26 hirutan), (1972b1:31), (1972b4:88) (M), (1972b5:115,121 bitan).

*** hipotesi¹⁹⁰ / hipotesis

hipotesi: (1978a:27), (1981c:150), (1985b:190).

hipotesis: (1958h:105), (1972b4:71 lautan, lauetarik hiru (M)).

*** historia¹⁹¹ / historio / istorio¹⁹²

historia: berrogeita hamabostetan¹⁹³.

historio: (1972b4:98) (M).

istorio: (1978a:32), (1983a:59), (1984b:42).

Gure arteko etimologiberatasun horren aldamenean, edo hobeki aurrean, bereizkuntzaren alde jokatzak balioko luke, agian: *istoria* eta *historia*, *armonia* eta *harmonia*, eta abar. (1985c:193).

Garbi bereizten ditu (1978a:32) lanean *historia* eta *istorio*, orrialde berean.

HLEH-n lekukotasunik ez duen *historio* horrek, ordea, ez du esanahiaren aldetik alde handirik *h*-gabearekin.

Euskaltzaindiak (1979) *historia* eta *istorio* berezi zituen.

*** hungaro / hungriano

hungaro: (1983f:187).

hungriano: (1972b5:116) (M)¹⁹⁴.

¹⁸⁷ Hau da *HLEH*-k lema begiz joa, 1959. Halaz ere, *germandar* zaharrago baten kontu ematen du (1934).

¹⁸⁸ *HLEH*: 1571.

¹⁸⁹ Eta hizkuntzaren deizio ez den *greziar* (1972b1:31,34 bitan), (1972b2:40), (1972b5:115), *HLEH*-k 1712an kokatzen duena. Hiztegi honek ez dakar *griegoren* azarrenek.

¹⁹⁰ *HLEH*-k *hipotesi* leman, 1962 urtea alboratzen dio baina 1954ko *hipotesisa* ere jasotzen du.

¹⁹¹ *HLEH*: 1571.

¹⁹² *HLEH*: 1712.

¹⁹³ Komeni da ez atzentzea, baita *hrik* erabiltzen ez zuenean ere (1958h, 1964c), *historia* idazten zuela Mitxelenak (eta *prehistoria*, *hipotesis* eta beste). Ik. argitaraldieko itsaskina.

¹⁹⁴ Azkena, arestikoa ez bezala, ez da darabilen *magyar* hizkuntzaren deitura, populuairena baizik.

*** ihardun¹⁻⁹⁵ / jardun¹⁹⁶

ihardun: (1972b0:23,25), (1972b3:58,59,60), (1978a:26,28).

jardun: (1984b:25), (1985a:113)¹⁹⁷.

Euskaltzaindiak (1968) biak eman zituen ontzat, hobesterik gabe.

*** ipui¹⁹⁸ / ipuin¹⁹⁹

ipui: (1964g:180 bitan, 181).

ipuin: (1968d:152), (1972b3:62) (M), (1972b4:105) (M), (1972b5:112), (1978a:26), (1983a:68), (1983d:121), (1984b:36 bitan).

Berariazko aukera garbirik egiten ez du, baina (1975) zerrendetan Euskaltzaindiak *ipuin* landatzen du.

*** irazi²⁰⁰ / iragazi²⁰¹

irazi: (1958h:100).

iragazi: (1983e:132,133).

Euskaltzaindiak (1968) biak baliokidetzat eman zituen.

*** izkribu²⁰² / iskribu] / iskritu] / ezkribu]

izkribu: hogeita hamaseitan.

iskribu: (1978a:26,34,36,37).

iskritu: (1978a:31).

ezkribu: (1983d:123).

*** izkutu, izkutatu²⁰³ / ezkutu²⁰⁴, ezkutatu²⁰⁵

izkutu: (1958h:101,106), (1968d:153), (1971e:99), (1972b4:67,68,92,101,102), (1978a:27), (1981c:141)

izkutuko: (1961a:57), (1972b4:68)²⁰⁶.

¹⁹⁵ HLEH: 1970.

¹⁹⁶ HLEH: 1713.

¹⁹⁷ Bi kasuetan, izen gisa darabiltzanak. Aditz gisa ere badarabiltza biak.

¹⁹⁸ HLEH: ~ 1740.

¹⁹⁹ HLEH: 1745.

²⁰⁰ HLEH: 1571.

²⁰¹ HLEH: 1745.

²⁰² HLEH: 1778. Ez du beste aldaeren berri ematen.

²⁰³ HLEH-k, **izkutatu** txartzat eman eta **ezkutatura** igortzen du.

Ez dakar **izkuturik**.

²⁰⁴ HLEH-k, izenondoa 1808an aurkitu du lehen aldiz eta izenondo hau bera izen gisa 1855.

²⁰⁵ HLEH-k: ~1740.

²⁰⁶ Gehi **izkutuan**: (1968c:95), (1972b3:53,54), (1981c:162), (1983a:58).

Ez da, haatik, ez **ezkutuko** ez **ezkutuan** jaso.

izkutatu: (1972b4:97), (1972b5:119), (1978a:37), (1983e:136).

ezkutu: (1984b:43), (1985a:116).

ezkutatu: (1984b:38).

Euskaltzaindiak (1968) ez du aukerarik egiten, zein bere zerrenda-zatian baitoa.

*** joko²⁰⁷ / joku²⁰⁸

joko: (1968d:149 bitan), (1972b2:43), (1972b3:60,62 (M)), (1972b4:73), (1972b5:123), (1978a:44), (1979g:174,177), (1979d:122), (1983a:51), (1984b:42).

joku: (1958h:103), (1981c:146).

Euskaltzaindiaren zerrendetan ez dago bikote honen aztarrenik, baina gogoan izatekoa da “Merkatalgo hiztegia”-n (1973) eta “Zortzi urte arteko ikastola hiztegia”-n, *joko* hobetsi zela.

*** kalkulu / kalkulo²⁰⁹

kalkulu: (1978a:44).

kalkulo: (1968c:91).

Euskaltzaindiak (1986) *kalkulu* hobetsi zuen.

*** konkretu²¹⁰ / konkreto

konkretu: (1972b0:23,26).

konkreto: (1968c:89).

*** konparatista, konparatismo²¹¹, konparatu²¹² / gonparatista²¹³, gonparatu²¹⁴

konparatu: (1972b3:62) (M).

gonparatu: (1978a:28).

konparatista: (1972b2:40) (M).

gonparatista: (1978a:27,30).

konparatismo: (1972b1:37) (M), (1987b2:39 bitan, 47).

Euskaltzaindiaren (1986) arabera, badirudi leherkari ahoskabeak lehentasuna behar duela.

²⁰⁷ HLEH: 1636.

²⁰⁸ HLEH-n honen arrastorik ez.

²⁰⁹ Ez bata ez bestea HLEH-n.

²¹⁰ HLEH-k, **konkretu** hartzen du lematzat eta 1957 data alboratzen dio.

Bidenabar esan behar dugu, **abstraktu** ezartzen duela antonimotzat baina ez diola azken honi hiztegian tarterik egiten, lehen jaso dugun bezala.

²¹¹ Gehi eratorbidean aipatuko diren: *konparazio* (1972b2:39) (M), (1972b3:51), HLEH-k 1562.ean kokatzen duena, *konparaketa* (1979d:122), (1983a:49), (1985a:111), *konparatzaile* (1972b4:98,99 bitan, 102) (M).

²¹² HLEH: 1571. 1562ko *konparaduten* berri ere ematen du.

²¹³ Nahiz *konparatu* / *gonparatu* eratorpenean ikusiko diren, bidezko iritzi diogu sorta osoa ekartzeari.

²¹⁴ HLEH-k **gonparatu** txartzat eman eta **konparatura** igortzen du.

*** konzeptu²¹⁵ / konzepto

konzeptu: (1972b5:125,129).

konzepto: (1972b5:128).

Euskaltzaindiak (1986), *konzeptu* hobetsi zuen.

*** literatura²¹⁶ / literatur

literatur: (1978a:43). *Hápxax* da.

**** mailegu²¹⁷, mailegatu²¹⁸ / mailebu, mailebatu.

mailebu: (1979g:176), (1979d:187 bitan,190), (1983a:61), (1983f:187), (1984b:28,31,36).
mailebatu: (1972b2:44 bitan) (M), (1972b5:115) (M), (1979g:178 bitan,179), (1979d:121),
(1983f:187,189), (1984b:44).

mailegu: (1985c:191 zaspitan).

mailegatu: (1985b:186).

mailebu/mailebatu, *zazpi lanetan*, *mailegu/mailegatu*, bitan baina azken urteetakotan.

Euskaltzaindiak ez du berariaz bat hautetsi, baina *mailegu* landatu du (1975) lanean eta 1986ko txostenaren izenburuan.

*** mementu²¹⁹ / momentu

mementu: (1971e:101).

momentu: (1972b0:23,24,25 bitan,27), (1972b2:43,49), (1972b3:53), (1972b5:117),
(1978a:40,43), (1983a:52,57).

Euskaltzaindiak (1968) *memento* hobetsi zuen.

*** metodo²²⁰ / metodu

metodo: (1972b3:56,58,59 bitan,60), (1972b4:82) (M).

metodu: (1979g:174).

*** parentesi / parentesis]

parentesi: (1972b4:86) (M)

²¹⁵ *konzeptu* da *HLEH*-k dakarrena. 1954koa du lehen agerpena.

²¹⁶ *HLEH*: 1930.

²¹⁷ *HLEH*: 1859 baina *maileba* jasotzen du 1745ekoa.

²¹⁸ *HLEH*-k hau hobesten eta ezpainkaria duena txarresten du. XVII. mendeari erdi-aldean kokatzen du hobetsia eta 1571n, berriz, *mailebatu* arbuaiatua.

²¹⁹ *memento* 1627koa da *HLEH*-k hobesten duen moldea. *momentu* gaitzesten du eta arestikora igortzen.

Mitxelengan ez dugu *mementorik* aurkitu.

²²⁰ *HLEH*: 1761, alboratzen dio 1672ko *metoda*. Ez dakar, haatik, *metodurik*.

parentesis: (1972b4:77) (M)²²¹.

*** pasiba / pasibo

pasiba: (1972b4:81,91) (M)²²².

pasibo: (1972b5:121).

*** sintaksi] / sintasi / sintasis / sintaxi / sintaxis

sintaksi: (1968d:151).

sintasis: (1972b4:106 lautan) (M).

sintaxis: (1978a:41).

sintasi: (1972b4:72 bitan,81 hirutan,93,94 (M)), (1972b5:117), (1981c:138,165), (1983e:126 bitan).

sintaxi: (1985a:111).

Gailen nabarmentzen dena *sintasi* dela antzeman daiteke.

Mitxelenaeren beraren aukera zehatzei begiraturaz, beraz, sumatzen dena da denboraren poderioz nolabaiteko egokitzeari amore eman diola, *sintaksi* zaharretetik eta ebakerari atxikienetik hasi eta egun usuenik erabili ohi den *sintaxi* bitartean.

Ezinbesteko dirudi Mitxelenaek berak Bergaran aurkezturiko txostenari begiratzeak (“Euskal hitzen jatorri eta itxura desberdinaz”), emeki-emeki aldatuz joan den jokamoldea argituko bada.

k + *s*/zrekin sortzen da istilurik larriena, ebakerari letra kontua lotzen baitzaio: *x* letrak, alferrik ari naiz hau errepikatzen, hots bat adierazten du *axuri* euskal hitzean, esate baterako, eta erabat beste bat frantsesezko eta gaztelaniakoetan (...)

Bada orapiloa mozteko modua, askatzen hasi²²³ gabe. Aspaldi²²⁴ asmatu zuten, *p* eta *k* + *s*-rentzat, ekialdeko euskaldunek (...) *etsenplü*²²⁵, *etsamina*²²⁶ (...)

Hori genceu izan daitezkeen irtenbideen artean euskal tradizioari lotuena. Gogorregia irudituko zaio, haatik, bati baino gehiagori, batez ere Euskal herriaren beste mutur honetan sartzeko eta erabiltzeko. Orduan, *setsu* nahi ez badugu, esaterako, har dezagun *sesu* eta okerrenean ere *seksu*. Nik ezinbestean baizik ez nuke *sexu*²²⁷ erabiliko izkribuz: behin baino gehiagotan puntu honi gagozkiola aipatu izan den Marx-en izenean eta horretarik erakarrietan. (1979g:181).

1985eko *sintaxi*, *sexu* eta jasoriko antzekoetan, badirudi, “ezinbestean” makurtu behar izan zaiola Euskaltzaindiak 1986an hobetsi duen idazmoldeari.

Oroi, halaz ere, *sexu* 1972koa hor dagoela.

*** sistema / sistima

²²¹ Gogoan izan, Mitxelenaeren irakaspaperetako *parentesis* honek, *parentesi* bilaturik ikusi zuela argia.

²²² Egia esan, *pasibazko* da Mitxelenaek darabilena.

²²³ Jat. *asi*.

²²⁴ Jat. *Ispaldi*.

²²⁵ Gibealeko bokala gora-behera, Mitxelenaek badarabilena.

²²⁶ Ikusi den bezala, Mitxelenaek, *esamina* darabil, ordea.

²²⁷ Ik. lehen aldatua.

sistema: Hogeita hemezortzitan²²⁸.
sistima: (1972b4:77²²⁹,87) (M), (1983e:129), (1984b1:41)²³⁰.

**** sumatu / somatu

sumatu: (1958h:97,99,101), (1972b3:58) (1978c:163,169 bitan), (1979g:175)²³¹.
somatu: (1979g:174), (1986c:174).

Euskaltzaindiak (1968) *sumatu* abantailatu zuen²³².

*** taju, tajutu... / taxu, taxutu...

taju: (1972b4:77 bitan, 86,97) (M)²³³.
tajutu: (1966a:68), (1972b5:125).
tajuz: (1972b5:124).
tajuketa: (1972b0:26).

taxu: (1979g:185).
taxutu: (1968d:147), (1983e:129).
taxuz: (1978a:34).

Euskaltzaindiak (1968) *taxu* hobetsi zuen (*tailu* ere jasotzen du).

*** testu / testo]²³⁴

*** transformatibo / trasformatibo

transformatibo: (1972b4:82 bitan), (1972b5:109).
trasformatibo: (1972b4:70)²³⁵.

*** transformazio / trasformazio

transformazio: (1971e:106), (1972b4:82 bitan,87), (1981c:149,165 bitan).
trasformazio: (1972b4:84,89 (M),91 bitan (M), 93 (M),94 (M)).

*** transkribatu / transkripzio / traskrizio

transkribatu: (1983e:129).
transkripzio: (1968d:137,149).
traskrizio: (1983e:129).

²²⁸ (1972b4:97) (M) barne.

sistematason, sistematiko erants dakieke.

²²⁹ Hau bigarren argitaraldian, *sistema* bilakatu.

²³⁰ Baina, (1972b4:70,77,95,97 bitan), *sistema*. Ik. argitaraldiezko itsaskina.

²³¹ Gehi *sumarazi* (1958h:99), (1968d:153).

²³² Hau dela-eta, Mitxelenaren 1978 eta 1986ko horiek harrigarri xamar egiten dira.

²³³ Oroí, *taju* guztiak *taxu* zirela Mitxelenaren irakaspaperetan. Duda egin daiteke, beraz, liburu bereko besteez.

²³⁴ Ik. argitaraldiezko itsaskina. Nolanahi dela ere, *testu* hogeita hamaikatan darabilen bitartean, *testo* behin besterik ez darabil.

²³⁵ Gehi, *trasformazionalista* (1972b5:109).

Hirurak eratorpenean ikusiko badira ere, kapitulu honetara ekartzeak ardurazko dirudi, batik-bat, testu berean irakur daitekeen jokamolde bikoitzaren adigarriak badaudelako.

Halaz ere, Mitxelenaren piperra berriz ere ez ote dabilen dantzan susmoa egin daiteke:

Eta hor daude, guztiok dakigunez, asmo berdintsuz baina egitura desberdintsuz taxuruak izan diren, eta izan daitezkeen, traskizio sistimak (eta, azkeneko hau, diodan bidenabar, bere gisara eta moldera transkriba dezake nahi duenak). (1983e:129).

12.3. ERDARAZKO HITZ BEREZITUAK

Beste multzo honetan bilduetan, berezituaren erdaltasuna eta bere buruarekiko urruntasuna azalera duten adierazgarriak darabilta Mitxelenak ohartuki.

Ezaugarri dute erdarazko izateari eustea edo, Mitxelenak euskarak irentsi gabekotzat edukitzea²³⁶. Uste honen irozkaria ondokoan sustraitu dugu:

Zilegi behar luke izan, beraz, euskaraz zein erdaraz, jatorrizko grafia gordetzea kanpotikakoa (eta berria²³⁷) delarik iturburuari diogun zorra aitortzeko, besterik ez bada ere. (1985c:192).

Aipuan jasotzen den ortografiari eusteaz gain bada bestelako baliabiderik²³⁸, *explicitations*²³⁹, *marques méta-discursives* (Gardin et al. (1974)), dela tipografia bitartez (letra berezia edo etzana ohi da usuena, komatxoak ere erabiltzen dira aldizka), dela *marques d'énnonciation*²⁴⁰ edo sintaxi-baliabideen (Gardin et al. (1974:48)) bitartez, hots, ondoan *delako*²⁴¹, *izeneko*, *harako* edo antzekoak paratuz, dela hitzaren edo honen erabileraren jabegoa zehaztuz (*frantsesek x diotena*, *Benvenisteren x* edo antzekoak).

Halaz ere, euskal-erdal ortografiak bat datozenean batik-bat, ez da beti erraz igertzen halako nabarmengarria dutenen artean arrotasuna, urruntasuna agerian uzteko erabili den justu ala beste arrazoiak diren bitarteko; adierazgarritasunak, arestian aipatua izanak edo egile-aitorrak, esate baterako, gisa horretan letralda baitaitezke:

²³⁶ "Irentsi edo irentsigabe diogunean, UZEIn (1982) egindako bereizketaz ari gara baliatzen, idazkera dugularik kriterio erabakior. Horrela konak gure artean erabat izen arrunta izan arren, *cognac* idazten den neurrian, irentsigabea dela esango dugu. Honek ez du esan nahi, noski, beste kriteriorik erabiltzen ez denik maileguen irenspen maila erabakitzeke". (Azkarate 1988:190).

²³⁷ Halakotzat zeukan, nonbait, Mitxelenak *cassette* 1981ean (1981c:138) esate baterako.

²³⁸ Berbaldi-azterketarik egitea hemengo xedea ez delarik ere, interesgarria dateke Mitxelenak erdarazko hitzak bere testuetan nola txertatzen dituen begiestea.

Gai honezaz, Rey-Debove, J. (1973) eta bereziki (1978), Baggioni et al. (1974), Guespin (1974).

²³⁹ "... il conviendrait de distinguer les explicitations référentielles (par ostentation, *ainsi la photo*, etc.), les explicitations métalinguistiques (définitions, traductions, etc.), les fausses explicitations (recours à la *forme de l'explicitation* par un *c'est-à-dire* suivant le néologisme, mais poursuite du raisonnement, sont le signe néologique a constitué un chaînon finalement non explicité, etc.)". (Guespin 1974:81).

Hizperriez hemen jasoak egoki dakizkiok testuko mintzagaiari.

Baggioni-k eta beste *explicitations* direlakoan artean, tipografikoa beste honakoekin kombina daitekeela ikusten dute: *copulative, encrueux, contextuelle, métalinguistique*. (1974:85).

Leduc-Adine-k berriz, hiru mota ditu ahotan: *graphiques, syntaxiques* eta *sémantiques*. (1980:17).

²⁴⁰ Rey-Debove-k (1978:281) marka horiek aztertzean, Mitxelenak usatzen duen baliabideetarik batez honakoa dio:

"Parmi les modes du *comme ils disent*, qui renvoient à d'autres parlés (régionaux, archaïques, sociaux, professionnels, etc.), on retiendra le mode du *dire étranger* à L₁ [ohiko hizkuntza], parce qu'il permet la pénétration de deux langues dans le discours, et force les barrières de l'acceptabilité au profit de l'emprunt".

²⁴¹ "Euskaraz ere beste horrenbeste gertatzen da *delako* horrekin. Beraren bitartez nahi dena sar daiteke, ondoren *delakoa* ezarri gero. Jendea *aire* entzuten ohiututakoan *delako* hori alde batera uzten da eta hitz berria beldurrik gabe erabiltzen". (1972b5:115).

L'ambiguïté sur le sujet d'énonciation a été notée; toutefois, elle recouvre des phénomènes très distinctes: par exemple, le cas où il est discursivement impossible de trancher si des guillemets entourant le néologisme visent à sa non-assomption pour raisons normatives, ou à son attribution à une source possible, située dans le voisinage contextuel (guillemets de rejet/guillemets de rapport d'énoncé. (Guespin 1974:81).

Arazoi hauek baino ardura handiagokoa bada, haatik; testu-motaren —eta honen osagai den hiztegi-motaren— izaerari zor zaiona, hain zuzen.

Testu berezitu edo espezializatu direlarik, beste diskurtso-motetan hain aise onartuko ez lirakeen hitz arrotzak lasaiago erabiltzen dira. Areago; askotan premiazko ere gertatzen dira, batik-bat halako ikertzaileak sortu duen terminoaren adigaiari estu-estuan eutsi nahi zaionean —itzultzea nekezago onartzen dutenetan— zehaztasuna lege izatearen kariaz.

Baina, bestaldetik, terminologia-falta bizi duen hizkuntza bat halakoez hornitzeko asmo bizia denean eta horretarako hizkuntza horren beraren sorbideei etekina atera nahi zaionean (erdaren mendekotasunari, ahal den neurrian, muzin eginez), egoera zailtzen da, maizkara bien arteko zubigintzan ibili behar delako: itzul-azalpenak, parentesiak eta beste ugaldu behar dira. Honela, aldi berean batzen dira hitzak eratzea, osatzea eta nolabaiteko azaldu nahia.

Beraz, esan bezala, hemen bilduriko erdal hitz berezitu ugari, oso maiz, parafraasi bidez azaltzen ditu, metalinguistikoki, hitzaren erdaltasuna dela medio. Hitz arrotzaren beraren argibideari lotzen zaio batzuetan azalpena, bestetan, adigaia argitu nahia da jomuga, hau da, mamia argitzea. Askotan, euskal ordaina ere proposatzen du Mitxelenak halako termino erdarazkoaren aldamenean²⁴², edo alderantziz.

Honen ondorea da ikertzailearentzat jabeak bereiztea zalantzarabide bilakatzen dela behin baino gehiagotan²⁴³.

Mitxelenak gogoan darabiltzanak paperera ekarri berrietarik hagitz urrutikoak ez direlakoan, jabego-auziari begiratu beharrean, Mitxelenaren erabilerari erreparatuko zaio, garrantzikoago iritzi baitzaio erdarazko hitzak usatzen dituenen norainoko saioa egiten duen hitzok euskal ordaina izan dezaten agerian jartzeari, hitz berezituaren sortzailea nor izan den zehazteari baino.

Horregatik, lehen aipatzen zen proposamena ohartuki egina dutenak (zuzenean adieraziz nahiz esan gabe baina eginez), hau da, Mitxelenak erdarazkoen ordain euskal hitza ematen duenean, parentesi artean sartuko dira nolabait bereizteko.

Parentesirik saihetsetan ez eramateak, ordea, ez du esan nahi azterturiko hiru liburukieta-ko artikuluetan Mitxelenak inon forma horien euskal ordainik eman ez duenik. Hemen ez zaio tesigilearen miaketaren ondoriozko adiera berekoen bildumari eutsiko, Mitxelenaren beraren eskutik eskainirikoari baizik²⁴⁴.

Hau dela eta, kasu horretakotzat joko da berezitu bera, eta ez berezituaren adigaiaren azalpena, euskaraz²⁴⁵ ematea gatzatu duenean²⁴⁶.

²⁴² Hiztegiaren ematen da parekotasun horren kontu hitzez hitz.

²⁴³ Hau guztia gogoan izanik, bakoitzaren ondoan zehaztuko da Mitxelenak erabilirik nabarmentze-modua, [g] = grafia bidezkoa (letra etzana, komatxoak...), [d] = delako, izeneko, harako erabili denean eta [*] hitzaren sortzaile edo usatzaileatza Mitxelenak bere burua ez beste norbait aitortzen duenean.

Parentesiak, berriz, halako ezaugarria aldizkakoa dela adierazten du.

²⁴⁴ Horregatik, adibidez, *créole* ez doa parentesi artean, nahiz, hiztegiaren ikusi den bezala, *krioilo* ere badarabilen. Eta horrela beste hamaika.

²⁴⁵ Kasu batean salbu. Ik. beheargoko *behaviorism* / "conductismo" bikoteaz dioguna.

²⁴⁶ Nolabait esan, Greimas-ek (1960:49) azpimarratzen duen gertakizuna txuliatu nahirik:

"Si, au lieu de comparer les structures syntagmatiques au niveau de leurs signifiants, on les juxtapose en prenant comme terme de comparaison l'équivalence plus ou moins grande de leurs signifiés, on arrive à établir des concordances bilingues de signifiés dont les dimensions et les structures syntagmatiques ne correspondent pas".

Honela, esate baterako, *in praesentiak, sintagmarekiko* du ondoan testuan, halarik ere ez da parentesi artean paratuko, aditzen baita erdarazko hitz berezituari alboratua ez dela iraulordaina, azalpena baizik.

Ekar dezagun pasarte bat azaltzen ari garenaren adigarri:

Artikulu mugatzailea, beraz, ez da «axaleko» egituran ageri (*tácito* dago), bai halere azpian datzan (*underlying*) egituran... (1971e:107).

underlying parentesi artean kokatuko den bitartean, ez du itxura hori hartuko *tácito*-k, ez baitzaio iritzi terminoren baten baliokide zuzen. Euskaraz emaniko azalpen baten adigaia ("ez da axaleko egituran ageri") erdal hitz batean gorpuztua bada, baina ez dirudi esan daitekeenik *tácitok* duen zuzeneko euskal itzulpena *ez da axaleko egituran ageri*, edo denik.

abc[g], ablativo], aboriginal[g][d], album, (Aux Movement[g][*]), bahu[r]hi[g][*], banu[d], (behavior[g][d]), behaviorist[g][d], behaviorism[g][d]²⁴⁷, (break[g]), (caesura[g]), (casuistry[g][d][*]), casus rectus[g], (chapurreado[g][*]), classical fallacy[g][d][*]), (left sentence[g]), (comment[g]), (competence[g][d]), (complemento directo[g][d]), (compromise[g][*]), conductismo[g][d], (conjunto[g][*]), contrastive[g], corpus[g][d]), créole[g][d], criollo[g][d]²⁴⁸, (décalage[g]), (deletion[g][d]), dérivé possessif[g][*], disambiguation[g][d], dossier[g], (elemento inquirido[g][*]), ellipsis[g][*], ensemble[g][*], escuela lingüístico-naturalista[g][*], esclavo, (expressif[g]), facsimil(e)²⁴⁹, factor recesivo en la transmisión[g][d][*], fieldwork[g]²⁵⁰, filière[g][d], (finite state automaton[g][*]), FOCUS, (fronting[g][d]), (general[g]), (generative grammar[g]), genetiuis obiectiuus[g], genetiuis subiectiuus[g], génitif[g][*], génitif de transposition[g][d][*], genitivo], Gestalpsychologie]]g][d], gherco, glide[g], guarani[g], (hápx legómena[g])²⁵¹, (hiatustilgend[g][*]), in absentia[g], in ausentia[g], in praesentia[g], (indicateur syntagmatique[g][*]), immediate constituent analysis[g][d][*], instance du discours[g][*], instance du récit[g][*], intellectus agens[g][*], International Phonetic Alphabet[g][d], intonation[g][*]²⁵², (jazykovedenie[g][*]), (jazykoznanie[g][*]), kartveliko, (kernel sentence[g][d]), koiné[g][d]), koinai[g]²⁵³, kontservadore], (la expresión[g][d][*]), la présente instance de discours[g][*], (langue[g][*])²⁵⁴, lectio difficilior[g], lectio facilior[g],

²⁴⁷ Hitz honen argibidea ez du euskaraz ematen, gaztelaniaz baizik:

"Sikologian, duen oinarri aitortua *behaviorism* ("conductismo") delako teoria da". (1972b3:56) (M). Ez dugu eskola honen euskal izenik aurkitu.

²⁴⁸ Hitzegiaren itsaskinean jaso bezala, hitz hau ETOR-ek argitara emandako *Zenbait hitzaldiren* lehen agerraldi soilean dago, hurrengoan, *créole* aldatu baitute.

²⁴⁹ Ik. hitzegiaren sarreran hitz honen lema dioguna.

²⁵⁰ Hitz hau baliatzen du euskal ordainik gabe jasotzen duen gaztelaniazko testu bateko *trabajo de campo* autu duelarik:

"... en una época en que la mayoría de los lingüistas dedicaban la mayor parte de sus esfuerzos a trabajos de campo, como ocurre todavía en antropología (cuna de la lingüística moderna)". Nik ez dut gehienetan jakiten zer adierazi nahi den 'moderno'-ren gisako emendaiuen bidez. Ze *fieldwork* egin zuen Saussurek? (...) Ala indioena behar du izan hizkuntzak *fieldwork* bihur dadin lana?". (1985a:111).

²⁵¹ Pluralean ematen dugu singularrean erabili ez delako eta plural horren aukera adierazgarria datekeelako. Azenturik gabe ere badarabil baina plural bezala.

²⁵² Parentesirik gabe paratzea erabaki dugu hain justu *azentuk* hori ez duela baliokide adierazteko baitarabil. Pasarte osoa dakargu zerrenda honetan bilduriko bestek ere hor baitu iturburua:

"Aurrera gabe eta bada ezpada ere, ez da alferrik esana izango nik hemen «azentu» izendatzen dudana, beste zertzeladarik aipatzen ez den bitartean, ingelesezko *stress* nahiz *pitch*-en ordain bezala (*intonation*-ena baino areago, inondik ere) erabiliko dudala". (1981c:137).

²⁵³ Pluralezko erabilera zegoen-zegoenean gorde nahi izan dugu, Mitxelenaen hitz-aukera, grekerazko puralari eustea, ohar-tua delakoan.

²⁵⁴ *lengua madre[g][d] Mitxelena berariar arbuizaten duen erdal deitura ere erants zitekeen apika. Honen arbuioak agerian uzten du Mitxelenaen jokamoldea; euskal gaiztoak eskumikatu ez ezik, erdal deizioek geruzatzen duten adigai okerrekoa ere salatzen du:

(Left Dislocation[g]), (Lingüística comparada[g]{d}), (Linguistik[g]{*}), linguistique générale[g]{d}, (lingvístika[g]{*}), magyar, (marcador de frase[g]{*}), materia[g], (Mengenlehre[g]{*}), mentalidad prelógica[g]{d}{*}, (mind[g]{*}), modo fortuito[g]{d}{*}, muta cum liquida[g], navarro-labourdin littéraire[g]{d}, (no terminal[g]), nóus poiètikós[g]{*}, novela, (parole[g]{*}), (performance[g]{(d)}), phonological component[g]{*}, (phrase marker[g]), (phrase structure grammar[g]), pidgin[g]{(d)}, (pitch[g]{*}), porteño[g], prestige[g]{d}, primitivo[g]{*}, (recursive element[g]), (rhema[g]), right dislocation[g], salua veritate[g], (set theory[g]{*}), (signifiant[g]{*}), (signifié[g]{*}), spiritus asper[g]{d}, (Sprachwissenschaft[g]{*}), standard[g], (standar average European[g]{*}), (stress[g]{*}), (structura[g]), subject of[g], suppositio materialis[g]{d}, tácito[g]{*}, temps de narration[g], (teorija množestv[g]{*}), (terminal[g]), (thema[g]), (topic[g]), topic backing, (topic fronting[g]), (transformation[g]), (transformation[{}]] grammar[g]²⁵⁵), uerbum substantiuum[g]{d}, umbro, (underlying[g]), (undistinguished service prosa[g]{*}), Urpflanze[g]{*}, Ursprache[g]{*}, variable[g], variable independiente[g]{d}, veneto, vokal], (voces facultativas[g]{*}), worora

Hona aldatuetara begiak irauliz, aztersaiotxo bat egin daiteke.

Batetik begiratuko zaie ortografia beste etorki-salatzaierik ez dutenei.

Bestetik, berriz, euskal ordainik ez dutenei.

Eta azkenik, zenbait egitura aipagarri.

12.3.1. Grafiaren inguruan

Esan den bezala, erdarazkotzat jotzeko irizpideetariko bat grafia-moldea izan da. Uste dugu egoki izan daitekeela Mitxelenak besteri bizkarreratzen ez dion —hau da, zerrendan [*] ezaugarririk ez daramaten— erdal itxurako hitzei erreparatzea, Mitxelenak aldi-an-aldian euskarak irensteke dauzkanen argibide dira-eta²⁵⁶.

Egiatzatu ahal izango den bezala, tartean badira erdal ortografiatzko letrez gaineko ezaugarri erantsia daramatenak (letra etzana...).

12.3.1.1. V, Wdunak

Nik bidezkotzat aitortuko nuke erdaratikako²⁵⁷ hitz berrietan *v* gordetzea. (1968d:149).

²⁵⁵ "lengua madre delakoaren kontua, hain zuzen ere. /Gizaseme naizen aldetik, beti agertu izan dut neure konforme-eza/: ama-hizkuntza, eta zergatik ez aita-hizkuntza? Laidogarri deritzat honi /gizasemeen ohorearentzat!/ Baina ama nahiz aita, nola nahi ere den, metafora hau ez da betere egokia.

(...) Ama eta haurraren artean momentu batean etendura fisikoa gertatzen da bien artean. Zerbait ebakitzen dela edo uste dut eta bereketa osoa izaten da. Bi izaki berezi dira geroztik: ama eta haurra (...) Hizkuntzekin, latinarekin eta hizkuntza erromanikoekin, berriz, ez dugu honelakorik." (1972b2:43). /Mitxelenak emendatua/.

Beste horrenbeste gertatzen da *isomorfismo* hitzarekin. Ik. 14. kapitulua.

²⁵⁶ Oroi jatorrizkoan *transformation grammar* zegoela idatzia.

²⁵⁷ Hauetako batzuk —argitaraldietan itxura bestelakotuz plazaratuak alegia— argitaraldieko itsaskinean azaldu dira. Ez ditugu han esanak berresango, beraz.

²⁵⁸ *Jat. erderatikako*.

Har ditzagun *v* eta are gehiago *w* letrak. Bistan da, hitz batek ezaugarri horiek daramatzala, oraindik 'erdal kutsua'ren agergerri, nahi eta ez. Noraino alda ditzakegu? Joera²⁵⁸, dudarik gabe, *b*-ra daramate eta *b* bihurtuko dira segur aski azkenik, gehienbat behintzat, hizkuntza honetan irauten badute, eta oraingoz aztiatzen ez den iraultzaren bat sortzen eta burutzen ez badute euskaldunek. Nik, adibidez, *bokal* idazten dut, hiztegiari amore emanaz (baita ere neure barrengo ixuriari) eta ez 'hiztegi-gileen' *bokale*-ri. Baina oraindik, eta barka edari ize-nak maizegi agertzen badira, *vodka* jarriko dut beti paperean eta, nonbaiteko ibilaldiez ari bagara, *versta*. (1985c:192).

*** ablativo]: (1971e:109).

*** behavior: (1985a:117).

behaviorism: (1972b3:56).

behaviorist: (1972b4:74).

*** contrastive²⁵⁹: (1981c:167).

*** eslabo / eslavo²⁶⁰

eslabo: (1972b1:34).

eslavo: (1972b3:55 bitan) (M).

balto-eslabo: (1972b3:51).

*** generative grammar: (1972b1:30).

*** genitivo] / genitibo

genitivo: (1971e:96,106,109).

genitibo: (1986c:173,175).

*** kartveliko: (1979d:122,123).

*** kontservadore] / kontserbadore

konservadore: (1972e:156).

kontserbadore (1978a:39).

*** navarro-labourdin littéraire: (1972e:158).

*** nobela²⁶¹ / novela

nobela: (1978a:37).

novela: (1972b2:39), (1972b3:57 hirutan).

*** recursive element: (1972b4:78).

²⁵⁸ Zuzen ote hau?

²⁵⁹ Alderdi bat baino gehiagotarik euskal idaztarauak urratzen dituzten hau bezalakoak behin bakarrik aldatuko dira paperera.

²⁶⁰ Ez bata ez bestea irakur daitezke HLEH-n.

²⁶¹ HLEH: 1956.

*** salua veritate: (1972b4:91).
*** variable: (1972b5:127).
variable independente: (1972b5:119).

*** veneto: (1978a:28).

*** vokal] / bokal(e)

vokal: (1958h:105), (1964g:179), (1968d:139 hirutan,145), (1971e:101).
bokal: hemeretzi aldiz²⁶²,

*** fieldwork: (1985a:111 bitan).

*** worora: (1972b5:114 bitan,116).

12.3.1.2. C, CH, QU

*** abc / abeze²⁶³

abc: (1968d:139).
abeze: (1968e:76).

*** caesura: (1981c:142).

*** casus rectus: (1983d:120).

*** cleft sentence: (1981c:158).

*** comment: (1981c:152).

*** competence: (1972b4:74 bitan,75 bitan,95 bitan), (1985a:110).

*** complemento directo: (1972b1:29).

*** conductismo: (1972b3:56).

*** corpus: (1972b3:58 bitan), (1987d:80).

*** créole / criollo] / krioiolo

²⁶² 1972 baino lehenagoko lanetan ez darabil hitz hau; urte hori baino gerokoagoetan, *bokal* da nagusiki darabilena. *Bokale* behin, jaso den bezala.

²⁶³ *OEH*: *abeze* (Urt, Lar, Añ), *abezede* (SP), *abecedario* (Urt, Lar) leman, Mitxelena-ren adiera honen ildoko lehen testigutza Axularrena da eta *A.B.C.* da adibidean irakur daitekeena.

HLEH-k ere, *abeze* ezartzen du leman: 1761 (1571).

créole: (1985a:113,114).
krioilo: (1972b2:45,46 bostetan).
criollo]: (1972b2:39)²⁶⁴.

*** décalage: (1972b4:101).

*** facsimil(e): (1978a:38).

*** FOCUS: (1981c:155).

*** obiectiuus, subiectiuus

genetiuus obiectiuus: (1972b4:67).

genetiuus subiectiuus: (1972b4:67).

*** International Phonetic Alphabet: (1972b4:82).

*** kernel sentence: (1972b4:88).

*** lectio

lectio difficilior: (1971e:99), (1983d:118).

lectio facilior: (1983d:118).

*** Left Dislocation: (1981c:160).

*** Lingüística comparada: (1972b4:39).

*** muta cum liquida: (1979g:180).

*** performance: (1972b4:74,75 bitan,95 bitan), (1985a:110).

*** phrase marker: (1972b4:86).

*** phrase structure grammar: (1972b4:86).

*** recursive element: (1972b4:78).

*** right dislocation: (1981c:160).

*** structura: (1968c:91).

*** subject of: (1981c:164).

*** topic: (1981c:153).

²⁶⁴ Azken hau, esan bezala, lehen argitaraldian besterik ezin daiteke itxura honetan irakur, bigarrenean, *créole* bilakatu baituzten.

topic backing: (1981c:160).
topic fronting: (1981c:161).

*** Gestalpsychologie]]: (1968c:92)²⁶⁵.

*** linguistique générale: (1972b4:97).

12.3.1.3. Beste zenbait: *mb*, *mp*, kontsonante-bilkurak, azentuak...

*** disambiguation: (1972b4:67)

temps de narration: (1971e:101).

umbro: (1978a:28).

*** standard: (1978c:165).

spiritus asper: (1978c:172).

*** dossier: (1979d:123).

expressif: (1968d:140).

suppositio materialis: (1981c:139).

transformation[al]] grammar: (1968c:93).

ghetto: (1978a:44).

uerbum substantium: (1981c:156).

*** filière: (1971e:100).

guaraní: (1972b5:132).

hápax legómena: (1961a:50)²⁶⁶.

koiné: (1972b2:47 bitan), (1978a:28).

koinaí: (1978a:26).

*** fronting: (1981c:159,160).

underlying: (1971e:107).

*** magyar: (1983f:187).

*** pidgin: (1972b2:39,46), (1985a:113,114 bitan).

*** rhema: (1981c:152).

²⁶⁵ "Horiek [y, kh, th...], noski, izen propioetan behintzat gorde behar lirateke (orobat, c, qu eta zentzekoak)". (1968d:148).

²⁶⁶ Oroi beste *hapax legomena* azentu gabea ere badagoela: (1985b:194).

thema: (1981c:153).

*** album²⁶⁷: (1972b4:70).

Sail osotik bereziki azpimarratzekoak dira ortografia beste ñabargarrik ez daramatenak:

album, eslavo, novela, umbro, vokal, worora

eta batik-bat gerora euskal moldera egokitzen zaizkienekin bikoteak osatzen dituzten:

abc/abeze, créole/criollo]/krioilo, eslavo/eslavo, genitibo]/genitibo, kontservadore]/kontserbadore, novela/nobela, vokal/bokal

Azpimarratzekoa da, halaber, askori (puntu honetan bilduriko hirurogeita lauetatik hogeita bosti) euskal ordaina alboratu diela Mitxelenak testuan bertan²⁶⁸.

Baina ez da atzertzekoa euskal bihurtzerarik ez duen batek baino gehiagok euskal azalpena duela (*disambiguation...*), edo beste pasarte edo lanen batean baduela iraulordaina (*créole, novela...*), edo nazioartean honela erabiltzen dena dela (*corpus, lectio difficilior...*), nahiz ia izen berezi edo propioetarik aski gertukoa dela edo hala dela (*Gestaltpsychologie*][...).

12.3.2. Euskal ordainik gabeak

Mitxelenak euskal ordain zuzenik gabe erabiliei erreparatuz gero, ikus daiteke nola, batzuetan, egokitze-iraulordain zuzenik gabeak, antzinateko gramatikaren hariko eta tradizio luzeko terminoak diren; hau da, latin-grekerazkoak (kasu batean sanskritoazkoa):

abc, bahuvríhi, corpus, ellipsis, facsimil(e), genetiuis obiectiuus, genetiuis subiectiuus, hápax legómēna, intellectus agens, koiné (koinaí), lectio difficilior, lectio faciliior, muta cum liquida, noús poiētikós, spiritus asper, suppositio materialis, uerbum substantiuum

Bestetik, berriz, hizkuntza-izenak dira horrela utziak²⁶⁹:

bantu, créole, eslavo, guaraní, kartveliko, magyar, pidgin, porteño, umbro, veneto, worora

hauetako batzuk, zerrendan ikusi bezala, ortografiaz gaineko inolako beste markarik gabe paperera jaulkiak.

Hizkuntzalaritza-eskolek, beste jakiteekin dituzten harremanak direla medio, mailegatu izan dituzte hitzak. Halakotzat jo daitezke²⁷⁰:

²⁶⁷ Euskaltzaindiak (1975) honelaxe aldatua.

²⁶⁸ Ikus zerrendako parentesidunak.

²⁶⁹ Guilbert-en (1975) *xénisme* direlakoan artean koka al daitezke?

Bestetik, erka daitezke jasook *hopi* hizkuntzaren deizioarekin, inolako markarik gabea.

²⁷⁰ Ik. hiztegiaren eta azterlanaren sarreretan honezaz dioguna.

aboriginal (antrop.), behaviorist (sikol.), mentalidad prelógica (antrop.), novela (liter.), variable, variable independiente (matem.)

edo hizkuntzalaritzak bakarrik ez darabiltzanak, nazioartean, eta ez jakite zehatzetan bakarrik, erabiltzen direnak:

dossier, facsimil(e), ghetto, standard ...

Iturburuak baldintzatu gabeen ondokoak ere, XIX. mendeko hizkuntzalaritza ostekoan, nazioartean usu erabiltzen direnak direla esan daiteke. Hizkuntzalaritza-motaren eta garaian arabera ere erdara bat nahiz bestearen nagusitasuna suma daiteke:

contrastive, dérivé possessif, disambiguation, fieldwork, filière, FOCUS, génitif, glide, immediate constituent analysis, intonation, linguistique générale, right dislocation, subject of, topic backing

Autore jakin eta aitortu baten jabegokoak ere sarritan ordainik gabe gordetzen ditu:

classical fallacy, factor recesivo en la transmisión, Urpflanze, Ursprache, génitif de transposition, instance du discours, instance du récit, la présente instance de discours, materia (Arist.), modo fortuito, navarro-labourdin littéraire, temps de narration

Hauet erantsi beharko litzaizkieke izen berezi edo propioak, esate baterako:

escuela lingüístico-naturalista, Gestalpsychologie]], International Phonetic Alphabet

Halarik ere, bestela pentsa daiteke: arrotasuna gordetzen duten neurrian, noraino ez leudeke guztiak izen berezietatik gertuago arruntetatik baino, batez ere ikusten bada bilduen artean erregelen edo bestelako hizkuntz izakien deizioak (FOCUS, adibidez) direla?

12.3.3. Zenbait egitura aipagarri²⁷¹

Atal honetan berezituak soil bailiran hartuko zirela esan (eta hala egin) den arren, arestiko zerrendan jasoz osaturiko egitura batzuk bereziki azpimarkatzekoak dira:

competence/performance, langue/parole, pidgin/créole, thema/rhema, topic/comment

Nahiz guztiak erdarazko hitzez osaturiko hitz-pareak diren, ez dute osagaien arteko harreman bera agertzen. Testuinguruez horniturik aldatuko dira bereizkuntzaren funtsa agerian gera dadin:

... guztiaren edo gehienaren ustez, Chomskyren *competence/performance* ez dira agian Saussuraren *langue/parole*-ren haurride jator, bai bederen, ordea, ahaide hurbil. (1972b4:95).

Nik entzuna nuen, sinista zazue, *topic/comment (thema/rhema)* eta gisa horretakoen izena; izenaz gainera, baita ere zein zitekeen izenokoa azaldu nahi zen aldea eta bitartea. (1981c:152).

²⁷¹ Ik. hitz elkartuen atalean, "Dvandva" mota.

Pidgin/créolei buruzko ezaguera bazuen Molièrek, baita XVII. mendean euskaldunekin honela mintzatzen ziren islandiarrek ere:... (1985a:113).

Bikote bakoitzaren mugatzailearen lumeroari eta dagokion aditzari erreparatuz gero, ikus daiteke kasu batean ez beste guztietan plurala dela hautetsia.

Bi izenen —honenbestez, kategoria bereko bi elementuen— batzea gertatzen da, eta bi izenon artean ez da menpekotasunezko harremanik antzematen. Beraz, pentsa daiteke euskal hitz elkartuen sailkapenean, kopulatiboen barneko “Dvandva” motan luketela kokagunea.

Ulermodu honi bete-betean egokitzen zaio *pidgin/créole* parea. Honetan oin hartuz, aztergaiko hitz elkartu kopulatiboetara igortzeak zilegi dirudi.

Beste kasuetan, berriz, hitz elkartu kopulatibo mota honetakoek, oro har, dituzten eskaki-zunak betetzen dituzte: aipaturiko osagaien gramatika-kategoria bera izatea, berauen artean menpekotasunezko harremanik ez gertatzea, gehi, semantikaren aldetik eremu edo arlo semantiko berekoak izatea (*pidgin/créole*), nahiz aurkakoa²⁷² izatea osagaien esanahien arteko erlazioa²⁷³ (*topic/comment, thema/rhema*). Halaz guztiz, zalantzan jar daiteke ea euskal hitz elkartua den ala jatorrizko hizkuntzan elkartu eta euskarak bere horretan hartu ote duen —ia-ia hitz bakun bailitzan—, baina euskal elkarketa-mota batean, halabeharrez, tokia ere izanik.

Singularrez erabili den kasu bakarrari dagokionez (*langue/parole-ren*), gure ustez, ez dago pentsatzerik errakuntza denik, Mitxelena-ren jatorrizko paperetan ere horrelaxe baitago.

Pentsa daitekeena da “bikotea”, “binakoa” edo antzeko zerbait isilpean gelditu dela, hau da, ‘langue-k eta parole-k osatzen duten binakoa’ edo parafrasea daitekeena.

Azken kasu honetan, bi osagai baino gehiagoko hitz elkartuen taxutik gertukoak litzatekeela dirudi, zeinetan “Dvandva” elkartua, isilpean legokeen “binako” horren menpe legokeen, ‘*langue/parole-z* (binakoa) zertu’, Adizlagun-Objektu ‘Edukia’ motakoa, ala irakurrera aktiboaren arabera, ‘*langue/parole-k* (binakoa) zertu’, Subjektu-Objektu ‘Egilea’ motan²⁷⁴.

Ala Jacobsen-en (1982:384) pluralezko arrunteko erabileren salbuespenak hedatu behar-ko lirateke, isurkariak eta metalak ez ezik, terminologia berezitueta ere, zabal hartuta, bestela, hizkuntza usuan ez bezala, joka daitekeela esanez?

Guztiarekin ere, lehen aipatu den bikoteok hitz soil bailiran hartu ote diren galderak bere horretan dirauela-eta, hemen utzi dira.

²⁷² Nahiago dugu “aurkakotasun” (*contrariedad* Lyons 1973₂:474) hiperonimoa erabili “antinomia” baino, honek semantikan dituen adimodu desberdinak direla-eta. Antonimiaz eta beronen arazoez: Lyons (1968), Cabré-Rigau (1987₂:171-173). Beste ikuspegi batetik, Coseriu (1981₂:224-226).

Nolanahi den, Lyons-en bereizkuntza irizpide hartuz gero, *langue/parole* bikotearen osagaien arteko harremanari, izaera (teoriko) antinomikoa dela medio, osagarritasuna (*complementariedad de significados* Lyons 1973₂:474-75) hobeto legokioke, apika, antinomia baino. Beste kasuetan ez dugu horren garbi ikusten norainoko eskakizuna duen osagai batek bestearekin; hots, noraino baten ukazioak, ezinbestean, bestearen baieztatzea dakarkeen, ala elkarren arteko harremana *implicació bilateral* (Cabré-Rigau 1987₂:172) moduan azaldu behar den.

Izaki teorikoez aritzeak erlazio logikoen mailako bereizkuntza oztopatzen duela esango genuke, ez baitago errealtatera jotzerik egiaztatze bila eta termino bakoitza aditzeko moduak ere zerkusi erabatekoa duelako. Esate baterako, perpausen osamodu bakoitza aldarmakaten duen batentzat IS eta AS osagarritasunezko harremanean egon daitezkeen bitartean, hirunakakoaren aldeko beste harakorentzat ez legoke halakorik. Azken puntu honezaz berariaz, Otero (1975).

²⁷³ Hauek guztiak, hitz elkartuen atalean ikusiko dira.

²⁷⁴ Menpekotasunezko hitz elkartuak aztertzean berriz sortuko den zalantza.

12.4. LABURPENAK²⁷⁵

Multzo honetan, bilduma soil moduan kokatuko dira sigla edo akronimoak²⁷⁶.

Honakoak aurkitu ditugu hitz berezituen alorrean:

Frantsesez mamituriko lan-liburuaren izenburua, hizkuntzalaritzako bibliografian era laburtu honetan aipatzen dena:

ALF (Atlas Linguistique de la France)

Gramatika Sortzailea eta Bihurtzailean kategoriak izendatzeko, zenbait erdaratan erabiltzen dituzten:

F, SN, NP, SP, N, SV, VP, V+Aux, V, Art

Gramatika horretan bertan zenbait erregela eta izendatzeko erabiltzen diren erdal jatorriko:

AUX, NEG, PAST

Hauen ondoan badarabiltza inoiz eremu honetako laburpen euskaratuak:

Lag, AS, IS

eta erdal-euskal egokitasunaren adigarria:

Aux=Lag

Hizkuntz tipologian perpausen ohiko ordenaren arabera hizkuntza-motak sailkatzeko proposatu diren:

SOV, SVO

Hizkuntzalaritza-filologia-gramatiketan erabili ohi diren:

akus., aor., art., erref., gen., ind., pers., pl.

Laburpen hauek direla-eta, azpimarra daiteke gaiari buruzko bibliografiako erdal laburpenak zein euskal izakiri dagokion zehazten saio berezia egiten duela Mitxelenak.

Honela, esate baterako:

Euskal perpausaren predikatua (= VP, hots, AS, nahiago baduzue)... (1981c:164).

Oinarrizko erregelek ez dute inolazko aditz sintagmarik, VP-rik, sortzen: zenbait izen sintagma, NP (...) eta, horiez gainera, V, aditza. (1981c:165).

²⁷⁵ Mitxelenak erantsitako oin-oharreen honela darabilela ikusteak makurtu gaitu "sigla" ordez, beste hitz hau erabiltzera:

"Erdarazko laburpenak erabili nituen, eta erdarazko laburpenak utziko ditut hemen. Beraz, honela irakur bitez: *F* = frase, *SN* = sintagma nominal, *SV* = sintagma verbal, *V* = verbo, *Art* = artículo, *N* = nombre". (1972b4:86).

Egia bada ere, *laburdura* gisa bertsuan darabilela:

"... *Boletín de la Real Sociedad Vascongada de los Amigos del País* (izena osorik doa, laburdurarik gabe, bada ezpada". (1983e:123).

Bilgaiak lehen motakoak bete-betean izatea hartu dugu irizpide erabakigarri.

Beste hizkuntzetan ere ez dirudi terminologia erabat finkoa denik, Lang-ek (1990:196) jasotzen duenaren arabera.

²⁷⁶ Mascará-k (1986:75) *composos metalingüísticos* direlakoan barruan kokatzen ditu.

Laburpenak gutxitan erabiltzen baditu ere (“Galdegaia eta mintzagaia euskaraz” (1981c) eta *Zenbait hitzaldiko* “Gramatika Sortzailea eta Bihurtzailea” atal-artikuletara murrizt daitekeela esan daiteke), urri horretan nabarmena da euskal aldakien gutxia.

Datuok aurrean izanik, beraz, antzeman dakiokkeen joera erabatekoa honela adieraz daiteke: nahiago bide du erdal bibliografian erabilitakoari eutsiz zein euskal hizkuntza-izakiri dagokion aurkeztu, berak euskal laburpena sortu baino.

Hauek baliatuz mamituriko bestelako hitz-eraketak, dagozkien sailetan ikusiko dira, azterlanean zehar.

Bestetik, hizkuntza-dialektoen deizioek ere badituztela, aldizka, beren laburdurak ikus daiteke:

Hizkuntzak:

al., alem., arm. klas., eusk., fr., antz. gazt., gazt., it., lat., rus.

Euskalkiak:

aezk., antz. bizk., bizk., errong., gip., naf., naf.-gar., z., zu., zub.

12.5. LABURBILDUZ

Kapituluan zehar xeheki aldatu-aztertuak honako puntuetan bilduko dira Mitxelenak mamituaren isla izan daitezen.

Hitzen adierari begira, nabarmen daitezke, batetik, hizkuntza arrunt-usukoak, erabilerak berezitu bilakatuak²⁷⁷. Hala nola: *adar, ahul, arbola, ardatz, erro...*

Jauzi hau, zenbaitetan, bestetan baino larriagoa dela begitantzen zaigu: *bazka* edo *beitak*²⁷⁸ mamitua, esate baterako.

Bestetik, berriz, hor daude, berez adiera zabalekoak izaki, hizkuntzalaritza-filologietan adiera-murriztapena jasan duten *aldi, kasu, denbora...*

Hitzen iralgiari begira, berriz, gogoan izan beharreko lehena da Mitxelenak ez diela muzin egiten erdaretikako hitzei —esan nahi da, jatorri segurua erdara dutenei—, eta arruntean darabiltzala inolako nabarmengarririk gabe. Bestela esan, Mitxelenaren begietan euskarak irentsizat dauzkanak badaudela hor, beherago autu izango ditugun irentsi gabeen ondoan. Irenste hori azalpen-eske ikusi delako eman dira, hain zuzen ere, zertzelada xeheak.

Lehen multzo batean aipatzekoak dira hitz ikasi-landuak.

Ikusi bezala, ez du Mitxelenak hitz hauekiko jokamolde bakarra.

Bere horretan hartu ditu batzuetan, edo gehienez ere grafia egokitu die (*arkaismo, diasis-tema, indoeuropeista, makrolinguistika* edo *metafisika*).

²⁷⁷ Hemen adieraziko ditugunetan, ez dugu esan nahi gertakari hauen erantzupidea Mitxelenarena denik, jakina baita beste hizkuntzetan ere antzeko moduan jokatzen dutela.

²⁷⁸ Zokoratzekoa ez da, halaz guztiz, gaztelaniaz ere —urrutirago gabe— honen ordain erabatekoa irakur daitekeela:

“... se ha de decir con toda sinceridad que tales exposiciones son sólo útiles cuando se trata de **cebar** una máquina electrónica de traducir...”. (Alarcos Llorach, E., 1970, *Estudios de gramática funcional del español*, Madrid, Gredos. Mitxelenak (1972b4:66) aldatua). (Beltz. gurea).

Harantzagoko egokitzapena erakusten duen *anglosajoi*ren kontu ere eman da.

Baina bestela ere jokatu du, bai euskal erabideetan sarraraziz (*indi(-)europar; indoeuro-partzale...* bai, euskal ordainak bilatuz²⁷⁹: *hitz zaharkitu, gramatiko berri edo gazte...*

Alde honetatik, azpimarkatzekoa da jakite-adituen izenetan batez ere, maizago darabiltzala Europan (herrialde batzuetan bederen) erabiltzen diren deizioak, euskal sorkariak baino. Hau da, maizago topatu dugula *-logia* eta *-logoz* amaitzen diren jakite-adituen izenak, esate baterako, bestelakoak baino.

Joera orotariko honen salbuespenen artekotzat joko genituzke badarabilen *linguistikak* aldamenen dituen *hizkuntzalaritza, hizkuntz-jakintza, hizkuntz-jakite*:

Nolanahi ere, ez naiz gehiegizko garbikerietan ibiliko. Ahal baldin bada, erdal jatorrizko hitza erabiliko dut Europako hizkuntzetan (baita Polonian ere, norbaitek besterik esan arren) elkarren antzeko izenak usatzen direnean: *sinkronia, diakronia, etc.*, baita *linguistika* ere, alemanez *Linguistik* eta rusoz *lingvistika* idazten direnez gero, *Sprachwissenschaft* eta *jazykoznanie* edo *jazykovedenie*-ren aldamenen. Nahi eta ez baztertu behar ez ditugun gure *hizkuntz-jakintza* edo *hizkuntz-jakite*-ren antzekoak dira azkeneko hauek²⁸⁰. (1968c:90).

Bistan, da, beraz, 1968ko Mitxelenak ez duela aparteko oztopabiderik paratzen beste hizkuntzetan ere erabiltzen diren terminoak euskaraz erabiltzeko.

Alabaina, muzin egiten ez dien forma horiek euskal moldez etxekotu gogo dituenen sortzen zaizkio arazoak eta zalantzak.

Hau da kapituluan zehar “egokitzapenak” deitu ditugunen laburbiltzea:

- *g / j*: Jokamolde erabatekorik ez: *genetika, genetikoren* ondoan, *jeneratibo, jenerazio* edo *jenero* erabili ditu; halaber, *anglo-jermandar* eta *germaniar* lan-orrialde beretan (1972b2:43), *germanotasunez* (1978a) atzendu gabe.

Halaz ere, gogoan izan behar da, lehen adigarriko *jdun* guztiak (1972b) lanekoak direla nahiz *jenero* bitan Mitxelenaren irakaspaperetan irakur daitekeen eta bigarren erakusgarrikoetan, Mitxelenaren irakaspaperetan irakur daitekeena *germaniar* dela.

Beti, halaz ere, *-logia* amaia.

- *r-*: Oro har, *a/e* epentetikoez jantzirik eratu ditu baina honako bikoteak atzeman ditugu: *arrazoi / razionalismo, erromaniko, erromanizazio / romanista, erruso / ruso*.

Ikusi den bezala, *razionalismo* (1972b) lanekoa; *ruso*, aspaldiko lanetakoa (1968c, 1968d, 1971e, 1972b), *erruso* bilakatu da geroagoko lanetan (1981c, 1983a).

Badarabilen *remak*, itxura guztiz, nekezago onartzen du euskal bideetako egokitzapenik. Ez dugu, haatik, halako eragozpenik ikusten *romanista* (1978a) *erromanista* bihurtzeko, ahai-de dituenen ildotik.

Ez dugu *rel-* hasierarik kausitu, bai ordea, irtenbide bikoitza hitz berarentzat: *errelatibo* (1972b) (M) eta *erlatibo* (1978a).

- Hitz-hasierako “*muta cum liquida*” multzoei eusten die eskuarki.

- *ps-* hasierakoaren aurrean, jokamolde bikoitza: *psiko-linguistika* (1972b) (M) eta *sikologia* lan berekoak.

²⁷⁹ Erdal aurrizkien euskal ordainak ikustean polikiago jorratuko dugu.

²⁸⁰ *Jat. oek.*

Lehen aldatu Mitxelenaren aipuak gogora ekarriz, pentsatzekoa da, apika, soiltzearen aldekoagoa zela baina erregelen “kemenak” berea egin duelako edo, ez dizkiola atea hersten itxura bikoitzean letraldatzeari.

- *-kt-*, oro har gordetzen du baina kontrako egokitzapenaren lekukoak ere ez dira falta (*adjetibo, autore, dotrina, sujeta, sujetibo*).

- *-pt-*, beti gordetzen du.

Uste dugu arestiko puntuan erantsi dugun azalpen berak honentzat ere balio duela.

- *-kn-*, *-gn-*, *-gm-*, bere horretan gordez, *-tm-* eta *-tn-* bezala.

- *-dj-*, *-bj-* gordez, *sujeto*, izan ezik.

- *-sz-*

Nahiz 1985ean (1985c:193) soiltzaren alde agertzen den, *disziplina* da (1972b) lanean jasoa.

- *-pz-*, *-kz-*, *-ps-*, *-ks-*, *-bs-*

Gordetzen ditu, *traskrizio* hitzean izan ezik²⁸¹.

Beharbada, erants daiteke ez dela *-bs-* > *-ts-* ([ć]) joerarik atzeman.

- *-tl-*, *-kl-*

Multzo hauek bere horretan gorde ditu.

- *-gl-* berriz, ez: *erregela, ingeles*.

Azken multzo honekiko jokamolde bikoitza, beraz, hitz-hasieran gordetzekoa baina hitz-barruan desegitekoa.

- *-n* + igurzkaria → *-n* + afrikatua oro har.

Salbuespenak: *intransitibo, transitibo* eta *konjuntzio, konzepto, konzeptu* guztiak (1972b) lanekoak.

- *-r* + igurzkaria → *-r* + afrikatua.

Arestikoa bezalaxe, joera afrikatuaren aldekoa izanik, albuespen bat dago (*perzepzio*) (1972b) lanekoa hau ere.

- *-bs-*

Multzo honetan ere, ez dago erabateko eta betibateko ihardunbiderik, soiltzearen alde makurtzen dela badirudi ere.

Multzoa gordetzen dute ondokook: *abstrakto, abstrazio*

Soilduz, berriz: *astrakto, sustantibo, sustantzia, sustrato*

Bikote lehiakideari dagokionez, esan behar da *astrakto* behin besterik ez dela irakurtzen ahal (1968c), beste hamarretan —guztiak (1972b) lanekoak baina (M) bat tartean dela— *abstrakto* dira.

- *-s/zkr-*, *-ktr-*

Multzo hauek bere horretan gorde ditu.

- *-nst-* multzoak moldamodu bitarikoak izan du: *instrumental*, alde batetik eta *istant, kostituzio*, bestetik.

- *-nsf-*. Honetan ere, bietarikoak: *transformatibo, transformazio, transkribatu, transkripzio* baina *trasformazio, traskrizio*.

²⁸¹ Aski azpimarkatu dugu hitz honen bitxiaren ingurukoa.

Argitaraldiezko itsaskinean adierazi bezala, *tra(n)sformatibo* (1972b) lanean besterik ez daiteke irakur.

tra(n)sformazio, berriz, (1971e), (1972b) eta (1981c) lanetan.

Mitxelenaren 1972ko irakaspaperetan, *trasformazio* da irakur daitekeena.

transkripzio, *traskrizio* baino lehenagoko lanean atzeman dugu, (1968d) eta (1983e), hurrenez hurren.

-nsk-

Aldatu berri agerraldietarikoak sail honetakoak ere badira: *transkribatu*, *transkripzio* eta *traskrizio* aurkez aurk.

Azpimarratzekoa da, *transkripzio* (1968d) lanekoa denak kide duen *transkribatu*, *traskrizio*ren ondoan darabilela lan berean (1983e).

Ez dakigu, beraz, multzo honez zer asma, baina aldatu Mitxelenaren hitzak hor daudela ezin ahantzi.

-bkl- multzo berezi xamarrari eutsi dio: *subklase*.

• -o / -u

Multzo hau nahasia dela iruditzen zaigu. Izan ere, jokamolde batzuek aski finkoak diruditen bitartean, beste zenbaitetan ez dugu halako sistematikotasunik aurkitu:

-ibo, -ismo, -ano bukaerak, beti, -oz.

Hemendik aurrera, gauzak korapilatuago doaz.

-mentu, oro har, -uz baina hor dago *komplemento* (1972b1:30) lanekoa.

-ulu, oro har hau ere -u, baina *kalkulo*, *kalkuluren* ondoan. Lehena (1968c) lanekoa eta bigarrena, berriz, hamar urte geroagoko (1978a) lanekoa.

Bestetik, beheraxeago ahotan hartuko dugun *dialekto/dialekturen* ondoan, *perfekto* dago. *espektro*, *konkretu* eta *neutro* doaz batetik eta *konkretu*, *zentru* bestetik.

Eta batez ere, pareak:

dialekto/dialekto, *fenomenu/fenomeno*, *joko/joku*, *konkretu/konkretu*, *konzeptu/konzepto*, *metodo/metodu*, *testu/testo*

Lehen parean *dialekto* nagusi da (hamaseitan), *dialekto* (hirutan). Zehatz daiteke, lehena, (1968, 1972, 1981, 1983 eta 1985) urteeetako lanetan irakur daitekeen bitartean, bigarrenaren agerraldiak lan bakarrak biltzen dituela (1978a).

Bigarren bikotean nahastea areagotzen du lan bereko (1972b) formak izateak eta kopuruaren aldetik halako alde nabarmenik ez izateak: hirutan *fenomenu*, bitan *fenomeno*.

joko/joku bikotean, lehenaren nagusitasuna azpimarratu behar da:

kopuruaren aldetikako argudioa ekar daiteke batetik (hamahirutan lehena, bitan bigarrena).

Bestetik, berriz, lanen urteei begira ikusten da lehena urteetan zehar irakur daitekeela (1968, 1972 —Mitxelenaren irakaspaperetakoa barne— 1978, 1979, 1983, 1984), baina bigarrena bi lan hauetan besterik ezin daitekeela kausi (1958h, 1981c).

konkretu eta *konkretu* bakan erabili ditu, behin lehena (1968c) bitan bigarrena (1972b).

konzepto eta *konzepturen* banaketa ezartzea ere ez da erraza, biak lan eta atal berean irakur baitaitezke: (1972b5).

metodo kopururari begira abantailaturik irtetzen da (seitán, hauetako bat, Mitxelenaren irakaspaperetakoa); *metodu* behin besterik ezin da kausitu.

Halaz ere, lehen moldeko guztiak (1972b) lanekoak dira eta bigarrenekoa, berriz, (1979g)koa.

testu/testo bikoteak ez dugu uste lehia bizirik bizten duenik, argitaraldiezko itsaskinean erakutsi bezala bigarrena, behin besterik ez baitarabil; lehena hogeita hamaikatan darabil.

- *-is / -i*

Bukaera hau ere ez da joera batura biltzen erraza, bietarikakoak tartean baitaude, ez kopuruz ez lanen urteez erabakigarririk ezer erakusten ez dutela.

Areago, argitaraldiezko itsaskinean esan bezala, lan berean urrutirago gabe, *analisi* eta *analisi* irakur daitezke, esate baterako.

Nolanahi dela ere, lekukorik berrienak (1985b)ko *hipotesi* eta (1985a)ko *sintaxi* dira.

- *-al / -ale*

Lehena da, dudarik gabe, begiz joriko moldea, bi salbuespen dauden arren: *bokale* (behin besterik ez darabilena) eta *seinale*.

-ore, *-ar*, *-ario* bukaerez ere antzeko gauza esan daiteke. Landatu amaia hauek dira dara-biltzanak *pare* aldeka batera utziz.

- *-on / -oi / -oin*

Adibide gutxi dira egokitzapen honekin ikuskizuna dutenak:

arrazoi, *patroi* sistematikoki erabiliak, *hiperbaton* eta *gaskoin* aldagairik gabeak.

Lehian dabilta, aitzitik, *anglosajon* (1972b) eta *anglosajoi* (1978a).

Jaso berriari, *hiperbaton* (1972b)koa dela erantsiz gero, ondoriozta daiteke, apika, *-oi* aldera makurtzen dela Mitxelena.

gaskoinen kasuan, berriz, litekeena da antzinatasunak eragina izatea Mitxelenaren auke-
ran²⁸².

- *-z*

Bere horretan gorde du erabili dituen urrietan: *boz*, *matriz*.

Ez dago, beraz, amaian *-e* eransteko aierurik ere.

Lehen egin bezala, komeni bide da azpimarkatzea Mitxelenak debekurik ez duela *-ik(o)(a)* bukaeraz baliatzeko. Ezta erdal adjektibo erreferentzialen *-es* edo *-ista* bukaeradun formez ere.

Halaz ere, adierazi berriaren ondoan esan behar da, modu honek ez dituela bestelako baliabideak agortzen. Honela, ikusiko den bezala, sarritan *-ik(o)(a)* izenondoek ordain ego-kiak izango dituzte hitz elkartuen artean, edo *-istaren* aurrez aurre, *zale*, edo *-(t)ar* moldez eratuak ez dira faltako.

- Bok x Bok

Oro har eusten dio. Salbuespenak: *esamina*, *sintasi(s)*, *sintaksi*²⁸³.

- x Konts

x, s bihurtua bitan (1972b). Kontrako aldetik, berriz, eta geroztikako lan batean (1978a) *experientzia*].

Arazoak eta zalantzak hartu dira ahotan etxekotu beharren egokibideen abiapuntuan. Auzi-ezbaiok ezin murriz daitezke, halaz ere, horretan diharduen ariketara, “euskal” hitzak erabili behar dituenean ere ez da aukera-antzasunik falta.

Hortxe doaz aldatuak, zein bere testu-iturburuaz horniturik, *ageri/agiri*, *bereizi/berezi*,

²⁸² HLEH-k zehazten duenez, *gaskoi* 1972kotzat jo daitekeen bitartean, lemaen aldaeran aldatzen duen *gaskoin* moldea, 1627koa da.

²⁸³ Ik. lehen honen inguruan esanak.

bigun/bigun eta beste, behin baino gehiagotan, lan garaikideetan modu bat baino gehiagotara plazara emanak (adierazgarrietarikoa ekartzearen, hor dago, *mailegu/mailebu*).

Hizkuntzak izkribuzko molde finkorik ez izateak behartzen ote duen horretara, hitz-altxor aberatsaren erakusle izateko gogoak, idaztanka betibateko eta gogaikarriari itzurtzeko nahiaren kariaz ala besterik gabeko irizpide irmorik eza ote den eragilea argitzeke gelditzen bazaigu ere, guri begitantzen zaiguna da Mitxelenak honetan ere ez duela beti modu berean jokatu.

Ikusiaren arabera, beraz, Mitxelenak ez du erabateko eta artesiturik gabeko molderik gatzatu eta zalantzan bezala edo agertzen da bai erdaratikakoak moldatzea egokitu zaionean, baina baita halako ariketarik egin behar izan ez duenean ere.

Jokamolde honetan luke sustraia, apika, hasieran aldatzen zen bere aitorrak: “eredutarako” jaio ez izanak, alegia.

Bigarren multzo nagusia osatzen zuten “Erdarazko” bataiatuetara begiak irauliz, berriz, honakoak atzeman ditugu:

Mitxelenak erdararazkoak badarabiltza baina:

Guztiek dute ñabarduraren bat besteatarik bereizteko (ortografia, tipografikoa...).

Erdarazko horien ordainak maiz ematen ditu: *behavior* — “portaera”, *Aux Movement* — “Laguntzailearen mugida”, esate baterako.

Iraulpena eman ez eman, sarritan azalpen-definizioak ematen ditu, euskal irakurleak aditzeko moduan.

Erdarazkoekin egina euskal formekin ere egiten du behin baino gehiagotan, erdal uztarkidea bilatzen baitio euskal adibide edo hitzari. Esate baterako, *azentuz* dioena ekar daiteke: berak erabiliko duen moduan, ingelesezko *stress* edo *pitch* terminoei lotzenago zaiela ingelesezko *intonationi* baino.

Ikusi dugu, bestetik, nolako erdarazko hitzak ziren Mitxelenak iraulpen-ordainik alboratzen ez zizkienak: filologia-gramatikan tradizio sendoa dutenak, hizkuntzen izenak, jakiteetan aski harriztatutzat jo daitezkeenak, norbait aitortzen dizkionak, izen propioak...

Grafia arrotza gordetzen dutenak autu hartuz, lehen aldatu dugu Mitxelenaren honezako iritzi orotarikoa: kanpokotzat eduki bitartean grafia izan dadin zorraren erakusgarria.

Mitxelenaren idazmoldeari erreparatzea²⁸⁴, beraz, ezinbestekoa da honetan.

• V, W

Esango genuke emeki-emeki irenstea gertatu dela; hau da, aspaldiko lanetan oraindik ere erdarazkotzat zuen hitz bat baino gehiago, urteek aurrera egin ahala, etxekotu bilakatu zaiola:

genitivo idazten zuen 1971n, *genitibo*, berriz 1986an; *kontservadore* 1972an, *kontserbadore* 1978an, *novela* 1972an²⁸⁵, *nobela* 1978an, *vokal* 1972 arte, *bokal* hemendik aurrera...

Ez da beti, halaz ere, irenstea gertatu.

Hortxe daude 1978ko *veneto*, 1979ko *kartveliko* edo 1985eko *behavior* euskal ordaina alboratu diona, besteak beste.

• C, CH, QU

²⁸⁴ Lehen argitaraldiei, bistakoa den bezala.

²⁸⁵ Ik. halaz ere, argitaraldiezko itsaskinean honezaz dioguna.

Ugariagoak dira grafia hauek gorde dituzten hitzak, eta bikote lehiakideak urriago. Bitxia da *créole/criollo*]/*krioilo* hirukiaren inguruan gertatua.

Izan ere, *criollo*] eta *krioilo* 1972an irakur daitezke; *créole* irakurtzen ahal da 1985ean.

Ez da zokoratzekoa, bestetik, hasieratik bertatik eta aldaerarik gabe erabiliriko *diakronia*, *sinkronia*, *makrolinguistika*, *soziolinguistika* eta abar ere hor daudela.

Laburpenak ikusi dira eta baita hauekiko jokamoldearen berri eman ere: erdal laburpen ugaria azpimarkatu da.

Areago, aldatu dugun 1972ko testu batean, berariaz dio lehenago erdaraz erabiliak itzulzteke, bere horretan, utzi gogo dituela.

Alabaina, honen ondoan ez da ahantzi behar tarteka euskal laburpen-laburduraz edo euskal ordainez hornitzen duela erdal laburpena, eta zeinahi gisaz, eskierki mintzagai duen euskal gertakariren bati atxikitzen zaiola erdal laburdura hori.

Hizkuntza-hizkeren deizioen laburpenekin bi jokamodu antzeman ditugu.

Erdaren izenak tarteko direnean, erdarari ahalik eta guttien urruntzen zaiona erabiltzeko joera duela iruditzen zaigu: *rus.*; aldiz euskalkiez ari denean, ez da halakorik sumatzen: *antz. bizk.*, *errong.* edo *naf.-gar.*, esate baterako.

Hitz bakunen atalak honainokoak ondorioztatzeko aukera eman digu.

13.1. ERATOR-ATZIZKIDUNEN SAILKAPENA

13.1.A. IZEN-SORTZAILEAK

13.1.A.1. IZEN ABSTRAKTUEN SORTZAILEAK

Izen abstraktua sorrarazten duten atzizkiok atzeman dira aztergaiak: *-tasun*, *-tate*, *-keria*, *-go(a)*, *-tza*_J, *-gintza*, *-era*_J.

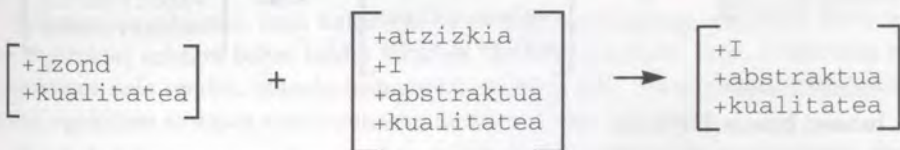
-TASUN (-dasun)

1. LEMA

-tasun eta *-dasun*.

2. OINARRIAREN KATEGORIA ETA ADIERA

Atzizki honek molde nabarreko oinarriak¹ jantzizun hartzeko erraztasuna du, emankor-tasunari begira guztiak parean jar ez badaitezke ere.

aberastasun, aldakortasun, argitasun, bakartasun, baliokidetasun², berdintasun, bereiztasun, bereiztasun, berezkotasun, bereztasun, bestelakotasun, berjabetasun, burujabetasun, desber-

¹ Oinarriei dagokienez argitu behar da batetik ez dela izenondoen eta izenlagunen arteko bereizkuntzarik egin azpikategorizazioko tasunak ematean. Guztiak izenondo (Izond) deiturapean bildu ditugu, "adjektibo" hiperonimoa erabil bagenezakeen ere.

Bestetik, oinarritzat halako kategoria jotzeak ez dakar ezinbestean Mitxelenak hitz soil hori erabilia izana, zenbaitetan zehaztuko den bezala. Hau da, daitekeena da Mitxelenak forma eratorria soilik erabilteza eta, beraz, oinarria geurok proposatzea, azterketaren eskakizunez.

Azkenik, izenen eta adjektiboen arteko mugaren gardentasun-ezaren ondorioz, oinarria izenondoa dutenen artean (edo alderantziz) kokatzea, erator-atzizki hau gabeko Mitxelenaren erabileran (hala gertatzen denean) sumatu uste den joerari zor zaio.

² Zalantza bada ere, hitz honen oinarria izenondotzat jo da, *berjabetasun*, *burujabetasun* (eta *burujabetza*), *hoskidetasun* eta *ofizialkidetasun* hitzena bezalaxe.

Morfologia Sortzaileak eskakizun dituen hitz elkartuak ezin izatea osagaien kategoria ez bezalakoa eta eskuineko osagaiaren kategoria nagusitasuna elkartura iragaztea, ez dugu uste urratzen direnik *kide* eta *jabe* izen izanagatik. Hau da, litekeena da elkarketaren bitarteko kategoria-aldakuntza ez gertatzea, eskuineko osagai horiek izen- nahiz izenondo-betekizuna egin ahal izateko erraztasunaren kariaz, gisa honetako sorkariak ekoiztu ahal izatea baizik.

Nolanahi dela ere, eratuak datak adierazgarriak izan daitezke.

OEH: **baliokide** sarreran ez du urterik landatzen.

HLEH: "baliokide. *izond.* (*1974, 1977)".

"kide. *iz.* (1571; *ide* XV h.)".

OEH: **burujabe** sarreran, P. Muj. alboratzen dio. Lehen adibidea 1918an kokatzen du.

HLEH: "burujabe. *izond.* (1918)".

"jabe. *iz.* (XV h.)".

Eta gauza bera esan daitekeela dirudi azken hiztegi honek ez dakarren *berjabez*.

OEH-k, **berjaber**, BeraLz.M. alboratzen dio.

Ik. erdal aurrikien ordainak.

dintasun, desagokitasun, egokitasun, emankortasun, erimologiberatasun, ezberdintasun, ezezkotasun, garbitasun, garbizaletasun, hoskidetasun, hurbiltasun, jeneralatasun, linealtasun, lirikotasun, mendekotasun, nagusitasun, ofizialtasun, ofizialkidetasun, oraingotasun, ozentasun, prestasun, xehetasun, xinpletasun, zahartasun, zailtasun, zehaztasun, zorrozatasun

$$\begin{bmatrix} +I \\ \pm kualitatea \\ \pm abstraktua \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +abstraktua \\ +kualitatea \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +abstraktua \\ +kualitatea \end{bmatrix}$$

ahaidetasun, aitzinatasun, ar-emetasun³, artekotasun, bitartekotasun, denboratasun, eskolastikotasun, gaitasun⁴, gizatasun, kidekotasun, kidetahun, ordaintasun

$$\begin{bmatrix} +I \\ +konkretua \\ -biziduna \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +abstraktua \\ +kualitatea \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +abstraktua \\ +kualitatea \end{bmatrix}$$

bokaltasun, galdegaitasun, gramatikatasun, sinonimotasun, sistematasun

$$\begin{bmatrix} +Zenbatzailea \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +abstraktua \\ +kualitatea \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +abstraktua \\ +kualitatea \end{bmatrix}$$

batasun, bitasun, hirutasun

-zenbatzaile zehaztugabea: aniztasun, ugaritasun

-zenbatzailedun sintagma: elebitasun⁵

• aditzondoa: antzinatasun, maiztasun, usutasun

• galdetzailea: nolakotasun, nongotasun

Bada, bestalde, berez ikusi beharreko beste eratorri bat. Izen abstraktuak sortzeko erabili ohi den atzizki honez aratua dagoen arren, sorkariak orain arte zehazturiko ez bezalako tasunak ditu-eta; hau dela-eta, bestelako azpikategoriazioa eskatzen duela dirudi: ondasun da hitza.

Osatzaren iturburuan eratorbidearen oinarria izenondoa bazitekeen ere, badirudi egun⁶ erabiltzen den adiera-bereizkuntza dela medio, egokiago dela —apika— pentsatzea *on* izene-

³ Hitz elkartuen atalean arrazoituko da.

⁴ Beharbada, egokiago litzateke *gai izan* esapidetik abiatzea.

⁵ Galda daitekeena da noraino jo daitekeen euskararen ohiko bidekotzat eramolde hau. Ez ote luke behar, onean ere, *elebiduntasun* edo antzeko zerbait?

⁶ *Egun* diogu baina badirudi adieraren zehazte honek ($\neq$ *ontasun* izen abstraktua) erroak aspaldixkokoak dituela:

tik⁷ abiatu beharra dagoela [+konkretua] eta [+gauzakia]⁸ sorkariak ere lituzkeen tasunak zehaztuz.

Bestetik aipatu beharko lirateke [+abstraktua] → [+konkretua] bilakaera jasan bide dutenak.

argitasun, xehetasun, xinpletasun hitzen adierak ez dute 'argi/xeh/xinple izatearen tasuna', 'argiari/xeheari/xinpleari dagokion tasuna' edo antzeko zerbait adierazten, 'argi ematea'⁹, 'azalpena', 'xehetzearen ondoriozko zera' eta 'xinpletzea', 'bakuntzea' baizik.

Ikusi bezala, beraz, orotariko izendapenean izen abstraktuak sortzeko atzizkia dela esaten bada ere (eta halaxe bete) egungo erabilera topa daitezke abstraktutasun horri hertsiki lotzen ez zaizkionak¹⁰.

Nolakotasun abstraktua ñabartzen duen atzizki honek izenondoa du ohiko oinarria, bestelakoak ere onartzen dituen arren, ikusi den legez.

Izenondoen artean, nabarmen daitezke erdal izenondo eratorriak osorik hartuak dituztenak: eskolastikotasun, linealtasun, lirikotasun, ofizialtasun. Hauen ondoan, izena oinarri dutenak ere erabili dira: gramatikotasun ikus dezakegu, esate baterako¹¹.

Mota biok, erdal izenondoek osatua eta laugarren multzoan bilduriko izen bizigabe konkretua oinarri dutenena, seguruenik, euskarak duen hutsune bat betetzeko bideetarikoen adigarri dirateke, izenondo erreferentzial ezak sortua, alegia. Honela (elkartuak alde batera utziz), kasu batean erdal izenondo osoa mailegatu da, besteetan izena (euskal ondaretik gertuago nahiz urrutiagokoa izanik) jo da begiz erator-oinarri izan dadin.

Hirugarren multzoan bilduek [—gizakia] (eta beti oso zehatz ezin erabakitzearen ondoriozko) [—abstraktua]¹² dituzte tasunen artean.

Lehenari dagokionez, esan behar da, behin baino gehiagotan, oinarriak berez eskatzen duen [+gizakia] zehaztu behar baldin bada ere (*ahaide, bitarteko, kide...*), hitz eratorri osoaren erabilera dela medio, esanahi-hedakuntza mamitu dela, eta azpikategorizazioko halako tasunari egokitzen ez zaion erreferentzearen izendapen izan daitekeela.

Oso kokaleku eroso ez duena elebitasun da, sintagma bat baitu erator-oinarri, beste inon gertatzen ez dena.

“...Leiç. *ontasun* ‘bondad’ (a.-nav. guip. vizc. *ondasun* ‘hacienda’ ya Be[olaza] y V[iva] J[esús]; *ontasun* ‘bondad’, etc.” (FHV 1985:245).

Honenbestez, Aronoff-en *desplazamiento semántico* (esanahi-destokitzea) gertatzeko bidean dagoela esan al daiteke? (Scalise 1987:70).

Aztergai honetan ez da *ontasun* izen abstraktua jaso.

⁷ Nola bait esan, Scalise-k (1987:61) aipatzen duen frantsesezko *justice* eta *justesse* hitzen atzizkiek dakarten esanahi-bereizkuntzak eskatuko lukeen oinarriaren bikoiztasunaren parekoa.

⁸ Deizio hau darabilgu *objektu/osagarritik* bereziz.

⁹ Honetan ez da horren garbi ikusten ‘ariketa’-ren —‘argi ematea’-ren— eta ariketaren ondoriozko emaitzaren arteko aldea. *Xehetasunek*, seguruenik, bigarren adiera bakarrik onartuko luke eta *xinpletasunek*, aitzitik, lehena soilik, hiztegian ikusi ahal izan denez, *xinpletze* eta *bakuntze* ditu-eta adierakide.

¹⁰ Aztergaietan zehar maiz sortu zaigu honako kezka: atzizki bera (?) baliatuz balio diferenteak dituzten hitz eratorrien azpikategorizazioan bertan zehaztu behar al dira aldeok ala eratorri ondoko esanahi-aldakuntzatat jo behar dira?

¹¹ *gramatikaltasunen* arrastorik ez dago.

¹² “Maiz azaltzen den ‘konkretu/abstraktu’ oposizioa, berriz, alde batera utzi dugu, izena noiz den konkretu eta noiz abstraktu erabakitzeke erizpide garbirik aurkitu ez dugulako”.

Azkaratek (1990b:131) hitz elkartuen sailkapenerako harturiko erabakia adigarri askia da eta euskarari bakarri ez dagokiona, gainera. Bertan jasotzen dituen A. Alonsoren hitzak lekuko.

Eratorpenaren eta elkarketaren artekotzat sailkatuko diren (*k*)*ide* dutenetako batzuk eta beste¹³, erdal aurrizkien ordainen azterketan ikusiko dira.

3. HOTS-ALDAKETAK

- *-tasun* > *-dasun*

ondasun (baina (des)berdintasun, ordaintasun, ozentasun...)

Aitzineko leherkaria ahostun bilakatua, ezkerreko sudurkariaren eraginez.

- afrikatua → frikari, leherkari gorraren ezkerretara: aberastasun, zehaztasun.
- bereiztasun (1972b4:68) (M), berezitasun (1972b:34,35,36), (1972b5:110,130), (1978a:29), (1983a:66), bereztasun (1978a:28,30 lautan)¹⁴

4. ATZIZKI-METAKETA

- [+aditzoina] → [+izenondua] → [+izena]

aldakortasun, emankortasun

- [+izena] → [+izena] → [+izena]

ahaidetasun

- [+izena] → [+izenlaguna] → [+izena]¹⁵ → [+izena]

artekotasun, bitartekotasun, kidekotasun, mendekotasun

- [+izena] → [+izenondua]¹⁶ → [+izena]

baliokidetasun, burujabetasun, hoskidetasun¹⁷

- [+izenondua] → [+izenondua] → [+izena]

ofizialkidetasun¹⁸

- [+izenordaina] → [+izenondua] → [+izena]

berjabetasun¹⁹

¹³ ahaidetasun, baliokidetasun, berjabetasun, burujabetasun, hoskidetasun, ofizialkidetasun...

¹⁴ Gisa honetako bikoteez, FHV (1985₃:159).

¹⁵ Urrats hau mamitu ondoren jantzi al dute *-tasun* atzizkia?

¹⁶ Galdera-ikurra izen nahiz izenondo izan ahal izateari zor zaio.

¹⁷ *hoskide* + *-tasun* ala *hots* + *kidetasun*?

¹⁸ Honetaz berriaz, erdal aurrizkien ordainak aztertzean ariko gara.

¹⁹ Hitz elkartuen atalean azalduko dira elkarketa-motazkoak.

Edozein kasutan, ez dugu garbi ikusten *berjabe* izen ala izenondotzat jo behar den.

- Aurrizkia + [(+aditzoina) →] [+izenondoa] → [+izena] ²⁰

izenondoa

izenondoa

desegokitasun, ezberdintasun (1968d:144), (1979g:178), (1984b:29), (1986c:174 bitan), desberdintasun (198h:100), (1959a:131), (1968d:144), (1972b1:35), (1972b4:68), (1972b5:124)

- [+zenbatzailea] → [+izenondoa] → [+izena]

bakoitzasun, bikoitzasun

- [+aditzondoa] → [+izenondoa] → [+izena]

oraingotasun

- [+galdetzailea] → [+izenondoa] → [+izena]

nolakotasun, nongotasun

-TATE (-dade, -tade)

1. LEMA

R.M. Azkuek (1923-25:22) *-ada, -ade, -ate* saila osatzen duten *sufijos a'ienígenas* direlakoan artean kokaturikoa.

Aztergaietan, lematzat eman diren hiru atzizkiak erabili dira, baina *-tate* gailen nabarmen-tzen da, mailegu egokitueta batik-bat²¹.

errealitate (1972b0:25 lautan, 26 bitan, 27 bitan, 28 bitan), (1972b5:115), errelatibitate (1972b5:126 bitan, 127), Humanitateak (1985a:110 bitan), kualitate (1972b0:26)²², modalitate* (1981c:147)²³, orijinalitate (1972b3:52), probabilitate (1972b4:83) (M)

Alabaina, kantidadea (1968c:91 bitan).

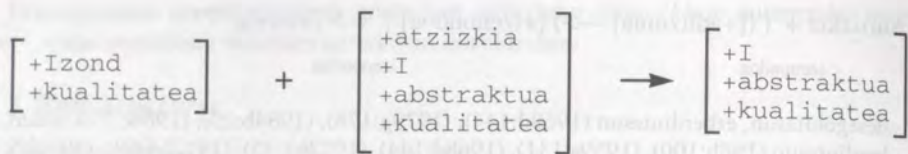
2. OINARRIAREN KATEGORIA ETA ADIERA

²⁰ Aurrerago arrazoituko da egitura-hautiera hau.

²¹ Euskaltzaindiaren (1986) irizpideei jarraiki.

²² Mitxelenak ohar hau alboratzen dio: "nolakotasun bat".

²³ Kasu honetan ere, besteren (de Rijk-en) ezpainetarik hartu du hau, bere *nolakotasunaren* azalpen gisa.

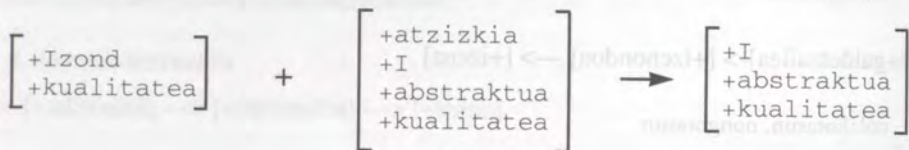

• -dade

ondade (1961a:51), (1972b2:44), (1972b5:132) (M), (1979g:182), bakardade (1978a:29)

• -tade

bakartade (1971e:94), (1972b5:112)

• -tate

egitate (1984b:32)²⁴

Aditzoina duenean oinarri, ekintza edo ondorioa adierazten duten atzizkidunen parean erabil daiteke (aztergaiko *egintza*, *ekintza*, esate baterako). Izenondoa duenean, berriz, *-tasunen* baliokidetzat jo daiteke (aztergaiko *bakartasun*).

Azpikategorizazioan zehazturiko [+abstraktua] eta [+kualitatea] tasunen balioa lainoan gelditzen da ondaderen kasuan. Aurreko *ondasunen* pare, esanahi aski zehatzeko eta nolokotasun-ñabardura eskaseko bilakatua baitirudi. Berriz ere [+abstraktua] → [+konkretua] aldakuntza mamitu bide da.

3. HOTS-ALDAKETAK

• -tate > -dade

Lehen leherkaria ahostun bilakatua aurreko kontsonante ozenaren eraginez, eta bigarren bokalartekoa gauza bera, asimilazioz, apika.

²⁴ "... itaune es comparable de manera muy precisa con el vize. *egiune*, 'contrato', sin otra diferencia que el empleo como primer miembro del nombre verbal (*egite*, en composición *egita-*, de donde *eita->*ita*-) o bien del radical *egi-*, de *egin* 'hacer', delante de *-une*". (FHV 1985:489).

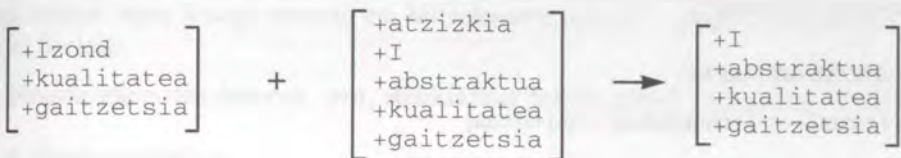
Hitzok eta 'egintza' esanahia direla medio, pentsa zitekeen oinarria aditzoina ez baina aditz-izena zitekeela. Honelakorik proposatu gero, ordea, izenetik abiatu beharko litzateke, harrigarri xamarra litzatekeena.

1. LEMA

-keria da forma bakarra.

2. OINARRIAREN KATEGORIA ETA ADIERA

berritsukeria, garbikeria, mordoilokeria

Adierari dagokionez, gaitzespen-kutsua ezartzen dio oinarriaren esanahiari.

Azpimarratzekoa da *berritsuk* eta *mordoilok* berekin gaitzeste-ñabardura duten bitartean, *garbiri* —lehen begi-kolpean bederen— ezin egoki dakiokela horrelako tasunik.

Hau dela-eta, esan al daiteke eratorpenean, itxura, oso ohiko ez den gertakari baten aurrean gaudela?

It has already been seen that pejorative suffixes do not attach to bases of positive semantic import (cf. *guapo* → *guapejo or *decente* → *decentacho). (Lang 1990:47).

Ala oinarritik bertatik kontutan hartu beharko litzateke hitzek, hitzez hitzeko esanahiaz gain har dezaketela (eta hartzen dutela) bestelako baliorik²⁵, ironiazko kontrakoa barne (faena **ederra** egin didazu!), eta alderdi pragmatiko honen zantzuak hitzaren azpikategorizazioa aldarazteraino irits daitezkeela, era honetan *garbik* bestek bezalako azpikategorizazioa eta atzizkiak debekurik gabe onartuz?

garbitasun / *garbikeria* bikotearen bitartezko “markagabe” / “markatu” jokoa ere ohargarria delakoan gaude.

Beste alde batetik, aztergaian bi hitz jaso dira arestiko azpikategorizazioan bete-betean kabitu ezinak direnak:

bearneskeria, erdalkeria

Izan ere, jasoriko besteen oinarria izenondoa bazen, hauena izena da (*bearnes* zalantzazko izan daitekeen arren) batetik, eta gainera, arestikoei zehazturiko [+abstraktua] nekez egotz dakiok ‘hizkuntza batean mintzatzean tartekatzen diren beste hizkuntzazko formak’ moduan edo parafrasea daitekeenari. Honez gain, *bearnes* edo *erdara*, berez, gaitzespen-kutsukoak direnik ezin esan daiteke. Alabaina, antza denez (lehen *garbikeriaren* ildotik) euskal hiztun horrentzat arrazoi bat zein bestea dela medio, kutsu hori hartu dutela, edo, kasu honetan bederen, hala hartuak direla pentsatu behar da.

Gertakari hauek aski ote dira beste atzizki batez hitzegin ahal izateko? Ez dugu halakorik

²⁵ Gogora ekar daiteke harako Wittgenstein-en (1953) aipatu hura: “esanahia erabilera da”.

uste. Sarreran azalduko baldintzen erabateko urratzea gertatzen ez delakoan gaude, [+gai-tzespen] tasun semantikoak bere horretan baitirau²⁶.

3. HOTS-ALDAKETAK

Aldaerak zehaztean adieraziez gain, azken bokala erori eta *-r* amaian gerta daitekeen → *l*-aldaketa.

• *erdara* → *erdal*²⁷.

4. ATZIZKI-METAKETA

• [+izena] → [+izenondoa] → [+izena]

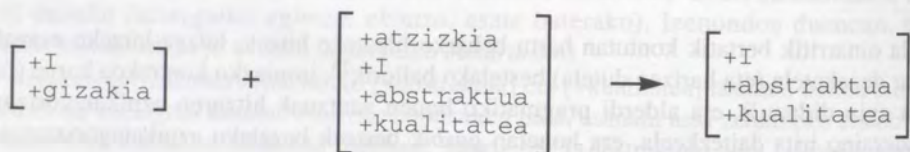
berritsukeria

-GO(A), -KO(A)

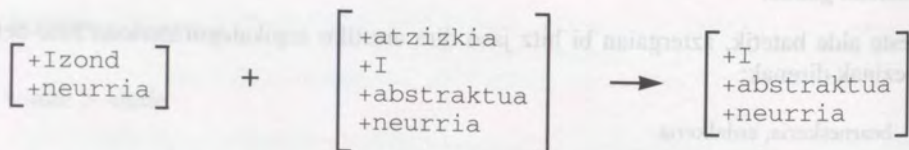
1. LEMA

Aldagai ahostun eta ahoskabea jaso dira²⁸.

2. OINARRIAREN KATEGORIA ETA ADIERAK

ahaikoa²⁹

zabalgoa

²⁶ Hitz hauek berriz ere aipatuko dira *euskarakadaz* mintzatzean.

²⁷ Ikus aurrerago *argitaldariri* parturiko oharra.

Bukaerako kontsonanteen aldakuntzaz, *FHV* (1985;317).

²⁸ Atzizki honezaz Mitxelenak badakar berririk: *FHV* (1985;132), (1979g:179).

²⁹ Oroi [+gizakia] tasunaz lehen esanak. Hemen ere, erreferentea ez baitagokio [+gizakia]-ri.

Hitz honen jatorriaz: *FHV* (1985;487) eta (1979g:179).

$$[+aditza] + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +abstraktua \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +abstraktua \end{bmatrix}$$

abenikoa³⁰, eroriko(a)

Azken adibide honen lema-ezarpenak zalantzak sorrarazten dizkigu, *HLEH*-k **eroriko**, *-a* gabea ematen baitu hiztegi-sarreran eta Mitxelena-ren testuak³¹, gainera, erabakitzen laguntzen ez duelako.

Neurria adierazten duenean, *-era*, atzizkia izan dezake parean (aztergaiko *zabalera*).

3. HOTS-ALDAKETAK

• *herskaria + herskaria* → ∅ + *herskari* ahoskabea:

ahaikoa.

-TZA₁

1. LEMA

Forma bakarra.

2. OINARRIAREN KATEGORIA ETA ADIERA

$$\begin{bmatrix} +I \\ +gizakia \\ +ofizioa \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +abstraktua \\ +ofizioa \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +abstraktua \\ +ofizioa \end{bmatrix}$$

bertsolaritza, hizkuntzalaritza

Ofizioa adierazi ohi da atzizki honen bitartez, hemengo adibideetan ñabardura hori lasai xamar hartu beharra gerta daitekeen arren.

4. Atzizki-metaketa

• [+izena] → [+izena] → [+izena]

bertsolaritza

• [+izena] → [+izena] → [+izena] → [+izena]

hizkuntzalaritza

³⁰ EH: "abenit(u) (REW 218) + -goa > abenitkoa > abenikoa. v. FHV 18.2". Gehi, Michelena-ren (1974a, SHLV:389).

HLEH-k, **abeniko** landatzen du leman, nahiz parentesi artean *-aduna* alboratzen dion.

³¹ "Lurraren hedadurak, jendetzaren ugariak, ekonomiak eta bestek honantz [Jat. *honuntza*] makurtzen zuten pisua, eta ez dut uste Utrecht-ko erabakiak izan zirenik eragile soil urrutiko arrantzaren erorikoarekin, bai baitirudi Luis XIV.ak lur joerazi ziola, ehunen bat urtez lehena-gore aldekoa Felipe II.ak desegin zuen antzera". (1983a:53).

Hiru eta lau terminoko paradigmak.

-GINTZA

1. Lema

Atziki-metaketan jatorria (Azkue (1923-25:60)) duen atziki honen aldaera bakarra jaso da.

LEF-3-k eta LEF-4-k ((1991), (1992) hurrenez hurren), *eginen* oihartzuna dela medio, hitz elkartu sintetikoan artean kokatzen dituzte gisa honetakoak. Azterlan honetan ere, han izango dute paragunea.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\begin{bmatrix} +I \\ \pm\text{konkretua} \\ -\text{biziduna} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +\text{atzizkia} \\ +I \\ +\text{abstraktua} \\ +\text{lantzea} \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +\text{abstraktua} \\ +\text{lantzea} \end{bmatrix}$$

hiztegi-gintza, inkestagi-gintza, zubigi-gintza

Hemengo adibideetan ez dago bestetan gerta daitekeen nahasterako tarterik, bestela esan, ez dago "x-gin" atziki-dun eratorriaren metaketarik. 'Ariketa', 'egitea' adierazten da.

4. Atziki-metaketa

- [+izena] → [+izena] → [+izena]

hiztegi-gintza

-ERA₁

1. Lema

Lema honen azpian bildu dira dimentsioa edo neurria adieraztekoak³².

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\begin{bmatrix} +\text{Izond} \\ +\text{neurria} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +\text{atzizkia} \\ +I \\ +\text{abstraktua} \\ +\text{neurrera} \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +\text{abstraktua} \\ +\text{neurrera} \end{bmatrix}$$

luzera, zabalera

³² Beste era beregaina menpekotasunezko hitz elkartuen artean kokatuko da.

-era eratorpenezkoan eginiko bereizkuntza sailkapenean zehar ikus daiteke. Nolanahi ere den, honen ingurukoak aurrerago zehaztuko dira.

3. Hots-aldaketak

Amaierako *-e* bokala *-a* bilakatua ondoko osagaiaren eraginez, eta azkenik bokalen soil-keta³³: luzera

13.1.A.2. 'EGILE' -IZENEN SORTZAILEAK

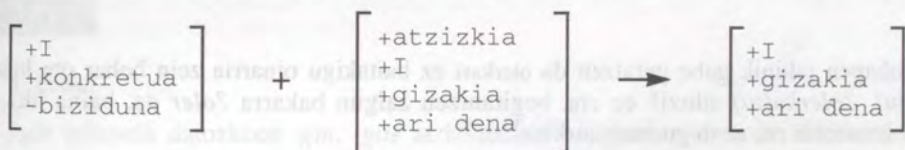
Sail honetako atzizkien sorkariak, 'egiletza' ñabardura dela medio, arruntean bizidunei dagozkienak izan ohi diren arren, aztergaiaren izaera bereziak —hots, berezituen arloan ari-
tzeak— eragiten dio usutasun horri eta, seguruenik, beste hizkuntza-mailatan baino 'Egile' bizigabe³⁴ gehiago ere aurkituko dira.

-ARI (-kari, -lari, -tari /-dari)

1. Lema

Aztergaiko hitz eratorrietan idazpuruan zehazturiko aldaerak atzeman direnak izan arren, euskalariak (Azkue (1923-25:85), Villasante (1974:61), Azkarate (1991:40), *FHV* (1985:246,318)) *-ari* jo dute, oro har, lematzat.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

- *-a + -ari*

elkarrizketari, gramatikari, logikari

- *-a + -lari*

gramatikalari, hizkuntzalari

- *i(a) + -lari*

ekonomilari, historialari (1978a:35), historilari (1978a:31)

- *-o/-i + -lari*

historiolari (1972b3:57), (1972b5:113), sintasilar

³³ Ikus hitz elkartuen atalean, *zedarrin* jaso.

³⁴ Azterlan osoak, ez bakarrik eratorpenean ikusiak, uste hau sendotzera garamatza.

- -n + *-dari*

aitzindari

- kontsonantea + *-lari*

euskalari³⁵, hizlari (afrikatua igurzkarri bilakatua)

- Aditzoina oinarri

- -a + *-ari*

gidari, kontari³⁶, ordezkari³⁷

- -a + *-lari*

kontalari, mintzalari

- -l + *-dari*

argitaldari³⁸

oso litekeena da *-tari* atzizkiaren leherkaria ahostun bilakatzea kontsonante albokariaren eraginez.

Kokapen jakinik gabe geratzen da olerkari ez baitakigu oinarria zein behar ote lukeen. *?oler(tu)*, *?olerka(tu)* aditzik ez eta, begitantzen zaigun bakarra *?oler* da, baina hitz soil horren arrastorik ere ez dugu inon aurkitu³⁹.

Azpinarratzekoa da ez dagoela erabateko jokamolderik atzizki-aldiera zehatzaren aurretik. Areago, molde lehiakideak hor daude oinarria izena duena bata, aditzoina duena, bigarrena: gramatikari (1972b1:32,34)/gramatikalari (1972b4:67,91,103) (M), (1981c:145), kontari (1981c:146)/kontalari (1972b3:57) (M).

Atzizki honen bitartez gizakiaren lanbidea edo zaletasuna ematen da aditzera eta oinarriak zertan diharduen adierazten du.

Alde honetatik, beraz, *-gile* atzizkidun izena parean jar dakiok: historilari/historialari/historiolari hirukoteak⁴⁰ *historigile* (1983a:50)⁴¹ adierakide izateak erakusten duen bezala.

³⁵ Azken honetan, ez dakigu zehazki kontsonante albokariaren ondokoa *-lari* ala *-ari* den.

³⁶ *Izena* ere har daiteke oinarritzat, *-u*-ren erorketa izaki, orduan, gertatua: "Cuando el primer miembro es un bisflabo, *-i* y *-u* caen...". (FHV 1985₃:125).

³⁷ *ordezka(tu)* aditzetik abiatuz.

³⁸ "C) El sufijo declinativo *ra* no admite esta permutación. De *etxera* a casa y *eskura* a la mano, nacen *etxeratu* y *eskurakoi*, no *etxaldu* y *eskulkoi*. Desconociendo esto, han creado modernos innovadores *argitaldu* «publicar», en vez del popular *argitaratu* sacar a luz". (Azke 1923-25:58).

³⁹ Arazo berarekin egingo dugu topo *olerki* aztertzean.

⁴⁰ Bestalde, haueetan ere ez dirudi erabilera erabat finkoa denik, lehengo kokalekuek agerian utzi duten bezala.

⁴¹ *kondairagile* ere badarabil (1961a:49).

Aditzoinei eranstean zaizkien *-le*, *-tzaile* dutenek ere osa dezakete hemen bilduekin pareak: argitaldaria / argitaratzaile.

Batzuetan esanahi-bereizkuntza ere gerta daiteke: euskalari $\neq$ euskaratzaile.

Elkartu eta eratorrien artekotzat hartuko den *zale* ere aipa daiteke, adiera bera duenean; halaber, multzo honetan ordainik ez duen *indoeuropartzale*.

3. Hots-aldaketak

euskara $\rightarrow$ *euskal*; *argitara* $\rightarrow$ *argital*

4. Atzizki-metaketa

• [+izena] + [+izena] $\rightarrow$ [+izena]

hizkuntzalari

• [*elkar*] + [[+izena] + [izena]] $\rightarrow$ [+izena]

izena

izena

elkarrizketari⁴²

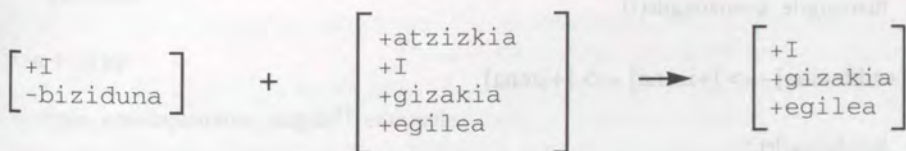
Adibideotan ikusten denez, *-kuntza* eta *-keta* atzizkiak dira metaketaren lehen osagaiak.

-GILE

1. Lema

egin aditzetik datozkeen *-gin*, *-gile* atzizkietarik⁴³ bigarrena bakarrik kausitu da aztergaietan.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

historigile, hiztegegile, inkestagile, kondairagile, silabagile⁴⁴

⁴² Ikus *elkar* lehen osagaia dutenen saila hitz elkartuen atalean.

⁴³ Oroi arestian *-gintzaz* esanak hitz elkartu sintetikoen arteko kokaguneaz.

⁴⁴ Ala eratorria izentzat ez baina izenondotzat jo behar da?

"Euskaraz, berriz, gerta zitekeen azentua lehen zatian, bigarren silaban, esate baterako (...) azken zatia ahulago gelditzen zelarik eta, bidenabar, silabagile ez zen hotsen bat (w, alegia) suntuitzen zelarik". (1981:113).

Egia esan, hau bezalako egituretan ez da beti erraz jakiten zein den elementuaren gramatika-kategoria.

• Aditzoina oinarri

galdegile⁴⁵

Adiera hau dutenen sailaren hasieran esan bezala, eratorrien tasunetan [+gizakia] aurkitzea ohikoena delarik ere, silabagile eta galdegile bezalako hitzei ezin dakieke zehaztapen hori egoki eta, gainera, lehenak bereziki, auzi berezia agerira darama.

Honela, galdegileren kasua —bestetan paratu legez— jatorriz [+gizakia] duen hitzetik abiatu eta esanahi-aldakuntzaren medioz iritsiriko azalpenak argi lezakeen bitartean, silabagilek beste azalpenen bat eskakizun du.

Izan ere, aztergaian kasu guztietan [-gizakia] den arren, badirudi ez duela autu kasuarentzat argibideak balio, ez gogoasegarri izateraino bederen; gizaki batengatik 'silabak egiten dituen' edo antzekorik nekez esango da.

Beraz, jatorriz *-gile* atzizkiak hitz eratorria [+gizakia] tasunaren jabea izatea bazuen lege, oraingo euskarazko gisa honetako erabilerek legea lasaitzera behartuko al lukete?

Adieraren aldetik, esan daiteke atzizki honek bestetan duen 'lanbidea' ñabardura baino zuzenago lotzen zaiela hemen bilduei 'Egilea'-rena.

Nabarmendu nahi da, halaber, galdegile / *galdezaille* bikotearen erabilera-banaketa, lehenak [-gizakia], areago, [-biziduna] du erreferentea, aitzitik bigarrenak [+gizakia] du, egun *EGLU*-k (*EGLU-1* (1985:87hh)) darabilena ez bezalako, alegia.

Azkenik, berriz ere azpimarratu behar da *-ari* atzizkidunekin osa dezakeela bikote balio-kidea⁴⁶.

3. Hots-aldaketak

- -a → Ø: historigile

4. Atzizki-metaketa

- [+izena] → [+izena] → [+izena]

hiztegitale, kondairagile(?)

- [+aditzoina] → [+izena] → [+izena]

kondairagile(?)

Azkena biotan paratzea bi ulermoduak daitezkeenak iruditzeari zor zaio.

⁴⁵ *galde* izen nahiz aditzointzat har daitekeela aurrean izanik.

⁴⁶ Ikus *historilari* eta abar. Halaber, *-aira*.

1. Lema⁴⁷

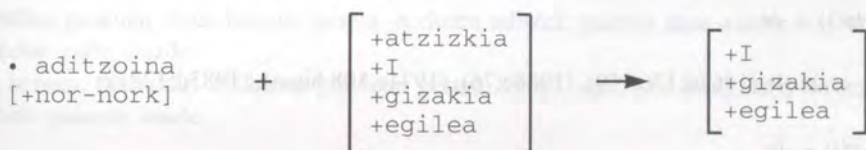
Hiru: *-le*, *-tzaile* eta *-taile*.

Hirugarren aldaera eskuztaturiko eratorbideari buruzko bibliografian aipatzen ez den arren, R.M. Azkueren hiztegian aurki daiteke:

-Taile (L), Var. eufon. de TZAILE (...) ERAKUSTAILE: indicador, el que indica. (DVEF).

Azkueren iritzi horretan oinarrituz, hain zuzen, jo da bigarrenaren aldaeratzat.

Hemen bilduen arabera R.M. Azkueren (1923-25:78,79) arauak gordetzen dira *-le* / *-tzaile* atzizkien aukeran⁴⁸. Hurrengo puntuan zehaztuko dira aldaeren erabilerak.

2. Oinarriaren kategoria eta adierak

- *-a(tu) + -tzaile*

argitaratzaile, asmatzaile, erdaratzaile, euskaratzaile⁴⁹, galdatzaile, informatzaile, izkribatzaile, konparatzaile⁵⁰, moldatzaile, usatzaile

- *-r(tu) + -tzaile*

hartzaile

- *-l(i) + -tzaile*

itzultzaile

- *-n + -(i)le*

egile, emaile, entzule, eragile⁵¹, erantzule

⁴⁷ Hitz elkartu sintetikoan atalean ikusiko dira atzizki hau duten osagaiak oratuak.

⁴⁸ Hiztegian *soinujoile* jaso da. Honezaz Villasante (1974:136).

⁴⁹ Ikus *euskalari*.

⁵⁰ Izenondo moduan ere erabilia. Izenen eta adjektiboaren arteko mugaren labainaz euskalaritzan aipatuen erakusgarri ekar daitezke: Azkuek (1923-25:74) 'Egilea' adiera duten atzizkiez esanak, halaber, *FHV* (1985;512).

Kezka hau ez da, haatik, euskararen esparrura murrizten, kataluniarraren aztertzaileen artean ere jaso daitezke aipuak: "Es tracta del problema de la limitació nom-adjectiu, problema agreujat en les unitats que duen el tret [+animat] (p.e., *cantant*, *dependent*, etc.)". (Cabrè-Rigau 1987;127).

Muller-ek (1963:166) ere aipatua zuen izenondo eta partizipioen artekoaren ondoan, kategorion arteko muga irristakorra, frantsesari zegokionez.

⁵¹ Izenondoarena eginez, [-gizakia] tasuna lukeena. Besteokin batean utzi dugu hemen, bigarren multzoan sail berri bat berarentzat bakarrik ez sortzearren.

- -tz(i) + -le

idazle

- -r(i) + -le

irakurle

Hemendik aurrerako guztiek batean dutena eratorria [-gizakia] tasuna duenari uztarturik joatea da; honen kariaz, oinarria arestikoez bezalakoxea izanagatik, bi multzotan banatu dira.

- -ts(i) + -taile

erakustaile (1971e:104)

- -ts(i) + -le

erakusle (1968d:136,150), (1968e:76), (1971e:108 bitan), (1983d:122)⁵²

- -z(i) + -le

erazle⁵³

- -a(tu) + -tzaile

aldatzaile, aukeratzaile, banatzaile, batzaile, berrizkatzaile, formaldatzaile, hautatzaile, kalkulatzaile, klasifikatzaile, kreatzaile, mugatzaile⁵⁴, ukatzaile

- -r(tu) + -tzaile

bihurtzaile, sortzaile

Nahiz eratorriaren azpikategorizazioan [+I] paratu den, azken bi multzoetan bilduriko guztiak izenondoaren betekizuna eginez erabili dira⁵⁵.

Aditzoinaren subkategorizazioan [+nor-nork] mota paratu da⁵⁶ aditzaren etorkizko izae-rari baino areago aditzaren erabilerari erreparatu zaiolako. Izan ere, *aldatu* edo *sortu* bezalako aditzak berez *nor* motakoak izanik, hemen iragankor moduan erabiliak daude⁵⁷.

⁵² Bizidun eta bizigabeekin erabilia.

⁵³ "Bistan dugu lehena, Lafonek azpimarratua: aditz erazleari, dena delako, iragankorra izatea dagokio; ez iragangaitza, gure hau maizenik den gisan". (1985b:190).

Galde-ikurraz hornitua baina hitz elkartuaren atribuziozkoen sailean kokatu da egitura osoa. Halarik ere, *HLEH*-k honela aurkezten du: "erazle. (...) □ (Abs.), *izlag*. (1986)".

⁵⁴ Izenondo moduan ere erabilia.

⁵⁵ "Els mots complexos integrats per un radical verbal i el sufix *dor* freqüen la frontera borrosa d'adjectiu-nom; podrien ser considerats originàriament adjectius que s'han lexicalitzat com a noms o bé noms directament". (Cabré-Rigau 1987₂:60).

⁵⁶ Puntu honezaz Azkue (1923-25:78,79), Villasante (1974:108) eta azken honetan Mitxelenaen (1) oin-oharra.

⁵⁷ *causatiu* (Cabré-Rigau 1987₂:51) moduan, alegia. Hitz elkartuen atalean itzuliko gara.

Bitxi gerta daiteke, bestalde, berez aditzaren izaera osoa ez duen *erazi* (EGLU-II (1987:60-64), Azkarate (1990b:409), LEF-3 (1991:39)) ere beste aditz beregainak bezalaxe erabilia izana.

Atzikiaren esanahi-balioak egilea gizakia izatea berez bezala lekarkeen arren, bistan da hemengo hitz eratorri askotxotan ez dela honelakorik betetzen, batik-bat izenondoaren egin-kizuna betetzen dutenetan. Honen arrazoia egon daiteke, arestian zehaztu bezala, eratorriak ezkerretara daraman izenaren [-gizakia] tasunaren eraginean, apika.

Zenbait kasutan, 'Egilea' adiera zalantzakoa edo oso era lasaian hartu beharrekoa gertatzen da; esate baterako, konparatzaile (iz.)⁵⁸, zein aztergaiko *konparatistatik* aski gertu legokeen, '-(r)en aldekoa', 'zalea', are 'lanbidea', 'ofizioa' ñabardura izanik biok. Ildo honek, *zale-dun indoeuropartzale* edo *-lari-dun hizkuntzalarirekin* lotuko litzuzke.

3. Hots-aldaketak

Arestiko puntuan ikusi bezala, amaia *-n* duten aditzek galtzen dute azken hori atzikia janterakoan: egile, emaile...

Era berean, txistikari afrikatua gibelean gertatuz gero, igurzkari bilakatzen da atzikiaren aurrean: erakusle, idazle.

4. Atziki-metaketa

Aipagarria dateke aditzoina denean oinarria aditza bera eratorria dela sarritan:

• [+izena] → [+aditza] → [+izena]

endaratzaile, euskaratzaile, ⁵⁹@izkribatu^(60?), mugatzaile

• [+izena] → [+adberbioa] → [+aditza] → [+izena]

argitaratzaile

⁵⁸ "Bloomfieldek, konparatzaile azkarra zelarik, ederki ikusi zuen bazela lokaririk hizkuntza batean orain bizi diren legeen eta aldi iraganean pairatu dituen aldakuntzen artean". (1972b4:102) (M).

⁵⁹ Ikar honen bitartez, Mitxelenairen hiru liburukiek osatzen duten barrutian izaera hori duela aurkitu ez dugun forma emango da aditzera aurrerakoan. Garai bateko Morfologia Sortzailearen barneko ikuspegi batek (Aronoff 1976), "badiren" hitzetatik abiatu beharra proposatzen zuenak, alegia, seguruenik nekez onartuko lukeen notazioa, baina geroztikako *overgenerating morphology*, (*morfologia sobregeneradora*) (Scahse 1987, Lang 1990) delakoak gaitzetsiko ez lukeena.

Beste hizkuntzalaritza-eskola bateko azken iritzi honen aldeko lekukotasunik ere ez litzateke faltako; esate baterako, Coseriu (1981₂:179-180) estrukturalistarena:

"La modificación [gure eratorpeneko kategori aldakuntzarik ez dakarten atzikiak bilduko litzuzkeena] corresponde a una determinación gramatical «inactual», es decir, a una determinación que no implica una función específica (en la oración) del término primario modificado";

eta aurreraxeago "desarrollo" (gure atziki-metaketan ikusten duguna), beste "estructura secundaria" (*sèrie morfològica* Cabré-Rigau 1987₂:74) delako mota bat, ahotan duela eranstean du:

"La existencia del desarrollo en serie como procedimiento permite que se salten etapas, es decir, que se creen términos sucesivos, sin que el término implicado anterior exista efectivamente en la norma de la lengua. Así, lat. *barbatus* implica, desde el punto de vista del sistema de la lengua, un verbo *barbare («dotar de barba») que, según parece, nunca se ha creado".

Hauxe egokitzen diogu gure aztergaiak osatzen duen "mikroegiturari", aipameneko hizkuntzaren araua aztergaira murriztuz.

⁶⁰ Galde-marka, zentzu hertsian, eratorria ote den garbi ez izateari zor zaio.

• [+adberbioa] → [+aditza] → [+izena]

berrizkatzaile

Batzuetan, oinarri izan behar lukeen aditzaren erabilerarik ez da mamitu: @berrizkatu, @informatu, @izkribatu.

-KO

1. Lema⁶¹

Berez 'Egilea' adierazi ez arren, hemen kokatu da, Azkarateren (1991) irizpideari jarraiki, jatorriz izenlagun-sortzailea den *-ko*-ren eskuinean doan izenaren (edo mugatzailearen) isilarazteak sortzen duen atzizki hau.

Villasantek (1974) ez du eratorbidean aipatzen.

Azkuek (1923-25:92) ez dio atzizki honi jatorria eratorpenean ikusten: *-en*-ekin batean, deklinabidetik iritsi denekotzat dauka.

Azkarateren hitzak hartuko ditugu irizpide:

Jatorriz adizlagunari erantsirik izenlaguna sortzeko funtzioa duen atzizki hau zenbaitetan erator atzizki bihurtu dela esan daiteke. (Azkarate 1991:53).

Badu atzizki honek beste berezitasun bat; beste erator-atzizkiek ez bezala, *-e* lotura-bokala ageri duela oinarria kontsonantez amaitzen denean⁶², alegia.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\begin{bmatrix} +I \\ +konkretua \\ -biziduna \\ +lekua \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +gizakia \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +gizakia \end{bmatrix}$$

aurreko, eskolako⁶³, [+gizakia] tasuna dutenak.
bitarteko, [-gizakia] tasunaren jabea.

⁶¹ *-ko* motak eta hauen kokalekuen erabateko ikuspegia, eratorbidean kokatu ez dugun *-ko*-ri eskainiko atalean, behegero beraz, emango dugu. Hara igortzen dugu non zer kokatu den ikusteko.

⁶² Honetxek urrunduko luke, hain justu, erabateko eta benetako eratorpenetik. Erregela fonologiko (*Reglas Fonológicas*) hutsen eta Birregokitze erregelen (*Reglas de Reajuste* direlakoan) arteko aldeaz Scalise (1987:71hh).

⁶³ Egia esan, aurrerago ikusiko den beste *-ko* sailean ere bil zitekeen, 'jarraile' adiera dela medio.

"Chomsky eta bere eskolakoak [sic], ordea, aztertu duten hizkuntza esateko moduan morfologiarik ez duena gertatu da: ingelesa". (1972b4:87) (M).

"Eskola berriak ez du oraindik dogmarik. Hobeki esan, dogmak baditu, eta gehiegixko, baina ezezko dogmak dira, dogma ukatzaileak, besteren gogoeten aurkakoak. Eskolakoek eskolako franko dogma uka dezakete, arriskurik gabe". (1972b4:107) (M).

$$\begin{bmatrix} +I \\ +konkretua \\ -biziduna \\ +lekua \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +gizakia \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +gizakia \end{bmatrix}$$

antzinako

azken honek [-gizakia] du erreferentea.

Azkuak berariaz aipatzen ez duen *-ko*-ren erabilera da hemen jasoa (1923-25)⁶⁴.

Erator-atzizkitzat joa izenlagunak sortzeko erabiltzen den bera dela ukatu gabe, eratorbidan aipatzeko arrazoia azpikategorizazioari dakarkion aldakuntzan datza; hau da, oinarriak [-gizakia] tasunaren jabe izanik eta tartean izenlagun moduko erabilera dela eta, azkenean eskuinean eraman ohi duen izena isilduz eta bere [+gizakia] ezaugarria bereganatuz, eskuratu [+gizakia] tasunez agertzean. Egoera hau betetzen da [+gizakia] alboratu zaienetan.

Halarik ere (esana doa), maiz aski topatzen den gertakizun bera da [-gizakia] paratu zaientek erakusten dutena; hots, eratorria lehen urratsean [+gizakia] ezaugarriaren jabe izanik, hedatu eta halakorik ez dutenei ere egoztea: bitarteko, ordezko hitzekin gertatzen dena, hain justu.

4. Atzizki-metaketa

- [+izena] → [+izena] → [+izena]

bitartekotasun⁶⁵

13.1.A.3. 'MULTZOA' ADIERAKO IZEN-SORTZAILEAK

-DI

1. Lema

Bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\begin{bmatrix} +I \\ +gizakia \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +multzoa \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +gizaki-multzoa \end{bmatrix}$$

Euskaltzaindi⁶⁶

⁶⁴ Oroi hiru adiera nagusi antzematen zizkiola: a) 'etxea', b) 'kolpea' eta c) 'janzkia', 'apaingarria'.

⁶⁵ *-tasun* atzizkiaren zehapenean ikusi bezala, *-ko* izenlagun-sortzailearen forma (gerora izen bilakatua ager daitekeena) izan daiteke eratorperako oinarri: *artekotasun*, *kidekotasun*, *mendekotasun*, *nolakotasun*, *nongotasun*, *oraingotasun*, aztergaiari jaseok erakusten duten bezala.

⁶⁶ Hitz honen sorbidez zenbait pasarte ekarri nahi dugu hona.

4. Atzizki-metaketa

• [+izena] → [+izena] → [+izena]

Hiru terminoko paradigma.

-TEGI (-degi)

1. Lema

Atzizkiaren aldaera ahostun eta ahoskabea.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\begin{bmatrix} +I \\ +konkretua \\ -biziduna \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +multzoa \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +multzoa \end{bmatrix}$$

hiztegi, izendegi

Oinarrian adierazten direnek osaturiko 'multzoa' edo horiek 'biltzeko lekua'-ren arteko adiera uler bide daiteke⁶⁷.

3. Hots-aldaketak

Hitz-bukaerako afrikatua → igurzkari: hiztegi.

"Behin baino gehiagotan, berri eta kutsatuen truk zahar garbiak edo garbi ustekoak, usatzen genituen. Gaizki sortuak, *Euskaltzaindia* bera (barkatuko ahal didazue ez baitut, lotsaz, eta hitz bikoitza atera dut, izen nabarmenetan nabarmenena aipatzen [Euz/skadi?!]) gaizki moldatua dagoen eran". (1984b:38).

"No son, sin embargo, arbitrarios los neologismos *gaztedi* juventud y *Euskaltzaindi* Academia de la lengua vasca, liter. conjunto de cuidadores del vascuence; pues en toponimia hay vocablos en que a este sufijo le sirven de tema seres animados". (Azkue 1923-25:81).

"Este sufijo, que en la lengua popular es puramente toponímico, ha sido modernamente empleado en formaciones neológicas, como *Gaztedi*=juventud, *Euskaltzaindi*, etc. El pueblo emplea *Gazteria*, *Umeteria*, *Ontziteria*, *Lorateria*, con "a" orgánica...". (Villasante 1974:66).

Azken honi arropostua:

"Herriak oinarria [+gizakia] motako izena denean *-teria* erabiltzen omen du. Dirudienez, ordea, erabilera hau XVIII. mendetik gutxienez dator". (Azkarate 1991:46).

Dirudienez horren atzean koka daiteke, apika, Sarasolaren (1986:206) ondokoa:

"Beste kontu bat da atzizkiok gerora izan dituzten gorabeherak. *-tasun*-en ezartze-eremua etengabe hedatuz joan da, eta gaur egun *nortasun* bezalako hitzberri bat ez du inork aitzakiatzen. *-di*-ri dagokionez, bere eremu-hedatzea ez da askok uste duten bezain berria: Exteberriren aipatu adibideez gainera [uhindi, arraindi], Cardaberazengan *aingerudi*, *santudi*, *erregladi*, *jendedi* aurkitu ditut, *ondi*, *gizondi* Lécluseren *Manuel*-ean eta *gurdidi*, *odolgirodi* lztuetarengan; eta begien bistakoa da azterketa sakon batek itxuragabe ugalduko lituzkeela adibideak. Horrela P. Altunak Mendibururen *Idazlan argitaragabeak*-etan zertu duen azterketan *ondasundi*, *landi*, *nekadi*, *atsegindi*, *etxedi*, *ontartedi*, *zulodi*, *garidi*, *grazidi*, *bekatudi*, *indardi*, *oialdi*... aurkitu ditu. Eta *lagundi*-ren fabore esan dezadan ez dela Sabino Arana zorione-koak asmatu hitz bat: I. Pagolak erakusten duenez aski erabilia zen Lore Jokeen garaian, Larramendiren *lagunkida*-rekin batera. Egia esan, ez da ulertzen zergatik *nortasun*, *hiztegi* edo *arautegi* «zilegizat» ematen dituztenek ez duten *lagundi* edo *araudi*-rekin orobat egiten, arazoa hizkuntzarekikoa gabe ideologikoa (cf. *Euskadi*...) ez bada bederen. Eta *gaztedi* egokia iruditzen ez zaienetakoa naiz, *gazteria* aspaldidanik ongi finkatua hobesten dudalako, besterik gabe".

⁶⁷ Ez dugu Mitxelengan inon aurkitu egun sumatu uste dugun beste erdal atzizki batzuk (*-terio*, *-torio*) ordezkatzeko saiorik. Garbi esan, *anbulategi*, *monastegi* eta enparatuen gisakorik, alegia.

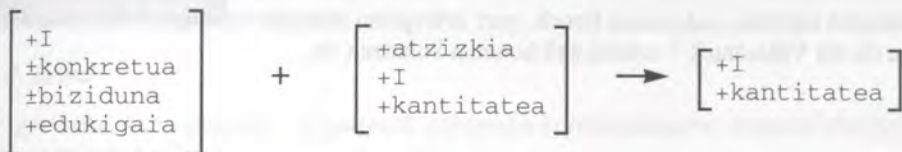
Atzikiaren hasierako leherkaria ahostun bilakatua sudurkariaren eskuinean: *-t* → *-d*:
izendegi.

-KADA/-TADA

1. Lema

-kada eta *-tada*.

2. Oinarria eta adiera

[eskutada, euskarakada] (euskerakada)⁶⁸(?)

eskutada hitzari hemen kokatzeko eragozpenak ikusten ez zaizkion bitartean, ez da garbi ikusten azpikategorizazioan zehaztuetariko tasunak noraino izan daitezkeen egokiak euskarakada hitzarentzat, izan ere, *euskara*-ri [+edukigaia] tasuna, oso urrutitik baizik ez dakiokela lot uste izatekoa da.

Bestetik, sorkariari dagokionez, [+kantitatea] ([+kopurua] nahiago bada) ongi uztartzen ote zaion ere zalantza egitekoa da.

Aurkez daitezkeen balizko azalpena katalanarentzat Cabré-k eta Rigau-k adierazirikoaren ildokoa da.

Aspectiu direlako atzizkiekin gertatzen dena gertatua litzateke, beharbada, kasu honetan. Berez [+edukigaia] eta [+kontagaia] ez den oinarriari [+kantitatea] eransten dion atzizkia lotuz, nolabaiteko balio-iritzia itsatsiko litzaiokete eta, jatorriz *-kada* atzizkiak gaitzespen-kutsurik ez badu ere, halakotzat erabilia legoke kasu honetan⁶⁹.

⁶⁸ "Plazagizonak zor du kritika eta plazara, jendartera, agertzen dana [sic] [Jat. *dana*] plazagizon da, nahiz eta pilotari [Jat. *pilotari*], harrizotzaile edo bertsolari ez izan (eta barka bekik euskarakada [Jat. *euskerakada*] hau, norbaitek besterik baderitza ere)". (1964:72).

Mintzagaia Azkue izaki, ezin esan oharkabean erabilia dagoenik hitza. Hona Azkuek hiztegian **bertsolari** hitzaren azalpenean erantsia:

"Es voz extraña procedente de BERTSO, «verso»". (DVEF).

Tesi honetan Azkueri eskainiriko atalean jasoa argigarri izan daiteke:

"Azkuek *bertsolari* hitzean hauxe dio: «Es voz extraña...» Erdaraz [Jat. *erderaz*] ezin esan daitezkeen [Jat. *ditezkeen*] gauza bat, erdaraz [Jat. *erderaz*] adieraz behar dutena beste modurik ez daukatelako, hori al da erdal hitza?". (1959a:128).

⁶⁹ Luzexko joko duen arren zenbait pasarte ekarri nahi ditugu hona, testuan imintzior diogunaren erakusgarri.

cullerada hitza ematen dute kataluniar ikertzaietek beste adibideak beste eta honakoa erantsi:

"Aquests tipus de sufixos que s'adapten a les característiques del radical al qual s'afegeixen sense modificar-lo ni imposar-li els seus trets, sinó simplement incorporar-li la seva matriu, els anomenarem *aspectius*. Dintre dels *aspectius* nominals haurem de distingir els *valoratius* (diminutius, augmentatius i despectius) i els *quantitatius* (*col·lectius*, *aproximatius*, *intensius*", baina oin-oharreen diote zaila dela elkarraren arteko bereizkuntza egiten eta, honenbestez, iritzizkoak eta kantitatezkoak nahas daitezkeela.

Bestetik, Azkuek (1923-25:82) *Derivatius nominales colectius* direlakoan artean kokatzen du mintzagai dugun atzizkia. Cabré-k eta Rigau-k ere erdal *-ada quantitatius col·lectius* direlakoan artean kokatzen dute.

Irakasle kataluniarrek aurrerago honako zehaztapena egiten dute:

"Aquests casos ens mostrem que del que poden donar compte les regles lèxiques que introdueixen sufixos *aspectius* és del fet que n'hi haurà uns que expressaran la mida de la unitat, pero que si la unitat no és mesurable li afegiran un *matís* *valoratiu*, *positiu* o *negatiu* segons si el sufix és *diminutiu* o *augmentatiu*; i uns altres que sempre actuaran com a *valoratius* *negatiu* (els *despectius*". (1987:74).

Gai beraz, Bosque (1983:140), Scalise-ren (1987:152hh) *sufijos apreciativos* (eta ikertzaile beraren iragaitzeko aipamena (1987:162)), Lang (1990:53hh).

Iritzizko ñabardura hau dela-eta, *bearneskeria* eta *erdalkeria* hitzen ondo-ondoan jarri ahal izango litzateke goiko euskarakada hori⁷⁰.

Ez dago bestetik bazterterik *-ada* erdal atzizkiak izan dezakeen eragina: *animalada*, *burrada*, *valentonada*... eta enparatuetan erabiltzen denak, alegia.

Litekeena da, sorkariaren zuzentasuna alde batera utziz, ondokoa gertatzea:

Hi ha un bon nombre de lexemes integrats per un radical i un sufix aspectiu dels quals el parlant ha perdut la noció de composició; son mostres d'unitats lexicalitzades que entraran directament en un diccionari teòric, ja que les regles no podrien explicar-les satisfactòriament. (Cabrè-Rigau 1987:77).

Edozein kasutan, euskarakada honek, gure aztergaiari atzeman ez dugun *erdarakada* ondo-ondoan du eta Villasantek⁷¹ azkena sail honetan kokatzen du.

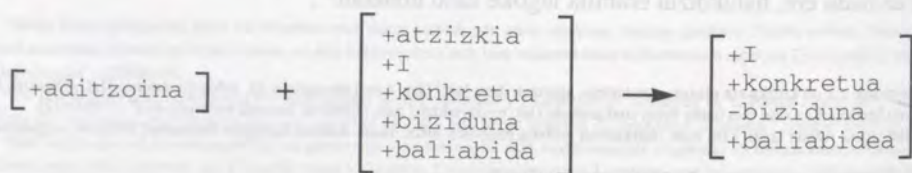
13.1.A.4. 'TRESNA'- EDO 'BALIABIDE'-IZENEN SORTZAILEAK

-GAILU (-ailu)

1. Lema

*-ailu*⁷² eta honen aldagia *-gailu* erabili dira. Geroztikako aldagaia paratu da leman, sumatu uste zaion egungo emankortasunaren eta Mitxelenagan —aldea tikia bada ere— abantailaturik ikustearen kariaz.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

• *-gailu*

aztergailu, juntagailu

⁷⁰ Honen iroizgarri alda daiteke *HLEH*-k *erdalkeria* eta *erdarakada* baliokidetzat ematen dituela:

“*erdarakada*. iz. (1953, *erderakada* 1897). (...) Ik. *erdalkeria*”.

Bestetik, testigutza-urteak garrantzia izan dezakeelakoan, beste hau ere ekarriko dugu:

“*euskarakada*. iz. (1977; *euskerakada* 1922)”.

⁷¹ “Por “castellanismo” emplease *erdarakada*”. (Villasante 1974:89).

⁷² *-ailu*-ren antzinatasunaz, Villasanteren (1974:78) lanean Mitxelenak gehitzen dion oin-oharra.

• - *ailu*

emendailu

Hemen bilduei ez zaie egun usuago erabiltzen den *-gailu*-k hartu duen ‘tresna’ ñabardurarik antzematen⁷³. Hala guztiz, esan behar da materiazko izaerarik ez duten izaki teorikoak direla.emendailuk, *-kin* atzizkiak osaturiko *eraskin*, *itsaskin* ditu parean, *-ki*-dun *adabaki* bes-tetik eta, *-garri*-dun *gehigarri*, hirugarrenetik.

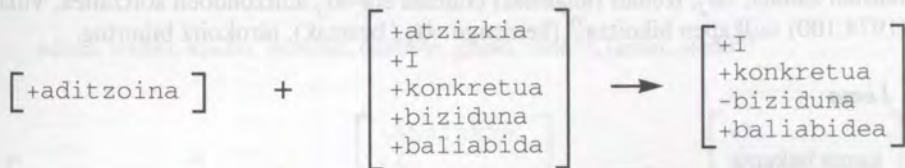
-GARRI (-karri)

1. Lema

-garri eta *-karri* jaso dira. Bigarrenak ezkerreko kontsonantearen eraginez ahoskabeturi-ko leherkaria du hasieran.

Izenondoak sortzen dituen atzizki hau dagokion sailean berriaz aipatuko bada ere, hemen eratorria izena denean hartuko da kontutan eta, izenarena eta izenondoarena⁷⁴ eginez erabili denean hala adieraziko da.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

• *-garri*

adierazgarri (iz. eta izond.), adigarri, agergarri, argigarri, bereizgarri (iz. eta izond.) (1958h:100 bitan,101 hirutan), (1968c:95 seitan), (1972b3:61 hirutan) (M), (1972b4:82 lau-tan,100 lautan) (M), (1972b5:109), (1983e:129,131), (1986c:177), berezgarri (iz. eta izond.) (1972b0:28), (1972b5:110,130), deigarri, erakusgarri, ezaugarri, frogagarri, gehigarri⁷⁵, iroz-garri, lagungarri (iz. eta izond.), osagarri⁷⁶ (osogarri,]],) seinalagarri

• *-karri*

euskarri, lokarri

⁷³ Eta, ikus daitekeen bezala, egungo askotxotan ez bezala, aditzoinari besterik ez zaizkio lotzen.

⁷⁴ "it is well known that all derivatives with the suffix *-garri* are nouns as well as adjectives". (Rijk 1988:82).

⁷⁵ Itxuraz bai, baina mamiz ez dira berdinak Mitxelenaen hau eta Euskaltzaindiaren (1975) *gehigarriak*.

⁷⁶ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan.

-ailu/-gailu-z eratorriez esan bezala, hemen ere ‘tresna’ adieraztetik baino gertuago ikus-ten da ‘baliabidea’ hutsik adieraztea.

Bestetik aipa daiteke, hemengo bereizgarrik kide duela *berezle* hitza, lehena ‘ezaugarri bereizgarri’ moduan ulertzen ez denean, ‘hizkuntzen joera’ edo ‘izaera’ adierazkizun denean baizik.

3. Hots-aldaketak

Ez dago esaterik txistukarien eskuinean erator-atzizkiaren lehen kontsonantea ahoskabe bilakatzen denik; izan ere, behin bakarrik ikus daiteke honelakoa: euskarri hitzean, non, amai-ko afrikatua igurzkarri bilakatu den.

Ahoskabeturiko bigarren adibidea, lokarri, ‘lot + -garri’ dela uler daiteke (FHV (1985₃: 345)).

-KI₁

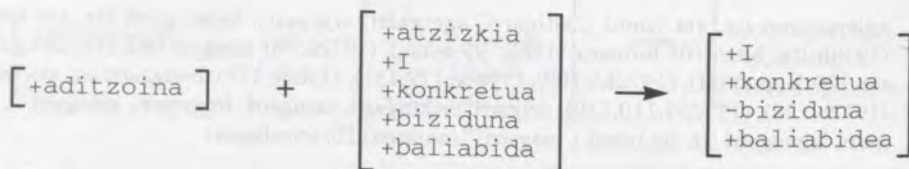
Azkuek (1923-25:105) bi sailetan kokatzen du *-ki* atzizkia, oinarriaren kategoriaren (aditza ala izena izatearen) eta adieraren arabera (lehenean ‘tresna’, bigarrean ‘objeto material, fragmento’) eta honen ondorioz bata *Derivados instrumentales* eta bestea *Derivados materiales* direlakoetan txertatu, bien arteko mugak lausotuxe gertatzen bazaizkio ere, batzuetan bederen⁷⁷.

Sailkapen honetan hiru *-ki* bereziko dira, Nida-ren (1949) irizpideei jarraiki: *-ki₁* aditzoi-nari eranstean zaiona; *-ki₂*, izenari (nagusiki) erantsia eta *-ki₃* aditzondoan sortzailea, Villasant-eren (1974:100) sailkapen bikoitza⁷⁸ (hemengo *-ki₃* / besteak), hirukoitz bihurtuz.

1. Lema

Lema bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

adierazki, deiki*⁷⁹, estalki, etorki

⁷⁷ “En contra de lo arriba dicho de que con temas verbales indica instrumento, podrán tal vez citarse dos vocablos que figuran en el diccionario, que al parecer no se ajustan a ese molde: son *erēki* (AN, BN, L) o *erāki* (S) que significa “asado de carne” e *ikuski* que trae Añibart^o por “trasto, pícaro”.” (Azkue 1923-25:106).

⁷⁸ Zehazkiago esan, aditzondo-sortzaile ez den *-ki* horretan hiru adiera bereizten ditu Villasantek.

⁷⁹ Besteren (Lekuonaren) aitatasun aitortua du hitz honek. Bestalde, *dei* izena ere izan daiteke oinarria.

'Baliabidea' adieraztea ez bide dagokio etorkiren hemengo adierari⁸⁰, eta adierazki⁸¹ ere, apika, 'adierazten den zera', 'aditzera ematen den zera' ulerkeratik gertuago legoke 'adierazteko den, balio duen zera'-tik baino.

Bestetik, kontutan hartu beharrekoa litzateke, hitz eratorria, oro har, [-biziduna] tasunaren jabea bada ere, gizakiezko adibide bat ere badagoela, oin-oharrean erakutsi den bezala.

13.1.A.5. 'GAUZAKIA/EKOIZPENA' ADIERAKO IZENEN SORTZAILEAK

-KI₂

1. Lema

Aldagairik ez.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\begin{bmatrix} +I \\ +konkretua \\ \pm biziduna \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +konkretua \\ +gauzakia \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +konkretua \\ \pm biziduna \\ +gauzakia \end{bmatrix}$$

adizki, artizki, atzizki, aurrizki, euskalki, gizaki, izaki⁸², izenki, olerki⁸³

$$\begin{bmatrix} +galdetzailea \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +konkretua \\ +gauzakia \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +konkretua \\ -biziduna \\ +gauzakia \end{bmatrix}$$

zenbaki

$$\begin{bmatrix} +aditzoia \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +konkretua \\ +gauzakia \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +konkretua \\ +gauzakia \end{bmatrix}$$

adabaki, idazki

⁸⁰ "El derivado *etorki* en sus varias acepciones de herencia, linaje, adecuado y original, y tal vez *isurki* vertiente, no dan al sufijo *ki* su verdadera acepción". (Azkue 1923-25:100).

"*Etorki* = bienes que se adquieren por herencia" dio Villasantek eta Mitxelenak erantsi "(2) *Etorki* es, también, como *jatorri*, "origen", "procedencia"". (Villasante 1974:100).

⁸¹ 'esanahi' da Mitxelenak alboan paratzen dion errankidea.

⁸² *izan(a) + -ki₂* proposatzerik ba al dago? Bestela, aditza oinarrian dutenen sailera pasa beharko litzateke.

⁸³ Hemen kokatu dugu oinarriaren izaeraren arrastorik ez dugun arren.

Euskaltzaindiak (1975) zerrendan tartea egiten dio, Mitxelenak ere badarabilen *poemaren* ondoan.

Oinarriak adierazten duen sailekoa edo klasekoa adierazteko erabili ohi da atzizki hau, baina hemengo hitz eratorri batek baino gehiagok nekez onarruko luke era honetako ulerkerarik.

Honela, izenki, ezin adi daiteke 'izenek osatzen duten saileko x' moduan, aditz-partizipioez ari denez gero⁸⁴, 'aditzetik eratorririko izena' gisan ere, bete-betean bederen, onar ote daitekeen ez dugu hagitz garbi ikusten.

artziki, atzizki, eta aurrizki hirukoteak ere arazoa sortzen du aditzeko moduan, ez baitago esaterik *artitz, *atzitz edo *aurritz hitz elkartuak oinarri dituzten eratorriak direnik (adizkik aldiz bai, onartzen du). Ulertzeko modua, *arte + hizki*⁸⁵, *atze + hizki*, *aurre + hizki* dela dirudi.

Honenbestez, hizki eta izaki (hemengo⁸⁶ adieran; hots, gaztelaniazko *cosa*, *entetik*⁸⁷ gertukoan) lirateke, 'hitzek osatzen duten saileko x'-a, 'direnatarik bat' edo, adieraziko luketena. Eta lehengoari dihoakionez, elkarketan berarekin doazen *aurrek*, *artek* eta *atzek hizkiaren* kokalekua zehaztuko luketela dirudi⁸⁸.

Halaber zehaztu behar da gizaki hitzak, azpikategorizazioan usuenik ageri den [-biziduna] [—biziduna] bihurtzera daramala, ez baita bestetan bezala gertatzen; hots, eratorri ondoko erabilera ohiko ez bezalakoa ([+gizakia] / [-gizakia] aldakuntzan gertatzen dena, esate baterako), oinarritik bertatik kontutan hartu beharreko aldea baizik.

Honezaz gain, [+gauzakia] tasuna ere, ez bide da honentzat zuzenena.

idazkik agerira daraman galdea da ez ote lukeen adiera hau duenean *idazkin* beharko⁸⁹.

idazkik *idazti* du baliokide.

3. Hots-aldaketak

- Txistukari afrikatua → igurzari, leherkari ahoskabearen aurretik: adizki, idazki.
- Bestetan aipatu den *euskara* → *euskal*-.

⁸⁴ "Aditza darabilgunean, beharrezkoak ditugu, gero eta gehiago, adizkiez gainera, «izenkiak» ere, hala nola *sar*, *sartu*, *sartzen*, etc". (1968d:151).

"No parece que esto sea ni interesante ni posible en un diccionario de nuestra lengua, al menos en lo que toca a las formas finitas, sintéticas o fuertes. Sí lo es, con todo, y además de posible lo creo conveniente, cuando se trata de las formas nominales, es decir del participio, del radical y del nombre de acción: *hartu*, *har*, *hartzten* en Axular, si no se quiere buscar más lejos". (1974a, SHLV:390).

Ik. hiztegiaren sarrera (8. kapitulua).

⁸⁵ *hizki* 'letra'-ren baliokidetzat erabiltzearen makurraz:

"Euskaraz zer bait ikusgarri gertatzen da. Batzuek /"hizki"/ esaten dute, eta orduan beste aldera gertatzen da, zeren, hizkuntza idatzia-
ren hipostasia aho-hizkuntzara aldatzen da. Hemen uste izan da letra bat, zeinu idatzia, hitzaren zatia dela". (1972b1:32). /Mitxenak erantsia/.

⁸⁶ Villasantek (1974:100) "Izaki = utensilio, cosa" dakar.

⁸⁷ "Gure auzi honetan ere, astiroago begiratzen badiogu, nekerik gabe ikusiko dugu badirela nonahiko izakiak, gorputzdunak eta gorputzik gabeak, ez direnak ez gizonezko eta ez emakumezkoak ez ezik, ez harrak [sic] [Jat. *arrak*] eta ez emeak ere. Eta, halaz guztiz ere, gerta daitekeela gu haiekin hika mintzatzea". (1964g:180). (Ik. argitaraldirieko itsaskina).

"Ama eta haurraren artean momentu batean etendura fisikoa gertatzen da bien artean. Zer bait ebakitzen dela edo uste dut eta berezke-
ta osoa izaten da. Bi izaki dira gerotzik: ama eta haurra". (1972b2:43).

"Matematika, haatik, jakite formal da, jakite hutsa. Berak sortu dituen izakiez ari da, ez inguruko mundu honetan diren gauzez. Jakite enpirikoak dira begiz ikusten, belarriz entzuten eta eskuz ukitzen ditugun izakiez arduratzen direnak, eta horietakoa da orain ahotan dugun hizkuntza". (1972b4:71) (M).

⁸⁸ Ikus hitz elkartuen atala.

⁸⁹ Badirudi egun *-ki*₂ eta *-kin* nahasi xamar dabiltzala, lehenak izena izan ohi baitu oinarrian, eta bigarrenak, berriz, aditza.

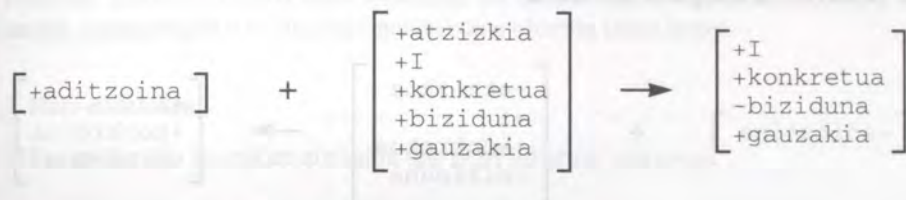
- Amaiko leherkari ahoskabearen erorketa beste leherkari ahoskabearen aurrean: zenbaki.
- *gizon* → *giza-*. Zahar itxurako elkartuen bokal-aldakuntza (*FHV* (1985₃:126,309)): gizaki.

-KIN

1. Lema

Bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

eraskin, errekin, etorkin, irazkin*⁹⁰, iruzkin⁹¹, itsaskin

Ekintzaren ondoriozko 'zera' ematen da aditzera. Ez dirudi muga garbirik dagoenik *-ki* eta *-kin* atzizkien erabileran, zenbait kasutan⁹² bederen. Honela, esate baterako, idazki eta adierazki erabili diren arren, ez ote daude gertuago —adierari begira—, sail honetakoetatik 'baliabidea' adierazten dutenek osatutik baino?

Nabarmen daiteke, eraskin eta itsaskin esanahikide direla.

3. Hots-aldaketak

• Txistukari afrikatua → igurz kariaren eta sudurkariaren galera txistukariaren ezkerretara: eraskin.

⁹⁰ Azkueri aitortua.

⁹¹ Zalantza sartu dugu hemen ez baitakigu hitz honen osamoduaz zer asma.

Batetik, *iruzkindu* aditzaren oina bera, gehigarririk gabe, *iruzkin* da. (Ala *iruzkin* → *iruzkindu*? *HLEH*-n biak 1905ean kokaturik daude, eta aditza Azkueren hiztegian, hain zuzen ere).

Horretara, hiru balizko irtenbide gogoratzen zaizkigu:

1. kategoria-aldakuntza hutsaren bitartez aditzetarik izenak sortzen diren sailera pasa *adierazi*, *eduki*, *eman* eta abarrekin batean.

Irtenbide honek oztopoa badu, halaz ere, besteek partizipioa (aditzoinetik halakorik bereizterik dagoenean) izan ohi baitute igarobide eta onartaraziko liguere itxura guztiz kontrara gertatu dena; hots, izena aditza baino geroztikakoagoa dela.

2. ???*iruzi*, ???*iruztu*... aditzik hiztegiaren ez dugu ikusi. Bada, haatik *iruzirik*. Hemendik abiatu beharko ote genuke? Azkueren *iruzkinak*, bigarren irtenbide honetan bide luke oinarria. Nola esplika *a/u* aldakuntza, orduan?

3. Ala *iruzur* (*egin*)era jo beharra dago?

Bitxi dirudien arren, azalpen hau iruditzen zaigu egiatik hurbilena.

Izan ere, bai *iruzkin* bai *iruzur* Azkueren hiztegian jasotzen dira lehen aldiz eta lehenak, lehen adiera, 'kritika', 'inorengatik gaizki esaka aritzea' edo du (testuaren gaineko komentarioa edo geroagokoa baita *HLEH*:1919).

Azalpen-modu honek *iruzkin* eta *iruzur* semantikaren aldetik zilegiztatzen duela badirudi ere, hitzaren eratzeari dagokion aldetik ezin esplika dezakegu: ??? *iruzur* (*egin*) + *-kin* → *iruzurkin* ez al luke behar, horretaz?

Ez dakigu zer esan.

⁹² *OEH*-n, *adabaki* (V-m, G-goi), *adobaki* (V-gip; Lar, Añ; *aro(b)aki* AN-gip), *arabaki* (V-al-gip, G), *adabakin* (V-m), *arabakin*.

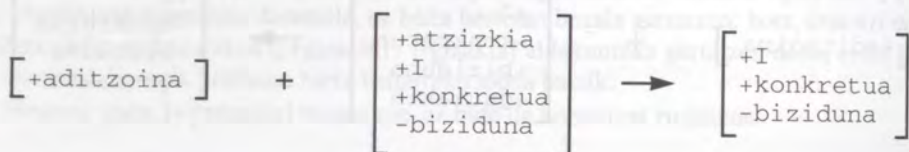
1. Lema

-kari eta *-ari* aldagaiak (FHV (1985₃:246)).

Azkuek⁹³ lotura-kontsonantea erabiltzen duten atzizkiez aipatzen dituen baldintzetarik lehen a betetzen ez duen hitz bat jaso da: *gertari*, *gertakari* ere ondoan duela, haatik. Beste guztietan *-kari*⁹⁴ da erabili dena.

-kari₁ ezaugarritu da, izenondo-sortzaile den *-kari₂*-tik bereziz.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

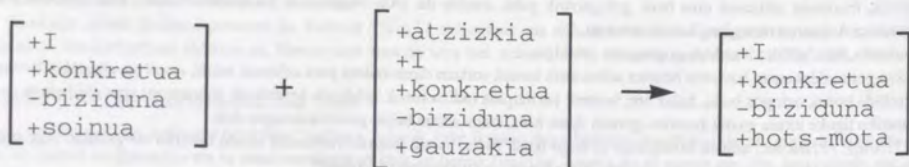
• *-kari*

erakuskari, gertakari, leherkari⁹⁵, sorkari

• *-ari*

gertari

Hemengo *gertari* (1958h:103,106), (1983d:122), (1983e:127), (1985a:116), (1986c:173)/ *gertakari* (1972b1:32), (1972b2:40,45,46,48), (1972b3:57 bitan,61), (1972b4:73,83 bitan (M),92 bitan (M),98 (M),101 (M)), (1972b5:113,116,121,125 (M)), (1978a:35), (1979g:179), (1981c:139,146,154 bitan,155,162), (1983a:52,62), (1985b:187) bikoteak *-kizun* atzizkidun *gertakizun* (iz.) eta *-era-dun gertaera* ditu kideko.

⁹³ "En temas verbales que tienen por final el determinante *i* o el derivativo *tu*". (1923-25:105).

⁹⁴ Azkuek (1923-25:17) aipatzen duen ekialdeko *kari* beregaina ere badarabil Mitxelena, hiztegiaren egiazta daitekeenez.

⁹⁵ Oinarriari dagokionez hemen, baina adiera irizpidetaz harturik, hurrengo sailean behar lukeena.

dardarkari*⁹⁶, aurre-sabaikari]] (aurre-sapaikari)]⁹⁷, sabaikari, sudurkari (izond. ere bai), txistukari (izond. ere bai)

Oinarriaren azpikategorizazioan [+soinua] zehazturiko tasunak aditzera ematen duena da hotsaren izaerarekin zerikusia duen iturburua, artikulatzeko moduari nahiz tokiari dagokionez.

Sail honetan sarturiko dardarkarik, *amalgama* edo *morfema portemanteau* (Bosque (1983:132)) delakotzat har daitekeenez gero, arestiko ez bezalako egituraren zehapena onartuko luke.

Honela, oinarria izena ez baina aditzondoa edo aditz-esapidea ('dardarka egin') duela pentsatuz gero: *dardarka* + *-ari* litzateke orduan, oinarriaren eta erator-atzizkiaren adierazpena eta, arestiko multzoan bil zitekeen.

Bestalde, aditzoina oinarri duen leherkarik ere hemen izan lezake kokagunea eta, beraz, hots-motak ezaugarritzeko ez litzateke nahitaezkoa oinarria izena izatea.

3. Hots-aldaketak

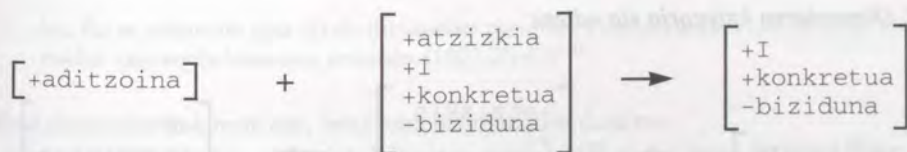
- Hitz amaierako txistukari afrikatua igurzkarri bihurtua: erakuskari.

-KIZUN₁

1. Lema

Jatorrian zitekeen egoera gora-behera (FHV (1985₃:245,415)) *-kizun* da jaso den bakarra.

2. Osagaien kategoria eta adiera

asmakizun, gertakizun, hautakizun, kontakizun, pentsakizun

Azkuak hiru adiera⁹⁸ bereizten ditu atzizki honez ari delarik, izena izatearena, izenondoarena eta predikatuarena egitearen arabera.

⁹⁶ Txillardegiri aitortzen dio hitz honen jabea:

"Jakina denez, euskal hitz[jik] ezin zitekeen besterik gabe dardarkari batez hasi (Txillardegiren hitzez baliatzen naiz), eta beste horrenbeste gertatzen zen iberikoz, testuak lekuko". (1979g:180).

⁹⁷ Izenondo modu soilean erabiliagatik uste dugu hau duela kokalekua.

⁹⁸ "a) Indica objeto final, mejor que de acción futura, en cuyo caso es derivado nominal. b) Denota acciones posibles y en tal caso es derivado adjetival; y el tema, a que va unido, siempre tema verbal. c) Expresa ideas contingentes, de acción futura, correspondiente a locuciones como "eso está por hacerse, por verse, por tratarse, por venir"... etcétera.". (1923-25:110).

Villasantek (1974:102) modu berean jaso.

Mitxelenak lehen eta hirugarren adieran darabiltza gertakizun eta hautakizun.

Hau dela-eta, atzizkiak bereizteko irizpideei jarraio, izenondo-sortzaileen artean jasoko badira ere, zehaztuko den legez, izenondotzat bete-betean jotzea guztiz zalantzazkoa da.

Azken gertari honek lekartzakeen ondorioak han aztertuko dira.

*-kari*₁ sailean aipaturiko forma baliokideez gain, erants daiteke izena denean⁹⁹, *-keta*-z eratorriak izan ditzakeela hurbileko kide, honela asmakizun $\approx$ *asmaketa*; kontakizun $\approx$ *kontaketa*, pentsakizun $\approx$ *pentsaketa*.

Oro har, aditzoinak adierazten duena 'x-tzen edo x-tzeko den zera' litzateke adimodua.

-KUN

1. Lema

Molde eta agerpen bakarra.

Balio hau duen atzizkirik ez da kausitu bibliografian. Azkuek bere hiztegian¹⁰⁰ "-kun: Sufijo que denota números proporcionales" besterik ez du aipatzen, baina bistakoa da adiera hori ezin atxiki dakiokeela hemengo idazkun honi¹⁰¹.

Itxura guztiz, bestetara jo beharra dago hitz eratu honen atzeari antzemateko.

Erantzuna, Pagolaren lanean kausi daiteke:

-KUN. "Sufijo verbal que sirve para formar sustantivos: bazkun (cosa de unir algo, sociedad); ikurrkun (cosa de significar algo, símbolo)" (Afijos del Euzkera 449). La definición anterior está inspirada en la práctica de AG; nótese, con todo, que de los ejemplos aducidos, ambos neolgs. de AG, el primero tiene por tema un sustantivo; fuera de éste y ederrkun, se une siempre a verbos. La innovación tuvo cierto éxito entre aranistas (vid., por ej., agerrkun 'muestra' (1911); erauskun 'arenga' (*1916. Neol. de Olabide ap. Azkue); idazkun 'escrito' (1908); igikun 'movimiento' (1912); zenbakun 'precio' (1920), etc., etc.). (Pagola 1988:971).

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\left[+\text{aditzoina} \right] + \left[\begin{array}{l} +\text{atzizkia} \\ +\text{I} \\ +\text{konkretua} \\ -\text{biziduna} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +\text{I} \\ +\text{konkretua} \\ -\text{biziduna} \end{array} \right]$$

idazkun

Balitzko atzizki honen lema-ezarpenean axaleraturiko duda-mudei, adieraren aldetikakoa ere erantsi behar zaizkie.

⁹⁹ Predikatuarena egiten duenean, berriz, *-tzeko* izan ohi du maiz paretzako.

¹⁰⁰ Halaber, Azkue (1923-15:167) eta *EGLU-I* (1985:214).

¹⁰¹ "Delako idazkun hori Botorritako brontzea da, Zaragoza ondokoa guretzat, baina Tbilisitik, agian, Bilbotik urrun ez dagoena". (1978a:28).

HLEH: "idazkun. iz. (1915, irazkun 1897). Harri, diru-pieza... batean idatziriko hitz-multzoa".

Izan ere, azpikategorizazio hau proposa daiteke *-ki*₂ (eta *-kin*)-en ildotik, adieran *idazki*-rekiko alde larriegirik sumatze-ezaren ondorioz; baina bestetik, *HLEH*-ren azalpenari eutsiz, ‘multzoa’ adierazten dutenen artean kokatu behar ote litzatekeen ere ez dugu garbi ikusten.

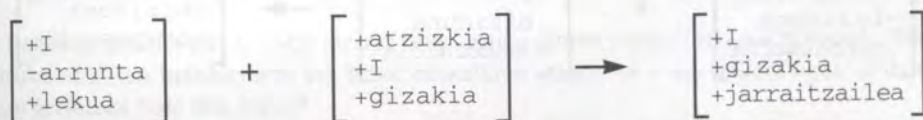
13.1.A.6. ‘LEKUA’ ADIERAZTEN DUTEN ATZIZKIAK

-KO

1. Lema

Bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

Port-Royaleko, Pragako

-ko hau, Azkuek (1923-25:92) aipatzen duen *declinativo proverbial*-eko lehenaren (A) eta *EGLU-I(Er.)-k* (1987:59) *-ko* laugarrenean biltzen dituenen parekotzat jo daiteke.

Ez da, haatik, bete-betean lanotan zehazten direnen modukoa. Izan ere, Azkuek antzematen dion adiera:

ko. En su evolución pasa A) de declinativo proverbial a significar casa con tema de seres animados: caso verdaderamente anómalo. (1923-25:92)¹⁰².

eta Euskaltzaindiaren lanean ere, ‘etxe’-ren baliokidetzat daukate.

Hemengootan, berriz, oinarriak leku-izen bereziak¹⁰³ diren arren, eratorriak ez du ez ‘etxe’ ez ‘halako tokitako biztanlea’ adierazten. Ñabardura bereziz hornitua dago, ‘halako tokitan sortu, jorratu...-riko lanaren aldekoa, zalea’ edo ‘lan horretan diharduena’ ulertu behar baita, eratorriak adierazten duen gizaki horren sorterri edo bizilekua gora-behera.

Honenbestez, *-(t)ar* atzizkidun eratorriaren adiera baten eta *zalez* (eskuarki) osaturiko hitzaren parekoa litzateke: *Port-Royaldar* edo *Pragar*, aztergaian bilduek erakusten duten bezala.

¹⁰² *Anomalia* horretan, hain justu, aurki daiteke atzizki hau benetako erator-atzizkitzat jotzeko karia, azpikategorizazioan aldakuntza gertatu dela seinale bailitzateke.

¹⁰³ Beste *-ko*-ren sailean aipatzen genuen *eskolako* hemen sartuz gero baieztapen hau zehaztu beharko litzateke, noski.

13.1.A.7. 'GARAIA' ADIERAZTEN DUTEN ATZIZKIAK

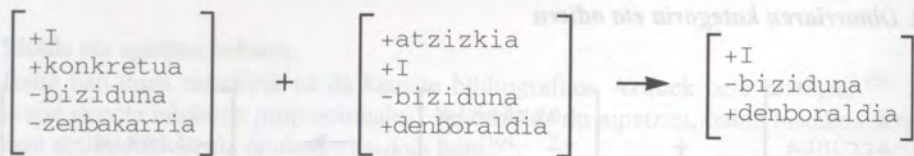
-TE

1. Lema

Bakarra.

Azkuiek sail honetan kokatzen duen *aldi* eratorpenaren eta hitz-elkarketaren artekotzat jotzen, ez da hemen kontutan hartuko.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

Antzinate¹⁰⁴

'Aldia', 'garaia' adierazten du hitz eratorriak.

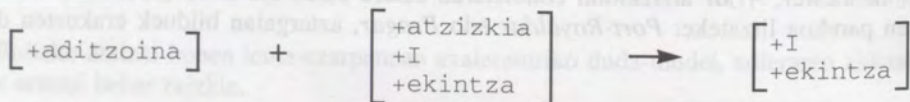
13.1.A.8. ADITZOINARI ERANTSIZ, 'EKINTZA / ONDORIOA' ADIERAKO IZENEN SORTZAILEAK

-TZE/-TE

1. Lema

Bi aldagaiak jaso dira¹⁰⁵.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

• -tze

¹⁰⁴ *aitzin* (iz.) ala *antzina* (adond.)etik abiatu behar da?

¹⁰⁵ Aldakion arteko aukera-ezinez: *FHV* (1985₃:249,346,501).

aitzinatze (¹⁰⁶@aitzinatu), akulturatze (@akulturatu), aldatze, alfabetatze (@alfabetatu), antzaldatze (@antzaldatu), asmatze, atzeratze, aurreratze, bakantze, bakuntze, bateratze, batze, berritze, bilatze, destokitze (@destokitu), ebakitze, egizatze, egokitze, elkartze, eraberritze, erabiltze, erdalduntze, errepikatze, finkatze, formaldatze, galtze, gezurtatze, gibeleratze (@gibeleratu), hautatze, indoeuropartze (@indoeuropartu), interpretatze (@interpretatu), irakurtze, itxuraldatze, jaiotze, klasifikatze, kolonizatze (@kolonizatu), lekualdatze, mailakatze (@mailakatu), metatze, mintzatze, mugatze, nagusitze, sailkatze, sortze, tokialdatze, urratze, xinpletze, zabaltze, zatikatze

• *-te*

aditzera emate, aginte, berridatze, egite, egite-1¹⁰⁷, eite, elkarte, eute(zko)¹⁰⁸, haste, hautemate, idatze, iraute, izate(zko), jakite

Ekintza adierazten duten atzizkiok¹⁰⁹ dira, adiera bereko besteen aldean, markagabeztzat¹¹⁰ jo daitezkeela diruditenak.

Begietan ematen du *-te* / *-tze* atzizki biok osagai dituen elkarte / elkartze bikoteak. Bikoiztasunaren etorkian bizkaieraren eta beste euskalkien arteko *-te* / *-tze* aukera egon al daiteke, agintean gertatzen bide den legez?

Edozein kasutan, elkarte eta eite, egite-1, aditzetikako iturburutik urrunduxe eta (ia) erabat izen bilakatuak direla esan daiteke. Hau dela-eta, beharbada, egokiago litzateke, hitz hauei dagokienez, [+ekintza] beharrean, [+ondorioa] zehaztea azpikategorizazioan.

Bestetik, aditzera emate eta hautemate aipa daitezke aditzaz osaturiko esamoldeek eta aditz-esapide direlakoek ere benetako aditzek bezalako aldakuntzak nozi ditzaketan seinale¹¹¹.

4. Atzizki-metaketa

Ez dago honelakorik baina ohargarri dateke aditz eratorrien (erabiliak nahiz erabili gabeak) ugaritasuna oinarrietan. Honela:

• *-tu* / *-du*:

@aitzinatu, @alfabetatu, atzeratu, bakandu, bakundu, bateratu, batu, berritu, @destokitu, egokitu, elkartu, erdaldundu, finkatu, @gibeleratu, @indoeuropartu, metatu, mintzatu, mugatu, nagusitu, xinpletu, zabaldu

¹⁰⁶ Esana doan legez, ikur hau alboratzeak aztergaiko formetako testigu-eza adierazten du.

¹⁰⁷ Ik. hiztegiaren itsaskina. Han zehaztu dira molde bakoitzaren iturburuak.

¹⁰⁸ "Eutezko delakoak (*eute*, *eun* eta *euko* ikusiak ditut, baina ez dut sekula *edute*-ren aztarrenik idoro) badu, hitz oinari berriak sortzeko ahalmenaz gainera, bere burua hurrenez hurren errepikatzea ere". (1986c:175).

¹⁰⁹ Saihesten dira, noski, perpaus mugagabeen nominalizazio-modu direnka Goenaga (1984). Halaber, Cabré-Rigau (1987₂:127), Mascaró (1986:22).

¹¹⁰ *-men*, *-pen* atzizkiak aztertzean itzuliko gara puntu honetara.

¹¹¹ Ideia hau aurreragoko zenbait gertakizunek indartuko dute.

• *-(z)tatu, -katu:*

egi(a)ztatu, gezurtatu, @mailakatu, sailkatu, zatikatu

Aditz elkartuak oinarria dituztenak (lituzketenak) ere badaude:

@antzaldatu, berridatzi, eraberritu, formaldatu, itxuraldatu, tokialdatu

Aditz-esapidea oinarri: hauteman

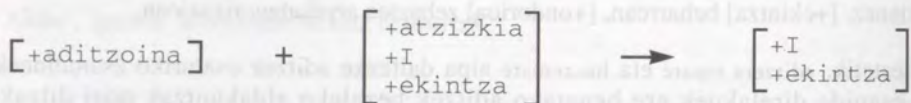
-ERA₂ (-kera)

1. Lema

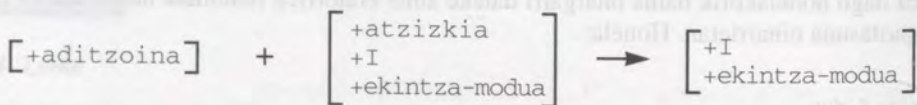
Azkuek (1923-25:14) izen beregainetik sorturiko atzizkitzat¹¹² du *-era*, bi adieraren jabe dena: 'ekintza' eta 'modua'-rena hain zuzen ere; bigarrena —bere hitzetan—, herriak lotura-kontsonantedun *-kera-z* usuago aditzera emanagatik.

Ikusiko den bezala, adiera-banaketa hori ez da osotoro betetzen.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

akabaera, bihurrera, bilakaera, bukaera, egokiera, ezaguera, galdera, galera¹¹³, gertaera, harre-
ra, (hasera) hasiera¹¹⁴, haziera, heziera, irteera, sarrera, sorrera, trukaera

• *-era*

adiera, aldaera, ebakera, ebakiera, egoera, erabilera, esaera, izaera, jarrera, jokaera, mintzaera, neurrera, portaera¹¹⁵

¹¹² Hemen ere honela hobetsi da, hitz elkartuen atalean ikusiko den bezala.

Edozein kasutan, eratorpenaren eta hitz-elkarketaren artekotzat joen artean kokatzeko eragozpen larririk ez dugu ikusten.

¹¹³ Azken bikote honezakoak, *FHV* (1985:496,579).

¹¹⁴ "Parece que debería elidirse la "i" del participio verbal, pero el hecho es que se usa así, sin tal elisión". (Villasante 1974:72).

Mitxelenaen bikoteaz, ikus argitaraldiezko itsaskina.

¹¹⁵ Euskaltzaindiak (1975) *jokaera*rekin elkarganatu.

• *-kera*

hizkera¹¹⁶, idazkera, ikuskera, joskera, neurkera

Zehatz daiteke, apika, adiera, esaera, neurrera eta neurkera eratorriek, adieraren murrizta dela medio, [+konkretua, -biziduna] tasunak eraman ditzaketela azpikategorazioan.

• ebakera / ebakiera

Bigarreanean, aditz-partizipioaren azken bokalari eutsi zaio.

ebakiera behin bakarrik erabili da¹¹⁷; ebakera, bederatzitan (1979g:175,176,178, 181,182,184), (1981c:142,152,165) (eta kide dituzten *ebakidura*, beste bederatzitan eta *ebakitze*, behin). Ez da adiera-banaketarik sumatzen.

• neurrera (1972b5:127 lautan) / neurkera (1981c:138,142)

bikoteak, arestikoaren ez bezalako egoera erakusten du, adiera-banaketaren ondorioz. Banaketa, ordea, ez dagokio multzoak osatzeko erabiliriko irizpideari, hitz bakoitzak duen adieraziaren zehatzari baizik, honela, neurrera, geometria-sailean erabili da (gazt. *dimensión*) eta neurkera, berriz, bertsoei atxikia (gazt. *medida, versificación*).

Bitxi gertatzen den beste hitz, izena oinarrian bide duen hizkera da¹¹⁸, ikusi bezala, sail honek ezaugarri baitu oinarria aditzoina izatea. Pentsa ote daiteke *hitz egin* esapidearen zantza egon daitekeela oinarrian?

3. Hots-aldaketak

Puntu honetan azpimarratzekoa da *-kera* duten hitz eratorrietan, neurkera ez beste guztietan, hasierako leherkaridun atzizkia erabili dela, *FHV*-k (1985₃:246) landatu bezala.

Hortaz, badirudi aldaera-banaketa adiera-kontuei baino atxikitzenago zaiola hots-inguramenduari.

Bestetik begietan ematen duen beste gertakizuna da *-a* amaian duten aditzondoek hurrengo bokalarekin ez dutela inolako hurbiltze-saiorik erakusten: akabaera, bilakaera, bukaera, gertaera, trukaera, aldaera, jokaera, mintzaera, portaera.

Erka daiteke multzo ugari hau *-era*_j atzizkipean jasotako *luzerarekin*.

4. Atzizki-metaketa

Aipa daiteke *egoki* jatorriz eratorri denaren gainean osaturiko egokiera.

¹¹⁶ Ik. beheago.

¹¹⁷ "Alegia, hitz hau zuzen eta egiazki latinetik hartua izan balitz, eta latin ebakiera berarekin, geuk bagenekikeen honek nola behar zukeen oraingo euskaraz, euskara batuaz, noski". (1972b2:41).

Nolanahi dela ere, gogoan izan behar da *ebaki* aditzoina ere badela, eta halaxe darabilela, hain zuzen, Mitxelena.

¹¹⁸ Gauza bera esan daiteke *hizkuntzaz*.

-AIRA

Ez dugu izenburuan atzizkiaren aldagaitzat jo¹¹⁹, atzizki(?) honen izaeraz zalantza gorriak ditugulako. Azkueren bi aipamen aldatuko ditugu paperera zalantzaren sorburua non dagoen ikus dadin.

Hitz beregain izatetik atzizki bilakatzeko bidean daudenen artean aipatzen du lehen aldiz:

B) Aire. Si no es voz románica, parece alteración de *ide*. Existe en *gorfnaire*¹²⁰ rojizo y también sarampión, *mintzairre* lenguaje, modo de hablar, *uñeaire* cobre brillante (parecido al oro). Tiene por variantes *aira* y *airo* = *sofnaire* y *soñaire* nacimiento, modo de nacer, *sofnaire* entrada, intimidad. En este segundo caso, como también en *mintzaira* sinónimo de *mintzairre* lenguaje, parece contracción de *era*: *sofnaire* = *sofnaire*, *mintzaira* = *mintzairre*. (Azkue 1923-25:9).

Bigarren aipuan, *Sufijos alienígenas* direlakoan artean:

C) El sufijo *-aire* de *gorfnaire* rojizo, *mintzairre* lenguaje, *uñeaire* similar, parecido al oro. (Azkue 1923-25:22).

Hauek dira aztergaiko hitzok:

kondaira, mintzaira

Autu direnok kokatzeko irizpide erabatekorik ezin atera daitekeela ematen du.

Batetik, bereziko dugun eratorpenaren eta elkarketaren artean daudenen sailekotzat hartu beharko litzatekeela dirudi *-aira* hau, *aldi*, *alde*, eta besterekin batean.

Bestetik, berriz, Azkuek aipatzen duen *-era* honen aldagai izanik, hau luke sailkalkua (oinarritzat aditzoina jotzea eta Azkuek alboratzen dion 'modua' adiera honen indargarri liriteke) eta honenbestez, burua *-ERA*₂ (*-kera*, *-aira*) moldeberritu beharko litzateke.

-era₃

1. Lema

Ez dugu eskuzaturiko hitz-eraketaren gaineko bibliografia berariazkoan balizko atzizki honezako aipamen zehatzik aurkitu, eta aurkitze-ezak, ikusi berri den *-era* atzizkiaren aldagai ala beste atzizki bat ote den zalantzazkoago bilakatzen du. Hau da, ez dugu garbi ikusten leherkari ahoskaberik hasieran ez daraman honen kokalkua, ez bestetara begiak iraultzen ez baditugu, bederen.

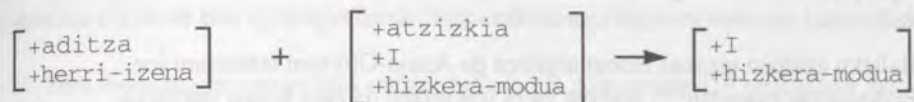
Atal honen sarreran zehaztuaren bidetikako arrazoiez gain; hots, oinarriaren kategoria beti izena izatea eta semantikoki ere adiera oso berezia izatea, bada aurreraxeago erakutsiko den beste bat, bi atzizki bananduztat jotzera makurtzen gaituena.

¹¹⁹ Ikus hurrengo atzizkian Irigoien (1977) iritzia.

¹²⁰ Lafittek (1962:34) *Diminutif* direlakoan artean paratzen du: "*gorraire, rougeâtre*".

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

bizkaiera, errongariera, georgiera, gipuzkera, ingelesera, italiara, lapurtera, poloniera, zuberera

Oinarria izena izateak —arestiko guztiek aditzoina bitute—, atzizkitzat hartu behar den ala oraindik ere beregain¹²¹ izanik atzizki bilakatzeko bidean ote dagoen hemengo *-era* duda sor dezake, baina *erak*, beregain erabilita, 'hizkuntza' edo 'hizkera' adierarik ez izateak¹²² bultzatu gaitu azkenean atzizkien artean kokatzera.

Erabilera honen sorreraz azalpen irmo eta sendorik ezean, honakoa proposatzeko modua balegoke, apika:

Andoren aipatuko dugun beste (etorkiz bestelako litzatekeen) atzizki batekin nahasteak, gehi, *hizkera*, *mintzaera* hitzak —itxuraz eta mamiz oso hurbilekoak— hiztunaren eskueran egoteak, argi lezake.

euskara, erdara

Con *k-*, más abundantes: *-(k)ara*, *suf. adverbial* que parece entrar en *euskara* 'lengua vasca', *erdara* 'lengua extraña', originariamente adverbios como *latine*, *romanice* o *uasconice*¹²³ (Cf. Oih., *Notitia* 50: "sayets cara versus latus & omissa littera C, *Aizin-ara* versus anteriorem partem, *guibel-ara* versus posteriorem partem" /Ambas variantes se dan en Oih. *Prov.* 209: *Handiee nabicara, xipiee abal-ara* "Les Grands font ce qu'ils veulent, & les petits ce qu'ils peuvent". / (FHV 1985₃:245). (Beltz. gurea).

Oker ulertu ez bada, *suf. adverbial* delako hori legoke *euskara* eta *erdara*, jatorriz izen ez baina adberbio liratekeen horietan. Pentsa al daiteke, denboraren poderioz¹²⁴ adberbio-iza-

¹²¹ Oroí Azkuek (1923-25:14) halakotzat jotzen duela itxuraz berdin den (bera den?) arestiko *-era*.

¹²² Eskuztaturiko hiztegiek ez dakarte halakorik behinik-behin. Halarik ere, puntu hau segituan azalduko da erabileraren sorburuaz mintzatzean.

¹²³ Azalpenik gabe, adierazia zuen Mitxelena lehenago hizkuntzen deizioen adberbio-jatorria:

"Experimento un estremecimiento de horror, que no dudo que otros compartirán plenamente, ante la idea de que alguien me pueda llamar *eusquera*: el mismo que hubiera sentido Cicerón al oírse llamar *lingua latina*. **Aunque sea un adverbio en su origen, como *romance* y *vascuence*, *euskera* es hoy sustantivo y, si se quiere usarlo en otra lengua, no debe dársele a mi entender un valor distinto al que tiene en la que designa: «vascuence, lengua vasca»". (1956c, *LH*:318). (Beltz. gurea).**

¹²⁴ *OEH*-n, honako azalpen argigarria irakur daiteke:

"**bizkaiera, bizkaiara**. (Neol.). (Dialecto) vizcaíno. Sg. Azkue *DVE* (s.v. *arabe*): «El primero en emplear estas imitaciones fue AG, creando al efecto los neologismos *bizkaiera* 'bizkaino', *pantzera* o *frantzera* 'francés', etc.». Sin embargo señala *NeolAG* que, en el caso de *bizkaiera*, esta atribución es errónea: AG no emplea sino *bizkaitar* '(dialecto) vizcaíno', aunque se vale tanto de *ipuzkotar* como de (g)ipuzkeru. Documentado en textos meridionales de este siglo".

HLEH-n, berriz, honako datak dituzte hemengo batzuek:

bizkaiera (1921) (**bizkaitaren** adiera honi dagokion azpisarreran "1901. *Zah.*" zehazten da).

erronkariara (1977) (ez da **errongariera** jasotzen).

Mitxelena ez darabilen **gatzelera** (1929) (eta badarabilen **gatzelania** 1712).

gipuzkera (1897) (**gipuzkoar** jasotzen da adiera berarekin baina ez du data zehatzik. Nolanahi den sarrera nagusiaren ondoan, 1761 ageri da).

ingelera (1916), **ingalera** (1902) (**ingeles** eta **angles**, bestalde, = 1800 eta = 1640 hurrenez hurren; ez da **ingeleserarik** jasotzen).

era galdu eta hiztunak¹²⁵ jatorrizko *-(k)ara* hori beste *-(k)era* izen-sortzaileekin nahasi ondolan, azkenik, leherkaririk gabeko atzizkia hautetsi duela adieraren murriztapena ere berari itsatsiz?

Balitzo azalpen gisakoa erabat argitzen da Arana-Goiriren testuetara joz.

Bizkaitarrak esanetan¹²⁶, argi eta garbi irakurtzen da auzi honen iturburua.

Lan zaharrenean, Arana Goirik berariaz dio *euskera*¹²⁷ eta *erdera* hitzetako *era* osagaiaren esanahia 'hizkuntza' dela:

Si, pues, la idea genérica de ambas voces es la de *lengua*, y su parte física común, por otra parte, es **ERA**, lógico es atribuyamos a éste su componente aquel significado. De todos modos tenemos hoy día el vocablo **ERA**, que significa *modalidad, manera (façon del francés)*, que bien pudo ser *derivación* o bien *origen* de la primera; para el caso es lo mismo, pues se reduce la cuestión a que ya *real* ya *metafóricamente*, el **ERA** de **EUSKERA** y **ERDERA** signifique *lengua*. (AG 1887, OC:35).

Esanikoaz gain, bada besterik lerrootan: Arana Goiriren ustez, *era* izenarekin uztarturikoa da beste *-era* hau.

Idea berari eutsiko dio, lehen urratsean, aipatu dugun bigarren lanean, jatorria eta ARArekiko harremana ere mintzagai dituenan.

Arestiko ideiak berresan gabe, eta Arana Goirik lehen lanean oin-ohar batean jasotzen zuen harako "Los demás dialectos [bizkaitarrenak ez beste guztiek] terminan por lo general ambas voces [EUSKERA, ERDERA] en ARA" (AG 1887, OC:34) harremanaren ildotikakoei eutsiz, honakoa paperera daiteke, gorago proposatzen genuen nahastearen etorkiaren argibide:

Luego conocemos ya media etimología, atribuyendo la común significación de *lengua* al común componente *era*. Esta deducción quedará confirmada por la etimología misma de *era*, que hemos de ver más abajo cuán clara es, sin embargo de haber permanecido hasta hoy tan oculta para todos, yo entre ellos. (AG 1901, OC:1784).

Eta etimologia hori, *eratik ara* eratorriz proposatzen du, "**ara** metátesis de **era**" moduan fonetikaren ildotik azalduz¹²⁸. Arana Goirirentzat, beraz, *era* duen forma, *ara* duena baino aitzinagokoa da¹²⁹.

italiera (1930) (baina **italiano** 1712).

lapurtera (1977) (**lapurdiera** 1932).

Garbi dago, zabal esan, mende honetan sorturiko joera dela hau.

Usteak kanporatzen hasi garen honetan utzi bekigu beste honakoa ere adierazten: ez dugu uste Mitxelena oso atxikitzen zitzaionk erabilera honi, testuan zehaztuko diren ordainen bitartez erakutsiko den bezala.

¹²⁵ Beharbada gehixeago zehatz daiteke delako hiztun horren jatorria, **OEH-k bizkaieraz** dioena kontutan hartuz. Guztiarekin ere, mendealdean sortua dela nahastea egingo genuke, hots, *euskara* ez baina *euskera* diotenen artean eta *gogara* edo *nahikara*, bestela esan. *-(k)ara* adberbio-atzizkia ez darabiltenen artean, gero egiaztatu ahal izango dugun legez.

¹²⁶ 1887ko "¿Basco o Vasco?" eta 1901eko "Euzko" lanetan, bigarreanean bereziki.

¹²⁷ Oraindik ere **EUSKERA** darabil hemen, gero, *euzkorentzat* proposaturiko etimologia dela medio, **EUZKERA** bilakatuko duena.

¹²⁸ Bitxia da azalbide fonetiko argitu nahi duen horretan Humboldt-en iritzia aipatzea eta ukatzen duen ulermodu hori izatea, hain justu, **FHV-n** adierazaren harikoa:

"Por último, advertiré que Humboldt, a pesar de ver la identidad de **euzko** y **vasko**, no descubrió la existencia del primero en la **voz euskera**: pues según van Eys, atribuyó a **euskara** esta etimología: **eusi-k-ara** (conforme al habla, lenguaje excelente), de **eusi** (admirar, charlar), **k** fonética y **ara** (según, conforme)". (AG 1901, OC:1785).

Ezkerreko osagaiaren ingurukoez Michelenaren (1984c).

¹²⁹ "La forma **era**, es, pues, anterior a **ara**" dio zehazki (AG 1901, OC:1788).

Eta beste lanean bezala, *era* / *-(k)era* formekin lotzen duenez gero¹³⁰, hementxe dator autu dugun erabilera berriaren sorburuaren argudiatzea: ez du, nonbait, lehen proposatua gogoasetzen eta beste hau egokiago ikusiz, hitz-eraketarako bigarren honezaz baliatuko da:

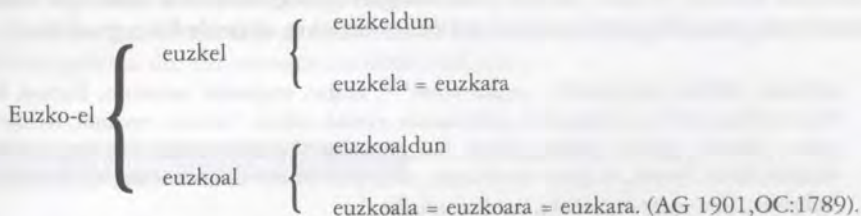
Pero transcurrieron varios años sin que hallara otra más verosímil, y resignado a dar aquella por supuesta, formé con el sustantivo *itz* (palabra) y dicho *era*, tomado en la acepción de *modo*, la voz *izkera*¹³¹ para significar *lenguaje*, o sea *modo o forma de palabra*. Por fin, no ha mucho, y cuando menos lo pensaba, hallé con perfecta certeza que aquel *era* de *euzkera* significa por sí mismo *palabra, lenguaje, lengua*, quedando con esto anulada la voz *izkera* y, en cambio, confirmadas las formas *pantzera* (lengua francesa), *españera* (lengua española)¹³² y semejantes, que formé también con el repetido *era*, mas en la acepción de *lengua*. (AG 1901, OC:1788).

Bigarren hipotesi honetan, beraz, *eraren* esanahia ‘modua’ ez baina ‘hitza’, ‘hizkuntza’ da.

Ez da, ordea, auzia hemen bukatzen. *Ele* hitzaz baliatuz, azkenean, honakoa aldezten baitu:

Por otra parte, *euzkoel* o *euzkel* se cambió en *euzkoera* o *euzkera* por metátesis de l en r y epéntesis de a. [*gari*>*gal-* eta antzeko adibideak ematen ditu] Hasta ahora creíamos la mayor parte de los *euzkeristas* que *euzkeldun* se había derivado de *euzkera*, por contracción de *euzkera-dun*; pero, como se ve, lo que hay de cierto es que de *euzkel*, nombre de la lengua vasca, se derivó, por un lado *euzkeldun*, y por otro, procedió la forma *euzkera*.

He aquí el proceso:

Irigoienek (1977:526) bestela dakus.

Euskera baino zaharragoztat daukan *euskarak* ageri duen atzizkiaren jatorriaz plazaratzen duen hipotesiaren arabera:

“Kontuan hartzen baldin badugu bizkaitarrek *orregaiti* esaten dugula beste batzuk (*h*)*orregatik* esaten duten bitartean eta *-gai-* > *-ga-* bihurtu dela hurrengo kontsonantearen aurrean, eta *mintzaira* / *mintzaira* formak —*mintza* + *aira* > *mintzaira* eta gero *mintzaira*, *-a* eta *-e* bukaera duten hitzetan eginikako nahasmendutik sortua— Lapurdi, Zuberoa eta inguruetan (‘edozein’ hizkuntza’ adierazteko espezializaturik zabal dabiltzala, ni ez naiz ezetzik esatera ausartzen”.

Oker aditu ez badugu, ondorioztatu beharko litzatekeena da arestiko puntuari mintzagai genuen *-aira* (eta aldagaitzat jasotzen zen *-aire*) eta *-(k)ara* hau, latin etorki bereko elkarren aldagaiok besterik ez liratekeela.

Garbi ikusten ez duguna da autu dugun *-era*, honentzat, “*-Era* sufixoa eta bere bikote *-kera* zentzu bat baino gehiagotan erabiltzen dira kontesto desberdinetan” (523. or.) beste atzizki honentzako bezalako iralgia proposatzen ote duen.

Jatorri-kontuen gaineko Irigoienek iritzia honela laburbil daitekeela dirudi:

-era/-kera, erromantzetik letorke, eta *-ara/-kara*, latinezko *-aria* atzizkitik etorriko litzateke eta.

¹³⁰ “Respecto de su naturaleza ideológica, conjeturé en mi ya citado artículo *¿Basco o Vasco?*, que sería el *era* de *euzkera* [geroagoko honetan z] el mismo sustantivo *era* que en el bizkaino actual significa unas veces *modo, manera* y otras *tiempo preciso, vez, turno: egikera* (manera de hacer), de *egin: arera* (manera de recibir), de *artu: etofera* (tiempo de venir, venida), de *etori* (...); e indiqué que en *euzkera* pudiera tener significación de *modo: euzko-era*, esto es, *manera* (de hablar *del euzko*”. (AG 1901, OC:1788).

¹³¹ *HLEH*-ren arabera, 1749koa da hitz honen lehen moldezko lekukoa, ‘hizkuntza’ esanahia duela.

¹³² Arana Goiriaren “Umiaren lenengo aizkidia” laneko “Ingufú onek daukazan itz bafijak” 1897koan jasorik daude biak (AG 1897, OC:1062,1065).

Honenbestez, Arana Goiriren hirugarren hipotesiaren arabera, atzizki moduko *-era*₃ deitu dugunaren erabileraren atzean, ez legoke iparraldeko *ele* izenaren soinu-aldakuntzaren ondoriozkoa baizik; modu honetan, esanahiaren aldetikako ahaidetasuna, gainera, sendoturik irtetzen da.

Iralgi auziak auzi, bistakoa dena da Aranak bere burua hartzen duela erabilera berriaren sortzailatzat.

Begiak Mitxelenagandikakoei itzuliz, ikus daiteke atzizki honen bidez eratorriek maiz dutela alboan forma pareta, eta parekotasun hori hizkuntza (hizkera) beraz ez eze modu hau baliatu ez duten beste hizkuntzak (hizkerak) izendatzean ere agerian gelditzen da.

Interesgarri deritzagu hizkuntza-hizkeren deizioak paperera ekartzeari, Mitxelenaren joeraren adierazgarri izan daitekeelakoan¹³³:

bizkaiera (1961a:57), (1968d:150,151), (1968e:77), (1971e:108 bitan), (1972b4:102), (1972e:158,159), (1981c:91) (10) - bizkaitar (1968d:148) (1), errongariera (1972b2:41) (1), gaztelania (84) - [gaztelera¹³⁴ (0)], georgiera (1979d:122 bitan), (1986c:173) (3) - georgiar (1972b:34), (1978a:28,31) (3), gipuzkera (15) - giputz (1961a:49), (1968d:147) (2) - giputz hizkera (1981c:163) (1), ingelesera (1972b5:115) (1) - ingeles¹³⁵ (57), italiano (1972b5:116,122), (1979g:182 bitan)¹³⁶ (4) - italiara (1979g:181 hirutan)¹³⁷ (3), lapurtera (1983a:67) (1) - lapurtar (1972e:158) (1), poloniera (1979g:185,186) (2) - polako (1972b0:28) (1), zuberiera (1972b2:41) (1)

Ondoren paratuko dira hiztegian zehar irakur daitezkeen beste zenbait hizkuntza-hizkeraren izendapenak, bi multzo nagusitan banatuz: euskal erator-atzizkirik ez dutenak batetik, eta badutenak bestetik. Haatik, guztiek dute ezaugarri, bistakoa denez, mintzagai dugun atzizkirik erabilia ez izana. Bigarren multzokoan erator-atzizkia *-(t)ar* da kasu guztietan:

albanes, aleman, anglosajoi / anglo-sajon¹³⁸, arabe, aragones, armenio, Bahasa Indonesia, balto-eslabo, bantu, erromaniko, erromantze, erruso, eslabo / eslavo, espainol, falisko, frantses, gales, gaskoin, goriko, greko, griego, hungaro, iberiko, iberokaukasiko, japonese, kartveliko, katalan, latin, leones, magyar, neerlandese, okzitano, osko, ruso, sabeliko, sardo, semitiko, serbokroata, sino-japonese, veneto, worora, zeltiberiko

armeniar, bizkaitar, dakotar, galiziar-portuges, germaniar, ind(i)(o)europar, iraniar, lapurtar, nafar-hizkera

Erkaketak erakusten du Mitxelenaren joera, batik-bat erdareiz izenak eman behar dizkie-nean, sail honetako aztergaitik saihesten dela eta nahiago duela *-era* honezaz baliatu ordez beste bideetara jo; hala nola, herri horretako hiztunen (populu horren) jentilizioa eta bertako hizkuntza gisa berean izendatzera, dela erdal izendapenari eutsiz, dela euskal eratorbidetik abiaraziz.

¹³³ Bakoitzaren eskuinean zehaztuko da zenbatetan eta non erabili dituen bata eta bestea(k).

¹³⁴ *gaztelera*, zehaztu bezala behin ere ez darabilen arren, agertze-ez hori mamitsua delakoan sartu dugu multzo honetan bere ordainaren parean.

¹³⁵ HLEH: 1813.

¹³⁶ HLEH: ~ 1640.

¹³⁷ HLEH: 1930.

Lehakide biei, populua den deitura, *italiar* (1961a:54), (1972b4:100,101) (M), (1979g:184,185) gehi dakieke.

¹³⁸ Multzo honetako bikote lehiakide guztiak hitz bakunen atalean kokatu ditugu.

Oinarriari dagokionez, esan daiteke gehienetan lekuaren izenarekin bat baldin badator ere (Bizkaia, Errongari, Georgia...) behin ezin proposa daitekeela honelakorik.

ingelesez ez du abiapuntu ???*Ingeles(a)* deritzan herri-izenik, *ingeles* populuaren edo *ingeles* hizkuntzaren izena dela halakotzat jo behar dena dirudi. Honenbestez, bi atzizkien metaketa genuke, bat erdarazkoa eta honen gainean “euskal itxura”, nolazpait esan, emango liokeen euskarazkoa¹³⁹.

Hau guztia ikusirik, balizko proposamenaren arabera, hiru *-era* berezi dira aztergai: *-era₁*, *-era₂* (*-kera*) eta, *-era₃*, hemengo, bakoitzak erabilesparua eta adiera zehatza izanik.

Azpiramarra daiteke, *-era₁* eta *-era₃* batzen dituela beti aldagai ahoskaberik gabe erabiltzeko; *-era₂* eta *-era₃* berriz, hurbiltasun semantikoak, *-kera* bakarrik *-era₂* deituaren alomorfo bada ere.

3. Hots-aldaketak

- *-a* bukaerakoa > Ø: georgiera, gipuzkera¹⁴⁰, italiara, poloniera
- *-a* mugatzailea bukaeran > Ø: bizkaiera, zuberuera (ez “zuberera”¹⁴¹)
- leherkari ahostuna ahoskabetua: lapurtera¹⁴²

Bukaerako *-aren* inguruan, hiru gertakizun-mota gurutzatzen direla iruditzen zaigu: *a* mugatzailea duten leku-izenak (*Bizkaia*, *Zuberua*), *-a* berezkoa duena (*Gipuzkoa*) eta *-ia* bukaera dutenak (*Georgia*, *Italia*, *Polonia*).

Honela, egiazta daiteke, *-a* mugatzailea duten herri-izenek oinarriaren gibelesko *-a* galzten dutela (bizkaiera, zuberuera).

Halaber *-ia* bukaera dutenek (georgiera, italiara).

-a soila bukaeran duenarekin gertatzen da bitxia. Izan ere, azken bokala galdu beharrean, *-oa* amai osoa galzten du, zuberuerearen moldetik urrunduz.

-MEN/ -PEN (mendu/ -mentu, -mendi)

I. Lema

-men, *-pen*¹⁴³, *-mendi*, *-mendu*¹⁴⁴ eta *-mentu* erabili dira. Jatorrizko balizko egoerari

¹³⁹ *-tjar* atzizkiaren ingurukoak, beherago ikusiko dira. Ik. bereziki iraniarez dioguna.

¹⁴⁰ *gipuzkoa* izena hartu dugu oinarri, lehen esan bezala. Ezinezkoa ere ez da, ordea, *giputz* (iz.) + *-kera* egitura batean pentsatzea, Gipuzkoako probintziako behialako jatorrizko deituran oinarrituta. Oinarri hautetsiak analogian ditu sustraiak —multzo bereko besteekiko parekotasunak, alegia— ohartuki eginiko sorkaria denez gero, guztiak taxu berean eratuak direla eman baitaiteke. Gainera, beste aldera jokatzeko, leherkari ahoskabea hasieran lukeen bakarra litzateke.

(*Gipuzkoa* hitzaren osaketaz eta bere balizko osagaietaz, Caro Baroja-ren (1945:223hh) eta Michelena-ren (1989;95,115,135), (eta, bazterretik, (1987a)) lanez gain, bereziki azpiramarra behar da (G)ipuzkoako lurraldearen sorrera historikoa ikergai duen Barrenaren (1989), doktore-tesiko lehen kapitulua (51-64): “Los síntomas de la organización indígena gentilicia apreciables a través del acontecimiento de Olazábal”, non izenaren osabidea eta probintziaren osatze historikoa elkarren besotik, halabeharrez, lotuta arakusten diren.

¹⁴¹ Egun maizago entzun eta irakurtzen dena *zuberera* dela (*gipuzkera* bezalaxe) esango genuke.

¹⁴² Ikus *lapurtari* dagokion oin-oharra.

¹⁴³ Azkuek (1923-25:68hh) ez du *-pen* atzizkirik aipatzen.

¹⁴⁴ “Il me semble indéniable que la propagation du suffixe -MEN, et notamment son application aux états de l’âme, doit beaucoup, sinon tout, à l’existence préalable du suffixe d’origine romane -mendu/-mentu de sens voisin. Ainsi, *adimen* ‘intelligence’, qu’on rencontre d’abord chez J. A. Mog(u)el (...) est précédé du mot de même sens *adimendu* (attesté dès Etxepare et Beriain, cf. le DGV).

Précisons bien qu’il n’y a pas lieu de croire que le suffixe *-mendu* se soit réduit à *-men* par apocope de la syllabe finale, par usage phonétique. Il y a eu substitution morphologique”. (Rijk 1991:726).

Halaber, *FHV* (1985;271).

muzin eginez¹⁴⁵, buruan zehazturikoak aldagaitzat jo dira, egungo egoeran sumatu uste den erabilera gogoan izanik.

-pen-en nagusitasuna nabaria da, Rijk-ek (1991) berriago den sistema erregularrean nabaritzen duen bezala.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\left[\begin{array}{l} +aditza \\ +nor-nork/ (nor) \end{array} \right] + \left[\begin{array}{l} +atzizkia \\ +I \\ +ondorioa/ (ekintza) \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +I \\ +ondorioa/ (ekintza) \end{array} \right]$$

• -pen

adierazpen, agerpen, argitalpen, atzerapen, aurkezpen, azalpen, baieztapen¹⁴⁶, berriztapen, birralgitalpen,]] [sic]¹⁴⁷, deskribapen¹⁴⁸, ekoizpen, eragozpen, erakurpen (1978a:41), eratorpen (1979g:177)¹⁴⁹, hastapen¹⁵⁰, hautespen, ihardespren, ikuspen¹⁵¹, irakaspen, iraulpen, iraupen, irudipen, itxurapen, itzulpen, laburpen, oharpen, onespren, salbuespen, ukapen

• -men

aipamen, hedamen¹⁵², hondamen, prestamen, ukamen

¹⁴⁵ Mixtelenak (FHV 1985;:271,277,346) adierakidetzat dauzka, baina Rijk-ek (1991) aurkezten duen balizko historia-aurkezpena ez dator osoroto bat honekin. Azkena, oso hitz gutxitan esateko, honela adieraz daiteke: *men* hitz beregainetik *-men* atzizkia sortu zen, *-mentu* / *-mendu*, erdal itxura gardenago zuenarekin lehian; bestetik, iparraldetik sarturiko *-pen* atzizkiarekin ere nahastera iritsi zen. Azkenik, tradizio luzeagoko *-mentu* / *-mendu*, joera garbizalearen eraginez, pixkanaka *-men* atzizkiak irentsi eta berrikiago, borrokan zebilen bikotean (*-men* eta *-pen* bikotearen osagaien artean zehazkiago esan), adiera-bereizkuntzara jo da, kontutan hartu gabe inguramendu fonetikoak *-men* > *-pen* eta *-pen* > *-men* eman dezakeela. Hemen, testuan adierazi bezala, guztiak aldagai bailiran jokatuko da.

¹⁴⁶ "Le mot *baipen*, qu'on utilise parfois dans le sens d'affirmation, mérite un peu plus de discussion, car son histoire est assez curieuse. On le rencontre d'abord dans le *DBF* comme mot roncalais. Le sens indiqué est 'consentement', 'approbation', sens qu'Azkue répétera plus tard dans son étude "Particularidades del dialecto roncalés": consentimiento, *baipen* (p.352). Il faut y voir une variante de *baimen* au *p* renforcé, qui doit reposer sur *bait-pen*; pour la forme *bait*, réduction de *baita*, comparez le verbe souletin *baitetsi* 'approuver', de *bait(a)+etsi* (...) Le dérivé *baipen* suppose une base verbale, qui ne peut être que le verbe *baitu*. Ce verbe existe et possède plusieurs sens, mais point celui d'affirmer. Pour ce sens on se sert de *baieztatu* ou de *baieztu*". (Rijk 1991:720).

¹⁴⁷ Ik. argitaraldiezko itsaskina.

¹⁴⁸ Rijk-en (1991:720) arabera, erdal jatorriko eratorri berriek bizi duten antzinako disimilazio-legearen indarretik kanpoko egoeraren erakusgarri litzatekeena.

¹⁴⁹ Honen eta arestikoaren urria harrigarri xamar gerta daitekeen arren, gogoan behar da izan *eratorbide* eta *erakarbide* (gehi *deribazio*) lehiakide daukatela.

¹⁵⁰ Rijk-en (1991:723) ustez, *-pen* atzizkiaren estilo-aldagaia besterik ez den *-tzapen* luke oinarrian:

"Il faut aussi observer que la forme *-tzapen* ne peut s'unir qu'à une base verbale dont le participe passé termine par *-tu/-du*, ou une voyelle autre que la voyelle *i*. (...) Une seule exception; *hastapen* 'début', plus fréquemment employé que *haspen*, du verbe en *i* *hasi* 'commencer'. (...) Il n'en est pas de même pour *-tzapen*, dont l'usage n'est jamais obligatoire, sinon par des motifs purement stylistiques".

Bakar izateak eta aditz-izenean *hase/haste* bikoteak izateak izango al luke zerikusirik, *hastapen* ere ondoan duelarik gainera? Bestela esan, ezin daiteke *hatsapen* / *hastapen* bikote baliokidean pentsa, kontsonante-trukaketa tarteko izanik? Hau ontzat eman ez gero, eratorrien oinarria ez litzateke aditzoina, aditz-izena baizik.

¹⁵¹ "Beraz ezin ager daiteke munduarekiko ikuspen antzera edo berau azaltzeko dotrina bezala, nahiz eta unibertsoaz ari izan diren iritzi guztiak, hein batez bederen, estrukturalistak izan". (1972b3:59).

Sumatu uste dugun adiera-flabarduraren arabera, 'ahalmena' ez baina (ezta beharbada bete-betean 'ikustearen ondorioa' ere), 'ikusteko modua' litzateke aditzera eman nahi dena, beste batean (1972b5:122) darabilen "mundu ikuskera-ren" bidetik, alegia.

¹⁵² Hitz honetxek, bestek beste, ematen dio bidea Rijk-i (1991:714) euskaraz adierazten zail xamar zaigun *capacité* eta *faculté* / *puissance* adiera-bereizkuntza egin eta, *-men* atzizki bilakatuaren bigarren zentzua ezaugarritzerakoan, zabalenaekin gelditzeko:

"Je me sers à dessin du terme *capacité* plutôt que de celui de *puissance* ou de *faculté*. C'est qu'il nous permet de rendre compte d'exemples comme *hedamen* 'extension', 'étendue' de *hedatu* 'étendre' (...) où il n'est pas question de *faculté*, mais d'une *capacité* d'ordre purement physique".

• *-mendi*

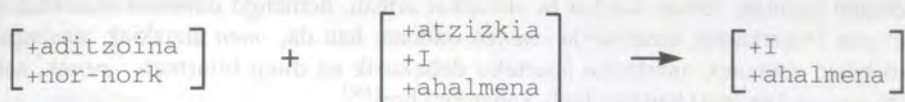
hondamendi

• *-mendu*

antolamendu, mugimendu

• *-mentu*¹⁵³

esperimentu, mugimentu

• *-men*

adimen¹⁵⁴, ahalmen¹⁵⁵, mintzamen¹⁵⁶, oharmen, oroimen¹⁵⁷

• *-mendu*

adimendu, pentsamendu

• *-pen*

oharpen¹⁵⁸

¹⁵³ Nekez erabiliko lirateke *-tu* amaierakorik gabe: ??*esperimen*, ??*mugimen*. Mailegutuzaren kronologiak eta aditzaren itxurak ere izango dute, noski, zer esana.

¹⁵⁴ Bai hau, bai aurreraxeagoko *oroimen* Euskaltzaindiaren (1975) zerrendakoak.

¹⁵⁵ Oinarria berez aditzoia ez den arren, *ahal izan* aditz-esapidearen aditzointzakotzat jo daitekeena, Rijk-en (1991:715) aditzen arteko kokapenak aditzera ematen duen bezala? ala, kokapen hori baino lerro batzuk lehenagoko euskalari beraren iritzi-agerpenaren arabera izena hartu behar da eratorriaren (jatorriz elkartuaren) oinarritzat?

"Le sens primaire du suffixe *-MEN* –et un des sens du mot indépendant *men*, là où il existe– est 'capacité', comme déjà l'a correctement observé Arturo Campion. Les premiers composés que nous en connaissons sont à **base nominale**". (Beltz. gurea).

¹⁵⁶ *"mintzamen* 'faculté de langage', joli terme créé vers 1972 par Txillardegi afin d'exprimer la même réalité por laquelle, en 1785, le père Ubillos inventa le terme *hitzmen* 'parole', désignation, à coup sûr, bien moins appropriée". (Rijk 1991:709).

¹⁵⁷ Hemen gertatzen ez den *oroimen* / *oroipen* bikoteaz: *FHV* (1985:346). Rijk-ek (1991:717) Mitxelenaen ikuspegia ontzat eman ez ezik, *oroimenen* azalpen hau ere eskaintzen du:

"Le terme Guipuzcoan pour 'oroimen' repose sur une décomposition plus moderne de *oroitu*: *oro* + *-tu*".

*moderner*en sustraia, aditzoinari zegokion *-t* amaiaz ez jabetzean datzala esango genuke.

¹⁵⁸ *oharpen* bi adieretan kokatzea, hitzaren erabilera bikoitzean funtsatzen da:

"Aita Villasantek bere erreparoko adierazi zituen hondarrean Lacarraren ustearekin bat zetozen ene oharpen batzuez (...); berez deskribapen hutsa baino ez zirela, egungo irakurle «engaiatuak» Bizantzioren aldeko eta Erromaren kontrako edo bezala har zitzakeen". (1978a:31).

Baina bestetik:

"Zenbatetaraino, ordea, heda daiteke barmeko eta bakarkako esperientzia hori? Gogoan eduki sikologian darabilgun oharpen hori eratubijetibo eta norberetikoa dela". (1972b3:57).

Badirudi hemengo bereizkuntza-ez hau ez datorrela gutziz bat Rijk-ek (1991:742) Duvoisingan atzematzen duen erabilerarekin:

"Constatons d'abord que Duvoisin distingue nettement le suffixe *-MEN* du suffixe *-PEN* (...) Dès qu'il n'est plus question d'une faculté ni d'un état d'âme, c'est le suffixe *-PEN* qui apparaît (...) De même, les mots (...) *oharpen* 'provision' se différencient manifestement par le sens des formes correspondantes en *-MEN*".

Aztergaiko gogamenek, berriz, ez dirudi erator-oinarria aditsoinean duenik, izenean baik: *gogo*. Honenbestez, rotariko sailetik aldenduko litzatekeen bakarra da.

Atzizkion jatorria gora-behera, eta zentzu-bereizkuntzaren sorgaraiaren ingurukoak aldeka batera utziz, erabatasuna abantailatuko dugu: badirudi ikusiak egungo adiera-bereizkuntzaren araberako sailkapena bideratzen duela.

Honek esan nahi du honako bi multzo nagusi zedarrizta daitezkeela: 'ahalmena'-ren zentzua adieraziko lukeen erabilera batetik (oro har *-men* atzizkiaren bitartez gauzatuko litzatekeena) eta bestetik, 'ekintza' bera ez baina, 'ekintzaren ondorioa'¹⁵⁹ adieraziko lukeena, nagusiki (ez beti, ordea) *-pen* atzizkiaren bitartez mamitua.

Edozein kasutan, lehian dauden bi atzizkion artean, hemengo datuetan oinarrituz esan daiteke *-pen* [+markatua] litzatekeela *-menen* ondoan; hau da, *-men* atzizkiak 'ahalmena'-z gaineko beste zentzuak onartzeko aparteko debekurik ez duen bitartean, *-penek*, nekez, (behingo oharpen kenduta) hartzen duela ñabardura hori¹⁶⁰.

Oinarri berari atzizki alomorfoak¹⁶¹ erantsiz sorturiko forma lehiakideak: adimen (1966a:68), (1972b4:79,107), (1972b5:112,115,124) (6) ≈ adimendu (1972b4:106), (1983a:57 hirutan), (1983e:131)¹⁶² (5); hondamen (1972b1:32) (1) ≈ hondamendi (1972b1:37), (1978a:39), (1978c:166), (1981c:156), (1983a:69 bitan), (1984b:36) (7)¹⁶³; mugimendu (1972b3:60) (M), (1972b4:94 bitan) (M), (1978a:32,40 bitan) (6) ≈ mugimentu (1958h:99) (1); oharmen (1972b5:125,126), (1985a:117) (3) ≈ oharpen (1972b3:57), (1978a:31) (2); ukamen (1972b4:92) (1) ≈ ukapen (1978a:28) (1)¹⁶⁴.

Aipa daiteke, sail honetako atzizkidunen alomorfoen arteko kidetasunaz gain, badaudela beste atzizkiez osaturiko hitz eratorri kideak edo kideantzekoak, oinarri beraz nahiz esanhi-kideren batenaz eraikiak:

¹⁵⁹ "Il est temps de nous occuper du suffixe -PEN. Les grammaires lui donnent le sens d'acte ou d'action, mais on doit tout de même exiger un peu plus de précision. Le suffixe -PEN ne dénote jamais l'action en cours, comme peut le faire le nom verbal ou le suffixe *-keta*, il dénote l'action vue accomplie. Je dirais volontiers qu'il indique l'aboutissement du procès, ou encore, le résultat, matériel ou non, de l'action désignée par la base verbale. En d'autres termes, -PEN constitue en quelque sorte un suffixe perfectif, tandis que *-keta* est plutôt imperfectif". (Rijk 1991:718).

Rijk-ek berak 710. orrialdeko oin-oharreen jasotzen duen Leizarragaren *-(z)e* aditz-izenaren 'ahalmena'-zko erabilera aurrean izanik, esan al daiteke *-pen*, ekintzaren gauzatzeari begira [+markatua] litzatekeen bitartean —gauzatua eskatuko lukeelako—, aditz-izenak ez lukeela horrelako eskakizunik eta [-markatua] izanik, 'aritzea' nahiz beste balioak hartu ahal izango litzatekeela, 'ahalmena'-rena barne? eta, ildo beretik, *-keta* ere [+markatua] litzatekeela baina 'ariketa' eta ez 'aritzearen ondorioa' litzatekeela dagokion balio zehatza? Guziarekin ere hor daude *erosketa*, *erakusketa* bezalakoak, 'ondorioa', 'ekoizpena' adiera lasai har dezaketanak.

¹⁶⁰ Zemahi gisaz, egun bereizkuntzara jotzen bada ere, egoera ez da zeharo gardena:

"Commençons par le moindre des maux, les complications du côté sémantique. Le sens de -PEN et celui de -MEN sont tous deux des plus abstraits, et, par là même, en quelque sorte difficile à assimiler. En outre, le sens de -MEN en particulier se présente assez compliqué par son manque apparent d'uniformité: capacité, puissance, disposition de l'âme, émotion etc. (...) De toute façon, ce que j'ai voulu faire observer, c'est qu'il y a une classe de dérivés où le sens respectifs de -PEN et -MEN se confondent tout naturellement, et que cette confusion pourrait bien contribuer à créer l'impression que les formes *-pen* et *-men* ne sont que des variantes arbitraires d'un même suffixe". (Rijk 1991:724).

¹⁶¹ Uler bedi egungo erabileran, Rijk-en jatorriaren gaineko azalpenaz saihestuz.

¹⁶² Ikus *-men / -mendu* atzizkiei buruzko oharra.

¹⁶³ "Remarquons que la nasale implosive de la base ne suffit sans doute pas à elle seule à provoquer l'adoucissement du *p*. Il paraît hautement probable que la nasale finale du suffixe contribue de manière essentielle au déclenchement du changement assimilatoire. En outre, il faut observer que dans certains cas, le changement en *-men* se trouve favorisé par l'existence préalable d'une forme synonyme en *-mendu* ou *-mendi*". (Rijk 1991:719).

¹⁶⁴ "Dans l'usage général du batua actuel, l'assimilation n'est que facultative. On admet: *hondamen* ou *hondapen* 'ruine' (...) *ukamen* ou *ukapen* 'refus', 'désaveu'; *ukimen* ou *ukipen* 'attouchement'". (Rijk 1991:719).

-zio: aipamen¹⁶⁵ — *denotazio*; argitalpen — *edizio*; deskribapen — *deskripzio*; erakarpen — eratorpen — *deribazio*; oharmen — *perzepzio*.

-keta: antolamendu — *antolaketa*, pentsamendu — *pentsaketa*¹⁶⁶.

-t(z)e: atzerapen — *atzeratze*; hautespen — *hautatze*; hedamen — *zabaltze*; iraupen — *iraute*; oharmen — *hautemate*.

-era: hastapen — *hasiera*; iraulpen — *bihurrera*; ikuspen — *ikusker*a.

-kizun: hautespen — *hautakizun*.

-dura¹⁶⁷: laburpen — *laburdura*¹⁶⁸; mugimendu — *higidura*, *mugida*(?)¹⁶⁹.

-kunde: hedapen — *zabalkunde*.

3. Hots-aldaketak

• -r → -l:

argitalpen

• tz → z, ts → s:

eragozpen, ihardesp

en, onespen

• -n → Ø:

iraupe

n

• -o → a:

gogame

n¹⁷⁰

• -t → Ø:

oroime

n¹⁷¹

4. Atzizki-metaketa

Honelakorik ez. Aipa daitezke birralgitalpen,]] [sic] aurrizkiduna eta eragozpen eratorriaren gainean osaturiko *eragozpenbide*¹⁷².

¹⁶⁵ Adiera batean.

Bitxia gerta daitezke uztartze hau, baina testuan bertan du iturburua:

“Puntu hau zein korapilatua den ikusteko, nolako diferentzia dagoen *esan-nahia* (zentzua) eta *aipamen* edo *denotazio* delakoaren artean ikusteko, bi adibide ekarriko ditut”. (1972b40:26).

¹⁶⁶ Ikus, haatik, atzizki honez eta ondokoaz lehen esanak.

¹⁶⁷ Rijk-ek (1991:712) Azkueren honako bereizkuntzaren berri ematen du:

“*Tura* et *men* sont semblables, mais *men* indique opération et mouvement intellectuels, *tura* opération et mouvement réels. (*Euskal-itzkindea*, p. 61)”.

¹⁶⁸ Adiera batean.

¹⁶⁹ Galdera-ikurra, *mugida*, *segida* hitzetako amaieraren izaerazko ezjakinari dagokio.

¹⁷⁰ FHV (1985₃:126).

¹⁷¹ FHV (1985₃:106,329,344,423).

¹⁷² *bidez* osatuak eratorpenaren eta elkarketaren artekotzat joko dira.

1. Lema

Forma bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$[+aditzoina] + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +I \\ +ekintzaren ondorioa \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +ekintzaren ondorioa \end{bmatrix}$$

abstrazio, alienazio, aplikazio, artikulazio, aspirazio, definizio¹⁷³, deizio, deklinazio, denotazio, deribazio, deskripzio, eboluzio, edizio, ekuazio, erredukzio, erromanizazio, esplikazio, fonazio, formalizazio, formazio, funtzio]] (funzio)]¹⁷⁴, imintzio, imitazio, indukzio, informazio, interpretazio, introspektzio, intuizio, jeneralizazio, jenerazio, klasifikazio, konbinazio, kondizio, konjugazio, konjuntzio, konparazio, konposizio, konstituzio, lokuzio, neutralizazio, notazio, operazio, orazio, perzeptzio, posizio, preposizio, proposizio, puntuazio, segizio(ko), tradizio, transformazio, transkripzio, trasformazio, traskripzio, zibilizazio

Nabarmena da maileguen nagusitasuna.

Egituraren deskribapenean aditzoina oinarri jarriagatik, seguru aski egokiago litzateke erdal hitzaren euskal moldakuntzaz edo egokitzen soilaz hitzegitea¹⁷⁵, batez ere, abiapuntu beharko lukeen aditzik ez dagoenean: abstrazio, eboluzio, ekuazio, funtzio, introspektzio eta abarretan, alegia.

Honenbestez, deizio eta segizio(ko) lirakeke, beharbada, egituraren zehazturikoetan bete-betean kabituko lirakeenak, imintzioren etorkiaren berria argitu bitartean¹⁷⁶.

Aurreko atzizkiaren azalpenean ikusi bezala, *-pen / -men* atzizkidunekin kideak dituzte hemen bilduriko batzuek; zenbaitetan, euskal oinarria + *-pen/-men*, erdal jatorrizkoa + *-zio* bikoteak osatzen dira, esate baterako: edizio ≈ *argitalpen*; esplikazio ≈ *azalpen*.

-keta atzizkidunez ere pareak osa ditzakete: konparazio ≈ *konparaketa*; konposizio ≈ *konposaketa*.

Baita *-tze/-te* izen-sortzaileaz eraturikoekin ere: interpretazio ≈ *interpretatze*, jenerazio ≈ *sortze*, mota biko adigarriak ekartzearen.

-KETA (-eta)**1. Lema**

-keta da formarik usuena; *-eta* behin erabili da.

¹⁷³ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan: *definizio, indukzio*.

¹⁷⁴ Oroi Mitxelenaen lehen argitaraldian txistukaria igurzkaria dela, ez afrikatua.

¹⁷⁵ Hitz-moldeen egokitzeaz aritu gara.

¹⁷⁶ Zerikusirik ote ondokoarekin:

"Los ejemplos de *mb > m* son más abundantes: (...) *imintzione* 'invención' (Etcheb. *Obras* 57)...". (FHV 1985₃:357).

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\left[\begin{array}{l} +\text{aditzoia} \\ +\text{nor-nork} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{l} +\text{atzizkia} \\ +\text{ekintza/ (ondorioa)} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +\text{I} \\ +\text{ekintza/ (ondorioa)} \end{array} \right]$$

aldaketa¹⁷⁷, antolaketa, asmaketa, azterketa, bakanketa, banaketa, bereizketa (1972b4:99 bitan) (M), (1972e:157), (1984b:36), berezketa (1972b2:43), (1972b3:55), berreraiketa, bilketa, elkarketa, eraketa, heziketa, idazketa, ikerketa, itaunketa, itxuraldaketa, konparaketa, konponketa, konposaketa, kontaketa, mugaketa, murrizketa, neurketa, partiketa, pentsaketa, soilketa, sorketa, tajuketa, zatiketa, zenbaketa, zuzenketa

Oro har, oinarria aditzoia izanik ere, aditz-partizipio osoa duen bat, (heziketa¹⁷⁸) jaso da.

$$\left[\begin{array}{l} +\text{I} \\ +\text{konkretua} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{l} +\text{atzizkia} \\ +\text{ekintza/ (ondorioa)} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +\text{I} \\ +\text{ekintza/ (ondorioa)} \end{array} \right]$$

berriketa¹⁷⁹, gogoeta, hizketa, sailketa¹⁸⁰

-kuntza atzizkidun hitzekin bikoteak osa ditzake, hala nola: aldaketa $\approx$ *aldakuntza*¹⁸¹; bere(i)zketa $\approx$ *bere(i)zkuntza*¹⁸², zeinetan beti garbi sumatzen ez den formen adieren arteko aldea, batik-bat 'ekintza' denean adierazia.

Adiera hori duenean, ekintza markagabearen adierazle den *-t(z)etik* aski gertukotzat jo daiteke zenbaitetan: aldaketa $\approx$ *aldatze*; bakanketa $\approx$ *bakantze*; elkarketa $\approx$ *elkartze*; itxuraldaketa $\approx$ *itxuraldatze*; mugaketa $\approx$ *mugatze*; sailketa $\approx$ *sailkatze*; sorketa $\approx$ *sortze*.

'Ondorioa' adiera duenean, berriz, *-kuntz*arekiko aldea antzeman daiteke bakanki: *-keta*-dunak ekintza zehatza eta *-kuntza*-dunak bere aldetik, 'erabatasuna', 'sistema' edo antzeko ñabardura itsatsia daramala; hala nola: heziketa / *hezkuntza*. Mugak, nolana dela ere, lausoak dira.

-zio atzizkidunekin osa ditzaketen bikoteak arestiko multzoan zehaztu dira.

-kizuni eskainian ikusi bezala, beste atzizki honezaz eratuak ere kide izan ditzake: *asmaketa* $\approx$ *asmakizun*; *kontaketa* $\approx$ *kontakizun*, *pentsaketa* $\approx$ *pentsakizun*

¹⁷⁷ Aditz honen eta beste zenbait sailkideren (*elkartu, sortu...*) [+causatiu] erabilera, Cabré-Rigau (1987,2).

¹⁷⁸ Gogoan izan *-era*₂ atzizkian oinarri honezaz esanak.

¹⁷⁹ *berri* izen moduan hartu beharra dagoela dirudi. Ikusiriko *ondasun, ondade* hitzen bidetik?

¹⁸⁰ "Ondoren berauen artean sailketa eta banaketa berriak egingo genituzke klaseak, subklaseak, subsubklaseak eta nahi adina zatiketa egiten dugularik". (1972b4:70).

"Baina harrigarria badirudi ere hotsei gagozkielarik, bai, orduan hizkuntzak berak mugatzen du gure oharrena, gure perzeptzioa (nahiz eta honen konzeptuzko sailketa mugatu ez)". (1972b5:125).

¹⁸¹ Kopuruz, *aldaketa* hamalautan eta *aldakuntza*, berriz, hogeita lautan.

¹⁸² *bereizkuntza* berrogeita hamalautan, *berezkuntza* hamalautan.

-*menu* atzikia baliatuek kidezakoak osa ditzakete, haiek 'ondorioa' (*antolamendu*) eta multzo honetakoek 'ekintza' (*antolaketa*) ñabardurak bereago izanik.

3. Hots-aldaketak

- -*tz* → *z*: idazketa
- berreraiketa, zenbaketa

Hitzoz bi balizko azalpen proposatuko genituzke: oinarriaren amaian kontsonante leherkari ahoskabea gertatu eta hurrengo kontsonante mota berekoarekin tupust egitean eskuinekoa nagusitzea (**berreraik(i) + -keta*, **zenbat(u) + -keta*) nahiz, aditzoina bokalez amaitu¹⁸³ eta *-keta* atzikia, beste gabe janztea (**berrera(i) + -keta*, **zenba + -keta*).

-KUNTZA

1. Lema

Bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\left[\begin{array}{l} +\text{aditzoina} \\ +\text{nor-nork} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{l} +\text{atzizkia} \\ +\text{I} \\ +\text{ondorioa/ekintza} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +\text{I} \\ +\text{ondorioa/ekintza} \end{array} \right]$$

aldakuntza, aurrerakuntza, bereizkuntza, berezkuntza¹⁸⁴, berrikuntza, ebakuntza, erabilkuntza, esakuntza, hazkuntza, hezkuntza, ikaskuntza, ikerkuntza, integrakuntza, prestakuntza

Ikusi bezala, eskuarki aditzoina izan ohi da oinarri¹⁸⁵, behin izena topatuagatik: hizkuntza¹⁸⁶. ebakuntzari dagokionez, arestian *berreraiketaz* esana berresan beharko litzatekeela dirudi, bestela, **ebakikuntza* edo beharko luke-eta¹⁸⁷.

¹⁸³ Euskal adizki zaharretan sumatzen bide den joerari helduz, *-ki*, *-tu* bezalako partizipio-marka litzatekeelako. Ik. *FHV* (1985₃:344).

¹⁸⁴ Lehen jaso bezala, *bereizkuntza* sarriago darabil *berezkuntza* baino.

Hitz honen moldeak direla-eta, uste dugu egoki dela eratorbidean atzemanak laburbiltzea:

Izenondoa oinarri: *bereiztasun* (1) / *berezitasun* (7) / *berezitasun* (5).

Aditzoina oinarri: *bereizgarri* (30) / *berezgarri* (3)

bereizketa (4) / *berezketa* (2)

bereizkuntza (54) / *berezkuntza* (14).

Hauek aurrean izanik ondoriozta daiteke Sarasolak (1985:941) eratorbiderako oinarriez azaldua —hots, itxura zaharragoa gordetzen duen *berezi* izenondoa eta berriagoa den *bereizi* berriz aditzoina— hein handi batean, baina ez osotoro, betetzen dela hemen ere.

Aditzaren inguruko emaitzak hiztegiaren sarreran emanak ditugu.

¹⁸⁵ [+nor-nork] mota zehaztuak, berez hala diren aditzak eta halakotzat erabiliak hartzen ditu barne.

¹⁸⁶ Oroi, halaz ere, lehen adieraziak.

¹⁸⁷ Michelena (*FHV* 1985₃: 275) bestela ari dela tartekatzen duen adibidea ere begi aurrean izan beharko litzatekeelakoan gaude:

Aipatzekoa da, bestalde, esakuntzak duen erreferentzia zehatza; hots, *esaldiren* ordain zuzen gisa erabili da.

Hemengo ebakuntzak gertuko ordain ditu *-duradun ebakidura* (honen adiera batean) eta *-eradun ebakera*; halaber, erabilkuntza $\approx$ *erabilera* pareta daiteke.

Arestiko multzoan *-keta* $\approx$ *-kuntza* hurbiltasuna mintzagai izan den arren, kontutan hartu behar da gerta daitezkeela —adieraren zehaztea eta murriztea direla medio— inolako zerikusia ez duten bikoteak: *berriketa* ('solasa') / *berrikuntza* non baitirudi lehenean izena dela oinarria eta bigarrenean, berriz, *aditzoia*¹⁸⁸.

3. Hots-aldaketak

Badirudi arestiko *berreraiketarentzat* pentsaturiko irtenbidearen antzekoa behar dela ebakuntzarentzat ere.

-DURA (-tura, -kura)

1. Lema

-dura, *-tura* eta *-kura*. Ez da sumatzen inguramendu fonikoaren ondoriozko aukerarik.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\left[\begin{array}{l} +\text{aditzoia} \\ +\text{nor}/(\text{nor-nork}) \end{array} \right] + \left[\begin{array}{l} +\text{atzizkia} \\ +\text{I} \\ +\text{ondorioa} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +\text{I} \\ +\text{ondorioa} \end{array} \right]$$

• *-dura*

-n + *-dura*

apaindura, etendura

bok. + *-dura*

bustidura, ebakidura, hedadura, higidura, komuntadura¹⁸⁹, moldadura, prozedura(?)¹⁹⁰

-r + *-dura*

laburdura, ñabardura

¹⁸⁸ "guip. *garaman*, *garamen*, 'sitio donde se corta helecho' < *gareban*, cf. guip. *garo* 'helecho', en composición *gara-*, y *eba-ki* 'cortar'". (Beltz. gurea).

Halaber:

"*ir(a)jeban* «sitio en que se corta helecho» (hay también *gareban*, *garaman*, de *garo*): *Iraeban*. *-eban* está relacionado con *ebaki* «cortado», con la única diferencia del sufijo (*-n*, *-ki*)". (1989;106). (Beltz. gurea).

¹⁸⁹ Oroi, saihetsetik bada ere, *euskalari* / *euskaratzaile* bikoteaz esanak.

¹⁹⁰ "palabras muy características de Etcheberri [Sarakoia] (...) *komuntadura* «convenio» (no en el sentido técnico de «concordancia»". (1984a:30).

Aztergaikoak, ordea, adiera berezitua du.

¹⁹⁰ Hemen kokatuagatik, ez dakigu zein duen oinarria.

• *-tura*

-n + -tura

juntura(?)¹⁹¹

bok. + -tura

berretura¹⁹², deitura, egitura (*-n > Ø*¹⁹³), itxitura, lotura (*-t > Ø*¹⁹⁴), ohitura¹⁹⁵

• *-kura*

-l + -kura

bilkura

-s + -kura

joskura

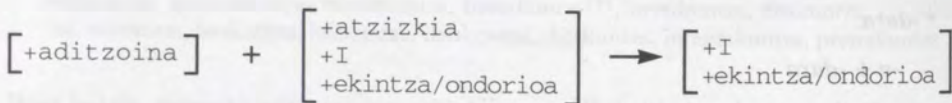
hedadurak *hedamen* (eta *zabalkunde* ere bai) eta laburdurak *laburpen* (adiera batean) forma kideak dituzte.

-KUNDE (-unde?)

1. *Lema*

-kunde eta *-unde*(?)¹⁹⁶

2. *Oinarriaren kategoria eta adiera*

aurkikunde, jakiunde, sorkunde, zabalkunde

Villasantek (1974:106) aipatzen dituen elizaren inguruan sortuen artekotzat dauka sorkunde, hemengo erabileran *sorreratik* gertuxeago legokeena.

¹⁹¹ Zein aditzoin proposatu behar da oraingoan? Ala aditzoinik ez baina erdal izen osoaren egokitzapen soilean pentsatu behar da hornigari dakartzagun hitzekiko antza dela medio?

"Mejor dicho, por un hecho pertinente de sutura (*juncture*)...". (FHV 1985;581).

¹⁹² *berre(tu)* ala Agud-Tovar-en (1989:944) bidetik *berri(tu)*?

¹⁹³ Ik. *egitate*.

¹⁹⁴ Ik. *oroimen*.

¹⁹⁵ Kasu honetan, badirudi *ohi* izenetik abia daitekeela. (FHV 1985;116).

¹⁹⁶ Balizko atzizki honen kokalekuaz zalanza gorriak ditugu ez baitugu inon halakoren aipamenik aurkitu. Bi azalpen datozkigu gogora: *jaki(n) + -kunde* eta kakofoniarik gerta ez dadin *jakiunde* emaitza edo *-(k)unde* proposatu behar da *-(k)ide*, *-(k)izun*, *-(k)or* eta abarren bidetik (FHV 1985;245)?

zabalkundek berriz —Villasanteren ustez, berriki sortuen bidekoa—, *-kuntza* edo *-pen / -men* atzizkidunekin bikoteak sor ditzake.

jakundeaz, berriz, esan dezakegu *jakite*, *jakinduria*, *jakintza* eratorriekin batean 'zientzia' edo aditzera emateko erabili dela¹⁹⁷.

-TZA₂ / TZE

1. Lema¹⁹⁸

-tza.

Ikusiriko beste *-tza*₁ atzizkiaren alomorfoztat joko ez genukeena.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$[+aditzoina] + \left[\begin{array}{l} +atzizkia \\ +I \\ +ekintza/ondorioa \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +I \\ +ekintza/ondorioa \end{array} \right]$$

aurkientza¹⁹⁹, baldintza²⁰⁰, egintza (1983a:50), ekintza (1972b0:23), (1972b4:74), emaitza, jakintza

Arestiko azpikategorizazioa ez dakigu²⁰¹ noraino egoki dakioken burujabetzari²⁰², baina

¹⁹⁷ "Honako beste ohar hau hizkuntzari dagokio. Ubillosez ari dela (151gn. orrialdean) dio A. Villasantek: ... por Sabiduría emplea *Jaquiunde*, palabra que trae Larramendi, pero que no es popular; y es curioso que Larramendi no traiga, en cambio, el popularísimo *jakinduria*, *jakituria*". Baina gaur herriko hitza ez bada, dirudienez, ez du horrek noraezean esan nahi herriko hitza ez zenik eta are gutxiago Larramendik asmatua denik. Egia esan, Larramendi baino lehenago ageri da, O. de Arinen Dotrinan, 31gn. orrialdean esate baterako: "...(...) poderioaren obra guciac atribuitcen zaizca Aita Eternoari, jaquiundearenac [edo sabiduriarenac] Semeari...". Hori aski ez balitz, hona zer idazten dion Arakistainek Larramendiri bidali zizkion eraskinetan: "*Sabiduria, jaquiunde, jaquitea, jaquitea G.*". Gainera, oker ez banago, ez *jakituria* ez *jakinduria* ez dira behin ere agertzen O. de Arin'gan. Beraz, dirudienez, oraingo *jakinduria* berria da eta, Gipuzkoan behinik behin antzinako *jaquiunde*-ren ondorengotza hartu duena". (1961b:66).

Honela jasotzen du Mitxelenak Arakistainen lekukotasun hori:

"*Jaquiondea*, 464, sup.: «Sabiduria, *jaquivndea*, *jaquitea*, *jaquitea G.*». En Azkue faltan tanto la variante incorrecta como *jaquiunde*, bien atestado desde Ochoa de Arin". (1984a:84).

¹⁹⁸ *-tza / -tze* atzizkiez ala atzizki beraren alomorfoez: *FHV* (1985₃:500).

¹⁹⁹ *FHV* (1985₃:122).

²⁰⁰ "Hona, hitz honen sorkundeaz kezkatzen denarentzat, Ubillosek, 17, testuan landatu zuen azalpena: "Oni [Abrami] Jaincoac aguertu ciozcan bere asmoac, onequin eguin zuan baldin-ezco batzea, eta aldartasuna, adirazten ciola: Abran, *baldin* zuc nere esanac eguiten badituzu, Ni zurequin izango naiz...". (1981c:158).

²⁰¹ Gure ezpaiak *OEH*-n eta *HLEH*-n ditu zainak: **burujabetasun** eta **burujabetza** hiztegieta badaude, ***burujabeturen** arrastorik, ordea, ez.

Erdal izenaren ordain zuzenean, eta ez balizko euskal aditz batetik eskuraturiko eratorrian pentsatu behar?

²⁰² Azkuek (1923-25:74) *-tza* atzizkiaren bigarren adieran —'lanbidea' adierazten duenean— honakoak kokatzen ditu:

"Lardizabal trae además *burutza* jefatura (Test. 150-29) y *efegetza* soberanía (G)".

Villasantek (1974:135), bere aldetik:

"En el sentido de "acto" o "cualidad abstracta" son conocidos *Bizitza* = vida, (...). Citemos también, como acuñación de estos últimos años, *Iraultza* = revolución".

Gure ustez, hemengo hau Villasanteren adieratik gertuago bide dago Azkuek *burujabetza*ren kidetzako diratekeenetan ikusten duen 'lanbidea' adieratik baino.

atzizki honek abiapuntu hartu ohi duen kategorizazioari begira, *burujabetutik abiatu beharra dagoela dirudi.

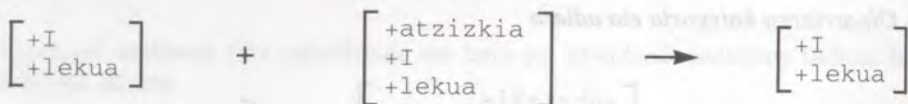
-TI

1. Lema

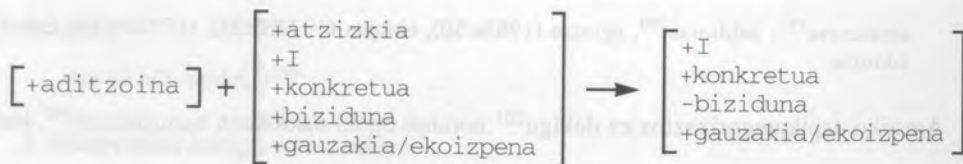
R. Lafon-ek (1948) izenondo-sortzaile den atzizki beratzat daukana hemen izen-sortzaile denean hartuko da kontutan.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

Bi hitz dira hemen kokalekua dutenak: *barruti*²⁰³, *idazti*.

*barruti*ren azpikategoriziotzat jo daitekeenak ez du, ordea, *idazti* eratorriarentzat balio.

Beste azpikategorizazio hau hobeki egokitzen zaiola dirudi²⁰⁴, alabaina, ez da arazorik gabea.

Izan ere, *-ti* atzizkia (ez izen-sortzaile eta ez izenondo-sortzaile denetan) ez zaio aditzoien den oinarriari lotzen.

Bestetik, atzizkiarentzat eta hitz eratorriarentzat proposaturiko tasun-matriza *-ki*₂ eta *-kin* atzizkiarena bezalakoxea izatea deigarria da.

Hau kontutan izanik, *hápx* den *idazti*²⁰⁵ honek, *idazki* edo (beharbada, egokiago?) *idazkin* behar ote luke? Ala ondoko gertaeraren aurrean gaude?:

En vista de esto, cabe admitir que el nombre que significa 'ave' estuviera formado con el suf. -*ki* (cf. a.-na. Elcano *erazkei*), cambiado por disimilación en *-ti(n)*: *egazti*, *begazti(n)*. (FHV 1985₃:259).

²⁰³ Hitz honezaz zehazki FHV (1985₃:236), non Lafonen hipotesiaren oihartzuna eta hobestea irakur daitezkeen.

²⁰⁴ "Bestalde, idaztiak ugaltzeko mekanika tresna bat agertzen da: inprenta. Honen garrantzia [sic] egundainokoa da. Lehen, barreiatuak zegoen ezin konta ahala esku izkribu eta ohar sorta galdu bada ere, orain behin prentsa batean sartuz gero ehunka eta milaka botatzen delarik askoz zailagoa da hura aztarrenik gabe galtzea". (1972b1:35).

²⁰⁵ HLEH-k: "idazti. 1904 (1896 *irazti*)".

Edozein kasutan, egokiago dirudi bigarren *-ti* hau 5. sailean kokatzea ('gauzakia, ekoizpena' adiera dutenen artean) eta bestea (barruti, alegia) 'lekua' adierazten dutenekin batean.

-ADA

1. Lema

Bakarra²⁰⁶.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\left[\begin{array}{l} +\text{Adiz-esapidea} \\ +\text{mugimendua} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{l} +\text{atzizkia} \\ +\text{I} \\ +\text{mugimendua} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +\text{I} \\ +\text{mugimendua} \end{array} \right]$$

atzerakada, aurrerakada²⁰⁷

Azkuek (1923-25:85) eta Villasantek (1974:57) ez dute hemen aditu uste den adiera zehazten²⁰⁸ baina Villasantek zabalik uzten duen bidekotzat jotzeko eragozpenik ez da ikusten.

Itxura batean, berriz ere, *amalgama* edo *morfema portemanteau* baten aurrean egon gaitzkeela dirudi. Honek esan nahiko luke hemen aukeratu ez den beste honako partiketa hau ere onar lezakeela egiturak: [+izena]-> [+adberbioa] + *-kada* ('kolpea' adiera-ñabardura dutenen atzizkia).

Ez da, ordea, horrela aditu, bukaeran zehazten den moduan baizik; hots, aditz-esapidea joz eratorpenaren abiapuntu. Ez dakiguna da aukera honek noraino sortuko lizkioken debeku teorikoak Morfologia Sortzailearen barnean ezartzen den lege bati, oinarriak lexiko-kategoria nagusietakoak behar duela aldarrikatzen duenari, alegia (Scalise (1987:176))²⁰⁹.

Guztiarekin ere, adituen artean kategoria nagusien eskakizuna kolokan jartzen duenik ere bada²¹⁰.

²⁰⁶ Ala *-(k)ada*₂ 'kolpea' edo antzeko adierako atzizkiarekin bildu behar da?

²⁰⁷ Hitz bakunen atalean kokatu den *zertzeladak* zalantzak sorrarazten dizkigu, osamoduaz berri zehatz eta egiazaturik ez dugu-eta.

Baldin hango oin-oharrearrean paraturiko Mogelen azalpena ontzat ematekoa balitz, ezin joko litzateke hitz erator-atzizkiduntzat. Egia da, bestalde, eratorria balitz, oinarria asmatzea batetik eta gainera sail honetakoiei eman zaien 'mugimendua' tasuna edo nahiago bada 'bultzada' nekez egotziko litzaiokeela beste honi.

²⁰⁸ Azkuek:

"a) algunas interjecciones y voces onomatopéyicas; b) a nombres propios". aipatzen ditu atzizki hau hartu ohi dituztenen berri emateko. Villasantek, arestikoei:

"También a voces que no son propiamente onomatopéyicas" egoki dakiekeela atzizkia dio, eta "*Bultzada*=empujón. *Jokada*=jugada" ematen ditu adibidetzat. Zabalik uzten duen azken honetatik gertuenik ikusi ditugu bilduak.

²⁰⁹ Ala "aditz-esapidea" (eta *hautemate* berriz dakargu paperera), Scalise-k (1987:150) (Aoun-en aburuaren oihartzuna plazaratuz) azterki-zun uzten duen, baina iragaitzaz bederen proposatzen duen, beste honakoan kokatu behar litzateke? Hau da, hitzak eratzeko erregelak sintaxi-kategoria nagusien (*categorías sintácticas* direlaokoen) gainean lan egin ordez sintaxi-kategorien ezaugarrien (*rasgos sintácticos categoriales*) gainean lan egin beharra?

²¹⁰ "The latter-day emphasis on the word, rather than the morpheme, as the base of word formation rules, has led to the postulation of the 'no phrase constraint' according to which only major syntactic word categories such as N, A, V, may generate derivatives, as opposed to non-major categories such as Prep, Adv, Pron, or phrases. Objections to the N, A, V restriction can be noted for Spanish, where pronouns and other parts of speech are sometimes subject to derivation of the type *vos* → *voseo*, *lo* → *lotismo*, *tú* → *tutear*, or *ce* → *cecear*."

Hemen hautetsiriko egitura-zehapenaren eta azalmoduaren euskarri, Cabré-Rigau-k ematen duten katalanezko kide den *davallada*-ren egituraren azalpena ekar daiteke:

Davant una unitat com *davallada* podem proposar dues possibles vies de formació lèxica: que *davall* sigui un element adverbial o que sigui un verb produït per l'aplicació d'una regla de conversió sintàctica de verbalització d'adverbis (...) Podrem explicar *davallada* per l'addició d'un sufix a un element adverbial si, al costat d'aquest cas, en tenim mots altres, fet que no sembla pas ocórrer en català. Sembla que el més adequat és optar per la segona solució: suposar que *davallada* procedeix indirectament d'un radical adverbial que ha canviat de categoria i ha passat a funcionar com un verb en virtut de l'aplicació d'una regla de conversió. Per tant, direm que *davallada*, com *baixada*, procedeix directament de *davallar* o *baixar*, i indirectament de *davall* o *baix*. (Cabré-Rigau 1987₂:55).

4. Atzizki-metaketa

Atzizki-metaketarik ez dago, baina azpimarra daiteke izenetik abiatutako adberbioa dagoela aditz-esapidearen oinarrian.

• [+izena] -> [+adberbioa] -> [+aditz-esapidea] -> [+izena]

-ANTZA (-antzia, -entzia)

1. Lema²¹¹

Hemen bilduetan, nekeza da benetakoa atzizki moduan erabili ote den ala mailegu osoaren egokitzapen hutsa ote den bereiztea, zenbait kasutan bederen.

Gehienetan, bigarren kasukoak direla pentsa daiteke eta honela izanik, eratorpenetik atera beharrekoak.

Halakotzat jo dira:

herentzia, konberjentzia, konkordantzia, kompetentzia, korrespondentzia

Euskaran sarrera aspaldikoa izanaren poderioz²¹², bil daitezke bestetik:

diferentzia, kontzientzia, sustantzia, zientzia

13.1.A.9. ZERO ATZIZKIA²¹³

Eratopen-mota hau hizkuntzalaritza-eskola bat baino gehiagoko hizkuntzalari anitzen mintzagaia izan da. Azken urteotako lan adierazgarri batzuetan usatuak aipatzearen honakoak paperera daitezke:

²¹¹ In English, the ability of phrases to enter derivational structure is apparent in items such as *stand-offish* or *airyfairyness*. Colloquial neologistic Spanish can likewise offer much counterevidence, in terms such as *sincorbatismo*, *autoestopista*, *treintañero*, *centrocampista*, *cafeteril* etc". (Lang 1990:57).

²¹² Atzizkiaren jatorriaz: Villasanteren (1974:60) laneko Mitxelenaen oin-oharra.

²¹³ *HLEH*-k orain arte kalera emanikoetan, ez daude jasoak lehen multzoan bilduak. *Sustantzia* eta *zientzia* jasoko ote diren ala ez, ez dauka irispidean; guztiarekin ere, *sustantze* dakar Lhandek eta (s)zientzia jasoa du Altunak (1974) Etxeparearen hiztegian.

HLEH-k honako datetz dakartza beste biok: *diferentzia* (1571) eta *konzientzia* (1545).

²¹³ Nahiago izan dugu "zero atzizkia" edo "zero morfema" deitu "huts" hitza baliatu baino Hockett-en (*morfema cero* ez den) *morfema vacío*-rekiko nahasteak txuliatzearen. Lehena, Bosque-ren (1983:135) esanetan *morfema sin morfo* litzateke, bigarrena, berriz, *morfo sin morfema*.

Kurylowicz-en (1936)²¹⁴ *dérivation syntaxique*, Coseriu-ren (1967) *desarrollo hitz-era-keta motan kokatuz*²¹⁵, Marchand-en (1960:359-386) *Zero Morpheme*, Guilbert-en (1975:73) *néologie par conversion*, Mascaró-ren (1985:15,38) *habilitació delakoaren barneko conversió o derivació zero*, Cabré eta Rigau ikertzaileen (1987₂:32) *conversió sintàctica*, edo Scalise-k (1987:56) jasotzen dituen *transposició implícita*, *conversión* edo *morfema cero*.

Beti ez dago, haatik —euskararen kasuan bederen²¹⁶—, garbi jakiterik zein forma den bestearen oinarri; bestela esan, kategoria-aldaketa zein norabidetan gertatu den²¹⁷.

Auzia zabalik utziz, nahiz sail osoa eratorririko izenei dagokien, hemen eskuarki batean ikusiko dira gertakizun beraren ondorio direnak.

Honela, sorkariaren gramatika-kategoriaren araberako sailkapena aurkeztuko da, aditza oinarri izateari erreparatuz, izen ≈ izenondo artekoak²¹⁸ atzizki bakoitzaren azpian bilduko baitira²¹⁹. Berresan behar dugu, zalantzei tarte zabala utzi behar zaiela.

• Aditza → (Izenondoa?) → Izena

adierazi, afrikatu, ageri, agindu, eduki, eman, etorri, erantzun, mandatu, (postulado) postulatut], predikatu

• Aditza → Izenondoa

aditu, aipatu, ageri, argitu,²²⁰ @asibilatu, @berezitu, busti, @determinatu, elkartu, erakarri, eratorri, erdibitu, eskolatu, @espezializatu, @gonparatu, idatzi, ikasi, ireki, itxi, jaso, @konposatu, laburtu, landu, luzatu, mailebatu, mailegatu²²¹, markatu, mugatu, neurtu, normalizatu, ordenatu, @zaharkitu

Berariaz aipatuko dira, bestetik, sailkatzeko momentuan zalantzak sorrarazi dituzten hitzok: atariko, beheako, gorako, emakumezko, gizona, kideko, segizioko. Eta izen elkartuak oinarri lituzketen aialdeko?, atalburuko, (histori aurreko) historia aurreko, izen(-)ondoko, izen aldameneko, oinordeko.

²¹⁴ Bosqueren (1983:135) lanean aipatua.

²¹⁵ "Un desarrollo corresponde a una determinación gramatical que implica una función oracional específica del término primario. Así, por ejemplo: (...) *rojo* + función epíteto → *el rojo* (...). Como se ve, un desarrollo implica siempre un cambio de la categoría verbal del término primario desarrollado (un sustantivo se vuelve verbo o adjetivo, un verbo se vuelve adjetivo o sustantivo, et.)". (1981₂:179).

²¹⁶ Eta katalanez ere antzeratsu gertatzen dela aitortzen dute Cabré-Rigau-k (1987₂:33):

"L'aplicació de regles de conversió sintàctiques planteja una qüestió fonamental en les teories de la formació de mots per derivació. Com podem saber que una forma és anterior a una altra?".

²¹⁷ Gramatika Sortzailearen barrutiko ikertzaile batek baino gehiagok (Chomsky-k (1970) berak, urrutirago gabe) arazo honi oinarri abstraktua proposatuz eman zion irtenbidea. Aditza eta izenaren arteko aitziangoaren auziaz Cabré-Rigau (1987₂:32-35) eta bertan jasotzen den Corbin-en (1976) frantsesazko baldintzen kontu-ematea, katalanarentzat baliogabeko gertatzen diren frogak barne.

²¹⁸ Hots, egoera honetakoak:

"A més dels procediments explícites de trans categorització que acabem de presentar, determinades peces lèxiques poden canviar de categoria sense recórrer a elements morfològics o sintàctics formalment explícits, sinó simplement imposant unes determinades condicions als contextos en què han d'aparèixer. És el cas, per exemple, dels adjectius que funcionen com a noms en contextos en què van precedits immediatament per un determinant, o dels noms que funcionen com adjectius situats immediatament per un darrera d'un nom, o dels adjectius en funció d'adverbis darrere verbs...". (Cabré-Rigau 1987₂:32).

²¹⁹ Edozein kasutan, eta arazo beraren errepikapena besterik ez bada ere, hona, oraingoan euskalari baten iritzia:

"Que les mots soient simples, dérivés ou composés, il leur arrive, sans changer de forme, de *changer de catégories*, et même il est souvent difficile en basque de savoir si tel mot est un adjectif pris comme nom ou inversement". (Lafitte 1962:40).

²²⁰ @ ikurrak izenondo moduan soilik erabiliak direla adierazten du, bestela esan, ez dela zertegaiari aditz moduko erabilerarik kausitu.

²²¹ Mitxelaren erabilera zehatza hitz bakunen atalean eskaini dugu.

Guztiak izenak izanez, ez dakigu noraino esan daitekeen kasuotako *-ko* erator-atzizkia den ala gramatika-kategoriaren aldakuntza hutsa gertatu ote den.

Sailkapenean zehar *-ko* erator-atzizkia kontutan hartu da oinarriaren azpikategorizazioko tasunetan eragina bazuelako, gerora sortuko zen eratorrian frogatuz zitekeenez ([*-bizidun*] → [*+bizidun*] bilakatzea, adibidez, edo [*+jarraile*] tasunaren eransketa...); hauetan berriz, ez da horren garbi ikusten gertakizun hori.

Ezin kabitutza dira Azkuek aipatzen zituen *belarritako*, *buruko* edo oinarriak gorputz-atalarekin zerikusia duen eta 'janzkia', 'apaingarria' adiera dutenek osatzen duten sailean, ez zaigu horrela iruditu behinik-behin. Ezin ere 'kolpea' edo (*muturreko*, *zaplasteko*, *beharrondoko*...) adierazten dutenekin batean bildu.

Egia bada ere zenbait kasutan esanahiaren aldetik nolabaiteko zehaztapena badagoela ('hitzaurrea', 'soinuak gorantz edo beherantz egiten duen higidura', 'adjektiboa', kasuetan esate baterako) ez dakigu justu nola islatu beharko litzatekeen hitzotan atzizkiaren azpikategorizazioan.

Hau dela-eta, badaezpadakoa izan arren, atal honetan kokatzea erabaki dugu, gertatzen diren gramatika-kategoriaren aldakuntzek esanahi-ñabardurek (halakorik nozitzen dutenenek) baino irizpide irmoagoak eskaintzen dituztelakoan.

- [*+izena*²²²] → [*+izenlaguna*] → [*+izena*]

atariko, emakumezko, gizonetzko, kideko, segizioko²²³

aialdeko?, atalburuko, bitarteko, (historia aurreko) historia aurreko, izen aldameneko, izen(-)ondoko, oinordeko

- [*+izena*] → [*+adberbioa*] → [*+izenlaguna*] → [*+izena*]

beherako, gorako

Ikusi bezala, izenlagunak sortzeko atzizkiaz ari gara, atzizkiduna izen bilakatzea, izenlagunak eskuinean eraman ohi duen izena desagertzearen ondoriozkoa izanik, aurreko, bitarteko eta enparatuetan gertatu legez, alegia.

13.1.B. IZENONDO-SORTZAILEAK

13.1.B.1. JATORRIZKOAK

-(TAR) (-dar)

1. Lema

-tar, *-ar* eta *-dar* alomorfoak erabili dira. Azkena behin besterik ez da jaso, ezkerretara duen kontsonante albokariaren eraginez.

²²² Hitzaren osamoduari muzin eginik; hots, soila ala eratua den kontutan hartu gabe.

²²³ *-zio* atzizkian bildua.

2. Oinarriaren kategoría eta adiera

$$\begin{bmatrix} +I \\ -arrunta \\ -biziduna \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +Izond \\ +jatorria \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +Izond \\ +jatorria \end{bmatrix}$$

Izenondo-sortzaile den atzizki honezaz baliatueta nabari daiteke gehienetan izen bezala erabili direla eratorriak²²⁴, hizkuntzen deizioak izateak bultzaturik²²⁵. Hau dela-eta, galde daiteke, azpikategorizazioko [+jatorria] tasunaren ondoan (ordez?) ez ote zitekeen egokiago [+hizkera] edo [+mintzoa] edo antzeko zerbait paratzea, baina atzizkiaren ohiko adierari, jatorrizkoari, eutsi nahi izan zaio atzizkiaren beharrezko tasuntzat²²⁶ joz, beste hau, adiera-ñabardura edo hedapena izan daitekeelakoan²²⁷.

- ia + -ar → -iar

armeniar, galiziar-portuges, georgiar, germaniar

- -a + -ar → -ar

dakotar, indi(-)europar²²⁸, indoeuopar

- -ai + -tar → -tar²²⁹

bizkaitar

Hiru hitzek, ordea, ez dute kokaleku jakinik arestiko sailetan:

iraniar (1985a:111), lapurtar²³⁰, nafar

²²⁴ Kataluniar ikertzaileak ere ez omen datoz bat jentilizio direlakoei izen ala izenondo gramatika-kategoria ezartzean, Cabré-Rigau (1987:85).

²²⁵ Oroi -era₃-n esanak.

²²⁶ Oroi lehen tasun-motzez esanak.

²²⁷ Honela, esate baterako, erabakigarri izateko asmorik gabe, ekar daiteke *bizkaitar*z HLEH-k dakartzan bi adieren, popularean jatorrizko-aren eta hizkeraren, lehen testigutzen datak: XV ea. lehenarentzat eta 1901 bigarrenarentzat.

²²⁸ Aztereremuz lekorako pasarteño batean argitzen du Mitxelena norengandik hartu duen deizio hau:

"Hori dela eta, gainerako hizkuntza indieuoparretan ere (Mirandek zerabilen deitura darabilt) saiatu zen Tovar". (1985e:85). Baliteke Miranderen honetan izatea oinarria, nahiz justu molde berekoa ez izan: "Ez-indoeuopar hizkuntza", *Miranderen idazlan hautatuak*, Bilbo, 1976, 217. or.

Erator-oinarriari dagokion aldetik, komeni da zehaztea non-noiz darabiltzan biak:

indo-euopar: (1971e:94). Esana doan bezala, argitaraldi berrian, *indi-euopar* bilakatu.

indoeuopar: (1972b5:114,120 (M),121 bitan,126), (1978a:29 bitan), (1983a:49).

indieuopar: (1985a:112).

Ez da, bestetik, zokoratzea, *indoeuopartzale* (1978a:30); *indoeuopartzte* (1978a:30) eta *indoeuropeista* (1972b4:96) (M) ere aldamentean dituztela.

²²⁹ Lurraldearen izenaren mugatzailea desagertaraziz.

²³⁰ "Dado que *t*, lo mismo que *k*, puede representar no sólo la inicial conservada del último miembro, sino también la final del primero, su valor como indicio para restituir una oclusiva inicial caída queda necesariamente disminuido. En estas condiciones, por otra parte, la descomposición es frecuentemente insegura. ¿Cómo hay que analizar p. ej. *lapurtar* 'labortano' o *zaitoki* (Oih. Prov. 127) 'silla de montar'? Podría tratarse lo mismo de *Laphurdi-tar, *zaldi-toki, que de *Laphurdi-ar, *zaldi-oki". (FHV 1985₃:250).

Lehenak ez dirudi oinarri *Iran* duenik; beharbada, erdal izenondoak²³¹ izan dezake *-i-* horren agerpenarekin zerikusia.

nafaren azalpenak, berriz, hizkuntzaren historian murgiltzea eskatzen duenez eta erabateko iritzirik aurkitu ez dugunez gero, galdera-ikurraz utziko dugu sail honetan azterkizuna²³².

Hemen bilduen kideko beste moduetara osaturiko hizkuntza-hizkeren izenak *-era*₃n jasorik daudenez gero, ez ditugu errepikatuko.

$$\begin{bmatrix} +I \\ -arrunta \\ \pm gizakia \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +Izond \\ +jarraitzailea \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +Izond \\ +jarraitzailea \end{bmatrix}$$

Bi multzo nabarmen, oinarriaren gizaki izaeraren arabera, guztiak izenondo nahiz izen moduan erabiliak:

- kots. + *-tar*

Bloomfield-tar, Marr-tar

- *y* + *-tar*

Chomskytar

Gizakizale ez direnek, ordea —oinarriak leku-izenak diren arren—, ez dute jatorria adierazten, halako lekutan 'sortu, jorraturiko... ikaskizunen jarraileak'²³³ baizik.

²³¹ Era honetako izenondoez:

"Beste batzuetan badirudi ez zaiola ezer kentzen erdal adjektiboari, bukaeran ezartzen zaio euskal atzizkia (*irakiar*, jatorria gaztelaniazko *iraquí* baldin bada; ez, ordea, jatorria gaztelaniazko *iraqués* edo frantsesezko *irakien* balitz). Beraz, oinarria erdal adjektibo batetik hartzen da". (Loinaz 1992).

Oroi, halaber, *ingeleseraz*.

²³² Hitz honen etorkiaz: Caro Baroja (1945:220hh).

Lan honetan, beste teoriarik beste, Oihenartek *Notítan* adieraziriko iritzia irakur daiteke: *naba* + *-ar* "natural de la llanura", Moret-en *naba* + *errinen* aldamenean. Oihenarten ikuspegia gogobetegarriagoa zaiola iruditu zaigu. Auziaz, halaber, Michelena (1989₄:132).

Badirudi, edozein kasutan, ezin pentsa daitekeela lurraldearen izenetik sortua denik bertakoen eta bertakoen hizkuntzaren izena. Itxura guztiz, aldrebeskoa dela gertatua esatera ausartuko ginatke, *Nafarroaren* ondoan, (*G*)*jipuzkoa* eta *Zuberoa* ere (beste leku-izenak beste) hor baitaude. Halaz guztiz, ez dugu honekin aditzera eman nahi, Michelena (1989₄:135) jasotzen duen Azkueren *-(k)oa* 'lurraldea' adierako atzizkiaren izaera beste gabe ontzat eman behar denik (*Aezkera*, 8 aipatzen du Mitxelena. 1934ko Larramendiren *Corografiari* eskainian ere gauza bera dio Azkuek).

(*G*)*jipuzkoaren* berri izateko, *jipuzkerara* igortzen dugu.

Berritri irakurri ahal izan ditugu *Orotariko Euskal Hitzegia* oratzen dabilztan kideetariko Seguirolaren (1993) hitzak, gure uste honen irizgarri:

"Nik uste diat —eta ez nauk luzatuko esplikatzén— *nafar*-etik sortu dela *Nafarroa*, hala nola sortu baitira *jipuz*-etik *Gipuzkoa* eta *aetz*-etik *Aezkoa*".

²³³ Adiera-bereizkuntza hau egina zuen Ithurryk *-TAR* bi multzotan banatuz: "Dérivation à l'aide des noms communs et des adjectifs primitifs" sailean "La terminasion *tar* ajoutée au nominatif indéfini d'un nom signifie partisan de ce nom. Ex: (...) *herritar*, qui est du même pays", batetik eta "Dérivation à l'aide des noms propres de personnes et des noms de lieu" delakoan:

"1° La terminasion *tar*, ajoutée à un nom propre de personne, signifie partisan de cette personne. Ex: (...) *Karlostar*, partisan de Carlos". (1979:436hh).

Azkaratek (1992:211,212) adjektibo erreferentzialak ordaintzeko *-tar*, eta neurri apalagoan *-ko*, atzizkiak baliatzen dituela Larramendik azpimarratzen du.

- *-a + -ar*

Pragar

- *-e + -tar*

Kopenhagetar

- *-l + -dar*

Port-Royaldar

Bigarren azpikategorizazioan bilduak, eratorpena eta elkarketaren artekotzat hartu *zalez* osatuen kide izan daitezke: Chomskytar $\approx$ *chomskizale* batetik, eta *-ko* atzizkiak baliaturiko *Pragako* eta sailekoak, bestetik.

13.1.B.2. 'JOERA-ZALETASUNA' ADIERAZTEN DUTENAK

-KOI

1. Lema

Bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\begin{bmatrix} +I \\ +konkretua \\ +biziduna \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +Izond \\ +joera \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +Izond \\ +joera \end{bmatrix}$$

herrikoi

Izenondo berriaren ezkerretara doan izena biziduna izatea ohikoagoa den arren, hemengo erabileran hitz-mota bat da ezaugarritzen duena: *hitz herrikoa*²³⁴, *kultur hitzari* aurkajarriz, hain justu. Ez dirudi, haatik, zentzuz kontrakoa 'herri' [+bizidun] moduan, hots 'populu' moduan, hartzeak. Hortara, azpikategorizazioan, izenondoaren ezkerreko izenak [+biziduna] tasuna eraman beharra duela erantsi beharko litzaioke.

-KARI₂, -ari

1. Lema

²³⁴ "Erantzun ere daiteke kultur hitzak eta hitz herrikoiak ez daudela elkarrengandik hain saihestuak non batzuetarik besteetara pasatzeko zubirik ez den". (1979g:183).

Zalantzas bada ere, *-kari* izen-sortzaitetik banandurik kokatuko da hemen bildua. *-ari* atzizkiduna da jaso den bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\left[\begin{array}{c} +\text{aditzoia} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{c} +\text{atzizkia} \\ +\text{Izond} \\ +\text{joeira} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{c} +\text{Izond} \\ +\text{joeira} \end{array} \right]$$

irristari

‘irristatzeko erraztasuna duena’, ‘irristatzeko joera duena’ adieraziko luke, hots-mota bat zehazten duen honek²³⁵.

Arestikoan zehaztu bezala, atzizkiaren azpikategorizazioko [+biziduna] tasuna ezkerretara daraman izenari lotu ohi zaio; kasu honetan, haatik, ez da halako eskakizunik betetzen eratorriaren izaerari begira.

-KOR

1. Lema

Bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\left[\begin{array}{c} +\text{aditzoia} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{c} +\text{atzizkia} \\ +\text{Izond} \\ +\text{erraztasuna} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{c} +\text{Izond} \\ +\text{erraztasuna} \end{array} \right]$$

adierazkor, aldakor, emankor, iragankor, (iraukor]) iraukor²³⁶

Azpikategorizazio hau nekez onartzen du orokor²³⁷ izenondoak.

Hitz hau dela eta, zenbait ohar-zertzelada paperera daitezke:

-Ez Azkuek ez Lhandek hiztegieta jasotzen dute, bai ordea, Bera-Lopez Mendizabal hiztegiileek hagitz antzeko dirudien *orokar*, ‘católico, universal’ erdal ordainez aldatuz.

²³⁵ “Eta hots irristari horiek aurretik daramaten *ñ* bustiak edo biguinak irents ditzakeela: irestea legezko zela esatera ere ausartuko nintzateke. Nafarroako eta bestetango erdaraz legezko zen bezalatsu”. (1983d:123).

²³⁶ Bikote honen gainekoak, hiztegiaren itsaskinean.

²³⁷ Hiru bider dabil Mitxelenak, hiruretan ezkerretara *teoria* eta *hizkuntzalaritza* izenak dituela (1972b4:73 bitan), (1985d:80). Lehiakide duen *orotari*ko, berriz, behin: (1985d:80); hau da, arestiko *orokor* horren orrialde berean, hain zuzen ere.

-Azkuek (1923-25:229) *-oro (-ero, -aro)* atzizki aditzondo-sortzailea beregain bilakatu-
tzat dauka.

-kor atzizkiak adierazten duen 'erraztasuna', 'isuria' ez zaio oso garbi antzematen azter-
gai dugun hitzari, Villasanteren hipotesia gora-behera²³⁸.

-Ildo beretik, Azkaratek (1991:77) Morfologia Sortzailearen bidetik *-kor* eta *-garri* atziz-
kien arteko aldea azaltzeko ematen duen argumentu-egituraren kokaleku gaitza luke:

$izond [+aditzoina + -kor]_{izond} / iz [+Subj, +Jasailea]_{iz}$ —

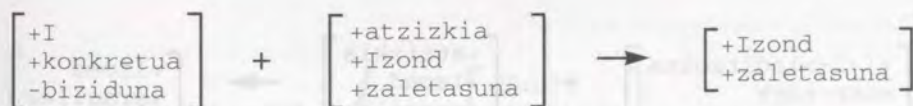
Edozein kasutan, oinarria aditzoin ez lukeen bakarra litzateke²³⁹, ez duela zer izan aditza
beti oinarria Azkuek (1923-25:147) eta Villasantek (1974:104) zehazten dutela aurrean izan
behar bada ere.

-BERA

1. Lema

Bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

etimologibera(tasun)

Atzizki erabatekotzat jotzea debeku gabea ez bada ere, badirudi eratorbidean elkarketan
baino leku erosoagoa duela adiera honez hornituriko *-bera* honek²⁴⁰.

Bestetik, azalean utzi behar da ez dela izenondoa aztergaian topatua, izenondo berrera-
ria baizik.

Adieraren aldetik, ez dirudi honen eta *zaledunen* artean alde larriegirik dagoenik; bestela
esan, Mitxelenagan ikusi ez dugun *etimologizaletasun* pare-parean jar dakiokela ematen du.

Azkuek (1923-25:136-138) atzizki moduan erabiliriko *-bera* eta *-(k)oren* artean, lehena,
"naturalmente propenso a... pasiones animales" eta bigarrena "... a pasiones racionales"
bereizkuntza ikusten du. Guk ez dugu jasoriko adibide bakar honetan halakorik antzematen.

-koi ere izan dezake aldamenen, baina oinarriaren azpikategorizazioari begira antzeman
daiteke hark izen bizidunak eskakizun bide dituen bitartean honek ez duela halako mugarik.

3. Hots-aldaketak

- *-ia* → *i* : *etimologi*

²³⁸ "Orokor (y la variante Orokar) parece provenir de Oro + kor = propenso al todo, Universal". (1974:105).

²³⁹ Villasantek (1974:104) *formaciones neológicas* direlaketat dauzkan *baikor* eta *ezkoren* bidetik sortua?

²⁴⁰ Halaxe diote Villasantek (1974:65) eta LEF batzordeak (LEF-3 1991:121).

Hitz elkartuen artean berriz aipatuko da, halaz ere.

4. Atzizki-metaketa

Eskuineranzko hedatzea onartzen du.

- [+izena] -> [+izenondoa] -> [+izena]

13.1.B.3. 'GAITASUNA' ADIERAKOAK

-GARRI

1. Lema²⁴¹

Bakarra paratuko den arren, Cabré-Rigau-k (1987₂:91) *-dor* atzizki katalanarentzako [-agentiu] tasunean funtsatuz proposaturiko *-dor₁/-dor₂* bereizkuntza bera ere proposa daitekeela dirudi euskal *-garrirentzat*, *-garri₁* eta *-garri₂* bananduz, egile edo eragiletasunaren arabera.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$\left[\begin{array}{l} +(+I\rightarrow)\text{aditzoia} \\ +\text{nor-nork} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{l} +\text{atzizkia} \\ +\text{Izond} \\ +\text{eragilea} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +\text{Izond} \\ +\text{eragilea} \end{array} \right]$$

bereizgarri (iz.²⁴²), berezgarri (iz.), lagungarri (iz.)

$$\left[\begin{array}{l} +\text{aditzoia} \\ +\text{nor-nork} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{l} +\text{atzizkia} \\ +\text{Izond} \\ +\text{daitekeena}/ \\ \text{merezi duena} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +\text{Izond} \\ +\text{daitekeena}/ \\ \text{merezi duena} \end{array} \right]$$

adierazgarri²⁴³, entzungarri²⁴⁴, ulergarri²⁴⁵

²⁴¹ Atzizki honezaz, bereziki Azkarate (1990a).

²⁴² Parentesi artean zehazten da izen moduan ere erabili denean. Azken hauek izen-sortzaileen artean ikusi dira.

²⁴³ "Eta intuizio honek hitzen bitartez adierazgarri bihurtzen den momentutik bakarrik izango du balio". (1972b0:25).

²⁴⁴ "Honela, denboraren buruan lotuz doa seinale entzungarri batzu (*ogi*, esaterako) janari mota bati, eta egiaztatuz [Jat. *egiztatuz*] ere doa bere ekintzek batzutan saria jasotzen dutela eta beste batzutan ez". (1972b4:74).

"Sintaxiak alde batetik fonetikazko interpretazioa egokitzen dio [sic] [Jat. *dion*] konponente bat du. Beroni eskerrak azpiko egitura entzungarri bihur dezakegu". (1972b4:81).

"Neronek ere lehen ingelesez zihardutenean zaunkaka ari zirela uste nuen, baina orain oso hizkera egoki eta entzungarria derizat". (1972b5:123).

Ik. argitaraldiezko itsaskina.

²⁴⁵ "Diogun bidenabar gramatikala edo formala izatea, eta zentzuzkoa edo ulergarria ez dela gauza bera". (1972b4:79).

Egun nahasiturri bilakatu den atzizki honezaz baliatueta ikus daiteke (1972b5:123)-ko entzungarrik soilik gordetzen duela 'entzutea merezi duena' edo horren tankerako ulermodu zaharra²⁴⁶, zabal esanda; beste guztietan 'adieraz daitekeena', 'entzun daitekeena' edo 'uler daitekeena' dira adiera-ñabardurak.

Halakoetan izenondoaren ezkerreko izenak aditzoinaren objektua, jasailea argumentu-egituran biltzen du. (Azkarate 1991:78).

Puntu honetan ikusi berriak, haatik, Mitxelenaren erabilera orotarikoa desitxura dezakeelakoan, komeni da *-garrik* [+jasailea] edo [+daitekeena] adiera-ñabardura duten forma lehia-kideen berri laburra ematea.

Ezer baino lehen, gogoan izan behar da *-garri* atzizkiak eratorriak izen moduan erabili direnean (adiera aktiboa dutenak, alegia) beste sailean kokatu direla eta hauen ugaria baztertzekoa ez dela.

Honenbestez aipa daitezke honakook:

- *adierazgarri / adierazkor*.

Hau da Azkaratek (1991:77) Morfologia Sortzailearen bidetik proposaturiko bion arteko aldearen azalpenaren zehaztapena²⁴⁷

izond[+aditzoina + *-kor*]_{izond} / iz [+Subj
+Jasailea] iz. _____

izond[+aditzoina + *-garri*]_{izond} / iz [+Subj
+Jasailea] iz. _____

Ikusten den bezala, izenondoaren ezkerreko izenak aditzoinaren subjektu ala objektuaren eginkizuna betetzearen baitan legoke atzizkion arteko aukeraren funtsa.

- *ulergarri / ulerterraz*²⁴⁸.

• *kontagai*, eratorpen eta elkarketaren artekotzat joak ere baluke hemen tokia. Mitxelenak berak paratzen dio aldamenen parafrasi argigarria:

²⁴⁶ Azkarateren (1990a) lanean irakur daitezke autore zaharren erabilera eta geroagoko berrikuntzen testigutzak. Halere, esan behar da Larramendik ere beste 'daitekeena' balioaz darabilela zehazten duela euskaltzainak.

²⁴⁷ 'Eragilea' adieraren jabe direnentzat berriz, honakoa proposatzen du:

izond[+aditzoina + *-garri*]_{izond} / iz [+Subj
+Jasailea] iz. _____

²⁴⁸ Hiztegia ikus daitezke Mitxelenak berak emaniko *batkor* = *batu-erraz* adierakideak, non 'jasailea' adiera *-kor* atzizkiak gauzatua dagoen.

Esate baterako, *the boy* izena kontagai dela, konta daitekeena, alegia: *mutil bat, mutil bi...* (1972b1:30).

• *-t(z)eko* egituraz baliatuz

aztertzeke, itxuraldatzeke, onartzeke, onesteko, pairatzeke, sortzeke

-kizun ondoren aztertuko den atzizkia ere uler daiteke, modu batean [+daitekeena] tasunaren jabe bailitzan, arestikoak bezain argi ez badago ere. Arrazoia, ikusiko den legez, atributu-sintagmetan ez baina predikatuetan izatean erabilesparria egon daiteke. Sintaxi-kontua da, antza, murrizten duena.

Esanagatik, beraz, egiazta daiteke, [+daitekeena] adiera adjektiboen bitartez eman behar izanez gero, modu bat baino gehiago dituela euskarak eskumenean, edo hobeto esan, Mitxele-nak, izan ez ezik, mamitu ere dituela.

-KIZUN₂

1. Lema

Bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$[+aditzoina] + \left[\begin{array}{l} +atzizkia \\ +Izond \\ +etork./daitekeena \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +Izond \\ +etork./daitekeena \end{array} \right]$$

gertakizun, hautakizun²⁴⁹

Izenondotzat jo diren hauen berezitasuna izen-sintagmaren barneko izenaren eskuinean joan ezina da; honen kariatz, beste izenondo arruntak ez bezalakotzat jo daitezke²⁵⁰.

Predikatu-sintagmetan erabili dira²⁵¹.

Gertakari honexek, hain zuzen ere, ematen du bide atzizki honek Morfologia Sortzailearen funtsezko hastapen bat kolokan ez ote duen jartzen pentsatzeko: hitz-eraketaren ondorioz-

²⁴⁹ Izen moduan ere erabiliak.

²⁵⁰ Halaz ere, erabilera berezitukoaren artean kokatu ez den atzizki hau duen forma eratorriaren erabilera bitxia nabarmen daiteke:

"Hitz horrek, hona erraz gezurtakizun den ustekaria, ez du gehienbat —sekula ez duela esaten ez naiz ausartzen— "aragizko" kutsurik". (1984b:31).

Lehen begi-kolpean ez dirudi elkarren ondoan dauden horko bi elementu uztarerrazak direnik: *erraz* eta *gezurtakizun*, hain justu; halakorik aditzera eman nahi izanez gero "erraz gezurta daitekeen" edo antzeko zerbait paratzea askozaz ere ohikoagoa bailitzateke. Gure ustez, Mitxelenak 'daitekeen' adieraren ordainak emateko saio gisakoa egiten du hemen, *-garri*₂ ('jasaillea')-ren, eta *posibleren* erabilera neurrigabeari nolabaiteko hesiak paratzearen eta euskarak bestelako aukerak ernamuinean izan ditzakeela azalean uzteko asmoz, sortuaren ordezt, lasai asko jar baitzezakeen "gezurtarrak" beste gabe.

Alde honetatik, beraz, hemengo *gezurtakizun* hau asmo baten idigarri begitantzen zaigu: hitz-eraketan (zentzu zabalean) bideak urratu nahiaren seinale eta ondorengoei pentsakizun gerta dakien.

²⁵¹ "(1)Michelena adierete que en Axular las formas en (*kizun* son predicativas, no atributivas. Así dirá *hau barkakizun da o barkakizun den gauza*, pero no *bekatu barkakizuna; urrikalkizun diren bekatariak*, pero no *bekatari urrikalkizunak*". (Villasante 1974:103).

ko sorkariak, lexiko-kategoria nagusietakoa izan beharra, alegia. Jasoagatik ikusten baita sorkaria nekez baino ez dela izenondoen artean kabitzen; bestela esan, ez dela benetako eta erabateko izenondo, horren lekuko, oin-oharrean jasotzen den erabilera berezia.

Irtenbiderik ez eta, azuia paperean landaturik uzten dugu, ez baitugu uste ardatz darabilgun azterbidearen burubideetan toki eroserik ez izategatik, kasu honetan bederen, atzizki izaera (erator-atzizki izaera, zehazkiago esan) hankaz gora irauli behar denik.

Adierari dagokionez, 'etorkizunean zertuko dena', '-t(z)eko dagoena' litzateke estuenik lotuko litzaiokeena; hau dela-eta, hauen ordain erabili ez den baina bestetan baliatzen duen *-t(z)eko* izan dezake kideko.

13.1.B.4. 'JABEGOA' ADIERAKOAK

-DUN (-tun)

1. *Lema*

Azkue (1923-25:152,153) bi sailetan bananduta ematen ditu Villasantek (1974:67) eta Azkaratek (1991:79) atzizki bakarraren alomorfoztat dauzkatenok.

Leherkari ahoskabez hasten den bakarra, ezkerreko txistukariaren eraginez azal daitekeena da.

LEF batzordeari (*LEF-3* (1991:35), *LEF-4* (1992:64)) jarraiki, hitz elkartu sintetiko erroren artean ere aipatuko dira hemen bilduok.

2. *Oinarriaren kategoria eta adiera*²⁵²

Atzizki bilakatuaren etorkiak (*duenen* laburdurak (Azkue (1923-25:153), Villasante (1974:67), *FHV* (1985₃:412), Azkarate (1991:79)) baldintzatzen du oinarriaren izaera: izena, izen-multzoa, izen-sintagma izan ditzake oinarri (*EGLU-I(Er.)* (1987:53), *LEF-3* (1991:35)). Honela:

• izena oinarri

araudun, argumentudun, arimadun, artikuludun, artzizkidun, azentudun, azkendun, bizidun, erdaldun²⁵³, euskaldun, gangardun, hiztun²⁵⁴, markadun

• izen-multzoa oinarri

azentu "luze" dun

²⁵² Ikus *-ko* izenondo-sortzailea.

²⁵³ *Bizidun*, *erdaldun*, *euskaldun* eta *hiztun* (azkena ia beti) batik-bat izen moduan darabiltza.

²⁵⁴ "Tampoco *iztun* y *poztun* antes citados vienen de este posesivo *dun*. Al aplicarse este sufijo a consonantes dobles *ts* y *tz* no sigue la ley general fonética de que una supresión engendra permutación, dado que sea permutable el fonema contiguo al suprimirlo. Al chocar *dun* con vocablos como *ats* hedor (...) desaparece la *t* de estos digamas [sic] *ts* y *tz*, pero *dun* no se convierte en *tun*, sino que decimos con el pueblo *asdun* hediondo (...) etc., etc. ¿Vendrá esto, de que la ley fonética antes citada es de época anterior a la probable evolución de la flexión verbal *duen* (*duan*, *duun*, *dun*) "que tiene" al derivativo *-dun*, de *afainadunen emakumea* a *afaindun emakumea* (mujer que tiene peces)? Tal vez". (Azkue 1923-25:152).

Azkenak —*EGLU-I(Er.)*-aren aburuari jarraiki— ohiko ez litzatekeen atzizki-eransketa erakusten du, antza:

Honelako egitura [“iz. + izond.”, alegia] duten izen multzoekin badirudi ez dela *-dun* atzizkia ibiltzen, ez eta forma konposaturik ere. Badira, halere, kontrako zenbait adibide, hala nola, teiltatu gorridun etxea, leiho gorridun txabola eta antzekoak entzuten baitira. (*EGLU-I(Er.)* 1987:53).

Gainera, [+bizidun] tasunik²⁵⁵, nekez ondora dakioke.

- zenbatzailedun izen-sintagma oinarri

bisilabadun

-KO

1. Lema

Atzizkiak bereizteko erabili den notazioa (*-ki₁*, *-ki₂*...) ez da hemen erabili ez delako garbi ikusten zenbatetaraino jo daitezkeen atzizki desberdintzat hemengo hau eta ikusiriko beste *-ko* atzizkiak (Azkarate (1991:79)).

Maiz lehian²⁵⁶ ageri diren *-dun* ikusi berria eta hemengo *-ko* hau uztartzen dituen arrazoietako bat oinarriaren izaera da, atzizki honek ere, arestikoak bezalaxe, kategoria lexikoetatik goitikoak onartzen baititu²⁵⁷.

Arrazoi hau eta beste (esate baterako, erator-atzizkiek eskueran duten hurrenez hurren metatzea²⁵⁸ ezinezkoa zaio *-ko* honi)²⁵⁹ direla-eta, benetako erator-atzizkitzat²⁶⁰ jo behar ote den auzitan dagoela dirudi:

Emankortasun-kontuak alde batera utzirik, izenlagun kalifikatzaileak sortzen dituen *-ko* ez zaio kategoria lexikalari lotzen, goragoko kategoria bati baino. Eta, nahiz izenondoen pareko funtzioa duen kategoria osatu, izenondoarekin koordinazioan ere ager daitekeena (*bibotz onekoa eta sotila*), ez du ondoren edozein izenondok onartzen duen erator-atzizkia hartzen: *sotiltasun* vs. **bibotz onekotasun*. Ez da, beraz, *-tasun*, *-keria* etab. bezalako erator-atzizkia. (Altuna-Azkarate 1992:105).

Halarik ere, hemen kokatzea hobetsi da arestiko atzizkiarekiko hurbiltasuna dela medio.

²⁵⁵ “Gure gaitasunaren arabera, behintzat (nahiz mendebaldeko erabilera islada dezakeen eta ez ekialdekoa), izena bizigabea denean errazago litzateke *-ko* aukeratzea (*lau langako atea, bi gorringoko arrautza*...); izen hori biziduna denean, aldiz, *-dun* atzizkiak baliatuko ginatkeela iruditzen zaigu (*buruko ile luzedunak, elurrezko esku zuridun*)”. (Altuna-Azkarate 1992:110).

²⁵⁶ Auzi hau aztertzen dute bereziki Altuna-Azkarate euskaltzainek.

²⁵⁷ Lehen ere izan dugu arazo hau hizpidean.

²⁵⁸ Coseriu-ren (1968 (1981:179-181)) hitzetan *desarrollo* litzatekeena.

²⁵⁹ Altuna-Azkarate euskaltzainen lanean puntuz puntu zehaztuak.

²⁶⁰ Gogora ekar daitezke Trask-en (1985:171-172) “*-ko* deribazionala”, Mitxelenaren (1986c:173) edo *EGLU-I(Er.)*-ren (1987) “erator-atzizkia” deizioak.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

Esan bezala, multzo honetan sartuek amankomunean dute izena gune duen goragoko sintaxi-egiturari *-ko* eranstea. Hemen kokatzen dira Trask-ek (1985:165) eta *EGLU-I(Er.)*-k (1987:48-60) bananduriko “Izen-multzoa + *-ko*”²⁶¹ eta “Zenbatzailea + izena + (izenondoa) + *-ko*”²⁶². Guztiak, “(Zenbatzailea) + izena + (izenondoa) + *-ko*” egiturapean bil daitezke.

• izena + *-ko*

antzeko, behe mailako, dudako, duda-mudako, eiteko, ezpaiko, ofiziotiko, ohiko²⁶³, (erromantze) etorkiko

Gisa honetako izenlagun kalifikatzaileen oinarrian dagoen izenak [+abstraktua] tasuna izan ohi duela aipatzen da (Altube (1929:§208-§226), *EGLU-I(Er.)* (1987:52)), [-abstraktua] diren kalifikatzaileak *-dun* atzizkia eta izenondo soilarena egiten dutenek (kalifikatzaile ez direnek), berriz, *-ko* hartzen dute.

Arau honi lotzen ez zaizkion adibideak ez dira falta, ordea²⁶⁴.

Nolanahi dela ere ‘Eutezko’ adiera dela nagusi esan daiteke.

• izena + izenondoa + *-ko*²⁶⁵

adiera bakarreko, adiera berdineko, hizkuntza bakarreko, letra bakarreko, muga gabeko, zentzu berdintsuko, zentzu bereko

eta *azentudunek* kontrako aldetik duen *gabe*²⁶⁶ osagaiaz osaturiko azentu gabeko ere aipatu beharko litzateke.

Altubek (1929) eginiko eskabidea —izenak [+abstraktua] izan beharrekoa, alegia—, eskuarki betetzen dela esan daiteke, kasu batean ez beste guztietan: *letra*.

Ez da hemen jaso *-dun* darabilen pareko egiturarik.

• Zenbatzailea + izena + *-ko*²⁶⁷

bi arpegitako, bigarren graduko (bihurgune²⁶⁸), erregela biko (gramatika), erro bateko, hiru silabako, lau silabako, lehen mailako (ekuazio)

²⁶¹ “Eskema honen barnean ager dakizkiguke, alde batean, izena, izenlaguna edo izenondoa. Zenbatzaile zehaztua edo zehaztugabea ere bai. Bestaldean izanen ditugu izena eta *-ko* atzizkia eta bi hauen artean, aukeran, graduatzailea eta izenondoa”. (*EGLU-I(Er.)* 1987:52).

²⁶² “Aurreko izenlagun deskribatzaileetan ez bezala, izenlagungai den izen multzoan zenbatzaileak agertzen ez bada, nahiz zenbatzaile hori zehaztua edo zehaztugabea izan, eskuarki *-ko* erator atzizkia hartuko da izen multzo hori izenlagun kalifikatzaile bihurtzeko”. (*EGLU-I(Er.)* 1987:56).

²⁶³ Perifrasi-multzoen artean aditz modalak osatzeko elementu (*EGLU-II* 1987:462) honen oinarrian *ohi* izena dagoela esan al daiteke?

“... *eun* ‘cien’, cf. *ehun*; cf. *oi* ‘costumbre’, or. *ohi*”. (*FHV* 1985₃:116).

²⁶⁴ “(24) Lafon, Système I, 473 ss. y 491 ss. No han perdido, sin embargo, la aspiración determinantes adverbiales, **nombres en su origen**, como *ahal*, *ohi*, *othe*”. (*FHV* 1985₃:214). (Beltz. gureak).

²⁶⁵ *-dun* atzizkiari eskainian *arimadun*, *bizidun*, irakur daitezke, besteak beste.

²⁶⁶ *EGLU-I(Er.)* (1987:52), “Izen-Multzoa + *-ko*”.

Izen-multzoa oinarri hartzearen desegokitasunaz: De Rijk (1988). Izen-sintagma mugagabeaz, berriz *EGLU-I(Er.)* (1985:133-34).

²⁶⁷ *gabez* osatuz: *LEF-3* (1991:133-137). Ikus hemengo hitz elkartuen atala.

²⁶⁸ Labur-beharrez hurrenkera honetan ematen dugu, izenburua kasu guztietan betetzen ez den arren.

²⁶⁹ Parentesi artean zehazten dira eskuinean darमतatzen izenak, sintaxi-egituretan osorik aipatuko diren moduan. Multzo honetako guztiei halakorik ez paratzea honako arrazoiari zor zaio: beste adjektiboek, berez, bere bakarrean, bereziztatuz jotzeko beste diruditen ez bezalakoak direla hauek, hau da, *bigarren graduko*, *erregela biko*, eskuinean darमतaten izenik gabe, nekezago adituko liratekeela. Halarik ere hemen kokatu dira, goragoko egituretan halako azterketa zehatzailek egingo ez delako eta honenbestez osagaien taxu horrek inon islarik izango ez lukeelako.

EGLU-I(Er.)-k (1987:56) esaniko bidekoak liratekeelarik ere, ez da ahantzi behar lehen-
go *bisilabadun* ere hor dagoela, aurkez aurk²⁶⁹.

Bestetik, gogoan hartzekoa litzateke *EGLU-I(Er.)-k* (1987:57) eta Altunak eta Azkaratek
ikusiarren ildotik bi arpegitako, *-tako-z* osatua, *EGLU-I-k* ematen dituen Axular, Etxepare eta
Duvoisinen parekoa litzatekeela²⁷⁰.

Arestikoez zenbatzaile zehaztua dute, aldiz, ondoren aipatuko dena zehaztugabeaz eratu-
da.

hizkuntza askotako

Bidezkoa dirudi *-dun* eta *-ko*, baliokide daitezkeen bi atzizkioz baliatuak erkatzeak²⁷¹:

Izen-multzoa oinarri dutenetan nabari da *-ko* atzizkia hiru eraikuntzatan erabili dela;
-dun atzizkiak osaturiko bakarra dago, *bisilabadun*²⁷², alegia.

Adieraren aldetik, guztiek 'jabegoa', zabal hartuta, adieraziko lukete.

13.1.C. ADITZAK SORTZEKO ATZIZKIAK

-TU 273

1. Lema

-tu, -du, -(z)tatu, -katu.

-du, sudurkari eta albokarien (kontsonante ozenen) eskuinean *-tuk* hartzen duen aldagai
ahostuna izanik, *-(z)tatuk* eta *-katuk* sor dezakete galdea, *-turen* alomorfo soil ala atzizki des-
berdintzat, Villasantek (1974) sailkatu bezala, jo beharrazkoa, alegia.

Oinarriaren araberako sailkapenera igaro aurretik, halere, argitu nahi da multzo berezi
batean bildu direla aditz osorik mailegatu uste direnak (mailegatzearen garaia kontutan hartu
gabe).

Banantze honek, batik-bat, egokitzapen-motaren adierazgarri izan daitezkeen ustean du
arrazoia.

Ez dira azken atal berezi horretan kokatu, guztiarekin ere, balizko oinarriak (etorkia etor-

²⁶⁹ Amurizak (1974:89) proposaturiko *lau-hortzdun*, *lau-zangodun* eta era honetakoen bidetik.

²⁷⁰ Ahozko hizkerako adibide bat ere gainera dakieke aipatuei. Azkuek (*Cancionero Popular Vasco* 396 or., 496. kantua) Erreterian jasori-
ko kanta batean honakoa entzun daiteke (ortografia eguneratuaz):

"Bost hogeitatu duntzeilatxo bat ohean daukat gaixorik. Oilo bat ere hil diot baina ez dauka mejoriarik, beste bat ere hilen
nioke jaiki ez baledi ohetik". (Beltz. gurea).

²⁷¹ Zenbait erdal aurrizkiren zenbait euskal ordainak aztertzean berriz aipatuko dira.

²⁷² "Alde honetatik Amuriza (1974)-k erdal *bi-, tri-, cuatri-* aurrizkiak ordezkatzeko (...) proposatzen dituen *bi-silabadun*, *bi-orridun...* *-ko*
atzizkiak jatorrago ez ote liratekeen ikusi beharko genuke. Hala ematen ditu Mugica (1973)-k, *-dun (-ko-ren* ondoan) zenbaitetan azaltzen
bada ere *letra biko, zati-biko 'bimembre'...*". (Azkarate 1991:80).

²⁷³ Aditz-sortzeak eratorpenean kokatzeko duen eskubideaz:

"Però la derivació és una relació entre arrels i per tant tanta conversió hi ha en l'anglès a *taste - to taste* com en català a *tast - tastar*".
(Mascaró 1986:15).

ki) euskaraz ere erabiltzen direla nabaritu zaienak: istudiatu, kontatu, miratu, partitu, seinalatu, xinpletu...

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$a. [+I/+Izond] + \left[\begin{array}{l} +atzizkia \\ +part burutua \end{array} \right] \rightarrow [+part burutua]$$

• -tu

• izena oinarri

aipatu²⁷⁴, aiatu (1959a:130 bitan), (1961a:55)²⁷⁵, aldatu (eta eskuinean osagai hau duten aditz elkartuok: formaldatu, itxuraldatu, lekualdatu, letraldatu, tokialdatu), argitu²⁷⁶, asma-tu, azpimarkatu, azpimarratu, baztertu, burutu, deitu, eratu, frogatu, funtsatu, galdatu, gal-detu²⁷⁷, gatzatu, gauzatu, gorpuztu, gurutzatu, hizketatu, hondatu, inprentatu (1961a:52), (1983d:119,121), istudiatu(?²⁷⁸), itxuratu, izkribatu(?), jokatu, jorratu, kateatu, kontatu(?), letreiatu(?²⁷⁹), mailebatu, mailegatu²⁸⁰, mamitu, markatu, mintzatu, miratu, moldatu, mugarritu, mugatu, nagusitu²⁸¹, oinarritu, ordenatu²⁸², partitu(?), puskaru, seinalatu(?), tan-keratu, tajutu, taxutu²⁸³, trukatu, txertatu (1972b2:40), (1979g:174), (1983d:117), (1985b:185), uztartu, xedatu, xertatu (1972b4:90) (M), zatitu

• izenondoa oinarri

bihurtu, egokitu²⁸⁴, eraberritu (ad.elk.²⁸⁵), finkatu, garaitu, garbitu, indargabetu (ad.elk.)²⁸⁶, itxuragabetu (ad.elk.), itxuragaiztotu]] (ad.elk.), itxuratxar-

²⁷⁴ Ehun eta laurogeita lautan.

²⁷⁵ "or. *aip(h)atu* 'mencionado' (>a.-nav. *aifatu*, por disimilación en el modo de articulación), occid. *aiatu*, derivado de *aita* 'padre' (FS): *Via Domitia* 4 (1957), 195. Debo a Nils M. Holmer el paralelo del inglés *to father on, upon*, 'achacar, imputar, atribuir'". (FHV 1985₃:258).

Eta aurrerago:

"Del común *aita* 'padre' (...) sale también el denominativo *aiphatu* 'mencionado' en los dialectos septentrionales (sul. *aiphätü*". (FHV 1985₃:409).

²⁷⁶ Ala *argi* izenondotik abiatu beharra dago, horrela eraturiko aditzek ohiko duten irakurrerarekiko hurbiltasuna dela medio: 'argi (izond.) bihurtu'?

²⁷⁷ Ik. argitaraldiezko itsaskina.

²⁷⁸ Galdera-ikurra eskuinean eramateko arrazoia izenetik eratorririko aditzak ala aditz osoak egokitu ote diren garbi ez ikustean datza.

²⁷⁹ HLEH-n hitz honen lehen agerpena 1571an zehazturik dago.

Testamentu berria. Kalendrea. Abe lanaren autore honengan "eia" ('ea') eta irakur daitezkeenez gero, pentsa ote daiteke bi bokalen arteko soinu hori erdibideko hotsa (*hiatusstilgend*) dela?

Bokalen gertakizun hauezz: Irigoien (1988).

²⁸⁰ Azken bikote honen moldezko heldulekuak aurreko kapituluan eman ditugu.

²⁸¹ Ikus *argituri* eginiko oharra.

²⁸² Euskaltzaindiaren (1975) zerrendakoa.

²⁸³ Bikote hau argitaraldiezko itsaskinean kokatu da.

²⁸⁴ -ki Michelinaren FHV (1985₃:232) esanetan, aspaldiko atzizki partizipio-sortzaile ihartua luke hemengo *egoki* egun izenondo gisa darabilgunak. Beraz, *egokitik* bi partizipio-marka metaturik lituzke.

²⁸⁵ "ad.elk."= aditz elkartua.

²⁸⁶ Aditz elkartuen artean kokatuko ditugu hau eta hurrengoa, *indar + gabetu*... hobetsiz, baina ez zaigu ezinezko iruditzen *indargabe*, *itxuragabe* izenondoak izatea aditz bilakatuak.

tu (ad.elk.), laburtu, luzatu, murriztu, osatu, prestatu, trebatu, xehatu (1972b4:82), (1983a:66), (1983e:126), xinpletu, zehatu (1978c:169), zehaztu

• -du

• izena oinarri

azaldu, landu

• izenondoa oinarri

ahuldu, bakandu, bakundu, berdindu, desberdindu²⁸⁷, erdaldundu, euskaldundu, makaldu, ondu, soildu, zabaldu

argiagotu

Izenondoa oinarri dutenetan, 'bihurtzea', 'bilakatzea' ñabardura suma daiteke.

b. $[IS + -ra/-gana] + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +part.burutua \end{bmatrix} \rightarrow [+part.burutua]$

alderatu, argitara(tu), bateratu, kaleratu, latineratu

paperera(), plazara()²⁸⁸

Oinarriak adierazten duenera 'joan, eraman...' adieraziz.

c. $[+IS + -z] + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +part.burutua \end{bmatrix} \rightarrow [+part.burutua]$

antzeztu(?), baieztatu, egiaztatu, egiztatu, deuseztatu

-z kasu-marka instrumentalaren osamoduaz Villasantek (1974:127) duen iritzia ez da oso garbi egiaztatzen hemen bilduriko guztietan.

Bana al daitezke antzeztu, egi(a)ztatu, arestiko adieran, apika, beteago kabituko liratekeenak eta baieztatu, deuseztatu beste alde batetik?

• Instrumental markagabea:

gezurtatu, izendatu

d. $adond \begin{bmatrix} iz./ad. + -ka_{adond} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +part.burutua \end{bmatrix} \rightarrow [+part.burutua]$

²⁸⁷ Ezberdindurik ez dugu aztergaietan atzeman.

²⁸⁸ Bi kasuotan ez du Mitxelenak -tu markadunik baliatu. Ik. hiztegiaren sarrera.

ahoskatu, harilkatu, lerrokatu, parekatu, sailkatu²⁸⁹, tartekatuta, zatikatu

Ez da aditza sortzeko oinarrietan oro erabat sumatzen atzizki aditzondo-sortzaileak eransten duen ñabardura.

e. [+zenbatzailea]³⁹⁰ + $\left[\begin{array}{l} +atzizkia \\ +part.burutua \end{array} \right] \rightarrow \left[+part.burutua \right]$

batu, banatu

f. [+izenordaina] + $\left[\begin{array}{l} +atzizkia \\ +part.burutua \end{array} \right] \rightarrow \left[+part.burutua \right]$

elkartu

g. Osorik mailegaturiko aditzak

- bokalen aldakuntzaz²⁹¹ egokituak

deskribatu, inprimatu (1983a:59)²⁹², transkribatu

- kontsonanteen aldakuntzaz egokituak

ametitu, konprenitu

- -zatu

deskulturizatu, formalizatu, jeneralizatu²⁹³

Azken multzo hau bereziki interesgarria dateke, erdal etorkiko izenondo erreferentziala euskaraz ere erabiltzen denez gero²⁹⁴, amaian gertatzen den kontsonante albokariari partizipio-marka zuzenean erantsi eta *-l* + *-tu* $\rightarrow$ *-ldu*, *-turen* leherkari ahoskabea ahostun bilakaztea ekarri baitu egungo euskaran inoiz, *espezialdu*, *formaldu* eta gisakoak sortuz.

Hemen ez da joera horren arrastorik jaso.

²⁸⁹ "kontsonante ozen + leherkari ahoskabe" multzoaz, *FHV* (1985₃:352hh).
Euskaltzaindiak (1975) zerrendatua.

²⁹⁰ Zenbatzaile bakuna nahiz "eratua".

²⁹¹ "Aldakuntza" darabilgu xehetasunetan ez sartzearen.

²⁹² *Inprimatu / inprentatu* aztergaiari bilduriko bikotea dela-eta, Euskaltzaindiak (1986) *inprimaturen* alde egin zuela gogorazi behar da.
HLEH-k Euskaltzaindiak jasoa besterik ez dakar, 1617 dataz hornitua.

²⁹³ Gehi izenondo modu soilean erabileriko *espezializatu*.

²⁹⁴ Aztertzea litzateke noraino eutsi zaion eta noraino galdu den erdal itxurako euskal hitzek duten ñabardura berezia: *espezial*, *formal* (eta *formaldu* $\neq$ *formalizatu*) edo *xelebre*, *zelebre*, *propio*... bezalakoetan, eta honen harian, noraino ez diren *faux amis* direlakoan ildotik berraditzen.

- atzikiaren eransketa soilaz

aplikatu, asimilatu, deklinatu, esplikatu, imitatu, juntatu, kalkulatu, klasifikatu, konparatu²⁹⁵, multiplikatu, planteatu, portatu, postulatu

3. Hots-aldaketak

- -e → -a

aldatu (eta honezaz elkartuak), gurutzatu (?), luzatu, moldatu, seinalatu²⁹⁶, trebatu, trukatu, xedatu, xehatu, zehatu

- -o → -a

asmatu, finkatu, hondatu, istudiatu²⁹⁷, jokatu, mintzatu, osatu, txertatu, xertatu

- -u → -a

izkribatu, mailebatu, mailegatu

- azken bokala → Ø

uztartu

- txistukari afrikatua → txistukari frikaria

gorpuztu, murriztu, zehaztu

4. Atzizki-metaketa

Sorturiko aditzaren oina maiz aski eratorpenaren abiapuntu izan daiteke, atzizki bakoitzari zegokion puntuan ikusi bezala.

13.1.D. ADITZONDO-SORTZAILEAK

-KA

1. Lema

Bakarra.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

²⁹⁵ gonparatu / konparatu formak eta hauen ingurukoak, aurreko kapituluan ikusi dira.

²⁹⁶ seinale duela oinarri ala osorik mailegatu?

²⁹⁷ istudiotik ala osorik hartua?

$$\cdot [+izenondoa] + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +adond \end{bmatrix} \rightarrow [+adond]$$

bakarka(ko), zeharka(ko)²⁹⁸

$$\cdot [+zenbatzailea] + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +adond \end{bmatrix} \rightarrow [+adond]$$

binaka(ko), hirunaka(ko)

$$\cdot [+izenordaina] + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +adond \end{bmatrix} \rightarrow [+adond]$$

hika(ko)

4. Atzizki-metaketa

Atzizki-metaketa zentzu hertsian —erator-atzizkien metaketa— gertatua zalantzaszko dateke, *-na*, zenbatzaileek har ditzakeenatariko atzizkia, erator-atzizkitzat jotzearen ala ez jotzearen baitan.

$$\cdot [+zenbatzailea] \rightarrow [+distributiboa] \rightarrow [+adond] \rightarrow ([+izenlaguna])$$

binaka(ko), hirunaka(ko)

Zehatz daiteke eratorri guztiok izenlagun-bilakatzaille *-koz* hornituak erabili direla.

-KI₃

1. Lema

Bakarra. Sudurkariaren eskuinean dagoenean ere ez zaio leherkari ahoskabea ahostun bilakatu, ohiko legez.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$[+izenondoa] + \begin{bmatrix} +atzizkia \\ +adond \end{bmatrix} \rightarrow [+adond]$$

ozenki

²⁹⁸ zehar, adj. HA-n.

Eta eratorri ihartuak: eskierki, eskuarki²⁹⁹

Gutxi dira sail hau osatzen dutenak, hiztegi berezitueta izan ohi denez (Rey (1976)).

13.1.E. ATZIZKI TXIKIGILEAK ETA HANDIGILEAK

Ez dira kontutan hartu adierazgarritasunarekin ikuskizuna duten bustidurazko gertariak: *axal*, *ttiki* eta abarrak (Azkue (1923-25:§277)), alegia, eratorbidea baita mintza- eta aztergaia.

Multzo honetan bilduek (eta aurrizkiek, oro har, berdin) ez dute oinarriaren kategoriarik aldarazten³⁰⁰, adieraren aldetikakoa da aldakuntza, oinarrian adierazten dena handitu nahiz tikititu egiten dute.

Ez da handigileren aztarrenik jaso eta ttikigileak ere urri direla ikus daiteke. Berez bezala datorrela esan daiteke adierazgarritasunetik urrutienikako hizkera dela jakiteetan eskuarki erabiltzen dena gogoan bada.

a) Izenari eransten zaizkion txikigileak

• -*xka* / -*ska*

adaxka (1972b4:86 bitan,90 bitan,107 bitan) (M), (1984b:33), adaska (1972b4:89) (M)

• -*xko*

hizkuntzaxko³⁰¹

• -*txo*

hiztegitxo, izartxo, komatxo³⁰²

2. *Hots-aldaketak*

• -*r* + -*s/xka* → Ø -*s/xka*

²⁹⁹ FHV (1985₃:121, 496-7). Azken aipamen horretan "esku + (h)ar[tu] + -ki" egitura proposatzen da.

³⁰⁰ Bosque-k (1983:140) honela sailkatzen ditu hizkiak puntu honi gagozkioleak. Oinarriari kategoriarik aldarazten ez diotenak: aurrizkiak oro har, *morfemas discontinuos* (beste batzuentzat parasintetiko) direlakoak (*en-* — — *-ar...*) salbu, gehi honako adierak dituzten atzikiok: *diminutivos*, *aumentativos*, *despectivos* "y los que indican "conjunto" o "recipiente".

Oroi, bestalde, Coseriuk (1968) *modificación* delakoan kokatzen zituela.

³⁰¹ *erdi hizkuntzaren* ordain zuzena.

³⁰² *komila*] (*komilla*) ere badarabil.

13.2. EUSKAL AURRIZKIAK

Merece señalarse que la lengua vasca, donde la composición —de tipo muy poco románico— sigue siendo hoy un procedimiento muy productivo, no ha conseguido hacerse con un sistema de prefijos. No se descubren más que conatos aislados, que sólo en algún caso (*des-* alternando con *ez-*, la partícula negativa vasca, en *desegin* ‘deshacer’, *des-* / *ezberdin* ‘desigual’, etc., *mes-* en algunos dialectos) ha llegado a tener vitalidad. (1974b, PT:216).

Iritzi zabala eta aho batez onartua da euskarak barruti honetan pairatu (pairatzen) duen eta aurre egin behar dion urria. Nimiñoa osatuagatik, ordea, bidezkoa dirudi euskal aurrizkiztat jo ohi direnak hona ekartzea, hurrengo atalean zenbait erdal aurrizkiren zenbait euskal ordain zehazkiago ikustean berriz ere mintzagai hartuko badira ere.

Aurrizkien ezaugarria da oinarriaren gramatika-kategoria ezin aldatzea³⁰³; honenbestez, hemengo sailkapena orain artekoa ez bezalakoa izango da. Aurrizkiz aurrizki bananduko dira sailak eta bakoitzaren barruko azpikategorizazioan zehaztuko da oinarriaren (eta honen eratomaren) kategoria.

BIR- / BER-

1. Lema

bir- eta *ber-*³⁰⁴ erabili dira, lehena behin besterik agertzen ez bada ere.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$[+part. burutua] + \left[\begin{array}{c} +aurrizkia \\ +errepikapena \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{c} +aditza \\ +errepikapena \end{array} \right]$$

berridatzi, ber-eraiki³⁰⁵

$$[+I] + \left[\begin{array}{c} +aurrizkia \\ +errepikapena \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{c} +aditza \\ +errepikapena \end{array} \right]$$

berreraiketa, berrerantzun³⁰⁶, berridazte, birralgitalpen,]]

³⁰³ Ikus sarreraren puntu honezaz esanak.

³⁰⁴ Azkue (1923-25:90), Lafitte (1962:n°89), FHV (1985:122,588) (bigarren honetan *prefijo verbal* deritza), Villasante (1974:49).

³⁰⁵ "... urteek batu eta bateratu dituzte eta, inoiz izan zezaketen [Jat. *zezaketean*] itxura berritzeko, ber-eraikitzeko erdaraz dioten modura, ez dago bide zuzenik". (1971e:94).

³⁰⁶ "Zer eratan behar genituzke erabili, lehendanik ezagunak direnean? Hedatuena dagoenean, esango bide du zenbaitek, baina "hedatuena non?" da maiznik erantzun honi dagokion berrerantzuna". (1979g:184).

Erabileraren bitxiaz gain, *autonymique* (Rey-Debove 1978), *statut de citation* (Rey 1973) itxura edo ere suma dakiokete eta, hizkuntza-aren erabilera honek dituen ezaugarri bereziak direla medio, sorbide ez usu edo "aldian aldi"tzat joz, beharbada, argi daitekeena.

3. Hizki-metaketa

- aditza [aurrizkia + aditza]_{aditza} → [+izena]

berreraiketa, berridazte
birralgitalpen],]

Aditzaren inguruan kokatu izan den parasintesi delakoaren adibide lirateke jaso berriok, aurrizkia eta atzizkia hitz berean erabili direnez gero. Honek ez du esan nahi, ordea, hornitzea aldi berean gertatzen denik ezinbestean³⁰⁷.

Morfologia Sortzaileko eskolakoen irizpideari jarraiki, beharbada egokiago lotuko litzaioke beste era honetako azterketa³⁰⁸: ba al dago jakiterik zein den erabidearen hurrenkera, "aurrizkia + eratorria", ala aurrizkiduna oinarri izanik gauzatu da eratorpena?

Bestetan baliagarri ohi den bideak ez du hemen balio, eskuartean ditugunok badituzte-eta euskaraz oinarri izan daitezkeen hitz gauzatuak, hala nola, *berreraiki*, *eraiketa*, *berrargitaratu*, *argitalpen*, *berridatzi*, *idazte*.

Hemen proposatzen dena aurrizkidun aditz eratorriari dagokiona da, hurrenez hurren esan, lehen urratsean aditzak aurrizkia hartu eta gero aditz-izena eratorri.

Erabaki honen arrazoia, Azkarateren (1991:87) adierazpen batean eta erdal bibliografian bilatu behar da. Euskaltzainaren ustez, aurrizki hau (eta *des-* aurrizkiaren kasuan beste horrenbeste) egun askozaz ere sarriago lotzen zaio aditzari izenari baino eta izena oinarri dutenetakoak ihartutzat jo daitezkeelakoan dago.

Bestetik, Bosque-ren (1983:130) eta Scalise-ren (1987:48) lanetan gauza bera irakur daiteke *reestructuración* eta *desobediente* hitzen parti-moduaz³⁰⁹.

Euskarak aurrizki hau izenei lotzeko gaztelaniak (eta ingelesak) omen dituzten debekuak ez dituela dirudien arren, erabileraren emankortasunak makurtu gaitu azkenean honela ulertzeraz.

DES-

1. Lema

Bakarra³¹⁰.

³⁰⁷ Mota honezaz eta bereziki ohiko ikuspegiaren arabera "aldiberekotasunazko" (simultaneidad) kritika: Mascaró (1986:31), Cabré eta Rigau (1987:131), Scalise (1987:168hh), azken honek Corbin-en (1980) lanera igortzen du ordurarteko definizio-ikuspegiaren bildumaren berri izateko.

Egun, parasintesiaren aldeko ageri da, haatik, Lang (1990).

³⁰⁸ Bloomfield (1933) eta, halaber Bosque:

"Es fundamental, pues, tener presente que no es la identificación de las unidades que entran en juego en los procesos morfológicos la tarea más importante, sino, por el contrario, el establecimiento de la estructura interna de las palabras que tales unidades configuran". (Bosque 1983:131).

³⁰⁹ "Para mostrar por qué la concatenación no es el modo adecuado de crear palabras, consideremos la palabra *reestructuración*. Esta palabra no se forma simplemente por concatenación de los morfemas *re+estructura+ción*; debe, por el contrario, tener estructura interna ya que no es posible adjuntar cualquier prefijo o sufijo a cualquier base. En concreto, el prefijo *re-* debe adjuntarse a verbos, no a nombres (cfr. **re-verdad*) ni a adjetivos (**re-regrande*)...". (Scalise 1987:48).

³¹⁰ Lafitte (1962:nº90), Villasante (1974:49). Azkuek (1923-25) ez du aipatzen.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$[+part. \text{burutua}] + \begin{bmatrix} +aurrizkia \\ +aurkakoa \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +aditza \\ +aurkakoa \end{bmatrix}$$

desagertu, desberdindu, deskulturizatu

$$[+Izond] + \begin{bmatrix} +aurrizkia \\ +aurkakoa \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +Izond \\ +aurkakoa \end{bmatrix}$$

desberdin, desegoki³¹¹

$$[+I] + \begin{bmatrix} +aurrizkia \\ +aurkakoa \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +I \\ +aurkakoa \end{bmatrix}$$

destokitze

Adieraren aldetik, eratorriak oinarriaren kontrakoa adierazten duela esan daiteke.

3. Hizki-metaketa³¹²

$$\bullet [+izenondoa] \rightarrow [+izenondoa] \rightarrow [+izena]$$

desberdintasun³¹³, desegokitasun

$$\bullet [+izenondoa] \rightarrow [+aditza] \rightarrow [+aditza]$$

desberdindu

$$\bullet [+izena] \rightarrow (?[+aditza]) \rightarrow [+aditza] \rightarrow [+izena]$$

Hau ote litzateke urratsez urrats: “*toki*-> ?*tokitu*-> *destokitu* -> *destokitze*”? Ez dugu garbi ikusten destokitzeren osabidea.

³¹¹ *egokiren* etorkiari begira: [+aditzoina] → [+izond] → [+izond], edo, besteren esanetan, parasintesia.

Ikus *egokiren* etorki “eratuaz” genioena.

³¹² Ez ditugu errepikatuko arestiko aurrizkian hizki-metaketa aipatu berri ditugunak.

³¹³ Hala eta guztiz ere:

“Un adjectiu com *desigualtat* ens planteja només un problema nou, el de determinar l’anterioritat del prefix o la del sufix, ja que al costat de *desigualtat* són possibles *desigual* i *igualtat*”. (Cabrè-Rigau 1987₂:132). Ez diote itenbiderik ematen.

1. Lema

Jatorriz ukatzeko darabilgun elementua delarik ere, aditzaren inguruan ez baina izen edo izenondoarenean erabilia izateak aurrizkien mailara eroan dezakeela dirudi (Azkue (1923-25), Lafitte (1962₂:n^o91), Villasante (1974:51)).

Beste aurrizkiek bezala, ez dakar inolako kategoria-aldakuntzarik.

2. Oinarriaren kategoria eta adiera

$$[+I] + \left[\begin{array}{l} +\text{aurrizkia} \\ +\text{ukapena} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +I \\ +\text{ukapena} \end{array} \right]$$

ez pertsona

$$[+Izond] + \left[\begin{array}{l} +\text{aurrizkia} \\ +\text{ukapena} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +Izond \\ +\text{ukapena} \end{array} \right]$$

ezberdin, ez bezalako, ez idatzi, ez mugatu, ez silabagile

ez- aurrizkiaren erabileran honakoa suma daiteke:

oinarria metalinguistikoki (*autonyme* moduan, zehazkiago esan) erabiltzetik txit gertu, are aipu edo izendapen huts izanik, tasun-matrizetan biltzen direnak ezaugarritzeko erabili ohi den “-” (minus)-en parekotzat jo daiteke zenbait kasutan (ez mugatu, ez pertsona, ez silabagile). Alde honetatik, formulen irakurmodua litzateke, izenak aditzera ematen duen “x” horren ukazio borobila.

Izenondoen sailekoei erreparatuta, bada ‘ukazioa’ balio bera duen forma kidea duenik. Urrutirago gabe, ez mugatuk, *gabez* osaturiko hitz elkartua du parean (edo paretsuan): *muga-gabe*.

Bestetik, berriz, ‘ukazioa’ denean, *des-* aurrizkiak osatuak lehiakide bilaka daitezke (ezberdin (1968d:137 bitan), (1978a:40), (1983e:129), (1984b:38), (1986c:173,174) $\approx$ *desberdin* (1958h:103), (1968d:152), (1972b2:46), (1972b3:56,62 (M)), (1972b4:68,75,102) (M), (1972b5:109), (1979g:173), (1984b:44); ezberdintasun $\approx$ *desberdintasun*³¹⁴), nahiz, ikusi eta ikusiko den bezala, *des-* aurrizkiaren balioa, ‘ukazioa’ ez baina ‘kontrakoa’ izan ohi den³¹⁵.

3. Hizki-metaketa

$$\bullet [+izena]/[+izenondoa] \rightarrow [+izena]/[+izenondoa] \rightarrow [+izena]/[+izenondoa]$$

ez silabagile

$$\bullet [+izenondoa] \rightarrow [+izenondoa] \rightarrow [+izena]^{316}$$

ezberdintasun

³¹⁴ Bikote honen zehaztapenak *-tasun* atzizkiaz aritu garenean eman ditugu.

³¹⁵ Erdal aurrizkien ordainak ikustean berraipatuko da.

³¹⁶ Ala [+izenondoa] $\rightarrow$ [+izena] $\rightarrow$ [+izena]? Gauza bera *desberdintasuni* dagokionez.

13.3. ERATORPENAREN INGURUKOAK

Atal berezi honetan bildu gogo ditugu eratorpenean bete-betea, beharbada, kabitzen ez diren baina nolabaiteko harremana duten zenbait hitz-eraketa, oinarriari atzizkitzakoa eranstearen poderioz.

13.3.A. ZENBATZAILEAK

Multzo batean aldatuko dira zenbatzailea oinarri ohi duten atzizkiak, erator-izaerazko auziei muzin eginez³¹⁷.

-KOITZ

bikoitz

Azkiek *Derivativos numerales* direlakoan barnean *Adjetivales* sailean kokatzen du, guk berezirik paratuko dugun *-kote*, besteak beste, leman ezarri dugunaren aldagaitzat joz:

Es exactamente lo que el sufijo latino *plex*: *bikoitz*, duplex, doble o duplo (...) Por variantes, además de *kotx*, tiene *kote*, *konde*, *kun*, *kutz* y su sinónimo en *txonda* de B-g. (Azkie 1923-25:167).

Hemen berezirik aurkezteko arrazoa ondokoetan funtsatzen da:

- *-koitzek* izenondoak sortzen dituen bitartean, *-kote* izenak sortu ohi ditu. Bihoaz *OEH* eta *HLEH* hiztegien lekukoak erakusgarri:

OEH. *bikoitz* (V,G), *bikotx* (V; Dgs-Lar, Zam Voc), *bikutz* (V-gip, G). Ref.:A (...)◆1. Doble, compuesto de dos elementos. (...) v. *bikun*. O Tr. Documentado en autores meridionales desde principios del s. XIX. (...)◆3. Pareja. v. *bikote*.

HLEH. *bikoitz*. *izond.* (*1905, 1918; *bikotx* 1886). Ik. *bikun*.

OEH. *bikote*. (G-azp ap. Gte Erd 63). ◆1. Pareja (...) v. *biko* (4), *bikoiti*, *bikoitz* (3). O Tr. Documentado en autores meridionales del presente siglo.

HLEH. *bikote*. *iz.* (*1905 "bikoitz";1930). (...) Ik. *biko*.

- *EGLU-I*-ek (1985:214) ez du bigarrena aipatzen "Adjetibo biderkatzaileak" sortzeko atzizkien artean.

Hau ikusita ausartu gara *-koitz*, adjektibo biderkatzaileak sortzen dituen (erator?) atzizkia

³¹⁷ Azkiek (1923-25:162-178) *Derivativos numerales* direlakoie liburu-atal bat eskaintzen die; Villasantek (1974) ez ditu inon aipatzen.

Zenbait morfemaren sailkagaiztasunaren oihartzunak erdal bibliografian ere irakur daitezke: Nida (1949), esate baterako.

Cabré-Rigau-k (1987:94hh), izenondoa oinarri duten atzizkien artean, *aspectius* (hots, oinarriaren tasunak aldarazteko gauza ez direnak, esana doan bezala) direlakoztat jotzen dituzte katalanezko *íssim*, *et*, *ot*, *enc*, *ós*, *é*. Nabari den bezala, erator-atzizkitzat jotzen dituzten horien eskal ordainek eskal gramatikaren ohiko sailkapenetan, kokaleku bat baino gehiago izaten dute. Bosque-k (1983:134) ere ingeles ikertzaileen arteko adostasun-eza aipatzen du *-er* (*taller...*) eraketa-atzizkiaren izaerari dagokion auzian.

batetik, eta *-kote* zenbatzaileei erantsiz³¹⁸ izenak sortzen dituen bestetik bereiztera, forma sorkariaren gramatika-kategoria dela medio.

Honenbestez, badaezpadako irudikapen hau proposatuko genuke:

$$\left[\begin{array}{l} +\text{zenbatzaile zehaztua} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{l} +\text{atzizkia} \\ +\text{Izond} \\ +\text{zenb. zehazt.} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +\text{Izond} \\ +\text{zenb. zehazt.} \end{array} \right]$$

bikoitz

-KOTE

$$\left[\begin{array}{l} +\text{zenbatzaile zehaztua} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{l} +\text{atzizkia} \\ +\text{Izond} \\ +\text{zenb. zehazt.} \\ +\text{multzo mugatua} \end{array} \right] \rightarrow \left[\begin{array}{l} +\text{Izond} \\ +\text{zenb. zehazt.} \\ +\text{multzo mugatua} \end{array} \right]$$

bikote

-NA

Distributiboa (Azkue (1923-25:175), *FHV* (1985₃:165), *EGLU-I* (1985:204)).

bana

• -NA(ko)

Distributiboa abiapuntu hartuz izenlaguna (eta izena) sortua:

- [+zenbatzailea] → [+distributiboa] → [+izenlaguna] (→ [+izena])

binako

• -NAKA(ko)

Distributibotik berriz ere abiatuz, atzizki aditzondo-sortzailea metatu eta azkenik izenlagun-bilakatzaille *-ko* erantsia.

- [+zenbatzailea] → [+distributiboa] → [+aditzondoa] → [+izenlaguna]

binakako, hirunakako

³¹⁸ *-kote* atzizki handigilearekin zerikusirik?

-GARREN

Ordinala (Azkue (1923-25:175), *FHV* (1985₃:165), *EGLU-I* (1985:209))³¹⁹.

n-garren

Oinarria, berez, zenbatzaile zehaztua ez izanagatik, matematiketan eta bestetan zeinahi numeroren ordain, kopuru zehaztugabea aditzera emateko erabiltzen denez gero, zenbatzaile zehaztugabe berezizat jo daiteke.

Aipatuari zenbatzaile zehaztua duten bigarren, hirugarren erants dakizkioke, *bigarren hizkuntza*, *bigarren pertsona*, *hirugarren pertsona* eta antzekoetan erabiliak.

13.3.B. ATZIZKI GISAKOAK

-TZAKO

garbitzako

Berez erator-atzizkitzat jotzeko debekuak balituzke ere³²⁰, nolabait nabarmengarri delakoan ekartzen da hona prolatiboa baliaturiko hau.

Azkuek *Afijos derivativos adjetivales* eta hauen barruan *Específicos* sailean kokatzen du³²¹:

§ 183. *Tzako* (c). Se compone del sufijo adverbial *tzat* "por, como si fuera", y el consabido declinativo *ko*, verdadero proverbio (...) Añadiendo *ko* a estos [*tzat* atzizkidunei] y cientos vocablos análogos sale el calificativo de "supuesto, presunto" correspondiente al sufijo *tzako*. (Azkue 1923-25:130).

EGLU-I(*Er.*)-k (1987:48hh) *-ko* atzizkiari eskainiriko sailkapenean, berriz, "erator-atzizkitzat" daukan *-koz* osaturiko zati-multzo honetakoa litzateke: "*Adberbioa* + *-ko*, _h) kasu marka gramatikalak + *-ko*".

-ko honen erator-izaeraren auzian berriz ere sartzeke, hasieran esan bezala, nabarmendu nahi izan da, *atzizki bilakatzear* egon daitekeen hau.

-T(Z)EKO

Erorpenetik kanpo kokatzen den beste eraketa-modu hau ere, *-garri* izenondo sortzailearen balio jasailearen ordain datekeelakoan paperera nahi da.

³¹⁹ Oroi katalanezko *-é* atzizkiaz lehen jaso.

³²⁰ Puntu zehatz honetaz ikus daiteke Morfologia Sortzailearen bidetik Altuna-Azkaratek (1991) azalduak.

³²¹ Honako ezaugarria dute delako sailekoek:

"... compuestos del sufijo declinativo *ko* y varios adverbiales: *ik*, *la*, *lan*, *laso*, *laz*, *legez*, *tzat* y *z*".

Hari honetan zehatz daiteke, 'daitekeena' adieraz gain, 'merezi duena' (baita 'etorkizuna' ere) har dezakeela.

Eratorpenean sartu den *-kizun*₂ atzizkidunak izan ohi ditu maiz kideko, predikatu-sintagmen osagarri izateko erraztasuna dela medio. Alabaina, badirudi beste horrek ez bezala atributu-sintagmetan erabiltzeko erraztasun handiagoa duela ("arazo hori aztertze dago", "arazo aztertze da hori" ≈ "aztertze arazoa da hori"/ "arazo hori azterkizun dago" baina *"arazo azterkizuna da hori" ≈ *"azterkizun arazoa da hori"³²²).

Nolanahi dela ere, nahiago dugu erabateko erantzunik gabe utzi.

aztertze, itxuraldatze, onartze, onesteko, pairatze, sortze

13.3.C. ADITZ ARAZLEAK

Puntu bakarrean bilduko dira ikertzaileek bitan banatu ohi dituzten aditz arazleak, hau da, "arazletasuna" *a/erazi*-ren bitartez moldatuak (eransketa honen ondoriozko aditza elkar-tutat edukitzera eraman ohi duena), nahiz aditz batzuek tartekatua duten *-ra*- hizkiak osatuak (eratorpenean aipatzera bulkatu ohi duena).

Honela, Villasantek *Locuciones o perifrasis verbales compuestas* deitzen ditu (1974:27) *arazi* ≈ *erazi*³²³-z osatuak eta euskalari berak eratorpeneko artizkitzat dauka *-ra*- arazlea (1974:54).

Azkuek, *Derivativos verbales*³²⁴ izendapenean biltzen ditu hemen berezi diren eratorpenean kokaturiko atzizki aditz-sortzailea (*-tu*, alegia) eta *-ra*- eratorpeneko artizkitzat daukana. Aditzak arazle bilakatzeko bideen artean sartzen du "auxiliar de infinitivo (*arazi*, *erazi*, *arazo*, *erazo*)" deituz.

• *-ra*³²⁵

erabili, eragin, eraiki, eraitsi, erakarri, erakutsi, erantzun, eratorri, irakurri(?)³²⁶

• Aditzoina + *arazi/erazi* motakoak.

• *arazi* — *erazi*

adierazi, sorrerazi (1983a:53), (1985d:78), sortarazi (1958h:106), sorterazi (1961a:49), (1981c:155)

Oso garbi ikusten ez duguna da Azkaratek plazaratzen duen iritzi bat. Honakoa dio, aditz arazleak autu dituelarik:

³²² Ikus atzizki horretan zehaztuak.

³²³ Aditz elkartutaz ez jotzeko arrazoiak, Azkarate (1990b:409), *LEF-3* (1991:14). Aditz arazleez, bestetik, *EGLU-II* (1987:60-64) eta arazleen morfemen historiak, Mitxelena (1985b) bereziki.

³²⁴ "Bajo la denominación de derivativos verbales se comprenden no los derivativos que tienen verbos por temas (...) sino aquellos afijos de cuya aplicación a un tema cualquiera (nominal, adjetival, pronominal, adverbial y aun verbal) procede un verbo (...). Los derivativos verbales son cuatro: el infijo *ra* y los sufijos *i*, *du*, y *tu*, románicos en su origen los dos últimos". (Azkue 1923-25:179hh).

³²⁵ Villasantek (1974:54) baliabide ihartutaz dauka eta sorkariei iturburu iluneko deritze.

³²⁶ Ik. hitz bakunen kapitulua.

...ez ditugu jaso [aditz elkartuen artean], eragin eta erazi aditz bakun ez direlako, eta lehen kapituluaren hitz elkartua bi osagai lokabez eraturako egitura bezala definitu dugulako. (1990b:409).

Honen bestaldean, ordea, Mitxelenaren erabilera hauek paperera daitezke³²⁷:

Gutxi idatzi zuen euskaraz³²⁸, besteri eragin baino gutxiago, baino urre gorriaren pareko dira utzi zizkigun orrialdeak... (1966a:69).

Eta berrizaleek eragin duten iraultza ez da sorterrian, Frantzian, atertzen, mugak ez baititu haren olatuak gelditzen. (1983a:52).

Gure galdea da ea izaera berekoak diren *arazi/erazi* eta *eragin*.

Bestetik, lehen esana doan arren, berriz ere berresan nahi da *arazlek* berak egoera bitxi xamarra aurkezten duela, bereskuko ez den hitz bat eratorbiderako oinarri bilakatua baita.

13.4. ONDORIO GISAKOAK

Eratorbidearen baliabideari eskaini diogun kapitulu honetan zenbait puntu laburbiltzea egoki ikusi dugu. Han eta hemen esan ditugun arren, bereziki azpimarkatzea merezi dutela uste dugu bi arrazoi-motatan oin hartuz: Mitxelenaren hizkeraren isuriak agerian uzten dituztelako eta, bestalde, egungo euskararen sumatu uste ditugun zenbait jokamolderi aurkez aurk paratzeko egokiera ematen digutelako.

Hona, puntuz puntu hala etsien kontu-ematea:

* Hots-aldaketen inguruan.

Zenbait aldakuntza sistematikoki gertatu direla atzeman dugu; hala nola, oinarriaren azken hotsa afrikatua denean, igurzari bilakatzea.

Hemendik aurrera, erabateko eta beti-bateko aldakuntzarik ez, oro har.

• *-tasun* → *-dasun* behin besterik ez dugu kausitu: *ondasun*. Hots-inguramendu bereko beste hitz eratorrietan, halakorik ez: (*des*)*berdintasun*, *ordaintasun*, *ozentasun*...

• *-tate* nagusi denak, itxura guztiz, antzeko aldakuntza nozitu du *ondade* hitzean. Alabaina, hor daude *bakardade*, *kantidade*, *bakartade* edo *egitate* aztergaikoak.

• *-garri*, *-karri* bilakatua da, *lokarri* hitzean ez ezik, *euskarri*, txistukaria ezkerretan duenean ere. Halaz ere, ingurumari bereko *adierazgarri*, *bere(i)zgarri* edo *erakusgarri* eratorrietan ez da halakorik gertatu.

• ‘Egilea’ adierako *-le*, *-tzaile*... atzizkien banaketa oro har molde finkoan betetzen bada ere (*-tu* partizipio-markaduna, *-(l)i*³²⁹ + *-tzaile*; *-n*, *-(tz)i*, *-(rr)i*, *-(z)i* + *-le*), *-(ts)i* amaia jokamolde bikoitzean ikusi dugu, oinarri berari atxikirik, gainera: *-le* atzizkia hartuz (*erakusle*) eta *-taile* hartuz (*erakustaile*) eta zein bere esanahi-eremua zehaztuaz, gainera.

³²⁷ Edo beste kantuon zatitxoak:

“Eragiok mutil aurreko danbolinari, gaztainak erre artean...”;

“Eragiozu eskutxuari, eskutxu eder galant horreri, txalo pin txalo...”.

³²⁸ Jat. *euskeraz*.

³²⁹ Honela emango dugu, partizipio-ezaugarriaren aurreko kontsonanteak mintzagaiarekin ikuskizun handia duelako.

* *-ari, -lari* atzizkien aukeran ere ez dago molde finkorik ezartzerik. Aztergaikoak dira *gramatikari, logikari, elkarrizketari, kontari* batetik eta *gramatikalari, hizkuntzalari, histori(a)lari, kontalari, mintzalari, bestetik*.

Ez dugu ikusten, esan bezala, arau finkorik ezartzeko modurik, ez gramatika-kategorian ezta bukaerako hotsean sustraituz.

* Antzeko gertakaria da *-kari*, *-ari* aldaeren aukerari dagokiona. Hor daude *gertari/gertakari* adigarri gardenak.

* Oinarriaren gibelesko *-ari* begiraturaz, berriz ere ezin jokamolde betibatekorik landa deza-kegu: *historialarik, pare-parean ditu historilari, historigile* eta *ekonomilari*.

Halaz ere, badirudi azken moldamodurako isuria (*-a* galtzearen aldekoa, alegia) dabilela gailen.

* *euskara* → *euskal, erdara* → *erdal* aldakuntza ere ez da beti gertatu. Honela, *euskalari, Euskaltzaindi, euskalki, euskaldun, erdalkeria* oinarri itxuraldatua dutenen ondoan, *euskaratzaile, euskarakada, erdaratzaile* oinarri osoari eusten diotenak jaso ditugu.

* Azkenik hots-aldakuntzen puntuari soilik ez dagokion zerbait esan beharra dugula uste dugu. Erator-atzizkitzat harturiko *-kok*, beste atzizkiek ez bezalako jokamoldea du oinarriarekiko uztarbideari begira: beste atzizkiek hartzen ez duten lotura-bokalaren premia du. Honek txek bilakatzen du, hain zuzen ere, ezpaiko eratorbidearen eremu honetan.

* Erator-hizkia ohiko oinarri lotzen zaiela egiaztatu da. Salbuespenak dira *olerki, iruzkin, prozedura* edo *idazti* bezalakoak, egiaztatu ahal izan dugun neurrian ikusi dugunez, Mitxelena baino lehenagoko moldezko lekukoak dituztenak³³⁰.

Alde honetatik, esan daiteke Mitxelenaren erabilera ez dela euskararen ohiko bidetik saihesten, baina aldi berean ez diela sarbiderik hertsiki oztopotzen osamodu zalantzazkoko molde hedatuei.

* Ez dugu aztergaien kausitu egun han-hemen irakur daitekeen hitz eratorri itxurako erdal hitz "mozorroturik", *asanblada, ambulategi, nazione* eta abarren moldekorik, alegia.

Honen seinaleztat har daiteke *-zio* atzizkidun ugariak neurri handian mailegu-etorki garbikoak direla: *abstrazio, interpretazio, proposizio, konparazio...* eta beste horrenbeste *-antza* (*-antzia, -entzia*) dutenak: *herentzia, korrespondentzia, sustantzia...*

Halere, mailegu-jatorri garbiko oinarri zenbaitek badu euskal erator-atzizkirik: *linealtasun, ofizialtasun, eskolastikotasun, informatzaile, deskribapen, integrakuntza* kasurako, baina, nolana ere, balizko oinarriak beti badu (edo izan dezake) nortasunik, jatorria jatorri.

Beraz, aurkitu ez duguna da (aditzen egokitzen soilean: *aplikatu, asimilatu...* eta oinarria atzemateko gauza izan ez garen kasu gutxi batzuetan salbu: *juntura, berreraiketa, ebakuntza...*) erator-hizkia erantziz inolako esanahirik ez duen oinarria.

* *-di* atzizkia behin besterik ez darabil, *Euskaltzaindi* hitz berezian hain zuzen ere, egia bada ere, *-eria* behin ere ez dugula aztergai aurkitu.

Ez dugu 'multzoa' adierazten duten atzizkien arteko *-tegiz* osatuetan erdal *-terio, -torio* atzizkia ordaintzeko saioaren arrastorik aurkitu. Guztiak dira benetako multzoa adieraztekoak: *hiztegi, izendegi*.

Ezta adiera bereko *-go(a)* atzizkidunik ere.

* *-gailu* atzizkiak (egun ia edozein gramatika-kategoriari josia ikus daitekeenak) aditzoi-na du beti oinarrian eta ez du 'tresna' adiera zehatza: *aztergailu...*

³³⁰ HLEB: idazti (1904); iruzkin (1905); olerkari (*1916,1918); olerki (*1916,1919).

* Azpimarkatzekoa da *-garri* izen-sortzailearen ugaria (hamazazpi hitz eratorri desberdinetan): *adigarri*, *erakusgarri*, *frogagarri*... Guztiak dira [-biziduna] tasunaren jabeak.

* Susmoa egin dugu *-ki/-kin* atzizki izen-sortzaileen nahasteaz.

* Egia da, ahorik zabaldu ez banu ere, delako *unificación* goitar hori azaldu [sic] daitekeela euskaraz. Aski genuke, adibidez, *batze* edota nik neronek usatu izan dudana *bateratze*. Honek ere badu, ordea, bere koska: norbaitek esan omen du hizkuntza landuetan (barka, *kulto/kultu*-etan) *-te*, *-tze* bezalako gramatika-atzizki arrunt batek hoberik eta berezirik izan ohi duela.

Tira, ingelesa aski landua eta ikasia da eta *-ing* ez dabil hain urruti gure atzizkitik. (1984b:45).

Azpimarratu nahi dugu Mitxelenak ez diola muzin egiten *-tze/-te* atzizki izen-sortzailearen erabiltzeari. Hona zenbait adigarri:

“Aditzoinari erantsiz ‘ekintza/ondorioa’ adierako izenen sortzaileak” bataiatu saileko atzizkiei begira, egiazta daiteke atzizkirik erabiliena hauxe dela³³¹ hirurogeita bat hitz eratorri desberdinetan, *-zio* berrogeita hamahirutan, *-men/-pen*... berrogeita zortzitan, *-(k)eta* hogeita hamaseitan, *-(k)era* hogeita hamabostetan, *-dura*... hogeitan, *-kuntza* hamabitan, *-antza*, *-antzia*... bederatzitan, *-tza* seitan, *-kunde* lautan, *-ti* bitan, *-ada* bitan.

Beraz, badirudi dioena berak mamilanean betetzen duela.

* *-era/-kera* bikoteari dagokionez, ikusi da Azkuek proposatu bereizkuntza ez dela beti betetzen.

* *-men/-pen* atzizkien adiera-banaketa ere ez da erabatekoa; alegia, aztergaiari ikusiaren arabera, ezin esan daiteke ahoa bete lehenak ‘ahalmena’ eta bigarrenak ‘ondorioa’, ‘ekintza’ adierazten dituenik.

* Ez dugu aditz-izenkietan goitik beherako eta erabateko adieraren esparru-bereizkuntzarik aurkitu ahal izan.

* *-tze/-te* atzizkiari Mitxelenak muzin egiten ez diola esan dugun bezala esan behar ere dugu erreparorik ez duela *-zio* atzizkia erabiltzeko (berrogeita hamahirutan). Arestian adierazi legez, gehientsuenak mailegu-etorki garbiko hitzak dira (bi (hiru?) ez beste guztiak).

* Halaber, Mitxelenaren hizkeran ikusi da zero morfema deitua usatzen dituen baliabide-etarikoa dela.

* Era berean gogoan izan behar da Mitxelenak debekurik ez duela *-ko* atzizkia erabiltzeko izenak eratu behar direnean (*izen-ondoko*, *izen aldameneko*...).

* Hizkeren deizioen inguruan.

Aztergaiari agerian utzi da Mitxelenak maizago darabiltzala *-era₃* gabeko hizkeren moldeak *-era₃* dunak baino.

* Ikusi da *-(t)ar* atzizkiak ez duela adiera bakarra, hizkuntzen izenak, gizabanako baten edo teoria baten jarraileak adierazteko baitarabiltza.

* *-garri* izenondo-sortzailean ikusi da bitan besterik ez darabilela Mitxelenak ‘jasailea’ adiera duela, beste guztietan (lau dira), ‘merezi duena’, ‘-teko balio duena’ edo da adiera.

³³¹ Ez ditugu testu-agerraldi guztiak kontutan hartuko, hitz eratorri desberdinak baizik.

Aztergaian erakutsi bezala, 'daitekeena' adiera beste baliabideez gatzatzen du bereziki Mitxelenak³³².

* Jabegoa adierazten duten *-dun/-ko* atzizki gisakoek ez dute hertsiki betetzen oinarriak izan ohi omen duen [-abstraktua]/[+abstraktua] bereizkuntza.

Halaber, *-ko/-tako* bikotearen artean ez dago erabateko banakuntzaz hitzegiterik.

* Aditz eratorrietan ez dugu *espezialdu, formaldu* eta antzekoek islatzen duten jokamolderik aurkitu.

Sail honetan nabarmentzekoak dira, apika, maileguen egokitzapen soilez esplika daitezkeenek osatzen duten multzoa: *aplikatu, imitatu, konparatu, postulatatu...*

* Oro har, aditzondo eta atzizki txikigile eta handigile gutxi aurkitu ditugu, hiztegi berezitan espero izatekoa dena betez.

* Euskal aurrizkidun formarik ere apenas atzeman dugun aztergaian, euskarak honetan duen urriak aurretiaz pentsarazten duen bezala.

* Mitxelenak darabiltzan hitz eratorrien artean, ikusi dugu zenbaitetan berez [+abstraktua] ezaugarria berea ohi duten zenbait hitz eratorrik [-abstraktua] bilakaera nozitu dutela. Esate baterako, *argitasun, xehetasun* hitz eratorrietan suma daitekeena.

* Tasun-aldakuntza antzekoa gertatu da [+gizakia] eskakizun duten (zuten?) azpikategoria-matritzetako tasunean, [-gizakia] nahitaez alboratu behar baitzaie aztergaiko bati baino gehiagori.

Gertakizun hau inon baino nabariagoa da oinarriari 'Egilea' adiera eransten dioten atzizkietan, *-gile, -le, -tzaile (-taile)* atzizkietan batik-bat: *silabagile, galdegile, galdatzaile, eragile, mugatzaile, erakusle...* hitz eratorriek, besteak beste, erakutsi duten bezala.

Halaz ere, ez dugu behin ere gertakari hau atzeman *-ari* eta bere aldagaiez eratorrikoen artean. Hauek beti [+gizakia] tasuna dute eratorriaren azpikategorizazioan.

* Azterbide hautetsiari (Morfologia Sortzaileari) eragozpenbideak sortaraz diezaizkioketen gertariak ere azpimarratu ditugu: *-kizun₂* eta aditz-esapideak oinarri hartu behar izatea: *dardarkari, hizketa, hizkuntza, ahalmen, aurrerakada...*

Ondorio gisako hauekin bukatzeko, zalantzan utzi ditugun puntuen arteko zenbait (garrantzizkoenak edo) gogorazteari egoki deritzagu:

• Ez dugu zehazki jakin *-aira* atzizki osotzat, *-aireren* aldaeratzat, edo zertzat hartu behar ote den.

• Orobat *-era₃* bataiatu duguna.

• Eta antzeko gauza *-kun* eskuztaturiko bibliografian euskarririk ez duena.

³³² Oroi lehen aldatzen genuen Mitxelanaren berariazko ordainez (*kontagai*, "konta daitekeena, alegia"), esate baterako.

14. ATARIKOA

Datu horiek erakusten dute hiztegiaren erabilpena, baina hori ez da gure helburua. Gure helburua hiztegiaren erabilpena erakustea da. Erabilpena erakusteko, gure helburua da hiztegiaren erabilpena erakustea. Erabilpena erakusteko, gure helburua da hiztegiaren erabilpena erakustea.

14. Kapitulu

ZENBAIT ERDAL AURRIZKIREN ZENBAIT EUSKAL ORDAIN

14.1. ATARIKOA

Badu euskarak¹ hitz-sorbide ugari, baina baita ere huts nabarmen bat bederen aldameneko hizkuntzen ondoan. Ez dugu (*des-* eta horren antzekoren bat edo beste kenduz geroz) aurrizkirik, latinezko *ad-*, *ab-*, *co(n)-*, *de-*, *dis-*, *ex-* eta gainerakoen indarra bihur dezakeenik. Erremedio bat baino gehiago izan dezake huts horrek, baina ongi pentsatu behar litzateke² gerora gabe nola joka³. (1968d:148).

Hutsak betetzeko erremedioez kezkatu denik bada euskalaritzan (Amuriza (1974), Mujika (1978), Irigoien (1979, 1989), Irazola (1985), Azkarate (1991)), aurrizkien premia, edo hobeto esan, erdal aurrizkien⁴ ordezko egokiak bilatzea (dela atzizki bidez, dela elkarketara joz, nahiz bestela) aspaldi ikusia baitute euskalariak⁵.

Ez da hemen gaiazko bibliografiaren inolako miazte edo alderatze kritikorik egingo; aurrizkiaren ordainak hizpidea ematen duenean, euskalarien iritzi-proposamenak aipatuko dira, beste gabe.

Ez da auzi honen azken hondarretaraino iristeko asmorik ere. Lasterrean bada ere, Mitxelenak mamituriko zenbait *erremedio*ren erakuskaria da aurkeztu gogo dena; bestela esan, zenbait erdal aurrizkiaren euskal ordaina aldatzeko momentuan Mitxelenak gatzaturiko zenbait baliabiderena.

Kontutan hartu behar da oraingoa ez dihoakiela euskal aurrizkitzat joi —ez bederen, bere soil eta bakarrean—, hauek erdal aurrizkien ordezkoen artekoak, ez horratik bakarrak, izan daitezkeelako.

Hobetsi den sailkapena⁶, erdal aurrizkien alfabeto-ordenan sustraitua da, aurrizkitzakoen adierazko ñabardurez zertzeladak emanez⁷.

¹ *Jat. euskerak.*

² *Jat. litzake.*

³ Halaber:

"Lo que silencié fue la falta o escasez extrema de lo que técnicamente se conocen por preverbios, los que en latín, por ejemplo, permiten derivar de *capio* 'tomar, coger', *-cipio* en composición, compuestos de sentido tan diverso como *ac-cipio*, *con-cipio*, *de-cipio*, *ex-cipio*, *in-cipio*, *per-cipio*, *prae-cipio*, *re-cipio*, *sus-cipio* (...). Hasta se podría decir, exagerando algo, que los preverbios son un elemento constitutivo de nuestra civilización, al serlo de casi todas las lenguas, grandes y pequeñas, que le sirven de vehículo. Y esa civilización solamente es nuestra porque nosotros, al menos en los niveles más altos, hemos sido y somos receptores, no creadores. Así pues, como receptores, estamos condenados a recibir, junto con ideas y productos, las formas lingüísticas a que van unidos (...) Desde hace unos años, y cada vez de forma más patente, se están multiplicando compuestos destinados, más o menos sistemáticamente, a llenar ese vacío. Son hoy corrientes en la lengua escrita y hasta en ciertos niveles de la hablada, formas como *aurreiritzi* 'pre-juicio', *azpimarkatu* (*-marratu*) 'subrayado', *kontraesan* 'contra-dicción' (cf. *maisu* : *kontramaisu* «maestro» / «contra-maestre», etc., en el léxico tradicional), *metahizkuntza* 'metalenguaje', *telegidatu* 'tele-dirigido', etc., etc.". (1977b:76).

⁴ *aurrizki* eta *aurrizkitzako* darabiltzagu etorkiak aurrizki-izaera egiaztatzen ez duenik ere badelako hemen artean. Erdarek hitz-atal hauek (zabal esan) izan dezaketen izaera-maila eta antzekoetan ez gara sartuko, tarteka, argigarri iritzi diogun aipuren bat edo bestez gure sailkapena hornituko badugu ere. Egungo ikuspegiaren arabera aurrizkiarena egiten dutela iruditu zaizkigunak sartu ditugu:

"Molt sovint es barregen consideracions descriptives amb qüestions històriques. Així doncs *in* era una preposició en llatí, però es un prefix en català actual (*imperdonable*, *impertinent*, *inmoral*, etc.)." (Cabrè-Rigau 1987:113).

⁵ Larramendik hiztegiaren aldatuak seinale, Azkarateren (1992) lanean egiazta daitekeen legez.

⁶ Irazolaren eta Amurizaren sailkapenak nahasixe gertatzen bide dira, erdal aurrizkiaren esanahian oinarrituz gero, informazioa barreiatzen baita.

⁷ Aurrizki bakoitzari buruko oin-oharrean Moliner-ek (*DUE* 1987.) ematen duen informazioa erantsiko zaio, adieren zehaztapenean eta

Sail berean izango dute kokalekua hitz bakarrek nahiz hortik gorako egiturek (*elkarren itxuraldatze, paperera aldatu...*).

C motakoetan bereziki¹², gramatika-kategoriari bi aldetarik erreparatuko zaio: era egokitu osoarenari, sorkariarenari batetik, eta —eraterik edo beste baliabiderik tartean izan bada— oinarriarenari; hau da, erdal aurrizkiaren egokitzea, ordain-bilatzea gorpuzten duen baino lehenagoko perpaus-zatiari.

Garrantzizko deritzagu bi era hauetako informazioa emateari.

Lehenaren kasuan, ondokoa agerian uzteko modu egokia izan daitekeelakoan gaudelako: betibateko mailegutzaz beste aukerarik egon daiteke; areago, ez dago beti zer pentsatu erdal egituraren molde berean adigaia euskaraz eman behar denean.

Eta ordezkatzeari mamitu gogo denean hagitx funtsezko den gramatika-kategoriekiko atxikimendua nola bete daitekeen ikusteko modua ere azalera eraman behar dela irizten diogulako. Askotxotan, horretantxe topatzen baititu debekuak euskarak¹³.

Hauetzaz gain, esanahiaren eta bestelakoan gaineko iruzkinak ere erantsiko dira, tesigilearen begietan aipagarririk dagoenean.

14.2. SAILKAPENA

A- 14

A. Erdal aurrizkia gordez

analfabeto, analfabetismo

Jasorikoez erdaraz nahikoa ihartuak daudela diruditela-eta, osorik hartuak.

akulturatze¹⁵

Hitz honek, berriz, aurrizkiari dagokionez arestikoak bezalakoa izanagatik (A sailekoa, alegia), egokitzapen-maila bestelakoa erakusten du, euskal eratorpeneko atzizki izen-sortzaila egokitu baitzaio¹⁶.

*Adjektiboak

C. Ordezkatzuz

• *des-*

¹² A sailekoetan ez da halako auzirik sortzen, mailegua kategoria eta guzti hartu ohi baita.

¹³ Kasu batzuetan, bestetan baino areago. Esate baterako, *gabe* izenondoak eratzeko baliagarri zaigun bitartean, ez dirudi izenak egokitu nahi ditugunean hain aproposa denik.

¹⁴ «a-». Prefijo. ¹ Indica negación o falta de aquello que expresa la palabra a la cual se une. Para unirse a palabras que empiezan por vocal, se transforma en «an-».

¹⁵ Baina *deskulturizatu*.

¹⁶ Hau dela-eta, hitz eratorrien artean ikusi da.

desegoki ('agramatical'¹⁷, 'incorrecto')¹⁸

Oinarriaren esanahiaren kontrakoa adierazten du eratorriak.

• *ez-*

ez silabagile ('asilábico', 'no silábico')

Honetan, berriz, halakoaren ukaziotzat har daiteke molde osoaren adiera.

Egitura: euskal aurrizkia (**des-**, **ez-**) + Izond → Izond.

• *gabe(ko)*

azentu gabeko ('átono', 'inacentuado'), moldegabe ('amorfo', 'informe')

Bietan adjektiboa (izenlaguna eta izenondoa, hurrenez hurren) da sorkaria.

Egitura: I + **gabe(ko)**

Adieraren aldetik, izenak adierazten duenaren falta, eza da eraikuntza osoaren mamia.

Ikus daitekeen bezala, euskal formak izan ditzake hurbileko erdal aurrizki bat baino gehiagoz osaturiko ordainak.

Errepara dakioke euskal aurrizkia duen *desegokiri*, euskal aurrizkiak ez baitu kasu honetan erdal *des-* aurrizkia ordain zuzena, erdal *a-* edo *i(n)-* baino.

D. Izter-ahaideak

teorizeken

Egitura: I + Izond

"Bahuvrīhi" hitz elkartu honen eskuineko osagaiaren esanahia dela medio lortu dela kasu honetan ukazio-ñabardura¹⁹ pentsa daiteke.

Zalantzas bada ere, egokiago ikusi dugu **D** motan sartzea **C** motan baino, *zeken* nekez izan baitaiteke emankor erdal *a-* aurrizkia beste gabe ordezkatzeko.

Euskal moldeetara ordezkatu eta uztarturiko kasu guztiak, ikusi bezala, adjektiboak dira. *gabe(ko)* izenari alboratuz erdiesten da kategoria berria; halaber, *zeken* izenondoaren bitartez "bahuvrīhia" eratuz.

des- eta *ez-* aurrizkien kasuan, berriz, eratorri aurreko perpaus-zatia da izenondoa eta, ohi legez, erator-hizkiak ez dio kategoria aldarazten.

¹⁷ *agramatical* diogu, egun hizkuntzalaritzan erabili ohi den terminologiari jarraiki. Termino honen zuzentasuna kolokan jarri duenik bada, haatik:

[*ez gramatikal* du ahotan] "Europako kulturaren bidetik korritzen duten hitzen arauera *agramatikala* erabili izan balitz *ez zen* gauza bera izanen, ikus grekoz ἀγραμμία, letren *ez ezagutzea*". Baina nola N. Chomsky bide horretarik ibili izan ez den ez da gure artera halakorik iragan, eta posibilitate hori lege zaharreko izanarren existitzen ez balitz bezala jokatzen da". (Irigoin 1989:244).

Egia dena da Mitxelenak behin arabilela *agramatikalik* aztertu dugun esparruan.

¹⁸ Gaztelaniazko ordainak ematen dira, euskal hitzak gaztelaniaz aldaki aurrizkidun bat baino gehiago izan dezakeen seinale.

¹⁹ Ikus hitz elkartuei buruzko atala.

Engungo ohiko hizkeran oso emankor ez izanagatik terminologian duen lekukotasuna dela medio dakargu hona.

D. Izter-ahaideak

elkarren itxuraldatze ('alomorfo', 'variante')

Ikus daitekeen bezala, kasu honetan ez dago gramatika-kategoria bakunean pentsaterik, egitura osoa²¹ hartu behar baita erdal izena eta adigaia atzemateko.

Ez da erdal aurrizkidun formarik kausitu.

ANTE- 22

Beherago ikusiko den PRE- aurrizkiaren kidea edo kidezakoa. Han ikusiko dira beraz, moldabideak.

ANTI- 23

A. Bere horretan hartua:

antinomia, antinomiko

Zalantzazko gerta daitekeena da hitzoi izaera konplexua egun noraino antzematen zaien.

*Izenak

D. Bestetik leudeke adieraz gertu ikusten diren:

binako²⁴, bitasun²⁵

Kasu honetan, beharbada, ez legoke ahoa bete esaterik ANTI- aurrizkiaren ordain zuzenak direla, 'dualidad' edo antzeko adigaia gertuago litzatekeela baitirudi, baina delako *antinomia*²⁶ bi elementuk osatzen dutenez gero, hitz osoaren esanahia, ez aurrizkiarena justu, zenbatzaile zehaztuaren gainean eratuz gatzatu da.

²⁰ «alo- (al-). Forma del prefijo griego «allos, otro».

²¹ Ik. sintaxi-baliabideak.

²² «ante». Forma prefijada de la preposición «ante», que se emplea para significar precedencia en el tiempo o en el espacio».

²³ «anti». Prefijo que expresa oposición o contrariedad».

²⁴ [Saussure-k] "Oinarri tinkoa nahi du bideari ekiteko, eta bere pentsatzeko modua antinomikoa denez gero binakoen bitartez hasten da" (1972b3:52).

Aztergaien bada beste *binakorik* ('parea'; 'binario'). Hura izenlaguna da, ordea. Beherago ikusiko da.

²⁵ Hauen egiturak eratorbidean ikusi dira.

"Nahiz eta Saussurek hitz hauekin adierazi ez, badugu hemen bere jarraitzaileek honela izendatu zuten beste bitasun bat: SINTAGMATIKOA eta PARADIGMATIKOA". (1972b3:53).

²⁶ «antinomia. (Del lat. «antinomia», gr. «antinomía», der. de «nomos», ley.) Contradicción entre dos cosas tales como dos leyes o dos principios».

*Adjektiboak

D. Izter-ahaideak

• *etsai*

garaunen etsai?²⁷

Dudazkotzat daukagu baina itzulinguru honen bitartez ‘antimentalista’ ez ote den aditzera eman nahi dena susma daiteke.

ARCHI-²⁸

*Izenak

B. Egokituz

arkifonema

Egitura: aurrizkia (*arki-*) + I

Forma bakarra.

Hots-grafien aldetikako egokitzapena.

Errepara dakiok grekozko etorkiari eutsi nahiari, latin-gaztelanien bitartekotzarik gabe.

AUTO-²⁹

A. Bere horretan gordeak:

automata, automatiko, autonomia

*Izenak

C. Ordezkatuz

• *buru*

burujabetasun, burujabetza (‘autonomía’, ‘independencia’)

Egitura: I_{zond}[**buru** + I]_{Izond} + *-tasun*

I_{zond}[**buru** + I]_{Izond} + *-tza*

²⁷“Portaeraz baizik (*behavior* delakoaz) kezkatzen ez denak ez du gogorik behar deusetarako. Gogoa ez baita inondik arima, baizik eta ingelesez *mind* deritzana, eta *Language and mind* liburu baten azalean ipini zuena mentalista da, nolapait ere. Ameriketan, ez zuten aurrekoek Bloomfieldez gero hitz hori gogoko ezta nabari denez Bungek ere, garaunen etsai ager daitekeelakoan edo”. (1985a:117).

²⁸“**archi-**. Del bajo latín «archi-», derivado del griego «arkhois», yo mando (...) En palabras científicas o cultas equivale a «primero» o «primitivo»”.

Etokiz ez dirudi, bada, aurrizkia zenik baina egungo erabilerak aurrizki baillitza hartzea zilegiztatzan bide du.

²⁹“**auto-**. Raíz del griego «autós», mismo, que significa «a sí mismo» o «por sí mismo”. Hau ere ez bide da aurrizkia etorkiz.

• *ber(e)*³⁰

berjabetasun (arestikoek bezalako itzulpena)

Egitura: I_{zond}[**bere** + I]I_{zond} + *-tasun*

Ordezkatu bietan, *buru* (izena) eta *ber(e)* (izenordaina) hitzaren lehenburuan paratuz egin da. Badirudi, beraz, erdal AUTO- aurrizkiaren ordezkatuz erabiltzeko joera nabari dela.

Zeinahi gisaz, komeni da azpimarratzea erdal eta euskal hitz eratuak elkarren parean jarriz eta aurrizkia (eta honen euskal ordaintzakoa) soilduz geratzen den arrastoa ezin pareka daitezkeela. Hau da, *jabetasun*, *jabetza* euskaraz zerbait badiren bitartean, *nomía edo antzezik ez dagoela aurkitzerik erdaraz³¹.

CON-³²

A. Bere horretan hartuz³³

komunztadura, konberjentzia, konbinatoria, konbinazio, kondizio, konjugazio, konjuntzio, konkordantzia, konkreto, konkretu, konparaketa, konparatismo, konparatista, konparatu, konparatzaile, konparazio, konpetentzia, konplemento, konponente, konposatu, konposizio, konprenitu, kontserbadore, kontserbazale, kontsonante, kontzientzia, konzepto, konzeptu, korrespondentzia, kostitutuzio

Aurrizkidun hitzak bere horretan hartu dira kasurik gehientsuenetan. Askok, seguruenik, erdal aurrizkiaren aztarna galdu xamarra ere badute.

Zenbait kasutan euskal hitz-sorbidean sartu dira, grafia-egokitzapenetik hasi eta eratorbidetzen oinarri izateraino.

Irenste-mailarik gorenara adieraziko luke erdal usaina (ia) erabat galdua lukeen komunztadurak³⁴.

*Izenak

B. Egokituz

gonparatista

Aurrizkiaren hots-grafien aldetikako egokitzapena.

C. Ordezkatuz

³⁰ *neure, bere...* *buruaz* osa daitezkeen egiturak ere gogoan hartzekoak dira.

Multzo honetako hitz guztiezko gorabeherak hitz eratorrietan ikusi dira eta hitz elkartuen atalean berriz ikusiko.

³¹ Latinez, jadanik *autonomia* eratu baitzen grekozko bi osagaietako hitza.

³² "con-. Prefijo que expresa participación o cooperación".

³³ Erdal aurrizki soilari begira.

³⁴ Hitz eratorrien atalean jaso bezala, Etxeberri Sarakoaren sorkaria.

• *(k)ide*³⁵

partaide ('copartícipe')

Egitura: I + **-ide**

hoskide(tasun) ('consonancia fónica')

Egitura: Izond[I + **kide**]_{Izond} + **-tasun**³⁶

ofizialkide(tasun) ('cooficialidad') (1978a:26,45), (1978c:163)³⁷

Egitura: Izond[Izond + **kide**]_{Izond} + **-tasun**

Bitxi deritzagu azken moldamodu honi. Izan ere, izenei lotu gabeko *(k)idedun* bakarra da, izenondoaren eskuinean doan hau.

Galdetzekoa litzateke "Izond + *(k)ide*" egitura noraino uztartzen zaion euskararen ohiko bideari.

Gure ustez, *cooficial(idad)* erdal terminoak bere errainua utzi du honetan³⁸.

*Adjektiboak

B. Egokituz

gonparatu

Lehenago *gonparatista* bezalaxe.

*Aditzak

D. Izter-ahaideak

eratu, itxuratu, moldatu, taxatu

Aldatuok euskal aditz (kasu honetan eratorri) izanik, erdal ordain aurrizkiduna izan dezakete: 'conformar'. Honek agerian jartzen du euskarak erdal aurrizkien ordaina beti erdararen gisako bideetatik moldatu behar ez izatea.

CUASI³⁹

*Adjektiboak

³⁵ Azkaratek (1992:212), Larramendik ohartuki eginiko hautaeraren berri ematen du:

"... erdal *con-* itzultzeko bi bide erabili zituen: *-kide* eta *-kidatu*, izenak sortzeko lehena, aditzak itzultzeko bigarrena; aditz-izenak, *berriz*, *-kida* atzizkiak ematen ditu (hots, aditzetik izena zero atzizkiak sortzen duela esango genuke)".

³⁶ [I] + [I] ere ez zaigu ezinezkoa egiten, esana doan bezala.

³⁷ Testuko azken biok, Azkaratek (1992:212) zehazten duen *kideren* ezkerretako osagaiak [+gizakia] tasunaren jabea izan beharra kolokan jarriko lukete, antza.

³⁸ Eta honako beste egiturak ere, ez du gure harridura emetzen: [Izond] + *kidetasun*.

³⁹ "**cuasi** (ant. y popular en algunos sitios). *Casi*. ○ Se emplea en forma prefija para significar que el nombre es aplicado a la cosa de que se trata por aproximación: 'cuasicontrato, cuasidelito'".

C. Ordezkatuz

• *-tsu*

zentzu berdintsuko

Egitura: $IM[I + [Izond + -tsu]]_{IM} + -ko$

• *modu(ko)*

zientzi-moduko

Egitura: $Posp[I + modu]_{Posp} + -ko$

-tsu atzizkia eta *modu(ko)*ren bitartezko posposizioak baliatu dira 'gutxi gora beherako' adierari hizkuntz gorputza emateko.

Erator-atzizki bera ere (*-tsu*, alegia) usatu du CUASI- aurrizkiaz erdarara itzuliko ez litzatekeen beste egitura bateko hitzean: itxuren berdintsutasun, 'homomorfismo'-ren ordain. Hasiera batean harrigarri xamar gerta daitekeena, baina bere arrazoiak baduena, ikusiko den bezala.

DES- 40

Euskal aurrizkien artean kokatuak ez du agortzen erdal DES- aurrizkiaren ordaintasunaren gainekoa, ez baitago bana-banako egokitasunik bi aurrizkien (euskal *des-* eta itxura bereko erdal aurrizkien, alegia) artean.

*Izenak

C. Ordezkatuz

• *des-*

desegokitasun ('agramaticalidad', 'inadecuación'), destokitze⁴¹

D. Izter-ahaideak

erdalduntze ('desvasquización')

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

⁴⁰ *des-*. Prefijo. Su sentido fundamental es de inversión del significado de la palabra primitiva (...) Expresa también carencia o negación (...) También eliminación o privación (...) A veces, por semejanza con estas palabras, en que tiene sentido negativo forma otras con sentido negativo de otra especie 'despesar' (...) Sirve con el mismo significado que «in» para formar los adjetivos contrarios de algunos que no lo tienen autónomo (...) También hay casos en que «des-» equivale a «mal».

⁴¹ Aurrizkien egungo euskal moldamoduak hizpide ditugula, ezin muzin egin diogu komunikabide batean irakurririko "perla-sorta" hau paperera aldatzeari:

"DESARATOIKETA, DESINFEKTAKETA, DESINMOMOROKETA. Tratamendu Egiazatuak. SADM. Ezarrerak eta zerbitzu. Gaitzaketak Araketa Ofiziala". (DV 1992-VIII-13).

Har bedi hasieratik bukaera arteko [SIC] handien artean.

• **des-**

desegoki ('agramatical', 'inadecuado')

***Aditzak**

C. Ordezkatuz

• **des-**

desagertu, deskulturizatu⁴²

Egitura: Euskal aurrizkia (**des-**) + Ad

Aditzaren kontrako ekintza adieraziko lukete aditz eratorriok.

• **X gabetu, X gaiztotu, X txartu**

itxuragabetu, itxuragaiztotu, itxuratxartu ('deformar' 'malformar')

Egitura: I + **gabetu/gaiztotu/txartu**

Hauak, berriz, izenak adierazten duenaren 'eza' lehen kasuan eta horixe bera 'txartzea', 'okertzea' beste bik.

D. Izter-ahaideak

letreiatu ('deletrear'), aienatu ('desaparecer'), erdaldundu ('desvasquizar')

DIA- 43

A. Bere horretan hartua

diakronia, diakroniko, diakronista, dialektu, dialektologia, dialektu, diasistema

Erants daiteke diakroniaren eta hemendik eratorrien ondoan *historia* (eta eratorriak) bada-rabiltzala.

DIS- 44

A. Bere horretan

diferente, diferentzia, diferentzial

***Izenak**

⁴² Oroi akulturatze lehen aldatuaz.

⁴³ "dia-." Prefijo griego que significa separación, interposición o posición atravesada".

⁴⁴ "dis-." ¹ Prefijo que transforma la idea de la palabra a que se une en la opuesta (...) ² Otras veces introduce la idea de separación".

C. Ordezkatuz

• *des-*

desberdintasun

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

• *des-*

desberdin

• *ez*⁴⁵

ezberdin, ez bezalako

Aurrizkien itxuran alderik badagoen arren, adieraren mailan bereizkuntzarik sumatzen ez dugu desberdin eta ezberdinen artean. Biek, eta DES- aurrizkipean bilduriko beste guztiek, ize-nondoaren adieraren kontrakoa adierazten dutela esango genuke.

Alde honetatik, beraz, badirudi, nahasian dabiltzala kasu honetan, *des-* euskal aurrizkiari logokiokeen 'kontrakoa' adiera, eta 'ukazioa' adierazteko erabili ohi den *ez-* aurrizkia.

*Aditzak

C. Ordezkatuz

• *des-*

desberdindu

DES- eta DIS- erdal aurrizkiek osatzen duten sail ugariari begiraturaz, honakoak ikus daitezke:

Aditzak eratzeko usatuak *des-* eta 'falta', 'gabezia', 'gaiztotzea', 'txartzea' adierazten duten aditzez eraturiko aditz elkartuak dira. Ez dugu *ez-* aurrizkiak eraturiko aditzen arrastorik aurkitu.

Muzin egitekoa ez da, bestalde, **D** sailaren ugaria.

Adjektiboek dagokienez, *des-* eta *ez-* aurrizkiak dira nagusi.

Izenetan, bi molde kausitu dira: *des-* janztearen ondoriozkoa eta aurrizki horren bitartez erdarara itzul daitekeen izterreko ahaideek osatua.

⁴⁵ "Desde que hay textos vascos, el preverbio *des-*, sustituido alguna vez (o disimulado en) *ez-*, es de uso general: *des-egin* 'des-hacer', etc. Fue aceptado sin reparos por Larramendi, sus contemporáneos y sucesores, que ampliaron mucho su campo de empleo: *des-ageru* 'des-aparecer', *des-lotu* 'des-atar', etc. Pero las aguas cambiaron de curso hacia 1900 y todo esto, incluso en lo que tenía de más tradicional, fue condenado sin apelación. Otros preverbios como *mez-* (correspondiente en la forma y sentido al francés *mé-*), cuyo uso fue siempre dialectal, no mejoraron de estado". (1977b:76).

⁴⁶ "equi-. Raíz del latín «aequus», igual". Berriz ere erdal hizki honen aurrizki-izatea zalantzarikoa da.

A. Bere horretan

ekilibrio⁴⁷

*Izenak

C. Ordezkatuz

• (k)ide

kide, kideko, baliokide(tasun)

Azkenon egiturak:

kide + *-ko* (→ Izlag → I)

Izond [I+ **kide**]_{Izond} + *-tasun*

D. Izter-ahaideak

ordain ('equivalente'), ordain(tasun) ('equivalencia'), oreka ('equilibrio'), pare ('par', 'equivalente')

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

• (k)ide

baliokide, elkarren kide(ko)⁴⁸

Lehen *kide* hona aldatu da, erdal CON- aurrizkiaren egokitzapenerako lanabesa zen alde-tik; hau, beste erabilera bat da: guztiak 'equivalente' ('equivalencia') adieraz.

Berriz ere ikus daiteke **D** moduaren emankortasuna.

EXTRA-⁴⁹

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

• -z *kanpo(ko)*

hizkuntzaz kanpo(ko)

⁴⁷ Grafia-egokitzea aipa daiteke, zorrotz jokatzuz.

⁴⁸ Lehenaren egitura zehaztu da. Bigarrenarena, sintaxi-baliabidez aritzean ikusiko da.

⁴⁹ "extra-. (De la prep. lat. «extra», fuera de, deriv. de «exter», extranjero, y éste de la prep. «ex», fuera de (...)) Prefijo que significa «fuera de»".

Egitura: $\text{Posp}[\text{I} + \text{-z kanpo}]_{\text{Posp}} + \text{-ko}$

Ez da erdal aurrizkidunik kausitu.

Prozedura berbera darabil ukaziozko ñabarduraz:

erregelaz kanpo(ko) ('irregular')

HOMO- 50

A. Bere horretan hartua

homomorfismo

*Izenak

D. Izter-ahaideak

antz, egite, itxuraren berdintsutasun

Maizago darabiltza azalpen-parafrasi moduko hauek arestiko aurrizkidun hitza baino.

Lehen azaltzeke utziriko *-tsu* atzikiaren erabilera argitzen da *homomorfismo* delakoaren ulermodua dela medio.

ISO- aurrizkiko oin-oharrean jasoak erakutsiko duen legez, Mitxelenarentzat, hizkuntzez ari garelarik, ez dago erabateko berdintasunaz hitzegiterik (ez dago isomorfismoaz hitzegiterik) homomorfismoaz baizik, hortik 'ia', 'gutxi gora behera' ñabardura azpimarratu nahi izana kutsu hori ezartzen dion atzikiaren bitartez.

Arazoi berberak zuritzen du hona aldaturiko ordainen izaera, baina beti ere gogoan izanik esparru murrizt bateko hitz jakin horren ordaintzat emanak direla, eta ez zeinahi HOMO-gisa horretan bihur daitekeela.

Bestelako ordaina litzateke, apika, berdin, '**homogéneo**' iraulordain hartuz gero.

IN- 51

A. Bere horretan hartuak

innatismo, intransitibo, irreal

*Izenak

C. Ordezkatuz

• *des-*

desegokitasun

⁵⁰ **homo-**. Prefijo griego que significa «igual».

⁵¹ **in-**. Prefijo. Significa falta o negación de la cosa expresada por la palabra primitiva (...). • Se usa como «en-» para incorporar la idea de encierro, inclusión o introducción (...). • Y también, aunque más raramente, como prefijo formativo de verbos o derivados verbales.

D. Izter-ahaideak

artizki ('infijo')

Ukazioa edo gabea ez baina Moliner-ek (*DUE*) jasotzen duen beste adiera da hemengoa, 'txertatzea', 'sartzea', alegia.

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

• *des-*

desegoki

Eta hemendik eratorririko desegokitasun.

DES- erdal aurrizkiari eskainian esan bezala, euskal *des-* aurrizkiak erdal aurrizki bat baino gehiago izan dezake parean.

• *gabe(ko)*

argitaragabe ('inérito', 'impublicado', 'no publicado'), azentu gabe(ko) ('inacentuado', 'átono'), azken gabe ('infinito'), baztergabe ('ilimitado'), bizigabe ('inanimado'), garraisia gabeko ('inexpresivo'), kolore gabeko ('incoloro'), landugabe ('inculto'), moldegabe ('informe', 'amorfo'), muga gabe(ko) ('ilimitado', 'indeterminado'), neurrigabe ('ilimitado', 'inconmensurable')

Egitura: *I/partizipioa + gabe(ko)*.

Esan daiteke, erdal "*in-* + adjektiboa" egituraren baliokide gisakoa dela.

Adieran izenak/aditzoinak adierazten duenaren falta da nagusiki landatzen dena. Alabaina, argitaragaberen kasuan, 'ukazioa' ere ez ote den tarteko susmoa egin daiteke.

• *ezin*

ezin adierazizko, ezin entzunezko, ezin esanezko, ezin mugatuzko, ezin konta ahal(a)(eko)

Egitura: **ezin** + partizipioa + *-(z)ko*

ezin konta daitekeen

Egitura: erlatibozko perpausa

ezinbesteko

Egitura: adberbio-esapidea + *-ko*

Puntu honetan bilduak, erdal "*in-* + I_{zond} [aditzoina+ *-ble*] I_{zond} " egituraren ordainik gertukoena direla suma daiteke.

• **gaitz, ezin**

iragangaitz, ulergaitz, ulertezin

Egitura: aditzoina + **gaitz/ezin**

Adierari dagokionez, nagusiki 'ukazioa' dela esango genuke.

• **-z kanpoko, -z kontrako**

erregelaz kanpoko⁵², legez kontrako

Bion adieren artean alderik gabe, biek, izenak adierazten duenaz saihesten dena adierazten dute⁵³, honenbestez, 'kontrakoa' dela alboratuko genioke.

D. Izter-ahaideak

noraezeko, nahita(nahi)ezko

Egitura: adberbio-esapidea + **-ko**

esaldi-hitza + **-ko**

bazterrik ez duen, mugaturik ez den

Egitura: Erlatibozko ezezko perpausak

Ikusi da, beraz, ez dagoela 'ukazioa' edo 'eskazia' adierako izenik euskal moldeetara egokiturik (desegokitasun izan ezik), ia guztiak adjektiboak (edo adjektibo-baliokoak) dira.

INTER- (entre), INTRA-, INTRO 54

INTRO-

A. Bere horretan

introspekzio

INTRA-

*Izenak

C. Ordezkatuz

⁵² -z kanpoko erdal EXTRA- aurrikziaren ordain moduan ere ikusi da.

⁵³ "Lehen silaban datzanean, hitza laburtu izan delako gertatzen da, batez ere: *átia* («ateea», 'egaztia', eta *átia* 'borta'. Badira gainera beste zenbait, erdaratikakoak eta, legez kontrakoak. Horien artean, hemen ere *málko*". (1958h:104).

Ez bide du aditzera eman nahi hitzak azentua gaizki ipinia duela, erregela erabatekoan kabi ezin daitekeela baizik.

⁵⁴ **inter-** Forma prefija de la preposición latina «ínter», entre. Ya en latín toma otras formas, «intest-, intim-, intr-, intra-, intro-», como prefijo, como raíz o como adverbio, con el significado de «dentro» o «interior»; todas ellas existen también como prefijos y, en algún caso, como raíz, en español, con el mismo significado; y, además, existe «entre», también derivado de «ínter», como preposición y como prefijo".

intro. Adverbio latino, derivado de «ínter», que se usa como prefijo con el significado de «hacia dentro»: 'introducir'".

• *barne, barru*

hitz-barne, hizkuntza barne, hitz-barru, hizkuntza barru

Egitura: I + **barne/barru**

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

• *barne(ko), barren(go), barru(ko)*

barneko/barrengo/barruko, hizkuntza barneko, hitz-barrengo

Egitura: **barne/barren/barru + -ko**

I + **barne/barren + -ko**

INTER- (entre-)

*Izenak

C. Ordezkatuz

• *arte(ko), bitarte(ko)*

artekotasun, bitarteko, bitartekotasun

Egitura: **arte/bitarte + -ko (+ -tasun)**

D. Izter-ahaideak

eten, elkarrizketari ('interlocutor'), hizketalagun, zubigintza ('intermediación')

Lehenaren esanahiak berak darama itsatsirik erdal aurrizkiaren balioa.

Hurrengo hiruen egiturei begira ikus daiteke hitz elkartuak direla eta, bigarrena, eratorpeneko atzizki-metaketaaren abiapuntua dela.

zubigintza ('intermediación') azkenari dagokionez, berriz, artekotasun eta bitartekotasunen parean jar daitekeen hitz honetan, *zubi* osagaiaren esanahiak berarekin dakar 'arteko' izatea.

hizkuntzen elkarrekiko borroka⁵⁵

Egitura konplexuago honetako *elkar* osagaiak dakar erdal aurrizkiaren balioaren errainua.

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

⁵⁵ Osorik eman dugu *hizkuntz(a) arteko*ren ondoan 'interlingüístico'-ren ordainean erakusgarri.

• **arte(ko)**

bokal-arte(ko), gramatika arte(ko)⁵⁶, hizkuntz(a) arte(ko), hitzarte(ko), nazio-arte(ko), sujetoarte(ko)

Egitura: I + **arte** + *-ko*

Beheko hau berriz, ez da egitura horretan sartzekoa⁵⁷

hizkuntzen arteko

***Aditzak**

D. Izter-ahaideak

eten ('interrumpir'⁵⁸), sartu, tartekatu, trukatu, (t)xertatu

Azken aditzok aipatzen dira etorkiz aurrizkidun den erdal formak, maiz, bestelako (aditz eratorria nahiz hitz soila) euskal hitz-moduak izan ditzakeen seinale.

ISO- 59

A. Bere horretan

isomorfismo, isomorfo

Ez du oso maiz erabiltzen, hizkuntz harremanaz duen iritziak termino honek dakarrena ('erabateko berdintasuna', 'bera izatea', alegia) arbuizatzen daramalako⁶⁰. Honen ordez, ego-kiago ikusten du *homomorfismo* terminoa, lehen aldatu bezala.

Terminoaren azalpentzat, *bana-banako atxikidura* ematen du⁶¹.

D. Izter-ahaideak

bana-banako⁶²

Egitura: [**bana + bana**] + *-ko*

⁵⁶ *gramatika guztiekiko* ere badarabil 'intergramatical', 'pangramatical', 'universal' adiera beraz.

⁵⁷ Ik. sintaxi-baliabideak.

⁵⁸ **interrumpir**. (Del lat. «interrumpere»; comp. de «inter» y «rumpere»).

⁵⁹ **iso-**. Prefijo griego («isos-») que forma palabras cultas significando «igual».

⁶⁰ "Horrelaxe(ko) duze Kopenhagetarrek (eta Kurylowicz-ek, eta baita ere, hizkuntz tipologiai buruz, Jakobson-ek) maiz ahotan hartu duten delako «isomorfismoa». Sustraietaraino bagoaz, ez du hitz honek besterik esan nahi, hizkuntzaren alde batek bestearekin, hizkuntza batek beste batzuekin, halako antz eta egitea baduela baizik. Gehienez ere, hain harroa ez den «homomorfismo» hitza aukera zezaketen itxuren berdintsutasun hori adierazteko (gainera, orain ikusten denez, maizago topatzen dugu homomorfismoa hizkuntzetan eta hizkuntzen inguruan isomorfismoa baino), baina ez bide zuten ezagutzen". (1968c:93).

⁶¹ "Axaleko egitura azpian datzanari lotzen dion atxikidura ez da bana-banakoia beti, ez da isomorfismoa. Homomorfismoa da areago, bi nahiz gehiago egitura sakonek axaleko irudi berbera izan dezaketelako". (1972b4:92) (M).

⁶² Beherago berriz ere ikusiko da molde hau, beste erdal aurrizki baten ordainean artean. Azpeitian eta Azkoitian, berriz, 'excepcional, singular' dela jasotzen du P. Mujikak.

Pentsa daiteke, *bat* zenbatzaile zehaztuaren adigaiak ikuskizun handia duela erdal aurrizkiaren ordainetan erabiltzeko⁶³.

META-⁶⁴

A. Bere honetan hartua

meta-hizkuntza

Erdal aurrizkiaren balioak berean dirau euskal moldean, euskal izenari aurretik itsatsi besterik ez baitzaio egin. Bestetik, berriz, gaztelaniaz ere ihartutzat jo daitezkeenok irakur daitezke Mitxelenaren lanetan:

metafora, metaforiko

MONO-/UNI-; BI-/DI-; TRI-; CUATRI-/TETRA-⁶⁵

Erdarezkoen aurrizki-izaerazkoak txuliatuko dira.

MONO-/UNI-⁶⁶

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

• *bat(eko)*, *bakar(eko)*

adiera bakarreko⁶⁷ ('monosémico', 'unívoco'), erro bateko, hizkuntza bakarreko ('monolingüe'), letra bakarreko

Egitura: I + **bakar** + *-ko*

I + **bat** + *-ko*

⁶³ Ik. sintaxi-baliabidezko atala.

⁶⁴ "meta-". Prefijo griego que significa «además, más allá, después».

⁶⁵ Zenbatzaile-balioa duten guztiak batean bildu dira, gertakari beraren aldagaiak besterik ez direlakoan. Elementu hauen aurrizki izaerazko zalantzen seinale izan daiteke Moliner-ek multzo honetan bilduak aurkezteko modu anitza: *prefijo, forma afijada, raíz*.

Mascaró-k (1986:70) *bidimensional, compostos prefixats* direlakoan artean kokatzen du. Bestalde, sail berean kokatze ditu guk aurrizkitzakotzat jo ditugun zenbaiten azpian jaseen antzekoak ere; hala nola, *semipositiv* eta *antiadrenèrgic*. Bizpahiru lerro beherago, *sobrealimentació, superhome, extraterrestre (...)* *semi-sec* eta *pseudo-científic*, "compostos amb un primer element de tipus prefixal" moduan aurkezten ditu.

⁶⁶ "mono-". Raíz del griego «monos», uno".

Oroi lehen jasoriko Siegel-en iritziaz.

uni-k ez du sarrerarik *DUE*-en baina **tri-**, **cuatri-**, bakoitza, dagokion zenbatzaile zehaztuaren barneko *Formas afijas* direlaketzat dauzkan ez gero, pentsatzekoa da multzo berean koka daitekeela.

⁶⁷ *-ko/-dun* lehiatz mintzatu gara.

Bakarrekoz eta batekoz osatzen da egitura egokitua.

BI-/DI-⁶⁸

A. Bere horretan

Latin-jatorriko BI- hizkiaren ordain zuzen den grekerazko DI-z osaturiko besteok, berriz, bere horretan hartu dira:

diglosia, digrama]]⁶⁹, diptongo

*Izenak

C. Ordezkatuz

elebitasun, bitasun ('antinomia', 'polaridad', 'dualidad')

Egitura: (I) + **bi** + *-tasun*

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

bana-banako ('biunívoco'), bat-banako, bi arpegitako, binakako ('bimembre'), binako ('binario')⁷⁰, bisilabadun ('bisílabo', 'disílabo'), erregela biko

Egitura: **bi** + I + *-dun*

[**bi** + *-na*] + *-ka* + *-ko*

(I) + (**bi**)⁷¹ + *-(ta)ko*

bat + [**bat** + *-na*] + *-ko*

[**bat** + *-na*] + [**bat** + *-na*] + *-ko*

Oro har, *bi* euskal zenbatzailea baliatzen du.

Bitxiena, apika, *bi* erabili ez baina *bat* zenbatzaile zehaztuaren (edo honetatik eratorri(?))aren errepikapenarena dateke; hau da, bat-banako eta bana-banako bikotean, adieretako batean, gertatzen dena.

Multzoen elementuen arteko harremana adierazkizun izanik, aipatuek 'unívoco' adiera ere izan zezaketen arren —hortaz, berriz ere beteko litzateke beste zenbatzaileaz esana (*bat-/bana* ≈ 'uni')— testuinguruak bultzatzen gaitu 'unívoco' ez baina 'biunívoco', beste harreman-motaren ordaintzat ematera⁷², delako egokitasuna aldebikoa bailitzateke eta ez norabide bakarrekoa.

⁶⁹ Gogora lehen argitaraldian *diagrama* paratua zegoela.

⁷⁰ Lehen, egitura eta guzti aldatua.

⁷¹ Bietara, ordenari dagokionez.

⁷² "Ahoz eta izkribuz darabilgun hizkuntza bizi baten idazkera ezin izan daiteke [Jat. *diteke*] hotz eta letren arteko bana-banako egokitasunaren gainean eraikia: linguistika lanetan usatu ohi diren transkripzioak, fonetikoak nahiz fonologikoak, gehienez ere, hel daitezke horretaraino". (1968d:137).

Aipa daiteke *elebitasun, erregelea biko* egituretan *bik* besteetan ez bezalako kokalekua duela, izenaren eskuinean, bizkaieraren moduan.

TRI-

*Izenak

C. Ordezkatuz

hirutasun ('tricotomía')

Egitura: **hiru** + *-tasun*

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

hiru silabako, hirunakako

Egitura: **hiru** + I + *-ko*

hiru + *-na* + *-ka* + *-ko*

CUATRI-/TETRA⁷³

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

lau silabako

Egitura: **lau** + I + *-ko*

Zenbatzailedun izen sintagma + *-ko*, nahiz zenbatzaitetik abiatuz eskuraturiko forma + *-ko* egiturez osaturikoak dira erdal adjektiboak egokitzeo erabiliak. Izen-bilakatzea, berriz, zenbatzaileari izen abstraktuen sortzaile den *-tasun* erantsiz mamitu da.

MULTI-, PLURI-⁷⁴

"...harako zenbaitek Ebanjelioetarik hartua balute bezalaxe errepikatu ohi duten esan hura: 'Idazkera zuzen batean, hots bakoitzari (soinu bakoitzari, fonema bakoitzari) letra bana dagokio'. Esaera polita da eta badu gainera bere egia pixka eta puxka, ezin uka baitaiteke ez liokeela alde askotarik kalterik egingo ez idazleari ez irakurleari gisa horretako bat-banako egokierak". (1983e:128).

correspondencia biunívoca darabil errenteriarrek gaztelaniaz ondoko lanean: (1974a, SHLV:388).

⁷³ "cuatro (...) Formas afijas, «cuadr-, cuatri-». Gauza bera **tri-** formarentzat.

"tetra-. Raíz del griego «téttares», cuatro, usada como prefijo en palabras científicas".

⁷⁴ "multi-. Raíz del lat. «multus», mucho, empleada en compuestos".

"pluri-. Forma prefija de «plural». No es un prefijo enteramente de uso acomodaticio, pero sí se presta con naturalidad a la formación de palabras cultas".

Gure kokaleku honi dagokionez, beharbada, beste zenbatzaileekin batean hobeto legokeela esan behar dugu.

Pottier-ek (1970:29), *multi-, super-, mini-, bi-, vice-* elementuei *morfemas gramaticales semiautónomos* derizte.

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

• askotako

hizkuntza askotako

Egitura: I + **asko** + *-ta* + *-ko*

NON-⁷⁵

Frantsesez eta ingelesez⁷⁶ bereziki⁷⁷ eta terminologiaren alorrean nabarmenago, usu erabiltzen den egitura da *no(n)-* lehen osagaia duena.

Euskarari dagokionez, daitezkeen egitura ordainetarik euskal aurrizkitzat jo den *ez-* gramatika-zeraz osatua da hemen jaso den bat⁷⁸.

Sorkariaren gramatika-kategoriak baliabide honetan ere ardurazko dirudi.

*Izenak

C. Ordezkatuz

• ez

ez pertsona

Egitura: **ez** + I

Azken hau, tasunaren ezeztapena adierazteko erabilia (*minusen* parekoa, alegia) garbi, *pertsona/ez pertsona* bikoteko partaidea denez gero⁷⁹.

⁷⁵ Adierazgarria da euskaraz ez eze erdaraz ere elementu honen izaerak ez dituela ikertzaileren adostasunik biltzen. Honela, esate baterako, Bosque-rentzat (1983:142) adberbio den bitartean:

“No tiene sentido decir *la no mesa* pero sí *la no utilidad*. El hecho de que sea *utilidad* un sustantivo deadjetival es el causante de la extraña presencia de dicho **adverbio**”. (Beltz. gurea),

Cabré-Rigau egileek (1987₂:120), kataluniarraren *no-* aurrizkitzat daukate, debekurik gabe:

“N’hi ha que aporten negació (*no, a*) o «la noció/posició contrària» (*des, dis, in, a; contra, anti*), o repetició (...)”.

Erakusgarri honi erantsi behar zaio *DUE*-n aurrizkitzako erabileraren arrastorik ez dela jasotzen.

⁷⁶ Ikus gure hiztegioko iraulpenak honen erakusgarri: *non publié; non écrit/non-written; non-comptable/non-count; non-défini; non-syllabic...* esate baterako.

⁷⁷ Gaztelaniak ere, ukaziozko aurrizkiarekin duen hutsunea dela-eta, ezin uxatu du, nonbait, beste erdara horien eragina:

“The case of the derivational negative prefix is particularly thorny. Spanish is in fact rather weak on the negative of certain adjectives like «importante», «práctico», and many others. Traditionally, Spanish has used the cumbersome «poco» construction. / This is inadequate from another point of view too: nouns cannot be easily formed from the adjective, the traditional solution being «lo» plus adjective. / yet one hears and reads more and more forms such as «inimportante», «impuntual», «inusual», «impráctico», which I have no hesitation in classifying as Anglicisms.

Although it could be argued (and often is) that these are standard derivations from pre-existing Spanish words, the case remains that all of the negative derivations existed in English and/or French long before they did in Spanish, and this is a key linguistic factor, on top of any extralinguistic cultural considerations”. (Pratt 1990:514).

⁷⁸ Egitura-mota honen kontra: Irigoien (1989).

⁷⁹ Gai honi zuzen-zuzen lotzen zaiolako eta prozedura bat baino gehiagoren isla delako dakargu pasarte luzexkoa:

D. Izter-ahaideak

Euskaraz ezezko adierarik ez duen baina erdaretara iraultzean mintzagai den egitura-motara aldatzen den honakoa ere azpimarkatzekoa da:

erdaldun⁸⁰

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

• ez

ez idatzi, ez mugatu ('no definido', 'indefinido'), ez silabagile⁸¹ ('no silábico', 'asilábico')

Egitura: ez + Izond

Izenondoak adierazten duenaren ukazioa adierazteko erabiliak.

• gabe

argitaragabe, landugabe, markagabe

Egitura: aditza (aditzoina/partizipioa) / I⁸² + gabe

• ezin

ezin konta daitekeen ('no contable')

Egitura: erlatibozko perpausa

D. Izter-ahaideak

azkenurren

⁸⁰ "Ezin-ukatuzko ezberdintasuna badute, haatik, behar bezala ulertzen badugu: *bizidun/bizigabe*-en artekoa. Lehia horretan *-ren* da biziduna, *markagabea* halere, eta *-ko* bizigabe bezain *markaduna*. Gauza bera gertatzen da, *persona/ez persona*-ri buruz, *haur* eta *ume*-ekin: *ume*, markarik gabea, izan daiteke gizakia eta gizakien haurra; *haurra*, berriz, gizatasun horri lotua agertzen da". (1986c:174). (Beltz. gurea).

Lehen ere esan den puntuaren (erdal-euskal ordain erabateko ezaren, alegia) sendogarri ekar daiteke Leizarragak *ezagunabe* bai 'desconocido', bai 'incógnito' aditzera emateko darabilela.

⁸⁰ Hiztegioko iraulpenak lekuko: *non vascófono/non bascofphone/non-Basque-speaking*.

⁸¹ Hemengo kokapena bat al letorke Scalise-ren (1987:135) iritzi honekin?

"Existen otros casos que parecen ser contraejemplos, como los de (50) [Hau bezalako adibideak dira: *non [class-conscious] (...) non [home-made]*, itzultzaileak gaztelaniazko beste honakoa eranstean du, gaztelaniaz ere antzera gertatzen delakoan: *no [auto-regulable]*], pero que se pueden explicar si no consideramos como afijo al elemento que aparece en el margen del compuesto y lo tratamos, en cambio, como un elemento añadido mediante un proceso de composición. Como muestran los ejemplos de (50), en inglés es posible encontrar *non* ante adjetivos compuestos pero, según Allen, esto ocurre porque no se adjuntan mediante reglas de derivación, sino mediante reglas equivalentes a las de composición / Otros elementos —que también pueden añadirse a palabras por medio de la composición y no por un verdadero proceso de afijación, son ing. *extra, super, over* "sobre", *all* "todo"— (Allen 1978:228).*f*. Azken oin-oharra, SUB- en errepikapenarekin zerkusia izan dezakeelakoan jaso dugu.

Edozein kasutan, *ez silabagileren* izenondo-izaera zalantzakoa da.

⁸² *markagabe*, egia esan, "aditzoin + gabe" moduan ere uler zitekeen. Lehen osagaia izentzat jotzera aurkatz aurk duen *markadunek* bultzatu gaitu.

Adjektiboa hau ere, eta bitxiarena, ohiko ez den baliabidea baita usatu.

Hitzeko bigarren osagaia *hurren* ('gertu', 'ia') dela pentsatzera makurtzen gaitu, *-urren*, denbora adierazten duten hitzei (eta bereziki zenbatzaileei) lotzen zaien atzizkiari hemen toki egokirik ikuste-ezak.

Bestetik, berriz, harrigarri xamar gerta daiteke aditzari uztarturik ez egotea⁸³.

Nolanahi den, (*h*)*urren* —berez ukaziozkoa ez dena— adiera hau duen erdal ordaintza-kotzat eman du Mitxelenak berak⁸⁴.

Ez dago, ordea, zokoratzerik, hizkuntzalaritza-hiztegietan *cadena pre-terminal* erabiltzen dela⁸⁵.

Erabilerok —eta ikusi A-, ANTI-, DES-, DIS-, IN- erdal aurrizkien inguruokak— aurrean izanik, bidezkoa dirudi gertarioi pittin bat erreparatzeak.

Ukazioarekin ikuskizuna duten hiru adiera nagusi dira tartean: 'falta', 'eza' batetik, 'kontrakoa' bigarren eta 'ukazioa' bera, azkenekoz.

Lehen adiera, *gaberen* bitartez ordaintzen da maizenik, adjektiboak direnean⁸⁶.

'kontrakoa' adierazteko, badirudi *des-* euskal aurrizkia baliatzen duela, bai aditzei, bai adjektiboari uztartuz. Ikusi da ANTI- erdal aurrizkiak eratuak (izenak) edo bere horretan hartu dituela edo *-z kanpoko*, *-z kontrako* (adjektiboaren barrutiko) moldea baliatu duela nagusiki (D. motan ere jaso dugu bat edo beste). Baina zeinahi gisaz, ez du *anti-* gehi euskal hitzik erabili; hau da, ez du aurrizki hori euskal erabidean sarrarazi.

'ukazioa' adierazteko erabiliak ere adjektiboen esparrukoak dira batez ere, *gabe* eta *ezin*, *gaitz* baliabideaz atonduak errepikaturik ikusi dira.

Aldatu berri dugun NON- honek beste gisako gertakaria aurkez dezakeela iruditzen zaigu.

Batetik izango genuke 'ukazioa' besterik gabe adierazi beharra. Kasu honetan eta adjektiboak direnean tarteko, badirudi halako debeku larririk ez dagoela lehen aipatu *gabe(ko)*z baliatzeko (hala nola, *mugatuk*, aldamenan duen *mugagabek* edo oin-oharrean aldaturiko *bizidun/bizigabe* pareek erakusten duten bezala, edo jaso den *ez idatziren* ordez, litekeena den *idatzi gabek* erakutsiko lukeen bezala).

Alabaina erabilera berezi eta markatu batean erabili gogo edo behar denean —hots, modu metalinguistikoan (edo jasorik doan *autonyme* delakoan)— badirudi gauzak aldatzen direla.

Honela, batetik izena dago: *ez pertsona*. Hau nekez alda daiteke *pertsona gabe(ko)* edo antzekoren bitartez⁸⁷.

Bestetik, berriz, adjektiboak direnean ere, badirudi tasun horren ukazioa dela aditzera eman beharra, eta horretarako egokiago edo begitantzen zaiola *ez-* aurrizkiak baliatzea, *gabek*z baliatzea baino. Nolanahi dela ere, litekeena da erabilera hau hizkera-mota berriak hortara bulkatua izana⁸⁸.

⁸³ Azkuek hiztegiaren *erori-urren* eta *hil hurren* dakartza soilik adibide moduan.

⁸⁴ "Bestela esan, bi alfabeto edo bi hiztegi ditu makinak: azkena eta **azkenurrena** (*terminal/no terminal*), eta atergabe ariko da idazten duena azken hiztegiak hitzez oso osorik idatzi duen arte". (1972b4:78) (M). (Beltz. gurea).

⁸⁵ Ikus aurrerago PRE- aurrizkiari eskainia.

⁸⁶ Ik. lehen aldatzen genuen *markadun / markagabe* bikotea.

⁸⁷ Eta gauza bera esan beharko genuke izenen eta izenondoen arteko mugan kokaturiko *ez silabagilez*.

Gauzak honela, ausartuko ginatke esatera, adiera honi dagokionez, egungo euskarak aurpegi eman behar dion erronka izenen esparruan duela batik-bat.

⁸⁸ Ik. lehen aldatu Leizarragaren *ezagungabea*.

Bestetik, berriz, gertakari hauek ikuskizunik ote lukete lehen Scalise-ren ahotik (1987:135) paperera den iritziarekin? Hau da, hauek ere, eratorbidetik aterazi eta elkartuen eremura hurbildu beharko al lirateke?

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

- **gibel(eko), ondo(ko)**

Izenaren eskuinean paratuz eskuratuko da erdal aurrizkidun adjektiboaren ordaina.

bokal-gibeleko, kontsonante ondoko

Egitura: I + **gibel/ondo** + **-ko**

- **atzeko**

Bere bakarrean 'posterior' adierazteko erabili da:

(bokale) atzeko⁹⁰

PRE- 91

A. Bere horretan hartua

prehistoria, preposizio

*Izenak

C. Ordezkatuz

- **aurre/aitzin**

aurre-historia, aurrizki, aitzin solas, aitzin gidari

Egitura: **aurre/aitzin** + I

atalaurre, hitzaurre, historia aurreko (histori aurreko)

Egitura: I + **aurre** + **(-ko)**⁹²

D. Izter-ahaideak

aitzindari

Izter-ahaideen artean sartzea (eta ez ordezkoen barrutian), euskal hitz eratorria osotasu-

⁸⁹ "post-. Forma prefija de «después», que es la preposición latina «post»".

⁹⁰ «Iruñe II» delakoa hots aldaketa baten sorkaria genuke: hainbeste lekutan, eta ez nafar lurretan bakarrik, hurrengo silabako *a* zaharra jaso eta aurreratu duenarena, lehenagokoa bokale gora (atze nahiz aurrealdekoa) doanean". (1983d:121).

⁹¹ "pre-. Prefijo que expresa anterioridad en el tiempo o en el espacio".

⁹² Ik. hitz elkartuen atala.

nean erdal hitz aurrizkidunaren ordaintzat ikusteari zor zaio. Alabaina, ez da zokoratzekoa *aitzin* aurreko sailean ikusia ere hor dagoela.

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

logika-aurreko, bokal-aitzineko ('prevocálico', 'ante vocálico')

Egitura: I + **aurre/aitzin** + *-ko*

aurre-sabaikari]] (aurre-sapaikari]]

Egitura: **aurre** + I (→ I → Adj)⁹³

D. Izter-ahaideak

azkenurren⁹⁴

Egokituei begira, azpimarratzekoa da izenen sailean *aurre* izenaren aurretik nahiz gibelean erabili duela.

Galde daitekeena da ea inolako esanahiaren aldetikako bereizkuntzarik suma ote daitekeen posizio-hautaera honen atzean; bestela esan, ea ba ote dagoen honako ekuazio modukoa paratzerik: *aurre* + I = 'aurrean doana/dagoena' // I + *aurre* = 'oinarriak adierazten duenaren aurreko garaia/egoera'.

Ez dugu uste banaketa erabatekoa egin daitekeenik. Honela, zenbait kasutan, lehen egiturarentzat paraturiko irakurmoduak egokia dirudien bitartean (aurrizki, esate baterako, aitzin gidari, seguraski), beste batzuetan ez dugu garbi ikusten: aitzin solasa, bera al da aurrean doan solasa ala gero datorren solasaren aurreko beste zera?

aurre-historia (1985d:86), berriz, bigarren motaren irakurrerari lotzenago zaiola esango genuke; hau da, 'historiaren aurreko garaia'. Nolanahi dela ere, gogoan izan behar da hortxe dagoela —*prehistoriaz* atzenduz— historia aurreko (1972b5:118) (histori aurreko] (1972b1:29)) ere.

Bigarren egitura-irakurmoduetan erosoan kabitzen dena aipatu berria da, hain justu. Izan ere, beste biek, gure ustez, ez dute aditzeko modu bakar eta erabatekorik: *atalaurrea*, 'ataria- ren aurreko zera' da ala bera ere bada nolabaiteko atari?, eta *hitzaurrea* bera ere ez ote da hitza (hitz-mordoa)?

Azken honek garamatza, hain zuzen ere, begiak iraultzera eta honako egoera aurkeztera; hau da, egituraz bestelakoak izaki, esanahiaren aldetik bederen, hagitz urruti ikusten ez ditugun aitzin solas eta hitzaurre aurkez aurk paratzera.

Adjektiboei dagokienez, azpimarka daiteke hauek moldatzeko apenas baliatzen duela *aurre* adjektiboaren aitzinetik. Itxura guztiz, nahiago bide du izen elkartua izenlagun bilakatu.

Aurre/aitzin hitzez osatuak hitz elkartuen sailean ere ikusiko dira.

⁹³ Ik. hitz eratorrien atala.

⁹⁴ Ikus NON- saila.

*Izenak

C. Ordezkatuz

• **sasi-**

sasi-erdara, sasi-euskara, sasi-galdera, sasi-hizkera

Egitura: **sasi-** + I

D. Izter-ahaideak

gaitz-izen

*Adjektiboak

D. Izter-ahaideak

garbitzako

Ez dakigu azken bi hitzok ere hemen kokatzekoak ote diren.

Honela eginez gero, lehen kasuan elkartuaren lehen osagaiaren adierak eta bigarrenan atzizki gisakoarenak emango lioke erdal aurrizkiaren adiera euskal hitz eratuari.

A. Bere horretan hartuz

protogreko, protoeuskara

Bi hitzok erabili dira hasierako erro landu eta guzti.

Azpip marka daiteke aurrizkiaren oinarria euskal hitza dela kasu honetan, lehengo *meta*-rekin gertatu bezalaxe.

Alabaina, badu batek ordainik, Mitxelenak alboraturik, gainera.

*Izenak

D. Izter-ahaideak

euskara bakar

Hau da Mitxelenak bigarrenaren ordaintzat ematen duena.

⁹⁵ «**seudo-**». (Del gr. «pseudo-», sacado del adj. «pseudés», falso). «Pseudo-». Se emplea como prefijo de nombres, equivaliendo a «falso», para designar cosas a las que el nombre en cuestión se ha aplicado o se aplica sin propiedad, por su semejanza con la cosa que lo lleva propiamente».

⁹⁶ «**proto-**». Raíz del griego «protos», que significa «primero» o principal».

Egitura: I + Izond.

RE- 97

Euskal *ber-/bir-* aurrizkiak ordezkatzeko du maizenik 'errepikatzea' ñabardura duen RE-erdal aurrizkia.

*Izenak

C. Ordezkatuz

• ber-/bir-

berridazte, berreraiketa, berrerantzun⁹⁸, birralgitalpen],]]⁹⁹

Egitura: **ber-/bir-** + I

*Aditzak

C. Ordezkatuz

• ber-/bir-

ber-eraiki, berresan, berriatzi

Egitura: **ber-** + Ad

D. Izter-ahaideak

berritu euskal aditzean oinarrituriko eraberritu¹⁰⁰ aditz elkartua eta hemendik eratorririko eraberritze izena ere RE-erdal aurrizkiak osatuen ordain dira.

Gauza bera esan daiteke *@berrizkatu*, Mitxelena ez darabilen baina oinarritzat eman¹⁰¹ behar den, aditzetik eratorririko berrizkatzailez.

SEMI- 102

⁹⁷ «re-». Prefijo. Expresa fundamentalmente repetición. • Puede expresar también otras circunstancias. • Retroceso o vuelta atrás. • Inversión del significado del verbo primitivo. • Intensificación de la acción. • Reunión o contracción».

⁹⁸ Ikus honezaz euskal aurrizkien saila, *berrerantzunez* esanak batik-bat.

Scalise-ren (1987:136) ustea euskarari dagokionez lasaixeago hartu beharko al litzateke?:

“... ya que los prefijos *re-* y *pre-* se adjuntan a verbos, no a nombres”.

Egia da erabilera bitxi askia dela, esana doan bezala.

⁹⁹ Hauen osamoldeaz eta inguruko auziez euskal aurrizkiak azterkatzean aritu gara.

¹⁰⁰ “... eta orobat, *re-* guztiak *ber-* edo *bir-* en bidez, bide jatorragoak eta egokiagoak egon daitezkeela burutik pasatzen ere ez zaugarik. Esaterako, duela gutxi Euskaltzaindiaren sari bat irabazi duen lan baten izenburuko *bergaitzen* hori. Kontua ez da hitza, baizik eta sortu duenari ez zaiola burutik pasa ere egin beste bideren bat, *gaiberritzen* adibidez, egokiago eta ulerterrazago izan daitekeenik”. (Sarasaola 1989:417).

¹⁰¹ *Eman behar* horrek Morfologia Sortzailean auzi ugari sorrarazi du hitz-eraketarako oinarria zedarrizetik hasita *morfologia sobregeneradora* delakoa proposatu beharreraino, esana doan bezala.

¹⁰² «semi-». (Del lat. «semi-»; v. «sesqui-»). Prefijo que significa «medio» y, a veces, «casi, algo» o «no del todo».

*Izenak

C. Ordezkatuz

• erdi

erdi hizkuntza

Egitura: **erdi + I**

Eratorbidetik sorturik, Mitxelenak berak kidekotzat ematen duen hikuntzaxko jarri behar zaio aldamenean. Bi balibide, beraz.

SOBRE-/SUPER-/SUPRA- 103

*Izenak

D. Izter-ahaideak

izengoiti ('sobrenombre')

*Adjektiboak

D. Izter-ahaideak

axaleko, gaineko ('superficial')

Ez dugu erdal aurrizki hutsaren ordain erabatekotzat har daitekeenik aurkitu.

Azpimarra daiteke ez dela adibide bat bera ere jaso terminoen artean "gain + —" egitura duenik eta aztergaitik kanpo ere, *gainbegiratu* besterik ez.

SUB-, SU- 104

A. Bere horretan

subjetibo, subjuntibo, subklase, subsubklase¹⁰⁵, sujeto, sustantibo, sustrato

¹⁰³ **"super-**. El adverbio latino «súper», sobre, usado en la formación de derivados cultos, y como prefijo; expresa situación superior en sentido material o figurado, o exceso (...) véase «supra-»".

¹⁰⁴ **"sub-**. Prefijo: Expresa en primer lugar inferioridad de situación, categoría, etc... También puede expresar posterioridad".

¹⁰⁵ Hitz hau dela-eta, aipa daiteke eskuzaturiko katalanazko lanetan modu diferentetara ikusten dituztela gisa honetako sorkariak. Honela, Mascaró-k (1986:17):

"El caràcter recursiu del procés morfològic és molt limitat. En la flexió és del tot inexistent, com és lògic. En la derivació, en general, no es pot repetir un mateix afix si no ha actuat un procés de lexicalització entre els dos processos; (...) En la composició és més freqüent, però limitada (*neo-neo... neoclassicisme, subsub... subíndex, contra-contra... contrargument...*)". (Beltz. gurea).

Honenbestez, badirudi eratorpenaren indar berrizkatzailea zedarrizten duten hesiez kanpo geldituko litzatekeela, elkarketaren barnean kokatzen du-eta. Aurrerago, ordea, ez du garbi uzten justu elkartzat ala aurrizkiduntzat jo behar den:

"Els processos de formació de mots són moltes vegades recursius, especialment en el cas de la prefixació i de la composició: *índex - subíndex - subsubíndex...*, *nord - nord-est - nor-nord-est...*". (1986:39).

Cabré-Rigau-k (1987₂:37) berriz, aurrizkitzat jotzeaz gain, indar berrizkatzaile horren barnekotzat dituzte autu dugunaren gisako erakuntzak:

*Izenak

C. Ordezkatuz

• *azpi*

azpiegitura, azpiko egitura, azpian datzan egitura

Adigai berarentzako hiru egitura-mota erakusten dituzte azken adibideek: elkarketa (I + I), "izenlaguna + izena" eta erlatibozko perpausa.

• *zati*

zati-euskalki, zati-galdera, zati-hizkuntza, zati-multzo

Egitura: **zati** + I

Arestiko SUB-"x"-en ordain zuzenak liratekeela dirudi. Nabarmen daiteke egun sumatu uste den joera ez bezalakoa: *azpi* lehen osagaiaz oraturiko hitz elkartuen urria *zatiz* osatuei aurkajarriz.

• *atze*

atzizki

Egitura: **atze** + I

Adieraren aldetik, *DUE*-ek aipatzen duen 'posterioridad' egoki al dakiok¹⁰⁶? Adierak, bestalde, POST- erdal aurrizkia dutenekin lotuko lukeela ematen du.

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

• *pe(ko)*

lurpeko

Egitura: I + **pe** + *-ko*

"x" *peko* usatu da arestiboak ez bezalako adiera duen honetan, 'lurraren azpiko'.

• *men(d)(p)eko*¹⁰⁷

mendeko, menpeko

¹⁰⁶ "Algunes regles del lèxic són també recursives i, per tant, el nombre possible de paraules formades a partir de regles morfològiques és infinit, com ho mostrem els exemples de (51): (51) a. sou, sobresou, sobresobresou....(...) c. sotsdirector, sots-sotsdirector, sots...director..".

¹⁰⁶ "sufijo. (...) (T., «postfijo».)".

¹⁰⁷ Izena ere bada, hiztegian eta azterlanean erakutsi den bezala.

Hitz-oinarriaren esanahiari berari dagokio 'azpikotasuna', nolazpait esan.

*Aditzak

C. Ordezkatuz

• **azpi**

azpimarratu¹⁰⁸, azpimarkatu

Egitura: **azpi** + Ad¹⁰⁹

TRANS- 110

A. Aurrizkia gordez

Izenak

tra(n)sformazio, tra(n)skri(p)zio, transformazionalista

Adjektiboak

tra(n)sformatibo

Aditzak

transkribatu

*Izenak

C. Ordezkatuz

antzaldatze, formaldatze, itxuraldaketa, itxuraldatze, tokialdatze

Guztiak, aditz elkartuan oinarrituriko izen eratorriak.

*Adjektiboak

C. Ordezkatuz

erdibideko ('de transición', 'transitorio')

*Aditzak

¹⁰⁸ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan bezala.

¹⁰⁹ Ez zaigu, halaz ere ezinezkoa iruditzen izen elkartutik abiatzea: *azpimar(r)(k)a* + *-tu*. Nolanahi dela ere, erdal aurrizkiaren ordezkari begira ez dirudi ardura handikoa denik.

¹¹⁰ "trans-. El significado fundamental de este prefijo es el de «paso al lado opuesto» o «situación en el lado opuesto». Se puede descomponer en los siguientes matices: 1º A través de (...) 2º Pasar de un lado a otro (...) 3º Situado del otro lado (...) 4º Situado detrás, en el espacio, o a continuación, por ella (...) 5º Cambio o trastorno".

C. Ordezkatuz

formaldatu, itxuraldatu, lekualdatu, letraldatu, tokialdatu

Egitura: I + aldatu

Arestiko egiturapekoa ez den ondoko hau ere hemen sartzekoa litzateke:

paperera aldatu

D. Izter-ahaideak

letreiatu ('transliterar'), papereratu

Euskal bideetara jotzean, usuena *aldatu* eta (maila apalagoan) *bihurtu* aditzetan oinarrituz sortzea da.

Erdal aurrizkiaren ordezkatuz erabiltzeko erabakia ohartuki hartua duela erakusten duen pasarte aski argigarria ekar daiteke, delako *atzizkiarena* gora-behera:

Formaldatze bideek (*tokialdatu*, *itxuraldatu* eta abar esan daitekeenez zilegi zaigu *formaldatu* esatea, nahiz erdal aurrizkia atzizki baten bitartez irauli) ez dute auzia osotoro garbitzen. (1986c:175).

letreiatu¹¹¹, papereratu aditzak izenetik abiatuta sortuak dira, lehen tarteko urratsik gabe eta bigarrena berriz, adizlagunetik igaroz. Adierari dihoakionez, esan daiteke *aldatu* aditza ez erabiliagatik, 'letrara aldatu', 'paperera aldatu' (hau ere jasoa) perifrasiak egoki dakizkiekeela eta honenbestez itxurak ez baina mamiak arestikoekin uztartuko lituzkeela.

U-

A. Bere horretan

ukroniko, utopiko¹¹²

Erdaraz emankor ez dirudien arren, ukaziozko erdal aurrizki honen ordain zuzenak hitzon aldamenean ematen dituzenez gero jaso ditugu: inoizko (ez), inongo (ez), hurrenez hurren, hots, **D.** deitu dugun moldez.

14.3. LABURBILDUZ

Zenbait puntu nabarmen aldatu nahi genituzke akabaera moduan:

- Mitxelenak debekurik ez du erdal aurrizkiduna bere euskal testuetan erabiltzeko.
- Hauen artean, halaz ere, ikusi da horietako franko hizkuntzalaritzan aski erroztaturiko termino usuak edo aurrizki-izaera galdua edo galtzear dutenak direla.

¹¹¹ Bi adieraz darabil, lehenago jaso den 'deletrear'-en parekoa eta hemengo 'transliterar' hau.

¹¹² *DUE*-en (1966), *U-* aurrizkiaren arrastorik kausitu ez dugunez gero, *utopia* hitzera jo dugu. Bertan honakoa irakur daiteke: "Palabra creada por Tomás Moro con la raíz del gr. «topos» (...) y el prefijo negativo «u-»". (Beltz. gurea).

• Aurrizkidunak erabiliagatik, ez du erdal aurrizkia euskal eratorbidean saiatzzen, kasu gutxi batzuetan izan ezik: *meta-hizkuntza*, *protoeuskara*, esate baterako.

• Bitan baizik ez dugu atzeman erdal aurrizki hots-grafiez egokitua: *arki-*, *gon-*.

• Darabiltzan erdal aurrizkidunak, maiz, beste bideetarik eraturiko ordainez hornitzen ditu.

• Oso gutitan makurtzen da erdal aurrizkidun egiturara, euskal egitura ispilu horretan eman nahiz. Honetan, bereziki, egungo *aurre-*, *azpi-*, *gain-* eta *abarren* urria (areago, ia eza) nabarmenduko genuke.

• Erdal aurrizki bat baino gehiago ordain izan ditzakeen molde berak darabiltza adigai desberdinen hizkuntz gorpuztean.

• Amaitzeko, **D** "Izter-ahaideak" bataiatu dugun sailaren joria azpimarkatuko genuke. Aurreko puntuan adierazia eta hemen azpimarratua, behin eta birritan adierazi dugun uste baten irozgarri egokiak direla uste dugu: Mitxelenaren hizkerak erakusten digu euskal egiturak ez duela noraezean erdal egiturara makurtu beharrik; hau da, "erdal X" eta "euskal Y" beti eta erabat bana-banako harremanean ez dutela zer egon.

15.1. ATARIKOA

Sail berari bonen arazoria (Azkarate (1990b:380-392, 1991:104-107)) eskuintean dagoen magala beregaina izanik, sildi beraren atzizki bilakatzeko balena egotea zok zaila.

Hitz eratuok, oro har, Morfologia Sortzelean ezarri den "Eskuintko Aritairuen Erregela" gordetzen dutela esan daiteke: hain da, eskuinteko elementuak, mugakiztunak, ezarriak dituzko bere ezaugarriak hitz konplexuari, eta mugakiztun denak inolako aldaketarik ez dutenak.

Horregatik, ikusiko den bezala, hitz eranen multzoak ogariona izanek osatuko dute¹.

Hauik, ez da esan berria beti betetzen. Honela, esaterako gut [+irizna] izanik, *Arrogat* atakaria [+ezzenondoa] kategoriakoa da², edo beste giza batzuek adierazten duten, *gait* beretik [+biziduna] denik esateko. Horregatik, [+irizna] hitzaren [+biziduna] tasuna dutenak sartaraz ditzake.

Azkaratek (1990b:388-389) zehaztu bezala, era honetakoak dituzko hitzak ezarriak dituzten hitz eratuok izan dira.

ERATORBIDEAREN ETA ELKARKETAREN ARTEKOAK

15.2. SAILKAPENA

1. ALDE

a. *Izena* + *aldea* → *Izena*

eskuintze, *lurside*

Lekua adieraziko dituzten hitz elkartuak.

Besietatik aipatu behariko dituzte posposizioak (Azkaratek (1990b:392-401) proposaturiko posposizioen eta hitz elkartuen arteko bereizketaz jartzeak) joko genituzkera:

teneko-aldetiku, *irratia aldetirikako*, *slansai aldetirik*

2. ALDI³

¹ Azkaratek (1990b) beste aldi batzuk irratia.

² Hitzak *er* de egoa duela, *er* atzizkiak giza ere erabiliko du. Izena *Arrogat* hitzaren balera erabiliko da. Hitzaren balera erabiliko da. Hitzaren balera erabiliko da.

³ Hitzaren balera erabiliko da. Hitzaren balera erabiliko da. Hitzaren balera erabiliko da. Hitzaren balera erabiliko da.

⁴ Hitzaren balera erabiliko da.

⁵ Hitzaren balera erabiliko da. Hitzaren balera erabiliko da. Hitzaren balera erabiliko da. Hitzaren balera erabiliko da.

⁶ Hitzaren balera erabiliko da. Hitzaren balera erabiliko da. Hitzaren balera erabiliko da.

15.1. ATARIKOA

Sail berezi honen arrazoa (Azkarate (1990b:380-392, 1991:104-107)) eskuinean doan osagaia beregaina izanik, aldi berean, atzizki bilakatzeko bidean egoteari zor zaio.

Hitz eratuok, oro har, Morfologia Sortzailean ezarri den “Eskubiko Ardatzaren Erregela”¹ gordetzen dutela esan daiteke; hau da, eskuineko elementuak, mugakizunak, ezartzen dizkio bere ezaugarriak hitz konplexuari, eta mugakizun denak inolako aldaketarik nozitzen ez du.

Horregatik, ikusiko den bezala, hitz eratuoen multzorik ugariena izenek osatuko dute².

Haatik, ez da esan berria beti betetzen. Honela, esaterako *gai* [+izena] izanik, *kontagai* sorkaria [+izenondua] kategoriakoa da³, edo beste gisa bateko adigarria ekartzearren, *zain* berez [+biziduna] denik esateko bide eroso ematen ez duenak⁴ [+biziduna] tasuna dutenak sorraraz ditzake.

Azkaratek (1990b:388-389) zehaztu bezala, era honetakoek debeku larriak ezartzen dizkiete erregelok hizkuntza guztientzat izan litezen nahi luketenei.

15.2. SAILKAPENA

1. ALDE

a. Izena + *alde* → Izena

eskualde, lurralde

Lekua adieraziko lukete hitz elkartuok.

Bestetik aipatu beharko lirateke posposiziotzat (Azkaratek (1990b:392-401) proposaturiko posposizioen eta hitz elkartuen arteko bereizkuntzari jarraikiz) joko genituzkeen:

tenika-alde(ko), teoria alde(tikako), sintasi alde(tik)

2. ALDI⁵

¹ Azkarategandik (1990b) hartu dugu euskal deizioa.

² Honek ez du esan nahi, noski, izenondo gisa ere erabili ez direnik, kasu batzuetan bestetan baino nabarmenago: *kide* edo *zale* hitzez osatuek, esate baterako, sarritan erakusten dute betekizun bikoitz hori.

³ Eta morfologia-izaerari ez baina perpausaren duen betekizunari begiratuz gero, ikus daiteke maizkara predikatuarena eginez erabili direla bilduriko asko.

Ik. hiztegiaren sarrera eta hiztegia.

⁴ “Ez dirudi *zain* bera bakarrik iz. [+biziduna] bezala erabiltzen denik, *zain egon* aditz esapidean baizik. Baina, *zain* bigarren osagai dela sortzen diren hitzak [+biziduna] erako izenak dira...”. (Azkarate 1990b:391).

⁵ LEF-4 (1992:74,79).

a. Izena + *aldi* → Izena

aditz-aldi, ahapaldi⁶, belaunaldi, berriketaldi, hitzaldi, iraganaldi⁷, lehenaldi, orainaldi⁸

c. Aditzoina + *aldi* → Izena

agerraldi, ekitaldi⁹, erakusaldi, esaldi¹⁰, harraldi, mintzaldi¹¹

3. BIDE¹²

a. Izena + *bide* → Izena

eragozpenbide, erdibide, formaldatze bide, gramatikabide, hizketa-bide, hizpide¹³

b. Aditza + *bide* → Izena

adibide¹⁴, adierazpide, agerbide (1972b1:30), agerpide (1972b1:32), (1972b5:111 bitan, 118, 119 bitan), atzerapide, aurrerabide, azterbide (1972b4:88) (M), (1985a:110, 116), (1985d:80), azterpide (1972b1:30), (1972b2:41), (1972b3:56, 57, 59), behaztopabide¹⁵, bilakabide, deklinabide, erabilbide, erakarbide (1983d:122), (1986c:173), erakusbide, eratorbide (1986c:169, 173, 174), ezaupide, frogabide, galbide, hautabide, hazibide, ihardunbide, jakinbide, jokabide, komunikabide, mintzabide, sarbide

Errepara dakiok "aditza + bide" motaren ugariari, "izena + bide"-rekin berdinduz.

Azken mota honetan, aditzetik izen bilakaturiko lehen osagaia duen adibide bat ere bada: *formaldatze*.

Bestetik azpimarra daiteke, hazibide¹⁶ dela partizipioa baliatzen duen kasu bakarra beste guztiek aditzoina baitute lehen osagaia.

Esanahiari dagokionez, *bidek* 'modu', 'bitarteko', 'prozedura'... ñabardurak hartzen ditu.

⁶ Ihartua.

OEH: "ahapaldi (...)

• *Etim.* De *ahape* (*aho* + *-pe*) + *-aldi*: el sentido peyorativo, bien explicado por el origen, es anterior al general, en buena parte técnico (*ahapaldi* = *bertso*, *pertsu*; *berset*). De ser así *ahapal* no sería más que una abreviación artificial".

⁷ Egia esan, behoko multzoan ere sailka zitekeen.

⁸ Azken honen atzean, izen bilakaturiko aditzondoa legoke.

⁹ *t* hori, epentetikotzat nahiz *FHV*-ren bidetik (1985₃:249-250) *-te* aditz-izenen sortzailearen arrastotzat jo daiteke.

¹⁰ Ihartua.

Euskaltzaindiaren (1975) zerrendan, *esaldi*, *frase*.

¹¹ Arestiko sailean ere joan zitekeen. Azkarate (1990b:384) izentzat hartzen du lehen osagaia. Gauza bera hurrengo saileko *mintzabideri* dagokionez.

¹² "Mende honetan zehar, **Lizardi** nabarmentzen da, *bide* mugakizun duten hirurogei izen desberdin inguru emanaz". (Azkarate 1990b:387). (Beltz. gurea).

LEF-4 (1992:74).

¹³ Ihartuxea?

¹⁴ Ihartua.

¹⁵ Hemen ala arestiko sailean? *HLEH*-k: "behaztopa. iz.". Gauza bera *frogabideri* dagokionez.

¹⁶ Eratorpenean ere jaso da gertakizun beraren erakusgarria: *haziera*, *heziera*, *heziketa*.

4. ERA

Osatu gabe utziko den arren, eratorpenari eskaini zaion azterketan aipatu eta elkartuetan aipatuko den bezala, hemen ere koka zitezkeen hangoak.

5. GAI¹⁷

a. Izena + *gai* → Izena

hizkuntza *gai*, hiztegi *gai*, jakite *gai*, jakiunde *gai*, linguistika *gai*

b. Aditzoina + *gai* → Izena

agerkai, galdegai¹⁸, irakurgai, landugai, mintzagai, osagai

c. Aditzoina + *gai* → Izenondoa

kontagai

Lehen multzokoak, Azkaratek (1991) *gai*₁ izendapenean sartzen dituenen modukoak lirarete; bigarrenean berezia (kontagai), berriz, *gai*₂ motakoa litzateke.

Azkenari dagokionez, esan daiteke kategoria hutsezkoa dela “Eskubiko Ardatzaren erregela”-rentzako behaztopa, [-biziduna] tasunaren jabeak baitira eskuineko elementua eta sor-karia, sail honetan bildurikoak oro bezalaxe.

Aditzoina ez baina partizipioa lehen osagaia duen kasu bakarra jaso da: landugai.

6. GAITZ

a. Aditzoina + *gaitz* → Izenondoa

iragangaitz, zatigaitz

7. KIDE¹⁹

a. Izena + *kide/ide* → Izena

ahaide²⁰, baliokide²¹, bidaide, euskaltzainkide, haurride, hoskide(tasun), partaide, senide²², uztarkide, zentzu eta baliokide

¹⁷ LEF-4 (1992:74).

¹⁸ Arestiko multzoan ere sar zitekeen, *galde* (iz.) ere badagoenez gero.

¹⁹ Hasierako leherkari gabeko hitz eratuak hona aldatu ditugun arren, pentsatzekoa da honela eratuak eratorbidetik gertuago egoteko aukera handiagoa dutela —aldrebes esan, *kidedunak*, elkarketatik gertuago suma daitezkeela— elkarketatik baino.

²⁰ Ihartua.

²¹ Izena ez baina kasu honetan izenondoa. Ik. *-tasun* atzizkian honezaz eta beheargoko *hoskidetasunez* dioguna.

²² Hemen kokatzen dugu ihartu-itxura hartuagatik, *ahaide* eta abarren bidetik. FHV (1985:245).

b. Izenondoa + *kide/ide*

ofizialkide(tasun)²³

Eratorbidea aztertzean ere gogoan izan den bereizkuntza bat argiagotzeko egokiera ematen du sail honek.

Ez dirudi zaku berean sar daitezkeenik, “Eskubiko Ardatzaren Erregela”-ren arabera gordetze-urratze kontua —hitz konplexuaren osagaiei eta hauen batzearen ondoriozko sorkariei hertsiki dagokiena—, eta hitza eratu ondoko geroztikako erabilera.

Honela, esate baterako, hemen bilduriko ahaide, bidaide, haurride edo senide (eta neurri batean uztarkide ere bai), nahiz jatorriz [+biziduna] tasunaren jabe liratekeenekin izaten duten ohiko erabilera, hemen, hizkuntz mailako auziak mintzagai direla-eta, [-biziduna]²⁴ dutenei lotu zaie.

Bestelakoak lirateke, berriz, baliokide, hoskide(tasun) edo ofizialkide, etorkitik bertatik, [-biziduna] adierazteko sorturikotzat joko genituzkeenak eta, beraz, arestian aipatzen zen debekua plazaratzen dutenak. Izan ere, eskuineko elementuaren azpikategorizazioko tasunari ez zaio eusten, ez dio hitz eratuari ezartzen.

Garapena nozitu duten adibideak: baliokidetasun, hoskidetasun, ofizialkidetasun²⁵.

8. ZAIN

Ez dira hemen jasotzen aditzondo baliozkoak.

a. Izena + *zain* → Izena

euskaltzain, euskaltzainkide

Lehen esan bezala, hitz eratua [+biziduna] dena.

Berrelkarketa gertatu da bigarreanean.

9. ZALE²⁶

a. Izena + *zale*

garbizale, indoeuropartzale²⁷, liburuzale

b. Izen berezia + *zale*

chomskizale, Chomsky-zale²⁸, Leizarraga-zale

²³ Erdal aurritzien ordainak ikustean aritu gara hitz honezaz.

²⁴ Ez da baztertzekoa, beharbada, garai bateko hizkuntzezko ikuspegi “biologizaleak” terminologia honetan izan dezakeen oihartzuna.

²⁵ Ikusi eta ikusten den bezala, arrazoi bat baino gehiagogatik dira bereziak hiruok.

²⁶ Ikus hitz elkartuen kapitulua.

²⁷ *indoeuropeista* ere badarabil (1972b4:96) (M).

²⁸ Ikus *-(t)ar* atzizkia.

c. Aditzoina + *zale*²⁹

kontserbazale

Izena ezkerretara ez duen bakarra, ezin baitaiteke esan euskaraz (adiera honetan bederen) *kontserba* izena denik.

Honenbestez, *kontserbatu* era burututik abiatu beharra dagoela dirudi.

Kategoriari dagokionez, *zaledunek* izena nahiz izenondoa izateko duten erraztasuna azpimarkatu beharko litzateke.

16. Kapituluia

HITZ ELKARTUAK

---

²⁹ "Lehen osagaia izena izan ohi da, biziduna edo bizigabea, arrunta zein berezia (mende honetako erabileran, bederen). Izenondo kategoriako mugatzaileek ere izen balioa hartzen dutela dirudi". (Azkarate 1990b:391).

16.A. IZEN ELKARTUAK

Sarearen adierazieraz ibidoki, bi argizpeko nagusi beretako dira osagarren arteko harremanak. Bi osagarriak maila berekoak badira, *Kopulatioak* deitzen diren bitartean; osagarriko hitz nagusi eta bestea murriztu bada, *hitz* —bestela esan, *ingurutzina* eta *ingurutzina*¹ badituraz hitz elkartuak—. *Afektioak* deitzen dira.

16.A.1. KOPULATIOAK

16.A.1.A. DVANDVAK **16. Kapituluak**

Maila bereko bi osagarri elkarketa honetan izena ez dago sarturik. Izango dute baina osagarriko den kasu batzuk. **HITZ ELKARTUAK** osagarri gramatika-ko osagarriaren arabera antolatuta.

16.A.1.A.1. Izena + Izena

*ar-emelatu*², *argitu-datu*, *entzule-irakule*, *gole*, *gramatika-hitzegi*, *hitzaz-erakule*, *idazle-irakurria*, *ipui-elberri*

Osagarri txukerari errepertorio gero, ikus daitezke bi gutxitze bideguzela osagarriko hitz elkarrekin erabiltzea; hau da, erator-erakulez hitz elkarrekin hitz elkarrekin erabiltzea.

ipui-elberri: I + I elkar,

entzule-irakule: ${}_{1,2,3,4}IA + {}_{1,2,3,4}Ie + {}_{1,2,3,4}IA + {}_{1,2,3,4}Ie$

idazle-erakule: ${}_{1,2,3,4}II + {}_{1,2,3,4}Ie + {}_{1,2,3,4}IA + {}_{1,2,3,4}Ie$

gramatika-hitzegi: I + ${}_{1,2,3,4}II + {}_{1,2,3,4}Ie$

idazle-irakurria: ${}_{1,2,3,4}IA + {}_{1,2,3,4}Ie + {}_{1,2,3,4}IA + {}_{1,2,3,4}Ie$

¹ *Ar-emelatu* (1990b:200) erakule, berberak erakule, *argitu-datu* / *argitu-datu* hitzak erakule-erakulez bi dira hitz elkarrekin erabiltzeko erabilgarriak eta, aldi berean, erator-erakulez erabiltzeko erabilgarriak ere.

² *Ar-emelatu* (1990b:200), *argitu-datu* (1990b:167), *entzule-irakule* (1990b:200), *gole* (1990b:200).

³ *Idazle-irakurria* (1990b:200) erakule erakulez erabiltzeko erabilgarria da.

⁴ *Idazle-erakule* (1990b:200) erakule erakulez erabiltzeko erabilgarria da eta, aldi berean, erator-erakulez erabiltzeko erabilgarria ere.

⁵ *Gramatika-hitzegi* (1990b:200) erakule erakulez erabiltzeko erabilgarria da eta, aldi berean, erator-erakulez erabiltzeko erabilgarria ere. *Idazle-irakurria* (1990b:200) erakule erakulez erabiltzeko erabilgarria da eta, aldi berean, erator-erakulez erabiltzeko erabilgarria ere.

⁶ *Idazle-irakurria* (1990b:200).

⁷ *Idazle-irakurria* (1990b:200).

16.A. IZEN ELKARTUAK

Sarreran adieraziaren ildotik, bi azpisail nagusi bereziko dira osagaien arteko harremanaren arabera. Bi osagaiak maila berekoak badira, *Kopulatiboak* deiturapean bilduko dira; osagaietako bat nagusi eta bestea menpeko bada, berriz —bestela esan, mugakizuna eta mugatzailea¹ badituzte hitz elkartuek—, *Menpekotasunezkoak* izendatuko dira.

16.A.1. KOPULATIBOAK

16.A.1.A. DVANDVAK²

Maila bereko bi osagaien elkarketa honetan izena izatea sorkaria izango dute batean (zehaztuko den kasu batean ez beste guztietan). Hemen bilduen³ sailak osagaien gramatika-kategoriaren arabera antolatuko dira.

16.A.1.A.1. Izena + Izena

ar-emetasun⁴, azentu-doinu, entzule-irakurle, goibe, gramatika-hiztegi, hizlari-entzule, idazte-irakurtze, ipui-eleberri

Osagaien taxukerari erreparatuz gero, ikus daiteke ia guztietan badagoela osagairen bat gutxienez eratua dena; hau da, erator-atzizkia nahiz elkarketaz baliatuz sortua:

ipui-eleberri: I + I elk.

entzule-irakurle: $izena[A + -le]_{izena} + izena[A + -le]_{izena}$

hizlari-entzule: $izena[I + -lari]_{izena} + izena[A + -le]_{izena}$

gramatika-hiztegi: I + $izena[I + -tegi]_{izena}$

idazte-irakurtze: $izena[A + -te]_{izena} + izena[A + -tze]_{izena}$

¹ Azkarateren (1990b:200) termino-bereizkuntzari eutsiz, *determinatzaile* / *determinatu* bikotea menpekotasunezko ez diren hitz elkartuen osagaientzat eta *mugatzaile* / *mugakizun* menpekotasunezkoen osagaientzat erabiliko ditugu.

² LEF-1 (1987:93-97, 149-174), Azkarate (1990b:163hh, 1991:116), LEF-4 (1992:53-55).

³ Ikus Izenondo elkartuen sailean mota berberekoak.

⁴ "Begien bistan dago, beraz, ez direla berdinak hizkuntza horietan ar-emetasuna, sexua, eta gramatikazko jeneroa". (1972b5:120) (M).

"Erronkariarrak, noski, erdara zeukan gogoan *ixixiterra*, *iñurria* eta beste zenbait "ematzen" dituenen. Inguruko erdaretan izenen gramatika sailak eratzen baitu izakien "har-emetasuna" [sic] [Jat. *ar-emetasuna*], bestera baino gehiago, orainengo A. García Calvok erakutsi duen bezala". (1964g:181).

Grafia-kontuez, ikus argitaraldiezko itsaskina.

Erator-atzizkiak baliatzen dituzten guztietan osagai bakoitza hitz eratorri osoa da; hau da, berari bakarrik dagokion atzizkia darama.

Bestelakoa da, ordea, ar-emetasun. Hitz honen egituraren zehaztapena “[I + I] + -tasun” ulertu beharra baitago, hots, erator-atzizkia elkartu osoari dagokiola⁵, ikusiko den bezala.

bizidun/bizigabe⁶, competence/performance*, langue/parole*⁷, mintzagai/galdegai⁸, mugatu/ez mugatu⁹, pidgin/créole¹⁰, thema/rhema, topic/comment¹¹

Bikoteok ere, hitz elkartu kopulatiboen mota honetan kokatu dira, samalda honetan sarzkeko partaideei eragozpen larririk ikusten ez zaielako: osagai biok gramatika-kategoria berekoak dira eta ez dago menpekotasunezko harremanik bere artean.

bizidun/bizigabe eta mugatu/ez mugatu pareek izenondo elkartuen artean egon beharko balute ere, azalpenerako hemen kokatzea erabaki da multzo honetan bilduriko besteekin eta ondoren aipatuko diren beste batzuekin lotzen dituzten ezaugarriak dituztelako.

Azpmarragarriena osagaien esanahien arteko harremanari dagokiona da, guztietan, “aurkakotasun semantikoa” deitu duguna gertatzen da-eta.

bizidun/bizigabe, mugatu/ez mugatu eta behean aldatuko den pertsona/ez pertsona kasuotan gehixeago zehatz daiteke: osagai baten baieztapenak ezinbestean bestearen ukazioa dakar; honenbestez, “osagarritasunaz”¹², hitzegin daitekeela dirudi, eta ez da harritzekoa, tasun edo ezaugarrien deizioak izanik, horrexetarako erabiltzen direlako, hain justu.

pertsona/ez pertsona¹³, sinkronia/diakronia¹⁴

Beste biok lotzen dituen, testuan berariaz agertzen den singularrezko erabilera da¹⁵.

Nabarmendu behar da, hemen ere “osagarritasunezko” harremana garbi ikusten dela. Lehen kasuan (pertsona/ez pertsona bikotean), arestiko *ez mugatu* kide guztizko duelako¹⁶, eta bigarreanean, berriz, Saussure-ren antinomia sonatuetarikoa izaki, guztiz kontrako moduan ulertu behar delako¹⁷.

⁵ “atzizki bakar batez biren lana egitea ere ikusten da inoiz edo behin, horrela: *senar-emaztegiak* zineten”. (LEF-I 1987:164).

⁶ “Ezin-ukatzuko ezberdintasuna badute, haatik, behar bezala ulertzen badugu: *bizidun / bizigabe*-en artekoa”. (1986c:174).

⁷ “Chomskyren *competence/performance* ez dira agian, Saussureren *langue/parole*-ren haurride jator, bai bederen, ordea, ahaide hurbil”. (1972b4:95) (M).

⁸ “Esan bezala, ebakidura ala lotura da *mintzagai/galdegai* arteko bereizkuntzaren ezaugarria aditza perifrastikoa]], konposatua, denean”. (1981c:156).

⁹ “... forma pareen lekukotasunak garbiri erakusten du *mugatu / ez mugatu* arteko bereizkuntza”. (1983d:123).

¹⁰ “*Pidgin/créolei* buruzko ezaguera bazuen Molièrek, baita XVII. mendean euskaldunekin honela mintzatzen ziren islandiarrek ere”. (1985a:113).

¹¹ “Nik entzuna nuen, sinista zazue, *topic / comment* (*thema / rhema*) eta gisa horretako ena”. (1981c:152).

¹² Coseriu (1975) fonologiatik harturiko terminoez baliatuz, *oposición privativa* deituko lukeenaz.
Ikus hitz bakunen atala.

¹³ “Gauza bera gertatzen da, *pertsona/ez pertsona*-ri buruz, *haur* eta *ume*-rekin...”. (1986c:175).

¹⁴ “Saussure-gandik datorrigu, Larresororen iritziz, *sinkronia/diakronia* delako bereizkuntza”. (1972b4:98) (M).

¹⁵ Hitz soilen atalean aztertutako *langue/parole* eta abarrez esanak berresan beharko liriatekeela-eta, hara igortzen dugu.

¹⁶ Erdal aurritzien ordainak ikustean aritu gara honezaz.

¹⁷ Saussure-ren irakatsiek nolako aldakuntzak nozitu zituzten ikasleek papereratzean eta gerora estrukturalismoan aipaturiko dikotomia honi (eta besteri) eginiko ukituak albo batera utziko ditugu, Mitxelenaren testuaren mintzagaia baino geroagoko auziak dira-eta.

Egitura osoa paratzen da bi osagai baino gehiagoko hitz elkartuetakoak direla adierazi nahirik¹⁸, eta batez ere, *erdal-euskal* bere hutsean nekez ulertuko litzatekeelako, hitzoz amaierako hots-aldaketa dela kausa.

Alde horretatik, bitxia dirudi hots-aldaketa jasandako bi osagaiak elkarren ondoan paratzeak, eta hirugarren kasuan ez bezala —hitzak osorik gordez, alegia— jokatzeak.

“Dvandva” motako en hurrenkera aipatzen denean (Jacobsen (1982)), eritimoarekin zerkusia duten alderdien ondoan, semantikoak ere gogoan hartzeak direla esaten den arren, ez da hemengo gertakizunaren berri ematen.

Hiru kasutan hurrenkera guttiz garrantzizkoa¹⁹, erabakigarria da, hiztegiaren izaera definitzeraino, ezkerreko osagaia hizkuntza itzulgaia, eta bestea itzulia direnez gero.

• ar-emetasun

Bikote honek hitz elkartuaren osagaien gramatika-kategoriari dagokion zerbait argitzea eskatzen du.

ar eta *eme* izenondo nahiz izen izan daitezke batetik²⁰, era berean, *-tasun* atzizkiak ez du debekurik izenari nahiz izenondoari lotzeko (eratorbidean erakutsi den bezala); honenbestez, zer dela-eta izentzat jo?

Azkaratek, kolore-izenen gaineko “Dvandva” motako izenondo elkartu kopulati boen izaera, gutxieneko kontuan dudazkotzat jotzen duelarik, honako argudioa ematen du:

Bada, azkenik, beste datu bat ere bi izenondo (edo gehiago) izenondo elkartua sortzeko elkartzten ote diren zalantzan jar erazten duena: izen elkartu kopulati boez ari ginea esan dugu izen horiek, beste edozein izen bezala, eratorketan oinarri izan daitezkeela, *aitamatu* edo *ama seme-goa* bezalako adibideek erakusten duten bezala. Bi izenondo baino gehiagoko egitura hauek egiaz izenondo elkartu balira, beste edozein izenondok hartzen dituen atzizkiak onartu beharko lituzkete; hots, eratorketan oinarri izango lirateke. Baina esan al daiteke *eder-garbitasun*, edo *aundi-itsusikeria*? Ezetz esango genuke. (Azkarate 1990b:167).

Izen elkartuen osagaien arteko harremanez, berriz, esan daiteke azken kasu honetan ez beste guztietan *eta* juntagailua dela parafra si bidez eman behar izanez gero erabili beharra. Aitzitik, ar-emetasun elkartua, badirudi egokiago dela *ala* juntagailuaz aldatzea²¹.

Bereziki aipatu beharra dago sail honetan egoteko eskubiderik ba ote duen erabakitze ko orduan zalantza sortzen duen beste hitz elkartu bat:

• latin-erromaniko²²

¹⁸ Han aztertuko da egitura osoa.

LEF-4 (1992:55) lanean, adibide hauxe (*erdal-euskal hiztegi*) irakur daiteke, hain zuzen ere, elkartu-mota honen hedabide urriaren salbuespenen artean.

¹⁹ Hau dela-eta, “Dvandvek” ezaugarri duten truka-erraztasunaren kontrakoa al lirateke?

Bestetik, ordena finko horrek berak ez al ditu “Bilbo-Donostia autobidea” eta antzekoekin lotzen?

²⁰ *HLEH*: “ar. izond. eta iz.”; “eme. izond. eta iz.”

²¹ “Eta ez dirudi, gainera, “galdu” beharreko juntagailua *eta* denik beti: askotan hurbilago sentitzen da, oinarriko perpaus-eskeman *edo* (agian *ala*) juntagailua”. (*LEF-1* 1987:157).

²² “Ez ditugu bi iturburu baizik, “euskal hitz garbiak” —hots, bestetariko etorkia inork oraindik igerrri ez dienak— kenduz geroz: erdaretati-koak (latin-erromanikoaren bitartez azal daitezkeenak, batipat) eta euskal hitz moldatuak, Etxeberri Sarakoak zioenez”. (1964c:94).

Izan ere, hitz elkartu osoaren erabilera bitxi xamarra da, singularrean erabili baitu, "Dvandva" motako hitz elkartuen arrunteko moduan ez bezala, alegia:

izen sintagma mugatu bateko ardatza izen elkartu kopulatiboa denean, izen sintagma plurala izan beharko du, *ama-semeak* (...) Ezin da esan **soro-baratza landu du* edo **ama-semea etorri da* bezalakorik. Kontrako ekintzak jasotzen dituzten partizipioak, likidoa adierazten duten izenak edota metalak bezalako sustantziak adierazten dituztenak elkartzen direnean, ordea, W. Jacobsen-ek (1982:384) dioenez ez du izen sintagma plurala izan beharrik: *joan-etorria zaldiz egin du* esaten bait da. (Azkarate 1990b:172).

Jacobson-ek aipatzen dituen kasuetariko ere ez denez gero, argi eske, beste norabait begiak irauli behar direla dirudi.

Bi azalpen-modu aurkez daitezke: edo Mitxelenari oraingo honetan singularra oharkabean itzuri zaio, *lapsus* bat alegia, edo bihurri xamarra dirudien arren, beste honakoa.

Mitxelenak idatzia du hizkuntzen bilakaera gizakionarekin berdindu dutenen iritzien kontra²³. Oin-oharrean jasoriko iritzietan sostengatuz, ba al du bururik singularra nahita erabili duela pentsatzeak, latina eta ondorenak azken buruan gauza bera zirela argiago gera zedin?

Azalpen honen onesprenak dakarren ondorioa da orduan sail honetatik atera eta:

- edo Gehiketa motara eraman, ezaugarri duen erreferente bakarraren bi alderdiak bilduak dituela pentsatzen duelako.

- edo tautologikotzat jo *latin* eta *erromaniko* izaki beraren bi deizio gisa hartuz.

Guk, aukeran, Gehiketaren alde egingo genuke trabes.

16.A.1.A.2. Izenondoa + Izenondoa

bizidun/bizigabe, mugatu/ez mugatu

Azalpena arestian emana doa.

²³ Luze joko duten adibide bi azalpenaren irozkari:

"Jendeak, behintzat, iritzi okerra izaten du honetaz. Neronek ere izana dut, baina neure iritzi aldaketa jakinarazten dizuet, eta ez neronek asmatua delako, beste zenbaitek esan duelako baizik. Ama eta haurraren artean momentu batean etendura fisikoa gertatzen da bien artean. Zerbait ebakitzen dela edo uste dut eta berezketa osoa izaten da. Bi izaki bizi dira. Ama ez da hiltzen umea bizi dadin, biek jarraitzen dute bizirik.

Hizkuntzarekin, latinarekin eta hizkuntza erromanikoekin, berriz, ez dugu honelakorik. Egin dezagun kontu esate baterako lehenbiziko mendean Avilako eskualdean latinez baizik ez zela egiten (...) Eta, Avilakoek, goiko edo beheko arrotzekin nahasten ez ziren heinean, beti, hizkuntza berean mintzatzen zirela uste zuten, ondorengoei erakusten zieten hizkera berek erabiltzen zuten berbera zelakoan, gurasoengandik ikasi zuten bera, alegia. Baina gurasoen eta ondorengoen hizkera sekula ez baita berdín izaten, berezkuntza horiek denboraren buruan pilatzen direnean handiak gertatzen dira". (1972b:43,44).

"No es que las lenguas románicas, empezando por el portugués a occidente y acabando por el rumano a oriente, si se prescinde de la expansión colonial, sean hijas, nietas o descendientes más remotas del latín: son, desde el punto de vista de la continuidad histórica, latín puro y simple, hablado hoy en este o en el otro país. Nunca, y no hablo de gentes aculturadas, han pensado que enseñaban a sus hijos una lengua distinta de la que ellos hablaban; tampoco han creído jamás los hijos que la lengua que ellos usaban era diferente (salvo en algún que otro detalle «carrocl») de la que habían aprendido de sus padres. La lengua, esa «lengua histórica» para emplear el término de Coseriu, ha cambiado (...).

Lo único que puedo decir a estos agoreros (...) es que en este momento estoy hablando, aunque acaso no debiera, latín: un latín un tanto peculiar desde el punto de vista ciceroniano, hablado en 1981 y aquí, en este país que sigue, hasta ahora romanizándose, aunque el proceso empezado hace más de dos mil años no acabe de cerrarse". (1981III, LH:89,90).

16.A.1.A.3. Aditzoina/partizipioa + Partizipioa

harreman, hartu-eman

16.A.1.A.4. Adizlaguna + Adizlaguna²⁴

gora-behera

Mota honetan sartzekoa bide litzatekeen gainbeherak ez du hemen toki erosorik. Izan ere, eskuinaldeko osagaia adizlaguna bada ere, ez da itxura horretan ageri lehen osagaia, ez du-eta inolako markarik azalean. Alabaina, badirudi dagokion irakurmodua ‘gainetik behera’ edo antzeko zerbait dela.

Ez dugu asmatzen zein ote daitekeen kokalekurik egokiena honentzat, ez hemen, ez *Bilbo-Donostia autobidea* gisako aposizio berriek bildu ohi dituzten elkartuetan ez baitiogu paralekurik ikusten.

Guztiarekin ere, adibide bakarra baizik ez da.

16.A.1.A.5. Galdetzailea + Galdetzailea

zer nolako²⁵

16.A.1.A.6. Aditzondo elkartuak²⁶

bai-ez(ko)

Sail honetako izen ez den hitz elkartu bakarra.

Izenlaguna izanagatik, azterlanaren atal honetan ere kokatu da hitz-elkarketa mota hau errainurik gabe gera ez zedin.

Adierari dagokionez, “bai ala ezko” parafrasia egoki dakiokela dirudi²⁷, osorik emanda, “baiezko ala ezezko”.

Bitxi xamar gertatzen da elkarketa, isilpean dauden elementuei begira. Izan ere, elkartuak osorik *-ko* izenlagun-sortzailea azken muturrean bakarrik hartzea usu duen arren, hemen “baiko + ezko” egitura batean ez ote den pentsatu behar edo susma daiteke, eta ez ohikoagoa bide den “baiezko ala ezezko” lehen paratuan.

²⁴ Hemen 4. eta 5. motetan bereziak Azkaratek (1990b:166) batean biltzen ditu:

“Elkarketaren kategoria gramatikala kontutan harturik esplikatzeko zailagoak diren *gora berak, horrat-hunatac, zer-nolak* (...) hots, azken batean, aditzlagunez edota bi galdetzailez osatutako izen elkartuak”.

LEF-1-ek (1987:171,172) “Adizlagun- eta aditzondo-dvandvak” izendapenean biltzen ditu era honetakoak.

²⁵ “Galdekari-dvandvak” sailean:

“Aspaldidanik erabiltzen diren noiz-nongo, zer-nola(ko),... modukoetan ohargarria da gehienak *-ko* morfemaz horniturik agertu ohi direla”. (*LEF-1* 1987:175).

²⁶ Azkarateren (1990b:168) terminologiari jarraikiz.

²⁷ “Esaldiaren bai-ezko nolakotasuna edo modalitatea, R. de Rijk-ek esaten duen bezala, aditzera emanaren egibailioari hurbiltzen zaion zer hori. Ezezkoa adierazteko, *ez* (*ezin*) darabilgu; *ba-*, berriz, 1. kasuan ez bezala, aditza bakuna denean”. (1981c:147).

Testuinguru zabal xamarra jaso dugu susma zitekeen *baiezko*ren grafia-erakuntzaren arrastorik ez dagoela argi gera dadin.

Hor dago, bestetik, erabili duen *bai-ala-ezko*²⁸ ere.

Ez dugu uste gertakizun beraren erakusgarria denik. Azken kasu honetan “bai ala ez” egiturari esaldi-taxua²⁹ antzeman dakioke, eta ez dirudi juntagailuaren aurreko *bai* horrek onartuko lukeenik³⁰ *-(ez)ko*-rik esanahian ondoriorik ekarri gabe. Hau da, lehengo kasuan perpausak “baiezkoak ala ezezkoak” baina ez aldi berean biak, aditzen den bitartean, beste honetan, aldiz, galdera osoa da “bai ala ez-ko” motakoa, galdetzaileez osatuei kontrajarriz.

16.A.1.B. KOORDINAZIOZKOAK (GEHIKETA)³¹

galiziar-portuges (iz.), idazle-hizlari, indi(-)europar³²

Elkarte-mota honen berezitasuna gizaki nahiz gauzaki berazko bi alderdi adieraztean datza. Hortaz, bi izaki beregainen elkarketa ez baina, izaki bakar baten bi alderdien batuketatzat joak dira arestian zehaztuak.

Azkaratek³³ ikusia —hau da, bai osagaien bai elkartu osoaren kategoria sarrienik izena izatea— osoki beteko luke hemengo batek (idazle-hizlarik, alegia); *-le* eta *-lari* ‘Egilea’ adiera-ko atzizki izen-sortzaileak agertzea da honen lekuko.

Harrigarri xamar gerta daitezkeenak galiziar-portuges eta indi(-)europar dira, *-(t)ar* atzizkiak, izenondoak sortu ohi baititu. Bestetan ere aipatu den izenaren eta izenondoaren arteko muga labainaren³⁴ auziaz gain, kontutan hartu beharrekoa litzateke hizkuntzen izenak —eratorbideari buruzko atalean ikusi bezala— maiz aski bat datozela itxuran hizkuntza horien hiztunen deiziorako izenondo (eta izen)ekin.

Elkartuen adiera-balioari dagokionez honakoa zehatz daiteke:

- idazle-hizlari³⁵

Elkarketa-mota honek ezaugarri duen moduan, lagun berak bil ditzake *idazle* eta *hizlari* izatea; bakartasun hori mugatzaileak eta deklinabide-atzizkiak (*-(a)rik*) eta komunztaturik doan aditzak (*zaiok*) garbi erakusten dute; “Dvandva” motakoa baltiz gaitzago lukeena, bestalde (Jacobsen (1982:384) eta Azkarate (1990b:172)).

Pertsona adierazten duten izenak izaki, gizabanako horrek bete ditzakeen zereginak direla esan daiteke. Ez zaio inolako menpekotasunik antzematen osagaien arteko harremanari, ez aldiaren ardatzari, ez lehentasunari dagokionez.

²⁸ “Badira hor, guztira edo guztitara, ehunka galdera (500-en bat, begiz jota) eta, nahiz horien artean galdera osoak (bai-ala-ezkoak) gutti-
nak diren, ehunen bat inguru bilduko genituzke”. (1981c:163).

²⁹ *nor gehiagoko* eta antzekoen moduan?

³⁰ Hau dela-eta, Azkarateren (1990b:373hh) “esaldi-hitzen” artekotzat joko genuke.

³¹ *LEF-1* (1987:77), Azkarate (1990b:174-178, 1991:117), *LEF-4* (1992:848-6).

³² Honen moldeez, ikus argitaraldieko itsaskina.

³³ “1. Hitz elkartuaren kategoria gramatikalarri dagokionez, adibide guztiak izenak dira, nahiz espreski esan ez, beste hizkuntzetako adibideetan ere garbi ikusi ahal izan denez. 2. Osagaien kategoria gramatikala ere izena da”. (Azkarate 1990b:177).

³⁴ Oroi puntu honez behin eta birritan esanak, bereziki eratorbidean atzizki honi eskainian.

³⁵ “Horrelakoak geratu ohi ziren, besteak beste, ez entzuleen laguntza eta mesedetan, idazle-hizlariari erdara politago, jantziago, dotoreago iruditzen zitzaizkion baizik”. (1984b:42).

Bestalde, esaterik ez dagoela dirudi idazle-hizlarik sintetikoki adieraziriko lanbide edo antzeko ezer berri aditzera ematen duenik³⁶.

- galiziar-portuges

Esana doan bezala, hizkuntza baten deizioa adierazten duen izena da.

Hitz elkartu honek alderdi bat baino gehiago du aipagarri.

Batetik, arestikoak bezala, erreferente bakarra du baina lehengoak ez bezalako adiera duela pentsa daiteke. Izan ere, hizkuntza horren izaera dela-eta, irakurrera sintetikutik gertuago ikus daiteke honako hau: 'galiziarretik zerbait eta portugesetik beste zerbait baina bete-betean bien batuketa hutsa ez den hirugarren zera' adieraziko lukeena, alegia.

Bestetik, hemen axaetik besterik aipatuko ez den kontua litzateke erator-atzizkiaren hau-taera, eratorpena jorratzean ikusi bezala³⁷: *galiziar* ("galaico", "gallego") baina *portuges* ("portugués").

Azken puntu honetan sustraituz, erka daiteke mota berekotzat hartu den indi(-)europar³⁸ hitz elkartuarekin.

Atzizki bera baliatuagatik, atzizkiaren kokalekua bestelakoa dute biok: batean elkarketa-ren lehen osagaiari lotu zaio (*galiziar*), bestean, berriz, bigarrenari uztartu zaiola (*indi(a) + europar*) ala elkartu osoari jantzi zaiola (*indieuropa + -(tar)*) pentsa daiteke.

Zer ikusirik ote erdal atzizkien kokalekuak eta euskarari erdal *-aico* atzizkia *-es*³⁹ atzizkia baino gordinxkoago gertatzeak?

Azken aldiotako seinaleztat daukaten elkarketa-mota honen ugariaren Mitxelenaganako oihartzun urria nabarmendu behar litzateke, hiru adibide (eta arestiko latin-erromaniko hemen sartuz, lau) besterik ez baititugu aurkitu.

16.A.1.C. ATRIBUTU ELKARTEAK⁴⁰

Elkarte-mota honen berezitasuna, bi osagaiok gramatika-kategoria berekoak izan arren, bata determinatzailetzat eta bestea determinatutzat jo beharrean datza.

Gehiketa (edo Koordinazio) eta Atributu elkarketa moten artean erabakitzeak dakartzan zailtasunei (Azkarate (1990b:186), *LEF-3* (1991:75hh), *LEF-4* (1992:84)), zenbaitetan, hitz batzuek balizko kokagunea Aposizio (*LEF-3* (1991:78)) eta "Subsumptive" sailetan izan ote dezaketen ezpaia erantsi behar zaie.

• A den B

³⁶ Alde honetatik, beraz, Azkaratek (1990b:176) jasotzen dituen *singer-actress*, *pianist-composer* edo *producer-director*-en gisakoa litzateke.

³⁷ Ikus bereziki, hizkuntzen deizioez esanak.

³⁸ Ondo-ondoan duen *indo(-)europar* eratorpenean besterik ez da kokatu, lehen osagaiak jasan duen hitz ikasien bidetikako aldakuntza ez baita euskal eraketaren harikotzat jo, hitz bakunen atalean esanaren ildotik.

³⁹ Ikus besteak beste Mitxelenaren: *albanes, aragones, gales, holandes, irlandes, japonés, leones, neerlandes...*

⁴⁰ *LEF-1* (1987:77), Azkarate (1990b:178, 1991:117), *LEF-3* (1991:75hh). *LEF-4*-k, mota hau eta ikusi berri den koordinatuena atal berean kokatzen ditu, bi azpisail gineez, halaz ere.

aita-hizkuntza, ama-hizkuntza⁴¹, giltzarri, mailegu-hitz, mugarri, muin-esaldi(?), oinarri, zedarri

georgiar eta armeniar hizkuntza, giputz hizkera, indoeuopar hizkuntza, nafar-hizkera⁴²

Sail honetakoen osagaietan antzeman daiteke determinatzailearen eginkizuna ezkerreko izenak beteko lukeela (izenondo bailitzan), eta determinatuarena, berriz, eskuin aldekoak.

• (georgiar eta) armeniar hizkuntza⁴³, indoeuopar hizkuntza⁴⁴, nafar hizkera

Zalantza egitekoa da *-(t)ar* atzizkidun izenondoak bete dezakeen izenaren ezkerreko tokian egote soila den hemen gertatzen dena, ala hizkuntzaren deizioa den izenaren aitzinean adierazia.

indoeuopar hizkuntzari begiraturaz, ikus daiteke bestetan ere *indoeuopar* izen gisa badarabilera —*germaniar*, *georgiar*, *lapurtar* eta abar bezala⁴⁵— batetik, eta erabiltzen ere duela (sarriago gainera) *hizkuntza indoeuopar*, bestetik.

Edozein kasutan, nabari daitekeena da hemen jaso den erabilera honetan, erreferente bakarra duen hizkuntza baten deizioa den bitartean (horrexek makurtu gaitu sail honetan sartzera), *hizkuntza indoeuopar* darabilenean, oro har (behin bai baitarabil beste hurrenkera adiera honezaz), hizkuntz familia bateko hizkuntzen izendapenari lotzenago zaiola, pluralerako erabilerak erakusten duen bezala.

• B den A

aditz erazle(?), artikulua mugatzaile(?), erro kontsonante, hitz-estalki, hizkuntza gidari, izen sustantibo, kasu gehigarri, lumero pare

Determinatua, hemen, lehen osagaia da; determinatzailea, bigarrena.

Azkarateren (1990b:186) arabera, bigarren mota hau litzateke euskaraz ohikoena. LEF batzordearen irizpideek ere, bestalde, hemen euskarria luketela dirudi:

bereziki 'B den A' motako Atributu elkarteak aski ugariak dira. Hizkuntza teknikoan ere aurkitzen ditugu halako sorketak. (LEF-3 1991:81).

muin-esaldi hitz elkartuari galdera-ikurra alboratzea jaso ditzakeen irakurreren baitakoa da.

⁴¹ Hitz honen mamia arbuizaten duelarik ere. Ik. hitz bakunen atala.

Honetan eta aurrekoan (*aita-hizkuntzan*, alegia), Mitxelenaeren aipuan esana dagoen bezala ("metafora ez da batere egokia". (1972b4:43)), harreman metaforikoa legoke, Azkarate (1990b:181hh).

⁴² Hauek behegaro ere kokatuko dira, zalantzarik baterik kokatu ere. Hemengo kokalekua: 'armeniarra den hizkuntza' eta abar aditzean sustatzen da.

⁴³ "Inork Europako hizkuntzen antzinako arrastoak bilatu nahi baldin baditu laster ikusiko du georgiar eta armeniar hizkuntzez oso aspaldi-koak direla Biblia itzulpenak, eta denak, noski, ekialdekoak". (1972b1:34).

Bi osagai baino gehiagoko hitz elkartuen sailean berez ikusiko da.

⁴⁴ "Erromantikoaren ustetan antzinako indoeuopar hizkuntza hondatetik eta galtzetik sortu dira egungo eguneko familia horretako hizkuntzak". (1972b5:114).

⁴⁵ Ikus erator-atzizkien atalean honezaz esana.

'muin den esaldi' irakurrerak atribuziozko "A den B" motan sartzeraz badarama ere, daitezkeen esaldi-moten artekotzat *muin*-mota eta ez *baldintza* edo *errelatibo* edo dena delakoa bada aditzera eman nahi dena, beharbada, "Subsumptive" elkartetzat jotzera makurtuko luke⁴⁶ bigarren irakurrera honek.

aditz erazle, artikulua mugatzaile⁴⁷ hitzen eskuineko osagaiak —determinatzaileak, alegia— sorrarazten du zalantza; izan ere, *-le*, *-tzaile* (eta 'Egilea' adierazteko *-ari*, *-gile...*) atzizkidunak izen- eta izenondo-izaeraren arteko muga lausotuxe du, esana doan bezala.

16.A.1.D. APOSIZIOAK⁴⁸

abc-ordena(?), behaviorism teoria(?), deletion itxuraldatze(?), genitibo izengoiti, guaraní hizkuntza(?), hopi hizkuntza(?), IS Nor, NEG sinbolo⁴⁹, nork-kasu, silaba muta cum liquida, worora hizkuntza(?)

Mota honen eta inguruan dituen "Subsumptive" eta Atributuen arteko muga garbi eza azpimarratu behar da berriz ere (paraturiko galdera-markak seinale). Euskal eta erdal bibliografietan irakur daitezkeeneke sarritan uzten dituzte debekuak azalean.

Aposizioa eta "Subsumptive" mota bereizteko erreferente bakarra ala sail osoa izatean kokatzen bada ere⁵⁰, ez dugu sailkatzean beti argi ikusi kasutan zeinen alde erabaki behar den.

Oro har, hemen kokatu dira determinatzailearen izena izen arruntetik baino berezitik gertuago sumatu uste direnak.

- silaba muta cum liquida⁵¹

Seguruenik ohikoago bide den hurrenkera apurturik dago honetan. *LEF-3*-n esaten denarekin zerikusia ote?

Hizkuntza teknikoetako adibide ugariak erakusten duten erabateko emankortasunaz gain, hurrenkera dela eta sortzen diren auziak dira hemen aipatzekoak. Euskaraz erdal terminoak egokitzean ez bait dugu jakiten askotan zein hizkuntza hartu behar dugun eredu, 'mugatzailea + mugakizuna' hurrenkera duena (ingelesa edo alemana) ala 'mugakizuna + mugatzailea' hurrenkerakoa (frantsesa edo espainiera). (*LEF-3* 1991:98).

Ala batzordeak lan horretan bertan testuratzten duen Axularren jokabidetik jo du Mitxele-nak?

Gisa berekotzat eduki daiteke IS Nor, determinatzailea eskuinean daramana. Kasu honetan, IS laburdura izateak izan dezake hurrenkeran eragina, erdaretan ere modu honetan adierazteak areagotua, beharbada.

⁴⁶ "Zenbait kasutan, bigarren osagai atributuak espeziea adierazten duela dirudi, normalean aurkitzen dugun 'Species-Genus' hurrenkera hautsiz". (Azkarate 1990b:190).

Mota honetakotzat joz gero, hemengoa 'Species-Genus' hurrenkerari jarraikiko litzaioke.

⁴⁷ "Artikulu mugatzailea, beraz, ez da «axaleko» egituraren ageri (*tácito* dago)". (1971e:107).

⁴⁸ *EGLU-1* (1985:306), *LEF-1* (1987:79), Azkarate (1990b:190, 1991:119), *LEF-3* (1991:97), *LEF-4* (1992:89-96).

⁴⁹ Hau, *LEF-4*-ren arabera (1992:94), "B eredu" motako aposizio-klase berezia.

⁵⁰ "Aposizio elkarteak, beraz, zerbait 'bakarra' adierazten du; hori du berezitasun". (*LEF-3* 1991:91).

⁵¹ "Horrela etxeko zitezkeen silaba *muta cum liquida* direlakoekin hasten zenean latinez, hots, *pluma-tik luma* edo **cleto-tik gereta* sortu zenean...". (1979g:180).

16.A.1.E. TAUTOLOGIAK⁵²

xede-helburu, latin-erromaniko(?)

A. Tovar-ek (1959) *geminados semánticos*⁵³ deiturikoen ordezkariak.

Eskuztaturiko euskal hiztegiek eskaini hitz horien azalpen-itzulpenek ez dute Tovar-ek ahotan duen euskalki-ugaritasunean sustraituriko arrazoia egiaztatzeko bide argiegirik ematen⁵⁴. Litekeena da idaztankerari atxikiago egotea errepikapenaren eragilea.

16.A.1.F. SUBSUMPTIVE⁵⁵

aginte modu(?), aho-hizkera, aho-mintzaera, bailara eta auzo hizkera⁵⁶, baldintz perpaus, errelatibo itxuraldatze(?), gaitzizen(?), giputz hizkera(?)⁵⁷, herri(-)hizkera, herri hizkuntza, herri mintzaira, humanista hazibide, informazio teoria, iraniar hizkuntza(?), jakite (eta teknika) hizkuntza⁵⁸, krioilo hizkuntza(?), latin-kume, leku izen(?)⁵⁹, lirika hizkuntza, literatur hizkera, matematika hizkuntza, mozarabe dialektu(?)⁶⁰, multzo-teoria(?), nafar hizkera (1968e:104)(?), pertsona izen(?), polizi-novela, sortze lan, tresna-fonetika, zabalkunde lan, zenbaki sistema(?), zenbaki teoria(?)

Sailaren osaketazko zalantzak ez dira berriz azalerako baina bai erantsiko kopulatiboen arteko mota zehatza erabakitzeak sortzen dituen ezpaien ondoan, arestian bildutan, menpekotasunezkatat jo daitekeenik ere badela, seguruenik.

Honela, multzo-teoria, daitezkeen teoretariko bat izanagatik, ez bide du ezerk eragozten menpekotasunezko hitz elkartzat jo eta 'multzoez teoria zertu' bezalako irakurrera ematea.

hizkera, hizkuntza, itxuraldatze, lan, mintzaera, mintzaira, modu, perpaus... hizkuntzalaritzako terminologian 'Genero'-tzat jo ahal izatean datza kokatuak sail honetan sartzea, bakoitzak aurretik daraman izenak determinatuko lukeen 'Espeziea' zehaztuz.

⁵² Azkarate (1990b:195, 1991:119), *LEF-4* (1992:87,88).

⁵³ Azkarategandik (1990b:195) hartua.

⁵⁴ Hiru hiztegiaren jasoko ditugu:

helburu: *DVEF*: "(BN) fin, objeto final"

DBF: "c. fin, terme auquel on tend"

HLEH: "Ik. xede, jomuga"

xede: *DVEF*: "1° (BN) raya 2° (BN, S) límite, linde. 3° (BN, L, S) objeto material o moral, designio, miras, fin, intención"

DBF: "c. 1° borne, limite, terme. 2° but, terme recherché. 3° objet, chose qui s'offre au regard, à l'esprit. 4° sujet. 5° résolution, détermination. 6° intention, dessein, but, fin. 7° motif. 8° règlement, règle, statut. 9° N. (A.)raie que le jouer de quilles ne doit pas dépasser. 10° S. N. (A.) limite, démarcation. 11° S. N. (H.) bouchon, au jeu de bouchons. [Cf. lat. *sedem*.]"

⁵⁵ *LEF-1* (1987:68), Azkarate (1990b:196, 1991:119).

⁵⁶ Bi osagaitik gorako hitz elkartuak aztertzean berriz hartuko dena.

⁵⁷ Lehen atributuzkoen artean sartua, beheragoko *nafar-hizkerarekin* batean.

⁵⁸ Aditz-izena lehen osagaia (mugatzailea) dutenekin batean ikusiko da, beheraxeagoko egoera berekoak legez.

⁵⁹ *izen* mugakizuna duten hemengo biek "izena + izena" menpekotasunezko elkartuen artean ere kokatuko dira, bi irakurrerak onar ditzaketelakoan: hemengoa, *izen* deitura orotarikoa eta *leku* edo *persona* erabatasun horren barneko mota bat, nahiz, 'Jabetza' harremanaren arabera 'lekuak izena du', 'pertsonak izena du'. Aukeran, lehen irakurrera gogobetago egiten zaigu.

⁶⁰ "Dakizunez, IX eta X mendeetan Espainiako zenbait lekutan, arabera zen hizkuntza nagusia, baina ez bakarria mozarabe dialektuak ere bai baitziren, eta hauek erromanikoak izanagatik, ipar aldekoengandik arras bereziak ziren". (1972b:2:47).

Ez zaigu, ordea, ezinezko begitantzen, 'nafarrek, giputzek... egiten duten hizkera' ulermodua eta, hartara, hauek ere menpekotasunezkoen artean balukete kokalekua⁶¹.

- aginte modu

Hiztegiaren *moduren* azpian jasotzen den beste *aginte modu* ez bezalakoa da. Bien arteko aldea, hau koordinaziozkoa "'aginte" motatako modua', nolabait esan, eta bestea menpekotasunezkoa, *modu* mugakizuna eta *aginte* mugatzaileak osatua izatean datza⁶².

- gaitzizen

Hemen sartu beharko al litzateke? ala "Adizlagun-Subjektu" motako "Absolutua - Aditzondoa - zertu 'Modua' ", *zehir* lehen osagaia duen *zehir esakuntzaekin* batean?

- giputz hizkera, nafar hizkera

Kasu biok gertakari beraren adierazgarriak dira: lehen osagaia izenondoa ala izena al litzateke? Aurrerago aipatuko diren humanista hazibide eta mozarabe dialektuekin batzen dituen gertakizun berbera, alegia⁶³.

Bestetik, azpimarkatzekoa da, euskalkien izendapenotan begiz jotako eraikuntza (egun, apika, usuago den) *-era* gabea⁶⁴.

- iraniar hizkuntza, krioilo hizkuntza

Ez dagokiolako hizkuntza bakar eta zehatz bati, mota baten izendapen orotarikoari baizik kokatu da hemen eta ez Atributuzkoen artean⁶⁵.

- latin kume

Azkarateren (1990b:197) sailkapenaren arabera hemen kokatua.

- mozarabe dialektu

Hurrenkera dela-eta, bi aukera daudela pentsa daiteke, determinatzailea izena ala izenondoa izatea, alegia.

mozarabe izenondoa dela pentsatuz gero, euskal ohiko hurrenkera apurtzen duela esan daiteke. Halarik ere, ez zaio muzin egin behar ezker aldeko osagaiaren izaerari, izan ere,

⁶¹ "Ergatiboak - Absolutua - zertu 'Iturbura'" ala 'Jabetza' motan?"

⁶² "Badu horrek axola, historiaren ur lasterrak daraman zotza baita hizkuntza, giza ohiturak, legeak, pentsa moldeak, aginte moduak eta gainerakoak bezala". (1972b4:98) (M).

⁶³ Eta *-(t)ar* atzizkidunekin ere bai, esana doan bezala. *EGLU-I* (1985:243,244).

⁶⁴ *Euskal Herriaren bidetik?*

⁶⁵ "Aldez aurretik, gutitan izan ohi den gertakari bakan eta jakingarri bat aipatuko dugu: krioilo hizkuntzena. Hizkuntza hauek oso giro berezian sortu dira". (1972b2:45).

"Hona bada krioilo hizkuntzen sorrera". (1972b2:46).

"Noiz edo noiz zerbait bildu zuten noraezean, hala nola Benvenistek iraniar hizkuntzetan edo Martinet-ek bere jaioterrian". (1985a:111).

erdal izenondoa da⁶⁶, eta kasu honetan zilegi bide da izen-sintagmaren hurrenkera usua apurtea (EGLU-I (1985:244)). Honelakotzat hartuz, bada, "Subsumptive" motak onartzen duen "Izenondoa + Izena" eraikuntzaren aurrean gaudela esan eta beste gabe hemen luke kokalekua.

Izentzat joz gero, berriz, sail honezaz gain, beste bi aukera ere egon daitezkeela dirudi, aposiziotzat jo, beste gabe, eta orduan mozarabe dialektuen izena zehaztuko luke ala atribuziotzat jo eta "A den B" motakoen artean kokatu?

Azalmodu bera proposatuko genuke humanista hazibide hitz elkartuarentzat eta lehen aipaturiko euskalkien deizioentzat.

- sortze lan, zabalkunde lan

Hemengo lan honek⁶⁷ 'idazlan', 'obra' esan nahi du, ez 'iharduna' edo 'ariketa'. Osagai determinatuaren mota zehaztuko lukete *sortzek* eta *zabalkundek*, hurrenez hurren.

16.A.2. MENPEKOTASUNEZKOAK

16.A.2.A. IZENA + IZENA

Aztergaien bildu diren menpekotasunezko hitz elkartuen barrutian sailik joriena osatzen dute era honetako izen elkartuok.

Azpisailletara biltzeko hemen erabiliko diren irizpideak, Azkaratek (1990b) argudiatu eta jorratuei jarraiki nahiko zaizkie, hiru motatako zehaztasunak eskainiz: osagaien arteko sintaxi-harremanak, semantikaren araberakoak eta topikalizatzearen (bestela esan, mintzagaiaren inguruko) ildokoak.

Bihoa aurretik, halaz ere, hemen aurkeztua ulerkera baten —ez daitekeen bakarraren (ezta, apika, zuzenenaren)— araberakoa dela.

1. Subjektu-Objektu mota

Ergatiboak - Absolutua - zertu 'Egilea'

- izen biziduna + izen bizigabea

giza hizkuntza, giza lengoaia, giza mintza(-)bide, giza mintzaia, giza mintzamen, giza mintzo

'Egilea' zabal hartuz, atsotitz⁶⁸ ere hemen koka daiteke, 'Iturburu'-ren azpian ere joan daitekeen arren.

⁶⁶ Honek frantses-porrurekin kidetuko al luke?

⁶⁷ *Ian* mugakizuntzat duten beste elkartuak menpekotasunezkoen artean aztertuko ditugu. Bereizkuntza bera egiten du LEF-4-k (1992:78,79).

⁶⁸ "Badakigu, esanez gainera, *atsotitza* XVII. mendeko hitz "berria" dela (harako Santillana-ren *refranes que dicen las viejas tras el fuego*-ren, eta honen gisakoien oihartzuna dakarkiguna, halaz ere". (1985b:186). (Beltz. gurea). Euskaltzaindiaren (1976) zerrendan, *errefrau* eta *esaera zaharren* ondoan landatua.

giza lehen osagaia dutenak hemen biltzeko arrazoaia, bestalde, *gizona* egiletzat⁶⁹ jotzean datza, egia den arren ondoren ikusiko den ‘Jabetza’ motan ere egon zitezkeela⁷⁰.

Osagai mugakizuna eratorria izan daiteke, ikusten den bezala.

- Hots-aldaketak

- *gizon* → *giza*⁷¹, zahar-itxurako elkartuen aldakuntza.

- *-o* + bokala → *-o-t*-bokala, kontsonante epentetikoa txertatua: atsotitz.

• izen bizigabea + izen bizigabea

doinu-higidura, oinatz

Mugakizun eratorria: *-dura*.

Ergatiboak - Absolutua - zertu ‘Jabetza’

• izen bizigabea + izen bizigabea

aditz-aldi⁷², aditz forma, aditz lagun⁷³, aditz morfologia, aho-itxitura, deklinabide atzizki, dialektu forma, fonema egitura, fonetika idazkera, fonologia egitura, galde-ezaugarri, gramatika-atzizki, gramatika egitura, gramatika-forma, gramatika kategoria, hizkuntz ahaidetasun, hizkuntz egitura, hizkuntz-elementu, hizkuntz-muga, hizkuntza ahaikoa, hizkuntza zedarri, izen-atzizki, izen lagun⁷⁴, izen(-)ordain (1971e:108), (1981c:140,160,164), izenorde (1968d:136,150)⁷⁵, izkribu-aldaera, leku izen(?)⁷⁶, liburu izen, testuinguru

• izen biziduna + izen bizigabea

pertsona izen(?)

Mugakizuna eratorria (*-garri*, *-ko(a)*, *-men*, *-tasun*, *-tura*,...) nahiz elkartua (*zedarri*) izan daiteke; halaber mugatzailea (*-kuntza*, *deklinabide*).

- Hots-aldaketak

• *-a* berezkoa duten lehen osagaietan bi joerak atzi daitezke:

⁶⁹ Hizkuntzaren ‘Egilea’ gizakiari aitortzeak dakartzakeen implikazio filosofikoei eta besteri muzin eginez, noski.

⁷⁰ Azkaratek (1990b:215) *giza hizkera* eta *giza hizkuntza* kokatu moduan.

⁷¹ Ikus *gizaki* eratorpenazko atalean.

⁷² Eratorpenaren eta elkarketaren artekotzat hartua.

⁷³ Goenagak (1991:552), Orixeren gramatika-lanetan nabarmentzen dituen hitz berezitzen artekoa:

“Garbi dagoena, hori bai, da Orixek erabili zituen hainbat gramatika-hitza oso egokiak direla. Hor ditugu, adibidez, bere “izenlagun”, “izen-ondo” (“epitheton”), “aditzondo”, “aditzlagun”, “aditzjabe” (=‘sujeto’); “laguntzaile”; “mugagabe” (=‘infinitivo’)...”

Euskaltzaindiak (1975) *aditzlagun* ezarria zuen.

⁷⁴ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendakoa.

⁷⁵ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendakoa.

⁷⁶ *izen* mugakizuna duten *leku* eta *pertsona* hitz elkartuak hemen aipatu arren, esana dagoen bezala, “Subsumptive” motan egokiago ikusten ditugu hemen baino. Ez horrela *liburu izen*, izen mota bat baino areago ‘liburuak izena du’ irakurrerari zuzenago irizten baitiogu.

-a → Ø: *hizkuntz-*;

-a → -a: *fonema, fonetika, fonologia, gramatika, hizkuntza, pertsona.*

-a gal ez zezakeen *fonema* alde batera utzirik, alderaketak erakusten du, *hizkuntz-* lau hitz elkartuen lehen osagaia den bitartean, *hizkuntza* osorik bitan erabili dela.

Ergatiboak - Absolutua - zertu 'Iturbura'

- izen bizigabea + izen bizigabea

adimen gaitasun, arnas indar, gramatika tresna, gramatika zer, herri hitz(?), hitz kontu, hizkuntza auzi, hizkuntza kontu, hizkuntza problema, hiztegi kontu, kultur hitz(?), sudur-hots

Arestiko beste sail batean adierazi bezala, hitz elkartuek aldamenean galdera-ikurra eramateak irakurrera bat baino gehiago suma dakielakoan du iturburua. "Subsumptive" mota da, berriz ere, ezpaiaren sortzailea. Hemengo kokapena 'herriarengandik, herriak/kulturak hitza sortu' irakurrerari zor zaio.

- sudur-hots⁷⁷

Ez dirudi txit bidezkoa denik lehen osagaiaren bigarrenarekiko semantika-lotura adierazteko 'Egilea' dutenen artean kokatzea, honek 'sudurrak hotsa egin' adimodua eskatuko baiduke, hemen gertuago ikusten zaion 'sudurra sorburu duen hotsa'-ren ordez.

- gramatika tresna

Beste aditzeko modu hoberik ezean, tresnaren sorburutzat jo da gramatika⁷⁸. Halaz guztiz, litekeena da 'Helburua' ('gramatikarako, gramatika-zereginetako tresna' edo) adierazi nahi izatea.

- Hots-aldaketak

- a > Ø : *arnas, kultur*

- a > -a: *hizkuntza, gramatika*

Ergatiboak - Absolutua - zertu 'Edukia'

- izen bizigabea + izen bizigabea

bokal sinkopa, denbora sistema, dialektu ugaritasun, euskalki ugaritasun, fonetika bilakaera(?)⁷⁹, gramatika aldaketa(?)⁸⁰, gramatika barruti, gramatika tradizio, hitz pare,

⁷⁷ "Ez erregelen eremua ez da berdina euskalki bateko eta bereko hizkeran ere. Zenbaitek erabat balio duela dirudi, hala nola gure artean sudur-hotsa darraionari berdintzen dionak". (1979g:175).

⁷⁸ "Artikulua, -a erakuslea artikulua bihurtua, ez da euskaraz «jatorrizko» gertaria: gehienen ustez, inguruko hizkuntzen paretsuan sortua, hazia eta hedatua izan da gurean gramatika tresna hori". (1983d:122).

⁷⁹ Estu hartuta, *fonetika* ez litzateke aldatzen den 'Edukia'? ('Gaia' egokiago?) *soinua* baizik, hau da, 'soinu bilakaera'-ri zuzen-zuzenean lotuko litzaiokeena. Nolanahi dela ere, testuinguruak eskaintzen duen irakurrera zabalago batek, beharbada, ez luke halako behaztoparik jarriko.

hizkuntz(a)(-)batasun, hizkuntz eredu, hizkuntz-eskualde, hizkuntz tipologia, hizkuntza barruti, hizkuntza sail⁸¹, hots-korrespondentzia, linguistika eremu, paradigma aberastasun, teatro saio, zentzu eremu⁸²

Mugatzaile eratorriak (-ki, -kuntza) eta mugakizun eratorri (-tasun, -ti) eta elkartuak (eskualde).

- Hots-aldaketak

- -a → Ø: hizkuntz-

- -a → -a: gramatika, hizkuntza

Ergatiboak - Absolutua - zertu 'Erkaketa'

ahuntz-erdara⁸³, asta-euskara, egiantz⁸⁴, xixtu hots

Lehen hiruak 'Jabetza' eta laugarrena 'Iturburua' azpisailtan koka ote daitezkeen susmoa izan daiteke⁸⁵.

• xixtu hotsek, lehengo *sudur hotsek* ez bezalako harreman semantikoak adierazten dituela pentsa daiteke. Ez dago 'Egilea' erlaziorik proposatzerik, hemen duen esanahia ('txistukari', 'sibilante') urratu gabe, ez baita 'xixtuak hotsa zertu', ezta 'xixtuz hotsa zertu' —"Adizlagun-Subjektu 'Gaia' " egiturapean bilduko litzatekeena—, 'xixtuaren bezalako hotsa zertu' baizik.

Mugakizun eratorria (-(k)ara⁸⁶).

- Hots-aldaketak

- -o → -a: asto → asta⁸⁷

⁸¹ "Eraginok, jakina, ez zuten beti nondik norako berdina izango: babesle gotorrak dituen eritzi zabalak dioenez, euskarak bere kutsua utzi du gaztelaniaren eta gaskoinaren fonetika bilakaeran, hizkuntza erromanikoen familian duten berezitasunean". (1978a:29).

Jakitearen izena eta jakingaia beti zorrozki bereizten ez diren susmoa dugu. Ikus aurrerago *linguistika fosilez* dioguna edo azterlanaren sarreran *terminologiaren* erabilerei zegozkienak.

⁸² Zalantzas bada ere, arestiko hitz elkartuaren antzeko irakurrerak bulkatu gaitu hemen kokatzera:

"Dena den, bietara hitz berriak gehitu beharra legoke, halaz ere hiztegia bakarrik ukitzen delarik, eta beraren zati bat bakarrik. Agian, gramatika aldaketa batzu ere behar lirake [Jat. *lirake*], baina hauek ere axalekoak". (1972b5:114).

Ulertzen baitugu 'gramatika aldatzen da', 'gramatikak aldaketa zertu', lehenxego aipatzen duen hiztegiaren aldakuntzaren parean. Guztia ere, ez dugu ukatzen 'gramatikan aldaketa gertatu' bezalako irakurrera ere onar dezakeela.

⁸³ *saillek* hemen 'barruti, eremu, esparru' esanahia luke. Mugatzaile beraz baino balio diferentez ('multzoa') moldaturiko beste hitz elkartuak beharago ikusiko dira.

⁸⁴ Geure egiten ditugu hitzok:

"Guztiak interpreta daitezke 'Adizlagun-Sujetu', 'Absolutua- z -zertu', 'Gaia' bezala". (Azkarate 1990b:220).

⁸⁵ LEF-3-k (1991:80) atribuziozkoen sailean kokatzen du.

⁸⁶ Azkaratek (1990b:80) atribuziozkoen sailean kokatzen du.

⁸⁷ 'Erkaketa' erlazioaren barneko sailkapenez: Azkarate (1990b:223,224).

⁸⁸ Oroi eratorpenean honez esanak.

⁸⁹ Oroi lehengo *gizo(n)* → *gizaz*.

Ergatiboak - Absolutua - zertu 'Zatia'

- izen biziduna + izen bizigabea

lagun-arte(ko)

- izen bizigabea + izen bizigabea

aditzerro, aho-sapai(ko)⁸⁸, atalaurre, [atalburuko]⁸⁹, azentu gailur, bokal-aitzin(eko), bikal-gibel(eko), burmuin (1972b4:101) (M), burumuin (1958h:100), esaldi-azken, [(histori aurre-ko)] historia aurreko], hitzaurre, hitz azken, hitz-barne, hitz-barru, hitz bukaera, hitz-buru, hitz hasiera, hitz-haste, hitz oinarri, hizkuntza barne(ko), iturburu, izenburu, [izen aldamente-ko], izen-oin, izen-ondo, [izen-ondoko]⁹⁰, kontsonante ondo(ko), logika aurre(ko), mihi-mutur, (mihingain-mutur)], mingain-mutur⁹¹, silaba bukaera, silaba-haste

Azpisail honetan kokatuko lirateke mugakizunek osotasun baten zatia adierazten dutenez gain (*azken, buru, erro, gailur, sapai...*), leku-denbora balioak dituzten eta zenbait ikertzailek posposizioen artekotzat jo dituzten: *aitzin, arte, aurre, barne, gain, gibel* eta antzekoen erabilera batzuez eratuak⁹².

Azkaratek (1990b:392-401) posposizioak eta benetako hitz elkartuak bereizteko proposatzen dituen baldintzak, apaturiko leku-denborazko mugakizunez osatuek betetzen dituztela esan badaiteke ere, eta halaxe jaso hemen, *arte* elementuaz osatuek ez dugu horren garbi ikusten hitz elkartuen artean kokatzeko aski arrazoi ote duten. Ez dugu-eta, izen-sintagmaren ardatza noraino den delako *arte* hori ikusten, ez mugatu/mugagabeak edo singular/pluralak ("hainbat nazioarteren", "bokal arteek") hartzeko ahalmenaren aldetik, ezta izen-sintagma-ren gune direnek eskuinera ("gramatika arte ugariak") nahiz ezkerretara har ditzaketen heda-elementuen aldetik ere.

Gainera, adierazgarria ere bada, izenen artean kokatuagatik, guztiek *-ko* izenlagun-sortzaile den atzizkiak hornituak agertzea:

bokal-arte(ko), gramatika arte(ko), hitzarte(ko), nazioarte(ko), sujetoarte(ko)

Honengatik guztiagatik, leku-denborazkoen saila zehazkizun ez ote dagoen pentsa daiteke⁹³.

Bestela ikusten ditugu, aitzitik,

komila⁹⁴ tartean, lagunarte (lagunarteko), pasarte

⁸⁸ Parentesi artean *-ko* zehazteak, izenlagun moduan erabili dela adierazten du. Atal horretan soilik jasoteak, ordea, ez luke izenlagun-sortzailea jantzi aurreko egitura islatuko eta, horregatik jaso dira hemen.

Bestalde, jatorrizko artikuluan, *aho-sapaieko* irakurtzen zen.

⁸⁹ Honela ñabartuek, berriz, izen gisa erabili direla adierazten dute, eratorpenean erakutsi den bezala.

⁹⁰ Gogora daiteke *izen-ondo* ez darabilea 'adjektibo' adierazteko, 'izenaren oin edo tema' adierazteko baizik. *Izen-ondoko* da 'adjektibo'-ren ordaina.

⁹¹ Ik. argitaraldiezeko itsaskina.

⁹² Ez da aditzera eman nahi **beti** hitzok menpekotasunezko hitz elkartuen osagaiak direnik.

LEF-4 (1992:80) lanean, deiktikotzat hartzen dituzte halakoak.

⁹³ *LEF-4* (1992:81) lanean, "Izen-elkarketazko posposizioak" bataiatzen ditu *nazioartekoren* gisakoak.

⁹⁴ Hitz honen grafiaren gainekoak, argitaraldiezeko eraskinean paratu dira.

Kasuotarik lehenean, egungo erabileran *arteren* aldagai beregain ia erabateko eta bakar bilakaturiko (FHV (1985₃:242)) *tarte* elementuak hitz elkartzat jotzeko horrenbesteko oztopo aurkezten duenik ematen ez duen arren (“hamaika komila (t)artetako hitz”, “liburuetako komila (t)arte guztietako hitzak azpimarratu”), egia ere da, bestetik, *komila (t)artean* forma nahiko esapide bilakaturia edo badela, eta beraz, gutxitan topatuko dela egitura horretan ez besteren batean.

lagunarte eta pasarte hitzei dagokienez, aski lexikalizatutzat (bigarren erabat ihartutzat) joko genituzke.

Mugakizun eratorria (*-(k)era, -te*) eta elkartua (*oinarri*).

Mugatzaile elkartua (*mihin gain*] *min gain*). Honezaz baliatuz, gainera, berrelkarketa ere gertatu da (mihi mutur, (mihingain-mutur] mingain-mutur).

- Hots-aldaketak

- *a* → ∅: *histori*

- *a* → *a*: *historia, hizkuntza*

- *i* → ∅: (**atar*), *itur*

- *r* → *-l*: (**atar*) → *atal*

- *u* → ∅: *burmuin*

2. Objektu-Subjektu mota

Ergatiboak - Absolutua - zertu ‘Helburua’

- izen bizigabea + izen bizigabea

aldi-hitz, azentu marka, denbora-neurri, foku-marka, galdera marka⁹⁵, hizkuntz batzorde, kasu marka, kategori sinbolo, leku kasu

‘hitzak aldia adierazten du’, ‘markak azentua adierazten du’... ulertu dira hemen.

Erlazio semantikoari dagokionez, ‘aldia adierazteko hitz’, ‘kategoria adierazteko sinbolo’... moduan hartzearen ondorioa da ‘Helburua’-n biltzea mugatzaileak mugakizunari zehazten dion harremana.

- Hots-aldaketak

- *a* → ∅: *kategori*

Ergatiboak - Absolutua - zertu ‘Edukia’

- izen bizigabea + izen biziduna(?)

hizkuntza-gizarte

⁹⁵ Euskaltzaindiak (1975) *galdeikur, galdemarka* paratu zituen.

‘gizarteak hizkuntza du’ irakurrerak bultzaturiko sailkalekoa.

Mugatzaile eratorria (-*kuntza*) eta mugakizuna elkartua (*gizarte*).

- Hots-aldaketak

- *a* → *-a*: *hizkuntza*

- *gizon* → *giza*

Ergatiboak - Absolutua - zertu ‘Ondorioa, emaitza’

• izen bizigabea + izen bizigabea

galde-partikula

‘partikulak galdea zertu’ parafraziak iraul daitekeena.

Erlazio semantikoa zalantzarik ez ematen da, uler baitaiteke ‘galdeak egiteko partikula’ eta horrenbestez, ‘Helburua’ motan bilduekin batean joan beharko luke.

Hango *galdera marka* (‘galde-ikurra’) eta hemengo galde-partikulararen (*al*)⁹⁶ hitz elkartuen artean sumatu uste den aldea bigarrenaren ondorioa ‘galdea’ izatean datza, bestearengatik esan ez daitekeena, gure ustez.

Nolanahi dela ere, egokiagoa izan daiteke, apika, ‘Helburua’ adierazten dutenekin batean sartzea.

3. Objektu-Adizlagun mota

Erg.-Abs. - leku kasua - zertu ‘Edukia’

• izen bizigabea + izen bizigabea

atsotitz bilduma, erretra bilduma, hitz altxor, hitz-zorro, ikur bilduma, gai-bilduma, maiztasun lista

Mugatzaile eratorria (-*tasun*) eta elkartua (*atsotitz*). Mugakizun eratorria? (*bilduma*?).

Erg. - Abs. - -*z*(zertaz) - zertu ‘Helburua’

• izen bizigabea + izen bizigabea

galbahe, tupust-harri(?), behaztopa-harri(?)

Azkenen galde-markak *tupust* eta *behaztopa* elementuen “izentasunean” du oinarria.

⁹⁶ “Galderetan, gure artean (giputzen artean diot, bereziki) ez da pentsatzen ere gerta daitekeen gauza dela guk maizenik galdera osoetan sartzen dugun galde-partikula ez noiz eta non-nahikoa izatea”. (1981c:161).

Seguruenik, *tupust* hots-uztarduran etorkia bide duen⁹⁷ aditz-esapidearen elementutzat jotzea egokiago litzateke, eta *behaztopa*, bestalde, aditzoin ere izan daitekeela ezin bazter.

Mugatzaile elkartua (*behaztopa*), ihartu etsiko bagenuke ere.

- Hots-aldaketak

- *i* → ∅

- *r* → *l*: *gari* → *gal* (*atari* → *atal*, *euskal* eta abarren bidetik⁹⁸).

4. Adizlagun-Subjektu mota

Erg./abs. - leku kasua - zertu 'Lekua'

• izen bizigabea + izen bizigabea

erdibide⁹⁹, ingurune(?)

- Hots-aldaketak

Bokalen bakuntzea: -*u* + *u*- → *u*: *ingurune*.

Erg. - Abs. - zerekin -zertu - '-en gainean, -i buruz'

• izen bizigabea + izen bizigabea

gramatika-azterketa(?)¹⁰⁰, hizkuntz-atlas, hizkuntz egitamu(?), hizkuntz-intuizio, hizkuntz jakintza, hizkuntz jakite, hizkuntz kondaira, hizkuntza kontu, jakite-gaua, jakite(-)lan, lexi-kografia eraskin, literatur mugimendu, mailebu lan, mundu ikuskera, zientzia lan

• gramatika-azterketa, hizkuntz jakite

Mugakizuna 'Ekintza' adierazten duen aditz-izena izateak, elkartu sintetiko baten aurrean egon gintezkeela pentsaraz baziezagukeen ere, ez ditugu halakotzat jo, iruditu baitzaigu ez zegoela 'gramatika aztertu' irakurrera proposatzerik; bestela esan, ez zegoela hitz elkartu sintetiko moduan aditzerik, *gramatika* ez baina *hizkuntza* litzatekeelako aztergaia. 'gramatikaren araberako hizkuntz azterketa' edo antzeko zerbait da hobetsi dugun irakurrera.

Eta beste horrenbeste bigarrenean; *hizkuntza* ez da *jakitearen* objektua, 'hizkuntzari buruzko jakitea' baizik, ordain duen *linguistika* dela medio¹⁰¹.

⁹⁷ DVEF: "TUPUST (L-ain, R-uzt), onomat. del encuentro y choque inesperado de dos personas, de dos carros".

⁹⁸ Ikus eratorpenean.

⁹⁹ *erdi* mugatzaile-motez, LEF-3 (1991:161-169).

¹⁰⁰ "Hauxe da zuek behin baino gehiagotan egin beharrean aurkitu zaretan azterketa moldea, gramatika-azterketa deritzana, analisis. Lehen, marra bat eginda, ezker aldean hitzak jartzen ziren eta eskuin aldean singularra ala plurala zen, eta abar". (1972b1:30).

Bestetik, *azterketa moldea* aipatzen delarik eta moldeetariko bat *gramatikari* dagokiona izaki, "Subsumptive" motan ere koka ote zitekeen?

¹⁰¹ Ik. hitz bakunen atalean Mitxelenaren aukera honezaz (1968c:90) genioena.

Mugatzaile eratorriak (-kuntza, -kunde, -te) eta mugakizun eratorriak (-(k)era, -keta, -kin, -te, -tza...). Mugakizun elkartu ihartua (*egitamu*)¹⁰².

- Hots-aldaketak

- *a* → Ø: *hizkuntz, literatur*

- *a* → *a*: *fonetika, gramatika, hizkuntza, lexikografia, zientzia*.

Lehian dauden *hizkuntza/hizkuntz* bikotearen osagaien erabileran, -*a*-rik gabea ateratzen da abantailaturik: sei hitz elkarturen osagaia da; -*a*-duna bitan erabili da.

Absolutua - Aditzondoa - zertu 'Modua'

• izen bizigabea + izen bizigabea

*egiantz-kalkulo(?)*¹⁰³, *gaitzizen(?)*¹⁰⁴, *indar azentu, zehar esakuntza*

Osagai mugakizuna, eratorria (-kuntza) eta mugatzaile elkartua (*egiantz*).

egiantz-kalkuloren egitura osoaren zehapena bi osagai baino gehiagoko hitz elkartuetan emango da.

Erg./abs. - leku kasua - zertu 'Iturbura'

• izen bizigabea + izen bizigabea

*egibalio*¹⁰⁵

'balioa egian oinarritu' ulertuz.

Ez dugu, bestalde, uste, Azkaratek (1990b:317) nabarmentzen dituen *isil, gezur* mugatzaile bereziak dituztenen parekotzat jo daitekeenik honakoa, ez baitago 'egiazko balioa', bestela esan, 'benetako balioa' ulertzerik logikan sustraiak dituen termino honetan.

- Hots-aldaketak

- *a* → Ø: *egi*

¹⁰² Hitz honen jatorriaz, ikus hitz bakunen atala.

¹⁰³ Hemen ala *isil, gezur* mugatzaile bereziak dituzten elkartuekin batean?

"Estatistikak [Jat. *estadistikak*], *egiantz-kalkuloa* lagun zutela —nahiz sarritan sukalde zokoko estatistikak [Jat. *estadistikak*] izan—, aspaldi agertu ziren linguisten lanetan ez ezik, baita, eta batez ere gainera, filologoenetan ere". (1968c:91).

estatistikaren inguruko grafia-moldeez ikus argitaraldiezko itsaskina.

¹⁰⁴ Oroi, "Subsumptive" sailean ere galdera-ikurrak horniturik aipatu dela.

¹⁰⁵ Bazterreko oharra. Ez dugu uste darabilgun argitaraldia atondu duena guzti zuzen ibili denik *egibalio* hitzaren adigaia azaltzen oinarrian testuko hitza jaso beharrean honakoa paratu du-eta: "*egibalore*: predikatu logikaren arabera, baiezkoa (1) edo ezezkoa (0)". (1981c:147).

Logika-mota horren nondik-norakoetan sartu gabe, euskarari dagokionari bakarrari helduz, esango genuke *balore* ('adore', 'azal' —"balorea behar da" eta antzekoetan—) eta *balio*, euskaraz, guk ezagutu dugun betiko erabileran behintzat, ez direla gauza bera, gatzelaniaz biak *valor* diren arren.

OEH-k **balio** honi hurbilen lot dakioken **balorea**, Txillardegigan kokatzen du lehen aldiz.

Absolutua - zertako - zertu 'Helburua'

- izen bizigabea + izen biziduna

hizketalagun

Mugatzaile eratorria (*-keta*).

5. Adizlagun -Objektu mota

Erg. - Abs.- leku kasua - zertu 'Edukia'

- izen bizigabea + izen bizigabea¹⁰⁶

(azentoera) azentuera¹⁰⁷, azentu modu, azentu molde, baliokide klase, batu era, doinu era, egitura modu, esaldi mota, fonetika maila, fonologia maila, hitz klase, hiztegi maila(ko), hizkera modu, hizkuntza maila, hizkuntza-molde

- batu era¹⁰⁸

Zalantzaszko izan daiteke *batuk* izenondoarena ala izenarena egiten ote duen. Izenondotzat joz geroz Azkaratek (1990b:198) aipatzen duen "Izenondo + Izen" ohiko hurrenkera puskatu izanaren adibidea litzateke, "Subsumptive" motan gertatzen dena, alegia (*zabaltoki*, *zabalune* edo *zuzutz-eguzki* hitzen bidetik).

Hemen, izen-izaera antzeman zaio.

Mugatzaile eratorriak (*-(k)era*, *-kuntza*, *-tegi*, *-tura*...) eta elkartuak (*baliokide*, *esaldi*).

- Hots-aldaketak

- *-a* → *-a*: *egitura*, *gramatika*, *hizkuntza*

Erg. - Abs. - leku kasua - zertu 'Zatia'

- izen bizigabea + izen bizigabea

hitz-atal, hitz-zati, perpaus zati

Erg. - Abs. -leku kasua - zertu 'Lekua'

- izen bizigabea + izen bizigabea

¹⁰⁶ LEF-4 (1992:79).

¹⁰⁷ Lehen adierazi bezala, *era* mugakizun dutenak eratorrien eta elkartuen artekotzat jo daitezkeelakoan gaude. Lehiakideen kokapenak hitz bakunen atalean emanik daude.

¹⁰⁸ "Tartekoa naizenez, ofiziala edo, nolabait esan, den batu era (*aturako* hobe oraingoz *batua* baino) harrera txarrik izan ez duena bestalde, alde batera utzita, harrigarria da, kazetaritzan adibidez, gero eta nabariago den batasuna, are elkarren kontrako diren aldizkarietan ere". (1978a:42).

bailara eta auzo hizkera¹⁰⁹, mugarri, oinarri, zedarri

Lehen bi hitz elkartuen osagai mugatzailea, [+biziduna] tasunaren jabetzat jo daiteke. Bestetik, bi hitz elkartuok “Subsumptive” motakoak ere izan daitezke, lehen landatu bezala.

mugarri, oinarri, zedarri, atribuziozkoen sailean ere kokatu dira, LEF batzordeari jarraiki, bi irakurrerak onar ditzaketelakoan: ‘oin den harria’ nahiz ‘oinean harria zertu’.

Mugakizun eratorria (-(*k*)era).

- Hots-aldaketak

- *-a + a* → *a*: mugarri

- *-e + a* → *-a + a* → *a*: zedarri¹¹⁰

Erg. - Abs. - -z(zertaz) - zertu ‘Edukia’¹¹¹

• izen bizigabea + izen bizigabea

aditz esaldi, aditz sintagma, adizki sail, aldaera sail, bereizgarri mordo, bereizgarri multzo, erregela multzo, erregela sorta, ezaugarri multzo, fonema-andana, gramatika sail, hitz andana, hitz mordo, hitz-sail, hizkuntz-familia, hots-bilkura, izen multzo, izen perpaus, izen sail, izen sintagma, kontsonante bilkura, kontsonante multzo, kontsonante talde, korapilo (1968c:93), (1972b5:117)¹¹², obra-zerrenda, orapilo (1979g:181), (1983a:50)¹¹³, preposizio sintagma, sinbolo andana

• kontsonante taldek azalpen berezia eskatzen du. Izan ere, badirudi *talde* mugakizuna bizidunekin erabiltzen dela bereziki¹¹⁴; hemen, oster, bizigabearekin erabili da, kontsonante multzoren adiera berarekin¹¹⁵.

• (k)orapilo. Ihartutzat jo daitezke.

¹⁰⁹ Bi osagai baino gehiagoko elkartuetan berriz ikusiko dena.

¹¹⁰ Hitz honen osamoduak: (1979g:177), *FHV* (1985₃:584).

¹¹¹ “Adizlagun-Subjektu” motan ere izan zezaketen kokagunea. Azkarate (1990b:218).
LEF-4 (1992:78).

¹¹² Eta *korapilatu*, hirutan.

¹¹³ Eta *orapilatsu*, behin.

¹¹⁴ “*Oste, talde* edo *aldraren* definizioaren bila hiztegiara jotzen badugu, ‘izaki bizidunetz osaturiko taldea’ adierazten dutela aurkituko dugu. Beraz, mugatzaileak ere [+biziduna] tasuna eraman behar du. Ez dugu *liburu talde, *egur aldra edo *belar oste bezalako izen elkarturik sortuko. Alde honetatik, benetan sail berezia osatzen dute tasun jakin bat duten mugatzaileekin bakarrik elkar daitezkeen mugakizun hauek. Arestian esandakoa zehaztuz, ordea, gure bilketan *talde* mugakizun izanik, adibide bi aurkitu ditugu mugatzaile bizigabea daramatenak: *denporatalde* (10), eta *izartalde* (24)”. (Azkarate 1990b:219)

Mitxelenaeren hau Barandiaranen (10) eta Orixeren (24) beste bi horieci metatu beharrekoa, beraz.

¹¹⁵ [euskal silabaren antzinako egitura da gaia] “Ez naiz eskema hau dela eta luzatuko, bestetan ere emana eta agertua baitut. Bokala, eta bokala huts-hutsik, zuen nahi eta ezko, gainerako hots guztiak ezpaiko zituelarik. Bokal horren aurretik kontsonante bakarra joan zitekeen, inolaz ere kontsonante taldea”. (1979g:179).

“Nik bidezkozkat aitortuko nuke erdaratikako [Jat. *erderatikako*] hitz berrietan *v* gordetzea eta kontsonante multzoak aldatu gabe uztea, nahiz ez zorrozki agindu”. (1968d:149).

“Kontsonante multzoak berez soilduko lirateke, euskaltasunak (gorde ez duen) lehengo indarra gorde balu. Neure aldetik, badira batzuek besteak baino errazagoak eta atseginagoak: cf. *primu* (...) *atriaka*, *dulabre*, *duple* (-*tl*- bakan azalduko da...)”. (1985c:193).

Azpisail honetako aditz esaldi, aditz sintagma, izen multzo, izen perpaus, izen sintagma, preposizio sintagma hemen kokatzeko arrazoia, ‘aditzaz esaldia zertu’ moduko irakurreran datza, onar zezakeen ‘aditzak esaldia zertu’ ulertu orde; [+biziduna] tasuna ez dutenekin, bai baiturudi nekezago eman daitekeela ontzat ‘Egilea’ erlazio semantikoa eskatuko lukeen “Subjektu-Objektu” “Ergatiboak Absolutua zertu” sailkatzea¹¹⁶:

Mugatzailea, aldiz, izen bizigabea denean, Aditzlagun-Objetu sailean ‘egurrez zertu pila’ erako parafraasiak emanez, beti ere erlazio semantikoa ‘Edukia’ delarik, sartu ditugu. Bereizketaren arrazoia, mugatzailearen [+biziduna] tasunean dago, [-biziduna] denak ezin duela *ezer zertu (osatu)* interpretatu dugulako. (Azkarate 1990b:218).

Badute, bestetik, aipatuok bestelako ñabardurarik azpisail berean bildurikoetarik bereizten dituenik. Beste elkartuetan, mugatzailean, mugakizun den multzoaren osagai bakarria adierazten bada, hala nola kontsonante multzoa, kontsonanteek soilik (bokalik ez honenbestez) osaturiko multzoa bada, aditz esaldia ez da ‘aditzak bakarrik osatzen duen —edo aditz soilez osatzen den— esaldia’ eta gauza bera gertatzen da honen ondoan bilduekin, zeinetan mugatzaileak gunearena edo elementu definitzailearena egiten duen.

Hau ikusirik, pentsa al daiteke “Subsumptive” motatik gertuago gaudela azpisail honetatik baino, ezkerreko osagaiak “Espeziea” eta eskuinekoak “Generoa” adieraziz?

Mugatzaile eratorriak (-garri, -(k)era, -ki, -kuntza...); elkartua + eratorria (*adizki*); elkartua (*aditz*). Mugakizun eratorria (-kura); elkartua (*esaldi*).

- Hots-aldaketak

- *a* → ∅: *hizkuntz*
- *a* → *a*: *gramatika*

Erg. - Abs. - -z(zertaz) - zertu ‘Baliabidea’

• izen bizigabea + izen bizigabea

aho-hizkera, aho-mintzaera, eskuizkribu, neurtitz

Bestetan zehaztu bezala, *hizkera*, *mintzaera* mugakizun duten elkartuok “Subsumptive” sailean sartzeko eskubidea bide dute.

Mugakizun eratorria (-(k)era).

- Hots-aldaketak

- *i* → ∅ eta -*t*- kontsonante epentetikoa: neurtitz¹¹⁷

Erg. - Abs. - -z(zeri buruz) - zertu ‘Helburua’

• izen bizigabea + izen bizigabea

¹¹⁶ Halaz ere, [-biziduna] tasuna dutenei ez diegu sistematikoki “egiletza” ukatu, ikusi den bezala.

¹¹⁷ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendakoa.

burujabetasun, burujabetza

Mugakizun eratorriaz (-tasun, -tza)¹¹⁸, ala hitz elkartu osoaren eratorpenaz hitzegin behar al da?¹¹⁹

Bestalde, azpimarra daiteke, hitz-eratorbidean dudako etsi dela oinarriaren gramatika-kategoria, *jabe* izena izanik ere, izenondoekiko muga ikusten baita.

Erg. - Abs. - -z(zertaz) - zertu 'Gaia'

- izen bizigabea + izen bizigabea

aditz joko, frogakatea, hitz ordena, hitzurren¹²⁰, hizkuntz gertakari, izen joko¹²¹, linguistika fosil(?)¹²², sintagma joko

Hemen bilduriko batzuek bestelako irakurrera onartzen dutelarik ere ('frogak katea zertu' "Subjektu-Objektu" "Ergatiboak Absolutua zertu" 'Edukia', esate baterako¹²³), egokia-go ikusi da, eskuarki bezala, egiletza osagaietatik kanpo kokatu eta osagai mugatzailea mugakizunaren 'Gaia' tzat jo, 'frogaz katea osatu' moduko interpretazioari atxikiz.

- linguistika fosil

'hizkuntzaz fosila zertu' irakurrerak, linguistika fosil sail honetan kokatzea zilegiztatzeko duela dirudi, *linguistika/hizkuntza* hitzen arteko aukerak iluntzen duen arren.

Mugatzaile eratorria (-kuntza), elkartua (*aditz*). Mugakizun eratorria (-kari).

- Hots-aldaketak

- -a → ∅: *hizkuntz*

- -a → -a: *linguistika*

Erg./abs. - -z(zertaz) - zertu 'Iturburua'

¹¹⁸ "mugakizun eratorria: *buru-yabetza, buru-jaubetasuna*". (Azkarate 1990b:258).

"Izen elkartua gehi atzizkiak" sailean: *txori-yaubetu, etsejauntza*. (Azkarate 1990b:295).

¹¹⁹ Ikus hitz eratorrien atala. Halaber, erdal aurrizkien ordainei eskainia.

¹²⁰ "Baña lenik *itez* mugatu dezagun zer dan syntaxi ori. Guk itz-urrena edo itzen segida esango diogu, orain arte ioskera esten diotenari; au da, prantsesen *ordre des mots* orri. Ioskera esten diotenari, berriz, itz-alkarkera deritzokegu. Adibidez, *zeren, ezen baizen, non* eta abar. itzak itzekin edo esaerak esaerekin elkartzen dituzte. Itz-kondots, lokarri edo elkargarri orien erabilkerari bakarrari deritzogu ioskera". (O ta O 1958:17).

¹²¹ "Iru errietan berdin ematen dute izendatzeko maillean edo nominatiboan; baña gaiferako izen-ioku edo deklinazioan bixiko edo diferente". (Orixe 1958:32).

¹²² "Halaz ere, zergatik gertatzen den eskualde horretan kultura aldatze hau eta zergatik aste izenetan hain zuzen ere, gauza iluna da histori ageripiderik ez baitugu; linguistika fosilak baizik ez ditugu. Izan ere kultura gaietan hizkuntza dateke, behar bada, zekenena. Aspaldiko arrastoak, fosilak, eta arkaismoak hizkuntzan gordetzen dira eskierki beste edozein kultur barrutitan baino areago". (1972b5:119).

¹²³ 'Edukia' eta 'Gaia'-ren arteko muga lausoaz, Azkarate (1990b:245).

• izen bizigabea + izen bizigabea

bertso lege, fonologi lege, gramatika lege(zko), hizkuntz lege, hots lege

'legea bertsoz zertu' moduan ulertuz, lehen osagaia, mugakizunaren iturburu edo jatorri-
tzat hartu delako, 'bertsoak legea zertu' "Subjektu-Objektu" motan koka bazitekeen ere.

Ez da egoki etsi ez 'Gaia' erlazio semantikoa, ez delako ikusi *bertsoa, fonologia... legea*-
ren gai osagarri moduan, ezta '-en gainean, -i buruz' ere, azken irakurrera honek, apika, ekar
lezakeen mugatzailearekiko urruntasuna zela medio, biotatik ('Gaia' izatetik eta aldi berean
'legeztagai' izatetik, alegia) zerbait izan dezakeen arren.

Mugatzaile eratorria (-*kuntza*).

- Hots-aldaketak

- *-a* → Ø: *fonologi, hizkuntz*

- *-a* → *a*: *gramatika*

16.A.2.B. ADITZOINA + IZENA¹²⁴

Azkaratek (1990b) osagaien betekizuna eta elkarren arteko semantika-harremanak jotzen
ditu begiz azpisailak egiteko; LEF batzordeak, berriz ((1987) eta (1991) lanetan), mugakizu-
naren arabera antolamendua nahiago bide du. Hemen erdibidetik joko da, Azkarateren
azpisail nagusien barruan mugakizunaren arabera hitz elkartuak bilduz, eta osagaien arteko
semantikazko lotura-moduak zehaztuz.

1. Aditz-Adizlagun mota

aldi, bide, gai mugakizunak¹²⁵

adibide, adierazpide, agerbide, agerpide¹²⁶, argibide, atzerapide, aurrerabide, azterbide, azter-
pide, behaztopabide¹²⁷, bilakabide, deklinabide, erabilbide, erakarbide, erakusbide, eratorbi-
de, ezaupide, frogabide¹²⁸, galbide, hautabide, hazibide¹²⁹, ihardunbide, jakinbide, komuni-
kabide, kontabide, mintzabide, sarbide

agerraldi, ahapaldi, ekitaldi, erakusaldi, esaldi, harraldi, mintzaldi¹³⁰

agerkai, galdegai¹³¹, irakurgai, kontagai, landugai, mintzagai, osagai

¹²⁴ LEF-1 (1987:83,4) 'Jarleku elkarte-mota', Azkarate (1990b:263-266, 1991:121), Azkarate-Olarte (1991), LEF-3 (1991:61-73), LEF-4 (1992:74-76) 'Jarleku moduko hitz elkartuak'.

¹²⁵ Eratorrien eta elkartuen artekotzat jo direnak.
LEF-4 (1992:74).

¹²⁶ Bikoteen kokalekuak eratorbidearen eta elkarketaren artekotzat joetan eman dira.

¹²⁷ Izena ere jo daiteke lehen osagaitzat.

¹²⁸ Izena izan dezake lehen osagaia.

¹²⁹ Nahiz "aditzoina + izena" izendapenean jaso, aditz-partizipioa du lehen osagaia. Besteekiko alderik ez duelakoan sartu da hemen. LEF-3 (1991:63).

¹³⁰ Azkaratek (1990b:384) 'izena + aldi' sailean kokatzen du.

¹³¹ Lehen osagaia izena?

LEF-3-n (1991:64) adieraziriko ezpaiaren errainua hemen ere agerian dago: aditzointzat ala izentzat jo behar ote dira horko askoren oinarriak?

Hitz elkartuen osagaien arteko semantika-izaera 'Helburua' dela esan daiteke.

modu, tankera, molde¹³² mugakizunak

adieraz-modu, idaztankera, ikusmolde, mintzamolde

Hemen ere, 'Helburua'¹³³ da aditzoinaren eta izenaren artean zertzen den semantikazko harremana¹³⁴.

buru, gune, leku, muga, puntu, une mugakizunak¹³⁵

helburu¹³⁶, sorburu

orekagune¹³⁷

abialeku, elkarleku, kokaleku

jomuga

abiapuntu, ikuspuntu

egiune (FHV (1985₃:489)), geldiene¹³⁸, isilune¹³⁹

Azpisail honetan bilduok amankomunean dutena mugakizunaren 'Lekua' adiera da, zabal hartuta.

Elkartu osoari dagokionez, berriz ere 'Helburua' da erlazio semantiko nagusia.

lan mugakizuna¹⁴⁰

azterlan, idazlan¹⁴¹, ikerlan¹⁴², prestalan

besteak

¹³² "aditz-izena + izena" azpisaila ikustean gisa honetako mugakizunez hitzegingo da. Azkarate-Olarte (1991:763), LEF-4 (1992:74).

¹³³ Azkarate-Olarte (1991:759) egileek *esan modu, ikas molde, idaz-tankera* 'Helburua'zkoetan kokatzen badituzte ere 'izenki [aditz-izen] + izen', "erlazio semantiko eta parafrasien aldetik alde handiegirik" (1991:763) ez duten mugakizun berberentzat 'Edukia' erlazioa proposatzen dute.

¹³⁴ Azkarate-Olartek (1991:758,759) *modu, tankera, molde* mugakizunek *leku, toki, muga* eta besterekin batean 'Lekua' zehazten dutela diote.

¹³⁵ LEF-4 (1992:74).

¹³⁶ "Suj.-Obj." barneko "Ergatiboak Abs. zertu" "Zatia" motan kokatzen du Azkaratek (1990b).

¹³⁷ Ala "izena + izena"?

Azkaratek (1990b:229) *ixilgune* "Suj.-Aditzlagun" motaren barneko "Erg./abs. leku kasua-zertu" 'Helburua'-n kokatzen du.

¹³⁸ *geldiune* Azkaratek (1990b:263) "aditzoina + izena" sailean kokatzen du.

¹³⁹ Ala "aditzondo/izenondoa + izena" eran hartu behar dira azken biok?

Zenbait mugatzaile berezi dituzten izen elkartuetan zehazkiago ikusiko dira.

¹⁴⁰ LEF-4 (1992:74).

¹⁴¹ Azkaratek (1990b:254) "izena + izena. Aditzlagun-Objetu. Erg.-Abs.-z(zertaz)-zertu 'Gaia' " idatziez zertu lana" moduan hartzen du.

¹⁴² Azkaratek (1990b:265) ez du garbi ikusten *gerutu-lanak* eta *erne indarra* sailkatuak dauden sailari 'Helburua' ala 'Ekontza' erlazioa dago-kion.

aditz(?)¹⁴³, behaztopa-harri¹⁴⁴, erator-atzizki¹⁴⁵, idaz sistema, sor indar¹⁴⁶, sor iturri

Mugakizunen sailkapen zehatzik egiten ez bada ere, nolabaiteko antolamendua proposatzen da hemen kideak kidekoekin bilduz, sumatu uste den hurbiltasun semantikoaren arabera. Ezin muzin egin diogu, halaz guztiz, subjektibitatearen arriskuari¹⁴⁷.

Azpisail honetan bilduak ere, 'Helburua' erlazioan kokatuko lirateke.

2. Aditz-Objektu mota

Zalantza handiz hemen kokatuko genituzke Mitxelenak hitza besteren ahotan paratzen duen erran aire*¹⁴⁸ eta bere baitako mintza doinu, era honetara ulertuz: 'erranak (errateak) duen airea', 'mintzoak (mintzatzeak) duen doinua', nekez alda baitaitezke "Aditz-Adizlagun" motak eskatuko lukeen 'aireaz erran' edo 'doinu(z)(n) mintzatu', hitz elkartu osoaren esanahiari iruzur egin gabe.

Zalantzaz kokatzeak honako hitzotan du iturria:

Ezagu-gauza, siñest-egia, iku-gauza. Orixek *Jainkoaren billa* liburuan erabiltzen dituen hiru izen hauentzat sail egokiagorik ez dugu aurkitu. Badirudi mugakizuna, aditzoinaren objektua dela (...) Baina hiru adibide hauek dagokien lekuan sailkatuta baleude ere (...) sail honen emankortasuna urria litzateke. (Azkarate 1990b:266).

Semantikari dagokionez, ez dirudi hitz elkartuen osagaien arteko lotura 'Helburua' denik "izena + izena" motan berezi den "Erg - Abs" 'Egilea' (ala 'Jabetza'?)-n, beharbada hobeto kokatua legoke, nahiz mugatzaileak 'Garaia' ere adieraz dezakeen: 'erratean, mintzatzean zertzen den doinua'.

esanahi¹⁴⁹, mintza-behar

Aditzoinek osatzen dituztenen artean sartua badago ere, aditz-partizipiotzat jotzen dute LEF batzordekoek (*LEF-3* (1991:106)) hitz elkartu honen mugatzailea, beste osagaia izena izanik¹⁵⁰.

'Helburua' litzatekeela dirudi, jatorriz bederen, osagaien arteko harremana, egun aski lexikalizaturik izanagatik. Halarik ere:

¹⁴³ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendakoa.

¹⁴⁴ "izena + izena" egituratzat ere har daitekeena.

¹⁴⁵ Honezaz bereziki, Azkarate-Olarte (1991).

¹⁴⁶ Azkarate-Olartek (1991:760) *erne indarraz*, mugakizunak 'Baliabidea' adierazten duela diote.

¹⁴⁷ "Esan gabe doa, noski, erlazio semantikoa nahikoa subjektiboa dela. Hau da, hiztun bati halako erlazio semantikoa dagoela hitz elkartu bateko bi osagaien artan iruditu arren, beste batek, bete erlazio semantiko bat, arras diferentea, ikus dezake". (Azkarate-Olarte 1991:760).

Urrezko lege bilakatu zaizkigu hitzok ikerlanean zehar, ikusi eta ikusiko den bezala.

¹⁴⁸ Ala eratorpen eta elkarretaren arteko *mintzaira* eta besterekin batean joan behar luke?

¹⁴⁹ *LEF-1* (1987:53-55) "Asmo-elkarteak", Azkarate (1990b:258,415-418), *LEF-3* (1991:101-117), *LEF-4* (1992:70) "Asmo-elkarteak". Azken lan honetan, hemen kokatzen dituzte eskuineko osagaia *zale* dutenak.

¹⁵⁰ *nahiren* izentasunaz: Azkarate (1990b:258).

Nabilbehar mugakizun dutenetan, 'Helburua' erlazio semantikoa bezain egokia, edo agian egokiagoa izan daiteke 'Edukia' ere. (Azkarate 1990b:258).

16.A.2.C. ADITZ-IZENA¹⁵¹ + IZENA¹⁵²

alfabetatze kanpaina, banaketa lege, berridazte erregela, berridazte sistema, deribazio atzizki, formaldatze bide, jakite (eta teknika) hizkuntza, klasifikatze lan, neutralizazio leku, sailkatze lan, sortze lan, zabalkunde lan¹⁵³

Sail honetan bilduen mugatzaileak aditzetik eratorririko izenak dira, baina eratorbidean ikusi den legez, aditzetik eratorriek hemen jasoriko multzoa baino askoz ere zabalagoa osatzen dute. Behin eratorri direlarik, beste izenak bezalaxe joko-aukerak dituztenez gero, elkarketaren azterketan zehar barreiatuak aurkitu ahal izango dira. Oraingoan 'Ekintza'¹⁵⁴ adierazten dutenak soilik jo dira begiz.

Azkarate-Olartek (1991) paraturiko galdearen ildotik, elkarketa-mota honen eta kide duen "aditzoina + izena" motaren arteko alderaketa egiteak bidezkoa dirudi.

Gogoan hartu beharreko lehen puntua da kopuruz askoz ere urriagoa dela oraingo hau konparagai duen bestea baino¹⁵⁵. Alde honetatik, beraz, euskal literaturaren ohiko biderei (Azkarate-Olarte (1991:763)) jarraikitzen zaio Mitxelenaren erabilera.

Bestetik, merezi bide du hemen eratorririk erabili diren aditzek "aditzoina + izena" sailean ordezkorik ba ote duten ikustea:

jakin eta *sor(tu)* dira bi motetan erabiliriko bakarrak¹⁵⁶, *alfabeta(tu)*, *banatu(tu)*, *berridatu(t)z(i)* edo *deribatu(tu)* modukorik ez da beste sailean aurkitu.

Hona kontutan hartu beharreko Azkarate-Olartek finkaturiko irizpideak:

- *Izenkia + Izena* egiturak ia ia beharrezkoa dirudi:

a. Zenbait mugakizun jakinekin, hala nola, *klase*, *suerte*, *mota*, *kontu*, eta abarrekin.

b. Aditza aldi berean eratorria denean (*enskalduntze-erakunde/enskaldun-erakunde*, *argitze-zeinu/argi-zeinu...*), *-tze* atzizkia edo besteren bar azaltzen ez bada, mugatzailea izentzat hartuko bait genuke. (Azkarate-Olarte 1991:763).

Arestiko eskakizunak beteko litzuzkeen bakarra formaldatze bide litzateke, mugakizunak hemen, 'modu, era, prozedura' edo antzeko esanahia duelako. Nolanahi delarik ere, aztergaietan¹⁵⁷ oro har ez direla betetzen esan daiteke. Areago, "aditzoina + izena" motan ikusi den legez, *modu* (adieraz modu), *molde* (ikusmolde, mintzamolde), *tankera* (idaztankera) daude bilduak; mugakizun hauek aditz-izenen ondoan ez dira erabili.

Bestelakoetan, aukerakoa dirudi aditzoina nahiz izenkia erabiltzeak, erlazio semantiko eta parafrasien aldetik behintzat alde handiegirik ez dago eta. (Azkarate-Olarte 1991:763).

¹⁵¹ *Aditz-izen* Azkarate (1991) eta (1992) lege erabilia, Azkarateren (1990b) eta Azkarate-Olarte (1991) *izenkiren* parekoa litzatekeena, alegia.

¹⁵² Egitura honezaz, Azkarate-Olarte (1991) bereziki.

¹⁵³ Bi azkenok ez ditugu multzoko besteak bezala aditu, esana doan bezala.

¹⁵⁴ 'Ekintza' adierazten duten atzizkiei buruzkoak, berariaz, hitz elkartu sintetikoetan jasoko dira.

¹⁵⁵ 12 batetik eta 65 inguru, bestetik. Azkenaren "gutxi gora beheratasuna", osagai mugatzailea aditzoin ala izentzat jotzearen baitakoa da.

¹⁵⁶ *jakinbide*, *sorburu*, *sor indar*, *sor iturri*.

¹⁵⁷ Oroi bereziztatzen joen gaineko azterketa dela, eta ez Mitxelenaren hitz-altxor osoaren gainekoa.

Aukeraren arrazoia beste nonbait bilatu beharra dago, beraz, eta inolako asmo erabateko edo agortzailerik gabe zenbait gogangarri adieraz daitezke.

- alfabetatze kanpaina, beharbada, nahikoa harritu edo finko etsi daiteke eta egungo euskaldunari “alfabeta-kanpaina” edo baino ulerterrazago gerta dakiokena. Bestalde, *euskalduntze*, *alfabetatze* eta gisa bereko hitzak txit ugari erabiltzen ziren garai¹⁵⁸ baten zantzu ere badirela pentsa daiteke.

- deribazio atzizki (*erator-atzizki* parean duena) eta neutralizazio lekurekin batean, erdal jatorri gardenena luketenen multzoa sortzeak izan dezake zerikusia, halakoetan aditzoin soila, apika, arrotzago suma daitekeelako (?*deriba-atzizki*, ?*neutraliza-leku*).

- jakite (eta teknika) hizkuntza. Elkarketa honetan, aditz-izenak ‘Ekintza’ ñabardura noraino gordetzen duen galda daiteke eta noraino ez ote duen ‘Emaiza’¹⁵⁹ kutsua erabat bereganatu. Iritzi honen irozkaria koordinaturik daraman *teknikak* eskainiko luke, agian.

- zabalkunde lan¹⁶⁰, banaketa lege. Elkarketa aukeratzeko arrazoia, beharbada, lehen osagaiak beste gramatika-kategoriekin nahasteko arriskuari itzuri nahi izatean ikusi behar da.

Alde honetatik:

Mugatzailetzat izenkia aukeratzaren dutenen bidetik aurrera eginaz, aditzoina aldi berean izenetik edo *izenondotik* eratorria denean ere, izenkia azaltzen zaigula esan dezakegu eta ez aditzoina. (Azkarate-Olarte 1991:763). (Beltz. gurea).

zabalkunde lanek aipuan jasoa beteko luke.

Azken gertariok nahikoak ote dira Azkarate-Olarteren “b” baldintza nolabait hedatzeko?

b. Aditza aldi berean eratorria denean, -tze atzizkia edo besteren bat azaltzen ez bada, mugatzailea beste gramatika-kategoriakotzat hartuko baikenuke. (Azkarate-Olarte 1991:763).

Azalpen honek berak balioko al luke sailkatze lan argitzeko?¹⁶¹

Ez da aparteko arrazoirik ikusten “berrida(t)z erregela / sistema” (*idaz-sistemaren ildotik*), “formalda bide” (*komunikabide*, *bilakabide*, *deklinabideren* ondoan) edo “sor lan” (*sorburu*, *sor indar*, *sor iturri*) ez erabiltzeko.

Osagaien arteko erlazio semantikoei dagokienez,

- ‘Helburua’ adieraziko lukete elkartuok,

- mugakizunak ‘Lekua’ adieraziz: neutralizazio-leku.
- mugakizunak ‘Baliabidea’ adieraziz: alfabetatze kanpaina, banaketa lege, berridazte erregela/sistema, deribazio atzizki, klasifikatze lan, sailkatze lan.

¹⁵⁸ Mitxelena “Euskararen bide luze bezain malkarrak” 1978ko artikuluan darabil. Ez ahanzt, bestalde, artikulua honen etorki bereziaz lehen esana.

¹⁵⁹ Hau dela-eta, jatorriz aditzetik eratorririko izenez osaturiko *adimen gaitasun* eta *egitura modu* ez ditugu hemen paratu. Gogoan izan, halaber, menpekotasunezko izen elkartuen artean kokatu dugula hizpidea ematen diguna.

Kezka hauxe azaleratzen dute Azkarate-Olarte (1991:762) aztertzaileek.

¹⁶⁰ Oroi ez dugula sail honetan kokatu. Hona dakargu osamodua dela medio.

¹⁶¹ Aieruz baizik egiten ez dugun, eta sakontzeaz uzten dugun, buruzpidea besterik ez da.

- 'Iturbura' harremana adieraziko luke, apika, sortze lan hitz elkartuak. Arestiko sailean lan mugakizuna dutenek ez bezala, ez baitu 'lanaz (lan eginez) klasifikatu' edo 'sailkatu' parafraziaren ordea litzatekeen 'lan eginez sortu'-k balio sortze lanen esanahia aldatzeko. *Sortzeak* hemen iturburua adierazten du, sormenetikakoa dela eta ez itzulia, alegia. Hau dela eta, lehen "Subsumptive"-en artean kokatu dugu.

16.A.2.D. IZENA + ADITZ-IZENA ('SINTETIKOAK')¹⁶²

Azkaratek (1990b:207) "Mugakizuntzat izenkia duten menpetasunezko izen elkartuak" edo "hitz elkartu sintetiko" deitzen duen sailean bi¹⁶³ multzo nagusi berezi dira hemen: 'Egile-elkarte sintetikoak' (*LEF-3* (1991:32), *LEF-4* (1992:64-65)), edo "sujetua biltzen duen mota" (Azkarate (1990b:267)) eta 'Ekintza-elkarte sintetikoak' (*LEF-3* (1991:46), *LEF-4* (1992:64)), "ekintza biltzen duena" (Azkarate (1990b:267)).

Bakoitzaren barneko azpisailak osatzeko menpekotasunezko hitz elkartu mota honetan gehien sakondu dutenek irizpide desberdinak erabiltzen dituztenez gero¹⁶⁴, B. sailean bezalaxe, erdibidetik joko da hemen, bien arteko uztartze gisakoa aurkeztuz. Honela, azpisailaren izendapena Azkaraterengandik (1990b) hartuko da eta bakoitzaren barnean, morfologia-eraketari begiratuko zaio.

Egile-elkarte sintetikoak

1. Objektu-Aditz-Subjektu mota

a. A-x/(tzai)le

argi emaile, berri-emaile¹⁶⁵, bide-erakusle, liburu moldatzaile, orden-erakustaile, testu-argitaratzaile

Azkarateren (1990b:275) sailkapenaren arabera, "Izen bizigabea + izenkia" motakoak (*LEF-1* (1987:46), *LEF-3* (1991:39), *LEF-4* (1992:65) "Egile-elkarte osatuak").

Sail honetan koka daitezke, halaber, eratorpenean ere aipatu diren:

b. Errokariak¹⁶⁶

• gile

galdegile, historigile, hiztegitile, inkestagile, kondairagile, silabagile

¹⁶² *LEF-1* (1987:43hh), Azkarate (1990b:267hh, 1991:121), *LEF-3* (1991:25hh), Azkarate-Olarte (1991), *LEF-4* (1992:64-69).

¹⁶³ Bitan bereiztea, *LEF-3* eta *LEF-4* lanetan bereizten den "Jardun-elkarte sintetikoak" hirugarren mota gure aztergaiari ez aurkitzeari zor zaio.

¹⁶⁴ Honela, esate baterako, Azkaratek (1990b), Marchand-en (1965) bidetik, sintaxiaren ildoko osagaien funtzioari eusten dio azpisailak osatzeko; *LEF-3-n* (1991), berriz, osagaien betekizunari ez baina —ohiko morfologiatik gertuago—, itxurei erreparatzen diete.

¹⁶⁵ Euskaltzaindiak (1975) *berriemale. emaile/emale* bikoteaz, halaz ere, gogoan izan behar da Akademiaren arau-gomendioen bilduma (1992b).

¹⁶⁶ *LEF-1* (1987:44), *LEF-3* (1991:33), *LEF-4* (1992:64,65). Multzo honetan *LEF-1-en* arabera, *zaledunak* ere sartu beharko liriateke.

- *zain*

euskaltzain

- *dun*

Eratorpenean bilduetatik, batik-bat izenaren betekizunaz erabiliak ekarriko dira hona:

bizidun, erdaldun, euskaldun, hartzekodun, hitzun, zordun

Ekintza-elkarte sintetikoak

1. Objektu-Aditz mota

a. *A-x/-tze/-te*¹⁶⁷

dato metatze, hautemate¹⁶⁸, hitz-elkartze, hizkuntz-jakite, hizkuntza zatikatze, iturri-bilatze

- hitz-elkartze, hizkuntza zatikatze

Hemen sartzea eztabaidagai izan daiteke, aditz-erregimena dela medio “Subj-Aditz” motan koka baitaitezke. Hemen hobetsi den irakurrera ‘x-ek hitzak elkartu’ eta ‘x-ek hizkuntza zatikatu’ izan da; hots, elkartzearen edo zatikatzearen egiletza kanpoko “x” bati egotziz.

• hizkuntz-jakiteren hemengo kokapena osagaien itxura hutsezkoa da; hau da, bigarren osagaia aditz-izena izatearen ondoriozkoa. Bi arrazoik, haatik, pisu handia dute sail honetatik atera eta “Izena + Izena” motakoen artean aztertzeko:

1- Ez da inolako ‘Ekintza’ rik adierazten, *jakiteren* izen bilakatzea erabatekoa izateraren kariaz.

2- Ez dago lehen osagaiaz *jakitek* eskatuko lukeen objektua denik ahoa bete esaterik, jakite-mota edo jakitearen gaia baita adierazia. Horregatik, menpekotasunezko izen elkartuen artean ere kokatu da.

b. *A-x-keta*

gai-bilketa, hitz konposaketa, hitz-sorketa¹⁶⁹, hizkuntz berreraiketa, testu azterketa¹⁷⁰

c. *A-x-pen*

hitz erakarpen

¹⁶⁷ LEF-3 (1991:49), LEF-4 (1992:65) “Osatuak”.

¹⁶⁸ Aditz-esapidearen izen-bilakatze soil moduan harturik, eratorpenean ikusi da.

¹⁶⁹ “izena + izena” motakoen artean kokatuko den *hitz-sorbidek* ere izan al dezake hemen tokirik?

¹⁷⁰ Gogoan izan *gramatika-azterketa* menpekotasunezko izen elkartuen artean kokatu dela han eman diren arrazoiek bultzaturik.

d. *A-x-zio*

egitura deskripzio, hizkuntz konparazio(?)¹⁷¹

e. *A-x-(k)era*

bertso-neurkera

f. *A-x-kuntza*¹⁷²

hizkuntza integrakuntza

g. *Errokariak*¹⁷³

• *gintza*

hiztegi-gintza, inkestagintza, zubigintza

2. Subjektu-Aditz mota

Mugatzailea kontutan harturik, gehienetan Instrumental gisa har daitekeela esan daiteke 'odolez hustu', 'eskuz eten', 'iduriz aldatu', 'itxuraz aldatu' (ala 'iduria aldatu', 'itxura aldatu?') (...) Modu batera zein bestera beti nor motako aditza dugulako (ez nor-nork motakoa): 'itxuraz aldatu da' edo 'itxura aldatu zaio' (bigarrena jatorragotzat joko genuke euskaraz) (...) *Eraberritu, pozberritu, indarberritu* (...) Aurrekoak bezala har daitezkeenak direla uste dugu, 'era berritu zaio'... (Azkarate 1990b:301,302).

Argudio honek bultzatu gaitu sail hau sortzera.

Aldatu, berritu eta *bere(i)zi* dira sail honetako aditzak. Hirugarrenak *HLEH*-n aldatu bezalako erregimena du¹⁷⁴.

Dena den, euskaraz oraindik lan handia dago aditzen barne-argumentuak, aditzak nahi eta ez eskatzen dituenak zeintzu diren zehazten. (Azkarate-Olarte 1991:758).

a. *A-x-tze/-te*

antzaldatze, eraberritze, formaldatze, itxuraldatze

b. *A-x-keta*

hots aldaketa, itxuraldaketa

c. *A-x-kuntza*

hots-bereizkuntza, hots-berezkuntza, soinu-bereizkuntza

¹⁷¹ "Nola nahi den, 1800ean Rask-ek eta Bopp-ek /Hizkuntz-konparazio (*Lingüística comparada*)/ delakoaren zimendarria jartzen dute". (1972b2:39). /Mitzelenak emendatua/.

¹⁷² LEF batzordeak ez du atziki hau aipatzen baina iruditu zaigu multzo berean koka zitekeela.

¹⁷³ *LEF-1* (1987:47), *LEF-3* (1991:46), *LEF-4* (1992:65).

¹⁷⁴ "berezi. da-du".

*d. soila*¹⁷⁵

behaztopa

3. Adizlagun-Aditz mota

lekualdatze, tokialdatze

‘lekuz aldatu’, ‘tokiz aldatu’ ulertu direlako.

Izen elkartu sintetikoan “bizidun/bizigabe” izateari dagokionez, esan behar dugu ‘Egilea’ adierazten dutenek, oro har, izen biziduna baldin badute elkarketaren ondoriozko tasuna (osagaietako bat bizigabea izan daitekeen arren), bi salbuespen atzeman daitezkeela: galdegile, silabagile

‘Ekintza’ adierazten duten oro, berriz, bai osagaiak bai elkartuak bizigabetasuna dutenak dira.

16.A.2.E. ZENBAIT MUGATZAILE BEREZI DITUZTEN IZEN ELKARTUAK¹⁷⁶

Zatisail hau bereziki paratu nahi izateko arrazoia ez zaio osagaien izaerari zor, hauek ere izen elkartu menpekotasunezkoak baitira, erdal aurrizkien ordaintzat usu erabiliak izateari baizik, gai hau aztertu denean erakutsi den legez.

16.A.2.E.1. Leku-denborazko mugatzailedunak

• **aitzin, arte, aurre, azpi, barne, bazter...**¹⁷⁷

“Adizlagun-Subjektu” “Erg/abs.- leku kasua - zertu”

• ‘Lekua’

aitzin gidari, aitzin lan, artizki, atzizki, aurre-sabaikari]] (aurre-sapaikari)], aurrizki, azpiegitura, azpimarka(tu), azpimarra(tu)¹⁷⁸, barne egitura, barne muin, barren egitura, bazter euskalki, ingurune(?)

• ‘Garaia’

aurre historia

¹⁷⁵ LEF-1 (1987:48), LEF-3 (1991:49), LEF-4 (1992:65).

¹⁷⁶ LEF-1 (1987:68-70), Azkarate (1990b:311-318).

¹⁷⁷ LEF-4-k (1992:80) “deiktiko” derizte.

¹⁷⁸ *azpimarkatu*, *azpimarratu* adibideak ere testura dira izen gisa ez erabiliagatik, eratorririko aditzaren oinarritzat proposa daitezkeenak izan daitezkeelakoan.

“Adizlagun-Objektu” ‘Erg./abs. - leku kasua - zertu”

aitzinsolas

16.A.2.E.2. SASI mugatzailea dutenak

sasi-erdara, sasi-euskara, sasi-galdera, sasi-hizkera

Hauek ere erdal aurrizkien euskal ordainak aztertu direnean aipatu dira.

Azpirarra daiteke *sasi* elementu beregainaren esanahiarekiko urruntasuna elkarketan erabiltzen denean.

16.A.2.E.3. ISIL, GELDI mugatzailea dutenak

Azkaratek (1990b:316) azpisail honetan biltzen ditu izenburuan aipatuok *gezurekin* batean.

Bi hitz elkartu ekarriko dira hona —zalantzas ekarriko badira ere—, mugatzailearen berezitasunean oinarrituz.

isilune, geldiune

Ez *isil*, ez *geldi* erabilera arruntean izen ez direnez gero, *isildu* eta *gelditu* aditzen adi-tzointzat har daitezkeela dirudi batetik. Honela hartuta, ordea, ez dago esaterik “aditzoina + izena” sailaren erlazio semantiko nagusia —‘Helburua’, alegia— adierazten dutenik, ez baitugu uste ‘isiltzeko unea’ edo ‘gelditzeko unea’ aditzera ematen denik.

Alde honetatik, beraz, beharbada gertuago leudeke Azkarate-Olartek (1991:760) Lizardiren *ari-otsa* eta *bizi-otsan* ikusten duten ‘Egilea’ erlazioetik bestetik baino (eta ‘Iturburua’ mugatzaileak zehazturikoa?¹⁷⁹). Honek esan nahi luke hitz elkartuok honela ulertuko liratekeela: ‘isil(-tzeak, -tasunak) sortzen duen unea’, ‘geldi(-tzeak, -tasunak) sortzen duen unea’.

Beste bidetik joaz, berriz, “Izenondoa + Izena” egituraduna ere izan daiteke, Azkaratek (1990b:317)¹⁸⁰ aipatzen duen *gorriuneren* parekoa, hain zuzen.

Edota, azkenik, mugatzailean aditzondo balioa ikusiz, ‘isilik unea zertu’, ‘geldirik unea zertu’.

Mugatzailearen gramatika-kategoria zehaztu ezinak sortzen dituen aukera hauen azalpen hutsean utzi behar kontua.

16.A.2.E.4. ZATI mugatzailea dutenak

Eskuztaturiko bibliografian honen berririk kausitu ez delarik ere, arestian aipaturikoeekin lotzen duen erabilera berezia —elkartu izan arren, erdal aurrizkiaren ordaintzat erabili ahal izatea, alegia— sumatu uste zaiolako erabaki da hemen ere kokatzea.

¹⁷⁹ ‘Egilea’-‘Iturbura’ erlazioen artekoaz, Azkarate (1990b:137).

¹⁸⁰ Azkaratek (1990b:229) *ixilgune* “Subjektu-Adizlagun” “Erg./abs. - leku kasua - zertu” ‘Edukia’ motan eta *geldi-otoitz* “Adizlagun-Objektu” “Erg.-Abs. - leku kasua - zertu” “Modua”-n kokatzen ditu.

zati-euskalki, zati-galdera, zati-hizkuntza (artifizial), zati-multzo

Bereziki nabarmenduagatik, menpekotasunezko hitz elkartuen artean ere balukete kokaleku, guztiek osagaien arteko harreman berberak ez dituztela mamitzen uste dugula aurrean izanik, halaz ere.

Honela, parafraasi sintaktikoari dagokionez, “Objektu-Subjektu” motan, gure ustez, guztiak debekurik gabe kabituko lirakeen bitartean —‘euskalkiak / galderak / hizkuntzak / multzoak zatia zertu’ adierazpena egokituz—, osagaion arteko harreman semantikoek ezpaia sorrarazten digute.

Honela, zati-euskalki, zati-hizkuntza, zati-multzo elkartuetan, hitz eratuaren adimoduak bigarren osagaiaren ‘Zatia’ edo, hobeto esan, ‘Atala’¹⁸¹ dela pentsa daiteke batetik, baina bestalde, delako *zati* hori ere bada osagai mugakizunaren ‘Edukia’.

Beste kasuan, berriz, arestiko ulerkeraz ezin egoki dakiokkeen susmoa dugu. Izan ere, zati-galdera ez da ‘galderak zertzen duen zatia’, galdera-mota bat baizik¹⁸², hots, ‘galderak zatia galdatu’, ‘galderak osoa galdatu’ irakurrerari kontrajarriz aditzen dena, hain justu.

Hau dela eta, azken hau, apika, ‘Ondorioa, emaitza’ sailean koka ote daiteke?

Erantzun erabatekorik gabe uzten dugu multzo hau.

Sorkaria izena duen hitz-eraketazko atalarekin amaitzeko, hitz elkartu bete-betea etsi ez daitezkeen egiturak ekarriko dira. Sorkaria izena ez den beste kategoriaren batekoa denean eta erabiliriko prozedura sintaxizkoa denean beste atal batean ikusiko da.

16.A.3. JUSTAPOSIZIOAK (Izena + Izenondoa)

aleman garai, axal ageri, elaberri, eleberri, euskal gaizto, euskaldun berri¹⁸³, gizpuzkera osotu*, gramatiko berri edo gazte, greko klasiko, griego klasiko, hitz bakan, hitz berri, hitz laino]], hitz lau, hitz neurtu¹⁸⁴, izengoiti, kaxa beltz, lapurtar klasiko, latin gaizto¹⁸⁵, latin klasiko

Batek baino gehiagok, apika, galdera-marka eraman beharko luke alboan.

Mota hau ezarri zuen Darmesteter-en iritziaren funtsa:

les difficultés qu’offre la détermination exacte et complète de tous les juxtaposés de la langue. (1874:21) (Azkarategandik (1990b:375) hartua).

¹⁸¹ “‘Atala’ - ‘Zatia’ erlazio semantikoaren aurkakoa, lehen osagaia denean bigarrenaren zati”. (Azkarate 1990b:136).

¹⁸² Honetan oinarrituz, “Species-Genus” harremanean pentsa zitekeen, baina Azkaratek (1990b:232) *igali-zugat*z elkartuan ikusi bezala, guk ez genuke *zatia* galdera klasetzat joko.

Bestalde, “Subsumptive” motan ere koka zitekeela dirudi.

¹⁸³ *euskaldun* jatorriz izenondoa izanik ere, izen bilakatutzat jotzeko debeku larriegirik ez dugu ikusten.

¹⁸⁴ Euskaltzaindiaren (1975) zerrendakoa.

¹⁸⁵ “Ezaguna da gainera, XVI mendean Francisco Sánchezek “el Brocense” delakoak, sartu zuen ziri hura: “Qui latinae garriunt, corruptum ipsam latinitatem”. Hots, latin gaiztoz ari direnak hitza eta pitsa dariotela direla, hain zuzen latina bera lardaskatzen eta itxuragabetzen dute-nak”. (1972b1:33) (M).

Historia-testuinguruari begira, ‘latin arrunta’, ‘latin bulgarra’, ‘herri-latina’ —nahiago bada— ulertu dugu.

mota honetan sartu beharrekoak erabakitzeke momentuan argi begitantzen da. Izan ere, ohiko hurrenkera euskaraz (*EGLU-I* (1985:243-5)) justaposizioarena bera denez gero, ez da erraz jakiten aurrean dagoena noiz den izen-multzo soila eta noiz justaposiziotzat jo beharra.

Irizpide, esanahiaren aldetik nolabaiteko bakartasuna aditzera ematea hartu da, elaberri/eleberri bikotearen¹⁸⁶ kasuan lehenaren soinu-aldaketa ere lagungarri izanik.

16.A.4. IZENA + *-ko/-en* + IZENA¹⁸⁷

a. *-ko* bigarren osagai dutenak

aialdeko¹⁸⁸, atalburuko, izen(-)ondoko, izen aldameneko, (histori aurreko]) historia aurreko, oinordeko

Azkaratek (1990b:320) sail honetan zehazturiko bi moten artean bigarrenekoa dela iruditzen zaigu. Hau da, *-ko* daraman osagaia aldakaitza denekoa, eta honenbestez, “Izena + atzizkia” motakoa (hortik izenburua), *beharrondoko*, *amordekoren* parekoa, alegia.

Honek esan nahi du ez ditugula hor bilduak ‘buruko atal’, ‘aldameneko izen’, ‘aurreko historia’ edo gisa horretan ulertzen eta *-ko* elkartu osoari lotzen zaiola pentsatzen dugula.

Gisa honetakoeak, *-ko* gabeko kidea izan ohi dute¹⁸⁹.

Izen-sintagmaren egitura izanik, hitz elkartuztat jotzeko irizpidea esanahiaren zehaztasunean sustraitu da, honela, izen(-)ondoko, izen aldameneko ez dira ‘izenaren ondoan’ edo ‘izenaren aldamenean ager daitekeen edozer’, gramatika-kategoria zehatz baten deizioak baizik.

Bestalde, dudakotzat joa (aialdeko) ez beste guztiak, *-ko* atzizkia duten *atariko* eta sailekoekin ere kokatu dira eratorbidean landu den puntuan.

b. *-ko* lehen osagaian daramatenak

kontrako eztarri (zulo)¹⁹⁰

Ihartuztat jo daitekeen hitz hau elkartuztat jotzeko irizpideari herstuki heltzen zaiola esan daiteke, ideia bakarra adierazten duenez gero eta ‘kontran dagoen eztarria’, egun, bederen, ulertuko ez litzatekeenez gero.

¹⁸⁶ Bikote honezaz:

“Horregatik nahiago dut nik *eleberri*, *elaberri* baino, hura izan baitzen aurreko belaunaldiak erabili zuen forma bakarra. Gero, bat baino gehiago, “jatorragoa” zelakoan eta Axularren lekukotasuna aipatuz *elaberri* erabiltzen hasi zen, batasunari arazo bat gehiago sortuz. Euskal literatur tradizioa gidaritzat hartuz ezin daiteke baieza *ela- ele-* baino jatorragoa denik. Toponimia hartuz ez dakit, baina literatur tradizioa hartuz ez. Pouvreaux *eleberri* erabiltzen du —hiru aldiz gutxienez—, eta bestetan gogoko dugun Leizarragak *elhe zar (ez zahar!)*. Hitz baten forma-batasuna hautsi baino lehen kontuzago ibili beharko genukeela uste dut”. (Sarasola 1989:413).

Mitxelenaren erabilera honakoa da:

eleberri (1968c:152)

elaberri (1984b:42), (1985d:87).

Euskaltzaindiak (1975), *nobela*, *elaberri* landatu zuen zerrendan.

¹⁸⁷ Azkarate (1990b:319hh, 1991:123), *LEF-3* (1991:123).

¹⁸⁸ Hitz elkartua bada azpian datzana, hemen. Halakorik ezean, aurkitu ez dugun *aialde + *-ko* ala *aialde + *-go(a)*, *ahaikoaren* bidetik proposatu beharko ote litzateke eta eratorpena igorri?

¹⁸⁹ *izen(-)ondokoren* egungo ordain den *izen(-)ondorik* ez dugu, ordea, aztergai aurkitu, esana doan bezala.

¹⁹⁰ Bi osagai baino gehiagoz osatu hitz elkartuetan berriz aipatuko da.

16.A.5. HOTS-UZTARDURAK (ONOMATOPEIAK)¹⁹¹

Zerrenda soila eskainiko da:

duda-muda(ko), duda-muda(zko), marmar, tupust-harri, surmur

Elkartuaren kategoria izena izanik, eta bi kasutan parentesi artean aditzera ematen den bezala, izenlaguna eratuz.

16.A.6. BIKOIZTAPENAK¹⁹²

Bi agerpen soilek osatzen dute atal hau. Bikoiztapenen izaera —hots, elkarketaren barneko gertariak diren ala ez— ez da hemen aztertuko LEF batzordearen lanean honen berri luze askoa eman denez gero.

bat-banako, bana-banako

Aipaturiko batzordearen (*LEF-1* (1987:120)) sailkapenean *banan-banan*, *sasi-āmredita* direlakoan artean kokatzen da, eta *bat-bat*, berriz, “zenbatzaile zehaztuen bikoiztapen indargarri”-an¹⁹³.

Bikoiztapena osatzen duten osagaien gramatika-izaera mintzagai duelarik, arau orotarikotik aldentzen direnen artekotzat jotzen ditu batzordeak *banan-banaka* eta *bat-banaka*, lehen osagaia “jantzirik” ageri eta bigarrenaren “jantzia” ez bezalakoa delako lehenean, eta zenbatzaile bera errepikatzen ez delako bigarrenean:

Badago, azkenik, bikoiztapen hauen semantikazko zertzeladak azaltzerakoan aipatzea komeni den beste muga-arazo bat ere: bikoiztapen indargarrien eta sasi-āmrediten artekoa. Gorago esan denez, *āmrediten* eta *indargarrien* artean, erdibidean edo, daude hainbat kontutuan sasi-āmreditak (...) Zailtasunak zailtasun, bidezkoa dirudi oro har indargarrien semantikazko giltzarria intentsitatean eta *āmreditena* behin eta berriro-tasunean dagoela esatea. (*LEF-1* 1987:141-2).

Aztergaiko bat-banako eta bana-banako, esanahiaren aldetik baliokide direnak, indargarrien artekotzat ezin jo daitezkeela dirudi. Honenbestez, arestiko aipamenaren arabera, *āmrediten* ezaugarri den ‘behin eta berriro-tasuna’ adierazi nahi dela esan beharra al dago?

Ez dirudi bigarren irtenbide hau ere gogoasegarri denik. Hemen adierazten dena multzoen elementuen arteko harremana denez gero (‘biunibokoa’, alegia), ‘batetik baterako’, ‘bakoitz bati bakar bat eta alderantziz’ moduan edo azal daiteke indar berezirik edo errepikapen-kutsurik gabe.

Honela hartuz, orduan, *Bilbo-Donostia autobidearen* edo *euskal-erdal hiztegiren* parekotzat jo al daiteke?

¹⁹¹ *LEF-1* (1987:177-197), Azkarate (1990b:379, 1991:23).

¹⁹² *EGLU-1* (1987:215hh), bereziki *LEF-1* (1987:115hh), Azkarate (1990b:420), *LEF-4* (1992:48-52).

¹⁹³ *LEF-1* (1987:137).

16.A.7. NEURRI-SINTAGMAK¹⁹⁴

Hitz-elkarketaren barrutitik at gelditzen den sail honetako adibide bakarra:

eskutada bat bereizgarri

16.A.8. IZEN SINTAGMAREN EGITURA DUTEN ELKARTUAK¹⁹⁵

Aurren, azken, lehen... dute hemen bilduek lehen osagaia, euskal egituran izan ohi den bezala.

Azkaratek (1990b:421) adierazi bezala, oso duda-mudakoa da era honetako eraikuntzek elkartuen artean sartu behar ote diren. Hizkuntzalaritza-filologiaren arloan usu erabiltzea eta esanahia finkatuz izatea izan daitezke hemen bereizteko irizpideak, egia bada ere beste atal batean ikusiko diren sintaxi-baliabideen ondoriozko ezkerrean zoko hedatuen artean ere koka zitezkeela.

aurrenesku, azken alfabeto, azken elementu, azken hiztegi, azken zerrenda, azkenurren¹⁹⁶, bigarren hizkuntza, bigarren pertsona, hirugarren pertsona, lehen-hizkuntza, lehen pertsona, lehenbiziko hizkuntza, lehenengo pertsona

ELKAR¹⁹⁷

Azkenik, 'elkar + izena' egiturak ditugu, berriak hauek ere, Lizardiren eta Orixeren lanean bakarrik aurkitu ditugunak: *elkar-idazki*, *alkar-antzeko*, *elkar-originaiez*. (Azkarate 1990b:422).

Azkarateren iritziz berria den "elkar + izena" egiturakoa da aztergaiko forma bakarra: elkarrizketa¹⁹⁸, hemendik eratorriaren ondoan: elkarrizketari.

ERDI¹⁹⁹

Mugatzaile hau, adberbio balioko *erdi*, 'erdi + X (=erdizka)' (*LEF-1* (1991:166)) motakoa da, ez *erdi* mugatzailea eta menpekotasunezko hitz elkartuko osagaia.

• *Erdi + izena*

erdi hizkuntza

¹⁹⁴ Azkarate (1990b:419).

¹⁹⁵ Azkarate (1990b:420).

¹⁹⁶ Hemen bilduriko zenbait eta hitz hau bereziki, polikiago aztertu dira erdal aurrizkien euskal ordainak autu izan direnean.

¹⁹⁷ *LEF-1* (1987:70), Azkarate (1990b:421), *LEF-4* (1992:81).

¹⁹⁸ Euskaltzaindiak (1975) jasoa.

¹⁹⁹ Azkarate (1990b:422).

Inguruko erdaretan, *semi-*, *mi-* aurrizkitzakoak eta *medio/a-*, *half-*, *halb-* (LEF-1 (1991:168)) ditu ordain.

Aztergaiari, atzizki txikigileaz eratorririko *hizkuntzaxko* du baliokide²⁰⁰.

BER(E)

Bibliografian aipaturik ikusi ez dugun hitz baten kontu eman behar dugu orain.

berjabetasun*

nor-agiria, *nora-agiria*, salbuespentzat hartu behar dena, izenordainak eta galdetzaileak ez bait dira izen elkartuetan azaltzen. (Azkarate 1990b:239).

Hitz mintzagaiaren eraketa: “[bere + jabe] + *-tasun*”²⁰¹ moduan ulertzen dugula-eta²⁰², *berjabereren*²⁰³ osaketan *hura* izenordainaren genitibozko forma²⁰⁴ partaide delakoan gaude.

Ulermoduak aipamenotan ditu zainak:

En cuanto a b.-nav. *norhabe*²⁰⁵ ‘niño, niña’ ‘muchacho, muchacha, servidor’: a.-nav. b.-nav. sal. *nerabe* (...) la alternancia recuerda curiosamente la que se observa en el posesivo intensivo de 1ª persona: *neure*, *nera*, sul. *nore*, ronc. *ñore*, etc. Tal vez no sea descabellado pensar que ese posesivo es efectivamente su primer miembro; el segundo sería acaso (*h*)*abe* ‘columna’ y ‘sostén, protección’, como en *haurhabe*²⁰⁶ ‘tutor’ (Pouv.). (FHV 1985₃:82).

Lan berean, 1977ko adabakietan berriz heltzen dio gaiari:

Cabría también otra explicación para *nerabe*, etc.: *neure* + *jabe* ‘mi dueño’, con paralelos románicos en cuanto a la forma, FLV 1 (1969), 50, pero difícil por el sentido, ya que exigiría una violenta inversión de valor, más que un cambio. La que se propone en el texto [arestiko aipamenean jaso, alegia], podría apoyarse en el lab. (Ax.) *nobarroin* ‘necesitado, mendigo’, ya que *habe* = *harroin* ‘columna, sostén’. (FHV 1985₃:482).

²⁰⁰ Ikus 14. kapitulua.

²⁰¹ Atzizki-horitzearen hurrenkeraz, ikus aurrizkien puntuan esanak.

²⁰² Honela aztertzen dute Agud-ek eta Tovar-ek (1989:932) ere.

Ikus, halaz ere, gure hitz eratorrien atala.

²⁰³ Honen ondoan aipa daitezke *beregain* edo eratorbideko *berekoi* esate baterako.

²⁰⁴ HLEH: “*bere*. (XV h.). *Haren*-ek —hots, *hura* izenordainaren genitiboak—, perpauseko NOR, NORK edo NORI osagaitzat aipatua den pertsona edo zera berari dagokionean hartzen duen era”.

²⁰⁵ Noraino esan daiteke izenordainak ez direla elkargai? Ala izen bilakatu behar dute aurretik elkarbidean sartzeko? Baina hona, berriz ere, *bardin* mintzagai duelarik zer dioen Mitxelena:

“... a pesar de lo cual *berdin* es probablemente más fiel a la etimología, ya que el primer elemento puede identificarse con *ber-* ‘el mismo’: cf. vize. (Moguel) *neurdin* ‘ya que’ de *neur-* ‘yo mismo’, que coincide en el significado con *berdin* en a.-nav. y guip”. (FHV 1985₃:61).

Eta 1977ko adabakietan:

“A propósito de *berdin*, *neurdin*, puede verse ahora «Nombre y verbo en la etimología vasca», FLV 2 (1970), 67-93. El sufijo *-din*, al igual que *-dun* ‘haft, -ful’ de *duen* ‘que lo tiene’, no es otra cosa que una forma verbal nominalizada: el «subjuntivo» *dadí(e)n*, *dedin*, *didin*, *din*...”. (FHV 1985₃:475).

²⁰⁶ Bidenabar, hona irakaskuntzan eta abarretan berreskura daitekeen hitza.

Itxuraren aldetikako eragozpenik ez bide dio ikusten Mitxelenak osaketari, eta hemengo gisa bereko osaketa dela esateak ez dirudi burugabekeria.

Aipameneke hitzaren azalpena mintzagai dugunari egokituz gero, ikus dezakegu *jabe* osagaia saihestera eraman duela Mitxelena *nerabe* hitzaren esanahiak ('eskalari', 'behar') sortzen zuen arazoa dela medio, eta ildo beretik, *habe* bigarren osagaitzat hartzera. Honela, *nerabe* 'nere sostengu', honenbestez, 'ni besteren eskeko, besteren mendeko', debekurik gabe ulertuko litzateke.

Esanahi-kontuari jira emanez, beraz, eta adimodua aurrean izanik, *berjabek*, 'bere jabe' (hemen *habe* bigarren osagaia denik esango ez genukeelako); hots, 'besteren mendeko ez dena' ulertzeko eragozpenik ez luke.

Edozein kasutan, ezin bazter daiteke Mitxelenak "beste-ren" ahotan jartzen duela (hobe-to esan, dituela, *burujabetza* ere ondoan aipatzen baitu) hitza²⁰⁷.

16.B. IZENONDO ELKARTUAK²⁰⁸

16.B.1. KOPULATIBOAK

16.B.1.A. DVANDVAK

logiko-formal, logiko-matematiko

Bi²⁰⁹ adibideok [+izenondoa] + [+izenondoa] → [+izenondoa] egitura-motakoak dira, hots, osagaien eta elkartuaren gramatika-kategoria bera dutenak.

multzorik esanguratsuen, dena dela, mailegu bidez geroz eta etxekoruago dauzkagun adjetibo erreferentziazleko bikoteek osatzen dute: egoera politik-soziala, alderdi sozialdemokrata, adierazpide teoriko-praktikoa... (*LEF-1* 1987:169)²¹⁰.

Batzordeak idatziak bete-betean dagozkie hemen bilduei.

Berez, hitz bakunen atalean emaniko irizpideei jarraiki, haien artean paralekua balute ere, hemen berariaz jaso dira izaera bereziko adibide urrien erakusgarri.

²⁰⁷ "Zenbait hizkuntzalarik, gramatika sortzaileari alde batetik edo bestetik atxikiak ageri direnetakoak, aipatu berri dudan bigarren maila fonologiko honen autonomia (*burujabetza* eta *berjabetasuna* ere irakurtzen dira hauen eta horien izkribuetan) ukatu egin zuten erabat, hasiera hartan (Postalek eta) behintzat". (1983e:132). (Beltz. gurea).

Ez gaude seguru nabarmenduriko hitzak metalinguistikoki darabiltzan, hau da, hitzekiko atxikimendu-eza adieraziz, berak darabilen *autonomiaren* ordain ez oso bere gogobetekotzat dauzkalakoan, ala '*autonomia* ez ezik *independentzia* ere bai' edo era honetara ulertu beharko litzatekeen pasartea. Grafia-ñabarduririk ez eramateak bigarrenaren alde makurtuko ote luke adimodua? Arazo hau, iragaitzaz bazen ere, hitz soilen atalean eta hiztegiaren sarreran aipatu dugu.

Hitz biok hor bakarrik erabili ditu, bestetan *burujabetasun* erabili du.

²⁰⁸ Azkarate (1990b:299).

²⁰⁹ Hitz bakunen atalean kokatu diren *sozio-linguistiko* edo *morfofonologiko* bezalakoek ez lukete hemen kokalekurik, lehen osagaiaren izenondo ez izatea dela medio.

²¹⁰ Halaber, *LEF-4* (1992:55).

Aldatu berriei erantsi behar zaizkie izen kopulatiboen artean testura jaulkiriko bizidun/ bizigabe eta mugatu/ez mugatu.

16.B.2. MENPEKOTASUNEZKOAK

16.B.2.A. ADITZOINA + IZENONDOA²¹¹

LEF Batzordeak (1991), (1992) "Izaera-Elkarteak" deituriko saila da hemengoa²¹². Multzo honetan bilduak uztartzen dituen mugatzailearen gramatika-kategoria da, aditzoina; *erraz*, *gaitz* eta *ezin* dituzte mugakizun.

adi-erraz, batu-erraz, ulerterraz

Azken hitz honen eta ondoren aipatuko den ulertezinen barneko *-t-* (LEF-3 (1991:65))²¹³ kontsonante epentetikoa azpimarratzekoa da.

Adierari dagokionez, 'Helburua' litzateke lotuko litzaiokeena.

iragangaitz, zatigaitz

ulertezin²¹⁴

16.B.2.B. IZENA/IZENONDOA + *zale*²¹⁵

chomskizale, Chomsky-zale, garbizale, indoeuropartzale, Leizarragazale, kontserbazale, liburuzale²¹⁶

LEF-3-k (1991:127) dioen bezala, *zalek* ezkerrean daraman gramatika-kategoria ikusi berriena ez bezalakoa da; hemengo gehienena, izena eta/edo izenondoa da eta.

Orotariko sailetatik kanpo dagoen bakarra bitxi irizten diogun horko kontserbazale da.

16.B.2.C. *GABE* bigarren osagaia²¹⁷

gabe posposizioetako osagaitzat jo izan bada ere (Villasante (1978:78-80), *EGLU-I*

²¹¹ Azkarate (1990b:299), *LEF-3* (1991:119), *LEF-4* (1992:58,59).

²¹² Ez dator guztiz bat batzorde berak 1987an plazaratuarekin. Aldakuntzen berri, *LEF-3* (1991:121).

²¹³ Halaz ere, gogora, aditz-izenaren arrastoaz esana.

²¹⁴ *ezin* lehen elementua duten "ezin + partizipioa + *-ko*" gisakoak, sintaxi-egituren berri emango den atalean kokatuko dira.

²¹⁵ Batzorde beraren *LEF-4* (1992:58,59) lanean, ez da, haatik, *zalerik* biltzen, bai ordea, *LEF-3-n* (1991:121) sail honetatik ateraraziriko *minbera*.

zaledunak, "Asmo-elkarte" sailean kokatu dituzte, jaso bezala.

²¹⁶ Hauek guztiak eratorpenaren eta elkarketaren artekoen sailean ikusi ditugu. Han ere agertu dugu gure *kontserbazaleren* aurreko harridura.

²¹⁷ *LEF-1* (1987:63-64) "Lotsa-gabe, lo-falta" mota; *LEF-3* (1991:131-138), *LEF-4* (1992:60,61).

(1985:441)) eta halaxe gertatu adberbio moduko erabileran, bada *gaberen* beste erabilera²¹⁸ bat elkarketan kokatu ahal izatea zilegiztatzen duena, izenondoak sortzeko baliabide izatearena, hain zuzen ere.

gaberen beregaintasunean oinarrituriko bereizkuntza²¹⁹ honen aldeko irozgarria, *LEF-3-k* (1991:133) Azkueren hiztegiko testigutza dakar. Mitxelenak mamituak ere delako bereizkuntza sendotzen duela ikusteak makurtu gaitu bigarren erabilera horretakoak elkartuen artean kokatzera:

Euskara aski eskasa eta gabea da fonema kontuan. (1983e:134).

• *izena + gabe*

apaindura gabe, azken gabe, baztergabe, bizigabe, markagabe(?)²²⁰, moldegabe, mugagabe(?), neurrigabe

• *izena + gabeko*

azentu gabeko, garraisia gabeko, kolore gabeko

• *aditzoina + gabe*

argitaragabe

• *partizipioa + gabe*

landugabe

• *atzizkidun gabe*²²¹

Bitxi xamar irizten diogulako bakandurik paperera duguna.

Diskuti daiteke landugabe posposizioen artean kokatu beharko ote litzatekeen. Egituraren osamoduari begira, posposizioa dela esango genuke; esanahiak, haatik, kontua iluntzen duela gaude, adberbio-balioetik baino adjektibotik gertuago sumatzen baitugu²²².

Aipatuei erantsi beharko litzazkieke aditz elkartzat jo diren: indargabetu, itxuragabetu, aditz bilakagai lituzketen oinarriak.

²¹⁸ Ikusi bezala, ez da elementu bera betekizunen arabera egitura bateko nahiz besteko osagarri gertatzen den kasu bakarra: *alde, antz, buru, pare...*

²¹⁹ Azkaratek (1990b:400) adieraziak zituen bereizkuntza-ezarekiko zalantzak:

“Izan ere, postposizioen artean sartu dugu *gabe*, izenondoak sortzen zituenean, hots, *hondargabe, cenzugabea, sartugabeac, arduragabeac, menderagabe...* etabar. Zalantzak izan ditugu egitura hauek kokatzerakoan, izenondo elkartuen artean ere lekua izan zezaketelako. Azkenean, *gabe*, L. Villasantek (1978:78) eta P. Lafittek (1944:168) ‘postposizio’ kategoriaren azpian eman izanak bultzatu gaitu hemen kokatzera”.

²²⁰ Galdera-ikurra aditointzat hartu ahal izateari zor zaio. Ik. 14. kapitulua.

²²¹ “Kasu baten ezaugarria daraman izena ezin truka daiteke, salbuespen edo beste salbu, atzizkidun gabearekin”. (1986c:173).

Bestetik, berriz:

“Gainera, *izen ez-propiodunek*, ergatibo plurala, egiteraino heltzen da, eta hori euskaraz absolutuki ezinezkoa da, *-dun* berrekailua beti baieztatu zentzuzkoa baita. Izan ere, ezezkorako *gabe/gabeko, baba(ba)gako*, eta abar, hartzen da. Hau da: *izen propioduna* alderdi batek, ‘izen propioa duena’, eta *izen propio bakoa* bestetik ‘izen propiorik ez duena’”. (Irigoiñen 1989:245).

Hizkuntzen erabilera usua eta metalinguistikoaren (edo diskurtso errepikatua) arteko aldeek zerikusirik ote?

²²² Nolanahi dela ere, litekeena da horren “atze” gertatzen ez zai(zki)gun hizkuntz(ar)en iraulpena(k) izatea kausa.

16.B.2.D. ELKARTU SINTETIKOAK²²³

16.B.2.D.1. A + *dun*

- izena + *dun*

araudun, argumentudun, arimadun, artikuludun, atzizkidun, azentudun, azkendun, gangardun, markadun

LEF Batzordearen lanetan “Errokari”en artean kokatzen duten azpisail hau da nagusiena izenondo elkartu sintetikoetan.

Elkartuen egiturari begiratu, esan daiteke erlatibozko aditzean jatorria duen *dun*, oro har, izenei lotzen bazaie ere, ez duela hau ezinbesteko; hor daude ondoren aipatuko direnok.

- izen-multzoa + *dun*

azentu “luze”-dun

- zenbatzailedun izen-sintagma + *dun*

bisilabadun

Hemen jaso dira izenondo moduan erabiliak, batik-bat, izenarena (soilik nahiz nagusiki) eginez erabiliak izen elkartu sintetikoen artean paratu baitira.

16.B.2.D.2. Izena + aditz-izena

Aztergaiko adibide bakarra, ‘A + x/-(*tzai*)le’ moldekoa.

formaldatzaile

Izenondo elkartu sintetikotzat jorikoak ‘Egile-elkartu’en sailean kokatu beharko lirateke, *LEF-3* eta *LEF-4* lanen sailkapenaren arabera.

16.B.3. EXOZENTRIKOAK (BAHUVRĪHIAK)²²⁴

teorizeken, etimologibera(tasun)

Zalantzazko izanik ere, hauek lirateke exozentrikoen motako ordezkari bakarrak, Marchand-en ustea²²⁵ kolokan jartzen dutenak, baina Mascaró-rena²²⁶ egiaztatzen dutenak, bestalde. Sailaren ordezkarien urria, Azkaratek erreparaturiko honi lot dakioko, apika:

²²³ *LEF-1* (1987:43-52), Azkarate (1990b:296-300), (1991:124), *LEF-3* (1991:25-58), *LEF-4* (1992:64-69).
Eratorpenean aipatu dira.

²²⁴ *LEF-1* (1987:59,99-101,199-206), Azkarate (1990b:321hh, 1991:125), *LEF-3* (1991:147), *LEF-4* (1992:56,57).

²²⁵ Azkaratek (1990b:323) jasotzen duena:

“Gaurko zientzia eta teknika terminologian ‘bahuvrihi’ asko agertzen omen da”.

Aipagarria da herri hizkeran egitura hauek izan duten eta duten indarra (goitzenak ere hala osatuz askotan) eta horren ondoan hizkera estandarrean duten leku txikia. (Azkarate 1990b:125).

Hitz elkartu exozentrikotzat jotzeko arrazoia, elkarketaz kanpoko izen baten izenondoa-rena egitean datza.

“izenondoa₁[izena + izenondoa]₂izenondoa” egitura lukete, Azkarateren (1990b:227) *Posesiboen artekoa*.

Azpimarra daiteke *zeken* izenondoak elkarketa honetan izan dezakeen erdal aurrizki ukatzailearen balioa²²⁷, halakoak aztertu direnean erakutsi den bezala.

Bestetik zehaztu behar dugu, etimologiberatasun osorik hartuta, erabilia dagoen moduan, ez litzatekeela sail honetakoa. Erator-atzizkiaz soilduz gero dagoen oinarriari begiratu zaio hemen aipatzeko.

Honek esan nahi du hobetsi den irakurrera “izenondoa + *-tasun*” dela (Azkarate (1990b:299)), Morfologia Sortzailearen eratorpenaren eta elkarketaren arteko harremanez dituen irizpideak irizpide.

Halarik ere, *LEF-3*-ri jarraiki (1991:121), badirudi bigarren osagai *bera*, ‘biguin’ adiera galdu eta ‘joera’ edo adierazten duen neurrian, hemendik aterarazi eta eratorbidera igorri beharko litzatekeela. Atal biotan sartu dugu guk, ikusi bezala.

16.C. ADITZ ELKARTUAK²²⁸

Sail honetan bi multzo nagusiri erreparatuko zaie. Benetako aditz elkartuei batetik, eta aditz-esapideei bestetik, aditzarekin zerikusia duten beste egitura-motek beste kokapena baitute.

16.C.1. ADITZ ELKARTUAK²²⁹

16.C.1.1. Izena + aditza

azpimarkatu (1981c:147,161), azpimarratu (1978a:27), (1983a:48), (1985b:190), eraberritu, formaldatu, itxuraldatu, lekualdatu, letraldatu²³⁰ kialdatu

²²⁶ [barba-roig motaz ari delarik]:

“Una altra propietat d'aquest grup és el fet que queda reduït al vocabulari més popular, i el lèxic tècnic no utilitza aquest procés de formació de mots per crear nous adjectius”. (1986:65).

²²⁷ “Bonapartek berak ere, zein ere teorizkena zen, ezinitzurizko zorra kitatu zuen, noiz edo noiz”. (1985d:80).

Testu-moldatzaileak honela dio: “*teorizeken*: ateoriko, eskasa teori kontutan”.

²²⁸ Azkarate (1990b:300hh, 1991:126), *LEF-3* (1991:3hh), *LEF-4* (1992:62,63).

²²⁹ “Egiazko aditz elkartuak” (*LEF-3* 1991).

²³⁰ Aztergaiak lekorako testigutza hau ekar daiteke, Mitxelenak hitz-eratzet jakinaren gainekoaren berri ematen duenez gero:

“Zenbaitetan, ederki xamar molda gaitzke, behar litezkeen letra-aldatzeak (zilegi izan bekit adierazi nahi dudana horrela adieraztea, *itxuraldatu*, *tokialdatu* eta zentzekoak onartuak daudenez gero) eragozpenik (eragozpen larririk, behinik behin) ez dakarrelako”. (1981m:33).

Elkartuok oro izen bizigabea eta aditza lotuz sortuak dira.

Adierari dagokionez, esan behar dugu bai multzo aipatu berrikoen, bai ondoren jasoko diren mugatzaileen artean, nagusi direla *era*, *forma*, *itxura*, esanahi-eremu bereko izenak, *azpi*, *leku*, *toki* nahikoa kidekoak bigarren, eta *letra* eta *indar* agerraldi bakarrekoak, azkenik.

Aditzen multzoan, berriz, *aldatu* izanik maizenik baliaturiko aditza, beste aditzok (*berri-tu*, *gaiztotu*, *txartu*) ere egoeraren aldakuntza bere semen artekoa dutela esan daiteke.

Bi lerro nagusiotarik at daude *marratu/markatu* aditzak.

• eraberritu, Azkaratek (1990b:302) nabarmentzen du Lizardi eta Orixeren testuetan batik-bat jasotzen den aditza dela, eta RE- erdal aurrizkiaren ordezkotzat sortua den iritzia agertzen du. Irizpide hau azpimarratu nahi da, hemen ikusi den legez, erdal aurrizkien euskal ordainek arreta berezia izan dutelako, eta Lizardik eta Orixek erabilia izanak bestelako ondoioak ere izan ditzakeelako.

indargabetu, itxuragabetu, itxuragaiztotu]]²³¹, itxuratxartu

Bigarren multzo honetakoak berariaz bildu dira ez delako garbi ikusten “Izenondoa + -tu” —izenondoari erantsi ote zaion aditzak sortzeko atzizkia—, ala aditz elkartuzat jo behar ote diren²³², nahiz erdal aurrizkien ordainen atalean, “I + *gabetu...*” egitura hobetsi eta paratu den.

Eta gauza bera esan daiteke azpimarkatu/azpimarratu bikoteaz: *azpimarra/azpimarka* + -tu ala *azpi* + *markatu/marratu*?

16.C.1.2. Izena²³³/Izenondoa + etsi

begietsi, onetsi

Mugakizun den *etsi* aditzaz zerbait zehaztu beharra dago. Azkarateren (1990b:303,409, 1991:126) eta LEF batzordearen (*LEF-3* (1991:5hh)) lanetan, *etsi* beregainaren²³⁴ ‘-tzat jo’, ‘iritzi’ balioen galera aipatzen da. Haatik:

Hona beste bat, ikaragarria, Azkuek zorionez baztertua: “Inexcusable, *ma-emana (sic)*”. Adizkia baita Larramendik izen-ondoko etsi duen hitz hori RS-ko 307 garrean. (1961a:56).

²³¹ Ik. argitaraldieko itsaskina.

²³² “Izen elkartua + atzizkiak” sailean, morfologia sortzailearen ‘Antolakuntza Hipotesia’ dela eta esanak gogoratu beharko genituzke. Sail honetan sartu ditugun (...) *gogo-iturri*, *gogoberotu* (...) izenondoari atzizki bat edo bestea erantsirik lortu direla iruditu zaigunak. Badira zenbaitzuk beste atzerketa bat ere onartzen dutenak, hala nola *gogo-urritu*, *gogoberotu...* ‘gogo-urri’, ‘gogobero’ (...) izenondoari -tu aditz atzizkia erantsiz sortuak bezala ikusi ordez, ‘gogoz berotu’, ‘gogoz urritu’... aditz elkartu bezala ere har daitezkeenak”. (Azkarate 1990b:299).

²³³ Azkaratek (1990b:) ez du oinarri honen berririk ematen.

Izena oinarri izateak eta aditzaren objektua ez baina subjektua izateak sendotuko al luke benetako aditz elkartuzat hartu ahal izatea, Marchand-en iritzian oin hartuz “izenondoa + aditza” egiturak elkartu-iazez sorrarazten dituen zalantzak uxatuz?

²³⁴ Oro, halaber, *eraginen* erabileraz esanak.

16.C.2. ADITZ-ESAPIDEAK

Multzo batean ekarriko dira Azkaratek (1990b:407-415) eta LEF-3-k (1991:8-13) proposaturiko bide-terminologiei jarraiki, “izen mugatzaile gabea + *eman, egin, hartu*” egiturakoak. Lan horietan zehazten diren baldintzak²³⁵ betetzea dute lege.

antzman, galde egin, galdegin, hauteman, hitz egin, onartu

Hauetako batzuk (ia) ihartutzat jo daitezke.

16.D. BI OSAGAI BAINO GEHIAGOKO ELKARTEAK

Era honetako elkartuen izaeraren inguruko eztabaidan sartu gabe²³⁶ puntu batean eman nahi dugu aztergaien zehar atzemaniko gisa honetakoen bilduma.

Juntagailuez lotuei ez zaie azken hondarretarainoko azterketarik egokituko, binakako azterlanean egina doanez gero, baina osagaien arteko harremanetan sustraituriko nolabaiteko sailkapena egingo da.

• Kopulatiboak

georgiar eta armeniar hizkuntza

• Menpekotasunezkoak

• mugakizun bera, mugatzaileak *etaz* loturik

bailara eta auzo hizkera, egile eta eragile itxura, ikas- eta irakasbide, ikas- eta irakas-liburu, izen eta aditz sintagma, jakite- eta teknika-hizkuntza, leku eta pertsona izen, linguistika eta matematika ikasle, mintza eta adierazpide, tupust- eta behaztopa-harri, zentzu- eta baliokide

• mugakizun bera, mugatzaileak *edoz* loturik

erakar edo eratorbide

Ikusten den bezala, elkarketa-mota bat baino gehiagokoak bildu dira, eratorbidearen eta elkarketaren artekotzat jo direnak barne.

• mugatzaile bera, mugakizunak *etaz* loturik

alfabetatze liburu eta aldizkari, hitzarte eta azkeneko, linguistika-liburu eta aldizkari

²³⁵ Baldintza horien funtsa Michelenaren (1977b) lanean kausitzen da.

²³⁶ P. Urkizuk (1989:124) honakoak aipatzen ditu P. D'Urteren hitz-altxorretik hartuak: *tintaplumatoki, iguzkilkialde, adinferdehaste, ostoluzebelar, ikuserakustegi, kukushilbasabelar, salerosbiletze, diruemanhartzaile*.

• **juntagailurik gabeko elkarketak**

berridazte erregela andana, denbora-neurri izen, egiantz-kalkulo, kontrako eztarri zulo

Azkenotan, gure irakurrerak mugakizuna elementu bakarrekoa eta mugatzaile elkartua zehaztera makurtuko gintuzke, hots: “ $izena[izena + izena]_{izena} + izena$ ”; bigarrenak duen lotura-marratxo eta hirugarrenaren erabateko batzea, gainera, uste honen indargarri litzatekeela dirudi.

Osagaien arteko harremani dagokienez,

• berridazte erregela andana: “Adizlagun-Objektu mota, Erg.- Abs.- z(zertaz) - zertu” ‘Edukia’²³⁷ (aditz-izena - izena ‘Helburua’).

• denbora-neurri izen: “Subsumptive” (“Objektu-Subjektu mota, Ergatiboak - Absolutua - zertu” ‘Edukia’ (“Dvandva”) deskripzioa legokieke hiruei, ‘Edukia’ erlazio semantikoa zabal xamar harturik.

• egiantz-kalkulo: “Adizlagun-Subjektu mota, Absolutua - Aditzondoa - zertu” ‘Modua’ (“Subjektu-Objektu mota, Ergatiboak - Absolutua - zertu” ‘Erkaketa’).

• kontrako eztarri zulo: “ $izena[izena + -ko + izena]_{izena} + izena$ ”

Hitz berezituak osagai dituzten elkartu hauek gain, hiztegian bestelakorik ere badu islirik. Hona batzuk hornidura moduan: *bake eta lasaitasun giro, eguzki- eta iparraldeko, ihes- edo irtenbide*.

16.E. ONDORIO GISAKOAK

Kapituluan zehar ikusiriko gertakaririk nabarmengarrienen kontu emango dugu.

* Hots-aldaketetatik hasiz, honako egoera aurkitu dugu:

• *gizon* → *giza*, *asto* → *asta*

Sistematikoki aldatu dira hitz elkartuaren ezker aldeko osagaiak direnean.

• *iturri* → *itur*, *neurri* → *neur*

Aldakuntza hau, berriz, ez dago esaterik betibatekoa denik: *iturburu*, *iturri-bilatze* adibide banatan eta antzeko gauza beste bikotean: *neurtitz* baina *denbora-neurri izen*, *neurrigabe*.

Gibelesko bokala galdua duten bi hitz elkartuak aski ihartutzat jo daitezkeela iruditzen zaigu.

• *atari* → *atal*, *gari* → *gal*, *euskara* → *euskal*, *erdara* → *erdal*

Ez dugu *atari* osoa ezker aldean daraman hitz elkarturik aurkitu; guztiek *atal* dute: *atalurre*, *atalburuko*...

²³⁷ “Adizlagun-Subjektu” motan ere izan zezaketen kokagunea. Azkarate (1990b:218).

Bistakoa denez —hizkuntzalaritza-filologia inguruko hitz berezituen azterkatzea denez— ez dugu *gari* lehen osagaia duen elkarturik atzeman. Areago, *galbahe* lexikalizatua besterik ez dago aztergai.

euskara, erdara ere beti itxuraldaturik darabiltza.

Hauek guztiek, gure ustez, molde ihartuan dute lokarria: *atal* eta *galbahe* halaxe dira eta beste biak ere (*euskal, erdal*) aldakuntza-legearen indarraren azken arrastotzat joko genituzke.

- *-a* berezkoaren inguruan

Azterlanean zehar berariaz egin ez badugu ere, uste dugu komeni dela *-ia* amaia dutenei bereziki erreparatzea.

-a → *-a*: fonetika, gramatika, hizkuntza, pertsona, egitura, linguistika

-a → Ø: hizkuntz, arnas, kultur, literatur

-ia → *-ia*: etimologia, fonologia, lexikografia, historia, zientzia

-ia → *-i*: egi, etimologi, fonologi, kategori

Aztergaiko molde hauetan oin hartuz ikus daiteke zenbait hitzek *-a* beti gordetzen dutela (*fonetika, gramatika, pertsona, egitura, linguistika; lexikografia, zientzia*); beste batzuek, berriz, beti galtzen dute (*arnas, kultur, literatur, egi, kategori*), eta azkenik beste bietan ez dago erabateko jokamolderik (*etimologia/etimologi, hizkuntza/hizkuntz, fonologia/fonologi*).

Nolanahi dela ere, badirudi Mitxelenaren isuria, azken buruan *-r* soilean gelditzera daraman bitartean, ez duela *-k* molde berean ikusten.

* Izen elkartu kopulatiboen sailean ikusi ahal izan da pareak osatzeko Mitxelenak euskal osagaiak ez ezik erdal osagaiak ere badarabiltzala: *pidgin/créole...*

• Bestetik ikusi da badirela “Dvandva” motan ohiko lege orotarikoa duen pluraliz erabiltzea urratzen dutenak (*persona/ez pertsona*), gure adimoduak aposizio izkutu baten argitan hartzeri bulkatu gaituena.

Gertakizun hau are eta zalantzaszkoagoa begitandu zaigu *latin-erromanikoren* kasuan; hain zalantzaszko, ezen gehiketa edo tautologia motara pasa behar ez ote den susmoa egina-raztera behartu baikaitu. Halaz ere, Gehiketaren alde makurtuko ginatkeela adierazi dugu.

• Zenbait izen elkartu “Dvandva”-tan osagaien hurrenkera txit funtsezkoa dela ikusi dugu: *erdal-euskal (hiztegi, gehigarri), latin-euskara (hiztegi)* eta ez dagoela gogoak eman bezala eratzerik hitz elkartuaren izaerari berari iruzur egin gabe.

• Ez gara gauza izan *gainbehera* banakoa ezarririko sail jakin batean sartzeko, osagaien gramatika-kategoria eta osaera direla medio.

• Atribuziozkoen sailean egiaztatu ahal izan dugu Mitxelenak aukeran dituen bi ordenak (“A den B” eta “B den A”) neurri bertsuan baliatzen dituela.

• Aposizioetan, gatzaturiko arrunteko hurrenkera “Determinatzailea + Determinatua” biltzen duena da (ingelesaren bidaidea); bi salbuespen besterik ez ditugu atzeman: *IS nor, silaba muta cum liquida*, atzekoz aurrerako ordena (español-frantsesena) gatzatzen dutenak.

• Subsumptive motaren ugaria azpimarratzekoa da, aztergaiaren izaerak horretaratua, gure ustez.

* Menpekotasunezkoen multzoan azpimarratzekoa da “Izena + Izena” osamoduaren oparoa eta nagusitasuna.

• Hauetako askok, maizkara, erdal “Izena + Adjektibo erreferentziala” egitura dute pare-parean.

• “Aditz-izena + izena” eta “Aditzoina + izena” egiturak berdinuz, ikusi ahal izan dugu askoz ere ugariagoa dela bigarrena lehena baino (hirurogeita bost / hamabi).

• Eramolde erabilien honetan azpimarratzekoa da eskuin aldeko osagaia *bide* dutenek osatua (hogeita zazpi), gure ustez ulertzekoa aztergaiaren izaeraren kariaz.

• Hitz elkartu sintetikoek ere badute bere oihartzuna bai “Egile-elkarte” motan baita “Ekintza-elkarte” motan ere. Lehenetan nabarmentzekoa da gehienek [+biziduna] (areago, [+gizakia]) erreferente bati atxikitzen zaizkion bitartean, badirela [-biziduna] tasunaren jabeak ere: *orden-erakustaille, galdegile*, esate baterako.

Gertakizun honek ikuskizuna du eratorbidean antzemandako beste batekin; ‘Egilea’ adiera ez dagokio beti animadun izakiari.

* Hots-uztardura guti aurkitu ditugu: *duda-muda, marmar, tupust-harri, surmur*

• Halaber, bikoiztapenak ere urri (*bat-banako, bana-banako*).

• Gauza bera esan daiteke neurri-sintagmez (*eskutada bat bereizgarri*).

Hiruon urriak aztergaiaren izaerak uztartzen eta argitzen ditu, gure iritziz.

* “*elkar + izena*” mota —Azkarateren (1990b:422) ustez berria dena eta Orixe-Lizardik sortu edo indartua dena, hain zuzen ere— bitan besterik ez dugu atzeman: *elkarriketa*²³⁸, *elkarriketari*.

* Izenondo kopulatiborik apenas antzeman dugun: *logiko-matematiko, logiko-formal* (erdal iturri garbikoak) eta *bizidun/bizigabe, mugatu/ez mugatu* izatez berezi xamarrek direnak, emandako arrazoiek argitu uste duten bezala.

* Menpekotasunezko izenondoen egiturarik emankorrena “Aditzoina + *erraz, gaitz, ezin*” osatua dela ikusi ahal izan dugu.

• Puntu honetan azpimarkatu gogo dugu hiruak izan daitezkeela erdal *-bleren* (‘daitekeena’ adiera duen *-ble* baten, hobeto esan) ordain egokiak eta eratorbidean zehaztuekin batean gogoan izan beharrak.

• Gure harridura plazara dugu eskuinaldeko osagaia *zale* duen hitz baten aurrean: *kontserbazale*, sailkideek ez bezalako oinarria izatearen kariaz, beste guztiek izena edo izenondoa baitute.

• Aztergaiaren mintzatu gara *gabe* izenondo izatearen alde, Mitxelenaen erabilera zehatzean oin hartuz, hain zuzen ere.

²³⁸ OEHren arabera, XX. mendean zabaldua. *elkarriketaritaren* testigutza bakarra, Mitxelenaen adibide hauxe da, hain zuzen ere. HLEH: 1946. Ez dakar *elkarriketaririk*.

• *gabe(ko)* eskuinean daramaten izenondo elkartuen oinarri-ugariaren kontu eman dugu.

Ezin begi aurretik ken daiteke, gure ustez, moldamodu honek euskarari eskueran jartzen dion irtenbidea 'eza', 'falta' adierako erdal aurrizkidunak aldatzeko.

* Bahuvrîhi garbi bakarra besterik ez dugu atzeman. Azterlanean genioen bezala, Marchand-en sail honezako emankortasunaren ustea kolokan uzten du Mitxelenaren erabilerak.

* Aditz elkartuek ere badute bere lekua aztergaian. "Izena + aditza" egiturapean bilduetan azpimarratu dugu aditzak oso eremu semantiko zehatzekoak direla, oro har.

"Izenondo + *etsi*" sailaren elkartu-izaera aldeztu dugu Mitxelenaren erabileran oin hartuz, eta "Izena + *etsi*" egituraren berri eman. Gure ustez, azterkizun interesgarria luke argumentu-ezartzearen teoriak *hobetsik* eta *begietsik* mamitzen dituztenak argitzen.

Azkarateren eta *LEF* batzordearen lanetatik adi daitekeen sail honen antzuaren aurrean gure zalantza adieraziko genuke.

* Bi osagai baino gehiagoko elkarteak ere aurkitu ditugu aztergaian.

Joera orotarikoa mugakizun bera eta mugatzaileak *etaz* edo *edoz* lotzearen aldekoa da garbi (hamaikatan).

Bitan, mugatzaile bera eta mugakizunak *etaz* loturik dituen eramoldea atzeman dugu.

Juntagailurik gabeko elkarketak bakanagoak dira, baina ulermoduaren aldetik inongo oztopabiderik ez dutenak.

Honek guztiak erakusten digu Mitxelenaren hizkerak hitz elkartuen sailean baliabide emankorra duela eta gainera aberastasunez mamitzen dituela elkartuok, landaturiko sailek eta zatisailek agerian utzi duten bezala.

Zeinahi gisaz, azter-ihardunean zehar paperera jaulkia berriz adierazi behar dugu. Ezin uxatu izan dugu desio genuen guztietan zalantzaren lainoa, eta behin baino gehiagotan bai sailkalanean bai irakurmodua ematean nora jo ez genekiela ibili gara. Hau dela-eta, hemen aurkeztua adimodu baten (gure adimoduaren) arabera dela berriz ere aitortu behar dugu.

17.1. ATARIKOA

Eratorbidean eta hitz-elkarketan tokirik ez duten bestelako egiturak¹ bilduko dira hemen, azterketa azken muturreraino eramateko eta gaia agortzeko xederik gabe, halaz ere.

Euskal hitz-sorbidean, hitz-eraketa gorpuzten duten ohiko eratorbidearen eta elkarketa-
ren ondoan, baliatu den eta baliatzen ere den beste bide baten kontu ematea da atal honen
karia.

Hagitz garrantzizkoa dirudi, batik-bat erdal adjektibo erreferentzial direlakoen ordainak
euskaraz (Ensunza (1989)) nola eman daitezkeen zehazteak² —berezituen barrutiari bereziki
begiak irauliz—, zein joskera-egitura dauden eskueran ikusteak, halakoan premian izanez
gero.

Hemen emango dena ez da baina erdal adjektibo erreferentzialen bana-banako ordainen
zerrenda, euskal erator-atzizkiak batzuetan eta hitz elkartuak maiz, gisa horretako erdal adjek-
tiboetara —hobeto esan, adjektibo-mota hori duen izen-sintagmetara— alda baitaitezke. Bes-
tetik, ezin esan daiteke hemen bilduak oro ezinbestean erdal adjektibo erreferentziala duenik
parean, hauetariko asko erdarez ere izenaz goitiko egitura osatuz erabiltzen baitira.

Labur esan, hemengo multzoetakoak batzen dituen lexiko-kategoria ez izatea da, kasu-
rik gehienetan, izena muin duten sintaxi-mailako egiturak izanik³.

Bi multzo nagusi bereziko dira izena gune dutenen artean.

Lehenean, egitura hedatua izanagatik, berezia delako⁴, izenlagunen sorbidea izango da
aztergai. Bigarrean, egitura hedatuak edo “hedaturazko egiturak” izendatu ditugunak jorra-
tuko dira.

Bestetik aldatuko dira perpaus osoak (erlatiboetakoak batik-bat), eta azkenik, aditza gune
duten zenbait egitura, ingelesez *LSP-Phraseology* deiziopean biltzen dituztenen parekotasu-
nean oinarrituz⁵.

17.2. SAILKAPENA

17.2.1. -KO IZENLAGUN-SORTZAILEA

Atzizki honek plama ugari betearazi dizkie euskalariei (Azkue (1923-25), Altube (1929),
Michelena (1972c, 1978e), Mitxelena (1972b, 1986c), Goenaga (1980₂), *EGLU-I* (1985),
EGLU-I(Er.) (1987), Trask (1985), Rijk (1988), Azkarate (1990c), *LEF-3* (1991), Altuna-

¹ Hiztegiaren eskaini zaien sarrera-mailaz ohar bat egin behar dugu: atal honetan bilduetan badira sarrera osoaren jabe direnak, azpisarrera gisa emanak eta adibide soilizat joak. Banaketa-mailaketen arrazoiak hiztegiaren sarreran eskaini ditugu.

² Egun, maizegi bere horretan hartzen diren *-al*, *-ico* eta kideko atzizkiez erdarez sorturiko adjektiboaren harraldi horri (*egitural* bat ere entzun berria dugu) nolabaiteko iragazia ezarterik ba ote dagoen ikusi ahal izateko, besteak beste.

³ Hitz-elkarketa eta sintaxi-multzoen arteko bereizkuntzaz, Azkarate (1990b:23-49).

⁴ Ikus “Azterbideak” atala, azterlanaren sarreran.

⁵ Azterlanaren sarreran arrazoitu da hau guztia.

Azkarate (1992)...), batzuetan, izenlagun-sortzaile ere den *-renen* eta bestetan —‘Jabegoa’ edo ‘Eutezkoa’ adierak direla medio—, lehiakide duen *-dunen* parean ipiniz.

Hemen aipaturiko bibliografia baliatuagatik, aztergaiaren sarreran zehazturiko irizpideei, eta bereziki Azkarate (1990c) eta Altuna-Azkarate (1992) lanei, jarraikiko zaie, erator-atzizkitzat zer jo erabakitzerakoan:

Azkenik, nolakoa da izen-sintagma mugagabeari eransten zaion *-ko* hori? Izan ere, hiru *-ko* bereizi ditugu:

1. Adizlaguna + *-ko*, zeharo emankorra delako eta oinarriaren sintaxi-kategoria duelako ohizko erator-atzizkitzat hartu ez duguna.
2. Izena + *-ko*, kategoria lexikal bati erantsiz beronen azpikategorizazioa aldatzen duena eta beste erator-atzizki batzurekin jarraian erabil daitekeena.
3. (Zenbatzailea) + izena + (izenondoa) + *-ko*, izenaren projekzio gorenaren bi azpimultzori eransten zaiona. (Altuna-Azkarate 1992:104)

Bigarren eta hirugarren motak eratorbidean⁶, atzizki izen-sortzaileen arteko ‘Egilea’ eta ‘Lekua’ adierazten zutenen artean bata, eta izenondoen⁷ sortzaileen ‘Jabegoa’ edo ‘Eutezkoa’ adiera zutenen artean bestea, kokatu dira. Orain lehen multzokoak ikusiko dira; hau da izenlagunak sortzen dituen *-ko* hartuko da aztergai.

Azpisailkapenerako, *EGLU-I(Er.)-k* (1987) paratuari eutsiko diogu⁸.

17.2.1.1. Izena⁹ + *-ko* → izenlaguna

ageriko (1972b3:53,57 hirutan,60), (1983e:125), agiriko (1981c:145 bitan), aho-sapaiko, aitzineko, antzinateko, atzeko, aurkako¹⁰, aurrealdeko, aurreko, axaleko, azaleko¹¹, azpiko, barneko, barrango, barruko, bazterreko, bitarteko, bokal-aitzineko, bokal-gibeleko, erdibideko, erdiko, etxaldeko, gaineko, gibeledko, hasierako, historiako, hizketako, hizkuntza barneko, hiztegi mailako, irakurgaiako, kanpoko, kontsonante ondoko, lagunarteko, logika-aurreko, mendeko, menpeko, noraezko, oinarriko, ondoko, sapaiko, zeharbideko, zientziako

Bestetik aipa daiteke oinarrian izen-sintagma lukeen:

bere eskuko.

17.2.1.2. Leku-aditzondoa + *-ko* → izenlaguna

bertako

⁶ Gogoan izan, halaz ere, erator-atzizkitzat jotzeko aipatzen ziren debekuak.

⁷ Honela du sail osoak deizioa, berez, zentzu hertsian, multzo honetakoak benetako izenondotzat jo ez badaitezke ere. *EGLU-I* (1985:241-2).

⁸ “Adberbioa + *-ko* → izenlaguna” mota emankorrean bil zitezkeen behekoak, paperera aldatu iritzian oin hartuz, itxuraz adberbiorik —aditzondo nahiz adizlagunik— ez egon arren, izenlagunaren azpia inesiboaren bitartez azal daitekeena izatea dela medio.

FHV (1985₃:505), Michelena (1972c), Mitxelena (1972b), Goenaga (1980), Trask (1985), Rijk (1988).

⁹ Izena elkartua nahiz eratorria izan daiteke.

¹⁰ Bakun erabiliak —hots, posposizioko osagai ez denak— hemen al luke kokalekua?

¹¹ Bikote honen kokalekuak beherago emango ditugu.

Bi multzootako izenlagunek, beste adjektiboek bezala, izenarena egin dezaketenez gero¹², denboraren etorrian, lexikalizazioa dela bide, erabateko izen beregain bilaka daitezke, egun halakotzat jotzen diren *bitarteko*, *buruko*, *lekuko*... eta enparatuen antzera¹³; beste batzuk bidean egon daitezke.

Bikoiztasun honek sortzen du sarri asko hiztegi-gilearengan zalantza gorria¹⁴, hiztegiaren noraino eman behar zaien sarrera osoa erabakitzeko momentuan.

Bihoaz, adibide gisa, ondokoak:

• *barrukori* sarrera osoa ematen diote R.M. Azkuek, P. Mugicak, G. Aulestiak, P. Lhandek eta Retanak. Mitxelena-Sarasolak (*OEH*)¹⁵ eta Sarasolak (*HLEH*), aitzitik, ez diote hone-lako mailarik eskaintzen.

• *baserrikori*, aipaturikoetatik Aulestiak eta Retanak soilik ematen diote hiztegi-sarrera osoa.

• *aurkakok* *HLEH*-n hiztegi-sarrera duen bitartean, *kontrako*, *kontra* izenaren azpisararren artean kokaturik dago¹⁶; Lhandek lehena, aipatu ere ez du egiten eta *kontrakorekiko* jokiera, Sarasolarena bera du.

Gure hiztegiaren bertan, seguruenik, ezpai honen zantzuak sumatu ahal izango dira, batzuk ohartuki modu batera zein bestera paratuak eta besteak oharkabean itzuriak¹⁷.

Aztergai honetan bertan, urrutirago gabe, izenlagunarena eta izenarena egiten zuten formak atzeman dira, azterlanean zehar aipatuz joan den bezala.

17.2.1.3. Adberbio konposatua + *-ko* → izenlaguna

badaezpadako, nahi eta ezko, nahi eta nahiezko, nahitaezko (nahi-ta-ezko, nahita-ezko)

17.2.1.4. Posposizio-sintagma + *-ko* → izenlaguna

(-r)en aurkako, bokal-arteko¹⁸, elkarrizketaz kanpoko, erregelaz kanpoko, ez bezalako, gramatika arteko, hitzarteko, hizkuntza arteko, hizkuntzaz kanpoko, legez kontrako, nazioarteko, (-r)en ordezko, (-r)en pareko, sujeto arteko, teknika-aldeko, zientzi-moduko

17.2.1.5. Partizipio adberbiala + *-ko* → izenlaguna

ezin konta ahaleko

Dudako izanagatik, sail hau ikusi da kokalekurik egokiena.

¹² "... the syntactic behavior of *-ko* phrases clearly indicates their adjectival status. Like other adjectives they can be used independently, that is, with a zero pronoun as head, and then take the full determiner system". (Rijk 1988:78).

¹³ *DVEF*-en, *OEH*-n (lehen biak) eta *HLEH*-n hiztegi-sarrera osoak direnak, esate baterako.

¹⁴ Puntu honezaz, berariaz aipatu behar da Azkarateren (1990c). Izenburua baino oparoagoa da mamia, G. Aulestiaren (1989): *Basque-English Dictionary* lanekoak ere sartzen baititu adibidetegian aztergai.

¹⁵ Beste *barruko* bati bai, 'ikuilua' adiera duenari, alegia.

¹⁶ *OEH*-k *aurkakori* ematen dion kokamendu bera.

¹⁷ Ik. hiztegiaren sarrera.

¹⁸ *arte* bigarren osagaia dutenok hemen, eta ez izen elkartuen artean, aipatzearen arrazoiak ikus hitz-elkarketari eskainiriko atala. Gure buruzpidea zuzen ez balego, "izena → izenlaguna" sailera pasa beharko lirateke.

ahal, jatorriz izena dena, Altuna-Azkarate ikertzaileek (1992) *-ko* har dezaketen “adizlagunen pareko funtzioa betetzen duten aditzondoan” artekotzat jotzen dute. Halaz ere, *ahal izan* parafrasiko (EGLU-II (1987:455hh)) osagaia den aldetik, ‘ezin konta ahal den’ perpausaren laburduratzat ere eduki ahal izateak, EGLU-I(Er.)-ko (1987:50) *erositako*, *entzuniko* eta abarren sailkide dela ere pentsa daiteke.

Azalpen honek berak balioko luke, beharbada, bereziki beste puntu batean jasoko diren “ezin + [partizipioa + *-zko*]” egitura dutenentzat.

17.2.1.6. Aditz jokatuia + *-ko* → izenlaguna

balizkako (1961a:50), (1981c:150), balizko (1968c:89), (1971e:105), (1978a:31)

Sail hoberik ezean kokatu da lehena ere hemen, bestearekiko alderik antzematen ez zaio eta.

Hobetsi den adimodua honakoa da: *balitz* adizkitik eratorririko *balizkatu*¹⁹ aditz-partizipioa legoke *balizkakoren* gibelean eta ez (17.2.1.9. multzoan bilduriko) *-ka* aditzondo-sortzaille atzizkiduna, ez baitaio atzizki honek oinarriari eransten dion adiera-ñabardurarik ikusten. Dena den, ikuspegi hau balizkoa da.

17.2.1.7. Moduzko aditzondoa + *-ko* → izenlaguna

alderantzizko²⁰, benetako, berezko, bestelako, erabateko²¹, letraz-letrako, zinetako

17.2.1.8. Denborazko aditzondoa + *-ko* → izenlaguna

aintzinako (1964c:73), (1968d:135), (1971e:103), aitzinako (1978a:28,29,33)²², antzinako²³, aspaldiko, egungo eguneko²⁴, eguneroko (1972b0:27), (1972b5:123,128), egunoroko²⁵, inoizko (ez), inongo (ez), oraingo, oraintsuko

17.2.1.9. *-ka* modala + *-ko* → izenlaguna²⁶

¹⁹ “622. Suponer, *balizcatu*.”

No sé de dónde ha podido salir, a no ser del extraordinario *balizco* (suf. nominal agregado directamente a una forma verbal de supositivo) de RS.15: *Balizco oleac burdínic ez*, «la errería de si fuesse no aze fierro» Cf. el comentario de Urquijo, 1964, I, pág. 34 s. Naturalmente el testimonio de Harriet nada añade al de Larramendi y es aventurado deducir de él, con Azkue, que el término sea bajo-nav. de Mixe”. (1984a:73).

²⁰ *alderantziz* eta *berez* aditzondotzat jo dira, etorkia etorki. EGLU-I (1985:493).

²¹ Zehazkiago esan, maila-aditzondoa: EGLU-I (1985:493).

²² *antzinaren* baliokidetzat erabilia. Gauza bera *aintzinar* dagokionez.

²³ Berrogeita seitan. Izen moduan ere erabilia.

²⁴ EGLU-I-en (1985:474) arabera, denborazko aditzondoan barneko *esaera* litzatekeena.

²⁵ Hemezortzitan, (1972b5 lanean barne).

²⁶ Egitura honen araberako izenlagunen ezintasunaz: Trask (1985:170), aurreraxeago, halaz ere:

“zenbait kasutan, ordea, horrelako konstrukzioak posibleak dira: (...) *esku-huts-kako pilota partida; presakako* (...) Forma hauek, beraz, ez dira zeharo ezinak: noizbehinka behintzat entzuten dira, hemen ematen dudana proposamenduak behartzen duen legez”. Puntu beraz, Rijk (1988:79).

bakarkako, binakako, hirunakako, zeharkako

Hauen ondoan aipatu beharko lirateke, beharbada, zenbatzaileei *-na* distribuzio-atzizkiaz jantzirikoak:

bana(-)banako, bat-banako, binako

17.2.1.10. Kasu gramatikalak + *-ko* → izenlaguna

aurrerako, betidaniko, bitariko, elkarrekiko (1968c:93), (1983d:123), (1984b:43), (1985a:110), estilistikarekiko (1968d:151), gramatika aldetikako, gurasoengandikako, hizkuntzarekiko (1972b45:125), jaiotzetiko, latinetikako, munduarekiko (1972b3:59), norbere-kiko²⁷, orotariko, ortografiarekiko (1968d:147), (1972b4:101), paradigmarekiko (1972b4:83), sintagmarekiko (1972b4:83), sintasisekiko (1968d:151), teoria aldetikako

Puntu berezi batean (“Eratorpenaren ingurukoak” deituan) jaso den

garbitzako

eta sintagma orokorra (*EGLU-I* (1985:159)) oinarrian lukeen:

gramatika guztiekiko

ere hemen kokatzekoak lirateke.

EGLU-I(Er.) (1987) lanak *-z* kasu-marka instrumentalaz osaturiko adizlaguna ez aipatua-gatik, hemen bide lukete kokagunea ondokook:

aginduzko, ahozko, alegiazko, arauetzko, axalezko, azalezko²⁸, baiezko, baldintzazko, derrigorrezko²⁹, dudazko³⁰, duda-mudazko, egiatzko, egiunezko, elebitasunezko, etorkizko, eutezko, ezezko, fisikazko, fisiologiazko, fonetikazko, funtsezko, galderazko, galdezko, gramatika legezko³¹, gramatikazko, gutxienezko, harremanezko, hatsezko, historiazko, hitzez-hitzezko³², infinitibozko, irudipenezko, izatezko, izkribuzko, jakiundeazko, jatorrizko, konzeptuzko, legezko, linguistikazko, literaturazko, matematikazko, metodozko, ohiturazko³³, oinarrizko, pasibazko, semantikazko, sustratozko, teknikazko, teoriarazko, zalantzazko, zentzuzko³⁴, zerbitzuzko, zientziarazko, zinezko

²⁷ Kontutuan izanik *norbere* esapidea (*EGLU-I* 1985:100) dagoela oinarrian.

²⁸ Leihakide bien kokalekuak, beheraxeago.

²⁹ Aditzondo erabatekoa bilakatzeko bidean ikusiagatik hemen sartua, *derrigor* aditzondo beregainarekiko hurbiltasun-mendekotasunak direla medio.

³⁰ *dudazko* eta *duda-mudazko* itxurari begiraturaz hemen kokatu beharrekoak diruditelarik ere, *dudako* eta *duda-mudako* eratorpenean (*-ko* izenondo-sortzaileen sailean) kokatzeko arrazoi berak ote leudeke hauek ere hara igortzeko? Eta beste horrenbeste *zalantzazkori* dagokionez?

³¹ Hitz elkartua du oinarrian, ez baita ‘gramatika bezalako’-ren baliokidea, hitz-elkarketan eman zaion paralekuak azalera duen bezala.

³² Hemen kokatua kasu-atzizkia dela medio. *letraz-letrako*, ordea, *EGLU-I(Er.)*-ren (1987:51) bidetik, 1.6. puntuan, moduzko aditzondoen artean kokatu da.

³³ Saihetsean erantsi gogo dugu egun maizago entzun uste den *ohizkoren* aztarnarik ez dugula jaso; *ohiko* da *corpusean* irakur daitekeen bakarra.

³⁴ Hemen eta ez *-ko* eratorpenean sailkatuan, ‘Eutezkoa’ edo ‘Jabegoa’ adiera-eza dela medio, *zentzuzko aditz* egiturako osagaia baita.

17.2.1.11. Izenondoa + *-ko* → izenlaguna

EGLU-I(Er.)-k (1987) ez du sail honen berri ematen baina bidezko dirudi honelako zer-bait proposatzeak.

izkutuko

azentu gabeko, garraisia gabeko, kolore gabeko

Bigarren multzo honen berri ez ematearen atzean, apika, *gabe* elementuaz (guretzat erabilera honetan, izenondoaz) duten ikuspegia egon daiteke, lan horretan testuratzen den *gabe* bakarra posposizioetakoa baita; ez dago han, bestela esan, *gabe* izenondoaren arrastorik.

17.2.1.12. Adizlaguna + *-ko* → izenlaguna

Bereziko dugun sail hau ere ez dago berariaz jasoa gidari hautetsi den lanean; hau dela-eta, zalantzak izan ditugu sortzerakoan baina izenlagun-gaiak arestiko adizlagunak ez bezalakoak izateak makurtu gaitu azkenean honetara.

bai-ala-ezko, bai-ezko³⁵

Bestelakotasun horren lekukotzat har daiteke *EGLU-I-ek* (1985:499) adberbioei buruzko ataleko “Aditzaren ondoko bestelako hitzak” deitzen duen sailean, adberbioen artean “leku eroso ez duten hitzen” samaldan sartuz aipatzea, eta aurrerago *partikula* eta *perpaus ordain* hitzak ere erabiltzea izendatzeko³⁶.

Eramoldeari dagokionez, azpimarra daiteke kasu batean juntagailuz loturiko bi perpaus-ordainek osaturiko egitura osoak hartu duela *-ko* izenlagunak sortzeko atzizkia.

Horregatik, apika, “esaldi-hitza” direlakoan artean kokatzea zuzenago litzateke.

17.2.2. *-KO/-ZKO* BIKOTEAK

17.2.2.1. Bilduma

Bilduma soil moduan —honenbestez, azter eta sakontzeke— eskainiko dira *-ko* eta *-zko* morfemen erabilerek sortu dituzten bikoteak³⁷, lehiakideen aurkitokia zehaztuz³⁸, argikizun dagoen bion arteko alde ilunxkoaren erakusgarri:

axaleko: (1968d:135,153), (1972b4:68(M),85(M),92 hirutan(M),102(M),105(M)), (1972b5:109(M),114), (1978a:29,39,50,51), (1981c:164), (1983e:127,128), (1984b:38).

axalezko: (1972b2:41), (1972b4:70).

³⁵ Ikus hitz elkartu kopulatiboetan “Dvandva” mota.

³⁶ *HLEH-k bai* eta *ez* sarreretan *Adlag.* kategoria ezartzen du lehen buruan, alabaina, hiztegi gile beraren (*AU:27*)-n, honakoa irakur daiteke: “Inguruko hizkuntzen gramatiketan ez dira jadanik *si, oui, yes...* adberbiotzat hartzen. *Oxford* hiztegiak, adibidez, “particle equivalent to affirmative sentence” dela dio *yes* sarreran. Guk, gure aldetik, B. Pottierrek eratu duen “proenunciado”izat hartu dugu”.

³⁷ Rijk-en (1988:82) aburua oker ulertu ez badugu, izenondo batzuek kide ohi dituzten *-kol/-zko* bikoteetan (*harrigarri* → *harrigarriko/harrigarriko*), instrumental-marka bakoa markadunaren ondorea da.

³⁸ Erreferentziak oro emango ditugu, terminologikoki (zentzu hertsian) erabili diren ala ez irizpide hartu gabe.

axaleko egitura: (1971e:107), (1972b4:92) (M), (1972b5:109) (M).

axalezko egitura: (1972b4:82).

azaleko: (1968d:136), (1981c:143).

azalezko: (1972b0:24).

derrigorreko: (1964c:72).

derrigorrezko: (1978a:44).

dudako: (1968d:138,139,150), (1985c:193)³⁹.

dudazko: (1971e:105).

duda-mudako: (1968d:142,149), (1972b4:92) (M), (1978a:31), (1984b:37).

duda-mudazko: (1981c:164).

historiako: (1972b2:49).

historiazko: (1972b0:17), (1972b2:47).

oinarriko: (1978a:27,36).

oinarrizko: (1968c:91,93), (1968d:135), (1972b2:42 lautan,43), (1978a:29,36), (1979d:122), (1981c:138,165), (1983a:50), (1983e:127 bitan), (1984b:37), (1985b:190), (1985d:80).

zientziako: (1972b5:128).

zientziazko: (1972b2:49), (1972b5:128).

17.2.2.2 -zko izenlagun kalifikatzailea

Puntu berezi batean dakartzagu “*ezin* + partizipio burutua + *-zko*” egitura dutenak, auke-
ran “*ezin* + partizipio burutua (+ determinatzailea)” dutenez gero, izenlagun hauen sorrera “-z
kasu-markadun adizlaguna + *-ko*” egiturak ez bailuke, beharbada, zuzen jasoko.

ezin adierazizko, *ezin* entzunezko, *ezin* esanezko, *ezin* mugatuzko

Ikus daitekeen bezala, izenlagun bilakagaia ez da gramatika-kategoria bakarrekoa⁴⁰
(izena, adberbioa...) ez eta morfologia-itxura berekoa, izen elkartuak (*etxalde*, *gramatika*
lege, *lagunarte*...) edo eratorriak (*antzinate*, *hasiera*...) ere aurki daitezkeela seinale. Haueez
gain, *-z kanpo*, *-z kontra* posposizio-egiturak ere aipa daitezke, izenlagunak sortzeko lehen-
gai; honela: *elkarrizketaz kanpoko*, *erregelaz kanpoko*, *hizkuntzaz kanpoko*, *legez kontrako*,
esate baterako.

Ikusiagatik esan daiteke izenlagunak sortzeko baliabidea hizkuntzaren erabilera berezi-
tuan indar handiko lanabesa dela eta Mitxelenak ez diola muzin egiten.

17.2.3. HEDADURAZKO EGITURAK⁴¹

Ensuzak (1987:87) “hedapen sintagmatikoa”-ren bidetik sorturiko “unitate lexikal kon-
plexuak” deriztenak dira ondokoak.

Egitura hauen osagai gehienek kokaleku diferenteak izan dituzte aztergaiaren zehar, helbu-
ru zen partitzea, zehetzea eta sailkatzea zela medio. Orain berriz, atzekoz aurrerako biderei
ekingo zaio, osagai horiek bere ingurune zabalagoan kokatuz.

³⁹ Hau eta hurrengo *duda-mudako*, eratorpenean (*-ko* izenondo-sortzaileen atalean kokatuan) jasoak.

⁴⁰ Oinarriaren kategoria-izaerazko ikuspegi bat: Rijk (1988:78).

⁴¹ Odriozola (1987), Ensunza (1989).

Honek esan nahi du beregain hartuta berezitu izateko eskakizunak betetzen ez dituzten (eta honenbestez, oro har, azterlanik egokitu ez zaien) zenbait hitz ere aurkitu ahal izango direla berezituaren mundukotzat jo den egitura zabalago bateko partaide diren neurrian.

Unitateen sailkapenerako begiz jo den irizpidea, hondarrean Ensunzak (1987) proposatuarekin bat dator⁴², muina izena izaki, hedatzea ezkerretara ala eskuinera gertatua izango da sail nagusiak bereiztera eramango duena.

17.2.3.1. Eskuineranzko hedapena⁴³

17.2.3.1.1. Izena + Adjektiboa⁴⁴

17.2.3.1.1.a. Izena⁴⁵ + izenondoa(k)

adiera berezi, adierazpen (fonetiko, semantiko)⁴⁶, aditz (bakun, batu, erazle?, iragangaitz, iragankor, konposatu, modal, laguntzaile, perifrastiko, pertsonal, sinteriko, soil, transitibo), adizki (bakun, sintetiko, trinko), ahalmen (sortzaile, kreatzaile), aho-hizkera landu, aho-itxitura oso, aldi joan, alfabeto semantiko, alienazio linguistiko, analisis sintaktiko, arlo semantiko, arrazoi (linguistiko, sozio-linguistiko), asmakari teoriko, axal ageri, azentu labur, azentu modu markagabe, bahe fonetiko, bakartasun genetiko, bereizkuntza (bereizgarri, fonetiko), bokal (bikoitz, mehar), deklinabide mugagabe, deskripzio estruktural, dialekto (greko, sabeliko), dialektu kontserbazale, egitura (abstrakto, foniko, izkutu, sakon), ekuazio diferentzial ximple, epistemologia genetiko, eratorbide atzizkidun, eremu foniko, erregela (formal, mugatu, ordenatu, zehatz, zorrotz), erregela multzo mugatu, esaera zahar, esaldi (bakar, baztergabe, egoki, nagusi, neurrigabe, soil, zuzen), esaldi kopuru neurrigabe, estilo indirekto, euskalki (ez idatzi, idatzi), euskara (bakar, batu), fonetika funtzional, forma (soil, trinko), formazio literario, futuro perfektu, galdera oso, garaun elektronikoa, gertakari estokastiko, gramatika (berezi, estruktural, formal eta zehatz, jeneral, jeneratibo eta transformatibo, sortzaile, sortzaile eta aldatzaile, sortzaile eta bihurtzaile, tradizional), greko berri, heziketa literario, historia natural, hitz (adierazkor, bikoitz, elkartu, erakarri, eratorri, fonologiko, herriko, ikasi, konposatu, mailebatu, moldatu*, mugatu, nagusi, sartu, soil, sortu, zahar, zaharkitu), hizkera (araudun, arrunt, berezi, idatzi, ikasi, tekniko, erromaniko), hizketa normal, hizkuntza (arrunt, artifizial, batu, bizi, erromaniko, idatzi, ikasi, indi(-)europar, indo(-)europar, kartveliko, klasiko, komun, laburtu eta zehatz, laguntzaile, landu, landugabe, mintzatu, natural, normal, ofizial, semitiko, standard), hizkuntzalaritza (historiko, orokor, sortzaile eta formaldatzaile), hizlari-entzule ideal eta abstrakto, hiztegi (aukeratzaile, berezi, berezitu, etimologiko, hautatzaile, laguntzaile, ortografiko, oso bete, usu), hots (bereizgarri, busti, irristari), indar berrizkatzaile, indoeuopar hizkuntza⁴⁷, indoeuopartzale ikasi, indukzio matematiko, informazio berri, iraniar hizkuntza⁴⁸, itzulpen automatiko, izen (abstrakto, berezi, elkartu, mugagabe, mugatu,

⁴² Hondarrean diogu, elkarketa eta zenbait erator-atzizki baliabideen orotariko eskeman kokatzen dituelako berak. Guk berezita ikusi ditugue, ez ditugu berriz aipatuko eta sorbide lexiko hutsa ez denari erreparatuko diogu.

⁴³ Ensunzaren (1987:88) *Eskuin hedapena*.

⁴⁴ Etengabe errepikatzen ari garen kontua berriz ere. Maiz askitan (egitura predikatibo eta zenbait atributibotan) ez dugu bat ere seguru eskuineko elementua izenondotzat hartu behar den ala izena den. Beste horrenbeste gertatzen zaigu *-(t)ar* atzizkiarekin, kokalekuari begira duen askatasuna dela medio, aposiziozko (are "Subsumptive") egitura duten ala "izenondoa + izena" den dagokiena erabakitzean; eta justaposiziozat joekin ere, beste horrenbeste. (*EGLU-1* 1985:243,244).

⁴⁵ Eratuak barne.

⁴⁶ Izen bera errepikatzen denean, behin adieraziko da, daramatzen izenondoak parentesi artean zehaztuz.

⁴⁷ Ikus hitz elkartuen atalean honezaz esanak.

⁴⁸ Ikus hitz elkartuen atala.

nagusi, propio, kontagai), izenordain erakusle, jakite (enpiriko, formal, huts), joera (batzaile, berezle), koma goratu, konponente (fonologiko, semantiko), kontsonante (bikoitz, txistukari), lege (diakroniko, sinkroniko), letra (berezi, larri), lexiko berezi eta espezializatu, linguistika (berri, gonparatu, historiko, jeneral, konparatzaile, sinkroniko, tradizional), literatur eder, literatura eder, lumero natural oso, maila (fonetiko, fonologiko), mintzaira (indoeuropear, poetiko), multzo (itxi, mugagabe, mugatu), novela⁴⁹ (historiko, klasiko), ondade komun, osagarri zuzen, partiketa (gramatiko, metriko), perpaus (bakun, erdibitu, nagusi), prosa (apaindura gabe, arrunt, landu), sasi-galdera erretoriko, sasi-hizkera mordoilo, sintagma determinatu, sudurkari busti, sustantzia (foniko, semantiko), teoria (formal, jeneral, orokor, zehatz), zeinu (idatzi, logiko-formal)

e (itxi, mehar, zabal), ñ (biguin, busti), r (bakar, biguin, bigun, gangardun, gogor, samur, soil)

17.2.3.1.1.b. Izena + izenlaguna

bokale (atzeko, aurrealdeko, gorako), gramatika guztiekiko

a berezko

17.2.3.2. Ezkerreranzko hedapena⁵⁰

17.2.3.2.1. Izenlaguna + izena

Egitura osoa mamitua dutenak jasoko dira. Honek esan nahi du litekeena dela izenlagunak eskuinean duen izenak testuetan hizkuntz gorpuzterik ez izaki (mugatzaileak ordezkatzen zuelako edo) eta hemen islarik ere ez izatea. Halakoetan, izenlagunen osamoduetako batean soilik kokaturik aurkeztuko da.

Bi multzo nagusi bereziko dira izenlagunaren itxuraren baitan, *-ko* hartzen duen elementuak eransketa aurretik kasu-markaren bat hartzearen ala ez hartzearen arabera. Aitzitik, ares-tiko puntuan bananduriko izenlagunen beste moldadurei ez zaie jaramonik egingo.

17.2.3.2.1.a. Izenlaguna [-ko] + izena+ (izenondoa(k))⁵¹

17.2.3.2.1.a.1. *-ko* + izena

ageriko adierazle, antzinako (bizkaiera, gramatika, griego, indoeuropar hizkuntza, latin), antzinateko linguistika, aspaldiko arrasto, axaleko (egitura, forma, itxura), azpiko egitura, badaezpadako *ba-*, bana banako egokitasun, bana-banako atxikidura, bat-banako egokiera, eguneroko (hizketa, hizkuntza), egungo eguneko linguistika, egunoroko (elkarrizketa, hizkera, hizkuntza arrunt, hizkuntza idatzi arrunt, hiztegi, lagunarteko hizkera arrunt⁵²), elkarrizketaz

⁴⁹ Ikus argitaraldiezko itsaskina.

⁵⁰ Ensuzaren (1987:88) *Ezker-hedapena*.

⁵¹ "Izen-sintagmaren egitura duten elkartuak" izeneko saileko *lehenbiziko hizkuntza, lehenengo pertsona* ere hemen koka daitezke.

⁵² *-ren* atzizkiak osatuetan izenlagun metatuei sail berezi bat eskaini diegun arren, hemen ez dugu halakorik egin adibide hau besterik ez aurkitu eta sail oso bat ez sortzearen. Bihoa halaz ere, egitura horren aitorra.

kanpoko zertzelada, erabateko (erregela, hiztegi, kondaira), erdibideko hots, erdiko euskalki, exzaldeko mintzamolde, etxeko hizkuntza, gaineko egitura, hasierako (kontsonante bilkura, kontsonante asibilatu), hitz-barrengo silaba-haste, hizketako ihardun, hizkuntz-arteke bata-sun, hizkuntza arteko alfabeto, hizkuntzaz kanpoko sustantzia, irakurgaiko hizkuntza, legez kontrako adibide, letraz-letrako hizkera, logika-aurreko pentsamendu, lurpeko gramatika, mendeko perpaus, menpeko perpaus, nahi-ta-ezko transformazio, nazioarteko prosa, noraezko transformazio, ofizio⁵³ sasi-erdara, sasi-euskara), ohiko hizkera, oraintsuko linguistika, sapaiko ebakidura, zeharbideko (esaldi, osagarri), zeharkako osagarri, zientziako lengoia

17.2.3.2.1.a.2. Kasu-marka + *-ko* (*-zko*, *-rekiko*⁵⁵, *-tikako*/*-gandikako*...) + izena

aginduzko kutsu, ahozko (adierazpide, hizkera, hizketa, hizkuntza, literatura)⁵⁴, araezko kutsu, axalezko egitura, baiezko (esaldi, perpaus), baldintzazko perpaus, bai-ala-ezko galdera, betidaniko hitz, egiazko (esaldi, proposizio), elebitasunezko denboraldi, etorkizko hizkuntza, ezezko perpaus, fonetikazko (aldaera, interpretazio, konponente, korrespondentzia, lege), funtsezko hiztegi, galderazko perpaus, gutxienezko kontu, gramatikazko (harreman, jenero, zer), harremanezko deitura, hatsezko *tb*, hitzez-hitzezko erantzun zuzen, infinitibozko esaldi, jakiundezko balderna, jatorrizko (hizkuntza, testu), konzeptuzko sailketa, linguistikazko (estruturalismo, fenomenu, klasifikazio, teoria jeneral, teoria orokor), literaturazko kritika, metodozko (bakantze, xinpletze), nahi-ta-ezko transformazio, ohiturazko (azentu-molde, azentu modu), oinarritzko (erregela, ezaugarri multzo, hitz, hizkuntza, hiztegi), pasibazko (joskera, itxuraldatze), semantikazko konponente, sustratuzko hitz, teknikazko hitz, zentzuzko aditz, zerbitzuzko prosa, zientziako (bide, hizkuntza)

elkarrekiko harreman, gramatika aldetikako partiketa, gurasoengandikako hizkuntza, hizkuntzarekiko gertakari, latinetikako izen propio, munduarekiko ikuspen, ortografiarekiko hiztegi, paradigmarekiko harreman, sintagmarekiko harreman

Beste multzo batean koka daitezke *gabez* elkarturiko izenondotzat joak:

azentu gabeko hizkuntza, garraisia gabeko prosa, kolore gabeko prosa

Aztergaian jaso den *-dun* atzizkiak osaturiko *azentudunek* hemen luke kontrako adierakoa, halakoetan ohi denez⁵⁶, [-abstraktua] tasuna dagokiola.

17.2.3.2.2. (Zenbatzailea) + izena + (izenondoa) + *-ko* + (izena)

⁵³ Nahiz eta *ofizioko* eta *ohiko* beregainak *-ko* izenondo-sortzaileen sailekoan kokatu ditugun, ez diegu egitura hauei azalmodu bera antzematen, oraingoan ez baitago, gure ustez, 'hizkuntzak ofizioa du'; hau da, "ofiziodun hizkuntza"/"ofizioko hizkuntza" kontrajarriko litzkeen irakurrerarik proposatzerik, 'ofizioan erabiltzen den hizkuntza' baizik, 'ofizioaren' jabe edo egilea kanpoko erreferente bat izanik. Bestela esan, "etxeko"rekin ondoko bikotean gertatzen denaren pare: "etxeko andre/etxeko alaba", lehenari 'Eutezkoa' edo 'Jabegoa' adiera antzematen bazaio ere, bigarrenean ez dago halakoren usainik.

Eta gauza bera esan daiteke besteaz, *ohikoz*, alegia. Honetan ere, aztergaiko egiturako beste osagaia ez litzateke (auzi hauetako sintaktikoak baino egokiago dirudien harreman semantiko edo logikoak adierazteko terminologiaz baliatuz) balizko jabego edo eutearen 'jabea', 'jabegoaren 'zera', 'edukia' baizik, *hizkera* kasu honetan, nolazpait esan.

⁵⁴ Lehen egin moduan, oraingoan izenlaguna bada errepikatzen dena ez da berpapererako.

⁵⁵ Atzizki-metaketa honezaz: Rijk (1988:81).

⁵⁶ "Dena den, abstraktu/konkretu bereizketaz gain, kontutan hartzekoa da *-dun* atzizkiaren 'eute'-, posesio-adiera, *-ko* atzizkiaren kasuan hain indartsua ez dena. Horrela ulertu beharko genituzke oinarrian izen abstraktua duten *arimadun*, *fededun* bezalakoak (espezie batek *duen* ezaugarriaren adierazle direnak Altubek dioenez eta horrexegatik gabezia adierazten duten *arimagabe(ko)*, *fedegabe(ko)*-ren aurkako direnak)". (Altuna-Azkarate 1992:99).

behe mailako hizkera, bigarren graduako bihurtune, bi arpegitako batasun, erregela biko gramatika, erro bateko hitz, erromantze etorkiko leku izen, hiru silabako izen, hizkuntza bakarreko gizarite, lehen mailako ekuazio

17.2.3.2.3. Izenlaguna (-ren) + (izenlaguna) + izena + (izenondoa)

17.2.3.2.3.a. izena + -ren

aditz esaldiaren osagarri, aditzaren (osagarri, osagarri zuzen), aldiaren (adierazgarri, ardatz), amaren hizkuntza, analitikaren hizkuntza, azentuaren (doinu-higidura, iraupen, leku), baldintzaren protasis, bokalen eremu foniko⁵⁷, bozaren (beherako, gorako eta beherako), erregelaren indar, esaeraren prestasun, esaldiaren (adierazpen semantiko, axial, egitura sakon, sorketa, ukamen), frasearen (antolamendu, egitura), galdegaiaren (aurreratze, teoria), garaunen etsai, giza mintzoaren ahalmen (kreatzaile, sortzaile), gramatikaren arau, hitzaren (euskal bihurtura, indar, iralgi, sorkunde, sortze), hizketaren (gate, ihardun, linealtasun), hizkuntzaren (aldarkotasun, axial, azal, barren, barrunbe, batasun, eboluzio, egitura, egoera, filogenia, gramatika, historia, iraupen, itxura, kondaira, konpetentzia, linguistika, ofizialtasun, ontogenia, sinkronia, sistema, unibertsalak), hizkuntzen (berezitasun, bestelakotasun, ugaritasun), hiztunaren gaitasun, hots aldaketaren sorkari, hotsaren (gora-behera, iraupen), indar-azentuaren zauri, itxuren berdintsutasun, izenaren (deklinabide, gramatika), kontaktaren hari, kontakizunaren (giltza, hari), linguistikaren historia, mugatuaren marka, nongotasunaren marka, pentsamenduaren kategoria, silabaren pisu, sinboloaren (antaldatze, deuseztatze, urratze), zentzuen oharren

s, x eta z-ren kide gogor

17.2.3.2.3.b. Izenlaguna + izenlaguna + izena

aditzaren zeharkako osagarri, artikulazioaren fisiologiazko mekanika, baldintzazko perpausaren egitura, esaldiaren bai-ekzo modalitate, esaldiaren bai-ekzo nolakotasun, fonazioaren fisiologiazko mekanika, hizkuntzaren mailako bereizkuntza, hizkuntzen arteko (alde, antz, bereiztasun, elkar-bizitza, harreman, kiderasun), hotsen aldetikako⁵⁸, metodoaren mailako bereizkuntza, osagaien arteko (eten, jostura, juntura, muga), perpausaren binakako edo hirunakako partiketa

17.2.3.2.4. Izen-multzoa + -ren + izena

aditz laguntzailearen mugida, ahaiko genetikoaren teoria, hitz berrien eraketa, hitz elkartuen (elkarleku, juntura), perpaus bakunaren transformazio

17.2.3.2.5. Izenordaina + -ren + izena

elkarren (kide, itxuraldatze)

⁵⁷ Multzo honetako bat baino gehiago pluraléz eman da, singularrean emanez gero egitura osoaren esanahia desitxuraturako litzatekeelakoan batzuetan, eta are ezinezko gertatzen dela dirudielako bestetan, *hizkuntzen ugaritasun*, kasurako.

⁵⁸ Eskuinean izenik ez daraman arren hemen sartu dugu bereizitutaz jo dugulako, *foniko* izenondoaren edo *hots* hitza baliaturiko elkarturen baten kide datekeelakoan.

17.2.4. IZEN BEREZIAK

Hauek ere ezkereranzko hedaduraz baliatuagatik, berariaz jasoko dira, osagaietako baten izaera berezia dela bide.

17.2.4.1. Izen berezia + *-ren* + izena

Altuberen legeak, Aristotelesen kategoriak, Fortunatov eta Saussure-ren legeak, Grassmann-en legea, Hocketten kutxa, Lees eta Swadesh-en glotokronologia, Markov-en gatea, Mandelbrot-en makrolinguistika, Swadesh-en formula, (Swadesh-en legea⁵⁹), Zipf-en legea

17.2.4.2. Izen berezia + *-ko* + izena

Botorritako brontzea, Kaukasoko hizkuntza, Port-Royaleko gramatika, Pragako eskola

Azpimarka daiteke ezkereranzko hedapena eskuineranzkoarekin konbina daitekeela. Gertakizun honen lekuko, izenondo horniturikoak dira, izenondo bakarra are izenondo-segi-
da ere hauteman daitezke: egunoroko hizkuntza idatzi arrunt edo egunoroko lagunarteko kizkera arrunt, adibidez.

17.2.5. NOMINALIZAZIOAK

- perpaus zatia aitzinatze, perpaus zatia aurreratze (Goenaga (1980₂:355hh))
- galdegaiaren aurreratze⁶⁰

Baliokidetzat har daitezkeela dirudi (Goenaga (1985:551)).

Nahikoa gertu lituzketen⁶¹ hitz elkartu sintetikoetan erabiliriko sailkamodua egokituz gero, "Ekintza elkartu sintetikoen" arteko 'Objektu-Aditz-Ekintza' motan kokatuko liratekeela esango genuke.

- ezker aldera destokitze

Adizlaguna aditz-izenaren ezkerrean.

Nabarmen daiteke bi azkenok testuetan dituzten erdal ordainak⁶², euskarara moldatzean bietan nominalizaziora jo bada ere, ez dela modu berean irauli. Ohartematekoa da, halaber, ez dela elkarketara jo.

⁵⁹ Mitxelenak halakorik ez dela dioen arren, hizkuntz gaia da hemen dihoana.

⁶⁰ Genitiboaren bikoiztasunaz, Goenaga (1985:559hh).

Bikoiztasunaren antzinaz:

"Honek beti uste izan baitu *amor Dei* bakarrean bi mami bereiz zitzaekela: *genitiuus subiectiuis* ('Jainkoaren gureganako amodioa') eta *obiectiuis* ('gure Jainkoaganakoa') direlakoak. Eta arrazoia honexegatik: *amor Dei* bakarrean bi esaldi berezi biltzen direlako, *Deum amamus* eta *Deus nos amat*, alegia". (1972b4:67) (M).

⁶¹ Mugatzailerik gabeko egiturek ingelesazko azterketetan batik-bat izan dituzten ulermodeuz: Azkarate (1990b:267-273).

⁶² "De Rijk-ek abisu ematen digu galdegaiaren aurreratzea ez dezagun «ezker aldera destokitze» (*Left Dislocation*) moduko zerbait bezala har". (1981c:160).

"Galdegaiaren aurreratzea, *topic fronting* delakoa, Axular eta Tartasengan aurkitu du de Rijk-ek". (1981c:161).

Gure ingelesaren ezaupidea dela medio, balizko, guztiz balizko, hipotesia funtsatuko genuke ingeles egiturek izan ditzaketen irakurrerek euskal iraulpen-moduetan zerikusia izan ote dezaketen gertaeran.

Ingelesean bertan bi modutara ulertu ahal izateak, hitz elkartu sintetiko deitzen dugun moduan ala behin *deverbal*⁶³, aditz-izen, delarik beste izen batekin elkartua, egon al daiteke, iraulpenean elkartetara ez jotzearen atzean?⁶⁴

adierazteko modu ('adierazpide'), esateko modu (*'lokuzio'*), esaldiak sortzeko gaitasun, mintzatzeko gaitasun, hizketarako gaitasun, pairatzeko itxuraldatze, behin eta berriro bere buruari itsasteko kemen, bere burua hurrenez hurren errepikatze [ahalmen]

Hauek ere, nominalizaziotzat eduki daitezke (Goenaga (1985:555)).

Balizko lehiakide al litzakete goiko zenbaitek "aditzoina + izena" erako izen elkartuak, batik-bat 'Helburua' semantika-harremana delako tartean, hitz elkartuen artean ikusi diren: *adieraz-modu, sor indar...* esate baterako, erakusgarri izanik?

Honainokoa, esan legez, izenaren ingurukoak osatu du. Ondoren, kopuruz urriago diren arren, eta kontu-emate huts gisa, bestelako egituren berri emango da.

17.2.6. PERPAUSAK

- Eraltibozko perpausak dira bilduak.

Batzuetan hitz soilak, elkartuak edo izen-multzoak izan ditzakete zuzeneko ordain⁶⁵. Halakorik dagoenean ondoan zehaztuko zaie, terminologiaren eremuan, esana doan bezala, behin baino gehiagotan hartu beharreko irizpidetat aipatzen den ordaintasunari begira.

azkenduna den erregela sorta ('erregela multzo mugatu'), azpian datzan egitura ('azpiegitura', 'egitura sakon'), bazterrik ez duen esaldi multzo ('esaldi kopuru neurrigabe'), berdin dena ('guztiekiko', 'unibertsal'), bereizgarri den bereizkuntza ('bereizkuntza bereizgarri'), daitezkeen soinuen lohi moldegabe, egoera jakinak dituen automata, ezin konta daitezkeen izen, gezurra eta egia besterik ametitzen ez duen logika, itxitura osoa duen kontsonante, konta daitezkeen izen ('kontagai')⁶⁶, modua adierazten duen hitz, mugaturik ez den hitz ('mugagabe??')

⁶³ Eskuineko osagaiak halakotzat dauzka Marchand-ek (1969:75,78), *house-keeping, self-determination* hitzetan. *fronting, dislocation* hitzetan atzizki berak erabili direnez gero, besteak bezalakotzat jotzek ez dirudi desegoki.

⁶⁴ "Baina gerta daiteke *-ing* atzizkiaren bidez izena sortu, eta ondoren, izen hori beste izen bati elkartzea, Argumentu-lotze Printzipioa aplikatuko ez litzatekeelarik". (Azkarate 1990b:272).

⁶⁵ "Autrement dit, en vocabulaire technique, et surtout là, il existerait de véritables synonymes de dénomination, sans variation de connotation". (Corbeil 1974:58).

⁶⁶ "Txunditurik gelditu naiz Labaien zaharraren liburu berria nonbaitetik zabaldu bezain aguro: *daitekeen batasuna* ikusi dut kapitulu baten izenburuan. Ni ere zaharra naiz, ez haatik euskara bezain zaharra, eta horrek gogorazi dizkit oriotzapen aski ugariak. Ez ote genuen guk, bestek eta nik, *daitekeen, zitekeen* eta *litekeen*, hotsak pixkaren bat aldaturik, behin eta berriro esaten eta entzuten? Ez ote, gainera *dezakeen, zezakeen* eta *lezakeen*? Guretzat, *daitekeen* (eta besteak) non eta noiznahi aurkitzen dugun *posible*-ren kide ziren; *dezakeena-k*, berriz, eta orobat aldamenekoak, "ahal izatea" adierazten zuten, diruz batez ere: *dezakeen jendea da, dezakeena*, etc. Galdu ote dira edota erdararen pisuak ito ote ditu? Jakina, ez da erdaraz ohiturazko adizkiak, atzizki eta guzti, horrelako zerbaite adierazi nahi denean erabiltzea". (1984b:43).

⁶⁷ Ikus hitz elkartuen atalean honezaz esanak eta han bilduak.

- Kantitatezko konparazioa (Goenaga (1980₂:308-320))

bat baino gehiago ('plural')

Funtsean perpausa dagoela esan al daiteke?

17.2.7. ADITZAREN INGURUKO EGITURAK

Ondoan bilduek aditza gune duten egiturak osatzen dituzte. Egiturok ezaugarri dute aditz elkartutzat jotzeko ez aditz-esapidetzat⁶⁷ jotzeko baldintzak ez betetzea, baina aldi berean, nolabaiteko maiztasun-egonkortasunez kausitzea azterlanean zehar.

Birresana doan legez, azken urteotako EBH-k aztertzen dihardutenek errepikatzen dutena da hizkuntzaren erabilera berezitu horretan, izena eta izenaren inguruko egituren ondoan, bestelako egituren kontu ere eman beharra dagoela, egiturok oro, delako EBH-ren osagaiak baitira.

Burubide horren oihartzuna da hona dakarguna, hizkuntzalaritza-filologiezko auzietan, azterlanean zehar erakutsi diren beste prozedurez gain, erabiltzen diren beste honakoek ere tokia behar dutelakoan.

aditzera eman ('adierazi', 'agertu'), argitara (agertu, atera, eman, irten) ('argitara(tu)'), jendartera atera ('kaleratu', 'plazara(tu)'), letraz-letra irakurri, mailebutan hartu ('mailebatu'), mailegua hartu? ('mailegatu'), ontzat eman ('onartu'), paperera (aldatu, jaulki) ('paperera(tu)'), 'letreiatu', 'transkribatu'), parean jarri ('parekatu', 'alderatu', 'berdindu', 'erkatu'), prentsa bidez bota ('inprentatu', 'inprimatu')

Egiturari dagokionez, ikusten da ia papereraturiko denak "adizlaguna + aditza" eskeman bil daitezkeela. Lehen osagaia dute, hain justu, aditz-esapidetzat hartzeko debekuetarikoak.

Eskema horretan kabitzen ez den eta galdera-markaz hornitu den bakarra ere jaso nahi izan da, berez aditz-sintagma arrunta delarik ere, aditz-esapideen artean kokalekurik ez eta (mugatzaila dela medio) hau ikusi delako sailik hurbilena.

Errepara dakioko aditzaren izaerari, *hartu*, *eman*, *atera*, *irten*, *jaulki*, *bota*, *aldatu*... egogeararen aldakuntza, nolazpait esan, adierazten dutenak dira-eta.

Bestetik azpimarra daiteke bilduek aditz beregain osoak izan ditzaketela ordain, parentesi artean zehaztuek erakusten duten bezala.

17.3. ONDORIO GISAKOAK

Ezinbestekoa begitandu zaigu atal hau ere azterkizun hartzea, bestela, Mitxelenak baliatzen dituen lexiko-lanabesez gainekoak kanpoan geldituko lirakeelako.

* Azterketak erakutsi du zenbateraino usatzen duen Mitxelenak izenlagunak eratzea.

* Bereziki azpimarratu nahi dugu "ezin + partizipio burutua + -zko" egitura, erdal "in + aditza + -ble" adjektiboen ordain baliagarria den aldetik.

* Ikusi dugu hedadurazko egiturak oso baliabide garrantzizkoak direla. Bai ezkerrenanzkoak (Izenlaguna + Izena nagusiki) bai eskuineranzkoak (Izena + Izenondoa egitura batez ere).

Honek erakusten digu, sarritan, elkarketara jo gabe ora daitezkeela euskaraz adigaien hizkuntz moldeak, batez ere hitz elkartuak bi osagai baino gehiago beharko lituzkeenean.

* Perpausen nominalizazioak eta perpaus osoak ere (erlatibozkoak batik-bat) mintzabide egokiak izan daitezkeela ikusi dugu.

* Aditzaren inguruko moldamoldeak gogoan hartu beharrak direla agerian utzi da.

Azkenik esan behar dugu, argikizun utzi dugun puntu batek mereziko lukeela, gure ustez inork begietsi eta emeki miratzea: *-ko* eta *-zko* bikoteena, alegia.

18. Kapitulua

ONDORE OROTARIKOAK

18.1. ONDORE OROTARIKOETARANTZ

Tesiaren atarikoan esan bezala, ondorio orotariko hauei ezarri diegun zeregenerako, gure tesiaren zioa azterlanak erakutsi digunaren baitan argitzean funtsatzeari zuzenago iritzi diogu, kapituluz kapitulu ondorioztatutak errepikatzen ibiltzeari baino. Hau dela-eta, han paperera jaulkiriko zenbait galderari erantzuten saiatuko gara orain hemen.

Lehenik eta behin, gure abiapuntuari begiak irauli eta aldeztu nahi dugun tesia errepikatuko dugu: gure ustez, hizkuntzalaritza-filologiezkoetan, Mitxelenak euskara noranahiko-hiritarra mamitu du. Hau erakutsi nahiz, hain zuzen ere, arakatu dugu horretara bulkatu duten arazoietan, nekez uler baitaiteke Mitxelenak egina zergatik egin duen aurrean izateke. Horren beraren kariaz ikertu ditugu Mitxelenarenak, gure hipotesia egiaztatzen ala gezurtatzen duten frogatzeko asmoz.

Mitxelenak ezinbesteko deritza euskara gaitzeari, eguneratzeari, gizarte-aztura berrietara egokitzeari, hizkuntzak bizirik iraungo badu.

Alabaina, erreteriarrentzat ezin euskara hegaldaraz daiteke hutsetik hasita, “atzea dantzan jarriz aurreak erakutsia” gogoan izan gabe¹:

Horrexegatik jokatu behar genuke, nik uste, inoiz baino bortitzago, tradizio-haria ez dadin gure artean eten; ur-haizeen joera lagun ez dugunez gero, ez dezagun orain sekula baino galera galgarriagorik izan. Nik ere, Xabier Letek *Zeruko Argian* idatzi duenari nagokiola, ez diot inori hautatzeko —hartzeko nahiz arbuiatzeko— eskubiderik kentzen, baina ez dut aukera neure eskuko, inoiz izan baldin badut, eta loturik naukan hari horri eutsi beharrean suertatzen naiz, beharrik ala damurik, nahi badut eta nahi ez badut (...)

Bestela badirudi ere, inoiz baino begirago egon beharko genuke orainaldi igaroari, etorkizunaz atzendu gabe noski eta etorkizunaren zai gaudelako, hain justu. Besteak beste, lehen egin izan dena egina dago, nahiz gaizki egina iduritu guri; lehen esana esana dago, oker esana dagoela baderitzagu ere. Ez gaitezen beti, hainbeste aldiz egin dugunez —eta lehengora nator berriz, predikari gogaikarriaren antzera—, huts-hutsetik abia: lur landuan, nahiz eta erdizka eta exkax landuan, aisago ereingo dugu erein behar dugun hazi berria. Etxeparek bere liburua-ren azken lerroan ipini zuen besteren hura, *debile principium melior fortuna sequatur*, entzun izan bagenu, beste oilar batek joko liguke orain kukurruku. (1978b:27,30).

Hemen dator tesiaren lehen zati nagusia bete duen ikerlana. Gibelera begiratzen du Mitxelenak gogaide zein dituen ikusteko eta hor aurkitzen Larramendi, Orixe eta Lizardi buruen-buruenik, azkenaren neurtitz-ikurriztekin uztarturik: “euskara larreakoa, noranahiko nahi izatea”.

Bakoitzari zegokion kapituluan erakutsi uste dugu zerk lotzen duen eta zerk bereizten horiengandik, zer goraiatzeko eta zer bezteko aurkitzen dien, eta ikusi dugu guztiaren gainetik asmoa dutela lokarri etengaitza².

¹ Mitxelenaren historiarekiko atxikidura hagitz nabarmena da, batek baino gehiagok esan duen bezala (Gorrotxategi (1987), Lakarra (1987), Salaburu (1987), Urgell (1987), esate baterako).

Egingo genuke beragandikako isuri-apepetatik harantzago doala: herriaren eta hizkuntzaren sena eta euskarria hortxe bilatu eta aurkitu bide ditu.

² Han eta hemen, tarteka, halako Mitxelenak darabilen hitzari moldezko sorturtea alboratu badiogu ere, ikusi den bezala, gure tesiaren atal hau ez dugu hiztegi edo hizkera aldetikako eraginean funtsatu, asmoen mailan baizik.

Haugan ikusi du Mitxelenak bera ere lanera akuilatzen duen asmo bera eta nahikunde hori berori du iparrorratz bere ihardunean.

Baina puntu honetantxe gertatzen da, gure ustez, aitzindari hautetsiekiko “nolakotasunean jauzirik” larriena. Izan ere, beste hiruek kanpoko etsaien oldarrei aurre eginez irten dute plazara (garaian garaikoak eta hurrenez hurren izendatuz Mayans eta, Unamuno...).

Ez digute, erabat esanik, euskaraz idaztea debekatu, are gutxiago irakurtzea: badakit ez dutela esana ontzat hartuko euskaltzale askok, beharbada gehienok. Gogo onez, are onegiz, mintzartzen dira modu honetan, geure gaitzak besteri egotzi nahian, baina eskaini dituztenak baino arrazoi bortitzagoak eskaini beharko dituzte honako sinesgogor hau beren bidera eraman nahi baldin badute. (1986a:125).

Mitxelenak, aldiz —eta euskal lanak ditugu batik-bat aurrean—, kanpora eta erdarara gabe, bertan, euskaldunengan ikusten du arrisku mota batekoa bederen³.

Arriskuaren alderdirik bortitzena, euskaldunen (iparraldekoen eta hegoaldekoen) arteko osina handiagotzean datza, euskara ordurarteko era- eta moldabideetarik atzenduz abiaraziz, nahiz erdararen neurrigabeko aginteari atea zabalik utziz. Honela, gure ustez, euskararen batasun-apurtzailea, euskara noranahikoaren oztoparri bilakatzen da, lehena bigarrenarentzat ezinbesteko igarobidea baita.

Garaikide horiei borrokatzen zaie batik-bat Mitxelena, aldian aldikoak beztuz: garbizale muturrekoen kontra sasoi batean, narras- eta mordoiloizaleen kontra urteek aurrera egin ahala.

Mitxelenaren kritikagintza eta onartu-arbuiatuak direla-eta, gure ikerketan zehar topaturiko zenbait gertakizun deigarrik begietan eman gaituzte.

Hona, laburbilduz, harridura-bizgarrietariko zenbait, tesiaren lehen zatian gaindi ikerkitzen hartuen arteko berdintzeak azalean jarri dituenak:

- Larramendik zuzen jokatu omen du euskaldun aldikideez gain, begiak gorago eta urrutiago hedatu dituelako.

Aldiz Olabide eta oker aritu dira bere lanak zertzean “amets-euskaldunak” izan dituztelako gogoan eta ez garaikoak.

- Larramendik itxura gaiztoko hitzak sortu baditu ere, ez bide du beti eta erabat horren trakets jokatu. Larramendiren berrikuntzak, hein batean bederen, ez dira gaitzestekoak.

Ez du Mitxelenak, halaz ere, Larramendiren hitz-sorbideen azterlan zorrotz-zehatzik egingen.

Orixe eta garbizaleak deituak, berriz, alderdi honetatik —besteak beste— behin eta birritan jipoitzen ditu.

- Azkuek (garai bateko Azkuek, hobeto esan), Aranek (dituzten merituak ukatzen ez dizkiela), hauen jarraitzaileak, Orixek... ez dute berrilana hiztegi soilera mugatu, morfologia eta sintaxiraino zabaldu dute ariketa, Mitxelenaren gaitzespena irabaziz.

Aitzitik Oihenart⁴ ez du bezten Mitxelenak, nahiz eta hiztegi-hornitzean, eta, batez ere, adizkien sailean erne-indarra dantzatu duen.

- Larramendik zuzen jokatu omen du euskalki guztiak aurrean izan behar direla esan duelako.

³ Esango genuke, inoiz eskatu duen “arrazoi-adinera” iristeak dakarrena bizkarrera duela Mitxelenak.

⁴ Eta iruditzen zaigu L. Eleizalde antzeko gauza esan daitekeela.

Sarritan hartuko du kritikakizun zenbait garbizaleren “euskalki-nahastea”.

- Larramendik eta bere garaikoek lasai erabil omen ditzakete *amatu* bezalako hitzak, adiera-esparrua ederki finkatua dutelako.

Egungo euskaldun zabar-traketsek, berriz, ez dute burua nekatu gogo eta prest daude ERDARAtik heldu den edozer besoak zabalik hartzeko.

- Orixeren “noiznahikotasuna” ez zaio Mitxelenari kritikatik itzuri.

Haatik, alderdi hauxe goraiatzten du Lizardigan.

- Eta buruen-buruenik: oso harrigarria (adierazgarria?) egiten zaigu Lizardiren hizkeraren aurrean Mitxelenak duen jokamoldea. Ez du juzkupean hartzen, modu oso zabalean baizik; ez du haren erabilera zehatzen berri ematen; ez du kritikarik egiten.

Esan dugun bezala, xeheki eskuztaturiko euskal idazleen artean, literatur kritikari gehien atxikia eta hizkuntz azterketatik urrutiena Lizardiri egiten diona dela iruditzen zaigu.

- Batzuetan, norbaiten lanaz aburua eman duenean arriskatu edo egiten dela dirudi. Geroagoko lanetan behin baino gehiagotan zuzendu, zehaztu... behar izan baitu lehen esana: Olabideren *izorratu*, Hiribarrenenganako Larramendiren eragina, Azkueren *Bein da betiko* irakurri gabea zuelako aitorra, *Gavon-sariacen* aitatasuna zela-eta Larramendi eta Peñafloredaren arteko auzian Kontearen gainean esanak...⁵

Bestetan, berriz, pentsa daiteke, apika, beste helburu batzuk nagusitzen zaizkiola edo kritika egiten duenean; esan nahi da, mintza eta azterkizun duenez bakarraz baino harantzago begiratzen duela, bai bezterakoan bai goraiatzean, eta horien baitan epaitzen.

Honek guztiak ematen al du bide pentsatzeko Mitxelenak ere (Orixek —eta nork ez— bezala?) aurkaesanak edo aurkaesan itxurakoak bizi dituela? filia-fobiek eragiten diotela?

18.2. MITXELENAK GAITZETSIA

Zer egin du, bada, Mitxelenak egokierak horretara duenean? Aurkitu al dugu koherentzia-ezik besteri eskatu eta berak mamituaren artean?

Kritikatuen jokamoldeen lerro nagusien arabera antolatuz, honakoak bereziko ditugu, gero Mitxelenak egin duenarekin erka ditzagun.

18.2.1. HIZKUNTZ IDEIETAN, EUSKALARITZAN

Gai honek biziki kezkatzen duela Mitxelena ikusi ahal izan dugu tesian zehar, gogoratu besterik ez dago puntu hau dela-eta hainbati egotzia (Azkue, Arana, Orixe, garbizaleak oro har...).

Mitxelenak euskararentzat eta euskalaritzarentzat kaltegarri izan diren jokamoldeen atzean hizkuntz ideiez, hizkuntzalaritza-filologiez dituzten irizpide okerrak ikusten ditu. Hor datza gaitz ugariren sustraia.

Ez da tradizioa —euskal ahozko eta moldezko tradizioa— behar bezala hartzen eta iker-

⁵ Gehi, Mendibururen edo Tartasen hizkerari buruzko lehen juzkuak. Jakina, duela gutxi arteko aspaldiko euskal testuen ezaupidea eta zabalgoa ez zen oraingoa. Hau ere, gogoan izan beharra da.

tzen. Egundoko garrantzia du zeinahi hizkuntzarentzat bere historiaz sakonki jabetzea, etorki-zunak hortxe baititu zainak. Areago euskararentzat, hantxe baitatza euskararen batasuna⁶.

Amesten den iraganaldi lekukorik gabea nahiago bide dute, aitzitik, gorde ahal izan diren testuek erakusten dutena baino. Alde honetatik, beraz, ez diete inolako begirunerik berez argi-bide behar luketenei.

Ez du hizkuntzalaritza-filologiek emeki-emeki erdietsi duten ezaupidearen islarik ikusten askoren euskal azterlanetan.

Nahiago bide dute, antza, ametsezko zutabe atseginagoetan funtsatu, beharbada, nekeza-go eta ez hain atsegin diren egiazkoetan baino. Horregatik, beste uste okerreak beste, euskara mintzabidea baino areagoko zerbait delakoan daude.

Honela nekez egingo da aurrera; euskalaritzak eta euskarak ez dute eta zimentarri sendorik.

Beraz, zer dakar berri Mitxelenak honetan?

18.2.2. HIZKERA-MOLDEAK

Ikusi berri puntuarekin guztiz lotuta daude Mitxelenak bere “bazter-garbitzean” kritikazten dituen hizkera-moldeak. Izan ere, okerreko abiapuntua dutenez gero, emaitza ere horren araberakoa da.

18.2.2.1. Garbizaleak

Garai bateko garbizaleen kontra mintzatzen da Mitxelena han eta hemen.

Hauek erdal usaineko oro baztertu eta, eskumikatuen ordeztan inolako zainik gabeko hitzak asmatu dituzte.

Hitz-eraketari ekiten diotenean ez dabilta hagitz zuzen.

Adizkietan ere ez dute kupidarik paradigmak bere “logikak” agindu bezala asmatu eta erabiltzeko.

Deklinabide-atzizkiak ere gogoak eman bezala darabiltzate, berez duten balioa aldaraziz.

Nahastea, anabasa da gailen idazlanetan (itzul nahiz sortzekoetan): ortografian, hitz-aukeran —euskalkietatik irizpiderik gabe hartu eta nahasten dute—.

Ahokotasuna testura daramate, ebakerazko txokokeriei moldezko izaera emanez.

Euskal idazle zaharrei begiramenik ez diete.

Honek guztiak dakarrena da euskararen atzoaz ahanztea eta euskarak —bizirik iraungo badu eta noranahiko bilakatuko bada— hain premiazkoa duen izkribuzko molde finkorik gabe uztea⁷.

⁶ Eta Euskal Herriarena, esan dugun arren berresango genuke; hizkuntza baino uztarri sendoagorik nekez atzemango da eta.

⁷ Egia osoa zor badugu, ezin isilpean utz dezakegu Mitxelenaren testuek behin baino gehiagotan harrigarri xamarrak ere badituztela.

Esate baterako, honakoak irakur daitezke lehen argitaraldietan:

Ortografiazkoak (*paper zar* (1972a), *ar* ('zizare'), *ori* (erak.), *aize*, *auteman*, *arrezkero* (hauek guztiak (1983a) lanean), *haintzakotzat* (1983c), *aize* berriz ere (1984b), *auteman* berriz ere (1985a), *saiestu*, *orratik* (1985d)...

-a berezkoa duten hitzak halakoa gabe: *jakinduri* (1958i), *kate* (1961a), *jakituri* (1962a), *egizko* (1983a), *aitzaki* (1984b), *emaitz* (1985b)...

Erakusleak: *hontan* (1977a), *hortaz* (1982a), *honuntza*, *hontan*, *honera*, *harek* (1983a), *honera*, *horreraino* (1985c)...

1930tik (1958i), *edozein nabarmenkeriatik* (1961e), *bestetaz* (1982a)...

Hortaz, Mitxelena narras- eta mordoilozealea al da?

18.2.2.2. Narras-zaleak

Hauek berriz, nagikeria dute gidari.

Euskal erabideek eskain diezaieketenari etekina ateratzen bururik nekatu nahi ez eta, beste gabe errazenera jotzen dute: mailegutza neurrigabera, maizkara, nazioartekotasunaren aitzakiatan.

Hori bakarrik ez; ustez euskal moldeak eratzen dituztenean ere, euskal gaiztoz ari dira, eredu betibateko eta erabateko bakarra gaztelania dutelako.

Ez dute gainera gogo iraganean murgildu eta jakingarririk ba ote dagoen ikastea. Aurrekoek bezalaxe, irizpide okerrekoetan oinak finkatu dituztenez gero, beste gabe arbuiatzeko-tzat dauzkate aurreko belaunaldiengandikakoak.

Ondorea: mendekotasuna aldeka guztietarik, bai hizkuntzaren itxurari dagozkion alderdietan, baina baita adigaien mailan ere.

Zer dakar, orduan, jokamolde honek hondarrik hondarreanean?

Euskararen atzoaz ahanzte, berriz ere, eta euskaldunen arteko osina larriagotzea.

Hortaz, Mitxelena garbizalea al da?

Uste dugu egokiena dela paraturiko galde hauei guk Mitxelenaren hizkeran atzemanen bitartez erantzutea.

18.3. MITXELENAK GATZATUA⁸

18.3.1. MITXELENAREN ASMO-IDEIAK

18.3.1.1. Mitxelenak egina ulertu ahal izateko, ideietatik abiatzeari deritzagu egokiena.

Mitxelenak, esan bezala, hasiera-hasieratik garbi du euskarak eta euskalaritzak aurrera egingo badute, iraganean bilatu behar dituztela oinak. Desio duen "euskara hiritar-noranahikoa" ezin gatza daitekeela hutsetik hasita, nondik heldu den erdeinatuz. Atzoak, historiak, beraz, berebiziko garrantzia du Mitxelenarentzat.

Kondairazko ikuspegia, haatik, ez da besteri kritikatu bezalakoa. Mitxelenak bere burua prest agertzen du iragana bere hartan onartzeko, on eta makur, hitz jatorrizko eta etorkin, gezur barren-lasaigarria baino nahiago baitu egia, denik mingarriena eta uste eder ukatzaileena denik ere.

NORK pluralezko marka behar duenean, *-ak: estuegiak* (1956a), *agintariak* (1978a), *basatiak* (1985a), *modu berriak* (1986a), eta alderantziz: *gainerakoek* (1984b)...

Aditz-oina beharrean, aditz-partizipioa: *aurreratu daiteke* (1953e), *mugatu daiteke* (1968c), *azaldu daiteke* (1984b); aldrebesko *har behar litzatekeenik* [Jat. *litzakeenik*] (1972c:158)...

Halaz ere, Mitxelenak kritikatu ondoan, hauek txikikeriak direla esango genuke.

Ikus hauen ingurukoak xeheki argitaraldiezko itsaskinean.

⁸ Mitxelenaren "ereduaz" (Mitxelena "patroiaz") hitzegitea zilegi al litzateke?

Historia garrantzitsu horren berri ikasteko, euskalaria ezin atzen daiteke mundu zabaleko jakiteen aurrerakuntzez. Ezinbestekoa da, beraz, jakiteek eskaintzen dituztenez baliatzea, oinarri sendorik ezarriko bada. Era honetan, gainera, aintz euskal gertakari ilun argi daitezke. Beraz, mundu zabaleko jakintza eta euskal barrutia uzartzaren ditu Mitxelenak.

Puntu honetan azpimarkatuko genuke Urkixok⁹ Mitxelenagan izan bide zuen eragina, batzuetan errenteriarrek berariaz aitortua:

Idazlan labur, apainen bidez euskal kulturaren historiari, literaturari buruz, batez ere oinarri sendoak ematen inork ez bezala lagundu du. Hamaika argitasun ez ezik besterik ere utzi digu: jakite-bide horietan barrena ibili nahi luketen ondorengoei ikasbide ederra. Gogor hartzen zuen bere burua eta bai besteak ere. Bai baitzekien jakintza gaietan borondate eta asmo onak, onenak direla ere, ez direla aski, eta ez zitzaion iruditzen elkar zurikatuz ezer aurreratu [sic] daitekeunik. Zehatz eta zorrotz neurtzen zuen beraz zer zen egia, zer egi-antzekoa, zer ueste hutsa; zer gertatua eta zer asmatua. Hauxe gogorazi nahi zigun nonbait: hemen ere bide estu eta nekagarriak, zabal-atseginak alde batera utzirik, hautetsi behar direla, ongi ibili nahi badugu.

Hortik zuen noski arrotz-zale zelako izena. Ez zen gauzak dauden-daudenean hartzen dituzte-netakoa. Beretarrenak, etxekoan, baldin baziren batez ere. Arrotzengandik zer ikasia ugari bageneukalakoan zegoen. Zuzen, noski. Euskal-herria da, jakina, euskal-kultura gaiak lantzeko lantegirik egokiena, sortze eta izatez horretarako aukeratua. Baina ez da berez, besterik gabe, halabehar hutsez, ikas-leku nagusi bihurtuko. Hori jakinik sortu zuen bere aldizkaria, lurbira osoan euskal-jakingaien berria zabaldu duen RIEV hura. Eta hortara zuzendu zituen gero ere bere ahaleginak. (1953e:69,70).

... Ez zituen nonbait begi onez ikusten delako adiskide horrek Urkixoren ahaleginak euskal gauzen jakiteari oinarri sendoak emateko, euskaldunon zenbait ueste kuttun urratu behar bazituen ere horretarako (...) Egia zor diogu euskaldunok geure buruari aurrenik eta besteri gero. Egiaren gainean landatua izan den jakitea, harri-gainean eraiki zuten etxearen antzera, iraunkorragoa¹⁰ izango da urteen buruan. Baita probetxuzkoagoa ere guretzat, besterik ueste izan arren norbaitek (...) Eta Urkixo azkenik, euskal filologiari zimendu sendoak eman zizkiona Euskal herrian. Ez zuten hura saihestu bidetik ez urre-kolorezko harri-koskorrek ez perlarri-itxurako kristal-puskek. Ez zuen, ordea, behinere utzi jaso gabe gurasoen eta geuron zabarkeriak sakabanatu duen ondasunik. Larramendik zioen¹¹ bezala: "Nere min garratzena da, are eztacuscula onetatic darraizcun calteac eta gaitzac eta, dirudienez, ezagutuco ere eztitugula, ditugun on piscac galdu ditzagun artean". Ez dakigula behintzat horrelakorik berriz gerta. (1961a:47,48,61).

Esanak oroitarazten dit hor daudela, Oteizak oldar bizian eraso dien etsaien artean, —Urkixotarrak— direlakoak ere: badirudi gainera, eta ez ninduke horrexek minduko, neure buru tristetza ez dabilela horiengandik urruti. Hizkuntzaren gorputz ustelkorrari, ustelduari ez bada, lotuak daudelako, hura pizten duen izpiritu biziari jaramonik egin gabe.

Aldez arrazoi du horretan Oteizak, nik ueste, eta alde ez. Jakintza ez da gizon osoa, gorputz eta arima, bere ahalmen guziekin, ase dezakeen gauza. Jakintzaz gorago, behar du beste hazkurrik. Ametsa, mitoak, bizi du egiak adina.

Halaz guztiz, beharrezko du jakintza ere, eta jakintza ezin daiteke bestetan bihurtu [sic], jakintza izango baldin bada. Jakintzarentzat, esate baterako, hizkuntza bat besterik ez da euskara, bere nortasun eta historia bereziaren jabea, noski, baina beste edozein hizkuntzaren kidea, halaz ere, funtsez eta muinez.

⁹ Honen 1918ko lana dugu batez ere gogoan.

¹⁰ Jat. *iraunkorragoa*.

¹¹ Jat. *zion*.

Larramendi hor euskaldunen ezin elkartuaz ari da, halaz ere.

Gu, gainera, jakintza hutsaren eta soilaren premia larrian gara, haren fruituak ezagutzen baititugu hura bera baino areago. Eta jakintzak darama batipat mundua dabilen bideetatik. Onak nahiz kaltegarriak izan, nekez aldatuko ditu inork egungo egunean.

Mitoek berek, zein eta beharrezkoak zaizkigun, gehiago iraungo dute arkaitz gogor horren gainean eraikiak izan badira, hondar higikorretatik urruti. Baina, nolana ere, aitortu behar da ez duela jakintzak aginte zorrotzik irudimenaren eremu lainotsuan. (1963g:119).

Iruditzen zaigu aldatu hiru pasarteok aski adierazgarriak direla Urkixoren urratsetan Mitxelenak bere buruari ezarririko buruzpidea aditzeko¹².

Ingurumari honetan, guk uste, ederki ulertzen da bestegan hainbestetan beztekorik aurkitzea: ez da euskara hiritar eta noranahikorik erdietsiko sostengu behar duen euskalaritza gotorrik oratu ezean.

Beraz, garbi dago zer duen eskakizun Mitxelenak euskalaritzak (beste jakiteek beste) aurrera egin dezan.

18.3.1.2. Alabaina, aski al du Mitxelenak **euskarari buruz** besterik gabe aritzea? Eta bestetik, egia al da berak inoiz esan izan duen bezala, erdaraz ere euskarari mesede egin dakiokela?

Gure ustez, euskarari buruz bakarrik ez, mugen eta hizkuntzen banaketarik gabe, jakiteetan jakingarriak direnak ere —hots, zeinahi hizkuntzalari-filologoren ardurazkoak direnak— euskaraz bakarrik ez, baina **euskaraz ere** adierazi ditu; hau batetik.

Bestetik —eta gure tesia honen erakusgarria dela deritzagu— Mitxelenak **erdaraz ere** euskarari mesede egin dakiokelakoan dago; ez erdaraz bakarrik.

Aldezten ari garenaren irozgarrizat dauzkagu ondokoak. Nabarmenenak ekartzearen¹³, honakoetara murriztuko dugu gure aukera:

1968an, **euskaraz**, txit artikulua garrantzizkoa idazten du Mitxelenak; “Linguistika berriaren berri onak” deritza. Bestek ere azpimarkatu duen bezala (Lakarra (1988:19)), garai hartan ez zen oso xamurra lan horretan errenteriar hizkuntzalariak jorratzen dituenak beste hizkuntzetan (gaztelaniaz, urrutirago gabe) aurkitzea. Nork zuen garai horretan Chomskyren Gramatika Sortzailea eta Bihurtzailearen aditzea? Nor zen gauza estrukturalismoaz eta Ameriketatik heldu zen linguistika berri horrezaz taxuzko kritikarik egiteko? Eta, berriz esan, **euskaraz** idatzi zuen Mitxelenak.

Puntu beraren bigarren eta azken adigarrizat, Mitxelenak erdaraz egin bai baina euskaraz argia ikusi zuen¹⁴ *Zenbait hitzaldi* ekarriko genuke.

Gure ustez, bost mintzaldi horiek —Gramatika Sortzailea eta Bihurtzailearen gainekoak batik-bat— argi asko erakusten dute Mitxelena euskararen inguruko gauzez ez ezik, bestelako jakingarri berezitez ere euskaraz aritu dela.

¹² Esan beharrik ez, bete ere bete duela euskaraz zein erdaraz mundura lanek erakusten duten bezala.

¹³ Nabarmenenak diogu baina ez gara ahanzten, lanik aspaldikoenetara begiratzu eta gure aztergaiaren zedarrietarik irten gabe, 1958an, esate baterako, Orixeri erantzunez egiten duen mintzaldian Fonologia/Fonetikaz, azentuaz eta abarrez **euskaraz** adieraziez.

¹⁴ Gure ustez, Satrustegi (1987:18) ez dabil zuzen honako bi puntuotan:

• Ez omen du Mitxelenak “hizkuntzalaritzazko gauza teknikorik” euskaraz idatzi, horren premiarik ez ikusten eta.

• *Zenbait hitzaldi* [ez al da *tekniko?*] osatzen duten mintzaldiak **euskaraz** egin omen zituen Mitxelenak.

Letamendia itzultzaile-paratzaileak argi eta garbi dio hitzaurrean (11. or.) mintzaldiak erdaraz izan zirela, batetik, baina baita erantsi ere, *Zenbait hitzaldi*, hein handi batean, auzolana dela.

Honen gainean esan ditugunak errepikatzen ez gara ariko.

Honenbestez, Mitxelena euskaraz aritu denean, euskalaritzari bete-betean dagozkionez mintzatu da, bai, baina baita eremu horretatik kanpokoez ere.

Eta hain justu hementxe kokatuko genuke agerian utzi nahi dugun gure tesiaren zioa: Mitxelenak, azterkizun hartu dugun azterresparruan, euskara hiritar eta noranahikoa gatzatu du¹⁵.

18.3.1.3. Arestian jasoaren bitartez erakutsi uste dugu Mitxelenak zutabe sendoak ezari eta mundu zabaleko jakiteak euskal barrutira hurbildu gogo dituela.

Beste urrats bat emanez, aldezen duguna da Mitxelenak euskara noranahiko eta hiritarra desiatu ez ezik, gatzatu ere egiten duela: hizkuntzalaritza-filologiez euskaraz ari denean, hain zuzen ere.

Mitxelenak, arlo honetakoek euskal mintzabidea izan dezaten nahi du. Alabaina, gure ustez, ez dira atzentezkoak bidera ateratzen zaizkion oztopoak; zenbait arlotan ia hutsetik hasi behar du terminologia eratzen, eta bide-urratzailearen arrisku eta zalantzarabideei aurre egin behar die¹⁶:

Abiatu baino lehen, horratik, gaiari zuzen-zuzen dagokion oharren bat edo beste egin beharrean naiz. Aurkitzen¹⁷ naizen egoerak badu antz pixkaren bat Aita Adani inoiz gertatuarekin. Badakizue Genesis 2,19ko hura: Jainkoak, alegia, lurreko animaliak eta zeruko hegaztiak sortu ondoren, harengana eraman zituela, —nola deituko zituen ikus zezan—. Ez dago, noski, ilunegi adierazi nahi dudana. Erabili asmo dudana saila ez da maizegi jorratua izan euskaraz (Txillardegi dugu, nik dakidanez, linguistika «berriaz» gure hizkuntzan mintzatu den idazle bakarra), eta noraezkoa dut hitzen aukerarena neure gain hartzea. Batzuetan, beraz, ez da erraz izango euskal ordaina asmatzea; beste zenbaitetan, berriz, hitz ugariegi izango ditut irispidean («aukeraren maukera, azkenean okerra», esaera zaharrak zioen¹⁸ bezala) eta bata jo beharko dut begiz, besterik ezinean, gainerakoak baztertuaz, gogoak eta oldeak hala ematen didalako, zentzu berdintsukoaren artean hautatuaz¹⁹. (1968c:90).

Mitxelena ongi ohartua da bere buruari agindutako eginkizuna erronka duela, hizkuntza bide berrietarik abiarazi behar duela, eta gainera, jakiteek berea duten zehaztasunari ere ezin muzin egingo diola. Dударik ez dago, guretzat, “euskara hiritar eta noranahikoa” iristea horixe duela akuilari.

¹⁵ Ez dugu esan nahi arlo honetan bakarrik halakorik egin duenik. Aipatzekoak dira, zinema-kritikak (Mujikak (1987) lehen euskal zinema-kritikari bataiatzen du), liburuei eginak, eta, oro har, *Eganen* eta argitara emandako hizkuntzalaritza-filologiez kanpoko lanak.

¹⁶ Puntu honi gagozkiolarik, uste dugu baduela antz pixkaren bat Azkue aitortuarekin, batak eta besteak hautetsiriko irtenbideak hari berekoak ez badira ere.

Azkue, bere 1891ko gaztaroko *Izkindea* egiten duenean, terminologiaren premia sumatzen du, eta irakurleari barkamena eskatu beharra:

“En primer lugar, era necesario crear toda una terminología gramatical, nunca desarrollada en vascuene [hau euskaraz idatziriko lehen gramatika baita]. Azkue se disculpa por entrar en el campo peligroso de los neologismos, pero aunque halla que el lector puede quejarse de oscuridades y de sentir cierta dificultad para acostumbrarse a ellas, y cierta insatisfacción por la novedad, confiesa que no tiene más remedio que acuñar los nuevos términos, ya que —dice p. VIII— «no siendo en euskara, no habría de escribir gramática alguna”. (Tovar 1966:60).

¹⁷ Jat. *arkitzen*.

¹⁸ Jat. *zion*.

¹⁹ Hurrengo beste hau ere, zalantzarabidearen lekuko egokia da, gure aburuz:

“Badakit euskarazko *esaera* lasaiegi datorrigula, nolana hiko esanak «esaerak» direlako ezinbestean: dena den, nik *esaera zaharrak* direla entzun dut haurtandik hemen ahotan hartzera noanek, Ultzaman Izagirrek jaso zuenez *erran-aireak* omen direnak. Badakigu, esanez gainera, *atsotitza* XVII. mendeko hitz «berria» dela (...) *Errefraua*, berriz, mugatuegia iruditzen zait alde batetik eta zabalegia bestetik: nahasgarria beraz...”. (1985b:186,187).

Hemendik beherakoan paperera aldatuko dugu gure ikerlanak agerian utzi digun Mitxelenaren hizkera noranahikoaren osagai den hitz-altxorren nondik-norakoa, orain arte erantzunkizun utzi ditugun galderei erantzuteko²⁰.

18.3.2. MITXELENAREN HIZTEGI BEREZITUAREN EZAUGARRI OROTARIKOAK

18.3.2.1. Mitxelena izen-emailea

Lehenik eta behin izen-emailearen kezkabideetatik hasiko gara.

Aldatu ditugun Mitxelenaren hitzak, nora jo ez dakiela²¹ ibiltze horren lekuko argiak dira²², eta Mitxelenaren aitorrak badu ondorerik, gure ustez, berak gatzatu eta mamitu hitz-altxor berezitan.

Hitz bakunen atalean ikusi dugu Mitxelenak maileguak egokitu behar dituenean ez duela beti jokamolde erabatekorik (*dialekto/dialektu, hipotesi/hipotesis...*), baina halako saiorik egin behar ez duenean ere, molde bat baino gehiago usatu duela (*ageri/agiri, galde/galdera, mailegu/mailebu...*) are lan garaikideetan ere.

Hitz eratorrietan ere antzekoarekin egin dugu topo: *gramatikolari/gramatikari, kontalari/kontari, histori(a)(o)lari, gertari/gertakari, ebakera/ebakiera, adimen/adimendu, hondamen/hondamendi, ukamen/ukapen, esakuntza/esaldi/perpaus/orazio*²³...

Hitz elkartuetan, beste horrenbeste: *agerbide/agerpide, azterbide/azterpide, hitz-sorke-ta/hitz-sorbide, lekualdatze/tokialdatze, burmuin/burumuin, izen aldameneko/izen-ondoko, harreman/hartu-eman, izen(-)jordain/izenorde, erakar edo eratorbide, kontsonante multzo/kontsonante talde...*

Batzuetan, aukera-aniztasun honen atzean, mailegu-itxura garbiagokoa eta euskal molde-
ra eratua elkarganatzea egon daiteke: *kualitate/nolakotasun, trinko/sintetiko/bakun, bakarka-ko/indibidual, orazio/esaldi, historia aurreko/prehistoria, izen-ondo/izen-oin/tema, hitz-elkar-keta/hitz-konposaketa, atsoitz bilduma/errefrau bilduma, fosil/aspaldiko arrasto, hots-bereiz-kuntza/soinu-bereizkuntza...*

Euskalki desberdinetarik hartzen du: *hitz andana*²⁴/*hitz mordo*²⁵, *erregela multzo*²⁶/*erregela sorta*²⁷, *barne*²⁸ *egitura/barren*²⁹ *egitura...*

²⁰ Tesi-lanean zehar papereratuak eta ondorioztatuak ez ditugu, beraz, premiazkatat ikusi ezean, errepikatuko, lehen esan bezala.

²¹ Zabuka ibiltze hau ez dagokio soilik euskarari. Dubois-ek (1966) azpimarkatuaren arabera, tradizio handiko hizkuntza estandarizatuetan ere terminologia oratzen ari denean, sarritan polimorfismoa, polisemia eta (arlo honetan berez hagitz desiragarri ez diren) antzeko gertakari aurre egin behar izaten zaie.

²² Gure hiztegiara igortzen dugu pare elkartuak xeheki ikusteko.

²³ Hona guztiz egoki datorren Sarasolaren hau:

“Badaude aztarnak, Hegoaldean eta Larramendiren garaian, hitz eratorri asko —are arruntenak— «herrikoiak» ez zirela ikuserazten dutenak. Esaterako *asiera* «betidanikoa» baten, zertara zetozen Mendiburu baten zalantzak *asiera* eta *askuntza* baliokideen artean? Honelako duda-mudak —egile beraren *aitatasun/aitanza*, Cardaberaren *erraztasun/erraztura* eta abarrekin bezala—, erazten, sortzen ari den hitzberri-sistema batean halabeharrez gertatzen diren zalantzen adierazgarri dira. Hitzberriak sortzen ari zirela eta hitzok ez zirela «herrikoiak» ikusteko, cf. «Gure gizon ta andra baserrietacoac chit ederqui, ta bear bada inorc ez becela, itzeguiten dute berai dagozquien gauza ascotan. Ordea ez luquee jaquingo nola zucendu itzac gauza goratu ta beren gañeticoetan» (J. A. Mogel *Eracasteak vii*)”. (Sarasola 1986:207).

²⁴ *OEH*: “Documentado a partir de mediados del s. XIX en Lardizabal y en autores septentrionales, sobre todo bajo-navarros; entre los meridionales, se encuentra, en la primera mitad de este siglo en Goñi, Ayerbe, Lauaxeta y Oríxe”.

²⁵ Mitxelenak darabilen adieran, *DVEF*: B-I-m, Gc.

Adigai gorpuzteko hizkuntz molde desberdinen aukera erakusten dutenak ere ez dira falta: *azpian datzan egitura/azpiegitura/egitura sakon, berdin dena/guztiekiko(a) /unibertsal(a), konta daitekeen izen/kontagai, bazterrik ez duen esaldi multzo/esaldi kopuru neurrigabe, eskutada bat bereizgarri/bereizgarri mordo/bereizgarri multzo...*

Bikote-hirukoteok (eta laukote bakanok) frankotan Mitxelenak berariaz osatuak dira, parentesiez³⁰, koma tartean paratuz³¹ —orobat esan, aposizio-iraulpenez—, argibideez³² (*hau da, hots, bestela esan, alegia...* eta antzeko lokailuez zein gabe), *edoz* uztartuz³³, eta bestela-

²⁶ Mitxelenak darabilen adieran, *DVEF*: BNC, L.

²⁷ *DVEF*: AN, B-a-el-m-mond-o, Mitxelenak darabilen adierari dagokionez.

²⁸ *OEH*: "Documentado en la tradición septentrional, aunque en algunos autores laborantos del s. XVII y principios del XVIII (Materre, Etcheberri de Ziburua, Axular, Etcheberri de Sara) sólo se encuentra *barren*. Se documenta así mismo en textos alto-navarros, baztaneses, salacencos y roncaleses. A partir de principios del s. XX se extiende a la literatura occidental".

²⁹ *OEH*: "documentado en autores guipuzcoanos, alto-navarros y laborantos. Entre éstos últimos es general en el s. XVII y, aunque se encuentran ejemplos de todas las épocas, su empleo se reduce significativamente —sustituído por *barne*— a partir de principios del s. XVIII. Hay tbn. algún ejemplo vizcaíno del presente siglo".

³⁰ Hemendik behera oin-oharretara ekarriko ditugunek, erakusgarri xume bat besterik ez dute osatzen.

"Euskaraz maiz erabili behar diren di[a]gramak (bi letra berdin nahiz ezberdinen elkarteak hots bakarra edo adierazteko) hauek dira" (1968d:137).

"... behar-beharrezkoa dugu erabateko hiztegia («general» esan nahi dut)". (1968e:75).

"... genitibo [Jat. *genitivo*] direlako *-r/en* eta *-e/ko* atzikiak formaldatze [Jat. *antzaldatze*] (*transformation*) bidez sortzen direla esan zuketan". (1971e:106).

"... bai halere azpian datzan (*underlying*) egituran". (1971e:107).

"Eta bereziki hemen, osagaien arteko etena (*break*) edo ebakidura (*caesura*) adierazi nahi du...". (1981c:142).

"Perpaua zatiak aurreratzea edo aitzinatzea (*fronting* delakoa, erabateko izenez) ez da euskaraz bakarrik gertatzen den gauza". (1981c:159).

"Portaeraz baizik (*behavior* delakoaz) kezkatzen ez denak...". (1985a:117)

³¹ "Xixtu-hotsekin, sibilanteekin, ere bada horrelakorik...". (1968d:138).

"... izen-jokoa, deklinazioa, batetik, eta aditz-jokoa, konjugazioa, bestetik". (1968d:149).

"... kualitate bat, /nolakotasun bat/, kolorea esate baterako...". (1972b0:26). /Mitxelenak erantsia/.

"Hori da berrizkatzailea, *recursive element* deritzana, ...". (1972b4:78). (Mitxelenaren irakaspaperetako).

"... egoera jakinak (mugatuak, beraz) dituen automata batetan, ingelesez *finite state automaton* deritzanean, ...". (1972b4:83). (Mitxelenaren irakaspaperetako).

"trasformazio bati *salua ueritate* izan dadin [Jat. *dedin*] eskatzen bazaio, egia salbu euskaraz, aurkitu du...". (1972b4:91). (Mitxelenaren irakaspaperetako).

"Badugu, beraz, mintzoa, hotsen ebakera, alde batetik...". (1979g:175).

"Aditza bakuna denean, sintetikoa, ezin ager daitezke...". (1981c:147).

"Galdegaiaren aurreratzea, *topic fronting* delakoa, Axular eta Tartasengan aurkitu du de Rijk-ek". (1981c:161).

"Hor ere erdibidetik, «zubigintzan», ingeles *compromise*-ean, ibili zen Moret". (1983d:119).

"Gure erazle delakoak adizki trinkoak, sintetikoak, ditu formaren aldetik...". (1985b:190).

³² "... maiz ahotan hartu duten delako «isomorfismoa». Sustraietaraino bagoaz, ez du hitz honek besterik esan nahi, hizkuntzaren alde batek bestearekin, hizkuntza batek beste batzuekin, halako antz eta egitea baduela baizik. Gehienez ere, hain harroa ez den «homomorfismo» hitza aukera zezaketen itxuren berdintsutasun hori adierazteko...". (1968c:93).

"Sintagma hitzak /konponketa, elkarte edo konposizioa/ esan nahi du". (1972b3:53). /Mitxelenak erantsia/.

"Antzinako definizioak dioenez *aliquid stat pro aliquo*: ageriko adierazleak agertzen ez den adierazia aipatzen du". (1972b3:57). (Osorik Mitxelenak erantsia).

"Aipatu dugun hipotesis hau, matematikoa delako huts-hutsik, egizta daiteke (hau da, egia dela frogatu daiteke), bai baita matematiketan bide ezaguna horretarako". (1972b5:71). (Hau ere osorik Mitxelenarena).

"*Competence* hitzunaeren gaitasunari deritza". (1972b5:74).

"Aurrera gabe eta bada ezpada ere, ez da alferrik esana izango nik hemen «azentzu» izendatzen dudana, beste zertzeladarik aipatzen ez den bitartean, ingelesezko *stress* nahiz *pitch*-en ordain bezala (*intonation*-ena baino areago, inondik ere) erabiliko dudala". (1981c:137).

"Galdegaiak, berriz, munduan barrena «foku» edo deitzen duten horixe da, noski, guti gora-behera: informazio berria daraman eta dakarren perpauaren zatia". (1981c:148).

"Gogoaz ez baita inondik arima, baizik eta ingelesez *mind* deritzana...". (1985a:117).

³³ "Puntu hau zein korapilauta den ikusteko, nolako diferentzia dagoen *esan-nahia* (zentzua) eta *aipamen* edo *denotazio* delakoaren artean ikusteko...". (1972b0:26).

"... (nahiz eta gero larritasunak izan bati konplemento /edo osagarri bat zuzena ala zeharbidekoa/ den galdegindakoan". (1972b1:30). /Mitxelenak erantsia/.

koetz baliatuz azaltzeko, zehazteko, hizkuntzarteko ordainak agerian uzteko³⁴... Baita tarteka ere berak berariaz proposatzen duen moldea dela aitortu³⁵, osamodua agertzeko³⁶.

Uste dugu zokoratzekoa ez dela Mitxelenak oso gogoan duela irakurlea; izan ere, balizko euskal irakurle hori ere bide horretan barrena saiatu gabea da, Mitxelenaren lan aspaldikoe- nen garaiari batez ere. Alde honetatik, egingo genuke Mitxelena bereziki saiatzen dela euska- ra-erdarak uztartzen, zeini beste hizkuntzan (hizkuntzetan) dagokiona azalera eramaten.

Honek guztiak agerian jartzen du, gure ustez,aldi berean bitara hartu beharreko gertakari- a: Mitxelenaren hizkera aberatsa, oparoa, ugaria da batetik³⁷, baina terminologian oparo hau ez da oso onuragarritzat hartzen.

Hau ulertzeko, ahotan dugun terminologia finko ezari³⁸, gaineratu beharreko beste zer- bait begi aurrean izateari ere ezinbesteko deritzagu.

Euskarak hitz asko ditu oraindik ere moldezko itxura bateraturik ez dutenak. Hona zalantzan ibiltzearen iturburu bat eta hona Mitxelenaren honezako hitz batzuk, adigarri moduan:

... (eta, gainera, 17. mapa edo, nahiago baduzue, karta eta are nahiago bada, lurtamua). (1971e:96).

... Madoz-en hiztegiak kanpora, ez dut hemen 1964ean Arabako Diputazioak argitara zuen karta, mapa edo lurtamua (ez baitakit zertan gelditu garen) besterik. (1981l:113).

Ugari honen atzean, besterik ere egon daiteke, beharbada. Mitxelenak euskal hitz-altxo- rra bere aberastasunean jendartera gogo du³⁹, ezpairik gabe duen euskal testuen eta hiztegien ezaupide erraldoiari zukua ateraz⁴⁰.

"Kodigo horretaz baliatuz bidaltzen dugun /mezu edo mandatu/ bakoitza hizketa da". (1972b3:52). /Mitxelenak erantsia/.

"*Harria*-ren tema, izen-oin edo izen-ondoa —esate baterako—, *harri* da...". (1981c:139).

"(nahiz bestela hartzen baditugu, joskurak edo junturak)...". (1981c:143).

"Esaldiaren bai-etzko nolakotasuna edo modalitatea, R. de Rijk-ek esaten duen bezala, ...". (1981c:147).

"... batkor edo batu-errazak". (1983e:128).

"... letra edo ikur berezi adina baliokide klase beharko ditugu izan, bestela esan, eta baliokide klase adina letra edo ikur ezberdin". (1983e:129).

³⁴ Desegokiak barne:

"Horrelakoetan, aski da, garbiminak joak daudenentzat, mailebuen norabidea aldatzea (*norabidea* noski baino noskiago adiskide zenak idazten zuenez, erdarazko «sentido» da, ez «dirección», deus baldin bada)". (1983a:61).

³⁵ Testuratuez gain, hona beste batzuk:

"*Topic* edo *thema*-ren ordez euskaraz "mintzagai" erabil daitekeela iruditzen zait". (1981c:153).

"Euskal perpausaren predikatua (=VP, hots, AS, nahiago baduzue, ...)". (1981c:164).

³⁶ "Formaldatze bideek (*tokialdatu*, *ixuraldatu* eta abar esan daitekeenez zilegi zaigu *formaldatu* esatea, nahiz erdal aurrizkia atzizki [sic] baten bitartez irauli)". (1986c:175).

"Eutezko delakoak (*eute*, *eun* eta *euko* ikusiak ditut, baina ez dut sekula *edute*-ren azterrenik idoro)...". (1986c:175).

³⁷ Alde honetatik, Mitxelenaren idaztanteraren barne-katramilak argitzea xede lukeen azterlanak, besteak beste puntu hauxe lukeela azpi- markatzeko iruditzen zaigu.

³⁸ Oroi, bestalde, izenaren kinkan bere burua ikusten duten Iztuetaz (1978d, *PT*:359) edo Ubillosez (1981c:157) Mitxelenak esanak eta Larra- mendiri buruzko kapituluak aldatuak.

³⁹ Lehen testura ditugun Larramendiren hitzen oihartzuna datorkigu belarrietara.

⁴⁰ Berez tesi osoa behar lukeela-eta, ez dugu Mitxelenaren hitz-altxorren iturburu guztiak argitzera jo. Halarik ere, uste dugu zenbait para- daitezkeela diogunaren erakus eta iruzgarri.

Hor daude *haurride*, *senide*, *ahai*, *askazi*; *ahaidetasun* eta *ahaigoa*; *konparatu*, *parekatu*, *alderatu*, *erkatu*, *berdinu*; *soro*, *barruti*, *alor*, *artal*, *eremu*, *sail*; *bukatu*, *amaitu*, *agortu*; *aniztasun* eta *ugaritasun*; *arbaso* eta *asaba*; *arraiza*, *arrasto*, *azarna* eta *azterren*; *hitzau- rre*, *atarre*, *atariko*, *aitzín solas*; *tratu*, *egiune* eta *abenikoa*; *eraskin*, *adabaki* eta *gehigarri* eta beste hamaika iturburu ugari- ko.

Gure hiztegi-ko adierakideek, guk uste, dioguna ondorioztatzeko bidea ematen dute.

Zalantzak zalantza eta aukerak aukera, gure ustez garbi dagoena da Mitxelena saiatzen dela hizkuntzalaritza-filologietan erabiltzeko moduko hitz-altxorra oratzen eta eratzen, eta erdietsi ere erdiesten duela, tesiaren bigarren eta hirugarren atal nagusietan erakutsi uste dugun bezala.

Eta puntu honi gagozkiolarik, azkenik, pentsa al daiteke Mitxelenak aukera bat baino gehiago mamitzeak bestelako zioa ere izan dezakeela? Euskal euskalarien eskueran aukera jarri, nondik jo daitekeen edo bidea erakusteko? Hau da, proposamen gisako zerbait?

18.3.2.2. Hitz-altxor berezituaren lerro nagusiak

18.2. puntuan bildu ditugun besteei kritikatupei begira, gure azterlanak behean aldatuko ditugunak ondorioztatzen eraman gaitu.

Mitxelenak bere burua adigaei izena eman beharrean ikusten duenean, honako bide orotarikoetatik jotzen du:

* Lehenik eta behin, ez du hitzik hutsetik sortzen, ez da behialako ametsetako etimologietatik abiatzen.

* Euskal ondareko hitzak darabiltza. Hemen azpimarkatzekoa da, apika, behin baino gehiagotan hiztegi usu eta arruntekoak erabileraz berezitu bilakatzen dituela.

* Aldizka, berea ez den euskalkiren batetik edo beste euskal autoreren batengandik hartzen duela hitza berariaz aitortzen du:

Gure euskalkiko ez den euskal hitz jator bat erabiliko dut, berriz, *multzo* (eta *multzo-teoria*), gaztelaniaz *conjunto* eta frantsesez *ensemble* deitzen dutena izendatzeko, alemanari *Mengenlehre* eta rusoari (*teorija mnozbesti*) atxikiago nabilela inguruko erdareei eta ingelesari (*set theory*) baino. (1968c:90).

Jakina denez, euskal hi[tzik]⁴¹ ezin zitekeen besterik gabe dardarkari batez hasi (Txillardegiren hitzez baliatzen naiz), eta beste horrenbeste gertatzen zen iberikoz, testuak lekuko. (1979g:180).

Baina aitortu gabekorik ere ez da falta, lehen esan dugun bezala.

* Darabiltzan hitz eratuak ez dira, oro har, ohiko euskal moldamoduetarik saihesten, eratorbideari eta elkarketari eskaini dizkiogun kapituluetan azalean utzi dugun bezala.

* Mailegatzeari ez dio aterik hersten.

Puntu honetan, bi jokamolde berezi ditugu: oraindik ere arrotz, euskarak (edo Mitxelenak bederen) irentsigabekotzat dauzkanak (grafia salatari dutenak), eta euskal egokitzenen bat nozitu dutenak.

Uste dugu egoki dela puntu honi poliki erreparatzea, Mitxelenaren maileguezko jokamoldea argituko badugu.

⁴¹ *MEIG* argitaraldiaren paratzaileak gehitua.

Hona errenteriarraren zenbait pasarte adierazgarri:

Nolanahi dela ere, ez naiz gehiegizko garbikerietan ibiliko. Ahal baldin bada, erdal jatorrizko hitza erabiliko dut Europako hizkuntzetan (baita Polonian ere, norbaitek besterik esan arren⁴²) elkarren antzeko izenak usatzen direnean: *sinkronia*, *diakronia*, etc., baita *linguistika* ere, alemanez *Linguistik* eta rusoz *lingvistika* idazten direnez gero, *Sprachwissenschaft* eta *jazykonanie* edo *jazykovedenie*-ren aldamenean. Nahi eta ez⁴³ baztertu behar ez ditugun gure *bizkuntz-jakintza* edo *bizkuntz-jakite*-ren antzekoak dira azkeneko hauek⁴⁴. (1968c:90). (Beltz. gurea).

... eta hor bide du oinarria eta abiada, bide batetik nahiz bestetik, gerozko «estrukturalismo-ak». Hitz hori erabiliko dut, besteren faltaz, baina nahiago nuke euskal sustraiko *egitura* (edo *egitamu*) erabili *structura* adierazteko. Besterik ez balitz ere, gogait eragiten dida-telako orain erdaraz barra-barra, ahoz aho eta lumaz luma, dabilzan zorioneko «estruktura» horiek. (1968c:91). (Beltz. gurea).

Alde horretatik, ez dirudi inoizko Orixeren *mintzor* hura gehiegi zabaldu denik, ezta ere, bazueta *stress*-en eta besteetan *pitch*-en baliokide dirudielarik, bere muina garbiegi aditzera ematen zuenik. Beste euskal sustraizko hitzik asmatu den ala ez, ez naiz ongi oroitzen⁴⁵. Nolanahi ere, japonesez *akusento*, nahiz uztarkiderik gabe ez ibili, ontzat hartu baldin badute, guk ere egin dezakegu beste horrenbeste. Bego, beraz [azentu], dagoenean. (1981c:137). (Beltz. gurea).

Hobe da beti mundu zabalean ontzat hartuak dauden hitzez eta izenez baliatzea nor bere burutik asmaketan abiatzea baino. (1981c:153).

Mitxelena bere burua “gehiiegizko garbikeriatik” at kokatzen du, baina ez errazkeria merkean. Mailagatzeari baldintzak eskatzen dizkio: Europako hizkuntzek molde berean jokatzea⁴⁶; bigarren pasarteko *estrukturalismo* horrek agerian jartzen duen bezala, euskal bideen araberrako hitzik ez eskueran izatea, eta azkenarekin guztiz loturik datorrena, euskal moldea behar bezain zehatza ez izatea⁴⁷.

⁴² Egingo genuke Orixe duela hemen Mitxelena gogoan. Ik. Orixezko kapituluaren (1972b5:116) lanetik aldatutako hitzak.

⁴³ Jat. *Nahi-ta-ez*.

⁴⁴ Jat. *oek*.

⁴⁵ Bidenabar, errepara dakiokio euskaraz lehen moldatua gogoan duela eta txarresteko arrazoiki ere ematen dituela.

Euskaraz eginik ba ote dagoen begiratu duela erakusten duen besterik ere aurkitu dugu aztergaietan. Hona batzuk:

“... horrela jokatzen baitugu parentesiaz [Jat. *parentesiaz* (M)] (Olabideren taktak) ipintzen ditugun bakoitzean...”. (1972b4:77).

“... gero eta hedatuago, hitz ordena, nolanahiko sintagma motak, sintasi osoa nolazpait esan, bere barrunbean hartu zuen arte. Horrelako zerbait zen, noski, inoiz, “joskera” hitzaren bitartez adierazten zena”. (1981c:138).

“Izenetan, esate baterako, *seme!* eta horren antzeko deigarriak (Lekuona jaunak «deikiak» inoiz deitu zituenak, alegia)...”. (1981c:140).

“Mintzagaia ez dena, berriz, Azkueren “irazkina” gure, mintzagaiaz iharduten dena, alegia”. (1981c:153).

⁴⁶ Europa baino harantzago ere begiratzen bide du inoiz, testuko japonesen aipamenak erakusten duenez.

Iruditzen zaigu aldatuko dugun Sarasolaren salakuntzak testuan adierazian duela sustraia:

“Beste alde batetik badirudi ez garelako konturatzan mendeen gauzkatzen hizkuntzak, munduko bi hizkuntza pedanteenak direla une honetan. Eta hizkera tekniko eta jasoaren izenean gureganatzen ari garena espainolaren eta frantsesaren pedanteria dela. Hortaz egun lektiboa nazioartekoa eta jasoa iruditzen zaigu, eta *eskola-eguna* aldiz sukalde-kutsukoa eta apala. Gure iritzia aldatuko litzateke behar bada ingelesez eta Europako hizkuntza gehienetan *eskola-eguna*, besterik gabe, esaten dela jabetuko bagina. Eta *Galaxietako gerra* delakoaren ordezkari inork *izarretako gerra* proposatuko balu “horra garbizalekeria hizkuntza pobretzen” entzungo luke. Gure ezjakinean ez dakigu jatorrizkoa, ingelesez, *izarretako gerra* dela, eta halaber dela frantsesez, zeren honetan, beste askotan bezala, egungo gaztelaniak, ikasle bipil agertu nahi duenez gero, are frantsesari hartu baitio gaina pedanterian”. (Sarasola 1989:417).

Puntu honezazko Mitxelena-renak, lehen atal nagusiko seigarren kapituluaren bildu ditugu.

⁴⁷ Ik. batez ere Orixeri eskainitako kapituluak.

Mailegatu bai, hortaz, baina ez itsu-itsuan.

Halarik ere, baztertzekoak ez dira paperera ditugun lehen eta bigarren pasarteetan Mitxelenak kanporatzen dituen beste zenbait, hortxe isurtzen baitu bere nahikundea: ez dago zer baztertu euskal eramoldeetarik osatuak.

Beraz, Mitxelena garbizalea da bai, baina ez da maileguen etsaia⁴⁸; kanpokoei atea hertsu ez, baina euskal sustraiez eta moldabideez ahantzi ere ez.

* Azterlanean zehar esan dugun arren, berriz ere errepikatu nahi dugu Mitxelenaren moldabideek erakusten dutela ez dagoela zer ibili beti erdal (erdara baten, hobeto esan) egituraren mende, euskarak badituela edo izan ditzakeela aukeran bestelako irtenbideak gorpuztu nahi den adigai hori mintzabide bilakatze⁴⁹.

Ildo honetan, bereziki azpimarkatu gogo dugu sintaxi-baliabideetan xehetua, beti ahotan hartzen diren —eta Mitxelenak txoil darabiltzan— eratorbide-elkarketa emankorren ondoan bere tartea izan dezakeelako, eta Mitxelenagan bederen, baduelako.

Sakoneko arazoa da, gure ustez, erdal moldearen ordeztako beste irtenbiderik ba ote den euskaldun andanari gogoratu ere ez zaiola egiten, eta errazenera joz, hitza bere horretan hartu edo haren ispilura moldatu besterik ikusten ez duela. Horri borrokatzen zaio Mitxelena hitzez, eta eginez, aukerako irtenbideak mamituz.

Uste dugu, orain arte zehaztuek Mitxelenak gatzatu baliabideen berri ematen dutela, zerk bulkatzen duen lanera eta zer egin duen. Hauek ikusita, bada, egingo genuke Mitxelenaren iharduera hau ez dabilkiola oso urruti Larramendik hitz-altxorra berritu-hornitzeko jendaturariko egitasmoari.

18.4. AMAITZEKO

Batek baino gehiagok ezinezkotzat joko du euskara egungo euskaldunen komunikazio-premia guztietarako gai bihurtzea gatzelaniatzko hitz asko eta asko onartu gabe. Nik, egia esan, ez dut hori uste. Dena dela, nerretzat euskararen batasuna euskararen gaitzea baino garrantzizkoagoa da. Hots, euskararen gaitzearen prezioa bi euskara, bat frantsesaren mendekoa, bestea espainolararen mendekoa, sortzea baldin bada, ni bederen euskararen gaitzearen aurka nago, bidea helburutzat hartzea izango bailitzateke hori, hots galbidea aukeratzea. (Sarasola 1989:418).

Mitxelenak erakutsi du, gure ustez, gaitzea eta batzea ez direla elkarren etsai, eta “gaitzeak” ez dituela nahitaezko bidaide narras eta arduragabekeriak.

⁴⁸ “Bi talde hain nabaritu eta desberdinen artean [burutik oinetarainoko garbizaleak eta gisa bereko mordoilozeak], beste hirugarren multzo batentzat ere aparteko lekurik badagoela uste dut. Hemen kokatuko nuke *Egan*-ek markatzen duen norabidea. Ortografiari dagokionez, Krutwig-en ortografi erripideari ez dio kasurik egiten, ohizko eran idatziz segitzen bait du. Bestalde, Koldo Mitxelenaren artikuluan ikusi genuenez, modernotasunaren atzetik abiatzen da, euskara baseritik kalera ekarri nahirik. Berritasuna, bnatipat, gaien gaurkotasunean dakar eta, maila honetan, *Euzko-Gogoa*-ren klasikotasunetik aldendu egiten da. Askoz zailagoa da hizkuntzaren hiztegi-erabilera zehaztea, zeren aldizkari bietan idazten duen idazlearen eskuetan bait dago aukera hori egitea. Konparazioak aldizkariz aldizkari egitea baino errentagarriagoa izango litzateke idazlez idazle egitea. Noski, esan daiteke *a priori*, asko ekibokatzeko arriskurik gabe esan, adibidez Jokin Zaitegi eta Koldo Mitxelenaren euskara-eredua desberdina dela. Ziurki baietz. Baina era berean esan daiteke, baita ere, nahiz eta Orixek *Euzko-Gogoa*-n idatzi, honen euskara hurbilago dagoela Mitxelenarenetik Zaitegi lankiderenetik baino (...) Agian, hirugarren talde honetan, hain tipifikaturik dauden beste bi horietan baino gehiago zabaltzen da idazlearen aukera”. (Iztueta 1991a:886).

Uste dugu Mitxelenarenari dagokionez, gure tesi-lanak lagun dezakeela pixkatxo bat hiztegiaren aldetikako horiek zehazten.

⁴⁹ Hiztegiako adierakideen itxura nabarrak eta erdal aurrizkien euskal ordainei buruzko kapituluak azalduak hau argi uzten dutelakoan gaude.

Honengatik guztiagatik eta gure aztergaiaren zedarrietarik irten gabe, berriz ere diogu Mitxelenak Lizardik amets zuena gatzatu duela: “jakite-hegoz” jaso du euskara hizkuntzalaritza-filologietakoez aritzean, “soin zaharra gogo berriz jantzi du” lehenean sustriak dituen “euskara hiritar eta noranahikoa” mamituz.

Etxepareren hasierako deiari laurehun urteren buruan Lizardik erantzun betea eman bazion, erreteriarrek munduratuak erantzuna beteago bilakatu duela eta bere eginahalek “asaba zaharren lokarria eten” ez dela erakutsi dutela tesi honek agerian utzi duelakoan gaude.

BIBLIOGRAFIA

L. LEHEN ATAL NAGUSIAZKO BIBLIOGRAFIA

- Agiar, D., 1912, *Garaia* (1915), Donostia, Euzkaltzainak, Bataiat Idazkari, bigarren argitaldi-iterria, 1956, Aranzazu argitaletxea, bigarren argitaldi-iterria, 1991, "Klasikoak" 31, Donostia, EEE (Labayru).
- Agiar, J. M. B. "Jazkiak".
- Akaso, L., 1987, "Euzkari idazlearen aita berria", *Ortiz, Quixote eta araberekin*, "Klasikoak" 30, Donostia, EEE (Dababadi), 9-20.
- , 1989, *Idazlearen gaitzak*, Lizarra Zornotza, Karmel.
- Altube, S., 1934, "Observaciones al Tratado de "Mitología Vasca" de D. R.M. de Azkue", *Estudios XV*, orria 1-2, 1-231.
- Altuna, P., 1965, "«Ortiz» iruzkinak", *Estudios XXIII*, 235-247.
- , 1967, "Larrañendi-ren iztegi berria", *Jazkiak* 2, ziklo XII, 159-160.
- , (ipar.), 1972, *Mitologiazaren idazlearen Asoituzak*, Bilbo, Euzk. (MHE).
- , 1979a, *Verificación de Dechepare, Métrica y prosa vasca*, Bilbo, Mensajero.
- , 1979b, *Euzkariaren hiztegia. Lesión Dechepariense*, Bilbo, Mensajero.
- , (ipar.), 1982, *Mitologiazaren idazlearen argitaratzeak (euzkari idazleak)*, Bilbo, Euzkaltzainak/Mensajero.
- , 1984, "La auténtica biblioteca del P. Larrañendi", *Mezq* 22, 66-81.
- , 1985, "Aipatzailearen hiztegi argitaratzearen Lehenak" in *Simbolos Ludovici Mitxelena septuagenario Oblatio*, Gasteiz, EHE, 1093-1111.
- , (ipar.), 1987a, *Agustia Irujoa*, 1842, *Jazkiak*, "Klasikoak" 10, Donostia, EEE (Kriselu).
- , (ipar.), 1988a, "Auzoerpena", *Mitxelena-ren euzkari idazlearen gaitzak I (Euzkari idazleak, berriketa, ziklo eta aipatzaileak)*, "Klasikoak" 21, Donostia, EEE (Erdia), 11-13.
- , (ipar.), 1988b, "Hitz bi", *Mitxelena-ren euzkari idazlearen gaitzak II (Liburuak II)*, "Klasikoak" 22, Donostia, EEE (Ortiz), 11-26.
- , (ipar.), 1988c, "Hitz bi", *Mitxelena-ren euzkari idazlearen gaitzak III (Liburuak III)*, "Klasikoak" 23, Donostia, EEE (Mensajero 3.a, Gara), 11-29.
- , 1988d, "Asuluzia eta Sarako Itaxeraren hiztegia", *Basque Euzkaria, Congreso de la Lengua Vasca*, Gasteiz, Euzk. Irujoaren Argitaletxea, 233-250.
- , 1989a, "Ortizek Jesusen Egundian emaniko hitzak (1907-1973)", *Estudios* 2, ziklo XXIV, I, 71-122.
- , (ipar.) 1989b, *Fray Juan Antonio Urdin, 1785, Christian de las Ivasi-estruas*, Tolosa, Francisco de la Lama (1989, Euzkaltzainak).
- , (ipar.), 1990, *Bernardini, 1770, L. Ieri Christiano evangelio arabera*, "Euzkariaren itxurak", Bilbo, Euzkaltzainak.
- , 1992a, "Aita Larrañendiaren hitza" in *Miguel Larrañendi, Hirugarren mendiaurrea (1690-1990)*, Andoain, 3-26.
- , 1992b, "Larrañendi euzkariaren berria" in *Miguel Larrañendi, Hirugarren mendiaurrea (1690-1990)*, Andoain, 29-48.
- Altuna, P.-Aharra, J. A. (ipar.), 1981, *Miguel Larrañendi, Euzkari Testuak*, Andoain.
- Alvarez Emparantz, J. L. B. "Jazkiak".
- Antoniog, X., 1991, "Ortizek idazlearen hiztegia", *Ortiz mendiaurrea (1888-1988) IV Hiztegiak*, Donostia, Euzkaltzainak, 135-166.

I. LEHEN ATAL NAGUSIAZKO BIBLIOGRAFIA

- Agirre, D.**, 1912, *Garoa* (1935₂, Donostia, Euskaltzaleak, Beñat Idaztiak, bigafen agefaldi obetua; 1956₃, Aranzazu argitaldaria, irugarren agerraldi obetua; 1990₄, "Klasikoak" 31, Donostia, EEE (Labayru)).
- Agirre, J. M.**, Ik. "Lizardi".
- Akesolo, L.**, 1987, "Euskal idazleen sorta berria", Orixe, *Quito-n arrebarekin*, "Klasikoak" 20, Donostia, EEE (Ibaizabal), 9-20.
- , 1989, *Idazlan guztiak*, Larrea-Zornotza, Karmel.
- Altube, S.**, 1934, "Observaciones al Tratado de "Morfología Vasca" de D. R.M. de Azkue", *Euskera* XV, urtea 1-2, 1-231.
- Altuna, P.**, 1965, "«Orixe» itzorkunlari", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 235-247.
- , 1967, "Larramendi'ren iztegi berria", *Euskera* 2. aldia XII, 139-300.
- , (par.), 1972, *Mitxelena idazlan hautatuak*, Bilbao, Etor [MIH].
- , 1979a, *Versificación de Dechepare. Métrica y pronunciación*, Bilbao, Mensajero.
- , 1979b, *Etxeparearen hiztegia. Lexicón Dechepariano*, Bilbao, Mensajero.
- (par.), 1982, *Mendibururen idazlan argitaragabeak (edizio kritikoa)*, Bilbo, Euskaltzaindia-Mensajero.
- , 1984, "La auténtica biblioteca del P. Larramendi", *Muga* 28, 66-81.
- , 1985, "Aizpitareren hiztegi argitaragabea Loiolan" in *Symbolae Ludovico Mitxelena septuagenario Oblatae*, Gasteiz, EHU, 1097-1111.
- (par.), 1987a, Agustín Iturriaga, 1842, *Jolasak*, "Klasikoak" 10, Donostia, EEE (Kriselu).
- (par.), 1988a, "Aurkezpena", *Mitxelena euskal idazlan guztiak I (Bertso berriak, berriketan, zinea eta adabakiak)*, "Klasikoak" 21, Donostia, EEE (Erein), 11-33.
- (par.), 1988b, "Hitz bi", *Mitxelena euskal idazlan guztiak II (Liburuak I)*, "Klasikoak" 22, Donostia, EEE (Etor), 11-36.
- (par.), 1988c, "Hitz bi", *Mitxelena euskal idazlan guztiak III (Liburuak II)*, "Klasikoak" 23, Donostia, EEE (Mensajero S.A. Gero), 11-39.
- , 1988d, "Axularren eta Sarako Etxeberriren hizkera", *Euskara Biltzarra, Congreso de la Lengua Vasca*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, 233-250.
- , 1989a, "Orixe Jesusen Lagundian emaniko urteak (1907-1923)", *Euskera* 2. aldia XXXIV-1, 71-122.
- (par.), 1989b, Fray Juan Antonio Ubillos, 1785, *Christau doctriñ berri-ecarlea*, Tolosa, Francisco de la Lama (1989, Euskaltzaindia).
- (par.), 1990, Haraneder, 1770, I., *Jesu Christoren evangelio saindua*, "Euskararen lekukoak", Bilbo, Euskaltzaindia.
- , 1992a, "Aita Larramendiren bizitza" in *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 3-26.
- , 1992b, "Larramendi euskaldun berritua" in *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 39-48.
- Altuna, P.-Lakarra, J. A.** (par.), 1990, *Manuel Larramendi. Euskal Testuak*, Andoain.
- Alvarez Emparanza, J. L.**, Ik. "Txillardegi".
- Andonegi, X.**, 1991, "Orixeren filosofia delakoa", *Orixe mendeurrena (1888-1988). IV Hitzaldiak*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritza, 135-166.

- Arana Goiri'tar S.**, 1963, *Obras completas de Arana-Goiri'tar Sabin*, Buenos Aires, "Sabindiar-batza", [OC].
- Arana Martija, J. A.**, 1988, "Euskal katedraren lehiaketa eta eragina", *Euskera* 2. aldia XXXIII-2, 361-389.
-, 1991, "Larramendi eta Bonaparteren mendeurrenean Juan Mateo Zabala gogoangarri", *Bilduma* 5, Erretereriako Udal Artxibategiaren aldizkaria, 137-147.
- Arnalde, J. M.**, 1965, "Gure iruxki aundia", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 35-39.
-, 1989, "Euskaldunak: Orixe bere berri ematen, edo egilea protagonista", *Euskera* 2. aldia XXXIV-1, 123-129.
- Arejita, A.** (par.), 1990, J. A. Mogel, 1881, 1899, 1933, 1956, 1970, 1981, *Peru Abarka*, "Klasikoak" 32, Donostia, EEE (Kriselu).
- Aresti, G.**, 1964a, "Lizardi, poeta", *Zeruko Argia*, 1964/IV/19, 3.
-, 1964b, "Lizardi, euskaldun", *Zeruko Argia*, 1964/VIII/2, 3.
- Ariztimuño, J.**, 1933, "El poeta José María de Agiré", *Yakintza* 3, 163-177.
- Arregi, R.**, 1968, "Luis Mitxelena-rekin hizketan", *Zeruko Argia* 1968/X/13, 12. [Mitxelena 1968f].
- Arrieta, J. A.**, 1991, "Orixeren estiloak", *Orixe mendeurrena (1888-1988). IV Hitzaldiak*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritza, 359-367.
- Arrue, G.**, 1957, "Azkue-ren gorazarrez egindako itzaldia", *Euskera* 2. aldia V, 17-21.
- Arzalluz, X.**, 1992, "Las ideas políticas de Larramendi" in *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 65-75.
- Aspaldiko**, 1954, "Euskeraren Batasuna", *Euzko-Gogoa* 9-10, 154-155.
- Astibia, R.**, Ik. "Errenderi Aba".
- Axular, P.**, 1643, *Gero*, (1954₄, *Gero. Bi partetan partitua eta berezia*, IV. argitaraldia Euskaltzaindiko Lekuona apaizak prestatua eta aitzin-solastua, Zarautz, Itxaropena).
- Azkue, R. M.**, 1891, *Euskal-Izkindea*, Bilbo, Astui-ko Jose-n moldegintza [E].
-, 1893, *Bein da betiko*. 1897, *Batxi Guzur* (1986, "Klasikoak" 4, Donostia, EEE (Erein)).
-, 1905-6, *Diccionario vasco-español-francés*, Bilbo, Euskaltzaindia (1984₂).
-, 1918, *Ardi galdua* (1989, "Klasikoak" 9, Donostia, EEE (Ibaizabal)).
-, 1922, *Cancionero popular vasco*, Barcelona, Boileau & Bernasconi (1968₂, 1990₃, Bilbo, Euskaltzaindia).
-, 1932, *Prontuario fácil para el estudio de la lengua vasca popular*, Bilbo, Ed. Vasca.
-, 1934, "Aita Manuel Lafamendi'ren *Corografía de Guipuzcoa*", *Yakintza* 7, 3-17.
- Azurmendi, J.**, 1976, *Zer dugu Orixeren kontra*, Arantzazu, Jakin.
-, 1977, *Zer dugu Orixeren alde*, Arantzazu, Jakin.
-, 1982, "UZEI auzitan edo normalizazio bideak auzitan", *Jakin* 23, 77-120.
-, 1986, "Orixe-ren inguruko garai-giroaz", *Jakin* 36, 119-139.
-, 1991, "Orixeren ereduak", *Orixe mendeurrena (1888-1988). IV Hitzaldiak*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritza, 345-355.
-, 1992, *Espainolak eta euskaldunak*, Donostia, Elkar.
- Bacquet, P.**, 1974, *Le vocabulaire anglais*, Paris.
- Baztarrika, A.**, 1965, "Orixe", Jainko-billari purrukatua", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 165-189.
- Begiarmen**, 1974, *Sei idazle plazara. I. Mitxelena, Aresti, Larresoro, Arantzazu, Jakin*.
- Bengoetxe**, 1972, "Mitxelenarekin elkar hizketan. «Mitxelenaren Idazlan Hautatuak» argitara berria", *Zeruko Argia* 1972/VI/4, 1. [Mitxelena 1972f].

- Bilbao, G.**, 1991, "Larramendiren garaikide bat: zenbait xehetasun Joanes Etxeberri Sarakoaz", *ASJU XXV-3*, 751-768 (1992, *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 177-192).
- Bozas Urrutia, E.**, 1921, *Andanzas y mudanzas de mi pueblo*, San Sebastián (1976, *Andanzas y mudanzas de mi pueblo. Erretereria kondairan eta ipuin zaharretan*, Donostia, Sociedad Guipuzcoana de Ediciones y publicaciones).
- Breva Claramonte, M.**, 1991, "Las ideas lingüísticas del siglo XVIII en Lorenzo Hervás: la descripción de las lenguas del mundo", *ASJU XXV-3*, 769-781 (1992, *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 361-372).
- Bustintza, E.**, Ik. "Kirikiño".
- Caro Baroja, J.**, 1966, "Azkue folklorista" in *D. Resurrección Mª de Azkue (lexicógrafo, folklorista y gramático)*, Bilbao, Publicaciones de la Junta de Cultura de Vizcaya, 38-56.
- Coseriu, E.**, 1952, "Sistema, norma y habla" (1982₃, *Teoría del lenguaje y Lingüística general*, Madrid, Gredos, 11-113).
- E'tar N.**, 1964, "Goi-ikaskintza itzaldiak. Luis Michelena'k emanak", *Zeruko Argia* 1964/III/8, 8. [Mitxelena 1964j].
- Echenique, M.T.**, 1985, "Campomanes y el proyecto de un Gran Diccionario Vasco" in *Symbolae Ludovico Mitxelena septuagenario Oblatae*, Gasteiz, EHU, 1089-1095.
- Eleizalde, L.**, 1919, "Metodología para la restauración del euzkera", *Primer Congreso de Estudios Vascos, 1918*, Bilbao 1919, Bilbaína de artes gráficas, Juan J. Rochelt, 428-439.
- Elorza, A.**, 1992, "El protonacionalismo de Larramendi" in *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 137-149.
- "**Errenderi Aba**", 1935, *Olerkiak*, Tolosa, López Mendizabal.
- Errialde**, 1972, "Joan Inazio Goikoetxea, «Gaztelu». «Orixe»ren poema eta olerkiak bildu dituen idazlea", *Zeruko Argia*, 1972/VI/28, 1.
- , 1975, "Koldo Mitxelena: Elkarbiderako nik ez dut ezin gaindituzko eragozpen eta debekurik ikusten", *Zeruko Argia* 1975/III/2, 1. [Mitxelena 1975e].
- Estefania, J. M.**, 1934, "Liburu ontaz iritzia", Orixe, 1934, *Barne-muinetan*, Zarautz, Itxaropena, 18-26.
- Etxaide, J.** ("Yon Etxaidetarra), 1960, "Mitxelena-Elizalte jaunari biotzez-biotz", *Yakin* 11, 77-81.
- Etxaniz, N.**, 1965, "«Orixe» gizon", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 25-34.
- Etxebarria, I.** (par.), 1990, Tx. Agirre, 1912, *Garoa*, "Klasikoak" 31, Donostia, EEE (Labayru).
- Etxeberria, G.**, 1990, "Orixeren estrofismoa", *Orixe-ren aportazio literarioak*, VIII. Udako Ikastaroak, Donostia, EHU, 95I.
- Fernández Albaladejo, P.**, 1992, "Imposible vencido, imposible vencida: la provincia invencible de Manuel de Larramendi" in *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 77-89.
- García Calvo, A.**, 1964, "La feminidad del camino", *Emerita* 32, 49-56.
- Garibay, E.**, Ik. Urquijo (par.).
- Garmendia, J.**, Ik. "Zeleta".
- Goenaga, P.**, 1991, "Orixeren gramatika lanez", *Orixe mendeurrena (1888-1988). IV Hitzaldiak*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritz, 537-553.
- Goihenetxe, M.**, 1993, "A. Oihenart eta bere ingurugiroa", *Jakin* 74, 53-60.
- Goikoetxea, I.**, 1972a, "Mitxelenaren lan hautatuak (I)", *Zeruko Argia* 1972/VI/25, 7.
- , 1972b, "Mitxelenaren lan hautatuak (II)", *Zeruko Argia* 1972/VII/2, 6.
- Goiria, A.**, 1965, "«Orixe» ez da il", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 65-67.
- Gómez, R.**, 1991, "Larramendiren gramatika eta gramatikagintzaren historia", *ASJU XXV-3*, (1992, *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 193-205).

- Haritschelhar, J.**, 1981, "Bihotz begietako Euskal Herria Lizardirengan", *Euskal linguistika eta literatura: bide berriak*, Bilbo, Deustuko Unibertsitatea, 369-392.
- Horace**, *Oeuvres*, (1931, Édition classique par J.B. Lechatellier, Paris, J. de Gigord).
- Hudson, R. A.**, 1980, *Sociolinguistics*, Cambridge University Press (1981, *La sociolingüística*, Barcelona, Anagrama).
- Humboldt, W.**, *Sobre la diversidad de estructura del lenguaje humano y su influjo en la evolución espiritual de la humanidad*, (1990, Madrid, MEC-Anthropos).
- "**Ibar**", 1936, *Genio y lengua*, Tolosa, Mocoroa.
- Ibargutxi, J.**, 1957, "Azkue euskerálogo", *Euskera* 2. aldia V, 27-31.
- Ibarzabal, E.**, 1977, *Koldo Mitxelena*, Donostia, Erein.
- Ibinagabeitia, A.**, 1965, "«Orixe» Euskeratzalle", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 87-117.
- Irigaray, A.**, 1935, "Garoa-D. Agife-Beñat Idaztiak, Legazpi 5 Donostia", *RIEV* XXVI, 196-197.
- Irigoién, A.**, 1988, "Azkue, Arana Goiri eta Unamuno", *Euskera* 2. aldia XXXIII, 391-401.
- Itunbe**, 1956, *Bide izkutua. Camino de las Llamas. Egillea: H. Wast*, Zarautz, Itxaropena.
- Izueta, P.**, 1988, "*Quito-n arrebarekin*" irakurritz, Donostia, Etor.
- 1990, "El trato con Dios", *Orixe-ren aportazio literarioak*, VIII. Udako Ikastaroak, Donostia, EHU, 27-46.
  - 1991a, *N. Ormaetxea, Orixe, Idazlan guztiak. V Orixe eta bere garaia*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritza.
  - 1991b, "Orixeren bizitza", *Orixe mendeurrena (1888-1988). IV Hitzaldiak*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritza, 23-39.
- Jakin**, 1983 29, *Lizardiren olertia*.
- Jespersen, O.**, 1947, *Humanidad, nación, individuo*, Buenos Aires, Revista de Occidente.
- Kintana, X.**, 1972a, "Aditzaren batasunaz gauzak argiro (I)", *Anaitasuna*, 226, 1972/II/15, 16.
- 1972b, "Aditzaren batasunaz gauzak argiro (II)", *Anaitasuna*, 227, 1972/II/30, 9.
  - 1972c, "Aditzaren batasunaz gauzak argiro (III)" *Anaitasuna*, 228, 1972/II/15, 7.
- "**Kirikiño**", 1928, *Abarrak*, (1986, "Klasikoak" 6, Donostia, EEE (Mensajero)).
- Kortazar, J.**, 1983, "Gerra aurreko giro literarioa", *Jakin* 29, 6-17.
- 1986, *Teoría y práctica poética de Esteban Urkiaga «Lauaxeta»*, Bilbao, Desclee de Brouwer.
  - 1991, "Orixeren begiradak. Poema solteen estilistikaz", *Orixe mendeurrena (1888-1988). IV Hitzaldiak*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritza, 233-247.
- Labayen, A.**, 1965, "Nikolas Ormaetxea (1888-1961). «Orixe» zanaren biografirako xehetasun zenbait", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 15-24.
- Laka, I.**, 1986a, "Euskal Izkindeako aditza. (Hiperbizkaieraren historiaz. II)", *ASJU* XX-3, 705-754.
- (par.), 1986b, Bustintza, E., ("Kirikiño"), *Bigarren Abarrak*, "Klasikoak" 49, Donostia, EEE (Kriselu).
  - 1987a, "Sabino Arana Goiri eta Hiperbizkaiera. (Hiperbizkaieraren historiaz. III)", *ASJU* XXI-1, 13-40.
  - 1987b, "Bizkaiko Aldundiaren euskarazko katedra. (Hiperbizkaieraren historiaz. I)", *ASJU* XXI-2, 409-424.
  - 1987c, "Manuel Arriandiaga: berrazterketarako oinarriak. (Hiperbizkaieraren historiaz. IV)", *ASJU* XXI-3, 727-753.
  - 1987d, "Manuel Arriandiaga: Euskal aditza Bizkai, Gipuzko, Lapurdi ta Zuberoko izkerantzetan garbiturikoa", *ASJU* XXI-3, 755-810.
- Lakarra, J. A.**, 1985a, "Larramendiren hiztegegintzaren inguruan", *ASJU* XIX-1, 11-50.

- , 1985b, "Literatur gizpuzkerarantz: Larramendiren Azkoitiko Sermoia (1737)", *ASJU* XIX-1, 237-281.
- , 1985c, "Berriz Larramendiren segizioko zenbaitez", *ASJU* XIX-2, 439-452.
- , 1986, "Bizkaiera zaharra gainerako euskalkien artean", *ASJU* XX-3,
- (par.), 1988, "Aurkezpena", *Mitxelenaren euskal idazlan guztiak VI (Hizkuntzalaritzaz I)*, "Klasikoak" 26, Donostia, EEE (Kriselu), 15-24.
- (par.), 1988, "Aurkezpena", *Mitxelenaren euskal idazlan guztiak VII (Hizkuntzalaritzaz II)*, "Klasikoak" 27, Donostia, EEE (Kriselu), 15-24.
- , 1992a, "Larramendiren aurreko hiztegi-intzaren historiak: aztergai eta gogoeta" in *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 279-312.
- (par.), 1992b, *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain.
- Landa, J.**, 1982, *Gerraondoko poesiaren historia*, Donostia, Elkar-AEK.
- Larramendi, M.**, 1729, *El Impossible Vencido. Arte de la lengua bascongada*, (1979, Donostia, Hordago) [Arte].
- , 1745, *Diccionario trilingüe castellano, bascuence-latin [DT]*.
- 1882, *Corografía o descripción general de la muy noble y muy leal provincia de Guipúzcoa*, (1969, San Sebastián, Sociedad guipuzcoana de ediciones y publicaciones) [*Corografía*].
- "**Larresoro**", lk. "Txillardegí".
- Lasa, X.**, 1991, *Aita Manuel Larramendi: Bizitza eta obra*, Andoain, Andoingo Udala.
- Leičarraga, I.**, 1571, *Iesus Christ gure launaren Testamentu Berria, Kalendrera eta ABC, edo Christinoen Instruccionea* (1900, *Baskische Bücher von 1571 (Neues Testament, Kalender und Abc)* herausgegeben von T. Linschmann und H. Schuchardt; 1990, Bilbo, Euskaltzaindia).
- Lekuona, M.** (par.), 1954, Axular, 1643, *Gero. Bi partetan partitua eta berezia*, IV. argitaraldia Euskaltzaindiko Lekuona apaizak prestatua eta aitzin-solastua, Zarautz, Itxaropena).
- , 1965, "'Orixe' ren metrika", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 209-234.
- Lekuona, J. M.**, 1989, "Izaera eta ofizio bereziko pertsonaien erretaula *Euskaldunak* poeman", *Euskera* 2. aldia XXXIV-1, 131-149.
- , 1991, "Orixeren liturgi olerkiak", *Orixe mendeurrena (1888-1988). IV Hitzaldiak*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritzza, 371-389.
- Leroy, M.**, 1964, *Les Grands Courants de la Linguistique Moderne*, Presses Universitaires de Bruxelles (1974, *Las grandes corrientes de la lingüística*, Madrid, Fondo de Cultura Económica).
- Lertxundi, A.**, 1983a, "Lizardiren bide modernoak", *Jakin* 29, 89-102.
- , 1983b, "Ai, Marlowe, Marlowe", *Jakin* 29, 109-117.
- Letamendia, J. A.** (par.), 1972, *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor)].
- , 1972, "Argitu beharrekoak", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor, 5-9.
- , 1990, "Aurrekoen osagarri", *Zenbait hitzaldi*, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 9-18.
- Lete, X.** (par.), 1983, *Lizardi. Olerkiak*, Donostia, Erein.
- Lete, X.-Zelaieta, A.-Lertxundi, A.**, 1974, *Xabier Lizardi, olerkari eta prosista*, Oinati, Jakin. "Lizardi", 1932, *Biotz-begietan*, Bilbao, Verdes (1956₂, San Sebastián, Itxaropena; 1970, Zarautz Itxaropena).
- , 1933, "Gazte' ren Esnatzea", *Yakintza* 1, 27.
- , 1934, *Itz-lauz*, Euskaltzaleak (1972, San Sebastián, Edili).
- , 1983, *Olerkiak*, Donostia, Erein.
- , 1987, *Kazetari lanak*, Donostia, Erein.
- Mañarikua, A.**, 1957, "Azkue sacerdote", *Euskera* 2. aldia V, 43-54.
- Marcos Marín, F.**, 1983, "Observaciones sobre la gramática en la Edad Media Occidental", *Serta Philologi-*

ca Lazaro Carreter, Madrid, Cátedra, 343-353.

Matoré, G., 1953, *La méthode en Lexicologie*, Paris, Didier (1972₂).

Mendiguren, X., 1991, "Orixerren itzulpengintza", *Orixe mendeurrena (1888-1988)*, IV Hitzaldiak, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritza, 519-532.

Michelena, L., 1949a, "Notas de gramática histórica vasca", *Homenaje a D. Julio de Urquijo e Ybarra*, San Sebastián, 483-487 [SHLV, 445-447].

-, 1949b, "Voces vascas. I. (*h*)egi, tegi. II. Vasco azari, azeri y azenarius. III. Sobre algunos elementos latino-románicos en vascuence y otras voces vascas", *Emerita* 17, 195-211 [SHLV, 448-457].

-, 1950a, "De fonética vasca. La aspiración intervocálica", *BAP* VI, 443-459 [SHLV, 190-202].

-, 1950b, "Notas etimológicas vascas", *Emerita* 18, 467-481 [SHLV, 458-466].

-, 1951a, "De fonética vasca, I. La distribución de las oclusivas aspiradas y no aspiradas", *BAP* VII, 539-549 [SHLV, 212-219].

-, 1951b, "De fonética vasca, II. La sonorización de las oclusivas iniciales. A propósito de un importante artículo de André Martinet", *BAP* VII, 571-582 [SHLV, 203-211].

-, 1951d, "In memoriam. D. Resurrección María de Azkue", *BAP* VII, 473.

-, 1953a, *Apellidos vascos*, San Sebastián (1989₃, bigarren inpr., San Sebastián, Txertoa) [1989₄].

-, 1953c, "Contribución al conocimiento del dialecto roncalés", *BAP* IX, 499-536 [SHLV, 246-272].

-, 1953d, "J. Gorostiaga, *Vocabulario del refranero vizcaíno de 1596*", *BAP* IX, 484-486 [SHLV, 409-410].

-, 1954b, "Las escrituras apócrifas de Andramendi", *BAP* X, 171-190 [SHLV, 838-850].

-, 1954c, "La posición fonética del dialecto vasco del Roncal", *Via Domitia* 1, 123-157 [SHLV, 273-297].

-, 1954d, "De onomástica aquitana", *Pirineos* 10, 409-458 [LH, 409-445].

-, 1954e, "Problemas teóricos y prácticos de la lingüística vasca", *Munibe* 6, 194-209 [SHLV, 630-644].

-, 1954f, "J. Corominas, *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*", *BAP* X, 373-378 [ASJU I, 113-118, *BAP* XI, 1955, 283-297; ASJU II, 1955, 13-27; *BAP* XII, 1956, 366-373, *BAP* XIII, 1957, 494-500; *BAP* XVIII, 1962; SHLV, 467-491].

-, 1955e, "Umandi, *Gramática vasca*, Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo»", *BAP* XI, 460-462.

-, 1955f, "P. de Zamarripa y Uranga, *Gramática vasca (dialecto vizcaíno)*, Verdes, Bilbao, 1955", *BAP* XI, 462.

-, 1956c, "F. Jungemann, *La teoría del sustrato y los dialectos hispano-romances y gascones*", *BAP* XII, 117-129 [LH, 310-320].

-, 1956d, "Algunos nombres vascos de animales", *Homenaje a D. Joaquín Mendizábal, conde de Peñaflorida 1886-1954*, San Sebastián, 313-320 [SHLV, 509-515].

-, 1956i, "Bilbon egindako itzaldiak", *Euskera*, 119-122.

-, 1957a, "À propos de l'accent basque", *Bulletin de la Société de Linguistique* 53, 204-233 [SHLV, 220-239].

-, 1957b, "Basque et Roman", *Via Domitia* 4, 12-25 [SHLV, 107-115].

-, 1958a, "Literatura en lengua vasca" in Díaz-Plaja (ed.), *Historia General de las Literaturas Hispánicas*, Barcelona, Barna, V, 340-386.

-, 1958b, "Unas observaciones al último número de *Euskera*. 1. Ronc. *arnari* 'fruto'; 2. A. Nav. *euntze* 'belardi' ['prado']", *Euskera* 2. aldia III, 5-10 [SHLV, 432-435].

-, 1958c, "Hispanico antiguo y vasco", *Archivum* 8, 33-67 [SHLV, 99-106].

-, 1958d, "Notes sur les éléments romans du Basque", *Via Domitia* 5, 5-14 [SHLV, 116-120].

- , 1958e, "Un vocabulario aezcoano, salacenco y roncalés preparado por el Príncipe Bonaparte", *BAP* XIV, 335-364 [SHLV, 298-319].
- , 1958f, "Introducción", N. Landuchio, *Dictionarium linguae Cantabrigiae (1562)*, San Sebastián, Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo», 7-48 [SHLV, 762-782].
- , 1959c, "La correspondencia del P. Larramendi", *BAP* XIV, 440-442.
- , 1959d, "La obra del padre Larramendi 1690-1766", *Cuadernos de la Cátedra Feijoo* 6, [SHLV, 900-911].
- , 1959e, "Los cantares de la Quema de Mondragón (1448)", *BAP* XV, 371-381 [SHLV, 741-747].
- , 1960b, *Historia de la literatura vasca*, Madrid, Minotauro (1988, Donostia, Erein).
- , 1960c, "A. Griera, *Vocabulario vasco (Ensayo de una interpretación de la lengua vasca)*", *BAP* XVI, 384-387 [LH, 329-333].
- , 1961, *Fonética Histórica vasca*, San Sebastián (1977₂, 1985₃) [FHV].
- , 1961h, "In memoriam. Nicolás Ormaechea (1888-1961)", *BAP* XVII, 431-432.
- , 1962h, "Pío Baroja, *Cuentos vascos*, Madrid, Ediciones Minotauro, 1962", *BAP* XVIII, 216.
- , 1963b, "P. A. Añibarro [L. Villasante (arg.)], *Voces bascongadas diferenciales de Bizcaya, Guipúzcoa y Navarra*", *BAP* XIX, 105-108 [SHLV, 411-413].
- , 1963c, *Lenguas y protolenguas*, Salamanca, Universidad de Salamanca [1986, Salamanca, Universidad de Salamanca-Universidad Autónoma de Barcelona; 1990, San Sebastián].
- , 1963h, "P. Lafitte, *Grammaire basque (Navarro-labourdin littéraire)*. Edition revue et corrigée. Editions des "Amis du Musée Basque" et "Ikas", Bayonne, 1962", *BAP* XIX, 180-181.
- , 1964a, *Sobre el pasado de la lengua vasca*, San Sebastián, Auñamendi [SHLV, 1-73].
- , 1964b, *Textos arcaicos vascos*, Madrid, Minotauro [1990, San Sebastián, Anejo del Anuario del Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo», XI, Gipuzkoako Foru Aldundia-EHU].
- , 1964e, "Preámbulo", J. de Urquijo, *Refranero vasco. Los refranes y sentencias de 1596*, San Sebastián, Auñamendi I, 9-17 [SHLV, 786-791].
- , 1964f, "J. de Urquijo, *Refranero vasco. Los refranes y sentencias de 1596*", *BAP* XXI, 117-120 [SHLV, 799-801].
- , 1965b, "Vasco-románica", *Revista de filología española* 48, 105-119 [LH, 268-281].
- , 1965c, "A propósito de uno de los refranes de 1596", *BAP* XXI, 93-95 [SHLV, 802-803].
- , 1965d, "Lat. S: el testimonio vasco", *Actas del XI Congreso Internacional de Lingüística y Filología Románicas*, Madrid, 473-489 [LH, 282-296].
- , 1965h, "J. M. de Areilza, 1865-1965. Otro centenario: Sabino de Arana y Goiri. Separata de la revista *Vizcaya*, núm. 24, primer semestre, 1965", *BAP* XXI, 440-442.
- , 1965i, "P. Múgica Berraondo, S. J., *Diccionario castellano-vasco*. Obra patrocinada por el Ministerio de Educación Nacional. El Mensajero del Corazón de Jesús. Bilbao, 1965", *BAP* XXI, 431-433.
- , 1965j, "I. López-Mendizábal, *Diccionario vasco-español*. Cuarta edición, mejorada y aumentada. (Más de 50.000 acepciones). Colección Azkue, 9. San Sebastián, Editorial Auñamendi, S.A.", *BAP* XXI, 115-116.
- , 1966b, "Azkue lexicógrafo" in *Don Resurrección María de Azkue, lexicógrafo, folklorista y gramático. Conmemoración del centenario del nacimiento del filólogo vasco, perteneciente a la Real Academia Española*, Bilbao, Publicaciones de la Junta de Cultura de Vizcaya, 15-37 [SHLV, 373-384].
- , 1966d, "Joan Coromines, *Estudis de Toponimia Catalana*", *BAP* XXII, 283-290 [SHLV, 620-626].
- , 1967a, "Los refranes del cuaderno de Oihenart", *ASJU* I, 11-44 [SHLV, 804-823].
- , 1967b, "J. Hubschmid, *Thesaurus Praeromanicus, II*", *ZRPh* 83, 602-609 [SHLV, 321-328].
- , 1967c, "Tradición viva y letra muerta", *Homenaje a don José Miguel de Barandiarán*, Bilbao, II, 121-145 [SHLV, 729-740].

- , 1968a, "Aitonon, aïtooren seme 'noble hidalgo'", *BAP XXIV*, 3-18 [*SHLV*, 516-527].
- , 1968b, "Nombres de la "comadreja" (*mustela nivalis*) en el País Vasco", *ASJU II*, 73-85 [*SHLV*, 528-537].
- , 1969a, "Sobre algunos nombres vascos de parentesco", *FLVI*, 113-132 [*SHLV*, 492-508].
- , 1970, *Estudio sobre las fuentes del diccionario de Azkue*, Bilbao, Publicaciones del centro de Estudios Históricos de Vizcaya (Real Sociedad Vascongada de los Amigos del País) [1984a, *DVEF*, Bilbo].
- , 1970a, "Nombre y verbo en la etimología vasca", *FLV II*, 67-93 [*PT*, 283-309].
- , 1970b, "La lectura en territorio vasco", *Zephyrus* 21-22, 281-287 [*PT*, 261-268].
- , 1971a, "Descubrimiento y redescubrimiento en textos vascos", *FLV III*, 149-169 [*SHLV*, 713-728].
- , 1971b, "Urquijo y la Sociedad de Estudios Vascos", *ASJU V*, 47-66 [*LH*, 97-112].
- , 1971c, "Gramática generativa y lingüística histórica", *Revista española de lingüística* 1, 211-233 [*LH*, 55-72].
- , 1971d, "Lengua y cultura", *I Seminario internacional de antropología vasca*, Bilbao, 305-340 [*LH*, 143-162].
- , 1972c, "Etimología y transformación", *Homenaje a Antonio Tovar*, Madrid, Gredos, 305-317 [*LH*, 296-308].
- , 1972d, "Color y sonido en la lengua", *Revista española de lingüística* 2, 83-102 [*LH*, 163-177].
- , 1973a, "Lexicografía técnica", *III Semana de Antropología Vasca*, Bilbao, 359-371 [*SHLV*, 400-408].
- , 1974a, "De lexicografía vasca. A propósito de *Axular-en hiztegia* del Padre Luis Villasante", *FLV VI*, 103-121 [*SHLV*, 385-399].
- , 1975a, "El Brocense hoy", *Homenaje a la memoria de don Antonio Rodríguez-Monino 1910-1970*, Madrid, 429-442 [*LH*, 113-125].
- , 1976b, "En dos palabras", E. Bozas Urrutia, *Andanzas y mudanzas de mi pueblo (Renteria en la leyenda y en la historia). Nere herriaren ibillaldiak eta gora-beherak (Errenteria kondairan eta ipuin-zaharretan)*, San Sebastián, Sociedad guipuzcoana de ediciones y publicaciones, XVIII-XXX.
- , 1977b, *La lengua vasca*, Durango, Leopoldo Zugaza.
- , 1978d, "Iztueta, testigo político de su época", *Euskal Herria (1789-1850). Actes du Colloque International d'Études Basques*, Bordeaux 1973, 167-179 [*PT*, 349-361].
- , 1978e, "Miscelánea filológica vasca, I", *FLV X*, 205-228 [*PT*, 363-385].
- , 1978f, "Miscelánea filológica vasca, II", *FLV X*, 389-413 [*PT*, 387-410].
- , 1978g, "Los textos hispánicos prerromanos en lengua indoeuropea", *Actas del V congreso español de estudios clásicos*, Madrid, 433-448 [*LH*, 388-402].
- , 1978i, "El texto de *Peru Abarca*", *Euskera* 2. aldia XXIII, 201-224 [*SHLV*, 932-947].
- , 1979a, "Miscelánea filológica vasca, III", *FLV XI*, 213-236 [*PT*, 411-433].
- , 1979b, "Miscelánea filológica vasca, IV", *FLV XI*, 377-406 [*PT*, 435-463].
- , 1979e, "Sabino Arana según Jean-Claude Larronde", *Muga* 1, 100-104.
- , 1979f, "Prólogo", P. Altuna, *Versificación de Dechepare. Métrica y pronunciación*, Bilbao, Mensajero, 7-10.
- , 1980b, "A. Tovar, *Mitología e ideología sobre la lengua vasca*", *Muga* 10, 122-128 [*SHLV*, 920-926].
- , 1980d, "La Universidad Vasca", *Muga* 5, 2-7.
- , 1981e, "Encuestas lingüísticas en el País Vasco", *Euskera* 2. aldia XXVI, 133-145 [*SHLV*, 323-333].
- , 1981f, "Perspective de recherches futures", *Euskalarien nazioarteko jardunaldiak*, Bilbo, 417-426 [*SHLV*, 991-999].

- , 1981g, "Lengua común y dialectos vascos", *ASJU XV*, 291-313 [PT, 35-55].
- , 1981h, "Nuevo y más extenso texto arcaico vasco, de una carta del primer obispo de México, Fray Juan de Zumarraga", *Euskera* 2. aldia XXVI, 5-14 [SHLV, 748-755].
- , 1981i, "Nuestra irresistible ascensión de la poesía a la ciencia", *Muga* 19, 4-19 [SHLV, 1000-1010].
- , 1981ll, "Comparación y reconstrucción en lingüística", Lección inaugural del curso académico 1981-1982 en la Universidad del País Vasco, Bilbao 1981 [LH, 86-96].
- , 1982b, "La normalización de la forma escrita de una lengua: el caso vasco", *Revista de Occidente* 10-11, 55-75 [LH, 231-228].
- , 1983g, "Una inquietud y algunas preguntas", *Muga* 4. urtea 22, 4-11.
- , 1984a, "Introducción y estudio sobre las fuentes del diccionario de Azkue", R. M. Azkue, *Diccionario vasco-español-francés*, Bilbao, Euskaltzaindia, 17-104.
- , 1984c, "Los vascos y su nombre", *RIEV XXIX-1*, 9-29 [SHLV, 538-554].
- , 1984d, "Lingüística inmanente y lingüística trascendente", *ASJU XVIII*, 249-266 [SHLV, 645-655].
- , 1984e, "Estratos en la toponimia alavesa", *La formación de Alava. Congreso de estudios históricos*, Vitoria, 279-288 [SHLV, 604-613].
- , 1986b, "Contra Lekobide", *ASJU XX*, 291-313 [SHLV, 851-865].
- , 1987b, "Literatura en lengua vasca" in *Tierras de España. País Vasco*, Madrid, Noguer, Fundación Juan March, 87-109.
- , 1990, "De re Lingüística (I)", *FLV LVI*, 133-138.
- , 1991b, (?1961-1962), "De dialectología vasca", *FLV LVIII*, 179-203.

- Mitxelena, K.**, 1951c, "Euskal literaturaren etorkizuna", *Egan* 3, 17-21 [MIH, 15-42; MEIG IV, 21-27].
- , 1953b, "Arnaut Oihenart", *BAP IX*, 445-463 [MIH, 233-256; SHLV, 866-879; MEIG V, 35-57].
  - , 1953e, "Julio Urkijo jauna (1871-1950)", *Euskera*, 34-35 [MEIG VIII, 69-70].
  - , 1954a, "Orixe gure artean", *Egan* 2-4, 3-4 [MEIG VIII, 51-52].
  - , 1954g, "Axular, *Gero. IV. argitara-aldia Euskaltzaindiko LEKUONA apaizak prestatua eta aitzin-solastua*", *Egan* 2-4, 39-41 [BAP X, 388-389; MIH, 163-166; MEIG II, 39-42].
  - , 1954h, "Domingo Agirre, *Kresala*, "Kulixka-sorta", Itxaropena, Zarautz, 1954", *Egan* 2-4, 42 [MEIG II, 43].
  - , 1955a, "Yon Etxaide, *Joanak-joan*, Kuliska sorta, 9-10gn. zenbakia, Itxaropena Argitaldaria, Zarautz'en", *Egan* 5-6, 69-71 [MEIG II, 55-58].
  - , 1955b, "Berriketari. Pio Barojak esan digu", *Egan* 3-4, 1-4 [MIH, 129-133; MEIG I, 53-57].
  - , 1955c, "C. J. Cela, *Historias de Venezuela. La Catira*", *Egan* 3-4, 64-66 [MIH, 361-363; MEIG II, 51-53].
  - , 1955d, "J. Gorostiaga, *La poesía popular en el País Vasco*", *Egan* 1-2, 54-55 [MEIG II, 45-47].
  - , 1955g, "Euskaltzaindiak eraturako sariketa", *Egan* 1-2, 60-61 [MEIG II, 48-50].
  - , 1956a, "Pio Baroja", *Egan* 5-6, 173-178 [Zeruko Argia 1972/IV/23, 12.; MEIG VIII, 72-78].
  - , 1956b, "«Euzko Gogoa» eta «Euskera»", *Egan* 5-6, 157-163 [MIH, 201-209; MEIG VIII, 125-132].
  - , 1956e, "Tx. Agirre, *Garoa*, irugarren agerraldia, Aranzazu", *Egan* 5-6, 145-147 [MEIG II, 78-81].
  - , 1956f, "Homero [Barandiaran'dar Salbador aitak] *Ilias'ena (Iliada euzkeraz)*", *Egan* 3-4, 102-105 [MEIG II, 67-71].
  - , 1956g, "X. Lizardi, *Biotz begietan. Olerkiak (Poesías vascas, con traducción castellana)*, San Sebastián, Industria gráfica Valverde", *Egan* 2, 84-85 [BAP XII, 130; MIH, 174-177; MEIG II, 63-66].
  - , 1956h, "N. Ormaetxea, *Agustin Gurenaren Aitorkizunak*", *Egan* 5-6, 142-144 [BAP XII, 374; MIH, 354-357; MEIG II, 75-78].
  - , 1956j, "*Más dura será la caída*", *Egan* 5-6, 181-182 [MEIG I, 166-167].

- , 1957c, “F. I. de Lardizabal, *Testamendu berriko kondaira edo historia*, Bilbao, Euskal Idaz-lanak Euskaltzaindiaren ardurapean”, *Egan* 3-4, 232-233 [MEIG II, 93-95].
- , 1957d, “Berriketan. Plazido Mujikak esan digu”, *Egan* 3-4, 127-133 [MEIG I, 89-98].
- , 1957e, “Berriketan. Etxekoekin hizketan”, *Egan* 1-2, 3-8 [MIH, 167-169; MEIG I, 81-87].
- , 1957f, “Hugo Wast, *Bide Izkutua, Itunbe'k euskeratua*”, *Egan* 1-2, 116-117 [MEIG II, 83-86].
- , 1957g, “Sarrera-itx batzu”, J. L. Alvarez Enparanza, *Leturia'ren egunkari ezkutua*, Bilbao, Euskal Idaz-lanak Euskaltzaindiaren ardurapean, 5-17 [MIH, 296-305; MEIG V, 137-145].
- , 1957h, “Y. Etxaide, *Pernando Plaentxiarra*”, *Egan* 3-4, 226-227 [MEIG II, 91-92].
- , 1957i, “J. L. Alvarez Enparantza (Txillardegi), *Leturia'ren egunkari ezkutua*, Euskal Idaz-lanak Euskaltzaindiaren ardurapean, Bilbao”, *Egan* 3-4, 225-226 [MEIG II, 89-90].
- , 1957j, “F. Arrese, *Olerkiak*, *Egan* 1-2, 117-118 [BAP XIII, 262; MEIG II, 86-88].
- , 1957k, “Izkuntzak Gales-en”, *Egan* 5-6, 267-271 [MEIG IX, 34-39].
- , 1958g, “Campion, A., *El último tamborilero de Rahondo*-ri Aita Justo Mari Mokoroak eginiko euskalpena: *Erraondo-ko azken danbolinteroa*, *Egan* 1-2, 106 [MEIG II, 103-104].
- , 1958h, “Euskaltzaindian sartzerakoan Ormaetxea jaunak egindako itzaldia eta Mitxelena jaunaren erantzuna”, *Euskera* 2. aldia III, 36-44 [MEIG VI, 97-106].
- , 1958i, “*Intza begietan. Olerkiak (Poesías vascas con traducción castellana)*, Claudio Sagarzazu (Satarka), San Sebastián, Valverde”, *Egan* 5-6, 105 [MEIG II, 102-103].
- , 1958j, “*Xenpelar bertsolaria bizitza ta bertsoak*, Jauregi'tar Luis (“Jautarkol”), “Kuliska sorta”, Itxaropena Argitaldaria, Zarautz, 1958”, *Egan* 3-6, 240 [MEIG II, 106-108].
- , 1959a, “Euskal itzak zein diren”, *Euskera* 2. aldia IV, 206-214 [MEIG VII, 125-133].
- , 1959b, “*Itun zar eta berria, Olabide'tar Erraimun, S.I. (1869-1942), Bilbo'n, Yesu'ren Biotzaren Deya, 1958*”, *Egan* 2. aldia XIV, 85-94 [MIH, 341-353; MEIG II, 111-122].
- , 1959f, “P. Baroja, *Itxasoa laño dago... Xanti Andia itxas-gizonaren bizitza ta kezak*. Yon Etxaidetarrak euskerara emana”, *Egan* 2. aldia XII, 192-193 [MEIG II, 127-129].
- , 1959g, “Adabakiak. Oar gisa”, *Egan* 2. aldia XII, 189 [MEIG I, 207-209].
- , 1959h, “Aita Omaetxebarriaren *Euskera. Un poco de gramática y algo de Morfología del verbo vasco*, *Egan* 1-4, 194-195 [MEIG II, 129-130].
- , 1960a, “Asaba zaarren baratza”, *Egan* 1-2, 121-134 [MIH, 55-90; MEIG IV, 29-47].
- , 1960d, “Txillardegi” (Jose Luis Alvarez Enparantza), *Peru Leartza'ko*, Itxaropena Argitaldaria, Zarautz'en”, *Egan* 1-2, 101-106 [MIH, 333-340; MEIG II, 135-142].
- , 1960e, “J. Estornés Lasa, *Cómo aprender el vasco fácilmente*, Editorial Itxaropena, Zarautz”, *Egan* 3-6, 235-236 [MEIG III, 48-49].
- , 1960f, “José Luis Muñozerro, *Lartaun eguzki-semea*, euskeratzallea, Miren Arantzazu Urreta, Itxaropena Argitaldaria”, *Egan* 3-6, 231-232 [MEIG III, 44-45].
- , 1960g, “Euskal-albizkariak”, *Egan* 3-6, 236-237 [MEIG III, 50].
- , 1961a, “Euskal itzegigilleak XVII-XVIIIgarren mendeetan”, *Euskera* 2. aldia VI, 7-22 [MEIG VII, 47-66].
- , 1961b, “Luis Villasante O. F. M., *Historia de la literatura vasca*”, *Egan* 4-6, 253-255 [MEIG III, 65-67].
- , 1961c, “Luisa Miserikordiakoa, Larramendi eta Peñafloreda”, *Egan*, 1-3, 123-125 [MEIG I, 215-217].
- , 1961d, “F. Apalategi, S.I., *Euskal mutillak armetan I*. Auspoa Liburutegia, 3, Tolosan, 1961”, *Egan* 1-3, 144-145 [MEIG III, 54-56].
- , 1961e, “«Orixe»-ren eriotzean”, *Egan* 4-6, 157-163 [MIH, 259-266; MEIG V, 117-124].
- , 1961f, “Loramendi, *Olerki ta idatzi guziak*”, *Egan* 4-6, 147-148 [MEIG III, 58-59].

- , 1961g, ["Zazpigarren zigilua"], *Egan* 1-3, 129-131 [MEIG I, 197-198].
- , 1962a, "Indalecio Bizcarrondo, "Bilintx", *Bertso ta lan guztiak*, 12gn. zenbakia", *Egan* 1-3, 91-92 [MEIG III, 83-84].
- , 1962b, "Adabakiak. Aspaldiko", *Egan* 4-6, 299-301 [MEIG I, 226-228].
- , 1962c, "Zaitegi eta Plazaola'tar Iokin, *Platon'eneko atarian*, Donostia'n", *Egan* 1-3, 85-86 [MEIG III, 75-77].
- , 1962d, "*Lau Ebanjelioak*. Arantzazu-ko prailleek egiña", *Egan* 4-6, 310-311 [MEIG III, 95-96].
- , 1962e, "F. Zavala, *Txirrita*", *Egan* 4-6, 309-310 [MEIG III, 98-99].
- , 1962f, "*Beharki Leizarragaren Testamentu Berrian*", *Euskera* 2. aldia VII, 59-60 [SHLV, 426-427; MEIG VII, 83-85].
- , 1962g, "Adabakiak. Ikasle", *Egan* 1-3, 77 [MEIG I, 219-222].
- , 1962i, "Aita Bitoriano Gandiaga, *Elorri*, Editorial Franciscana de Aránzazu, Oñate, 1962", *Egan* 1-3, 88-89 [MEIG III, 79-81].
- , 1962j, "Aita Luis Villasante, O.F.M., *Kristau Fedearen Sustraiak, I. Jainkoa*, Jakin-taldearen ardura-pean, Arantzazu-Oñatin, 1962", *Egan*, 1-3, 94-95 [MEIG III, 87-89].
- , 1963a, "Agustin Paskual Iturriaga. *Jolasak*", *Egan* 1-3, 168-169 [MEIG III, 111-113].
- , 1963d, "Gaztelu, *Musika ixilla, Fray Luis León eta Donibane Gurutzen olerkirik onenak, erderaz eta euskaraz*, Gazteluk autatuak eta itzuliak. Sarrera, Orixek. N. Basterretxearen irudiak", *Egan* 1-3, 141-143 [MEIG III, 105-108].
- , 1963e, "Adabakiak. Txerribuztango erreka errotaria", *Egan* 1-3, 124-126 [MEIG I, 237-239].
- , 1963f, "*Eguneroko Meza*. Kerexetatar Jaime eta Aita Onaindiak eginda, ta Kerexetaren ardurapean atonduta, Bilbao", *Egan* 4-6, 244-245 [MEIG III, 127].
- , 1963g, "Jorge de Oteiza, *Quosque tandem...! Ensayo de interpretación estética del alma vasca: su origen en el cromlech neolítico y su restablecimiento por el arte contemporáneo*, Colección Azkue, Auñamendi, San Sebastián", *Egan* 1-3, 152-153 [MEIG III, 117-119].
- , 1963i, "Luis Martín Santos", *Egan* 4-6, 245-246 [MIH, 45-51; MEIG VIII, 80-82].
- , 1963j, "*Aizkolariak ta beste ipui asko*. Auspoa Liburutegia, 23. 1963", *Egan* 1-3, 146 [MEIG III, 109-110].
- , 1963k, "Tauer'tar Norbert, *Bere idazkiak*, Editorial Vasca Ekin, S. R. L., Buenos Aires", *Egan* 1-3, 149-151 [MEIG III, 114-115].
- , 1963l, "Bizenta A. Mogel. *Ipui onak*, irugarren argitalpena. Auspoa Liburutegia 28, 1963", *Egan* 4-6, 237 [MEIG III, 122-123].
- , 1963ll, "Vicente de Amezaga Aresti, *Hombres de la Compañía Guipuzcoana*. Prólogo, por Pedro Grases. Banco Central de Venezuela, Colección histórico-económica venezolana, IX. Caracas, 1963", *Egan* 4-6, 242-243 [MEIG III, 125-126].
- , 1964c, "Azkue eta euskal-iztegia", *Zeruko Argia*, 1964/VIII/9, 4. [MEIG VII, 71-73].
- , 1964d, "A. Cardaberaz, S. I., *Euskeraren berri onak*, Auspoa Liburutegia 37", *Egan* 1-6, 172-173 [MEIG III, 132-133].
- , 1964g, "Gabriel Aresti'ri", *Egan* 1-6, 157-160 [MEIG VI, 179-183].
- , 1964h, "P. Axular, *Gero (Después)*. Introducción, edición y traducción de LUIS VILLASANTE, O.F.M. (de la Academia de la Lengua Vasca). Espirituales Españoles, serie A, tomo XVI. Juan Flors, Editor, Barcelona", *Egan* 1-6, 176 [BAP XX, 477-478; MEIG III, 135].
- , 1964i, "Jose Vicente de Echagaray, *Festara (Bere bertso guzien bilduma)*. Biltzalea: A. Zavala. S. I., Auspoa Liburutegia, 35-36, 1964", *Egan* 1-6, 169-170 [MEIG III, 131-132].
- , 1964j, "Goi-ikaskintza itzaldiak. Luis Michelena'k emanak", *Zeruko Argia* 1964/III/8, 8.
- , 1965a, "Sarako Joanes Etxeberriren *Euskal-Herriko gazteriarri*", *Egan* 1-6, 109-123 [MEIG V, 69-70].

- , 1965e, "Atarikoa", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 5-9 [MIH, 290-295; MEIG V, 125-129].
- , 1965f, "Aita Gasteluzarrek itz neurtuz egin zituen zenbait itzulpen", *Egan* 1-6, 40-44 [MEIG V, 59-67].
- , 1965g, "L. M. Mujika, S.S.S, *Bide-giroak (Ambientes del camino)*, Sendo, Bilbao", *Egan* 1-6, 165-167 [MEIG III, 140-143].
- , 1965k, *Fantasia y realidad. Antología literaria vasca*. Presentación y notas biográficas de Bernardo Estornés Lasa I-II (33-34), 1964", *Egan* 1-6, 170-171 [MEIG III, 143-144].
- , 1965l, "Yon Etxaide-Itharte. *Gorrotoa lege (Oñaz-Ganboatarren gudueta girotutako eleberria)*, Itxaropena Argitaraldia, Zarautz, 1964", *Egan* 1-6, 159-161 [MEIG III, 137-140].
- , 1966a, "Aita Larramendi'ren eun urteurrenean (1960[sic]-1766)" *Zeruko Argia* 1966/II/30, 1, [MEIG VII, 67-70].
- , 1966c, "Euskal-kanta zaharrak", *Egan* 1-6, 134-135 [MEIG I, 245-246].
- , 1967d, "P.Altuna, *Euskera, ire laguna!*", *Egan* 1-6, 131-132 [MEIG III, 153-154].
- , 1967e, "Adabakiak. *Jondane Gneli Arcangelica*", *Egan* 1-6, 104-105 [MEIG I, 253-254].
- , 1967f, "Adabakiak. Azkue zena eta frantsesa", *Egan* 1-6, 97-99 [MEIG I, 247-249].
- , 1968c, "Linguistika berriaren berri onak", *Jakin* 1968-1 ilbeltza-otsaila, 7-14 [MIH, 191-199; MEIG VI, 89-96].
- , 1968d, "Euskararen batasun bideak" (= "Ortografia"), *Euskera* 2. aldia XIII, 203-269 [MIH, 95-116; SHLV, 972-983; MEIG VII, 135-153].
- , 1968f, "Luis Mitxelena-rekin hizketan", *Zeruko Argia* 1968/X/13, 12. [MEIG IX, 49-51].
- , 1969b, "Euskararen batasun bideak" (= "Ortografia"), Euskaltzaindia, *Euskera batasuna*, Bilbao, 23-43 [= 1968d].
- , 1970c, "Pro domo", *Egan* 2. aldia XXX, 11-26 [MIH, 211-231; MEIG VIII, 133-151].
- , 1970d, "Eskeintza", *Estudio sobre las fuentes del diccionario de Azkue*, Bilbao, Publicaciones del centro de Estudios Históricos de Vizcaya (Real Sociedad Vascongada de los Amigos del País) [MEIG VIII, 93-94] [1984a].
- , 1970e, "Koldo Mitxelena, hizkuntzalaria", *Zeruko Argia* 1970/IX/20, 12. [MEIG IX, 51-57].
- , 1971f, "Eleizaldez", *Euskera* 2. aldia XVI, 73-76 [MEIG VIII, 53-56].
- , 1972a, "Azken ordukoak", *Mitxelenaren idazlan hautatuak*, Bilbao, Etor, 365-401 [MEIG VIII, 151-185].
- , 1972b, *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor)].
- , 1972b0, "Sarrera", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 23-28].
- , 1972b1, "Linguistika tradizionala", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 29-37].
- , 1972b2, "Konparatismoa", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 39-49].
- , 1972b3, "Estrukturalismoa", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 51-63].
- , 1972b4, "Gramatika Sortzailea eta Bihurtzailea", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 65-108].
- , 1972b5, "Hizkuntza eta kultura", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 109-132].
- , 1972e, "Aditz batuaz", *Mitxelenaren idazlan hautatuak*, Bilbao, Etor, 119-125 [MEIG VII, 155-160].
- , 1972f, "Mitxelenarekin elkar hizketan. «Mitxelenaren Idazlan Hautatuak» argitara berria", *Zeruko Argia* 1972/VI/4, 1. [MEIG IX, 57-60].

- , 1973b, "Aditz laguntzaile batua", *Euskera* 2. aldia XVIII, 5-8 [MEIG VIII, 94-98].
- , 1975b, "Gorputz eta soin", *Euskera* 2. aldia XX, 353-358 [SHLV, 428-431; MEIG VII, 87-92].
- , 1975c, "Sei idazle plazara", *Anaitasuna* 1975/III/15, 8-10. [MEIG VIII, 39-42].
- , 1975d, "[Eduardo Txillidaz]", *Zeruko Argia* 1975/IV/13, 6-7. [MEIGVIII, 57-60].
- , 1975e, "Koldo Mitxelena: Elkarbiderako nik ez dut ezin gaindituzko eragozpen eta debekurik ikusten", *Zeruko Argia* 1975/II/2, 1. [MEIG IX, 61-66].
- , 1976a, "Hitz bitan", E. Bozas Urrutia, *Andanzas y mudanzas de mi pueblo. Erretereria kondairan eta ipuin zaharretan*, Donostia, 1976, XVIII-XXXI. [MEIG IX, 40-45].
- , 1976c, "Euskaltzaindiaren iker lanez", *Euskera* 2. aldia XXI, 160-166 [Zeruko Argia 1975/X/12, 7.; MEIG VIII 98-105].
- , 1977a, "Euskal hizkera eta euskal neurkera", *Euskera* 2. aldia XXII, 721-733 [MEIG IV, 91-106].
- , 1977c, "Jaioko dira berriak", *Deia* 1977/VI/8, 2. [MEIG VIII, 42-47].
- , 1978a, "Euskararen bide luze bezain malkarrak", *Euskararen liburu zuria*, Bilbo, Euskaltzaindia, 15-28 [MEIG VI, 25-46].
- , 1978b, "Sarrera-gisa", B. Etxepare, *Olerkiak*, San Sebastián, Txertoa, 7-17 [MEIG V, 21-30].
- , 1978c, "Arantzazutik Bergarara", *Euskera* 2. aldia XXIII, 467-477 [MEIG VII, 161-172].
- , 1979c, "Gabriel Aresti eta Egan", G. Aresti, *Ipuinak*, San Sebastián, Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintziala, 11-16 [MEIG V, 131-136].
- , 1979d, "Euskararen izterlengusuak direla eta", *Euskera* 2. aldia XXIV, 161-163 [PT, 57-58; MEIG VI, 121-123].
- , 1979g, "Euskal hitzen jatorri eta itxura desberdinaz", *Euskera* 2. aldia XXIV, 773-785 [SHLV, 341-348; MEIG VII, 173-186].
- , 1980a, "Barandiaran jauna eta gure kultura", *Egan* 1-6 1980, 1-6 1981, 123-128 [MEIG VIII, 60-65].
- , 1981a, "Euskal literaturaren bereizgarri orokorrak", *Euskal linguistika eta literatura: bide berriak*, Bilbo, Deustuko Unibertsitatea, 259-278 [MEIG IV, 49-72].
- , 1981b, "Euskal literaturaren kondairarako oinarriak", *Euskal linguistika eta literatura: bide berriak*, Bilbo, Deustuko Unibertsitatea, 279-292 [MEIG IV, 73-90].
- , 1981c, "Galdegaia eta mintzagaia euskaraz", *Euskal linguistika eta literatura: bide berriak*, Bilbo, Deustuko Unibertsitatea, 57-81 [MEIG VI, 137-167].
- , 1981d, "Patxi Altunari erantzunez", *Euskera* 2. aldia XXVI, 617-626 [MEIG IV, 109-122].
- , 1981k, "Perspective de recherches futures" lanaren euskal laburpena, *Euskalarien nazioarteko jardunaldiak, Iker-1*, Bilbo, 417-426 [SHLV, 997-999; MEIG VIII, 118-121].
- , 1981m, "Etxepareren edizio kritikoa aurkeztean", *Euskera* 2. aldia XXVI-1, 453-454 [MEIG V, 31-34].
- , 1982a, "Mendibururen hizkeraz hitz bi", P. Altuna (par.), *Aita Sebastian Mendibururen idazlan argitaragabeak I*, Bilbo, Mensajero, LXXIX-LXXXII [MEIG V, 101-108].
- , 1983a, "Euskara eta euskararekiko ikerlanak (1700-1880)", *IX Congreso de estudios vascos. Antecedentes próximos de la sociedad vasca actual. Siglos XVIII y XIX*, Bilbao, Eusko Ikaskuntza, 239-250 [MEIG VI, 47-88].
- , 1983b, "Gamizen liburua aurkeztatzean", *Euskera* 2. aldia XXVIII, 363-364 [MEIG V, 113-116].
- , 1983c, "Mendiburu eta Larramendi", *Euskera* 2. aldia XXVIII, 19-23 [MEIG V, 95-100].
- , 1983d, "Iruñea", *Pierres Lafitteri Omenaldia, Iker-2*, Bilbo, Euskaltzaindia, 445-457 [MEIG VII, 115-123].
- , 1983e, "Euskalkien ageriko aurpegia", *Euskera* 2. aldia XXVIII-1, 245-252 [SHLV, 334-340; MEIG VI, 125-136].

- , 1983f, "Hitz mailebatuez", *Euskera* 2. aldia XXVIII, 103-105 [SHLV, 436-438; MEIG VII, 187-190].
- , 1984b, "Aurkezpena", Ibon Sarasola, *Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia. A-Aurten*, Donostia, GAKP, 11-23 [SHLV, 349-360; MEIG VII, 25-46].
- , 1985a, "Pello Salabururen Euskaltzaindian sartzea", *Euskera* 2. aldia XXX, 331-339 [MEIG VI, 107-119].
- , 1985b, "Esaera zahar baten bigarren agerraldia", *Aingeru Irigarayri omenaldia, Hizkuntza eta literatura* 4, Donostia, Eusko Ikaskuntza, 209-217 [SHLV, 880-885; MEIG VI, 185-194].
- , 1985c, "Mailegu berrien idazkera", *Euskera* 2. aldia XXX, 457-459 [MEIG VII, 191-194].
- , 1985d, "Campionen Gramática eta beste", *Euskera* 2. aldia XXX-1, 63-70 [SHLV, 965-971; MEIG VI, 75-87].
- , 1986a, "Liburu sorta zaharberitu baten atarian", "Klasikoak" 1, Donostia, EEE (Elkar), 9-19 [MEIG IV, 123-135].
- , 1986c, "Eratorbidea eta deklinabidea", *Euskera* 2. aldia XXXI-2, 535-541 [SHLV, 674-679; MEIG VI, 169-177].
- , 1986d, "Antonio Tovar oroitzapenetan (1911-1985)", *Euskera* 2. aldia XXXI, 249-252 [MEIG VIII, 84-88].
- , 1987a, "Gipuzkoarra naiz", *Gipuzkoa*, Donostia [MEIG IX, 149-152].
- , 1987c, "Elkarrizketa", *Argia* 1987/X/18, 44-45. [Argia urtekaria, 20-32; MEIG IX, 66-85].

Mocoroa, J., Ik. "Ibar".

Mogel, J. A., 1881, *Peru Abarca*, (1881, 1899, 1933, 1956, 1970, 1981, 1990, *Peru Abarka*, "Klasikoak" 32, Donostia, EEE (Kriselu)).

Monreal, G., 1992, "Larramendi: madurez y crisis del régimen foral" in *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 91-135.

Mujika, L.M., 1983, *Lizardi-ren lirika bideak I eta II*, Donostia, Haranburu.

- , (par.), 1990, *Orixeren aportazio literarioak*, VIII. Udako ikastaroak Donostian, EHU.

- , 1990, "Sinbolismoa eta eraginak Orixe-ren poesian", *Orixeren aportazio literarioak*, VIII. Udako ikastaroak Donostian, EHU, 48-94.

Novia de Salcedo, P., 1887, *Diccionario Etimológico del Idioma Bascongado*, Tolosa, López.

Oihenart, A., 1638, *Notitia utriusque Vasconia tum Ibericae tum Aquitanicae*, Paris.

- , 1657, *Atsotitzak eta Neurtitzak* (1971, Donostia, Herri gogo).

Olabide'tar E., 1931, *Itun beña*, Bilbo, Yesu'ren Biotzaren Deya.

- , 1958, *Itun zañ eta bería*, Bilbo, Yesu'ren Biotzaren Deya.

Oleaga, N., 1957, "Azkie-ren gorazarrez egindako itzaldiak", *Euskera* 2. aldia V, 7-15.

Onaindia, A., 1965, "'Orixe' olerkari, Orixe. Omenaldi, Donostia, Euskaltzaindia, 125-164.

Ormaechea, N. ("Orixe"), 1919, "Acento vasco", *RIEVI* IX, 1-15.

- , 1922, "Unificación del lenguaje literario", *Euskera*, 43-54.

- , 1924, "Larramendi", *Euzkadi*, 20/VIII/1924.

- , 1930a, "«El imposible vencido». Su significación y trascendencia", *Euskal-Esnalea* 321, 189-193.

- , 1932, "Los jesuitas y el euskera", *Euzkadi*, 31/II/1932.

- , 1949a, "Las expresiones y la expresión", *Gernika* Jul-Sept, 16-19.

- , 1949b, "La primera Academia Vasca", *Gernika* 9 Déc, 18-23.

- , 1950b, "Errores de vascólogos nuestros", *Gernika* 10 Jan-Mars, 15-19.

- , 1950c, "Errores de vascólogos nuestros (conclusión)", *Gernika* 11 Avr-Juil, 25-28.

- , 1950d, "La dichosa ortografía", *Gernika* 11 Avr-Juil, 41-43.

- , 1950e, "Euskera antiguo y moderno", *Gernika* 12 Jul-Sept, 35-40.
- , 1951a, "Comentarios a un artículo de "Gernika", *Gernika* 14 En-Mar, 18-21.
- , 1952a, "Nota necrológica sobre Azkue", *Gernika* 19 Abr-Jun, 96-97.
- , 1952c, "Del acento vasco", *Gernika* 21 Oct-Dic, 234-236.
- , 1953a, "Cultismos, pedantería, barbarie", *Gernika* 22 En-Mar, 14-16.
- , 1953c, "Neologismos y arte de traducir", *Gernika* 25 Oct-Dic, 210-213.
- Ormaetxea, N., ("Orixe"),** 1927, "Euskal literatura'ren atze edo edesti laburra", *Euskal-Esnalea*, XVII, 148-156, 169-175, 191-196, 205-214, 228-237, 246-252.
- , 1930b, "Lafamendiren iztegia", *Euskera* 11, 252-261.
- , 1930c, *Mistral'en Mireio euskeraz*, Bilbao, Verdes (1990, "Klasikoak" 43, Donostia, EEE (Kriselu)).
- , 1932, "Irakurle", *Biotz-begietan*, Bilbo, Verdes, X-XXV (1983, Lizardi, *Olerkiak*, Donostia, Erein).
- , 1933, "Lizardi'ren azken-olertiak", *Yakintza*, 405-418.
- , 1934, *Barne-Muinetan*, Zarautz, Itxaropena.
- , 1948, "Mintzaera bakarra giza enda bakarra", *Eusko-Jakintza* II (2-3), 151-160.
- , 1950a, *Euskaldunak*, Zarautz, Itxaropena (1972, *Euskaldunak eta Olerki guziak*, Donostia, Auñamendi; 1976, *Euskaldunak*, Donostia, Auñamendi).
- , 1951b, "Amillaitz'i erantzuna", *Euzko-Gogoa* 9-10, 45-46.
- , 1951c, "Eusk, Euskadi", *Euzko-Gogoa* 11-12, 12.
- , 1951d, "Azkue il da G.B.", *Euzko-Gogoa* 11-12, 16.
- , 1952b, "¿Bi r r ala r Bakarra?", *Gernika* 20 Jul-Sept, 170-171.
- , 1952e, "Esku-iztegi bat", *Gernika* 21 Oct-Dic, 269-270.
- , 1953b, "Ezinbestean (Andima'ri)", *Gernika* 23 Abr-Jun, 81-82.
- , 1955, "Noizko-nongoak", *Euzko-Gogoa* 1-2, 25-26.
- , 1957, "«Orixe» jaunaren eskutitza (Yakin'erako)", *Yakin* 5, 90-93.
- , 1958, "Euskaltzaindian sartzerakoan Ormaetxea jaunak egindako itzaldia: Leitza'ko Mintza-Doiñua", *Euskera* 2. aldia III, 30-36.
- , 1959a, "MEA CULPA eta QUOS EGO!", *Yakin* 9, 89-93.
- , 1959b, "*Itun zar eta berria*, Olabide'tar Erraimun, S.I. (1869-1942), Bilbo'n, Yesu'ren Biotzaren Deya, 1958", *Egan* 1-4, 189-191.
- , 1960, "YAKIN'i erantzuten", *Yakin* 11, 82-85.
- , 1963, "Sarrera", Gaztelu, *Musika ixilla*, Donostia, Auñamendi, 10-53.
- , 1964, "«Orixe»'k Azkue'ri", *Zeruko Argia* 1964/XII/6, 3.
- , 1991, *Idazlan guztiak*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritza.
- Otaegi, L.,** 1983a, "Aitzolen projektu kulturalaz", *Jakin* 29, 18-27.
- , 1983b, "Lizardiren poetikaz", *Jakin* 29, 39-52.
- , (par.), 1986, Lizardi, *Kazetari-lanak*, Donostia, Erein,
- , 1991, "Orixe eta Aitzolen belaunaldia", *Orixe mendeurrena (1888-1988). IV Hitzaldiak*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritza, 91-109.
- , 1992, *Lizardiren poetika Pizkundearen ingurumariaren argitan*, Donostia, Deustuko Unibertsitatea, Doktore-tesi argitaragabea.
- Otaegi, J.,** 1991a, "Mistral eta «Orixe»" (1991, Orixe, *Mireio*, "Klasikoak" 43, Donostia, EEE (Kriselu), 7-18.
- , 1991b, "Orixeren epika mundua", *Orixe mendeurrena (1888-1988). IV Hitzaldiak*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritza, 415-450.

- Otegui, C.**, 1990, *Análisis semiótico de Biotz-begietan*, Donostia, Deustuko Unibertsitatea, Doktore-tesi argitaragabea.
- Oyhartzabal, B.**, 1993, "Oihenart eta euskal letrak", *Jakin* 74, 11-32.
- Pagola, I.**, 1984, "Neologismos en los juegos florales", *ASJU XVIII-1*, 53-160.
-, (par.), 1986, Azkue, R. M.^a, 1893 *Bein da betiko*. 1897 *Batxi Guzur* (1986, "Klasikoak" 4, Donostia, EEE (Erein)).
-, 1988, *Neologismos en la obra de Sabino Arana Goiri*, Gasteiz, Euskal Herriko Unibertsitatea, Doktore-tesi argitaragabea.
- Pagola, R. M.**, 1992, "Larramendi eta dialektologia", in *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 247-265.
- Perez Gaztelu, E.**, 1991, "Luis Martín Santos-en irakurketa", *Luis Martín-Santos. Actas de las IV Jornadas Internacionales de Literatura, (San Sebastián, 23-26 Abril de 1990)*, Literatura 8, Donostia, Mundaiz, Deustuko Unibertsitatea, 113-123
-, 1992, "Larramendi Mitxelenaren begietan" in *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 153-175.
- Picoche, J.**, 1977, *Précis de lexicologie française*, Paris, Fernand Nathan.
- Platón**, *Diálogos*, (1984, México, Porrúa).
- Refranes y Sentencias**, Ik. Urquijo (par.).
- Robins, R. H.**, 1967, *A Short History of Linguistics*, London, Longman (1980₂, *Breve historia de la lingüística*, Madrid, Paraninfo).
- Sagarna, A.**, 1982, *Euskara XVII. mendean*, Separata del cuaderno de Sección, *Hizkuntza eta literatura* 3, Eusko Ikaskuntza.
- Sarasola, I.**, 1971, *Euskal literaturaren historia*, Donostia, Lur.
-, 1975, *Euskal literatura numerotan*, Donostia, Kriselu.
-, 1976, *Historia social de la literatura vasca*, Madrid, Akal.
-, 1978, "Lizardiren poemagintzaren alde formalen estudio batetarako" *Homenaje a Julio Caro Baroja*, Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas, 953-963.
-, 1986, "Larramendiren eraginaz eta", *ASJU XX-1*, 203-215.
-, 1989, "Euskal hitzez", *Euskera* 2. aldía XXXIV, 405-419.
- Seguroa, I.** (par.), 1987, "Orixe", *Orixe, Quito-n arrebarekin*, "Klasikoak" 20, Donostia, EEE (Ibaizabal), 21-35.
- Tellechea Idígoras, J. I.**, 1966, "El jesuita Manuel de Larramendi. Miscelánea con motivo de su Centenario (1766-1966)", *BAP XXII*, 306-360.
-, 1968, "Larramendi y Cardaveraz (Censura y réplica sobre un libro de piedad)", *ASJU II*, 3-31.
-, (par.), 1969, Larramendi, *Corografía o descripción general de la muy noble y muy leal provincia de Guipúzcoa*, San Sebastián, Sociedad guipuzcoana de ediciones y publicaciones.
-, 1992, "La personalidad humana de Larramendi" in *Manuel Larramendi. Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 27-38.
- Toledo, Ana M^a**, 1989, *Euskal eleberraren sorrera*, Bilbo, Bizkaiko Foru Aldundia.
-, (par.), 1990, *Leiendak (1879-1891)*, "Klasikoak" 40, Donostia, EEE (Etor).
- Torrealday, J. M.**, 1977, *Euskal idazleak, gaur. Historia social de la lengua y literatura vascas*, Arantzazu, Jakin.
- Tovar, A.**, 1966, "Azkue gramático" in *D. Resurrección Mª de Azkue (lexicógrafo, folklorista y gramático), Conmemoración del centenario del nacimiento del filólogo vasco, perteneciente a la Real Academia Española*, Bilbao, Publicaciones de la Junta de Cultura de Vizcaya, 57-80.

- Tusón, J.**, 1982, *Aproximación a la historia de la lingüística*, Barcelona, Teide.
- Txillardegui**, 1957, *Leturia-ren egunkari ezkutua*, Bilbao, Euskal Idaz-lanak Euskaltzaindiaren ardurapean.
- ("Larresoro" (par.)), 1971, Oihenarte, *Atsotitzak eta neurtitzak*, Donostia, Herri gogoa.
  - ("Larresoro"), 1972, "«Mitxelena-ren idazlan hautatuak», *Zeruko Argia* 1972/VI/11, 7.
- U.**, Ik. "Umandi".
- Ugalde, M.**, 1970, "Koldo Mitxelena, hizkuntzalaria", *Zeruko Argia* 1970/IX/20, 12. [Mitxelena 1970e].
- "Umandi"**, 1956?, *Gramática vasca. Método para aprender y enseñar el idioma vasco* (1959₂, Zarauz, Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo»).
- , 1956, "Euskera Euskaltzaindiaren lan eta agiriak I, 1956", *Euzko-Gogoa*, 165gko. Ilbelta-Otsaila, 115.
- Urgell, B.**, 1985, "Literatur bizkaieraz: Añibaroren *Esku-liburua*", *ASJU* XIX-1, 65-118.
- , 1991, "Axular eta Larramendi", *ASJU* XXXV-3, 901-928 [1992, Manuel Larramendi. *Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 193-205].
- Urkizu, P.**, 1992, "XVIII. mendean Larramendiren *Hiztegi Hirukoitz*-ak iparraldeko zenbait idazlerengan duen eraginaz" in Manuel Larramendi. *Hirugarren mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 313-324.
- Urquijo, J. de**, 1918, *Estado actual d los estudios relativos a la lengua vasca. (Discurso pronunciado en el Congreso d Oñate el 3 d Septiembre d 1918)*, Bilbao, Eléxpuru Hermanos.
- , 1919a, "Lengua internacional y lenguas internacionales. El "euskera" lengua de civilización", *RIEV* X, 164-180.
  - , (par.), 1919b, *Refranero vasco. Los refranes de Garibay*, San Sebastián, Martín, Mena y Comp^a.
  - , (par.), 1962, *Refranero vasco. Los Refranes y Sentencias de 1596* I, II, San Sebastián, Auñamendi.
- Urrestarazu, A.**, Ik. "Umandi".
- Valverde, J. M.**, 1955, *Guillermo de Humboldt y la filosofía del lenguaje*, Madrid, Gredos.
- Villasante, L.**, 1952, "Literatur-euskara laphurtarr klasikoaren gain eratu", *BAP* VIII, 91-119, 259-298.
- , 1961, *Historia de la literatura vasca*, Bilbao, Sendo (1979₂, Oñate, Ed. Franciscana Aránzazu).
  - , 1966, "El Padre Larramendi y su obra lexicográfica", *La Gran Enciclopedia vasca* II, 1 eta 2, 169-178, 479-483.
  - , 1975, "Lizardi en la Literatura y en la poesía vasca", *FLV* XX, 227-236.
  - , 1985, "Maileguzko hitzen arazoari segida emateaz", *Euskera* 2. aldia XXX-1, 461-463.
  - , 1988, "Bilboko euskal katedraren ehunurteburua", *Euskera* 2. aldia XXXIII-2, 355-360.
  - , 1989, "Orixe-ren jaiotzako mendeurrenean", *Euskera* 2. aldia XXXIV-1, 67-70.
  - , 1991, "*Quito'n arrebarekin* edo Orixe fede eta otoitz-gizona", *Orixe mendeurrena (1888-1988). IV Hitzaldiak*, Donostia, Etor/Eusko Jaurlaritza, 461-472.
- "Xenpelar"**, Ik. Zavala (par.).XX, 1959, "Nereak egin du", *Egan* 1959 2. aldia XII, 189-190.
- Zavala, A.** (par.), 1965, *Xenpelar bertsolaria*, Donostia, Auspoa 88-89-90.
- Zaitegi, J.**, 1965, "«Euskaldunak»", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 255-274.
- Zelaieta, A.**, 1983, "Orixe eta Arana Goiriren eragina Lizardirengan", *Jakin* 29, 28-38.
- "Zeleta"**, 1965a, "«Orixe» Euskaltzain", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 41-44.
- , 1965b, "Jainkoak ekarri nau onera", *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 53-59.
- Zeruko Argia**, 1972/VI/1, "Orixe"ri gorasarre.
- Zuazo, K.**, 1987a, *Euskara baturantz. Euskararen standarizazioak sorturiko arazoan azterketa*, Gasteiz, Euskal Herriko Unibertsitatea, Doktore-tesia (1988, *Euskararen batasuna, Iker-5*, Bilbo, Euskaltzaindia).
- , 1989, "Euskara batua: aitzindariak eta beste", *Euskera* 2. aldia XXXIV-1, 265-272.
  - , 1990, "Euskalaritza 1960-1990", *Jakin* 61, 7-42.

- Zubiaur, J. R.**, 1989, *Las ideas lingüísticas vascas en el S.XVI (Zaldibia, Garibay, Poza)*, Euskal Filologia 6, Donostia, Mundaiz, Deustuko Unibertsitatea.
- Zubizarreta, I.**, 1975a, "Begiarmen-en «Sei idazle plazara» liburuaren inguruan (I)", *Zeruko Argia*, 1975/II/16, 7.
- , 1975b, "Begiarmen-en «Sei idazle plazara» liburuaren inguruan (II)", *Zeruko Argia*, 1975/II/23, 6.
- , 1975c, "Begiarmen-en «Sei idazle plazara» liburuaren inguruan (III)", *Zeruko Argia*, 1975/III/2, 6.
- , 1975d, "Begiarmen-en «Sei idazle plazara» liburuaren inguruan (eta IV)", *Zeruko Argia*, 1975/III/16, 7.
- ZZEE**, 1965, *Orixe. Omenaldi*, Donostia, Euskaltzaindia, 1965.
- ZZEE**, 1981, *Euskal linguistika eta literatura: bide berriak*, Bilbo, Deustuko Unibertsitatea.

II. BIGARREN ATAL NAGUSIAZKO BIBLIOGRAFIA

II.1. HIZTEGI-GAIA

- Mitxelena, K.**, 1958h, "Euskaltzaindian sartzetakoan Ormaetxea jaunak egindako itzaldia eta Mitxelena jaunaren erantzuna", *Euskera* 2. aldia III, 36-44 [MEIG VI, 97-106].
- , 1959a, "Euskal itzak zein diren", *Euskera* 2. aldia IV, 206-214 [MEIG VII, 125-133].
- , 1961a, "Euskal iztegitilleak XVII-XVIIIgarren mendeetan", *Euskera* 2. aldia VI, 7-22 [MEIG VII, 47-66].
- , 1962f, "Beharki Leizarragaren Testamentu Berrian", *Euskera* 2. aldia VII, 59-60 [SHLV, 426-427; MEIG VII, 83-85].
- , 1964c, "Azkue eta euskal-iztegia", *Zeruko Argia*, 1964/VIII/9, 4. [MEIG VII, 71-73].
- , 1964g, "Gabriel Aresti'ri", *Egan* 1-6, 157-160 [MEIG VI, 179-183].
- , 1966a, "Aita Larramendi'ren eun urteurrenean (1960[sic]-1766)" *Zeruko Argia* 1966/I/30, 1. [MEIG VII, 67-70].
- , 1968c, "Linguistika berriaren berri onak", *Jakin* 1968-1 ibeltza-otsaila, 7-14 [MIH, 191-199; MEIG VI, 89-96].
- , 1968d, "Euskararen batasun bideak" (= "Ortografia"), *Euskera* 2. aldia XIII, 203-269 [MIH, 95-116; SHLV, 972-983; MEIG VII, 135-153].
- , 1968e, "Euskaltzaindiaren euskal-iztegiak", *Euskera* 2. aldia XIII, 270-271 [MEIG VII, 75-77].
- , 1971e, "Egunak eta egun-izenak", *Munibe* 23, 583-391 [PT, 269-282; MEIG VII, 93-110].
- , 1972b0, "Sarrera", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 23-28].
- , 1972b1, "Linguistika tradizionala", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 29-37].
- , 1972b2, "Konparatismoa", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 39-49].
- , 1972b3, "Estrukturalismoa", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 51-63].
- , 1972b4, "Gramatika Sortzailea eta Bihurtzailea", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 65-108].
- , 1972b5, "Hizkuntza eta kultura", *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor [1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor), 109-132].

- , 1972e, "Aditz batuz", *Mitxelenaren idazlan hautatuak*, Bilbao, Etor 119-125 [MEIG VII, 155-160].
- , 1975b, "Gorputz eta soin", *Euskera* 2. aldia XX, 353-358 [SHLV, 428-431; MEIG VII, 87-92].
- , 1978a, "Euskararen bide luze bezain malkarrak", *Euskararen liburu zuria*, Bilbo, Euskaltzaindia, 15-28 [MEIG VI, 25-46].
- , 1978c, "Arantzazutik Bergarara", *Euskera* 2. aldia XXIII, 467-477 [MEIG VII, 161-172].
- , 1979d, "Euskararen izterlengusuak direla eta", *Euskera* 2. aldia XXIV, 161-163 [PT, 57-58; MEIG VI, 121-123].
- , 1979g, "Euskal hitzen jatorri eta itxura desberdinaz", *Euskera* 2. aldia XXIV, 773-785 [SHLV, 341-348; MEIG VII, 173-186].
- , 1981c, "Galdegaia eta mintzagaia euskaraz", *Euskal linguistika eta literatura: bide berriak*, Bilbo, Deustuko Unibertsitatea, 57-81 [MEIG VI, 137-167].
- , 1981, "Apodaka", *Homenaje a Odón de Apraiz*, Vitoria, 259-261 [PT, 183-185; MEIG VII, 111-114].
- , 1983a, "Euskara eta euskararekiko ikerlanak (1700-1880)", *IX Congreso de estudios vascos. Antecedentes próximos de la sociedad vasca actual. Siglos XVIII y XIX*, Bilbao, Eusko Ikaskuntza, 239-250 [MEIG VI, 47-88].
- , 1983d, "Iruñea", *Pierres Lafitteri Omenaldia, Iker-2*, Bilbo, Euskaltzaindia 445-457 [MEIG VII, 115-123].
- , 1983e, "Euskalkien ageriko aurpegia", *Euskera* 2. aldia XXVIII-1, 245-252 [SHLV, 334-340; MEIG VI, 125-136].
- , 1983f, "Hitz mailebatuez", *Euskera* 2. aldia XXVIII, 103-105 [SHLV, 436-438; MEIG VII, 187-190].
- , 1984b, "Aurkezpena", Ibon Sarasola, *Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia. A-Aurten*, Donostia, GAKP, 11-23 [SHLV, 349-360; MEIG VII, 25-46].
- , 1985a, "Pello Salabururen Euskaltzaindian sartzea", *Euskera* 2. aldia XXX, 331-339 [MEIG VI, 107-119].
- , 1985b, "Esaera zahar baten bigarren agerraldia", *Aingeru Irigarayri omenaldia, Hizkuntza eta literatura* 4, Donostia, Eusko Ikaskuntza, 209-217 [SHLV, 880-885; MEIG VI, 185-194].
- , 1985c, "Mailegu berrien idazkera", *Euskera* 2. aldia XXX, 457-459 [MEIG VII, 191-194].
- , 1985d, "Campionen Gramática eta beste", *Euskera* 2. aldia XXX-1, 63-70 [SHLV, 965-971; MEIG VI, 75-87].
- , 1986c, "Eratorbidea eta deklinabidea", *Euskera* 2. aldia XXXI-2, 535-541 [SHLV, 674-679; MEIG VI, 169-177].
- , 1987d, "Orotariko Euskal Hiztegiaren inguruan", *Euskera* 2. aldia XXXII, 127-129; MEIG VII, 79-81].

II.2. HIZTEGIGINTZAKO OROTARIKO BIBLIOGRAFIA

Ahumada, I., 1989, *Aspectos de Lexicografía teórica*, Granada, Universidad de Granada.

Alvar Ezquerria, M., 1976, *Proyecto de lexicografía española*, Madrid, Planeta.

- , 1980, "¿Qué es un diccionario?", *Lingüística Española Actual* 2, 1, 103-118.

- , 1981, "Los diccionarios bilingües: su contenido", *Lingüística Española Actual* 3, 175-196.

- , 1982, "Diccionario y Gramática", *Lingüística Española Actual* 4, 151-207.-

- , 1987, "El primer diccionario automatizado del español contemporáneo", *Lingüística Española Actual* 9-1, 49-56.

- Arzamendi, J.**, 1981, "Euskal Lexikografiaren historiarako hastapenak" in *Euskal linguistika eta literatura: bide berriak*, Bilbo, Deustuko Unibertsitatea, 163-193.
- Baldinger, K.**, 1974, "Les gaffes des lexicographes" in *Studia Hispanica in honorem R. Lapesa II*, Madrid, Gredos, 81-87.
- Bally, Ch.**, 1909, *Traité de stylistique française*, Paris, Klincksieck, (1951₃).
- Bátori, István** [Hrsg.], 1989, *Computational Linguistics, Computerlinguistik*, Berlin, New York, Walter de Gruyter.
- Bloomfield, L.**, 1933, *Language*, New York, Henry Holt (1964, *Lenguaje*, Lima, Universidad de San Marcos).
- Bosque, I.**, 1982a, "Más allá de la lexicalización", *BRAE* 62, 103-158.
-, 1982b, "Sobre la teoría de la definición lexicográfica", *Verba* 9, 105-123.
- Cabré, M.T.-Rigau, G.**, 1986, *Lexicologia i Semàntica*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana (1987₂).
- Calzolari, N.**, 1989, "Computer-Aided Lexicography: Dictionaries and Word Data Bases", *Computational Linguistics*, Berlin, New York, Walter Gruyter, 510-519.
- Casajua, R.-Rodríguez, C.-Sopeña, L.-Villar, C.**, 1985, "A General Purpose Spanish Dictionary. Application to text composition", *IBM Scientific Center*, Madrid, 1-23.
- Casares, J.**, 1950, *Introducción a la lexicografía moderna*, Madrid, CSIC, (1969).
- Coling**, 1984, *10th International Conference on Computational Linguistics. 22nd Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics*, California, Stanford University.
- Corpas Pastor, G.**, 1992, "Tratamiento de las colocaciones del tipo A + S / S + A en diccionarios bilingües", *EURALEX '90 Proceedings. Actas del IV Congreso Internacional, 1990, Benalmádena (Málaga)*, Barcelona, Bibliograph, 331-340.
- Coseriu, E.**, 1964, "Introducción al estudio estructural del léxico", 1977, *Principios de semántica estructural*, Madrid, Gredos (1981₂, 87-142).
-, 1968, "Las estructuras lexemáticas", 1977, *Principios de semántica estructural*, Madrid, Gredos (1981₂, 162-184).
- Costas Rodríguez, J.**, 1980, *Aspectos del vocabulario de Q. Curtius Rufus. Estudio semántico-lexicológico. Contribución al problema de su datación*, Salamanca, Universidad de Salamanca.
- Cowie, A. P.**, 1981, "The Treatment of Collocations and Idioms in Learner's Dictionaries", *Applied Linguistics* 2-3, 223-235.
-, 1983a, "On Specifying Grammatical Form and Function", in Hartmann, R.R.K. (ed.), *Lexicography: Principles and Practice*, 99-107.
-, 1983b, "The pedagogical/learner's dictionary", in Hartmann, R.R.K. (ed.), *Lexicography: Principles and Practice*, 135-152.
- Dimitrescu, F.**, 1957, "Le concept de locution", *Melanges Linguistiques*, Bucarest, 269-289.
- Dubois, J.**, 1962, *Le vocabulaire politique et social en France de 1869 à 1872*, Paris, Larousse.
- Dubois, J. et C.**, 1971, *Introduction à la lexicographie: le dictionnaire*, Paris, Larousse.
- Duval, A.**, 1986, "Le métalangage dans les dictionnaires bilingües", *Lexicographica* 2, 93-100.
- Ettinger, S.**, 1982, "La variación lingüística en lexicografía" in *La lexicografía. De la lingüística teórica a la lexicografía práctica*, Madrid, Gredos, 359-392.
- Fernández-Sevilla, J.**, 1974, *Problemas de lexicografía actual*, Bogotá, Instituto Caro y Cuervo.
- Fraser, B.**, 1970, "Idioms within a Transformational Grammar", *Language* 6, 22-42.
- Greimas, A.-J.**, 1960, "Idiotismes, proverbes, dictions", *Cahiers de Lexicologie* 2, 41-61.
-, 1966, *Sémantique structurale*, Paris, Larousse (1976₃, *Semántica estructural*, Madrid, Gredos).
- Guilbert, L.**, 1971a, "Fondaments lexicologiques du dictionnaire: de la formation des unités lexicales", *Introduction au Grand Larousse de la Langue Française*, Paris, Larousse, Tome I, IX-LXXXI.

- , 1977, "Lexicographie et terminologie", *Terminologie 76. Colloque International*, Paris, La maison du dictionnaire, V-1-V-13.
- Guiraud, P.**, 1954, *Les caractères statistiques du vocabulaire*, Paris, PUF.
- , 1962, *Les locutions françaises*, Paris, PUF.
- Haas, M. R.**, 1967, "What belongs in a bilingual dictionary?" in Householder, F. W.-Saporta, S. (ed.), *Problems in Lexicography*, Indiana, Bloomington, 45-50.
- Haensch, G.-Wolf, L.-Ettinger, S.-Werner, R.**, 1982, *La lexicografía. De la lingüística teórica a la lexicografía práctica*, Madrid, Gredos.
- Hartmann, R.R.K.** (ed.), 1983, *Lexicography: Principles and Practice*, London, Academic Press.
- Harrell, R. S.**, 1967, "Some notes on bilingual lexicography" in Householder, F. W.-Saporta, S. (ed.), *Problems in Lexicography*, Indiana, Bloomington, 51-61.
- Householder, F. W.-Saporta, S.** (ed.), 1967, *Problems in Lexicography*, Indiana, Bloomington.
- Ianucci, J. E.**, 1967, "Meaning discrimination in bilingual dictionaries" in Householder, F. W.-Saporta, S. (ed.), *Problems in Lexicography*, Indiana, Bloomington, 201-216.
- Imbs, P.**, 1960, "Au seuil de la lexicographie", *Cahiers de Lexicologie 2*, 3-17.
- Isacenko, A. V.**, 1948, "Morphologie, syntaxe et phraséologie", *Cahiers de Ferdinand de Saussure 7*, 17-32.
- Izagirre, K.**, 1981, *Euskal lokuzioak*, Donostia, Hordago.
- Langages** 1970, 19, *La lexicographie*.
- Lara, L. F.-Ham Chande, R.-García Hidalgo, M. I.**, 1980, *Investigaciones lingüísticas en lexicografía*, México, El Colegio de México.
- Lázaro Carreter, F.**, 1973, "Pistas perdidas en el Diccionario", *BRAE 53*, 249-259.
- Lou Hohulin, E.**, 1986, "The Absence of Lexical Equivalence and Cases of its Asymmetry", *Lexicographica 2*, 43-52.
- Malkiel, Y.**, 1967, "A typological classification of dictionaries on the basis of distinctive features" in Householder, F. W.-Saporta, S. (ed.), *Problems in Lexicography*, Indiana University, Bloomington, 3-24.
- Malone, K.**, 1967, "Structural Linguistics and Bilingual Dictionaries" in Householder, F. W.-Saporta, S. (ed.), *Problems in Lexicography*, Indiana, Bloomington, 111-118.
- Marcellesi, J. B. et Chr.**, 1969, "Les études de lexique: points de vue et perspectives", *Langue française 2*, 104-120.
- Martin, S. E.**, 1967, "Selection and Presentation of ready equivalents in a translation dictionary" in Householder, F. W.-Saporta, S. (ed.), *Problems in Lexicography*, Indiana, Bloomington, 153-159.
- Martinet, A.**, 1960, *Éléments de linguistique générale*, Paris, Armand Colin, (1965, *Elementos de lingüística general*, Madrid, Gredos).
- , 1983, "Réflexions sur la lexicographie", *La linguistique 19*, 139-145.
- Massariello, G.**, 1983, *La Lessicografía*, Bologna, Zanichelli.
- Michelena, L.**, 1964a, *Sobre el pasado de la lengua vasca*, San Sebastián, Auñamendi [SHLV, 1-73].
- , 1965II, "[El diccionario vasco proyectado por la Real Sociedad Bascongada de Amigos del País y la Obra de José María Azpitarte]. Instrucción para la formación de un diccionario de la lengua bascongada", *Colección de documentos inéditos para la Historia de Guipúzcoa 6*, San Sebastián, 99-114 [Sagarra 1982-n jaso, 101-114].
- , 1973a, "Lexicografía técnica", *III Semana de Antropología Vasca*, Bilbao, 359-371, [SHLV, 400-408].
- , 1974a, "De lexicografía vasca", *FLV VI*, 103-122. [SHLV, 385-399]
- , 1980c, "Prólogo", Villasante, Fr. L., *La H en la ortografía vasca*, Oñate, Ed. Franciscana Aránzazu, 5-15.
- , 1988, *Sobre Historia de la Lengua Vasca I, II*, Donostia-San Sebastián, Anejos del Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo» 10 [SHLV].

- , 1989, "A propósito del catecismo vasco de Ubillos", *FLV* LIV, 149-160.
- , 1990, "De re Lingüística", *FLV* LVI, 133-138.
- , 1991a, "Anotaciones para un curso de Lingüística general", *FLV* LVII, 5-27.
- , 1992, "Fenómenos de convergencia en la historia de los dialectos vascos", *FLV* LXI, 355-366.
- Mocoroa, J. M.**, 1990, *Repertorio de locuciones del habla popular vasca, oral y escrita, en sus diversas variedades (analogicamente clasificado por categorías y conceptos a base de los cuadros e índices de A. Pinloche y F. Brunot)*, Bilbo, Labayru.
- Mounin, G.**, 1965, "Essai sur la structure du lexique de l'habitation", *Cahiers de Lexicologie* 6, 9-24.
- Muller, C.**, 1963, "Le mot, unité de texte et unité de lexique en statistique lexicologique", *Travaux de Linguistique et Littérature* 1, 155-173.
- , 1968, *Initiation à la statistique linguistique*, Paris, Librairie Larousse (1973, *Estadística lingüística*, Madrid, Gredos).
- Neuhaus, J. H.**, 1988, "Designing Lexical Databases", *Lexicographica* 4, 60-69.
- Newmeyer, F. J.**, 1974, "The Regularity of Idiom Behavior", *Lingua* 34, 327-342.
- Nuccorini, S.**, 1992, "Holding a post and filling the job: English collocations in English-Italian, Italian-English Dictionaries", *EURALEX'90 Proceedings, Actas del IV Congreso Internacional, 1990, Benalmádena (Málaga)*, Barcelona, Bibliograph, 369-380.
- Opitz, K.**, 1983a, "The segmental dictionary" in Hartmann, R.R.K. (ed.), *Lexicography: Principles and Practice*, London, Academic Press, 53-64.
- , 1983b, "Special-Purpose Lexicography: dictionaries for technical use" in Hartmann, R.R.K. (ed.), *Lexicography: Principles and Practice*, London, Academic Press, 163-180.
- Oregi, J.**, 1975, "Euskal aditzen sailkaketa jator baten bila", *Euskera* 2. aldia XX, 359-372.
- Phal, A.**, 1964, "Les groupes de mots et les problèmes qu'ils posent dans la prédiction des textes scientifiques destinés à l'analyse mécanographique", *Cahiers de Lexicologie* 4, 45-60.
- Porto Dapena, J. A.**, 1980, *Elementos de Lexicografía*, Bogotá, Instituto Caro y Cuervo.
- Pottier, B.**, 1968, *Presentación de la lingüística*, Madrid, Alcalá.
- Pratt, Ch.**, 1992, "The status of loan-words in modern monolingual dictionaries". *EURALEX'90 Proceedings, Actas del IV Congreso Internacional, 1990, Benalmádena (Málaga)*, Barcelona, Bibliograph, 509-516.
- Quemada, B.**, 1972, "Lexicology and Lexicography" in Sebeok, T.A. (ed.), *Current Trends in Linguistics* 9, The Hague-Paris, 395-475.
- Read, A. W.**, 1973, "Approaches to Lexicography and Semantics" in Sebeok, T.A. (ed.), *Current Trends in Linguistics* 10, The Hague-Paris, 145-205.
- Rey, A.**, 1965a, "Á propos de la définition lexicographique", *Cahiers de Lexicologie* 6, 67-80.
- , 1965b, "Les dictionnaires: forme et contenu", *Cahiers de Lexicologie* 7, 65-102.
- , 1973, "La phraséologie et son image dans les dictionnaires de l'âge classique", *Travaux de Linguistique et Littérature* XI-1, Strasbourg, 97-108.
- , 1977a, *Le lexique. Images et modèles. Du dictionnaire à la lexicologie*. Paris, Librairie Armand Colin.
- , 1986, "Les écarts culturels dans les dictionnaires bilingues", *Lexicographica* 2, 33-42.
- , 1988a, "La métalexigraphie dans les revues de langue française: 1982-1983", *Lexicographica* 4, 211-233.
- Rey-Debove, J.**, 1967, "La définition lexicographique; bases d'une typologie formelle", *Travaux de Linguistique et Littérature*, 141-159.
- Sarasola, I.**, 1980, "Nire/neure, zure/zeure literatur tradizioan", *Euskera* 2. aldia XXV, 431-446.
- , 1985, "Berezi / berexi / bereizi literatur tradizioan" in *Symbolae Ludovico Mitxelena Septuagenario Oblatae*, Gasteiz, EHU, 937-941.

- , 1992, "Bizkaiera eta euskara batua: eritzi-iritzi eta nire-nere literatur tradizioan", *Iker-6*, Bilbo, Euskaltzaindia, 451-457.
- Scholfield, P. J.**, 1980, "Evaluating Selection Policy and Grammatical and Semantic Information in an EST Dictionary", *Frachsprage 2*, 98-109.
- Sebeok, T. A.** (ed.), 1972, *Current Trends in Linguistics 9*, The Hague-Paris, Mouton.
- , 1973, *Current Trends in Linguistics 10*, The Hague-Paris, Mouton.
- Seco, M.**, 1978, "Problemas formales de la definición lexicográfica", *Estudios ofrecidos a Emilio Alarcos Llorach*, Oviedo, Universidad de Oviedo, 217-239. (Seco 1987-an ere jaso).
- , 1984a, "El Diccionario, el uso culto y los préstamos", *Yelmo* 58, 59, (1983,1984), 37-38.
- , 1984b, "Diccionario para todos", *Yelmo* 58, 59, (1983,1984), 38-39.
- , 1987, *Estudios de lexicografía española*, Madrid, Paraninfo.
- Schnorr, V.**, 1986, "Translational Equivalent and/or Explanation. The Perennial Problem of Equivalence", *Lexicographica 2*, 53-60.
- Steiner, R. J.**, 1976, "Neologisms and Scientific Words in Bilingual Lexicography: Ten Problems", *Lebende Sprachen 21*, 145-150.
- Swanson, D. C.**, 1967, "The selection of entries for a bilingual dictionary" in Householder, F. W.-Saporta, S. (ed.), *Problems in Lexicography*, Indiana, Bloomington, 63-77.
- Traupman, J. C.**, 1985, "Modern Trends in German-English Lexicography", *Lexicographica 1*, 165-171.
- Villasante, L.**, 1980, *La H en la ortografía vasca*, Oñate, Ed. Franciscana Aránzazu.
- Wagner, R. L.**, 1967, *Les vocabulaires français*, Paris, Didier.
- Warwirc, S.**, 1988, "Automated Lexical Resources in Europe: A Survey", *Lexicographica 4*, 93-129.
- Weinreich, U.**, 1963, "Lexicology" in *Current Trends in Linguistics 1*, The Hague-Paris, Mouton, 60-93.
- , 1967, "Lexicographic definition in descriptive semantics" in Householder, F. W.-Saporta, S. (ed.), *Problems in Lexicography*, Indiana, Bloomington, 25-44.
- Werner, R.**, 1983, "La definición lexicográfica" in *La lexicografía. De la lingüística teórica a la lexicografía práctica*, Madrid, Gredos, 259-328.
- Wiezell, R. J.**, 1975, "Problems in bilingual lexicography: Romance and English", *Hispania 58*, 131-136.
- Wolf, L.**, 1982, "Signo lingüístico y estructuras semánticas" in *La lexicografía. De la lingüística teórica a la lexicografía práctica*, Madrid, Gredos, 329-358.
- Zavala, A.**, 1990, "Itzaurrea" in Moco-roa (1990), 11-17.

II.3. EUSKAL HIZTEGI-LEXIKOIAK¹

- Altuna, F.**, 1967, "Larramendi' ren iztegi berria", *Euskera 2. aldia XII*, 139-300.
- , 1974b, *Etxepareren hiztegia. Lexicón Decheperiano*, Bilbao, Mensajero.
- Altuna, P.-Arriaga, J. L.**, 1991, *Hablar en euskera, (Castellano-Euskera)*, Bilbo, Mensajero.
- , 1992, *Hablar en euskera, (Euskera-Castellano)*, Bilbo, Mensajero.
- Aresti, G.**, 1973, "Léxico empleado por Leizarraga de Briscous", *FLV XIII*, 61-128.
- Arestiar, G.**, 1973, *Hiztegi tipia (lehen entrega: A, B, C, D)*, Donostia, Lur.

¹ Tesiaren beste ataletan ere baliatu ditugun arren, bibliografa-multzo honetan biltzea egokiago ikusi dugu errepikatzen ibili gabe. Hemen doaz, beraz, euskal eta erdal hiztegi eskuzatuak.

- Aulestia, G.**, 1989, *Basque-English Dictionary*, Reno, University of Nevada Press.
- Bera, P.-Lopez Mendizabal, I.**, ? , *Diccionario vasco-castellano*, Zarauz, Icharopena (?3. arg.).
- Bostak bat**, 1986, *Euskararako hiztegia*, Bilbo, Adorez-2.
- Euskaltzaindia**, 1968, "Batasunerako hiztegia", *Euskera* 2. aldia XIII, 251-265.
- , 1973, "Merkatalgo izendegia", *Euskera* 2. aldia XVIII, 215-229.
  - , 1975, *Zortzi urte arteko ikastola hiztegia*, *Euskera* 2. aldia XX, 7-153.
  - , 1979, "H letraren Ortografia Arauak", *Euskera* 2. aldia XXIV, 659-695.
- Euskara Zerbitzua** (Etxebarria, J. M.-Mujika, J. A., 1987, *Euskararen oinarrizko hiztegia. (Maiztasun eta-prestasun azterketa)*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia.
- Larramendi, M.**, 1745, *Diccionario Trilingue del castellano, bascuence y latin*, (1984, Donostia, Txertoa) [DT].
- Lhande, P.**, 1926, *Dictionnaire basque-français et français-basque. Tome I, Dictionnaire basque-français*, Paris, G. Beauchesne [DBF].
- Lopez Mendizabal, I.**, ? , *Diccionario vasco-castellano*, San Sebastián, Auñamendi (1965₄).
- Mitxelena, K.-Sarasola, I.**, 1987, *Orotariko Euskal Hiztegia, a-ama*, Bilbo, Euskaltzaindia [OEH].
- , *Orotariko Euskal Hiztegia, ame-ard*, Bilbo, Euskaltzaindia.
  - , *Orotariko Euskal Hiztegia, ase-bapur*, Bilbo, Euskaltzaindia.
  - , *Orotariko Euskal Hiztegia, bar-berp*, Bilbo, Euskaltzaindia.
  - , *Orotariko Euskal Hiztegia, berr-daf*, Bilbo, Euskaltzaindia.
- Mugica, P.**, 1964, *Diccionario vasco-castellano*, Bilbao, Mensajero, (1981₃).
- Sarasola, I.**, 1982, *Gaurko euskara idatziaren maiztasun-hiztegia*, Donostia, GAKP. [MH]
- , ? , *Hiztegi Arauemailea*, Donostia, CAP. [HA].
  - , 1984, *Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia, a-aurten*, Donostia, GAKP [HLEH].
  - , *Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia, aurtiki-ebaki*, Donostia, GAKP.
  - , *Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia, ebaki-gabizain*, Donostia, GK.
  - , *Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia, gabon-hegazterren*, Donostia,
  - , *Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia, hegazi-jabe*, Donostia, GK.
  - , *Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia, jabledun-loratze*, Donostia, Kutxa.
  - , *Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia, lorabide-orbain*, Donostia, Kutxa.
- Urkizu, P.**, 1989, *Pierre D'Urteren hiztegia. Londres 1715. I, II*, Euskal Filologia 1, 2, Donostia, Mundaiz, Deustuko Unibertsitatea.
- UZEI**, 1982a, *Hizkuntzalaritza hiztegia I*, Donostia, Elkar.
- , 1982b, *Hizkuntzalaritza hiztegia II (Lexikoa)*, Donostia, Elkar.
- Villasante, L.**, 1973, *Axular-en hiztegia*, Oinati, Jakin, Arantzazu.

II.4. HIZTEGIAK, GLOSARIOAK, INDEXAK²

II.4.1. HIZTEGIAK

- Abraham, W.**, 1974, *Terminologie zur Neueren Linguistik*, Tübingen, Max Niemeyer Verlag (1981, *Diccionario de terminología lingüística actual*, Madrid, Gredos).

² Ondoko zerrendan bilduak, eranskin moduan hizkuntzalaritza-terminoen hiztegi, glosario edo indexak erakusten dituzten liburuak dira. Hauetan oinarritu gara bereziki hiztegiako iraulpenak erabakitzeko, gehi, lehen adierazi bezala, tesiaren beste ataletako.

- Anaya, 1986, *Diccionario de Lingüística*, Madrid, Anaya.
- The New Encyclopaedia Britannica, 1768-1771 (1985₁₅, U.S.A., The University of Chicago).
- Ducrot, O.-Todorov, T., 1972, *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, Paris, Éditions du Seuil (1974, 1975 *Diccionario Enciclopédico de las ciencias del lenguaje*, Buenos Aires, Siglo XXI).
- Engler, R., 1968, *Lexique de la terminologie saussurienne*, Utrecht, Spectrum.
- García Pelayo y Gross, R.-Testas, J., 1967, *Diccionario moderno Français-Espagnol, Español-Francés*, Larousse (1987).
- García Pelayo y Gross, R.-Durand, M., 1976, *Diccionario moderno Español-Inglés, English-Spanish*, Larousse (1985).
- Lázaro Carreter, F., 1953, *Diccionario de términos filológicos*, (1968₃) Madrid, Gredos.
- Lewandowski, T., 1976, *Linguistisches Wörterbuch* (1982, *Diccionario de lingüística*, Madrid, Cátedra).
- Marouzeau, J., 1943, *Lexique de la terminologie linguistique*, Paris, Paul Geuthner.
- Moliner, M., 1966, *Diccionario de uso del español*, Madrid, Gredos (1987₂). [DUE].
- Onieva, J. L., 1986, *Diccionario básico de terminología gramatical*, Madrid, Playor.
- Pei, M., 1966, *Glossary of Linguistic Terminology*, New York, Anchor Books, Doubleday & Company, Inc.
- Slabý, J.-Grossmann, R.-Illig, C., 1991₄, *Diccionario de las lenguas española y alemana*, Barcelona, Herder.
- Smith, C., *Diccionario Collins Español-Inglés, English-Spanish*, Glasgow, Collins.
- Wagner, R. L., 1967, *Les vocabulaires françaises*, Paris, Didier.
- Welte, W., 1974-5, *Moderne Linguistik: Terminologie / Bibliographie. Ein Handbuch und Nachschlagewerk auf der Basis der Generativ-Transformationellen Sprachtheorie*, München, Max Hueber Verlag (1985, *Lingüística moderna. Terminología y bibliografía*, Madrid, Gredos).

Eta arestikoez gain, gaztelaniazko iraulpenen euskarri begiz joa:

- Real Academia Española de la Lengua Española, 1989₄, *Diccionario Manual e ilustrado de la Lengua Española*, Madrid, Espasa Calpe (4ª edición revisada).

II.4.2. GLOSARIO-INDEXAK

- Chomsky, N., 1972, *Studies on Semantics in Generative Grammar*, La Haya, Uitgeverij Mouton, (1979, *Sintáctica y semántica en la Gramática Generativa*, México, Siglo XXI).
- , 1985, *Knowledge of Language: Its Nature, Origins and Use*, New York, Praeger Publisher. (1989, *El conocimiento del lenguaje*, Madrid, Alianza Universidad).
- Dubois, J. et Cl., 1971, *Introduction à la lexicographie*, Paris, Librairie Larousse.
- Gilbert, P., 1971, *Dictionnaire des mots nouveaux*, Paris, Hachette-Tchou.
- Hartmann, R. R. K. (ed.), 1983, *Lexicography: Principles and Practice*, London, Academic Press.
- Hernanz, M. L.-Brucart, J. M., 1987, *La Sintaxis*, Barcelona, Crítica.
- Lyons, J., 1970, *New Horizons in Linguistics*, Harmondsworth, Penguin Books (1975, *Nuevos Horizontes de la lingüística*, Madrid, Alianza).
- Picoche, J., 1977, *Précis de lexicologie française*, Paris, Nathan.
- Radford, A., 1981, *Transformational Syntax*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Ramón Trives, E., 1979, *Aspectos de semántica lingüístico-textual*, Madrid, Istmo.

- Rey, A., 1970, *La lexicologie*, Paris, Klincksieck.
- Saussure, F., 1916, *Cours de Linguistique général*, (1945, *Curso de Lingüística general*, Buenos Aires, Losada).
- Sells, P., 1987, *Lectures on Contemporary Syntactic Theories*, Stanford, CSLI.

III. HIRUGARREN ATAL NAGUSIAZKO BIBLIOGRAFIA

- Abad, F.-García Berrio, A. (par.), 1983, *Introducción a la lingüística*, Madrid, Alhambra.
- Adams, V., 1973, *An Introduction to Modern English Word-formation*, London, Longman.
- Aduriz, J. A., 1989, “-aia euskal atzizki?”, *Berba* 2, 3-4.
- Agud, M.-Tovar, A., 1988, *Diccionario etimológico vasco. I (A-Ardui)*, Donostia, ASJU XXII, 253-312, 625-694, 845-913 (1989, Anejo del Anuario del Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo» XIII, Gipuzkoako Foru Aldundia).
- , 1990a, *Diccionario Etimológico vasco. II (Ardun-Beuden)*, Anejo del Anuario del Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo» XIX, Gipuzkoako Foru Aldundia.
- , 1991a, *Diccionario Etimológico vasco. III (Beule-Egileor, Babarraso-Bazur)*, Anejo del Anuario del Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo» XXIV, Gipuzkoako Foru Aldundia.
- , 1991b, *Diccionario Etimológico vasco. IV (Egiluma-Galanga)*, Anejo del Anuario del Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo» XXVI, Gipuzkoako Foru Aldundia.
- , 1989a, “Materiales para un Diccionario Etimológico de la Lengua Vasca” IV (Ardun-Astalmenda), *ASJU* XXIII-1, 133-203.
- , 1989b, “Materiales para un Diccionario Etimológico de la Lengua Vasca” VI (Bahalaut-Beuden), *ASJU* XXIII-3, 897-954.
- , 1990b, “Materiales para un Diccionario Etimológico de la Lengua Vasca” VII (Beule-Buzuntz), *ASJU* XXIV-1, 111-202.
- , 1990c, “Materiales para un Diccionario Etimológico de la Lengua Vasca” VIII (D-Egileor), *ASJU* XXIV-2, 615-668.
- , 1991c, “Materiales para un Diccionario Etimológico de la Lengua Vasca” X (Egiluma-Ereman), *ASJU* XXV-1, 255-314.
- , 1991d, “Materiales para un Diccionario Etimológico de la Lengua Vasca” XI (Eremu-Eula), *ASJU* XXV-2, 543-622.
- , 1991e, “Materiales para un Diccionario Etimológico de la Lengua Vasca” XII (Eulantz-Galanga), *ASJU* XXV-3, 805-864.
- , 1992a, “Materiales para un Diccionario Etimológico de la Lengua Vasca” XIII (Galani-Gel), *ASJU* XXVI-1, 281-340.
- , 1992b, “Materiales para un Diccionario Etimológico de la Lengua Vasca” XIV (Gela-Goroiki), *ASJU* XXVI-2, 645-694.
- Altube, S., 1930, *Erderismos*, Bermeo, Gaubeka (1975, Euskaltzaindia).
- Altuna, P.-Azkarate, M., 1992, “-ko/-dun atzizkiez”, *Luis Villasanteri omenaldia*, *Iker*-6, Bilbo, Euskaltzaindia, 91-112.
- Alvar Ezquerro, M., 1978, “Vocabularios específicos y vocabulario general”, *Congreso Internacional de la ALFAL*, 1975, Lima, Universidad Nacional de San Marcos, ALFAL, 164-177.
- Amuriza, X., 1974, “Euskal Aurritzkiak”, *Euskera* 2. aldia XIX, 9-104.

- Anastasi, A., 1967, *Actualización del léxico español*, Mendoza, Universidad Nacional de Cuyo.
- Arana Goiri, S., 1896, *Lecciones de ortografía del euskera bizkaino*, Bilbao, Sebastián de Amorrortu.
- , 1963, *Obras completas de Arana-Goiri'taf Sabin*, Buenos Aires, "Sabindiaf-batza", [OC].
- Arbelaiz, J. J., 1978, *Las etimologías vascas en la obra de Luis Michelena*, Tolosa, Kardaberaz.
- Auger, P.-Rousseau, L., 1978, *Méthodologie de la recherche terminologique*, Québec, L'Éditeur officiel du Québec, (1987), *Metodologia de la recerca terminològica*, Barcelona, Departamento de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Austin, J. L., 1962, *How To Do Things With Words*, Oxford, Clarendon Press (1982, *Cómo hacer cosas con palabras: palabras y acciones*, Paidós, Barcelona).
- Azkarate, M., 1988, "Zenbait egitura berri euskal hitz elkartuetan", *Euskara Biltzarra, Congreso de la Lengua Vasca*, Gasteiz, Eusko Jauraritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, 169-192.
- , 1990a, "Euskal -garri vs. latinezko -bilis bi balio desberdin" in *Patxi Altunari omenaldia*, Euskal Filologia 5, Donostia, Mundaiz, Deustuko Unibertsitatea, 19-39.
- , 1990b, *Hitz Elkartuak Euskaraz*, Euskal Filologia 3, Donostia, Mundaiz, Deustuko Unibertsitatea.
- , 1990c, "Lexicología y lexicografía: una aplicación práctica en los diccionarios bilingües euskara/español, español/euskara", 1990, Benalmádena (Málaga), EURALEX (argitaragabea).
- , 1991, *Irakaskuntza Proiektua*, (argitaragabea).
- , 1992, "Larramendiren hitz-eraketa", *Manuel Larramendi, Hirugarren Mendeurrena (1690-1990)*, Andoain, 207-219.
- Azkarate, M.- Olarte, F., 1991, "Erator-atzizki ala eratorpen-atzizki?", *Memoriae L. Mitxelena Magistri sacrum*, Anuario del Semanario de Filología Vasca «Julio de Urquijo». Gehigarriak, XIV, Donostia, Gipuzkoako Foru Aldundia, 753-766.
- Azkue, R. M., 1905-1906, *Diccionario Vasco-Español-Francés* (1984, Bilbo, Euskaltzaindia). [DVEF].
- , 1923-25, *Morfología Vasca*, (1969, Bilbo, La Gran Enciclopedia Vasca).
- Azorín, D., 1992, "El Diccionario General de la Lengua frente a los vocabularios científicos", *EURALEX'90 Proceedings, Actas del IV Congreso Internacional, 1990, Benalmádena (Málaga)*, Barcelona, VOX, Bibliograph, 445-453.
- Baggioni, D.-Fauveau, B.-Guespín, L.-Laurian, A. M., 1974, "Néologie et énonciation: analyse d'un corpus", *Langages* 36, 83-94.
- Bally, Ch., 1950, *Linguistique générale eta linguistique française*, Berne, Francke.
- Barrena, E., 1989, *La formación histórica de Guipúzcoa*, Historia 5, Donostia, Mundaiz, Deustuko Unibertsitatea.
- Bergenholtz, H.-Mugdan, J., 1985, "Linguistic Terms in German and English Dictionaries", *Lexicographica* 1, 3-23.
- Benveniste, E., 1966, "Formes nouvelles de la Composition Nominale", *BSL* 61-1, 82-95.
- Bloomfield, L., 1933, *Language*, Holt, Rinehart and Winston, (1964, *Lenguaje*, Lima, Universidad Nacional Mayor de San Marcos).
- Bosque, I., 1983, "La Morfología" in Abad-García Berrio (par.), *Introducción a la lingüística*, Madrid, Alhambra, 115-153.
- Botha, R. P., 1968, *The function of the lexicon in Transformational Generative Grammar*, The Hague, Mouton.
- Boulanger, J. C., 1984, "Quelques observations sur l'innovation lexicale spontanée et sur l'innovation lexicale planifiée", *Le Banque des mots* 27, 3-29.
- Budin, G., 1990, "Terminological analysis of LSP phraseology", *Terminology Science & Research, IITF Journal* 1(1-2), 64-69.
- Byrd, R. J., 1983, "Word Formation in Natural Language Processing systems", *Proceedings of the Eight International Joint Conference on Artificial Intelligence 2*, West Germany, Karlsruhe, 704-706.

- Cabré, M. T.**, 1986, "Elementos del trabajo terminológico", *V. Cursos de verano de la UPV.*
 -, 1988, "Modernización del léxico: la terminología", *Euskara Biltzarra, Congreso de la Lengua Vasca*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, 389-394.
- Cabré, M.T.-Rigau, G.**, 1986, *Lexicologia i Semàntica*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana (1987₂).
- Campion, A.**, 1884, *Gramática de los cuatro dialectos literarios de la lengua euskara*, Pamplona, (1977, Bilbao, La Gran Enciclopedia Vasca).
- Caro Baroja, J.**, 1945, *Materiales para una historia de la lengua vasca en su relación con la latina*, Salamanca, Universidad de Salamanca.
- Chomsky, N.**, 1970, "Remarks on nominalization", *Reading in English transformational grammar*, Ginn and Co. (1974, "Observaciones sobre la nominalización" in Sánchez de Zavala (bil.), *Semántica y sintaxis en la lingüística transformatoria/I*, Madrid, Alianza, 133-187).
- Corbeil, J. C.**, 1974, "Problématique de la synonymie en vocabulaire spécialisé", *Le Banque des mots* 7, 53-68.
- Coseriu, E.**, 1964, "Introducción al estudio estructural del léxico", 1977, *Principios de semántica estructural*, Madrid, Gredos (1981₂, 87-142).
 -, 1968, "Las estructuras lexemáticas", 1977, *Principios de semántica estructural*, Madrid, Gredos (1981₂, 162-184).
 -, 1975, "Hacia una tipología de los campos léxicos", 1977, *Principios de semántica estructural*, Madrid, Gredos (1981₂, 210-242).
- Cowie, A. P.**, 1981, "The Treatment of Collocations and Idioms in Learner's Dictionaries", *Applied Linguistics* 2-3, 223-235.
- Deroy, L.**, 1956, *L'emprunt linguistique*, Paris, Société d'Édition "Les Belles Lettres", (1980₃).
 -, 1971, "Néologie et néologismes: essai de typologie générale", *Le Banque des mots* 1, 5-12.
- Dubois, J.**, 1966, "Les problèmes du vocabulaire technique", *Cahiers de lexicologie* 9, 103-112.
- Dz. de Lezana, A.**, 1993, "Terminologi hustuketarako irizpideak", *Berba* 8, 1-2.
- Eguzkitza, A.**, 1977, "Ahaidetasunaren arlo semantikoa euskaraz", *FLV XXVII*, 419-429.
- Ensunza, M.**, 1989, "Erdal Adjektibo erreferentzialetarako euskal ordainak", *Euskera* 2. aldia XXXIV-2, 577-596.
- Etxebarria, M.**, 1990, "Semántica y axiología: Una aplicación práctica al léxico vasco", *ASJU XXIV-1*, 53-62.
- Euskaltzaindia**, 1985, *Euskal Gramatika. Lehen Urratsak I*, Bilbo, Euskaltzaindia, [EGLU-I].
 -, 1986, *Maileguzko hitz berriei buruz Euskaltzaindiaren erabakiak*, Bilbo, Euskaltzaindia.
 -, 1987a, *Euskal Gramatika. Lehen Urratsak I (Eranskina)*, Bilbo, Euskaltzaindia. [EGLU-I(Er.)].
 -, 1987b, *Hitz-elkarketa/1*, Bilbo, Euskaltzaindia, [LEF-1].
 -, 1987c, *Euskal Gramatika Lehen Urratsak II*, Bilbo, Euskaltzaindia. [EGLU-II].
 -, 1990, *Euskal Gramatika. Lehen Urratsak III (Lokailuak)*, Bilbo, Euskaltzaindia, [EGLU-III].
 -, 1991, *Hitz-elkarketa/3*, Bilbo, Euskaltzaindia. [LEF-3].
 -, 1992a, *Euskaltzaindiaren Gomendioak eta Erabakiak (I)*, Bilbo, Euskaltzaindia.
 -, 1992b, *Euskaltzaindiaren Gomendioak eta Erabakiak (II)*, Bilbo, Euskaltzaindia.
 -, 1992c, *Hitz-elkarketa/4. Hitz elkartuen osaera eta idazkera*, Bilbo, Euskaltzaindia [LEF-4].
- Feyry-Miannay, M.**, 1984, "Les groupes lexicaux complexes dans le vocabulaire de l'électronique", *Le Banque des mots* 27, 31-66.
- Felber, H.**, 1979, "Theory of terminology, terminology work and terminology documentation (Interaction and world-wide development)", *Fachsprache*, 20-32.
- Galinski, C.**, 1990, "Terminology and Phraseology", *Terminology Science & Research, IITF Journal* 1(1-2), 70-86.

- Gardin, B.-Lefèbre, G.-Marcellesi, C.-Mourtereux, F.**, 1974, "À propos du «sentiment néologique”", *Langages* 36, 45-52.
- Goenaga, P.**, 1978, *Gramatika bideetan*, Donostia, Erein (1980₂).
- Gougenheim-Rivenc, P.**, 1961, "La préparation du vocabulaire scientifique général", *Cahiers de Lexicologie* 3, 94-98.
- Grice, H. P.**, 1957, "Meaning", *Philosophical Review* 67, 377-378 (1971 in Steinberg & Jakobovits (ed.), 53-59).
- Guespin, L.**, 1974, "Néologie et énonciation, Problèmes théoriques et méthodologiques", *Langages* 36, 74-82.
- Guilbert, L.**, 1965, *La formation du vocabulaire de l'aviation*, Paris, Larousse.
- , 1968, "La néologie", *Cahiers rationalistes* 255, 114-133.
- , 1970, "La dérivation syntagmatique dans les vocabulaires scientifiques et techniques", *Les langues de spécialité. Actes du Stage de Saint-Cloud, Aidela, 23-30 Novembre, 1967, Strasbourg*, Paris, Didier, 116-125.
- , 1971b, "La néologie scientifique et technique", *Le Banque des mots* 1, 45-54.
- , 1973, "La spécificité du terme scientifique et technique", *Langue française* 17, 5-17.
- , 1975, *La créativité lexicale*, Université Paris, Larousse.
- Guiraud, P.**, 1965, *Les mots étrangers*, Paris, P.U.F.
- , 1968, *Les mots savants*, Paris, P.U.F.
- Hérion, M.**, 1974, "La néologie dans la langue néerlandaise", *Le Banque des mots* 7, 3-13.
- Hockett, C.**, 1958, *A Course in Modern Linguistics*, New York, Toronto, The MacMillan Company (1971, *Curso de Lingüística Moderna*, Buenos Aires, Eudeba).
- Humbley, J.**, 1974, "Vers une typologie de l'emprunt linguistique", *Cahiers de Lexicologie* 25, 46-70.
- Irazola, J. M.**, 1985, *Hitz konposatuak, aurrizkibidea, atzizkibidea eta ariketak*, Bilbo, Hizkuntza Eskola Ofiziala.
- Irigoien, A.**, 1977, "Gure hizkuntzari euskaldunok deritzagun izenaz", *Euskera* 2. aldia XXII, 513-538.
- , 1979, "Crítica sobre prefijación y sufijación en lengua vasca", *FLV XXXII*, 243-258.
- , 1988, "Algunas cuestiones relacionadas con la (J) en lengua vasca", *Euskara Biltzarra, Congreso de la Lengua Vasca*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, 269-290.
- , 1989, "Ez ukatzailea euskal tradizioaren bidetik noiz eta nola", *Euskera* 2. aldia XXXIV-1, 241-246.
- Ithurry, J.**, 1895, *Grammaire basque. Dialecte labourdin*, Bayonne, Biarritz, Imprimerie A. Lamaignère (1979, San Sebastián, Ediciones Vascas).
- ISO.**, 1969, *R 1087 gomendioa*.
- Kjær, A. L.**, 1990a, "Phraseology research, State-of-the-art", *Terminology Science & Research, IITF Journal* 1(1-2), 3-20.
- , 1990b, "Context-conditioned word combinations in legal language", *Terminology Science & Research, IITF Journal* 1(1-2), 21-32.
- Kocourek, R.**, 1979, "Lexical Phrases in Terminology", *Travaux de Terminologie* 1, 121-153.
- , 1982, *La langue française de la technique et de la science*, Paris, La documentation française.
- Lafitte, P.**, 1944, *Grammaire Basque (Navarro-Labourdin Littéraire)*, (1962₂, Bayonne, Des "Amis du Musée Basque" et "Ikas").
- Lafon, R.**, 1948, "Sur les suffixes casuels -ti et -tik", *Eusko-Jakintza* II, 2-3, 141-150.
- Lakarra, J.A.-Ruiz Arzalluz, I.** (par.), 1991, *Memoriae L. Mitxelena Magistri sacrum*, Anuario del Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo». Gehigarriak, XIV, Donostia, Gipuzkoako Foru Aldundia.
- Larzabal, P.**, 1975, "Euskaldunak eta koloreak", *Euskera* 2. aldia XX, 401-405.

- Leduc-Adine, J. P.**, 1980, "De la terminologie grammaticale: quelques problèmes théoriques et pratiques", *Langue française* 47, 6-24.
- Levinson, S. C.**, 1983, *Pragmatics*, Cambridge University Press (1989, *Pragmática*, Barcelona, Teide).
- Loinaz, M.**, 1992, "-iar atzizkia zenbait erdal adjektiboren mailegatazale gisa", *Berba* 6.
- Lyons, J.**, 1968, *Introduction to Theoretical Linguistics*, London, Cambridge University Press (1971, 1973, *Introducción en la lingüística teórica*, Barcelona, Teide).
- , 1977, *Semantics*, Cambridge University Press (1980, *Semántica*, Barcelona, Teide).
- Malmberg, B.**, 1970, "Systèmes lexicaux et systèmes conceptuels", *Les langues de spécialité. Actes du Stage de Saint-Cloud, Aïdela, 23-30 Novembre, 1967, Strasbourg*, Paris, Didier.
- Marchand, H.**, 1960, *The Categories and Types of Present-day English Word-formation*, Wiesbaden, Otto Harrasowitz (1969, München, C H. Beck).
- , 1973, "On the Description of Compounds", *Word* 23, 379-387.
- Mascaró, J.**, 1986, *Morfologia*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- Mattews, P. H.**, 1974, *Morphology. An Introduction to the Theory of Word-structure*, London, Cambridge University Press (1980, *Morfología. Introducción a la teoría de la estructura de la palabra*, Madrid, Paraninfo).
- Michelena, L.**, 1953a, *Apellidos vascos*, San Sebastián (1989₃ bigarren inpr., San Sebastián, Txertoa) [1989₄].
- , 1956c, "F. Jungemann, *La teoría del sustrato y los dialectos hispano-romances y gascones*", *BAP* XII, 117-129 [LH, 310-320]
- , 1961, *Fonética Histórica Vasca*, San Sebastián, Diputación de Guipúzcoa (1977₂, 1985₃). [FHV].
- , 1972c, "Etimología y transformación", *Homenaje a Antonio Tovar*, Madrid, Gredos, 305-317 [LH, 296-308].
- , 1974b, "El elemento latino-románico en la lengua vasca", *FLV* VI, 183-209 [PT, 195-219].
- , 1977d, "Notas sobre compuestos verbales vascos", *Revista de dialectología y tradiciones populares* 33, 145-271, [PT, 311-335].
- , 1978e, "Miscelánea filológica vasca, I", *FLV* X, 205-228 [PT, 363-385].
- , 1978f, "Miscelánea filológica vasca, II", *FLV* X, 389-413 [PT, 387-410].
- , 1978i, "El texto de *Peru Abarca*", *Euskera* 2. aldia XXIII, 201-224 [SHLV, 932-947].
- , 1981II, "Comparación y reconstrucción en lingüística", Lección inaugural del curso académico 1981-1982 en la Universidad del País Vasco, Bilbao [LH, 86-96].
- , 1985, *Lengua e Historia*, Madrid, Paraninfo [LH].
- , 1987, *Palabras y Textos*, Gasteiz/Vitoria, EHU/UPV [PT].
- Mitxelena, K.**, 1958h, "Euskaltzaindian sartzerakoan Ormaetxea jaunak egindako itzaldia eta Mitxelena jaunaren erantzuna", *Euskera* 2. aldia III, 36-44 [MEIG VI, 97-106].
- , 1959a, "Euskal itzak zein diren", *Euskera* 2. aldia IV, 206-214 [MEIG VII, 125-133].
- , 1961a, "Euskal iztegitilleak XVII-XVIIIgarren mendeetan", *Euskera* 2. aldia VI, 7-22 [MEIG VII, 47-66].
- , 1962f, "*Beharki Leizarragaren Testamentu Berrian*", *Euskera* 2. aldia VII, 59-60 [SHLV, 426-427; MEIG VII, 83-85].
- , 1964c, "Azkue eta euskal-iztegia", *Zeruko Argia*, 1964/VIII/9, 4. [MEIG VII, 71-73].
- , 1964g, "Gabriel Aresti'ri", *Egan* 1-6, 157-160 [MEIG VI, 179-183].
- , 1966a, "Aita Larramendi'ren eun urteurrenean (1960[sic]-1766)" *Zeruko Argia* 1966/1/30, 1. [MEIG VII, 67-70].
- , 1968c, "Linguistika berriaren berri onak", *Jakin* 1968-1 ibeltza-otsaila, 7-14 [MIH, 191-199; MEIG

VI, 89-96].

- , 1968d, "Euskararen batasun bideak" (= "Ortografia"), *Euskera* 2. aldia XIII, 203-269 [MIH, 95-116; SHLV, 972-983; MEIG VII, 135-153].
- , 1968e, "Euskaltzaindiaren euskal-iztegiak", *Euskera* 2. aldia XIII, 270-271 [MEIG VII, 75-77].
- , 1971e, "Egunak eta egun-izenak", *Munibe* 23, 583-391 [PT, 269-282; MEIG VII, 93-110].
- , 1972b, *Zenbait hitzaldi*, Bilbo, Etor (1990, "Klasikoak" 36, Donostia, EEE (Etor)).
- , 1972e, "Aditz batuaz", *Mixelenaren idazlan hautatuak*, Bilbao, Etor, 119-125 [MEIG VII, 155-160].
- , 1975b, "Gorputz eta soin", *Euskera* 2. aldia XX, 353-358 [SHLV, 428-431; MEIG VII, 87-92].
- , 1978a, "Euskararen bide luze bezain malkarrak", *Euskararen liburu zuria*, Bilbo, 15-28 [MEIG VI, 25-46].
- , 1978c, "Arantzazutik Bergarara", *Euskera* 2. aldia XXIII, 467-477 [MEIG VII, 161-172].
- , 1979d, "Euskararen izterlengusuak direla eta", *Euskera* 2. aldia XXIV, 161-163 [PT, 57-58; MEIG VI, 121-123].
- , 1979g, "Euskal hitzen jatorri eta itxura desberdinak", *Euskera* 2. aldia XXIV, 773-785 [SHLV, 341-348; MEIG VII, 173-186].
- , 1981c, "Galdegaia eta mintzagaia euskaraz", *Euskal linguistika eta literatura: bide berriak*, Bilbo, Deustuko Unibertsitatea, 57-81 [MEIG VI, 137-167].
- , 1981I, "Apodaka", *Homenaje a Odón de Apraiz*, Vitoria, 259-261 [PT, 183-185; MEIG VII, 111-114].
- , 1983a, "Euskara eta euskararekiko ikerlanak (1700-1880)", *IX Congreso de estudios vascos. Antecedentes próximos de la sociedad vasca actual. Siglos XVIII y XIX*, Bilbao, 239-250 [MEIG VI, 47-88].
- , 1983e, "Euskalkien ageriko aurpegia", *Euskera* 2. aldia XXVIII-1, 245-252 [SHLV, 334-340; MEIG VI, 125-136].
- , 1983d, "Iruñea", *Pierres Lafitteri Omenaldia, Iker-2*, Bilbo, Euskaltzaindia, 445-457 [MEIG VII, 115-123].
- , 1983f, "Hitz mailebatuez", *Euskera* 2. aldia XXVIII, 103-105 [SHLV, 436-438; MEIG VII, 187-190].
- , 1984b, "Aurkezpena", Ibon Sarasola, *Hauta-Lanerako Euskal Hiztegia. A-Aurten*, Donostia, GAKP, 11-23 [SHLV, 349-360; MEIG VII, 25-46].
- , 1985a, "Pello Salabururen Euskaltzaindian sartzea", *Euskera* 2. aldia XXX, 331-339 [MEIG VI, 107-119].
- , 1985b, "Esaera zahar baten bigarren agerraldia", *Aingeru Irigarayri omenaldia, Hizkuntza eta literatura* 4, Donostia, Eusko Ikaskuntza, 209-217 [SHLV, 880-885; MEIG VI, 185-194].
- , 1985c, "Mailegu berrien idazkera", *Euskera* 2. aldia XXX, 457-459 [MEIG VII, 191-194].
- , 1985d, "Campionen Gramática eta beste", *Euskera* 2. aldia XXX-1, 63-70 [SHLV, 965-971; MEIG VI, 75-87].
- , 1986c, "Eratorbidea eta deklinabidea", *Euskera* 2. aldia XXXI-2, 535-541 [SHLV, 674-679; MEIG VI, 169-177].
- , 1987d, "Orotariko Euskal Hiztegiaren inguruan", *Euskera* 2. aldia XXXII, 127-129; MEIG VII, 79-81].

Mugica, P., 1969, *Afijos Vascos*, Bilbao, Mensajero.

Mujika, L. M., 1978, *La prefijación, clave del euskara técnico y urbano*, Donostia, Ediciones Vascas.

Nedobity, W., 1990, "Simple phrase structure grammars and their application in terminology", *Terminology Science & Research, IITF Journal* 1(1-2), 59-63.

Neggers, G., 1975, *Vocabulario culto*, Madrid, Playor.

Nida, E., 1946, *Morphology. The Descriptive Analysis of Words*, Ann Arbor, The University of Michigan Press. (1949₂, 1970₁₂).

- O ta O'**, Orixe ta Oiartzabal, 1958, "Axular, Mendiburu, Lizardi", *Euskera*, 17-20.
- Odroizola, J. C.**, (koord.), 1987, *Euskara gaurkotzeko bideak*, Bilbo, EHU-ren Argitarapen Zerbitzua.
- Oñederra, M. L.**, 1990, *Euskal Fonologia: Palatalizazioa, Asimilazioa eta Hots-sinbolismoa*, Euskal Herriko Unibertsitatea, Argitarapen Zerbitzua.
- Opitz, K.**, 1980, "Langage for Special Purposes: an intractable presence?", *Frasprache* 2, 21-27.
- Otero, C.P.**, 1975, "Terminología y teoría gramatical", *Verba* 2, 13-38.
- Phal, A.**, 1968, "De la langue quotidienne à la langue des sciences et des techniques", *Le français dans le monde* 61 (*Le français langue des sciences et des techniques*), 7-11.
-, 1970, "Le vocabulaire général d'orientation scientifique: essai de définition et méthode d'enquête", *Les langues de spécialité. Actes du Stage de Saint-Cloud, Aidela, 23-30 Novembre, 1967, Strasbourg*, Paris, Didier, 94-116.
- Phal, A. et al.**, 1971, *Vocabulaire général d'orientation scientifique*, Paris, Crédif.
- Picht, H.**, 1987, "Terms and their LSP environment-LSP phraseology", *Meta* 32(2), 149-155.
-, ?, (UZEI, *Terminologi ikerketaren printzipioak, Euskarazko bertsio moldatua*, Lanaren arduraduna, A. Sagarna).
-, 1990a, "LSP phraseology from the terminological point of view", *Terminology Science & Research, IITF Journal* 1(1-2), 33-48.
-, 1990b, "A study of LSP phraseological elements in Spanish technical texts", *Terminology Science & Research, IITF Journal* 1(1-2), 49-58.
- Picoche, J.**, 1977, *Précis de lexicologie française, l'étude et l'enseignement du vocabulaire*, Paris, Ferdinand Nathan.
- Plunger, C.**, 1990, "Synoptic analysis of the Workshop on Phraseology, LSP and terminology, November 24 and 25, 1989, Vienna.", *Terminology Science & Research, IITF Journal* 1(1-2), 87-89.
- Polge, H.**, 1971, "Reflexions sur la polysémie eta la polyonymie en basque", *FLV VIII*, 127-148.
- Pottier, B.**, 1970, *Gramática del español*, Madrid, Alcalá.
- Qvistgaard, J.**, 1976, "Tendances actuelles de la terminologie technique en français", *Revue Romane* 1, 138-158.
- Rey, A.**, 1970, *La lexicologie*, Paris, Klincksieck.
-, 1977b, "La Terminologie: Réflexions sur une pratique et sur sa théorie", *Terminologie 76. Colloque International*, Paris, La maison du dictionnaire, V-14-V-40.
-, 1988b, "Equilibre et déséquilibre lexical", *Euskara Biltzarra, Congreso de la Lengua Vasca*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, 25-34.
- Rey-Debove, J.**, 1973, "La sémiotique de l'emprunt lexical", Strasbourg, *Travaux de Linguistique et de Littérature* XI-1, 109-124.
-, 1978, *Le métalangage: étude linguistique du discours sur le langage*, Paris, Le Robert.
- Riba i Viñas, C.**, 1986, "Consideracions pràctiques sobre alguns neologismes", *II Congrés Internacional de la Lengua Catalana*, Palma de Mallorca.
- Rijk, R. de.**, 1988, "Basque Syntax and Universal Grammar", *Euskara Biltzarra, Congreso de la Lengua Vasca*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, 69-88.
-, 1991, "Deux suffixes capricieux: -pen et -men", *Memoriae L. Mitxelena Magistri sacrum*, Anuario del Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo». Gehigarriak, XIV, Donostia, Gipuzkoako Foru Aldundia, 709-752.
- Rondeau, G.**, 1984₂, *Introduction à la terminologie*, Québec, Gaëtan Morin.
- Sagarna, A.**, 1985, "Terminologiaren teoria orokorra", *Senez* 2(1), 11-32.
-, 1988, "Lexikologia, Lexikografia, Terminologia, Terminografia: Euskal lexikoaren berrikuntzari egin beharreko ekarpenak", *Euskara Biltzarra, Congreso de la Lengua Vasca*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritzaren

Argitalpen Zerbitzua, 125-132.

- , 1989, *Algunos aspectos de la modernización del léxico en varias lenguas*, Doktore-tesi argitaragabea.
- Sánchez de Zavala, V. (bil.), 1974, *Semántica y sintaxis en la lingüística transformatoria/1*, Madrid, Alianza.
- Sapir, E., 1921, *Language*, New York (1954, *El Lenguaje*, México, Fondo de Cultura Económica).
- Scalise, S., 1984, *Generative Morphology*, Dordrecht, Foris Publications (1987, *Morfología generativa*, Madrid, Alianza Universidad Textos).
- Searle, J. R., 1969, *Speech Acts*, Cambridge University Press (1980, *Actos de habla*, Madrid, Cátedra).
- Seguro, I., 1993, "«Nafarroa» hobe", *Zabalik, El Diario Vasco*, 1993/IV/21, 4.
- Steinberg, D. & Jakobovits, L. (ed.), 1971, *Semantics: An Interdisciplinary Reader in Philosophical, Linguistics and Psychology*, Cambridge University Press.
- Trask, R., 1985, "-ko atzizkia euskaraz", *Euskera* 2. aldia XXX-1, 165-173.
- Trescases, P., 1982, "Aspects du mouvement d'emprunt à l'anglais reflétés par trois dictionnaires de néologismes", *Cahiers de Lexicologie* 42, 86-101.
- Trujillo, R., 1974, "El lenguaje de la técnica" in *Doce ensayos sobre el lenguaje*, Madrid, Fundación Juan March, 195-211.
- "Txillardegui", 1975, "La structuration du champ sémantique de la couleur en Basque", *Euskera* 2. aldia XX, 221-238.
- Ullmann, S., 1962, *Semantics, An Introduction to the Science of Meaning*, Oxford, Blackwell (1978, *Semántica. Introducción a la ciencia del significado*, Madrid, Aguilar).
- Urkizu, P., 1989, *Pierre D'Urteren hiztegia, Londres 1715, I, II*, *Euskal Filologia* 1, 2, Donostia, Mundaiz, Deustuko Unibertsitatea.
- UZEI, 1982, *Maileguzko hitzak. Ebakera eta idazkera*, Donostia.
- Vidos, M. B. E., 1961, "La place du vocabulaire technique dans le thesaurus de la langue française", *Lexicologie et Lexicographie françaises et romaines, 12-16 Novembre 1957, Strasbourg*, Paris, Colloques Internationaux CNRS, 185-194.
- , 1965, *Prestito, Espansione e Migrazione dei Termini Tecnici nelle lingue Romanze e non Romanze*, Firenze, Leo S. Olschki.
- Villasante, L., 1974, *Palabras vascas compuestas y derivadas*, Oñate, Editorial Franciscana Aránzazu.
- , 1978, *Estudios de Sintaxis Vasca*, Oñate, Editorial Franciscana Aránzazu.
- Wittgenstein, L., 1953, 1958, *Philosophical Investigations*, Oxford, Blackwell.
- Zalbide, M., 1982, "Hitz-eraketa: lexiko-sorkuntzarako baliabideak", UZEI, *Hizkuntzalaritza Hiztegia/1*, Donostia, Elkar, 197-214.
- ZZEE, 1974, *Doce ensayos sobre el lenguaje*, Madrid, Fundación Juan March.

IV. MITXELENAZKO BIBLIOGRAFIA

- Altuna, P., 1987b, "Mitxelena euskal gramatikari", *K. Mitxelena. Gizona eta hizkuntza, Egan* 40 (3-6), 49-54.
- Bujanda, J., 1987, "Koldo Mitxelenaren testu azterketa", *K. Mitxelena. Gizona eta hizkuntza, Egan* 40 (3-6), 209-275.
- Gorrotxategi, J., 1987, "Mitxelena eta epigrafia", *K. Mitxelena. Gizona eta hizkuntza, Egan* 40 (3-6), 65-70.
- Haritschelhar, J., 1988, "Koldo Mitxelenaren oroimenez", *Euskera* 2. aldia XXXIII, 113-116.
- Lakarra, J., 1987, "Mitxelena eta euskal filologia", *K. Mitxelena. Gizona eta hizkuntza, Egan* 40 (3-6), 81-92.

- Mujika, A.**, 1987, "Denbora bateko zinema paperak", *K. Mitxelena. Gizona eta hizkuntza, Egan 40* (3-6), 99-103.
- Salaburu, P.**, 1987, "Koldo Mitxelena hizkuntzalari", *K. Mitxelena. Gizona eta hizkuntza, Egan 40* (3-6), 115-123.
- Satrustegi, J.M.**, 1987, "Hitzaurrea", *K. Mitxelena. Gizona eta hizkuntza, Egan 40* (3-6), 9-18.
- Urgell, B.**, 1987, "Mitxelena eta euskal testu zaharrak", *K. Mitxelena. Gizona eta hizkuntza, Egan 40* (3-6), 133-139.
- Zuazo, K.**, 1987b, "Koldo Mitxelenaren ekarria euskararen batasun bidean", *K. Mitxelena. Gizona eta hizkuntza, Egan 40* (3-6), 155-181.

Argia ikusi duten lan hauek gain "AZKUE Biblioteka"-n gordetzen diren Mitxelenaren gutunez ere baliatu ahal izan gara. Gure eskerrona J.A. Arana Martija euskaltzainari eta liburutegiko langileei.

IV. MITXELENAREN BIBLIOGRAFIA

Koldo Mitxelena, egitasmoa eta egitatea izenburupean argitaratzen den doktore-tesi hau Koldo Mitxelenaz burutu den lehena da.

Tesigileak, bertan, bere ustez Koldo Mitxelenaren obra guziaren asmo gorena eta helburu nagusia izan zena jaso eta aztertu nahi izan du. Hots, euskara hogeigarren eta hogeita batgarren mendeetako edozein gaiez jarduteko trebatu, tresna gai eta egoki bihurtzeko bideak jorratu eta ondorengoei jorratzen irakatsi, betiere gogoan edukirik izan zirela lehengo mendeetan ere bide horietako lurra harrrotu zutenak eta bera ez zela lan berean aritu ziren beste haien jarraituna baizik. Beste modu batera esateko, asmo eta helburu hauxe: euskara “egungotu” eta “betikotu”, hizkuntza zaharra bezain berria, lehengoa eta oraingoa, oraingoa eta gerokoa izan dadin eta izaten jarrai dadin ahalegindu. Euskara noranahikotu, alegia, Mitxelenak sarri esatea maite zuen Lizardiren hitzaz esateko eta tesiak berak jatorriz tituluan zioen aditzaz baliatzeko.

Patxi Altunak, hitzaurrearen amaian dioen bezala: “Mitxelenaz ez genekien gauza pilo bat irakasten digu tesilan honek eta geroan Mitxelenaren obraz egingo diren beste doktorego tesien aitzindari ez ezik, eredu eta jarraibide ere izango delakoan nago.”

ERRENTERIAKO UDALA - AYUNTAMIENTO DE RENTERIA